પ્રવચન નં. ૧

શક્તિ-૧ - તા. ૧૧-૦૮-૧૯૭૭

आत्मद्रव्यहेतुभूतचैतन्यमात्रभावधारणलक्षणा जीवत्वशक्तिः ।।१।।

સમયસાર, પરિશિષ્ટ અધિકાર હૈ. સૂક્ષ્મ તત્ત્વ હૈ. અપૂર્વ બાત હૈ (લેકિન) કભી સુની નહીં. રુચિસે સુની નહીં. વૈસે તો અનંતબાર સુની હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? ક્યા કહતે હૈં ? જો યહ આત્મા વસ્તુ હૈ ન ? આત્મા વસ્તુ - પદાર્થ - દ્રવ્ય, વહ તો શક્તિવાન હૈ. ઉસમેં શક્તિયાં-ગુણ અનંત હૈં. ભગવાન આત્મા યે શક્તિવાન - સ્વભાવવાન (હૈ) ઔર ઉસકી શક્તિયાં - સ્વભાવ અનંત હૈં. ઉસમેંસે ૪૭ શક્તિકા વર્ણન ચલેગા. ચાર ઔર સાત. હૈ તો અનંત. (શક્તિ) સૂક્ષ્મ હૈ ભગવાન ! ઉસમેં આત્મદ્રવ્યમેં દૃષ્ટિ કરના વહ સમ્યગ્દર્શન હૈ. તો કહતે હૈં કિ, આત્મદ્રવ્ય હૈ કૈસા ? આત્મદ્રવ્યમેં અનંત શક્તિ જીવતર (જેમકે) શક્તિ, ચિતિ, દશિ, જ્ઞાન, આનંદ, સુખ આદિ અનંત શક્તિયાં હૈં. સંખ્યાસે અનંત (શક્તિ) હૈ, વસ્તુ એક હૈ. પરંતુ શક્તિ અનંત હૈં. સમજમેં આયા ?

કિતની શક્તિ હૈ ? શક્તિ હૈ, ભગવાન ! પરંતુ આત્માકી ખબર નહીં. આહાહા ! આત્મા ક્યા ચીજ હૈ ? યે તો જડ-મિટ્ટી-ધૂલ, રાગાદિ, પુણ્યાદિ તો પર વસ્તુ હૈ, આહાહા ! જીસકો સમ્યગ્દર્શન પ્રગટ કરના હો તો યે આત્મ દ્રવ્યકા વિષય-(લક્ષ કિયે બિના), ધ્યેય બિના સમ્યગ્દર્શન હોતા નહીં. ધર્મકી પહેલી સીઢી (સમ્યગ્દર્શન હૈ). છ ઢાળામાં આતા હૈ ન ? 'મોક્ષ મહલકી પ્રથમ સીઢી' સૂક્ષ્મ બાત હૈ ભગવાન ! ઉસને અનંત બાર મુનિપના લિયા, પંચમહાવ્રત અનંત બાર લિયા, ૨૮ મૂલગુણ અનંત બાર કિયા, વહ તો સબ રાગકી ક્રિયા હૈ. યે કોઈ આત્માકી શક્તિ યા આત્માકે ગુણકી ક્રિયા નહીં, આહાહા !

(યહાં) કહતે હૈં કિ, આત્મદ્રવ્ય જો વસ્તુ હૈ, યે અનંત અક્રમ ગુણસે ભરી હૈ, ક્યા કહા ? એક સાથ અક્રમ અનંત શક્તિયાં અંદર હૈં ઔર શક્તિકા ક્રમવર્તી પરિણમન હોતા હૈ. યહાં (શુદ્ધ) પરિણમન લેના હૈ, વિકાર નહીં. યહ ભગવાન આત્મા એકરૂપ વસ્તુ, ઉસકે દરબારમેં અનંત શક્તિયાં હૈં. સંખ્યાસે અનંત શક્તિયાં (હૈં) કિતની ? કિ આકાશકા પ્રદેશ હૈ ન ? જીવ જો હૈ, જીવ જો અનંત હૈ, ઉસસે અનંતગુણી સંખ્યા પરમાણુકી હૈ. યહ એક ચીજ નહીં. યહ તો ટુકડા-એક-એક પરમાણુ - પરમ અણુ-સૂક્ષ્મ અણુ-ટુકડા કરતે-કરતે, કરતે

આખીરકે ટુકડેકો પરમાણુ કહતે હૈં. તો ઇસ જગતમેં જીવકી સંખ્યા અનંત હૈ, (ઔર) ઉસસે અનંતગુણા પરમાણુ હૈ. ઔર પરમાણુકી સંખ્યાસે તીન કાલકા સમય અનંતગુના હૈ, આહાહા ! એક 'ક..' બોલનેમેં અસંખ્ય સમય જાતા હૈ. કાલકા અસંખ્ય સમય (હૈ). ઉસકે ખંડ કરતે-કરતે આખીરકા સમય રહે, ઐસા એક સમય (હૈ). (ઐસા) 'ક..' બોલનેમેં અસંખ્ય સમય જાતા હૈ. તો યે ત્રિકાલકા જો સમય હૈ, વહ પરમાણુકી સંખ્યાસે અનંતગુના હૈ. સૂક્ષ્મ હૈ ભગવાન ! અંદર તેરી ચીજ મહાન હૈ (ઉસકી) ખબર નહીં. ઔર યે તીન કાલકે સમયસે આકાશ નામકા એક પદાર્થ હૈ યહ જગતમેં - ચૌદ બ્રહ્માંડમેં તો હૈ. ઔર ખાલી ભાગ- અલોક હૈ, વહાં ભી આકાશ હૈ. તો યે આકાશકા કોઈ અંત નહીં. યહાં કહતે હૈં કિ આકાશ નામકા એક અરૂપી પદાર્થ હૈ. વહ જગત-લોક ઔર અલોક, સબમેં એક પદાર્થ વ્યાપક હૈ. ઔર ઉસ આકાશકા કહીં અંત નહીં. અનંત... અનંત... અનંત... અનંત... અનંત... અનંત... તો આકાશકા કહીં અંત નહીં. અંત હો તો પીછે ક્યા ? આહાહા ! Logicસે ન્યાય સમજના ચાહિયે ના ? સમજમેં આયા ? યે આકાશ નામકા જો પદાર્થ હૈ વહ લોક-જગત, ચૌદ બ્રહ્માંડ ઔર અલોક ખાલી (ભાગ), વહ સબમેં વ્યાપક હૈ. અનંત...અનંત...અનંત દસોં દિશામેં કહીં અંત નહીં. (ઐસે) આકાશ નામકે પદાર્થમેં એક પરમાણુ જો Point હૈ - (વહ) જિતનેમેં રુકે ઉતની જગહકો પ્રદેશ કહનેમેં આતા હૈ. ઐસે આકાશકે પ્રદેશ અનંત હૈ. કિસસે અનંત હૈ ? કિ તીનકાલકે સમયસે ભી આકાશકા પ્રદેશ અનંતગુના હૈ. યહ તો ભગવાનકી વકાલત હૈ, આહાહા !

ઉસને આત્મા ક્યા ચીજ હૈ, યે સમજનેકા કભી પ્રયત્ન કિયા હી નહીં. ઐસા કિયા, ઐસા કિયા. એક તો સંસારમેં પાપ કિયા. ધંધા-પાની, સ્ત્રી-કુટુંબ પરિવાર, ધંધા અકેલા પાપકા ધંધા ઔર ધર્મકે નામસે આયા તો દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, પૂજા યે (સબ) પુણ્યકા ધંધા (હૈ) - યહ આત્માકા ધંધા નહીં, આહાહા ! (યહાં) કહતે હૈં કિ આકાશ નામકા પદાર્થ અમાપ...અમાપ... હૈ. અનંત જીવ ઔર અનંત પરમાણુ ઉસકા ક્ષેત્ર તો અસંખ્ય યોજનમેં હૈ. પરંતુ પીછે ક્યા હૈ ? આકાશ નામકા પદાર્થ હૈ ઉસકા અંત કહાં ? ઉસકા વિચાર કર પહલે. નાસ્તિક હો તો પહલે વિચાર કર. યે ચીજ આકાશકા અંત કહાં ? હૈ અંત ? તો અંત કહાં ? ઐસી ચીજકો તર્કસે નહીં સમજનેમેં આતી - સ્વભાવકી દૃષ્ટિસે સમજનેમેં આતી હૈ. જો ક્ષેત્ર હૈ વહ અંત બિનાકા હૈ. ઉસકા પ્રદેશ અનંત હૈ ઔર ઉસસે અનંતગુની શક્તિયાં એક જીવમેં હૈ. આહાહા ! અરે..! ભગવાન તુજે ખબર નહીં તેરે અંદરમેં અનંતી શક્તિયાં ભરી પડી હૈ, આહાહા !

પરમાત્મા ત્રિલોકનાથ જિનેશ્વરદેવ દિવ્યધ્વનિ દ્વારા જગતકો કહતે થે. ઉનકી તો (બોલનેકી) ઇચ્છા હૈ નહીં. વે તો સર્વજ્ઞ વીતરાગ હૈ. ઇચ્છા બિના ઓમ ધ્વનિ નિકલતી થી ઔર વર્તમાન મહાવિદેહ ક્ષેત્રમેં નિકલતી હૈ. યે દિવ્યધ્વનિમેં એસા આયા, પ્રભુ ! તૂ એકબાર સુન તો સહી. તૂ એક દ્રવ્ય-વસ્તુ હૈ લેકિન તેરી જ્ઞાન, દર્શન, આનંદ ઐસી અનંત શક્તિયાં હૈ ઔર કિતની

અનંત હૈ ? કિ આકાશકા અંત નહીં ઇતને પ્રદેશ સે ભી અનંતગુની શક્તિયાં તેરેમેં હૈ. સુખ આદિ ઉસકા ગુણ હૈ. (ઐસે) અનંત ગુણ હૈ.

યહાં કહતે હૈં કિ, આત્મદ્રવ્ય જો વસ્તુ હૈ, ઉસમેં અનંતગુણ અક્રમી હૈ. અક્રમ માને એક સાથ અનંતગુણ હૈ. જૈસે શક્કરમેં (મિસરીમેં) મીઠાસ, સફેદાઈ એક સાથ હૈ, ઐસે આત્મામેં જ્ઞાન, દર્શન, આનંદ આદિ અનંત શક્તિયાં એકસાથ હૈ. તો ઉસકો અક્રમ કહતે હૈં. અક્રમ નામ એક કે પીછે એક, ઐસા નહીં. (લેકિન) એક સાથ અનંત શક્તિયાં હૈ, આહાહા ! ઔર ઉસકી પર્યાય જો હોતી હૈ-અવસ્થા- વહ ક્રમવર્તી (હૈ). અનંત ગુણકી એક સમયમેં એક-એક ગુણકી એક-એક પર્યાય-દશા-હાલત ઐસી અનંત ગુણકી એક સમયમેં ક્રમસે હોનેવાલી અનંતી પર્યાય હૈ. ઐસા કઠિન હૈ બાપૂ ! કહીં સુના ભી નહીં હો. જૈનમેં જન્મ હુઆ હો, જે નારાયણ... (કરકે ચલા જાયે). આહાહા !

પરમેશ્વર, જિનેશ્વર ત્રિલોકનાથ એસા ફરમાતે હૈં કિ, પ્રભુ ! એકબાર સુન તો સહી. તેરે ઘરમેં ક્યા હૈ ? સમજમેં આયા ? તેરે ઘરમેં તો અનંતી શક્તિયાં હૈ. એક-એક શક્તિ ભી અનંત સામર્થ્યવાલી હૈ ઔર એક-એક શક્તિકી પર્યાય અનંત હૈ, આહાહા ! પર્યાય સમજતે હો ? અવસ્થા-હાલત-દશા. જૈસે સોના હૈ, સુવર્ણ હૈ, વહ દ્રવ્ય હૈ ઔર ઉસમેં પીલાપન, ચીકનાપન, વજન હૈ વહ ઉસકી શક્તિ-ગુણ હૈ. ઉસકી અંગુઠી, કડે, કુંડલ હોતે હૈં વહ ઉસકી અવસ્થા હૈ. સમજમેં આયા ? ઐસે ભગવાન આત્મા, એક સમયમેં દ્રવ્ય હૈ. યે સાંકલી હૈ, સાંકલી હોતી હૈ ન સાંકલી ? ચેન - (Chain) હજાર મકોડે હોતે હૈં ન ઉસમેં ? મકોડેકો ક્યા કહતે હૈં ? કડી, કડી કહતે હૈં. હજાર કડી કે એક સમુદાયકી એક સાંકલી. ઐસે આત્મા, 'અસંખ્ય પ્રદેશી ઇતી આત્મા'. એક પરમાણુ (આકાશકી જિતની જગહ) રોકે ઉસકા નામ પ્રદેશ (હૈ). ઐસા અસંખ્ય પ્રદેશી ભગવાન આત્મા અસંખ્ય પ્રદેશી હૈ ઔર યે અસંખ્ય પ્રદેશમેં, એક-એક (પ્રદેશમેં) અનંત ગુણ સર્વ વ્યાપક હૈ. સમજમેં આયા ?

ઇન શક્તિયોંમેં પહલી જીવત્વ શક્તિ લેંગે. પહલે થોડા સા વિચાર આયા થા. (લોગ) સુને તો સહી. અરે ! સુન તેરી ચીજ ક્યા હૈ, ભૈયા ? તુજે ખબર નહીં ઔર ધર્મ હો જાયે (ઐસા કહાંસે હોગા ?). પ્રભુ ! જૈન ધર્મ કોઈ અલૌકિક ચીજ હૈ. આહાહા ! યે કોઈ સંપ્રદાય નહીં હૈ. યહ તો વસ્તુકા સ્વરૂપ હૈ.

(યહાં) કહતે હૈં, આત્મ દ્રવ્ય - જૈસે સાંકલી હૈ ન ? ચેન કહતે હૈ ચેન. ઐસે હજાર મકોડાકી કડી. ઐસે સાંકલી સમાન આત્મા ઔર કડી સમાન ઉસમેં અસંખ્ય પ્રદેશ હૈ ઔર જૈસે એક કડીમેં સોના - ચીકનાપન આદિ હૈ. યે ઉસકે ગુણ હૈ ઔર ઉસમેં અંગુઠી-કડે આદિકા, જો પરિવર્તન હોતા હૈ વહ પર્યાય હૈ. ઐસે ભગવાન આત્મા અસંખ્ય પ્રદેશી હૈ. યહ જૈન વીતરાગકે અલાવા અસંખ્ય પ્રદેશી કિસીને દેખા નહીં (હૈ). સર્વજ્ઞ પરમેશ્વરકે અલાવા કિસીને દેખા નહીં હૈ. સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર જિનેશ્વરદેવ ઉન્હોંને આત્માકો અસંખ્ય પ્રદેશી દેખા હૈ. યાની ?

અર્થાત્ અંદરમેં યહાં જો અંશ હૈ, વહ યહાં નહીં, યહાં જો (અંશ) હૈ, વહ યહાં નહીં. યહ (શરીર) તો જડ હૈ. પરંતુ આત્મા અસંખ્ય પ્રદેશી હૈ. જૈસે એક હજાર કડી હૈ, વૈસે અસંખ્ય પ્રદેશ હૈ. (અસંખ્ય પ્રદેશ હૈ) વહ ઉસકા ક્ષેત્ર હૈ. દ્રવ્યકી / વસ્તુકી ક્ષેત્ર-ભૂમિ હૈ ઔર ઉસમેં જ્ઞાન આદિ ગુણ હૈ વહ શક્તિ હૈ. યે શક્તિ અનંત હૈ ઔર અનંત શક્તિકી સમય-સમયમેં અવસ્થા પલટતી રહતી હૈ; કુટસ્થ નહીં - પર્યાય પલટતી હૈ. દ્રવ્ય-ગુણ કુટસ્થ હૈ. દ્રવ્ય ઔર શક્તિયાં કુટસ્થ હૈ. પર્યાય પલટતી હૈ તો પર્યાય પલટતી હૈ ઉસકો ક્રમવર્તી કહતે હૈં. ક્રમે-ક્રમે વર્તનેવાલી દશાકો ક્રમવર્તી કહતે હૈં ઔર એકસાથ રહનેવાલે ગુણકો અક્રમ કહતે હૈં. યે અક્રમવર્તી ઔર ક્રમવર્તી (ગુણ)-પર્યાયકે સમુદાયકો આત્મા કહતે હૈં. ભૈયા ! સૂક્ષ્મ બાત હૈ. સમજમેં આયા ?

(યહાં) કહતે હૈં કિ, ક્રમવર્તી ઔર અક્રમવર્તી જો દ્રવ્ય / વસ્તુ હૈ, ઇસમેં એક સાથ રહનેવાલી શક્તિયાં ઔર સમય-સમયમેં બદલતી દશા (એક સાથ હૈ). જબ આત્માકા ભાન નહીં થા તો અજ્ઞાન થા ઔર ભાન હુઆ તો જ્ઞાનદશા હુઈ. યે અવસ્થા પલટ ગઈ. આત્માકા ભાન નહીં થા તબ દુઃખ દશા થી ઔર આત્માકા ભાન હુઆ તો મૈં સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ પૂર્ણ આનંદ પરમાત્મ સ્વરૂપ હૂં. આહાહા ! ઐસી દૃષ્ટિ જબ હુઈ તો દુઃખકી દશા પલટકર આનંદકી દશા હુઈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? તો યે દશા પલટતી હૈ ઉસકો પર્યાય કહતે હૈં.

યહાં યહ કહતે હૈં, કિ, અક્રમવર્તી શક્તિયાં ઔર ક્રમવર્તી પર્યાય ઉસકા સમુદાય વહ આત્મા હૈ. (સભી બાતે) ન્યાયસે હૈં. ન્યાય સમજતે હો ન ? ન્યાયમેં 'ની' ધાતુ હૈ. 'ની' નામ જ્ઞાનસ્વરૂપ જૈસી ચીજ હૈ ઉસ ઓર લે જાના ઉસકા નામ ન્યાય. ન્યાયમેં 'ની' ધાતુ હૈ. તુમ્હારે વકાલતકે ન્યાય નહીં હાં ! યહ તો ભગવાનકે ઘરકા (ન્યાય હૈ).

જૈસી ચીજ હૈ ઉસ ઓર 'ની' ધાતુ નામ જ્ઞાનકો લે જાના, ઉસકા નામ ન્યાય (હૈ). તો યહાં ન્યાયસે યે બાત સિદ્ધ કરતે હૈં. ભગવાન ! તેરી ચીજકો એકબાર સુન તો સહી. આહાહા ! ઉસ ચીજકી દૃષ્ટિ કભી તુજે હુઈ નહીં. ક્યોંકિ જાને બિના દૃષ્ટિ કૈસે હો ? જો ચીજ કૈસી હૈ વહ જ્ઞાનમેં આયે બિના દૃષ્ટિ કહાંસે હો ? સમજમેં આયા ? તો યે ચીજમેં અક્રમવર્તી ઔર ક્રમવર્તી - પર્યાય ક્રમે-ક્રમે હોનેવાલી ઔર શક્તિ એક સાથ રહનેવાલી - યે દો કા સમુદાય યહ આત્મા હૈ. સમજમેં આયા ? ભાષા તો સાદી હૈ ભગવાન ! ભાવ તો જો હૈ વહ હૈ. યહ તો તીન લોકકે નાથકી બાત હૈ. પહલે ઉસકો જ્ઞાનમેં સત્યતાકા નિર્ણય તો કરના પડેગા કિ નહીં ? તો યે કહતે હૈં. દેખો ! "**આત્મદ્રવ્ય**" - યે ઇતની વ્યાખ્યા કી. "**આત્મદ્રવ્ય..**" આત્મદ્રવ્ય ક્યા ? કિ અનંત ગુણ ઔર અનંત પર્યાયકા પિંડ વહ દ્રવ્ય. સમજમેં આયા ? સૂક્ષ્મ બાત હૈ, ભગવાન ! ઐસી બાત હૈ.

અરેરે...! ઐસા મનુષ્યપના ઔર ઉસમેં જૈન ધર્મમેં અવતાર (મિલા). ઔર યે ચીજ ન સમજે તો ભવ (ભ્રમણ)કા અંત નહીં આયેગા, આહાહા ! ચૌરાસીકે અવતાર કરકે (મર જાયેગા).

અપની ચીજકી મહત્તા ઔર કીમતકા ખ્યાલ નહીં કરકે, પર ચીજકી કીમત ઔર રાગકી કીમત ઔર એક સમયકી પર્યાયકી કીમત કરકે, મિથ્યાદૃષ્ટિ ચાર ગતિમેં ઘુમતે હૈં. સમજમેં આયા ? આહાહા ! સમજમેં આતા હૈ ન ભૈયા ? ભાષા બહુત (સાદી હૈ). હિન્દીમેં થોડા ફેરફાર આ જાયે. તુમ્હારી જૈસી હિન્દી હૈ, વૈસી નહીં હૈ.

''**આત્મદ્રવ્ય**''. પહલે યે આત્મદ્રવ્યકી વ્યાખ્યા કી. '**આત્મદ્રવ્ય**' શબ્દ પડા હૈ ન ? તો યે ભગવાન આત્મા વહ દ્રવ્ય. દ્રવ્ય ક્યોં કહા ? કિ જૈસે જલમેં તરંગ ઊઠતે હૈં, વૈસે ભગવાન આત્મામેં (પર્યાય ઊઠતી હૈ). 'દ્રવતિ ઇતિ દ્રવ્યમ્' પર્યાય 'દ્રવતિ' - પર્યાય અંદરસે નિકલતી હૈ, અંદર નજર કરની પડે. યે વીતરાગકા માર્ગ સંપ્રદાયમેં પડે હૈં, ઉનકો સુનને (નહીં મિલે). આહાહા ! બાપૂ ! યે વસ્તુ ક્યા હૈ ? અરિહંત કૌન હૈ ? ઔર ઉન્હોંને તત્ત્વ કૈસા જાના ? ઔર કૈસા કહા ? યે સબ સમજે બિના જૈનપના હૈ નહીં. જૈન કોઈ સંપ્રદાય નહીં (હૈ). જૈસી ચીજ અનંત ગુણ ઔર પર્યાયકા પિંડ હૈ, ઐસી અંતરમેં દૃષ્ટિ કરનેસે મિથ્યાત્વકા નાશ હોતા હૈ ઔર સમ્યગ્દર્શનકી ઉત્પત્તિ હોતી હૈ. ઉસકા નામ જૈન કહનેમેં આતા હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? ''**આત્મદ્રવ્ય**'' - યે એક શબ્દકા ઇતના અર્થ હુઆ. ક્રમ-અક્રમ ગુણ ઔર પર્યાયકે પિંડકો આત્મદ્રવ્ય કહતે હૈં. સમજમેં આયા ?

વસ્તુ અંદર ભગવાન આત્મા (ચૈતન્ય સ્વરૂપી હૈ). યહ (શરીર) તો મિટ્ટી-ધૂલ-જડ હૈ. અંદર કર્મ ભી જડ હૈ ઔર અંદરમેં પુણ્ય-પાપકા ભાવ હોતા હૈ - કૃત્રિમ - એક ક્ષણકી અવસ્થા (હોતી હૈ) વહ ભી પરમાર્થસે તો અચેતન હૈ, યે ચેતનકી જાત નહીં, આહાહા ! ઔર ચેતન જો હૈ વહ તો પુણ્ય-પાપકે પરિણામસે રહિત, અનંત શક્તિકા સંગ્રહાલય (હૈ) સંગ્રહાલય (અર્થાત્) અનંત શક્તિકા સંગ્રહ+આલય - સંગ્રહકા સ્થાન હૈ, સ્થાનકો આલય કહતે હૈં ન ? આહાહા ! ભગવાન આત્મા તો.... આહાહા ! અનંત શક્તિકા સંગ્રહાલય (હૈ). સમજમેં આયા ? એક શક્તિ નહીં અનંત શક્તિ હૈ. પ્રભુ ! ઔર એક-એક શક્તિમેં ભી અનંત તાકાત હૈ, આહાહા !

એક-એક શક્તિ-ગુણમેં અનંત ગુણકા રૂપ હૈ. થોડી સૂક્ષ્મ બાત આયી, આહાહા ! ક્યા કહા ? કિ, જૈસે આત્મા જ્ઞાનસ્વરૂપ હૈ ઔર ઉસમેં એક અસ્તિત્વ નામકા - સત્તા - હોનેપનાકા એક ગુણ હૈ. અસ્તિત્વ - 'હૈ' ન ? (હૈ) ન ? 'હૈ' ઇસકી એક શક્તિ હૈ ઔર એક જ્ઞાન શક્તિ હૈ. ઐસી અનંત શક્તિયાં (હૈ). એક જ્ઞાન શક્તિ હૈ, ઉસમેં (આત્મામેં) અસ્તિત્વ ગુણ હૈ યે અસ્તિત્ત્વ ગુણ ઉસમેં (જ્ઞાનમેં) નહીં. એક શક્તિમેં દૂસરા ગુણ નહીં પરંતુ એક શક્તિમેં દૂસરી શક્તિકા રૂપ હૈ. અર્થાત્ ભગવાન આત્મા જ્ઞાન હૈ. યહાં જીવતર શક્તિ કહેંગે. જીવતર શક્તિમેં તો અનંત આનંદ, અનંત જ્ઞાન, અનંત દર્શન, અનંત વીર્ય યહ લેંગે. ઐસી જો આત્માકી જીવત્વ શક્તિ હૈ, યે શક્તિમેં અસ્તિત્વ નામકા એક દૂસરા ગુણ હૈ. (ઉસકા રૂપ હૈ). યે ગુણ હૈ તો વહ આનંદ પ્રાણ, જ્ઞાન પ્રાણમેં (અસ્તિત્વ) ગુણ નહીં આતા, પરંતુ ગુણકા રૂપ આતા

है. अर्थात् ये आत्मा ज्ञान 'है', आनंद 'है', तो यह 'है' नामकी शक्तिका रूप अपनी वजहसे अंदरमें आया. आहाहा ! सत्ताका गुण भिन्न रहा. वह तो निमित्त है. एक गुणमें दूसरा गुण तो निमित्त है, सूक्ष्म बात है, भगवान !

यह तो तीनलोकके, नाथ जिनेश्वरका पंथ-मार्ग है, भाई ! समजमें आया ? यहां एक जीवतर शक्ति कहेंगे जिसमें ज्ञान-दर्शन-आनंद और वीर्य ये शक्तिसे जीवतर-जीव जिता है. अपने जीवका टिकना-रहना (इस शक्तिसे होता है). जीवत्वशक्ति पहले क्यों ली ? कि समयसारकी दूसरी गाथामें आया '**जीवो चरित्तदंसणणाणट्ठिदो**' पहली जीवतर शक्ति वहांसे ली है. पहली गाथा वह है '**वंदित्तु सव्वसिद्धे ध्रुवमचलमणोवमं गदिं पत्ते, वोच्छामि समयपाहुडमिणमो सुदकेवलीभणिदं**' १. कुंदकुंद आचार्य कहते हैं कि, मैं आत्माकी बात कहुंगा - '**सुदकेवलीभणिदं**' श्रुतकेवली और केवलीओंने कही हुई बात हम तुमको कहेंगे. जिन भगवानको तीन कालका ज्ञान है, उन्होंने आत्मा क्या कहा ? वह तुमको कहेंगे, आहाहा ! और (वैसा ही) कहते हैं. ऐसा कहा कि, हम भी हमारी पर्यायमें पूर्ण सिद्ध भगवान जो अशरीरी हुए, इन अनंत सिद्धोंको हम अपनी पर्यायमें स्थापन करते हैं और तुम्हारी - श्रोताकी पर्यायमें भी अनंत सिद्धोंको स्थापन करके हम समयसार कहेंगे, आहाहा ! सूक्ष्म बात है प्रभु ! क्या हो सकता है ? मार्ग तो अभी गुम हो गया है, और कुछ का कुछ मान लिया है, आहाहा !

भगवान आत्मा ! जीवतर शक्ति कहते हैं न ? जीवन माने टिकना. किससे (टिकना) ? अपने ज्ञान प्राण, आनंद प्राण, दर्शन प्राण, वीर्य प्राण - ये अंदर शक्तियां है. ये शक्तिके प्राणसे जीवन जीता है. ये शरीरसे जीता है, कि रागसे जीता है, ऐसा नहीं. यहां कहते हैं कि, जीवतर शक्तिमें चार प्राण-भावप्राण है. अंदरमें ज्ञान प्राण आया तो ज्ञानमें अस्तित्वगुण है. यह गुण आया नहीं. परंतु ज्ञान 'है' ऐसा आया, यह अस्तित्व(का) रूप उसका है.

श्रोता : रूप यानी निमित्त आया ?

पूज्य गुरुदेवश्री : नहीं, रूप यानी अपनी शक्तिका स्वरूप आया. अस्तित्व नामका ज्ञानमें स्वरूप है. आहाहा ! एकबार सुने तो सही, प्रभु ! यह बात कोई साधारण नहीं. ये कहीं सुननेमें आती नहीं तीन लोकके नाथ जिनेश्वरदेव आत्माको ऐसा फरमाते हैं और ऐसा है कि, जिसमें अनंत शक्तियां है. यह एक शक्ति दूसरी शक्ति रूप होती नहीं. नहीं तो अनंत संख्या रह सकती नहीं. परंतु एक शक्तिका रूप प्रत्येकमें आता है. जीवतर शक्ति (यानी) जीवन. आत्माका जीवन ज्ञान, दर्शन, आनंदसे है, आहाहा ! समजमें आया ? उसका टिकना (वह) अपने ज्ञान-दर्शन-आनंदसे टिक रहा है. बाहरसे टिक रहा है, शरीरमें रहनेकी योग्यतासे टिक रहा है ऐसा है नहीं. ये टिक रहा है अपने ज्ञान, दर्शन, आनंद, सत्ता, वीर्य उससे वह टिक रहा है. जीवकी जीवन शक्तिसे (टिक रहा है). जीवकी जीवन शक्ति-

ગુણ-સ્વભાવ હૈ. ઇસ શક્તિમેં ચાર પ્રાણ (હૈ). જ્ઞાન, દર્શન, આનંદ, વીર્ય-ઉસકે જીવનકા યે પ્રાણ હૈ. ઇસમેં એક જ્ઞાન પ્રાણ હૈ. સબ કહતે હૈં ન ? કિ દસ પ્રાણસે આત્મા જીતા હૈ. પાંચ ઇન્દ્રિય, મન-વચન-કાયા યે તો જડકા પ્રાણ હૈ. યહ તો મિટ્ટીકે પ્રાણ હૈ, પ્રભુ ! ઔર તેરી અશુદ્ધ પર્યાયમેં દસ પ્રાણસે જીવન હૈ, વહ ભી તેરા વાસ્તવિક જીવન નહીં. અશુદ્ધ ક્યા (હૈ) ? પાંચ ઇન્દ્રિયકી યોગ્યતાસે, આયુષ્યમેં રહનેકી યોગ્યતાસે, શ્વાસકી યોગ્યતાસે જો રહા હૈ, વહ અશુદ્ધ પ્રાણકી પર્યાય હૈ - વહ તેરી ચીજ નહીં, આહાહા ! તેરી ચીજમેં વહ ગુણ (ભી) નહીં ઔર તેરી ચીજમેં ઉસકી પર્યાય ભી નહીં. આહાહા ! યહ તો બાલકી ખાલ (ઉતારને જૈસા હૈ). બાત તો ઐસી હૈ, બાપૂ ! આહાહા !

(યહાં) કહતે હૈં કિ, એક બાર સુન તો (સહી) પ્રભુ ! તૂ કૈસા હૈ ? કહાં હૈ ? કિસ પ્રકારસે હૈ ? સમજમેં આયા ? ઐસા જાને બિના ઉસમેં (સ્વરૂપમેં) દૃષ્ટિ હોગી નહીં ઔર દૃષ્ટિ હુએ બિના સમ્યગ્દર્શન-સત્ય દર્શન-જૈસી સત્ય વસ્તુ હૈ, જૈસા સત્ હૈ, વૈસા દર્શન કભી હોગા નહીં. સમજમેં આયા ? આહાહા !

યહાં દૂસરા કહના હૈ કિ, "**આત્મદ્રવ્યકે કારણભૂત**" આત્મદ્રવ્યકે કારણભૂત, હૈ ? "**ઐસે ચૈતન્યમાત્ર ભાવકા ધારણ જિસકા (લક્ષણ)...**" વહ ચૈતન્ય માત્ર ચેતના...ચેતના...જાનના-દેખના, ચૈતનમાત્ર, ઐસા જો અપના ભાવકા ધારણ જિસકા (લક્ષણ હૈ). આહાહા ! યહ તો ભાઈ અધ્યાત્મ શબ્દ હૈ. યે કોઈ કથા-વાર્તા નહિ હૈ. યહ તો એક-એક શબ્દમેં કિતની ગંભીરતા હૈ (ઉસકી) ખબર નહીં, આહાહા !

કહતે હૈં કિ "**આત્મદ્રવ્ય...**" વસ્તુ - ભગવાન, ઉસકા કારણભૂત. આત્મદ્રવ્યકો ટિકનેકા-જીવતરકા-જીવનકા, "**...કારણભૂત ઐસે ચૈતન્યમાત્ર ભાવકા ધારણ (જિસકા લક્ષણ અર્થાત્ સ્વરૂપ હૈ)**" ચૈતન-જાણન-દેખન સ્વભાવ, ઐસે ભાવકા (ધારણ કરનેવાલા હૈ). આત્મા ભાવવાન હૈ ઔર ચૈતનમાત્ર ઉસકા ભાવ હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ઐસી બાત હૈ, બાપૂ ! કભી સમજી નહીં, સુની નહીં, આહાહા ! અરેરે...! જીંદગી ચલી જાતી હૈ ઔર દેહ છૂટતે હી કહાં ભવાબ્ધિ - ચૌરાસીકે અવતારમેં ચલા જાયેગા, ભાઈ ! વહાં તેરી દયા કરનેવાલા કોઈ નહીં હૈ. વહાં કોઈ પાંજરાપોળ (પિંજરાપોલ = ગૌશાલા) નહીં હૈ (કિ, તેરી દયા કરે). તેરી ચીજ તેરે શરણમેં હૈ ઉસકી તો તુજે ખબર નહિ. સમજમેં આયા ?

યહાં કહતે હૈ પ્રભુ ! એક બાર સુન તો સહી. યહાં તો ભગવાન કહકર બુલાતે હૈં. આચાર્ય મહારાજ દિગંબર સંત, અમૃતચંદ્ર આચાર્ય ૭૨ ગાથામેં ભગવાન આત્મા (કહકર બુલાતે હૈં). અરે...! ઉસે કૈસે બૈઠે ? આહાહા ! પામરતામેં પડે હુએ કો પ્રભુતા કહનેમેં (ઉસકો) પ્રભુતા કૈસે બૈઠે ? આહાહા ! આગે આયેગા આત્મામેં પ્રભુત્વ નામકી શક્તિ હૈ. સાતવી પ્રભુત્વ નામકી શક્તિ હૈ. યહ પહલી શક્તિકા વર્ણન હૈ.

(યહાં) કહતે હૈં કિ, જીવન શક્તિસે આત્મા જીતા હૈ, ટિકતા હૈ. તો જીવન શક્તિકા -

આત્મદ્રવ્યકા કારણ કૌન ? ચૈતન્યમાત્રભાવ (કારણ) હૈ. આહાહા ! ઉસકા કારણ - ચૈતન્યમાત્ર આત્મદ્રવ્યકા કારણ-ઉસકા ધારણ (ચૈતન્ય માત્ર ભાવ) જિસકા લક્ષણ હૈ. યે તો વીતરાગી બાતેં હૈં. બાપૂ ! ક્યા કહા ? "**આત્મદ્રવ્યકે કારણભૂત ઐસે ચૈતન્યમાત્રભાવકા ધારણ જિસકા લક્ષણ હૈ**" (અર્થાત્) ચૈતનમાત્ર ધારણ કરના જિસકા લક્ષણ હૈ. સમજમેં આયા ? અરે..! ઐસે તો ૧૧ અંગ ઔર ૯ પૂર્વકે શાસ્ત્ર પઢ લિયે, ઉસમેં ક્યા હુઆ ? આહાહા !

ભગવાન આત્મા-આત્મદ્રવ્ય-વસ્તુ ઉસકા ટિકનેકા કારણ, ઐસા ચૈતનમાત્ર ભાવ ઉસકા ધારણ (કિયા હુઆ હૈ). - આત્માને ચૈતનમાત્ર ભાવકો ધારણ કિયા હૈ. ઉસને કભી રાગ ઔર શરીરકો ધારણ કિયા હી નહીં. સમજમેં આયા ? સમજમેં આયે ઉતના સમજના, પ્રભુ ! યહ તો ભગવાનકી બાત હૈ, આહાહા ! જિનેશ્વરદેવકી યહ બાત ઔર કહીં નહીં હૈ. જિનેશ્વર, ત્રિલોકનાથ પરમાત્મા મહાવિદેહમેં તો બિરાજતે હૈં, સમજમેં આયા ? યહ આત્મ વિજ્ઞાન હૈ. લોગ કહતે હૈં, વહ વિજ્ઞાન નહીં. યહ તો વિજ્ઞાન કા વિજ્ઞાન હૈ, પ્રભુ ! તુને કભી કિયા નહીં, તેરે ખયાલમેં કભી આયા નહીં. ભગવાન આત્મા અનંત શક્તિકા પિંડ હૈ, વહ તુજે ખયાલમેં કભી આયા નહીં. તેરી કીમત તુને કી નહીં. સમજમેં આયા ?

"**આત્મદ્રવ્યકે કારણભૂત ઐસે ચૈતન્યમાત્ર ભાવ....**" જબ કિ ચિતિ શક્તિ બાદમેં કહેંગે. પરંતુ જીવન શક્તિકા ચિતિશક્તિ લક્ષણ હૈ. બાદમેં દૂસરી ચિતિ શક્તિમેં કહેંગે સમજમેં આયા ? પરમાર્થસે તો જીવનશક્તિ જ્ઞાન, દર્શન, આનંદ પ્રાણ હૈ. પ્રાણ નામ ઉસકી શક્તિ હૈ. ત્રિકાળ ભગવાન આત્મા જ્ઞાનસે, આનંદસે, દર્શનસે, વીર્યસે (ટિકા હુઆ હૈ). અંદર વીર્ય નામ શક્તિ-આત્મબલ-જો સ્વરૂપકી રચના કરે. ઐસા આત્મામેં બલ હૈ. ઐસા જ્ઞાન, દર્શન, આનંદ ઔર બલ ઉસકા ધારણ, આત્મદ્રવ્યકા કારણ, (ઐસા) ચૈતનમાત્ર (કા) ધારણ (હૈ). આહાહા ! અરે... પ્રભુ ! ઐસી બાત સુનને ન મિલે. ઔર કહાં જાયેગા ? ઔર (ક્યા) હોગા ? ઔર દયા કરો, વ્રત કરો, ઉપવાસ કરો, ભક્તિ કરો, પૂજા કરો, (ઉસમેં ધર્મ માન લિયા). ભાઈ ! યે તો સબ રાગકી ક્રિયા હૈ. યે ધર્મ નહીં - ભગવાન ! તુજે ખબર નહીં, આહાહા !

યહ ભગવાન આત્મા તો ચૈતનમાત્રકા ધારણ જિસકા સ્વરૂપ-લક્ષણ કા અર્થ (સ્વરૂપ) કિયા. આત્મ પદાર્થ, ઉસકા કારણ ચૈતન્ય માત્ર જિસકા ધારણ (હૈ). ચૈતનમાત્ર જિસકા સ્વરૂપ (હૈ). (ઉસને) ઇસકો ધારણ કિયા હૈ. સાધારણમેં ઉપદેશ ચલતા હૈ, ઉસસે અલગ ચીજ હૈ. સમજમેં આયા ? યહ જીવતર શક્તિકી બાત ચલતી હૈ.

હમકો સમયસાર તો ૭૮ કી સાલસે મિલા હૈ. ૫૫ વર્ષ હુએ. હમે છોટી ઉંમરમેં ધંધાકા વિચાર થા નહીં, પિતાજીકી દુકાન થી, હમ તો દુકાન પર ભી શાસ્ત્ર પઢતે થે. કહતે હૈં કિ, તેરે ઘરમેં ક્યા હૈ પ્રભુ ? કિ તેરે ઘરમેં તો જીવત્વશક્તિ પડી હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? યે શક્તિ કૈસી હૈ ? કિ ચૈતન્ય લક્ષણ જિસકા ધારણ હૈ ઐસા સ્વરૂપ, ઐસી જીવત્વશક્તિ (હૈ). દેખો ! ઔર યે શક્તિવાન જો શક્તિકો ધરનેવાલા, ઐસી અનંત શક્તિકો ધરનેવાલા

દ્રવ્ય-વસ્તુ જો હૈ, ઉસ પર દૃષ્ટિ કરનેસે સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ. શક્તિ (કે ભેદ) ઉપરસે ભી (સમ્યગ્દર્શન) નહીં (હોતા). શક્તિ તો ગુણ હૈ. તો ગુણી કે ગુણકે ભેદદૃષ્ટિસે ભી સમ્યગ્દર્શન નહીં હોતા, આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઐસી બાત હૈ, ભાઈ !

યે જીવત્વશક્તિ "**(આત્મદ્રવ્યકે કારણભૂત ઐસે ચૈતન્યમાત્રભાવ રૂપી...)**" વસ્તુ ભાવવાન હૈ ઔર શક્તિ હૈ વહ ભાવ (હૈ) શક્કર (મિસરી) હૈ વહ ભાવવાન ઔર મીઠાસ ઔર સફેદાઈ હૈ ઉસકા ભાવ (હૈ). ઐસે ભગવાન આત્મા દ્રવ્ય હૈ વહ ભાવવાન ઔર જીવત્વશક્તિ-જ્ઞાન-દર્શન પ્રાણ ઉસકા ભાવ (હૈ). અભી પર્યાયકી બાત નહીં.

"**આત્મદ્રવ્યકે કારણભૂત ઐસે ચૈતન્યમાત્રભાવરૂપી ભાવપ્રાણકા ધારણ કરના**" ભાષા દેખો ! (ચૈતનમાત્ર ભાવ) ભાવપ્રાણ (હૈ). જડ પાંચ ઇન્દ્રિય, મન-વચન-કાયા, આયુષ્ય ઔર શ્વાસ યે દસ, (જડ પ્રાણ હૈ). વહ તો જડ કી દશા હૈ. અપની પર્યાયમેં પાંચ ઇન્દ્રિય ક્ષયોપશમપને હો. વહ ભી અશુદ્ધ નિશ્ચયનયસે પર્યાયમેં હૈ. ઉસકે દ્રવ્યમેં-ગુણમેં હૈ નહીં, આહાહા ! ઔર વહ જીવત્વશક્તિ ચૈતન્યભાવપ્રાણ-આનંદ ઔર જ્ઞાનમેં ધરનેવાલા, ઐસા શક્તિકા ધરનેવાલા ભગવાન ! ઉસ પર દૃષ્ટિ કરનેસે ચૈતન ભાવપ્રાણકી પરિણતિ–ક્રમવર્તી દશા હોતી હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? ફિર સે (લેતે હૈ).

વસ્તુ જો ચૈતન શક્તિવાન હૈ, ઉસકી ચૈતન્ય શક્તિ હૈ. ચૈતન યહ દ્રવ્ય હૈ. ઉસકી શક્તિ - ચૈતન્ય શક્તિ વહ ભાવ હૈ ઔર ઇસ ભાવકો ધરનેવાલા ભગવાન ઉપર દૃષ્ટિ દેનેસે પર્યાયમેં સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રકી પર્યાય હોતી હૈ. યે ક્રમવર્તી (પર્યાય) હોતી હૈ, આહાહા ! ઉસકી ભી તકરાર, ક્રમવર્તી કી ભી તકરાર.

આજ (પેપરમેં) આયા હૈ. (એક આર્જિકા કહતી હૈ) કિ, 'એક દ્રવ્ય દૂસરે દ્રવ્યકા નહિ કરતા હૈ ?! ક્યા હૈ ? એકાંત હૈ.' અરે..! ભગવાન ! 'ક્યા કર્મ બિના આત્મામેં વિકાર હોતા હૈ ? ઔર તુમ ચાર ગતિમેં રખડતે હો તો ક્યા કર્મ બિના રખડતે હો ?' (ઐસા ઉનકો લગતા હૈ). આહાહા ! અપની ભ્રાંતિ ઔર વિકારસે ચાર ગતિમેં રખડતા હૈ. 'કર્મ બિચારે કૌન ?' વહ તો ધૂલ-મિટ્ટી-જડ-પર હૈ. 'અપને કો આપ ભૂલકે હૈરાન હો ગયા' અપની ચીજ આનંદકંદ પ્રભુ, સચ્ચિદાનંદ, આનંદ સ્વરૂપ (હૈ). સત્ નામ શાશ્વત આનંદ સ્વરૂપ, ચિદાનંદ–જ્ઞાન–આનંદકા ભાન બિના, ઉસકી કીમત કિયે બિના મિથ્યાભ્રમમેં 'રાગ આદિ મેરા હૈ'. 'શરીર મેરા હૈ'. 'પર્યાય જિતના મૈં હું' ઐસા માન કર, ભ્રાંતિસે ચાર ગતિમેં રખડતા હૈં, સમજમેં આયા ?

કહતે હૈં કિ, જ્ઞાનમાત્રભાવ આત્મામેં ભાવપ્રાણકા ધારણ કરના કિ, જ્ઞાન-જાનના, દર્શન-દેખના, આનંદ-સુખરૂપ દશા-સુખરૂપ શક્તિ ઔર વીર્ય-બલ શક્તિ ઉસકા - ભાવપ્રાણકા ધારણ કરના (વહ) જીવત્વશક્તિકા સ્વરૂપ હૈ. ધ્યાન રખે તો સમજમેં આયે ઐસા હૈ-કુછ સમજમેં નહીં આયે ઐસા નહીં હૈ. ઐસી કોઈ ચીજ નહીં હૈ, આહાહા ! યહ તો પરમેશ્વર (કા)

વીતરાગ કા માર્ગ (હૈ) બાપૂ !

યે સબ શરીર ઔર વાણી ધૂલ-ધાણી હૈ. યે પૈસા, સ્ત્રી, પુત્ર, કુટુંબ સબ મસાનકી શાન હૈ. મસાનકા ભપકા. મસાન સમજતે હો ? સ્મશાનમેં જો હડ્ડી હોતી હૈ ન ? ઉસમેં ફાસફુસ (ફોસ્ફરસ) હોતા હૈ. ચમક-ચમક હોતા હૈ. છોટે બચ્ચે સ્મશાનમેં જાયે તો ઉસે કહે કિ, ભૂત લગતા હૈ. (વહ) ભૂત નહીં-હડ્ડીમેં ફાસફુસ હોતી હૈ (ઉસકી ચમક હોતી હૈ). ઐસે જગતમેં આત્માકે સિવા જગતકી યે સભી (ચીજ) ફાસફુસ હૈ, સમજમેં આયા ? આહાહા ! યે પૈસે, ઔર બડે બંગલે ધૂલમેં તેરી ચીજ હૈ ક્યા ? ઉસકી કીમત કરતા હૈ, પ્રભુ ! યે અનંત લક્ષ્મીકા પિંડ પ્રભુ ! અનંત-અનંત લક્ષ્મીકા-શક્તિકા પિંડ પ્રભુ ! ઉસકી તો પ્રતીતિ નહીં-કીમત નહીં ઔર અજ્ઞાનીકો ઇસ ધૂલકી કીમત (હૈ). આહાહા ! યે પૈસેવાલે હૈં, ઔર યે સેઠ હૈં. સેઠ હૈ કિ હેઠ હૈ સબ ? ધૂલમેં ભી સેઠ નહીં, કૌન કહતા હૈ સેઠ ?

યહાં તો અનંત આનંદકા નાથ, અનંત શક્તિકા ભંડાર ઉસકી જિસકો પ્રતીત ઔર અનુભવ હો વહ શ્રેષ્ઠ ઔર સેઠ હૈ. યહાં તો ઐસી બાત હૈ, બાપૂ ! દુનિયાસે દૂસરી જાત હૈ. બહુત આદમી બાહરસે આયે હૈં, સેંકડો ગાઉ દૂરસે આયે હૈં. થોડા સુને તો સહી ! યહાં ઇતની અનુકૂલતા-પ્રતિકૂલતા હો. ઘર જૈસી અનુકૂલતા યહાં કહાંસે હો ? તો ભી બાહરસે આયે હૈં ન ? સુને તો સહી કિ પ્રભુ ! તેરી ચીજ ક્યા હૈ ? તુને કભી સુના નહીં ઔર તેરી ચીજકી કિમત તુજે આયી નહીં. ક્યોંકિ નજરમેં વહ ચીજ લી નહીં. વર્તમાન નજરમેં ઇન્દ્રિયકા વિષય લક્ષમેં લિયા, સમજમેં આયા ? ઔર ભગવાન આદિ પર દ્રવ્ય હૈ ઉસે લક્ષમેં લિયા. વહ ભી ઇન્દ્રિયકા વિષય હૈ.

સમયસારકી ૩૧ ગાથા હૈ ઉસમેં ઐસા લિયા હૈ, થોડી સૂક્ષ્મ બાત હૈ. '**जो इन्दिये जिणित्ता**' જો ઇન્દ્રિયકો જિતતે હૈં વહ અનિન્દ્રિયકી કીમત કરતે હૈં. અનિન્દ્રિય ભગવાન આત્મા અનંત શક્તિકા પિંડ પ્રભુ ! (હૈ). ઇન્દ્રિયકે તીન પ્રકાર (હૈ). (૧) જડ ઇન્દ્રિયાં. (૨) ઔર અંદર ભાવ ઇન્દ્રિય જો જ્ઞાનસે પર જાનનેમેં આતા હૈ યે ભાવ ઇન્દ્રિયાં. (૩) ઔર (ઇન્દ્રિય-વિષય) જ્ઞાનમેં ઇન્દ્રિયમેં જાનનેમેં આતે હૈં ભગવાન, સ્ત્રી, કુટુંબ યે સબ ઇન્દ્રિય હૈ. તીન (પ્રકારકી) ઇન્દ્રિયાં (હૈ) આહાહા ! ક્યોંકિ (યે સબ) ઇન્દ્રિયકા વિષય હૈ. ભગવાન ત્રિલોકનાથ પરમાત્મા વહ ભી ઇન્દ્રિયકા વિષય હૈ. અપના સ્વરૂપ (હૈ) યહ અનિન્દ્રિયકા વિષય હૈ, સમજમેં આયા ? તો ૩૧ ગાથામેં ઐસા કહા "**जो इन्दिये जिणित्ता णाणसहावाधियं मुणदि आदं**" જિસને દ્રવ્ય ઇન્દ્રિય, ભાવ ઇન્દ્રિય ઔર ઇન્દ્રિયકા વિષય, તીનકા લક્ષ છોડકર, જ્ઞાન સ્વભાવકો અધિક-ભિન્ન કિયા હૈ. ભગવાન આત્મા જ્ઞાન સ્વભાવસે પરસે અધિક-ભિન્ન પડા હૈ, ઉસકા અનુભવ કરે. (ઉસને) ઇન્દ્રિયકો જીત લિયા (કહતે હૈં). ઔર ઉસકા નામ સમ્યક્‌દૃષ્ટિ હૈ. આહાહા ! યહાં યે કહતે હૈં. દેખો !

"**ભાવપ્રાણકા ધારણ કરના જીસકા લક્ષણ હૈ...**" જીવત્વ શક્તિકા ભાવ - જ્ઞાન, દર્શન,

આનંદ યે પ્રાણ હૈ. પ્રાણી આત્માકા યે પ્રાણ હૈ. આહાહા ! ભગવાન આત્મા પ્રાણી, ઉસકા આનંદ, જ્ઞાન, દર્શન આદિ પ્રાણ હૈ. (ઇસ) પ્રાણસે ઉસકા જીવન હૈ, આહાહા ! ઐસે પ્રાણસે જીતા હૈ, પ્રાણસે જી રહા હૈ ઔર જીએગા, આહાહા ! ઐસી બાતેં હૈં ! સમજમેં આયા ?

જીવતર શક્તિ જો હૈ વહ અનંત શક્તિમેં વ્યાપક હૈ. ક્યા કહા સમજે ? અનંત શક્તિયાં-ગુણ હૈ. શક્તિયાં કહો, ગુણ કહો, સ્વભાવ કહો, ભાવ કહો (સબ એકાર્થ હૈ) તો એક ભાવ સર્વમેં વ્યાપક હૈ. અનંતમેં વ્યાપક હૈ. આહાહા ! વઢવાણમેં કિસીને એક મુમુક્ષુકો પુછા થા કિ, 'નિમિત્તસે કુછ હોતા નહીં ઐસા માનતે હો તો સોનગઢ ક્યોં જાતે હો ?' તો ઉન્હોંને જવાબ દિયા કિ, 'નિમિત્તસે હોતા નહીં યે દૃઢ કરને કો જાતે હૈં'.

યહાં તો કહતે હૈં, ભગવાન આત્મા ! પ્રાપ્ત હોતા હૈ વહ નિમિત્તસે નહીં, ઐસા કહતે હૈં, આહાહા ! ભગવાનકી વાણીસે ભી પ્રાપ્ત નહિ હોતા. ઐસા પરમાત્મપ્રકાશમેં હૈ. દિવ્યધ્વનિસે ભી પ્રાપ્ત નહીં હોતા. (ક્યોં) કિ દિવ્યધ્વનિ પર હૈ. ઉસકા લક્ષ છોડકર અપનેમેં લક્ષ કરતા હૈ, તબ પ્રાપ્ત હોતા હૈ. ઐસી બાતેં હૈં, બાપૂ ! આહાહા ! ભાગ્યવાનકો તો સુનને મિલે ઐસી ચીજ હૈ. યે પૈસેવાલે ભાગ્યવાન વહ તો સબ ઠીક હૈ. વે તો સબ ભાંગશાલી હૈ, આહાહા ! ભાગ્યશાલી નહીં-ભાંગશાલી (હૈ). વીતરાગકી બાત - અંતરકે તત્ત્વકી સૂક્ષ્મતા જિસે સુનને મિલે-વહ ભાગ્યશાલી જીવ હૈ.

યહાં કહતે હૈં કિ "**ચૈતન્યમાત્રભાવરૂપી ભાવપ્રાણકા ધારણ કરના જિસકા લક્ષણ હૈ ઐસી જીવત્વ નામક શક્તિ જ્ઞાનમાત્ર ભાવમેં-આત્મામેં ઉછલતી હૈ**". યે ક્યા કહતે હૈં ? પહલેસે (આચાર્ય ભગવાન) ઐસા કહતે આયે હૈં કિ, આત્મા 'જ્ઞાનમાત્ર' હૈ. ઐસા કહતે આયે હૈં. 'જ્ઞાનમાત્ર' કહતે હૈં તો એકાંત હો જાયેગા. તો અનંત શક્તિ હૈ ન ? ભાઈ ! સુન તો સહી પ્રભુ ! જ્ઞાનમાત્રકે સાથમેં - યે જીવ જ્ઞાન સ્વરૂપ હૈ, ઐસી જ્ઞાનકી પર્યાય જબ હોતી હૈ તો ઉસ પર્યાયમેં સાથમેં અનંત શક્તિયાં ઉછલતી હૈ. અનંત શક્તિકી પર્યાય ઉસમેં પરિણમતી હૈ. સમજમેં આયા ? ઐસા માર્ગ હૈ, પ્રભુ !

"**ચૈતન્યમાત્રભાવરૂપી ભાવપ્રાણકા ધારણ કરના જિસકા લક્ષણ હૈ ઐસી જીવત્વ નામક શક્તિ જ્ઞાનમાત્ર ભાવમેં - આત્મામેં ઉછલતી હૈ.**" દેખો ! ક્યા કહા ? જીવત્વ શક્તિ હૈ (ઔર) જ્ઞાન, દર્શન, આનંદ, બલ પ્રાણ, ઐસી અનંત શક્તિયાં (હૈ). હમને 'જ્ઞાનમાત્ર' આત્મા કહા તો આચાર્ય કહતે હૈં કિ, ઉસમેં 'જ્ઞાનમાત્ર' અકેલા નહીં - પરંતુ જ્ઞાનમાત્રકા જહાં ભાન હુઆ તો જ્ઞાનકી પરિણતિમેં - પર્યાયમેં આનંદ આયા. તો (ઇસ) પર્યાયમેં - જ્ઞાનકી પર્યાયમેં અનંતી શક્તિકી પર્યાય ઉછલતી હૈ. અનંત શક્તિકી પર્યાય સાથમેં આતી હૈ. સમજમેં આયા ? સમજમેં આયે ઉતના સમજો પ્રભુ ! આહાહા !

'સહેજે સમુદ્ર ઉલ્લસ્યો, જેમાં રતન તણાંણા જાય. ભાગ્યવાન કર વાવરે, એની મોતીએ મુઠીયું ભરાય' આહાહા ! સમુદ્ર ઉલ્લસ્યો છે, ભગવાન ! ઔર અંદર તેરા અનંત ગુણકા

સમુદ્ર ઉમડ પડા હૈ. ઇસમેં 'જ્ઞાનમાત્ર' કહા થા તો જ્ઞાનમાત્રમેં એકાંત હો જાતા હૈ, ઐસા તુજે લગે તો ઐસા હૈ નહીં. આત્મા જ્ઞાનમાત્ર હૈ, ઐસી દૃષ્ટિ-અનુભવ હુઆ તો જ્ઞાનકી પર્યાય કે સાથ અનંત ગુણકી પર્યાય સાથમેં ઉછલતી હૈ. આહાહા !

શ્રોતા : શક્તિયાં જાનનેમેં આતી હૈં ?

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : જાનનેમેં આતી હૈ ઔર પરિણમનમેં આતી હૈ. જાનનેમેં તો પરિણમન હૈ ઇતના હૈ. અનંત ગુણકી પર્યાય જ્ઞાનમાત્રકી પર્યાયકે સાથમેં હૈ, સમજમેં આયા ?

યહ તો શક્તિકા વર્ણન હૈ ના ? તો દ્રવ્યસ્વરૂપ, ઉસકી શક્તિયાં ઉસકી પર્યાયમેં નિર્મળપણે પરિણમે ઉસે યહાં પર્યાય ગિનનેમેં આયા હૈ - મલિનપણે પરિણમેં યે બાત યહાં નહીં હૈ. યે ક્યા કહા ? કિ શક્તિ હૈ યહ શુદ્ધ હૈ ઔર ભગવાન ભી શુદ્ધતા ધરનેવાલા શુદ્ધ હૈ, તો ઉસકી દૃષ્ટિ કરનેસે પર્યાય ભી શુદ્ધ હોતી હૈ. સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર કી પવિત્ર પર્યાયકો યહાં ક્રમવર્તી પર્યાયમેં ગિના હૈ. રાગ હોતા હૈ ઉસકો ક્રમવર્તી પર્યાયમેં નહીં લિયા હૈ. વિશેષ કહેંગે...

❀

ઉપયોગ નામનું લક્ષણ કહ્યું. કોનું લક્ષણ કહ્યું ? – કે જીવનું, આત્માનું. હવે આત્માનું જે લક્ષણ છે તે નિમિત્તને અવલંબને થાય એ લક્ષણ જ નથી. ભાઈ ! આ તો ધીરા થઈને સમજવાની વાત છે. આત્માનું લક્ષણ ઉપયોગ છે, લક્ષ આત્મદ્રવ્ય છે. હવે એ ઉપયોગ નામના લક્ષણ વડે જે લક્ષણ લક્ષને જાણે એવા લક્ષણમાં પરજ્ઞેયને જાણવાનું જે અવલંબન થાય તે ઉપયોગ જીવનો નહિ. **(પરમાગમસાર–૫૧૫)**

પ્રવચન નં. ૨

શક્તિ-૧ - તા. ૧૨-૦૮-૧૯૭૭

आत्मद्रव्यहेतुभूतचैतन्यमात्रभावधारणलक्षणा जीवत्वशक्ति: ।।१।।

યહ સમયસાર ચલતા હૈ. ઉસમેં શક્તિકા અધિકાર હૈ. શક્તિકા અર્થ ક્યા ? આત્મા જો વસ્તુ હૈ, આત્મ પદાર્થ હૈ ઉસમેં ગુણ હૈ. જૈસે શક્કર (મિસરી) પદાર્થ હૈ, ઉસમેં મીઠાસ-સફેદાઈ શક્તિ હૈ. ઐસે આત્મદ્રવ્ય હૈ વહ વસ્તુ હૈ ઔર ઇસમેં જીવત્વ આદિ શક્તિયાં- યે ગુણ હૈ. પ્રશ્ન તો યહ ચલતા હૈ કિ, અભી તક એસા કહા કિ, આત્મા જ્ઞાનમાત્ર હૈ, ઐસા કહતે આયે હૈં. સમજમેં આયા ? વહ શરીર નહીં, વાણી નહીં, મન નહીં, પુણ્ય-પાપરૂપ ભી નહીં ઔર એક સમયકી પર્યાયમાત્ર ભી નહીં. સૂક્ષ્મ બાત (હૈ). સમજમેં આયા ? ભગવાન આત્મા સર્વજ્ઞ જિનેશ્વરદેવને જૈસા દેખા હૈ, જૈસા હૈ વૈસા કહતે હૈં. તો કહતે હૈં કિ 'જ્ઞાનમાત્ર' આત્મા ઐસા કહતે આયે (હૈં) તો ઇસમેં એકાંત નહીં હો જાતા ? ક્યા કહા ? તો દૂસરે ગુણ હૈ નહીં, ઐસા હો જાયે. તુમ તો જ્ઞાનમાત્ર ભગવાન આત્મા ઉસકી દૃષ્ટિ કરો તો તુમ્હેં આનંદ આયેગા ઔર ઉસકા નામ ધર્મ હૈ. ઐસા આપને કહા. તો ઉસમેં તો જ્ઞાનમાત્ર એક હી ગુણ આયા. એક હી ગુણ આયા (ઔર) અનંત ગુણ તો આયે નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? તો ઉસમેં તો એકાંત હો જાતા હૈ. (યહાં) અનેકાંતકી ચર્ચા કરતે (હુએ આચાર્ય ભગવાન) શક્તિકા વર્ણન કરતે હૈં. બાત તો ઐસી હૈ, ભગવાન ! ક્યા કરે ? અભી ઇસ બાત(મેં) ઐસા ફેરફાર હો ગયા. 'ચોર કોટવાલકો દંડતે હૈં' ઐસી બાત હો ગયી. આહાહા ! ક્યા કરે ? ઉસે યે ચીજ ખ્યાલમેં આયી નહીં.

યહાં કહતે હૈં, આયા ન ? "**આત્મદ્રવ્યકે કારણભૂત ઐસે ચૈતન્યમાત્ર ભાવકા ધારણ જિસકા લક્ષણ અર્થાત્ સ્વરૂપ હૈ ઐસી જીવત્વ શક્તિ**" આત્મામેં હૈ. આત્મામેં જીવત્વ શક્તિ હૈ તો ઇસકા ચાર બોલ મુખ્યરૂપસે લિયા. જ્ઞાનપ્રાણ, દર્શનપ્રાણ, આનંદપ્રાણ (ઔર) વીર્યપ્રાણ. (સબ) ત્રિકાલી (હૈ). યે ત્રિકાલી જીવન શક્તિમેં ભાવપ્રાણ ધારણ કરનેકી શક્તિ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? યે પુણ્ય-પાપકા ધારણ કરના ઉસકી શક્તિમેં નહીં હૈ. આહાહા ! દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ આદિ શુભ ભાવ હો પરંતુ વહ (વિભાવ) શક્તિકા (-સ્વભાવકા) ધારણ કરના ઉસકા સ્વભાવ નહીં. આહાહા ! સૂક્ષ્મ બાત ભગવાન ! યહ તો પરમાત્મા જિનેશ્વરકી વાણી

હૈ.

(યહાં) કહતે હૈં કિ, હમને જ્ઞાનમાત્ર આત્મા જો કહા-તો દ્રવ્ય સ્વભાવમેં જ્ઞાનમાત્રકે કારણ દૃષ્ટિ જ્ઞાન ઉપર ગઈ. વર્તમાન પર્યાય જો પરકો દેખતી હૈ, વહ તો વિપરીત દશા હૈ. યે જ્ઞાનકી પર્યાય અપને (સ્વયંકો) દેખનેમેં જાતી હૈ. આહાહા !

ભગવાન આત્મા ! દ્રવ્ય-વસ્તુ (ઔર) જીવત્વશક્તિ યે ગુણ - વસ્તુ ઔર ઉસ દ્રવ્ય પર દૃષ્ટિ પડતી હૈ, દ્રવ્યકી દૃષ્ટિ જબ હોતી હૈ, તો પર્યાયમેં યે જીવત્વ શક્તિકા પરિણમન આતા હૈ. જીવત્વશક્તિ હૈ (યહ) ત્રિકાલ જ્ઞાન, દર્શન, આનંદ પ્રાણકો ધરનેવાલી શક્તિ યે ગુણ હૈ. દ્રવ્ય ત્રિકાલી હૈ, ઉસકી શક્તિ (ત્રિકાલી) હૈ ઔર વહ વર્તમાન પર્યાય ત્રિકાલી દ્રવ્યકો જબ પકડતી હૈ, તબ જીવત્વ શક્તિકા તીન રૂપ હો જાતા હૈ. સૂક્ષ્મ બાત હૈ, ભગવાન ! યે જીવત્વ શક્તિ દ્રવ્યમેં ભી વ્યાપક હૈ, ગુણમેં ભી વ્યાપક હૈ ઔર પર્યાયમેં ભી વ્યાપક હો જાતી હૈ. ધીરેસે સમજનેકી ચીજ હૈ, બાપૂ ! યે વીતરાગ સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર જિનેશ્વરકા કથન બહુત સૂક્ષ્મ (હૈ) ઔર અપૂર્વ બાત હૈ. કભી ઉસને કિયા હી નહીં.

જો જ્ઞાનકી વર્તમાન દશા હૈ, (વહ) જીસકી હૈ ઉસકો દેખતી નહીં ઔર જો પર્યાય જિસકી નહીં ઉસકો દેખતી હૈ. વહ તો વિપરીત દૃષ્ટિ હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? તો કહતે હૈં કિ જબ જ્ઞાનકી પર્યાય-અવસ્થા જીવત્વ શક્તિકો ધરનેવાલા જીવ - આત્મા ઉસ પર જબ દૃષ્ટિ પડતી હૈ, તો જીવત્વ શક્તિ તીન રૂપ પરિણમન કરતી હૈ. સમજમેં આયા ? (શક્તિ) દ્રવ્યમેં રહતી હૈ, ગુણમેં રહતી હૈ ઔર પર્યાયમેં (રહતી હૈ). ક્રમવર્તી ઔર અક્રમવર્તી ગુણ-પર્યાયકા પિંડ વહ આત્મા, ઐસા કહના હૈ. સબ બાત સૂક્ષ્મ હૈ, ભગવાન !

એક ભજનમેં આતા હૈ. 'નંદલાલ નહિ રે આવું રે ઘરકામ છે' અન્યમતિમેં ઐસા આતા હૈ. શ્રીકૃષ્ણકો નંદલાલ કહતે હૈં. શ્રીકૃષ્ણકી જો સખી થી વહ ઐસા કહતી થી કિ, 'નંદલાલ નહીં રે તેરે પાસ નહીં આવું, ઘરમેં કામ હૈ' વૈસે યે 'નંદલાલ નહીં રે આવું રે, ઘરકામ છે' પર્યાયમેં ઐસી માન્યતા અનાદિસે હૈ કિ ઘરમેં (સ્વમેં) નહીં જાકર પરમેં જાતી હૈ.

'અધ્યાત્મપંચસંગ્રહ' હૈ ન ? ઉસમેં બહુત લિયા હૈ, દિપચંદજીકા કિયા હુઆ (હૈ). ઉસમેં 'જ્ઞાનદર્પણ' હૈ. ઉસમેં યે બાત બહુત લી હૈ. બહુત લી હૈ. શક્તિકા વર્ણન જો વિશેષ હુઆ તો એક દીપચંદજીને કિયા હૈ, થોડા સમયસાર નાટકમેં આતા હૈ. કિંતુ ઉન્હોંને સ્પષ્ટ કિયા હૈ. 'જ્ઞાનદર્પણ' મેં આખીરમેં એક સવૈયા હૈ. 'પંચસંગ્રહ' નામકા એક ગ્રંથ હૈ. ઇસમેં પાંચ ગ્રંથ હૈ. ઉસમેં ઐસા લિયા હૈ. શક્તિકા વર્ણન બહુત કિયા હૈ, દૂસરા કોઈ ઐસા કિયા નહીં. ચિદ્‌વિલાસમેં ઔર પંચસંગ્રહમેં જીવત્વ નામકી શક્તિકા વર્ણન ભી બહુત કિયા હૈ. દિપચંદજી સમકિતી થે, આત્મજ્ઞાની થે. શુરૂ-શુરૂમેં ઐસા કહા હૈ કિ 'મૈં સાધર્મી હૂં' દિપચંદજી સાધર્મીકૃત ઐસા મૈં કહતા હૂં. ભગવાન ! તુમ્હારા તો મૈં સાધર્મી હૂં. ઐસા લિખા હૈ. તુમ્હારા દ્રવ્યસ્વભાવ યે મેરા સાધર્મી હૈ. પર્યાયમેં ભૂલ હૈ ઉસે એક ઓર રખો, ઐસા કહતે હૈં. તુમ્હારા દ્રવ્ય

જો હૈ વસ્તુ ભગવાન પરિપૂર્ણ આનંદસ્વરૂપ ઉસ અપેક્ષાસે મૈં ભી દ્રવ્ય હૂં ઔર તુમ ભી દ્રવ્ય હો. તો તુમ મેરે સાધર્મી હો. સમજમેં આયા ?

જીવન શક્તિકા વર્ણન કરતે (હૈં). ઇસમેં ઐસા લિયા કિ જીવન શક્તિ જો પહલી હૈ વહ સારે જગતકો સુખ દેનેવાલી હૈ, સમજમેં આયા ? યે જીવન શક્તિ જ્ઞાન, દર્શન, આનંદ, બલકે પ્રાણકો ધરનેવાલી - ઐસી શક્તિ ઔર શક્તિવાન ઐસા ભેદ ભી છોડકર, આહાહા ! યે જીવન શક્તિ ઔર જીવદ્રવ્ય શક્તિવાન - ઐસા શક્તિ ઔર શક્તિવાનકી ભેદદૃષ્ટિ ભી છોડકર - યે ભગવાન પૂર્ણાનંદ જીવન શક્તિ આદિ અનંત શક્તિકા ધરનેવાલા એકરૂપ જ્ઞાયક હૈ. ઇસ જ્ઞાયક પર દૃષ્ટિ દેનેસે - જ્ઞાન ભાવકી પરિણતિ જબ હોતી હૈ, (તો સબ ગુણકી પર્યાય સાથમેં ઉછલતી હૈ). હમને કહા કિ જ્ઞાનમાત્ર આત્મા હૈ, તો જ્ઞાનમાત્રકી સમ્યક્જ્ઞાન પર્યાય આનંદ સહિત હુઈ. તો ઇસ જ્ઞાનકી પર્યાયમેં - ઉત્પત્તિમેં અનંત ગુણકી પર્યાય સાથમેં ઉછલતી હૈ. દેખો હૈ અંદર ?

''**આત્મદ્રવ્યકે કારણભૂત ઐસે ચૈતનમાત્રભાવરૂપી ભાવપ્રાણકા ધારણ કરના જિસકા લક્ષણ હૈ.**' યહ તો અધ્યાત્મવાર્તા હૈ ભગવાન ! કોઈ કથા-વાર્તા નહીં હૈ. યહાં તો વીતરાગી સંતોં, દિગંબર મુનિઓં, વીતરાગી મુનિઓં અતીન્દ્રિય આનંદમેં ઝુલનેવાલે, ઉનકો વિકલ્પ આયા, તો યે શાસ્ત્ર બન ગયા. આહાહા ! ઉન્હેં કોઈ દુનિયાકી પડી નહીં થી. પરંતુ ઐસા ટીકા કરનેકા વિકલ્પ વારંવાર આતા હૈ.

નિયમસારમેં પદ્મપ્રભમલધારીદેવ કહતે હૈં કિ, મુજે વારંવાર વિકલ્પ આતા હૈ તો ટીકા લિખી હૈ. મેરે મનમેં ઐસા આતા હૈ કિ, નિયમસારકી સ્પષ્ટતા કરના, ઐસા વિકલ્પ આતા હૈ તો શાસ્ત્ર બન જાતા હૈ. સમજમેં આયા ? (મુનિરાજ) યે વિકલ્પકે ભી સ્વામી નહીં. જીવત્વ શક્તિકા ધરનેવાલા ભગવાન ! આહાહા ! ઉસ પર દૃષ્ટિ દેનેસે જીવન શક્તિકા પર્યાયમેં / ઉત્પાદ્-વ્યયમેં પરિણમન હોતા હૈ, તો જ્ઞાન, આનંદ, શાંતિ, બલ ઉસકે પરિણામમેં-પર્યાયમેં જ્ઞાનમાત્રકી પર્યાય (કે) સાથ ઉછલતી હૈ. ઉછલતી કા અર્થ ઉસમેં ઉત્પન્ન હોતી હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ઐસી બાત હૈ.

એક શક્તિ દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાય તીનોંમેં વ્યાપતી હૈ. કૈસે ? કિ, જો જીવનશક્તિ હૈ જ્ઞાન, દર્શન, આનંદ-અતીન્દ્રિય આનંદ ઔર વીર્ય પ્રાણ જિસકા - ઐસી શક્તિકા ધરનેવાલા આત્મા (હૈ). આહાહા ! ઉસ પર દૃષ્ટિ પડનેસે જ્ઞાનકી પર્યાય અપની ચીજકો જ્ઞેય બનાકર (પરિણમન કરતી હૈ). આહાહા ! પર્યાયમેં - જ્ઞાનકી પર્યાયમેં જ્ઞેય બનાકર (પરિણમતી હૈ તો દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાય તીનોંમેં વ્યાપત હો જાતી હૈ). ભગવાન ! માર્ગ બહુત સૂક્ષ્મ હૈ.

અપની જ્ઞાનકી પર્યાય વ્યક્ત - પ્રગટ હૈ. નિશ્ચયસે તો ઐસા સ્વભાવ હૈ - સમયસાર ૧૭-૧૮ ગાથામેં ભગવાન કહતે હૈં, પર્યાયમેં દ્રવ્ય હી જાનનેમેં આતા હૈ. પર્યાયકા સ્વભાવ સ્વપરપ્રકાશક હૈ. અજ્ઞાનીકી પર્યાયમેં ભી સ્વપરપ્રકાશક સ્વભાવ હૈ. તો પર્યાયમેં દ્રવ્ય હી જ્ઞેયરૂપ

જ્ઞાન આતા હૈ, આહાહા ! સૂક્ષ્મ બાત, બાપૂ ! માર્ગ બહુત અલગ ભાઈ !

યે ચૌરાસીકે અવતારમેં સે નિકલના (આસાન નહીં હૈ). આહાહા ! બાહરમેં તો દુઃખ, દુઃખ (હૈ). આહાહા ! શરીર પર દેખો તો મિટ્ટી-ધૂલ હૈ, પૈસા દેખો તો મિટ્ટી-ધૂલ હૈ. ઉસકો દેખને જાતે હૈં તો સામાન્યરૂપસે અશુદ્ધતા ઉત્પન્ન હોતી હૈ ઔર અપનેકો અપની પર્યાય દેખને જાતી હૈ તો શુદ્ધતા ઉત્પન્ન હોતી હૈ, સમજમેં આયા ? વર્તમાનમેં તો બહુત ગડબડ હો ગઈ હૈ, ઇસલિયે ઐસા લગે કિ, યે ક્યા કહતે હૈં ? અરેરે... ! ભાઈ ! માર્ગ તો ઐસા હૈ, સમજમેં આયા ?

શ્રોતા :- યહાં નયા ધર્મ નિકાલ દિયા ન ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :- યે નયા ધર્મ નહીં, અનાદિકા (માર્ગ) હૈ. બિલ્લીકા બચ્ચા આસપાસકે બચ્ચેકે પરિચયમેં આ જાતા હૈ, તો બિલ્લી સાત દિનમેં બચ્ચેકો બદલ દેતી હૈ. દૂસરે સ્થાનમેં લે જાતી હૈ. બચ્ચા તો દૂસરે સ્થાનમેં હૈ. (કહનેકા) હેતુ તો યે હૈ કિ બચ્ચાકી આંખે સાત દિન તક ખુલતી નહીં હૈ. બિલ્લી સાત દિન સાત તરફકી દિશા બદલતી હૈ ઔર તબ ઉસકી ઐસે આંખ ખુલતી હૈ. આંખ ખુલતી હૈ તબ દેખે, ઓહો ! યે જગત હૈ ? તો જબ તુમ દેખતા નહીં થા તબ ભી જગત તો થા.

છોટી ઉમ્રમેં સબ દેખા હૈ. ઉમરાલા-છોટા ગાંવ-પાંચ હજારકી બસ્તી. વહાં ૧૩ વર્ષ રહે ઔર ૯ વર્ષ પાલેજ દુકાન પર રહે. ભરૂચ કે પાસ પાલેજ (હૈ), ભરૂચ ઔર વડોદરાકે બીચમેં હૈ. દુકાન ૫ વર્ષ ચલાઈ. વહ સબ ધૂલ-ધાણી, સારા પાપકા ધંધા (હૈ).

યહાં તો પરમાત્મા ઐસા કહતે હૈં કિ, તેરી ચીજમેં એક જીવન નામકી શક્તિ નામ ગુણ નામ સત્ કા સત્ત્વ, સત્ દ્રવ્યકા કસ હૈ. જીવત્વશક્તિ યે કસ હૈ. આહાહા ! ઉસ પર તેરી દૃષ્ટિ (કર). શક્તિ ઔર શક્તિવાન - ઉસકા ભી ભેદ છોડકર, શક્તિવાન જો આત્મા હૈ - જ્ઞાયક - (ઉસ) પર દૃષ્ટિ કરનેસે જીવનશક્તિ તીનમેં વ્યાપક હો જાતી હૈ. દ્રવ્યમેં જીવનશક્તિ, ગુણમેં જીવનશક્તિ ઔર પર્યાયમેં જીવનશક્તિ પ્રાપ્ત હોતી હૈ. તો ઉસમેં પ્રાપ્ત ક્યા હોતા હૈ ? આનંદ, જ્ઞાન, શાંતિ આદિ અનંત ગુણકી પર્યાયકી પ્રાપ્તિ (હોતી હૈ). (ઉસ) જીવનશક્તિકી પર્યાયકે સાથ અનંતગુણકી પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ, સમજમેં આયા ? ભાષા તો સાદી હૈ, ભગવાન ! ભાષા આકરી (કઠિન) નહીં હૈ. ભાવ તો વીતરાગકા (હૈ). ઐસી ચીજ તો કહીં હૈ નહીં. જૈન પરમાત્મા (કે) સિવા ઐસા માર્ગ કહીં હૈ નહીં, આહાહા ! વેદાંત આદિને (કુછ જગહમેં) આત્માકી બાત કી હૈ. ઉપનિષદમેં બહુત કી હૈ, પરંતુ યે ચીજ નહીં. સમજમેં આયા ? શ્વેતાંબરને બાત કી હૈ, પરંતુ યે ચીજ નહિ. આહાહા ! ઐસી બાત હૈ, ભગવાન ! હમને તો કરોડો શ્લોક દેખે હૈં. શ્વેતાંબરમેં ૪૫ વર્ષ નિકાલે હૈ ન ! ૪૩ વર્ષ યહાં હુએ. ૪૫ ઔર ૪૩, ૮૮ વર્ષ હુએ. કરોડો શ્લોક દેખે હૈ પરંતુ યે ચીજ નહીં. યે ચીજ તો દિગંબર સંતોંકે સિવા ઔર કહીં હૈ નહીં. સમજમેં આયા ?

યહાં કહતે હૈં કિ, જીવનશક્તિકો ધરનેવાલા ભગવાન (હૈ). યહાં તો આત્માકો ભગવાન કહતે હૈં. ક્યોંકિ ભગ નામ લક્ષ્મી, જ્ઞાન ઔર આનંદકી લક્ષ્મી. વાન નામ (જ્ઞાન ઔર આનંદકી) લક્ષ્મીકા સ્વરૂપ ઉસકા હૈ. સમજમેં આયા ? જીવનશક્તિ ભી ઉસકી લક્ષ્મી હૈ. (જીવનશક્તિ) યહ આત્માકા સ્વરૂપ હૈ. યે જીવનશક્તિકા ધરનેવાલા ભગવાન ઉસ પર પર્યાયકી દૃષ્ટિ વહાં જાતી હૈ, તો પર્યાયમેં આનંદકી, જ્ઞાનકી, શાંતિકી પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ ઔર વહ પર્યાય દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાય તીનોંમેં વ્યાપ્ત હુઈ હૈ. આહાહા ! ઔર જીવનશક્તિમેં ધ્રુવ ઉપાદાન ઔર ક્ષણિક ઉપાદાન દોનોં આ જાતે હૈં. ત્રિકાલી જીવનશક્તિ ધ્રુવ ઉપાદાન હૈ ઔર પર્યાયમેં પરિણમન હુઆ - સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રાદિ પર્યાય હુઈ (વહ) ક્ષણિક ઉપાદાન હૈ ઔર અપનેમેં ઉસ ક્ષણિક ઉપાદાનકા પરિણમન, નિર્મળ પર્યાય હુઈ તો ઉસમેં વ્યવહારકા અભાવ હૈ. યહ અનેકાંત હૈ. આહાહા ! ઇસ શક્તિકે પરિણમનમેં વ્યવહારકા ભાવ આતા હી નહીં. સૂક્ષ્મ (બાત) હૈ, ભગવાન ! જો આત્માકી જીવન શક્તિ હૈ - ગુણ સ્વભાવ - ઉસકા દ્રવ્ય પર દૃષ્ટિ હોનેસે જબ પરિણમન હોતા હૈ, તો પર્યાયમેં નિર્મળ જ્ઞાન, નિર્મળ દર્શન, નિર્મળ આનંદ, શાંતિ, પ્રભુતા, સ્વચ્છતા ઐસી અનંત ગુણકી પર્યાયકી નિર્મળતા પ્રગટ હોતી હૈ. ઉસકા નામ ધર્મ ઔર ઉસકા નામ મોક્ષકા માર્ગ. ઉસ માર્ગમેં વ્યવહારકા અભાવ હૈ, વહ અનેકાંત હૈ. શક્તિકે પરિણમનમેં અશુદ્ધતા આતી નહીં. ક્યોંકિ શક્તિ પવિત્ર ઔર શુદ્ધ હૈ તો શક્તિકા પરિણમન શુદ્ધ હોતા હૈ-અશુદ્ધ નહીં. અશુદ્ધ(તા) તો પર્યાયદૃષ્ટિકે લક્ષસે હોતી હૈ. વહ દૃષ્ટિ તો છૂટ ગયી, આહાહા ! સમજમેં આયા ? થોડા સમજો, આહાહા ! માર્ગ ઐસા હૈ.

જ્ઞાયકભાવ એક વસ્તુ-જ્ઞાનકા પરિણમન-જ્ઞાનભાવ ઐસા આત્માકો કહા; તો જ્ઞાનભાવકે સાથમેં અનંત શક્તિ હૈ. એક જ્ઞાન હી હૈ, ઐસા નહીં. ઉસકા નામ અનેકાંત હૈ ઔર ઉસકી જીવત્વ શક્તિકી જ્ઞાન પરિણતિ જબ હોતી હૈ, તબ નિર્મળ સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર આદિ અનંત ગુણકી નિર્મળ પર્યાય સાથમેં ઉત્પન્ન હોતી હૈ. રાગકા ઉસમેં અભાવ હૈ, વ્યવહારકા ઉસમેં અભાવ હૈ, ઉસકા નામ અનેકાંત હૈ. વ્યવહારસે નિશ્ચય હોતા હૈ વહ બાત તો વસ્તુમેં તીનકાલમેં હૈ નહીં. કઠિન બાત હૈ, ભગવાન ! આહાહા ! ક્યા કહતે હૈં ?

પહલે જબ શક્તિ પઢી થી (તબ) ૨૧ બોલ ઉતારે થે. એક-એક શક્તિ પર ૨૧ બોલ. એક શક્તિ પર ૨૧ બોલ (ઉતારે થે). દેખના હૈ ? (દેખો !) અનેકાંતકો અબ વિશેષ ચર્ચતે હૈં.

(૧) ક્રમરૂપ ઔર અક્રમરૂપ અનંતધર્મસમૂહ જો કુછ જીતના લક્ષિત હોતા હૈ, વહ સબ વાસ્તવમેં એક આત્મા હૈ. ક્યા કહતે હૈં ? આત્મામેં જો અનંત ગુણ અક્રમ હૈ, (અર્થાત્) એક સાથ રહનેવાલે (હૈ). ઔર પર્યાય ક્રમે-ક્રમે હોતી હૈ, યે ક્રમ ઔર અક્રમકા સમુદાય યહ આત્મા હૈ. સમજમેં આયા ?

(૨) જ્ઞાનમાત્ર એક ભાવકી અન્તઃપાતિની અનંત શક્તિયાં ઉછલતી હૈ. જહાં આત્માકા

જ્ઞાનમાત્ર ઐસા અનુભવ હુઆ, સમ્યગ્દર્શન હુઆ-ત્રિકાલી પર દૃષ્ટિ કરનેસે સમ્યગ્દર્શન - જ્ઞાન જહાં હુઆ તો ઉસકે સાથ અનંત શક્તિકી પર્યાય ભી પરિણમન (કરતી હૈ) - ઉછલતી હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! જ્ઞાનમાત્ર ભલે હી હમને કહા. લેકિન જહાં દ્રવ્ય પર દૃષ્ટિ હોનેસે જ્ઞાનમાત્રકી પર્યાય હુઈ, તો ઉસમેં અનંત શક્તિ ઉછલતી હૈ. અનંત શક્તિ એક સમયમેં પર્યાયમેં ઉત્પન્ન હોતી હૈ.

(૩) ક્રમવર્તી ઔર અક્રમવર્તીરૂપ વર્તન જિસકા લક્ષણ હૈ. દ્રવ્યકા લક્ષણ યહ હૈ. અક્રમવર્તી અનંત ગુણ ઔર ક્રમવર્તી ઉસકી પર્યાય (હૈ).

(૪) એક-એક શક્તિ અનંત (શક્તિમેં) વ્યાપક હૈ. એક-એક શક્તિ અનંત(શક્તિમેં) પ્રસરી હૈ. એક શક્તિ(કા) ક્ષેત્ર ભિન્ન હૈ ઔર દૂસરી શક્તિકા ક્ષેત્ર ભિન્ન હૈ, ઐસા હૈ નહીં. આહાહા !

શ્રોતા : એક શક્તિ અનંતમેં હૈ ?

પૂ. ગુરુદેવ : વ્યાપક હૈ, પહલે તો અભી વ્યાપક - પ્રસરી હૈ, ઇતના કહના હૈ. રૂપ હૈ વહ બાદમેં આયેગા.

(૫) એક શક્તિ અનંતમેં નિમિત્ત હૈ. એક-એક શક્તિ દૂસરે ગુણકો નિમિત્ત હૈ. દૂસરા ગુણ કારણ હૈ ઔર એક ગુણ કાર્ય હૈ, ઐસા ભી કહનેમેં આતા હૈ. નિમિત્તસે કહનેમેં આતા હૈ. સમજમેં આયા ? ઐસા હૈ. એક ગુણ કારણ-દૂસરા ગુણ કાર્ય. વહી ગુણ કારણ - વહી ગુણ કાર્ય. સૂક્ષ્મ બાત, ભાઈ ! વીતરાગકા માર્ગ બહુત સૂક્ષ્મ (હૈ).

લોગોંકો બાહ્ય ક્રિયાકાંડમેં રુચિ ઔર મૂલ ચીજ રહ ગયી. પંચમહાવ્રત ઔર મુનિપના અનંત બાર લિયા. ઉસમેં આયા ન ? ''મુનિવ્રત ધાર અનંતબૈર ગ્રૈવેયક ઉપજાયો'' ઐસી તો દ્રવ્યલિંગકી ક્રિયા અનંતબાર કી. વહ તો પરકી ક્રિયા હૈ. રાગકી ક્રિયા હૈ. ઇસમેં ધર્મ નહિં. વહ તો શુભભાવ હૈ. ધર્મસે વિરૂદ્ધ ભાવ હૈ. ઔર મીઠી ભાષામેં કહેં તો શુભભાવ અધર્મ હૈ.

જબ અપનેમેં એક શક્તિકા પરિણમન અનંતકે સાથમેં હુઆ, તો ઇસમેં અનંત શક્તિ સાથમેં પરિણમતી હૈ ઔર એક શક્તિ દૂસરેમેં નિમિત્ત કહનેમેં આતી હૈ. નિમિત્તકા અર્થ કિ, એક સ્થિતિ હૈ, દૂસરે ગુણમેં દૂસરા ગુણ (નિમિત્ત હૈ). એક-એક ગુણમેં (ગુણકે પરિણમનમેં) દૂસરા ગુણ નિમિત્ત કહનેમેં આતા હૈ. ઉપાદાન તો અપના ગુણ હૈ. સૂક્ષ્મ હૈ.

(૬) એક શક્તિ દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાયમેં વ્યાપતી હૈ. અભી કહા વહ.

(૭) એક શક્તિમેં ધ્રુવ ઉપાદાન ઔર ક્ષણિક ઉપાદાન હૈ. આહાહા ! યહ તો દરિયા હૈ, પ્રભુ ! આત્મામેં જીવત્વશક્તિ હૈ. ત્રિકાલી (સ્વરૂપ) હૈ વહ ધ્રુવ ઉપાદાન હૈ ઔર ઉસકા શુદ્ધ પરિણમન હોતા હૈ. દ્રવ્ય પર દૃષ્ટિ હોનેસે સમ્યગ્દર્શન આદિ જો પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ, વહ પર્યાયમેં ક્ષણિક ઉપાદાન હૈ. રાગકા ક્ષણિક ઉપાદાન યહાં હૈ નહીં. યહાં તો શક્તિ શુદ્ધ હૈ, ઉસકા વર્ણન હૈ તો ઉસકા પરિણમન (ભી) શુદ્ધ હી હૈ. આહાહા !

પ્રવચનસારમેં જહાં ૪૭ નય ચલે હૈં, વહાં લિયા હૈ. ક્યોંકિ વહાં જ્ઞાન પ્રધાન કથન હૈ. આત્મામેં સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાનકી પરિણતિ હુઈ, ઇતની તો શુદ્ધતા હૈ. ઔર જીતના રાગ રહા ઔર રાગકા પરિણમન હૈ, ઇતના વહાં કર્તાપના હૈ. કરને લાયક હૈ ઉસ અપેક્ષાસે (કર્તાપના) નહીં. પરંતુ રાગકા પરિણમન હૈ, તો કર્તા હૈ. ઐસા ૪૭ નયમેં લિયા હૈ. ગંભીર બાતેં હૈં, બાપૂ !

યહાં તો કહતે હૈં કિ, આત્મામેં આનંદસ્વરૂપ હૈ ઔર જીવનશક્તિકા અવલંબન લેનેવાલી (પર્યાયકી) દ્રવ્ય (પર) જબ દૃષ્ટિ હોતી હૈ, તો આનંદકી પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ. ઉસમેં દુઃખકી પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ, ઐસા હૈ નહીં. આહાહા ! ઐસી બાતેં (હૈ), ભાઈ !

યહાં દૃષ્ટિકા વિષય લિયા હૈ. શક્તિ હૈ યહ તો સ્વભાવ હૈ. સ્વભાવકા ધરનેવાલા સ્વભાવવાન હૈ. યે ઇસકી અપેક્ષાસે (કથન) હૈ, ઔર જહાં જ્ઞાન પ્રધાન કથન (હોતા હૈ વહાં ઐસા કહતે હૈં કિ) દૃષ્ટિકે સાથ જ્ઞાન હુઆ (ઉસ) પર્યાયમેં જિતના રાગ હૈ ઉસકા કર્તા વહ પર્યાય હૈ, ભોક્તા ભી પર્યાય હૈ. ઐસા લેતે હૈં. આહાહા !

શ્રોતા : યે માનના યા વહ માનના ?

પૂ. ગુરુદેવ : દોનોં માનના. ક્યોં દોનોં માનના ? કિ, યહાં સમયસારમેં શક્તિકી પ્રધાનતાસે વર્ણન હૈ. તો યે દ્રવ્યકે ગુણકી પ્રધાનતાસે વર્ણન હૈ; ગુણ (તો) પરિણમન કરતા હૈ, વહ અશુદ્ધ હોતા હી નહીં. સમજમેં આયા ? આહાહા ! સૂક્ષ્મ બાત હૈ, ભાઈ ! પરંતુ જબ (તક) ઉસકી પરિણતિ - સાધક હૈ, તબ તક બાધક રાગકા પરિણમન તો હૈ. મુનિકો ભી હૈ. યે જ્ઞાન જાનતા હૈ ક્યોંકિ જ્ઞાન(કા) સ્વપરપ્રકાશક સ્વભાવ હૈ ઔર દૃષ્ટિકા સ્વભાવ તો નિર્વિકલ્પદૃષ્ટિ હૈ, તો ઉસકા વિષય નિર્વિકલ્પ એક હી ચીજ હૈ. ક્યા કહા ? સમજમેં આયા ? સમ્યગ્દર્શન હૈ વહ નિર્વિકલ્પ વસ્તુ હૈ ઔર ઉસકા વિષય (ભી) અભેદ ઔર નિર્વિકલ્પ હૈ ઔર જ્ઞાનકા સ્વભાવ સ્વપરપ્રકાશક હૈ, તો રાગ (કા) જિતના પરિણમન હોતા હૈ વહ મેરેસે હુઆ, મેરેમેં હુઆ ઐસા જ્ઞાન જાનતા હૈ. યે સબ સીખને કહાં જાયે ? બહુત બાત હૈ, યહાં તો સેંકડો બાત હો ગયી હૈ. યે સમયસાર તો ૧૮વીં બાર ચલતા હૈ. ૧૭ બાર તો એક-એક અક્ષરકા પૂરી સભામેં વ્યાખ્યાન હો ગયા (હૈ). યહ ૧૮વીં બાર ચલતા હૈ. શક્તિકા (વર્ણન) તો ૧૯વીં બાર ચલતા હૈ. આહાહા ! યહ તો ભગવાનકા (માર્ગ હૈ) !

શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર કહતે હૈં કિ,

"જે સ્વરૂપ સમજ્યા વિના, પામ્યો દુઃખ અનંત;
સમજાવ્યું તે પદ નમું, શ્રી સદ્ગુરુ ભગવંત."

"રે ગુણવંતા રે જ્ઞાની, અમૃત વરસ્યા રે પંચમકાળમાં"

આહાહા ! "**જે સ્વરૂપ સમજ્યા વિના**" સમજે બિના અનંતકાલ ગયા. જો સ્વરૂપ સમજે બિના કાલ ગયા અનંત. વહ સ્વરૂપ સમજા આહાહા ! "**સમજાયું તે પદ નમું**" ઐસી ચીજકી

અનુભવદૃષ્ટિ હુઈ. "**ગુણવંતા રે જ્ઞાની, અમૃત વરસ્યા રે પંચમકાળમાં**" યહ તો બાત દૂસરી હૈ. દુનિયાકી સબ જાનતે હૈં.

યહાં તો ૧૮ વર્ષકી ઉમ્રસે શાસ્ત્ર પઢતે હૈં. શાસ્ત્રકા બહુત અભ્યાસ (કિયા). ૭૦ સાલ પહલેકી બાત હૈ. યે તો ૮૮ હુઆ. દુકાન પર હમ બહુત શાસ્ત્ર પઢતે થે. હમકો સબ ભગત કહતે થે. શ્વેતાંબરકે સબ શાસ્ત્ર દેખે હૈં. દશવૈકાલિક, ઉત્તરાધ્યયન, આચારંગ, સુયગડાંગ, અધ્યાત્મ કલ્પદ્રુમ, એસે પુસ્તક પહલેસે બહુત દેખે હૈં. આહાહા ! લેકિન જબ ૭૮ કી સાલમેં સમયસાર હાથ આયા ઔર પૂર્વકા સંસ્કાર થા, સમજમેં આયા ? ઐસા હો ગયા ઔર બાહરમેં ઐસા કહા '**ભગવંત ! સમયસાર તો અશરીરી હોનેકા પુસ્તક હૈ**' જિસકો સિદ્ધ હોના હૈ (ઉસકે લિયે) યહ પુસ્તક હૈ. બાકી ચાર ગતિમેં રખડના, સ્વર્ગ આદિ ભવ કરના, ઐસા ઉસમેં હૈ નહીં. સમજમેં આયા ? યહાં યે કહતે હૈં, આયા ન ?

(૮) એક-એક શક્તિમેં વ્યવહારકા અભાવ હૈ. યહ અનેકાંત (હૈ). યે ક્યા કહતે હૈં ? બહુત ગંભીર (હૈ) ! જીવન શક્તિકો ધરનેવાલા દ્રવ્ય-વસ્તુ- ઉસકી જબ દૃષ્ટિ હુયી તો જીવન શક્તિકા પરિણમન હુઆ, વહ નિર્મળ (પરિણમન) હુઆ. ઉસમેં વ્યવહારકા - મલિનતાકા અભાવ હૈ. યહ અનેકાંત હૈ. વ્યવહારસે નિશ્ચય પરિણતિ હુઈ, ઐસા નહીં. સમજમેં આયા ? ઐસે 'સૂંઠના ગાંગડે ગાંધી ન થવાય' (ગુજરાતીમેં કહાવત હૈ). ઐસા યહાં નહીં હૈ. હમ લોગ ઐસા નહીં કહતે ? સૂંઠ હોતી હૈ ન સૂંઠ ? એક હલદીકા ગાંઠીયા ઔર સૂંઠકા ગાંઠીયા - ઇસસે ગાંધી (યાની પંસારી) હો જાતા હૈ ક્યા ? ગાંધીકો તો બહુત ચીજ ચાહિયે. ઐસે (શાસ્ત્રકે) દો-ચાર-પચીસ બોલકી ધારણા કર લી તો હો ગયે જ્ઞાની, ઐસા નહીં હૈ. સમજમેં આયા ? ક્યા કહા ?

(શક્તિકે પરિણમનમેં) વ્યવહારકા અભાવ (હૈ). જીવનશક્તિ, આનંદ શક્તિ આદિ ભગવાન આત્મામેં હૈ. તો ઇસ આનંદ શક્તિકા ધરનેવાલા ભગવાન - દ્રવ્ય, ઉસ પર દૃષ્ટિકા સ્વીકાર હુઆ તો પર્યાયમેં નિર્મળ પરિણતિ હુઈ, ઇસમેં વ્યવહાર પરિણતિકા અભાવ હૈ. ઉસકા નામ અનેકાંત હૈ. યહ નિર્મળ પરિણતિ હુઈ યે વ્યવહારસે હુઈ (હૈ), ઐસા હૈ નહીં. આહાહા ! યહ બડી ગડબડ અભી કરતે હૈં ન ? (કહત હૈં) વ્યવહાર કારણ હૈ, નિશ્ચય કાર્ય હૈ. વ્યવહારસે કાર્ય હોતા હૈ. (યહ સબ મિથ્યા માન્યતા હૈ). લસુન ખાતે-ખાતે કસ્તુરીકા ડકાર (નહીં) આતા હૈ, સમજમેં આયા ? પહલેકે તો પંડિત ભી બહુત (સમર્થ થે). ટોડરમલ, બનારસીદાસ, ભાગચંદજી છાબડા કી બાત અલૌકિક હૈ ! પંડિતોંકી ૨૦૦ વર્ષ પહલેકી બાત અલૌકિક થી ! આચાર્ય કહતે થે, વહી (બાત) અનુભવસે કહતે થે. સમજમેં આયા ? નિમિત્તસે હુઆ નહીં. ઐસા ઉસકા અર્થ હૈ. સમજમેં આયા ? ક્યોંકિ નિશ્ચય શુદ્ધ ચૈતન્ય આત્મા ભગવાન (કા) (અર્થાત્) અપના શુદ્ધ ચૈતન્યકા જહાં સ્વીકાર હુઆ તો શુદ્ધ પરિણમન હુઆ. ઉસમેં રાગકા ઉસ ક્ષણમેં અભાવ હૈ. સમજમેં આયા ?

દ્રવ્યસંગ્રહકી ૪૭ ગાથામેં વ્યવહારસે હોતા હૈ, ઐસા આયા હૈ. નેમિચંદ સિદ્ધાંત ચક્રવર્તીકી ગાથા હૈ. '**दुविहं पि मोक्खहेउं झाणे पाउणदि जं मुणी णियमा**' અર્થાત્ યે જ્ઞાયક સ્વરૂપ પૂર્ણાનંદ હૈ ઉસકી દૃષ્ટિ કરનેમેં, ધ્યાનમેં દૃષ્ટિ આતી હૈ. અંદરમેં ધ્યાન લગાતે હૈં તબ વહ દૃષ્ટિ હોતી હૈ. ધ્યાનમેં દ્રવ્યકા ધ્યાન જહાં હુઆ, ઇતની તો પર્યાય નિર્મળ હુઈ, ઇતના તો નિશ્ચય મોક્ષમાર્ગ હુઆ. '**दुविहं पि मोक्खहेउं झाणे पाउणदि जं मुणी णियमा**' ઐસા પાઠ હૈ. ધ્યાનમેં નિશ્ચય મોક્ષમાર્ગ ઔર વ્યવહાર મોક્ષમાર્ગ સાથમેં હૈ. ઉસકા અર્થ યે હુઆ કિ, જિતના અપના સ્વભાવકે આશ્રયસે નિર્મળતા હુઈ વહ નિશ્ચય હૈ ઔર રાગ બાકી રહા ઉસકો આરોપ દેકર વ્યવહાર કહા. આરોપ દેકર વ્યવહાર કહા. વ્યવહાર મોક્ષમાર્ગ (હૈ) યહ, (મોક્ષમાર્ગ) હૈ હી નહીં, હૈ તો બંધકા કારણ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ઐસી બાત હૈ.

ક્યા હો પ્રભુ ? દુઃખી હૈ ન ? તત્ત્વકી સમજ બિના સબ દુઃખી હૈ. પૈસેવાલે સબ દુઃખી હૈ. બેચારે - ભિખારી. શાસ્ત્રમેં 'વરાંકા' શબ્દ પ્રયોગ કિયા હૈ. વરાંકા સમજે ? શાસ્ત્રમેં વરાંકા શબ્દ પડા હૈ, વરાંકા - ભિખારી હૈ. અપની ચીજકી ખબર નહીં (હૈ) ઔર 'પર (પદાર્થ) લાવ', 'પર (પદાર્થ) લાવ' (કરતે હૈં). માંગણ-ભિખમંગા ભિખારી હૈ. મુનિકો કહાં કિસીકો 'માખણ ચોપડના' હૈ ! (અર્થાત્ ખુશામત કરની હૈ). વહ ખુશ હો તો ઠીક, (ઐસા ભાવ નહીં હોતા). સમજમેં આયા ? એકબાર તો ભાવનગરકે મહારાજાકો કહા થા. રાજન્ ! એક મહિનેમેં એક લાખકી કમાઈ માંગતે હૈ વહ છોટા ભિખારી હૈ. પાંચ લાખકી કમાઈ માંગતા હૈ વહ બડા ભિખારી હૈ. કરોડકી કમાઈ માંગતા હૈ વહ ભિખારી કા ભિખારી હૈ. હમેં ઉસકે પાસ કહાં પૈસે લેને થે ! કરોડ માંગતે હૈ તો બડા ભિખારી હૈ. લાવ...લાવ...લાવ...લાવ...લાવ...(કરતે હૈં) અગ્નિકા લાવા હોતા હૈ ઐસે લાવ...લાવ...લાવ...લાવ...(હોતા હૈ). અંતરકી લક્ષ્મીકી ખબર નહીં કિ, મૈં આનંદકા નાથ હું, આહાહા ! મેરી ખાનમેં તો અકેલા આનંદ ઔર શાંતિ પડી હૈ. ઉસ ખાનકી ઓર તો નજર નહીં ઔર જિસમેં જ્ઞાન, આનંદ હૈ નહીં ઐસે રાગ ઔર પુણ્યકે પરિણામ પર નજર હૈ. વહ સબ ભિખારી-રાંકા હૈ. આહાહા ! યહાં તો યે બાત હૈ, ભગવાન !

અનેકાંત સ્યાદ્વાદ કિયા હૈ. અપના સ્વરૂપ અપનેસે પ્રાપ્ત હોતા હૈ (પરસે નહીં હોતા). શક્તિ પારિણામિક ભાવ (સ્વરૂપ) હૈ. જીવન શક્તિ જો ત્રિકાલ હૈ-જ્ઞાન, દર્શન, આનંદકા પ્રાણ વહ શક્તિ પારિણામિકભાવસે હૈ. પારિણામિકકા અર્થ ? ઉદય, ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિક, પારિણામિક યે પાંચ ભાવ હૈ. પર્યાયમેં ચાર ભાવ હોતા હૈ. ઉદય, ઉપશમ, ક્ષયોપશમ ઔર ક્ષાયિક. પરંતુ વસ્તુ જો હૈ વહ પારિણામિકભાવ - સહજભાવ હૈ.

ક્યા કહતે હૈં ? સૂક્ષ્મ હૈ ભાઈ ! એક શક્તિમેં મિલાન કરનેકો યે સબ બોલ નિકાલે થે. ભગવાન આત્મા અનંત આનંદકા ખજાના હૈ. ઐસા અનંત જ્ઞાનકા ખજાના હૈ. મહાનિધાન

હૈ એસા નિધાનકા ધરનેવાલા ભગવાન ! ઉસ પર દૃષ્ટિ (કરનેસે, ઉસકા) સ્વીકાર કરનેસે, આદર કરનેસે, રાગ કો હેય કરનેસે, સ્વભાવકા આદર કરનેસે, પર્યાયમેં જો નિર્મળ દશા ઉત્પન્ન હોતી હૈ, ઉસમેં વ્યવહારકા અભાવ હૈ, ઉસકા નામ અનેકાંત હૈ. યહ અનેકાંતકી ચર્ચા કરતે હૈં. ઉપરમેં લિખા હૈ. અભી "**અનેકાંતકે સંબંધમેં વિશેષ ચર્ચા કરતે હૈં.**" ઉસમેં હૈ. આહાહા ! અરેરે...! એસી બાત સુનનેમેં ન આયે વહ કબ સમજે ઔર કબ રુચિ કરે ? આહાહા ! ચીજ બડી દુર્લભ હો ગયી. સમજમેં આયા ? યહ અનેકાંત ઔર સ્યાદ્વાદ હૈ. અપની નિર્મળ પરિણતિ અપનેસે હુઈ હૈ-વ્યવહારસે નહીં, ઉસકા નામ સ્યાદ્વાદ હૈ. સ્યાદ્વાદ એસા નહીં હૈ કિ, વ્યવહારસે ભી હોતા હૈ ઔર નિશ્ચયસે ભી હોતા હૈ. વહ તો એકાંતવાદ હૈ, આહાહા !

(૯) કર્તા આદિ છ કારક અભિન્ન હૈ ઔર નિરપેક્ષ હૈ. ક્યા કહતે હૈં ? જો વસ્તુ હૈ - ચૈતન્ય ભગવાન, ઇસમેં શક્તિ હૈ. જીવત્વ આદિ એક-એક શક્તિ (હૈ). એક-એક શક્તિકે પરિણમનમેં - શક્તિ હૈ ઉસમેં ષટકારકકા રૂપ હૈ. ષટકારક ભી દૂસરી શક્તિ હૈ. આત્મા હૈ ઉસમેં શક્તિ હૈ - જીવત્વ શક્તિ, આનંદ શક્તિ, કોઈ ભી શક્તિ (લો), તો યે શક્તિમેં ષટકારકકી શક્તિ ભિન્ન હૈ. ષટકારકકી શક્તિ ભિન્ન હૈ. વહ ષટકારક(રૂપ) ગુણ-શક્તિ ઉસમેં નહીં. પરંતુ ષટકારકકા એક-એક શક્તિમેં રૂપ હૈ. અર્થાત્ જ્ઞાનમેં કર્તાકા રૂપ હૈ, કર્તા શક્તિ ભિન્ન હૈ. પરંતુ જ્ઞાન અપનેસે કર્તા હૈ - તો શક્તિકા રૂપ ઉસમેં હૈ. ઔર કર્મ શક્તિ ભિન્ન હૈ. કર્મ નામ કાર્ય - પરંતુ ઉસમેં કર્મ શક્તિકા રૂપ હૈ. જ્ઞાન કર્તા હોકર અપના પરિણમન-કર્મ કરતા હે, વહ ઉસકા રૂપ હૈ. સૂક્ષ્મ બાત હૈ, ભાઈ ! આહાહા ! સમજના પડેગા, ભાઈ ! અનંતકાલમેં સત્ કુછ સમજે નહીં, આહાહા ! ઇસ શક્તિમેં ષટકારકકા રૂપ તો હૈ પરંતુ પરિણતિમેં - પર્યાયમેં ષટકારકકા રૂપ આ ગયા, એસા કહતે હૈં. જો જીવત્વશક્તિ હૈ, ઉસકા ધરનેવાલા ભગવાન આત્મા ઉસકે સાથ અનંત શક્તિ હૈ. અનંત શક્તિકે (સાથ) જીવન શક્તિકા જૈસે નિર્મળ પરિણમન હુઆ - એસી અનંત શક્તિકા પર્યાયમેં નિર્મળ (પરિણમન) હુઆ. તો ઉસ શક્તિમેં ષટકારક શક્તિ ભિન્ન હૈ. ફિર ભી એક-એક શક્તિમેં ષટકારકકા રૂપ હૈ ઔર ઉસકે પરિણમનમેં ભી ષટકારકકી પર્યાય હો જાતી હૈ, આહાહા ! ધીરે-ધીરે સમજના બાપૂ ! યહ તો વીતરાગ માર્ગ - સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર કિસે કહેં ? લોગ સાધારણ માનતે હૈં 'ણમો અરિહંતાણં', બાપૂ ! વહ પરમેશ્વર કૌન ? આહાહા ! જિસકી એક ગુણકી એક સમયકી એક પર્યાયમેં સારા દ્રવ્ય જાનનેમેં આતા હૈ, સારા ગુણ જાનનેમેં આતે હૈં, અનંતી પર્યાય જાનનેમેં આતી હૈ ઔર ત્રિકાલ પર ચીજકે ભી દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાય જાનનેમેં આતે હૈં, આહાહા ! પરમેશ્વર કિસકો કહે !! બાપૂ ! આહાહા ! દેવાધિદેવ અરિહંત - એસે બોલે 'ણમો અરિહંતાણં' બાપૂ ! ઉસ અરિહંત કે પદકો જાનકર નમસ્કાર કરના વહ કોઈ અલૌકિક ચીજ હૈ, સમજમેં આયા ?

યહાં કહતે હૈં કિ, દ્રવ્યમેં અનંત શક્તિ હૈ. એક શક્તિમેં દૂસરી શક્તિ નહીં કિન્તુ એક શક્તિમેં દૂસરી શક્તિકા રૂપ હૈ અર્થાત્ જૈસે જીવન શક્તિ હૈ તો જીવન શક્તિમેં કર્તાપનાકા

રૂપ હૈ. જીવન શક્તિ અપનેસે કર્તા હોકર નિર્મળ પર્યાયકા કાર્ય કરતી હૈ. અરેરે..! ઐસા હૈ. કોઈ ઐસા કહતા થા કિ, યહ થોડા સૂક્ષ્મ પડેગા. આહાહા ! સૂક્ષ્મ હૈ ઐસા ભલે માને પરંતુ થોડા ખ્યાલમેં તો આવે.

(યહાં) કહતે હૈં કિ, દ્રવ્યમેં જો જીવન શક્તિ હૈ, ઉસ દ્રવ્યકા અનુભવ કરનેસે, શક્તિમેં ભી ષટકારકકા રૂપ હૈ ઔર પરિણમનમેં ભી - ષટકારકકી પર્યાયકા - એક-એક પર્યાયમેં ષટકારકકા પરિણમન હૈ. ઐસી બાત હૈ. ક્યા કહા ? કિ અપનેમેં આનંદ હૈ, તો આનંદ શક્તિ-ગુણ હૈ ઉસકો ધરનેવાલા ભગવાન ગુણી હૈ. તો દ્રવ્ય પર દૃષ્ટિ હોનેસે પર્યાયમેં દ્રવ્યકો જ્ઞેય બનાકર ઔર પર્યાયમેં દ્રવ્ય જાનનેમેં આયા. ફિર ભી ઉસ પર્યાયમેં દ્રવ્ય આયા નહીં. ક્યા કહા ? દ્રવ્ય તો ભિન્ન હૈ, આહાહા ! ઇસ પર્યાયમેં એક-એક ગુણકી પર્યાયકા ષટકારક(કા) પરિણમન હૈ. સમજમેં આયા ? દ્રવ્ય સ્વભાવકી દૃષ્ટિ કરનેસે એક આનંદકી પર્યાય ઉત્પન્ન હુઈ. અતીન્દ્રિય આનંદકા અનુભવ હુઆ. ઉસ અતીન્દ્રિય આનંદકી એક સમયકી પર્યાયમેં ષટ્કારકકા પરિણમન હૈ. યે આનંદકી પર્યાય કર્તા, આનંદકી પર્યાય કર્મ-કાર્ય, આનંદકી પર્યાય કરણ-સાધન, આનંદકી પર્યાય અપાદાન (અર્થાત્) ઉસસે હુયી, ઔર આનંદકી પર્યાય સંપ્રદાન-પર્યાય રખકર, પર્યાય રખી. આનંદકી પર્યાયકા અધિકરણ આનંદકી પર્યાય. (ઐસે) ષટકારકકા પરિણમન એક પર્યાયમેં હૈ. આહાહા ! ઐસા માર્ગ કહાં હૈ ? બાપૂ ! યહ તો સમજમેં આયે ઐસી બાત હૈ. ભાષા તો સાદી હૈ, બાપૂ ! માર્ગ તો યે હૈ ભાઈ ! લોગ કુછ ભી બોલે. (લોગ કહતે હૈં) 'નિશ્ચયાભાસી હૈ, વ્યવહારકા લોપ કરતે હૈં.' અરે પ્રભુ ! સુન તો સહી, ભાઈ !

યહાં તો કહતે હૈં કિ, નિર્મળ પર્યાય હુઈ ઉસમેં વ્યવહારકા તો અભાવ હૈ. (નિર્મળ પર્યાય) વ્યવહારસે હુઈ (હૈ ક્યા) ? હુઈ તો અપને દ્રવ્ય ઉપર લક્ષ દેનેસે અનંત ગુણકી નિર્મળ પર્યાય હુયી. નિર્મળ પર્યાયમેં સે હુઈ. વહાં સાથમેં રાગ બાકી હૈ તો ઉસમેં રાગકા અભાવ હૈ.

'दविहं पि मोक्खहेउं झाणे पाउणदि जं मुणी णियमा' ઐસે ભગવાન નેમિચંદજી સિદ્ધાંત ચક્રવર્તીકે દ્રવ્ય સંગ્રહ કી ગાથા હૈ. આહાહા ! પાઠશાળામેં દ્રવ્ય સંગ્રહ તો બહુત ચલતા હૈ. પરંતુ અર્થ કી ખબર નહીં (હૈ). છ ઢાળા ભી બહુત ચલતી હૈ પરંતુ અર્થ ક્યા હૈ ? (ઉસકી ખબર નહીં). નિશ્ચય ઔર વ્યવહાર મોક્ષમાર્ગ એક સમયમેં સાથમેં હૈ. ઉસકા અર્થ ક્યા હુઆ ? વ્યવહારસે નિશ્ચય હુઆ ઐસા આયા ? સાથમેં હૈ ના ? આહાહા ! શ્રીમદ્ ને ઐસા કહા - "**નય નિશ્ચય એકાંતથી, આમાં નથી કહેલ, એકાંતે વ્યવહાર નહિ બન્ને સાથ રહેલ**" (ગાથા - ૧૩૨) યહ ગુજરાતી ભાષા હૈ. નિશ્ચયનય એકાંત એક હી નહીં. વ્યવહારનય ભી સાથમેં હૈ. પરંતુ વ્યવહારમેં નિશ્ચય નહીં ઔર નિશ્ચયમેં વ્યવહાર નહીં. આહાહા !

ઐસા મનુષ્યભવ મિલા ઉસમેં જૈન સંપ્રદાયમેં જન્મ હુઆ ઔર જૈન ક્યા કહતે હૈં, વહ

સમજમેં ન આયે તો પ્રભુ ! વહ તો નિરર્થક હોગા. સમજમેં આયા ?

કર્તા આદિ છ કારક તો અભિન્ન હૈ, નિરપેક્ષ હૈ. રાગ કર્તા ઔર નિર્મળ પરિણતિ કાર્ય, ઐસા સ્વરૂપમેં હૈ નહીં. આહાહા ! એક-એક શક્તિમેં અનંત શક્તિકા રૂપ હૈ. ઐસા આગે આ ગયા હૈ. રૂપ (મતલબ) ક્યા સમજે ? અંદરમેં જ્ઞાન હૈ ના જ્ઞાન, તો (ઐસે) એક અસ્તિત્વ ગુણ ભી હૈ, સત્તા-અસ્તિત્વ. તો અસ્તિત્વગુણ હૈ વહ જ્ઞાનગુણમેં નહીં. ગુણાશ્રયસે ગુણ નહીં. વહ આતા હૈ ન ઉમાસ્વામીમેં ? ગુણાશ્રયે ગુણ નહીં. દ્રવ્યાશ્રયા ગુણા. જો ગુણ હૈ વે સબ દ્રવ્યકે આશ્રયસે હૈં. ગુણકે આશ્રયે ગુણ નહીં. ક્યા હૈ કિ, એક શક્તિમેં દૂસરા ગુણકા રૂપ (આયા તો) યે આશ્રય આયા કિ નહિ ? તો કહા, નહીં. ગુણ તો ભિન્ન રહ ગયે. પરંતુ ઉસમેં જ્ઞાન 'હૈ'. 'હૈ' ઐસા અપના અસ્તિત્વ અપને ગુણમેં અપનેસે હૈ. અસ્તિત્વ ગુણકે કારણસે જ્ઞાનકા અસ્તિત્વ હૈ (ઐસા નહીં હૈ). ઐસા હૈ ભાઈ ! આહાહા !

ગણધર-સંતોંને વાણીકી રચના કી હૈ, આહાહા ! વહ વાણી કિતની ગંભીર હોગી ? ઔર યહ વાણી સુનનેકો ઇન્દ્રોં આતે હૈં. વર્તમાનમેં ભગવાનકે પાસ ઇન્દ્ર આતે હૈં. શકરેન્દ્ર એક ભવતારી હૈ. વર્તમાનમેં શકરેન્દ્ર સૌધર્મ દેવલોકકા ઈન્દ્ર હૈ. ૩૨ લાખ વિમાન હૈ. એક-એક વિમાનમેં અસંખ્ય દેવ હૈ. વહ ઉસકા સ્વામી બાહરસે કહનેમેં આતા હૈ. (ઉસકા) સ્વામી નહીં. વે તો સમકિતકે સ્વામી હૈં. વહ સમકિતી હૈ. ઉસકી સ્ત્રી-પટ્ટરાણી હૈ વહ ભી સમકિતી હૈ. સિદ્ધાંતમેં (ઉન) દોનોં કો એક ભવતારી કહા હૈ. વહાંસે નિકલકર દોનોં મનુષ્ય હોકર મોક્ષ જાનેવાલે હૈં. આહાહા ! ૩૨ લાખ વિમાન ! ઔર એક-એક વિમાનમેં અસંખ્ય દેવ ! ઔર કરોડો અપ્સરા (હોતી હૈ) ! 'વહ મૈં નહીં', 'વહ મૈં નહીં', 'મૈં તો આનંદ સ્વરૂપ હું' મેરી ચીજમેં તો ઇસકા અભાવ હૈ. (અંદરમેં ઐસી દૃષ્ટિ હૈ). આહાહા !

ભરત ચક્રવર્તી આત્મજ્ઞાની, અનુભવદૃષ્ટિ સમકિતી થે. 'રાગ મેરેમેં નહીં', 'રાગ મૈં નહીં' (ઐસા અનુભવજ્ઞાન થા). જિસકે હીરેકે પલંગમેં ઈન્દ્ર મિત્ર તરીકે આકે બૈઠતે થે. ભરત ચક્રવર્તી - ૯૬ હજાર સ્ત્રીયાં, ૯૬ કરોડ પાયદળ, ૪૮ હજાર નગર, ૭૨ હજાર પાટણ ઉસકા સ્વામી - વે ઐસા કહતે હૈં કિ 'યે મૈં નહીં', 'યે મૈં નહીં' આહાહા ! રાગ આતા હૈ-વહ ભી મૈં નહીં. 'મૈં તો આનંદ ઔર જ્ઞાનસ્વરૂપ હું' આહાહા ! ઈન્દ્ર જૈસા મિત્ર હૈ. તો (કહતે હૈં) 'નહીં, ઈન્દ્ર મેરા મિત્ર નહિ', આહાહા ! સમજમેં આયા ? દૃષ્ટિકા વિષય ઔર દૃષ્ટિ કોઈ અલૌકિક ચીજ હૈ ! સાધારણ લોગ માન લે કિ, દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્રકી શ્રદ્ધા, નવ તત્ત્વકી શ્રદ્ધા સમકિતી (હૈ). (લેકિન) બાપૂ ! ઐસા નહિ હૈ, ભાઈ ! આહાહા ! સર્વજ્ઞ પરમાત્મા - અનંત ગુણકા પિંડ પ્રભુ ! જિસકી પ્રતીતિમેં જ્ઞેય હોકર, (અનુભવમેં આયા, વહ સમકિત હૈ). અજ્ઞાનીકો ભી પર્યાયમેં દ્રવ્યકા જ્ઞાન હોતા હી હૈ. પરંતુ ઉસકી દૃષ્ટિ વહાં નહીં. દૃષ્ટિ પર્યાય ઔર રાગ પર હૈ. ઇસલિયે દ્રવ્ય પર્યાયમેં જાનનેમેં આતા હૈ - વહ બાત ઉસકો પ્રતીતમેં ન આયી.

(સમયસાર) ૧૭-૧૮ ગાથા (મેં આતા હૈ). અજ્ઞાની કો ભી જ્ઞાનકી પર્યાયમેં સારા જ્ઞેય

અખંડાનંદ પૂર્ણ સ્વરૂપી (કા) જ્ઞાન હોતા હૈ. ક્યોંકિ જ્ઞાનકી પર્યાય સ્વપર પ્રકાશક સામર્થ્યવાલી હૈ. તો અજ્ઞાનીકી પર્યાયમેં ભી સ્વપરપ્રકાશક સામર્થ્ય હૈ તો પર્યાયમેં સ્વકા પ્રકાશ તો હૈ. પરંતુ દૃષ્ટિ ઉસ પર નહીં. દૃષ્ટિ પર્યાય ઔર રાગ પર હૈ. તો ઉસકો જાનનેમેં નહીં આતા હૈ. આહાહા ! ઐસા માર્ગ હૈ. ફિર તો લોગ ઐસા હી કહે ન ? 'સોનગઢમેં એકાંત હૈ.'

અરેરે..! દેખો ન ! વહ સમ્યગ્જ્ઞાન દીપિકાકી બાત ચલી ન ! ફલટનમેં-લલિતપુરમેં બાત ચલાઈ થી ન ! સમ્યગ્જ્ઞાન દીપિકા - અરે..! વહ તો ક્ષુલ્લક બ્રહ્મચારી કી બાત હૈ, ભગવાન ! યહાં કી બાત નહીં હૈ. અરે...! પ્રભુ ! ક્યા કરતે હો ભાઈ ! તુજે નુકસાન હોગા નાથ ! ઉસકે પરિણામમેં (ફલમેં) દુઃખ-વેદન હોગા, બાપૂ ! કઠિન પડેગા, ભાઈ ! (બ્રહ્મચારી) ક્ષુલ્લકને તો ઐસા કહા કિ, જિસકે સર પર પતિ હૈ, તો કદાચિત્ ઉસે કોઈ દોષ લગ જાયે તો બાહરમેં પ્રસિદ્ધિમેં નહીં આતા, આહાહા ! ઐસે જિસકે સર પર આત્મા હૈ, ઉસમેં કોઈ રાગ આદિ અશુદ્ધિ આ જાયે તો બાહર પ્રસિદ્ધિમેં નહીં આતા. આહાહા ! ઇસકા મતલબ ઐસે ભોગકા ભાવ સુખરૂપ હૈ ઔર વહ કરને લાયક હૈ, ઐસા હૈ ઉસમેં ? અરેરે...! જહાં એક દયા, દાનકા વિકલ્પ ભી દુઃખરૂપ હૈ, વહાં ભોગકા ભાવ, સ્વસ્ત્રી હો યા પરસ્ત્રી હો, મહાપાપ હૈ, પ્રભુ ! સમજમેં આયા ? ઉસને લાંછન લગા દિયા, કોઈ પૂછતા નહીં કિ યે ક્યા કરતે હો ? ઔર ક્યા હૈ ?

યહાં કહતે હૈં કિ, એક-એક શક્તિમેં અનંત શક્તિકા રૂપ હૈ.

(૧૦) જન્મ ક્ષણ વહી નાશ ક્ષણ હૈ. (યે ક્યા કહતે હૈં ?) આત્મામેં જો જીવન શક્તિ હૈ, આત્માને ઇસકા જહાં સ્વીકાર કિયા, તો પર્યાયમેં આનંદ કી અનંત પર્યાય ઉત્પન્ન હુઈ. વહ પર્યાય ઉત્પન્ન હોનેકા જન્મ ક્ષણ હી થા. યે ઉત્પત્તિકા કાલ હી થા. ઔર ઉસ વક્ત પૂર્વકી પર્યાયકા નાશકા કાલ હૈ. આહાહા ! થોડા સૂક્ષ્મ હૈ ભગવાન ! પરંતુ યે તેરી ઋદ્ધિ તો દેખ ! યહ બાહરકી ધૂલ-ધાની ઔર પૈસે-કરોડો ઔર અરબો ઉસ ધૂલમેં કુછ નહીં હૈ. આહાહા ! મિટ્ટી-ધૂલ હૈ. યહ શરીરકી સુંદરતા - વહ મસાણકી (સ્મશાનકી) હડ્ડી - ફોસફરસ હૈ. ભગવાન અંદર અનંતરૂપકા ધની પ્રભુ ! આત્મા ! ઇસકા રૂપ દેખના યા યે રૂપ દેખના ?! અંદર તેરા સ્વરૂપ તો ધ્રુવ-જ્ઞાયક પરમાત્મ સ્વરૂપી હૈ. વહ રૂપ દેખને કે લાયક હૈ. યહ બાહરકા રૂપ (તો) - ધૂલ-રાખ-ક્ષણમેં નાશ હો જાયે (ઐસા હૈ). સુંદર શરીર હો ઔર એક ક્ષણમેં હાર્ટ ફેઈલ હો જાતા હૈ. યહ તો મિટ્ટી હૈ, બાપૂ ! તેરા રૂપ તો શાશ્વત અંદર હૈ. જ્ઞાન, દર્શન, આનંદ આદિ તેરા શાશ્વત રૂપ હૈ. ઐસે દ્રવ્યકી જબ દૃષ્ટિ હુઈ. શક્તિવાન ઔર શક્તિકા ભેદ નિકાલકર, દ્રવ્ય શક્તિવાન હૈ ઐસી દૃષ્ટિ હુઈ તો કહતે હૈં ઉસ ક્ષણમેં નિર્વિકલ્પ દશા ઉત્પન્ન (હોને) કા યે કાલ થા - જન્મક્ષણ હૈ ઔર પૂર્વકી પર્યાયકા નાશ કરનેકા કાલ થા. વિશેષ કહેંગે...

❀

પ્રવચન નં. ૩

શક્તિ-૧, ૨ - તા. ૧૩-૦૮-૧૯૭૭

आत्मद्रव्यहेतुभूतचैतन्यमात्रभावधारणलक्षणा जीवत्वशक्तिः ।।१।।
अजडत्वात्मिका चितिशक्तिः।।२।।

યહ સમયસાર, શક્તિકા અધિકાર હૈ. થોડા સૂક્ષ્મ હૈ, ધ્યાન રખના. અનંતકાલસે આત્મા આનંદસ્વરૂપ ઔર અનંત શક્તિ સ્વરૂપ ભંડાર(સે) ભરા હૈ. યહ સુખકા સાગર હૈ. આનંદકા સમુદ્ર હૈ, આહાહા ! ઉસમેં અનંત શક્તિયાં હૈ. યહાં અપને તો પહલી જીવત્વ શક્તિ ચલતી હૈ ન ? યે સૂક્ષ્મ બાત હૈ. બહુત સૂક્ષ્મ હૈ. યહ આત્મ વસ્તુ જો હૈ - આત્મા, યે દ્રવ્ય હૈ, વસ્તુ હૈ, અસ્તિ પદાર્થ હૈ. અનાદિ અનંત ચીજ શાશ્વતધામ હૈ. ઇસ ‘‘**આત્મદ્રવ્યકે કારણભૂત ઐસે ચૈતન્યમાત્ર ભાવકા ધારણ જિસકા લક્ષણ અર્થાત્ સ્વરૂપ હૈ**’’ આહાહા ! જો જીવતર શક્તિ હૈ પહલે ઉસે (સમયસારમેં) દૂસરી ગાથા હૈ (વહાં લી હૈ) ન ? ‘‘**जीवो चरित्तदंसणणाणट्ठिदो**’’ વહાંસે જીવકી જીવત્વ શક્તિ લી હૈ.

અમૃતચંદ્ર આચાર્ય કહતે હૈં કિ, ભગવાન આત્મા ! શરીર, વાણી, મન તો પર હૈ - વહ તો ઉસમેં હૈ નહીં. પુણ્ય ઔર પાપકા ભાવ - દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, કામ, ક્રોધભાવ વહ તો ઉસમેં હૈ હી નહીં. પરંતુ ઉસમેં એક સમયકી પર્યાય જીતની શક્તિ નહીં, આહાહા ! જો ત્રિકાલ શક્તિ હૈ (વહ) એક સમયકી પર્યાય જિતની નહીં. સમજમેં ન આયે તો યહાં વિશેષ કહતે હૈં. જો આત્મ દ્રવ્ય વસ્તુ હૈ ઉસમેં યે જીવત્વ નામકી શક્તિ (હૈ), ઐસી અનંત શક્તિ હૈ. યહ શક્તિયાં ધ્રુવ હૈ. વર્તમાન પર્યાય ઇસમેં પ્રગટ હૈ, (વહ) ધ્રુવમેં નહીં. સૂક્ષ્મ બાત હૈ, ભગવાન ! વીતરાગકા માર્ગ બહુત સૂક્ષ્મ હૈ. અભી તો ઝઘડેમેં ચડ ગઈ બાત. વ્યવહાર કરો, વ્યવહાર કરો, ઉસસે (ધર્મ) હોગા. અરે ભગવાન ! સુન તો સહી પ્રભુ ! વ્યવહાર-શુભરાગ દયા, દાન, વ્રત, આદિ હો, વહ તો પુણ્ય બંધકા કારણ હૈ. વહ કોઈ આત્માકી શક્તિ યા, આત્માકી નિર્મળ પર્યાય હૈ નહીં, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

યહાં તો પરમાત્મા સર્વજ્ઞદેવ, જિનેશ્વરદેવ એસા કહતે હૈં કિ, પ્રભુ ! તુમ વસ્તુ હૈ કિ નહીં ? પદાર્થ હૈ કિ નહીં ? આહાહા ! તો પદાર્થકા કારણ જીવન શક્તિ હૈ, (ઐસા કહતે હૈં). આહાહા ! જીવન શક્તિ નામકી ગુણ - શક્તિ હૈ, ઉસ કારણસે જીવ ટિક રહા હૈ,

આહાહા ! જીવત્વ શક્તિ નામકા ઉસમેં ગુણ હૈ. પહલે યહ બોલ લિયા હૈ. ઔર યે જીવત્વશક્તિ ચૈતનમાત્ર દ્રવ્ય જો વસ્તુ ભગવાન ! ઉસકા કારણભૂત હૈ, આહાહા ! દ્રવ્યકે કારણભૂત - નિમિત્તરૂપ પરમાત્મા યા પુણ્ય ઔર પાપકે ભાવ, આત્મ દ્રવ્યમેં કારણભૂત - વહ ચીજ નહીં, આહાહા ! સમજમેં આયા ? સૂક્ષ્મ હૈ ભગવાન ! ભગવાન તો અતીન્દ્રિય આનંદ સ્વરૂપ ઉસકી યે જીવનશક્તિ હૈ. યે જીવન શક્તિમેં ચાર ભાવપ્રાણ લિયા. જ્ઞાન, આનંદ, દર્શન, બલ મુખ્યરૂપસે ચાર (લિયા). જીવનશક્તિમેં અનંત ચતુષ્ટય શક્તિરૂપ - ચાર ચતુષ્ટય શક્તિ પડી હૈ, આહાહા ! યે જીવન શક્તિ જીવ - આત્મ દ્રવ્ય વસ્તુ જો હૈ, ઉસકા વહ કારણ હૈ. ઉસકા જીવનમેં ટિકના યે જીવત્વશક્તિકે કારણ હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? માર્ગ બહુત સૂક્ષ્મ હૈ, ભગવાન ! આહાહા !

જબ હમ દુકાન પર પઢતે થે ન ? તો હમારે (પઢનેમેં) એક શ્લોક આયા થા. યે તો ૬૫-૬૬ કી બાત હૈ. બહુત વર્ષ હો ગયે. શ્વેતાંબરમેં ચાર સજ્જાયમાલા હૈ. એક-એક સજ્જાયમાલામેં ૨૫૦-૨૫૦ સજ્જાય હૈ. એક-એક સજ્જાયમેં ૧૦-૧૫-૨૦ આદિ શ્લોક હૈ. ઐસી ચાર સજ્જાયમાલા (હૈ). હમ તો દુકાનમેં થે. નિવૃત્તિ થી ન ! હમારે પિતાજીકી ઘરકી દુકાન (થી). ઉસમેં એક ઐસા આયા થા. 'સહજાનંદિ રે આત્મા' તુમ સહજ આનંદ સ્વરૂપ ભગવાન હૈ ન ! આહાહા ! તેરા આનંદ કહીં બાહરમેં હૈ નહીં ઔર તેરા આનંદ કોઈ અપૂર્ણ ઔર વિકૃત નહીં હૈ. આહાહા ! 'સહજાનંદિ રે આતમા, સુતો કાંઈ નિશ્ચિંત રે' આહાહા ! હૈ ગુજરાતી ભાષા. અરે ! તુમ નિશ્ચિંત ક્યોં સો રહે હો ? રાગ ઔર પુણ્ય આદિકા પરિણામ મેરા, ઉસમેં તેરા જીવન ચલા જા રહા હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? 'સુતો કાંઈ નિશ્ચિત્'. (અર્થાત્) મૈં અંદર કૌન હું ? (ઉસકી) ચિંતા હૈ નહીં, આહાહા ! 'સુતો કાંઈ નિશ્ચિંત, મોહ તણા રણિયા ભમે' અરે પ્રભુ ! 'રાગ ઔર પુણ્યકા પરિણામ મેરા' યે તો મહા મિથ્યાત્વકા દેણા સર પર હૈ. દેણા સમજતે હો ન ? કર્જા. આહાહા ! 'મોહ તણા રે રણિયા ભમે, જાગ જાગ રે મતિવંત રે' ચેતન આનંદકા નાથ યે તેરા જાગૃત (હોનેકા) કા કાલ (હૈ). અબ જાગ રે જાગ ! યે રાગ ઔર પુણ્યકે પરિણામસે તેરી ચીજ અંદરમેં ભિન્ન પડી હૈ. ઇસ નિજ નિધાનકો નજરમેં લે. તેરી નજરમેં યે પર ચીજ જાનનેમેં દેખનેમેં આતી હૈ. પરંતુ નજરકી પર્યાય - નજર નિધાનમેં ડાલ. આહાહા ! યહાં તો મુંબઈ - મોહમયીસે દૂસરી બાત હૈ. આહાહા ! 'મોહ તણા રણિયા ભમે, જાગ, જાગ રે મતિવંત રે, એ લૂટે જગતના જંત રે' યે કુટુંબ-કબિલા (કહતા હૈ) મેરા રક્ષણ કરો, મેરી શાદી કરો,' ઐસા કરકે તુજે લૂટતે હૈ. આહાહા ! 'લૂટે જગતના જંત રે, નાખી વાંક અનંત રે' હમસે ક્યોં શાદી કી ? હમારા પુત્ર ક્યોં હુઆ ? હમ તુમ્હારા પુત્ર ક્યોં હુઆ ? ઐસા કરકે તેરી ચીજ લૂટ લેતે હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? 'કોઈ વિરલા ઉગરંત રે' (અર્થાત્) કોઈ વિરલ (ઐસા) ઉગતા હૈ. (વહ ઐસી દૃષ્ટિ કર લેતા હૈ કિ) '(મૈં) આનંદકંદ સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ હું' આહાહા ! 'મેરી ચીજ તો સુખસાગરસે ભરી

હૈ' આહાહા ! ઔર 'પુણ્ય ઔર પાપકા ભાવ - વિકલ્પસે તો મૈં ખાલી હું.'

મૈં તો શૂન્ય હું. પ્રવચનસારમેં સપ્તભંગીમેં આતા હૈ ન ? ભાઈ ! કિ સ્વસે અશૂન્ય હું - પરસે શૂન્ય હું. ક્યા કહા ? કિ મૈં મેરેસે અશૂન્ય હું, (યાની) મૈં મેરે ભાવસે ભરા પડા પૂર્ણ હું. (ઔર) રાગ આદિ પર ભાવસે મૈં શૂન્ય હું. સપ્તભંગી ચલી હૈ. સ્વસે અસ્તિ ઔર પરસે નાસ્તિ. ઐસા પહલે કહકર બાદમેં યે લિયા હૈ કિ, મૈં અશૂન્ય હું યાની શૂન્ય નહીં. મૈં તો આનંદ ઔર જ્ઞાનસ્વભાવસે પરિપૂર્ણ ભરા હુઆ મૈં પરમાત્મા સ્વરૂપ હું ઔર શરીર, વાણી, મન, પુણ્ય-પાપકા ભાવ જો વિકલ્પ - રાગ હૈ, ઉસસે મૈં શૂન્ય હું. બાપૂ ! મેરેમેં યે ચીજ હૈ નહીં, ભાઈ ! આહાહા ! સમજમેં આયા ? યહ તો ૭૦ સાલ પહલેકી બાત હૈ. દુકાન પર પઢતે થે ન ? (તબકી બાત હૈ) ! આહાહા !

પ્રભુ તૂ કૌન હૈ ? અભી તો ઐસા કહતે હૈં કિ, શુભભાવ-દયા, દાન, વ્રત આદિ હો, ઉસસે તેરા કલ્યાણ હોગા ઔર કરતે-કરતે તુજે ચૈતન્યકા અનુભવ હોગા, બાપૂ ! એસા હૈ નહીં, ભગવાન ! યે પુણ્ય ઔર પાપકા ભાવ પ્રભુ ! વહ તો દુઃખરૂપ હૈ ઔર તુ તો આનંદ સ્વરૂપ-સુખરૂપ હૈ, આહાહા ! ઇસ સુખરૂપકે સાગર પર નજર કરનેસે ઉસમેં એક જીવત્વ નામકી શક્તિ હૈ. ઇસ શક્તિ કે કારણ જીવ ટિક રહા હૈ. ઐસા કહતે હૈં. ઔર યહ શક્તિ ઔર શક્તિવાનકી દૃષ્ટિ હોનેસે, ઉસકી પર્યાયમેં જીવત્વ શક્તિકા પરિણમન હોતા હૈ, આહાહા ! સૂક્ષ્મ બાત ભાઈ ! ઐસી બાત કહીં હૈ નહીં. યે ઉપનિષદમેં કહીં હૈ નહીં. આહાહા ! વહાં કહીં પર્યાય, દ્રવ્ય, ગુણ હૈ નહીં. આહાહા ! યે તો અલૌકિક બાત હૈ, બાપૂ !

કહતે હૈં કિ, યે જીવત્વ શક્તિકા ભાવ ક્યા ? કિ જ્ઞાન, દર્શન, આનંદ ઔર બલ યે ઉસકા ધ્રુવસ્વભાવ જીવન શક્તિકા કારણ (હૈ). ઔર યે જીવ શક્તિ દ્રવ્યત્વકા કારણ (હૈ). આહાહા ! સમજમેં આયા ? બાપૂ ! માર્ગ સૂક્ષ્મ (હૈ), ભાઈ ! સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર ત્રિલોકનાથ ! યે પ્રભુ સર્વજ્ઞ સ્વરૂપી હી આત્મા હૈ. ક્યા કહા વહ ? સભી ભગવાન સર્વજ્ઞ શક્તિસે ભરા પડા હૈ. આહાહા ! દેહકા લક્ષ છોડ દે, વાણીકા લક્ષ છોડ દે, કર્મકા (લક્ષ) છોડ દે, પુણ્ય-પાપકા લક્ષ છોડ દે, એક સમયકી પ્રગટ અવસ્થાકા ભી લક્ષ છોડ દે, આહાહા ! ભગવાન આત્મા ! અતીન્દ્રિય આનંદસે-આનંદકી શાંતિસે ભરા પડા પદાર્થ હૈ, આહાહા ! ઉસકી દૃષ્ટિ કરનેસે તુજે સમ્યગ્દર્શન હોગા ઔર ઉસકી દૃષ્ટિ કરનેસે તેરી પર્યાયમેં જીવત્વ શક્તિકે જ્ઞાન, દર્શન, આનંદકે પ્રાણકી પર્યાયકી ઉત્પત્તિ હોગી.

યે 'ઉછલતી હૈ' (કા) પ્રશ્ન સેઠને કિયા થા. 'ઉછલતી હૈ' (કા મતલબ) ક્યા ? આત્મામેં (અનંત શક્તિયાં) ઉછલતી હૈ, આહાહા ! દરિયામેં - સમુદ્રમેં જૈસે પાનીકી ભરતી ઔર બાઢ આતી હૈ. સમુદ્ર કે કિનારે બાઢ આતી હૈ. ઐસે ભગવાન આત્મા ! જીવત્વ શક્તિકા ધરનેવાલા આત્મા - ઐસી અંતરમેં દૃષ્ટિ હોનેસે, વર્તમાન પર્યાયમેં - પ્રગટ દશામેં આનંદકી ભરતી આતી હૈ. યે કહતે હૈં, આહાહા ! યે પૂરી દુનિયાસે અલગ બાત હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

ઇસમેં જીવત્વ શક્તિ ઉછલતી હૈ. ઉછલતીકા અર્થ ? ઉત્પાદ્પને (ઉત્પાદ્રૂપસે) પરિણમતિ હૈ. જો ધ્રુવપને હૈ, ઔર ધ્રુવપને શક્તિ જો દ્રવ્યકા કારણ હૈ - ઐસી દૃષ્ટિ જબ હુઈ તો જીવત્વ શક્તિ પર્યાયમેં-જ્ઞાન, દર્શન, આનંદ(રૂપકા) પર્યાયમેં ઉત્પાદ હોતા હૈ. યે 'ઉછલતી હૈ' ઉસકા અર્થ યહ હૈ. આહાહા ! ઐસી બાતેં (હૈં).

''**આત્મદ્રવ્યકે કારણભૂત એસે ચૈતન્યમાત્રભાવરૂપી ભાવપ્રાણકા ધારણ કરના જિસકા લક્ષણ હૈ ઐસી જીવત્વ નામક શક્તિ જ્ઞાનમાત્ર ભાવમેં - આત્મામેં - ઉછલતી હૈ**'' આહાહા ! ઔર જબ યહ જ્ઞાનમાત્ર વસ્તુ એસી દૃષ્ટિ હુયી તો, યે જીવત્વ શક્તિકી નિર્મળ પર્યાય (કે સાથ) ઉસમેં આનંદકી પર્યાય પ્રગટ હુયી શાંતિ, સ્વછતા, ચારિત્રકી પર્યાય પ્રગટ હુઈ ઔર ઉસમેં અકારણકાર્ય શક્તિકી પર્યાય પ્રગટ હુયી. વહ ક્યા (કહા) ? ભગવાન ! યહ વીતરાગકા માર્ગ તો સૂક્ષ્મ (હૈ) પ્રભુ ! અભી તો લોપ હો ગયા. બાહરમેં તો સત્ય બાતકો ગુમ કર દિયા હૈ. 'યે નહીં, યે નહીં, યે સબ કરો, યે કરો,' (ઐસા કહતે હૈં). આહાહા !

ભગવાન ! તેરી ચીજમેં જબ અનંત શક્તિ પડી હૈ, તો ઉસમેં એક અકાર્યકારણ નામકી ભી શક્તિ પડી હૈ. યે સબ વિવાદ (ચલ રહા) હૈ ન અભી ? જૈસે જીવત્વ શક્તિ હૈ (તો) ઉસકે સાથ અવિનાભાવસે એક અકારણકાર્ય નામકી શક્તિ (ભી) હૈ. તો કહતે હૈં કિ, જબ જીવત્વ શક્તિકો ધરનેવાલા (દ્રવ્ય) ઉસ પર દૃષ્ટિ કરનેસે પર્યાયમેં જૈસે જીવત્વ શક્તિ - જ્ઞાન, દર્શન (આદિ) શક્તિ હૈ, વૈસે અકારણકાર્ય શક્તિકી પર્યાયમેં ઉત્પત્તિ (હોતી હૈ). ઉછલતી હૈ. અર્થાત્ અકારણકાર્ય શક્તિ પર્યાયમેં ઉત્પન્ન હોતી હૈ. યે વ્યવહાર રત્નત્રયકા - રાગકા કાર્ય નહીં ઔર રાગકા કારણ નહીં, આહાહા ! સમજમેં આયા ? અભી યે વિવાદ બહુત ચલતા હૈ ન ! કિ વ્યવહાર કરો, વ્યવહાર કરો, વ્રત કરો, તપ કરો, ઉપવાસ કરો આહાહા ! ભગવાન ! યે હો, રાગ મંદ હો તો હો પરંતુ વહ કોઈ ચીજ નહીં. યે વસ્તુકા દ્રવ્ય નહીં, વસ્તુકા ગુણ નહીં ઔર વસ્તુકી પર્યાય નહીં, સમજમેં આયા ? ઐસા માર્ગ હૈ, પ્રભુ !

અરે ! ભરતક્ષેત્રમેં પરમાત્માકા વિરહ હુઆ ઔર ઇનકી બાત રહ ગયી. ભગવાન કુંદકુંદ આચાર્ય વહાં ગયે ઔર વહાંસે યે સંદેશ લાયે, પ્રભુ ! તુમ જીવન શક્તિ કે કારણરૂપ ભરા પડા હૈ ન ! આહાહા ! ઔર યે જીવન શક્તિમેં - અકાર્યકારણ નામકી શક્તિ દૂસરી હૈ - તો જીવત્વ શક્તિમેં અકાર્યકારણ શક્તિકા રૂપ હી પડા હૈ. ભાષા સાદી હૈ, ભાવ સૂક્ષ્મ હૈ, આહાહા ! યહ તો ભગવાનકે ઘરકી વકાલત હૈ. આહાહા ! ક્યા કહતે હૈં ?

ભગવાન આત્મા ! પુણ્ય-પાપ ઔર શરીરસે તો શૂન્ય હૈ ઔર અપની અનંત શક્તિસે અશૂન્ય નામ પૂર્ણ હૈ; ઐસે પૂર્ણાનંદકે નાથ પર દૃષ્ટિ કરનેસે ઉસ દ્રવ્યકી ભી શ્રદ્ધા હુયી, ગુણકી - શક્તિકી શ્રદ્ધા હુયી ઔર ઉસકી પરિણતિ નિર્મળ હુયી. ઇસમેં જીવન શક્તિકી પર્યાયકી પરિણતિ ભી આયી ઔર ઉસમેં અકારણકાર્ય શક્તિકી પરિણતિ ભી આયી - સાથમેં અકારણકાર્ય શક્તિકી પર્યાય ઉછલતી હૈ, આહાહા ! ઐસી બાત હૈ. જબ દ્રવ્ય ઉપર રુચિ હોનેસે પર્યાયમેં

જીવન શક્તિકા પરિણમન - ઉત્પાદ્-વ્યયરૂપસે હુઆ, ઐસા અકારણકાર્ય શક્તિકા ભી પર્યાયમેં ઉત્પાદ્ હુઆ કિ, જો શક્તિ ઐસી હૈ કિ, રાગકે કારણસે નિર્મલ પર્યાય હોતી હૈ, ઐસા હૈ નહીં. વ્યવહાર રત્નત્રયસે નિશ્ચય હોતા હૈ, ઐસી બાત હૈ નહીં. ઐસા હૈ ભગવાન ! આહાહા ! તેરી મહિમાકા પાર નહીં નાથ ! તેરે સાથમેં તો અંદર આનંદ આદિ હૈ ન ! આહાહા ! તો પર્યાયરૂપસે પરિણમન કરતી (હૈ). ઉસકા અર્થ 'ઉછલતી હૈ' ઐસા કહનેમેં આતા હૈ. સર્વજ્ઞ કે સિવા યે ચીજ કહીં હૈ નહીં. દ્રવ્ય, ગુણ ઔર પર્યાય તીનોમેં જીવનશક્તિ વ્યાપક હૈ, આહાહા ! વહ તો કલ કહ ગયે, સમજમેં આયા ? યે સબ શબ્દ નયે હૈં.

ઐસા પ્રભુકા માર્ગ (હૈ), નાથ ! તુજે ખબર નહીં, પ્રભુ ! તેરી શક્તિમેં પ્રભુતા પડી હૈ. ઇસ જીવન શક્તિકે પરિણમનમેં પ્રભુત્વ શક્તિકા ભી પરિણમન (સાથમેં હૈ). ઈશ્વર શક્તિકા પરિણમન ભી ઉત્પાદ્રૂપ (સાથમેં હોતા હૈ). આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઐસા ચૈતન્ય હીરા (હૈ). ઔર હીરાકે જૈસે પહલૂ હોતે હૈ ન ? વૈસે ભગવાનમેં અનંત પહલૂ - અનંત શક્તિ હૈ.

યહાં તો કહતે હૈં કિ, જીવન શક્તિ-ઉસકા ધરનેવાલા ભગવાન આત્મા ! ઉસ આત્માકી નજર જબ હુયી, તો જીવન શક્તિકે પરિણમનમેં અકારણકાર્ય શક્તિકા પરિણમન ભી સાથમેં ઉછલતા હૈ. યે સબ અલગ જાત હૈ. કહો સમજમેં આયા કુછ ? આહાહા ! ક્યા કહતે હૈં ? ચૈતન્યમાત્ર ભાવરૂપી ભાવપ્રાણકા ધારણ કરના, ઉસમેં - આત્મામેં શક્તિ ઉછલતી હૈ, આહાહા ! ભગવાન આત્મા આનંદસે ભરા હૈ. ઇસ દ્રવ્ય સ્વભાવ પર દૃષ્ટિ કરનેસે પર્યાયમેં - અવસ્થામેં - હાલતમેં; જૈસે દરિયાકે - સમુદ્રકે કિનારે બાઢ આતી હૈ, વૈસે પર્યાયમેં આનંદકી બાઢ આતી હૈ. ઉસકા નામ સમ્યગ્દર્શન ઔર સમ્યગ્જ્ઞાન હૈ. સમજમેં આયા ? અરે..! યે શરીર તો મિટ્ટી-ધૂલ હૈ, આહાહા ! યહ તો ઉસમેં હૈ નહીં, તો 'ઉસકી ક્રિયા મૈં કરતા હું' (યે) મિથ્યાત્વભાવ હૈ, આહાહા !

યહાં તો પુણ્ય ઔર પાપકા ભાવ - દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, પૂજા ઇસ ભાવસે ભી ભગવાન તો શૂન્ય હૈ, આહાહા ! પર્યાયમેં ભી શૂન્ય હૈ, આહાહા ! પર્યાયમેં જૈસે જીવત્વ શક્તિકા પરિણમન હુઆ તો અકાર્યકારણ નામકી શક્તિ ભી સાથમેં હૈ, ઉસકા ભી પરિણમન હૈ ઔર જીવત્વ શક્તિમેં અકાર્યકારણ શક્તિકા રૂપ હૈ તો ઉસમેં ઉસકા ભી અકાર્યકારણરૂપસે પરિણમન હોતા હૈ. આહાહા ! ઐસી બાતેં, ભાઈ ! કભી સુને તો સહી - માર્ગ તો ઐસા હૈ ભાઈ ! અરે..! યે મનુષ્યપના મિલા, ઉસમેં જૈન સંપ્રદાયમેં જન્મ હુઆ ઔર ઉસકી ચીજ ન સમજે તો જીવન ચલા જાતા હૈ, આહાહા ! ઐસે જીવનકી કોઈ કીમત નહીં. સમજમેં આયા ? ફિર ભલે હી કરોડ, પાંચ કરોડ, દસ કરોડ મિલ જાયે (સબ) જડ-ધૂલ હૈ. મરકર નરકમેં ચલા જાયેગા. આહાહા ! યહાં તો ઐસા હૈ, બાપૂ !

યહાં યે કહા, આત્મામેં (અનંત શક્તિ) ઉછલતી હૈ. રાત્રિમેં સેઠને પ્રશ્ન કિયા થા. 'ઉછલતી

હૈ' (કા મતલબ) ક્યા ? ઉછલતી નામ ગુણકી પરિણતિ હોતી હૈ. જો દ્રવ્ય-વસ્તુ હૈ, ઉસમેં જો અનંત શક્તિયાં હૈ, ઉસમેં એક શક્તિરૂપ પરિણમન જબ હોતા હૈ, તો અનંત શક્તિકી પરિણતિ એક સાથ ઉત્પન્ન હોતી હૈ, ઉસકા નામ 'ઉછલતી હૈ' કહનેમેં આતા હૈ. આહાહા ! ઐસા માર્ગ - લોગોંકો બેચારેકો ઐસા લગે કિ, યે સોનગઢવાલોંને તો ઐસા કર દિયા. અરે..! બાપૂ ! યે સોનગઢકી બાત હૈ કિ સ્વરૂપકી બાત હૈ ? આહાહા ! ભગવાન તેરે હિતકી બાત હૈ નાથ ! તુજે અહિત લગતા હૈ. આહાહા ! યે શુભ ભાવ હો પરંતુ વહ તો પુણ્ય તત્ત્વ હૈ. પુણ્ય તત્ત્વ બંધકા કારણ હૈ. ભગવાન આત્મા અબંધ સ્વરૂપ હૈ, આહાહા !

(સમયસારકી) ૧૫ ગાથામેં આયા ન ? જો કોઈ આત્માકો અબદ્ધસ્પૃષ્ટ દેખતા હૈ વહ જૈન શાસન દેખતા હૈ. ક્યા કહા ? ૧૫ ગાથા - ''जो पस्सदि अप्पाणं अबद्धपुट्ठं अणण्णमविसेसं । अपदेससंतमज्झं पस्सदि जिणसासणं सव्वं -૧૫- ઉસમેં દો બાત હૈ. જૈન શાસન કી જો વાણી - દ્રવ્ય સૂત્ર હૈ ઉસમેં ભી યહ કહા હૈ. 'अपदेससंतमज्झं' જિતના જૈન શાસ્ત્ર હૈ ઉસ શાસ્ત્રમેં `अपदेस' ઉસમેં આત્મા અબદ્ધ હૈ (ઐસા કહા હૈ). સમજમેં આયા ? આયા ન ? 'अपदेससंतमज्झं' ઉસકા અર્થ દ્રવ્ય સૂત્ર હૈ. આહાહા ! દ્રવ્ય સૂત્રમેં ભી ભગવાનકી વાણીમેં- દ્રવ્ય શાસ્ત્રમેં ભી આત્માકો અબદ્ધ ઔર પુણ્ય-પાપકે ભાવસે રહિત, ઐસે આત્માકો દેખે તો ઉસને જૈન શાસન દેખા. પુણ્ય-પાપકો દેખે ઉસને જૈન શાસન દેખા, ઐસા નહીં કહા હૈ, આહાહા !

શ્રોતા : અરિહંત - સિદ્ધ તો અબદ્ધસ્પૃષ્ટ હી હૈ ના ?

પૂ. ગુરુદેવ : આત્મા અનાદિકા અબદ્ધસ્પૃષ્ટ હૈ. અરિહંત-સિદ્ધ તો પર્યાયમેં (અબદ્ધસ્પૃષ્ટ) હો ગયે. આહાહા !

ભગવાન આત્મા ! યે આત્મદ્રવ્ય જો કહા ન ? યે અબદ્ધસ્પૃષ્ટ હૈ. રાગ આદિકા સંબંધરૂપી બંધ હૈ નહીં, આહાહા ! ત્રિકાલી જ્ઞાયક મૂર્તિ પ્રભુ ! ઉસમેં રાગકા સંબંધ - બંધ કહાંસે આયા ? ભગવાન તો અબંધસ્વરૂપ પ્રભુ હૈ, આહાહા ! ઔર જિસને ભગવાન આત્મા અબદ્ધસ્વરૂપી દેખા - વિશેષપના છોડકર સામાન્યરૂપસે દેખા, વિષય-કષાયકા પરિણામ-પુણ્ય-પાપકા (પરિણામ) છોડકર નિર્વિકારીપને દેખા, ઉસને જૈન શાસન દેખા, આહાહા ! ઐસી બાત હૈ. અબ ક્યા કરેં ? યે લોગ ઐસા કહતે થે કિ, 'વ્યવહાર કરતે-કરતે હોતા હૈ.' (લેકિન) વ્યવહાર યે જૈન શાસન હૈ હી નહીં. સમજમેં આયા ? આહાહા ! અગમ-નિગમકી ઐસી બાતેં હૈં. આહાહા ! અરે બાપૂ ! અનંતકાલસે પરિભ્રમણ કરતા હૈ. ઉસકા નાશ કરનેકા ઉપાય તો કોઈ અપૂર્વ હોતા હૈ. આહાહા !

(યહાં) કહતે હૈં કિ 'ઉછલતી હૈ' - એક સમયમેં આનંદકી પર્યાય ઉછલતી હૈ ઔર એક સમયમેં અકારણકાર્યકી શક્તિકી ભી પરિણતિ ઉછલતી હૈ. કિ જો પર્યાય હૈ વહ દ્રવ્યકા કોઈ કારણ નહીં, ગુણકા કારણ નહીં, પર્યાયકા કોઈ કારણ નહીં, આહાહા ! રાગ આદિ વ્યવહાર આદિ કર્તા-કારણ ઔર યે નિર્મળ પર્યાય કાર્ય, ઐસા હૈ નહીં. ઔર નિર્મળ પર્યાય

કારણ ઔર રાગ ઉસકા કાર્ય, એસા હૈ નહીં. યે પર્યાયમેં ઐસા નહીં હૈ, ઐસા કહતે હૈં. દ્રવ્ય-ગુણમેં તો હૈ હી નહીં, આહાહા ! માર્ગ તો ઐસા હૈ ભગવાન ! અરે..! ઐસી વાસ્તવિક તત્ત્વકી બાત સુનને મિલે, વહ ભાગ્ય હૈ તો મિલતી હૈ, ઐસી ચીજ હૈ, આહાહા ! જીવત્વ શક્તિ દ્રવ્ય-ગુણ ઔર પર્યાય તીનોંમેં વ્યાપક હૈ. અભી પર્યાય કિસકો કહતે હૈં ? ગુણ-દ્રવ્યકી ઉસકી તો ખબર નહિ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? યે એક શક્તિકે વર્ણનમેં અઢાઈ ઘંટે હુએ.

શ્રોતા :- હમ શક્તિકા વર્ણન સુનને નહીં આયે. હમતો મોક્ષમાર્ગકી બાત સુનને આયે હૈં.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : શક્તિ ઔર શક્તિવાનકી પ્રતીતિ કરતે હૈં તો પર્યાયમેં મોક્ષમાર્ગ ઉત્પન્ન હોતા હૈ, આહાહા ! અબદ્ધસ્પૃષ્ટ - જિસે રાગકા તો ભાવ નહીં (લેકિન) પર્યાયકા વિશેષ ભી નહીં. આહાહા ! આયા ન ? અબદ્ધસ્પૃષ્ટ, અનન્ય, નિયતમ્, અવિશેષમ્ - (અર્થાત્) વિશેષ જો પર્યાય વહ ભી નહીં, આહાહા ! ગજબ બાત હૈ, પ્રભુ ! આહાહા ! સમજમેં આયા ?

યહ સ્ત્રીકા, નપુંસકકા દેહ ભિન્ન હૈ. ઇસ દેહકો ન દેખો ! પ્રભુ ! અંદર ભગવાન આત્મા બિરાજતે હૈ, પરમાત્મસ્વરૂપ હૈ, ઉસકો દેખો ! યહ તો મિટ્ટી હૈ ઉસકો ન દેખો કિ, યે પુરુષ હૈ, યે સ્ત્રી હૈ ઔર યે તિર્યંચ હૈ ઔર યે મનુષ્ય હૈ. વહ આત્મા હૈ હી નહીં. આત્મા તો અંદર આનંદકા નાથ પ્રભુ ! (હૈ). આહાહા ! અપને આત્મા (મેં) જીવત્વ શક્તિ કે સાથ અનંત શક્તિકા રૂપ હૈ, ઐસે આત્માકો જબ દેખા તો અબદ્ધસ્પૃષ્ટ હી આત્મા દેખા. યે અબદ્ધસ્પૃષ્ટ દેખા તો પ્રતીતિ(મેં) - પર્યાયમેં સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર હુઆ. ઉસકા નામ મોક્ષમાર્ગ હૈ, આહાહા ! સેઠને ઐસા કહા ન ? કિ 'હમ તો મોક્ષમાર્ગ સુનનેકો આયે હૈં' તો મોક્ષમાર્ગ યહ હૈ. આહાહા !

દેખો ! મોક્ષ - ઐસા કહનેમેં આતા હૈ. વહ તો એક દુઃખકા અભાવ ઔર વિકારકા અભાવકો સુચિત કરતા હૈ. 'મોક્ખ' - ઐસા હૈ ન ? મોક્ખ- માને મુકાના (છૂટના). યે તો નાસ્તિસે કથન હૈ પરંતુ મોક્ષકી પર્યાય અસ્તિ હૈ. વહ તો આનંદરૂપ ઔર મુક્તરૂપ પર્યાય હૈ. અસ્તિરૂપ હૈ, ઐસા હૈ. દુઃખ ઔર વિકારકી નાસ્તિ હૈ ઔર આનંદ ઔર અપની શાંતિકી અસ્તિસે અસ્તિ હૈ.

Logic સે તો કહતે હૈં, ભૈયા ! પરંતુ પકડના-સમજના તો ઉસકી બાત હૈ. આહાહા ! યહાં તો અકાર્યકારણ પર વિશેષ બાત હૈ. લોગોંમેં બહુત તકરાર હૈ ન ? અરે ! ભગવાન સુન તો સહી પ્રભુ ! છઢાળામેં આયા થા. યે લોક અકૃત્રિમ હૈ. કિસીને કિયા નહીં. "**કિનહૂ ન કરૌ ન ધરૈ કો, ષટ્દ્રવ્યમયી ન હરૈ કો**" (પાંચવી ઢાળ-ગાથા - ૧૨) ઉસકા અર્થ ક્યા ? કિ, ઉસમેં જો દ્રવ્ય હૈ વહ ભી કિસીને કિયા હુઆ નહીં. ઉસકા ગુણ હૈ વહ કિસીકા કિયા હુઆ નહીં, ઉસકી પર્યાય ભી કિસીને કી નહીં, આહાહા ! ઉસકા (ઐસા અર્થ હૈ). સારા

લોકકા કર્તા કોઈ નહીં તો લોકકા જો એક દ્રવ્ય હૈ ઉસકા કોઈ કર્તા નહીં, તો દ્રવ્યકા ગુણ હૈ ઉસકા ભી કોઈ કર્તા નહીં. હાં, ગુણકા કર્તા દ્રવ્ય કહો, પરંતુ દૂસરા કોઈ કર્તા હૈ, ઐસા હૈ નહીં, આહાહા ! ઔર ઉસકી પર્યાયકા કર્તા ગુણ-દ્રવ્ય કહો વહ ભી વ્યવહાર હૈ. નિશ્ચયનયસે પર્યાય કર્તા, પર્યાય કર્મ ઔર પર્યાયકા કારણ પર્યાયમેં અપને કારણસે હૈ. પર્યાય ભી દ્રવ્ય-ગુણકે કારણસે નહીં ઔર પરકે કારણસે તો નહીં, નહીં ઔર નહીં.

શ્રોતા : તીન બાર નહીં, નહીં ક્યોં કહા ?

પૂ. ગુરુદેવ : દર્શન, જ્ઞાન ઔર ચારિત્ર, આહાહા ! એક શક્તિ વહાં તક રખેં.

અબ દૂસરી (શક્તિ). ''**અજડત્વસ્વરૂપ ચિતિશક્તિ**'' ચિતિ શક્તિકા અર્થ ઐસા હૈ કિ, જો જીવત્વ શક્તિ હૈ ઉસકા ચિતિ શક્તિ લક્ષણ હૈ. પરંતુ ચિતિ શક્તિ ભિન્ન બતાનેકા કારણ યે અજડત્વ હૈ અર્થાત્ ઉસમેં રાગ ઔર પુણ્ય-પાપકા (ભાવ) જડ હૈ (વહ) ઉસમેં હૈ નહીં, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

શ્રોતા : પલટ-પલટકર વહી બાત હૈ.

પૂ. ગુરુદેવ : ગુલાંટ ખાતી હૈ બાત.

ઉસમેં તો ફર્ક ઇતના આયા થા કિ, અસ્તિપણે પરિણમન (હૈ). અબ યહાં તો કહતે હૈં કિ, ઇસમેં ચિતિ શક્તિ નામકી એક ભિન્ન શક્તિ હૈ. યે ચિતિ શક્તિકા રૂપ જીવત્વ શક્તિમેં હૈ અથવા જીવત્વ શક્તિકા લક્ષણ યે ચિતિ શક્તિ હૈ. આહાહા ! યે અજડત્વ ચિતિશક્તિ હૈ. ઉસમેં જડપના નહીં. સ્પષ્ટ કરતે હૈં, આહાહા ! જડપનાકા અર્થ ? શરીર, વાણી, મન તો જડ હૈ, કર્મ જડ હૈ, વહ તો ચિતિ શક્તિમેં હૈ હી નહીં. ક્યોંકિ અજડત્વ ચિતિ શક્તિ હૈ. જડ બિનાકી ચિતિ શક્તિ (હૈ). જ્ઞાનસ્વરૂપ ભગવાન (હૈ, ઉસમેં) - ચિતિમેં દો લેના હૈ - જ્ઞાન ઔર દર્શન. સમજમેં આયા ? ચૈતનશક્તિ યે જીવત્વ શક્તિસે ભિન્ન ચેતનશક્તિ (હૈ). એસે એક દ્રવ્યમેં સંખ્યાસે અનંત શક્તિયાં હૈં, આહાહા ! વહ તો કહા થા ન ?

આકાશકા પ્રદેશ હૈ ઇસ આકાશકે પ્રદેશકા અંત નહીં. યહ લોક હૈ વહ તો અસંખ્ય યોજનમેં હૈ. જગત સંગ્રહાત્મક (હૈ). છ દ્રવ્યકા સંગ્રહાત્મક સ્થાન તો અસંખ્ય યોજનમેં હૈ. પીછે ખાલી ભાગ - અનંત..અનંત..અનંત..અનંત..અનંત.. નજર કરે તો કહાં આકાશ નહીં હૈ ? આકાશકે પીછે ક્યા ? પીછે ક્યા ? પીછે ક્યા ? પીછે ક્યા ? પરંતુ પીછે ક્યા - (કુછ) હૈ હી નહીં. કહા થા ન ? એક બાર (કિસીકો) કહા થા, 'સુનો એક બાત ! યે આકાશ ચીજ હૈ ઐસી ઐસે...ઐસે...ઐસે...ચલી જાતી હૈ (ઉસકા) કહાં અંત આયેગા ? યે ચીજકા તો અંત આયેગા પરંતુ પીછે કોઈ ક્ષેત્રકા અંત હૈ ? તો ક્ષેત્રકા અંત નહીં તો ક્ષેત્રકો જાનનેવાલા - ક્ષેત્ર-જ્ઞકા - ભાવકા અંત નહીં, આહાહા ! ૯૧ કી સાલકી માગશર માસ (કી) બાત હૈ. હમારે તો બહુત બીત ગઈ હૈ ન ! આહાહા ! યે ક્ષેત્ર જો હૈ ઐસે..ઐસે..ઐસે...ઐસે...વહ તો અસંખ્ય યોજનમેં (હૈ). ઐસે અનંત..અનંત...અનંત...અનંત...અનંત...યોજનકા હૈ. તો ૧૪ બ્રહ્માંડકે પીછે

જો ખાલી જગા હૈ, તો ખાલી જગહ કો ક્યા કહના ? ઉસે આકાશ (કહના). તો આકાશકા અંત કહાં ? કિ આકાશ ખલાસ હો ગયા ? આહાહા !

યહ ક્ષેત્રકા અંત નહીં. યે ક્ષેત્ર'જ્ઞ' ભગવાન આત્મા - ક્ષેત્રકા જાનનેવાલા હૈ. ઉસકા ભાવકા - જ્ઞાનકા ભી અંત નહીં. જૈસે ઇસ ક્ષેત્રકા અંત નહીં ઉસકે અસ્તિત્વકી અગર તુજે પ્રતીતિ હો તો યે ક્ષેત્રકા જાનનેવાલા જ્ઞાન ભી અંદર અપરિમીત-અપાર પડા હૈ. આહાહા ! સૂક્ષ્મ બાત હૈ, ભાઈ !

યહાં યે કહતે હૈં, "**અજડત્વ ચિતિશક્તિ**" તો ચિતિ નામ ચેતના. યહાં દર્શન ઔર જ્ઞાન દોનોં સાથમેં લેના હૈ. બાદમેં ભિન્ન કરેંગે. ચેતના શક્તિ - જાનના ઔર દેખના યે દો રૂપ એક ચેતનશક્તિ-વહ અજડત્વ હૈ. આહાહા ! તો ઇસ જીવત્વ શક્તિમેં ભી ચેતન શક્તિકા રૂપ હૈ. ઉસમેં ભી અજડત્વ હૈ. જીવત્વ શક્તિકા પરિણમન હુઆ તો ઉસમેં યે પુણ્ય-પાપકા-જડપના કા અભાવ હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ઐસી સૂક્ષ્મ બાત હૈ.

આ વાત છે ઝીણી. લોગ નહીં કહતે ? કિ 'લોઢુ કાપે છીણી'. (ઐસી ગુજરાતીમેં કહાવત હૈ). યે લોહેકી છીની હોતી હૈ વહ છીની-લોહેકો કાટે. લકડા કાટે ? લકડા લોહેકો કાટે ? લોહેકી છીની સૂક્ષ્મ હો વહ લોહેકા ફડાક કરકે દો ભાગ કર દે. વૈસે યહાં સૂક્ષ્મ જ્ઞાન હૈ, વહ રાગસે ભિન્ન કરકે (આત્માકા અનુભવ કરે) - જીસકો પ્રજ્ઞાછીની કહતે હૈં. ભગવાન ! એક બાર સુન તો સહી, આહાહા ! યે રાગ ઔર પુણ્ય-પાપકા - દયા, દાનકા ભાવ - ઉસમેં તો ચૈતન્યકા અભાવ (હૈ). ચૈતન્યકે ભાવસે વહ શૂન્ય હૈ. તો ભગવાન આત્મા યે અચેતનભાવસે શૂન્ય હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઐસા માર્ગ હૈ. લોગોંકો સૂક્ષ્મ પડે ના ! ઔર વહ સ્થૂલરૂપસે પકડા દિયા કિ - કરો દયા, કરો વ્રત, ભક્તિ, પૂજા, દાનમેં દો-૫-૧૦ લાખ ખર્ચ કર દો, જાઓ ધર્મ હોગા. યહાં કહતે હૈં કિ, ધૂલમેં ભી (ધર્મ) નહીં હોગા. તેરા કરોડ દે દે ના ! કદાચિત્ રાગ મંદ કિયા હો તો પુણ્ય હૈ - ધર્મ નહીં. યે પુણ્યભાવકા ચેતન શક્તિમેં અભાવ હૈ. આહાહા !

શ્રોતા : પહલે માલૂમ હોતા તો ભાઈ-ભાઈકો કોઈ પૈસા નહીં દેતે.

પૂ. ગુરુદેવ : કૌન દેતા હૈ, કૌન લેતા હૈ ?

જિસકો સત્‌કા આદર નહીં, વહ અસત્‌કા આદર કરનેવાલા તો સત્‌કા અનાદર હી કરેગા. ઉસમેં કોઈ નવીન ચીજ નહીં. આહાહા ! નાથ તેરા માર્ગ અલગ પ્રભુ ! જહાં તુમ હો વહાં તો પુણ્ય-પાપ ભી નહીં. તુમ જહાં હો તો વહાં તો અપાર અપરિમિત શક્તિકા ભંડાર હૈ ! આહાહા !

આહાહા ! આચાર્ય મહારાજને ગજબકા કામ કિયા હૈ ! અમૃતચંદ્ર આચાર્ય (ને) સમયસારમેંસે ૪૭ શક્તિયાં નિકાલી. (વૈસે તો) અનંત શક્તિયાં હૈ, પરંતુ કથનમેં અનંત કરને જાયે તો અનંત સમય જાયે. આહાહા !

શ્રોતા : ઉસકા રહસ્ય હમારે સામને આપને બતાયા.

પૂ. ગુરુદેવ : વસ્તુ ઐસી હૈ ઔર સમજમેં આયે ઐસી હૈ. ભાષા સાદી (હૈ) કોઈ સંસ્કૃત-વ્યાકરણ જૈસી ચીજ નહીં. આહાહા ! યહ તો સાદી ભાષા હૈ. સત્ય સાદા હૈ, સત્ સરળ હૈ.

શ્રીમદ્ કહતે હૈં, સત્ સરળ હૈ, સત્ સર્વત્ર હૈ, સતકા પાના-મિલના, સત્ પાનેકા ગુરુ મિલના વહ મહા દુર્લભ હૈ, ઐસા કહતે હૈં. શ્રીમદ્ વહાં કહતે હૈં. પત્રમેં લિખા હૈ. આહાહા ! ગુરુ મિલા કબ કહનેમેં આતા હૈ ? કિ જબ અપના આત્માકા અનુભવ કરે તબ ગુરુ મિલા ઐસા કહનેમેં આતા હૈ. આહાહા !

ભગવાન આત્માકા આનંદકા અનુભવ વહ ધર્મ હૈ. આહાહા ! "**અનુભવ રત્ન ચિંતામણી, અનુભવ હૈ રસકૂપ, અનુભવ માર્ગ મોક્ષનો, અનુભવ મોક્ષ સ્વરૂપ**" અનુભવ મોક્ષકા માર્ગ (હૈ). આનંદકે નાથ કા સ્વસન્મુખ હોકર અનુ નામ સ્વભાવકા અનુસરણ કરકે ભવ નામ હોના - આનંદ રૂપ હોના, યે અનુભવ મોક્ષકા માર્ગ હૈ. બાકી વ્યવહાર રત્નત્રય આદિ સબ બંધકા કારણ હૈ, સમજમેં આયા ?

યહ ચિતિ શક્તિ ભી અકારણકાર્યસે ભરી પડી હૈ. યે ચિતિ શક્તિ સાથમેં ઉછલતી હૈ. જીવતર શક્તિકે સાથમેં ચિતિ શક્તિકી પર્યાય ઉછલતી હૈ - ઉત્પત્તિ હોતી હૈ. યે ચિતિ શક્તિકી જ્ઞાન, દર્શનકી પર્યાય જબ ઉત્પન્ન હોતી હૈ - ઉસમેં કોઈ રાગકા કારણ નહીં ઔર ચિતિ શક્તિકી પર્યાય જો પરિણમતી હૈ યે રાગકા કારણ નહીં. રાગકા કારણ નહીં ઔર રાગ કારણ ઔર ચિતિ શક્તિકી પર્યાય કાર્ય નહીં, આહાહા ! ઐસી બાતેં (હૈ). પર્યાયકી મુદત એક સમયકી હૈ. ભગવાન આત્મામેં દ્રવ્ય, ગુણ ત્રિકાલ હૈ. દ્રવ્ય ઔર ગુણ ત્રિકાલ હૈ ઔર પર્યાયકી મુદત એક સમયકી હૈ. આહાહા ! દૂસરે સમયમેં દૂસરી, તીસરે સમયમેં તીસરી. પર્યાયકા સમય તો એક સમય હૈ. એક સમયકી પર્યાયમેં ચિતિ શક્તિ પરિણમતી હૈ. ત્રિકાલી જ્ઞાયકભાવમેં ચિતિ શક્તિ પડી હૈ તો જ્ઞાયકભાવ શક્તિ ઔર શક્તિવાનકા ભેદ ભી દૃષ્ટિમેં ન લેનેસે, યે શક્તિ ઔર શક્તિવાન દો ભેદ નહીં કરકે શક્તિવાન હૈ - (ઐસે) જ્ઞાયક પર દૃષ્ટિ કરનેસે (સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ). ક્યોંકિ જ્ઞાયકભાવ ચિતિ શક્તિસે પૂરા ભરા હૈ. આહાહા ! યે પર્યાયમેં જબ ચિતિ શક્તિકા - શક્તિવાનકા અંદર જહાં આદર આયા ઔર વ્યવહારકા આદર છોડ દિયા (તો નિશ્ચય ધર્મ પ્રગટ હુઆ). આહાહા ! અભી તો ઐસા કહતે હૈં કિ, પ્રરૂપણ ભી યે કરતે હૈં કિ, વ્યવહાર કરતે-કરતે નિશ્ચય હોગા. અરે..! વહ શ્રદ્ધા હી મિથ્યાત્વ હૈ. આહાહા ! ક્યા હો (સકતા હૈ) ? સમજમેં આયા ?

ચિતિ શક્તિકી પર્યાય ઉછલતી હૈ ઉસમેં અકારણકાર્યકી પર્યાય ભી આતી હૈ. યહ જ્ઞાન, દર્શનકી પર્યાય જો ઉત્પન્ન હોતી હૈ ઉસકા કારણ દ્રવ્ય-ગુણ વ્યવહારસે કહનેમેં આતા હૈ ઔર પરિણમન હુઆ ઉસકા કારણ-કાર્ય પરિણમનમેં હૈં. આહાહા ! દ્રવ્ય-ગુણ ભી કારણ નહીં હૈ.

કળશટીકામેં યહ અપને આ ગયા હૈ કિ, અપના પરિણામ કાર્ય ઔર દ્રવ્ય - ગુણ કારણ - યહ ઉપચારમાત્રસે હૈ. ગજબ બાત હૈ, ભાઈ ! નિર્મળ પર્યાયકા અનુભવ હુઆ ઇસ અનુભવમેં અનુભવરૂપી કાર્ય - કર્મ, કર્મ કહો, કાર્ય કહો, દશા કહો (સબ એકાર્થ હૈ), ઉસકા કારણ દ્રવ્ય - ગુણ હૈ, યહ ઉપચારસે હૈ - વ્યવહારસે હૈ. આહાહા ! પરકા કારણ - કાર્ય તો હૈ હી નહીં. યહ બાત સબેરે ચલતી હૈ ન ?

૭૪ કી સાલસે વ્યાખ્યાન ચલતા હૈ. ૫૯ વર્ષ હુએ. સંપ્રદાયમેં ભી હમારી બહુત પ્રતિષ્ઠા થી ન ! પુણ્ય દિખે, શરીર ભી સુંદર દિખતા હૈ. બાહરમેં તો હજારો લોગ સુનને આતે થે. સમજમેં આયા ? તો ૭૧ (કી) સાલમેં ઉસ (વક્ત) ભી હમને કહા થા. કિતને વર્ષ હુએ ? ૬૨ (વર્ષ હુએ). દોપહરકો એક ઘંટા વાંચન દેતે થે, તો સભામેં કહા 'અપની પર્યાયમેં જો વિકાર હોતા હૈ (વહ) કર્મસે બિલકુલ નહીં (હોતા). ગુરુ સુનતે થે. (ગુરુ) ભદ્રિક થે. ગુરુ પીછે બૈઠે થે. વ્યાખ્યાન ચલતા થા, આહાહા ! અપનેમેં જિતના વિકાર હોતા હૈ - મિથ્યાત્વ હો યા રાગ-દ્વેષ હો - ઉસમેં નિમિત્ત કારણ કર્મસે હુઆ, યહ બિલકુલ હૈ નહીં. ઔર વિકારકા નાશ કરનેમેં કોઈ પરકા કારણ નહીં હૈ. અપના સ્વભાવકા પુરુષાર્થ કરતે (હૈં, તો) સબ વિકારકા નાશ હો જાતા હૈ. કર્મ નાશ હો તો વિકારકા નાશ હોતા હૈ, ઐસી ચીજ હૈ નહીં. યહ તો ૭૧ કી સાલ (મૈં કહા થા). કિતનોં કા તો જન્મ ભી નહીં હુઆ હોગા. આહાહા ! હલચલ મચ ગયી. સંપ્રદાયમેં ખલબલી હો ગયી. યે કહાંસે લાયે ? આહાહા ! દામોદર સેઠ કહતે થે, યે 'વગર દોરાકી પડાઈ' ચલતી હૈ. દોરા સમજે ના ? ધાગા. ક્યોંકિ હમારે ગુરુને કહા નહીં ઔર હમને કભી સુના હી નહીં ઔર યે બાત કહાંસે નિકાલી ? આહાહા ! બાપૂ ! માર્ગ તો ઐસા હૈ, ભાઈ ! વિકાર અપની પર્યાયમેં (હોતા હૈ વહ કર્મસે નહીં હોતા).

૨૦ વર્ષ પહલે વહી બાત વર્ણીજી કે સાથ હુયી. પંચાસ્તિકાયકી ૬૨ (વી) ગાથા (કા આધાર દિયા) કિ, પરમાણુમેં કર્મકી પર્યાય જો હોતી હૈ વહ ભી ષટકારક પરિણમન જડસે હોતી હૈ. આત્મામેં વિકાર હોતા હૈ વહ ભી અપને ષટકારકસે પર્યાયમેં હોતા હૈ - દ્રવ્ય-ગુણસે નહીં, પરસે નહીં. પરકે કારણસે ઇસમેં વિકાર હોતા નહીં. સબમેં યે ગડબડ ચલતી હૈ. આહાહા !

એક આર્જિકા ઐસા કહતી હૈ, 'વિકાર કર્મસે ન હો તો એકાંત હૈ. નિશ્ચયનયસે એકાંત હૈ, વ્યવહારનયસે માનના પડેગા'. પરંતુ વ્યવહારનયકા અર્થ ક્યા ? નિમિત્ત હૈ - ઇતના વ્યવહાર હૈ. પરંતુ ઉસસે વિકાર હોતા હૈ, ઐસા નહીં. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ઐસી બાત હૈ.

"**અજડત્વસ્વરૂપ ચિતિ શક્તિ**" આહાહા ! ઇસ જીવત્વ શક્તિમેં દૂસરી શક્તિ નિકાલી કૈસે ? ચિતિ શક્તિ તો વાસ્તવમેં જીવત્વ શક્તિકા હી લક્ષણ હૈ. લક્ષણ હૈ પરંતુ ભિન્ન બતાનેકો યે અજડત્વ સ્વરૂપે ભિન્ન બતાનેકો દૂસરી બતાયા (હૈ). સમજમેં આયા ? ભગવાન આત્મામેં ચિતિ શક્તિ દર્શન-જ્ઞાન ચેતના સ્વરૂપ ચેતના શક્તિ હૈ. યહ શાશ્વત હૈ. દ્રવ્ય જૈસે શાશ્વત

है वैसे चिति शक्ति शाश्वत है. (इस) शाश्वत शक्तिमें अकार्यकारण शक्ति भी साथमें पडी है. ये चितिशक्तिकी द्रव्य स्वभाव पर दृष्टि होनेसे, ज्ञान-दर्शनकी पर्याय जैसे उत्पन्न होती है, उछलती है, उत्पन्न होती है तो उसके साथ अकार्यकारणकी पर्याय भी (हुयी). ज्ञानकी पर्याय हुई, उसका कोई कारण नहीं और ज्ञानकी पर्याय रागका कारण नहीं. आहाहा ! ऐसी बातें. एक घंटेमें कितना याद रखना ? आहाहा ! बहुत तरहकी बात है. पत्नी सुनने न आयी हो और घर जाकर पुछे कि, क्या सुनकर आये ? तो कहे ऐसा..ऐसा कुछ कहते थे. आहाहा ! मार्ग तो देखो ऐसा है, भाई ! यह तो अपूर्व मार्ग (है). अनंतकालसे रखडते-रखडते पूर्वमें कभी किया नहीं. आहाहा !

चिति शक्ति द्रव्य, गुण, पर्यायमें व्यापक होती है. चिति शक्ति गुण है. परंतु द्रव्य पर दृष्टि होनेसे, शक्ति और शक्तिवानका भेद छोडकर, शक्तिवान आत्मा ऐसी दृष्टि करनेसे, ये चिति शक्तिका पर्यायमें परिणमन होता है. ज्ञान और दर्शन, देखने-जाननेकी पर्याय अपनेसे होती है. ये पर्यायका कारण पर नहीं, भगवानकी वाणी सुनी तो पर्याय हुयी, ऐसा नहीं, समजमें आया ? ऐसा सूक्ष्म है.

ज्ञानकी पर्याय उत्पन्न होती है और दर्शनकी पर्याय उत्पन्न होती है तो भगवानकी वाणी सुननेसे उत्पन्न होती है कि नहीं ? और यहां देखो - पहले ज्ञान नहीं था. ऐसा सुननेमें ज्ञान आया - तो अंदरमें ये सुननेके कारणसे ज्ञान उत्पन्न होता है कि नहीं ? यहां ना कहते हैं. ऐसा है नहीं. आहाहा ! ये सुननेमें आया है तो ज्ञानकी पर्याय उत्पन्न (हुयी) ये ज्ञानकी पर्याय भी अपनेसे होती है. और सुनना तो निमित्त है. परंतु निमित्तसे होती नहीं. एक बात. और ज्ञानकी पर्याय जो अपनेसे हुयी है वह वास्तविक ज्ञान नहीं. द्रव्य स्वभाव पर दृष्टि देनेसे जो ज्ञान पर्याय होती है वह वास्तविक ज्ञान है. ऐसी बात है.

श्रोता : उपयोगके तो १२ भेद है.

पू. गुरुदेव : अंदर एक ही भेद है.

धर्मदास क्षुल्लकने लिखा है कि, आत्मा एक और २२ परिषह कहांसे आया ? आहाहा ! आत्मा एक और १० प्रकारके धर्म कहांसे आये ? वह तो भेदसे कथन है. वीतराग स्वभाव यही दस लक्षण पर्व और वीतरागस्वभाव वही धर्म है. उसका १० प्रकारसे कथन है. धर्मदास क्षुल्लकने सम्यग्ज्ञान दीपिकामें लिखा है कि, आत्मा एक और १२ प्रकारका तप ! २२ प्रकारका परिषह ! (ऐसा) कहांसे आया ? ऐसा मार्ग है भगवान ! वीतराग सर्वज्ञ परमेश्वरका पंथ - प्रभु का पंथ यह है. बाकी सब पामरके पंथ यह है, आहाहा ! कुछ समजमें आया ?

बहुतोंको तो अभी पर्याय क्या है उसकी खबर - ज्ञान नहीं (है). वहां धर्म कहांसे आया ? धर्म तो पर्याय है. धर्मी और धर्मीका धर्म (स्वभाव) वह ध्रुव है. द्रव्य - उसका

જ્ઞાન-દર્શન ધર્મ - સ્વભાવ. વહ શાશ્વત હૈ. પરંતુ વહ પરિણતિ– પર્યાય જો હુયી વહ તો એક સમયકી પર્યાય હૈ. યે શાશ્વત નહીં. શાશ્વતકે આશ્રયસે (પર્યાય) હોતી હૈ તો ભી પર્યાય અશાશ્વત હૈ.

અનિત્યસે નિત્ય જાનનેમેં આતા હૈ. યે ક્યા કહા ? આહાહા ! પર્યાય અનિત્ય હૈ. યે અનિત્યસે નિત્ય જાનનેમેં આતા હૈ. યે સબ બાતેં તુમ્હારે હિસાબ-કિતાબમેં નહીં મિલેગી. ક્યા કહા ? અંતમેં ક્યા કહા ? નિત્યસે નિત્ય જાનનેમેં નહીં આતા. નિત્ય તો કૂટસ્થ - ધ્રુવ હૈ. ઔર કાર્ય હોતા હૈ પર્યાયમેં. તો પર્યાયસે નિત્ય જાનનેમેં આતા હૈ. અનિત્યસે નિત્ય જાનનેમેં આતા હૈ. આહાહા ! ઐસી બાતેં હૈં. આહાહા ! અરે ! લોગ વિરોધ કરે, પ્રભુ ! બાપૂ ! તૂ નુકસાન કરતા હૈ. સત્‌કા વિરોધ કરના (ઔર) સત્‌કી ખબર નહીં. આહાહા ! અંદર સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ ! સત્ નામ શાશ્વત દ્રવ્ય ઔર ગુણ. ઔર પર્યાય અશાશ્વત - અનિત્ય (હૈ). આહાહા ! નિત્યાનિત્ય સ્વરૂપ વહ આત્મા હૈ, સમજમેં આયા ?

એકબાર રાજકોટમેં ૯૯કી સાલમેં એક સાધુ આયા થા. વેદાંતી સાધુ થા. ઉસને કહા જૈનમેં અધ્યાત્મકી બાત ઔર આત્માકી બાત કરનેવાલે સાધુ કૌન હૈ યે ? જૈનકા નામ બાહરમેં ઐસા હૈ કિ, ક્રિયા કરની, વ્યવહાર કરના, પુણ્ય કરના ઔર દયા કરની વહ જૈન. વહ સુનને આયા. સુનનેકે લિયે ચર્ચામેં આયા થા. હમને કહા કિ 'આત્મા અનિત્ય હૈ' (યહ) સુનતે હી ભાગ ગયા. આહાહા ! અરે ..! સુન તો સહી પ્રભુ ! તુજે ખબર નહીં. યે 'આત્મા હૈ' ઐસા નિર્ણય કિયા તો દ્રવ્યને કિયા ? ધ્રુવ તો કૂટસ્થ હૈ. કૂટસ્થ સમજે ? શિખર (કો કૂટ કહતે હૈં). પર્યાય પલટતી હૈ ઉસમેં કાર્ય હોતા હૈ. આત્માકી પર્યાય અનિત્ય હૈ ઔર દ્રવ્ય નિત્ય હૈ. પર્યાય અનિત્ય હૈ. દો મિલકર આત્મા હૈ. તો અનિત્યસે નિત્ય જાનનેમેં આતા હૈ. વિશેષ કહેંગે...

પ્રવચન નં. ૪

શક્તિ-૨,૩ - તા. ૧૪-૦૮-૧૯૭૭

अजडत्वात्मिका चितिशक्ति: ।।२।।
अनाकारोपयोगमयी दशिशक्ति: ।।३।।

યહ સમયસાર. પરિશિષ્ટ અધિકાર (ચલ રહા) હૈ. શક્તિકા અધિકાર હૈ. થોડા સૂક્ષ્મ લગે લેકિન વસ્તુકી સ્થિતિ (ઐસી હૈ). ક્યા કહતે હૈં ? કિ, અભી તક ઇસમેં ઐસા લિયા કિ આત્મા જ્ઞાનમાત્ર સ્વરૂપ હૈ. ઉસમેં કોઈ શરીર, વાણી, કર્મ ઔર પુણ્ય-પાપકા ભાવ નહીં હૈ. તો શિષ્યને પ્રશ્ન કિયા કિ, (આત્મા) જ્ઞાનમાત્રભાવ હૈ, તો એકાંત હો જાતા હૈ. જ્ઞાનમાત્ર કહા તો અકેલા જ્ઞાનસ્વરૂપ તો એકાંત હો ગયા ઔર ઉસમેં અનંત ગુણ નહીં આયે. ઔર હૈ તો અનંત ગુણ. તો પ્રભુ ! આપને ઐસા એકાંત ક્યોં કહા ? તો આચાર્ય કહતે હૈં કિ, એકબાર સુન તો સહી. જ્ઞાનમાત્ર પ્રભુકા અનુભવ કરનેસે ઉસમેં વર્તમાન જ્ઞાનકી પરિણતિ ઉત્પન્ન (હોતી હૈ), ઉછલતી હૈ, ઉસમેં અનંતગુણકી પર્યાય સાથમેં ઉત્પન્ન નામ ઉછલતી હૈ, આહાહા !

યહ આત્મા જ્ઞાનસ્વરૂપ (હૈ ઐસા) કહતે (આયે) હૈં. તો શિષ્યકા પ્રશ્ન હૈ કિ, જ્ઞાનસ્વરૂપી એક હી ગુણ હુઆ, વહ તો એકાંત હો ગયા. ઉસમેં અનંતગુણ નહીં આયે. ભૈયા ! સુન તો સહી. પ્રભુ ! યે જ્ઞાનગુણ આત્માકા (હૈ). આત્મા-ગુણીકા યે ગુણ (હૈ). ઐસે ગુણી (અર્થાત્) ભગવાન આત્મા - જ્ઞાયક પરમાત્મા ઉસકી જબ દૃષ્ટિ હોતી હૈ, (જબ) ઉસકે સ્વભાવકા સ્વીકાર હુઆ, તો પર્યાયમેં ઉત્પાદ્-વ્યયપને જ્ઞાનકી પર્યાય ઉત્પન્ન હુયી, (તો) ઉસકે સાથ આનંદકી પર્યાય ભી ઉત્પન્ન હોતી હૈ, ઉસકે સાથ શ્રદ્ધાકી પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ, ચારિત્રકી પર્યાય અપની સર્વ ઋદ્ધિકો સેવે, ઐસી ચારિત્ર પર્યાય ભી સાથમેં ઉત્પન્ન હોતી હૈ. 'ઉછલતી હૈ' શબ્દ પડા હૈ ન ? આહાહા !

ભગવાન ! સમુદ્રમેંસે જૈસે બાઢ આતી હૈ (તો) કિનારે પર પાની ઉછલતા હૈ. ઐસે ભગવાન આત્મા, એક સમયમેં જ્ઞાનગુણ માત્ર કહા - પરંતુ જ્ઞાન 'હૈ' - 'હૈ' - ઐસા અસ્તિત્વગુણ ભી સાથમેં આયા. સમજમેં આયા ? જ્ઞાન 'હૈ', તો અસ્તિત્વ ગુણ ભી સાથમેં 'હૈ'. તો હૈ તો દૂસરા અસ્તિત્વ ગુણ ભી સાથમેં આયા. અસ્તિત્વ સમજતે હો ? અસ્તિત્વગુણકા રૂપ ભી

જ્ઞાન 'હૈ' - જ્ઞાન 'હૈ' તો જ્ઞાનમેં ભી 'હૈ' પના આયા. યે અસ્તિત્વગુણકા રૂપ ઉસમેં હૈ. ઐસા માર્ગ જરા સૂક્ષ્મ હૈ. પ્રભુ ! અંદરમેં બિરાજમાન હૈ નાથ !

આત્મા અનંત-અનંત શક્તિકા-ગુણકા સંગ્રહાલય, અનંત ગુણકા ગોદામ હૈ. ગોદામમેં સે માલ નિકાલતે હૈ ના ? ઐસે ભગવાન આત્મા એક સમયમેં અનંત શક્તિ કહો, યા ગુણ કહો, યા સત્‌કા સત્વ કહો, યા ભાવવાનકા ભાવ કહો (સબ એકાર્થ હૈ). સમજમેં આયા ? આહાહા ! (આત્મા) અનંત ગુણકા સમુદાય - ગોદામ હૈ. આહાહા ! ઇસમેં વિકારકા વેદનકા ગોદામ નહીં. જો રાગ ઔર દયા, દાન, વ્રત આદિકા વ્યવહાર હૈ, વહ તો કૃત્રિમ (હૈ). પર્યાયમેં પર્યાયદૃષ્ટિસે ઉત્પન્ન હોતા હૈ - વસ્તુમેં નહીં. સૂક્ષ્મ બાતેં બહુત ભાઈ ! પર્યાયમેં પર્યાયઅંશ પર દૃષ્ટિ - લક્ષ જાતા હૈ, તો વિકૃત નિમિત્ત પર લક્ષ જાતા હૈ, તો વહાં વિકાર ઉત્પન્ન હોતા હૈ, સમજમેં આયા ? ભગવાન આત્મા ! એક સેકંડકે અસંખ્ય ભાગમેં અનંતગુણ - શક્તિ, શુદ્ધ ચૈતન્યકા પિંડ હૈ, આહાહા ! ઔર ઉસ દ્રવ્ય પર દૃષ્ટિ આને સે, નિમિત્ત પરસે લક્ષ છોડકર, શુભ રાગાદિ હૈ ઉસકા ભી લક્ષ છોડકર ઔર રાગકે કાલમેં - રાગકો જાનનેકી પર્યાય જો વ્યક્ત - પ્રગટ હૈ, ઉસકા ભી લક્ષ છોડકર (સ્વભાવકા આશ્રય કરનેસે પર્યાયમેં અનંત શક્તિયાં ઉછલતી હૈ). આહાહા ! એક તો ક્ષણિક પર્યાય હૈ, (દૂસરા) રાગ વિકૃત હૈ, (તીસરા) નિમિત્ત - પર હૈ, તો તીનોંમેસે લક્ષ છોડકર (સ્વભાવકા આશ્રય કરના હૈ). આહાહા ! ભગવાન આત્મા ! અનંત શક્તિકા સંગ્રહાલય હૈ. અનંત શક્તિકા સંગ્રહ કા આલય (અર્થાત્) સંગ્રહકા સ્થાન હૈ. ઔર અનંત સ્વભાવકા સાગર હૈ, પ્રભુ ! (આત્મા) શક્તિકા સંગ્રહાલય, ગુણકા ગોદામ, સ્વભાવકા સાગર (હૈ). આહાહા ! ક્યા કહા ?

શ્રોતા : યે સત્ય નારાયણકી કથા હૈ.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : (લોગ) સત્ય નારાયણ કહતે હૈં, વહ નહીં. યહ તો સત્ નારાયણ હૈ. આહાહા ! નરમેંસે નારાયણ હોનેકી લાયકાત ઉસમેં હૈ. પરમાત્મા હોનેકી લાયકાત ઉસમેં હૈ, આહાહા ! ઐસી ચીજ (અંદરમેં હૈ). અનંત ગુણોંકા ગોદામ, અનંત શક્તિકા સંગ્રહાલય ઔર અનંત સ્વભાવકા સાગર એકરૂપ પ્રભુ ! આહાહા ! ઉસકા આશ્રય કરનેસે જિતની અનંત શક્તિયાં હૈ, સબકા પર્યાયમેં ઉત્પાદ્ (હોતા હૈ) - ઉછળતા હૈ. ઐસી બાતેં હૈં. ઐસા ધર્મ તો ભારી ભાઈ ! સાધારણ મનુષ્યને બેચારેને સુના ભી ન હો.

યહાં ઇસ શક્તિકે વર્ણનમેં અનેકાંત આયા. (આત્માકો) અકેલા જ્ઞાનમાત્ર જો કહનેમેં આયા થા તો વહ જ્ઞાન (અસ્તિત્વરૂપ) હૈ, જ્ઞાન વસ્તુત્વ હૈ, જ્ઞાન પ્રમેયત્વ હૈ, ઇસ જ્ઞાનમેં ભી અનંત ગુણકા રૂપ હૈ ઔર અનંત ગુણ ભિન્ન હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ભાઈ ! યહ તો વીતરાગ માર્ગ હૈ, બાપૂ ! યે સાધારણ મનુષ્યકો પતા લગ જાયે ઐસી ચીજ નહીં, યે તો મહાન પુરુષાર્થ હૈ. સ્વરૂપ કી ઓરકા મહા (પુરુષાર્થ હૈ). પર્યાય પર અનાદિકા લક્ષ હૈ. સાધુ હુઆ, દિગંબર મુનિ હુઆ, પંચ મહાવ્રત કા પાલન કિયા, ૨૮ મૂલગુણ લિયે પરંતુ

દૃષ્ટિ પર્યાય ઉપર (રહી). એક સમયકી જ્ઞાનકી પર્યાયમેં (ખેલ રહા હૈ). ભગવાન ! પર્યાયકે પીછે બાદશાહ પડા હૈ. સારા પરમાત્મા (પડા હૈ). આહાહા ! ઉસકી દૃષ્ટિકા તો અભાવ (હૈ). ઉસ કારણસે પંચ મહાવ્રત આદિ શુભ ક્રિયાકાંડ કરે તો ઉસે દેવાદિકા (ભવ) મિલે. (પરંતુ) ભવકા અભાવ ન હો, આહાહા ! ભગવાન આત્મા જ્ઞાન સ્વરૂપ હૈ, ઐસા અનંત શક્તિસ્વરૂપ હૈ. ઐસી અંતર દૃષ્ટિ કરનેસે ભવકા અભાવ (હોતા હૈ ઔર ઉસ સમય) આનંદકા અનુભવ આતા હૈ ઔર શાંતિકા સ્વાદ આતા હૈ. શાંતિ શબ્દસે ચારિત્ર (કહના) હૈ. આનંદ શબ્દસે સુખ (કહના) હૈ. સમજમેં આયા ? ઔર વીર્યગુણસે, વીર્ય અનંત ગુણકી પર્યાયકી રચના કરતા હૈ. અંતર (મેં) જો વીર્ય હૈ (અર્થાત્) આત્મબલ (હૈ). ઇસ જ્ઞાનકે પરિણમનકે સાથ વીર્ય અનંત ગુણકી નિર્મળ પરિણતિકી રચના કરતા હૈ. રાગકી રચના કરે યહ વીર્ય નહીં, આહાહા ! દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, પુણ્યકી રચના કરે વહ નપુંસક હૈ, હીજડા હૈ. હીજડેકો જૈસે વીર્ય નહીં (હોતા હૈ તો) પુત્ર નહીં (હોતા). ભૈયા ! બાત તો ઐસી હૈ, ભગવાન ! વૈસે શુભભાવમેં નપુંસકતા હૈ. તો ઉસમેં (સે) ધર્મકી પર્યાયકી પ્રજા ઉત્પન્ન હો (ઐસા) શુભભાવમેં નહીં, આહાહા ! મહારાજા ભગવાન ત્રિલોકનાથ પરમાત્મા જિસમેં અનંત ગુણ (કે સાથ) વીર્ય ગુણ ભી હૈ તો ગુણકે ધરનેવાલે ભગવાનકા સ્વીકાર જહાં હુઆ (તો) શુદ્ધસ્વભાવકી પર્યાયકી ઉત્પત્તિ (હોતી હૈ). (ભગવાન) હૈ તો સહી, પરંતુ 'હૈ' તો ઉસકા સ્વીકાર જિસે આતા હૈ, ઉસકે લિયે 'હૈ'. 'હૈ' તો 'હૈ'. 'હૈ' લેકિન ઉસકે લિયે હૈ કહાં આયા ? સમજમેં આયા ?

શ્રોતા :- હમ તો હાં કહતે હૈ, હમકો તો સ્વીકાર હૈ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :- ઐસા સ્વીકાર નહીં, ભગવાન ! આહાહા ! ભગવાનકે સામને દેખકર સ્વીકાર હોના વહ (સ્વીકાર) હૈ.

દો શક્તિ ચલી હૈ. જીવત્વ શક્તિ, ચિતિ શક્તિ. ચિતિ શક્તિ સાધારણ ચલી હૈ. પરંતુ આજ દશિ શક્તિ થોડી લેં. આત્મામેં અનાદિસે જીવત્વશક્તિ હૈ. યહ દ્રવ્ય જો આત્મ દ્રવ્ય હૈ, ઉસકા કારણરૂપ જીવત્વ શક્તિ. ઔર જીવત્વ શક્તિરૂપ જ્ઞાન, દર્શન, આનંદ ઔર બલરૂપ ઉસ શક્તિકા ભેદ હૈ. ભાવપ્રાણરૂપ ઉસકા શક્તિકા ભેદ હૈ. અનાદિસે ભાવપ્રાણસે ભગવાન આત્મા જીતા આયા હૈ, જી રહા હૈ ઔર જીયેગા. લોગ ઐસા કહતે હૈં - હમારી ઇસ વિષયમેં ટીકા ભી હુઈ હૈ કિ, (હમ ઐસા કહતે હૈં કિ) 'જીઓ ઔર જીને દો' (ઐસા જો કહતે હૈં) યહ ભગવાનકી વાણી નહીં. સભી લોગ રથયાત્રા નિકલતી હૈ તબ (બોલે કિ) 'મહાવીરકા સંદેશ - જીઓ ઔર જીને દો' (લેકિન) ઐસા હૈ નહીં. ઐસા જીઓ ઔર જીને દો, યે કહાં હૈ ? દસ પ્રાણસે (આત્મા) જીતા હૈ ? યે પાંચ ઇન્દ્રિયકા પ્રાણ, શ્વાસ, આયુષ્ય, મન, વચન ઔર કાયા, (ઐસે) દસ (પ્રાણ). ઉસસે જીએ ઔર જીને દો - યે ભગવાનકી વાણી નહીં હૈ. વહ તો (ખ્રિષ્ટીકે) અંગ્રેજોકે બાયબલ કી વાણી હૈ.

યહાં તો જીવતરશક્તિ - જો જ્ઞાન, આનંદ, દર્શન, બલસે ભરી હૈ, ઉસસે જીવનકા જીવન

જીઓ ઔર દૂસરેકો જીવન જીને દો, આહાહા ! સમજમેં આયા ? કલ યે કહા થા, (સમયસારમેં) દૂસરી ગાથા હૈ ન - '**जीवो**' શબ્દ લિયા હૈ ન ? પહલી ગાથામેં તો '**वंदित्तु सव्वसिद्धे**' કહા (ઔર) દૂસરી ગાથામેં '**जीवो चरित्तदंसणणाणट्ठिदो**' ઇસમેં '**जीवो**' મેં સે જીવત્વ નામકી શક્તિ નિકાલી. પહલી જીવત્વ શક્તિ નિકાલી. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઔર ઇસ જીવત્વ શક્તિમેં અનંત શક્તિકા રૂપ હૈ. અનંત શક્તિ-ગુણકે આશ્રય - ગુણ નહીં - ગુણકે આશ્રયસે ગુણ નહીં. પરંતુ ગુણમેં અનંત ગુણકા રૂપ હૈ. આહાહા ! ઐસી બાત હૈ, સમજમેં આયા ? ઐસે જીવતર શક્તિમેં ક્રમ-અક્રમ (રૂપ) પ્રવૃત્તિ જો હૈ - ક્રમસે નિર્મળ પર્યાય હોતી હૈ ઔર ગુણ અક્રમસે હૈ. વહ સબ ક્રમવર્તી ઔર અક્રમવર્તી ગુણ ઔર પર્યાયકે સમુદાયકો આત્મા કહતે હૈં. સમજમેં આયા ? ધ્રુવ કો આત્મા કહતે હૈ વહ બાત અભી નહીં હૈ.

નિયમસાર શુદ્ધભાવ અધિકાર(મેં) આતા હૈ ન ? ભાઈ ? - વહાં તો આત્મા કિસકો કહતે હૈં ? કિ પર્યાય બિનાકી નિત્યાનંદ ધ્રુવ વસ્તુ - ઉસકો આત્મા કહતે હૈં, સમજમેં આયા ? નિયમસાર ૩૮ ગાથામેં લિયા હૈ. યહાં તો યે લેના હૈ - ધ્રુવ શબ્દ આયા ન ? "**ધ્રુવ ધામકે ધ્યેયકે ધ્યાનકી ધધકતી ધુણી ધૈર્યસે ધખાને સે...**" હમારે ગુજરાતીમેં ઐસા કહતે હૈં કિ 'ધીરજથી ધખાવવી'. ધ્રુવધામ ભગવાન આત્મા જિસકા સ્થલ ધ્રુવ હૈ. ઔર જિસમેં અનંત અપાર શક્તિ ધ્રુવરૂપ હૈ. ઇસ ધ્રુવ ધામકે ધ્યેયકે ધ્યાનસે ધધકતી ધુણી - શાંતિ ઔર આનંદકી (ધુણી). આનંદ...આનંદ...આનંદ....સમ્યગ્દર્શનમેં અતીન્દ્રિય આનંદ આદિકી ધધકતી ધુણીકો ધૈર્યસે - ધીરજસે ધખાના. ફાગુન માસમેં ગુજરાતીમેં બનાયા થા. યહ શબ્દ તો અભી બનાયે થે. યે ધર્મકે ધારક ધર્મી ધન્ય હૈ. સબ ધ..ધ..હૈ.

યહાં કહતે હૈં, યહ જીવત્વશક્તિ બહુત ચલી. દો - અઢાઈ ઘંટે ચલી. અબ ચિતિ શક્તિ થોડી લે. ઇસ ચિતિ શક્તિ(કો) ભિન્ન શક્તિ કહી (હૈ) પરંતુ નિશ્ચયસે તો (યહ) જીવત્વશક્તિકા હી લક્ષણ હૈ. સમજમેં આયા ? ભાઈ ! બહુત સૂક્ષ્મ બાત હૈ, બાપુ ! યહ તો ભગવાનકે દરબારકા ખજાના ખોલનેકી બાત હૈ. આહાહા ! જીવત્વ શક્તિ હૈ ઇસમેં ચિતિ શક્તિ હૈ વહ ભિન્ન-ભિન્ન હૈ. જીવત્વ શક્તિકા ચિતિ શક્તિ લક્ષણ હૈ. ચિતિમેં દો સાથમેં આયા - દર્શન ઔર જ્ઞાન. દર્શન-જ્ઞાન સાથમેં આયા તો ચિતિ શક્તિકા ધરનેવાલા દ્રવ્ય, ઉસકો દૃષ્ટિમેં લેનેસે પર્યાયમેં ચિતિ શક્તિકા (અર્થાત્) દર્શન-જ્ઞાનકા પરિણમન - ચેતનાકા પરિણમન એક સાથ હોના, ઉસકે સાથ અનંત ગુણકી પર્યાય ઉછલતી હૈ. સમજમેં આયા ? આજ તો અબ હમ તીસરી (શક્તિ) લેં.

દશિ શક્તિ લેતે હૈં. ક્યોંકિ ઇસકા તો પાર નહીં હૈ. શાસ્ત્રમેં તો એક-એક શક્તિકો ગૃહસ્થપને ઉતારી હૈ, બ્રહ્મચર્યપને ઉતારી હૈ, વાનપ્રસ્થપને ઉતારી હૈ, સાધુપને ઉતારી હૈ, યતિપને ઉતારી હૈ, ઋષિપને ઉતારી હૈ, મુનિપને ઉતારી હૈ. જૈસે યે એક દશિ શક્તિ હૈ - જો દેખનેકી શક્તિ ઔર દેખતી હૈ, (વહ) આત્મ દ્રવ્યકો દેખતી હૈ, અપનેકો દેખતી હૈ, પર્યાયકો દેખતી

हे ओर सबको देखती है. देखनेमें भेद नहीं. ये पर द्रव्य है (और) ये स्व द्रव्य है. ऐसा भेद नहीं. आया ? देखो ! "**अनाकार उपयोगमयी दशिशक्ति**" सूक्ष्म बात है भगवान ! अनाकार उपयोगमय. ये तो वस्तु अलौकिक (है) बापू ! आहाहा ! जो दर्शन शक्ति है उसमें आकार नहीं. आकार नहीं अर्थात् ये चीज आत्मा है और ये चीज जड है, ऐसा भेदरूपी आकार नहीं. आहाहा ! ऐसी बातें (हैं) !

भाई ! तेरी समृद्धि ऐसी है परंतु तुने निधान (की ओर) नजर कभी नहीं की. आहाहा ! ये दया, दान, व्रत, पूजा, भक्ति, तप करनेसे धर्म होगा (ऐसा मानकर) अनादि कालसे तू मर गया. यह चैतन महाराज भगवानका तुने अनादर किया और विकृतभाव (जो) उसमें नहीं (है) उसका आदर किया. जो देखनेवाला है - उसको देखनेकी शक्तिसे देखा नहीं.

श्रोता : अभी तक किसीने दिखाया नहीं तो देखे कैसे ?

पू. गुरुदेवश्री : देखनेकी दरकार नहीं की, भगवान !

एक प्रश्न हुआ था. (किसीने) पूछा था. "महाराज ! तुम ऐसा कहते हो कि, आत्मा कारण परमात्मा है - कारणस्वरूप परमात्मा है. इस द्रव्यको कारण परमात्मा कहते हैं और केवलज्ञानकी पर्यायको कार्य परमात्मा (कहते हैं). उसको तो इतना प्रश्न था - ये भगवान आत्मा - ध्रुव, यह कारण परमात्मा है - तो कारण है तो कार्य आना चाहिये" ऐसा प्रश्न किया. (हमने कहा) कारण है तो सही. परंतु 'है' ऐसी दृष्टिमें आस्था नहीं आयी (तो) उसके लिये 'है' (ऐसा) कहांसे आया ? समजमें आया ? ऐसा प्रतीतमें आया हो तो कारण परमात्मा है, समजमें आया ? वस्तु तो भगवान पूर्णानंद बिराजमान है. चैतन भगवान परमात्मा ये कारण परमात्मा उसको परमात्मा कहते हैं. और केवळज्ञानी परमात्माको कार्य परमात्मा कहते हैं. पर्यायरूप कार्य पूर्ण हुआ न ! इसलिये कार्य परमात्मा (कहते हैं). परंतु कहते हैं कि, कारण परमात्मा है, कारण है तो कार्य आना चाहिये. तो कारण परमात्मा तो अनादिसे हैं, तो कार्य क्यों नहीं आया ? आहाहा !

भगवान ! ये कारण परमात्मा एक समयमें अनंत-अनंत शक्ति संपन्न प्रभु ! (है). एक-एक शक्तिकी अनंत शक्ति, एक-एक शक्तिकी अनंती पर्याय, आहाहा ! एक शक्तिकी अनंत शक्ति और एक-एक शक्तिको (अनंत शक्तिका) रूप (है). परंतु सामर्थ्य - शक्ति अनंत है. एक दशि शक्ति लो, ईस दशि शक्तिमें अनंत सामर्थ्य है और दशि शक्तिकी देखनेकी पर्याय भी अनंती है. देखनेकी शक्तिका धरनेवाला ऐसा परमात्मा है. परंतु 'है' ऐसा ज्ञानमें आये बिना 'है' कहांसे आया ? आहाहा ! भगवान ! थोडी सूक्ष्म बात आ गयी है.

अपनी ज्ञानकी वर्तमान पर्यायमें ये ज्ञेय बना नहीं, तो उसको 'है' कहांसे आया ? सूक्ष्म बातें हैं, बापू ! ज्ञानकी पर्यायमें ज्ञेय सारा द्रव्य जाननेमें आया तब उसको वर्तमान

શ્રદ્ધાકી પર્યાય (મેં) 'હૈ' ઐસા સ્વીકાર હુઆ. ઇસકે બિના જ્ઞાનકી પર્યાયમેં પૂર્ણાનંદ પ્રભુ જ્ઞેયરૂપ ન હુઆ. પર્યાયમેં ત્રિકાલી જ્ઞેય આતા નહિં, પરંતુ પર્યાયમેં ત્રિકાલી જ્ઞેયકા જ્ઞાન આતા હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાયમેં ત્રિકાલી વસ્તુકી શ્રદ્ધા આતી હૈ. પરંતુ ત્રિકાલી ચીજ પર્યાયમેં નહીં આતી, આહાહા ! સમજમેં આયા ? તો (ઉસકી જ્ઞાન) પર્યાયમેં 'ત્રિકાલી ચિદાનંદ ભગવાન હું' એસા જ્ઞેય બનાકર જ્ઞાન ન હુઆ, શ્રદ્ધાકા વિષય બનાકર શ્રદ્ધા ન હુયી - તબ તક કારણ પરમાત્મા ઉસકે લિયે નહીં હૈ. આહાહા ! ઐસી બાતેં હૈં. ઔર જબ સ્વીકાર હુઆ (તો પર્યાયમેં કાર્ય પ્રગટ હુઆ). ઐસી બાત હૈ. ભગવાન આત્મા ! પૂર્ણાનંદ પ્રભુ ! અનંત શક્તિકા એકરૂપ પિંડ, શક્તિ ઔર શક્તિવાનકા ભેદ ભી જિસમેં નહીં (હૈ). સમ્યગ્દર્શનકા વિષય અભેદ હૈ. યે શક્તિ ઔર શક્તિવાનકા ભેદ ભી સમ્યગ્દર્શનકા વિષય નહીં, આહાહા ! જબ (ઐસા) અભેદ (સ્વરૂપ) દૃષ્ટિકા વિષય હુઆ, તબ કારણ પરમાત્મા પૂર્ણાનંદ (સ્વરૂપ) હૈ (ઐસા) ઉસકી પ્રતીતિમેં આયા. વસ્તુ (પર્યાયમેં) આયી નહીં. વસ્તુ તો વસ્તુમેં રહી. પર્યાયમેં ઇતના સામર્થ્યવાલા તત્ત્વ હૈ, ઐસી શ્રદ્ધાકી પર્યાયમેં ઉસકે સામર્થ્યકી શ્રદ્ધા આયી. પરંતુ યે ચીજ પર્યાયમેં નહીં આતી. ચીજ તો ચીજમેં રહતી હૈ, આહાહા ! યહ તો અલૌકિક બાતેં હૈં ! આહાહા !

પર્યાય સમજતે હો ના ? વર્તમાન (દશાકો પર્યાય કહતે હૈં). યે ઉછલતી દશા જો કહતે હૈં - યે (પર્યાય હૈ). શ્રદ્ધાકી દશા ઉત્પન્ન હોતી હૈ, જ્ઞાનકી (દશા) ઉત્પન્ન હોતી હૈ, આનંદકી (દશા) ઉત્પન્ન હોતી હૈ. ઐસી પર્યાયમેં યે પર્યાયવાનકી પ્રતીતિ ઔર જ્ઞાન આયા, તબ યે કારણ પરમાત્માકા 'હૈ' ઐસા સ્વીકાર આયા. ચીજ કો દેખે બિના દેખના કહાં ?

યહ દશિશક્તિ હૈ ન ? તો કહતે હૈં કિ, દશિ શક્તિ ધરનેવાલેકો દેખે નહીં તો દશિ શક્તિકી ઔર દશિ શક્તિકે વિષયકી પ્રતીતિ કહાંસે આયી ? સમજમેં આયા ? ઐસા હૈ ભાઈ ! દશિ શક્તિ જો હૈ, યહ સબકો દેખતી હૈ તો અદૃશ્યપના રહા નહીં - દેખે બિના રહા નહીં. એક બાત. - તો દશિ શક્તિ સબકો દેખતી હૈ, તો 'યે નહીં હૈ', ઐસા રહા નહીં. કૌન નહીં હૈ ? (તો કહતે હૈં) વસ્તુ. યે દશિમેં દેખનેકી ચીજ નહીં હૈ, ઐસા નહીં રહા. અદૃશ્ય ન રહા, અદૃશ્યપના નહીં રહા, આહાહા ! સમજમેં આયા ? ભાઈ ! માર્ગ સૂક્ષ્મ હૈ. ઐસે વ્રત લિયા, મુનિપના લિયા, મહાવ્રત લે લિયા - યહ સબ સમ્યગ્દર્શન બિના બેકાર હૈ, સંસાર હૈ. મોક્ષકા માર્ગ કોઈ દૂસરા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

(યહાં) કહતે હૈં - અનાકાર (માને) ઉસમેં આકાર નહીં. યાની ક્યા ? કિ યે આત્મા હૈ, મૈં દર્શન હું - એસા ભેદ નહીં. અનાકાર ઉપયોગરૂપી દર્શન શક્તિમેં ભેદ નહીં કિ, યે આત્મા હૈ, યે જડ હૈ, યે ગુણ હૈ, પર્યાય હૈ, ઐસા ભેદ નહીં. સામાન્ય-જિસકા અનાકાર (અર્થાત્) આકાર બિના માને વિશેષ ભાવ બિના. આહાહા !

"**અનાકાર ઉપયોગમયી**" જાનના-દેખના (ઇસમેં) દેખને(રૂપ) ઉપયોગમયી, આહાહા !

દેખનેકી શક્તિ તો કાયમ હૈ. આહાહા ! ''**અનાકાર ઉપયોગમયી દશિશક્તિ. (જિસમેં જ્ઞેયરૂપ આકાર અર્થાત્ વિશેષ નહીં હૈ...)**'' બારીક હૈ. દર્શનશક્તિ - જ્ઞાનશક્તિસે બારીક હૈ. ક્યોં બારીક હૈ ? કિ યે દશિ(શક્તિ) હૈ ઔર દેખને જાતી હૈ ઔર ભેદ હોતે હૈં, તો દશિ (શક્તિ) ન રહી. થોડા સૂક્ષ્મ હૈ. દશિ શક્તિ(મેં) યે જ્ઞાન હૈ ઔર યે આત્મા હૈ, ઐસા જાનનેમેં આયે તો દશિ શક્તિ રહતી નહીં હૈ. વહ જ્ઞાન (શક્તિ) હો ગયી. દશિશક્તિ - યે શક્તિવાન ઔર યે શક્તિકી પર્યાયકા પરિણમન (ઐસા ભેદ નહીં દેખતી). યહ દશિ શક્તિ તો ગુણ હૈ. ઔર (ઉસે) ધરનેવાલા ગુણી હૈ. ઔર જબ ગુણીકા સ્વીકાર હુઆ તો દશિ શક્તિકા પરિણમન પર્યાયમેં - દેખનેરૂપી પર્યાય હુયી. દેખનેરૂપ ધ્રુવપના થા વહ પર્યાયપને આયા. સમજમેં આયા ? યહ તો ઐસી વકાલત હૈ.

દિગંબર જૈનમેં જન્મ હુઆ (તો) ભી ખબર નહીં. આહાહા ! દિગંબર ધર્મ યે તો વસ્તુકા સ્વરૂપ હૈ. દિગંબર નામ અંતરમેં આત્મા અનંત શક્તિકા પિંડ, વિકલ્પસે રહિત નગ્ન (સ્વરૂપ) હૈ. મુનિપના જબ હોતા હૈ તબ પંચ મહાવ્રત ઔર નગ્નપના નિમિત્તપને (હોતા) હૈ, ઉસકા નામ દિગંબર. યહ તો વસ્તુકા સ્વરૂપ હી ઐસા હૈ. યે કોઈ પક્ષસે સંપ્રદાય ખડા કિયા હૈ, ઐસા નહીં (હૈ). સમજમેં આયા ? આહાહા !

''**અનાકાર ઉપયોગમયી દશિ શક્તિ, (જિસમેં જ્ઞેયરૂપ આકાર અર્થાત્ વિશેષ નહીં...)**'' જ્ઞેયરૂપભાવ આતા હૈ - દિખનેમેં આતા હૈ પરંતુ વિશેષતા નહીં (દિખતી). સમજમેં આયા ? ભેદ નહીં (દિખતે). દ્રવ્ય હૈ, ગુણ હૈ, પર્યાય હૈ, ઇસકે અલાવા અનંત દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાય હૈ ઉસકો દેખનેકી પર્યાય દેખતી હૈ. અપને કો દેખતી હૈ, પરકો દેખતી હૈ. પરંતુ યે આત્મા ઔર યે પર, ઐસા ભેદ ઉસમેં નહીં. દશિ શક્તિમેં ઐસા આકાર નહીં. આકાર નામ વિશેષતા નહીં. યે વિશેષતા બિનાકી ઉપયોગમયી દશિશક્તિ (હૈ). આહાહા ! અભી તો પકડમેં આના મુશ્કિલ હૈ.

''**જિસમેં જ્ઞેયરૂપ આકાર અર્થાત્ વિશેષ નહીં હૈ ઐસી દર્શનોપયોગમયી - સત્તામાત્ર...**'' (અર્થાત્) અસ્તિત્વપને (હૈ). આત્મામેં દશિશક્તિ અસ્તિત્વપને / સત્તાપને હૈ - અભાવપને નહીં, આહાહા ! સમજમેં આયા ? ''**સત્તામાત્ર પદાર્થમેં ઉપયુક્ત હોનેરૂપ-દશિશક્તિ અર્થાત્ દર્શનક્રિયારૂપ શક્તિ**'' ભાષા લી હૈ. દેખા ? દર્શનક્રિયારૂપ (લિયા હૈ). શક્તિ તો ત્રિકાલ હૈ પરંતુ ઉસકા જબ પરિણમન હોતા હૈ તો ઉસકી ક્રિયામેં દર્શન-દેખનેકી પરિણતિ - પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી (હૈ). ઇસમેં અનંત ગુણકી પર્યાય સાથમેં ઉત્પન્ન (હોતી હૈ). ઉસકો દશિ શક્તિકા પરિણમન (કહતે હૈં). ઇસ દશિ શક્તિકા પરિણમન ક્રમસે હોતા હૈ ઔર દશિ શક્તિ આદિ અક્રમ હૈ. સબ ગુણ અક્રમ હૈ ઔર પર્યાય ક્રમવર્તી હૈ. યહાં વિકારકી બાત લિયે હી નહીં. ક્યોંકિ વિકાર (હોના યહ) કોઈ શક્તિકા કાર્ય નહીં. યે તો પર્યાયબુદ્ધિમેં પરલક્ષસે વિકાર હોતા હૈ તો યે સ્વરૂપમેં નહીં. વિકાર કા તો યહાં અભાવ હી હૈ. દશિશક્તિકો દેખનેસે ઇસ દશિ (શક્તિ)

કા નિર્મળ પરિણમન હોતા હૈ તો ઉસકે સાથ અનંત ગુણકી નિર્મળ પર્યાયકી ઉત્પત્તિ હોતી હૈ.

અબ એક સાથ અનંત (ગુણકા પરિણમન) હુઆ તો અનેકાંત હુઆ. અબ દૂસરી (બાત). યે દશિ શક્તિકે પરિણમનમેં (હુઆ). દેખનેકી પર્યાય (કે) સાથ અનંત ગુણકી પર્યાયકા પરિણમન (હુઆ). ઉસમેં રાગ આદિ વ્યવહારકા અભાવ (હૈ). યહ અનેકાંત હૈ. અનેકાંત દો પ્રકારકા (હૈ). સમજમેં આયા ? યે તો લોગ ઐસા કહતે હૈં ન ? કિ વ્યવહારસે નિશ્ચય હોતા હૈ - ઇસકી યહાં ના કહતે હૈં. આહાહા ! અરે..! સમજમેં તો લે. જ્ઞાનમેં તો લે કિ બાત ક્યા હૈ ? બાદમેં અંતર્મુખ પ્રયોગ કરના વહ તો અલૌકિક બાત હૈ ! સમજમેં આયા ?

યહ દશિ શક્તિ જો હૈ ઇસકે પરિણમનકી પર્યાયમેં અનંત ગુણકી પર્યાય સાથમેં હુયી. યે સબ ક્રમવર્તી પર્યાય હૈ. ઉસમેં ક્રમબદ્ધ હો ગયા. ક્રમબદ્ધકી ના કહતે થે ના ? કિ ક્રમબદ્ધ નહીં. યહાં ક્રમબદ્ધ હૈ. જિસ સમય દશિકા પરિણમન ઉત્પન્ન હોતા હૈ. વહ અપના નિજ ક્ષણ હૈ. નિજ ક્ષણ / જન્મ ક્ષણ હૈ. દશિ શક્તિ ઔર શક્તિકા ધરનેવાલા ભગવાન, ઉસકી દૃષ્ટિ કરનેસે દશિ શક્તિકા પરિણમન જો હોતા હૈ, યે ઉસકી ઉત્પત્તિકા એક જન્મ ક્ષણ હૈ. ઉસી કાલમેં ઉત્પન્ન હોનેવાલા ક્ષણ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

પ્રવચનસારમેં ૧૦૨ ગાથા (મેં) કહા. પ્રવચનસારમેં જ્ઞેય અધિકાર લિયા (હૈ) (કિ), જ્ઞેયકા સ્વભાવ ઐસા હૈ ઔર ઉસ જ્ઞેય અધિકારમેં જયસેન આચાર્યને એસા લિયા હૈ કિ, જ્ઞેય અધિકાર કહો કિ સમકિત અધિકાર કહો (એક હી બાત હૈ). ઐસા લિયા હૈ. પહલે ૯૨ ગાથા (પર્યંત) જ્ઞાન અધિકાર હૈ. બાદમેં ૯૩ સે ૧૦૮(ગાથા) તક જ્ઞેય અધિકાર હૈ. ઔર બાદમેં ચરણાનુયોગ (કા અધિકાર હૈ). તીન અધિકાર હૈ. તો જ્ઞેયકા સ્વભાવ (કહો યા) છ દ્રવ્યકા સ્વભાવ (કહો એક હી બાત હૈ). જ્ઞેયમેં છ દ્રવ્ય આયે ના ? તો છઓં દ્રવ્યોંકા સ્વભાવ (ઐસા હૈ કિ) ઉસકી (પર્યાય હોતી હૈ ઉસ) પર્યાયકા (વહ) જન્મ ક્ષણ હૈ. જિસ સમય ઉત્પન્ન હોની હૈ ઉસી સમયમેં ઉત્પન્ન હોગી. આહાહા ! દૂસરે સમયમેં જો ઉત્પન્ન હોની હૈ, વહી હોગી. તીસરે સમયમેં જો ઉત્પન્ન હોની હૈ, વહી હોગી. ઐસી જો ક્રમવર્તી પર્યાય હૈ, ઔર અક્રમવર્તી ગુણ હૈ, ઉસ પર્યાય ઔર ગુણકે સમુદાયકો આત્મા કહતે હૈ. એસી બાતેં હૈં.

ભાઈ ! તુમ યે સુનનેકો બહુત દૂરસે આયે (હો). સેંકડો ગાઉ (દૂર સે) આયે, આહાહા ! ઔર યહાં તો આપકે ઘર અનુકૂલતા હોતી હૈ ઇતની અનુકૂલતા તો યહાં હૈ નહીં. ફિર ભી ભટકતે-ભટકતે કષ્ટ લેકર સેંકડો કોસસે આયે હૈં, તો ઇસમેં નવીન ચીજ ક્યા હૈ ? ભગવાનકા પંથ ક્યા હૈ ? ઉસકા ખયાલ તો આના ચાહિયે ના ? આહાહા !

શ્રોતા : યહાં તો આત્માનંદકી વર્ષા હોતી હૈ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :- બાત સચ્ચી હૈ, ભૈયા ! અબ હમેં તો યહ લેના હૈ કિ, કલ દશિ શક્તિકા પત્ર લિયા થા ન ? એક શક્તિ (કે) ઉપર ઇતને (૨૧) બોલ ઉતારે (હૈં). ક્યા હૈ

પહલા બોલ ? અનેકાંત કે સંબંધમેં વિશેષ ચર્ચા કરતે હૈં.

(૧) ક્રમ ઔર અક્રમરૂપ અનંત ધર્મ સમૂહકા જો કુછ જિતના લક્ષિત હોતા હૈ વહ સબ વાસ્તવમેં એક આત્મા હૈ. એક બોલ.

(૨) જ્ઞાનમાત્ર એક ભાવકી અંતઃપાતિની અનંત શક્તિયાં ઉછલતી હૈ. ભગવાનને (આત્માકો) જ્ઞાનમાત્ર કહા તો દ્રવ્યકે આશ્રયસે જ્ઞાનકી પર્યાય જબ આનંદકે સાથ ઉત્પન્ન હોતી હૈ, તો ઉસ પર્યાયમેં અનંત પર્યાય ઉછલતી - ઉત્પન્ન હોતી હૈ. દો બાત.

(૩) ક્રમવર્તીરૂપ-અક્રમવર્તીરૂપ વર્તન જિસકા લક્ષણ હૈ. યે આત્માકા લક્ષણ હી એસા હૈ. ક્રમસે પર્યાય ક્રમબદ્ધ હોની ઔર અક્રમ (માને) એક સાથ વ્યાપક ગુણ તિરછા રહના, તિરછા, તિરછા સમજે ? અનંત ગુણ એક સાથ ઐસે તિરછે એક સાથમેં હૈ. એક સાથમેં અર્થાત્ એસે નહિં હૈ કિ એક ગુણી હૈ, ઉસમેં દૂસરા ગુણી, (ઉસમેં) તીસરા ગુણી, એસે નહીં. ગુણીમેં જૈસે ચાવલ એક હૈ, ચાવલકી સફેદાઈ, મીઠાસ સ્વભાવ સબ એક સાથ હૈ. ઐસે આત્મામેં અનંત ગુણ એક સાથ હૈ. એક ગુણ ઐસે હૈ ઔર બાદમેં ઐસા હૈ ઔર બાદમેં ઐસા હૈ, ઐસે નહીં. આહાહા ! અનંત ગુણ એક સાથ હૈ, ઉસકો અક્રમ કહતે હૈં, સમજમેં આયા ?

(૪) એક-એક શક્તિ અનંતમેં વ્યાપક હૈ. એક શક્તિ - દશિ શક્તિ હૈ વહ અનંત ગુણમેં વ્યાપક / પ્રસરતી હૈ. આહાહા !

(૫) એક-એક શક્તિ અનંતમેં નિમિત્ત હૈ. વસ્તુ સ્થિતિ ઐસી હૈ, આહાહા !

(૬) એક શક્તિ દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાયમેં વ્યાપતી હૈ. ક્યા કહા ? ભગવાન આત્મા (મેં) જો શક્તિ હૈ, (માનો) દશિ શક્તિ હૈ (તો) વહ દશિ શક્તિ - દેખનેકી શક્તિ દ્રવ્યમેં હૈ, ગુણમેં હૈ ઔર પર્યાયમેં હૈ. તીનોંમેં વ્યાપતી હૈ.

(૭) એક શક્તિમેં ધ્રુવ ઉપાદાન (ઔર) ક્ષણિક ઉપાદાન હૈ. યે દશિ શક્તિ જો હૈ - દેખનેકી શક્તિ ભગવાનકો દેખે, અપનેકો દેખે, પર્યાયકો દેખે-ભેદ બિના, અનાકાર / વિશેષ ઉપયોગ બિના (દેખે). ઐસા દશિ શક્તિમેં ત્રિકાલી ધ્રુવ ઉપાદાન હૈ. ઔર વર્તમાન ક્રમસર જો પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ, યહ ક્ષણિક ઉપાદાન હૈ. સમજમેં આયા ?

(૮) એક-એક શક્તિમેં વ્યવહારકા અભાવ હૈ. યહ અનેકાંત (હૈ). દશિ શક્તિ અપને સ્વભાવસે પરિણમન કરતી હૈ, તો નિર્મલપને પરિણમન (કરતી) હૈ. ઉસમેં રાગકા અભાવ હૈ. યે વ્યવહારકા અભાવ - યહ અનેકાંત ઔર સ્યાદ્વાદ હૈ. વ્યવહારસે ભી દશિ શક્તિ પ્રગટ હોતી હૈ ઔર નિશ્ચયસે ભી પ્રગટ હોતી હૈ, ઐસા હૈ નહીં. અભી તો યહ સબ ગડબડ હૈ ન ? યહાંકા વિરોધ કરતે હૈ ન ! કરતે તો હૈ ખુદકા વિરોધ. હમ ક્યા હૈ ? કૈસે હૈ ? ઉસને દેખા હૈ ? કિ, હમારા વિરોધ કરે. સમજમેં આયા ? તત્ત્વકી ખબર નહીં હૈ તો અપના વિરોધ કરતે હૈં. યહાં કહતે હૈં - એક-એક શક્તિમેં વ્યવહારકા અભાવ હૈ. યહ સ્યાદ્વાદ હૈ. યહી અનેકાંત ઔર સ્યાદ્વાદ હૈ. અનેકાંતકા (અર્થ) ઐસા નહીં કિ, વ્યવહારસે ભી નિર્મલ

પર્યાય હોતી હૈ ઔર દ્રવ્ય-ગુણસે ભી નિર્મલ પર્યાય હોતી હૈ. સમજમેં આયા ? કિતના ઝેલના ? એક ઘંટેકી સબ બાતેં નયી લગે.

યહ તો વીતરાગ માર્ગ - ચૈતન રતન હીરા (હૈ). આહાહા ! એક સાધારણ હીરા એક કરોડ યા એક અબજકા હો તો ઉસકી કીમત કરનેવાલા કોઈ જૌહરી હોના ચાહિયે. યહ તો ચૈતન હીરા (હૈ). યે હીરા હૈ, ઉસકે અસ્તિત્વકી શ્રદ્ધા કરનેવાલા તો આત્મા હૈ. હીરાકો માલૂમ નહીં હૈ - મૈં હીરા હું. આહાહા ! ઐસા ચૈતન હીરલા ભગવાન ! દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાયમેં વ્યાપતે હૈ. યે બાત કહીં હૈ નહીં. દૂસરે કોઈ સ્થાનમેં, કોઈ ધર્મમેં કે કોઈ ઠિકાને (હૈ નહીં) ઐસા કહે કિ 'આત્મા એક હૈ - (ઉસકા) અનુભવ કરો'. ઐસા કહતે હૈં. પરંતુ અનુભવ કરો, વહ ક્યા ચીજ હૈ ? અનુભવ તો પર્યાય હુયી, સમજમેં આયા ? આહાહા ! અનુભવમેં આનંદ આતા હૈ, (ઐસા કહતે હૈં). આનંદ આતા હૈ વહ તો પર્યાય હુઈ. પર્યાયકે નામકા તો ઠિકાના નહીં ઔર અનુભવ કરો - અનુભવ (કરો). (કહતે હૈં, લેકિન) ક્યા અનુભવ કરે ? સમજમેં આયા ?

યહ વસ્તુ હૈ - યહ દ્રવ્ય હૈ. શક્તિ દ્રવ્યમેં હૈ, ગુણમેં હૈ - શક્તિ-શક્તિમેં હૈ, ઔર શક્તિકા પર્યાયમેં પરિણમન હુઆ તો તીનોંમેં વ્યાપક હૈ. સમજમેં આયા ? યે શક્તિકા વેદન હુઆ. (યહ) પર્યાયમેં વેદન હોતા હૈ. કલ થોડી બાત કહી થી કિ, અનિત્યસે નિત્ય જાનનેમેં આતા હૈ. નિત્યસે નિત્ય જાનનેમેં નહીં આતા. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

રાજકોટમેં ચર્ચા હુઈ. (એક પરમ હંસ વેદાંતી આયે થે) (હમને) કહા કિ, તુમ પર્યાય(કો) માનતે નહીં. હમ કહતે હૈં કિ અનુભવ કરના. ભૂલ હૈ તો ઉપદેશ કરતે હૈં કિ ભૂલ (કો) ટાલો. તો યે ભૂલ ક્યા ચીજ હૈ ? ભૂલ કોઈ દ્રવ્ય હૈ, ગુણ હૈ, કિ પર્યાય (હૈ) ? માલૂમ હૈ કુછ ? ક્યોંકિ ભૂલ હૈ વહ નાશ હોતી હૈ ઔર ઉસકે સ્થાનમેં અભૂલ (અર્થાત્) નિર્મલ પરિણતિ હોતી હૈ. તો વહ તો પર્યાય હૈ. તો પર્યાયકી તો તુમ્હેં ખબર નહીં ઔર હમકો અનુભવ (હૈ). તો તુમ કહાંસે અનુભવ લાયે ? સમજમેં આયા ? ઔર બાદમેં કબૂલ કિયા કિ, હાં..હાં..હાં.. (બાત બરાબર હૈ).

વેદાંત ઐસા તો કહતા હૈ ન ? કિ, આત્યંતિક દુઃખ સે મુક્ત હો ઔર આનંદકા અનુભવ હો. તો ઉસમેં ક્યા આયા ? પર્યાયમેં દુઃખ થા, અવસ્થામેં દુઃખ થા. દ્રવ્ય-ગુણમેં નહીં. અવસ્થામેં દુઃખ થા, ઇસ દુઃખકા અભાવ હુઆ ઔર આનંદકી નયી અવસ્થા ઉત્પન્ન હુયી. તો યે તો પર્યાય હુઈ ઔર પર્યાયકી તો ખબર નહીં ઔર હમેં અનુભવ (હૈ) (ઐસા કહતે હૈં). કહાંસે આયા તેરા (અનુભવ) ? સમજમેં આયા ? યહ તો સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર કે સિવા યે માર્ગ કહીં હૈ નહીં, સમજમેં આયા ? યહાં કહતે હૈં,..

(૯) (શક્તિ) દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાયમેં વ્યાપક હૈ. આયા ન ?

(૧૦) શક્તિ પારિણામિકભાવસે હૈ. ક્યા કહતે હૈં ? આત્મા દૃશ્યમાન (હૈ). આત્મા ભાવવાન

ઔર દશિ શક્તિ ભાવ (હૈ). યહ શક્તિ હૈ વહ પારિણામિકભાવ હૈ. પારિણામિકભાવ અર્થાત્ ઉસકી પર્યાયમેં જો ભાવ હોતા હૈ વહ દૂસરી ચીજ (હૈ). યહ તો સહજ સ્વભાવ હૈ. ઉત્પન્ન હુઆ નહીં, અભાવ હુઆ નહીં, નયા ભાવ ઉત્પન્ન હુઆ નહીં. ઐસી પારિણામિક સ્વભાવ શક્તિ હૈ.

૩૨૦ ગાથામેં એસા આયા થા કિ, ક્રમસર જો પર્યાય હૈ, વહ નયી-નયી ઉત્પન્ન હોતી હૈ. સમજમેં આયા ? નયી-નયી ઉત્પન્ન હોતી હૈ તો (વહ) પર્યાય હુયી. જ્ઞાન ગુણ ઉત્પન્ન હોતા હૈ ? દર્શન શક્તિ ઉત્પન્ન હોતી હૈ ? દશિ શક્તિ તો ત્રિકાલ હૈ. સમજમેં આયા ? યહ Logic તો બહુત સૂક્ષ્મ હૈ, ભગવાન ! જૈન દર્શન કોઈ અલૌકિક ચીજ હૈ ! ઉસકા પતા લગ જાયે તો જન્મ-મરણકા અંત આ જાયે. ઇસકે બિના જન્મ-મરણ (કા અંત નહીં આયેગા). ક્રિયાકાંડ કરકે દયા, દાન, વ્રત, તપ કરકે મર જાયે (તો ભી ભવકા અંત નહીં આયેગા). યે વ્રત ઔર ઉપવાસ બંધકા કારણ હૈ. સમજમેં આયા ?

યહાં કહતે હૈં કિ, (શક્તિ) પારિણામિક ભાવ હૈ. ૩૨૦ ગાથામેં આયા હૈ કિ, મોક્ષ કિસ ભાવસે હોતા હૈ ? વહાં આયા હૈ કિ (પાંચ ભાવમેં) ચાર ભાવ તો પર્યાયકે હૈ, એક ભાવ ગુણકા હૈ. ત્રિકાલી દ્રવ્ય ઔર ગુણ યે પારિણામિકભાવ હૈ ઔર પર્યાયમેં ચાર ભાવ હૈ. એક રાગાદિ ઉદયભાવ, ઉસકા ઠરના ઉપશમભાવ, કુછ-કુછ ઉદય ઔર કુછ-કુછ (ઉપશમ) યે ક્ષયોપશમભાવ ઔર ક્ષાયિકભાવ - યે ચાર ભાવ પર્યાયમેં હૈ. ગુણ ઔર દ્રવ્ય પારિણામિકભાવ હૈ. અબ ઇસ ચાર ભાવમેં મોક્ષ કિસ ભાવસે હોતા હૈ ? તો વહાં કહા કિ, ઉદયભાવસે મોક્ષ નહીં હોતા. ઉદયભાવ તો બંધકા કારણ હૈ. વહાં સંસ્કૃત ટિકામેં પાઠ લિયા હૈ કિ "बंध कारणा उदयभावा:" અબ તીન ભાવ રહે - ઉપશમ, ક્ષયોપશમ (ઔર ક્ષાયિક) યે મોક્ષકા કારણ હૈ. પર્યાય મોક્ષકા કારણ હૈ. મોક્ષકા માર્ગ હૈ ન ? માર્ગ (હૈ) યે પર્યાય હૈ ઔર મોક્ષ ભી પર્યાય હૈ. આહાહા ! યે મોક્ષકા માર્ગ જો હૈ યહ ઉપશમ, ક્ષયોપશમ ઔર ક્ષાયિક તીન ભાવસે હૈ, સમજમેં આયા ? ચૌથે ગુણસ્થાનમેં ક્ષાયિક સમકિત હોતા હૈ. વહ ભી ક્ષાયિકભાવ હૈ, પર્યાય હૈ. સમજમેં આયા ?

શ્રેણિક રાજા બૌદ્ધ થે. ઉન્હેં મુનિપનાકા સંયોગ હુઆ તો સમકિત હુઆ - આત્મજ્ઞાન હુઆ, સમ્યગ્દર્શન (હુઆ). બાદમેં સમવસરણમેં ગયે ઔર ઉસમેં ક્ષાયિક સમકિત હુઆ. વહ તો અપનેસે હુઆ હૈ, ભગવાનસે હુઆ નહીં. ક્ષાયિક સમકિત !! ઓહોહો ! હજારો દેશ ઔર હજારો રાજા જિન્હેં ચામર ઢાલે ઔર જિનકે ઈન્દ્ર જૈસે મિત્ર (હૈ). સમજમેં આયા ? "મૈં તો પૂર્ણાનંદસ્વરૂપ શુદ્ધ (હું)" ઐસી ક્ષાયિક સમકિત દશા હુઈ કિ, જો દશા ફિર પલટે નહીં. પલટે નહીં નામ અભાવ નહીં હો. પર્યાય હૈ તો પલટે સહી પરંતુ ઉસકા અભાવ હો જાયે ઔર મિથ્યાત્વ હો જાય, ઐસા હૈ નહીં. આહાહા ! વે ક્ષાયિક સમકિતી (થે). પરંતુ નરકકા આયુષ્યકા બંધ હો ગયા થા. તો નરકમેં ગયે વહાં ભી હૈ તો ક્ષાયિક સમકિત. શ્રેણીક

રાજા ! આહાહા ! સમજમેં આયા ? પરંતુ વહાં નરકમેં ભી સમય-સમયમેં તીર્થંકર ગોત્ર બાંધતે હૈં. ઇતના તો વહાં શીલ હૈ. આઠ પાહુડમેં, શીલ પાહુડમેં આયા હૈ કિ નરકમેં ભી શીલ હૈ. સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન ઔર સ્વરૂપાચરણ રૂપી શીલ તો વહાં ભી હૈ. ઔર યહાંસે નિકલકરકે તીર્થંકર હોંગે યે શીલકા પ્રતાપ હૈ. ઐસા કહતે હૈં. શીલ યાની (સ્વરૂપ સ્થિરતા). પંચમ ગુણસ્થાન-છઠ્ઠે ગુણસ્થાનમેં શીલ હૈ. વહ તો વિશેષ હૈ (પરંતુ) યહ તો ચૌથે ગુણસ્થાનમેં શીલ હૈ. સ્વરૂપ આચરણકી દૃષ્ટિ હુયી, સ્વરૂપકી પ્રતીતિ હુયી, સ્વરૂપકા અનુભવ હુઆ, ઔર જિતના અનંતાનુબંધી ગયા ઇતની સ્વરૂપમેં લીનતા ભી હુઈ. આહાહા ! નારકીમેં ભી શીલ હૈ. શીલ યાની બ્રહ્મચર્ય ઐસા નહીં. સમજમેં આયા ? ઔર નવમી ગ્રૈવેયકમેં (ગયા) 'મુનિવ્રત ધાર અનંત બૈર, ગ્રૈવેયક ઉપજાયો' તો ઉસકે પાસ શીલ નહીં થા. આહાહા ! પંચ મહાવ્રત ઔર રાગ વહ તો અશીલ ભાવ હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? યહાં કહતે હૈં કિ,

(૧૧) કર્તા આદિ છ કારક અભિન્ન હૈ. ક્યા કહતે હૈં ? યે દશિ શક્તિ હૈ, યહ ગુણ હૈ ઔર દૃષ્ટિવાન જો આત્મા હૈ, ઉસ પર જબ દૃષ્ટિ હુઈ તો અનુભવમેં દશિ શક્તિકી પર્યાયમેં ષટકારક પરિણમન અપનેસે હોતા હૈ. દેખનેકી પર્યાયકા કર્તા દેખનેકી પર્યાય, દેખનેકી પર્યાય કર્મ, દેખનેકી પર્યાય કરણ, દેખનેકી પર્યાય સંપ્રદાન, પર્યાય કરકે પર્યાય રખી, પર્યાયમેં સે પર્યાય હુયી, પર્યાયકે આધારસે પર્યાય હુયી. આહાહા ! ઐસી બાત હૈ. અંધી દુનિયા (સંસારમેં) કુદકર પડી હૈ ઔર સંસારમેં રખડતે હૈં. આહાહા ! કહતે હૈં કિ એક-એક શક્તિમેં ષટકારક અભિન્ન હૈ. ઉસમેં પરકી અપેક્ષા નહીં.

(૧૨) એક-એક શક્તિમેં અનંત શક્તિકા રૂપ હૈ. જ્ઞાન 'હૈ' અસ્તિત્વગુણ હૈ યહ ગુણ તો ભિન્ન હૈ. પરંતુ જ્ઞાન 'હૈ', ઐસા અસ્તિત્વ ભી જ્ઞાનમેં હૈ. ઇસે અસ્તિત્વગુણકા રૂપ કહનેમેં આતા હૈ. ગુણકે આશ્રયસે ગુણ નહીં. એક શક્તિકે આશ્રયસે દૂસરી શક્તિ નહીં (હૈ). દ્રવ્યકે આશ્રયસે શક્તિ હૈ. ફિર ભી અસ્તિત્વગુણકે આશ્રયસે જ્ઞાન હૈ, ઐસા નહીં. જ્ઞાન અપનેસે હૈ, ઐસા અસ્તિત્વ ગુણકા રૂપ અપનેસે અપનેમેં હૈ. અરે..! ઐસી બાતેં (હૈ). માર્ગ હી ઐસા હૈ, ભગવાન ! આહાહા !

જન્મ-મરણકે ચૌરાસીકે અવતાર, સ્વર્ગકા ભવ કર-કરકે મર ગયા. સ્વર્ગમેં ભી પરાધીનતા ઔર દુઃખ હૈ. યે રાજા-સેઠ લોગ તો સબ દુઃખી હૈ. પરંતુ ઇન્દ્રો, દેવો ભી જો સમકિત બિના કે હૈ, વે સબ દુઃખી હૈ. આહાહા ! રાગકે ભાવમેં લીન હૈ. ચાહે તો અશુભ હો કે શુભ હો. યે સબ દુઃખમેં હી લીન હૈ, આહાહા ! આનંદકા નાથ ભગવાન ! (ઉસમેં સુખ હૈ).

યહાં તો કહતે હૈં, એક-એક શક્તિમેં અનંત શક્તિકા રૂપ હૈ.

(૧૩) જન્મ ક્ષણ વહ નાશ ક્ષણ હૈ. ક્યા કહતે હૈં ? દશિ શક્તિકો ધારણ કરનેવાલા આત્મા (ઉસ) દ્રવ્ય પર જબ દૃષ્ટિ હુઈ તો દશિ શક્તિકી પર્યાયમેં દેખનેકી પર્યાય ઉત્પન્ન હુયી. યે ઉસકી ઉત્પત્તિકા જન્મ ક્ષણ હૈ ઔર ઉસી ક્ષણમેં પૂર્વકી પર્યાયકા નાશકા ક્ષણ હૈ.

સમય તો એક હી હૈ. આહાહા ! (સબ) અપને-અપનેસે હોતા હૈ. દૂસરી બાત હૈ, યે દશિ શક્તિ જો હૈ, ઉસકા ધરનેવાલા ભગવાન આત્મા, પુણ્ય-પાપ ઔર વિકલ્પસે લક્ષ છોડકર, ચૈતન્ય પર દૃષ્ટિ પડતી હૈ તો ઉસ ક્ષણમેં દશિ શક્તિકી ઉત્પત્તિ હુઈ. યે ઉત્પાદ્કે કારણસે ઉત્પન્ન હુઈ - યહ ધ્રુવ કે કારણસે નહીં ઔર ઉસકી પૂર્વ (પર્યાયકે) નાશકે કારણસે નહીં. ઇસમેં અભ્યાસ કરના પડેગા. નોકરીમેં પૈસા મિલે પાંચ-પચાસ હજાર તો ઓહો ! હો જાયે. વહ તો ધૂલ હૈ. બારહ મહિનેમેં દો-પાંચ-દસ લાખકી કમાઈ હો, વહ કમાઈ હૈ યા નુકસાન હૈ ? યહાં તો કહતે હૈં કિ, (સભી પર્યાય) અપને-અપને આશ્રયસે હોતી હૈ.

યહાં અપની દશિ શક્તિ. “**અનાકાર ઉપયોગમયી દશિ શક્તિ**” જ્ઞાનમય આત્મા કહા, તો જ્ઞાન કી પર્યાય જો આનંદકે સાથ હુઈ, તો દશિ શક્તિકી પર્યાય સાથમેં ઉત્પન્ન હો ગયી, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

દુનિયાકે અભ્યાસકે લિયે L.L.B. ઔર B.A. કે નામ કે લિયે ૧૦-૧૦, ૧૫-૧૫ વર્ષ અભ્યાસ કિયા. અકેલા પાપકા અભ્યાસ કિયા. ઇસ અભ્યાસકે લિયે ફુરસદ નહીં મિલતી. આહાહા !

શ્રોતા : ઇસમેં તો પૈસા મિલેગા - ઇસમેં ક્યા મિલેગા ?

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : ઇસમેં આનંદ મિલેગા. ઉસમેં દુઃખકા નિમિત્ત મિલેગા; દુઃખ મિલેગા, એસા નહીં કહા.

શ્રોતા : રૂપીયેસે રોટી મિલેગી.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : રોટી કિસકી હૈ ? રોટી જડ હૈ. વહ આતા હૈ ના ? ખાનેવાલેકા દાને-દાને નામ હૈ. આતા હૈ ? ઉસકા ક્યા અર્થ ? જો રજકણ જિસકે પાસ આનેવાલા હૈ વહ આયેગા હી ઔર નહીં આનેવાલા, નહીં આયેગા. પ્રયત્ન કરતા હૈ ઇસલિયે આયેગા ઔર નહીં કરે તો નહીં આયેગા, ઐસા હૈ નહીં. અપનેમેં ઐસી કહાવત હૈ કિ “ખાનેવાલેકા દાને-દાને પર નામ હૈ” હિન્દીમેં ક્યા કહતે હૈં ?

શ્રોતા : દાને-દાને પર લિખા હૈ ખાનેવાલે કા નામ.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : નામ લિખા હૈ વહાં ? પરંતુ જો રજકણ ઔર જો પરમાણુ દાલ, ચાવલ, રોટી, પૈસા આદિકા જિસકે પાસ આનેવાલા હૈ વહ આયેગા, આયેગા ઔર આયેગા હી. ઉસકે પ્રયત્નસે નહીં, સમજમેં આયા ?

યહાં તો દશિ શક્તિકી બાત ચલતી હૈ ના ! આહાહા ! અનાકાર ઉપયોગમય પરિણમન જો હુઆ તો સાથમેં આનંદકા અનુભવ હૈ. અતીન્દ્રિય આનંદ કે વેદનકી પર્યાય કે સાથ અનાકાર ઉપયોગકી પરિણતિ હોતી હૈ. યે ક્રમવર્તી પર્યાય ઔર અક્રમગુણકે સમુદાયકો આત્મા કહતે હૈં. દૃષ્ટિમેં (ઐસા) આત્મા લેના યે ઇસકા સાર હૈ. સારે કથનકા સાર - જ્ઞાયક ભાવ પર દૃષ્ટિ કરના, યે ઉસકા સાર હૈ. (વિશેષ લેંગે).....

પ્રવચન નં. ૫

શક્તિ-૩,૪,૫ - તા. ૧૫-૦૮-૧૯૭૭

अनाकारोपयोगमयी दशिशक्तिः ।।३ ।।
साकारोपयोगमयी ज्ञानशक्तिः ।।४ ।।
अनाकुलत्वलक्षणा सुखशक्तिः ।।५ ।।

સમયસાર. શક્તિકા અધિકાર (ચલતા હૈ). થોડા સૂક્ષ્મ હૈ, ભગવાન ! શાંતિ સે સુનના. યહ તો આત્માકી અંતરકી બાત હૈ. આત્માકા (હિત) કરનેકી બાત હૈ. દુનિયા સમજે કિ ન સમજે, દુનિયા ના-ના કરે ઉસકે સાથ કોઈ સંબંધ નહીં. દશિ શક્તિ. "**અનાકાર ઉપયોગમયી દશિશક્તિ**" કલ ચલી તો હૈ. થોડા ફિરસે લેના હૈ. ક્યા કહતે હૈં ? ભગવાન આત્મામેં એક દશિ શક્તિ હૈ. – દર્શન શક્તિ. યહાં શ્રદ્ધા શક્તિ કી બાત નહીં (હૈ). યહ જ્ઞાન-દર્શન જો આતા હૈ, ઉસમેં દશિ (શક્તિકી બાત હૈ). શક્તિકા પર્યાયમેં ઉપયોગ - દેખના. યહ દશિ શક્તિ હૈ. દશિ શક્તિકો ધરનેવાલા દ્રવ્ય જો હૈ, ઉસ દશિ શક્તિસે અપને દ્રવ્યકો, ગુણકો દેખના, પર્યાયમેં દેખના, તો પર્યાયમેં અનંત ગુણ (પ્રગટ હોતે હૈં). ઔર અપની દશિ શક્તિ ઔર દ્રવ્ય, યે પર્યાયમેં / ઉપયોગમેં દેખનેમેં આતા હૈ. પરંતુ ઇસ ઉપયોગમેં દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાય આતે નહીં. આહાહા ! ઐસી બાત હૈ. ભગવાન ! આત્મામેં દૃશ્ય નામકી શક્તિ હૈ. યે શક્તિકો દેખના ઇસમેં આનંદ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

યહ દશિ શક્તિ ગુણરૂપ હૈ ઔર ઇસ દશિ શક્તિ કો દેખને જાતી હૈ, તબ વહ દશિ શક્તિ દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાય તીનોંમેં વ્યાપ્ય હો જાતી હૈ. સૂક્ષ્મ હૈ, ભગવાન ! ઇસ દશિ શક્તિકી પર્યાયમેં દશિ ગુણ ઔર દ્રવ્ય, ઔર દશિ શક્તિકી પર્યાયમેં અનંતી પર્યાયકો દેખના, ગુણકો દેખના, દ્રવ્યકો દેખના, અનંત દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાયકો દેખના ઔર નિરાકારપને દેખના (ઐસા હોતા હૈ). આહાહા ! સમજમેં આયા ? પરકો દેખનેસે દર્શન ઉપયોગમેં સાકાર(પના) હો જાના હૈ, ઐસા નહીં હૈ. દેખનેકી પર્યાયકી તાકત હી ઇતની હૈ ! આહાહા ! સમજમેં આયા ? યહ તો અપને ઘરકી બાત હૈ, ભાઈ ! ઐસી બાત હૈ.

પુણ્ય-પાપકા વિકાર ભી દશિ શક્તિમેં અભેદ(રૂપ) દેખનેમેં આતા હૈ - ભેદસે નહીં. ઐસી દશિ શક્તિકી પર્યાયમેં ઇતની તાકાત હૈ કિ, દશિ શક્તિ ઔર ઉસકે સાથ અનંત ગુણ ઔર એકરૂપ દ્રવ્ય (યહ) સબ દશિ શક્તિમેં દેખનેમેં આતા હૈ. ફિર ભી ઇસ દેખનેકી પર્યાયમેં યહ દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાય આતે નહીં. થોડી સૂક્ષ્મ બાત હૈ. પહલેસે હી કહા થા ન ? આહાહા ! ઐસી બાત ! ઐસા મનુષ્યપના કબ મિલે ? ઔર અંતર ચીજ કબ દેખે ? ઇસ દશિ શક્તિકો દેખનેસે દ્રવ્ય દેખનેમેં આતા હૈ, પર્યાય ભી દેખનેમેં આતી હૈ. ઔર અનંત દ્રવ્ય, ગુણ પર્યાય ભી ભેદસે નહીં પરંતુ અભેદસે દેખનેમેં આતા હૈ. આહાહા ! અર્થાત્ "**અનાકાર ઉપયોગમયી**" ઐસા કહા ન ? ઉસમેં આકાર નામ વિશેષ (નહીં). યે દ્રવ્ય હૈ, ગુણ હૈ ઔર પર્યાય હૈ. ઐસા વિશેષ નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? વસ્તુ ઐસી હી હૈ, ભૈયા ! બહુત સૂક્ષ્મ ભાઈ ! દશિ શક્તિકો દેખનેવાલી (પર્યાય) દ્રવ્યકો દેખતી હૈ. અનંત ગુણકો દેખતી હૈ, તો ઇસમેં આનંદકો ભી દેખતી હૈ. યહ તો અપને (કો) દેખનેકી બાત હૈ. ભાઈ ! પરકો દેખના હોતા હૈ, પરંતુ વિશેષરૂપ (દેખના) નહીં (હોતા). સામાન્યરૂપ નિરાકાર ઉપયોગમેં સ્વ (ઔર) પરકા નિરાકારપને, દશિકી પર્યાયમેં અનાકાર ઉપયોગમય દશા હો જાતી હૈ.

ઐસી બાત હૈ, ભાઈ ! અંતરકી ચીજકો પહુંચના યહ બડી બાત હૈ. બાપૂ ! યહ કોઈ સાધારણ (બાત) નહીં (હૈ). ૧૧ અંગકા જાનપના કર લિયા (ઇસલિયે) દેખનેમેં આતા હૈ, ઐસી યે ચીજ નહીં હૈ. સમજમેં આયા ?

"**અનાકાર ઉપયોગમયી (દશિ શક્તિ)**" આહાહા ! ઉપયોગ તો ત્રિકાલ હૈ. લેકિન જબ અનાકાર ઉપયોગકા પર્યાયસે દેખના હુઆ. પર્યાયસે દેખનેમેં આતા હૈ ના ? કિ દ્રવ્ય-ગુણસે દેખનેમેં આતા હૈ ? દ્રવ્ય-ગુણ તો ધ્રુવ હૈ. આહાહા ! યહ અનાકાર ઉપયોગમય પર્યાયમેં અનંતા દ્રવ્ય, ગુણ (અર્થાત્) સર્વ દ્રવ્ય-ગુણકી દૃશ્ય પર્યાય (ઔર) અદૃશ્ય નામ દૃશ્ય નહીં ઉસમેં ઐસી સબ શક્તિ હૈ. આહાહા ! ઉસકો ભી દશિ શક્તિ અનાકાર ઉપયોગમેં દેખતી હૈ. તો ઉસકે સાથ અતીન્દ્રિય આનંદકા સ્વાદ ભી સાથમેં આતા હૈ. ઉસકા રૂપ આતા હૈ, લક્ષણ નહીં આતા. ક્યા કહા ? દર્શન ઉપયોગમેં અનંત ગુણકા રૂપ હૈ, વહ ખ્યાલમેં આ જાતા હૈ. પરંતુ ઉસકે ગુણકા લક્ષણ હૈ, વહ દશિ શક્તિકે ઉપયોગમેં આતા નહીં. ઉસકા લક્ષણ નહીં આતા, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

ઐસા અનાકાર ઉપયોગમયી - "**જિસમેં જ્ઞેયરૂપ અર્થાત્ આકાર વિશેષ નહીં હૈ.**" (સબ) જાનનેમેં આતા હૈ પરંતુ આકાર / વિશેષ નહીં હૈ. યહ નિર્વિકલ્પ / નિરાકાર (દશિશક્તિ) જો હૈ, યે સવિકલ્પ જ્ઞાનકો દેખતી હૈં, તો જ્ઞાનાકાર / સવિકલ્પ હો જાતી હૈ, ઐસા નહીં હૈ. આહાહા ! જ્ઞાન સ્વરૂપ તો સવિકલ્પ હૈ, સ્વ-પરકો જાનનેકી શક્તિ રખતા હૈ. જ્ઞાનકો, અનંત ગુણકો ઔર દ્રવ્યકો ઇસ દશિ ઉપયોગમેં દેખનેમેં આતા હૈ. ઇસલિયે યે દશિ શક્તિકા ઉપયોગ સાકાર હો જાયે, ઐસા હૈ નહીં. એસી બાતેં હૈં, સમજમેં આયા ?

''**દર્શનોપયોગમયી - સત્તા માત્ર પદાર્થમેં...**'' દર્શન ઉપયોગમયી સત્તા (માને) મૌજૂદગીપના - એસે પદાર્થમેં - ''**....ઉપયુક્ત હોનેરૂપ - દશિશક્તિ અર્થાત્ દર્શનક્રિયારૂપ શક્તિ....**'' આહાહા ! (યહાં) ક્રિયાકો દર્શનક્રિયાશક્તિ કહા, ઉસકા પરિણમન - ક્રિયા હોતી હૈ પરંતુ દશિ શક્તિકો હી ક્રિયારૂપ કહા. સમજમેં આયા ? ભાઈ ! યહ તો અપને ગુણકે ખજાનેકી બાત હૈ. આહાહા !

શ્રોતા : ખ્યાલ પર્યાયમાં આવે છે ?

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : ખ્યાલ પર્યાયમેં આતા હૈ પરંતુ પર્યાયમેં ખ્યાલ આને પર ભી પર્યાય નિરાકાર હૈ. સાકાર નહીં / વિશેષ નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

શ્રોતા : શક્તિકો ક્રિયારૂપ ક્યોં કહા ?

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : ક્રિયા ગુણ હૈ ન ઇસલિયે ક્રિયારૂપ કહા. પરિણમનમેં ઉસકી પરિણતિ હોતી હૈ તો ઉસકો ક્રિયારૂપ કહા. (શક્તિ) હૈ તો ધ્રુવ. પરંતુ પરિણમન ઉસકા ઐસા હૈ કિ, યહ એક દશિ શક્તિકી ક્રિયા હૈ, સ્વરૂપ ઐસા હૈ, આહાહા ! બહુત ભારી બાત. યહ કોઈ ધારણામેં લેકર દૂસરેકો કહના હૈ ઔર દૂસરેકો વિસ્મયતા કરાનેકી બાત નહીં હૈ, બાપૂ ! યહાં યે બાત નહીં હૈ, પ્રભુ ! સ્વયંકો અંદરમેં વિસ્મિત કરાનેકી બાત હૈ. આહાહા ! ઐસી અદ્ભુત આશ્રય ભૂત શક્તિ યહ અકેલે પરકો દેખતી હૈ, યહ દશિ શક્તિકા રૂપ હી નહીં. દશિ શક્તિ સકલ પર સહિત સારા પૂર્ણ સત્તાકા નિરાકારપને પર્યાયમેં ભાસ હોતા હૈ, ઉસકા નામ દશિ શક્તિકા પર્યાય / પરિણમન કહનેમેં આતા હૈ. આહાહા ! બહુત સૂક્ષ્મ બાત હૈ. અરેરે...! આહાહા ! અનંતકાલસે વહ રખડતા હૈ. કુછ-કુછ અટકનેકે સ્થાનમેં રહકર પડા હૈ. યહ તીસરી શક્તિ હુઈ.

અબ ચૌથી શક્તિ. ''**સાકાર ઉપયોગમયી જ્ઞાનશક્તિ**'' દેખો ! ઓહોહોહો....!! અધ્યાત્મ પંચ સંગ્રહ હૈ ન ? ઇસમેં ઐસા લિયા હૈ કિ, ઓહોહો ! એક સમયકી પર્યાયમેં દશિ શક્તિકા ઉપયોગ કોઈ ભી ભેદ કિયે બિના પૂર્ણ દેખે ઔર ઇસ દશિ શક્તિકે પરિણમન (કે) સાથમેં જ્ઞાન શક્તિકા જો પરિણમન હૈ, યે પરિણમન એક-એક દ્રવ્ય ભિન્ન, ગુણ ભિન્ન, પર્યાય ભિન્ન, પર દ્રવ્ય (ભિન્ન), એક પર્યાયમેં અનંત અવિભાગ પ્રતિચ્છેદ ભિન્ન ઐસી એક સમયકી જ્ઞાનકી પર્યાય સારા ભિન્નકો દેખે ઔર ઉસી સમય દશિકા ઉપયોગ અભેદતાકો દેખે. ઐસી કોઈ (અદ્ભુતતા હૈ). ઉસમેં ઐસા લિયા હૈ. અદ્ભુત રસમેં ઐસા લિયા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઐસી બાતેં હૈં, બાપૂ ! પુણ્ય-પાપ કી ક્રિયા તો કહીં રહ ગયી ઔર દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ ઔર પૂજા, ઉપદેશ દેના ઔર ઉપદેશ સુનના ઉસમેં લાભ હૈ, વહ બાત કહીં રહ ગયી. વહ તો વિકલ્પ હૈ, રાગ હૈ, ભાઈ ! આહાહા !

યહાં તો જો સાકાર ઉપયોગમયી જ્ઞાન હૈ, વહ જિસ સમયમેં દશિ શક્તિ હૈ, ઉસી સમય સાથમેં જ્ઞાન શક્તિ હૈ. જ્ઞાન શક્તિમેં અનંત શક્તિકા રૂપ હૈ. અનંત શક્તિકા લક્ષણ નહીં, સમજમેં આયા ? આહાહા ! પરંતુ જ્ઞાન શક્તિકે અંદર (અનંત ગુણકા) રૂપ હૈ. સાકાર ઉપયોગ -

યહ સાકાર ઉપયોગ જબ અપનેકો દેખતા-જાનતા હૈ, તો અનંત ગુણ ઔર દ્રવ્ય ત્રિકાલી વસ્તુકો (જાનતા હૈ). ભલે શ્રુતજ્ઞાનકા ઉપયોગ હો, તો ભી પર્યાયકા (અર્થાત્) શ્રુતજ્ઞાનકી પર્યાયકા ધર્મ નામ સામર્થ્ય ઇતના હૈ કિ, અપના ત્રિકાલી દ્રવ્ય, ત્રિકાલી ગુણ અપની અનંત પર્યાય ઔર અનંત દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાય પર(કે), જ્ઞાનકી પર્યાય સબકો એક સમયમેં જાનતી હૈ. ઐસી ઉસકી તાકાત હૈ. સમજમેં આયા ? ઐસી બાત હૈ, બાપૂ ! આહાહા !

"**સાકાર ઉપયોગમયી જ્ઞાનશક્તિ**" સમયસાર - ૧૭-૧૮ ગાથામેં (એસા લિયા હૈ કિ), જ્ઞાનકી પર્યાય જો વર્તમાનમેં હૈ (ઉસ) જ્ઞાનકી પર્યાયમેં સ્વજ્ઞેય-પૂર્ણ આનંદકા નાથ (હી) પર્યાયમેં જ્ઞેયરૂપ જાનનેમેં આતા હૈ. ક્યા કહા ? કિ, જ્ઞાનકી એક સમયકી પર્યાયમેં જ્ઞાન શક્તિમેં (સબ જાનના હોતા હૈ). જૈસે દશિ શક્તિકી પર્યાયમેં દ્રવ્ય, ગુણ ઔર સબકા દેખના હોતા હૈ. પરંતુ ઇસ દશિ શક્તિમેં સાકારપના નહીં આતા હૈ. ઐસે જ્ઞાન તો ઐસી ચીજ હૈ કિ, પૂર્ણ સ્વ દ્રવ્ય, ત્રિકાલી ગુણ ઔર અપની પર્યાય ઔર ઇસકે સિવા અનંતી પર્યાય ઔર અનંતા સબ દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાય એક સમયમેં સાકાર નામ વિશેષરૂપસે પરિણમન કરના યે સાકાર ઉપયોગમયી શક્તિકા કાર્ય હૈ. માર્ગ બાપૂ ! સૂક્ષ્મ ભાઈ ! સમજમેં આયા ? અભી તો બહુત ગડબડ હો ગયી હૈ, આહાહા !

ભગવાન આત્મા ! એક સેકંડકે અસંખ્યવે ભાગમેં અનંત ગુણ સંપન્ન દ્રવ્ય જો હૈ, ઉસકો જ્ઞાનકી શક્તિકા પરિણમન (લક્ષ કરતા હૈ). શક્તિ તો ધ્રુવરૂપ હૈ. પરંતુ ધ્રુવરૂપકા લક્ષ કરનેસે દ્રવ્ય, ગુણમેં તો જ્ઞાન શક્તિ વ્યાપક હૈ. પરંતુ ઉસકા લક્ષ કરનેસે પર્યાયમેં ભી જ્ઞાન શક્તિકી વ્યાપક પર્યાય હો ગયી. આહાહા ! એક બાત. અભવિકો જ્ઞાન પરિણતિ નહીં હૈ. જ્ઞાનકા ક્ષયોપશમકા અંશ હૈ. સમજમેં આયા ? પરંતુ મિથ્યાદૃષ્ટિ હૈ (ઇસલિયે) જ્ઞાનકી પરિણતિ નહીં હૈ. જ્ઞાનકી પરિણતિ તો સમકિતદૃષ્ટિકો હી હોતી હૈ, આહાહા ! સમજમેં આતા હૈ ? અજ્ઞાનીકી જ્ઞાનકી પર્યાયમેં ભી સારા જ્ઞેય - દ્રવ્ય જાનનેમેં આતા હૈ, ઐસા કહા હૈ. ક્યોંકિ જ્ઞાનકી પર્યાયકા (ઐસા સ્વભાવ હૈ). ગુણ તો ધ્રુવ હૈ. ધ્રુવ જાનનેકી શક્તિ રખતા હૈ, પરંતુ ઉસમેં જાનનેકા કાર્ય નહીં. જાનનેકા કાર્ય જો હોતા હૈ વહ પર્યાયમેં હોતા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઉસ પર્યાયકા જાનનેકા કાર્ય - અજ્ઞાનીકો ભી (જ્ઞાનકી) પર્યાયમેં સ્વ દ્રવ્ય હી જાનનેમેં આતા હૈ. ઐસા આચાર્ય (ભગવાન) કહતે હૈં. પરંતુ અજ્ઞાનીકી દૃષ્ટિ પર્યાય, પર (પદાર્થ) ઔર રાગ પર હૈ. વર્તમાન ક્ષયોપશમજ્ઞાન જો હુઆ, ઉસ પર ઉસકી દૃષ્ટિ હૈ. ઉસ કારણસે પર્યાયમેં (સ્વ) જ્ઞેય - જ્ઞાયક પૂર્ણ જાનનેમેં આને પર ભી ઉસકો જાનનેકા ખ્યાલ નહીં (હૈ). સમજમેં આયા ? આહાહા !

"**સાકાર ઉપયોગમયી...**" ઉપયોગમયી, ઐસા પાઠ લિયા હૈ, હાં ! ઉપયોગ સ્વરૂપ ઐસા ભેદ ભી નહીં. (દશિ શક્તિમેં) અનાકાર ઉપયોગમયી (ઐસે) અભેદ લેના હૈ, આહાહા ! ભગવાન આત્મા વસ્તુ હૈ, ઉસમેં એક સાકાર ઉપયોગમયી શક્તિ અભેદ હૈ. શક્તિ ઔર

શક્તિવાન કોઈ ભિન્ન-ભિન્ન નહીં હૈં, ઉસકે પ્રદેશ ભિન્ન નહીં. શક્તિ ઔર દ્રવ્ય - જો શક્તિવાન, ઉસકે પ્રદેશ ભિન્ન નહીં. આહાહા ! જ્ઞાનકી પર્યાયમેં ઉસકા જો ઉપયોગ હોતા હૈ, યહ જ્ઞાનકી પર્યાય સ્વદ્રવ્યકો પૂર્ણ જાનતી હૈ. ફિર ભી ઇસ પર્યાયમેં વહ દ્રવ્ય આયા નહીં. પરંતુ જાનનેકી તાકાત (કી પ્રતીતિ) આ ગયી ઔર યે પર્યાયકે પ્રદેશ ભી દ્રવ્ય-ગુણસે ભિન્ન હૈં. સમજમેં આયા ?

શક્તિકા અધિકાર બહુત સૂક્ષ્મ હૈ. ભાઈ ! આહાહા ! યહ તો અપને હિત કે લિયે બાત હૈ. સમજમેં આયા ? ઐસા કહતે હૈં, અપના હિત તો તબ હોગા - જબ જ્ઞાનકી પર્યાય જ્ઞાનકો ઔર દ્રવ્યકો (સ્વ) સન્મુખ હોકર જાને ઔર ઉસકા સ્વભાવ ભી ઐસા હૈ. અજ્ઞાનીકો ભી જ્ઞાનકી પર્યાયમેં દ્રવ્ય હી જાનનેમેં આતા હૈ. પરંતુ લક્ષ વહાં નહીં (હૈ). સમજમેં આયા ? લક્ષ પર્યાય ઉપર ઔર રાગ ઉપર હૈ. ઇસલિયે પર્યાયમેં સારા દ્રવ્ય જાનનેમેં આતા હોને પર ભી ઉસકે જ્ઞાનમેં આયા નહીં ઔર જ્ઞાન જબ અપનેકો જાનતા હૈ, તબ તો પર્યાયમેં અતીન્દ્રિય આનંદકા અનુભવ હોતા હૈ, એસા કહતે હૈં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? જ્ઞાનકી પર્યાય સાકાર ઉપયોગમયી (હૈ). સાકાર નામ વિશેષરૂપસે સબ દ્રવ્ય-ગુણકે ભેદસે, દૂસરે દ્રવ્ય-ગુણકે ભી ભેદસે, અપની એક-એક પર્યાયકા ભેદસે, સાકાર નામ વિશેષરૂપસે જાનનેકા જ્ઞાનકી પર્યાયકા સ્વભાવ હૈ, આહાહા !

યહ જ્ઞાનકી પર્યાય જબ અપનેકો જાનતી હૈ, તો ઇસ પર્યાયમેં દ્રવ્ય, ગુણકા સામર્થ્ય કિતના હૈ - ઇતના પર્યાયમેં (પ્રતીતિ)મેં આયા. પર્યાયમેં દ્રવ્ય (ઔર) ગુણ આયા નહીં. પરંતુ દ્રવ્ય-ગુણકી કિતની તાકાત હૈ ! યે સબ જ્ઞાનકી પર્યાયમેં આ ગયા. ઐસી પર્યાયમેં તો અતીન્દ્રિય આનંદકા સ્વાદ આતા હૈ. ઉસકા નામ સમ્યગ્જ્ઞાન ઔર જ્ઞાનકી પર્યાયમેં અપનેકો દેખા-જાના, ઐસા કહનેમેં આતા હૈ, આહાહા ! સૂક્ષ્મ બાત હૈ, ભાઈ ! ક્યા હો (સકતા હૈ) ? આહાહા ! સમજમેં આયા ?

''**સાકાર ઉપયોગમયી જ્ઞાનશક્તિ - (જો જ્ઞેય પદાર્થોકે વિશેષરૂપ...)**'' વિશેષરૂપ (અર્થાત્) ભેદસે સ્વ-પર દોનોં (ભેદ સે). ''**....આકારોમેં ઉપયુક્ત હોતી હૈ. ઐસી જ્ઞાનોપયોગમયી જ્ઞાનશક્તિ**'' આહાહા ! જ્ઞાનશક્તિ ભી ક્રમરૂપ પરિણમતી હૈ. યે પર્યાય (હુયી). અક્રમરૂપ રહતે હૈં વે ગુણ, ઔર ગુણ ઔર પર્યાયકા સમુદાય, અક્રમ ઔર ક્રમકા સમુદાય વહ આત્મા (હૈ). સમજમેં આયા ? ઔર યહ જ્ઞાન શક્તિ હૈ વહ પારિણામિકભાવ હૈ, સહજ સ્વભાવભાવ હૈ. આહાહા ! પરંતુ યે પારિણામિકભાવ હૈ ઉસકી સત્તાકા પર્યાયમેં સ્વીકાર હુઆ તો પારિણામિકભાવ હૈ ઐસા ભાન હુઆ. હૈ તો સહી, પરંતુ 'હૈ' ઉસકા પરિણમનમેં ભાસ આયા, તો યે હૈ ઉસકા ખ્યાલ આયા; નહીં તો નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા કુછ ? યહાં તો ઐસી બાતેં હૈં. બાલકી ખાલ ઉતારને જૈસા હૈ. ભાઈ ! વસ્તુકા સ્વરૂપ ઐસા હૈ. ઉસકા સ્વરૂપ હી ઐસા હૈ.

જ્ઞાનકી પર્યાય દ્રવ્ય-ગુણકો જાને, ફિર ભી વહ પર્યાય દ્રવ્ય-ગુણરૂપ હોવે નહીં, ઇતની

જિસમેં તાકત હૈ, આહાહા ! ઉસ તાકતકો દેખે - જાને ઔર દ્રવ્ય-ગુણકો જાને, ઉસકો અતીન્દ્રિય આનંદકા અનુભવ હુએ બિના રહે નહીં. યે અતીન્દ્રિય આનંદકા સ્વાદ આના ઉસકા નામ ધર્મ ઔર સમ્યગ્દર્શન હૈ. માર્ગ ઐસા હૈ. લોગ 'એકાંત હૈ...એકાંત હૈ...' ઐસા (કહતે હૈં). અરે...પ્રભુ ! સુન તો સહી. એક બાર ૮-૧૦ દિન સુન તો સહી, નાથ ! તો તુજે માલૂમ પડે. આહાહા ! ભાગ્ય બિના સુનનેમેં આતા નહીં, આહાહા !

યહ જ્ઞાન શક્તિ અનંત ગુણમેં નિમિત્ત હૈ ઔર જ્ઞાન શક્તિ અનંત ગુણમેં વ્યાપક હૈ ઔર જ્ઞાન શક્તિ ધ્રુવ ઉપાદાન સહિત હૈ. ત્રિકાળી શક્તિ ધ્રુવ હૈ ઔર પરિણમનમેં ઉસકા ખ્યાલ આયા યે ક્ષણિક ઉપાદાન હૈ. ક્ષણિક ઉપાદાનમેં ખ્યાલ આતા હૈ. કલ-પરસોં કહા થા ન ? અનિત્યસે નિત્યકા જ્ઞાન હોતા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? યહ તો ભગવાનકી - કેવલજ્ઞાનકી કોર્ટ હૈ, પ્રભુ ! યહ તો કેવલજ્ઞાનકી કોલેજ હૈ, તો કોલેજમેં તો સમજના થોડા સૂક્ષ્મ પડેગા ના ? થોડા સમજમેં આયા હો તો ઉસકી સમજમેં આતા હૈ. ઐસી બાત હૈ, ભૈયા !

જ્ઞાન શક્તિ અપને દ્રવ્યકો જાનતી હૈ તો પર્યાયમેં વ્યવહારકા અભાવ હોતા હૈ. જિસકો લોગ વ્યવહાર રત્નત્રય કહે ઉસકા (અભાવ હોતા હૈ). જ્ઞાન શક્તિકા ભાન હુઆ ઔર જ્ઞાનને અપને દ્રવ્યકો દેખા, ગુણકો જાના ઔર અપની પર્યાયકો જાના તો ઉસ સમયમેં આનંદકી પર્યાય ઉત્પન્ન હુઈ, ઉસમેં રાગકા અભાવ હૈ. ઉસમેં વ્યવહાર રત્નત્રયકા અભાવ હૈ, વહ અનેકાંત ઔર સ્યાદ્વાદ હૈ, આહાહા !

લોગ તો સ્યાદ્વાદ કે નામ પર બહુત કુછ કરતે હૈં. આહાહા ! વ્યવહારસે ભી ધર્મ હોતા હૈ ઔર નિશ્ચયસે ભી ધર્મ હોતા હૈ, તો યહ અનેકાંત હૈ. અભી સબ ઐસા કહતે હૈં. સમજમેં આયા ? ભાઈ ! ક્યા કરે બાપૂ ? યહાં તો શક્તિકા વર્ણન હૈ. તો શક્તિ ઉસકા ગુણ હૈ ઔર ગુણકો ધરનેવાલા ગુણી હૈ. ઉસ ગુણી પર દૃષ્ટિ હો તો શક્તિ વિકારરૂપ પરિણમે ઐસા હૈ હી નહીં. વ્યવહાર રત્નત્રયરૂપ પરિણમે ઐસા શક્તિકા કાર્ય નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? યે વ્યવહારકા વિકલ્પ હૈ (ઉસકા અભાવ હોતા હૈ). યહ જ્ઞાન શક્તિ ધરનેવાલે ભગવાન (કી) પર્યાય જાનનેવાલે કો જાનતી હૈ - જાનનેવાલેકી પર્યાય જાનનેવાલેકો જાનતી હૈ, આહાહા ! તબ આનંદકી પર્યાયમેં વ્યવહાર રત્નત્રયકા / રાગકા અભાવ (હોતા હૈ). ઉસકા નામ અનેકાંત કહનેમેં આતા હૈ. ઐસા માર્ગ હૈ, ભાઈ ! વહ ભી દિગંબર સંતોંને જો સ્પષ્ટતા કી, ઐસી બાત કહીં હૈ નહીં, સમજમેં આયા ? આહાહા !

ઇસમેં આત્મા ખ્યાલ કરે તો સમજમેં આતા હૈ ઐસી ચીજ હૈ. ઔર આચાર્ય કહતે હૈં તો સમજાને કો કહતે હૈં કિ નહીં સમજમેં આયે ઉસકે લિયે કહતે હૈં ? તુમ જાન સકતે હો, ભગવાન ! ધ્યાન રખો ! આહાહા ! પાનીકી તૃષા લગી હો તો, ઘરમેં ઘોડા હો, બૈલ હો ઉસકો કહતે હૈં ? કિ પાની લાવ. ઉસકો ખ્યાલ હૈ કિ, ઉસે પાની લાનેકા માલૂમ નહીં

પડેગા. ઔર આઠ સાલકી લડકી હો (ઉસકો કહતે હૈં કિ) બેટા પાની લાવ. વહ જાનતા હૈ કિ, મૈં કહતા હું (તો) વહ સમજેગી. આહાહા ! વૈસે આચાર્ય કહતે હૈં કિ, મૈં જો કહતા હું વહ સમજેગા, ઔર ઉસકો કહતે હૈં. હમ શરીરકો ઔર રાગકો નહીં કહતે હૈં, જાનનેવાલા ભગવાન હૈ ઉસકો હમ કહતે હૈં. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

સાકાર ઉપયોગમયી (જ્ઞાન શક્તિ). ઇસમેં કિતના ભર દિયા હૈ, આહાહા ! જ્ઞાનકી પર્યાય જબ જ્ઞાતાકો જાનતી હૈ તબ જ્ઞાનકી પર્યાયમેં કર્તા-કર્મ ષટ્કારકકા પરિણમન અપને સે હોતા હૈ ઔર જ્ઞાનકી શક્તિમેં ભી કર્તા, કર્મ, કરણ, સંપ્રદાન, અપાદાન, અધિકરણ યે ષટ્કારકકા જ્ઞાનશક્તિમેં રૂપ હૈ. સમજમેં આયા ? પરંતુ જ્ઞાન શક્તિમેં યે ષટ્કારક શક્તિ હૈ - યહ શક્તિ ઉસમેં નહીં. પરંતુ જ્ઞાન સ્વતંત્ર કર્તા હોકર (પરિણમે ઐસી) શક્તિ ઉસમેં હૈ ઔર કર્મ નામ જ્ઞાનકી પરિણતિ કરતે હૈ યહ ઇસકા સ્વતંત્ર કર્મ હૈ. યે કર્તા ઔર કર્મ શક્તિ હોનેકી શક્તિ અપનેમેં હૈ. કર્તા ઔર ક્રિયા શક્તિ હૈ ઉસકે કારણ સે નહીં. આહાહા ! ઐસી બાત હૈ. સમજમેં આયા ?

જ્ઞાન ગુણ હૈ, ઐસી સ્વ સન્મુખકી પર્યાય જબ હોતી હૈ, તબ દ્રવ્ય ઔર ગુણ હૈ, ઐસા ખ્યાલ આયા. હૈ તો હૈ હી. ભૈયા ! સૂક્ષ્મ બાત હૈ. હૈ તો હૈ હી, (લેકિન) ખ્યાલમેં આયા તબ 'હૈ', (ઐસા કહનેમેં આતા હૈ). સમજમેં આયા ? યહ જ્ઞાનશક્તિ સ્વપરપ્રકાશક પ્રધાન શક્તિ હૈ. આહાહા ! અનંત ગુણમેં યે અસાધારણ શક્તિ (હૈ) કિ જો શક્તિ કે કારણ - યહ ઉપયોગમયી શક્તિ, યહ જીવ હૈ. ચિતિ ઔર દશિ સાથમેં લેના ઔર ઇસ શક્તિકી અપેક્ષાસે દૂસરી શક્તિ હૈ વહ અચેતન હૈ. ક્યોંકિ શ્રદ્ધા, ચારિત્ર, આનંદકી શક્તિ સ્વયં હૈ, યે ઉસકો જાનતે નહીં હૈં. યે શક્તિ અપનેકો જાનતી નહીં. સમજમેં આયા ? માર્ગ ઐસા હૈ, ભાઈ ! સમજમેં આયે ઐસી બાત હૈ. ભાષા તો સાદી હૈ, ભગવાન ! અનંત કાલમેં કભી સ્વ સન્મુખ હુઆ નહીં ઔર પર્યાયકા યથાર્થ જ્ઞાન કિયા નહીં, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

જ્ઞાન ઉપયોગમયી - ઉપયોગ તો ત્રિકાલ હૈ. પરંતુ યહ જ્ઞાન ઉપયોગમયી શક્તિ હૈ, ઉસકો જબ પર્યાયમેં જાનનેમેં આયા, તો યે પર્યાયમેં જ્ઞાનગુણ, દ્રવ્ય-ગુણ અનંત ગુણકા સાકાર પર્યાય રૂપસે / વિશેષ રૂપસે પર્યાયમેં જાનનેકા ઉપયોગ હો ગયા. આહાહા ! તો ઉસી સમય ઉસકો અનંત આનંદ આતા હૈ. આહાહા ! સુખ સાગર અમૃતકા સાગર (ઉછલતા હૈ). જબ જ્ઞાન શક્તિકી પર્યાય ઉછલતી હૈ, ઉસમેં આનંદ આદિ અનંત શક્તિકી પર્યાય સાથમેં ઉછલતી હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? માર્ગ તો ઐસા હૈ, ભૈયા ! અભી તો માર્ગમેં ફેરફાર હો ગયા. યહાં તો અસ્તિ હૈ ઔર વ્યવહારસે નાસ્તિ હૈ, આહાહા !

શક્તિ ચલતી હૈ ન ! તો અનેકાંત ચર્ચતે હૈં. ઉપર ક્યા કહતે હૈં ? અનેકાંત અભી વિશેષ ચર્ચતે હૈં. તો ઉસકા અર્થ યહ હૈ કિ, અપની જ્ઞાન શક્તિ દ્વારા - પર્યાય દ્વારા, શક્તિ હૈ - દ્રવ્ય હૈ, ઐસા જ્ઞાનકી પર્યાયમેં ઉસે જ્ઞેય બનાયા તબ 'હૈ' ઐસા જ્ઞાન હુઆ. 'હૈ' ઐસા

જ્ઞાન હોનેસે અતીન્દ્રિય આનંદકા સ્વાદ ભી ઉસી સમય પર્યાયમેં સાથમેં ઉછલતા હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

યે તુમ્હારે પૈસેકી આડમેં સુનને મિલે ઐસા હૈ નહીં. યહાં પૈસા કી કોઈ કીમત નહીં. યહાં તો અકેલે ક્ષયોપશમ આદિ જ્ઞાનકી ભી કીમત નહીં હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઔર વહ ભી (જબ) જ્ઞાનકી પર્યાય અપનેકો જાનતી હૈ, ઉસ સમય જ્ઞાનકી પર્યાયકી ઉત્પત્તિ હુઈ, યહ ઉસકા જન્મક્ષણ હૈ. યે પર્યાયમેં ઉત્પન્ન હોનેકા કાલ હી થા. સમજમેં આયા ? ઔર યે (પર્યાયકા) ઉત્પાદ્ જો હુઆ, જ્ઞાનકે જાનનેસે જો પર્યાયમેં ઉત્પાદ્ હુઆ, વહ પૂર્વકી પર્યાયકે વ્યયકી ભી અપેક્ષા નહીં રખતી હૈ ઔર ઉત્પન્ન હુઈ પર્યાય વહ ધ્રુવકી અપેક્ષા નહીં રખતી હૈ. ધ્રુવકો જાને સહી પરંતુ ઉસકો ધ્રુવકી અપેક્ષા નહીં. સમજમેં આયા ? જ્ઞાનકી પર્યાય (હી) કારણ ઔર જ્ઞાનકી પર્યાય વહ કાર્ય, આહાહા ! ઐસા માર્ગ હૈ પ્રભુકા. યહ ''**સાકાર ઉપયોગમયી જ્ઞાનશક્તિ (જો જ્ઞેય પદાર્થોંકે વિશેષરૂપ આકારોમેં ઉપયુક્ત હોતી હૈ ઐસી જ્ઞાનોપયોગમયી જ્ઞાનશક્તિ)**'' યે ચાર (શક્તિ) હુઈ.

અબ આયી આનંદ (શક્તિ). ''**અનાકુળતા જિસકા લક્ષણ અર્થાત્ સ્વરૂપ હૈ ઐસી સુખશક્તિ**'' આહાહા ! ક્યા કહતે હૈં ? આત્મામેં એક અનાકુળ આનંદ શક્તિ પડી હૈ. આહાહા ! સત્ ચિદાનંદ પ્રભુ ! સત્ નામ શાશ્વત ચિદ્ ઔર આનંદ શક્તિ ઉસમેં પડી હૈ. અતીન્દ્રિય આનંદ (શક્તિ) ત્રિકાલ પડી હૈ. દ્રવ્ય જૈસે ત્રિકાલ હૈ, વૈસે અંતરમેં અતીન્દ્રિય આનંદકી શક્તિ ધ્રુવ - ત્રિકાલ હૈ, આહાહા ! પરંતુ ત્રિકાલ આનંદ ઔર ત્રિકાલ દ્રવ્ય હૈ. ઐસી આનંદકી પર્યાય પ્રગટ કરતી હૈ, તો ઇસમેં 'યે આનંદ પૂર્ણ હૈ', ઐસા જ્ઞાન આતા હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા !

સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ, તબ શ્રદ્ધા તો શ્રદ્ધા હૈ. (ઐસા) ક્યોં આયા ? સુખ હૈ ન ! ઇસ ૪૭ શક્તિમેં સમકિત ઔર ચારિત્ર શક્તિ ભિન્ન નહીં લી હૈ. ક્યા કહતે હૈં વહ સમજો. ૪૭ શક્તિમેં સમકિત શક્તિ ઔર ચારિત્ર શક્તિ ભિન્ન લી હી નહીં. વહ સુખ શક્તિમેં સમા દી હૈ. સમકિત ઔર ચારિત્રમેં સુખ હૈ તો દોનોં ઉસમેં સમા દિયા.

ફિરસે, યહ ૪૭ શક્તિ કે જો નામ હૈ ઉસમેં સમકિત શક્તિ ઔર ચારિત્ર શક્તિ આયી નહીં. ક્યોંકિ દર્શન શક્તિ જો ત્રિકાલી હૈ, સમ્યગ્દર્શન શક્તિ (કી બાત હૈ) સમ્યગ્દર્શન પર્યાય ભિન્ન (હૈ). ત્રિકાલી જો સમ્યગ્દર્શન શક્તિ હૈ ઉસ શક્તિ કી પર્યાય સ્વકો ઔર શક્તિકો પર્યાયમેં પ્રતીત કરતી હૈ. પ્રતીત કરતી હૈ યે પર્યાય હૈ. કિસકો પ્રતીત કરતી હૈ ? યે શક્તિ ઔર શક્તિવાન ઇસકો (પ્રતીત કરતી હૈ). (જો પર્યાય) પ્રતીત કરતી હૈ ઇસમેં દ્રવ્ય, ગુણ આતે નહીં, પરંતુ પ્રતીતમેં દ્રવ્ય, ગુણકા સામર્થ્ય કિતના હૈ વહ સબ પ્રતીતમેં આ ગયા હૈ. ઇસ સમકિત કે સાથ આનંદ સાથમેં હૈ. ઇસ કારણસે સુખમેં શક્તિ સમકિત ઔર ચારિત્ર શક્તિ મિલા દી હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? નહીં તો સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર તો મૂલ ચીજ

હૈ. ઉસકા ઇસમેં નામ તો આયા નહીં. તો (ઇસ તરહ) ઉસમેં વહ આ ગયા. ક્યોંકિ સમ્યગ્દર્શન શક્તિ હૈ, વહ ત્રિકાલીકો પર્યાયમેં પ્રતીત કરતી હૈ. તો પર્યાયમેં જબ ત્રિકાલીકો પ્રતીત કરતી હૈ તો સાથમેં આનંદ આતા હૈ, તો આનંદ આતા હૈ વહ સુખ શક્તિકા પરિણમન હૈ. શ્રદ્ધાશક્તિકા પરિણમન સમ્યક્ પર્યાય (હૈ). પરંતુ આનંદ શક્તિકા પરિણમન - સાથમેં આનંદ આયા વહ આનંદ શક્તિકા પરિણમન હૈ. આહાહા !

યહ કુછ સમજના નહીં ઔર કરો વ્રત, કરો પડીમા, લે લો મહાવ્રત (તો હો જાયેગા ધર્મ !) આહાહા ! સારા દિન સ્ત્રીમેં સે ફુરસદ મિલે નહીં. ઐસા કબ સમજને મિલનેવાલા હૈ ? આહાહા ! ભાઈ ! ચારિત્ર જબ હોતા હૈ તબ ચારિત્રકે સાથ આનંદ આતા હૈ. ઇસલિયે યહ સુખમેં દોનોં શક્તિ સમા દી હૈં. ચારિત્ર કોઈ ઐસા (દુઃખદાયી) નહીં. છ ઢાળામેં આતા હૈ ના ? ''આતમહિત હેતુ વિરાગ જ્ઞાન, તે લખૈ આપકૂં કષ્ટદાન' (દૂસરી ઢાલ - ગાથા - ૬) અંદરમેં રાગકા અભાવ ઔર વીતરાગતાકા (સદ્ભાવ) (ઉસે) લોગ દુઃખદાયી માનતે હૈં. છ ઢાલામેં આતા હૈ.

યહાં તો કહતે હૈં કિ, પ્રભુ ! એક બાર સુન તો સહી. તીન લોકકા નાથ, ચિદાનંદ ભગવાન, અનંત ગુણકા સાગર, અનંત શક્તિકા ભંડાર, જિસકી એક-એક શક્તિમેં અનંત શક્તિકા રૂપ, એક-એક શક્તિમેં અનંત-અનંત શક્તિ વ્યાપક હૈં. ઐસે ભગવાનકો જબ શક્તિ દેખતી હૈ, સ્પર્શતી હૈ ઔર ઉસમેં રમણ કરતી હૈ, તો આનંદ આતા હૈ. તો આનંદમેં દોનોં શક્તિ સમા દી હૈં. આહાહા ! સમ્યગ્દર્શન હુઆ ઔર આનંદ નહીં આયા, ઐસી ચીજ હૈ નહીં ઐસા કહતે હૈ. (કોઈ ઐસા કહતે હૈં), હમે સમકિત તો હૈ પરંતુ આનંદ નહીં આયા. વહ બાત હી જૂઠી હૈ, ઐસા કહતે હૈં. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

કોઈ ઐસા કહતે થે, દિગંબર જૈનમેં જન્મે વહ સમકિતી તો હૈ હી. અબ ઉસકો ચારિત્ર અંગીકાર કરના. હમારે (સંપ્રદાયકે) ગુરુ ભાઈ ભી ૮૦કી સાલમેં ઐસા કહતે થે. હમ તો વાંચન કરતે થે ના ! હમ ઉસકી બાત કરતે થે, તો ઉનકો રુચી નહીં. હમ સંપ્રદાયમેં આ ગયે, ઇસલિયે સંપ્રદાયકી દૃષ્ટિ યહાં હૈ નહીં. તત્ત્વ ક્યા હૈ? વહી હમારી દૃષ્ટિ હૈ. ચાતુર્માસકે બાદ ઉન્હોંને સબકો કહા, 'દેખો ભૈયા ! હમ લોગોંકો સમ્યગ્દર્શન તો ગણધર જૈસા મિલા હૈ. અબ હમ લોગોંકો અહિંસા આદિ વ્રતકા ચારિત્ર લેના વહ વિશેષ કાર્ય હૈ, અરે..! ભગવાન બાપૂ ! આહાહા ! ઐસી ચીજ નહીં હૈ. બાપૂ ! સમકિત ઐસી ચીજ નહીં (હૈ).

સમકિતકી પર્યાય પૂર્ણાનંદકે નાથકો પ્રતીતમેં લેતી હૈ. ફિર ભી પૂર્ણાનંદ પ્રભુ શ્રદ્ધાકી પર્યાયમેં આતા નહીં. ઉસકા સામર્થ્ય કિતના હૈ - વહ પર્યાયમેં - શ્રદ્ધામેં આતા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઐસી બાત હૈ, ભાઈ ! ક્લાસમેં (આયે હુએ) આદમી એકબાર સુને તો સહી, ક્યા ચીજ હૈ ? સમજમેં આયા ? શોભાલાલ તો યહ આત્મા હૈ. સમ્યગ્દર્શનસે પૂરે પૂર્ણાત્માકો પ્રતીત કરતે હૈં, યહ ઉસકી શોભા હૈ. સમજમેં આયા ? ઔર અકેલે સમ્યગ્દર્શનસે

કોઈ મુક્તિ નહીં હોતી. સમજમેં આયા ? જબ કિ ઉસકો મોક્ષમાર્ગ કહા હૈ. છ ઢાળામેં આયા હૈ. તીનોં શીવમગચારી (હૈં). ચૌથે, પાંચવેં ઔર છટ્ઠે ગુણસ્થાનમેં સમ્યક્દૃષ્ટિ હૈ વહ શીવમગચારી હૈં. ફિર ભી શીવમગચારીમેં છટ્ઠે ગુણસ્થાનમેં ચારિત્ર હૈ. વહાં પૂર્ણતા હૈ. વૈસે તો ચારિત્રકી પૂર્ણતા ચૌદહવે (ગુણસ્થાનમેં) આખીરમેં હોતી હૈ. પરંતુ સ્વરૂપકી દૃષ્ટિ / અનુભવ હુઆ ઔર આનંદકા વેદન હુઆ, ઉસકે સાથ ચારિત્રકી રમણતા હુઈ, તો છટ્ઠે-સાતવેં (ગુણસ્થાનમેં) ચારિત્ર ગિનનેમેં આતા હૈ. મોક્ષમાર્ગ તો દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર તીનોં હોકર હોતા હૈ. અકેલે સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાનસે મુક્તિ હોતી હૈ, ઐસા નહીં. ચારિત્ર તો સાથમેં હૈ, ન લે સકે વહ દૂસરી બાત હૈ. આહાહા !

શ્રેણિક મહારાજા જૈસે ક્ષાયિક સમકિતી ચારિત્ર ન લે સકે. પરંતુ પ્રતીતમેં તો ઐસા થા કિ, સ્વરૂપકી રમણતા-ચારિત્ર હોગા તબ મુક્તિ હોગી. સમજમેં આયા ?

અરે..! ઋષભદેવ ભગવાન(કા દૃષ્ટાંત) લો. તિરાસી (૮૩) લાખ પૂર્વ ગ્રહસ્થાશ્રમમેં રહે. ચારિત્ર નહીં થા. તીર્થંકર-ક્ષાયિક સમકિત, તીન જ્ઞાન લેકર આયે (થે). તો ભી ચારિત્ર બિના તિરાસી લાખ પૂર્વ (ગ્રહસ્થાશ્રમમેં) રહે. ચારિત્ર નહીં થા. એક પૂર્વમેં ૭૦ લાખ કરોડ ઔર ૫૬ હજાર કરોડ વર્ષ જાતે હૈં. ઐસા-ઐસા તિરાસી લાખ પૂર્વ ચારિત્ર નહીં થા. શાસ્ત્રમેં ઇતના લિયા હૈ કિ આઠ વર્ષકી ઉમ્રમેં ૧૨ વ્રત લેતે હૈં. ઉત્તર પુરાણમેં આતા હૈ કિ, જિતને તીર્થંકર હો, સબ સમકિત લેકર તો આતે હૈં, પરંતુ આઠ વર્ષકી ઉમ્રમેં વે ૧૨ વ્રત ધારણ કરતે હૈં, ઐસા આતા હૈ. ફિર ભી કરોડો વર્ષ-અરજો વર્ષ વહાં રહે (લેકિન) ચારિત્ર નહીં થા. વહાં (ચારિત્રકા) અંશ હૈ. ચૌથે ગુણસ્થાનકા, પાંચવેં ગુણસ્થાનકા સ્વરૂપાચરણ (ચારિત્ર) થા. પરંતુ જો ચારિત્ર છટ્ઠે-સાતવેં (ગુણસ્થાનકા) ચાહિયે વહ નહીં થા. ઉસમેં તો મહાન-મહાન પુરુષાર્થ (હોતા હૈ). સમ્યગ્દર્શન સે ભી ચારિત્રકા તો મહાન પુરુષાર્થ હૈ. નગ્ન હો જાના ઔર પંચ મહાવ્રત ધારણ કર લેના, વહ કોઈ ચારિત્ર નહીં (હૈ). સ્વરૂપ આનંદકે નાથ(કી) રમણતામેં રમમાણ હો જાના, આહાહા ! આનંદ કે નાથમેં / આનંદમેં મશગુલ - તન્મય હો જાના, ઉસકા નામ ચારિત્ર હૈ. પંચ મહાવ્રત આદિ તો અચારિત્ર હૈ. આહાહા !

યહાં તો અભી પંચ મહાવ્રત કા ભી ઠીકાના નહીં હૈ ઔર માનતે હૈં કિ ચારિત્ર હૈ. જબ નવવી ગ્રૈવેયક ગયે થે - "મુનિવ્રત ધાર અનંત બૈર, ગ્રૈવેયક ઉપજાયો, પણ આતમજ્ઞાન બિન લેશ સુખ ન પાયો" - ૧૧ અંગ પઢે થે, પંચ મહાવ્રત ધારણ કિયે થે, ૨૮ મૂલગુણ સાફ-સાફ પાલતે થે, પ્રાણ જાય તો ભી ઉસકે લિયે આહાર / ભોજન કરે તો લેતે નહીં થે. એસે ક્રિયાકાંડકે શુક્લ લેશ્યાકે ભાવ થે. પરંતુ આતમજ્ઞાન બિન લેશ સુખ ન પાયા; યે સબ દુઃખ થા. પાંચ મહાવ્રતકા પરિણામ યે રાગ હૈ, દુઃખ હૈ ઔર આસ્રવ હૈ. વહ ચારિત્ર નહીં. વ્યવહાર આતા હૈ પરંતુ હૈ દુઃખ, હૈ જગ પંથ, ઇતના સંસાર હૈ. પંચસંગ્રહમેં આયા હૈ કિ, અજ્ઞાનીકો ભી જિતના રાગ આતા હૈ, (વહ) સબ સંસાર હૈ. સમયસાર નાટકમેં મોક્ષ અધિકારમેં

આતા હૈ. ૪૦ વાં બોલ હૈ. યહાં તો યે કહતે હૈં કિ, સમ્યગ્દર્શનકી ખબર નહીં કિ સમ્યગ્દર્શન કૈસે ઉત્પન્ન હોતા હૈ ? ઔર હો તો કૈસી દશા હો ? ઉસકી ખબર નહીં હૈ. ઔર વ્રત ઇત્યાદિ અપની કલ્પનાસે લેકર નવવીં ગ્રૈવેયક ગયા. તો યહાં તો ઐસે વ્રત ભી નહીં ઔર માને કિ હમેં ચારિત્ર હૈ, પંચમ ગુણસ્થાન હૈ, છઠ્ઠા ગુણસ્થાન હૈ, માનો બાપૂ ! આહાહા !

સ્વરૂપકી દૃષ્ટિ હુઈ ઔર સ્વરૂપકા જ્ઞાન હુઆ, સ્વરૂપમેં લીનતા-રમ જાના, ઇસ આનંદમેં અંદર ઘુસ જાના, આનંદકી ઉગ્ર પર્યાય હોના - ઉસકા નામ ચારિત્ર હૈ. સમજમેં આયા ? તો ઐસે ચારિત્ર બિના મુક્તિ કભી નહીં હોતી. અકેલે સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાનસે મુક્તિ નહીં હોતી. ભલે હી શીવમગચારી, ઐસા કહનેમેં આતા હૈ. (લેકિન) આત્મામેં ચારિત્રકી રમણતા (હુએ બિના મુક્તિ નહીં હોતી). આહાહા ! કોઈ નગ્નપના લે લિયા ઔર પંચમહાવ્રત લે લિયા ઇસલિયે ચારિત્ર હો ગયા, ઐસા નહીં હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? અંતરમેં આત્માકા દર્શનપૂર્વક, આનંદ પૂર્વક, જ્ઞાન પૂર્વક સ્વસંવેદન હોકર, આનંદકા રમણ (હોના વહ ચારિત્ર હૈ). જિસકે સુખકે સ્વાદકે આગે ઇન્દ્રકે, ઇન્દ્રાણીકે કરોડો કે સુખ ભી ઝહર જૈસા દિખે - યે તો સમ્યક્‌દૃષ્ટિકો ઐસા હૈ, સમજમેં આયા ? આતા હૈ ના ? “ચક્રવર્તીકી સંપદા, ઇન્દ્ર સરીખા ભોગ, કાગવીટ સમ માનતે સમકિત્‌દૃષ્ટિ લોક” આહાહા ! ઇન્દોરમેં કાચકા મંદિર હૈ ઉસમેં લિખા હૈ. બતાયા થા, દેખો ! ક્યા લિખા હૈ ?

સમ્યક્‌દૃષ્ટિ અપને આનંદકે સ્વાદમેં આયા (તો ઉસકી દૃષ્ટિમેં) “ચક્રવર્તીકી સંપદા, ઇન્દ્ર સરીખા ભોગ કાગવીટ” (સમાન લગતી હૈ). મનુષ્યકી વિષ્ટા તો ખાદમેં ભી કામ આતી હૈ. પરંતુ કાગકી વિષ્ટા ખાદમેં ભી કામ આતી નહીં હૈ. સુખી વિષ્ટા નુકસાન કરતી હૈ. આહાહા ! લોગ કહતે હૈં કિ પુણ્યકો વિષ્ટા ક્યોં કહતે હો ? પરંતુ ભગવાનને તો ઝહર કહા હૈ - વિષ્ટા તો અભી સાદી ભાષા હૈ - તો યહાં તો વિષ્ટા કહા. પુણ્યકે ફલકો કાગવીટ સમ માનતે હૈં. જિસકે ફલકો કાગવિષ્ટા સમ માને, ઉસકે કારણકો વિષ્ટા હી માનતે હૈ, ઝહર હી માનતે હૈં, આહાહા ! સમજમેં આયા ? આહાહા !

યહાં કહતે હૈં કિ, જ્ઞાન ઉપયોગ પ્રધાન ચીજ હૈ. ક્યોંકિ જ્ઞાન અપનેકો જાને, જ્ઞાન દૂસરે ગુણકો જાને, જ્ઞાન દ્રવ્યકો જાને, જ્ઞાન પરકો જાને, જ્ઞાન જડ આદિકે અસ્તિત્વકો જાને. જડકે અસ્તિત્વકી જડકો ખબર નહીં. દૂસરી બાત, જ્ઞાનસ્વરૂપી ભગવાન આત્મા આહાહા ! જ્ઞાન-જ્ઞાનકો જબ જાનતા હૈ તબ તો અતીન્દ્રિય આનંદ આતા હૈ. સમજમેં આયા ? યે આનંદકી ભૂમિકામેં ચારિત્રમેં રાગ આદિ આતા હૈ પરંતુ યહ દુઃખરૂપ હૈ. વ્યવહાર હેય બુદ્ધિસે આતા હૈ. સમકિતીકો ભી વ્યવહાર આતા તો હૈ પરંતુ હેય બુદ્ધિસે આતા હૈ, ઐસી બાત હૈ ઔર જિસે હેયબુદ્ધિ નહીં (વહ) આત્મા (કો) હેય માનતા હૈ ઔર જિસને આત્મા ઉપાદેય માના હૈ, વહ રાગકો હેય માને બિના રહે નહીં. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ઐસી બાત હૈ, બાપૂ !

“**અનાકુલતા જિસકા લક્ષણ અર્થાત્ સ્વરૂપ હૈ ઐસી સુખશક્તિ**” આહાહા ! સુખમેં

આકુળતા જરા ભી નહીં હૈ. રાગ ઔર પુણ્યકે પરિણામમેં તો આકુલતા હૈ. યે સુખ શક્તિકા પરિણમન નહીં. વહ તો દુઃખરૂપદશા હૈ. આહાહા ! દુનિયા સુખકે લિયે તરસતી હૈ ન ! સુખકી અભિલાષા હૈ, પરંતુ સુખ હૈ કહાં ? પૈસામેં કોઈ સુખ નહીં. સુખ તો અપની પર્યાયમેં જ્ઞાનકા ક્ષયોપશમ હૈ ઉસમેં ભી નહીં. જ્ઞાનકા ક્ષયોપશમ હુઆ, પરલક્ષી જ્ઞાન(મેં) ૧૧ અંગ - ૯ પૂર્વ પઢે, તો ભી (ઐસી પરલક્ષી) જ્ઞાનકી પર્યાયમેં સુખ નહીં હૈ, આહાહા ! સુખ તો અંદર ભગવાન આત્મામેં હૈ. જિસકે સાથ સમ્યગ્દર્શન ઔર ચારિત્ર ભી સાથમેં હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

એક શક્તિમેં દો શક્તિ સમા દી હૈ. બહુત પ્રશ્ન આતે થે કિ, ઇસમેં સમકિતદર્શન (ઔર) ચારિત્ર ગુણ ક્યોં નહીં આયા ? પરંતુ ઇસ પ્રકારસે આયે. સિદ્ધમેં આઠ ગુણ દિયે હૈં, ઉસમેં ચારિત્ર ગુણ નહીં આયા - સુખ આતા હૈ, સમજમેં આયા ? સિદ્ધમેં ચારિત્ર નહીં હૈ, ઐસા નહીં, ચારિત્ર તો હૈ. તો (ચારિત્ર) ક્યા ? સ્વરૂપકી પૂર્ણ રમણતા વહ ચારિત્ર (હૈ). ઇસે સુખ ગુણમેં સમા દિયા હૈ. સિદ્ધકે આઠ ગુણમેં સમા દિયા હૈ. ઐસા યહાં લેના. (વહાં સિદ્ધમેં) સમ્યગ્દર્શન (ઔર) ચારિત્ર (કો) સુખમેં સમા દિયા હૈ. સમજમેં આયા ? વૈસે યહાં ભી સુખમેં દો ગુણ સમા દિયે હૈં, વૈસે લે લેના. યહ તો સિદ્ધાંતકા આધાર દિયા. જ્ઞાન, દર્શન, સુખ ઔર વીર્ય (યે) ચાર (ગુણ ઘાતી કર્મકે અભાવસે પ્રગટ) હુએ ઔર (અવ્યાબાધ, અવગાહ, અગુરુલઘુ ઔર સૂક્ષ્મત્વ - યહ) ચાર ગુણ અઘાતીકે (અભાવસે પ્રગટ હુએ). આહાહા !

ઐસે યહાં સુખશક્તિકી જહાં સંભાલ હુઈ, વહાં પ્રતીત ઔર ચારિત્રકી (પર્યાય) સાથમેં હુઈ, ઐસા કહતે હૈં. સમજમેં આયા ? ઔર સુખકી પરિણતિ / આનંદ જો આયા, વહ સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રકા ફલ જો આનંદ હૈ, વહ સાથમેં હૈ. આહાહા ! ચારિત્ર ઉસકો નહીં કહતે હૈં કિ, પંચ મહાવ્રતકે પરિણામ ઔર નગ્ન હો જાયે, ૧૧ પડીમાધારી હો જાયે, સાત પડીમા, આઠ પડીમા, દસ પડીમા આતી હૈ ન ? પંદ્રહ પડીમા હો તો પંદ્રહ પડીમા લે લેવે. આહાહા ! વહ પડીમા નહીં, ભાઈ ! તુજે ખબર નહીં હૈ, આહાહા ! સ્વરૂપ તો આનંદમય, સમ્યગ્દર્શન ઔર ચારિત્રમય આત્મા હૈ. ઇસકી પ્રતીતિ, જ્ઞાન, રમણતા ઔર સુખ એક સમયમેં હોતા હૈ. ઉસકો યહાં સુખ શક્તિકા પરિણમન કહનેમેં આતા હૈ. દૂસરી રીતસે કહેં તો યે સુખ શક્તિ દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાયમેં વ્યાપતી હૈ. તબ સુખ ગુણકી પ્રતીતિ આયી. પર્યાયમેં સુખ આયા નહીં ઔર સુખકી પ્રતીતિ આતી હૈ, ઐસા હૈ નહીં. વિશેષ કહેંગે....

❁

પ્રવચન નં. ૬

શક્તિ-૫, ૬ - તા. ૧૬-૦૮-૧૯૭૭

अनाकुलत्वलक्षणा सुखशक्ति: ।।५।।
स्वरूपनिर्वर्तनसामर्थ्यरूपा वीर्यशक्ति: ।।६।।

(સમયસાર શક્તિકા અધિકાર ચલતા હૈ). આત્મા જો પદાર્થ હૈ; આત્મ વસ્તુ વહ તો શક્તિવાન હૈ, સ્વભાવવાન હૈ. ઉસકા સ્વભાવ, ઉસકી શક્તિકો - ગુણકો યહાં શક્તિ કહતે હૈં. દ્રવ્ય ભી ત્રિકાલ શાશ્વત હૈ ઔર અનંત ગુણ ભી એક સમયમેં તિરછા - એક સાથમેં અક્રમ (રૂપસે) વર્તતે હૈં.

ક્યા કહા ? અપના અસંખ્ય પ્રદેશ - ભૂમિકા - અપના દેશ - ક્ષેત્ર ઉસમેં અનંત ગુણ જ્ઞાન, દર્શન, આનંદ એસા તિરછા અનંત ગુણ એક સમયમેં એસે વ્યાપક હૈ. તિરછા સમજતે હો ? તિરછેકો ક્યા કહતે હૈં ? ટેડા - કહતે હૈં. આહાહા !

ભગવાન આત્માકે દેશમેં - દેશ નામ અસંખ્ય પ્રદેશકે ક્ષેત્રમેં અનંત શક્તિયાં રહતી હૈં. યહ અનંતી શક્તિ એક સમયમેં (એક) સાથમેં હૈ ઔર પીછે પર્યાય જો હોતી હૈ, વહ ક્રમસર હોતી હૈ. આયત સમુદાય ઐસી (પર્યાય) જિસ સમયમેં અનંત ગુણકી અનંતી પર્યાય હુઈ, (વહ) ઉસી સમયમેં હોનેવાલી હુઈ. દૂસરે સમયમેં વહી હોનેવાલી હુઈ, એસે ક્રમસર-આયત લંબાઈમેં અનંત પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ. ઉસકો આયત સમુદાય કહતે હૈં. ઔર એક આત્મા ઉસકે અસંખ્ય પ્રદેશમેં એક-એક પ્રદેશમેં અનંત ગુણ (હૈ). સારા અસંખ્ય પ્રદેશમેં અનંત ગુણ વ્યાપક હૈ. એક પ્રદેશમેં પૂર્ણ ગુણ (વ્યાપક) નહીં. અસંખ્ય પ્રદેશમેં પૂર્ણ ગુણ વ્યાપક હુઆ હૈ - રહા હૈ. આહાહા ! એસે સ્વદેશકી સેવા કિયે બિના સ્વતંત્રતા પ્રગટ નહીં હોગી. આહાહા ! સમજમેં આયા ? કલ ૧૫ અગસ્ત થી ના ? સ્વરાજ-સ્વતંત્ર (હુઆ) ધૂલમેં ભી સ્વતંત્ર નહીં હૈ.

આતમરાજા - ઐસા (સમયસારકી) ૧૭-૧૮ ગાથામેં આયા હૈ. આતમ રાજા (કહા હૈ). આહાહા ! જૈસે બાહરકા રાજા હૈ વહ છત્ર-ચામર આદિ સે જાનનેમેં આતા હૈ કિ, યહ રાજા હૈ ઔર ઉસકે શરીરકી ઋદ્ધિ-સમૃદ્ધિ ઐસી દિખનેમેં આતી હૈ કિ, યહ રાજા હૈ. સમજમેં આયા ? ઐસે આતમરાજા. ઐસા સમયસાર ૧૭-૧૮ ગાથામેં પાઠ હૈ. આહાહા ! ભગવાન

આત્મા ! રાજા નામ 'રજ્જતે - શુભતે ઇતિ રાજા'. અપની શક્તિ ઔર સુખ આદિ ગુણસે શોભતે હૈં, ઇસલિયે ઉસકો રાજા કહનેમેં આતા હૈ. વિકારકા પરિણામસે - સંયોગસે શોભતા હૈ, વહ આત્મા નહીં. ક્યા કહા ? યહ સંયોગ - ચક્રવર્તિકા રાજ હો યા ઈન્દ્રપદ હો, ઉસસે આત્મા શોભે વહ રાજા - આત્મા નહીં; ઔર પુણ્ય-પાપકે ભાવસે આત્મા શોભે, વહ આત્મા નહીં, આહાહા ! સમજમેં આયા ? આત્મા તો અપની અનંતી શક્તિસે અંદર શોભાયમાન હૈ. આહાહા ! જિસકા સુખ શણગાર હૈ.

અપના સુખ સ્વભાવ હૈ. પાંચવીં શક્તિ ચલતી હૈ ન ? આહાહા ! તો અપને સ્વભાવમેં જૈસે જ્ઞાન, દર્શન, આનંદ આદિ શક્તિ હૈ, ઐસી સુખ શક્તિ - આનંદ શક્તિ હૈ. ઇસ આનંદ શક્તિકી અનંત શક્તિ હૈ ઔર ઇસ આનંદ શક્તિમેં અનંત ગુણકા રૂપ હૈ. તો ક્યા કહતે હૈં ? આહાહા ! જબ યહ જ્ઞાન શક્તિકા ભંડાર ભગવાન આત્મા ! ઉસ પર દૃષ્ટિકા સ્વીકાર હોને સે અર્થાત્ સમ્યગ્દર્શન હોને સે, અર્થાત્ સમ્યક્-સત્ય પૂર્ણ આનંદ સ્વરૂપ ઉસકો દેખના-દર્શન હોના-પ્રતીત હોના, ઉસમેં અનંત ગુણકે સુખકા સ્વાદ આતા હૈ, ઐસા કહતે હૈં. ક્યા કહા વહ ? યે સુખ સ્વરૂપ શક્તિ હૈ. તો સુખકા રહનેવાલા સાગર - ભગવાન આત્મા ! ઉસ પર દૃષ્ટિ કરને સે (સુખ પ્રગટ હોતા હૈ). આહાહા ! સમજમેં આયા ?

આજ તો દોપહરમેં દિમાગમેં ઐસી બાત ચલી થી કિ, મુનિરાજ - આત્મજ્ઞાની, આત્મધ્યાની હૈ. આનંદકા અનુભવ લેનેવાલે હૈં. ઉન્હેં દેહકી સ્થિતિ પૂરી હોનેકા ખયાલ આ જાય કિ, અબ દેહકી સ્થિતિ નહીં રહેગી, સમજમેં આયા ? (તો ઐસી ભાવના ભાતે હૈં) વહ ભક્તિ હિન્દીમેં ભી હૈ. **'ચલો સખી વહાં જાઈએ, જહાં અપના ન કોઈ, ક્લેવર ભખે જનાવરા, મુઆ ન રોએ કોઈ'** ઐસા આતા હૈ. **'માટી ભખે જનાવરા'** - તુમ્હારી હિન્દી ભાષામેં હોગા. હમ તો બહુત બાર કહતે હૈં, **'ચલો સખી વહાં જઈએ'** મુનિરાજ ! અપની શુદ્ધ પરિણતિકો (ઐસા) કહતે હૈં. આહાહા ! **'ચલો સખી વહાં જઈએ, જહાં અપના ન કોઈ'** મુજે કોઈ પિછાને નહીં. અપના કોઈ નહીં હૈ, વહાં હમ જંગલમેં - ગુફામેં ચલે જાયેં. જહાં આનંદ સાગર ભગવાન હૈ, ઉસકી લીનતામેં હમ ચલે જાવે. આહાહા ! **'માટી ભખે જનાવરા'** - હમારે યહાં (ગુજરાતીમેં) **'ક્લેવર ભખે જનાવરા'** – (ઐસા આતા હૈ). કલેવર (માને) શરીર - મૃતક ક્લેવર. વહ ક્લેવર શિયાળ (જાનવર) ભખે (ખાયે). ઔર **'મુઆ ન રોયે કોઈ'** દેહ છૂટે તો કોઈ રોનાર નહીં. રોનાર સમજે ? રોનેવાલા કોઈ નહીં. આહાહા ! ક્યોંકિ આનંદકા સાગર મેરા આત્મા (ઉસકે) આનંદમેં લીન હોનેકો - મૈં ગિરિ ગુફામેં (અર્થાત્) અંદરમેં ચલે જાતા હું. આહાહા ! સમજમેં આયા ? સમયસારકી ૪૯ ગાથામેં 'ગિરિ ગુફા' (આતા હૈ). ભગવાન નિશ્ચય સે તો ગિરિ ગુફા તો ઉસકો કહતે હૈં, કિ ભગવાન આત્મા જિસમેં અનંત ગુણ હૈ - વહાં જાના ઉસકો ઉસે ગિરિ ગુફામેં જાના કહતે હૈં. આહાહા ! બાહરકી ગિરિ ગુફા તો વ્યવહારકા - નિમિત્તકા કથન હૈ. સમજમેં આયા ? જહાં અપના ભગવાન આત્મા હૈ (વહ ગિરિ ગુફા હૈ), આહાહા !

પ્રવચનસાર ચરણાનુયોગ (અધિકારમેં) એક બાત ચલી હૈ. જબ (કોઈ સમ્યક્‌દૃષ્ટિ રાજા) અપને આનંદમેં લીન હોનેકો દીક્ષિત હોતે હૈં, તો સ્ત્રીકો કહતે હૈં કિ 'હે સ્ત્રી ! તૂ શરીરકો રમાડનેવાલી (કામ ક્રિડા કરનેવાલી) સ્ત્રી હૈ, મુજે નહીં. મેરી તો અનાદિ-અનંત અનુભૂતિ અંદર પડી હૈ, વહ મેરી સ્ત્રી હૈ. મૈં તો ઉસમેં રમનેકો જાતા હું' આહાહા ! સમજમેં આયા ? 'હે સ્ત્રી ! રજા દે. મેરે આનંદ સ્વરૂપમેં જાનેકો (રજા દે)' આનંદ સ્વરૂપ ઐસી મેરી અનુભૂતિ અનાદિકી (હૈ). આહાહા ! અનાદિકી અનુભૂતિકી (બાત) કહતે હૈં, પર્યાયકી નહીં. યહ તો ઉસકા સ્વરૂપ ત્રિકાલ (હૈ, ઉસકી બાત હૈ).

સમયસારકી ૭૩ ગાથામેં ભી આતા હૈ. વહાં આતા હૈ કિ, આત્માકી પર્યાયમેં રાગ આદિ તો નહીં પરંતુ રાગ આદિ સે ભિન્ન પરિણતિ, રાગ રહિત પરિણતિ (જો) પર્યાયમેં ષટકારકકી હોતી હૈ, વહ ભી મેરી (ત્રિકાલ) અનુભૂતિમેં નહીં. મૈં તો રાગ સે ભિન્ન હું, પર સે તો ભિન્ન હું પરંતુ મેરી પરિણતિમેં નિર્મળ શુદ્ધ ષટકારકકી પરિણતિ (હોતી હૈ, ઉસસે ભી મૈં ભિન્ન હું). પર્યાયમેં ષટકારક રૂપી દશા હોતી હૈ. પર્યાયકી કર્તા પર્યાય, પર્યાયકા કર્મ પર્યાય, પર્યાયકા સાધન પર્યાય, પર્યાયકા સંપ્રદાન પર્યાય, અપની પર્યાય હોકર (અપનેમેં રખી) - પર્યાયસે પર્યાય હુઈ, પર્યાયકા આધાર પર્યાય. ઐસે ષટકારક કી નિર્મળ પરિણતિ જો હૈ, ઉસસે ભી મેરી અનુભૂતિ તો ભિન્ન હૈ. આહાહા ! અનુભૂતિ નામ ત્રિકાળ સ્વભાવ. યહ અનુભૂતિ પર્યાય નહીં. ૭૩ ગાથામેં હૈ, સમજમેં આયા ? આહાહા !

મૈં જહાં હું વહાં મેરી અનુભૂતિ મેરેમેં હૈ. 'હે સ્ત્રી ! મુજે છોડ દે ! નહીં છોડેગી તો ભી આજ્ઞા માંગુગા (કિ) અબ રજા દે !' બાદમેં તો ઘર છોડકે ચલે જાતે હૈં. રજા દે તો ચલે જાના, ઐસા કુછ હૈ નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

માતાકો કહતે હૈં, 'જનેતા ! તૂ શરીરકી જનક - જનેતા હૈ. મેરી જનેતા તૂ નહીં. મૈં તો આત્મા હું. માતા ! એકવાર માતા રજા દે ! મૈં મેરી આનંદરૂપી માતા (હૈ) વહાં મૈં જાના ચાહતા હું. મેરે અંદર શુદ્ધ આનંદકી દશા - માતા, ઉસકે પાસ મૈં જાના ચાહતા હું. વહી મેરી માતા હૈ. ઉસમેં સે આનંદકી દશા ઉત્પન્ન હોતી હૈ. સમજમેં આયા ? માતા ! જનેતા કહતે હૈં ન જનેતા ? તૂ શરીરકી જનેતા હો, મેરે આત્માકી નહીં. માતા ! એકવાર રોના હો તો રો લે. મૈં ૨૫ વર્ષકી યુવાન અવસ્થામેં હજારો રાનીયાં છોડકર ચલા જાતા હું. માતા ! મેરા આનંદ સ્વભાવકા સ્વાદ લેને મૈં જંગલમેં ચલા જાતા હું. માતા ! એકબાર રોના હો તો રો લે, માં ! મૈં કોલ કરાર કરતા હું, માતા ! ફિર દૂસરી માતા નહીં કરુંગા. મૈં દૂસરી માતા નહીં કરુંગા' આહાહા !

હમ સંપ્રદાયમેં થે તબ ભી કહતે થે. શ્વેતાંબરકા ઉત્તરાધ્યયન હૈ, ઉસમેં ૧૪વાં અધ્યયન હૈ. ઉસમેં બ્રાહ્મણકા લડકા દીક્ષિત હોતા હૈ તો માતાકે પાસ આજ્ઞા માંગતા હૈ. તો ઉસ સમય ૬૦ વર્ષ પહલે હમ તો કહતે થે. ઉત્તરાધ્યયન સૂત્ર હૈ ઉસમેં શ્લોક હૈ. ૬ હજાર શ્લોક

કંઠસ્થ થા. ૭૦-૭૧ કી સાલમેં શ્વેતાંબરકે ૬ હજાર શ્લોક કંઠસ્થ થે. ઉસમેં યહ એક શ્લોક આયા થા.

`अजैव धम्मम् पडिवज्जयामो, जहिं पुवणान पुनमभवामो;
अणागयेण एव य स्थितिंचि, श्रद्धाखमम्एव विण ए तुणागम'

ઉત્તરાધ્યયનકા શ્વેતાંબરકા ઐસા શ્લોક હૈ. અબ ઉસકા અર્થ કરેંગે. ઉસમેં ભી હમ કહતે થે. 'अजैव धम्मम् पडिवज्जयामो' હે માતા ! જનેતા ! મેરા આનંદ સ્વરૂપકો અંગીકાર કરનેકો મૈં જંગલમેં જાતા હું. 'अजैव धम्मम्' આજ હી, 'धम्मम् पडिवज्जयामो, जहिं पुव**णा**न पुनमभवामो;' 'માતા ! મૈં અંદરમેં ધર્મ અંગીકાર કરને જાતા હું' ઔર હમ કહતે હૈં, 'जहिं पुवन्नान पुनमभवामो' 'માતા ! દૂસરા ભવ હમ નહીં કરેંગે. હમ તો આનંદકા નાથમેં રમણતા કરનેકો ચલે જાતે હૈં' આહાહા ! અંદર સુખકા ભંડાર ભગવાન હૈ, આહાહા ! મૈં વહાં જાતા હું. 'अणागयेण एव य स्थितिंचि' 'માતા ! ઇસ જગતમેં નહીં પ્રાપ્ત હુઈ ઐસી કૌનસી ચીજ રહ ગઈ હૈ ? સબ મિલા (હૈ). સ્વર્ગ મિલા, માતા, કુટુંબ, રાજ મિલા, સબ મિલા. પ્રભુ ! કોઈ 'अणागयेण' – ભૂતકાલમેં નહીં પ્રાપ્ત હુઈ કોઈ ચીજ રહી નહીં. સબ ચીજ પ્રાપ્ત હુઈ હૈ. એક આત્મા મૈંને પ્રાપ્ત નહીં કિયા. આહાહા ! **`अणागयेण एव य स्थितिंचि'** ઉસ સમય યહ શ્લોક આતા થા. ઉસ વક્ત સભા ડોલ ઉઠતી થી. ૬૦ સાલ પહલેકી (બાત હૈ). '**जहिं** पुव**णा**न पुनमभवामो अणागयेण एव य स्थितिंचि' 'હે માતા ! જગતકી કોઈ ભી સંયોગ-ચીજ મિલે બિના નહીં રહી. સબ સંયોગ અનંત બાર મિલા' 'श्रद्धाखमम्एव' 'હે માતા ! એકબાર શ્રદ્ધા નક્કી કર ઔર હમે ક્ષમા કરકે રજા દે દે' 'श्रद्धाखमम्एव विण ए तुणागम' 'માતા ! જનેતા ! હમારે પ્રતિ - શરીર પ્રતિ રાગ છોડકર હમકો રજા દે દે', આહાહા !

યહાં કહતે હૈં સુખ શક્તિ જો આત્મામેં હૈ, એ સુખ શક્તિમેં જ્ઞાનકા સુખ, દર્શનકા સુખ, ચારિત્રકા સુખ, સુખકા સુખ, વીર્યકા સુખ, અસ્તિત્વકા સુખ, વસ્તુત્વકા સુખ, કર્તા શક્તિકા સુખ, કર્મ શક્તિકા સુખ, (ઐસી) અનંત શક્તિકા સુખ મેરી સુખ શક્તિમેં આતા હૈ, સમજમેં આયા ? જૈસે યહાં કહતે હૈં ન ? હમારી સ્ત્રી સુખકા કારણ હૈ, લડકા સુખકા કારણ હૈ, પૈસા સુખકા કારણ હૈ, ધૂલમેં ભી (સુખકા કારણ) નહીં હૈ. આહાહા ! અજ્ઞાનમેં હૈરાન હો ગયા.

યહાં તો કહતે હૈં મેરે સુખમેં મેરા જ્ઞાનકા સુખ હૈ, દર્શનકા સુખ હૈ, ઐસે અનંત ગુણકા સુખ મેરે સુખમેં હૈ. યે તુમ્હારે પૈસે, સેઠ તો કહીં રહ ગયે. આહાહા ! સરાફકા ધંધા તો અંદરમેં હૈ. યે શક્તિ કહી ન ? અપને પાંચવીં શક્તિ ચલતી હૈ ન ? '**અનાકુલતા જિસકા લક્ષણ અર્થાત્ સ્વરૂપ હૈ ઐસી સુખશક્તિ**' યે શબ્દ બહુત થોડે હૈં, પરંતુ ભાવ બહુત ભરા હૈ. આહાહા !

ભગવંત ! તેરે આત્મામેં અનાકલ જિસકા સ્વરૂપ (હૈ) ઐસી સુખ શક્તિસે તુમ ભરા

પડા હૈ, પ્રભુ ! આહાહા ! હિરનકી નાભિમેં કસ્તુરી (હૈ લેકિન હિરનકો) કસ્તુરીકી કીમત નહીં. વૈસે અપની શક્તિમેં આનંદ હૈ ઉસકી ખબર નહીં. (ઇસલિયે) પરમેં આનંદ ઢુંઢને જાતા હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? યહ તો વસ્તુકી સ્થિતિ ઐસી હૈ, ભાઈ ! પ્રભુ ! વીતરાગ માર્ગ ઐસા બતાતે હૈં. આહાહા ! મૈં મેરે માર્ગમેં જાતા હું, આહાહા !

ગજસુકુમાર થે ન ? શ્રીકૃષ્ણકે ભાઈ (થે). જબ શ્રીકૃષ્ણ નેમિનાથ ભગવાનકે દર્શન કરને જાતે હૈ, તો હાથી પર બૈઠકર જાતે હૈં. ગજસુકુમાર તો છોટા કુમાર થા. ભાઈકી ગોદમેં બૈઠે હૈં. ગોદમેં બૈઠકર હાથી પર જા રહે થે. નેમિનાથ ભગવાન પધારે થે તો હાથી પર બૈઠકર દર્શન કરને જા રહે થે. (શ્રીકૃષ્ણ) વાસુદેવ થે ના ? તો હાથી પર (બૈઠકર જા રહે થે). વહાં એક સોનીકી કન્યા થી. એ કન્યા સોનેકે ગેંદસે ખેલ રહી થી. બહુત સુંદર થી. શ્રી કૃષ્ણકો ઐસી ઇચ્છા હુઈ કિ, ઉસ સોનીકી કન્યાકો અંતઃપુરમેં લે જાવ. ગજસુકુમારકી શાદી કરેંગે, આહાહા !

ધ્યાન રખો ! ક્યા કહતે હૈં ? ઉસ (કન્યાકો) અંતઃપુરમેં લે ગયે. ગજસુકુમાર, શ્રી કૃષ્ણ આદિ ભગવાનકે પાસ ગયે ઔર ભગવાનકી વાણી સુની, ઔર વાણી સુનકર હી અંદરમેં સે વીર્ય ઉલ્લસીત હુઆ, (ઔર કહા) 'નાથ ! મૈં મુનિપના લેના ચાહતા હું, મૈં મેરી માતાકે પાસ આજ્ઞા લેને જાઉં.' દેવકી માતા (થી). (માતાકો કહા) 'માતા ! મુજે મુનિપના (લેના હૈ). મેરે આનંદકે નાથકી સંભાલ કરનેકો જા રહા હું. મેરા આનંદ સ્વરૂપ, સુખ સ્વરૂપ ઉસકી સંભાલ ઔર ઉસકી રક્ષા કરનેકો જા રહા હું. મેરે પરિણામમેં - પર્યાયમેં જો દુઃખ હૈ, વહ મેરી આનંદ (ઔર) સુખકી પરિણતિમેં દુઃખકા અભાવ હૈ'. આહાહા !

ક્યા કહા ? મેરે આત્મામેં આનંદ નામકા સુખ હૈ ઔર વહ દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાય તીનોંમેં વ્યાપ્ત હૈ. જબ દ્રવ્ય પર દૃષ્ટિ પડતી હૈ તો એ સુખ ગુણ દ્રવ્યમેં, ગુણમેં ઔર પર્યાયમેં તીનોંમેં વ્યાપ્ત હોતા હૈ. ઔર સુખકી વ્યાપ્તિ જબ પર્યાયમેં હુઈ તો ઉસ સમય વ્યવહાર મોક્ષમાર્ગ જિસકો કહે (ઐસા) રાગ-વિકલ્પ ઉસકા ઉસમેં અભાવ હૈ. આહાહા ! ઐસી બાત હૈ, પ્રભુ ! આહાહા ! અભી તો બહુત ગડબડ હો ગઈ હૈ, આહાહા ! બાત તો ઐસી હૈ.

(સમયસારમેં) પહલા શ્લોક કહા ન ?

नमः समयसाराय स्वानुभूत्या चकासते।
चित्स्वभावाय भावाय सर्वभावांतरच्छिदे।। १।।

યહ સમયસારકા પહલા કલશ (હૈ). આત્મખ્યાતિ - પ્રસિદ્ધિકા પહલા કલશ (હૈ).

नमः समयसाराय - મૈં આનંદ ઔર જ્ઞાનકા સ્વરૂપ સે ભરા પ્રભુ (હું). મેરા આનંદ ઉસ ઓર ઝુકતા હૈ; રાગ ઔર પરકી ઓર ઝુકના છોડકર મેરા સમયસાર આનંદકા સાગર ઉસ ઓર મેરા નમન – વિનય ઝુકતા હૈ, આહાહા ! **नमः समयसाराय स्वानुभूत्या चकासते** – મેરા આનંદકા નાથ મેરી અનુભૂતિ સે પ્રગટ હોતા હૈ. કોઈ વિકાર યા દયા-દાનકે વ્યવહાર

સે પ્રગટ નહીં હોતા હૈ, ઐસા કહતે હૈં. **स्वानुभूत्या चकासते** – અપની આનંદકી પરિણતિકે કારણ સે વહ પ્રગટ હોતા હૈ, આહાહા ! **चित्स्वभावाय भावाय** – મૈં ભાવાય નામ આત્મ પદાર્થ હું ઔર મેરા જ્ઞાન આદિ ગુણ ચિદ્ સ્વભાવ નામકા ગુણ હૈ. ઔર સ્વાનુભૂતિસે મેરી પર્યાયમેં આત્મા પ્રસિદ્ધ હોતા હૈ, આહાહા ! પહલે શ્લોકમેં આતા હૈ ના ? **सर्वभावांतरच्छिदे** – યહ ચૌથા બોલ હૈ. મૈં તીન કાલ, તીન લોકકે પદાર્થકો અપની જ્ઞાન શક્તિમેં જો સર્વજ્ઞ શક્તિ ગર્ભિત પડી હૈ, (ઉસસે જાનતા હું), આહાહા ! પહલી જ્ઞાન શક્તિ આ ગઈ ન ? ઉસમેં આગે ૧૦ વીં શક્તિમેં સર્વજ્ઞ શક્તિ લેંગે. પરંતુ વહ જ્ઞાન શક્તિ આઈ ઉસમેં સર્વજ્ઞ શક્તિ ગર્ભિત પડી હૈ, આહાહા ! બહુત સૂક્ષ્મ બાતેં હૈં, ભાઈ ! માર્ગ તો સૂક્ષ્મ હૈ ના ?

ચિદ્‌વિલાસમેં ઐસા લિયા હૈ, આત્મામેં એક સૂક્ષ્મ નામકા ગુણ હૈ. તો જ્ઞાન સૂક્ષ્મ, દર્શન સૂક્ષ્મ, આનંદ સૂક્ષ્મ, સ્વચ્છત્વ સૂક્ષ્મ, કર્તા સૂક્ષ્મ, સર્વ ગુણ સૂક્ષ્મ હૈ. સમજમેં આયા ? પુણ્ય-પાપકે વિકલ્પમેં યહ સૂક્ષ્મ ગુણ આતા નહીં, આહાહા ! મૈં સૂક્ષ્મ ગુણ સે ભરા (હું). જ્ઞાન સૂક્ષ્મ, દર્શન સૂક્ષ્મ, અનંત અતીન્દ્રિય આનંદ સૂક્ષ્મ રૂપસે હૈ. યે લોગ કહતે હૈં કિ (યહ વિષય) સૂક્ષ્મ પડતા હૈ. ભગવાન ! તૂ સૂક્ષ્મ હી હૈ, આહાહા !

ઐસા આત્મા **सर्वभावांतरच्छिदे** – એક સમયમેં તીન કાલ, તીન લોકકો જાને. **सर्वभावांतरच्छिदे** – (અર્થાત્) જાને. યહ તો અસ્તિ સે બાત લી હૈ, વહાં નાસ્તિકી બાત નહીં લી. પુણ્ય-પાપકા ભાવ ઉસમેં નહીં હૈ, ઐસા ભી નહીં લિયા હૈ. **चित्स्वभावाय भावाय** – આત્મા ભાવાય - પદાર્થ હૈ. **चित्स्वभावाय** – ચિદ્ જ્ઞાનાનંદ ગુણ હૈ ઔર અનુભૂતિ સે પ્રગટ હોતા હૈ. અસ્તિ સે દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાય તીનોં લિયે ઔર પૂર્ણ પર્યાયમેં સર્વજ્ઞ લિયે. ચારોં અસ્તિસે લિયે. વહાં અજીવ નહીં હૈ, પુણ્ય નહીં હૈ, પાપ નહીં હૈ, યહ બાત લી હી નહીં હૈ, આહાહા ! યે લોગ ચિલ્લાતે હૈં ન કિ, વ્યવહારકા નિષેધ કરતે હૈં. ભાઈ ! હમ નિષેધ નહીં કરતે હૈં, પરંતુ વસ્તુકા સ્વરૂપ ઐસા હૈ. ભગવાન ! તુજે ખબર નહીં હૈ, ભાઈ ! આહાહા !

યહાં કહતે હૈ કિ આત્મામેં અનાકુળતા લક્ષણ (અર્થાત્) સ્વરૂપ ઐસી સુખ શક્તિ હૈ, સુખ સ્વભાવ હૈ, આહાહા ! વીણા હોતી હૈ ન ? (ઉસકે) તારમેં ઐસે ઝનઝનાહટ કરતે હૈં તો તારમેં ઝનઝનાહટ હોતી હૈ. ઐસે સુખ શક્તિસે ભરા હુઆ ભગવાનમેં એકાગ્ર હોતા હૈ તો પર્યાયમેં સુખકી ઝનઝનાહટ આતી હૈ. વહાં સુખકી વીણા બજતી હૈ. આહાહા ! યહાં તો ભગવાન ઐસી બાત હૈ, પ્રભુ ! તુમ સબ તો ભગવાન હૈ ન, પ્રભુ ! આહાહા ! તેરી શક્તિકા માહાત્મ્ય તુજે નહીં ઔર તેરેમેં નહીં (ઐસે) પુણ્ય-પાપ (ઔર) પુણ્ય-પાપકા ફલ ઉસકા તુજે માહાત્મ્ય આયા ઔર તેરી ચીજકા માહાત્મ્ય ખો દિયા. આહાહા ! તેરે સ્વરૂપમેં તો પ્રભુ સુખ શક્તિ પડી હૈ ન ! સુખકા સ્વભાવ સામર્થ્ય પડા હૈ ન ! આહાહા ! યહ સુખ શક્તિમેં અનંત શક્તિ હૈ. દૂસરા (ભી) સુખ હૈ, જ્ઞાનકા સુખ, દર્શનકા સુખ વહ દૂસરી બાત (હૈ). પરંતુ યહ સુખકી શક્તિ (સ્વયં) અનંત સામર્થ્યવાલી હૈ. યહાં તો ઐસી બાતેં હૈં, ભગવાન !

અરેરે ! અનાદિસે નિજપદકો સંભાલે બિના પરપદમેં ગોથા ખાતે હૈં. આહાહા ! પુણ્ય-પાપ ઔર પુણ્ય-પાપકા ફલ, વહ નિજ પદ નહીં, પ્રભુ ! નિજપદમેં તો આનંદ પડા હૈ ના પ્રભુ ! આહાહા ! ઉસ નિધાન પર એકબાર નજર તો દે. ''મેરી નજરને આળસે રે, મેં નિરખ્યા ન નયને હરિ'' – અન્યમતમેં આતા હૈ. અન્યમતમેં ઐસા આતા હૈ – ''મેરી નજરને આળસે રે, મેં નિરખ્યા ન નયણે હરિ'' આહાહા ! હરિ એટલે આત્મા, હોં !

પંચાધ્યાયીમેં લિયા હૈ, ભાઈ ! યહ આત્મા હરિ (હૈ). ક્યોં હરિ (કહા) ? 'હરતે ઇતિ હરિ'. પુણ્ય-પાપ ઔર મિથ્યાત્વકા ભાવ હરતા હૈ – નાશ કરતા હૈ, ઇસલિયે હરિ કહનેમેં આતા હૈ. પંચાધ્યાયીમેં પાઠ હૈ. 'હરતે ઇતી હરિ' ક્યા હરતા હૈ ? ભગવાન આનંદ સ્વરૂપકી દૃષ્ટિ કરનેસે ઔર ઉસમેં લીન હોને સે – મિથ્યાત્વ ઔર રાગ-દ્વેષકા નાશ કરતા હૈ, ઇસલિએ ભગવાન આત્માકો હરિ કહનેમેં આતા હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

''મેરી નજરને આળસે રે, મેં નિરખ્યા ન નયણે હરિ'' મેરી નજરકી આલસમેં મૈં રાગ, પુણ્ય, પરવસ્તુ, પુણ્યકા ફલ ઇન સબકો દેખનેમેં મેરી નજર ગઈ. પરંતુ મેરી નજરકી આલસસે 'નયણે ન નિરખ્યા હરિ' – મેરી જ્ઞાનકી પર્યાયકી નજરમેં મેરે હરિકો મૈંને દેખા નહીં. કર્મકે કારણસે અટકા હૈ, ઐસી બાત યહાં હૈ નહીં. સમજમેં આયા ?

(યહાં) કહતે હૈં, ''**અનાકુલતા જિસકા લક્ષણ અર્થાત્ સ્વરૂપ હૈ ઐસી સુખશક્તિ.**'' ઓહોહો ! ગજસુકુમારને (દિવ્યધ્વનિ) સુની ઔર માતાકે પાસ (ગયે) ઔર વૈરાગ્ય હુઆ. અબ પ્રભુકે પાસ આયે (ઔર કહા), ''પ્રભુ ! હમ મુનિપના અંગીકાર કરના ચાહતે હૈં'' આહાહા ! ઔર ઉસી સમય ઐસા કહા. ''નાથ ! આપકી આજ્ઞા હો. મૈં દ્વારિકાકી સ્મશાન ભૂમિમેં ચલા જાઉં'' આહાહા ! વહાં શ્વેતાંબરમેં ઐસા શબ્દ હૈ.

ગજસુકુમાર રાજકુમાર (હૈ). ગજ નામ હાથીકી ખોપડી જૈસે સુકોમલ હોતી હૈ. હાથીકી ખોપડી હોતી હૈ ના ? લાલ-લાલ સુંદર હોતી હૈ. ઐસા લાલ-લાલ સુંદર શરીર થા. ઇસલિએ ઉસકા નામ ગજસુકુમાર (રખા થા). સુકુમાર માતાકે પાસ આજ્ઞા લેકર ભગવાનકે પાસ જાતે હૈં (ઔર) મુનિપના લેતે હૈં, આહાહા ! મેરા આનંદકા ખજાના મૈંને દેખા હૈ. અબ ઉસ ખજાનેકો ખોલનેકો મૈં સ્મશાનમેં જાતા હું. જગતકે પ્રાણી મુર્દે હોકર (ઉસે) સર પર લે જાતે હૈં. મૈં ચલકે સ્મશાનમેં જાતા હું, ઐસી બાત હૈ. ભગવાન ! ક્યા કરે ? આહાહા !

ઇસકી કીમત ક્યા કહેં ? એક-એક ગુણકી ક્યા કીમત ઔર અનંત ગુણકી ક્યા કીમત ? આહાહા ! અનંત ગુણકો ધરનેવાલા દ્રવ્યસ્વભાવ પરમાત્મા ! યહ આત્મા પરમાત્મા હી હૈ. ઉસકી ક્યા કીમત કહેં ? વહ અમૂલ્ય ચીજ હૈ. જિસકા મૂલ્ય નહીં.

ઐસા ભગવાન આત્મા ! સુખસાગરમેં વીર્ય શક્તિ ભી પડી હૈ. ક્યા કહતે હૈં ? સુખમેં શક્તિ ભી પડી હૈ (અર્થાત્) વીર્યકા રૂપ (હૈ). વીર્ય શક્તિ (સુખમેં) નહીં. ક્યા કહા ? આહાહા ! સુખ શક્તિમેં બલકી શક્તિકા રૂપ હૈ. સુખમેં હી બલ હૈ. અપને રૂપમેં પરિણમન કરના (ઐસા)

સુખમેં હી બલ હૈ. અપને રૂપમેં પરિણમન કરના વહ સુખમેં બલ હૈ. વીર્યગુણ ભિન્ન હૈ. વીર્યગુણ વહાં નહીં જાતા. વીર્યકા લક્ષણ સુખમેં નહીં જાતા. પરંતુ વીર્યકી જો શક્તિ હૈ વહ શક્તિ ઇસમેં હૈ. સુખ ગુણમેં વીર્ય શક્તિ અપને સે હૈ. વીર્ય શક્તિકે કારણ સે નહીં. આહાહા ! ઐસી બાતેં (હૈં) ! આહાહા ! ઐસા શક્તિવંત પરમાત્મા અનાકુળ આનંદકા સાગર મૈં હું ઔર ઉસ પર મેરી નજર જાતી હૈ તો અનાકુળ આનંદકી પર્યાય (હોતી હૈ). દ્રવ્યમેં–ગુણમેં તો અનાકુલતા થી. દ્રવ્ય માને વસ્તુ ઔર ગુણ માને શક્તિ. ઇસમેં તો અનાકુળતા શક્તિ થી પરંતુ ઉસકા સ્વીકાર કરને કે લિયે જહાં અંતરમેં જાતા હું તો પર્યાયમેં આનંદ આતા હૈ. પર્યાય જબ દ્રવ્ય-ગુણમેં આયી (તો) ઉસ પર્યાયમેં આનંદ ગુણકી પરિણતિ આતી હૈ. સમજમેં આયા ?

ઇસ આનંદકી પરિણતિ જબ હુઈ તો દયા, દાનકા વિકલ્પ જો વ્યવહાર (હૈ) વહ દુઃખ હૈ. ઉસ દુઃખકા ઉસમેં અભાવ હૈ. યહ અનેકાંત હૈ. ઉસ રાગકી ક્રિયાસે આનંદકી પર્યાય પ્રગટ હોતી હૈ કિ મોક્ષમાર્ગ પ્રગટ હોતા હૈ, ઐસા નહીં. આનંદકી પર્યાય કહો કિ મોક્ષમાર્ગ કહો (એક હી બાત હૈ). સમજમેં આયા ? આહાહા ! ઐસી બાત હૈ. આહાહા ! વચનાતીત, વિકલ્પાતીત, શરીરાતીત, ભેદસે અતીત - ઐસા તેરા અભેદ સ્વરૂપ અંદર પડા હૈ, નાથ ! ઐસી અનાકુળ શક્તિ – ઉસકા સ્વરૂપ ઐસી પાંચવીં શક્તિ હુઈ, આહાહા ! કલ ચલી થી. આજ થોડી દૂસરી રીતસે ચલી, આહાહા !

ગજસુકુમાર સ્મશાનમેં જાતે હૈં તો સોનીકી લડકી થી ના ? ઉસે અંતઃપુરમેં લે ગયે. ઉસકે પિતાજીકો ખ્યાલ આયા કિ અરેરે...! (કન્યાકો) અંતઃપુરમેં લે ગયે ઔર (ગજસુકુમાર) તો સાધુ હો ગયે, (અબ) કન્યાકો કૌન લેગા ? ઔર ઉસકે પિતાજી વહાં (સ્મશાનમેં) ગયે. સ્વાધ્યાયમંદિરમેં ફોટો રખા હૈ. (ગજસુકુમાર) આનંદકે ધામમેં મસ્ત હૈં. મરે હુએ લોગોંકી સ્મશાનમેં રાખ હોતી હૈ ના ? ઉસ રાખકી સર કે ઉપર પાલ બાંધકર અગ્નિ જલાયી. પરંતુ (ગજસુકુમાર) અંદર ધ્યાનકી અગ્નિમેં – (આત્માકી) જળહળ જ્યોતીમેં પડે હૈં તો અગ્નિકી ખબર નહીં પડતી. ઐસી સુખશક્તિકા ભંડાર (ભોગનેવાલેકી) ઐસી દશા હોતી હૈ, ઐસા કહતે હૈં. આહાહા !

યહાં પાંચ પાંડવ ભગવાનકે દર્શન કરનેકો નિકલે થે. મુનિ થે ઔર મહાન આનંદકો ભોગનેવાલે થે, આહાહા ! જબ પાલીતાણા આયે તો ખબર પડી કિ, પ્રભુ ! તો મોક્ષ પધારે હૈં. નેમીનાથ ભગવાન મોક્ષ પધારે હૈં. અરે...! હમ દર્શન કરનેકો જાતે હૈં (ઔર ભગવાનકા) વિરહ પડ ગયા. એક મહિનેકા ઉપવાસ થા. પૈરોંસે શેત્રુંજય ચડ ગયે. અતીન્દ્રિય આનંદકે વેદનમેં પાંચ પાંડવ ખડે હુએ. ઇનમેં તીન જો થે ધર્મરાજા, ભીમ ઔર અર્જુન વે તો કેવલજ્ઞાન પાકર મુક્ત હો ગયે. સહદેવ ઔર નકુલ દો ભાઈ થે ઉનકો જરા વિકલ્પ આયા. તીનોં બડે ભાઈ થે ના ? સહોદર થે ના ? સહોદર માને એક ઉદરમેં સાથમેં જન્મ (હુઆ હો વહ).

આહાહા ! અરે..! ધર્મરાજાકો ક્યા હોતા હોગા ? ક્યોંકિ દુર્યોધનકે ભાંજેને આકર લોહેકે ગહને બનાકર પૈરોંમેં લોહેકે જુતે, હાથમેં લોહેકી ધગધગતી હુઈ અગ્નિ ઔર સર પર લોહેકી અગ્નિકા મુકુટ પહનાયા થા. સહદેવ-નકુલકો ઐસા વિકલ્પ આયા ‘અરે..! ભૈયાકો ક્યા (હોતા હોગા) ?’ દેખો ! એક વિકલ્પ આયા તો દો ભવ હો ગયે ! ઔર (દૂસરે તીન) વિકલ્પ બિના ધ્યાનમેં રહે તો કેવલજ્ઞાન હો ગયા. એક વિકલ્પ આયા તો સર્વાર્થ સિદ્ધિમેં ૩૩ સાગરમેં ગયે. ઇતના કેવલજ્ઞાન દૂર હો ગયા. સાધર્મિકા – મુનિકે લિયે વિકલ્પ આયા વહ સંસાર હૈ, ઐસા કહતે હૈં. સમજમેં આયા ? ઇતના વિકલ્પ આયા. શુભ વિકલ્પ હૈ કિ અશુભ હૈ ? પરંતુ મુનિકે લિયે (વિકલ્પ આયા) ન ? એક તો સહોદર હૈ ઔર સાધર્મિ હૈ. સહોદર હૈ – એક ઉદરમેં ઉત્પન્ન હુઆ ઔર સાધર્મિ હૈ ઔર બડે ભાઈ હૈ. ઉસકો ક્યા હોતા હોગા ? ઐસા એક વિકલ્પ આયા તો – કેવલ(જ્ઞાન અટકા). (લોગ કહતે હૈં) શુભ ભાવસે લાભ હોતા હૈ. ક્યા લાભ હોતા હૈ ? શુભ તો દુઃખ હૈ, ઐસા કહના હૈ ન ? પર્યાયમેં જબ આનંદકી પરિણતિ હુઈ તો ઉસમેં દુઃખકા તો અભાવ હૈ, ઉસમેં રાગકા તો અભાવ હૈ, વિકલ્પકા તો અભાવ હૈ. ઐસી ચીજ હૈ. વિકલ્પ આયા ઔર સર્વાર્થસિદ્ધિમેં ચલે ગયે. આહાહા ! કેવલજ્ઞાન ૩૩ સાગર દૂર હો ગયા. એક સાધર્મિકે, સહોદરકે, સંતકે ઉપસર્ગમેં એક વિકલ્પ આયા તો એ શુભ (વિકલ્પસે) ૩૩ સાગર સંસાર હો ગયા ? અરે..! લોગ (ઐસી બાત) કહાં માને ? ક્યા કરેં ? શુભભાવસે ધર્મ હોતા હૈ, અરે.. પ્રભુ ! સુન તો સહી નાથ ! તેરી સમૃદ્ધિમેં શુભભાવકા તો અભાવ હૈ ન નાથ ! તેરી સંપદા આનંદસે ભરી હૈ. ઉસમેં દુઃખકા તો અભાવ હૈ. આહાહા ! ઔર વહ રાગ ઉત્પન્ન હુઆ તો દો ભવ હુએ, એક સર્વાર્થસિદ્ધિ ઔર મનુષ્ય હોંગે, ઉસમેં ભી આઠ વર્ષ તક તો ઉનકો કેવલજ્ઞાન નહીં હોગા. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

અપને આનંદ સ્વરૂપકી પરિણતિસે વિરૂદ્ધ વહ વિકલ્પ હૈ. આહાહા ! ઉસ વિકલ્પમાત્રકા તો સ્વરૂપમેં અભાવ હૈ. પરંતુ વહ બીચમેં આયા તો ઉસે વ્યવહાર મોક્ષમાર્ગ કહનેમેં આયા. પરંતુ વ્યવહાર મોક્ષમાર્ગ સે તો સંસાર બંધ હુઆ, આહાહા ! ઐસી બાતેં હૈં, ભાઈ ! આહાહા ! એક ઇતના વિકલ્પ આયા ઉતનેમેં તો ૩૩ સાગર સંસાર !! રાગ સંસાર હૈ, ઇસકા ફલ સંસાર હૈ, આહાહા ! એરેરે...! ઉસે કુછ ખબર નહીં હૈ.

મેરા સ્વરૂપ તો અતીન્દ્રિય આનંદ (સ્વરૂપ હૈ) ઔર ઉસકા સ્વીકાર કરનેસે પર્યાયમેં આનંદ આતા હૈ, અનંત ગુણકા આનંદ આતા હૈ. સમજમેં આયા ? ઐસા મૈં હું (ઐસી પ્રતીતિ હુઈ) તો દ્રવ્ય, ગુણ ઔર પર્યાય તીનોંમેં આનંદ વ્યાપ્ત હો ગયા, આહાહા ! અનાદિસે દ્રવ્ય ઔર ગુણમેં આનંદ થા. સમજમેં આયા ? યહ સત્તા અનાદિસે હૈ. આનંદકી સત્તા ઔર સત્તાવાન તો અનાદિસે હૈ. પરંતુ જબ ઉસ ઓર દૃષ્ટિ ગઈ ઔર સ્વીકાર હુઆ, અપની જ્ઞાનકી પર્યાયમેં ઉસકો જ્ઞેય બનાકર જહાં જ્ઞાન હુઆ તો પર્યાયમેં ભી આનંદ આ ગયા. દ્રવ્ય, ગુણમેં – શક્તિમેં થા વહ વ્યક્તમેં આ ગયા. આહાહા ! સમજમેં આયા ? અરે..! ઐસી બાતેં (હૈં) !

યહાં દુનિયા (કે લોગ) સ્ત્રી, પુત્ર ઔર કુટુંબ સુખકે નિમિત્ત હૈં (ઐસા માનતે હૈં). આહાહા ! વહ સબ તો દુઃખકે નિમિત્ત હૈં. દુઃખ (હૈ) ન ? સ્ત્રી, કુટુંબ, પરિવાર, પૈસા વહ દુઃખ નહીં પરંતુ દુઃખકા નિમિત્ત (હૈ). નિમિત્ત દુઃખકો કરતા નહીં. સમજમેં આયા ? આહાહા ! યહ બાત સુનની ભી મુશ્કિલ પડે. અરે.. પ્રભુ ! તેરી ચીજ તો ઐસી હૈ ના ? ઔર ઉસકો ઐસા (લગતા) હૈ – 'એકાંત હૈ, એકાંત હૈ. કાનજીસ્વામી એકાંત કરતે હૈં' અરે પ્રભુ ! સુન તો સહી, નાથ ! તેરે ઘરકી બાત હૈ, ભાઈ ! તેરા હિત હો ઉસકી બાત હૈ. સમ્યક્ એકાંતકી બાત હૈ. અનેકાંતકી બાત હૈ. રાગ ઉસમેં નહીં હૈ – યહ અનેકાંત હૈ. સ્વરૂપકી ઓરકા ઝુકાવ વહ સમ્યક્ એકાંત હૈ ઔર રાગકા અભાવ વહ અનેકાંત હૈ. સમજમેં આયા ? રાગસે ભી લાભ હોગા ઔર સ્વભાવકી એકતાસે નિર્મલ પરિણતિકા ભી લાભ હોગા, ઐસી બાત હૈ નહીં. આહાહા ! યહ પાંચવીં શક્તિ હુઈ.

યહ તો ગંભીર હૈ. ચાહે ઇતના નિકલ સકતા હૈ. દરિયા ભરા હૈ. પ્રભુ ! સુખકા સાગર – સમુદ્ર (હૈ). આહાહા ! ક્ષેત્ર ભલે હી શરીર પ્રમાણ હો ઔર પ્રદેશ અસંખ્ય હો પરંતુ ગુણ તો અનંત હૈ. સમજમેં આયા ? પાનીકા લોટા હોતા હૈ ન લોટા ? ઇસમેં પાની ભરા હૈ તો લોટેકે આકારકે અનુસાર પાની હૈ પરંતુ પાનીકા આકાર લોટેકે કારણ સે નહીં. પાનીકા આકાર પાનીકે કારણ ઔર લોટેકા આકાર લોટેકે કારણ (હૈ). ઉસ જડકા આકાર જડમેં હૈ ઔર શરીર પ્રમાણસે આત્મા હૈ તો શરીરકે આકારકે કારણસે ઉસ અનુસાર આત્માકા આકાર હૈ, ઐસા હૈ નહીં, સમજમેં આયા ? આહાહા ! યહ મકાન ઔર ઘર તો કહીં દૂર રહ ગયે. આહાહા !

શ્વેતાંબરમેં અંતરીક્ષ હોતા હી નહીં. શ્વેતાંબરમેં ભગવાન ૫૦૦ ધનુષ ઊંચે હૈં, ઐસી બાત હૈ હી નહીં. અંતરીક્ષ તો દિગંબરમેં હી હૈ. યહ અંતરીક્ષ હૈ, વહ દિગંબરકા હી ક્ષેત્ર હૈ. લેકિન ક્યા કરેં ? અરે.. પ્રભુ ! માર્ગ અલગ હૈ. કિસીકો મારનેકા ભાવ દુઃખરૂપ (હૈ). મુનિકો (સહદેવ ઔર નકુલકો) કલ્પના આયી કિ, 'મુનિકો ક્યા હૈ ?' ઐસા ભાવ (ભી) દુઃખરૂપ (હૈ) તો પરકો મારનેકા અશુભભાવ વહ તો (કહાં રહ ગયા) ?

યહાં છઠ્ઠી શક્તિ કહતે હૈં, આહાહા ! "**સ્વરૂપકી (–આત્મસ્વરૂપકી) રચનાકી સામર્થ્યરૂપ વીર્યશક્તિ.**" દેખો અબ ઉસમેં ક્યા ભરા હૈ ! અંદર વીર્ય નામકા ગુણ હૈ. જિસસે પુત્ર હોતા હૈ, શરીરકા વીર્ય હૈ વહ તો જડ–મિટ્ટી–ધૂલ (હૈ). યહ તો આત્મામેં વીર્ય નામકી એક શક્તિ – બલ (ઐસા) ગુણ હૈ. આત્મામેં બલ નામકી એક શક્તિ હૈ. વહ બલવાન શક્તિવાનસે બલવાન હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઇસમેં વીર્ય શક્તિ હૈ. બલ શક્તિ હૈ તો ઇસ બલ શક્તિમેં અનંત ગુણકી શક્તિ આતી હૈ, આહાહા ! ઔર અનંત ગુણમેં ભી વીર્ય શક્તિ અંદરમેં હૈ. યહ વીર્ય શક્તિ નહીં બલ્કિ ઉસ વીર્યકા રૂપ પ્રત્યેક ગુણમેં હૈ.

યહાં કહતે હૈ, સુનીયે ! બહુત અચ્છી બાત હૈ. વીર્ય – સ્વરૂપકી રચના કરે યહ સામર્થ્ય

(હૈ). બલકા સામર્થ્ય તો યહ હૈ કિ, અપને આનંદ, શાંતિ ઔર વીતરાગ સ્વરૂપકી રચના કરે, યહ વીર્ય હૈ. આહાહા ! (અપની) પર્યાયમેં સ્વરૂપકા સમ્યક્જ્ઞાન, સમ્યગ્દર્શન, સમ્યક્ચારિત્ર, સમ્યક્ વીર્ય, અનુભૂતી (રૂપ) આનંદ – ઐસે અપને સ્વરૂપકી પર્યાયમેં રચના કરે, વહ વીર્ય હૈ. (પર્યાયમેં) આત્મવીર્ય પ્રકાશિત કરે. સમજમેં આયા ? (પ્રત્યેક) શક્તિમેં જો બલ હૈ (વહ) આત્માકે વીર્યકે કારણસે શક્તિમેં બલ હૈ, ઐસા હૈ નહીં. સમજમેં આયા ? આહાહા ! વીર્ય (અર્થાત્) સ્વરૂપકી રચનાકા સામર્થ્ય. ઇસ બલકા સામર્થ્ય તો યહ હૈ કિ, અપને આનંદ, શાંતિ ઔર વીતરાગ સ્વરૂપકી રચના કરે, વહ વીર્ય હૈ.

પંચમ આરાકે મુનિ ૧૦૦૦ વર્ષ પહલે હુએ. યહાં (પરમાગમ મંદિરમેં) તીન ફોટો રખે હૈં. ભગવાન કુંદકુંદ આચાર્ય, અમૃતચંદ્ર આચાર્ય ઔર નિયમસારકે કર્તા પદ્મપ્રભુ ભગવાન. દિગંબર સંતોં...ઓહોહો ! જગતમેં શાંતિ પ્રાપ્ત કરાયે (ઉસે) સુસંત કહીએ. અપને સ્વરૂપકી દૃષ્ટિ કરાવે ઉસે સંત કહીએ. સમજમેં આયા ?

(યહાં) કહતે હૈં કિ, વીર્યકા સ્વભાવ ક્યા ? કિ આત્મસ્વરૂપકી રચના (કરે યહ વીર્યકા સ્વભાવ હૈ). આહાહા ! આત્માકા સ્વરૂપ ક્યા ? કિ જ્ઞાન, દર્શન, આનંદ આદિ અનંત ગુણ ઉસકા સ્વરૂપ હૈ ઔર સ્વરૂપવાન આત્મા હૈ, આહાહા ! સમ્યગ્દર્શન, સમ્યક્જ્ઞાન, સમ્યક્ચારિત્ર, સમ્યક્ વીર્ય, અદ્ભુત આનંદ – ઐસે અપને સ્વરૂપકી પર્યાયમેં રચના કરે વહ વીર્ય હૈ. વીર્ય શક્તિ સ્વરૂપકી રચના કરે. વિકારકી રચના કરે યા પરકી (રચના) કરે, વહ તો પ્રશ્ન હૈ હી નહીં. આત્મ વીર્ય પરકા કુછ કરે (ઐસા હૈ હી નહીં). સમજમેં આયા ? શક્તિમેં જો બલ હૈ (વહ) આત્માકે વીર્યકે કારણસે શક્તિમેં બલ હૈ, ઐસા હૈ નહીં. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ઉસકી (જડકી) શક્તિ જડમેં (હૈ). પરમાણુકી શક્તિ પરમાણુમેં હૈ, આહાહા !

નેમીનાથ ભગવાનકી બડી સભા ભરી હુઈ થી. વીરોંકી, શૂરવીરોંકી (સભા ભરી થી). ઇસમેં ચર્ચા ચલી – કોઈ કહે કિ પાંડવોંમેં બહુત બલ હૈ. કોઈ કહે ધર્મરાજામેં ઇતના બલ હૈ. એક જનને કહા કિ, દેખો ! નેમીનાથ ભગવાન બૈઠે હૈ. ગૃહસ્થાશ્રમમેં તીન જ્ઞાનકે ધની (હૈ). ઉનકે શરીરકા બલ હૈ ઐસા બલ ઔર કિસીકા નહીં હૈ. સભામેં ઐસી ચર્ચા ચલી. તો કહા 'બલ તપાસો !' નેમીનાથ ભગવાન ગૃહસ્થાશ્રમમેં છદ્મસ્થ હૈ ના ? (ઉનકો) વિકલ્પ ઉઠા. પૈર નીચે રખે. (ઔર સભીકો કહા) 'પૈરકો ઉપર કરો.' ટૂટકરકે મર ગયે લેકિન ઉનકા પૈર ઉપર નહીં કર સકે. દેહકી શક્તિકા (ઇતના) સામર્થ્ય ! (લેકિન વહ) આત્માકે કારણ નહીં. સમજમેં આયા ?

પરમાણુમેં ભી વીર્ય નામકી શક્તિ હૈ. આહાહા ! પંચાધ્યાયીમેં (કહા) હૈ. જડમેં ભી વીર્ય શક્તિ હૈ. આહાહા ! યહ (જડ શરીરકા) વીર્ય નહીં, હાં ! (યહ આત્મ) શક્તિરૂપ વીર્ય (હૈ). આહાહા ! (માત્ર) આત્મામેં હી વીર્ય હૈ (ઐસા નહીં). પરમાણુમેં ભી વીર્ય શક્તિ હૈ. યહ વસ્તુ તો અનંત જડ પરમાણુકા દલ હૈ.

(નેમીનાથ) ભગવાનને પૈરકો નીચે રખા. શ્રીકૃષ્ણને આકર ઉપર કરકે મોડ દિયા ફિર ભી ઉપર નહીં હુઆ. ઐસી શક્તિ તો ભગવાનકે શરીરકે પરમાણુમેં થી. સમજમેં આયા ? યહ શક્તિ તો આત્માકી બાત હૈ. આત્માકા વીર્ય શરીરકે વીર્યમેં કામ કરતા હૈ, ઐસા હૈ નહીં. ઔર આત્મ વીર્ય પુણ્ય-પાપકી રચના કરે, વહ વીર્ય નહીં. આહાહા !

વહ તો પહલે એકબાર કહા થા કિ, પુણ્ય-પાપકી જો રચના હોતી હૈ વહ વીર્ય નહીં – વહ આત્માકા વીર્ય નહીં. થોડી કઠિન બાત હૈ. વહ નપુંસકકા વીર્ય હૈ, હિજડાકા વીર્ય હૈ. હિજડા હોતા હૈ કિ નહીં ? ઉસકો વીર્ય નહીં હોતા. ઉસકો પુત્ર-પુત્રી નહીં હોતા. વૈસે પુણ્ય-પાપકો રચનેવાલા નપુંસક હૈ; ઉસમેં સે ધર્મકી પ્રજા ઉત્પન્ન નહીં હોતી. ઐસી ભિન્ન-ભિન્ન બાતેં હૈં. અનાદિસે બહુભાગ ઐસા હી હૈ. સમયસારમેં તીન પાઠમેં આયા હૈ. એક ૩૯ સે ૪૩ ગાથામેં આયા ઔર એક પુણ્ય-પાપકા અધિકારમેં આયા. ક્લીવ શબ્દ આયા. ક્લીવ (અર્થાત્) નપુંસક. રાગકો અપના માનતા હૈ, રાગકી રચના કરતા હૈ (વહ) નપુંસક, હિજડા, પાવૈયા હૈ. તુજે પુરુષકી ખબર નહિ કિ આત્મ પુરુષ ક્યા હૈ ? આહાહા ! કઠિન બાત હૈ.

યહાં કહતે હૈં કિ, પુણ્ય ઔર પુણ્યકે પરિણામસે – વ્યવહારસે નિશ્ચય હોતા હૈ. (ઐસી) નપુંસકતાસે (આત્મ) વીર્ય હોતા હૈ (વહ મિથ્યા માન્યતા હૈ). આહાહા ! ભગવાન ! તુજે ખબર નહીં. (તુજે) ખબર નહીં (ઔર કભી) સુના નહીં. સંતોંકે પાસ, સર્વજ્ઞસે યહ ક્યા ચીજ હૈ ? યહ સુના નહીં. યહ તો ગુરુગમ ઔર સંતોંકે પાસ સુને બિના સમજમેં નહીં આયે ઐસી ચીજ હૈ, ભગવાન ! સમજમેં આયા ? આહાહા !

(યહાં) કહતે હૈં કિ, રાગ આદિ જો વ્યવહાર રત્નત્રય કહતે હૈં, (વહ) રાગ કથનમાત્ર મોક્ષમાર્ગ કહનેમેં આયા હૈ. (પરંતુ) વહ મોક્ષમાર્ગ નહીં હૈ. વહ તો દુ:ખ માર્ગ હૈ, બંધ માર્ગ હૈ. (રાગ) આતા હૈ. મુનિકો ભી, સમકિતીકો ભી વિકલ્પ આતા હૈ પરંતુ વહ હેયબુદ્ધિસે (આતા હૈ). (વહ) બંધ માર્ગ હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? ક્યોં ? કિ વીર્ય નામકી શક્તિ હૈ યહ શક્તિ અનાદિસે દ્રવ્ય-ગુણમેં તો વ્યાપ્ત હૈ (હી). પરંતુ ઇસ વીર્યકો ધરનેવાલે ભગવાન આત્માકે ઉપર દૃષ્ટિ ઔર રુચિ જાતી હૈ, તો વીર્યકી પરિણતિ સ્વરૂપકી રચના કરનેમેં આતી હૈ.

યહાં (ઐસી) બાત હૈ. અરે..! એક ઘંટા ભી પ્રવચન કહાં (સુનને મિલતા) હૈ ? બાપૂ ! કોઈ કરોડો રૂપિયા (દે ઔર) વ્યાખ્યાન મિલે, ઐસી ચીજ હૈ નહીં. આહાહા ! બાપૂ ! યહ તો વીતરાગ પરમાત્માકે ઘરકી બાત હૈ. આહાહા ! (ભરતક્ષેત્રમેં) પરમાત્માકા વિરહ હૈ. ભગવાન તો વહાં (મહાવિદેહમેં) બિરાજતે હૈં. સમજમેં આયા ? પરમાત્માકી બાત તો યહ હૈ. ભગવાનકા સંદેશ તો યહ હૈ.

પ્રભુ ! તુમ વીર્ય શક્તિકો ધરનેવાલા હૈ ન ! આહાહા ! ઇસ વીર્ય શક્તિમેં તો અનંત ગુણકી શક્તિ આતી હૈ. પ્રત્યેક ગુણમેં શક્તિ હૈ – યહ વીર્ય શક્તિ (ઉસમેં) નિમિત્ત હૈ. અંદર

(સ્વયંકી) ઉપાદાન શક્તિ હૈ. જ્ઞાનમેં ભી ઉપાદાન શક્તિ હૈ. વીર્ય શક્તિ તો નિમિત્ત હૈ, આહાહા ! સમજમેં આતા હૈ ?

એક-એક ગુણમેં અપનેસે શક્તિ હૈ, હાં ! ઉસમેં વીર્ય ગુણ તો નિમિત્ત હૈ. ઉપાદાન તો જ્ઞાન ગુણમેં તાકતકી શક્તિ અપનેસે – ઉપાદાનસે હોતી હૈ, આહાહા ! ઐસી બાતેં (હૈં) ! યહ તો પરમાત્માકા માર્ગ હૈ, ભાઈ ! આહાહા !

લડકેકી માતા ઉસકો ગાના ગાકર સુલાતી હૈ. ગાલી દેગી તો નહીં સોતા (હૈ). સબ લોગ ધ્યાન રખો ! બાલકકો 'મારા રોયા' ઐસે કહોગે તો નહીં સોયેગા. પરંતુ 'મારો દિકરો ડાહ્યો અને પાટલે બેસી નાહ્યો, મામાને ઘેર ગયો અને ગુંજામા ખારેક અને ટોપરા લાવ્યો.' ગુજરાતીમેં ઐસા આતા હૈ. ઐસા બોલે તો વહ સો જાતા હૈ. ઉસકી માતા ઉસકે અવ્યક્તરૂપસે ગુણ ગાકર સુલાતી હૈ. (યહાં) પરમાત્મા ઉસકે ગુણ ગાકર જગાતે હૈં. જાગ રે જાગ, નાથ ! સમજમેં આયા ?

એક બાત યાદ આ ગઈ હૈ. ૬૪કી સાલકી બાત હૈ. પાલેજમેં હમારી દુકાન થી. હમ માલ લેને ગયે થે. ઉસ વક્ત તો ૧૮ વર્ષકી ઉમ્ર થી. મુંબઈ, વડોદરા માલ લેને તો હમ જાતે થે. એકબાર માલ લેને ગયે તો રાતકો નિવૃત્તિ થી. હમ નાટક દેખને ગયે. અનસુયાકા નાટક થા. ભરૂચકે પાસ નર્મદા (નદી) હૈ ન ? નર્મદા ઔર અનસુયા દો બહને થી. હમ સબ નાટક દેખને ગયે. નાટકમેં વહાં પુસ્તક ભી લિયા. તુમ ક્યા બોલતે હો ? યહ સમજે બિના હમ ઐસે હી નહીં બૈઠતે. ૧૨ આનાકી ટિકીટ ઔર ૧૨ આનાકી કિતાબ લી. વૈરાગી નાટક થા. અનસુયા થી વહ શાદી કિયે બિના સ્વર્ગમેં જા રહી થી. ઉસે કહા કિ 'અપુત્ર ગતિ નાસ્તિ' ઐસા વેદમેં આતા હૈ. પુત્ર ન હો ઉસે (સ્વર્ગ) ગતિ નહીં મિલેગી. તો ઉસને પૂછા 'ક્યા કરના ?' તો કહા 'જાઓ નીચે, (ઔર) નીચે જાકર શાદી કરો. નીચે (એક) અંધ બ્રાહ્મણ થા. ઉસસે શાદી કી ઔર ઉસે બાલક આયા. ઉસકો (બાલકકો) ઝુલાતે થી. ઉસ વક્ત નાટકમેં (ઐસા આતા થા). **'ઉદાસીનોસિ, શુદ્ધોસિ, બેટા ! તુમ તો શુદ્ધ હો. તૂ નિર્વિકલ્પ આત્મા હૈ.'** કિતને વર્ષ હુએ ? ૭૦ (વર્ષ હુએ). આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઉસ વક્ત તો નાટક ઐસા થા. અભી તો અનીતિ ઔર દિખાવ ખરાબ (હો ગયે). ઉસ વક્ત નાટક ઐસા આતા થા, ભૈયા ! 'ઉદાસિનોસિ, બેટા ! તૂ ઉદાસ હૈ. શુદ્ધોસિ, નિર્વિકલ્પોસિ (હૈ). આહાહા ! ઐસે તીન (શબ્દ) યાદ રહ ગયે હૈં. બાકી તો બહુત થા લેકિન બહુત વર્ષ હો ગયા ન ? (ઇસલિયે યાદ નહીં હૈ).

અપને બંધ અધિકારમેં આતા હૈ. બંધ અધિકારમેં આખિરમેં આતા હૈ, સર્વવિશુદ્ધજ્ઞાન અધિકારમેં આખિરમેં આતા હૈ ઔર પરમાત્મ પ્રકાશમેં આખિરમેં આતા હૈ. ઐસે તીનોંમેં યહ આતા હૈ. 'ઉદાસિનો, નિર્વિકલ્પો, શુદ્ધો' આદિ બહુત શબ્દ આતે હૈં. ત્રિકાલ – લોકાલોકમેં જીવ હૈ. સબ પૂર્ણાનંદસે આનંદસે ભરા ભગવાન હૈ. સર્વ જીવાદિ સર્વ કાલમેં ભગવાન સ્વરૂપ હૈ, ઐસી ભાવના કર. ઐસે લિખા હૈ. વિશેષ આયેગા....

પ્રવચન નં. ૭

શક્તિ-૬ - તા. ૧૭-૦૮-૧૯૭૭

स्वरूपनिर्वर्तनसामर्थ्यरूपा वीर्यशक्तिः ।।६ ।।

(સમયસાર શક્તિકા અધિકાર ચલતા હૈ). જિસકો આત્મજ્ઞાન કરના હો ઉસકો આત્મા ક્યા ચીજ હૈ ? ઔર ઉસમેં કિતની ઔર કૈસી શક્તિ હૈ ? ઉસકો જાનના પડેગા. આત્મા તો (પરસે) ભિન્ન એક વસ્તુ હૈ. પ્રત્યેક આત્મા ભિન્ન હૈ. પરંતુ એક સ્વરૂપમેં અનંત શક્તિ હૈ ઔર એક-એક શક્તિમેં ભી અનંત શક્તિ હૈ. ઔર એક-એક શક્તિ (કા ધારક) શક્તિવાન જો આત્મા, ચૈતન્ય પ્રકાશકા પુર ! વહ તો ચૈતન્ય પ્રકાશકા પુર-નુર-તેજ હૈ. ઇસ ચૈતન્ય પ્રકાશકો કભી નિહારા નહીં – દેખા નહીં.

ચૈતન્ય પ્રકાશકા પુર પ્રભુ ! (હૈ), ઉસને અપનેકો ભૂલકર અંધકારકો દેખા. અંધેરા અર્થાત્ પુણ્ય-પાપકા ભાવ વહ અંધેરા હૈ. ઔર પુણ્ય-પાપ (ભાવ)કા બંધન – જડ કર્મ વહ ભી અંધેરા હૈ. ઔર ઉસકા ફલ ઐસી યહ બાહરકી લક્ષ્મી આદિ સબ અંધેરા (હૈ). (ચૈતન્ય) પ્રકાશકા ઉસમેં અભાવ હૈ. આહાહા ! ચૈતન્ય પ્રકાશકા પૂર્ણ પુંજ (હૈ). ઉસને ચૈતન્ય પ્રકાશકો કભી દેખા નહીં. ચૈતન્ય પ્રકાશકા પુંજ પ્રભુ ! વહ દ્રવ્ય હૈ. ઇસ દ્રવ્ય પર કભી દૃષ્ટિ દિયા નહીં ઔર પર્યાયમેં રાગ, દ્વેષ, પુણ્ય-પાપ, શરીર, કર્મ ઉસકો દેખા. અંધેરેકો દેખા પરંતુ ઉજાલેકો દેખા નહીં. આહાહા ! ઐસી સૂક્ષ્મ બાત (હૈ).

યહાં તો વીર્ય શક્તિ ચલતી હૈ. આત્મામેં એક વીર્ય નામકી શક્તિ હૈ. વીર્ય નામ બલ. આત્મામેં એક વીર્ય નામ બલ નામકી શક્તિ હૈ. જ્ઞાન શક્તિમેં ભી બલ શક્તિ પડી હૈ. યહ વીર્ય શક્તિ ઉસ જ્ઞાન શક્તિમેં નહીં. પરંતુ અંદર જ્ઞાન શક્તિમેં ભી વીર્ય શક્તિ યાનિ બલ શક્તિ હૈ. આહાહા ! જ્ઞાન સ્વરૂપી પ્રકાશ પ્રભુ ! ચૈતન્ય પ્રકાશકા પુંજ પ્રભુ ! ઉસમેં બલ નામકી શક્તિ હૈ. આ બલ નામકી શક્તિ હૈ વહ તો ભિન્ન હૈ. પરંતુ જ્ઞાન પ્રકાશમેં ભી અપનેસે જાનનેકી તાકત–બલ હૈ, આહાહા ! સૂક્ષ્મ બાત હૈ, ભાઈ ! ક્યા કહા ?

વસ્તુ અંદર ચૈતન્ય પ્રકાશકા નુરકા પુર હૈ. ચૈતન્યકા તેજ સ્વરૂપ ભગવાન હૈ. ઉસ ચૈતન્ય પ્રકાશકા નુરકા લક્ષ નહીં કરકે અનાદિસે રાગ, દ્વેષ, પુણ્ય, પાપ, દયા, દાન (કિયા). સમ્યગ્દર્શન

બિના, સ્વરૂપકા પ્રકાશકા અનુભવ બિના યહ સબ દયા, દાન, વ્રત, તપ સબ અંધેરા હૈ. આહાહા ! યહ સૂક્ષ્મ બાત હૈ. સમજમેં આયા ? ઈસ અંધેરે કો જ્ઞાનકી પર્યાયમેં દેખા પરંતુ જિસકી પર્યાય હૈ એૈસા ચૈતન્ય પ્રકાશ પર ઉસકી નજર નહીં ગઈ. આહાહા ! ભાષા સાદી હૈ (પરંતુ) ભાવ સૂક્ષ્મ હૈ. સમજમેં આયા ?

જ્ઞાનમેં બલ નામકા રૂપ હૈ. વીર્ય શક્તિ હૈ વહ ભિન્ન હૈ પરંતુ જ્ઞાન શક્તિમેં શક્તિરૂપે બલ હૈ, યહ બલ ભી દ્રવ્ય, ગુણ ઔર પર્યાય તીનોંમેં વ્યાપક હો જાતા હૈ. અનાદિસે વૈસે તો દ્રવ્ય ઔર ગુણમેં જ્ઞાન ઔર આનંદકા શક્તિરૂપ ભાવ હૈ. પરંતુ ઉસ શક્તિકા અંદરમેં જબ સ્વીકાર હો (તબ પર્યાયમેં ભી જ્ઞાન ઔર આનંદ પ્રગટ હોતા હૈ). યહ વસ્તુ (હૈ) ઉસમેં અનંત શક્તિ (હૈ). ઉસમેં જ્ઞાન ઔર આનંદ શક્તિ (હૈ) તો એૈસી શક્તિકા જબ સ્વસન્મુખ હોકર (ઔર) પરસે વિમુખ હોકર સ્વીકાર હો, તબ ઉસકી પર્યાયમેં ભી જ્ઞાન ઔર આનંદકી પર્યાય વ્યાપ્ત હોતી હૈ. ક્યા કહા સમજમેં આયા ? સૂક્ષ્મ બાત હૈ, પ્રભુ !

ચૈતન્ય પ્રકાશ સ્વરૂપ ઉસકા જબ પર્યાયને સ્વીકાર કિયા; જિસકી પર્યાય હૈ ઉસકો પર્યાયને સ્વીકાર કિયા (તબ પર્યાયમેં ભી જ્ઞાન ઔર આનંદ પ્રગટ હોતા હૈ). મૈં ચૈતન્ય પ્રકાશ પૂર્ણાનંદકા નાથ હું. ઉસમેં સર્વજ્ઞ શક્તિ પડી હૈ. ચૈતન્ય પ્રકાશમેં સર્વજ્ઞ શક્તિ (અર્થાત્) સર્વકો જાનનેકી તાકત રખતી હૈ. એૈસી સર્વજ્ઞ શક્તિકા પ્રકાશકા પુંજ પ્રભુ હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? જ્ઞાન શક્તિ આ ગઈ હૈ. (ઇસ) જ્ઞાન શક્તિમેં અંદર સર્વજ્ઞ શક્તિ ગર્ભપણે પડી હૈ. જૈસે પેટમેં ગર્ભ હો તો પ્રસવ હોતા હૈ. વૈસે જ્ઞાનમેં સર્વજ્ઞ શક્તિ ગર્ભપણે પડી હૈ. ઉસ તરફકા આશ્રય કરતે હૈં તો પર્યાયમેં સર્વજ્ઞકા જન્મ હોતા હૈ. આહાહા ! એૈસી બાત હૈં.

અંદર દર્શન શક્તિ જો હૈ, વહ પહલે આ ગઈ. થોડા-થોડા કહતે હૈં, પૂરા તો કોઈ કહ સકતા નહીં. હમારી ઇતની શક્તિ ભી નહીં (હૈ). આહાહા ! જિતના દિગંબર સંતોં કહે (ઉતના નહીં કહ સકતે). ઉનકી ક્ષયોપશમ શક્તિ ભી અલૌકિક હૈ, આહાહા ! કહતે હૈં કિ એકબાર સુન તો સહી, પ્રભુ ! તેરી દશિ શક્તિ જો હૈ (ઇસ) દર્શન શક્તિમેં અંદર સર્વદર્શિ શક્તિ ગર્ભમેં પડી હૈ. ઈસ સર્વદર્શિ શક્તિ પર જબ દૃષ્ટિ જાતી હૈ અર્થાત્ શક્તિ ઔર શક્તિવાનકા ભેદ ભી છોડકર, સર્વદર્શિ શક્તિવાન ભગવાન આત્મા હૈ એૈસા પર્યાયમેં જબ સ્વીકાર હોતા હૈ, તબ સર્વદર્શિ શક્તિમેં જ્ઞાનકી, દશિકી શક્તિકા પરિણમન હોતા હૈ. ભલે સર્વદર્શિપના અભી આયા નહીં પરંતુ સર્વદર્શિપના 'હૈ', એૈસા જ્ઞાન હો ગયા. આહાહા ! સમજમેં આયા ? સૂક્ષ્મ બાત હૈ, ભાઈ !

અનંતકાલસે (ચૈતન્ય) પ્રકાશકા નુર હૈ, પ્રભુ ! ઇસકી કભી નજર કી નહીં ઔર પ્રકાશકી વર્તમાન પર્યાય હૈ ઉસમેં અંધેરા (વિભાવભાવરૂપ અંધેરા) હૈ (એૈસા) દિખા. રાગ, પુણ્ય, દયા, દાન, વ્રત ઔર ભક્તિ સબ અંધેરા હૈ, આહાહા ! ભગવાન આત્મા ! યહાં કહતે હૈં કિ સર્વદર્શિ શક્તિમેં ભી બલકા રૂપ પડા હૈ. વીર્ય શક્તિ ભિન્ન હૈ પરંતુ સર્વદર્શિ શક્તિમેં ભી

બલ હૈ. વહ અપનેસે પ્રગટ હોતા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

યહાં અપને વીર્ય શક્તિ ચલતી હૈ. ક્યા ? "**સ્વરૂપકી (–આત્મસ્વરૂપકી) રચનાકી સામર્થ્યરૂપ વીર્ય શક્તિ.**" આહાહા ! સંતોંને તો ગજબ કામ કિયે હૈં !! અમૃતચંદ્ર આચાર્ય મહારાજ – દિગંબર સંત, વીતરાગી પર્યાયકે ઝૂલેમેં ઝૂલનેવાલે, અતીન્દ્રિય આનંદકે ઝૂલેમેં ઝૂલનેવાલે. આહાહા ! (ઉનકો) યહ વિકલ્પ આયા ઔર શાસ્ત્રકી રચના હો ગઈ. આહાહા ! તો કહતે હૈં કિ, એકબાર તેરી બાત સુન તો સહી, પ્રભુ ! પ્રભુતા શક્તિ બાદમેં આયેગી. યહ તો વીર્યશક્તિ ચલતી હૈ. વીર્ય કે બાદ પ્રભુતા આયેગી.

વીર્ય (શક્તિ) આત્મસ્વરૂપકી રચના (કરે). આહાહા ! જો આત્મામેં વીર્ય શક્તિ હૈ (વહ) સારા આત્મામેં વ્યાપક હૈ. (આત્મા) ચૈતન્ય પ્રકાશકા પુંજ હૈ. જ્ઞાન સારા અસંખ્ય પ્રદેશમેં વ્યાપક હૈ. ઐસે વીર્યશક્તિ ભી અસંખ્યપ્રદેશમેં વ્યાપક હૈ, આહાહા ! અપને દેશમેં વીર્યશક્તિ વ્યાપક હૈ. અપના દેશ અસંખ્ય પ્રદેશી – અપના દેશ – સ્વદેશ (હૈ). રાગ ઔર પુણ્ય-પાપ વહ સબ પરદેશ (હૈ). આહાહા ! સમજમેં આયા ? ભગવાન આત્માકા અસંખ્ય પ્રદેશી ક્ષેત્ર હૈ. (ઈસ) ક્ષેત્રકા સ્વભાવ (ક્યા) ? જૈસે નરકકા ક્ષેત્રકા સ્વભાવ દુઃખરૂપ હૈ, સ્વર્ગકા ક્ષેત્રકા સ્વભાવ લૌકિક સુખરૂપ હૈ. ભગવાન આત્માકા ક્ષેત્ર–સ્વભાવ અતીન્દ્રિય આનંદકા સ્વભાવ ક્ષેત્ર હૈ. ઇસ ક્ષેત્રમેં સે તો અતીન્દ્રિય આનંદ (રૂપી) પાક હોતા હૈ.

કલથી હોતી હૈ ન ? કલથી સમજે ? લાલ હોતી હૈ. સાધારણ જમીનમેં કલથી હોતી હૈ. ઊંચી જમીનમેં ચાવલ હોતે હૈં. સાધારણ જમીનમેં ચાવલ નહીં હોતા. ચાવલ હૈ વહ ઊંચી જમીનમેં હોતા હૈ. વૈસે ઇસ ભગવાનકા ક્ષેત્ર અસંખ્ય પ્રદેશી (હૈ). ઇસમેં આનંદકા ક્ષેત્ર (હૈ). ઇસમેંસે આનંદ ઔર આનંદકે વીર્યકી ઉત્પત્તિ હોતી હૈ. પરંતુ કબ (ઉત્પત્તિ હોતી હૈ) ? ઉસકા સ્વીકાર હોવે તબ. કિ, યહ 'હૈ' ? ઉસકી જ્ઞાનકી પર્યાય પ્રગટપને હૈ. ઉસમેં પૂર્ણ જ્ઞાન, સર્વજ્ઞ, સર્વદર્શી, સુખરૂપ યહ પૂરી ચીજ હૈ, વ્યાપક (હૈ), ઐસે પર્યાય અંતરમેં જબ સારે દ્રવ્યમેં વ્યાપ્તિ હૈ, તભી પર્યાયમેં આનંદ ઔર જ્ઞાનકા પાક આતા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? અસંખ્ય પ્રદેશમેં વિકાર ઉત્પન્ન હો, ઐસા યહ પ્રદેશ નહીં. સમજમેં આયા ? ભગવાન આત્માકા અસંખ્ય પ્રદેશ હૈ ન ? જૈસે સોનાકી ચેઈન હોતી હૈ ન ? ચેઈનમેં એક હજાર મકોડા–કડી હોતી હૈ. સારી કડીકા પિંડ વહ ચેઈન હૈ. કડી હૈ વહ પ્રદેશ હૈ (ઔર) સાંકલી હૈ વહ દ્રવ્ય હૈ. ઔર કડીમેં જીતના સોનેકા પીલાપન, ચીકનાપન, વજન હૈ વહ ઉસકે ગુણ–શક્તિ હૈ. સમજમેં આયા ? યહ તો દૃષ્ટાંત હુઆ. વૈસે ભગવાન આત્મા જૈસે હજાર કડીકી સાંકલી હોતી હૈ, વૈસે અસંખ્ય પ્રદેશકા આત્મા હૈ. ઇતના ઉસકે ક્ષેત્રકા વિસ્તાર હૈ.

એક પોંઈન્ટ–પરમાણુ (જિતના ક્ષેત્ર રોકે ઉસકો પ્રદેશ કહતે હૈં). યહ અંગુલી એક ચીજ નહીં હૈ. ટૂકડા કરતે-કરતે... આખીરકા પરમાણુ (અર્થાત્) પરમ અણુ, સૂક્ષ્મ અણુ રહતા હૈ, ઉસકો પરમાણુ કહતે હૈં. વહ પરમાણુ જિતની જગહ રોકે ઉસકા નામ પ્રદેશ. વૈસે આત્મા

અસંખ્ય પરમાણુ રોકે ઐસા અસંખ્ય પ્રદેશી હૈ. એક પરમાણુ કે ગજસે (માપસે) નાપનેસે આત્મા અસંખ્ય પ્રદેશી હૈ. અંદર અસંખ્ય પ્રદેશમેં અનંત આનંદ, અનંત જ્ઞાન ઔર અનંત વીર્ય વ્યાપકરૂપસે પડા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

યહ વીર્ય શક્તિ દ્રવ્ય-ગુણમેં અનાદિસે હૈ. (લેકિન) અનાદિસે પર્યાયમેં પ્રગટ નહીં હૈ. ક્યોંકિ અનાદિસે પુણ્ય-પાપકે ભાવકી રચના કરતા હૈ. દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, પુજા આદિકે ભાવકી રચના કરે, વહ આત્માકા વીર્ય નહીં, આહાહા ! સમજમેં આયા ? આત્માકા વીર્ય તો ઇસકો કહતે હૈં કિ સારે સ્વરૂપમેં જો અનંત ગુણ આદિ હૈ ઉસકી પર્યાયમેં રચના કરે, ઉત્પન્ન કરે, પ્રગટ કરે ઉસકા નામ વીર્ય હૈ. આહાહા !

પરસોં થોડા કહા થા કિ, દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, પુજા, ઔર કામ, ક્રોધ, માન, લોભ, રાગ યહ શરીરકી સંભાલ કરના, કુટુંબકી સંભાલ કરના વહ સબ વિકાર (હૈં). સમજમેં આયા ? વિકારકી રચના યહ વીર્ય ગુણકી (રચના) નહીં, ઐસા કહતે હૈં. વિકાર અંધા હૈ. ઉસકો જ્ઞાન દેખતા હૈ પરંતુ જ્ઞાન જ્ઞાનકો દેખતા નહીં. જો વીર્ય સ્વરૂપકી રચના કરે ઉસ વીર્યકો ધરનેવાલા જો આત્મા ઉસકો દેખતા નહીં ઔર પુણ્ય-પાપકી રચના હુઈ ઉસકો દેખતા હૈ, વહ મિથ્યાદૃષ્ટિ – અજ્ઞાની હૈ. ચાહે તો પંચ મહાવ્રત ધારણ કિયા હો, બારહ વ્રત ધારણ કિયે હો, વહ સબ રાગ, દુઃખ ઔર અચેતન હૈ. સમજમેં આયા ? ભગવાન ! જિસ ભાવસે તીર્થંકર ગોત્ર બંધતા હૈ ના ? વહ રાગ (ભી) અચેતન હૈ. ક્યોંકિ વહ રાગ અપનેકો જાનતા નહીં, રાગ ચૈતન્યકો જાનતા નહીં ઔર રાગ ચૈતન્ય દ્વારા જાનનેમેં આતા હૈ. ઇસ કારણસે રાગ અચેતન હૈ. આહાહા !

ઇતના તો ઉસકો ખ્યાલમેં આના ચાહિયે ના કિ, પર્યાયમેં જો જ્ઞાનકા પ્રકાશ હૈ વહ પર્યાય કિસકી હૈ ? પૂર્ણ જ્ઞાનસ્વરૂપ હૈ ઉસ પર્યાયકે પીછે કોઈ પૂર્ણ (સ્વરૂપ) હૈ કિ નહીં ? પહલે અનુમાનસે ખ્યાલમેં આના ચાહિયે ના ! એક પર્યાયમેં–અંશમેં - એક સમયકી મુદતમેં જ્ઞાનકી પર્યાય જો જાનનેમેં આતી હૈ, વહ તો બદલતી ચીજ હૈ. ઉત્પાદ્–વ્યયવાલી ચીજ હૈ, તો યહ ચીજ કિસકી ? ધ્રુવકી હૈ. તો સામને ધ્રુવ ક્યા હૈ ? જો નહીં બદલતા હૈ, વહ ચીજ ક્યા હૈ અંદર ? આહાહા ! ઐસા પ્રભુકા માર્ગ (હૈ). આહાહા ! દિગંબર સંતોં ઇતના સ્પષ્ટ કરકે ગયે હૈં ! ઓહોહો ! સૂર્યકી ભાંતિ પ્રકાશ કર દિયા હૈ. પરંતુ દેખે ઉસકે લિયે ના ?

યહાં કહતે હૈં કિ, વીર્ય કિસકો કહીયે ? કિ અપને સ્વરૂપકી રચના કરે. સ્વરૂપકી અર્થાત્ અપના સ્વ જો જ્ઞાન, દર્શન, આનંદ, શાંતિ, સ્વચ્છતા, પ્રભુતા આદિ જો શક્તિયાં હૈં, ઉસકી પર્યાયમેં (રચના કરે), વહ વીર્ય શક્તિ હૈ. આનંદ ઔર અનંત ગુણકી શુદ્ધ પર્યાયકી રચના કરે ઉસકો વીર્ય કહતે હૈં. અશુદ્ધ (પર્યાય)કી રચના કરે વહ વીર્ય નપુંસક-હિજડા હૈ.

યહાં તો ભગવાન કહતે હૈં, વહ બાત હો ગઈ. પુણ્ય-પાપ અધિકારમેં ૪૦ સે ૪૩ ગાથામેં નપુંસક–ક્લીવ (કહા) હૈ. આહાહા ! રાગ ઔર પુણ્યકે પરિણામકો અપના માને વહ નપુંસક, મિથ્યાદૃષ્ટિ હૈ. આહાહા ! જૈસે નપુંસકકો વીર્ય હોતા નહીં તો પ્રજા (બાલક) હોતી

નહીં. વૈસે પુણ્ય પરિણામ ઔર પાપ પરિણામ નપુંસક હૈ, ઉસમેંસે ધર્મ પ્રજા ઉત્પન્ન નહીં હોતી. આહાહા ! બાત તો ઐસી હૈ, ભગવાન ! ક્યા કરેં ? ઉસે (ઐસી) ચીજ સુનને ન મિલે વહ કબ વિચાર કરે, કબ રુચિ કરે ઔર (કબ) પરિણમે ? ઐસી ચીજ હૈ, ભાઈ ! આહાહા !

અરે...! વહ ચૌરાસીકે અવતારમેં દુઃખી હૈ. પંચમહાવ્રત પાલતા હૈ વહ (ભી) દુઃખી હૈ. ક્યોંકિ વ્રતકા વિકલ્પ હૈ વહ રાગ હૈ, આસ્રવ હૈ ઔર દુઃખ હૈ. આહાહા ! જો ભગવાનકે સ્વભાવમેં દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાયમેં નહીં હૈ. ઉસકી તો નિર્મલ પર્યાય હો, ઉસકો પર્યાય કહતે હૈં, આહાહા !

આત્મ દ્રવ્ય અનંત શક્તિ(વાન હૈ). જ્ઞાન, દર્શન (આદિ) અનંત શક્તિકા અસંખ્ય પ્રદેશમેં પુંજ (હૈ). જો જ્ઞાનકા પુંજ–પ્રકાશકા પુંજ હૈ ઉસ પર દૃષ્ટિ કરનેસે વીર્ય શક્તિ ભી સાથમેં આઈ. વીર્ય શક્તિ અનંત ગુણકી નિર્મળ અવસ્થાકી રચના કરે, ઉસકા નામ વીર્ય હૈ. સમજમેં આયે ઐસા હૈ, ભાઈ ! સાદી ભાષા હૈ, યહ કોઈ કડક ભાષા નહીં હૈ, આહાહા !

અરે ભગવાન ! ભગવાન હૈ ન તુમ ! યહ સ્ત્રી ઔર પુરુષ વહ તો મિટ્ટીકા-હડ્ડીકા શરીર હૈ. વહ તો હડ્ડી હૈ. વહ થોડી ના આત્મા હૈ ? આહાહા ! અંદર પુણ્ય-પાપકા ભાવ વહ ભી આત્મા કહાં હૈ ? વહ તો અચેતન તત્ત્વ હૈ, જડ તત્ત્વ હૈ, આહાહા ! જો પ્રકાશકા પુંજ પ્રભુ (હૈ) ઔર વીર્ય દ્વારા ઉસ પ્રકાશકે પુંજકી પર્યાયમેં રચના હો (ઉસે વીર્ય કહતે હૈં). દ્રવ્ય-ગુણમેં તો (શક્તિયાં) હૈ હી. દ્રવ્ય-ગુણમેં તો શુદ્ધતા, પરિપૂર્ણતા, આનંદ, વીર્ય, જ્ઞાન, શાંતિ, સ્વચ્છતા, પ્રભુતા, ઈશ્વરતા ઐસી અનંત શક્તિયાં હૈ હી. પરંતુ ઉસકી પર્યાયમેં જબ (પ્રગટ) હો તબ ઉસે વીર્યકી રચના કહનેમેં આતી હૈ. આહાહા ! સૂક્ષ્મ બાત હૈ, પ્રભુ ! આહાહા ! અરે...! ભગવાન હૈ ઔર પામર હોકર રખડતા રહા હૈ, આહાહા !

તીન લોકકા નાથ ચૈતન્ય સ્વરૂપ ! જિસકે ગર્ભમેં સર્વજ્ઞ, સર્વદર્શી, અનંત આનંદ જિસકે પેટમેં પડા હૈ. આહાહા ! ઉસકા પ્રસવ નહીં કરકે પુણ્ય ઔર પાપકા પ્રસવ કરે, ઉસે યહાં પ્રભુ વીર્ય કહતે નહીં. સમજમેં આયા કુછ ? આહાહા !

ઐસા સુના હૈ કોઈ સ્ત્રીકે પેટમેંસે સર્પ નીકલતા હૈ. કોઈ ઐસા સર્પ ગર્ભમેં હો જાતા હૈ તો સર્પકા જન્મ હોતા હૈ. સુના હૈ, બહુત સુના હૈ. ૮૮ વર્ષ હુએ હૈં. હમ તો નિવૃત્તિમેં થે. પાંચ વર્ષ દુકાન ચલાઈ થી. બાકી તો સારી જિંદગી નિવૃત્તિ હૈ. બહુત સુના હૈ કિ, સ્ત્રીકો પેટમેં કભી ઐસા રહ જાતા હૈ (તો) સર્પ હો જાતા હૈ (ઔર) પેટમેંસે સર્પ નીકલતા હૈ. આહાહા ! ઔર શાસ્ત્ર તો ઐસા કહતે હૈં કિ, કિસીકો ૧૨ વર્ષ તક (બાલક) ગર્ભમેં રહતા હૈ. ભગવાનને ઉસકી સ્થિતિ ગીની હૈ કિ, બારહ વર્ષ તક ગર્ભમેં રહે. વહી બાલક વહાંસે મરકર ફિર (બારહ વર્ષ ગર્ભમેં રહકર) ૨૪ વર્ષમેં જન્મ લે. ભગવાન, સર્વજ્ઞ પરમેશ્વરને ગર્ભમેં રહનેકી ૨૪ વર્ષકી કાયસ્થિતિ ગીની હૈ. આહાહા ! ઐસા અનંતબાર ૨૪ વર્ષકી સ્થિતિ

ગર્ભમેં (હુઈ હૈ). એકબાર નહીં કિન્તુ અનંતબાર ઐસે કિયા હૈ. સમજમેં આયા ? (જીવ તો) અનાદિકાલકા હૈ. આહાહા ! યહાં કહતે હૈં કિ ઉસકો ૨૪ વર્ષકે બાદ પ્રસવ હોતા હૈ. યહાં આત્માકે ગર્ભમેં તો અનંત જ્ઞાન ઔર દર્શન પડા હૈ. અનંતકાલમેં જબ અપની પર્યાય ઉસ પર જાતી હૈ તબ આનંદકા પ્રસવ હોતા હૈ. વહ ૨૪ વર્ષકી કાય સ્થિતિ, યહ અનાદિ શાંત સ્થિતિ, આહાહા !

વીતરાગ સર્વજ્ઞ પરમેશ્વરકી અલૌકિક બાતેં હૈં, ભગવાન ! લોગોંકો સત્ય સુનને મિલતા નહીં. ક્યા કરેં ? અરેરે...! આહાહા ! જિસમેં જ્ઞાનકા અંશ નહીં, પ્રકાશકા જિસમેં પ્રકાશ નહીં, ઉસ ચીજકો અપની માનના (વહ) મિથ્યાત્વ–અંધેરા હૈ. રાગ, દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિકા પરિણામ ભી અપના હૈ, ઐસા માનના વહ અંધકારકો અપના પ્રકાશ માને (ઉસકે જૈસા હૈ). આહાહા ! વસ્તુ ઐસી હૈ, ભગવાન ! બાહરકી ધૂલમેં ક્યા હૈ ? કરોડપતિ ઔર અરબપતિ હો (વહ) મરકર કહાં ચલા જાતા હૈ ! આહાહા !

યહ તો અનંત લક્ષ્મીકા ભંડાર (હૈ). જિસકે પેટમેં નામ અસંખ્ય પ્રદેશમેં અનંત જ્ઞાન, અનંત આનંદ, અનંત શાંતિ, અનંત સ્વચ્છતા, અનંત પ્રભુતા, અપની પરિણતિકો કરે ઐસા અનંત કર્તા, અનંત કર્મ (અર્થાત્) અપની પર્યાયમેં આનંદકા કાર્ય કરે, ઐસા અનંત કર્મરૂપી (કાર્યરૂપી) શક્તિ અંદર પડી હૈ. આહાહા ! કર્મ ચાર પ્રકારકે હૈં. એક જડ કર્મ – યહ પરમાણુકી પર્યાય, દૂસરા ભાવ કર્મ – પુણ્ય-પાપકા પરિણામ, તીસરા નિર્મલ પરિણતિ ઉત્પન્ન હોતી હૈ, વહ ભી કર્મ (ઔર) ચૌથા કર્મ શક્તિરૂપ હૈ વહ કર્મ. ઐસા માર્ગ (હૈ) બાપૂ ! આહાહા ! ક્યા કહા વહ ?

ફિરસે કહતે હૈં. કર્મ નામ કાર્ય. એક તો કર્મકી જડ પર્યાય હોતી હૈ. ઉસકો કર્મ કહતે હૈં. વહ જડ કર્મકા કાર્ય હૈ. એક તો આત્મામેં પુણ્ય ઔર પાપકા ભાવ (હોતા હૈ) વહ અચેતન કાર્ય. વહ જડ કાર્ય – જડ કર્મ (હૈ). વહ જડ રૂપી કર્મ ઔર યહ જડ અરૂપી કર્મ. ભાઈ ! ઔર તીસરા કાર્ય-કર્મ જો આત્મા શુદ્ધ ચૈતન્યઘન ભગવાન ! ઉસમેં વીર્ય પડા હૈ ઔર ઉસમેં કર્મ શક્તિ પડી હૈ. કર્મ શક્તિ નામ કાર્ય હોનેકી શક્તિ. જબ આત્મામેં આનંદ સ્વરૂપકા– પ્રકાશકા પુંજ પ્રભુ ! ઉસ પ્રકાશકા (અર્થાત્) પ્રકાશકી સત્તાકા સ્વીકાર કિયા, ઉસ સમય પર્યાયમેં જો નિર્મલ પરિણતિ ઉત્પન્ન હોતી હૈ – વહ કર્મ. ઔર શક્તિરૂપ કર્મ હૈ વહ ધ્રુવ ગુણ. કર્મકે ચાર પ્રકાર (હૈં). આહાહા !

વકાલતમેં કભી ઐસી બાત સુની નહીં. અભી તો ધર્મકા નામ ભી કહાં હૈ ? વ્રત કરો, અપવાસ કરો, પડિમા લે લો, ધૂલમેં ભી ઉસમેં (ધર્મ) નહીં, સુન તો સહી. અરે..! ભગવાન ! તેરી ચીજ ક્યા હૈ ? ઉસકે અનુભવમેં આયા નહીં; ઉસકે બિના સ્થિરતા કહાંસે આયેગી ?

શ્રોતા : કર દિયા તો કર દિયા, (અબ) છોડ દેંગે સબ.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : કિસને કિયા ઔર કૌન છોડે ? કિયા હી કહાં હૈ ? આહાહા !

યહાં તો કાર્ય યાની કર્મ. કર્મ યાની કાર્ય. ઉસકે ચાર પ્રકારકા વર્ણન કિયા. એક જડકા કાર્ય–કર્મકી પર્યાય વહ જડકા (કાર્ય), વહ રૂપી કાર્ય. વિકાર કાર્ય – વહ અરૂપી વિકારકા કાર્ય હૈ. કાર્ય કહો કિ કર્મ કહો. ઔર નિર્મલ પરિણતિકા કાર્ય વહ નિર્મલ વીતરાગી કાર્ય. ઔર એક ગુણ રૂપી કર્મ વહ શક્તિ હૈ, ઉસકો ભી કર્મ કહતે હૈં. ઐસી બાત હૈ. ઐસી યહ ચીજ હૈ. તીન લોકકા નાથ અંદર પડા હૈ, આહાહા ! જિસકે ગર્ભમેં કેવલજ્ઞાન, કેવલદર્શન, આનંદ પ્રગટ હો (ઐસી શક્તિયાં હૈં).

અભી એક લેખ આયા હૈ. અરેરેરે...! ઐસે લેખ લિખતે હૈં કિ, સર્વજ્ઞ તો એક વર્તમાન દશાકો હી દેખે. ભૂત-ભવિષ્યકો નહીં (દેખે). અરરર...! ગજબ કરે છે ! ક્યા કરતા હૈ પ્રભુ !? આજ લેખ આયા હૈ કિ, 'શ્રીમદ્ ભી કહતે હૈં કિ વર્તમાન પર્યાય વર્તતી હૈ ઉસકો જાને'. પરંતુ વહ તો વર્તતી હૈ ઉસકો જાને, ઐસા કહા હૈ. પરંતુ ભૂત-ભવિષ્યકો નહીં જાનતે, ઐસા ઉસમેં કહા હી નહીં હૈ. વર્તતીરૂપ એક સમય હૈ. ભૂત-ભવિષ્યકી (પર્યાય) વર્તમાન વર્તતી નહીં. પરંતુ ઉસ સમય વર્તેગી ઔર વર્તતી હોગી. ઉસકો ભગવાન એક સમયમેં પ્રત્યક્ષ જાનતે હૈં, આહાહા ! અરે..! સર્વજ્ઞકો ભી દૂસરી રીતસે માને ઉસકો આત્માકી પ્રતીતિ કબ હો ? આહાહા !

આત્મામેં સર્વજ્ઞ શક્તિ પડી હૈ ઔર ઉસકે સાથ શક્તિમેં બલ ભી હૈ. વીર્ય શક્તિ ભિન્ન હૈ. ઐસા આત્મા અપની પર્યાયમેં – જ્ઞાનકી વર્તમાન દશામેં દ્રવ્યકો જ્ઞેય બનાકર દ્રવ્યકા જ્ઞાન કરતી હૈ. અપની જ્ઞાનકી વર્તમાન દશામેં દ્રવ્યકો જ્ઞેય બનાકર પર્યાયમેં દ્રવ્યકા જ્ઞાન કરતે હૈં, તો ઉસ પર્યાયમેં દ્રવ્ય આતા નહીં પરંતુ દ્રવ્યકા સામર્થ્ય–શક્તિ પર્યાયમેં–જ્ઞાનમેં આ જાતા હૈ. સમજમેં આયા ? ઐસી બાતે હૈં. દ્રવ્ય તો દ્રવ્ય હૈ. દ્રવ્યકા પૂર્ણ જ્ઞાન આયા. જૈસા પૂર્ણ સ્વરૂપ હૈ ઐસી પૂર્ણ પ્રતીત પર્યાયમેં આઈ. પૂર્ણ જ્ઞાન આયા. વહ ચીજ (પર્યાયમેં) આઈ નહીં, વહ ચીજ તો ચીજમેં રહી. આહાહા ! અભી ઉસકો સર્વજ્ઞ શક્તિ હૈ, ઉસકી પ્રતીતિ નહીં ઔર (માને ઐસે કિ) સર્વજ્ઞ યાની વહ કી જો (માત્ર) વર્તમાનકો દેખે.

તીસ વર્ષ પહલે તીસરી સાલમેં ૩૩ પંડિત આયે થે. ઉસમેં એક પંડિત થે. લલિતપુરમેં મેરે સાથ બહુત ચર્ચા હુઈ થી. વહાં વે ઐસા કહતે થે 'એક સમયમેં તીનકાલ તીનલોક દેખે તો સર્વજ્ઞ નહિ. (કિન્તુ) વર્તમાનમેં સબસે ઊંચી શક્તિકા વિકાસ વહ સર્વજ્ઞ.' અરે ભગવાન ! દિગંબર જૈનમેં જન્મ હુઆ (ઔર ઐસી વિપરીત માન્યતા !). આહાહા ! અરે..! ભગવાન બાપૂ ! તુમ ચૈતન્યકે પ્રકાશકા પૂર્ણ પુર હૈ.

શરીર ભિન્ન હૈ, રાગ ભિન્ન હૈ ઔર ઇતને આકારકે પ્રમાણમેં ચૈતન્ય પ્રકાશકા પુંજ, જ્ઞાન પરિપૂર્ણ પુંજ હૈ. પરિપૂર્ણ વસ્તુ હૈ. અંદર ઉપયોગમેં સ્વપર પ્રકાશક શક્તિ ભરી પડી હૈ. આહાહા ! (યહ) નિશ્ચય ઉપયોગ (કી બાત હૈ). પર્યાય ઉપયોગ વહ દૂસરી બાત હૈ. ઉપયોગકે દો પ્રકાર હૈ. એક અંદર ધ્રુવરૂપ ઉપયોગ (ઔર) એક પરિણતિરૂપ ઉપયોગ. ઐસી

બાત હૈ.

યહાં કહતે હૈં કિ, સ્વરૂપકી રચના (કરે વહ વીર્ય). આહાહા ! ગજબ શબ્દ રખા હૈ ના !! અમૃતચંદ્ર આચાર્યને તો કામ કિયા હૈ !! અપના સ્વરૂપ જ્ઞાન, આનંદ, શાંતિ (ઐસી–ઐસી) અનંત શક્તિકા સ્વરૂપ (હૈ). સ્વ + રૂપ ભાષા સાદી હૈ, ભાઈ ! આહાહા ! “**આત્મસ્વરૂપકી...**” (ઐસી) ભાષા હૈ ના ? દેખો ! સ્વરૂપ યાની આત્માકે સ્વરૂપકી રચના. આહાહા ! ભગવાન આત્મામેં તો બેહદ અનંત જ્ઞાન, અનંત દર્શન, અનંત આનંદ, અનંત સ્વચ્છતા, અનંત પ્રભુતા ઐસી અનંત શક્તિયોંકા સંગ્રહાલય, અનંત શક્તિયોંકા ગોદામ, ગુણકા ગોદામ યહ આત્મા હૈ. આહાહા ! અંદરમેં (ઐસે સ્વરૂપ પર) દૃષ્ટિ કરનેસે વીર્ય શક્તિકે કારણ અનંત ગુણકી નિર્મલ પર્યાયકી રચના હોતી હૈ. ઉસે આત્મ સ્વરૂપકી રચના કહનેમેં આતી હૈ. ઐસી બાત હૈ. ભાઈ ! પ્રભુકા માર્ગ તો ઐસા હૈ. પરંતુ લોગોંકો અભ્યાસ નહીં ઔર મિલતી હૈ બાહરકી દૂસરી ચીજ. યે કરો, યે કરો, વ્રત કરો, અપવાસ કરો, તપસ્યા કરો...જાઓ.. (હો જાયેગા ધર્મ). આહાહા ! વહ સબ તો વિકલ્પકી ક્રિયા, ક્લેશકી ક્રિયા હૈ. વહ દુઃખકી ક્રિયા હૈ, આહાહા !

વહ તો છ ઢાળામેં કહા નહીં ? ‘મુનિવ્રત ધાર અનંત બૈર, ગ્રૈવેયક ઉપજાયો, પણ આતમજ્ઞાન બિન લેશ સુખ ન પાયો.’ તો ઉસકા અર્થ ક્યા હુઆ ? પંચ મહાવ્રત, બારહ વ્રત વહ સબ શુભભાવ દુઃખરૂપ હૈ. આહાહા ! દુઃખકી રચના કરે વહ વીર્ય નહીં, ઐસા કહતે હૈં. સમજમેં આયા ? વહ આત્મબલ નહીં, આહાહા !

આત્મવીર્ય તો વહ હૈ કિ, અપના ત્રિકાલી અનંત ગુણકા પિંડ પ્રભુ ! ઉસ પર લક્ષ જાતા હૈ તો વીર્યમેં–વર્તમાન પરિણતિમેં અનંત ગુણકી શુદ્ધ પર્યાય પ્રગટ કરે–રચના કરે, ઉસકા નામ વીર્ય કહતે હૈં. ઐસી બાત હૈ, ભગવાન ! આહાહા ! ઔર સ્વરૂપકી રચના કરે વહ વીર્ય અર્થાત્ ઉસ સમયમેં વીર્યને અપને અનંત ગુણકી પરિણતિમેં રચના કી. દ્રવ્ય-ગુણમેં તો રચના કરની હૈ નહીં. વહ તો (અનાદિસે) હૈ હી. દ્રવ્ય-ગુણ તો ધ્રુવ હૈ. ઉસકી તો ક્યા રચના કરની હૈ ? રચના તો નહીં હો તો (ઉસકી રચના) કરનેકા (આતા) હૈ. પર્યાયમેં જો આનંદ આદિ નહીં હૈ (ઉસકી રચના કરની હોતી હૈ). આહાહા ! ઐસા ઉપદેશ તો કિસ પ્રકારકા હૈ ? જૈન ધર્મકા ઐસા ઉપદેશ ?

૯૯ કી સાલમેં એક સાધુ મિલા થા. (ઉસે ઐસા લગા) કિ, જૈનકે સાધુ આત્માકી ઐસી બાત કરે વહ કહાંસે આયા ? ક્યોંકિ જૈનકી છાપ ઐસી હૈ કિ, વહ તો ક્રિયા કરે. દયા, વ્રત ઔર તપ કરે, ઉસકા નામ જૈન. રાજકોટકી બાત હૈ. વહ રાજકોટ આયા થા. આજ હી આયા થા કિ, અહમદાબાદમેં કોઈ વેદાંતકે સાધુ હૈ. યહાંકા બહુત સુના હૈ ના ? કિ, યહાં આત્માકી અધ્યાત્મકી બાત હૈ. ઉસકી ઓર સે દો પુસ્તક આયે હૈં. યહાંકી પ્રસિદ્ધિ આત્માકી હૈ ન ? (બાહરમેં) જૈન ધર્મકી તો કિસ પ્રકારસે પ્રસિદ્ધિ હૈ ? કિ ક્રિયા (કરો), યહ વ્રત

કરના, ચોવીયાર કરના, કંદમૂલ નહીં ખાના, ફલાના કરના, દયા પાલના વહ સબ જૈન ધર્મ, બાહરમેં ઐસી છાપ હૈ. રાગકી રચનાકો લોગોંને જૈન ધર્મ માન લિયા હૈ. ઇસલિયે આત્માકી બાત સુનકર અન્યમતીકો ભી ઐસા હો જાતા હૈ કિ, જૈનમેં ઐસા કહાંસે આયા ? આજ દો પુસ્તક આયે હૈં. દેખે, લેકિન કોઈ ઠિકાના નહીં હૈ. (ઐસા લિખા હૈ કિ) ઈશ્વર ભક્તિ કરો, આત્મ ચિંતવન કરો. પરંતુ કૌનસા ઈશ્વર ?

કાશીસે કિતાબ આઈ હૈ ઉસમેં સર્વજ્ઞકા નિષેધ કિયા હૈ કિ, સર્વજ્ઞ એક સમયકી પર્યાયકો જાને. (ઔર ઉસમેં) શ્રીમદ્‌કા આધાર દિયા હૈ કિ, વહ તો વર્તમાન વર્તતી (પર્યાય)કો જાને, ઐસા (શ્રીમદ્‌જીને) કહા હૈ. એક સમય (કી વર્તમાન) વર્તતી (પર્યાયકો) જાને. પૂર્વકી (ઔર) ભવિષ્યકી (પર્યાય) વર્તમાનમેં વર્તતી હૈ, ઐસા (જાને) નહીં. કિન્તુ ઉસને ઐસા નિકાલા કિ, વર્તમાન વર્તતી હૈ ઉસે જાને ઔર ભૂત-ભવિષ્યકો નહીં જાને. આહાહા ! ક્યા કરતે હો ? ઔર વૈસે પંડિત નામ ધરાતે હૈં. શ્રીમદ્‌મેં ઐસા આયા હૈ – સર્વજ્ઞ ભી અનંત દ્રવ્યકી વર્તમાન વર્તતી એક સમયકી અવસ્થાકો જાને. ભૂત-ભવિષ્યકી (વર્તમાનમેં) વર્તતી નહીં. (ઉસે) જાને નહીં, ઐસા નહીં (કહા હૈ). સમજમેં આયા ? ઐસા દૃષ્ટાંત દિયા હૈ. જૈનકે નામસે યહ ક્યા કરતે હૈં ? જૈનકે નામસે ઐસી વિપરીત (માન્યતા રખતે હૈં.) પરમેશ્વર, ત્રિલોકનાથ સર્વજ્ઞ આહાહા ! ઉન્હોંને કહા હુઆ માર્ગ અલૌકિક હૈ, ભાઈ ! સર્વજ્ઞ શક્તિ હૈ ઉસકે સાથ અંદરમેં બલ ભી હૈ. વીર્ય શક્તિ ભિન્ન હૈ ઔર અંદર સર્વજ્ઞ શક્તિમેં ભી બલ હૈ, તો વહ અપને બલસે સર્વજ્ઞ (પર્યાય) પ્રગટ હોતી હૈ. શક્તિમેં હૈ – ગર્ભમેં હૈ તો પ્રસવ હોતા હૈ. પ્રસવ (માને) ઉત્પત્તિ.

શ્રોતા : (અંદરમેં) ના હો તો કહાંસે આવે ?

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : કહાંસે આયે ? પ્રાપ્તકી પ્રાપ્તિ હૈ કિ અપ્રાપ્તકી પ્રાપ્તિ હૈ ? હૈ ઉસમેંસે આતા હૈ. આહાહા ! સાગર ભરા હૈ, પ્રભુ ! તુજે ખબર નહીં, આહાહા ! અનંત જ્ઞાન, અનંત આનંદ, અનંત વીર્ય, અનંત સ્વચ્છતા ઐસી અનંત શક્તિયોંકા સાગર હૈ, પ્રભુ ! શરીર પ્રમાણસે ભલે હી ક્ષેત્ર છોટા હો પરંતુ ઉસકે ભાવમેં તો દરિયા પડા હૈ.

યહાં ક્યા કહા ? સ્વરૂપકી રચના કરે (ઉસે વીર્ય કહતે હૈં). અબ દૂસરી એક બાત કિ, જબ વીર્યકા કાર્ય યહ હૈ કિ અનંત ગુણકી નિર્મલ પરિણતિ પ્રગટ કરે. તબ ઉસમેં વ્યવહારકા તો અભાવ આયા. વ્યવહારકી રચના કરે, ઐસા નહીં આયા. વ્યવહાર હૈ ઉસકો જાનતે હૈં. વીર્યને જહાં શુદ્ધ પરિણતિ પ્રગટ કી તો (સાથમેં) જ્ઞાનકી શુદ્ધ પર્યાય પ્રગટ કી, શ્રદ્ધાકી (પર્યાય) પ્રગટ કી, દર્શનકી પર્યાય પ્રગટ કી. રાગ હૈ ઉસકો જાને. પરંતુ રાગકો જાનતા હૈ વહ કહના ભી વ્યવહાર હૈ. પરંતુ ઉસ સમયમેં સ્વ ઔર પર પ્રકાશક જ્ઞાનકી પર્યાય રાગ હૈ તો જાનતી હૈ, ઐસા ભી નહીં. અપની સ્વ-પરકો (જાનનેવાલી) પર્યાય હી ઇતની તાકતવાલી હૈ કિ (વહ) અપનેસે હી પ્રગટ હોતી હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઉસમેં રાગકા તો અભાવ હૈ.

લોગ ઐસા કહતે હૈં ન કિ વ્યવહાર કરતે-કરતે નિશ્ચય હોગા. શુભ જોગ કરો બાદમેં શુદ્ધ હોગા. વહ તદ્દન મિથ્યાદૃષ્ટિ-મૂઢ હૈ. ઉસકો આત્માકી શ્રદ્ધા નહીં. આત્માકે ગુણકી શ્રદ્ધા નહીં. ઉસકી પરિણતિ કૈસી હો ? ઉસકી ખબર નહીં. આહાહા ! ઐસી બાતેં હૈં. બાપૂ ! વીતરાગ માર્ગ (કોઈ અલૌકિક હૈ). આહાહા ! ઇસ ભરત(ક્ષેત્રમેં) સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર ત્રિલોકનાથકી મૌજૂદગી નહીં હૈ. મહાવિદેહમેં તો ભગવાન બિરાજતે હૈં. સાક્ષાત પરમાત્મા બિરાજતે હૈં. કરોડ પૂર્વકા આયુષ્ય હૈ. એક પૂર્વમેં ૭૦ લાખ કરોડ ૫૬ હજાર કરોડ વર્ષ જાય, ઐસા કરોડ પૂર્વકા ભગવાનકા આયુષ્ય હૈ.

યહ ભગવાનકે મુખમેંસે નિકલી હુઈ વાણી કુંદકુંદ આચાર્ય વહાંસે લાયે. સમજમેં આયા ? દિગંબર સંત, નગ્ન મુનિ, મોરપીંછી, કમંડલ (જિનકે પાસ હોતા હૈ). વે ભગવાનકે પાસ ગયે થે. આઠ દિન રહે થે. વહાંસે સુનકર આયે બાદમેં સમયસાર પહલી ગાથામેં કહા 'કેવલી-શ્રુતકેવલીને જો કહા હૈ વહ મૈં કહુંગા',

वंदित्तु सव्वसिद्धे धुवमचलमणोवमं गइं पत्ते।
वोच्छामि समयपाहुडमिणमो सुदकेवलीभणिदं।।१।।

કુછ લોગ ઐસા કહતે હૈં કિ, શ્રુતકેવલીને જો કહા (વહ મૈં કહુંગા). (પરંતુ) અમૃતચંદ્ર આચાર્યને દો અર્થ કિયે હૈં. શ્રુતકેવલી ઔર કેવલી (ઐસે) દો અર્થ કિયે હૈં. કેવલીને કહા હૈ વહ હમ કહેંગે, ઐસા કહતે હૈં. ઔર નિયમસારકી ગાથામેં તો સ્પષ્ટ શબ્દ લિખા હૈ. સમજમેં આયા ? ઇસમેં તો શ્રુતકેવલી (લિખા) હૈ.

કુંદકુંદ આચાર્ય ભગવંત (નિયમસાર-ગાથા-૧મેં) કહતે હૈં,

''णमिऊण जिणं वीरं अणंतवरणाणदंसणसहावं।
वोच्छामि णियमसारं केवलिसुदकेवलीभणिदं।।1।।

કેવલી ઔર શ્રુતકેવલીને કહી હુઈ બાત મૈં કહુંગા. સમયસાર ગાથામેં (ભી) ઐસા હૈ. પરંતુ કુછ લોગ અર્થ કરનેવાલે ગલત અર્થ કરતે હૈં. વહ તો શ્રુતકેવલીને કહા હુઆ–ઐસે શબ્દ હૈ (ઐસા કુછ લોગ કહતે હૈં). પરંતુ અમૃતચંદ્ર આચાર્યને '**सुदकेवली**' કે દો અર્થ નિકાલે હૈં. એક શ્રુતકેવલી ઔર કેવલી. ઔર યહાં (નિયમસારમેં) '**केवलिसुदकेवलीभणिदं**' (ઐસા કહા). આહાહા ! સમજમેં આયા ? મૈં નિયમસાર કહુંગા પરંતુ યહ નિયમસાર કૈસા હૈ ? કિ કેવલી પરમાત્માને સાક્ષાત કહા ઔર શ્રુતકેવલીકે પાસ ચર્ચા કી, ઇન્હોંને (જો) કહા વહ મૈં કહુંગા. દો બાત હુઈ. વહાં મહાવિદેહમેં કેવલીકે પાસ સુના ઔર શ્રુતકેવલીકે પાસ સુના. સમજમેં આયા ? બાત તો બહુત ગંભીર હૈ, ભગવાન !

શ્રોતા : કુંદકુંદ આચાર્યકી ગાથા હૈ.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : યહ કિસકી ગાથા હૈ ? કહા હૈ ન ? ઉસમેંસે તો નિકાલા, ભગવાન ! '**केवलिसुदकेवलीभणिदं**' – સર્વજ્ઞ પરમેશ્વરને કહા હુઆ મૈં કહુંગા, આહાહા ! વહ તો મુનિઓં

સ્વયં કહે તો ભી સત્ય હૈ. પરંતુ આધાર દેકર કહતે હૈં કિ, ભગવાનને (જો કહા વહ મૈં કહુંગા). કોઈ કહતે હૈં કિ, મહાવિદેહમેં ભગવાનકે પાસ ગયે થે કિ નહીં (ગયે થે), ઉસ બાતકી શ્રદ્ધા નહીં, ઐસા કહતે હૈં. કિસીકો શંકા હૈ કિ, મહાવિદેહમેં ગયે વહ કોઈ શાસ્ત્રમેં નહીં હૈ. અરે..! પાઠમેં લેખ મિલતે હૈં. પંચાસ્તિકાયકી ટીકામેં લેખ હૈ ઔર દર્શનસારમેં લેખ હૈ. દર્શનસાર દેવસેન આચાર્યકા લિખા હૈ. અરે..! ભગવાન કુંદકુંદ આચાર્ય મહાવિદેહમેં ન ગયે હોતે તો હમ મુનિઓં ઐસા ધર્મ કૈસે પ્રાપ્ત કરતે ? ઐસા પાઠ હૈ. અપને સમયસારમેં ડાલા હૈ. આહાહા ! અભી ભી શંકા કરતે હૈં. અભી આયા થા (ઉસમેં) લિખા હૈ – કુંદકુંદ આચાર્ય વહાં ગયે હૈં વહ કૌન કહતા હૈ ? કૌન માને ? અરે..! ભગવાન ! આહાહા ! બસ ! યહાં જો કહતે હૈં ઉસકા વિરોધ કરના હૈ.

યહાં નામ આયા વહ ક્યા હૈ ? '**केवलिसुदकेवलीभणिदं**' કુંદકુંદ આચાર્ય યહાં થે તો (ઉસ સમય યહાં) કેવલી તો નહીં થે. કેવલીને કહા વહ કહુંગા, ઐસા કહતે હૈં ઔર શ્રુતકેવલીને કહા હૈ વહ મૈં કહુંગા. સમજમેં આયા ? બહુત અધિકાર હૈ. પંચાસ્તિકાયમેં જયસેન આચાર્યકી ટીકા હૈ. મહાવિદેહમેં ગયે થે બાદમેં આકરકે શિવકુમારકે લિયે શાસ્ત્ર બનાયા ઔર દર્શનપાહુડમેં હૈ, સમયસારમેં હૈ. દેખો !

`जइ पउमणंदिणाहो सीमंधरसामिदिव्वणाणेण ।
ण विवोहइ तो समणा कहं सुमग्गं पयाणंति ।। (દર્શનસાર).

દેવસેન આચાર્ય દિગંબર મુનિ થે. વે કહતે હૈં, અહો ! ''(**મહાવિદેહક્ષેત્રકે વર્તમાન તીર્થંકરદેવ) શ્રીસીમંધરસ્વામીસે પ્રાપ્ત હુએ દિવ્યજ્ઞાન દ્વારા શ્રી પદ્મનંદિનાથને (શ્રી કુંદકુંદ આચાર્યદેવને) બોધ ન દિયા હોતા તો મુનિજન સચ્ચે માર્ગકો કૈસે જાનતે ?**'' દેખો ! મુનિ કહતે હૈં. સાક્ષાત ભગવાનકે પાસ ગયે ઔર યહ લાયે. વે ન લાયે હોતે તો હમ સચ્ચા ધર્મ કૈસે પ્રાપ્ત કરતે ? સમજમેં આયા ? ઇસમેં કોઈ દૂસરે મુનિકા અનાદર હોતા હૈ ?

યહાં તો કહતે હૈં, અપની જો વીર્યશક્તિ હૈ, બલ (શક્તિ જો હૈ) વહ અપને સ્વરૂપકી રચના કરતી હૈ. શ્રદ્ધા, જ્ઞાન, શાંતિ, વીતરાગતા (આદિકી રચના કરતી હૈ). ઉસ સમય જો ક્રમવર્તી પર્યાય હૈ વહ નિર્મલ હૈ. ક્રમવર્તી પર્યાય નિર્મલ હૈ. અક્રમવર્તી વહ ગુણ હૈ. ક્રમવર્તી પર્યાય ઔર અક્રમવર્તી ગુણકા સમુદાય યહ આત્મા હૈ. ઉસમેં રાગકી પર્યાયકા સમુદાય આત્મા હૈ, ઐસા નહીં કહા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? યહ પહલે આ ગયા હૈ. પહલે કહા થા. ક્રમરૂપ ઔર અક્રમરૂપ અનંત ધર્મ સમુહ જો કુછ જિતના લક્ષિત હોતા હૈ વહ સબ વાસ્તવમેં એક આત્મા હૈ.

ક્રમે-ક્રમે જો નિર્મલ પર્યાય પ્રગટ હોતી હૈ (ઔર અક્રમરૂપ જો ગુણ હૈ, ઉસકા સમુદાય વહ આત્મા હૈ). રાગકી બાત તો યહાં હૈ હી નહીં. ક્યોંકિ રાગકા સમુદાય વહ આત્મા હૈ નહીં, આહાહા ! રાગ તો વિકાર જડ, અચેતન અજીવમેં ડાલા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

યહાં તો ભગવાન આત્મામેં અનંત ગુણ નિર્મલ, શુદ્ધ હૈ. દ્રવ્ય શુદ્ધ હૈ ઔર અનંત શક્તિ સંખ્યાસે શુદ્ધ હૈ ઔર ઉનકી જો પરિણતિ હોતી હૈ, વહ ભી શુદ્ધ હૈ. પરિણતિ-પર્યાય હોતી હૈ વહ ક્રમબદ્ધ-ક્રમસર હોતી હૈ. તો ક્રમવર્તી કહા. ક્રમવર્તી (અર્થાત્) ક્રમસે વર્તનેવાલી ઔર ગુણ એક સાથ રહનેવાલે હૈં. ઇસલિયે અક્રમવર્તી – અક્રમસે (એક સાથ) રહનેવાલે (કહા). નિર્મલ પર્યાયકા ક્રમ ઔર અક્રમ ગુણ ઉસકા સમુદાય વહ આત્મા હૈ. ઉસમેં રાગ યા વ્યવહાર આયા નહીં. સમજમેં આયા ? ઐસી બાત હૈ, ભાઈ ! આહાહા !

કુંદકુંદ આચાર્ય પોકાર કરતે હૈં. આહાહા ! ટીકા અમૃતચંદ્ર આચાર્યને કી હૈ. કુંદકુંદ આચાર્યકી ગાથાકે ભાવ થે, ઉસકા સ્પષ્ટીકરણ કિયા હૈ. જૈસે ગાય ઔર ભૈંસકે આવમેં દૂધ હૈ તો બાઈ (ઉસમેંસે) નિચોડકે (દૂધ) નિકાલતી હૈ. સમજમેં આયા ? વૈસે પાઠમેં ભાવ ભરે હૈં, ઉસકી અમૃતચંદ્ર આચાર્યને ટીકા કરકે સ્પષ્ટીકરણ કિયા હૈ.

જબ ગાય-ભૈંસકો દુહતે હૈ (વહ) ઐસે-ઐસે નહીં દુહતે હૈ. (હમને) પ્રત્યક્ષ દેખા હૈ. હમારી બહેન થી ઉસકે વહાં ભૈંસ થી. યહ તો છોટી ઉમ્રકી બાત હૈ. ૫૯કી સાલ (કી બાત હૈ). બહેન દુહતી થી પરંતુ ઐસે નહીં, ઐસે (દુહે) તો ઘાવ પડ જાયે ઔર આવમેં ભી ઘાવ હો જાયે. કોઈ ભી બાત નક્કી તો કિ હૈ ના ? ઐસે હી નહીં કહતે હૈં. વૈસે શાસ્ત્રકે પાઠમેં ભાવ ભરા હૈ, આવમેં ભાવ ભરા હૈ (ઉસકો) અમૃતચંદ્ર આચાર્ય ટીકા કરકે બાહર નિકાલતે હૈં, આહાહા !

વીર્ય ગુણમેં એક અકારણકાર્ય નામકી શક્તિ હૈ (ઉસકા રૂપ હૈ). ક્યા કહા ? જૈસે આત્મામેં જ્ઞાન, દર્શન, આનંદ આદિ શક્તિયાં હૈ વૈસે એક અકારણકાર્ય નામકી શક્તિ હૈ. ઉસકા કાર્ય ક્યા ? કિ વીર્ય જો હૈ (વહ) અપને (સ્વરૂપકી) રચના કરતા હૈ. ઉસ કાર્યકી રચનામેં રાગ કારણ હૈ ઔર સ્વરૂપકી રચના કાર્ય હૈ, ઐસા હૈ નહીં. અકારણકાર્ય શક્તિ અભી આયેગી. જો વીર્ય સ્વરૂપકી રચના કરતા હૈ ઉસકે કાર્યમેં વ્યવહાર રત્નત્રયકા રાગ જો હૈ વહ કારણ હૈ ઔર સ્વરૂપકી રચના કાર્ય હૈ, ઐસા હૈ નહીં. એક બાત. દૂસરી બાત – સ્વરૂપકી રચના કરતા હૈ વહ કારણ હૈ (ઔર) રાગ ઉસકા કાર્ય હૈ, (ઐસા ભી નહીં હૈ). ભાઈ ! આહાહા ! વર્તમાનમેં ગડબડ ઐસે કરતે હૈં. 'વ્યવહારસે નિશ્ચય હોતા હૈ' અરે પ્રભુ ! સુન તો સહી નાથ ! રાગ તો પામર હૈ ઉસસે પ્રભુતા પ્રગટ હોતી હૈ ? આહાહા ! આત્મસ્વરૂપકી રચના (કરે વહ વીર્ય). આહાહા ! ગજબ બાત કી હૈ !

પહલેકે શરાફ હોતે થે. વે સચ્ચા રૂપયા આવે તો લે લે. જૂઠા રૂપયા આવે તો વાપિસ નહીં દેતે થે. ખોટા રૂપયા શાહુકારકી દુકાન પર આવે તો વાપિસ નહીં દેવે. ઔર પૈસેમેં ગીનતી ભી નહીં કરે. સૌ રૂપયેમેં એક (ખોટા રૂપયા) આયા હો તો ૯૯ ગિને ઔર વહ રૂપયા વાપિસ નહીં દેવે. અપની દહલીજમેં (ઉંબરો) ગાડ દે. સામનેવાલેસે ના નહીં હો સકતી. શાહુકારકી દુકાન પર જૂઠા રૂપયા આવે તો ચલાને નહીં દેતે. વૈસે યહ તો ભગવાનકી દુકાન

હૈ. જૂઠા ચલને ન દે. જૂઠા હો તો વહીં કા વહીં ગાડ દે. વ્યવહારસે નિશ્ચય હોતા હૈ – (યહ) તેરા જૂઠા રૂપયા હૈ. પહલે ઐસા થા. આહાહા ! અભી તો જૂઠા હો તો વાપિસ લે લેતે હૈં. પહલે તો શાહુકારકે પાસ જૂઠા રૂપયા આવે તો ચલને નહીં દે. ગાડ દેગા. બેંકમેં જાવે તો ગિને નહીં, આહાહા !

યહાં પરમાત્મા, સંતોં ઐસા કહતે હૈં – પરમાત્મા કી બાતે હી સંતોં આડતીયા હોકર કહતે હૈં. સમજમેં આયા ? ભગવાન ! તેરેમેં એક વીર્ય નામકા ગુણ હૈ ન પ્રભુ ! તો ઇસ વીર્યકા રૂપ તો અનંત ગુણમેં હૈ. વીર્ય જૈસે અનંત ગુણકી પરિણતિ પ્રગટ કરતા હૈ, ઉસમેં વહ રાગાદિકી રચના પ્રગટ નહીં કરતા હૈ. રાગાદિકા તો ઉસમેં અભાવ હૈ. આહાહા ! (નિર્મલ પરિણતિ પ્રગટ હુઈ) વહ રાગકા કાર્ય ભી નહીં. સ્વરૂપકી રચના જો નિર્મલ સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાનકી હુઈ વહ રાગકા કાર્ય નહીં ઔર રાગકા (કાર્ય) સ્વરૂપ રચનેકી પરિણતિ કારણ ભી નહીં. આહાહા ! અરે..! શાંતિસે સુને તો માલૂમ પડે કિ યહ ક્યા હૈ ? સુનને મિલે નહીં. ભગવાન ત્રિલોકીનાથકી વાણીકો સંતોને અંતરમેં ઉતારી ઔર જગતકે પાસ જાહિર કરતે હૈં, પ્રભુ !

(સ્વરૂપમેં) જિતની શુદ્ધ ચૈતન્યકી શક્તિયાં હૈં, (જો) સબ ગુણ રૂપ થી, વહ જબ દૃષ્ટિ અંદર સ્વીકાર કરનેમેં ગઈ તો પર્યાયમેં અનંત નિર્મલ પર્યાયકા કાર્ય હોતા હૈ. નિર્મલ પર્યાય કહો યા મોક્ષકા માર્ગ કહો (દોનોં એક હી બાત હૈ). આહાહા ! મોક્ષમાર્ગકી પર્યાયકી રચના વીર્ય ગુણ કરતા હૈ ઔર ઉસ કાલમેં જો વ્યવહાર-રાગ હૈ ઉસકા અભાવ હૈ. મોક્ષમાર્ગકી રચના વહ રાગકા કાર્ય નહીં. વૈસે હી મોક્ષમાર્ગકી રચના વહ કારણ ઔર રાગ કાર્ય હૈ, ઐસા (ભી) નહીં. એક ઘંટા ચલા. વિશેષ કહેંગે....

❀

પર્યાયમાં દ્રવ્યનું જ્ઞાન આવે છે પણ દ્રવ્ય આવતું નથી. અને દ્રવ્યમાં પર્યાય આવતી નથી. અને તે જ્ઞાન પણ દ્રવ્ય છે તો થાય છે એમ નથી. પર્યાય પોતાના સ્વરૂપમાં રહીને દ્રવ્યનું જ્ઞાન કરે છે. **(પરમાગમસાર–૬૧૪)**

પ્રવચન નં. ૮

શક્તિ-૬, ૭ - તા. ૧૮-૦૮-૧૯૭૭

स्वरूपनिर्वर्तनसामर्थ्यरूपा वीर्यशक्तिः ।।६ ।।
अखण्डितप्रतापस्वातन्त्र्यशालित्वलक्षणा प्रभुत्वशक्तिः ।।७ ।।

સમયસાર શક્તિકા અધિકાર ચલતા હૈ. વીર્ય શક્તિકા અધિકાર ચલા. વીર્ય શક્તિકા બહુત વર્ણન આયા. ચિદ્‌વિલાસમેં બહુત વર્ણન આયા હૈ. દ્રવ્યવીર્ય, ક્ષેત્રવીર્ય, કાલવીર્ય, ભાવવીર્ય, દ્રવ્યવીર્ય, ગુણવીર્ય, પર્યાયવીર્ય (ઐસે) બહુત વિસ્તાર કિયા હૈ. યહ તો ભંડાર હૈ. ચિદ્‌વિલાસ હૈ ઉસમેં વીર્ય શક્તિ (કા બહુત વર્ણન આયા હૈ). કલ એક ઘંટા ચલ તો ગઈ. પાર નહીં ઇતની શક્તિયાં હૈં.

વીર્ય શક્તિ હૈ યહ દ્રવ્યમેં વીર્યપના હૈ. દ્રવ્ય દ્રવ્યસે શક્તિવાન હૈ, ગુણ ગુણસે શક્તિવાન હૈ (ઔર) પર્યાય પર્યાયસે શક્તિવાન હૈ.

જીવ દ્રવ્યકા જો અસંખ્ય પ્રદેશી ક્ષેત્ર હૈ વહ ક્ષેત્ર વીર્ય હૈ. ક્ષેત્ર, ક્ષેત્રસે અપનેસે રહા હૈ (અન્ય કે કારણસે નહિ રહા હૈ). આહાહા ! જૈસે નરકકા ઔર સ્વર્ગકા ક્ષેત્ર (હૈ ઉસમેં) નરકકા (ક્ષેત્ર) દુઃખકા ક્ષેત્ર હૈ પરંતુ (વહ) સંયોગસે કથન હૈ. સ્વર્ગમેં લૌકિક સુખ ઇસકા ક્ષેત્ર હૈ. યહ સંયોગસે કથન હૈ (બલ્કિ વહાં ભી) હૈ તો દુઃખ. ભગવાન આત્મા અસંખ્ય પ્રદેશી જો દેશ હૈ વહ ઉસકા પ્રદેશ ક્ષેત્ર હૈ. વહ પ્રદેશ ક્ષેત્ર ઉસકા વીર્ય હૈ. અસંખ્ય પ્રદેશમેં વીર્ય શક્તિ હૈ. ઉસકે કારણસે ઉસ અસંખ્ય પ્રદેશમેં બસનેસે આનંદ આતા હૈ. સમજમેં આયા ? જૈસે મકાનમેં વાસ્તુ લેતે હૈં ન ? ૨-૫ લાખકા મકાન બનાયા હો તો (ગૃહ) પ્રવેશકા વાસ્તુ લેતે હૈં. ઐસે ભગવાન આત્મા ! અસંખ્ય પ્રદેશમેં નિવાસ કરતા હૈ, યહ ઇસકા વાસ્તુ હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા !

અસંખ્ય પ્રદેશમેં અનંત ક્ષેત્રવીર્ય હૈ. નરકકા, સ્વર્ગકા ક્ષેત્રવીર્ય (હૈ). (નરકકા ક્ષેત્ર) દુઃખકા નિમિત્ત (હૈ). (યહ) સંયોગસે કથન હૈ. યહાં તો અંતરમેં અસંખ્ય પ્રદેશી વીર્ય વહ સુખકા સ્વરૂપ હૈ. અસંખ્ય પ્રદેશમેં વીર્યસે આનંદકા પાક (ફસલ) હોતા હૈ. સૂક્ષ્મ બાત હૈ, ભાઈ ! સમજમેં આયા ? અપને અસંખ્ય પ્રદેશમેં વીર્ય શક્તિસે અસંખ્ય પ્રદેશ અપનેસે અપની તાકતસે રહા હૈ. ઇસમેં જિસકા નિવાસ હૈ. આહાહા ! અપને સ્વદેશમેં જિસકા નિવાસ હૈ, ઉસકો અતીન્દ્રિય

આનંદકા અનુભવ હોતા હૈ. રાગ ઔર પુણ્ય-પાપમેં જિસકા નિવાસ હૈ, ઉસકો દુઃખકા વેદન હૈ. સમજમેં આયા ? ભાઈ ! બહુત સૂક્ષ્મ માર્ગ હૈ, ભાઈ ! પ્રભુ ખુદ સૂક્ષ્મ હૈ ના ? નામ કર્મકે અભાવસે સૂક્ષ્મ (ગુણ પ્રગટ હોતા હૈ). (ઐસા) આતા હૈ ન ? સૂક્ષ્મ ગુણ હૈ તો પ્રત્યેક ગુણ (સૂક્ષ્મ હૈ). જ્ઞાન સૂક્ષ્મ, દર્શન સૂક્ષ્મ, આનંદ સૂક્ષ્મ, વીર્ય સૂક્ષ્મ, આહાહા !

જૈસે વીર્ય હૈ વહ દ્રવ્યકા વીર્ય (અર્થાત્) દ્રવ્ય-વસ્તુ જો હૈ ઉસકી શક્તિ. ક્ષેત્રકા વીર્ય (અર્થાત્) અસંખ્ય પ્રદેશકા વીર્ય. કાલકા વીર્ય (અર્થાત્) એક સમયકી પર્યાયકા વીર્ય ઔર ક્ષેત્રમેં અનંત ભાવ રહા વહ ભાવ વીર્ય. ઐસા માર્ગ હૈ. અરે..! સુનનેકો મિલે નહીં. ઉસકે ઘરકી (ખબર નહીં). ઉસે ઘરમેં કૈસે બસના ? ઉસકી ખબર નહીં.

ચિદ્‌વિલાસમેં વીર્યમેં બહુત વિસ્તાર લિયા હૈ. બહુત (વર્ણન) કિયા હૈ. દ્રવ્યવીર્ય, ક્ષેત્રવીર્ય, ભાવવીર્ય, ગુણવીર્ય, દ્રવ્યવીર્ય, પર્યાયવીર્ય (ઐસે) બહુત લિયા (હૈ). અપાર વસ્તુ હૈ. દિપચંદજી, સાધર્મી હુએ હૈં ન ? જિસને અનુભવ પ્રકાશ કિયા હૈ. ચિદ્‌વિલાસ કિયા હૈ, ઉસમેં શક્તિકા વર્ણન ઉન્હોંને કિયા હૈ. ઐસા દૂસરેમેં વિશેષ બહુત નહીં હૈ. સમયસાર નાટકમેં સાધારણ રૂપમેં (શક્તિકા) નામ હૈ. પરંતુ ઉસને શક્તિકા જો વિસ્તાર કિયા હૈ, બહુત (કિયા હૈ). દિપચંદજી ગૃહસ્થ સાધર્મી થે. ગૃહસ્થ થે – વહ બાત આઈ થી. ગૃહસ્થ તો વાસ્તવમેં ઉસકો કહતે હૈં – ગૃહ નામ અપને ઘરમેં સ્થ. ઉસકા નામ ગૃહસ્થ કહીયે. ઉસે ગૃહસ્થ કહીયે. તુમ્હારે પૈસેવાલેકો ગૃહસ્થ કહતે હૈં, ઐસા ગૃહસ્થ (યહાં) નહીં હૈ, આહાહા ! ગૃહસ્થ – ગૃહ નામ અપને ઘરમેં સ્થ (નામ) રહનેવાલા. વીર્ય ભી અપને ઘરમેં રહનેવાલા વીર્ય હૈ. યહ વીર્ય પુણ્ય-પાપમેં નહીં જાતા, ઐસા કહતે હૈં. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

યહ વીર્ય જો હૈ વહ અપને દ્રવ્ય, ગુણ પર્યાયમેં ઔર અપને ક્ષેત્રમેં કામ કરતા હૈ. થોડા સૂક્ષ્મ હૈ. નિર્મલ પર્યાય હૈ. નિશ્ચયસે તો નિર્મલ પર્યાય, જો મોક્ષમાર્ગકી પર્યાય દ્રવ્યકે આલંબનસે (પ્રગટ હોતી હૈ ઉસકા ક્ષેત્ર ભિન્ન હૈ). સૂક્ષ્મ હૈ, ભગવાન ! માર્ગ ઐસા હૈ. આહાહા ! ઇસ સમય તો સબ લોપ હો ગયા હૈ. સત્યાર્થ ભગવાનકો પકડ કરકે જો અનુભવ હુઆ, યહ અનુભવકી જો પર્યાય હૈ ઉસ પર્યાયકા ક્ષેત્ર ઔર દ્રવ્ય, ગુણકા ક્ષેત્ર વહ દોનોં ભિન્ન હૈ. અરે.. ઐસી બાત (હૈં) ! સમજમેં આયા ? ભેદવિજ્ઞાનકી બાત બહુત સૂક્ષ્મ હૈ, ભાઈ !

પર્યાયકા ક્ષેત્ર (ભિન્ન હૈ). સંવર અધિકારમેં આયા હૈ. વિકાર વસ્તુ ભિન્ન હૈ (ઔર) ઉસકા ક્ષેત્ર ભી ભિન્ન હૈ. આહાહા ! ઐસી ભગવાનકી બાત ! સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર ! ઉનકે સંતો, દિગંબર મુનિઓ આડતીયા હોકર સર્વજ્ઞકા માલ દેતે હૈં. સમજમેં આયા ? કહતે હૈં કિ, અપની વસ્તુ, સત્યાર્થ, ભૂતાર્થ, જ્ઞાયક સ્વભાવ જો હૈ, ઉસકે આશ્રયસે – ઉસમેં સ્થિત રહનેસે આનંદકે અનુભવકી, અનંત ગુણકી પર્યાય એક સમયમેં ઉછલતી હૈ. વહ આયા ન ? એક સમયમેં અનંત ગુણકી પર્યાય ઉછલતી હૈ નામ ઉત્પન્ન હોતી હૈ. વહ પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ ઉસકા ક્ષેત્ર ઔર દ્રવ્ય, ગુણકા ક્ષેત્ર દોનોં ભિન્ન ગિનનેમેં આયા હૈ. આહાહા ! પર્યાયકા ક્ષેત્ર પર્યાય હૈ, પર્યાયકી

શક્તિ પર્યાય હૈ, પર્યાય પર્યાયકે કારણસે હૈ – દ્રવ્ય, ગુણસે ભી નહીં. ભેદજ્ઞાન સૂક્ષ્મ (હૈ), બાપૂ ! સર્વજ્ઞ પરમેશ્વરકે અલાવા યહ બાત કિસીને દેખી નહીં ઔર કલ્પિત બાતેં સબ બનાઈ. આહાહા ! યહ તો સર્વજ્ઞ પરમેશ્વરને, વીતરાગ દેવને જો આત્મા દેખા (વહ કહતે હૈં).

એકબાર કહા થા ન ? 'પ્રભુ તુમ જાણગ રીતિ, સૌ જગ દેખતા હો લાલ' 'પ્રભુ તુમ જાણગ રીતિ' કેવલજ્ઞાનીકો કહતે હૈં, 'પ્રભુ તુમ જાણગ રીતિ, સૌ જગ દેખતા હો લાલ, નિજ સત્તાએ શુદ્ધ સૌને પેખતા હો લાલ' હે નાથ ! હે સર્વજ્ઞદેવ ! હે પરમેશ્વર, પરમાત્મા ! આપ તીનકાલ તીનલોકકો દેખતે હો, તો હમારી નિજ સત્તા શુદ્ધ પવિત્ર હૈ, ઐસા આપ દેખતે હૈં. વિકાર અપની સત્તા નહીં, આહાહા ! માર્ગ બહુત સૂક્ષ્મ (હૈ), ભગવાન ! આહાહા ! 'નિજ સત્તાએ શુદ્ધ સૌને પેખતા–દેખતા' હમારી નિજ સત્તા શુદ્ધ ચૈતન્યઘન હૈ, જો પુણ્ય-પાપકે તત્ત્વસે ભિન્ન હૈ. ઉસકો આપ દેખતે હૈં. જૈસે ભગવાન નિજ સત્તા શુદ્ધ દેખતે હૈં વૈસે છદ્મસ્થ પ્રાણી ભી અપની પર્યાયમેં દ્રવ્ય, ગુણ શુદ્ધ (હૈ ઐસા) અગર દેખેં, (તો) ઉસકો સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ. ઐસી બાત હૈ, ભાઈ ! આહાહા ! સમજમેં આયા ? એક વાત. દૂસરી બાત, યહાં ભવ મિલે યે બાત હૈ નહીં. પ્રભુ ! ક્યોંકિ ભવ હૈ યહ સંસાર હૈ, આહાહા ! ઔર ઉસકા કારણ જો રાગાદિ, પુણ્ય આદિ દયા, દાન આદિ વહ ભી સંસાર હૈ. સમજમેં આયા ? સંસારસે ચાર ગતિ(રૂપ) સંસાર મિલતા હૈ. યહાં તો પરમાત્મા ભવકે અભાવકી બાત કરતે હૈં, ભાઈ ! વહ કભી કિયા નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

ભગવાન ઐસા કહતે હૈં, એ પુણ્ય-ભાવ હૈ વહ વર્તમાન દુઃખરૂપ હૈ. વહ આત્મસ્વરૂપ નહીં. ઔર ઉસ દુઃખકા ફલ (જો સંયોગ મિલે) વહ ભી દુઃખરૂપ હૈ, ઐસા કહતે હૈં. આહાહા ! (સમયસાર) કર્તાકર્મ (અધિકારકી) ૭૪ ગાથા હૈ. (ઉસમેં) દુઃખ, દુઃખફલ–ઐસા પાઠ હૈ. શુભભાવ હૈ વહ દુઃખરૂપ હૈ ઔર ઉસકા ફલ દુઃખ હૈ. સ્વર્ગ ગતિ (મિલે) વહ ભી દુઃખ હૈ. યહાં તો ઐસા કહતે હૈં, આહાહા ! સમજમેં આયા ? ભગવાન ! થોડી સૂક્ષ્મ બાત હૈ. જો શુભભાવ કિયા થા વહ દુઃખરૂપ હૈ ઔર પુણ્યકા જો બંધન હુઆ ઔર ઉસસે ભગવાનકી વાણી ઔર ભગવાન મિલે, વહ દુઃખકા કારણ હૈ. પર દ્રવ્ય હૈ ન ? સમજમેં આયા ? પર દ્રવ્ય મિલા તો ઉસ પર લક્ષ જાયેગા તો રાગ હોગા. આહાહા ! બહુત સૂક્ષ્મ બાત હૈ, બાપૂ ! યહ કર્તાકર્મકી ૭૪ ગાથામેં હૈ. આહાહા ! 'દુઃખ, દુઃખ ફલ' શુભભાવ હૈ વહ વર્તમાન દુઃખરૂપ હૈ ઔર ઉસ પુણ્યકે કારણ બંધ (હોગા) ઔર (ઉસકે ફલમેં) ભગવાનકી વાણીકા સંયોગ મિલેગા. પરંતુ ઉસ સંયોગી ચીજ પર લક્ષ જાયેગા તો રાગ હી હોગા, દુઃખ હી હોગા. ગજબ બાત હૈ !! સમજમેં આયા ?

યહાં કહતે હૈં, અપના ક્ષેત્રકા વીર્ય, ભાવકા વીર્ય હૈ. ભાવ માને શક્તિ. ઉસકા ભાવ ભાવસે રહા હૈ, પર્યાય પર્યાયકે વીર્યસે રહી હૈ, દ્રવ્ય દ્રવ્યકે વીર્યસે રહા હૈ. આહાહા ! ગજબ બાત હૈ, ભાઈ ! ભગવાનકી એક-એક શક્તિકા વર્ણન અલૌકિક હૈ. યહ વીર્ય શક્તિ હો ગઈ.

આજ પ્રભુત્વ શક્તિ લેની હૈ.

સાતવીં શક્તિ હૈ ના ? "**જિસકા પ્રતાપ અખંડિત હૈ...**" યહ તો અધ્યાત્મવાણી (હૈ), પ્રભુ ! બાપૂ ! યહ તો અલૌકિક બાત હૈ. યહ કોઈ વાર્તા-કથા નહીં. યહ તો ભાગવત્ કથા હૈ. નિયમસારમેં લિખા હૈ. નિયમસારમેં આખીરકી ગાથામેં (લિખા હૈ.) યહ નિયમસાર ભાગવત્ શાસ્ત્ર હૈ. વે લોગ જો ભાગવત્ કહતે હૈં વહ સબ સમજને (જૈસી બાત હૈ). વહ તો સૂક્ષ્મ બાત હૈ. કલશટીકામેં તો રામાયણ અને ભાગવતકો રાગકા કારણ કહા હૈ. યહ તો વીતરાગકી રામાયણ હૈ. ભાગવત્ કથા (અર્થાત્) જિસમેં વીતરાગતા ઉત્પન્ન હો, વહ ભાગવત્ કથા હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા !

(યહાં) કહતે હૈં કિ, "**જિસકા પ્રતાપ અખંડિત હૈ..**" કિસકા (પ્રતાપ અખંડિત હૈ) ? (આત્મ) દ્રવ્યકા (પ્રતાપ અખંડિત હૈ). જો આત્મ દ્રવ્ય હૈ ઇસમેં પ્રભુત્વ શક્તિ હૈ. ઇશ્વર શક્તિ હૈ. સમજમેં આયા ? ઈશ્વર શક્તિ કહો યા પ્રભુત્વ શક્તિ કહો કિ પરમેશ્વર શક્તિ કહો (સબ એક હી બાત હૈ). આહાહા ! અપના પરમેશ્વર ઐસા આયા ન ? ભાઈ ! (પરમેશ્વરકો) ભૂલ ગયા હૈ. વહાં ટીકામેં આયા હૈ. અપને પરમેશ્વરકો ભૂલ ગયા (ઔર) દૂસરે પરમેશ્વરકો યાદ કરતા હૈ. પરંતુ અપને પરમેશ્વરકો ભૂલ ગયા. સર્વજ્ઞ વીતરાગ પરમાત્મા સચ્ચે પરમેશ્વર પરમાત્મા હૈ, ફિર ભી ઇસકા સ્મરણ કરનેસે તો રાગ આતા હૈ, (ઐસા) કહતે હૈં. આહાહા ! પર દ્રવ્ય હૈ ન (ઇસલિયે).

(સમયસારકી) ૩૮ ગાથામેં હૈ. જીવ (અધિકારકી) અંતિમ ગાથા હૈ. (કોઈ) મંજન કરતે હૈ ન ? તો દાંતમેં સોના રખતે હૈં. તો (મંજનકે) સમય થોડી દેર (સોનેકો) મુઠ્ઠીમેં રખતા હૈ. (રખનેકે બાદ) ભૂલ ગયા કિ કહાં ગયા સોના ? (મુઠ્ઠી ખોલકર દેખા તો) મુઠ્ઠીમેં (હી) હૈ. વૈસે ભગવાન આત્મા પરમેશ્વર સ્વરૂપકો અનાદિસે ભૂલ ગયા ઔર પુણ્ય-પાપ ઔર ઉસકે ફલકી યાદગીરીમેં (રુક) ગયા. ઔર અપના પરમેશ્વર અંદર ચિદાનંદ ભગવાન (ઉસકો ભૂલ ગયા). આહાહા !

(યહાં) કહતે હૈં કિ, દ્રવ્ય જો વસ્તુ હૈ ઇસમેં પ્રભુત્વ હૈ. જો ગુણ હૈ, ઉસ પ્રત્યેક ગુણમેં પ્રભુત્વ હૈ, આહાહા ! જ્ઞાનમેં પ્રભુત્વ હૈ, દર્શનમેં પ્રભુત્વ હૈ, આનંદમેં પ્રભુત્વ હૈ, અસ્તિત્વમેં પ્રભુત્વ હૈ. કર્તા (કર્મ) નામકી ષટકારક શક્તિ હૈ. ઉસ પ્રત્યેક શક્તિમેં પ્રભુત્વ હૈ, આહાહા !

શ્રોતા : અનંત પ્રભુત્વ હૈ ?

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : અનંત પ્રભુત્વ હૈ. આહાહા ! અરે.. યહ બાત (કહાં સુનનેકો મિલે) ? આત્મા કયા ચીજ હૈ ઉસકી કહાં ખબર હૈ. ઔર ઉસકે જ્ઞાનમેં ઉસકા જ્ઞેય આયે બિના, સબ ફોગટ--નિરર્થક હૈ, નાથ ! ચાર ગતિમેં (રખડનેકી) બાત હૈ. ચાહે તો વહ દયા, દાન, વ્રત, તપ, અપવાસ, ભક્તિ, પૂજા (કરે) ઔર મંદિર બનાયે, વહ શુભ ભાવ હૈ (ઔર) સંસાર હૈ. ગજબ બાત હૈ ! ભાઈ ! ઐસી બાત હૈ.

યહાં કહતે હૈં દ્રવ્યમેં પ્રભુત્વ શક્તિ (હૈ). (યહ શક્તિ) દ્રવ્યમેં, ગુણમેં ઔર પર્યાયમેં તીનોંમેં વ્યાપ્તિ હૈ. એક બાત. અનંત ગુણમેં પ્રભુત્વકા રૂપ હૈ. પ્રભુત્વ શક્તિ અનંત ગુણમેં નહીં પરંતુ (અનંત ગુણમેં) પ્રભુત્વકા રૂપ હૈ. જ્ઞાનમેં સામર્થ્યતા, દર્શનમેં સામર્થ્યતા, ચારિત્રમેં સામર્થ્યતા, અસ્તિત્વમેં સામર્થ્યતા, કર્તા, કર્મ, કરણ, સંપ્રદાન, અધિકરણમેં (સામર્થ્યતા), પર્યાયમેં સામર્થ્યતા, ગુણમેં સામર્થ્યતા, દ્રવ્યમેં સામર્થ્યતા (ઇસ પ્રકાર પ્રભુત્વ શક્તિકા રૂપ હૈ). આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઐસી એક પ્રભુત્વ નામકી શક્તિ હૈ. ઉસમેં ક્યા કહા ? ઇસ શક્તિકા સ્વરૂપ કૈસા ? કિ "**જિસકા પ્રતાપ અખંડિત હૈ...**" આહાહા !

દ્રવ્યમેં ઔર અનંત ગુણોમેં જો પ્રભુત્વ હૈ, ઉસકા પ્રતાપ અખંડ હૈ. ઉસકા પ્રતાપ કોઈ તોડ સકે, ઐસી કોઈ ચીજ જગતમેં હૈ નહિ. સમજમેં આયા ? કઠિન કર્મ ઉદયમેં આયે તો આત્માકો લૂટ લેતે હૈં, વહ બિલકુલ જૂઠી બાત હૈ. આહાહા ! જિસકા અખંડિત પ્રતાપ હૈ, વસ્તુ ભગવાન આત્મા ઉસકા પ્રતાપ અખંડ હૈ. આહાહા ! અખંડ પ્રતાપસે ખંડિત ન હો, ઐસા સ્વતંત્રશાલી – સ્વતંત્ર સુખસે શોભાયમાન દ્રવ્ય હૈ, વહ પ્રભુત્વ શક્તિકે કારણસે હૈ. આહાહા ! જિસકી ઈશ્વરતા દ્રવ્યમેં હૈ, ગુણમેં હૈ ઔર પર્યાયમેં હૈ ઔર પ્રત્યેક ગુણમેં ઉસ ઈશ્વરતાકા રૂપ હૈ, પ્રભુતાકા રૂપ હૈ, આહાહા !

હમારી પઢાઈ કે સમય દલપતરામ કવિ થે. બહુત હુશિયાર કવિ થે. (ઉનકા પૂરા નામ) દલપતરામ ડાહ્યાભાઈ. સ્કુલમેં ઉન્હોંને એકબાર ઐસી કડી બનાઈ થી. 'પ્રભુતા પ્રભુ તારી તો ખરી, મુજરો મુજ રોગ લે હરિ' યહ તો સ્કુલમેં (આયા) થા. 'પ્રભુતા પ્રભુ તારી તો ખરી' ગુજરાતી સમજે ? તારી યાની તુમ્હારી. મુજરો યાની મેરી વિનંતી. 'મુજરો મુજ રોગ લે હરિ' વૈસે યહ તેરી પ્રભુતા ઐસી હૈ કિ અજ્ઞાન ઔર રાગ-દ્વેષકો હરનેવાલી પ્રભુતા હૈ, સમજમેં આયા ?

દ્રવ્યકી પ્રભુતા અખંડ પ્રતાપસે શોભાયમાન, ગુણકી પ્રભુતા અખંડ પ્રતાપસે શોભાયમાન (ઔર) પર્યાયકી પ્રતાપ શક્તિ અખંડ પ્રતાપસે શોભાયમાન (હૈ). ઔર દ્રવ્યકી સ્વતંત્ર શોભા (અર્થાત્) અપને દ્રવ્યસે અપની શોભા અપનેમેં હૈ. ગુણકી શોભા (અર્થાત્ અપની) સ્વતંત્રતાસે (ગુણકી) શોભા હૈ. ઔર એક સમયકી પર્યાય હૈ (ઉસકી પ્રભુતા ઉસમેં હૈ). યહાં નિર્મલ (પર્યાયકી) બાત કરની હૈ. યહાં મલિન (પર્યાયકી) બાત નહીં હૈ. અપને સ્વદ્રવ્યકે આશ્રયસે નિર્મલ પર્યાય, જો સમ્યગ્દર્શન(રૂપ) ધર્મ પર્યાય હોતી હૈ ઉસકી પ્રભુતા ઉસમેં હૈ. ઉસકી પ્રભુતાકો કોઈ ખંડ કર સકે (ઐસી કોઈ ચીજ નહીં હૈ). આહાહા ! કહતે હૈં ન ? કિ ઐસે કઠિન કર્મ (ઉદયમેં) આયે (તો લૂટ જાયે). ભાઈ ! (ઐસા માનનેવાલા) મહા મૂઢ હૈ. કર્મ તો જડ હૈ, પર હૈ. પરકા તો તુજે સ્પર્શ ભી નહીં (હોતા). (તેરા) પરકો સ્પર્શ નહીં ઔર પર તુજે સ્પર્શ કરતા નહીં. તેરેમેં તેરા ગુણ–પર્યાયકા સ્પર્શ હૈ. આહાહા !

યહાં શુદ્ધ (પર્યાયકી) બાત કરની હૈ. અશુદ્ધ (પર્યાયકો) તો યહાં ગિનનેમેં આયા હી

નહીં. અશુદ્ધતાકા તો અભાવ (હૈ). શુદ્ધતાકી પર્યાયમેં દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાયકી પ્રભુતા પ્રગટ હુઈ (ઉસમેં) અશુદ્ધતાકા અભાવ – વહ નાસ્તિ હૈ. યહ અનેકાંત હૈ. અશુદ્ધતાસે પ્રભુતાકી પર્યાય પ્રગટ હોતી હૈ, ઐસા નહીં. આહાહા !

સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાયમેં પ્રભુતા હૈ. સમ્યગ્દર્શન યહ પર્યાય હૈ. ઇસમેં પ્રભુતા હૈ ઔર ત્રિકાલીમેં શ્રદ્ધા ગુણ હૈ. ઇસમેં (ભી) પ્રભુતા હૈ. દ્રવ્યમેં શ્રદ્ધા શક્તિ પડી હૈ. દ્રવ્યમેં વ્યાપક હોનેસે પ્રભુતા હૈ, આહાહા ! એક શ્રદ્ધા શક્તિ દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાય તીનોંમેં વ્યાપક હૈ. ઔર પ્રભુત્વ શક્તિ અનંત ગુણમેં વ્યાપક હૈ. યહ તો ભાઈ બહુત ધ્યાન રખે તો પકડમેં આયે ઐસી ચીજ હૈ. આહાહા !

અંદર અનંત-અનંત ગુણકા વિસ્તાર પડા હૈ. આહાહા ! ઔર પર્યાયમેં પરિણમન હોતા હૈ તો વહ (પર્યાય) અપની પ્રભુતાસે – અખંડ પ્રતાપસે – સ્વતંત્રપનેસે શોભીત હોતી હૈ. કયા કહતે હૈં ? કિ દ્રવ્ય, ગુણ તો અખંડ પ્રતાપસે સ્વતંત્ર શોભીત હૈ હી. પરંતુ જિસને દ્રવ્ય ઉપર દૃષ્ટિ કરકે જો સમ્યગ્દર્શન આદિ પર્યાય પ્રગટ કી, વહ સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રકી જો પર્યાય હૈ, વહ અખંડ પ્રતાપસે શોભીત હૈ. ઉસકો કોઈ ખંડ કરે, ઐસી કોઈ તાકત જગતમેં હૈ નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? અખંડ પ્રતાપસે શોભીત હૈ ઔર સ્વતંત્રતાસે સ્વતંત્રશાલી હૈ. વહ સ્વતંત્રતાસે શોભીત હૈ. પર્યાય અપની સ્વતંત્રતાસે શોભીત હૈ. રાગ હૈ ઔર વ્યવહાર હૈ તો વહ પર્યાય પ્રગટ હુઈ, ઐસા હૈ નહીં. સમજમેં આયા ? ઐસી બાતેં હૈં. યહ તો શક્તિકા ખજાના હૈ. આહાહા !

તેરી પર્યાયકી પ્રભુતા અખંડ પ્રતાપસે ઔર સ્વતંત્રતાસે શોભીત હૈ. આહાહા ! તેરી પર્યાય ઉસકો કહતે હૈં કિ, જો ત્રિકાલી શુદ્ધ દ્રવ્ય હૈ ઔર ત્રિકાલી શુદ્ધ ગુણ હૈ, ઉસકે અવલંબનસે જો પર્યાય પ્રગટ હુઈ, વહ ઉસકી પર્યાય કહનેમેં આતી હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઉસકે અવલંબન બિના જો નિમિત્તકે અવલંબનસે પર્યાય હોતી હૈ, વહ તો અશુદ્ધતા ઔર વિકાર હૈ. વહ બેકાર હૈ. આત્માકે લિયે વહ લાભદાયક હૈ નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

ભગવાન આત્મા ! અરેરે..! (ઉસે) માલૂમ ભી નહીં કિ મૈં કૌન હું ? પ્રભુ ! તેરી એક-એક શક્તિ પ્રભુતાકે અખંડ પ્રતાપસે ઔર સ્વતંત્રતાસે શોભીત હૈ. વહ ઉસકા શણગાર (સિંગાર) હૈ. આહાહા ! શરીરમેં ગહને પહનતે હૈં કિ નહીં ? વહ ધૂલકા શણગાર હૈ, મુરદેકા શણગાર હૈ. યહ (શરીર) તો મુરદા હૈ, મુરદા. આહાહા ! અમૃતચંદ્ર આચાર્યને ૯૬ ગાથાકી (ટીકામેં) કહા હૈ.

શાસ્ત્રમેં ઐસા હૈ - ભાવલીંગી સચ્ચે મુનિ હો. વે ભિક્ષાકે લિયે જાયે ઔર કોઈ રૂદન કરે તો વાપિસ આ જાતે હૈં. હમ તો મોક્ષમાર્ગમેં નિકલે હૈં તો યહ રૂદન કૈસા ? આહાહા ! (આહારદાનકે) અંતરાયમેં ઐસા (હોતા) હૈ. હમ તો આનંદકી મૌજમેં ચલતે હૈં ! ઔર આનંદકા સ્વાદ લેતે હૈં તો (બીચમેં) યહ ક્યા ? કોઈ બાલક રોવે તો (વાપિસ) ચલે જાયે, ભિક્ષા ન

લે. યહાં હમારે આનંદકી લહેરમેં રૂદન ક્યા ? આહાહા ! વૈસે યહાં ભગવાન આત્મા ! અમૃતરસકા ભંડાર જહાં ખુલતા હૈ વહાં દુઃખ ઔર રૂદન ક્યા ? ભાઈ ! આહાહા !

યહાં કહતે હૈં, કિસી ચીજકા કર્તા હોકર, નિમિત્ત હોકર લાભ હો, ઐસી યહ ચીજ હૈ નહીં. આહાહા ! ઐસા કહાં મિલે ? ઐસા ભગવાન બિરાજ રહા હૈ, ભાઈ ! તુજે ખબર નહીં. તેરી કિંમત તુજે આતી નહીં. આહાહા ! અનુભવ પ્રકાશમેં કઠિયારાકા (લકડહારા) દૃષ્ટાંત દિયા હૈ ન ? કઠિયારા સમજે ? લકડીવાલા. ઉસકો કહીંસે કોઈ ચકચકાટ કરતા હુઆ રત્ન મિલ ગયા. ઘર આકર સ્ત્રીકો કહે 'હમ લોગોંકો અભી મિટ્ટીકા તેલ જલાના મિટ જાયેગા. ઇસ રત્નકે પ્રકાશમેં રોટી કરના.' (ઉસે) હીરાકી કિંમત નહીં. આહાહા ! ઉસકે પ્રકાશમેં અપના મિટ્ટીકા તેલ બચ જાયેગા (ઐસા માનતા હૈ). ઉતનેમેં ઉસકે ઘર એક ઝૌહરી આ ગયા. ઉસને દેખા (ઔર પૂછા) 'યહ ક્યા હૈ ભૈયા ?' (ઉસને જવાબ દિયા) 'કોઈ પ્રકાશકી ચીજ હૈ, ઉસસે હમારા મિટ્ટીકા તેલ બચતા હૈ.' (ઝૌહરીને કહા) 'અરે પ્રભુ ! તુમ ક્યા કહતે હો ? યહ હીરા મુજે દે દો. (મેરે પાસ) હજાર ગોદામ પડા હૈ. એક-એક ગોદામમેં લાખ્ખો સોનામહોર (હૈ). ઐસે હજાર ગોદામ હમ તુમકો દેંગે. યહ હીરા હમકો દો.' (લકડીવાલેકો લગા) 'અરે ! ઐસી ચીજકી મુજે ખબર નહીં થી.' આહાહા ! અનુભવ પ્રકાશમેં ઐસા દૃષ્ટાંત આતા હૈ.

ઐસે અંદર ભગવાન ચૈતન્ય હીરલા ! આહાહા ! જિસકે પ્રકાશમેં લોકાલોક જાનનેમેં (આયે) ઐસા કહના ભી અસદ્‌ભુત વ્યવહાર હૈ. અપની પર્યાય અપનેસે જાનતી હૈ, આહાહા ! ઐસે અખંડ પ્રતાપસે જ્ઞાનકી પર્યાય (શોભાયમાન) હૈ. ગુણ, દ્રવ્ય તો અખંડ પ્રતાપસે ધ્રુવરૂપ હૈ. પરંતુ યહાં તો જો પરિણમન હુઆ (ઉસમેં) જ્ઞાનકી પર્યાય અપને અખંડ પ્રતાપસે સ્વતંત્રપને પ્રગટ હુઈ હૈ. ઉસકો સ્વતંત્રપનાકી શોભા હૈ. ઐસે સમકિતકી પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ, ઉસ પર્યાયમેં ભી અખંડ પ્રતાપ, સ્વતંત્ર સ્વભાવસે ઉત્પન્ન હોતી હૈ. આહાહા ! દર્શનમોહ ગયા, મિથ્યાત્વ ગયા તો સમકિત હુઆ, ઐસી અપેક્ષા હૈ નહીં. સમજમેં આયા ? ઐસે આનંદકી પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ (વહ અપની સ્વતંત્રતાસે ઉત્પન્ન હોતી હૈ). અતીન્દ્રિય આનંદકા ખજાના ભગવાન હૈ. યહ આનંદ દ્રવ્યમેં, ગુણમેં, પર્યાયમેં જૈસે પ્રસરા તો આનંદકી પર્યાયમેં અખંડ પ્રતાપસે પ્રભુત્વ સ્વતંત્રપને શોભાયમાન હૈ. આનંદકી પર્યાયકી પ્રભુતાકો કોઈ લૂટે, ખંડ કરે, ઐસા હૈ નહીં. આહાહા ! ઐસા હૈ. યહ તો શક્તિયોંકા વર્ણન હૈ.

ક્લાસ (શિબિર) આ રહા હૈ તો શક્તિયોંકા વર્ણન કરના. (ઐસા કિસીને કહા) તો મુજે થોડા વિચાર આ ગયા કિ, યહ સુને તો સહી. યહાં ૪૩ વર્ષ હુએ. આહાહા ! ભલે સૂક્ષ્મ પડે પરંતુ બાપૂ ! ઐસા કુછ હૈ. માર્ગમેં પદ્ધતિ કોઈ અલગ જાતિકી હૈ. ઐસા ખ્યાલમેં તો આવે ના ? આહાહા !

શ્રોતા : બહુત બઢિયા બાત હૈ. બહુત-બહુત બઢિયા હૈ.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : પહલે નંબરકી બહુત બઢિયા (બાત) હૈ. એમ. એ. કે નંબરકી નહીં.

યહાં તો પહલે સમ્યગ્દર્શન હુઆ (ઐસે) એક હી નંબરકી બાત હૈ. આહાહા ! અરે ! લોગોંકો કહાં ફુરસદ હૈ ? આહાહા !

યહાં તો પરમાત્મા ઐસા કહતે હૈં કિ, પર જો રાગાદિ વ્યવહાર રત્નત્રય હૈ, ઉસકે કારણસે સમ્યગ્દર્શન પર્યાય પ્રગટ હુઈ, ઐસા હૈ હી નહીં. સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય સ્વતંત્રપને અખંડ પ્રતાપસે શોભાયમાન હોકર પ્રગટ હુઈ હૈ. આહાહા ! ઐસે અપનેમેં ચારિત્ર ગુણકી પર્યાય (પ્રગટ હોતી હૈ). એક ચારિત્ર શક્તિ હૈ. પર્યાયકા ચારિત્ર ભિન્ન હૈ. ચારિત્ર નામકી એક શક્તિ હૈ. અકષાય સ્વભાવ, વીતરાગ સ્વભાવ યા ચારિત્ર સ્વભાવ કહો (સબ એકાર્થ હૈ). યહ ચારિત્ર ગુણ ભી દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાય તીનોંમેં વ્યાપક હૈ. વ્યાપક કબ (કહા જાયે) ? જબ સમ્યગ્દર્શન હુઆ તો (વ્યાપક હૈ). સમજમેં આયા ? દ્રવ્ય, ગુણમેં (ચારિત્ર) થા પરંતુ પર્યાયમેં નહીં થા. યહાં તો વસ્તુ સ્થિતિ ઐસી હૈ કિ અનંત ચારિત્રકા પિંડ ભગવાન શક્તિરૂપ (હૈ) ઉસકા જહાં આશ્રય હુઆ તો પર્યાયમેં ચારિત્ર (પ્રગટ હુઆ). આનંદ...આનંદ વૈભવ, અપને નિજ વૈભવકી સેવના કરનેવાલા ચારિત્ર, અનંત ગુણકા અનુભવ કરનેવાલા ચારિત્ર, યે ચારિત્રકી પર્યાય અપને અખંડ પ્રતાપસે સ્વતંત્રપને શોભે યહ (ચારિત્રકી) પર્યાય હૈ. અરેરે...! અભી તો લોગ પંચમહાવ્રતકે વિકલ્પકો હી ચારિત્ર ગિનતે હૈં. અભી (ચારિત્રકી) ખબર તક નહીં.

શ્રોતા : રાગને ચારિત્ર મનાવે.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : રાગકી ભી ખબર નહીં. નવમી ગ્રૈવેયક ગયા વહ ભી રાગ હૈ. વહ રાગ ભી કહાં હૈ ? 'મુનિવ્રત ધાર અનંત બૈર ગ્રૈવેયક ઉપજાયો' ભાઈ ! યહ તો વસ્તુકી ચીજ હૈ. લોગ ઐસા સમજતે હૈં, અરે ! હમારે સાધુપનેકી નિંદા કરતે હૈં. પ્રભુ ! તૂ સુન તો સહી ભાઈ ! સાધુપના કિસકો કહે ? ઉસકી નિંદા (કૈસે હો) ? આહાહા ! યહ તો ધન્ય પરમેશ્વરપદ હૈ. સાધુપદ તો પંચ પરમેષ્ઠિપદ હૈ. આહાહા !

વહ તો પહલે કહા નહીં ? પહલે અંદરમેં બોલતે હૈં કિ, 'ણમો લોએ સવ્વ ત્રિકાલવર્તી અરિહંતાણં' પહલે બોલતે હૈં ન અંદરમેં ? 'ણમો લોએ સવ્વ ત્રિકાલવર્તી સિદ્ધાણં, ણમો લોએ સવ્વ ત્રિકાલવર્તી આયરિયાણં, ણમો લોએ સવ્વ ત્રિકાલવર્તી ઉવજ્જાયાણં, ણમો લોએ સવ્વ ત્રિકાલવર્તી સાહુણં' આહાહા ! જો વર્તમાનમેં સાધુ હૈ નહીં ઔર ઉસકા કોઈ જીવ નરકમેં ભી હો, પરંતુ ભવિષ્યમેં સાધુ હોંગે, તો કહતે હૈં કિ હમ તો ત્રિકાલવર્તી સાધુકો નમસ્કાર કરતે હૈં. સમજમેં આયા ?

ચારિત્રકી પર્યાય જો હૈ વહ વીતરાગી આનંદ લેકર પ્રગટ હોતી હૈ. આહાહા ! ધન્ય અવતાર, બાપૂ ! ચારિત્ર માને ક્યા ? સમજમેં આયા ? ચારિત્રકી પર્યાય દ્રવ્ય, ગુણમેં તો શક્તિરૂપ હૈ પરંતુ જહાં સ્વભાવકા અવલંબન લેકર સમ્યગ્દર્શન હુઆ ઔર ઉગ્ર આશ્રય લિયા તબ ચારિત્ર હુઆ. સમજમેં આયા ? વહ તો પરમેશ્વર પદ (હૈ) પ્રભુ ! આહાહા ! અરેરે...! ભાઈ ! ચારિત્રકી પર્યાયમેં અપના અખંડ પ્રતાપ (રૂપ) પ્રભુત્વ શક્તિપનાકા રૂપ હૈ. ચારિત્રકી

પર્યાયમેં પ્રભુત્વ શક્તિકા રૂપ હૈ. આહાહા ! વીતરાગી પર્યાય અખંડ પ્રતાપસે શોભાયમાન, સ્વતંત્રતાસે શોભાયમાન હૈ. શાલી કહા હૈ ન ઉસમેં ? શાલી કહા હૈ. સ્વતંત્રશાલી (કહા હૈ).

પહલે પ્રશ્ન કિયા થા. કિ યહ સ્વતંત્રશાલી શબ્દ લિયા હૈ ઔર યહાં શોભાયમાન કહા હૈ. ઔર પંચાસ્તિકાયમેં ચૈતન્યશાલી આતા હૈ. ચૈતન્યશાલી હૈ. વહાં અર્થ નહીં કિયા. ચૈતન્યશાલીકા દો અર્થ હોતા હૈ. ચૈતન્યવાન ઔર ચૈતન્યસે શોભાયમાન. લોગ ઐસા કહતે હૈં ન કિ, 'યહ પુણ્યશાલી હૈ, ભાગ્યશાલી હૈ' તો યહ પુણ્યવાન ઔર ભાગ્યવાન કહનેમેં (આતા હૈ). બસ ! શોભાયમાન હૈ, ઐસા કુછ હૈ નહીં. યે ધૂલ ૫-૫૦ લાખ કરોડ-દો કરોડ મિલે, યહ કોઈ શોભા નહીં. વહ શોભા નહીં હૈ. વહ તો અકેલા પાપ હૈ. આહાહા !

યોગસારમેં તો યોગીન્દ્રદેવ ઐસા કહતે હૈં 'પાપકો પાપ તો સૌ કહે, પણ અનુભવી જીવ પુણ્યકો ભી પાપ કહે' આહાહા ! (ઐસા સુનકર) લોગ તો ચિલ્લાયેંગે ન ? પુણ્ય-પાપમેં ભેદ જાને વહ ઘોર સંસારી પ્રાણી હૈ. પ્રવચનસારમેં આયા હૈ. પુણ્ય ઠીક હૈ ઔર પાપ અઠીક હૈ, ઐસા ભેદ કરતે હૈં વહ ઘોર સંસાર - ચાર ગતિમેં રખડનેવાલા હૈ. આહાહા ! ઐસી બાત હૈ. સમજમેં આયા ? પુણ્ય-પાપ દોનોંમેં પુણ્ય ઠીક હૈ, શુભભાવ ઠીક હૈ (યહ મિથ્યા માન્યતા હૈ). તો વહાં કહા કિ જો ભાવ કુશીલ હૈ – સંસારમેં પ્રવેશ કરાવે – વહ ભાવ ઠીક (હૈ ઐસા) કૈસે આયા ? આહાહા ! શુભ ભાવ હૈ વહ સંસારમેં પ્રવેશ કરાતા હૈ, (ઉસસે) ભવ મિલતા હૈ, આહાહા !

યહાં તો સમ્યગ્દર્શનકી બાત ચલતી હૈ. જિસમેં ભવકા અભાવ હો તબ મુક્તિ હોતી હૈ. તો પહલેસે ભવકા અભાવ સ્વભાવ સ્વરૂપ ઔર ભવકા કારણ વિકારકા અભાવ સ્વભાવ સ્વરૂપ ભગવાન આત્મા હૈ. સમજમેં આયા ? ઉસકા દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાયમેં પ્રભુતા, ઈશ્વરતા વ્યાપક હૈ, આહાહા ! વહ દૂસરે ઈશ્વરકો ઢૂંઢતા હૈ, (જૈસે) કોઈ દૂસરા ઈશ્વર હૈ. આહાહા ! તેરી પર્યાયકી ઈશ્વરતાકા દ્રવ્ય, ગુણ કર્તા નહિ, તો તેરા કર્તા કોઈ દૂસરા ઈશ્વર હૈ (યહ બાત તો કહાં રહ ગઈ) ? આહાહા ! સમજમેં આયા ? બાપૂ ! યહ માર્ગ તો અલગ હૈ.

એક શક્તિમેં કિતના ભરા હૈ !! અપને દ્રવ્ય, ગુણમેં ઔર ઉસકે એક-એક ગુણમેં અખંડ પ્રતાપસે સ્વતંત્રપને વહ ગુણ શોભાયમાન રહા હૈ. ઔર અપની પર્યાયમેં નિર્મલ પર્યાય જો સ્વદ્રવ્યકે આશ્રયસે (પ્રગટ હુઈ) વહી ઉસકી પર્યાય હૈ. યથાર્થમેં વિકાર ઉસકી પર્યાય હૈ હી નહીં. નિશ્ચયસે તો વહ (વિકારી) પર્યાય પુદ્ગલકી – જડકી હૈ. આહાહા ! વ્યવહાર રત્નત્રય, દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્રકી શ્રદ્ધાકા ભાવ રાગ (હૈ). વહ પુદ્ગલ હૈ. વહ આત્માકી પર્યાયમેં હૈ નહીં, ઐસા બતાના હૈ, આહાહા ! અરે..! તેરા માહાત્મ્ય ! તેરી પર્યાયકા માહાત્મ્ય ! અલૌકિક હૈ ! પ્રભુતાસે અખંડ શોભાયમાન હૈ, તો તેરે દ્રવ્ય, ગુણકી પ્રભુતાકી અખંડ શોભા ઔર સ્વતંત્રતાકા કયા કહના ? આહાહા ! સમજમેં આયા ? પરંતુ બાત વિશ્વાસમેં આના (બહુત કઠિન હૈ). આહાહા !

ઉસકા દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાય ઇતની પ્રભુતા શક્તિસે ભરા હૈ. એક-એક ગુણ પ્રભુત્વસે ભરા હૈ. ઐસા પ્રતીતિમેં આના (ચાહિયે). ઇસ પ્રતીતિમેં અખંડ પ્રતાપસે શોભાયમાન સ્વતંત્ર દ્રવ્ય હૈ (ઐસા આયા). તબ ઉસને પ્રભુત્વ શક્તિકો જાના ઔર માના. યહ તો પામરતા (માન લી હૈ) અરેરે..! હમ ઐસે દીન હૈં, હમ તો ગરીબ ઇન્સાન હૈં. હમારા પુરુષાર્થ બહુત કમ હૈ. (પુરુષાર્થ) કમ નહીં હૈ, વિરૂદ્ધ હૈ. સ્વામી કાર્તિકેયમેં આયા હૈ. કમ પુરુષાર્થ તબ કહા જાયે કિ, અપને સ્વરૂપકા ભાન હુઆ હો કિ, મૈં અનંત પ્રભુત્વસે બિરાજમાન હું. એક-એક શક્તિ પ્રભુત્વસે (ભરી હૈ) ઔર પર્યાયમેં (ભી) પ્રભુત્વ (હૈ). એક સમયમેં અનંતી પર્યાય જો હૈ વહ પ્રત્યેક પર્યાય અખંડ પ્રભુતાસે શોભાયમાન હૈ. દૂસરી પર્યાયસે શોભાયમાન હૈ, ઐસા ભી નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? વહાં સ્વામીકાર્તિકેયમેં લિયા હૈ કિ, (ઐસા) ભાન હુઆ, સમ્યગ્દર્શન (હુઆ) – ઓહો ! મેરી પર્યાયમેં પામરતા હૈ. કિસ અપેક્ષાસે ? કેવલજ્ઞાનકી અપેક્ષાસે. સ્વામી કાર્તિકેયકી બારહ અનુપ્રેક્ષામેં એક શ્લોક હૈ. સમ્યક્દૃષ્ટિ જીવ દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાયકી પ્રભુતા માનતે હૈં. પરંતુ યહ પ્રભુતા આત્માકી પૂર્ણ પર્યાયકે આગે પામર હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! એક બાજુસે પર્યાયકી પ્રભુતા અખંડ પ્રતાપસે સ્વતંત્ર શોભાયમાન (હૈ ઐસા) કહના ઔર દૂસરી બાજુસે ઉસ પર્યાયકો કેવલજ્ઞાનકી અપેક્ષાસે પામર કહના. યહ સ્યાદ્વાદ માર્ગ હૈ. અનેકાંત સ્વરૂપ આત્મા ઐસા હૈ, આહાહા ! કહતે હૈં કિ, પર્યાયમેં જબ પરમાત્મદશાકી (પ્રતીતિ) પ્રગટ હુઈ પરંતુ પરમાત્મપનાકી (પૂર્ણ) પર્યાય પ્રગટ નહીં હુઈ હૈ; તબ તક પર્યાય અખંડ પ્રતાપસે શોભાયમાન હૈ, સ્વતંત્ર હૈ (ઐસા કહતે હૈં). ફિર ભી કેવલજ્ઞાનકી અપેક્ષાસે ઉસ પર્યાયમેં પામરતા હૈ. અરે...! ઐસી બાતેં (હૈ) ! આહાહા !

સમ્યક્દૃષ્ટિ જીવકો અપને સ્વરૂપકા અનુભવ હુઆ, આનંદકા સ્વાદ આયા, પૂર્ણ આનંદકી પ્રતીતિ હુઈ તો ભી જબ તક ચારિત્રમેં (પૂર્ણ) વીતરાગતા નહીં હૈ, તબ તક મૈં પામર હું (ઐસા જાનતે હૈં). ઐસા પાઠ હૈ. અપનેકો તૃણ સમાન માનતે હૈં. અપનેકો પર્યાયમેં (તૃણ સમાન માનતે હૈં). એક ઓર પર્યાયમેં પ્રભુતા હૈ. (પર્યાય) અખંડ પ્રતાપસે શોભાયમાન હૈ. પરંતુ પૂર્ણ કેવલજ્ઞાનકા અભાવ હૈ, ઉસ અપેક્ષાસે અપનેકો તૃણ સમાન માનતે હૈં. મૈં કહાં ? (ઔર) પ્રભુ કહાં ? ઔર ચારિત્રવંત મુનિરાજકી આનંદકી રમણતા ઔર મેરી પર્યાય કહાં ?

શ્રોતા :- આંશિક શુદ્ધિ ઔર પૂર્ણ શુદ્ધિકા (ભેદ જાનતે હૈં).

પૂ. ગુરુદેવશ્રી :- ફિર ભી યહાં તો આંશિક શુદ્ધિકો અખંડ પ્રતાપસે સ્વતંત્રતાસે શોભાયમાન કહા. સમજમેં આયા ? આહાહા ! પરંતુ કેવલજ્ઞાનકી અપેક્ષાસે, ચારિત્રકી રમણતા (કી અપેક્ષાસે પર્યાયમેં પામરતા હૈ). આહાહા !

શ્રેણિક રાજા ક્ષાયિક સમકિતી (હૈ). જિનકો તીર્થંકર ગોત્ર પ્રગટ હુઆ હૈ. આહાહા ! તો યહ ક્ષાયિક સમકિતકી પર્યાય અખંડ પ્રતાપસે શોભાયમાન હૈ. વહી ક્ષાયિક સમકિતકી પર્યાય આગે જાકર કેવલજ્ઞાન લેગી. પરંતુ યહ ક્ષાયિક સમકિતકી પર્યાય અખંડ પ્રતાપસે શોભાયમાન

હોને પર ભી અરેરે..! હમારી પર્યાય પામર હૈ. કહાં ચારિત્રવંત સંતોં ! કહાં કેવલજ્ઞાની પરમાત્મા ! ઔર કહાં મૈં ? આહાહા ! (ઇસ પ્રકાર) અપનેકો તૃણ માનતે હૈં. સ્વામીકાર્તિકેયમેં ઐસા પાઠ હૈ. કિસ અપેક્ષાસે ? યહાં તો પ્રભુતા કહતે હૈં ઔર મેરેમેં પૂર્ણ શુદ્ધિકા અભાવ હૈ. (ઐસા ભી કહતે હૈં).

વહાં ધવલમેં તો ઐસા ભી લિયા હૈ. મતિજ્ઞાન ઔર શ્રુતજ્ઞાનકી પર્યાય અપને સ્વભાવકે આશ્રયસે પ્રગટ હુઈ, યહ મતિજ્ઞાન ઔર શ્રુતજ્ઞાન કેવલજ્ઞાનકો બુલાતે હૈં. ઐસા ધવલમેં પાઠ હૈ. એક આદમી માર્ગ ભૂલ ગયા હો ઔર દૂસરે આદમીકો બુલાયે (ઔર કહે) ‘એ ભાઈ, એ ભાઈ ! યહાં આવો, યહાં આવો. યહ માર્ગ કહાં જાતા હૈ ? યહ રાસ્તા બાડમેંસે જાતા હૈ યા બાહર ખેતમેંસે જાતા હૈ ? હમકો સિદ્ધપુર જાના હૈ. તો સિદ્ધપુર માર્ગ યહાં બાડમેંસે જાતા હૈ કિ યહાંસે જાતા હૈ ? વૈસે ભગવાન કહતે હૈં કિ, જિસે મતિજ્ઞાનમેં અખંડ પ્રતાપસે અનંત પ્રભુતા પ્રગટ હુઈ તો મતિજ્ઞાન કેવલજ્ઞાનકો બુલાતે હૈં, ‘પ્રભુ ! મુજે તેરા વિરહ હૈ !’ આહાહા ! ઐસા પાઠ હૈ. યહ તો આચાર્યોંને, સંતોંને કમાલ કર દી !! એક-એક ગાથા કમાલ-કમાલ કર દી. આહાહા ! પ્રભુ ! એકબાર સુન તો સહી નાથ ! આહાહા ! નાથ ક્યોં કહા ? કિ તેરે દ્રવ્ય, ગુણ ઔર પર્યાયકી રક્ષા કરનેવાલા તુમ (ખુદ) હો. યોગક્ષેમ કરનેવાલેકો નાથ કહતે હૈં. તેરી પર્યાયકી રક્ષા કરનેવાલા તુમ હૈ. ઔર ક્ષેમ (અર્થાત્) નહીં મિલી ઉસકો મિલાનેમેં ભી તૂ નાથ સ્વતંત્ર હૈ. સમજમેં આયા ? નાથ નહીં કહતે ? પતિ, પત્નીકા પતિ નાથ હૈ. ક્યોં ? કિ પત્નીકે પાસ જો સંયોગ હૈ ઉસકી તો (વહ) રક્ષા કરતા હૈ. ઔર ઉસકે પાસ નહીં હૈ ઐસે ગહને ઔર કપડે ઉસકો લાકર દેતા હૈ. ઇસ પ્રકાર ઉસકે પતિકો નાથ કહતે હૈં. વૈસે યહાં આત્માકો પર્યાયમેં નાથ કહા. આહાહા !

નિર્મલ આનંદકી જિતની પર્યાય ઉત્પન્ન હુઈ હૈં ઉસકી તો રક્ષા કરતા હૈ ઔર નહીં મિલી હુઈ (ઐસી) કેવલજ્ઞાન ઔર ચારિત્રકી પર્યાયકા મિલાન કરતા હૈ. આવો..આવો...આવો...! ધવલમેં ઐસા પાઠ હૈ. (કેવલજ્ઞાનકો) બુલાતે હૈં, ઐસા પાઠ હૈ. આહાહા ! ધવલ હૈ ન ? યહાં ૪૦ પુસ્તક હૈ. ધવલ, જયધવલ, મહાધવલ. હજારો પુસ્તક દેખે હૈં. ઉસમેં ઐસા આયા હૈ. આહાહા ! ધન્ય અવતાર ! મેરી ઋદ્ધિ મુજે પ્રગટ હુઈ. પરંતુ પર્યાયમેં પૂર્ણ ઋદ્ધિ મુજે નહીં હૈ. દ્રવ્ય, ગુણ તો પૂર્ણ ઋદ્ધિસે પડા હી હૈ. આહાહા ! મેરા વૈભવ પૂર્ણ કેવલજ્ઞાન, અનંત આનંદ (હૈ). મતિજ્ઞાન પોકાર કરતા હૈ કિ, ‘આવો પૂર્ણ, આવો પૂર્ણ (પર્યાય) અબ હમ અપૂર્ણમેં (અપૂર્ણ પર્યાયમેં) રહ સકતે નહીં.’ યહ તો ‘બાલકી ખાલ હૈ’ બાત તો ઐસી હૈ, ભગવાન ! આહાહા !

અબ કોઈ લોગ પરતંત્ર, પરતંત્ર.... પરાધીન...પરાધીનકા પોકાર કરતે હૈં. યહાં તો કર્તાકી વ્યાખ્યા હી યહ હૈ. ‘સ્વતંત્રપને કરે સો કર્તા’ ષટકારક હૈ ન ? છ શક્તિ – કર્તા શક્તિ, કર્મ શક્તિ, કરણ શક્તિ, સંપ્રદાન શક્તિ, અપાદાન શક્તિ ઔર અધિકરણ. કર્તા કિસકો કહીએ ?

એકબાર તો આર્ય સમાજ હૈ ઉસકે પાસ કર્તાકી વ્યાખ્યા (દેખનેકે લિયે) ઇતિહાસ મંગવાયા થા કિ ઇતિહાસ ક્યા કહતા હૈ ? કમલાશંકરકે વ્યાકરણમેંસે ઐસા નીકલા કિ, 'સ્વતંત્રપને કરે સો કર્તા' પરકી અપેક્ષા નહીં, પરકા દાસ નહીં, પરકી પરાધીનતા નહીં, આહાહા ! વૈસે આત્માકી સમ્યગ્દર્શન પર્યાય, સમ્યક્જ્ઞાન પર્યાય સ્વતંત્રપને શોભાયમાન (હૈ). (વહ) સ્વતંત્ર કર્તા હોકર કરતી હૈ. આહાહા !

હમ ચૌથી (કક્ષામેં) પઢતે થે તબ છ કારક આતે થે. યહ તો ૭૦ વર્ષ પહલેકી બાત હૈ. કર્તા ઉસકો કહીએ કિ સ્વતંત્રપને કરે. અખંડ પ્રતાપસે શોભાયમાન (ઐસી) મેરી પર્યાય હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? મૈં સ્વતંત્રપનેસે યહ પર્યાય કરતા હું. મુજે રાગ યા નિમિત્તકી અપેક્ષા હૈ તો યહ પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ, ઐસી અપેક્ષા નહીં હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

નિયમસાર દૂસરી ગાથામેં ઐસા કહા. ચારોં ઓરસે વસ્તુ ઐસી સિદ્ધ કરતે હૈં, આહાહા ! નિશ્ચય સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર પરકી અપેક્ષા બિના નિરપેક્ષરૂપસે ઉત્પન્ન હોતા હૈ. પરમ નિરપેક્ષ (કહા હૈ). આહાહા ! અબ યે લોગ ચીખતે હૈં કિ, વ્યવહાર હો તો નિશ્ચય હોતા હૈ. અરે ! સુન તો સહી પ્રભુ ! તૂ કયા કરતા હૈ ? યે દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, પૂજા ઔર ખૂબ તપસ્યા કરે ઔર રાગ (કરે) તો નિશ્ચય હોતા હૈ. ધૂલમેં ભી નહીં હોગા. સુન તો સહી, આહાહા !

યહાં ઐસા કહા કિ, (નિર્મલ પર્યાય) પરમ નિરપેક્ષરૂપસે (હોતી હૈ). જીસમેં વ્યવહાર રત્નત્રયકી ઔર ભેદકી ભી અપેક્ષા નહીં, ઐસા ભગવાન આત્મા ! અપની શક્તિકી અપાર પ્રભુતા, ઉસકી પ્રતીત, ઉસકા જ્ઞાન ઔર ઉસકી રમણતા પરકી અપેક્ષા બિના નિરપેક્ષરૂપસે કરતા હૈ. સમજમેં આયા ? એક ઘંટેમેં કિતની બાત હુઈ ? યહ તો મહારાજ પ્રભુ ! ચૈતન્યરાજાકી બાત હૈ. ૧૭-૧૮ ગાથામેં આતા હૈ ન ? રાજાકી સેવા કરે કિ, યહ રાજા હૈ. વૈસે ચૈતન્ય રાજા અપની અનંત શક્તિ ઔર અનંત પરિણતિસે શોભાયમાન હૈ. અપની બાત હૈ. આહાહા !

પંચ સંગ્રહમેં તો નવ રસ ઉતારા હૈ. અપનેમેં શૃંગાર રસ હૈ. અપના આનંદ સ્વરૂપ ઔર અનંત શક્તિકા પરિણમન ઉસકા શૃંગાર હૈ. વ્યવહાર રત્નત્રયકા શૃંગાર વહ ઉસકા શૃંગાર નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? આઠોં રસ ઉતારે હૈં. અદ્ભુત રસ ઉતારા હૈ. બહુત સરસ (ઉતારા હૈ). દિપચંદજી સાધર્મિ—ગૃહસ્થ થે પરંતુ આત્મા થે ન ? (ઉસમેં) ગૃહસ્થ કહા ઔર બ્રહ્મચારી કહા. આત્માકા એક-એક ગુણ બ્રહ્મચારી હૈ, ક્યોં ? કિ અપને ગુણમેં બ્રહ્મ પડા હૈ, ઉસમેં દૂસરા દોષ આને નહીં દેતા. રાગકા અબ્રહ્મ આને નહીં દેતા. આહાહા ! ઐસી બાત હૈ.

અરે ભગવાન ! યહ તો તીનલોકકે નાથ વીતરાગ પરમેશ્વરકે કથન હૈં. ભાઈ ! યહ કોઈ કથા-વાર્તા નહીં હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ઇસકો સમજનેકે લિયે સમજનેવાલેકી ભી યોગ્યતા હોની ચાહિયે. આહાહા ! ઉસે કંટાલા નહિ આના ચાહિયે કિ, 'અરે ! ઐસા

સૂક્ષ્મ, ઐસા સૂક્ષ્મ !' અરે ! સૂક્ષ્મ નહીં (હૈ), તૂ તો ઉસસે ભી સૂક્ષ્મ હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા !

યહાં કહતે હૈં કિ, સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર યહ પર્યાય હૈ, ગુણ નહીં. ગુણ તો ત્રિકાલ હૈ. મોક્ષમાર્ગ પર્યાય હૈ. સંસાર ભી વિકારી પર્યાય હૈ. મોક્ષમાર્ગ નિર્વિકારી અપૂર્ણ પર્યાય હૈ ઔર સિદ્ધકી પૂર્ણ શુદ્ધ પર્યાય હૈ. યહ સબ પર્યાયકે ભેદ હૈ. સમજમેં આયા ?

યહાં કહતે હૈં, મેરી સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રકી પર્યાય અખંડ પ્રભુત્વસે – પ્રતાપસે સ્વતંત્ર શોભાયમાન (હૈ). ઉસકો પરકી અપેક્ષા હૈ નહીં. વ્યવહાર રત્નત્રયકી અપેક્ષા હૈ નહીં, ઐસા કહતે હૈં. આહાહા ! ભાઈ ! તેરા શણગાર તો દેખ ! (પંચ સંગ્રહમેં) એક અદ્ભુત રસ લિયા હૈ. જિસ સમય, એક સમયકી (દર્શન) પર્યાય લોકાલોકકો ભેદ કિયે બિના દેખે, ઉસી એક સમયમેં જ્ઞાનકી પર્યાય યહ જીવ, યહ અજીવ, યહ ગુણ, યહ પર્યાય, યહ પર્યાયકે અવિભાગ પ્રતિચ્છેદ (ઐસે) સબકો ભિન્ન કરકે દેખે. ઉસી સમયમેં દર્શન પર્યાય (સબકો) ભિન્ન (કિયે) બિના – યહ મૈં જીવ હું, યહ જડ હૈ – ઐસે ભિન્ન કિયે બિના (માત્ર) સત્તાકા દર્શન કરે ઔર જ્ઞાનકી પર્યાય એક-એક ગુણકા ઔર પર્યાયકા ભેદ કર-કરકે જાને. એક સમયમેં એક હી ક્ષેત્રમેં રહી હુઈ દો પર્યાય હૈં. એક પર્યાય સામાન્ય સત્તાકો દેખે ઔર એક પર્યાય ઉસી સમયમેં દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાય (સબકો) ભિન્ન-ભિન્ન કરકે ત્રિકાલકો દેખે. યહ ભવિષ્યકી પર્યાય, યહ ભૂતકાલકી પર્યાય, (યહ) વર્તમાન પર્યાય (સબકો) દેખે. સમજમેં આયા ? આત્મામેં ઐસા અદ્ભુત રસ હૈ. સમજમેં આયા ?

યહ તો ગજબ બાત હૈ !! ઇસમેં (કથનમેં) પૂરા કરે ઐસી શક્તિ તો ભગવાનકે પાસ હૈ. આહાહા ! મુનિરાજ (સ્વયંકે) ક્ષયોપશમસે બાત કરતે હૈં. આહાહા ! "**જિસકા પ્રતાપ અખંડિત હૈ**" પ્રત્યેક ગુણમેં જિસકા પ્રતાપ અખંડિત હૈ. પ્રત્યેક પર્યાયમેં ભી જિસકા પ્રતાપ અખંડિત હૈ. આહાહા ! વીર્ય શક્તિકા ભી અખંડ પ્રતાપ શોભાયમાન હૈ. એક વીર્ય શક્તિ અંદરમેં હૈ. પુરુષાર્થ....પુરુષાર્થ...પુરુષાર્થ.. દ્રવ્યમેં પુરુષાર્થ, ગુણમેં પુરુષાર્થ, પર્યાયમેં પુરુષાર્થ. આહાહા ! કોઈ ઐસા કહતે હૈં ન ? તુમ ક્રમબદ્ધકો માનતે હો તો પુરુષાર્થ કહાં રહા ?

શ્રોતા : ઉસકા ખુલાસા તો કરના.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : (ખુલાસા) કરના ? ટાઈમ હો ગયા હૈ. કલ બાત (કરેંગે).

❀

પ્રવચન નં. ૯

શક્તિ-૮ - તા. ૧૯-૦૮-૧૯૭૭

सर्वभावव्यापकैकभावरूपा विभुत्वशक्ति: ।।८।।

સમયસાર શક્તિકા અધિકાર (ચલતા હૈ). (અબ) આઠવીં શક્તિ હૈ. સાત શક્તિ ચલી. સાતવી (શક્તિમેં) ક્યા આયા ? કિ યહ આત્મા જો વસ્તુ હૈ ઉસમેં સંખ્યાસે અનંત શક્તિ હૈં. શક્તિકા સામર્થ્ય અનંત હૈ, યહ દૂસરી બાત હૈ ઔર ૧, ૨, ૩, ૪, ૫, ૬ (ઐસી) સંખ્યાસે અનંત શક્તિ હૈં (ઔર) દ્રવ્ય એક હૈ. સમજમેં આયા ? ઉસમેં ઐસી એક પ્રભુત્વ નામકી શક્તિ હૈ. યહ કલ ચલા થા. તુમ્હારા ક્રમબદ્ધકા થોડા રહ ગયા હૈ. કલ પ્રશ્ન આયા થા ન ભૈયા ? પ્રભુત્વ શક્તિકા પ્રતાપ અખંડિત હૈ. જિસા દ્રવ્યમેં, ગુણમેં ઔર પર્યાયમેં જિસકા પ્રતાપ અખંડતિ હૈ. સૂક્ષ્મ હૈ, ભગવાન ! માર્ગ વીતરાગકા બહુત સૂક્ષ્મ, ભાઈ ! અપૂર્વ બાત હૈ, ભાઈ !

યહાં કહતે હૈં કિ, પ્રભુતાકે અખંડ પ્રતાપસે પર્યાય સ્વતંત્ર શોભાયમાન હૈ. ફિર ભી પ્રભુત્વ શક્તિ આગે-પીછે પર્યાય કર સકે, ઐસી તાકત નહીં. સમજમેં આયા ? ક્યોં ? કિ પ્રભુત્વ શક્તિ જો હૈ વહ સત્ દ્રવ્ય ઉસકા સત્વ હૈ, કસ હૈ, માલ હૈ. યહ શક્તિ અપને દ્રવ્યમેં, ગુણમેં ઔર પર્યાયમેં વ્યાપક હોકર વ્યાપ્તિ હૈ. ફિર ભી પ્રભુત્વ શક્તિકી પર્યાય જિસ સમય જો હોનેવાલી હૈ, ઐસી હોગી. સમજમેં આયા ?

૪૭ શક્તિમેં એક ૧૮વીં શક્તિ હૈ. "**ક્રમવૃત્તિરૂપ ઔર અક્રમવૃત્તિરૂપ વર્તન જિસકા લક્ષણ હૈ....**" ક્યા કહતે હૈં સુનો ! આજ ક્રમબદ્ધ લેના હૈ ના ? તો "**ક્રમવૃત્તિરૂપ ઔર અક્રમવૃત્તિરૂપ વર્તન જિસકા લક્ષણ હૈ....**" આત્મામેં એક ઉત્પાદ્, વ્યય, ધ્રુવ નામકી શક્તિ હૈ. ઉમાસ્વામીકે તત્ત્વાર્થ સૂત્રમેં આયા કિ, 'ઉત્પાદ્, વ્યય, ધ્રુવ યુક્તં સત્' ઔર 'સત્ દ્રવ્ય લક્ષણં' ઐસા પાઠ હૈ. યહાં કહતે હૈં કિ, આત્મામેં એક ઉત્પાદ્, વ્યય, ધ્રુવ નામકી શક્તિ હૈ કિ જો શક્તિ અનંત ગુણમેં વ્યાપી હૈ, તો પ્રભુત્વ શક્તિમેં ભી ઉત્પાદ્, વ્યય, ધ્રુવકા રૂપ હૈ, આહાહા !

ઉસમેં ઉત્પાદ્, વ્યય, ધ્રુવ નામકી શક્તિ હૈ કિ જિસ સમય જો પર્યાય ઉત્પન્ન હોનેવાલી હૈ વહ ઉત્પન્ન હોગી ઔર પૂર્વકી પર્યાયકા વ્યય હોગા ઔર ધ્રુવરૂપ જો સદૃશ (હૈ વહ) કાયમ રહેગા. સમજમેં આયા ? કોઈ ઐસા કહે કિ, ક્રમબદ્ધ (હૈ તો) પર્યાયમેં પુરુષાર્થ કહાં રહા ? યહ પ્રશ્ન હૈ ન ભૈયા ? આહાહા ! તો કહતે હૈં કિ ઉત્પાદ્, વ્યય, ધ્રુવ નામકી શક્તિ હૈ યાની ગુણ હૈ. વહ અનંત શક્તિઓંમેં વ્યાપક હૈ. અનંત શક્તિઓંમેં વર્તમાન પર્યાયમેં જો પર્યાય ઉત્પન્ન હોનેવાલી હૈ (વહી પર્યાય ઉત્પન્ન હોગી). અર્થાત્ ક્રમસે વર્તનેવાલી. (ઐસી) ભાષા હૈ ? "**ક્રમવૃત્તિરૂપ ઔર અક્રમવૃત્તિરૂપ વર્તન જિસકા લક્ષણ હૈ..**" વર્તના જિસકા લક્ષણ હૈ. આહાહા ! ક્યા કહા ? સૂક્ષ્મ હૈ, ભાઈ ! અપૂર્વ બાત હૈ, બાપૂ ! આહાહા ! આત્મામેં ઉત્પાદ્, વ્યય, ધ્રુવ નામકી શક્તિ હૈ, યહ ગુણ હૈ, યહ સ્વભાવ હૈ કિ જો અનંત શક્તિઓંમેં વ્યાપક હૈ. અનંત શક્તિઓંમેં ભી પ્રત્યેક શક્તિમેં ક્રમવર્તિ પર્યાય હોતી હૈ. ક્રમસે વર્તનેવાલા વર્તન (જિસકા લક્ષણ હૈ). આહાહા !

માર્ગ બહુત સૂક્ષ્મ હૈ, ભૈયા ! ક્રમસે વર્તનેવાલી અનંત ગુણકી અનંતી પર્યાય (પ્રગટ હોતી હૈ). અનંત ગુણમેં ઉત્પાદ્, વ્યય, ધ્રુવ શક્તિ વ્યાપક હૈ ન ? (ઉસકા) રૂપ હૈ. અનંત શક્તિયોંમેં જિસ સમય ઉત્પાદ્ હોનેવાલા હૈ ઉસ સમય ઉત્પાદ્ હોગા ઔર ઉસી સમય વ્યયકા ક્ષણ હૈ. ઉત્પાદ્ જન્મક્ષણ હૈ ઔર વ્યયકા ભી વહી ક્ષણ હૈ, આહાહા !

પર્યાય જો હૈ ઉસકા ઉત્પાદ્કા કાલ ભી વહી હૈ (ઔર વ્યયકા કાલ ભી વહી હૈ). આગે-પીછે નહીં, આહાહા ! ઐસી બાત હૈ. બાપૂ ! ભગવાનકા–વીતરાગકા માર્ગ સૂક્ષ્મ હૈ. ઐસી ચીજ સર્વજ્ઞ કે સિવા, વીતરાગ માર્ગ કે સિવા કહીં હૈ નહીં, બાપૂ ! ઉસે સમજને કે લિયે તો બહુત પ્રયત્ન ચાહિયે. સમજે ? સંસારકી પઢાઈ કે લિયે એલ. એલ. બી. ઔર એમ. એ. કી ડિગ્રીકે લિયે કિતના પઢતે હૈં ? ઉસ સમય જો પઢનેકી પર્યાય ઉત્પન્ન હુઈ, વહ ઉત્પાદ્રૂપ હોનેવાલી થી વહી હુઈ હૈ. આહાહા !

યહાં કહતે હૈં કિ, અગર ઐસા હૈ તો ફિર પુરુષાર્થ કહાં રહા ? પ્રશ્ન તો વહ થા ન ? ભાઈ ! સ્વામી કાર્તિકેયમેં પ્રભુ તો ઐસા કહતે હૈં કિ, જિસ સમયમેં, જિસ ક્ષેત્રમેં, જિસ સંયોગમેં, જો પ્રકારકી પર્યાય ઉત્પન્ન હોનેવાલી હૈ વહી હોગી. ઐસા માને વહ સમ્યક્દૃષ્ટિ હૈ, ઐસા લિખા હૈ; ન માને વહ કુદૃષ્ટિ–મિથ્યાદૃષ્ટિ હૈ, ઐસા લિખા હૈ. ઉસકા અર્થ ક્યા આયા ? કિ પ્રત્યેક ગુણકી જિસ સમય જો પર્યાય ઉત્પાદ્, વ્યય, ધ્રુવ ગુણકે કારણ (હોનેવાલી હૈ વહી હોગી). ઉત્પાદ્, વ્યય, ધ્રુવ તો ગુણ હૈ. પરંતુ ઉસકી પર્યાય ઉત્પાદ્, વ્યય ઔર ધ્રુવ તીનરૂપસે પરિણમે, ઐસા ઉસ શક્તિકા રૂપ હૈ. ઉસ સમય અનંત ગુણમેં ઉત્પાદ્, વ્યય, ધ્રુવ (રૂપ પરિણમન હોતા હૈ). લોગોંકો યહ નિયત લગતા હૈ, પરંતુ નિયત હી હૈ. સમજમેં આયા ? પરંતુ નિયતકે સાથ પુરુષાર્થ આયા. જિસ સમય જો ગુણકી પર્યાય હોનેવાલી હૈ, ઐસા નિર્ણય કરનેવાલા પર્યાય ઉપર લક્ષ નહીં રખતા. જરા સૂક્ષ્મ બાત હૈ. બડી ગડબડ હો ગઈ ન ?

ક્રમબદ્ધકી તો બડી ચર્ચા હુઈ થી. ૧૩કી સાલમેં બનારસ ગયે થે. એક દિગંબર ગૃહસ્થ થે. વહાં ભોજન કરને જાતે થે. સાથમેં (દૂસરે બડે વિદ્વાન ભી) થે. ઉનકો મૈંને કહા કિ, 'ભૈયા ! દરેક દ્રવ્યકી પર્યાય ક્રમબદ્ધ હૈ.' દૂસરે વિદ્વાન કુછ નહીં બોલે. યહ બાત (ઉસ સમયમેં) બાહર નહીં થી. એક સમયકી ક્રમે-ક્રમે (પર્યાય) હો તો–તો નિયત હો જાયેગા તો પુરુષાર્થ કહાં રહા ? અરે ભગવાન ! અનંત ગુણકી ક્રમસર પર્યાય જિસ સમય હોનેવાલી હૈ વહી હોગી, ઉસકા નિર્ણય તો દ્રવ્ય સ્વભાવ પર દૃષ્ટિ કરનેસે હુઆ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! કહતે હૈં કિ, જિસ સમય જો (પર્યાય) હોગી ઐસી પર્યાયકા નિર્ણય કરનેવાલેકી દૃષ્ટિ દ્રવ્ય પર જાતી હૈ. પર્યાયકા નિર્ણય પર્યાયમેં રહકર નહીં હોતા, સમજમેં આયા ? સૂક્ષ્મ બાત હૈ, ભગવાન !

અરે પ્રભુ ! તેરી બાત તો (ગજબ હૈ) ! તેરી પ્રભુતા (અંદર) પડી હૈ ન નાથ ! તેરે દ્રવ્યમેં પ્રભુતા, ગુણમેં પ્રભુતા (ઔર) પર્યાયમેં પ્રભુતા. ફિર ભી વહ પ્રભુતાકી પર્યાયકા કાલ હૈ તબ ઉત્પન્ન હોતી હૈ. પ્રભુતાકી શક્તિ ભી પર્યાયકા ફેરફાર કર દે, (ઐસા નહીં હૈ). આહાહા ! પરમેશ્વર, ઈશ્વર, સર્વજ્ઞદેવ ભી જિસ સમય જો પર્યાય હોનેવાલી હૈ, ઉસકા ફેરફાર કરે, ઐસા દ્રવ્યકા સ્વભાવ નહીં, આહાહા ! તો ઉસકા પુરુષાર્થ કહાં રહા ? ભગવાન ! એકબાર સુન તો સહી, પ્રભુ !

પર્યાયમેં ક્રમવૃત્તિપના જિસકા વર્તન હૈ, ઐસા પાઠ હૈ. ક્રમવૃત્તિ જિસકા વર્તન હૈ. (અર્થાત્) ક્રમસે વર્તના જિસકા વર્તન હૈ. ઉસકા વર્તન હી યહ હૈ. આહાહા ! જિસકા લક્ષણ ઐસા હૈ, ઉસકી દ્રવ્ય ઉપર (દૃષ્ટિ ગયે બિના) 'મૈં જ્ઞાયકભાવ ચિદાનંદ હું' ઐસા દૃષ્ટિમેં નિર્ણય હુએ બિના ક્રમબદ્ધકા નિર્ણય હોતા નહીં. (જબ દૃષ્ટિ દ્રવ્ય સ્વભાવપર જાયે) તબ વહ ક્રમબદ્ધકા નિર્ણય સચ્ચા હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! યહ બહુત અલૌકિક બાત હૈ !! ભગવાન ! આહાહા !

ઉજ્જૈનમેં એક (સાધુ) થે. યહાંકા વાંચન બહુત કિયા. હમકો ગજપંથામેં મિલે થે. (હમે મિલને આયે તબ) ઉઠ-બેઠ કર વંદન કિયા. પરંતુ રાત્રિકો આયે થે ઇસલિયે કુછ બોલ સકે નહીં. (દૂસરે દિન) દોપહરકો હમકો ગજપંથાસે ચલે જાના થા. વે આયે નહીં તો મુજે ઐસા હુઆ, ઉસકા હૃદય કયા હૈ ? યે હમે જાનના હૈ. વે વાંચન કરકે બાત તો બહુત કરે. બાદમેં હમ વહાં મેડી (છોટે મકાનકી ઉપરકી મંજિલ) પર ગયે (ઔર) બૈઠે. દરવાજા ખોલ દિયા, (ખુદ) નીચે ઉતર ગયે, હમ પાટકે ઉપર બૈઠે, હમકો વંદન કિયા. હમેં તો ઉસકા હૃદય લેના થા કિ, યે બાત કરતે હૈં પરંતુ ક્યા હૈ ? હમને પૂછા 'શાસ્ત્રમેં ઐસા ચલા હૈ. કાલનયસે મોક્ષ ઔર અકાલનયસે મોક્ષ (હોતા હૈ, ઐસી) દો બાત ચલી હૈં.' પ્રવચનસારમેં ૪૭ નયમેં કાલનય–કાલ પર ભી મોક્ષ હોતા હૈ ઔર અકાલમેં ભી મોક્ષ હોતા હૈ, ઐસા પાઠ હૈ. તો ફિર ક્રમબદ્ધમેં જિસ કાલમેં (મોક્ષ) હોનેવાલા હો (ઉસ સમયમેં હોગા) તો ફિર અકાલમેં મોક્ષ કહાંસે આયા ? પાઠમેં અકાલમેં મોક્ષ હૈ. (ઐસા ભી લિખા હૈ). ૪૭ નયમેં કાલનયસે ભી

મોક્ષ ઔર અકાલનયસે ભી મોક્ષ, ઐસા પાઠ હૈ. યહ તો ૪૭ શક્તિ હૈ. પ્રવચનસારમેં ૪૭ નય હૈ. ઉસકો ખ્યાલ આ ગયા કિ, યે મહારાજ મુજે કહીં પકડેંગે. ફિર તો (ઉન્હોંને) કબૂલ કર લિયા. નહીં (બાહર) તો હમ જૈસા કહતે હૈં, વૈસા હી કહતે થે કિ, 'જિસ સમયમેં જો હોગા ઉસ સમયમેં વહ હોગા.' ઐસી બાત કરે. હમને કહા શાસ્ત્રમેં અકાલનય હૈ ન ? કાલસે મોક્ષ ઔર અકાલસે મોક્ષ, ઐસા પાઠ હૈ. તો કહા કિ, 'મૈંને વિચાર નહીં કિયા.' એસા કહકર છૂટ ગયે. ઉસકા અર્થ તો એસા હૈ કિ, કાલનયસે તો જિસ સમય મોક્ષ હોના હૈ ઉસી સમય મોક્ષ હોતા હૈ. પરંતુ ઉસ સમયમેં અકાલનય ભી સાથમેં હૈ. અકાલનયકા અર્થ ? આગે-પીછે (મોક્ષ) હોતા હૈ, ઐસા અર્થ નહીં. અકાલનયકા અર્થ પુરુષાર્થ ઔર સ્વભાવકો મિલાકર કહતે હૈં તો અકાલસે (મોક્ષ) હુઆ. સમજમેં આયા ? આહાહા !

સર્વજ્ઞ વીતરાગ ત્રિલોકનાથ ઉનકી વાણીકી અમૃતધારા ઉસકા ક્યા કહના !! આહાહા ! જિસકી સમજમેં આ જાયે, વહ તો નિહાલ હો જાયે, આહાહા ! જન્મ-મરણસે રહિત હો જાયે, બાપૂ ! (ખુદ) ચાર ગતિમેં દુઃખી હૈ.

અકાલનયકા અર્થ – જિસ સમય મોક્ષ હોગા ઉસી સમય હોગા. અકાલનયમેં દૂસરા સમય આગે-પીછે હૈ, ઐસા અર્થ હૈ નહીં. અકાલકા અર્થ ક્યા હૈ ? કાલનયમેં અકેલા કાલ લિયા થા. અકાલમેં સ્વભાવ, પુરુષાર્થ, ભવિતવ્યતા, કાલલબ્ધિ આદિ પાંચ આયે. માત્ર કાલ નહીં પરંતુ સાથમેં પુરુષાર્થ સ્વભાવ હૈ, ઉસકો અકાલનય કહનેમેં (આતા હૈ). અકાલનયકા અર્થ આગે-પીછે કાલ હૈ, ઐસા નહીં હૈ. સમજમેં આયા ? ફિરસે કહતે હૈં.

અકાલનયકા અર્થ યહ હૈ કિ, કાલમેં તો જિસ સમય કેવલજ્ઞાન ઔર મોક્ષ હોગા ઉસી સમય હોગા. પરંતુ અકાલકા અર્થ ઉસ સમય સ્વભાવ કી ઓર પુરુષાર્થ ગયા, કાલ તો વહી હૈ. પરંતુ ત્રિકાલી સ્વભાવકી ઓર પુરુષાર્થ ગયા તો પુરુષાર્થ ઔર સ્વભાવ સાથમેં આયા. ઉસે અકાલ કહનેમેં આતા હૈ. ભાઈ ! સમજમેં આયા ? યહ તો ક્રમબદ્ધકા ચલતા હૈ ન ? આહાહા ! યહાં તો પહલેસે ખૂબ ચર્ચા ચલતી હૈ ન !

એક વિદ્વાન આયે થે. બહુત નરમ થે. ઉન્હોંને એક શાસ્ત્રકા અર્થ કિયા થા ઉસમેં ભૂલ થી. ઉસમેં ક્યા ભૂલ થી ? હમને તો સબ પુસ્તક દેખે હૈં ન ! ઉસમેં ઐસા લિખા થા કિ છટ્ઠે ગુણસ્થાનમેં જો મુનિ હૈં ઉન્હેં બુદ્ધિપૂર્વકકા રાગ હૈ ઔર સપ્તમ ગુણસ્થાનમેં અબુદ્ધિપૂર્વકકા રાગ હૈ. ઐસા ઉન્હોંને લિખા થા. હમને કહા 'આપકી ભૂલ હૈ' તો ઉન્હોંને કહા 'કહો મહારાજ !' (હમને કહા) 'દેખો ભૈયા ! છટ્ઠે ગુણસ્થાનમેં ભી બુદ્ધિ ઔર અબુદ્ધિપૂર્વક દોનોં રાગ હૈં. બુદ્ધિપૂર્વક અકેલા રાગ હૈ ઔર અબુદ્ધિપૂર્વક સાતવે (ગુણસ્થાનમેં) હૈ, ઐસા નહીં. ગોમટ્ટસારમેં વ્યક્ત–અવ્યક્તકા પાઠ હૈ. રાગ ખ્યાલમેં આતા હૈ ઇતના બુદ્ધિપૂર્વક હૈ ઔર ઉસી સમય ખ્યાલમેં નહીં આતા વહ અબુદ્ધિપૂર્વકકા (રાગ) હૈ. છટ્ઠે ગુણસ્થાનમેં ભી બુદ્ધિપૂર્વક–અબુદ્ધિપૂર્વક દોનોં લાગૂ પડતે હૈં. અકેલા બુદ્ધિપૂર્વકકા (રાગ) હૈ, ઐસા નહીં ઔર સપ્તમ ગુણસ્થાનમેં

અકેલા અબુદ્ધિપૂર્વકકા રાગ (હૈ). સમજમેં આતા હૈ ? યહ બાત જરા સૂક્ષ્મ હૈ પરંતુ (ઉન્હોંને) કબૂલ કિયા (ઔર) બોલે 'મહારાજ ! મેરી દૂસરી કોઈ ભૂલ હો તો મુજે બતાઈયે' બહુત નરમ થે. બાદમેં તો (કહનેકા) વિચાર કિયા થા કિ, તુમ એક છ માસ યહાં રહો. એકબાર હમારી બાતુ સુનો ફિર આપકો જો પ્રચાર કરના હો વહ કરો. પરંતુ એક બાર સુને તો સહી કિ, બાત ક્યા હૈ ? ઉસ સમય યહ બાત ચલી. સમયસાર ૩૦૮ ગાથા હૈ ન ?

''दवियं जं उप्पज्जइ गुणेहिं तं तेहिं जाणसु अणण्णं ।
जह कडयादीहिं दु पज्जएहिं कणयं अणण्णमिंह ।।३०८।।

હૈ ના ? દેખો પીછે ઉસકી ટીકા હૈ. **''પ્રથમ તો જીવ ક્રમબદ્ધ ઐસે અપને પરિણામોંસે ઉત્પન્ન હોતા હુઆ...''** હૈ ? પ્રથમ તો મુખ્ય (બાત) યહ કહની હૈ કિ પ્રથમ નામ સંસ્કૃતમેં '**तावत्**' શબ્દ પડા હૈ. '**तावत्**' – હમેં મુખ્ય યે કહના હૈ કિ. '**तावत्**' નામ પ્રથમ – મુખ્ય જો કહના હૈ વહ બાત યહ હૈ કિ....(ઐસે). સંસ્કૃત ટીકાકે એક-એક અક્ષર દેખે હૈં. કિતની બાર દેખા હૈ. સમયસાર ૭૮ કી સાલમેં મિલા થા. ૫૫ વર્ષ હુઆ. પહલા પુસ્તક યહ આયા થા. તો '**तावत्**' નામ **''પ્રથમ તો જીવ ક્રમબદ્ધ ઐસે...''** દેખો ! આયા. પાઠમેં ક્યા હૈ ? સંસ્કૃત પાઠમેં ક્રમનિયમિત હૈ. ક્રમસે નિયમસે હોનેવાલી પર્યાય ક્રમસર હોતી હૈ. નીચે ક્રમનિયમિતકા અર્થ ક્રમબદ્ધ લિખા હૈ ? ક્રમનિયમિતકા અર્થ ક્રમબદ્ધ હૈ. યહ ક્રમબદ્ધ શબ્દ તો બહુત જગહ આતા હૈ. અબ તો બહુત જગહ આતા હૈ. ક્રમબદ્ધકી વ્યાખ્યા ક્યા ? આહાહા ! સમજમેં આયા ? કિ પહલે જીવકી બાત હૈ. '**જીવ ક્રમબદ્ધ..**'' (અર્થાત્) ક્રમે-ક્રમે જો સમયે જો (પર્યાય) હોનેવાલી હૈ વહ બદ્ધ નામ નિયમિત(રૂપસે) ઉત્પન્ન હોગી. સમજમેં આયા ?

એક વિદ્વાનને અર્થ કિયા થા. ક્રમબદ્ધકી વ્યાખ્યા કી થી. ઉન્હોંને ઇતના અર્થ ખોલા કિ, પર્યાય ક્રમબદ્ધ એક કે બાદ એક હૈ – ઐસી બંધી હુઈ નહીં હૈ. ઐસા અર્થ કિયા થા. પરંતુ બંધી હુઈ નહીં હૈ ઇસ બાતકા યહાં કામ નહીં હૈ. એકકે બાદ યહ પર્યાય ઉસકે સાથ બદ્ધ હૈ, ઐસે બદ્ધકી બાત યહાં નહીં હૈ. યહાં તો એક પીછે (એક) હોનેવાલી હૈ, ઉસકો ક્રમનિયમિત–બદ્ધ કહતે હૈં. આહાહા ! યહ તો તત્ત્વકી મુખ્ય ચીજ હૈ. આહાહા ! ઐસી બદ્ધકી વ્યાખ્યા હૈ નહીં. ક્રમબદ્ધકા અર્થ તો સમયે–સમયે નિયમિત હોનેવાલા હૈ, વહ ક્રમબદ્ધ હૈ. ક્રમબદ્ધકા ઐસા અર્થ નહીં કિ, ઇસ પર્યાયકો બાદવાલી પર્યાયકે સાથ બંધન હૈ–બંધી હુઈ હૈ, ઐસા નહીં.

ઐસા આત્મઅવલોકનમેં ચલા હૈ. મોક્ષમાર્ગકી પર્યાય હૈ તો કેવલજ્ઞાન હોગા, ઇસકે જોરસે હોગા, ઐસા હૈ નહીં. ક્યા કહા ? શાંતિસે સમજના. યહ સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાનકી મોક્ષમાર્ગકી પર્યાય હૈ ના ? તો ઇસ પર્યાય કે પીછે કેવલજ્ઞાન-મોક્ષ હોતા હૈ; તો ઇસ પર્યાયકે જોરસે વહ પર્યાય ઉત્પન્ન હોગી, યહ પર્યાય હૈ તો યહ પર્યાય ઉત્પન્ન હોગી, ઐસા હૈ નહીં. ઐસી

બાત હૈ. આહાહા ! ક્યા સમજમેં આયા ભગવાન ? કિ યહાં પહલે જીવકી બાત કહી. અજીવકી બાત બાદમેં લેંગે. આત્મા જો હૈ... જીવ કહો યા આત્મા કહો (એક હી બાત હૈ). સબેરે આયા થા. આત્મા શબ્દ આયા થા ઔર બાદમેં જીવ દ્રવ્ય કહા થા. કોઈ સમજે કિ, જીવ અલગ હૈ. આત્મા અલગ હૈ, (તો) ઐસા નહીં હૈ.

યહ જીવ જો હૈ – આત્મા, ઉસકે અનંત ગુણ જો હૈં ઉસકી ક્રમબદ્ધ–ક્રમસર જિસ સમય જો પર્યાય હોનેવાલી હૈ (વહ) ક્રમનિયમિત–ક્રમસે નિશ્ચયસે વહી હોનેવાલી હૈ. સમજમેં આયા ? દેખો ! "**અપને પરિણામોંસે ઉત્પન્ન હોતા હુઆ...**" (અર્થાત્) ક્રમસર અપની પર્યાયસે ઉત્પન્ન હોતા હુઆ. "**અપને પરિણામોંસે ઉત્પન્ન હોતા હુઆ જીવ હી હૈ..**" ક્રમસર પરિણામ જો ઉત્પન્ન હુઆ વહ જીવ હી હૈ. આજ સબેરે ભી આયા થા. શુદ્ધ ચેતના પરિણામ ઔર અશુદ્ધ ચેતના પરિણામ – યહ જીવ હૈ. (વહ) જડ હૈ ઔર પર હૈ, ઐસા નહીં. સમજમેં આયા ? માર્ગ બહુત સૂક્ષ્મ (હૈ), બાપૂ ! ભાગ્યશાલી લોગ યહાં દૂરસે સુનનેકો આતે હૈં. દૂર-દૂરસે આયે હૈં. માર્ગ તો ઐસા હૈ. નાથ ! સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર ત્રિલોકનાથકી અમૃતવાણીકા યહ ઝરના હૈ, નાથ ! આહાહા !

કહતે હૈં કિ ક્રમસર પરિણામ ઉત્પન્ન હોતે હૈં વહ જીવ હી હૈ. ઐસા (ઉસ વિદ્વાનકો કહા). (વિદ્વાન) નરમ આદમી થે. (ઉન્હોંને કહા) 'ઓહો ! સિદ્ધાંતમેં સાધુકો આગમ ચક્ષુ કહતે હૈં. યહ બાત યહાં દિખતી હૈ.' કોઈ સંત સમાગમ-ગુરુગમ નહીં ઇસલિયે અર્થ કરનેમેં જરા ફેરફાર હુઆ. અર્થકે ફેરફાર કરકે સુધાર દિયા. (ઔર કહા) 'હમારી ભૂલ હો તો બતાઈયે.' (હમને) કહા 'છટ્ઠે ગુણસ્થાનમેં બુદ્ધિ-અબુદ્ધિપૂર્વક દોનોં રાગ હૈં. (છટ્ઠે ગુણસ્થાનમેં) અકેલા બુદ્ધિપૂર્વકકા (રાગ) હૈ ઔર અબુદ્ધિપૂર્વક (રાગ) સાતવેં (ગુણસ્થાનમેં) હૈ, ઐસા નહીં' સમજમેં આયા ? આહાહા !

અધ્યાત્મદૃષ્ટિસે જો રાગ બુદ્ધિપૂર્વક ખ્યાલમેં આતા હૈ ઉસકો અસદ્ભુત ઉપચાર કહતે હૈં. (સમયસાર) ૧૧વી ગાથામેં આયા થા ન ? સર્વ વ્યવહાર અભૂતાર્થ (હૈ). અધ્યાત્મકે ચારોં વ્યવહાર (અભૂતાર્થ હૈં). અસદ્ભુત વ્યવહાર, સદ્ભુત વ્યવહાર. અસદ્ભુત વ્યવહારકા દો પ્રકાર – ઉપચાર ઔર અનઉપચાર. સદ્ભુત વ્યવહારકા દો પ્રકાર – ઉપચાર ઔર અનઉપચાર. છટ્ઠે ગુણસ્થાનમેં જો રાગ ખ્યાલમેં આતા હૈ ઉસે બુદ્ધિપૂર્વક અસદ્ભુત ઉપચાર કહતે હૈં. ઔર ઉપયોગ સ્થુલ હૈ તો ખ્યાલમેં નહીં આતા હૈ, ઇસમેં અબુદ્ધિપૂર્વક હૈ. અબુદ્ધિપૂર્વકકો અસદ્ભુત અનઉપચાર નય કહતે હૈં. ખ્યાલમેં આતા હૈ ઉસે અસદ્ભુત ઉપચાર કહતે હૈં. અસદ્ભુત વ્યવહાર ઉપચાર (કહતે હૈં). ઔર ઉસી સમય જો ખ્યાલમેં ન આવે (ઉસે) અસદ્ભુત અનઉપચાર કહનેમેં આતા હૈ. થોડી સૂક્ષ્મ બાત હૈ, આહાહા !

અંદર નજર કરની પડેગી. યહ તો (રસ) લેનેકી ચીજ હૈ, ભગવાન ! કરના તો યહ હૈ. બાકી (સબ) થોથા હૈ. આહાહા !

શ્રોતા : રસ લેનેકે લિયે યહાં કિતને દિન રહના ચાહિયે ?

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : કમાનેમેં ગિનતી કરતે હૈં કિ, મુજે કિતને વર્ષ કમાના ? વહાં નહીં કહતે. કહા ન કિ નૌકરીમેં ભી ૫૫ વર્ષ હુઆ તો નિકાલ દેતે હૈં ઔર વ્યાપારમેં તો ઉસકા કોઈ ઠિકાના નહીં. ૭૦-૮૦ વર્ષ તક મજદૂરી કરતે રહતે હૈં. વહાં મુદ્દત (સમય) માંગતે હૈં ? કિ ઇતને સમય તક મુજે કમાના, બાદમેં છોડ દેના. વૈસે સમજનેમેં ઇતને વર્ષ – ઇતને દિન તક (સમજના) ઇસ પ્રકાર ઉસકી મુદ્દત હોતી નહીં. સમજમેં આયા ?

ફિર ભી અમૃતચંદ્ર આચાર્યને કલશમેં લિખા હૈ, ભૈયા ! છ મહિને ધ્યાન રખકર ઇસકા અભ્યાસ કર. તેરી ચીજકી પ્રાપ્તિ હોગી કિ નહીં હોગી ? (તો કહતે હૈં) હોગી હી હોગી. ભૈયા ! છ મહિને અભ્યાસ કર. છ મહિને (કહા હૈ બલ્કિ) હૈ તો જઘન્ય અંતર્મુહૂર્ત. જઘન્ય નામ અલ્પ કાલમેં – અંતર્મુહૂર્તમેં અનુભવ હો જાતા હૈ ઔર ઉત્કૃષ્ટ હો તો અનંતકાલમેં ભી નહીં હોતા હૈ. તો મધ્યમેં લીયા. ભગવાન ! એકવાર છ મહિને લગની તો લગા. મૈં આનંદકંદ શુદ્ધ ચૈતન્યઘન હું. મૈં રાગ (ઔર) પરસે રહિત હું. ઐસા અભ્યાસ છ મહિને લગા દે. તુજે આત્મપ્રાપ્તિ હોગી, હોગી ઔર હોગી. ઐસી બાત હૈ, ભાઈ ! આહાહા !

યહાં કહતે હૈં કિ, ક્રમસર હોગા યહ બાત સુનકર વહ વિદ્વાન ઐસે બોલે કિ, 'ઓહોહો ! ઐસી બાત તો હમને કભી સુની નહીં. ઔર મહારાજ ! હમ સબ પંડિતોંકી પઢાઈ અભી તક તો નિમિત્ત આધિન હૈ. કોઈ અપવાદ છોડકર સબ પંડિતોંકી નિમિત્ત આધિન દૃષ્ટિ હૈ. પર્યાય ઉપાદાનસે – અપનેસે હોતી હૈ, યહ બાત તો હમારી કોઈ પઢાઈમેં આઈ નહીં.' સમજમેં આયા ? પઢાઈમેં આયા નહીં ઔર પઢાઈ કી નહીં, અનુભવ તો બાદકી બાત હૈ. સમજમેં આયા ?

યહાં કહતે હૈં "**(જીવ ક્રમબદ્ધ ઐસે અપને પરિણામોંસે ઉત્પન્ન હોતા હુઆ) જીવ હી હૈ.**" જો ક્રમસર પરિણામ ઉત્પન્ન હુઆ વહ જીવ હી હૈ. જીવસે ઉત્પન્ન હુઆ ઔર જો નિયતકાલ હૈ, ઉસ કાલસે ઉત્પન્ન હુઆ હૈ. "**અજીવ નહીં..**" (વહ) પરસે ઉત્પન્ન હુઆ નહીં. કર્મસે (ઉત્પન્ન) નહીં હુઆ. આહાહા ! સમ્યગ્દર્શન ઉત્પન્ન હુઆ તો કર્મકે અભાવસે નહીં. મિથ્યાત્વ ઉત્પન્ન હુઆ વહ કર્મકે ઉદયસે નહીં, અજીવસે ઉત્પન્ન હોતા નહીં. સમજમેં આયા ?

"**ઈસીપ્રકાર અજીવ ભી...**" અબ દૂસરે પાંચ અજીવ લિયે. છ દ્રવ્યમેં એક જીવ (ઔર બાકી) પાંચ અજીવ લિયે. "**ક્રમબદ્ધ અપને પરિણામોંસે ઉત્પન્ન હોતા હુઆ અજીવ હી હૈ..**" આહાહા ! રજકણ (-પુદ્‌ગલ), આકાશ, ધર્માસ્તિકાય, અધર્માસ્તિકાય, (કાલ) આદિ પાંચોં જડ હૈં. ભગવાનને છ દ્રવ્ય દેખે. (ઉસમેં) જીવકી એક બાત કહી (ઔર) બાકી પાંચ અજીવ હૈં. વહ ભી ક્રમસર (જો) પર્યાય જિસ સમયમેં હોનેવાલી હૈ વહ પાંચ દ્રવ્યમેં ભી હોગી. સમજમેં આયા ?

ધ્યાન રખના, ભગવાન ! ધ્યાનસે (સુને તો) નહીં સમજમેં આયે ઐસી ચીજ નહીં હૈ.

આહાહા ! અરે ભગવાન ! તેરી એક સમયમેં કેવલજ્ઞાન લેનેકી તાકત હૈ, નાથ ! ઉસે યહ સમજમેં નહીં આવે ? (યહ કૈસે હો સકતા હૈ ?) વહ ઐસા માન લેતા હૈ કિ, 'યહ સબ સૂક્ષ્મ હૈ, યહ મુજસે સમજા નહીં જાયેગા' (ઐસા અભિપ્રાય) સમજને નહીં દેતા હૈ. આહાહા ! ભગવાન આત્માકો નહીં સમજમેં આયે ઐસી બાત કહાં હૈ ? પ્રભુ ! આહાહા ! વહ બાત તો કહી થી ન કિ, વૃદ્ધ આદમીકો તૃષા લગી હો તો ઘરમેં દો હજારકા ઘોડા હો, બૈલ હો તો ઉસકો કહેગા કિ પાની લાવ, જલ લાવ ? આઠ સાલકી લડકી હોગી તો ઉસે કહેગા કિ, 'બેના ! જલ લાવ, પાની લાવ' ક્યોંકિ મૈં જો કહતા હું વહ સમજેગી. ઘોડા ઔર બૈલ નહીં સમજેંગે. વૈસે આચાર્ય કહતે હૈં કિ, મૈં કહતા હું વહ શરીર ઔર રાગકો નહીં કહતા હું. મૈં આત્માકો કહતા હું. જો સમજે ઉસે મૈં કહતા હું. ઐસી બાતેં હૈં, ભગવાન ! જો સમજ સકે ઉસકો મૈં સમજાતા હું. રાગકો, વ્યવહારકો ઔર જડકો નહીં કહતે હૈં. આહાહા ! ઐસે આચાર્ય કહતે હૈં કિ તુમ સમજ પાઓગે. આહાહા !

કુંદકુંદ આચાર્યને સમયસાર પાંચવી ગાથામેં વહાં તક કહા હૈ, ''**तं एयत्तविहत्तं दाएहं अप्पणो सविहवेण ।**'' મૈં મેરે નિજ વૈભવસે સમયસાર કહુંગા. યહ સારા શાસ્ત્ર તો રહસ્યસે ભરા હૈ. મૈં **एयत्तविहत्तं** ૐ મેરે સ્વભાવસે એકત્વ હૈ ઔર રાગસે વિભક્ત હૈ, ઐસી મૈં બાત કહુંગા. ઐસા લિયા હૈ. ''**तं एयत्तविहत्तं दाएहं अप्पणो सविहवेण । जदि दाएज्ज...**'' આહાહા ! યદિ રાગસે પૃથક ઔર સ્વભાવસે અપૃથક ઐસી બાત તુમકો દિખાઉં તો, ''**जदि दाएज्ज पमाणं...**'' થોડી ગંભીર ભાષા હૈ. પ્રભુ ! તુમ અનુભવસે પ્રમાણ કરના, ઐસા કહતે હૈં. આહાહા ! દો બાર '**दाएज्ज**' આયા હૈ. એકબાર ઐસા કહા હૈ કિ ''**तं एयत्तविहत्तं दाएहं अप्पणो**'' અપને વૈભવસે દિખાઉંગા. પ્રત્યેક પદમેં બહુત ગંભીર ભાષા હૈ. બાદમેં તીસરે પદમેં (કહા), ''**जदि दाएज्ज**'' યદિ દિખાનેવાલી વાણી આદિ આ ગઈ (તો) પ્રમાણ કરના, પ્રભુ ! પ્રમાણ માને અકેલી 'હાં' નહીં. મેરી વાણીકો અનુભવસે પ્રમાણ કરના. આહાહા ! સમજમેં આયા ? દિગંબર સંતોંકી વાણી, રામબાણ વાણી હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

યહાં કહતે હૈં ''**અજીવ ભી ક્રમબદ્ધ અપને પરિણામોંસે ઉત્પન્ન હોતા હુઆ અજીવ હી હૈ, જીવ નહીં. ક્યોંકિ જૈસે સુવર્ણકા કંકણ આદિ પરિણામોંકે સાથ તાદાત્મ્ય હૈ.**'' સોનેકી કુંડલ, કડા આદિ જો પર્યાય હોતી હૈ (ઉસમેં) સોના ઉસ પર્યાયસે તાદાત્મ્ય હૈ. સોના કંકણ આદિસે તાદાત્મ્ય સ્વરૂપ હૈ. ઐસે ભગવાન આત્મા ઔર જડમેં જો પર્યાય ક્રમસર ઉત્પન્ન (હોતી હૈ) ઉસકે સાથ વહ દ્રવ્ય તાદાત્મ્ય હૈ. અગ્નિ જૈસે ઉષ્ણતાકે સાથ તાદત્મ્ય હૈ, વૈસે (આત્માકી) પર્યાય આત્માકે સાથ તાદાત્મ્ય હૈ, તત્ સ્વરૂપ હૈ.

જીવકી પર્યાય ક્રમસર હોતી હૈ વહ ભી જીવકે સાથ તદ્રૂપ ઔર તન્મય હૈ ઔર અજીવકી પર્યાય જો ઉસ સમયમેં હોતી હૈ, વહ અજીવકે સાથ તન્મય-તદ્રૂપ-તાદાત્મ્ય હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઇસ (ટીકામેં) તો બડી વ્યાખ્યા હૈ. યહાં તો અપને થોડા કહના થા. ગાથાકી

વ્યાખ્યા લંબી હૈ. યહાં તો થોડી ક્રમબદ્ધકી વ્યાખ્યા કહી. ક્રમ નિયમિત યહા નિકાલા હૈ.

કોઈ એક શાસ્ત્રી હૈ (વે કહતે હૈં) કિ, ક્રમબદ્ધ શબ્દ શાસ્ત્રમેં નહીં હૈ. યે તો સોનગઢવાલોંને નિકાલા હૈ. લેકિન અબ સુના હૈ કિ નરમ હો ગયે હૈં. આહાહા ! ભૂલ અનાદિસે હૈ. ઉસમેં ક્યા ? ભૂલ હો ઉસકી વિશેષતા નહીં. ભૂલકા નિકાલ કરના વહ વિસ્મયતા હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા !

યહાં કહતે હૈં કિ, અપની પર્યાયમેં પ્રભુતા ક્રમસર હોતી હૈ. પરંતુ યહ પ્રભુતા પર્યાયકો બદલ દે, ઐસી શક્તિકી પ્રભુતા નહીં. ઈશ્વરતા હૈ, પ્રભુતા હૈ, બલ હૈ, સામર્થ્ય હૈ પરંતુ અનંત ગુણકી જિસ સમય, જો પર્યાય હોતી હૈ ઉસકી વહ પ્રભુતા હૈ. આહાહા ! અપનેમેં બલ બહુત હૈ, પ્રભુતા હૈ તો પર્યાય આગે-પીછે કરું, ઐસા સ્વરૂપ હૈ હી નહીં. સમજમેં આયા ? ઐસી બાતેં (હૈ) !

યહ તો વીતરાગ ત્રિલોકનાથ (જિનેશ્વરદેવકી વાણી હૈ). (ઔર) દિગંબર સંતોંને તો કેવલીઓંકે પેટ ખોલકર રખ દિયે હૈં, ભાઈ !

શ્રોતા : તો ફિર ઇસમેં પુરુષાર્થ ક્યા હૈ ?

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : કહા ન કિ ઐસી ક્રમબદ્ધકી પર્યાયકા નિર્ણય કરતે હૈં તો પર્યાયસે પર્યાયમેં નિર્ણય નહીં હોતા. પર્યાય દ્રવ્યકે સન્મુખ હોતી હૈ તબ પુરુષાર્થ હોતે હી સ્વરૂપકા નિર્ણય હોતા હૈ. યહ તો પહલે કહા થા. સમજમેં આયા ? બાપૂ ! યહ તો ભગવાનકી વાણી–ઉપદેશ ઐસા હૈ. આહાહા ! દયા પાલો, વ્રત કરો, ભક્તિ કરો, પૂજા કરો – ઐસા તો કુંભાર ભી કહતે હૈં. કુંભાર કિસકો કહતે હૈં સમજમેં આયા ?

હમારા જન્મ ગામ ઉમરાલા હૈ. યહાં સે ૧૧ મીલ હૈ. ઉસ સમય પાંચ હજારકી બસ્તી થી. હમ તો ૧૩ વર્ષ વહાં રહે. હમારે ગાંવમેં રીવાજ થા. શ્રાવણ સુદી એકમ આયે તો સેઠ લોગ કુંભાર, ઘાંચી કે પાસ ૫-૫ સુપારી લેકર જાયે. વે પાંચ સુપારી લેકર જાયે તો ઉનકો ખ્યાલ આ જાયે કિ, યે સેઠ લોગોંકે પર્યુષણ આનેકી તૈયારી હૈ. વે પાંચ સુપારી દે તો શ્રાવણ સુદ ૧ સે ઘાણી (તિલહન સરસોં પેલનેકા યંત્ર) બંધ. મુસલમાન ઘાંચીકી ઘાણી બંધ કર દે. કુમ્હાર નિંભાડા (મટકે બનાનેકા ચક્કા) (બંધ કર દે) સમજમેં આયા ? ઐસા રિવાજ થા. યે તો કુમ્હાર ભી છૂટ્ટી રખતે હૈં. એક મહિના ઔર પાંચ દિન નિંભાડા નહીં કરના, ઘાણી નહીં કરના. ઔર બાદમેં ભી શર્ત ચલતી થી કિ, ભાદો સુદી પંચમી તક તો (ધંધા શુરૂ) નહીં કરે. બાદમેં કૌન પહલે શુરૂ કરતા હૈ ? (ઐસા દેખતે થે). (ઉસમેં) છઠ, સપ્તમી, અષ્ટમી ચલી જાયે. હમારે ગાંવમેં ઐસા ચલતા થા. અરે..! વૈસી ઘાણી પેલના તો મુસલમાન ભી બંધ કર દે ઔર કુમ્હાર નિંભાડા બંધ કર દે. યે કોઈ નયી ચીજ હૈ ? સમજમેં આયા ? વૈસા તો મુસલમાન ભી કરતે હૈં. આહાહા !

યહાં તો તીનલોકકે નાથકી વાણી તો જિસકો અંદરમેં આત્માકા ધ્યાન કરના હો ઉસકે

લિયે હૈ. યે દયા પાલો, વ્રત કરો ઐસા નહીં. ઉસે જ્ઞાનમેં જાનનેમેં આતા હૈ, પરંતુ વહ જાનનેકે લિયે આતા હૈ. વહ ચીજ કરને લાયક હૈ, ઇસલિયે આતા હૈ, ઐસા હૈ નહીં. સમજમેં આયા ?

(યહાં) કહતે હૈં કિ, પ્રભુતાકી શક્તિ અપને અખંડ પ્રતાપસે શોભિત હૈ, આહાહા ! ઉત્પાદ્-વ્યય-ધ્રુવ નામકી શક્તિકે સહારે, ઉસકા રૂપ (હોનેસે) અનંત ગુણકી પ્રભુતામેં જિસ સમયમેં જો પર્યાય સ્વતંત્રરૂપસે ઉત્પન્ન હોતી હૈ, ઉસસે વહ શોભાયમાન હૈ. ઉસકા પ્રતાપ કોઈ ખંડ કર સકે, ફેરફાર કર સકે ઔર સ્વતંત્રતાકો કોઈ પરતંત્ર કર દે, ઐસી કિસીકી તાકત જગતમેં હૈ નહીં. ઐસી બાત હૈ, ભાઈ !

શ્રોતા : હમ જલ્દી મોક્ષમેં નહીં જા સકતે ?

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : કિસને કહા (જલ્દી નહીં જા સકતે) જલ્દી, એક સમયમેં જા સકતે હૈં. અપને સ્વભાવ સન્મુખકા જોર દિયા તો ઉસ સમયમેં કેવલજ્ઞાન હોનેકે સમય તો કેવલજ્ઞાન હોગા હી. આહાહા !

શ્રોતા : ઉસકે લિયે ક્યા શર્ત હૈ ?

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : શર્ત કહી ન ? અંદર પુરુષાર્થ કરે તો (હોગા). આહાહા ! ઐસા વીતરાગકા માર્ગ, અરે..! સુનનેકો નહીં મિલે. અરે..! વહ ક્યા કરે ? અરે..! દુઃખી પ્રાણી ચાર ગતિમેં – ઘાણીમેં (તિલહન સરસોં પેલનેકા યંત્ર) તિલકો પેલતે હૈં, વૈસે અનાદિસે આત્મા રાગ-દ્વેષમેં પેલા જાતા હૈ. રાગ ઔર દ્વેષમેં આનંદકો પેલ દેતા હૈ.

યહાં કહતે હૈં કિ, જહાં ક્રમબદ્ધકા નિર્ણય હુઆ તો ઉસકો આનંદકી પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ ઉસકા નિર્ણય દ્રવ્ય પર જાતા હૈ. સમજમેં આયા ? ઉસકી પર્યાયમેં ક્રમબદ્ધકે નિશ્ચયકે કાલમેં દ્રવ્ય સ્વભાવ પર દૃષ્ટિ હોનેસે ક્રમબદ્ધમેં આનંદકી પર્યાયકા ક્રમ હૈ, આહાહા ! સૂક્ષ્મ બાતેં હૈં, સમજમેં આયા ? ભાષા તો બહુત સાદી હૈ. ભાવ ભલે સૂક્ષ્મ હો. આહાહા ! પ્રભુત્વ શક્તિકી ઐસી વ્યાખ્યા નહીં (હૈ) કિ, જો પર્યાય હોનેવાલી હૈ ઉસે ન કરે ઔર દૂસરી પર્યાય ઉત્પન્ન હો, ઐસા નહીં હૈ. સમજમેં આયા ? વસ્તુકા સ્વરૂપ હી ઐસા હૈ.

પહલે એકબાર કહા થા. હમારે સજ્ઝાય આતી થી. શ્વેતાંબરમેં ચાર સજ્ઝાય આતી હૈ. એક-એક સજ્ઝાયકી કિતાબમેં ૨૦૦-૨૫૦ સજ્ઝાયમાલા ઔર એક-એક સજ્ઝાયમેં ૮-૧૦-૧૫-૨૦ શ્લોક (હોતે હૈં). ઐસી એક-એક કરકે ચાર સજ્ઝાયમાલા હૈ. હમકો તો ગૃહસ્થાશ્રમમેં નિવૃત્તિ થી ના. પિતાજીકી દુકાન થી. બાદમેં મૈં ભી દુકાન ચલાતા થા. (લેકિન) નિવૃત્તિ થી. તો ચારોં પુસ્તક પઢે. સમજમેં આયા ? ઉસમેં ભી યહ આયા થા. '**સહજાનંદી રે આત્મા, સુતો કાંઈ નિશ્ચિંત રે**'' પ્રભુ ! તુને આત્માકી ચિંતા કૈસે છોડ દિ ? ઔર તૂ રાગ ઔર પુણ્ય-પાપકી ચિંતામેં ખો ગયા. આહાહા ! '**સહજાનંદી રે આતમા, સુતો કાંઈ નિશ્ચિંત રે, મોહ તણા રણિયા ભમે**' રાગ ઔર પુણ્ય-પાપ મેરા હૈ (ઐસા) મોહકા રંગ (વહ) તેરા બડા કરજા હૈ. આહાહા ! '**મોહ તણા રણિયા ભમે, જાગ, જાગ રે મતિવંત રે**' અરે પ્રભુ! જાગ ન

અબ. અનાદિસે રાગમેં સોયા હૈ. **'જાગ જાગ રે મતિવંત રે, લૂંટે જગતના જંત રે'** સ્ત્રી કહે કિ, 'હમસે ક્યોં શાદિ કી થી ? હમ જવાન ઔરત હૈ ઔર તુમ (હમારા) ભોગ લેતે નહીં હો. છોડકર બૈઠે હો, તો (કોઈ) વૃદ્ધકે સાથ શાદી કરની થી ન' ઐસા કહે. સમજમેં આયા ? **'લૂંટે જગતના જંત રે'** સબ લૂટનેવાલે ઇકટ્ઠે હુએ હૈં. નિયમસારમેં પાઠ હૈ. ધુતારેકી ટોલી તુજે મિલી હૈ. સ્ત્રી, પુત્ર, કુટુંબ સબ ધુતારેકી ટોલી મિલી હૈ. આજીવિકાકે લિયે ધુતારેકી ટોલી મિલી હૈ. (વે ઐસા કહતે હૈં) હમારા કુછ સાધન નહીં કિયા. હમેં બરાબર વસ્ત્ર દેના, ગહને લાના (યહ કુછ નહીં કિયા). ગહને સમજે ન ? યે ગાય ઔર ઘોડેકો ગહને પહનાતે હો ઔર હમકો કુછ નહીં ? ઐસા કહકર તુજે તાના માનકર લૂટારે તુજે લૂટેંગે. સારી દુનિયાકો દેખા હૈ. નાચે નહીં હૈ પરંતુ નાચનેવાલેકો દેખા તો હૈ. આહાહા ! **'લૂંટે જગતના જંત, વિરલા કોઈ ઉગરંત'** ઐસા શબ્દ ઉસમેં હૈ. કોઈ વિરલ ઉગરતે (બચતે) હૈં (ઔર) અપને સ્વભાવકે સાધનમેં જાતે હૈં. **'સહજાનંદી રે આતમા'** આહાહા ! વાંચનમેં એક યહ બાત આયી થી ઔર એક દૂસરી બાત ભી આયી થી. 'કેવળી આગળ રહી ગયો કોરો' કોરા સમજે ? તુમ સમવસરણમેં કેવલજ્ઞાનીકે પાસ ગયે થે ફિર ભી લુખા રહ ગયા. શૂન્ય-રિક્ત આ ગયા. સમજમેં આયા ?

હમારા તો શ્વેતાંબર શાસ્ત્રકા અભ્યાસ થા. ઘરકી દુકાન થી, નિવૃત્તિ થી ઔર ઘરમેં છોટી ઉમરમેં (હમકો) ભગત કહતે થે. હમ દુકાન પર બૈઠતે થે. બાદમેં ભાગીદાર દુકાન પર આવે તો હમ શાસ્ત્ર પઢતે થે. વહાં યહ પઢતે થે. આહાહા ! અરે.. ! ઇસ જગતકે પ્રાણી તુજે લૂટ રહે હૈં, ભાઈ ! તેરી ચીજકી સમજકે બિના તેરા માહાત્મ્ય તુજે આતા નહીં. અંદર આનંદકા નાથ ભરા હૈ, વહાં આનંદ માનતા નહીં ઔર પરમેં – લૂટારોંમેં આનંદ માનતા હૈ, આહાહા !

યહાં કહતે હૈં, અપને તો આજ વહ લેના થા કિ, ક્રમબદ્ધમેં પુરુષાર્થ કહાં રહા ? જિસ સમયમેં જો (પર્યાય) નિયત ક્રમસે હોગી ઔર ભગવાનને દેખા વૈસા હોગા. ભગવાન તો જ્ઞાયક હૈં, વે તેરી પર્યાયકે કર્તા નહીં હૈં. વે તો નિમિત્ત હૈં. લોકાલોકમેં કેવલજ્ઞાન નિમિત્ત હૈ ઔર કેવલજ્ઞાનમેં લોકાલોક નિમિત્ત હૈ. વહાં કેવલજ્ઞાનકી પર્યાયકો લોકાલોકને બનાઈ હૈ ? ઔર લોકાલોક કેવલજ્ઞાનકી પર્યાયસે બના હૈ ? ક્યા (કહા) સમજમેં આયા ? સર્વવિશુદ્ધ (અધિકારમેં) યહ બાત હૈ કિ, કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય લોકાલોકકો નિમિત્ત હૈ. નિમિત્તકા અર્થ ઉપસ્થિતિ થી પરંતુ કેવલજ્ઞાનકી પર્યાયને લોકાલોક ઉત્પન્ન નહીં કિયા. વૈસે લોકાલોક કેવલજ્ઞાનકી પર્યાયમેં નિમિત્ત હૈ - તો લોકાલોકને કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય ઉત્પન્ન કી હૈ, ઐસા નહીં હૈ. આહાહા ! નિમિત્તકા અર્થ (સંયોગમેં પદાર્થ) હૈ, ઇતનીસી બાત હૈ. ઇસસે પરમેં કુછ હોતા હૈ, (ઐસા નહીં હૈ).

યહ ભી બડી ગડબડ હૈ ના અભી ? 'નિમિત્તસે હોતા હૈ, કભી નિમિત્તસે હોતા હૈ' બિલકુલ જૂઠ બાત હૈ. સમજમેં આયા ? યહ ક્રમબદ્ધકી વ્યાખ્યા, નિમિત્તસે હોતા હૈ, વ્યવહારસે

નિશ્ચય હોતા હૈ ઐસી પાંચ બાતમેં (વિરોધ) હૈ. અભ છટ્ઠી બાત અભી નિકલી હૈ કિ, પર્યાયમેં અશુદ્ધતા હો તો દ્રવ્ય ભી અશુદ્ધ હો જાતા હૈ. કહતે હૈં કિ 'પર્યાયમેં જબ શુભાશુભ ભાવ આદિકી અશુદ્ધતા હો તો દ્રવ્ય ભી અશુદ્ધ હો જાતા હૈ.' તીન કાલમેં નહીં (હોતા). દ્રવ્ય તો તીન કાલમેં શુદ્ધ પરમાત્મરૂપ બિરાજ રહા હૈ. પર્યાયમેં અશુદ્ધતા હો તો વહ ક્ષણિક પર્યાયકી હૈ. દ્રવ્યમેં અશુદ્ધતા કહાંસે ઘુસ ગઈ ? પંચાધ્યાયીમેંસે ઐસા અર્થ નિકાલા હૈ. પંચાધ્યાયીમેં તો ઐસા એક શ્લોક હૈ કિ, શુભભાવ દુષ્ટ હૈ. દુષ્ટ પુરુષકી ભાંતિ શુભભાવ દુષ્ટ હૈ. ઐસા શ્લોક હૈ. ઉસકા અર્થ ક્યા હૈ ? ઔર કોઈ વિદ્વાન ઐસા કહતે હૈં કિ, શુભભાવ હો તો મોક્ષકા માર્ગ હૈ. ઐસા અભી આયા હૈ. કહો અભી ઐસા હોતા હૈ ક્યા ? પંચાધ્યાયીમેં એક શ્લોક ઐસા હૈ કિ, શુભભાવ દુષ્ટ પુરુષકી ભાંતિ દુષ્ટ હૈ. દુષ્ટ પુરુષકા ઉપદેશ જૈસે દુષ્ટ હૈ વૈસે શુભભાવ દુષ્ટ હૈ. આહાહા !

યહાં કહતે હૈં કિ, તેરી પ્રભુતા શક્તિકો ધરનેવાલા ભગવાન પર જૈસે હી દૃષ્ટિ પડતી હૈ તો ક્રમસર કેવલજ્ઞાન આદિ પર્યાય જિસ સમય હોનેવાલી હૈ, વહ હોગી હી. યે તેરા પુરુષાર્થ હૈ. સમજમેં આયા ? વિશેષ કહેંગે....

❀

અભેદના અનુભવમાં ભેદ દેખાતો નથી. અને જો ભેદ દેખાય તો અભેદનો અનુભવ રહેતો નથી. **(પરમાગમસાર–૬૧૮)**

પ્રવચન નં. ૧૦

શક્તિ-૮, ૯ - તા. ૨૦-૦૮-૧૯૭૭

सर्वभावव्यापकैकभावरूपा विभुत्वशक्तिः ।।८।।
विश्वविश्वसामान्यभावपरिणतात्मदर्शनमयी सर्वदर्शित्वशक्तिः ।।९।।

સમયસાર, શક્તિકા અધિકાર ચલતા હૈ. સાત વીં પ્રભુત્વ શક્તિ આ ગઈ. ક્યા કહતે હૈં ? જો યહ આત્મ પદાર્થ હૈ – આત્મ વસ્તુ, વહ તો કર્મ, શરીર આદિસે ભિન્ન ચીજ હૈ. અનાદિસે ભિન્ન ચીજ હૈ ઔર અંદરમેં પુણ્ય-પાપકા વિકલ્પ જો રાગ હૈ, ઉસસે ભી ભિન્ન હૈ, પરંતુ અપની અનંતી શક્તિસે અભિન્ન હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? યહ શક્તિકા વર્ણન હૈ. આત્મદ્રવ્ય હૈ ઉસમેં અનંત શક્તિયાં હૈં. સાત શક્તિ તો આ ગઈ. એક-એક શક્તિમેં અનંતી શક્તિ હૈ ઔર એક-એક શક્તિ અનંત પર્યાયરૂપ હોતી હૈ. ઐસી (જો) અનંત શક્તિ (હૈ) ઇસમેં આજ વિભુ શક્તિ આતી હૈ. સાત તો હો ગઈ. યે શક્તિયોંકા પાર નહીં, (ઐસી) અપાર ચીજ હૈ.

"**સર્વ ભાવોંમેં...**" ક્યા કહતે હૈં ? દેખો ! આત્મ વસ્તુ હૈ ઇસમેં સર્વ ભાવ નામ અનંત શક્તિયાં હૈં. ઉસે ભાવ કહતે હૈં. જ્ઞાન, દર્શન, આનંદ, જીવતર, ચૈતન્ય ઐસી અનંત શક્તિકો યહાં ભાવ કહતે હૈં. આહાહા ! ભાવમેં ચાર પ્રકાર હૈં. દ્રવ્યકો ભાવ કહતે હૈં, શક્તિકો ભાવ કહતે હૈં, પર્યાયકો ભાવ કહતે હૈં ઔર રાગકો ભી ભાવ કહતે હૈં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? યહાં ત્રિકાલી શક્તિકો ભાવ કહતે હૈં. જૈસે આત્મા ત્રિકાલ હૈ વૈસે જ્ઞાન, પ્રભુત્વ શક્તિ આદિ અનંત શક્તિયોંકો યહાં ભાવ કહતે હૈં. કહતે હૈં કિ, "**સર્વ ભાવોંમેં વ્યાપક....**" અન્ય (લોગ) ઐસા કહતે હૈં કિ, યહ આત્મા સર્વ વ્યાપક હૈ. (લેકિન) ઐસા નહીં (હૈ). પરંતુ આત્મા અનંત શક્તિમેં વ્યાપક હૈ, યહ વિભુ હૈ.

ભક્તામર (સ્તોત્રમેં) વિભુ આતા હૈ. યહ પ્રશ્ન એકબાર ચલા થા. (એક) વેદાંતકે અભ્યાસી થે. લગભગ ૬ ઠ્ઠી સાલ હોગી, તો (ઉન્હોંને કહા) યહ આત્મા વિભુ હૈ ન ? (ઐસા) વિભુકા પ્રશ્ન હુઆ. વિભુ તો સર્વ વ્યાપક હૈ. (લેકિન) ઐસે નહીં. યહ વિભુ તો ભક્તામરમેં આયા હૈ વહી વિભુ શક્તિકી બાત હૈ.

અનંત શક્તિમેં "**સર્વ ભાવોંમેં વ્યાપક ઐસે એક ભાવરૂપ...**" સર્વ ભાવોંમેં વ્યાપક (હૈ). પરંતુ વિભુ શક્તિ એકરૂપ હૈ. સર્વમેં વ્યાપક હૈ તો અનંત રૂપ નહીં હો ગઈ. સમજમેં આયા ? "**જૈસે, જ્ઞાનરૂપી એક ભાવ સર્વ ભાવોંમેં વ્યાપ્ત હોતા હૈ...**" આહાહા ! જ્ઞાન શક્તિ સર્વ ભાવમેં વ્યાપતી હૈ. ઐસે દર્શન શક્તિ સર્વ ભાવમેં વ્યાપતી હૈ. ઐસે આનંદ શક્તિ સર્વ ભાવમેં વ્યાપતી હૈ, ઐસે વીર્ય શક્તિ સર્વ ભાવમેં વ્યાપતી હૈ. યહાં જ્ઞાનકા દૃષ્ટાંત દિયા હૈ. જ્ઞાન સર્વ ભાવમેં વ્યાપતા હૈ. અનંત શક્તિયાં હૈ ઉસમેં જ્ઞાન સર્વાંગ તિરછા (હૈ). પર્યાય હૈ યહ ક્રમસર હૈ ઔર શક્તિ હૈ યહ તિરછી – એક સાથ હૈ. જ્ઞાન સર્વ ભાવમેં વર્તમાનમેં અનંત શક્તિમેં વ્યાપક હૈ.

યહાં બતલાના યહ હૈ કિ, શક્તિ હૈ ઐસા જ્ઞાન કરાના બાદમેં શક્તિવાન ઔર શક્તિકા ભેદ નિકાલકર (અભેદકી દૃષ્ટિ કરના). યહ શક્તિવાન આત્મા હૈ, વહ ભી વ્યવહાર હુઆ. નિશ્ચય અકેલા અભેદ હુઆ. સૂક્ષ્મ બાત હૈ. 'યહ શક્તિવાન આત્મા' ઐસા ભેદ હો ગયા. શક્તિ બતલાતે હૈં (તો) ઉસકી શક્તિકા–સ્વભાવકા સામર્થ્ય બતલાતે હૈં. દ્રવ્ય શક્તિવાન (હૈ ઔર) ગુણ શક્તિ (હૈ). શક્તિ ઔર શક્તિવાનકા ભેદ કરના વહ ભી સમ્યગ્દર્શનકા વિષય નહીં. આહાહા ! સૂક્ષ્મ બાત હૈ, ભાઈ !

સમ્યગ્દર્શનકા વિષય તો શક્તિવાન જો અભેદ અકેલા હૈ, વહ સમ્યગ્દર્શનકા વિષય હૈ. જિસકો સમ્યગ્દર્શન પ્રગટ કરના હો ઉસકો શક્તિયાં હૈ ઐસે જાનના, પરંતુ શક્તિ ઔર શક્તિવાન ઐસા ભેદ ભી દૃષ્ટિમેંસે છોડ દેના, આહાહા !

એક દૂસરી બાત કિ, જો યહ જ્ઞાન શક્તિ હૈ વહ જ્ઞાન સર્વમેં વ્યાપક હૈ. જ્ઞાનકી ક્રમબદ્ધ પર્યાય હોતી હૈ. જ્ઞાનમેં ભી ક્રમસર પર્યાય હોતી હૈ. એક કે બાદ એક, એક કે બાદ એક. તો સર્વ ગુણકી પર્યાય ભી એક કે બાદ એક ક્રમબદ્ધ હોતી હૈ. કુછલોગ તો ઐસા કહતે હૈં, કેવલજ્ઞાનકી અપેક્ષાસે નિયત ક્રમસર પર્યાય હૈ, વહ બરાબર હૈ. કેવલજ્ઞાન હૈ (ઉસકી અપેક્ષાસે) પર્યાય ક્રમસર ઊઠતી હૈ, ઉસ અપેક્ષાસે ક્રમબદ્ધ બરાબર હૈ. પરંતુ શ્રુતજ્ઞાનકી અપેક્ષાસે ક્રમબદ્ધ બરાબર નહીં, ઐસા પ્રશ્ન થા. ખાણિયા ચર્ચામેં હૈ. સમજમેં આયા ?

યહાં તો ભાવશ્રુતજ્ઞાનકી બાત ચલતી હૈ. આહાહા ! શક્તિ ઔર શક્તિવાનકા ભેદ છોડકર દૃષ્ટિ હોતી હૈ તબ ઉસકો ભાવશ્રુતજ્ઞાન હોતા હૈ. યહ ભાવશ્રુતજ્ઞાન ભી ક્રમબદ્ધકો માનતા હૈ. ક્યોંકિ ભાવશ્રુતજ્ઞાન કેવલજ્ઞાનકે અનુસારી હોતા હૈ. કેવલજ્ઞાન માનતે હૈં કિ (પર્યાય) ક્રમસર હોતી હૈ ઔર શ્રુતજ્ઞાનમેં ઐસા નહીં, ઐસા પંડિત લોગ કહતે હૈં. ખાણિયા ચર્ચામેં ઐસા (પ્રશ્ન) ઉઠાયા હૈ.

યહાં તો ક્રમબદ્ધકી બાત પહલેસે હો ગઈ થી. ઉસકી ચર્ચા તો બાદમેં હુઈ. યહ તો ૨૦ વર્ષ પહલે કાશીમેં કહા થા. ભૈયા ! પ્રત્યેક દ્રવ્યકી પર્યાય જિસ સમયમેં હોતી હૈ ઉસી સમયમેં (વહ હોતી હૈ) ઔર દૂસરે સમયમેં દૂસરી (હોતી હૈ). ક્રમબદ્ધ (પર્યાય) હૈ ઇસમેં

આગે-પીછે (નહીં હોતી). આગે-પીછેકી વ્યાખ્યા ક્યા ? સમજમેં આયા ? જૈસે મોતીકી માલામેં જહાં-જહાં મોતી હૈ, વહાં-વહાં હૈ; વહ આગે-પીછે હોવે તો મોતીકા હાર તૂટ જાયેગા. સમજમેં આયા ? સૂક્ષ્મ બાત હૈ. (ક્રમબદ્ધકી બાત સુનકર) વિદ્વાનોંને વિરોધ કિયા કિ, ક્રમબદ્ધ નહીં (હૈ). (પર્યાય) એક કે બાદ એક હોગી પરંતુ એક કે બાદ યહી હોગી ઔર યહી હોગી, ઐસા નહીં. એક કે બાદ એક હોનેવાલી હૈ વહી હોગી. સમજમેં આયા ? ક્ષણિક ઉપાદાનકી અવસ્થા ક્રમસર જો પર્યાયમેં હોતી હૈ, વહી હોગી.

(આત્મામેં) અનંત શક્તિયાં હૈં, ઉસમેં વિભુત્વ શક્તિ વ્યાપ્ત હૈ તો અનંત શક્તિયાં ક્રમબદ્ધ પરિણમન કરતી હૈં, આહાહા ! ફિર ભી વહ શક્તિ ઔર શક્તિવાન (ઐસે ભેદકી) દૃષ્ટિ છોડકર અભેદકી દૃષ્ટિ કરના. નિશ્ચયસે તો ત્રિકાલી શક્તિ ઔર શક્તિવાન ઐસા જ્ઞાનકી પર્યાયમેં જ્ઞેયરૂપ આયા ઔર પ્રતીતમેં ભી આયા તો યહ પ્રતીતકી પર્યાય દ્રવ્ય-ગુણને કી, ઐસા હૈ નહીં. સમજમેં આયા ? વિભુ શક્તિ હૈ યહ સર્વ ગુણમેં વ્યાપક હૈ તો જ્ઞાન ભી વિભુ હુઆ. ઔર ઉસકી પર્યાયમેં (જબ) ક્રમસર પર્યાય હોતી હૈ તો અનંત ગુણકી (પર્યાય) સાથમેં ક્રમસર હોતી હૈ. (વિભુત્વ શક્તિ) વ્યાપક હૈ ન ? વિભુત્વ પર્યાય ભી અનંત પર્યાયમેં વ્યાપક હૈ. આહાહા ! ઐસા માર્ગ (હૈ) ! દ્રવ્ય, ગુણ ઔર પર્યાય તીન ચીજ હૈ. (ઉસમેં) દ્રવ્ય જો હૈ વહ તો પૂર્ણ શક્તિવાન હૈ ઔર ગુણ હૈ, યહ શક્તિ હૈ ઔર ઉસકા બદલના–પલટના–પરિણમન હોના યહ પર્યાય હૈ. યહાં તો કહતે હૈં કિ, યહ વિભુત્વ શક્તિ સર્વ ગુણમેં વ્યાપક હૈ તો પર્યાયમેં ભી જો અનંત પર્યાય હોતી હૈં, ઉસમેં વિભુ શક્તિકી પર્યાય ભી વ્યાપક હૈ.

કોઈ ઐસા કહે કિ, ક્રમબદ્ધ પર્યાયમેં તો નિયત હો જાયેગા. તો (યહાં) કહતે હૈં કિ, નિયત હી હૈ. (લેકિન) કિસ અપેક્ષાસે ? જૈસે દ્રવ્ય, ગુણ નિયત હૈ કિ નહીં ? નિશ્ચય હૈ કિ વ્યવહાર હૈ ? દ્રવ્ય ઔર શક્તિયાં યહ નિશ્ચય હૈ ઔર નિયત હૈ તો પર્યાય ભી નિયત હૈ. સમજમેં આયા ? પર્યાય ભી નિયત (અર્થાત્) જિસ સમય જો હોગી વહ હોગી. ક્રમબદ્ધકા નિર્ણય કરનેવાલેકી દૃષ્ટિ જ્ઞાયક ઉપર જાતી હૈ, આહાહા ! શુદ્ધ સ્વરૂપ ત્રિકાલ ભગવાન ઉસ પર દૃષ્ટિ જાયે તબ ઉસકો ક્રમબદ્ધકા નિર્ણય યથાર્થ હોતા હૈ. સમજમેં આયા ?

યહ પંડિત લોગ ઐસા કહતે હૈં કિ, કેવલજ્ઞાનકી અપેક્ષાસે તો નિયત ક્રમ હૈ, વહ (બાત) તો બરાબર હૈ. પરંતુ શ્રુતજ્ઞાનકી અપેક્ષાસે નહીં. ક્યોંકિ છદ્મસ્થકા શ્રુતજ્ઞાન હૈ ઔર અલ્પ જ્ઞાન હૈ તો વહ તો જિસ સમય પુરુષાર્થ કરેગા ઉસ સમયમેં હોગી. ક્રમસર હોગી ઐસા ઉસમેં નહીં. ઐસી બાત જૂઠી હૈ. સમજમેં આયા ? સૂક્ષ્મ બાત હૈ. અંદર પુરુષાર્થ કરના પડેગા, ઐસે નહીં ચલતા.

શ્રોતા : અમૃતચંદ્રાચાર્યદેવને અનિયતનય કહા હૈ.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : ૪૭ નયમેં અનિયતકા અર્થ ક્યા ? કાલનય ઔર અકાલનયકા (સ્પષ્ટીકરણ) કલ કિયા થા. કાલનયસે મોક્ષ હૈ ઔર અકાલનયસે મોક્ષ હૈ, ઉસકા અર્થ ક્યા ? નિયતકે

સાથ અનિયત સ્વભાવ, પુરુષાર્થ આદિ (હૈ) ઉસકો અનિયત કહતે હૈં. આગે-પીછે હોતા હૈ, ઉસકા પ્રશ્ન હૈ હી નહીં.

એક પ્રશ્ન તો યહ આયા હૈ. પંચાસ્તિકાયમેં ૧૫૫ ગાથા હૈ (ઉસમેં) નિયત–અનિયત દો હૈ, (ઐસા લિખા હૈ). પંડિત લોગ ઐસા કહતે હૈં કિ, દેખો ! 'નિયત ભી હૈ ઔર અનિયત ભી હૈ'. તો વહાં ઐસા અર્થ નહીં હૈ. વહાં તો નિયત નામ ગુણકી પર્યાય જો હોતી હૈ, વહ નિયત હૈ. સમજમેં આયા ? ઔર દૂસરી પર્યાય જો અંદર નિયત હૈ (વહ) તો નિયત હૈ પરંતુ સ્વભાવકી પર્યાય, પુરુષાર્થકી પર્યાય અનિયત હૈ. અનિયત નામ વહ નિયત નહીં. પરંતુ હૈ તો નિયતમેં. સમજમેં આયા ?

પંચાસ્તિકાયમેં ૧૫૫ (ગાથા) દેખો.

"जीवो सहावणियदो अणियदगुणपज्जओघ परसमओ।
जदि कुणदि सगं समयं पब्भस्सदि कम्मबंधादो।। ૧૫૫

"**નિજભાવ નિયત અનિયત ગુણપર્યાય...**" ઐસા પાઠ હૈ. ઉસકા અર્થ ઐસા કરતે હૈં કિ, પર્યાય અનિયત હૈ ઔર નિયત ભી હૈ, દોનોં હૈં. ઐસા પાઠ યહાં હૈ નહીં. યહાં ક્યા હૈ ? દેખો ! '**જીવ, (દ્રવ્ય અપેક્ષાએ) સ્વભાવનિયત હોવા છતાં,...**" અનિયત ગુણ-પર્યાયસે અનિયત હૈ. યાની ગુણસે જો એકરૂપ વસ્તુ હૈ ઉસકી પર્યાય અનિયત (હૈ). યાની વિકારી પર્યાય જો હોતી હૈ ઉસકો અનિયત કહતે હૈં ઔર નિર્વિકારી (પર્યાય) ઔર ગુણ ઉસકો નિયત કહતે હૈં. ઐસા અર્થ હૈ. ઉસમેં નિયત–અનિયત શબ્દ પડા હૈ. નિયતકા અર્થ સ્વભાવિક પર્યાય (ઔર) અનિયતકા અર્થ વિભાવિક પર્યાય. નિયત–અનિયતકા અર્થ ક્રમ ઔર અક્રમ, ઐસા હૈ નહીં.

"**સંસારી જીવ, (દ્રવ્ય અપેક્ષાએ) જ્ઞાનદર્શનમાં અવસ્થિત હોવાને લીધે સ્વભાવમાં નિયત (–નિશ્ચળપણે રહેલો) હોવા છતાં,....**" સ્વભાવ તો નિયત હૈ. "**જ્યારે અનાદિ મોહનીયના ઉદયને અનુસરીને પરિણતિ કરવાને લીધે ઉપરક્ત ઉપયોગવાળો (– અશુદ્ધ ઉપયોગવાળો) હોય છે ત્યારે (પોતે) ભાવોનું વિશ્વરૂપપણું (– અનેકરૂપપણું) ગ્રહ્યું હોવાને લીધે તેને જે અનિયતગુણપર્યાયપણું હોય છે તે પરસમય અર્થાત્ પરચારિત્ર છે.**" ઉસે અનિયત ગુણપર્યાય કહનેમેં આતા હૈ. વિકારી પર્યાયકો અનિયત કહનેમેં આતી હૈ. અનિયતકા અર્થ અક્રમ, ઐસે નહીં. શાસ્ત્રકે અર્થ કરનેમેં બડી મુશ્કિલ હૈ. સમજમેં આયા ? (ઇસકા આધાર દેકર કહતે હૈં) દેખો ! ૧૫૫ ગાથામેં અનિયત (કહા) હૈ. 'અનિયત યાની ક્રમ નહીં, અક્રમ હૈ. ક્રમ ઔર અક્રમ દોનોં અનેકાંત હૈં', ઐસા અર્થ હૈ હી નહીં.

અનિયત નામ પાનીકા સ્વભાવ ઠંડા હૈ, યહ નિયત હૈ. (પાની) ઉષ્ણ હૈ – યહ અનિયત હૈ. યહાં ઐસી બાત હૈ. બહુત સૂક્ષ્મ બાત હૈ, બાપૂ ! યહાં તો એક-એક શ્લોકકા અર્થ હો ગયા હૈ. પરંતુ લોગોંકો (સ્વયંકે) પૂર્વકે આગ્રહકે (કારણ) વહ બાત થી નહીં.

જૈન તત્ત્વ મિંમાસામેં (સામનેવાલે પક્ષને દલિલ કી હૈ), જબસે પ્રમુખપને ક્રમબદ્ધકી બાત બાહર આયી હૈ, તબસે કેવલજ્ઞાનકો માનનેવાલે ભી શંકા કરને લગે. ઔર ખાણિયા ચર્ચામેં ભી (સામનેવાલે પક્ષને) ઐસા કહા કિ, જિનવાણી ઔર મહાપુરુષને જો ક્રમબદ્ધકા સ્વતંત્રતાકા ઢંઢેરા પીટા હૈ, તબસે જગતમેં કેવલજ્ઞાનમેં ભી શંકા હો ગયી કિ, કેવલજ્ઞાન હૈ વહ જહાં જો પર્યાય હોગી ઐસા દેખતે હૈં. વહ પર્યાય ઉસ સમય હોગી. તો ઉસમેં તો ક્રમબદ્ધ હો ગયા. ઔર ખાણિયા ચર્ચામેં પંડિતને તો કબૂલ કિયા હૈ કિ, કેવલજ્ઞાનકે હિસાબસે તો ક્રમનિયત હૈ હી પરંતુ શ્રુતજ્ઞાનકી અપેક્ષાસે (ક્રમબદ્ધ) નહીં હૈ. ઐસા કહતે હૈં.

(ઉસકે સામને) પ્રશ્ન હૈ કિ, શ્રુતજ્ઞાન કેવલજ્ઞાનીકે અનુસારીકા હૈ કિ કલ્પનાકા હૈ ? સમજમેં આયા ? અગર કેવલજ્ઞાનકે અનુસારીકા શ્રુતજ્ઞાન હૈ તો કેવલજ્ઞાન માનતા હૈ ઐસા શ્રુતજ્ઞાન ભી જાનતા–માનતા હૈ. આહાહા ! અરેરે...! મૂલ બાતકી ખબર નહીં ઔર ધર્મ...ધર્મ...ધર્મ... હો ગયા. બાહરમેં શુભ ક્રિયા કર લી (તો) ધર્મ હો ગયા. ધૂલમેં ભી ધર્મ નહીં હૈ, ભાઈ ! આહાહા ! ઐસે શુભભાવ તો અભવિને ભી અનંત બાર કિયે હૈં. વહ તો બંધકા કારણ હૈ. શક્તિ ઔર શક્તિવાન જૈસે નિયત હૈ વૈસે પર્યાય ભી નિયત હૈ. ઐસા નિર્ણય કરનેવાલા– દ્રવ્ય પર દૃષ્ટિ કરનેસે ઐસા નિર્ણય હોતા હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? સૂક્ષ્મ બાત હૈ.

ઇસમેં અભ્યાસ કરના પડેગા, ઐસે અદ્ધરસે (ઉપર-ઉપરસે) નહીં ચલતા. આહાહા ! અરે..! ઐસા મનુષ્યપના મિલા (ઉસમેં) સર્વજ્ઞ વીતરાગ જિનેશ્વર દેવ ક્યા આજ્ઞા કરતે હૈં ઔર કૈસા વસ્તુકા સ્વરૂપ હૈ ? ઐસા નિર્ણય ન કરે તો ઉસકા ક્યા હોગા ?

શ્રોતા : અભ્યાસકા ક્રમ આયેગા તબ પુરુષાર્થ કરેંગે.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : અભ્યાસકા ક્રમકા પુરુષાર્થ કરેગા તબ ક્રમ આયેગા. સમજમેં આયા ? કાલલબ્ધિ હૈ કિ નહીં ? શાસ્ત્રમેં કાલલબ્ધિ હૈ કિ, જિસ સમયમેં (પર્યાય) હોગી વહ કાલલબ્ધિ હૈ. સ્વામી કાર્તિકેયમેં ઐસા પાઠ હૈ. છઓં દ્રવ્યકી કાલલબ્ધિ કહી હૈ. કાલલબ્ધિકા અર્થ છઓં દ્રવ્યકી પર્યાય જિસ સમયમેં જો પર્યાય હોનેવાલી હૈ વહ હોગી. યહ કાલલબ્ધિ હૈ. છઓં દ્રવ્યકી (બાત હૈ). સમજમેં આયા ? ઔર પ્રવચનસારમેં ભી ૧૦૨ ગાથામેં ઐસા કહા કિ, જ્ઞેયકી જિસ સમય, જો પર્યાય હોનેવાલી (હૈ) (વહ ઉસકા) જન્મક્ષણ (હૈ). ઉસકી ઉત્પત્તિકા વહ કાલ હૈ ઔર ૯૯ ગાથામેં જ્ઞેય અધિકારમેં જ્ઞેયકા સ્વભાવ લીયા. અપને–અપને અવસરે (કાલમેં) પર્યાય હોગી. અપને અવસર (કાલ) સિવાય આગે-પીછે નહીં હોગી, ઐસા વહાં લિયા હૈ.

અબ યહાં દૂસરી બાત, કિ જબ ઐસી પર્યાયમેં કાલલબ્ધિ હોતી હૈ તો કાલલબ્ધિકા જ્ઞાન કિસકો હોતા હૈ ? સમજમેં આયા ? મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશકકે નવવેં અધ્યાયમેં પાઠ આયા હૈ. શિષ્યને પ્રશ્ન કિયા હૈ, 'મહારાજ ! પ્રભુ ! કાલલબ્ધિ હોગા તબ હોગા ? પુરુષાર્થસે હોગા ? સ્વભાવસે હોગા ? કર્મકા અભાવ હોગા તો હોગા. ઇસમેં ક્યા હૈ ?' તો ઉત્તર ઐસા દિયા હૈ કિ,

કાલલબ્ધિમેં ભવિતવ્યતા કોઈ વસ્તુ નહીં હૈ. ઐસા કહા હૈ.

ઐસી પ્રશ્ન-ચર્ચા તો ૫૦ વર્ષ પહલે ૮૩કી સાલમેં ચલી થી. દામનગરમેં એક સેઠ થે. ગૃહસ્થ થે. સેઠ કહે કિ, '(અપને) કાલમેં હોગી... (અપને) કાલમેં હોગી, અપને પુરુષાર્થ ક્યા કરેં ?' ઐસા કહા. હમને કહા ટોડરમલજી ક્યા કહતે હૈં ? કિ કાલલબ્ધિ કોઈ ભિન્ન વસ્તુ નહીં. જિસ સમયમેં હોનેવાલી હોગી ઉસકા નામ કાલલબ્ધિ. ભવિતવ્યતામેં જિસ સમયમેં ભાવ હોનેવાલા હૈ વહ ભવિતવ્યતા. પરંતુ વહ કોઈ ચીજ નહીં હૈ. જબ આત્મા અપના સ્વભાવ સન્મુખ પુરુષાર્થ કરકે કાર્ય કરતા હૈ તો કાલલબ્ધિકા જ્ઞાન ઉસે હોતા હૈ ઔર ઉસ સમયમેં કાલ આયા ઉસકા જ્ઞાન ઉસે હૈ. કાલલબ્ધિકી ધારણા કરની હૈ ? ન્યાય સમજમેં આયા, ભાઈ ? સૂક્ષ્મ હૈ, ભૈયા !

પંચાસ્તિકાયમેં ૧૭૨ ગાથામેં ઐસા લિયા કિ, ચારોં અનુયોગકા તાત્પર્ય વીતરાગતા હૈ. (આતા) હૈ ? તો વીતરાગતા કબ હોગી ? કિ દ્રવ્યકા આશ્રય કરે તો વીતરાગતા હોગી. ક્યા કહા ? શાંતિસે સમજના, બાપૂ ! યહ વીતરાગકા માર્ગ તો સૂક્ષ્મ હૈ. દ્રવ્યાનુયોગ, ચરણાનુયોગ, કરણાનુયોગ, કથાનુયોગ ચારોં અનુયોગકા સાર તો ૧૭૨ ગાથામેં વીતરાગતા કહા. તો વીતરાગતા કૈસે ઉત્પન્ન હોતી હૈ ? નિમિત્તકે આશ્રયસે (ઉત્પન્ન) હોતી હૈ ? રાગકે આશ્રયસે હોતી હૈ ? પર્યાયકે આશ્રયસે હોતી હૈ ? ઉસકા અર્થ હી યહ હો ગયા કિ, સ્વકા આશ્રય કરે તો વીતરાગતા હોગી. ચારોં અનુયોગમેં સ્વકા આશ્રય કરના, વહ બાત ચલતી હૈ. સમજમેં આયા ? થોડી સૂક્ષ્મ બાત હૈ. પરંતુ ભાઈ ! યહ સમજના પડેગા, બાપૂ ! યહ સમજે બિના સચ્ચા જ્ઞાન ભી નહીં મિલેગા તો દૃષ્ટિ તો કહાંસે હો ? આહાહા ! વ્યવહારીક જ્ઞાન જહાં જૂઠા હૈ (વહાં શ્રદ્ધાન સચ્ચા કહાંસે હોગા ?) પરસે હોતા હૈ, અક્રમસે હોતા હૈ, યહ તો જ્ઞાન હી જૂઠા હૈ. પરલક્ષી જ્ઞાન ભી જૂઠા હૈ. આહાહા !

યહાં કહતે હૈં કિ, પર્યાયમેં જો અનિયત કહા વહ તો વિકારી પર્યાયકી અપેક્ષાસે કહા. આગે-પીછે હોતા હૈ, ઉસ અપેક્ષાસે અનિયત નહીં કહા. ૫૦ વર્ષ પહલે બડી ચર્ચા હુઈ થી. દામનગરમેં નગરસેઠ થે. વહાં હમારા ચાતુર્માસ રહતા થા. વહાં દિગંબર પુસ્તકેં બહુત રખતે થે. (લેકિન) શ્રદ્ધા ઔર દૃષ્ટિ વિપરત થી. ઉનકે સાથ બહુત ચર્ચા હુઈ કિ, કાલલબ્ધિ હૈ ન ? તબ (કાર્ય) હોગા. ૨૪ તીર્થંકર ઉસકે કાલમેં હોતે હૈં, ચક્રવર્તી ઉસકે કાલમેં હોતે હૈં. ઐસા પ્રશ્ન આયા. સમજમેં આયા ? તો (હમને) કહા, ભાઈ ! કાલલબ્ધિ હૈ તો કાલલબ્ધિકા અર્થ ક્યા ? કાલલબ્ધિ હૈ ઉસકા જ્ઞાન કિસકો હોતા હૈ ? ન્યાયસે સમજના ચાહિયે ના ? કિ જિસકો જ્ઞાયક સ્વરૂપ ભગવાન આત્મા (કી દૃષ્ટિ હોતી હૈ, ઉસકો કાલલબ્ધિકા સચ્ચા જ્ઞાન હોતા હૈ).

૧૭૨ ગાથામેં કહા ન ? સારે શાસ્ત્રકા તાત્પર્ય વીતરાગતા હૈ. સારા શાસ્ત્ર ૧૨ અંગ ઔર ૧૪ પૂર્વકા તાત્પર્ય વીતરાગતા હૈ. તો વીતરાગતા હોગી કબ ? કિ જબ વીતરાગ સ્વરૂપ

ભગવાન આત્મા હૈ (ઉસકા આશ્રય લે તબ વીતરાગતા હોગી). આહાહા ! સવેરે કહા થા ન ? '**શુદ્ધતા વિચારે ધ્યાવે, શુદ્ધતામેં કેલી કરે, શુદ્ધતામેં મગન રહેં, અમૃતધારા વરસે**'' શુદ્ધ સ્વરૂપ ભગવાન આત્મા ! ઉસકા આશ્રય લે તો વીતરાગતા ઉત્પન્ન હોગી. યહ ચારોં અનુયોગ ઔર સારે શાસ્ત્રકા તાત્પર્ય દ્રવ્ય સ્વરૂપકા આશ્રય લેના, યહ તાત્પર્ય હૈ. સમજમેં આયા ? જબ આત્મા અપને પુરુષાર્થસે દ્રવ્યકા આશ્રય લેતા હૈ તબ વીતરાગતા ઉત્પન્ન હુઈ. સમ્યગ્દર્શન યહ વીતરાગ પર્યાય હૈ. ઉસમેં ભી બહુત તકરાર હૈ.

સમ્યગ્દર્શન સરાગ સમકિત હૈ, (ઐસા કહતે હૈં). વહ તો સમકિતીકો ચારિત્રકે દોષ સહિત કહા. સમકિત તો વીતરાગ પર્યાય હી હૈ. ચારિત્રમેં રાગ હૈ તો ઉસકો સરાગ સમકિત કહા. પરંતુ સમકિત, સરાગ હૈ હી નહીં. સમકિત તો વીતરાગ પર્યાય હી હૈ. સમજમેં આયા ?

યહાં કહતે હૈં કિ, કાલલબ્ધિકે જ્ઞાનકી ધારણા કર લી પરંતુ યહ કાલલબ્ધિકા યથાર્થ જ્ઞાન કિસકો હોતા હૈ ? કિ જિસને દ્રવ્ય સ્વભાવ, શુદ્ધ ચૈતન્યઘન ઉસકા અવલંબન લિયા તો (ઉસે) વીતરાગતા ઉત્પન્ન હોતી હૈ. સારે શાસ્ત્રોંકા તાત્પર્ય તો સ્વકા અવલંબન લેના, સ્વકા આશ્રય લેના યહ માર્ગ હૈ. આહાહા ! જબ અવલંબન લિયા તબ પર્યાયમેં વીતરાગતા, સમ્યગ્દર્શન આદિ હુઆ તો કાલલબ્ધિ જાની કિ ઇસ સમયમેં (પર્યાય) હોનેવાલી થી, તો જાન લિયા. ઔર ભવિતવ્યતા નામ સમ્યગ્દર્શન આદિકે ભાવ હુએ વહ ભવિતવ્યતા હૈ, ભાવ હૈ. યહ ભાવ ભી તબ જાનનેમેં આયા કિ, ઇસ સમયમેં યહી ભાવ હોનેવાલા થા ઔર ઇસ સમયમેં યહી કાલલબ્ધિ થી. સ્વભાવકી ઓર પુરુષાર્થ કરનેવાલેકો ઉસકા યથાર્થ જ્ઞાન હોતા હૈ. આહાહા !

અરે.. ભાઈ ! ભગવાનકે ચારો અનુયોગમેં (ઔર) ૧૨ અંગ ઔર ૧૪ પૂર્વમેં યહ કહતે હૈં. વીતરાગતા બતલાતે હૈં. તૂ વીતરાગ હૈ ન ? તો વીતરાગતા બતલાતે હૈં. શુરૂઆતસે વીતરાગતા ઉત્પન્ન કૈસે હો ? યે બતલાતે હૈં. યહ વીતરાગતા – રાગ રહિત વીતરાગતા કહાંસે ઉત્પન્ન હોતી હૈ ? કિ 'જિન સોહિ હૈ આત્મા, અન્ય સોહિ હૈ કર્મ, યહી વચનસે સમજ લે, જિન પ્રવચનકા મર્મ.' યહાં તો અલગ-અલગ બાત હૈ. કભી સુની ન હો ઐસી બાત હૈ. દિગંબર વાડેમેં (સંપ્રદાયમેં) જન્મ હુઆ હો (ફિર ભી) કુછ ખબર નહીં.

જયપુરમેં (એક) પંડિત ઐસા કહતે થે કિ, દિગંબરમેં જન્મ હુઆ વહ સમ્યક્દૃષ્ટિ તો હૈ હી. અબ ઉસકો ચારિત્ર લેના, ઐસા કહતે થે. અરે.. ભગવાન ! પ્રભુ ! મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશકમેં સાતવેં અધિકારમેં તો યહ લિયા હૈ કિ, જૈનમેં જન્મ હુઆ, જૈનમેં માનતે હૈં ફિર ભી સૂક્ષ્મ મિથ્યાત્વ રહ જાતા હૈ. પાંચવા અધિકાર અન્યમત (નિરાકરણ) કા હૈ. વિશેષરૂપસે વેદાંત, શ્વેતાંબર, સ્થાનકવાસી સબ અન્યમતી હૈં. જૈનમત હૈ હી નહીં. છઠ્ઠવેં અધિકારમેં કુદેવ, કુગુરુકા, કુશાસ્ત્રકા લેખ લિયા. સાતવેં (અધિકારમેં) દિગંબર જૈનમેં જન્મ હુઆ હો ઉસકો ભી મિથ્યાત્વ ક્યોં રહતા હૈ ? (યહ બતલાતે હૈં). સમજમેં આયા ? આહાહા ! વાડેમેં (સંપ્રદાયમેં) જન્મ હુઆ તો ક્યા હુઆ ? આહાહા !

યહાં કહતે હૈં, વિભુત્વ શક્તિ કે સાથમેં કાલલબ્ધિ ઔર ક્રમબદ્ધકા જ્ઞાન હોતા હૈ. સમજમેં આયા ? ક્યોંકિ વિભુ શક્તિ અનંત ગુણમેં વ્યાપક હૈ. યહ દૃષ્ટાંત દિયા ન ? "**જૈસે, જ્ઞાનરૂપી એક ભાવ સર્વ ભાવોંમેં વ્યાપ્ત હોતા હૈ.**" તો પર્યાયમેં અપના જ્ઞાન જબ હુઆ તો દ્રવ્ય-ગુણમેં–સબ ગુણમેં જ્ઞાન વ્યાપક હૈ હી. (પરંતુ) પર્યાયમેં ભી વ્યાપક હુઆ. સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રકી પર્યાયકે સાથ જ્ઞાન વ્યાપક હૈ. સમજમેં આયા ? બાત સૂક્ષ્મ પડે બાપૂ ! (લેકિન) ક્યા કરેં ?

યહ તો મિથ્યાત્વ જિસકા મૂલ સંસાર હૈ. મિથ્યાત્વ યહી સંસાર હૈ. બાદમેં રાગ-દ્વેષ ઔર અવિરતીભાવ રહતા હૈ, વહ તો અલ્પ સંસાર હૈ. ઉસકી બાત ગિનનેમેં નહીં આયી. આહાહા ! મિથ્યાત્વ સંસાર (હૈ). સ્ત્રી, કુટુંબ, પરિવાર, પૈસા, લક્ષ્મી યહ સંસાર નહીં. વહ તો બાહરકી ચીજ હૈ. સંસાર તો ઉસકી પર્યાયમેં રહતા હૈ. ભૂલ ઔર અભૂલ, મોક્ષમાર્ગ ઔર ભૂલ તો પર્યાયમેં હોતી હૈ. આહાહા ! (ભૂલ ઔર અભૂલ) પરમેં નહીં હોતી હૈ, દ્રવ્ય-ગુણમેં નહીં હોતી હૈ. આહાહા ! અરે..! દિગંબર સંતોંને બહુત સ્પષ્ટ કર દિયા હૈ. પરંતુ અભ્યાસ નહીં ઔર ઉસ ઓરકી રુચિ ઔર ઝુકાવ નહીં. બાહરમેં ઝુકાવ હૈ – યહ કિયા ઔર વહ કિયા.

યહાં કહતે હૈં કિ, છઓં દ્રવ્યકી કાલલબ્ધિ (હોતી હૈ). એક બાત. પ્રવચનસારમેં જ્ઞેય અધિકાર (હૈ). જ્ઞેય શબ્દ યાની છ દ્રવ્ય. જ્ઞેય અધિકારમેં ૧૦૨ ગાથામેં ઐસા લિયા, જિસ સમય જો પર્યાય ઉત્પન્ન હોગી ઉસકા જન્મક્ષણ–ઉત્પત્તિકા વહ કાલ હૈ, આગે-પીછે નહીં, આહાહા ! જ્ઞેયકા ઐસા સ્વભાવ હૈ. જયસેનઆચાર્યને તો ઐસા લિયા હૈ કિ, હમ યહ જ્ઞેય અધિકાર કહતે હૈં પરંતુ યહ અધિકાર સમકિતકા હૈ. આહાહા ! જિસ સમય જો પર્યાય હોગી વહ ઉસ સમયમેં હોગી, ઉસકા વહ જન્મક્ષણ હૈ, ઐસા સમ્યગ્દૃષ્ટિ પ્રતીત કરતે હૈં. સમજમેં આયા ? વૈસે સમ્યગ્દર્શનકા વિષય ભલે હી અભેદ (આત્મા) હૈ. પરંતુ જબ જ્ઞાનપ્રધાન સમકિતકી વ્યાખ્યા હો તો પ્રવચનસારમેં લિયા હૈ કિ જ્ઞાન ઔર જ્ઞેય દોનોંકી યથાર્થ પ્રતીતિ ઉસકા નામ સમ્યગ્દર્શન (હૈ). સમજમેં આયા ? અકેલે દ્રવ્યકી અભેદ દૃષ્ટિ – વહ દૃષ્ટિકી અપેક્ષાસે બાત હૈ. પરંતુ જબ જ્ઞાનપ્રધાન શ્રદ્ધાન કહના હો તો જ્ઞાન (અર્થાત્) જ્ઞાયક ઔર જ્ઞેય દોનોંકી યથાર્થ પ્રતીતિ યહ સમ્યગ્દર્શન હૈ.

(પ્રવચનસારમેં) ચરણાનુયોગસૂચક ચૂલિકાકી ૨૪૨ ગાથા હૈ. "**જ્ઞેયતત્ત્વ અને જ્ઞાતૃતત્ત્વની તથા પ્રકારે (જેમ છે તેમ, યથાર્થ) પ્રતીતિ જેનું લક્ષણ છે તે સમ્યગ્દર્શનપર્યાય છે.**" જ્ઞાન પ્રધાન શ્રદ્ધાન હૈ ના ? દૃષ્ટિ પ્રધાન શ્રદ્ધાનમેં તો અકેલે અભેદકી દૃષ્ટિ (આતી હૈ). સમજમેં આયા ? પ્રવચનસારમેં જ્ઞાનપ્રધાન (કથન) હૈ. સમયસારમેં દૃષ્ટિપ્રધાન કથન હૈ. તો કહતે હૈં કિ, જ્ઞેય તત્ત્વ – છ દ્રવ્ય ઔર જ્ઞાયક તત્ત્વ – જ્ઞાયક તત્ત્વ, ઉસકી તથા પ્રકારસે (અર્થાત્), જૈસે હૈ વૈસી યથાર્થ પ્રતીતિ જિસકા લક્ષણ હૈ યહ સમ્યગ્દર્શન પર્યાય હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઉસમેં છઓં દ્રવ્યકે જ્ઞેય સ્વભાવમેં જિસ સમય જો પર્યાય હોગી, વહ જ્ઞેયકા સ્વભાવ

હૈ. સમજમેં આયા ? તો પ્રવચનસાર દૂસરે અધિકારમેં આચાર્ય કહતે હૈં કિ, હમ સમકિતકા અધિકાર કહતે હૈં. સમકિતકે અધિકારમેં ઐસા આયા કિ છઃ દ્રવ્ય જો જ્ઞેય હૈં (ઉસકી) જિસ સમય જો (પર્યાય) હોગી સો હોગી, ઐસા જ્ઞેયકા સ્વભાવ હૈ. સ્વ ઔર પર જ્ઞેયકી યથાર્થ પ્રતીતિ હો ઉસકો સમ્યગ્દર્શન કહતે હૈં. આહાહા ! ભૈયા ! બાત ઐસી સૂક્ષ્મ હૈ. અભી તો બહુત ગડબડ હો ગઈ હૈ. આહાહા ! ઔર "**જ્ઞેયતત્ત્વ અને જ્ઞાતૃતત્ત્વની તથા પ્રકારે અનુભૂતિ....**" દેખો ! યહાં જ્ઞાનકે અધિકારમેં અનુભૂતિ લી હૈ. સમજમેં આયા ? પહલે જો શ્રીમદ્‌મેંસે લિયા થા વહાં ચારિત્રકી અનુભૂતિ થી. '**અનુભવ લક્ષ પ્રતીત**' તો લક્ષ હૈ યહ જ્ઞાનકી પર્યાય, પ્રતીત શ્રદ્ધાકી પર્યાય (ઔર) અનુભવ ચારિત્રકી પર્યાય.

યહાં દૂસરી (બાત) હૈ. યહાં અનંત જ્ઞેય તત્ત્વ ઔર યહ જ્ઞાયક તત્ત્વ. '**તથા પ્રકારે અનુભૂતિ જેનું લક્ષણ છે તે જ્ઞાનપર્યાય છે.**" ઓહોહો ! ઉસકા નામ સમ્યક્‌જ્ઞાનકી પર્યાય – શ્રુતજ્ઞાનકી પર્યાય હૈ. જ્ઞેયમેં અપની–અપની પર્યાયકે કાલમેં પર્યાય હોતી હૈ, ઐસા તો જ્ઞેયકા સ્વભાવ હૈ ઔર ઐસા સ્વભાવ નહીં માને તો મિથ્યાદૃષ્ટિ હૈ. સમજમેં આયા ? ઔર "**જ્ઞેય અને જ્ઞાતાની જે ક્રિયાંતરથી નિવૃત્તિ...**" ક્રિયાંતર યાની અનેરી ક્રિયા. (ફૂટનોટમેં) પહલા બોલ હૈ – અન્ય ક્રિયા. જ્ઞેય ઔર જ્ઞાતા અન્ય ક્રિયાસે નિવૃત્ત હો ઉસકે કારણ હોનેવાલી જો દૃષ્ટા–જ્ઞાતા આત્મતત્ત્વમેં પરિણતિ વહ ચારિત્રપર્યાયકા લક્ષણ હૈ. જ્ઞાન-દર્શનમેં રમણતા વહ ચારિત્ર પર્યાય હૈ. મહાવ્રત, નગ્નપણા વહ કોઈ ચારિત્ર નહીં. આહાહા ! હૈ ? ક્રિયાંતર – અનેરા રાગ (કિ) જો વિકાર હૈ, ઉસસે નિવૃત્તિ. શુભરાગસે ભી નિવૃત્તિ. ક્રિયાંતર – અનેરી ક્રિયાસે નિવૃત્તિ. ઐસી સ્વરૂપમેં રમણતા યહ ચારિત્ર હૈ. આહાહા ! યહ '**સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રાણી મોક્ષમાર્ગ**' હૈ. સમજમેં આયા ?

શ્રોતા : સમ્યગ્દર્શન દો પ્રકારકા હુઆ કિ કથન દો પ્રકારકે હૈં.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : નહીં, કથન દો પ્રકારકે હૈં. જ્ઞાન પ્રધાન ઔર શ્રદ્ધા પ્રધાન. સમજમેં આયા ? આહાહા ! યહાં અપને "**સર્વ ભાવોંમેં વ્યાપક ઐસે એક ભાવરૂપ વિભુત્વ શક્તિ.**" યે આઠવીં શક્તિ હુઈ. અબ ૯ વીં (શક્તિ).

"**સમસ્ત વિશ્વકે સામાન્યભાવકો દેખનેરૂપસે...**" સર્વદર્શિત્વશક્તિ થોડી સૂક્ષ્મ હૈ. ઇસમેં ભી થોડા મર્મ હૈ કિ, "**સમસ્ત વિશ્વકે...**" સમસ્ત વિશ્વ–સારા વિશ્વ – સામાન્યભાવ (અર્થાત્) સામાન્યરૂપસે ભેદ કિયે બિના. યહ જીવ હૈ ઔર યહ જડ હૈ, યહ ગુણ હૈ ઔર (યહ) ગુણી હૈ, પર્યાય હૈ, ઐસે ભેદ કિયે બિના. "**સમસ્ત વિશ્વકે સામાન્યભાવકો દેખનેરૂપસે (અર્થાત્ સર્વ પદાર્થોંકે સમૂહરૂપ લોકાલોકકો સત્તામાત્ર ગ્રહણ કરનેરૂપસે) પરિણમિત ઐસે આત્મદર્શનમયી સર્વદર્શી શક્તિ.**" આહાહા ! ક્યા કહતે હૈં ? સામાન્ય જો પદાર્થ (ઉસમેં) 'હૈ' ઇતના (લેના હૈ). આત્મા હૈ, ગુણ હૈ, પર્યાય હૈ, 'યહ હૈ' ઐસા ભી નહીં. યહાં તો સમજાનેમેં 'યહ સત્તા હૈ' ઐસા ભી નહીં. ઐસા (ભેદકા) જ્ઞાન હો તો વહ જ્ઞાન શક્તિ હો ગયી. દર્શનમેં ઐસે

(ભેદ) નહીં. (માત્ર) 'હૈ' ઐસા દર્શનમેં હોતા (હૈ).

આત્મદર્શનમયી સર્વદર્શીશક્તિ હૈ ન ? ક્યા કહતે હૈં ? કોઈ ઐસા કહતે હૈં ના કિ, સર્વકો દેખના વહ તો ઉપચાર હૈ. અપને સિવા પરકો દેખના વહ સબ ઉપચાર હૈ. યહાં કહતે હૈં કિ, ઐસા નહીં હૈ. એક બાત ઐસી હૈ કિ, અપની દર્શનશક્તિકા અપનેમેં દર્શનરૂપ પરિણમન હો તો ઉસમેં સર્વ સત્તાકા દેખના આતા હૈ. પરંતુ દેખનેમેં સર્વ આયા તો વહ પરકા ઉપચાર હુઆ -- (કિ) સર્વ હૈ, તો ઐસા નહીં હૈ. સર્વદર્શનમેં આત્મદર્શનમયી શક્તિ હૈ. થોડી સૂક્ષ્મ બાત હૈ, ભાઈ !

સર્વ શબ્દ પડા હૈ ન ? સર્વદર્શિત્વ સબકો દેખે. સબકો દેખે તો પરકો દેખે, વહ તો અસદ્‌ભૂત વ્યવહારનય હૈ. પરકો દેખે વહ તો અસદ્‌ભૂતવ્યવહારનય હૈ. યહાં સર્વદર્શિત્વ શક્તિકો આત્મદર્શનમયી કહા. યહાં પરકી બાત હૈ નહીં. યહાં તો આત્મદર્શનકી સર્વદર્શિત્વ શક્તિ હૈ, ઐસા કહા હૈ. દેખો ! યહ સર્વ શબ્દ પડા હૈ તો વહાં પરકી અપેક્ષા નહીં. અપનેમેં સર્વદર્શિ શક્તિકા સ્વરૂપ હૈ. વહી પરિણમિત હોતા હૈ. સર્વ આયા તો પર આયા ઔર પરકી અપેક્ષા આયી, ઐસા હૈ નહીં. સમજમેં આયા ?

ફિર સે (લેતે હૈં). સર્વ દર્શિત્વ ઐસા આયા ન ? સર્વ (આયા) તો સર્વમેં તો પર ભી આયા, પર આયા તો પરકો દેખે વહ તો ઉપચાર હૈ. પરંતુ યહાં તો કહતે હૈં કિ, સર્વદર્શિ શક્તિકા સ્વરૂપ હી અપનેસે હૈ. સ્વયંકો ઔર પરકો દેખનેરૂપ પરિણમિત ખુદ આત્મદર્શનમયી સર્વદર્શિ શક્તિ હૈ. પરકો દેખના, યહ બાત યહાં હૈ નહીં. સમજમેં આયા ?

ફિર સે (લેતે હૈં). સૂક્ષ્મ બાત (હૈ), બાપૂ ! વીતરાગકા માર્ગ સૂક્ષ્મ હૈ. યહાં કહતે હૈં કિ, સમસ્ત વિશ્વકો સામાન્યરૂપસે દેખે, ઉસે સર્વદર્શિત્વ કહા. તો સર્વમેં પર આયા. પર આયા વહ તો ઉપચાર હૈ; તો સર્વદર્શિપના ઉપચારસે હૈ, ઐસા કોઈ કહતે હૈં. (તો) ઐસે નહીં (હૈ). સર્વદર્શિપનાકા પરિણમન અપનેમેં હુઆ, યહ આત્મદર્શનમયી પર્યાય હૈ, વહ પર દર્શનમયી પર્યાય નહીં હૈ. ક્યા કહતે હૈં ? સમજમેં આયા ? ક્યા કહા દેખો !

"**સમસ્ત વિશ્વકે...**" (અર્થાત્) સારા વિશ્વ, સમસ્ત અનંત દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાય, લોકાલોકકી ત્રિકાલ એકરૂપ સત્તા. "**સમસ્ત વિશ્વકે સામાન્યભાવ...**" (અર્થાત્) ભેદરૂપ નહીં. સામાન્ય યાની 'હૈ', મહાસત્તા હૈ. મહાસત્તાકા અર્થ – મહાસત્તા નામકી શક્તિ ભિન્ન હૈ, ઐસા નહીં પરંતુ સબ 'હૈ', 'હૈ' સામાન્ય. ઉસે '**દેખનેરૂપસે...**" (અર્થાત્) સર્વભાવકો દેખનેરૂપસે. અરે..! સૂક્ષ્મ બાત (હૈ), બાપૂ ! આહાહા ! "**(અર્થાત્ સર્વ પદાર્થોંકે સમૂહરૂપ લોકાલોકકો સત્તામાત્ર ગ્રહણ કરનેરૂપસે...**" (અર્થાત્) લોકાલોકકી હયાતિ માત્ર ઉસે દેખનેરૂપ. "**(ગ્રહણ કરનેરૂપસે) પરિણમિત**" યહાં સર્વદર્શનમેં પરિણમિત લિયા હૈ. પરિણમન શક્તિ તો હૈ પરંતુ સર્વદર્શિત્વ શક્તિ હૈ ઔર શક્તિવાન દ્રવ્ય હૈ; તો દ્રવ્ય પર દૃષ્ટિ હોનેસે સર્વદર્શિત્વકા પરિણમન હુઆ. સર્વદર્શિત્વ (શક્તિકા) પરિણમન હુઆ વહ આત્મદર્શનમયી હૈ. સર્વદર્શનમયી યાની સર્વમેં પર

આયા, ઐસા હૈ નહીં. સમજમેં આયા ? ઐસી બાતેં (હૈં). સાધારણ બેચારી ઔરતોંકો તો ખાના પકાનેસે ફુરસદ નહીં હોતી. બચ્ચોંકો સંભાલને હોતે હૈં, ઉસમેં ઐસી સબ બાતેં હોતી હૈ. આહાહા ! માર્ગ પ્રભુ (સૂક્ષ્મ હૈ).

યહાં કહતે હૈં કિ, તેરેમેં એક અનાદિ–અનંત સર્વદર્શિત્વ શક્તિ હૈ. જૈસે જ્ઞાન શક્તિ, જીવતર શક્તિ, દર્શન શક્તિ આયી ન ? દર્શન શક્તિમેં સર્વદર્શિ શક્તિ ગર્ભિત હૈ. દર્શિ શક્તિ પહલે આ ગયી. દર્શન શક્તિમેં સર્વદર્શિ શક્તિ હૈ, ઉસ કારણસે દૂસરી (શક્તિ) ગિનનેમેં આયી હૈ. વહાં દશિ શક્તિ ઇતના થા. પરંતુ ઉસમેં સર્વદર્શિપના નહીં થા. દર્શિ શક્તિમેં સર્વદર્શિ શક્તિ ગર્ભીત પડી હૈ. સર્વદર્શિ શક્તિકો ધરનેવાલે દ્રવ્ય પર દૃષ્ટિ કરનેસે પર્યાયમેં સર્વદર્શિપનેકી પર્યાય પ્રગટ હોતી હૈ. યહ સર્વદર્શિપનેકી પર્યાય હુયી તો સર્વ પર આયા. વહ તો ઉપચાર હો ગયા. સર્વકો ઔર સ્વયંકો દેખનેકી પર્યાય અપનેસે અપનેમેં અપને કારણસે હુઈ હૈ. યહ લોકાલોક હૈ તો ઉત્પન્ન હુઈ હૈ, (ઐસા નહીં હૈ). આહાહા ! ઐસી બાત હૈ. અપની દર્શનમય પર્યાય (અપનેસે) પૂર્ણ હૈ, (ઉસમેં) સર્વકી અપેક્ષા નહીં. અપની પર્યાય અપનેસે સર્વકો દેખે, ઐસી અપની પર્યાય, અપનેસે પરિણમિત હુઈ. લોકાલોકકે કારણસે નહીં.

શ્રોતા : સમ્યક્દૃષ્ટિકા શ્રુતજ્ઞાન ઉસ પર્યાયકો જાનતા હૈ ?

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : જાનતા હૈ. બરાબર જાનતા હૈ. સર્વદર્શિપના અપની પર્યાયમેં હૈ.

શ્રોતા : શ્રુતજ્ઞાની જાનતા હૈ ?

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : ઐસે જાનતા હૈ. કહા નહીં ? પર સંબંધી ઔર અપને સંબંધી પર્યાય અપની ઉત્પન્ન હુઈ હૈ, પરકે કારણસે નહીં. પરકો દેખના યહ બાત યહાં નહીં હૈ. આહાહા ! આત્મામેં સર્વદર્શિ શક્તિ હૈ તો ઉસકા સર્વદર્શિપનારૂપ પરિણમન હુઆ તો વહ સામાન્ય, સબ ચીજકો દેખતે હૈં. (ઉસમેં) સર્વ આયા તો સર્વ પરકો દેખતે હૈં. યહ તો ઉપચાર હુઆ. યહાં તો કહતે હૈં, આત્મદર્શનમયી સર્વદર્શિ શક્તિ હૈ. ક્યા કહા ? "**...સામાન્યભાવકો દેખનેરૂપસે પરિણમિત ઐસે આત્મદર્શનમયી સર્વદર્શિત્વ શક્તિ.**" વહાં સર્વદર્શનમયી શબ્દ નહીં લિયા. આહાહા ! સર્વકો દેખતે હૈં, યહ અપની દર્શન શક્તિ અપનેમેં હૈ. સર્વકો દેખતે હૈં, યહ પ્રશ્ન યહાં નહીં હૈ. આહાહા !

ફિરસે (લેતે હૈં). યહાં જો સર્વદર્શિ શક્તિ હૈ, (તો) પરિણમનમેં (જબ) સર્વદર્શિપનાકી પર્યાય પ્રગટ હુઈ તો સર્વદર્શિપના હૈ તો સર્વમેં પર આયા કિ નહીં ? (તો કહતે હૈં) કિ નહીં. યે બાત યહાં હૈ નહીં. સર્વમેં સ્વ ઔર પરકો દેખનેરૂપ પરિણમન કરના ઇસ પર્યાયકી ઇતની તાકત હૈ (કિ) યહ અપનેસે ઉત્પન્ન હુઈ હૈ. સમજમેં આયા ? સૂક્ષ્મ બાતેં (હૈં), બાપૂ ! ક્યા કહતે હૈં ? સર્વદર્શિ શબ્દ આયા ન ? તો સર્વદર્શિમેં સર્વ પરકી અપેક્ષા આયી કિ નહીં ? (તો કહતે હૈં) ના, અપની સ્વ-પરકો (દેખનેરૂપ) પર્યાય અપનેસે, અપને કારણસે, અપની પર્યાયમેં આત્મદર્શનમયી સર્વદર્શિ શક્તિ કહનેમેં આતી હૈ.

પ્રભુ ! તેરી ઋદ્ધિ કિતની હૈં ! ઐસા કહતે હૈં. તેરેમેં સર્વદર્શિ શક્તિ પડી હૈ. પ્રભુ ! તેરી શક્તિમેં સર્વદર્શપના પડા હૈ. આહાહા ! યહ સર્વદર્શિ શક્તિકા આશ્રય–આધાર દ્રવ્ય (હૈ). ઉસ દ્રવ્યકા આશ્રય લેકર જબ સર્વદર્શિપનાકા પરિણમન હુઆ, ઉસમેં સર્વદર્શિપનાકી પર્યાય ઉત્પન્ન હુઈ. યહ 'સર્વ' શબ્દ હૈ તો પર લાગૂ પડા તો સર્વ હૈ ? (તો કહતે હૈં) કિ નહીં. યહ સર્વદર્શિ પર્યાય આત્મદર્શનમયી શક્તિ હૈ, ઉસકી પર્યાય હૈ. સમજમેં આયા ?

થોડા ફર્ક કહાં પડા ? બહુત ફર્ક પડા. લોગ ઐસા કહે કિ, સર્વ આયા ન ? તો સર્વમેં પર આયા. યહાં કહતે હૈં કિ, નહીં. સર્વકો જાને–દેખે વહ અપની દર્શનકી પર્યાય સર્વદર્શનમયી આત્મદર્શનમયી હૈ. આત્મદર્શનમયી હૈ–પર દર્શનમયી નહીં. અપની પરિણતિ અપનેમેંસે હુઈ હૈ. આહાહા ! શબ્દમેં થોડા ફર્ક (લગે) પરંતુ ઉગમણા–આથમણા જિતના ફર્ક હૈ. ઉગમણા–આથમણાકો (હિન્દીમેં) ક્યા કહતે હૈં ? પૂર્વ–પશ્ચિમ.

યહાં ક્યા કહતે હૈં ? દ્રવ્યમેં સર્વદર્શિશક્તિ વ્યાપક હૈ, ગુણમેં સર્વદર્શિશક્તિ વ્યાપક હૈ. યહ સર્વદર્શિ શક્તિ અનંત ગુણમેં વ્યાપક હૈ ઔર સર્વદર્શિ શક્તિ હૈ યહ પારિણામિકભાવરૂપ હૈ. લો ! યહ દૂસરી નયી બાત આયી. અંદર જો સર્વદર્શિ શક્તિ હૈ વહ પારિણામિકભાવરૂપ હૈ. પારિણામિક નામ અપના સહજ સ્વરૂપ હી ઐસા હૈ. ઉસમેં કોઈ પરકી અપેક્ષા–નિમિત્તકે (સદ્‌ભાવકી) યા નિમિત્તકે અભાવકી અપેક્ષા નહીં. આહાહા ! યહ સર્વદર્શિ શક્તિ આત્મામેં હૈ (ઔર) આત્મા પારિણામિક સ્વભાવરૂપ સહજ હૈ. સવેરે સહજ શ્રુતજ્ઞાનમય–સ્વાભાવિક શ્રુતજ્ઞાનમય આયા થા. ઐસે સ્વાભાવિક – પારિણામિક સ્વભાવમયી આત્મા હૈ. પારિણામિક નામ કિસીકી અપેક્ષા નહીં. ઐસી સર્વદર્શિશક્તિ પારિણામિક સ્વભાવરૂપ હૈ–સહજભાવરૂપ હૈ. ઉસકા આશ્રય લેકર જો પરિણમનમેં સર્વદર્શિપના આયા; તો ઉસ પર્યાયમેં સર્વ દેખના–ઐસા આયા. યહ કથન તો વ્યવહારસે આયા પરંતુ પર્યાયમેં અપનેકો દેખતે હૈં, યહ આત્મદર્શનમયી શક્તિ હૈ. આહાહા !

(સ્વદ્રવ્યકે આશ્રયસે) પર્યાય ઉત્પન્ન હુઈ વહ ક્ષયોપશમ ઔર ક્ષાયિકભાવરૂપ ઉત્પન્ન હુઈ. આત્મા સહજ સ્વભાવ–પારિણામિકભાવ(રૂપ હૈ). સર્વદર્શિશક્તિ પારિણામિકભાવ(રૂપ હૈ) ઔર ઉસકે આશ્રયસે જો સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રકી પર્યાય (પ્રગટ) હુઈ (વહ ઉપશમ, ક્ષયોપશમ ઔર ક્ષાયિકભાવરૂપ હૈ). સર્વદર્શિપનાકી પૂર્ણ પર્યાય હૈ વહ ક્ષાયિકભાવ હૈ ઔર નીચેકી જો સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રકી પર્યાય હૈ વહ ક્ષાયિક, ઉપશમ ઔર ક્ષયોપશમ તીન ભાવરૂપ હૈં. પાંચ ભાવ હૈં કિ નહીં ? વસ્તુ ઔર વસ્તુકા સ્વભાવ યહ પારિણામિકભાવસ્વરૂપ હૈ ઔર ઉસકી ધર્મકી પર્યાય જો હોતી હૈ, સર્વદર્શિપનાકી પૂર્ણ (પર્યાય હોતી હૈ) વહ ક્ષાયિકભાવરૂપ હૈ. ઔર સર્વદર્શિ શક્તિવાનકી પ્રતીતિ, જ્ઞાન ઔર સ્થિરતા હુઈ વહ પરિણતિ–પર્યાય ઉપશમ, ક્ષયોપશમ ઔર ક્ષાયિકભાવરૂપ હૈ ઔર રાગ ઉત્પન્ન હોતા હૈ, વહ ઉદયભાવસ્વરૂપ હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ઐસી બાતેં (હૈં) !

(યહાં) કહતે હૈં કિ, જો પર્યાય પ્રગટ હુઈ ઉસમેં સર્વદર્શિપના આયા. પહલે પ્રતીતમેં આયા, શ્રુતજ્ઞાનમેં આયા. યહ પ્રતીત ઔર જ્ઞાન (કી પર્યાય) ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિક ઔર ઉપશમભાવ હૈ. જ્ઞાન ક્ષયોપશમભાવરૂપ હૈ. દર્શન–પ્રતીત ઉપશમ ઔર ક્ષયોપશમભાવરૂપ હૈ ઔર પૂર્ણ સર્વદર્શિકા પરિણમન હુઆ, વહ ક્ષાયિકભાવરૂપ હૈ. સમજમેં આયા ? યહ ક્ષાયિકભાવકી પર્યાય યા ક્ષયોપશમભાવકી પર્યાય પ્રગટ હુઈ ઉસકા કર્તા વાસ્તવમેં દ્રવ્ય–ગુણ નહીં. વિશેષ આયેગા....

❀

શક્તિઓનું વર્ણન કરવાનો હેતુ એ છે કે, બહારમાં તારા જ્ઞાન આનંદ સુખ શાંતિ નથી. અંદરમાં તારી શક્તિઓનાં નિધાન ભર્યા પડ્યા છે. ત્યાં દૃષ્ટિ કર અને બહારથી દૃષ્ટિ ઉઠાવી લે ! અંદરમાં જ્ઞાન દર્શન આનંદ સુખ વીર્ય પ્રભુતા આદિ શક્તિઓથી જીવવું એ ધર્મી જીવનું જીવન છે. બહારના દેહાદિથી જીવવું એ ધર્મી જીવનું જીવન નથી, અંદરમાં અનંત શક્તિઓનો ભંડાર ભગવાન સહજાનંદની મૂર્તિ પડ્યો છે એના દૃષ્ટિ વિશ્વાસે જીવવું એ ખરું જીવન છે. **(પરમાગમસાર–૫૫૬)**

પ્રવચન નં. ૧૧

શક્તિ-૯,૧૦ - તા. ૨૧-૦૮-૧૯૭૭

विश्वविश्वसामान्यभावपरिणतात्मदर्शनमयी सर्वदर्शित्वशक्तिः ।।९।।
विश्वविश्वविशेषभावपरिणतात्मज्ञानमयी सर्वज्ञत्वशक्तिः ।।१०।।

(સમયસાર શક્તિકા અધિકાર ચલતા હૈ). વ્યવહાર શુભજોગ ધર્મ હૈ યા ધર્મકા કારણ હૈ (યહ) બડા શલ્ય (હૈ). મિથ્યાત્વ શલ્ય હૈ. ક્યોંકિ સમયસારમેં પુણ્ય-પાપ અધિકારમેં શુભજોગકો સ્થૂલ શુભભાવ કહા હૈ. ભગવાન ઉસ અપેક્ષાસે સૂક્ષ્મ હૈ. ઔર ઉસકી સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રકી પરિણતિ વહ ભી સૂક્ષ્મ હૈ. સમજમેં આયા ?

યહાં કહતે હૈં કિ, આત્મામેં (સર્વદર્શિ) શક્તિ હૈ. સર્વદર્શિ શક્તિકે અર્થમેં થોડા સ્પષ્ટીકરણ બાકી રહા હૈ. પરિણમિત–થોડા સૂક્ષ્મ હૈ. સર્વદર્શિમેં પરિણમિત શબ્દ પડા હૈ. ''સમસ્ત વિશ્વકે સામાન્ય ભાવકો દેખનેરૂપસે (અર્થાત્ સર્વ પદાર્થોકે સમૂહરૂપ લોકાલોકકો સત્તામાત્ર ગ્રહણ કરનેરૂપસે) પરિણમિત ઐસે આત્મદર્શનમયી સર્વદર્શિત્વ શક્તિ.'' ભાષા દેખો ! ક્યોંકિ યહાં તો પહલેસે ઐસા લિયા હૈ. ક્રમ (રૂપ પર્યાય) ઔર અક્રમ (રૂપ ગુણ) કા સમૂહ વહ આત્મા. થોડા સૂક્ષ્મ વિષય હૈ. યહાં વિકારકા ક્રમ નહીં (હૈ). યહાં તો શક્તિયોંકા વર્ણન હૈ તો સભી શક્તિયાં શુદ્ધ હૈં તો ઉસકી પરિણતિ ભી શુદ્ધ હૈ. દ્રવ્ય શુદ્ધ હૈ, શક્તિ શુદ્ધ હૈ, ઉસકી પરિણતિ (ભી) શુદ્ધ હૈ. શુદ્ધ પરિણતિ હૈ યહ ક્રમસર હોતી હૈ ઔર શક્તિ હૈ યહ અક્રમ રહતી હૈ. યે ક્રમસર શક્તિકી પરિણતિ ઔર અક્રમ (શક્તિકા) સમુદાય, યહ આત્મા હૈ. ઐસા કહના હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

આજ તો વિચાર બહુત આયે થે. યહ પરિણમિત શબ્દ આયા ન ? યહાં તો સારા દિન યહી ધંધા હૈ, કુછ દૂસરા તો હૈ નહીં. થોડા સૂક્ષ્મ આયા હૈ. આત્મામેં સર્વદર્શિ શક્તિ હૈ. અગર (યહ શક્તિ) ન હો તો વસ્તુ અદૃશ્ય હોતી. અદૃશ્ય માને દેખનેમેં ન આયે ઇસલિયે (ઉસકા) અભાવ હોતા. સર્વ હૈ ના ? સર્વદર્શિ શક્તિ જો હૈ (ઉસકા) યહાં તો પરિણમન લિયા હૈ. સમજમેં આયા ?

અધ્યાત્મ પંચ સંગ્રહ હૈ, ઉસમેં ઐસા લિયા હૈ કિ, અભવિકો જ્ઞાન હૈ પરંતુ જ્ઞાનકી પરિણતિ નહિ (હૈ). ભાઈ ! ધ્યાન રખના. અભવિકો ૧૧ અંગ ઔર ૯ પૂર્વકી લબ્ધિ હોતી

હૈ – પરંતુ વહ જ્ઞાન પરિણતિ નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? જ્ઞાન પરિણતિ તો સમ્યક્રૂપસે પરિણમે ઔર દ્રવ્ય ઔર ગુણકો જ્ઞેય બનાકર પરિણમે, ઉસે જ્ઞાન પરિણતિ કહનેમેં આતા હૈ. સમજમેં આયા ? અભવિકો ૧૧ અંગ ઔર ૯ પૂર્વકી લબ્ધિ હોતી હૈ. ૧૧ અંગ (અર્થાત્) એક પદમેં ૫૧,૦૦૦ શ્લોક, ઐસા–ઐસા ૧૮,૦૦૦ પદ. ૧૮,૦૦૦ પદકા આચાર અંગ (હૈ). એક પદમેં ૫૧ ક્રોડ ઝાઝેરા શ્લોક. ઐસા-ઐસા ૧૧ અંગકા જ્ઞાન ઔર ૯ પૂર્વકા જ્ઞાન. ફિર ભી વહ જ્ઞાનકી પરિણતિ નહીં. આહાહા ! ક્યોંકિ જો જ્ઞાન સ્વરૂપ ભગવાન આત્મા હૈ, ઉસકી (વહ) પરિણતિ (નહીં હૈ). જ્ઞાનકે (આશ્રયસે અર્થાત્) સ્વકે આશ્રયસે જ્ઞાનકી પરિણતિ હો, ઉસે જ્ઞાનકી પરિણતિ કહનેમેં આતી હૈ. આહાહા ! આત્મા જ્ઞાન સ્વરૂપ હૈ. જ્ઞાન આ ગયા ન પહલે ? આજ તો અબ હમ સર્વદર્શિ (શક્તિ) થોડી લેકર સર્વજ્ઞત્વ લેના હૈ. જ્ઞાનસ્વરૂપ જો ભગવાન આત્મા ઉસકી જ્ઞાનકી પરિણતિકે સાથ આનંદકા અનુભવ (હો), ઉસે જ્ઞાન પરિણતિ કહનેમેં આતી હૈ. સમજમેં આયા ? (આનંદકા અનુભવ હો) તો જ્ઞાન પરિણતિ કહનેમેં આતી હૈ. આહાહા ! અભવિકો જ્ઞાન પરિણતિ નહીં કહા હૈ. ઇતના ૧૧ અંગ ઔર ૯ પૂર્વકા જ્ઞાન હોને પર ભી (વહ) જ્ઞાન પરિણતિ નહીં (હૈ). આહાહા ! જો જ્ઞાન પરિણતિ હોતી હૈ તો ઉસે (જ્ઞાન) પરિણતિકે સાથ આનંદકા વેદન આતા હૈ, સમજમેં આયા ?

અધ્યાત્મ પંચ સંગ્રહમેં દૃષ્ટાંત દિયા હૈ. રાવણને લક્ષ્મણકો શક્તિ મારી થી. (ઔર લક્ષ્મણ) બેશુદ્ધ હો ગયે. હમ તો ૬૫-૬૬કી સાલમેં દુકાન પર બોલતે થે. રામચંદ્રજી લક્ષ્મણકો કહતે હૈં, ''આવ્યા હતા ત્યારે ત્રણ જણાં અને જાશું એકાએક'' યહ તો ૬૫-૬૬ (કી સાલમેં) દુકાન પર કંઠસ્થ કિયા થા. લક્ષ્મણકો શક્તિ લગી હૈ ના ? વે અસાધ્ય હો ગયે. રામચંદ્રજી કહતે હૈં, ''આવ્યા હતા ત્યારે ત્રણ જણા અને જાશું એકાએક, માતાજી ખબરૂં પૂછશે તેને શા–શા ઉત્તર દઈશ ? લક્ષ્મણ ! જાગ ને ઓ જીવ ! એકવાર બોલ દે. બોલ દે એકવાર, જવાબ તો દે પ્રભુ ! તું સુઈ ગયો'' આહાહા ! સીતાજીકો રાવણ લે ગયા. અબ તૂ અસાધ્ય હો ગયા. મૈં માતાકે પાસ અકેલા જાઉંગા. માતા પૂછેગી, 'ભાઈ ! અકેલા ક્યોં આયા ? આહાહા ! ઐસા કહતે થે. ઉતનેમેં વિશલ્યા આયી.

ઇસને પ્રશ્ન પૂછા થા કિ, ઇસકા ક્યા કરેં ? તો કિસીને કહા કિ, વિશલ્યા નામકી એક કન્યા હૈ. (વહ) લક્ષ્મણકી પત્ની હોગી. ઉસકે પાસ એક લબ્ધિ હૈ–શક્તિ હૈ. પૂર્વમેં વહ ચક્રવર્તીકી લડકી થી ઔર ઉસ લડકીકો જંગલમેં કોઈ છોડ ગયા થા. જંગલમેં છોડ દિયા થા તો અજગર ઉસે (નિગલ ગયા). અજગર સમજે ના ? ગલ જાયે. અજગર યાની ગલ જાયે (નિગલ જાયે). જંગલમેં અજગર કન્યાકો નિગલ ગયા. ઇતના મુખ બાહર રહા. ઉતનેમેં ઉસકે પિતાજી આ ગયે, ઉન્હેં લગા–અજગરકો બાણ મારું (તો) (લડકીકા) જીવ બચ જાય. (લડકીને કહા) પિતાજી બાણ નહીં મારના. મુજે આહાર–પાનીકા જાવજીવ ત્યાગ હૈ. મૈં બાહર નિકલુંગી તો (ભી) આહાર નહીં (લુંગી). (ઇસે) મારના નહીં. આહાહા ! (શરીર) અજગરકે પેટમેં થા. મુહ થોડા

બાહર થા. અજગર સમજતે હો ના ? અજ નામ બોકડા ઔર ગર નામ ગલ જાયે (નિગલ જાયે) ઇસલિયે અજગર (કહનેમેં આતા હૈ). અજ નામ બડે બકરેકો પેટમેં ગલ જાયે, ઇસલિયે અજગર (કહનેમેં આતા હૈ). ઐસે મૃત્યુ હો ગયા (ઔર દૂસરે ભવમેં) એક રાજાકી કન્યા હુઈ.

યહાં પ્રશ્ન હુઆ કિ, યહ શક્તિ ખુલે કૈસે ? ક્યા કરના ? કોઈ નિમિત્તજ્ઞાનીને કહા કિ ભરતકા રાજ હૈ. રામચંદ્રજી તો વનવાસમેં થે. ભરતકો રાજ સૌંપા થા. ભરતકે રાજમેં એક વિશલ્યા (નામકી) રાજકન્યા હૈ. ભરતકો બતાઓ. ઉસ રાજકન્યા વિશલ્યાકો યહાં લાઓ. કુંવારી કન્યા હૈ. ઉસકે આતે હી (રાવણકી) શક્તિકા નાશ હોગા. ઐસી ઉસકી લબ્ધિ હૈ. સમજમેં આયા ? યહ તો દૃષ્ટાંત હૈ. સિદ્ધાંત કહાં ઉતારેંગે ધ્યાન રખના ! વિશલ્યા આતી હૈ. ભરતકો પતા પડા કિ, યહ બડે રાજાકી કન્યા હૈ તો (કહા), આપકી કન્યાકો લક્ષ્મણકે પાસ લે જાઓ. (ઉન્હેં જો શક્તિ લગી હૈ વહ) શક્તિ અસાધ્ય હૈ. યહ (વિશલ્યા) પંડાલમેં આતી હૈ તો વહાં ઘાયલ (સિપાહી) બહુત થે. ઘાયલ પડે હુએ શૂરવીરોંકા ઘાયલપના મિટ જાતા હૈ ઔર લક્ષ્મણકે પાસ આતી હૈ તો શક્તિ છૂટ જાતી હૈ, શક્તિ ખુલ જાતી હૈ. બાદમેં તો ઉસકે સાથ શાદી કરતે હૈં.

યહાં કહતે હૈં કિ, આત્મામેં શુદ્ધ પરિણતિ (રૂપ) નારીકા સંભોગ કરે તો વાસ્તવમેં વહ શક્તિકા કાર્ય, વહ શક્તિ ખુલ જાયે. સમજમેં આયા ? પરિણમિત શબ્દ પડા હૈ ના ? ભાઈ ! દો ઠિકાને કહા હૈ કિ આપ જ્ઞાન પ્રમાણ ક્યોં કહતે હો ? ઉત્તર–''**પરસ્પર ભિન્ન ઐસે અનંત ધર્મોંકે સમુદાયરૂપસે પરિણત એક જ્ઞપ્તિ માત્ર ભાવ...**'' ઐસા શબ્દ હૈ. યહાં થોડા સૂક્ષ્મ હૈ. પરંતુ બાત યથાર્થ આ ગઈ હૈ. યહ શક્તિ હૈ પરંતુ ઉસકી પરિણતિ પર્યાયમેં પરિણમિત હોતી હૈ તબ ઉસ શક્તિકા કાર્ય હુઆ. તબ ઇસ શક્તિકા અસ્તિત્વ પ્રતીતમેં આયા. સમજમેં આયા ? પરિણતિ બિના યહ શક્તિ શક્તિરૂપ રહી. (પર્યાયમેં) ખુલી નહીં. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ઐસે ભગવાન આત્મામેં સર્વદર્શિ, સર્વજ્ઞત્વ શક્તિ આદિ હૈં. યહ શક્તિરૂપ હૈં.

આચાર્ય (ભગવાનને) ઐસા શબ્દ ઇસ્તમાલ કિયા હૈ. દેખો ! પહલે આગે પરિણમિત શબ્દ બોલે થે. પરંતુ સ્પષ્ટીકરણ બહુત નહીં હુઆ થા. દેખો ! ''**સમસ્ત વિશ્વકે સામાન્ય ભાવકો દેખનેરૂપસે...**'' એક (બાત) તો યહ કિ, જગતમેં સારી ચીજ હૈ ઉસકો દેખનેરૂપ. જો દેખનેરૂપ ન હો તો વહ ચીજ અદૃશ્ય (હો જાયેગી). નહીં હૈ, ઐસા હો જાયે. દેખનેકી પર્યાય હૈ તો દેખનેમેં આયી ચીજકી હયાતિ ખ્યાલમેં આયી. સમજમેં આયા ? સર્વદર્શિ નામકી શક્તિ હૈ વહ સર્વ વિશ્વકે સામાન્યભાવકો (દેખતી હૈ). યહ ભગવાનકી અધ્યાત્મ વાણી તો બહુત સૂક્ષ્મ હૈ.

લોગ કહતે હૈં, શુભભાવ ધર્મ હૈ. (સોનગઢવાલે) શુભ(ભાવકા) નિષેધ કરતે હૈં. અરે..! ભગવાન સુન તો સહી, પ્રભુ ! અરે..! શુભભાવ તો અનંત બાર હુએ. અભી તો ઐસે શુભભાવ

હૈ હી નહીં. નવમી ગ્રૈવેયક જાયે ઉતના શુભભાવ–શુક્લ લેશ્યા કિ જિસકો શુક્લ લેશ્યા (કહતે હૈં). શુક્લ ધ્યાન અલગ ઔર શુક્લ લેશ્યા અલગ (ચીજ હૈ). શુક્લ લેશ્યા તો અભવિકો ભી હોતી હૈ. શુક્લ ધ્યાન તો સમ્યક્દૃષ્ટિકો આઠવેં (ગુણસ્થાનમેં) જાયે તબ શુક્લ ધ્યાન હોતા હૈ. શુક્લ લેશ્યા અલગ ઔર શુક્લ ધ્યાન અલગ (હૈ). શુક્લ લેશ્યા (કે ફલમેં) નવમી ગ્રૈવેયક પહુંચે. છટ્ઠે સ્વર્ગમેં જાયે તો (ભી) શુક્લ લેશ્યા હૈ. ક્યા કહતે હૈં ? શુક્લ લેશ્યા હો તો છટ્ઠે સ્વર્ગમેં ભી જાયે ઔર શુક્લ લેશ્યાસે નવમી ગ્રૈવેયક ભી જાયે. શુક્લ લેશ્યાસે છટ્ઠે દેવલોકમેં ભી જાય તો વહ શુક્લ લેશ્યા ભાવોંકી હોતી હૈ. શુક્લ ભાવ (અર્થાત્) શુભ ભાવ, બહુત હી ઉજલે (ભાવ). શુક્લ લેશ્યા (કે ફલમેં) તો અભવિ યા ભવિ છટ્ઠે સ્વર્ગમેં જાતે હૈં. સમકિતી ભી શુક્લ લેશ્યાસે સાતવેં, આઠવેં, નવવેં, દસવેં, ગ્યારહવે, બારહવેં ઔર બાદમેં નવમી ગ્રૈવેયક (પર્યંત જાયે). નવમી ગ્રૈવેયક (તક) જાયે વહ શુક્લ લેશ્યા કૈસી ? ફિર ભી વહ ધર્મ નહીં–અધર્મ હૈ. આહાહા ! ગજબ બાત હૈ ! ભાઈ ! (વહ) કષાય પરિણામ હૈ, આકુલતા હૈ.

યહાં તો કહતે હૈં કિ, દેખનેરૂપ સર્વદર્શિ શક્તિ હૈ. દર્શિ શક્તિ – દેખનેકી શક્તિકા અર્થ યહ કિ, દેખનેકી શક્તિને વસ્તુકો દેખા. અગર દેખનેકી શક્તિ ન હો તો જો ચીજ દેખનેમેં આતી હૈ ઉસ ચીજકા અભાવ હો જાતા હૈ. સમજમેં આયા ? દર્શિ શક્તિકા વિષય પૂર્ણ તીન કાલ – તીન લોક(કી) સબ વસ્તુ હૈ. આહાહા ! યહાં કહતે હૈં કિ, "**(સમસ્ત વિશ્વકે) સામાન્ય ભાવકો દેખનેરૂપસે (અર્થાત્ સર્વ પદાર્થોંકે સમૂહરૂપ લોકાલોકકો સત્તામાત્ર ગ્રહણ કરનેરૂપસે)**" ગ્રહણ કરના નામ દેખનેરૂપ. "**પરિણમિત ઐસી**" ભાષા હૈ. તેરહવે ગુણસ્થાનમેં યહ સર્વદર્શિ શક્તિ પરિણમિત હુઈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? શક્તિકા પરિણમન હુઆ તબ શક્તિકી પ્રતીત ઔર સત્તાકી સત્તા દેખનેમેં આયી. ભગવાનકો પર્યાયમેં સર્વદર્શિપને પરિણમન હુઆ તો જો ચીજ દેખનેમેં આતી હૈ ઉસકી સત્તાકી પ્રતીત તબ હુઈ. યહ દેખનેકી ચીજ હૈ. દેખનેકે ભાવસે દેખનેકી ચીજકો દેખા. સમજમેં આયા ? અરે..! ઐસી બાત (હૈ) ! સબકો ફિર કઠિન લગે (લેકિન) ક્યા હો ? પ્રભુ ! તેરા માર્ગ બહુત અલગ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

એકબાર દલપતરામ (કવિકી કવિતા) કહી થી. "પ્રભુતા પ્રભુ તારી તો ખરી" હમ ગુજરાતી પઢે થે. ૪-૫વી કક્ષામેં (યહ કવિતા આયી થી). ૭૫ વર્ષ પહલેકી બાત હૈ. વે તો પ્રભુકો કહતે હૈં. પરંતુ યહાં તો યે પ્રભુ ! પ્રભુત્વ શક્તિ આ ગયી ન ? (ઉસે કહતે હૈં). "પ્રભુતા પ્રભુ તારી તો ખરી" પ્રભુતા તેરી કબ ખરી ? કિ, "મુજરો મુજ રોગ લે હરિ" પ્રભુતાકી શક્તિ અપ્રભુતાકા નાશ કર દેતી હૈ. સમજમેં આયા ?

દર્શન શક્તિ હૈ ઉસમેં ભી ઐસે ઉતારા હૈ કિ, સર્વદર્શિ શક્તિ યતિ હૈ. અપનેમેં જતનાસે (યત્નસે) પરિણમન કિયા તો અશુદ્ધતા આને નહીં દેતા, ઐસા યતિ હૈ. ક્યા કહા ? યતિ (અર્થાત્) યત્ન કિયા. અપને સર્વદર્શિ (શક્તિકી) પરિણતિ હુઈ તો અલ્પજ્ઞપના ઔર અશુદ્ધતા આને નહીં દેતા, યતિને ઐસી યત્ના કી હૈ. સર્વદર્શિ શક્તિ યતિ હૈ. આહાહા ! ઐસી બાતેં !

ઐસા યહાં પરિણમિતમેંસે નિકાલા હૈ. સમજમેં આયા ?

સર્વદર્શિ શક્તિ પરિણમિત હુઈ હૈ. વૈસે અધિકાર તો શક્તિકા હૈ કિ, આત્મામેં ઐસી અનંત શક્તિયાં હૈં. ૪૭ શક્તિકા વર્ણન કિયા પરંતુ યહાં શક્તિકે વર્ણનમેં યહ લિયા કિ, શક્તિકા પરિણમન જબ હોતા હૈ, ક્રમસર જો પરિણમિત હોતી હૈ, વહ ક્રમ(રૂપ) પરિણમિત (પર્યાય) ઔર અક્રમ (રૂપ ગુણકા) સમુદાય આત્મા હૈ. સમજમેં આયા ? યહાં પરિણમિત લિયા હૈ. અંદરમેં સર્વદર્શિ શક્તિ અકેલી પડી હૈ, ઐસે નહીં. જૈસે વિશલ્યાને આકર લક્ષ્મણકી શક્તિકો તોડ દી (ઔર શક્તિ) ખુલ ગયી, ઐસે સર્વદર્શિ શક્તિ જો અંદર પડી હૈ ઉસે પરિણતિને ખોલ દિયા. પર્યાયમેં સર્વદર્શિપના પ્રગટ હુઆ, આહાહા ! ઐસી બાતેં (હૈ), ભાઈ ! પ્રભુકા માર્ગ બહુત સૂક્ષ્મ હૈ. આહાહા ! અભી તો બહુત ગડબડ હો ગયી હૈ. ઇસ સમય તો 'ચોર કોટવાલકો દંડે' ઐસા હો ગયા હૈ. બહુત ચોર ઇકટ્ઠે હો જાયે તો કોટવાલકો (દંડે). પ્રભુ ! યહ તો સત્ય હૈ, ભાઈ ! યહ તો સત્ય માર્ગ હૈ. સમજમેં આયા કુછ ?

યહાં કહતે હૈં, "**... પરિણમિત ઐસે આત્મદર્શનમયી...**" યહાં વજન હૈ. આત્મદર્શન શક્તિ તો ગુણ હૈ, શક્તિ હૈ, સત્‌કા સત્વ હૈ, આત્માકા સ્વભાવ હૈ પરંતુ વહ સ્વભાવ પરિણમિત હુઆ, તબ આત્મદર્શનમયી શક્તિ કહનેમેં આતી હૈ. આહાહા !

દૂસરી એક બાત હૈ. શ્રીમદ્‌કે પત્રમેં ઐસા આતા હૈ કિ, ચૌથે ગુણસ્થાનમેં શ્રદ્ધાપને કેવલજ્ઞાન પ્રગટ હુઆ હૈ. સમ્યગ્દર્શન બિના 'કેવલજ્ઞાન હૈ' ઐસી શ્રદ્ધા પહલે નહીં થી. સમ્યગ્દર્શન હુઆ તો 'યહ કેવલજ્ઞાનમયી (સ્વરૂપ) હૈ' ઐસા પરિણમનમેં પ્રતીત હુઆ. તબ કેવલજ્ઞાન શ્રદ્ધાપને પ્રગટ હુઆ, ઐસા કહા હૈ. આહાહા ! ચીજ તો ભલે હો પરંતુ શ્રદ્ધામેં – પરિણતિમેં જબ આયા તબ શ્રદ્ધાપને કેવલજ્ઞાન હૈ, ઐસા શ્રદ્ધાપને પ્રતીત હુઆ. શ્રદ્ધાપને કેવલજ્ઞાન હુઆ. પરિણમિતપને કેવલજ્ઞાન તેરહવેં (ગુણસ્થાનમેં) હોગા. સમજમેં આયા ? ઐસી બાતેં (હૈ), બાપૂ ! ચૈતન્યમેં ભંડાર–ખજાના ઇતના પડા હૈ કિ, યહ ખજાનેકી બાત સુનના મુશ્કિલ હો ગયા હૈ.

ઇસ નિધાન પર નજર કરકે પર્યાયમેં નિર્મલ પરિણતિ હોતી હૈ. યહાં વિકારકી પરિણતિકી બાત–ગંધ ભી નહીં હૈ. શુદ્ધ પરિણતિ હૈ ઉસમેં શુભભાવકા અભાવ હૈ, ઐસા અનેકાંત લિયા હૈ. (વિભાવકા) ઉસમેં અભાવ હૈ. ભાવપને તો સર્વદર્શિ શક્તિ અપનેસે પરિણમિત હુઈ હૈ. વહ પરિણમિત હુઈ તો શક્તિ ખીલી. શક્તિરૂપ થા ઔર (પર્યાયમેં) પરિણમતિ હુઆ તો શક્તિ ખુલ ગયી. જૈસે વિશલ્યા આયી ઔર (લક્ષ્મણકી) શક્તિ ખુલ ગયી. વૈસે યહાં નારી અપની પરિણતિ (રૂપી) સ્ત્રી ઉસકે સાથ એકાગ્ર હુઆ તો આનંદકા અનુભવ કરકે આનંદ પુત્ર ઉત્પન્ન હુઆ. સમજમેં આયા ? ઐસી બાત હૈ, ભાઈ ! કિતનોંકો તો પહલી બાર સુનને મિલે ઐસી બાત હૈ. આહાહા !

યહાં કહતે હૈં, "**... પરિણમિત ઐસી આત્મદર્શનમયી...**" સર્વદર્શિ હૈ યાની સર્વકો દેખે

ઇસલિયે અંદર સર્વ આયા હૈ, ઐસા નહીં. સર્વકો ઔર અપનેકો (દેખે ઐસા) આત્મદર્શનમયી શક્તિકા રૂપ હૈ. આત્મદર્શનકા પરિણમનકા શક્તિ રૂપ ઐસા હૈ, વહ આત્મદર્શનમયી હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ક્યા કહા ? કિ સર્વદર્શિપના હૈ તો કોઈ ઐસા કહે કિ, અંદર પરકો દેખનેવાલી પર્યાય હૈ, (લેકિન) પરકો દેખના, ઐસે નહીં. વહ સર્વકો દેખે ઔર સ્વકો દેખે યહ આત્મદર્શનમયી અપની પર્યાયમેં હૈ. સર્વકો દેખના વહ ભાવ યહાં હૈ નહીં. આહાહા ! ક્યા કહા ? પરમાત્મા જિનેશ્વરદેવકા માર્ગ બહુત સૂક્ષ્મ (હૈ). ઇસ સમય તો સ્થૂલ હો ગયા. અભી તો શુભભાવસે ધર્મ હોતા હૈ (ઐસી વિપરીત માન્યતામેં પડે હૈં). આજ એક પત્ર આયા હૈ. સત્યાગ્રહ કરો કિ, શુભભાવસે ધર્મ હોતા હૈ. પરંતુ ઉસકા કુછ ચલે ઐસા નહીં હૈ. માર્ગ યહ હૈ. (ઐસા) શ્રદ્ધામેં તો નક્કી કરો ! આહાહા !

યહાં કહતે હૈં કિ, "**... દેખનેરૂપસે પરિણમિત ઐસે આત્મદર્શનમયી...**" દો શબ્દ આયે. એક તો આત્મદર્શનકી પરિણતિ ઔર આત્મદર્શન પર્યાય. યહ આત્મદર્શનકી પર્યાય હૈ વહ સર્વકો દેખનેકી પર્યાય નહીં. યહ સર્વદર્શિ અપની આત્મદર્શનમયી શક્તિ હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? આજ હમ સર્વજ્ઞ (શક્તિ) લેતે હૈં.

"**સમસ્ત વિશ્વકે વિશેષ ભાવોંકો...**" દર્શન શક્તિ હૈ ઇસમેં તો ભેદ કિયે બિના સબ હૈ, સામાન્યરૂપસે સબ સત્તા હૈ, સબકા પૂર્ણ અસ્તિત્વ હૈ, ઐસા દર્શન શક્તિમેં દેખનેમેં આતા હૈ. ઉસમેં યે આત્મા હૈ, યે જડ હૈ, યે ગુણ હૈ, યે પર્યાય હૈ, ઐસા ભેદ નહીં (દિખતા). સમજમેં આયા ? સર્વદર્શિમેં ઐસા હૈ.

અધ્યાત્મપંચ સંગ્રહમેં લિયા હૈ. ઓહોહો ! એક સમયમેં સર્વ અસ્તિત્વકો ભેદ કિયે બિના દેખના – યહ સર્વદર્શિકા કાર્ય (હૈ). ઉસી સમયમેં સર્વજ્ઞકી પર્યાયમેં સબકો ભિન્ન-ભિન્ન કરકે જાનના યહ સર્વજ્ઞ (શક્તિકા કાર્ય હૈ). એક સાથ દો પર્યાય (હૈં). પરંતુ એક પર્યાય યે હૈ, ઔર એક પર્યાય યે હૈ, યહ અદ્‌ભુત રસ હૈ. (ઐસે–ઐસે) નવ રસ ઉતારે હૈં. સમજમેં આયા ? આહાહા ! એક અદ્‌ભુત રસ હૈ. સાધારણ મનુષ્યકો ખ્યાલમેં આના મુશ્કિલ પડે (ઐસા હૈ). સર્વદર્શિ (શક્તિ) બારીક ચીજ હૈ. ક્યોંકિ 'યે શક્તિ હૈ' ઐસા (ભેદ કરકે) જાનનેમેં આયા તો (વહ તો) જ્ઞાન હો જાતા હૈ. સમજમેં આયા ? સર્વદર્શિ શક્તિ સામાન્ય(રૂપસે) 'સબ હૈ' (ઐસા દેખતી હૈ). લોકાલોક, અપના દ્રવ્ય, અપના ગુણ, અપની અનંત પર્યાય આદિ સબકો 'હૈ' ઉસ રૂપ (દેખનેકી) પરિણમન કરનેકી શક્તિ હૈ, બસ ! ઔર સર્વજ્ઞ શક્તિ ઉસી સમયમેં (વિશેષરૂપસે દેખતી હૈ). દેખો !

"**સમસ્ત વિશ્વકે વિશેષ ભાવોંકો...**" ઉસમેં (સર્વદર્શિમેં) સામાન્ય થા. "**સમસ્ત વિશ્વકે સામાન્ય ભાવોંકો...**" ઐસે થા. યહાં "**(સમસ્ત) વિશ્વકે વિશેષ ભાવોંકો...**" સર્વ વિશેષભાવ (લિયા). વિશેષ ભાવમેં તો – દ્રવ્યભાવ, ગુણભાવ, પર્યાયભાવ, એક સમયકી પર્યાયમેં અનંત અવિભાગ પ્રતિચ્છેદ (સબ આ ગયા). કેવલજ્ઞાનકી પર્યાયમેં તો અનંતે કેવલી જાનનેમેં આતે

હૈં. તીનોં કાલકે કેવલી જાનનેમેં આતે હૈં, આહાહા ! અનંતા કેવલીને સબ જાના, ઐસે અનંત કેવલીકો કેવલજ્ઞાન પર્યાય જાને. આહાહા ! ઉસ પર્યાયમેં કિતની તાકત આયી !! અવિભાગ પ્રતિચ્છેદ (અર્થાત્) પર્યાયમેં છેદ કરકે–ભાગ કરતે..કરતે...કરતે... આખીરકા (ભાગ) રહે ઉસે અવિભાગ પ્રતિચ્છેદ કહતે હૈં. ઐસે અનંત અવિભાગ પ્રતિચ્છેદ (હૈ). ઐસી એક કેવલજ્ઞાનકી એક પર્યાયમેં અનંત અવિભાગ પ્રતિચ્છેદ હૈ. અરે...! ઉસમેં તો હૈ પરંતુ નિગોદકા જીવ જિસે અક્ષરકે અનંતવે ભાગમેં વિકાસ રહા, ઉસ પર્યાયમેં ભી અનંત અવિભાગ પ્રતિચ્છેદ હૈં. આહાહા ! પર્યાય હૈ ના ? આહાહા ! નિગોદકા જીવ હાં ! જિસે અક્ષરકે અનંતવે ભાગમેં વિકાસ રહા. શક્તિ તો સર્વજ્ઞ-સર્વદર્શિ હૈ હી. નિગોદકે જીવમેં ભી સર્વજ્ઞ ઔર સર્વદર્શિ શક્તિ તો હૈ હી. પરંતુ પરિણમન બિના, કાર્ય બિના કારણ પ્રતીતમેં આયા નહીં. સમજમેં આયા ? આહાહા !

એકબાર કહા થા. 'પ્રભુ તુમ જાણગ રીતિ, સૌ જગ દેખતાં' પ્રભુ ! આપકા કેવલજ્ઞાન જગતકો – સભીકો દેખતા હૈ. 'નિજ સત્તાએ શુદ્ધ....' પ્રભુ ! હમારી આત્માકી જો નિજસત્તા હૈ ઉસે તો આપ શુદ્ધ દેખતે હો. પુણ્ય-પાપ યે કોઈ આત્મા નહીં. 'નિજ સત્તાએ શુદ્ધ સૌને...' હે નાથ ! નિગોદકે જીવ આદિ સર્વ જીવોંકો આપકે જ્ઞાનમેં ઉસકી સત્તા, હયાતિ શુદ્ધપને આપ દેખતે હો. આહાહા ! સમજમેં આયા ? બાત બહુત ગંભીર હૈ, ભાઈ ! નિગોદકા જીવ ભી સ્વભાવ ઔર શક્તિસે તો શુદ્ધ હી હૈ. પર્યાયમેં અશુદ્ધિ હૈ વહ તો એક સમયકી હૈ. વહ તો એક સમયકી અશુદ્ધતા (હૈ). (એક) સેકંડકે અસંખ્ય ભાગમેં એક સમયકી અશુદ્ધતા અથવા અક્ષરકે અનંતવે ભાગમેં વિકાસ યહ એક સમયકી ચીજ હૈ. અંતર વસ્તુ તો સર્વજ્ઞ, સર્વદર્શિ, પરિપૂર્ણપને પડી હૈ. પરંતુ યહાં તો કહતે હૈં કિ, પરિણમિત કિયે બિના, અપની પરિણતિ(રૂપી) સ્ત્રીકી પરિણતિકે સાથ વેદન કિયે બિના યહ સર્વજ્ઞ શક્તિ પ્રતીતમેં આતી નહીં. નીચે ભી (નીચેકે ગુણસ્થાનમેં) સર્વજ્ઞ શક્તિ હૈ, ઐસી પ્રતીત આયી, કેવલજ્ઞાનકી પ્રતીતિ હુઈ (પરંતુ) કેવલજ્ઞાન હુઆ નહીં. પહલે અલ્પજ્ઞપનેમેં – સમ્યગ્દર્શનમેં ઐસા માના થા કિ, મૈં કેવલજ્ઞાની હું. કેવલજ્ઞાન અર્થાત્ અકેલા જ્ઞાન ઐસી કેવલજ્ઞાનકી શક્તિકી પ્રતીત હુઈ તો શ્રદ્ધાસે કેવલજ્ઞાન પ્રગટ હુઆ. શ્રદ્ધાસે કેવલજ્ઞાન પ્રગટ હુઆ. ક્યા કહા ? જિસ શ્રદ્ધામેં પૂર્ણ જ્ઞાન, આનંદ હૈ, ઐસી પ્રતીત નહીં થી તબ વહ પ્રગટ નહીં હુઆ. આહાહા ! મૈં કેવલજ્ઞાન હું, ઐસા કેવલજ્ઞાન શ્રદ્ધાસે પ્રગટ હુઆ. કેવલજ્ઞાનકી પરિણતિકી પૂર્ણ દશા તેરહવે (ગુણસ્થાનમેં) હોગી. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ઐસી બાતેં હૈં. યહ તો કૈસા ઉપદેશ હૈ ? ઇસમેં દયા પાલની, વ્રત કરને, ઉપવાસ કરને ઐસા કુછ હો તો સમજમેં ભી આયે, ભાઈ ! તેરા નિધાન તેરી નજરમેં કભી આયા નહીં ઔર નજરમેં આયે બિના યહ ચીજ હૈ, ઐસા પ્રતીતમેં ભી આયા નહીં. સમજમેં આયા ? આહાહા !

યહાં કહતે હૈં કિ, "**પરિણમિત ઐસે આત્મજ્ઞાનમયી...**" આહાહા ! સર્વજ્ઞ શક્તિપને જો શક્તિ હૈ ઉસકી જ્ઞાનકી પર્યાય પરિણમિત હુઈ. આહાહા ! તેરી પર્યાયમેં ઉસકા પરિણમન

હુઆ, યહ પરિણમન આત્મજ્ઞાનમયી હૈ. સર્વજ્ઞપને કહા પરંતુ યહ પરિણમન આત્મજ્ઞાનમયી હૈ. યે આત્માકા જ્ઞાન હુઆ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? પરકો જાનના ઐસા કહના વહ તો અસદ્ભુત વ્યવહાર નયકા વિષય હૈ. ક્યોંકિ પરમેં તન્મય હોકર જાનતા નહીં. ઇસલિયે પરકો જાનતા હૈ ઐસા કહના વહ તો અસદ્ભુત વ્યવહાર હૈ. આહાહા ! પરંતુ અપની પૂર્ણ પર્યાયકો તન્મય હોકર જાનતે હૈં. સમજમેં આયા ? બાત થોડી સૂક્ષ્મ તો હૈ, પરંતુ સુને તો સહી. યહ સબ કહાં (સુનનેકો મિલે) ?

નિયમસારમેં સિદ્ધાંત તો ઐસા કહતે હૈં કિ, કોઈ ઐસા કહે કિ નિશ્ચયસે આત્મા લોકાલોકકો જાનતા નહીં તો ઉસે દોષ ક્યોં દે ? (ઐસા) નિયમસારમેં (આતા) હૈ કિ, સર્વજ્ઞ લોકાલોકકો જાનતે નહીં યહ બરાબર હૈ ? નિશ્ચયસે લોકાલોકકો નહીં જાનતે. નિશ્ચયસે તો અપની પૂર્ણ પર્યાયકો હી જાનતે હૈં, ઔર વ્યવહારનયસે કોઈ ઐસા કહે કિ, આત્મા પરકો જાનતા હૈ પરંતુ સ્વકો જાનતા નહીં. (ઐસે) દો બોલ આયે હૈં. નિયમસારમેં શુદ્ધ ઉપયોગ અધિકારમેં આખીરમેં (આયા હૈ). વ્યવહારસે અપનેકો જાનતે હૈં, ઐસા નહીં. (પરંતુ) વ્યવહારસે પરકો જાનતે હૈં, યહ વ્યવહાર હૈ. અપનેકો જાનતે હૈં યહ તો નિશ્ચય હૈ. પરકો વ્યવહારસે જાનતે હૈં ઐસે હી સ્વકો વ્યવહારસે જાનતે હૈં, ઐસા હૈ નહીં. આહાહા ! ઐસી બાત (હૈ) ! વાસ્તવમેં તો લોકાલોકકો જાનતે હી નહીં. ક્યોંકિ લોકાલોકમેં તન્મય હુઆ નહીં. જો લોકાલોકમેં તન્મય હો જાયે તો નારકીકે દુઃખકા વેદન આના ચાહિયે. સમજમેં આયા ? લોકાલોકમેં સાતવી નરકકા નારકી મહા દુઃખી...દુઃખી...દુઃખી હૈ.

મહા ચક્રવર્તી રાજાઓં નરકમેં પડે હૈં. બ્રહ્મદત્ત ચક્રવર્તી ચક્રવર્તીપદમેં થોડે વર્ષ રહે. પરંતુ જીવન ૭૦૦ વર્ષકા થા. મરકર સાતવી નરકમેં ગયા. (વહાં) અભી ૩૩ સાગરકી આયુ સ્થિતિ હૈ. એક સાંસમેં ૧૧ લાખ ૫૬ હજાર ૭૫ પલ્યોપમકા એક સાંસકા દુઃખ (હૈ). યહાં એક સાંસ લી ઉતનેમેં ઉસકી જો જીંદગી ગયી (ઉસમેં) ઇતના દુઃખ ભોગતે હૈં. ઇતના એક સાંસમેં ૧૧ લાખ ૫૬ હજાર પલ્યોપમકા દુઃખ (ભોગતે હૈં). સમજમેં નહીં આયા ? ફિરસે લેતે હૈં. એક-(એક) સાંસ (લેકર) ૭૦૦ સાલ ગયે. એક સાંસમેં સંસારકા કલ્પનાકા સુખ ભોગા, ઉસ એક સાંસકે ફલમેં ૧૧ લાખ પલ્યોપમકે દુઃખ આયે. સમજમેં આયા ? ઔર વહ ભી છોટી ઉમ્રમેં તો ચક્રવર્તી પદ નહીં થા. બાદમેં (ચક્રવર્તી) હુએ. ૭૦૦ સાલકી સાંસકી સંખ્યા હો (ઉસમેં) વહાં ૧ સાંસકે ફલ સ્વરૂપ ૧૧ લાખ પલ્યોપમકા દુઃખ હૈ. આહાહા ! તો કોઈ ઐસા કહે કિ, 'કકડીકે ચોરકો ફાંસીકી સજા' ! નહીં...નહીં...નહીં (ઐસા નહીં હો સકતા). ઇતને પરિણામ તીવ્ર થે કિ ઉસ હિસાબસે યહાં ૭૦૦ સાલ કલ્પનાકે–પાપકે દુઃખ ભોગે. યહાં ભી પાપકા દુઃખ થા પરંતુ ઉસકે ફલમેં (ઇતના દુઃખ ભોગતે હૈં). એકબાર હિસાબ કિયા થા. યહાં તો સબ બાત હૈ. ૧૧ લાખ ૫૬ હજાર ૯૭૫ પલ્યોપમ. એક પલ્યકે અસંખ્યવે ભાગમેં અસંખ્ય અબજ વર્ષ જાય.

એક પલ્ય કાલકી ઉપમા હૈ. એક પલ્યોપમકે કાલકી મુદ્દતમેં (એક પલ્યકે) અસંખ્ય ભાગમેં અસંખ્ય અરબ વર્ષ જાય. ઐસા ૧ પલ્યોપમ. ઐસા ૧૦ ક્રોડા-ક્રોડી પલ્યોપમકા ૧ સાગરોપમ, બ્રહ્મદત્ત ચક્રવર્તી સાતવીં નરકમેં ઐસે ૩૩ સાગરોપમમેં પડા હૈ. આહાહા ! 'કકડીકે ચોરકો ફાંસી' નહીં હૈ. બડા ગુના કિયા (હૈ). આત્માકા અનાદર કરકે તીવ્ર રૌદ્રધ્યાન કિયા. આહાહા ! ભગવાન અનંત આનંદ ઔર અનંત શક્તિકા નિધાન પ્રભુ ! ઉસકા અનાદર કરકે યહ (આત્માકા) સુખ હૈ નહીં, ઔર યહ (સુખ) હૈ, યહ (સુખ) હૈ, વિષયકા સુખ, ભોગકા સુખ યે (સુખ) હૈ. (ઐસે) ઇસકે અસ્તિત્વકી કબૂલાતમેં ભગવાન અનંત આનંદકા નાથકા અનાદર કિયા. જિસકે ફલમેં ૧૧ લાખ પલ્યોપમ આદિ પલ્યોપમકા મુદ્દતકે દુઃખમેં ગયા. સમજમેં આયા ? સમજમેં આતા હૈ કિ નહીં ? આહાહા ! વહ ભી કલ્પિત સુખ અરેરે...! ભોગમેં તો દુઃખ હૈ. આહાહા ! ઉસકી કુરૂમતિ રાની થી. ૯૬ હજાર (રાનીયોંમેં) એક (કુરૂમતિ) રાની થી. એક હજાર દેવ સેવા કરતે થે. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ઉસકો સ્ત્રી રતન કહતે હૈં. સ્ત્રી રતન ક્યોં ? કિ (ઉસકા) બહુત કોમલ ઔર બહુત સુંદર શરીર (હોતા હૈ). હજાર દેવ તો ઉસ સ્ત્રીકી સેવા કરે. સ્ત્રીકે ભોગમેં ઇતના મશગુલ હો ગયા કિ મૃત્યુ કે કાલમેં ઐસા બોલે કિ, 'કુરૂમતિ...કુરૂમતિ..' ! હીરાકે પલંગમેં સોતે થે. ૧૬૦૦૦ દેવ અંદર તૈયાર થે. આહાહા ! 'એ કુરૂમતિ...' કોઈ ભોગ ન લે સકે. મરકે સાતવીં નરકમેં ગયે. ભાઈ ! આહાહા !

યહાં કહતે હૈં કિ, તેરા જ્ઞાનસ્વભાવ હૈ, ઉસકી પરિણતિ હોવે તો અનંત આનંદ તુજે આતા હૈ. સાથમેં આનંદ(રૂપી) પુત્રકા જન્મ હોતા હૈ. સર્વજ્ઞકી પરિણતિકે સાથ આત્મા ભોગ–વેદન કરતા હૈ તો આનંદકે પુત્રકા જન્મ હોતા હૈ. ઉસમેં (ભોગમેં) દુઃખ ઉત્પન્ન હોતા હૈ. આહાહા ! યહ તો ભારી માર્ગ ભાઈ ! એક અંતર્મુહૂર્ત આત્માકા ધ્યાન કરનેસે કેવલજ્ઞાનકી ઝળહળતી જ્યોત પ્રગટ હોતી હૈ ઔર યે કેવલજ્ઞાન અનંત આનંદકે સાથ ઉત્પન્ન હોતા હૈ. યહ અનંત આનંદ ઔર કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય સમય–સમયમેં ભિન્ન-ભિન્ન હોતી હૈ. જો પહલે સમયમેં કેવલજ્ઞાન હુઆ વહ દૂસરે સમયમેં નહીં રહેગા. જો પહલે સમયમેં અનંત આનંદ આયા વહ દૂસરે સમયમેં નહીં (આયેગા). દૂસરે સમયમેં ઐસા પરંતુ વહ (આનંદ) નહીં. સમજમેં આયા ? ઔર યહ દુઃખ તો ઓહોહો...! સાતવી નરકકા અનંત ભવ કિયા ભાઈ! તુજે માલૂમ નહીં. ભૂલ ગયા.

પેટમેંસે બચ્ચા આવે બાદમેં વહ ઉંઆ–ઉંઆ કરે. (ઉસકા અર્થ યહ હૈ કિ) તુમ વહાં ઔર હમ યહાં. અબ હમારા કોઈ સંબંધ નહીં. અવ્યક્તપને ઐસા હૈ. યહ હોલા (પંડુક-એક પક્ષી) હોતા હૈ, વહ ભી 'સોહમ્–સોહમ્' બોલતા હૈ. પરંતુ સોહમ્‌કા ઉસે ભાન કહાં હૈ ? (હોલા) કબૂતરસે છોટા હોતા હૈ. પારેવા અલગ હોતા હૈ ઔર હોલા અલગ હૈ. દોનોં અલગ–અલગ હૈં. હમારી ભાષામેં હોલા કહતે હૈં. વહ હોલા ભી હોલેકે ભવમેં ભાષા તો ઐસી બોલતા હૈ, સોહમ્ (અર્થાત્) સ – પરમાત્મા તે હું. સો વહ મૈં. યહ તો અભી ભેદ

આયા. સોહમ્ નિકાલ કરકે 'અહમ્' પૂર્ણ સર્વજ્ઞ, સર્વદર્શિ શક્તિ પરિપૂર્ણ પરમાત્મ સ્વભાવ (મૈં હું). આહાહા ! સમજમેં આયા ? બાદમેં કૌન પૂછેગા ? જહાં આત્માકા આનંદ આયા બાદમેં કૌન કર્તા–કૌન કર્મ ? ઉસમેં રાગકા કર્તા ઔર ક્રિયાકા રસ હી નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

યહાં પરિણમિત લિયા હૈ. સર્વજ્ઞ શક્તિ હૈ, યહ પરિણમિત હુઈ તો સર્વજ્ઞ શક્તિકા યથાર્થ વેદન હુઆ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! પહલે કહા થા ન ? કિ પહલે જ્ઞાનમાત્ર આત્મા કહા થા તો શિષ્યને પ્રશ્ન કિયા થા. 'જ્ઞાનમાત્ર આત્મામેં તો એકાંત હો જાતા હૈ. (ઇસમેં તો) એક હી ગુણ આયા. અનેકાંત નહીં રહા અનેક ધર્મ નહી રહે.' (તો આચાર્ય ભગવાન કહતે હૈં) સુન તો સહી. જ્ઞાનમાત્ર આત્મા કહનેમેં અનંત ધર્મ આ ગયે. જ્ઞાન હૈ તો જ્ઞાન અસ્તિપને હૈ, જ્ઞાન વસ્તુત્વપને હૈ, જ્ઞાન પ્રમેયપને હૈ, જ્ઞાન જ્ઞાતાપને હૈ–ઐસી અનંત શક્તિયાં ઉસમેં આ ગયી ઔર જ્ઞાનકે પરિણમનમેં અનંતી શક્તિ ઉછલતી હૈ. આહાહા ! અર્થાત્ સમ્યક્જ્ઞાનકી પરિણતિ જબ હુઈ (તો સાથમેં આનંદ આયા). ૧૧ અંગકા બોધ યહ કોઈ જ્ઞાનકી પરિણતિ નહીં. આહાહા ! અંદર સ્વરૂપકો જ્ઞેય બનાકર જ્ઞાન હુઆ યહ સ્વરૂપકી પરિણતિ (હૈ). સમજમેં આયા ? યહ યથાર્થ પરિણતિ જબ હુઈ તો આનંદ આયા. જબ કાર્ય હુઆ તો ઉસને કારણકો યથાર્થ (રૂપસે) દેખા ઔર જાના. આહાહા ! સમજમેં આયા ? બાત થોડી હૈ પરંતુ બાત બહુત સત્ય હૈ. ઇસ સમયમેં ચલે નહીં ઇસલિયે સભીકો કઠિન લગે પરંતુ ક્યા હો સકતા હૈ ? ભાઈ ! આહાહા !

યહાં તો શક્તિકા વર્ણન હૈ, પ્રભુ ! (ઉસમેં) વ્યવહારકા તો અભાવકી બાત હૈ. યહાં અભાવકી બાત કી નહીં પરંતુ યહાં નિશ્ચય કરનેકો ચૌથે ગુણસ્થાનમેં સર્વજ્ઞ (સ્વરૂપકી) પરિણતિ જબ હુઈ તો કેવલજ્ઞાન પ્રગટ હુઆ. (કેવલજ્ઞાન સ્વરૂપ) થા તો થા પરંતુ જ્ઞાન જ્ઞેય બનકર પ્રતીત હુઈ તબ શ્રદ્ધામેં કેવલજ્ઞાન પ્રગટ હુઆ. ઔર તેરહવે ગુણસ્થાનમેં કેવલજ્ઞાનકી પરિણતિ પ્રગટ હુઈ. યહ પરિણતિ પ્રગટ હુયી ઉસકી ચૌથે ગુણસ્થાનમેં પ્રતીત આયી. આહાહા ! ભાઈ ! સમ્યગ્દર્શન ક્યા ચીજ હૈ (તુજે માલૂમ નહીં). જિસને સારે પૂર્ણ સત્યકો પ્રતીતમેં (લિયા). સમ્યક્ (કહા) ન ? (સમ્યક્ યાની) સત્ય. સારા – પૂર્ણ સત્યકી પ્રતીતિ (હુઈ). જ્ઞાનમેં જ્ઞેય હોકર પ્રતીતિ હુઈ. જાનનેમેં આયા બાદમેં પ્રતીતિ (હુઈ). જાનનેમેં નહીં આયા તો પ્રતીતિ કિસકી ? સમજમેં આયા ? આહાહા !

સર્વજ્ઞ શક્તિકા પરિણમન હો તો સર્વજ્ઞ શક્તિકા કાર્ય આયા; તો કારણકી પ્રતીતિ હૈ (ઐસા કહા જાયે). આહાહા ! ચૌથે ગુણસ્થાનમેં તો સર્વજ્ઞ શક્તિકી પ્રતીતિ આયી. 'મૈં કેવલજ્ઞાન હું' ઐસી કેવલજ્ઞાનકી પ્રતીત શ્રદ્ધામેં આયી. (કેવલજ્ઞાન) પ્રગટમેં નહીં આયા. પ્રગટમેં ૧૩ વે ગુણસ્થાનમેં આતા હૈ. સમજમેં આયા ?

એકબાર વહ બાત કહી થી. મતિ-શ્રુતજ્ઞાનમેં સારી પૂર્ણ વસ્તુ પ્રતીતમેં આયી. ઇસ મતિ-

શ્રુતજ્ઞાનમેં કેવલજ્ઞાન શ્રદ્ધામેં પ્રગટ હુઆ. નહીં માના થા ઉસે માના. બાદમેં યહ મતિ-શ્રુતજ્ઞાન હુઆ વહ કેવલજ્ઞાનકો બુલાતે હૈં. (જૈસે કોઈ કિસીકો પૂછતા હૈ) 'ભૈયા ! મુજે સિદ્ધપુર જાના હૈ. ઉસકા માર્ગ કહાંસે નિકલેગા ? થોરમેંસે જાતા હૈ કિ નદીકે કિનારેસે જાતા હૈ ? ભાઈ ! યહાં આવો, માર્ગ દિખાઓ.' ઐસા કહતે હૈં ના ? યહાં મતિ-શ્રુતજ્ઞાનમેં આત્માકી-કેવલજ્ઞાનકી પૂર્ણ પ્રતીતિ જ્ઞાનમેં આયી તો યહ પ્રતીતિ, મતિ-શ્રુતજ્ઞાનકી પર્યાય કેવલજ્ઞાનકો બુલાતે હૈં કિ, 'આવ પરિણતિ આવ, પરિણતિ આવ.' ઐસી બાતેં કભી સુની ન હો. આહાહા ! ધવલમેં આતા હૈ. જયધવલ, ધવલ (ઐસે) ૪૦ પુસ્તકેં હૈં. સબ દેખે હૈં. આહાહા !

આત્મામેં પૂર્ણ આનંદ, સર્વજ્ઞ ઔર સર્વદર્શિ શક્તિકી પરિણતિ હો તબ પૂર્ણ દશા હૈ ઐસા પ્રતીતમેં આયા કિ, યહ શક્તિ હૈ. (પહલે) ઉસકી શ્રદ્ધા નહીં થી વહ અનુભવમેં શ્રદ્ધા હુઈ ઔર પર્યાયકી પ્રતીતિ હુઈ કિ, યહ પર્યાય પૂર્ણ હૈ, ઉસકો કેવલજ્ઞાન કહતે હૈં, આહાહા !

ઇસલિયે પ્રવચનસારકી ૮૦ ગાથામેં લિયા. "**जो जाणदि अरहंतं दव्वत्तगुणत्तपज्जयत्तेहिं**" જિસને અરિહંતકી કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય પરિણતિરૂપ હૈ, ઐસા માના વહ વિકલ્પસે માના હૈ. યહ કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય હૈ, ઐસા જાના વહ વિકલ્પસે (જાના) હૈ. પરંતુ બાદમેં વહ આત્મામેં મિલાન કરતા હૈ કિ, મેરે પાસ કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય તો હૈ નહીં. યહાં શક્તિકે રૂપમેં તો કેવલ(જ્ઞાન) હૈ, તો ઉસકી દૃષ્ટિ સર્વજ્ઞ શક્તિ ઉપર પડનેસે (શ્રદ્ધામેં કેવલજ્ઞાન પ્રગટ હુઆ). પ્રવચનસારમેં જ્ઞાન અધિકારમેં ઐસા કહા હૈ કિ, ત્રિકાલી જ્ઞાનકો કારણ બનાકર પર્યાયમેં કાર્ય હુઆ, આહાહા ! ઐસી બાતેં હૈં. અસાધારણ જ્ઞાનકો કારણ બનાકર, ઐસા પાઠ હૈ. આહાહા !

પ્રભુ જ્ઞાન શક્તિસે પરિપૂર્ણ હૈ. ઇસ શક્તિકો કારણ બનાકર જબ દૃષ્ટિમેં સમ્યગ્દર્શન હુઆ તબ પ્રતીતમેં ભી આયા કિ, મેરી યહ (પૂર્ણતાકી) પરિણતિ અલ્પ કાલમેં હોગી. સમજમેં આયા ? વર્તમાનમેં કેવલજ્ઞાન હૈ, ઐસી પ્રતીતિ આયી (ઇસકે પહલે) કેવલજ્ઞાન નહીં હૈ, ઐસી પ્રતીતિ થી. 'મૈં અકેલા પૂર્ણ જ્ઞાનસ્વરૂપ શક્તિ(રૂપ) હું.' ઐસી પ્રતીતિ નહીં થી તો ઉસકો કેવલજ્ઞાન નહીં થા. સમજમેં આયા ? આહાહા ! પરંતુ જબ અંદર (સ્વરૂપકો) જ્ઞેય બનાકર જ્ઞાનમેં પ્રતીત આયી તો શ્રદ્ધામેં કેવલજ્ઞાન પ્રગટ હુઆ. ઉસે પૂર્ણ (પર્યાય) પ્રગટ હોનેકી તૈયારી હો ગયી. આહાહા ! ઐસી બાત હૈ.

લોગ તો અભી બાહરકી તકરારમેં પડે હૈં. 'પુણ્ય હૈ સો ધર્મ હૈ, શુભભાવ ધર્મ હૈ. ઉસે ધર્મ નહીં માને તો ઉસકે સાથ સત્યાગ્રહ કરો' ઐસા આયા હૈ. અરે.. પ્રભુ ! કિસકે સાથ તૂ સત્યાગ્રહ કરતા હૈ ? અરે ભાઈ ! શુભભાવ તો સ્વરૂપમેં હૈ નહીં. દ્રવ્યમેં હૈ નહીં, ગુણમેં હૈ નહીં. યહાં તો શક્તિકે પરિણમનમેં (ભી) શુભભાવ હૈ નહીં. સમજમેં આયા ? ચાહે તો સમ્યગ્દર્શનકા પરિણમન હો પરંતુ ઉસ પરિણમનમેં શુભભાવ હૈ નહીં. સમજમેં આયા ? આહાહા !

પરિણમિત ભાષા કહકર તો ગજબ કામ કિયા હૈ ! ઔર ઉપર ભી હૈ. "**....પરિણત એક જ્ઞપ્તિમાત્ર ભાવ ક્રિયા...**" જ્ઞાનકે આશ્રયસે જ્ઞાનકી પર્યાય પરિણમિત હુઈ. ઐસે યહ કેવલજ્ઞાન ભી, જ્ઞાન શક્તિ ત્રિકાલ હૈ ઉસકે આશ્રયસે પર્યાયમેં કેવલજ્ઞાનકી પરિણતિ હુઈ. આહાહા ! ઐસે છદ્મસ્થકો કેવલજ્ઞાન પ્રતીતમેં આયા. એક જ્ઞાનમૂર્તિ ભગવાન આત્મા પૂર્ણ હૈ. ઉસકી પૂર્ણ શક્તિ હૈ. ઉસકા આશ્રય લેકર જો સમ્યગ્દર્શન હુઆ (ઉસ) સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાયમેં પૂર્ણકી પ્રતીતિ હૈ. વિકારકા અભાવ હૈ. સમજમેં આયા ? શુભરાગકા ભી જિસમેં અભાવ હૈ. તબ યથાર્થ પ્રતીતિ કહનેમેં આતી હૈ. આહાહા !

ત્રિકાલી જ્ઞાયક સ્વભાવકી પરિણામમેં પ્રતીતિ હુઈ તો ઉસ સમયમેં જો જ્ઞાન પર્યાય પ્રગટ હુઈ, વહ રાગ જિસ પ્રકારકા હૈ (ઉસે જાનતી હુઈ) સ્વપર પ્રકાશક જ્ઞાનકી પર્યાય અપનેમેં અપને કારણસે પ્રગટ હોતી હૈ. રાગ હૈ તો પરકો જાનનેકી પર્યાય પ્રગટ હુઈ, ઐસા ભી નહીં. સમજમેં આયા ? રાગ હોતા હૈ, જ્ઞાનીકો ભી રાગ આતા હૈ. ૧૨વી ગાથામેં કહા ન ? જાનનેમેં આતા હુઆ પ્રયોજનવાન (હૈ). '**तदात्वे**' જાનનેમેં આતા હુઆ પ્રયોજનવાન ઉસકા અર્થ યહ હૈ કિ, રાગકે કાલમેં અપને જ્ઞાનસ્વરૂપકે લક્ષસે સ્વપર પ્રકાશક પર્યાય અપને કારણસે, અપની સત્તામેં, અપની સત્તાકે સામર્થ્યસે પ્રગટ હોતી હૈ. ઉસમેં રાગકા જ્ઞાન કહના યહ વ્યવહાર હૈ. રાગ સંબંધી અપના જ્ઞાન ઔર અપના જ્ઞાન દોનોં અપને જ્ઞાનસે ઉત્પન્ન હોતા હૈ, રાગકે કારણસે નહીં. રાગકા તો અભાવ હૈ પરંતુ રાગકે કારણસે જ્ઞાન ભી નહીં, આહાહા ! ગજબ બાત હૈ ! સમજમેં આયા ? ૧૨ વીં ગાથામેં '**तदात्वे**' શબ્દ પડા હૈ. ઉસ સમયમેં (અર્થાત્) ઉસ કાલમેં. જિસ સમય જ્ઞાનકી અલ્પ પર્યાય હૈ ઔર રાગ આદિ હૈ, તબ ઉસ સમય જ્ઞાન ઉસે જાનતા હૈ. વહ જાનનેમેં આતા હુઆ પ્રયોજનવાન હૈ. ઉસકા અર્થ કિ, વહાં પરકો જાનતા હૈ, ઐસા ભી વ્યવહાર કહા હૈ. પરંતુ યહાં તો ઉસસે ભી નિકાલ દિયા કિ અપની પરિણતિકો હી જાનતે હૈં. બાકી રાગકો જાનના કહેના – વહ તો અસદ્ભુત ઉપચાર હૈ. આહાહા ! વિશેષ લેંગે....

પ્રવચન નં. ૧૨

શક્તિ-૧૦,૧૧ - તા. ૨૨-૦૮-૧૯૭૭

विश्वविश्वविशेषभावपरिणतात्मज्ञानमयी सर्वज्ञत्वशक्ति: ।।१०।।
नीरूपात्मप्रदेशप्रकाशमानलोकालोकारमेचकोपयोगलक्षणा स्वच्छत्वशक्ति: ।।११।।

સમયસાર શક્તિકા અધિકાર ચલતા હૈ. ૧૦ વીં શક્તિ. ‘‘**સમસ્ત વિશ્વકે વિશેષ ભાવોંકો...**’’ સર્વજ્ઞ શક્તિમેં બહુત ગંભીરતા હૈ. સર્વજ્ઞ શક્તિ હૈ ઉસકા પરિણમન અપનેસે હોતા હૈ. ઇસલિયે કહા કિ, ‘‘**સમસ્ત વિશ્વકે વિશેષ ભાવોંકો જાનનેરૂપસે પરિણમિત...**’’ સમજમેં આયા ? સૂક્ષ્મ હૈ.

સર્વજ્ઞ શક્તિ જો ત્રિકાલ હૈ વહ સર્વ ભાવોંકો જાનનેરૂપ વર્તમાનમેં પરિણમિત હોતી હૈ. હૈ ? ‘‘**ઐસે આત્મજ્ઞાનમયી સર્વજ્ઞત્વ શક્તિ...**’’ ઉસમેં બહુત તકરાર હૈ ના ? વે કહતે હૈં કિ, સર્વજ્ઞ શક્તિ હૈ, વહ સર્વકી અપેક્ષા રખતી હૈ, ઇસલિયે યહ વ્યવહાર સર્વજ્ઞ હૈ. (લેકિન) ઐસા નહીં (હૈ). આત્મામેં સર્વજ્ઞ સ્વભાવ – શક્તિ (હૈ). ઉસકી પ્રતીતિ કરનેસે, ઉસકે સન્મુખ હોનેસે અથવા સર્વજ્ઞ શક્તિકા ધરનેવાલા ભગવાન આત્મા ! ઉસકા આશ્રય કરનેસે પ્રથમ સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ. ઇસ સમ્યગ્દર્શનમેં સર્વજ્ઞ શક્તિ – કેવલજ્ઞાન શ્રદ્ધામેં ઉત્પન્ન હુઆ. ક્યા કહા ? શ્રદ્ધાપને કેવલજ્ઞાન હુઆ. સૂક્ષ્મ બાત હૈ. જો શ્રદ્ધામેં આત્મા અલ્પજ્ઞ હૈ અથવા સર્વજ્ઞ શક્તિ નહીં, ઐસી જો દૃષ્ટિ થી, વહ મિથ્યાદૃષ્ટિ હૈ. આહાહા ! એક પ્રશ્ન બહુત ચલા થા ન ? કિ જગતમેં સર્વજ્ઞ હૈ કિ નહીં ? તો પ્રશ્નકા ઐસા ઉત્તર દિયા કિ, ‘‘સર્વજ્ઞકી સર્વજ્ઞ જાને’’ અરે પ્રભુ ! ક્યા કરે ભાઈ ! આહાહા !

આત્મા પદાર્થ હૈ. ઉસમેં સર્વજ્ઞ – ‘જ્ઞ’ સ્વભાવ કહો કિ સર્વજ્ઞ સ્વભાવ કહો, ઉસકા યહી સ્વરૂપ હૈ. સર્વજ્ઞ સ્વભાવકો ધરનેવાલા શક્તિવાન આત્મા (હૈ). ક્યોંકિ ધર્મકા મૂલ તો સર્વજ્ઞ હૈ. સર્વજ્ઞસે ધર્મકી સ્થિતિ ઉત્પન્ન હુઈ હૈ. આહાહા ! તો સર્વજ્ઞ ક્યા હૈ ઔર સર્વજ્ઞ કૈસે પરિણમતિ હોતે હૈં ? વહ બાત તો ઉસકો જાનની પડેગી. આત્મામેં સર્વજ્ઞ શક્તિ – સ્વભાવ હૈ.

ઉસમેં ભી દો મત હૈં. શ્વેતાંબર કહતે હૈં કિ, કેવલજ્ઞાન સત્તારૂપ હૈ ઔર દિગંબર કહતે

हैं कि, (કેવલજ્ઞાન) શક્તિરૂપ હૈ. દોનોંમેં ફર્ક હૈ. (શ્વેતાંબર કહતે હૈં) કેવલજ્ઞાન હૈ, (લેકિન) ઉસ પર આવરણ હૈ, (લેકિન) ઐસા નહીં હૈ. કેવલજ્ઞાન હૈ વહ શક્તિરૂપ હૈ. ઉસકે પરિણમનમેં અલ્પજ્ઞતા હૈ, યહ ઉસકા આવરણ હૈ. સંપ્રદાયમેં તો બહુત ચર્ચા ચલી થી ન ! સત્તા હૈ ઔર આવરણ હૈ, ઐસા હોતા નહીં. શક્તિરૂપ હૈ (દોનોંમેં) ફર્ક હૈ. સત્તા ઔર શક્તિમેં બહુત ફર્ક હૈ. વે લોગ ઐસા કહતે હૈં, પ્રગટ હૈ ઔર આવરણ હૈ. યહાં થોડે ફર્કમેં બહુત ફર્ક હૈ. સમજમેં આયા ?

યહાં તો શક્તિરૂપ (હૈ). શક્તિ નામ તાકત. ઉસકી સર્વજ્ઞ હોનેકી તાકત – શક્તિ હૈ. યહ સર્વજ્ઞ શક્તિકી તાકત પરિણમનમેં જબ હોવે તો સર્વજ્ઞકી પરિણતિ આતી હૈ. આહાહા ! યહ સર્વજ્ઞ શક્તિ દ્રવ્યમેં ભી હૈ, ગુણમેં ભી હૈ ઔર ઉસકા પર્યાયમેં પરિણમન હોતા હૈ. ઇસલિયે ઐસી ભાષા હૈ દેખો ! ‘‘**વિશેષ ભાવોંકો જાનનેરૂપસે પરિણમિત...**’’ આહાહા !

શક્તિકા અધિકાર ચલતા હૈ. ઉસકા (ઐસા) સામર્થ્ય હૈ. પરંતુ જિસ સમય, જિસ કાલમેં ઇસ સામર્થ્યકા પરિણમન હોતા હૈ, ઉસી કાલમેં સર્વજ્ઞ શક્તિકા પરિણમન હોકર ઉસ કાલમેં સર્વજ્ઞપના પ્રગટ હોતા હૈ. આહાહા ! માર્ગ બહુત અલૌકિક હૈ, ભાઈ ! યહ સર્વજ્ઞ શક્તિ જાનનેરૂપસે પરિણમિત (હોતી હૈ). આહાહા ! યહાં પરકો જાનના ઐસા શબ્દ નહીં હૈ. ‘‘**વિશેષ ભાવોંકો જાનનેરૂપસે પરિણમિત...**’’ જો અનંત દ્રવ્ય, અનંત ગુણ આદિ ભેદરૂપભાવ હૈ, ઉસ સબકો, સર્વજ્ઞ એક સમયમેં જાનનેકી શક્તિ રખતે હૈં. સમજમેં આયા ?

(પ્રવચનસાર ૮૦ ગાથામેં) કહા કિ, ‘‘**जो जाणदि अरहंतं दव्वत्तगुणत्तपज्जयत्तेहिं**’’ જિસને અરિહંતકે દ્રવ્ય, ગુણ ઔર પર્યાયકો જાના, તો ઉસ પર્યાયમેં કેવલજ્ઞાન આયા. જગતમેં કેવલજ્ઞાનકી પરિણતિ હૈ ઉસકો જાના. વહ અપને આત્મામેં મિલાન કરતા હૈ કિ, મેરી પર્યાયમેં સર્વજ્ઞપના ક્યોં નહીં ? સમજમેં આયા ? ક્યોંકિ ઉનમેં સર્વજ્ઞ શક્તિ થી, તો સર્વજ્ઞ શક્તિકા પરિણમન ઉનકો હુઆ. મેરેમેં સર્વજ્ઞ શક્તિ હૈ તો પરિણમન ક્યોં નહીં ? સમજમેં આયા ? આહાહા ! મેરી દૃષ્ટિ અંતરમેં ગયી નહીં (ઔર) સર્વજ્ઞ શક્તિકા સ્વીકાર નહીં (હૈ). ઇસલિયે સર્વજ્ઞકી પરિણતિ નહીં હોતી હૈ. સમજમેં આયા ? અરિહંતકી પર્યાયકો જાને તો વહ અપને આત્માકો જાને ઔર ‘‘**मोहो खलु जादि तस्स लयं।**’’ ઉસકો દર્શનમોહકા નાશ હોતા હૈ.

સવેરે કહા થા કિ, મુખ્યવૃત્તિસે કેવલજ્ઞાન વર્તતા હૈ, યહ સાધારણ બાત હૈ. શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર (આત્મજ્ઞાનકો) પ્રાપ્ત થે. સમજમેં આયા ? તો કહતે હૈં કિ, જિનકે વચનકે યોગસે, વિચાર કરનેસે સર્વજ્ઞ શક્તિકી પ્રતીતિ હુઈ, ઐસે ભગવાનકો હમ નમસ્કાર કરતે હૈં. પરંતુ યહ સર્વજ્ઞ શક્તિકી પ્રતીતિ હુઈ – કેવલજ્ઞાન હૈ, ઐસા જો ખ્યાલમેં નહીં થા; (ઉસે) કેવલજ્ઞાન હૈ, પૂર્ણજ્ઞાન હૈ, ઐસી પ્રતીતિ હઈ તો શ્રદ્ધાપને કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન હુઆ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ઐસી બાત હૈ !

‘‘ણમો અરિહંતાણં’’ વહ તો ક્યા ચીજ હૈ, બાપૂ ! વૈસે કે વૈસે ભાષા તો અનંતબાર રટ લી. પરંતુ અરિ નામ વિકારકા નાશ કરકે જિન્હોંને સ્વઆશ્રયસે સર્વજ્ઞ પર્યાય પ્રગટ કી. (ઉન્હોંને) સર્વજ્ઞ પર્યાય પ્રગટ કી પરંતુ યહાં અભી જિસને (સર્વજ્ઞ પર્યાય) પ્રગટ નહીં કી, ઉસે પ્રતીતમેં આયા કિ, મૈં સર્વજ્ઞ સ્વરૂપ હું. તો પ્રતીતમેં આનંદ આયા. પ્રતીતમેં અતીન્દ્રિય આનંદ આયા. ઇસ આનંદકે કારણસે અંદર સારી ચીજકી પ્રતીતિ ઉત્પન્ન હુઈ. ઓહોહો ! સમજમેં આયા ?

યહાં કહતે હૈં કિ, શ્રદ્ધાપને કેવલજ્ઞાન હુઆ. સમ્યગ્દર્શનમેં શ્રદ્ધાપને કેવલજ્ઞાન હુઆ. દૂસરી બાત – વિચારદશાસે કેવલજ્ઞાન હુઆ. પહલે દર્શન લિયા, બાદમેં જ્ઞાન (લિયા), બાદમેં ચારિત્ર (લિયા). તીન બોલ લેંગે. સુનો ! આત્મા વસ્તુ અકેલે જ્ઞાનકા પિંડ, ‘જ્ઞ’ સ્વભાવી ત્રિકાલ ‘જ્ઞ’ સ્વભાવ (હૈ). ત્રિકાલ ‘જ્ઞ’ સ્વભાવમેં સર્વજ્ઞ સ્વભાવ શક્તિરૂપ હૈ. સમ્યગ્દર્શનમેં ઉસકી પ્રતીતિ હુઈ. શ્રદ્ધાપને કેવલજ્ઞાન નહીં થા (ઉસકી જગહ) પ્રતીતમેં કેવલજ્ઞાન હૈ, ઐસી પ્રતીત આયી તો શ્રદ્ધાપને કેવલજ્ઞાન પ્રગટ હુઆ. સૂક્ષ્મ બાત હૈ, ભગવાન ! આહાહા ! વિચારદશાસે કેવલજ્ઞાન પ્રગટ હુઆ. ક્યોંકિ જ્ઞાનકી પર્યાયમેં સારે જ્ઞેયકી પ્રતીતિ આતી હૈ. તો જ્ઞાનકી પર્યાયમેં ભી વિચારદશાસે કેવલજ્ઞાન આયા. શ્રદ્ધાપને (કેવલજ્ઞાન) આયા (ઔર) વિચારદશાસે ભી (કેવલજ્ઞાન) આયા. આહાહા ! થોડી સૂક્ષ્મ બાત હૈ. ઇચ્છાદશાસે કેવલજ્ઞાન આયા. તીન બોલ લિયે. પહલે દર્શન લિયા, બાદમેં જ્ઞાન, ફિર ઇચ્છા (લિયા). (ઇચ્છા) યાની ચારિત્ર. ભાઈ ! સર્વજ્ઞપના માનના યહ કોઈ અલૌકિક ચીજ હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ઐસે–ઐસે (તો) (ઉપર-ઉપરસે તો) સર્વજ્ઞ હૈ, અરિહંત હૈ ઐસા તો બહુત ગોખ લિયા. ગોખ લિયા સમજે ? (અર્થાત્) રટ લિયા. આહાહા !

ભગવાન આત્મા ! વર્તમાન જ્ઞાનકી પર્યાયમેં યહ સર્વજ્ઞ શક્તિ સ્વભાવરૂપ હૈ. ઐસા સ્વઆશ્રય કરકે સર્વજ્ઞપનાકા પરિણમન જિસકો હુઆ, ઉસ પરિણમનકી પ્રતીતિ પહલે સમ્યગ્દર્શનમેં હોતી હૈ. સમજમેં આયા ? શ્રદ્ધાપને કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન હુઆ. (પહલે) પ્રતીતમેં જ્ઞાનસ્વરૂપી પૂર્ણ નહીં થા. ‘મૈં તો અલ્પજ્ઞ ઔર રાગરૂપ હું’ (ઐસા પ્રતીતિમેં થા). વર્તમાન પર્યાયબુદ્ધિમેં અલ્પજ્ઞ ઔર રાગબુદ્ધિ થી. સર્વજ્ઞ ઔર કેવલજ્ઞાન (સ્વરૂપ) હૈ, ઐસી શ્રદ્ધા નહીં થી. આહાહા ! ઐસા માર્ગ ! ભગવાન આત્મા પૂર્ણાનંદ ચૈતન્યપ્રકાશકા તેજકા પુંજ હૈ. આહાહા ! યહ ચૈતન્યચંદ્ર, પ્રકાશકા પુંજ, શિતલતા, શાંતિ ઔર ઉપશમરસકા કંદ (હૈ). આહાહા ! ઐસા પ્રતીતમેં જબ આયા તો કહતે હૈં કિ, શ્રદ્ધાપને કેવલજ્ઞાન પ્રગટ હુઆ. (કેવલજ્ઞાનકો) નહીં માના થા ઔર (અબ) માના તો (કેવલજ્ઞાન) પ્રગટ હુઆ, (ઐસા કહતે હૈં). સૂક્ષ્મ બાત હૈ, ભાઈ ! વિચારદશાસે કેવલજ્ઞાન હુઆ. જ્ઞાનકી પર્યાયમેં સારે સર્વજ્ઞ સ્વભાવકી પરિણતિ ઐસી હૈ, ઉસકી પ્રતીત આ ગયી. જ્ઞાનમેં ભી આ ગયી.

રાતકો એક પ્રશ્ન હુઆ થા. ખંભા હોતા હૈ ન ખંભા ? ઉસકી હાંસ હોતી હૈ. હાંસ

(માને) એક ભાગ (હિસ્સા). એક ભાગ હૈ યહ અવયવ હૈ. (ઉસ એક ભાગકો દેખા તો) સારી ચીજ–અવયવીકા જ્ઞાન હો ગયા. યહ અવયવ ઇસ અવયવીકા હૈ. પૂરા ખંભા મતિજ્ઞાનકી પર્યાયમેં પ્રતીતિમેં આ ગયા. ઐસે મતિજ્ઞાન ઔર શ્રુતજ્ઞાનમેં સર્વજ્ઞ શક્તિકી પ્રતીતિ હુઈ. મતિજ્ઞાનકા જો અંશ (પ્રગટ) હુઆ, યહ કેવલજ્ઞાનકા અંશ હૈ. ઇસ અંશકો જિસને જાના ઉસને અંશીકો જાના. (જિસને) અવયવકો જાના ઉસને અવયવીકો જાના, ઐસા જયધવલમેં પાઠ હૈ. બાત થોડી સૂક્ષ્મ તો હૈ લેકિન માર્ગ તો યહ હૈ. સમજમેં આયા ?

ઇચ્છાદશાસે કેવલજ્ઞાન વર્ત રહા હૈ, ઐસા કહા. શ્રદ્ધાપને કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન હુઆ, વિચારદશાસે કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન હુઆ, ઇચ્છાદશાસે કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન હુઆ. ક્યોંકિ ઇચ્છા–ભાવના અબ કેવલજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરનેકી હૈ. સમજમેં આયા ? કહા ન ? “**જાનનેરૂપસે પરિણમિત...**” ઐસી જો પર્યાય હૈ, ઉસે પ્રગટ કરનેકી સમ્યક્દૃષ્ટિકો ઇચ્છા હુઈ તો ઇચ્છાદશાસે કેવલજ્ઞાન વર્ત (રહા હૈ), ઐસા કહનેમેં આયા હૈ. બહુત સૂક્ષ્મ બાત હૈ, બાપૂ ! વીતરાગકા ધર્મ બહુત સૂક્ષ્મ હૈ. એક બાત (હુઈ).

(અબ) દૂસરી (બાત). “**જાનનેરૂપસે પરિણમિત ઐસી આત્મજ્ઞાનમયી સર્વજ્ઞશક્તિ.**” સર્વજ્ઞ કહા તો પરકી અપેક્ષા આયી, ઐસા નહીં હૈ. યહ આત્મજ્ઞાનમયી અપની પર્યાય સર્વજ્ઞરૂપસે – આત્મજ્ઞાનમયી પરિણમિત હુઈ હૈ. અપને કારણસે સર્વકો જાનના ઔર અપનેકો જાનના, ઐસી આત્મજ્ઞાનમયી સર્વજ્ઞ શક્તિ (હૈ). પરકો જાનના ઐસા નહીં લેકિન સર્વકો ઔર અપનેકો જાને, ઐસી આત્મજ્ઞાનમયી શક્તિ (હૈ). આહાહા ! ક્યા કહા સમજમેં આયા ? માર્ગ–ધર્મ ઐસા સૂક્ષ્મ હૈ, ભાઈ ! ક્રિયાકાંડ કરતે-કરતે જિંદગી પૂરી હો ગયી, આહાહા !

યહાં કહતે હૈં કિ, સર્વજ્ઞશક્તિકે સ્વાશ્રયસે સર્વજ્ઞ પર્યાય પ્રગટ હુઈ હૈ. સર્વ હૈ તો ઉસકે જાનને કે લિયે પ્રગટ હુઈ હૈ, ઐસા ભી નહીં. સમજમેં આયા ? અભી શક્તિમેં બહુત વિરોધ હૈ. સમજમેં આયા ?

ખાણિયાચર્ચામેં સામનેવાલે પંડિત ઐસા કહતે હૈં કિ, સર્વજ્ઞશક્તિ હૈ ઇસમેં સર્વકી–પરકી અપેક્ષા આયી તો એક ધર્મ આત્મજ્ઞાનમયી હૈ ઔર એક પરકો જાનનેકા ધર્મ અંદર હૈ, ઐસે દો ધર્મ હૈ. (પરંતુ) દો ધર્મ નહીં–એક હી ધર્મ હૈ. આત્મજ્ઞાનમયી સર્વજ્ઞશક્તિ (કહા) હૈ લેકિન ધર્મ એક હી હૈ. સર્વજ્ઞપના કહો યા આત્મજ્ઞપના કહો, ઇસમેં વિવક્ષાકા કથનભેદ હૈ. વસ્તુભેદ નહીં હૈ. આહાહા ! ઐસી બાત હૈ. સમજમેં આયા ? સમજમેં આયે ઐસા હૈ, નહીં સમજમેં આયે ઐસા નહીં હૈ, બાપૂ ! ઉસમેં કેવલજ્ઞાન લેનેકી તાકત હૈ ન, પ્રભુ ! આહાહા !

એક સમયમેં ઉસ સમયકે કાલમેં, વહી કેવલજ્ઞાન પર્યાય ઉત્પન્ન હોનેકા સ્વકાલ હૈ, ઇસલિયે ઉત્પન્ન હોતી હૈ. પૂર્વકે ચાર જ્ઞાન થે ઔર (ઉસકા) વ્યય હોકર (કેવલજ્ઞાન) ઉત્પન્ન હુઆ, યહ વ્યવહાર હૈ, આહાહા ! યહ સર્વજ્ઞ પર્યાય–કેવલજ્ઞાન ઉસ સમયમેં ઉત્પન્ન હોનેકા સ્વકાલ હૈ. ઔર યહ કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય સર્વકો જાને ઇસલિયે પરકો જાનના ઉસમેં આયા, ઇતની

અપેક્ષા આયી, ઐસા નહીં હૈ. યહ સર્વજ્ઞપના વહી આત્મજ્ઞપના હૈ. સમજમેં આયા ? સર્વકો જાનનેરૂપ પરિણમન અપના અપનેસે સ્વ આશ્રિત હૈ, પરકે કારણ નહીં. લોકાલોક હૈ તો સર્વજ્ઞપનાકા પરિણમન હુઆ, ઐસા નહીં હૈ. સમજમેં આયા ? થોડા ફર્ક (લગે) લેકિન ઉસમેં બહુત ફર્ક હૈ.

યહ ચર્ચા તો હમારે (સાથ) ૫૦ સાલ પહલે બહુત હો ગયી થી. ૮૩કી સાલમેં દામનગરમેં એક સેઠ થે. વે કહતે થે કિ, યહ લોકાલોક હૈ તો સર્વજ્ઞપના ઉત્પન્ન હોતા હૈ. યહાં કહા કિ, યહ સર્વજ્ઞપનાકી પર્યાય અપનેસે અપને કારણસે સ્વઆશ્રયસે ઉત્પન્ન હુઈ હૈ. લોકાલોક હૈ ઇસલિયે ઉત્પન્ન હુઈ હૈ, ઐસા નહીં હૈ. જ્ઞેય હૈ તો જ્ઞાનકી પૂર્ણ પરિણતિ પ્રગટ હુઈ હૈ, ઐસા નહીં હૈ. અપને કારણસે પ્રગટ હુઈ હૈ, આહાહા !

લેકિન કિસે નક્કી – નિર્ધાર કરનેકી પડી હૈ ? અરે પ્રભુ ! બાપૂ ! તૂ કૌન હૈ ? ભાઈ ! તેરી શક્તિમેં સર્વજ્ઞપના પડા હૈ. ઇતના ઇસકા સામર્થ્ય હૈ ! રાગકો (કરનેકા) સામર્થ્ય તેરેમેં નહિ, અલ્પજ્ઞપને રહના ઐસા સામર્થ્ય તેરેમેં નહીં, આહાહા ! ઐસી બાત હૈ. લોગોંકે સાથ મેલ નહીં ખાયે ઇસલિયે બેચારે વિરોધ કરે.

અરે.. ભાઈ ! આત્મજ્ઞાન કહો કિ સર્વજ્ઞ કહો, એક હી શબ્દ હૈ. યહ શબ્દકા ફર્ક હૈ. આત્મજ્ઞાન યહ નિશ્ચય હૈ ઔર સર્વજ્ઞપના (હૈ), યહ વ્યવહાર હૈ, ઐસા નહીં. "**આત્મજ્ઞાનમયી..**" ઐસા કહા ન ? આત્મજ્ઞાનવાલા ઐસા ભી નહિ (કહા). લેકિન આત્મજ્ઞાનમયી (કહા), આહાહા ! આત્મજ્ઞાનમયી કૌન ? કિ સર્વજ્ઞ. આત્મજ્ઞાનમયી સર્વજ્ઞ. આહાહા ! એક સમયમેં સર્વજ્ઞકી પરિણતિ આત્મજ્ઞાનમયી હૈ. યહાં પરકે જ્ઞાનકી બાત નહીં હૈ. સમજમેં આયા ? પર સંબંધી અપના જ્ઞાન ઔર અપના (સ્વકા) જ્ઞાન, ઉસ સમયમેં અપનેસે પરિણમિત હુઆ હૈ. પરકો જાનતે હૈ તો સર્વજ્ઞ શક્તિ પ્રગટ હુઈ, ઐસા નહીં, આહાહા ! અરે.. ઐસી બાત હૈ. ઐસા સૂક્ષ્મ સમજકર કબ ધર્મ હો ? ઐસી બાત હૈ, આહાહા ! અરે ! સમજમેં નહીં આયે ઐસા નહીં હૈ. આહાહા ! ઉસે ખાત્રી (ભરોસા) હો જાયે ઔર અલ્પકાલમેં કેવલજ્ઞાન હોગા, ઐસા નિર્ણય આ જાયે. નિ:સંદેહ નિર્ણય હો જાયે. સમજમેં આયા ? ઉસકો ભગવાનકો પૂછના નહીં પડે, આહાહા ! ઐસે અંદરમેં આત્મામેં આત્મજ્ઞાનમયી અનુભૂતિમેં પ્રતીતિ હુઈ, 'મૈં તો અકેલી જ્ઞાનશક્તિ, સર્વજ્ઞ (શક્તિસે) ભરા પડા હું' આહાહા ! યહ સર્વજ્ઞશક્તિકે સ્વભાવકે આશ્રયસે પ્રતીતિ હુઈ. પ્રતીતિ ઐસે (હી) નહીં (હુઈ). જ્ઞાનમેં (શક્તિ) આયી નહીં ઔર પ્રતીતિ હુઈ, વહ પ્રતીતિ નહીં. (ઉસે પ્રતીતિ નહીં કહતે).

જ્ઞાનકી પર્યાયમેં સર્વજ્ઞ શક્તિ (સ્વરૂપ) ઐસા દ્રવ્ય લક્ષમેં આયા. જ્ઞાનકી પર્યાયમેં સર્વજ્ઞ શક્તિ ઔર સર્વજ્ઞ શક્તિકો ધરનેવાલેકા જ્ઞાન આયા. સર્વજ્ઞશક્તિ પર્યાયમેં નહીં આયી. અરે..! ઐસી બાતેં હૈં. સમજમેં આયા ? પરિણતિ શબ્દકા પ્રયોગ કિયા હૈ ન ? કલ બહુત લિયા થા. યહ (દો પદ) શ્રીમદ્‌મેં સે નિકલતે હૈં. ૩૧૩ પન્ને પર હૈ. શ્રીમદ્ રાજચંદ્રમેં સે પઢા ન ?

(હમને) તો હજારોં શાસ્ત્ર પઢેં હૈં.

યહાં કહતે હૈં, "**આત્મજ્ઞાનમયી સર્વજ્ઞશક્તિ...**" સર્વજ્ઞ આયા તો પરકી અપેક્ષા આયી, ઐસા નહીં હૈ. ઐસા કહતે હૈં. સમજમેં આયા ? આત્મજ્ઞાનમયી સર્વજ્ઞશક્તિ હૈ. સર્વજ્ઞશક્તિ કહો યા આત્મજ્ઞાનમયી કહો, એક હી ચીજ હૈ.

આત્મજ્ઞાન હૈ યહ નિશ્ચયસે હૈ ઔર સર્વજ્ઞ શક્તિ વ્યવહારસે હૈ, ઐસા નહીં હૈ. અથવા સર્વકો જાનનેકા સર્વજ્ઞ (રૂપ) પરિણમન હુઆ, યહ વ્યવહાર ઔર અપનેકો જાના વહ નિશ્ચય, ઐસા નહીં હૈ. પરકો ઔર અપનેકો જાનનેકી પરિણતિ અપનેસે, અપને કારણસે, અપની સત્તાસે પરિણમિત હુઈ હૈ. પર જ્ઞેયકી સત્તા હૈ તો સર્વજ્ઞપનાકા પરિણમન હુઆ, ઐસા નહીં હૈ. પરકી અપેક્ષા નહીં હૈ. આહાહા ! અરે..! ઐસી સૂક્ષ્મ બાતેં હૈં.

માર્ગ અલગ (હૈ). જિસકે ફલમેં અનંત કેવલજ્ઞાન (આયે). "સાદિ અનંત અનંત સમાધિસુખમાં'– જિસકા ફલ કેવલજ્ઞાન, અનંત આનંદ ઐસી આદિ (શરૂઆત) હો. પર્યાયમેં અનંત આનંદકી આદિ હુઈ ન ? અનાદિસે શક્તિ તો હૈ લેકિન (ભાન હુઆ તો) આદિ હુઈ–પ્રગટ હુઈ. 'સાદિ અનંત અનંત સમાધિ સુખમાં' જબસે કેવલજ્ઞાન હુઆ (તબસે ઉસકી) આદિ હુઈ. ક્યોંકિ શક્તિ તો અનાદિસે હૈ પરંતુ પ્રગટ હુઈ (યહ) આદિ (હુઈ). ઔર જબ આદિ હુઈ વહાં સાદિ અનંત અનંત સમાધિ, શાંતિ..શાંતિ..શાંતિ..શાંતિ (પ્રગટ હુઈ). 'ઉપશમરસ વરસે રે પ્રભુ તારા નયનમાં' (ઐસી) સ્તુતિ આતી હૈ. ઐસે કેવલજ્ઞાનમેં અકેલા ઉપશમરસ વર્ત રહા હૈ. આહાહા ! ઉપશમરસ યાની ચારિત્ર. ચારિત્ર યાની વીતરાગદશા. કેવલજ્ઞાન હુઆ તો સાથમેં યથાખ્યાત ચારિત્ર હુઆ. યથાખ્યાત યાની જૈસી વસ્તુ હૈ, ઐસી પર્યાયમેં પ્રસિદ્ધિ આયી. સર્વજ્ઞપનામેં ચારિત્રકી પૂર્ણ પર્યાય (પ્રગટ હુઈ). શાંતિ..શાંતિ..અકષાય સ્વભાવ..વીતરાગરસ..ઉપશમરસકી પરિણતિ પૂરી હો ગયી, આહાહા ! સમજમેં આયા ? યહ બાત પરિણમિતમેં સે ચલતી હૈ. યહ તો ગંભીર (માર્ગ હૈ) ભાઈ !

અમૃતચંદ્રઆચાર્ય દિગંબર સંત આકાશકે સ્થંભ (ધર્મકે સ્થંભ હૈ). આકાશકો સ્થંભ નહીં હોતા લેકિન વે તો ધર્મકે સ્થંભ (હૈ), આહાહા ! આકાશ હોતા હૈ ઉસકો સ્થંભ હોતા હૈ ? વૈસે યહ તો વીતરાગી પરિણતિકા સ્થંભ હૈ, ભગવાન ! ઇસ તરહ તુમ ભી ઐસે હો !

સ્વભાવમેં, શક્તિમેં, સામર્થ્યમેં, સત્વમેં, સત્‌કે ભાવમેં, સત્–વસ્તુ ઉસકે ભાવમેં સર્વજ્ઞશક્તિ હૈ. આહાહા ! ઐસી પ્રતીતિ જહાં હુઈ, તો (વર્તમાનમેં) સર્વજ્ઞકી પરિણતિ ભલે ન હો લેકિન સર્વજ્ઞકી પરિણતિકી પર્યાયમેં પ્રતીતિ આયી કિ, ઓહો ! ઇસમેં સે તો અબ સર્વજ્ઞકી પર્યાય હી પ્રગટ હોગી. મૈં અભી સર્વજ્ઞ પર્યાયમેં આઉંગા. બીજ ઉગી હૈ તો ૧૩વેં દિનમેં પુર્ણિમા હોગી, હોગી ઔર હોગી, આહાહા ! સમજમેં આયા ? આહાહા ! ઐસી બાતેં હૈં. દૂસરેકે સાથ કોઈ મેલ નહીં ખાયે. બાપૂ ! માર્ગ ઐસા હૈ, ભાઈ ! સમુદ્રમેં જૈસે લબાલબ પાની ભરા હો ઐસે ભગવાન જ્ઞાન શક્તિ ઔર આનંદ શક્તિસે લબાલબ ભરા હૈ, આહાહા ! ઉસકા

પરિણમન જબ હોતા હૈ (તો) ઉસકો આત્મજ્ઞાનમયી સર્વજ્ઞશક્તિ કહી.

સર્વજ્ઞ હૈ તો ઉસમેં પરકી અપેક્ષા હૈ હી નહીં. નિશ્ચયસે આત્મજ્ઞાનમયી સર્વજ્ઞશક્તિ હૈ. બાદમેં પરકો જાનના ઐસે કહના, વહ વ્યવહાર હો ગયા. પરંતુ (પરિણમન) નિશ્ચય હૈ. સમજમેં આયા ? ઐસા માર્ગ (હૈ), ભાઈ ! યહાં ક્લાસમેં શક્તિકા વર્ણન લેનેકો કહા થા, આહાહા !

યહ સબ જડકે–મિટ્ટીકે રજકણ ભિન્ન, કર્મકે રજકણ જડ–અચેતન ભિન્ન, પુણ્ય-પાપકે પરિણામ ભિન્ન, અલ્પજ્ઞ પર્યાય ભી જિસમેં નહીં હૈ, ઐસી ભિન્ન સર્વજ્ઞશક્તિ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઐસી બાત હૈ. રાગસે (ધર્મ) ઉત્પન્ન હોતા હૈ, યે બાત (યહાં) નહીં હૈ. ઐસા કહતે હૈં. વ્યવહાર રત્નત્રય કરતે-કરતે સમ્યગ્દર્શન હોગા, કેવલજ્ઞાન હોગા, ઐસા નહીં હૈ. યહાં તો સમ્યગ્દર્શનમેં ઐસી પ્રતીતિ આયી કિ, મૈં સર્વજ્ઞ શક્તિમયી હું, તો ઉસકી પૂર્ણ પરિણતિ અપનેસે હોગી. આત્મજ્ઞાનમયી સર્વજ્ઞ પરિણતિ હૈ, યહ મેરેસે ઉત્પન્ન હોગી ઔર ષટ્કારક પરિણમન હોકર પરકી અપેક્ષા રખે બિના ઉત્પન્ન હોગી. જ્ઞેય–લોકાલોક હૈ તો (ઉસકી) અપેક્ષા રખે બિના મેરી પર્યાય સર્વજ્ઞરૂપસે પરિણમેગી. ભૈયા ! ઐસી બાત હૈ. ભગવાન ! આહાહા ! ઐસા માર્ગ (હૈ). અરે ભગવાન ! તૂ કૌન હૈ પ્રભુ ? સમજમેં આયા ? આહાહા !

સમયસારમેં જયસેન આચાર્યકી ટીકામેં લિખા હૈ. એક ભાવ અગર યથાર્થ બૈઠે તો સર્વ ભાવ યથાર્થ બૈઠે. કોઈ ભી એક ભાવ ! સર્વજ્ઞ કહો, સર્વદર્શિ કહો, શક્તિ કહો, જ્ઞાન પર્યાય કહો, દ્રવ્ય કહો–એક ભાવ ભી યથાર્થરૂપસે જિસકો ખ્યાલમેં આયા તો સર્વ ભાવ ઉસકો યથાર્થ (રૂપસે) ખ્યાલમેં આતા હૈ. આહાહા ! યહાં યે ૯ વીં શક્તિ ઔર ૧૦ વીં શક્તિમેં તો ગજબ બાત હૈ ! ભૈયા ! આહાહા !

(ગ્વાલિયરસે એક મુમુક્ષુ આયે થે ઉનકો પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીકા બહુમાન કરનેકા ભાવ થા તો) પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીને કહા – હમારા ઔર બહનકા કુછ બાહરમેં દેના નહીં. ભગવાન ઔર દેવ, ગુરુ, શાસ્ત્રકી બાત કરો. હમ તો દેવ, ગુરુ, શાસ્ત્રકે દાસ હૈં, આહાહા ! બહનકો તો કહાં પડી હૈ ? બહન તો ધર્મ રત્ન હૈં. વહ કૌન હૈ, બાપૂ ? પહચાનના મુશ્કિલ પડે. સ્ત્રીકા દેહ, ઐસે શાંતિસે ચલે, બોલનેકા બહુત કમ, આહાહા ! યહ નવ ભવ (કા જાતિસ્મરણજ્ઞાન હૈ), યહ કૈસે બૈઠે ? ભાઈ ! નહીં બૈઠે તો વિશ્વાસ રખો ! દૂસરા ક્યા હો સકતા હૈ ? યહ ચીજ કોઈ બાહરમેં દિખાનેકી હૈ ? આહાહા !

યહાં આત્મજ્ઞાન ઔર સર્વજ્ઞપના, ઐસે દો (બાત) નહીં હૈં. આત્મજ્ઞાન કહો કિ સર્વજ્ઞપના કહો, દોનોં એક હી ચીજ હૈ. આત્મજ્ઞાન હૈ યહ નિશ્ચય પરિણતિ હૈ ઔર સર્વજ્ઞ હૈ યહ વ્યવહાર હૈ, ઐસે દો (બાત) નહીં હૈ. યહ તો દો હોકર એક (બાત) હૈ. સમજમેં આયા ? બાદમેં લોકાલોકકો જાનતે હૈં, ઐસા કહના યહ વ્યવહાર હૈ. યહ (પરિણમન) વ્યવહાર નહીં હૈ. યહ આત્મજ્ઞાનમયી સર્વજ્ઞશક્તિ, યહ તો નિશ્ચય હૈ. યહ બાહરકી વકાલતસે અલગ પ્રકારકી વકાલત હૈ. યહ ભગવાન બનનેકી વકાલત હૈ. ઔર વહ ભગવાન હૈ. હૈ વહ (ભગવાન)

હોગા. સ્વભાવ ઔર શક્તિરૂપસે (ભગવાન) હૈ. હૈ વહ હોગા નહીં હોગા કહાંસે આયા ?

સવેરે આયા થા ન ? આજ અચ્છા લિયા થા. સવેરે કલશ અચ્છા આયા થા. હિન્દી હો ઉન લોગોંકો સમજમેં આયે ઐસા થા. બહુત અચ્છી બાત આઈ. સુખરૂપ સાર (હૈ) ઔર દુઃખરૂપ અસાર (હૈ), આહાહા ! વહાં તો ઐસે લિયા. પુદ્ગલકે એક પરમાણુસે લેકર કર્મ, શરીર, વાણી, પૈસા, લક્ષ્મી, સ્ત્રીકા શરીર ઉસમેં જ્ઞાન ભી નહીં ઔર સુખ ભી નહીં. ઔર નિગોદકે જો અનંત જીવ હૈ, ઉસમેં જ્ઞાન ભી નહીં (ઔર સુખ ભી નહીં). (યહાં) શક્તિકી બાત નહીં હૈ. (લેકિન પરિણતિમેં) જ્ઞાન ભી નહીં ઔર સુખ ભી નહીં. નિગોદકે અનંત જીવ હૈં ઔર યહ શરીર અનંત પરમાણુકા સ્કંધ હૈ, ઉસકો જાનનેવાલેકો ભી જ્ઞાન ઔર સુખ નહીં. ક્યા કહા ? યહ સવેરે આયા થા કિ, સંસારી પ્રાણી (ઔર) અનંત નિગોદકે જીવ મલિનરૂપસે પરિણમનેવાલે (હૈં). ઇસકો પર્યાયમેં સુખ ભી નહીં ઔર જ્ઞાન ભી નહીં. વસ્તુમેં સુખગુણ હૈ, યહ તો ત્રિકાલી હૈ, ઉસકી બાત નહીં. ઔર ઐસે અનંત સંસારી પ્રાણી નિગોદકો ભી જાને, તો ઉસે જાનનેવાલેકો જ્ઞાન ભી નહીં ઔર સુખ ભી નહીં, આહાહા ! ઉસકો (નિગોદકે જીવકો) તો નહીં લેકિન ઉસકો જાનનેવાલેકો ભી નહીં. આહાહા !

યહાં તો શુદ્ધ ચૈતન્ય ભગવાન પૂર્ણાનંદકો (જાને, ઉસે જ્ઞાન ઔર સુખ હૈ). સંસારી લિયા હૈ ઇસલિયે સિદ્ધ ભી લિયા હૈ. સિદ્ધ ઔર શુદ્ધ આત્મા દોનોં સાથમેં હૈ. સિદ્ધકો–શુદ્ધકો જાને, ઉનકો જ્ઞાન ઔર સુખ હૈ. ઔર ઉસકો અપનેમેં હૈ (ઐસા) જાને તો ઉસકો ભી જ્ઞાન ઔર સુખ હોતા હૈ, આહાહા ! લેકિન ઉસે જાના કબ કહા જાયે ? કિ ભગવાન પૂર્ણ શુદ્ધ હૈ, અપના આત્મા ભી ઐસા હી પૂર્ણ શુદ્ધ હૈ. ઇસ શુદ્ધ (સ્વરૂપકી) દૃષ્ટિ કરનેસે, શુદ્ધકા આશ્રય–સ્વકા (આશ્રય) કરનેસે, જો જ્ઞાન હોતા હૈ, ઇસમેં સુખ હોતા હૈ ઔર જ્ઞાન હોતા હૈ. ઉસકો જ્ઞાન ઔર સુખ કહનેમેં આતા હૈ.

શુદ્ધાત્મામેં જ્ઞાન ઔર સુખ હૈ. (ઉસે) જાનનેવાલેકો જ્ઞાન ઔર સુખ હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

શ્રોતા : અકેલે સિદ્ધકો જાને તો સુખ હૈ કિ નહીં ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : સુખ હૈ. પરંતુ સિદ્ધકો જાના કબ કહા જાયે ? કિ, અપને સ્વરૂપમેં શુદ્ધતા (હૈ ઔર) મૈં સિદ્ધ સમાન હું, ઐસી દૃષ્ટિ હુઈ તબ જાના કહા જાયે.

શ્રોતા : અપને આત્માકી કોઈ જરૂરત નહીં હૈ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : ફિર તો (આત્મ કલ્યાણ) હો ગયા ! (જરૂરત) નહીં હૈ તો વહ પરદ્રવ્ય હૈ ઔર પરદ્રવ્યકા વિચાર યહ વિકલ્પ હૈ.

શ્રોતા : દુઃખરૂપ હૈ કિ નહીં ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : દુઃખ હૈ, આહાહા ! વહ તો મોક્ષપાહુડકી ૧૬વી ગાથામેં કહા ન ? 'પર દવાઓ દુગઈ' ભગવાન તો અલૌકિક બાતેં કરતે હૈં. તેરે દ્રવ્યકે અલાવા દૂસરે દ્રવ્ય

પર લક્ષ જાયેગા તો વિકલ્પ હી ઉત્પન્ન હોગા. પરંતુ વહાં તો ઐસા જાનકર આત્મામેં ઘુસ ગયા, ઉસકી બાત લી હૈ, આહાહા !

મેરી પર્યાયમેં સર્વજ્ઞપના નહીં ઔર ઉનકો સર્વજ્ઞપના (પ્રગટ) હુઆ, વહ કહાંસે હુઆ ? સર્વજ્ઞ શક્તિમેં સે હુઆ. ઉનકો સર્વજ્ઞ (શક્તિમેંસે) પર્યાય હુઈ, તો મેરી સર્વજ્ઞ પર્યાય મેરી સર્વજ્ઞ શક્તિમેં સે હોગી, તો ઉસકી દૃષ્ટિ સર્વજ્ઞ (શક્તિકો) ધરનેવાલે આત્મા પર જાતી હૈ. ઐસી બાત હૈ, બાપૂ ! ધીરે-ધીરે સમજના. ઐસી બાત હૈ, બાપૂ ! ક્યા હો સકતા હૈ ?

અરે..! લોગ વિરોધ કરે, ભાઈ ! ચૈતન્યસ્વરૂપ ભગવાન પૂર્ણાનંદકા નાથ ! ઐસે આત્મજ્ઞાનમયી સર્વજ્ઞશક્તિકી ગજબ બાત હૈ, બાપૂ ! ઇસમેં સે કિતના નિકાલના કિ યહ પૂરા નહીં હોતા. સમજમેં આયા ? યહ ૧૦વીં શક્તિ હુઈ. અબ ૧૧વીં (શક્તિ) લેતે હૈં.

"**અમૂર્તિક આત્મ પ્રદેશોંમેં..**" ક્યા કહતે હૈં ? કહતે હૈં કિ, ભગવાન (આત્મા) તો અમૂર્તિક આત્મ પ્રદેશી હૈ. આત્માકે અસંખ્ય પ્રદેશ હૈ, વહ તો અમૂર્ત હૈ. ઇસમેં કોઈ વર્ણ, રસ, સ્પર્શ, ગંધ નહીં હૈ. "**અમૂર્તિક આત્મ પ્રદેશોંમેં પ્રકાશમાન લોકાલોકકે આકારોંસે મેચક..**" લોક ઔર અલોકમેં જડ ભી આયા. ઉસ જડકા વર્ણ, ગંધ, રસ, સ્પર્શ ભી અમૂર્ત આત્મ પ્રદેશમેં જાનનેમેં આતા હૈ. વહ મૂર્ત (દ્રવ્ય) યહાં (આત્મામેં) નહીં આતા. સમજમેં આયા ?

સ્વચ્છત્વ શક્તિકા ઇતના સ્વભાવ હૈ કિ, અપને આત્મ પ્રદેશ અમૂર્ત હોને પર ભી મૂર્ત ઔર અમૂર્ત સબ ચીજકો, અપનેમેં, પરકી અપેક્ષા રખે બિના, સ્વચ્છતાકે કારણ સ્વચ્છ–શુદ્ધ પરિણમન હોતા હૈ.

શ્રોતા : લોક-અલોક હૈ તો હોતા હૈ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : ઐસા બિલકુલ નહીં. યહ સ્વચ્છતાકી બાત તો કહતે હૈં. દર્પણકા દૃષ્ટાંત દેંગે. યહ તો સર્વજ્ઞ (પરમાત્માકી) ભારી બાતેં (હૈં), આહાહા !

ભગવાનકે સમવસરણમેં ૧૦૦ ઇન્દ્રો જાતે હૈં. અરે..! સેંકડો કેસરીયા સિંહ જંગલમેં સે ચલતે-ચલતે, ધીરે-ધીરે સમવસરણમેં જાતે હૈં, આહાહા ! શેર ઔર ૨૫-૫૦ હાથકે લંબે કાલે નાગ જંગલમેં સે ચલકર સમવસરણમેં એક ક્ષણમેં ઉપર ચલે જાતે હૈં. સમવસરણમેં ૨૦ હજાર સીઢિયાં હૈં. ઐસે નાગ અંતર્મુહૂર્તમેં ચલે જાયે. આહાહા ! વહાં જાકર વીતરાગકી વાણી ઐસે (વિનયસે) સુને ! આહાહા ! શેર ઔર સિંહ દો પૈર નીચે રખતે હૈં ઔર દો પૈર ઐસે (રખતે હૈં). યહાં કુત્તે બૈઠતે હૈં ન ? નીચે બૈઠકર દો પૈર ઐસે રખે. ઇસ પ્રકાર સભામેં શેર ઔર સિંહ દોનોં પૈર નીચે રખકર (સુનને બૈઠતે હૈં), આહાહા !

શ્રોતા : વહ ભી સમજ સકતા હૈ ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : વહ ભી સમજ સકતા હૈ ઔર સમ્યગ્દર્શન પ્રાપ્ત કર લેતા હૈ. (તિર્યંચ ભી) આત્મા હૈ કિ નહીં ? આત્મા હૈ તો અંદર પૂર્ણ આનંદકા નાથ પડા હૈ. આહાહા ! ઐસા કહતે હૈં, વહ સમજ જાતે હૈં ? યે મનુષ્ય નહીં સમજતે હૈં ઔર (તિર્યંચ સમજ જાતા

હૈ) ? તુમ મનુષ્ય હો હી નહીં. તૂ તો આત્મા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? (સમવસરણમેં) સમ્યક્ પ્રાપ્ત કર લેતા હૈ ! અઢાઈ દ્વીપકે બાહર ઐસે શેર ઔર સિંહ અસંખ્ય હૈં. યહ મનુષ્ય ક્ષેત્ર હૈ (ઉસમેં) ૪૫ લાખ જોજનકા અઢાઈ દ્વીપ હૈ. ઉસમેં મનુષ્ય હૈ. બાદમેં અસંખ્ય દ્વીપ, સમુદ્રમેં મનુષ્ય નહીં હૈ ઔર અંતમેં આખીરકે સ્વયંભૂરમણ સમુદ્રમેં તો અસંખ્ય સમકિતી ઔર પાંચવેં ગુણસ્થાનવાલે તિર્યંચ (હૈં). હજાર યોજનકે લંબે નાગ, મગરમચ્છ પંચમ ગુણસ્થાનમેં આત્મ અનુભવ સહિત શાંતિકી વૃદ્ધિ કરતે (હુએ) બિરાજતે હૈં. આહાહા ! ઐસે તિર્યંચ હૈં ! ભગવાનકે આગમમેં પાઠ હૈ કિ, સ્વયંભૂરમણ સમુદ્રમેં અસંખ્ય મચ્છ સમકિતી, આત્મજ્ઞાની, જાતિસ્મરણ જ્ઞાનવાલે, અવધિજ્ઞાનવાલે પંચમ ગુણસ્થાનવાલે (બિરાજતે હૈં). સમ્યગ્દર્શન ઉપરાંત સ્વકા આશ્રય લેકર શાંતિ પ્રગટ કી હૈ. ઐસે હી (બિના આત્મ અનુભવ) ઉસકો બારહ વ્રતકા વિકલ્પ હો, વહ કોઈ શ્રાવકપના નહીં હૈ. શ્રાવકપના તો અંદર સ્વરૂપમેં રમણતાકી શાંતિ બઢ ગયી વહ શ્રાવકપના હૈ. સ્વયંભૂરમણ સમુદ્રમેં ઐસે અસંખ્ય પશુ–તિર્યંચ પડે હૈં. આહાહા ! ઔર દ્વીપમેં શેર, રીંછ, કૌએં, પોપટ, ચિડીયા, (સબ) ભગવાન આત્મા હૈ ન ? શરીર કહાં (આત્મા) હૈ ? દ્વીપમેં ઐસે અસંખ્ય સમકિતી પડે હૈં. દ્વીપમેં અસંખ્ય સ્થલચર હૈં ઔર પાનીમેં અસંખ્ય જલચર હૈં. ક્યા કહા સમજમેં આયા ? અસંખ્ય દ્વીપ હૈં ઇસમેં સ્થલચર હૈં, વહાં જલચર તો સ્થલમેં રહ સકે નહીં. સ્થલમેં રહનેવાલે નોળિયા, સર્પ વહ ભી સમકિતી હૈં. ભલે થોડે હૈં. એક સમકિતી ઔર અસંખ્ય મિથ્યાદૃષ્ટિ (હૈં) તો ભી વહાં અસંખ્ય સમકિતી હૈં. તિર્યંચકી સંખ્યા બહુત હૈ. પંચેન્દ્રિય તિર્યંચકી સંખ્યા બહુત હૈ.

એક બાર કહા થા ન ? (અનંતકાલમેં) સબસે થોડે મનુષ્યકે ભવ કરે. અનંતકાલમેં એક મનુષ્યભવ હો તો ભી અનંત હો ગયે. પ્રત્યેક પ્રાણીકો મનુષ્યકી સંખ્યાસે નારકીકા ભવ અસંખ્યગુના અનંતા ભગવાનને કહા (હૈ). ક્યા કહા ? મનુષ્યકી અનંતભવકી સંખ્યાસે નારકીકે ભવકી સંખ્યા અસંખ્ય ગુની અનંતી હૈ. તો મનુષ્ય ઇતને હૈં તો (નારકી) અસંખ્યગુના અનંતા કૈસે આયા ? પશુમેં સે (નરકમેં) આતે હૈ. મન બિનાકે પંચેન્દ્રિય ઔર મનવાલે પંચેન્દ્રિય પશુકી ઇતની સંખ્યા હૈ કિ, વહ સબ નારકીમેં જાતે હૈં. મનુષ્યકા એક ભવ ઔર અસંખ્ય નારકી; અબ મનુષ્ય મર જાયે તો નારકી અસંખ્યગુના કહાંસે આયા ? શાસ્ત્રમેં ભગવાન અસંખ્યગુના અનંતા ભવ કહતે હૈં. ઇસ તિર્યંચકી ઇતની સંખ્યા હૈ કિ, વહાંસે મરકે જાતે હૈં, આહાહા ! ઔર મનુષ્યભવસે નારકીકે જો અસંખ્યગુના અનંત ભવ, ઉસસે સ્વર્ગકા અસંખ્યગુના અનંત ભવ (કિયા). કહાંસે આયા ? નારકી મરકર સ્વર્ગમેં તો જાતે નહીં. મનુષ્ય તો અનંતવે ભાગમેં હૈં, તો વહાં નારકીકી સંખ્યા અસંખ્યગુની અનંતી હૈ. અભી તક ઉસસે અસંખ્યગુના અનંત જીવ સ્વર્ગમેં ગયે. કોઈ મનુષ્ય ભી સ્વર્ગમેં ગયે ઔર તિર્યંચકી સંખ્યા બહુત હૈ, વહ (ભી) સ્વર્ગમેં ગયે. કોઈ શુક્લલેશ્યા, પદ્મલેશ્યા આદિ ભાવ હોકર (સ્વર્ગમેં) ગયે, આહાહા !

દેવકે (ભવકી) સંખ્યા નારકીકે ભવસે અસંખ્યગુની અનંત (હુઈ). યે કહાંસે આયા ? (તિર્યંચમેં

સે આયે). સમજમેં આયા ? આહાહા ! અરેરે..દેખો ન ! યહ પશુ દિખતે હૈં ન ? બૈલકો દેખતે હૈં ન તો, ઐસા હો જાતા હૈ, આહાહા ! અરેરે..! યહ પ્રાણી કહાં જાયેગા ? ક્યોંકિ ધર્મ તો હૈ નહીં, પુણ્ય હૈ નહીં, આહાહા ! બેચારે પશુ ૨૫-૫૦-૬૦ સાલ (જીકર) મરકર નરકમેં જાયે અથવા તો પશુ મરકર પશુ હોતે હૈં. આહાહા ! પશુકી સંખ્યા બહુત હૈ.

અનંતકાલમેં પ્રત્યેક પ્રાણીને તિર્યંચમેં ઐસે અવતાર કિયે હૈં. સમજમેં આયા ? યહ તો પ્રત્યેક પ્રાણીને ઐસા કિયા હૈ. મનુષ્યકે અનંત ભવ કિયે, ઉસસે અસંખ્ય ગુના અનંત નારકીકે કિયે, ઉસસે અસંખ્યગુના અનંતા સ્વર્ગકે કિયે, ઔર ઉસસે અસંખ્યગુના અનંતા નિગોદકે કિયે. વહ તિર્યંચમેં આતા હૈ. એકેન્દ્રિય સે પંચેન્દ્રિય તક સબકો તિર્યંચ કહતે હૈં. આહાહા ! એક આત્મજ્ઞાન બિના મર ગયા, આહાહા !

યહાં કહતે હૈં, ભગવાન ! તો અમૂર્ત હૈ ન ! તો મૂર્ત (દ્રવ્ય) અંદરમેં આતા હૈ ? અંદરમેં મૂર્તકી પ્રતિછાયા પડતી હૈ ? નીમ દિખતા હૈ તો જ્ઞાનમેં નીમકા આકાર આતા હૈ ? વહ તો જડકા આકાર હૈ. વર્ણ, રસ, ગંધ, હરા રંગ હૈ, વહ યહાં આતા હૈ ? પરંતુ ઉસ સંબંધી જ્ઞેયાકારૂપ અપના જ્ઞાન અપનેસે પરિણમન કરતા હૈ. યહ જ્ઞેયાકાર (હુઆ) તો જડ હૈ ઇસલિયે (યહાં) જડરૂપ પરિણમિત હુઆ, ઐસા નહીં ઔર યહ મૂર્ત હૈ તો યહાં મૂર્તરૂપ પરિણમિત હોતા હૈ (ઐસા નહીં). આત્મા અમૂર્ત હૈ તો મૂર્ત કહાંસે આયા ? યહ તો પહલે શબ્દમેં કહા, આહાહા !

ભગવાન આત્માકા પ્રદેશ અમૂર્ત હૈ. ''**અમૂર્તિક આત્મ પ્રદેશોંમેં પ્રકાશમાન લોકાલોકકે આકારસે..**'' આકાર શબ્દકા અર્થ વહ વસ્તુ (યહાં) નહીં. પરંતુ ઉસ સંબંધીકા વિશેષ જ્ઞાન હૈ. સ્વચ્છતામેં ઉસ સંબંધીકા ઔર અપને સંબંધીકા વિશેષ જ્ઞાન હોતા હૈ. ઉસ જડકા આકાર યહાં આતા હૈ ? આકાર તો વર્ણ, રસ, સ્પર્શ, ગંધ જડ હૈ. યહ પત્થર હૈ, ઉસકા આકાર અંદર આતા હૈ ? પરંતુ આકારકા અર્થ – સ્વ-પર અર્થકા જ્ઞાન ઉસકા નામ આકાર કહતે હૈં. સ્વ ઔર પર પદાર્થકા જ્ઞાન હો ઉસકા નામ આકાર હૈ, આહાહા ! બાત-બાતમેં ફર્ક લગે. માર્ગ ઐસા (હૈ), બાપૂ ! આહાહા !

શ્રોતા : પ્રત્યેક બાત સમજને જૈસી લગે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : હાં, સમજને જૈસી લગે. આહાહા ! ''**અમૂર્તિક આત્મપ્રદેશોંમેં પ્રકાશમાન લોકાલોકકે આકારસે મેચક (અર્થાત્ અનેક–આકારરૂપ)..**'' સ્વકા ઔર પરકા આકાર માને જ્ઞાન. સ્વકા ઔર પરકા જ્ઞાન ઉસકા નામ યહાં આકાર કહતે હૈં. જ્ઞાનકો સાકાર કહતે હૈં ઔર દર્શનકો નિરાકાર કહતે હૈં. જ્ઞાનકો સાકાર કહતે હૈં તો પરકા આકાર આતા હૈ, ઇસલિયે સાકાર કહતે હૈં ? (ઐસા નહીં હૈ). પરંતુ વહ સ્વ-પર પ્રકાશક પરિણમિત હુઆ, ઉસકા નામ આકાર કહતે હૈં. વિશેષરૂપસે પરિણમન હુઆ ઉસકા નામ આકાર હૈ, આહાહા ! ઐસી બાતેં (હૈં), ભાઈ ! સુને તો સહી !

અરેરે...! ચૌરાસીકે અવતાર કર-કરકે (મર ગયા). યહાં અબજોપતિ બડા સેઠિયા હો ઔર મરકર દૂસરી ક્ષણમેં ૩૩ સાગરકી સ્થિતિમેં નરકમેં જાયે. આહાહા ! વહ પીડા ! ઉસકી પીડાકો દેખનેવાલેકો રોના આયે, ઐસી પીડા હૈ, પ્રભુ ! તુને ઐસી પીડા સહન કી હૈ, ભાઈ ! આહાહા ! સમજમેં આયા ? યહાં શરીર થોડા ઠીક હો, નિરોગી હો, પૈસે હો ઔર સ્ત્રી, પુત્ર કુછ ઠીક મિલે (હો) તો ઐસે (અભિમાનમેં) ચલતા હૈ ! લેકિન ક્યા હૈ ? બાપૂ ! ભગવાન ! તુજે યહ પાગલપન કહાંસે આયા ? પાગલ હૈ, પાગલ તૂ ! આહાહા ! શરીર થોડા સુંદર દિખે, ચમડી સુંદર દિખે, સવેરે ઉઠકર તેલ લગાયે, સવેરે સ્નાન કરકે આયનેમેં (દેખે), પાગલ હૈઊ! પાગલ જૈસે દેખતા હૈ (વૈસે દેખતા હૈ). બડા (આયના) હો તો પૂરા દિખે લેકિન છોટા આયના હો તો, ઐસે કરે ! ફિર બિંદિયા લગાયે ! કંગેસે ઐસે બાલ બનાયે ! અરે..! ક્યા કરતા હૈ ? બાપૂ ! ઐસે-ઐસે કરતા રહતા હૈ, આહાહા ! 'હાડ બલે જો લકડી, કેશ બલે જો ઘાસ' આહાહા ! લકડા જલતા હૈ વૈસે હડ્ડી જલેગી, બાપૂ ! યહ તો જડ હૈ ઔર તેલ લગાઈ હુઈ સબ ચમડી ઔર યહ લંબે બાલ, જૈસે ઘાસ જલતા હૈ વૈસે સ્મશાનમેં જલેગા, ભાઈ ! આહાહા ! સમજમેં આયા ?

યહાં કહતે હૈં, પ્રભુ ! તૂ અમૂર્તિક હૈ ન ? તો તેરે જ્ઞાનમેં યહ મૂર્ત આતા હૈ, તો ક્યા મૂર્તપનાકા આકાર આતા હૈ ? સમજમેં આયા ? એક તો અમૂર્તિક આત્મ પ્રદેશ ઉસમેં લોકાલોક પ્રકાશમાન (હોતા હૈ). લોક-અલોકમેં મૂર્ત ઔર જડ સબ આ ગયે. આહાહા ! ઔર આકાર માને વિશેષતા. ઉસકા સબ વિશેષાકાર જ્ઞાનમેં જ્ઞાનકી પરિણતિ હોતી હૈ. જ્ઞાનકી જ્ઞેયાકારરૂપ પરિણતિ. જ્ઞેયાકાર યાની જડકા આકાર, ઐસે નહીં. પરંતુ જ્ઞેયકા જો સ્વરૂપ હૈ– ઉસ રૂપ જ્ઞાનકા પરિણમન હોના ઉસે યહાં આકાર કહનેમેં આતા હૈ. આહાહા ! ઔર વહ ભી મેચક; મેચક (અર્થાત્) અનેકરૂપ હુઆ. જ્ઞાનકી પર્યાયમેં એકરૂપ ન રહા. લોકાલોકકો જાનનેમેં જ્ઞાનકી પર્યાય અનેકરૂપ હુઈ, આહાહા !

''**મેચક (અર્થાત્ અનેક આકારરૂપ)..**'' ઐસે કહા ન ? મેચક યાની અનેક. ''**ઐસા ઉપયોગ**'' અર્થાત્ જાનના. ''**.. ઐસા ઉપયોગ જિસકા લક્ષણ હૈ ઐસી સ્વચ્છત્વશક્તિ.**'' પહલી ચિતિ શક્તિ આયી થી. ઉસમેં બાદમેં ભેદ કરકે દર્શન-જ્ઞાન આયા. ઉસકો અલગ દેખકર દર્શનમેં સર્વદર્શિ ઔર જ્ઞાનમેં સર્વ જ્ઞાન આયા. અબ સ્વચ્છત્વ શક્તિ ભિન્ન લેતે હૈં. ઐસી અંદરમેં જ્ઞાનકી કોઈ નિર્મલતા હૈ, ઐસા કહતે હૈં. ઐસી સ્વચ્છતા–નિર્મલતા હૈ કિ લોકાલોક જિસમેં મૂર્ત ઔર અમૂર્ત પ્રકાશમાન (હોતા હૈ). આત્માકે અમૂર્ત પ્રદેશમેં જ્ઞાન હોતા હૈ. સમજમેં આયા ? દૃષ્ટાંતસે સમજમેં આયેગા.

''**જૈસે દર્પણકી સ્વચ્છત્વશક્તિસે ઉસકી પર્યાયમેં ઘટપટાદિ પ્રકાશિત હોતે હૈં..**'' ઘટપટ વહાં નહીં જાતે. લેકિન ઘટપટ સંબંધીકી સ્વચ્છતા વહાં દેખનેમેં આતી હૈ. સમજમેં આયા ? યહાં અગ્નિ હૈ ઔર બર્ફ હૈ તો અગ્નિ ઐસે–ઐસે હોતી હૈ તો યહાં દર્પણમેં (ભી) ઐસે-

ઐસે હોતી હૈ. ઉસ (દર્પણમેં) અગ્નિ નહીં હૈ. વહ દર્પણકા સ્વચ્છ શક્તિકા પરિણમન હૈ. અંદર અગ્નિ દિખતી હૈ પરંતુ (વાસ્તવિક) અગ્નિ નહીં હૈ. વહ તો દર્પણકી સ્વચ્છશક્તિ હૈ. સમજમેં આયા ? વહ દર્પણકી પર્યાય હૈ. અગ્નિકી પર્યાય વહાં આયી નહીં હૈ. અગ્નિમેં હાથ જલતા હૈ, (લેકિન) વહાં (દર્પણમેં) શરીર રખે તો જલતા હૈ ? વહ તો દર્પણકી પર્યાય હૈ. ઐસે ભગવાન (આત્માકી) સ્વચ્છતાકી પર્યાયમેં લોકાલોક (પ્રકાશિત હોતે હૈં). ઘટપટ જૈસે દર્પણમેં દિખતે હૈં (તો) વહ ઘટપટ વહાં નહીં હૈ, વહ તો (દર્પણકી) સ્વચ્છતાકી પર્યાય હૈ. આહાહા ! ઐસે લોકાલોક જાનનેમેં આતા હૈ વહ સ્વચ્છતાકી પર્યાય હૈ. આહાહા ! ઉસને દરકાર નહીં કી હૈ ઔર ઐસે હી જીંદગી ખત્મ કર દી. અરે ! મેરા ક્યા હોગા ? મૈં કહાં જાઉંગા ? (ઉસકા વિચાર નહીં કરતા હૈ), આહાહા !

ભગવાન તો ઐસા કહતે હૈં, દેખો ! “ **ઘટપટ આદિ પ્રકાશિત હોતે હૈં,** “**..ઉસી પ્રકાર આત્માકી સ્વચ્છત્વ શક્તિસે..**” સ્વચ્છત્વ (અર્થાત્) વહ અપની નિર્મલતાકે કારણસે લોકાલોક દિખનેમેં આતા હૈ. વહ લોકાલોક નહીં (દિખતા) લેકિન લોકાલોક સંબંધી અપની સ્વચ્છતાકી પર્યાય દેખનેમેં આતી હૈ. સમજમેં આયા ? વિશેષ કહેંગે...

❁

ક્રમબદ્ધપર્યાયનો સિદ્ધાંત તો સર્વ આગમના મંથનનો સાર છે. આ વાત અહીંથી (પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીથી) બહાર આવી છે. એ પહેલા આ વાત હિંદુસ્તાનમાં ક્યાંય ન હતી. ક્રમબદ્ધ એ પરમ સત્ય છે. જે કાળે જે થવાનું છે તે જ થશે. તેને ઇન્દ્ર, નરેન્દ્ર કે જિનેન્દ્ર પણ ફેરવવા સમર્થ નથી. ક્રમબદ્ધમાં (જ્ઞાયકપણું) અકર્તાપણું સિદ્ધ કરે છે. આના સંસ્કાર પાડ્યા હશે તે સ્વર્ગમાં જશે ને ત્યાંથી સમકિત પામશે. **(પરમાગમસાર–૫૧૭)**

પ્રવચન નં. ૧૩

શક્તિ-૧૧,૧૨ - તા. ૨૩-૦૮-૧૯૭૭

नीरूपात्मप्रदेशप्रकाशमानलोकालोकारमेचकोपयोगलक्षणा स्वच्छत्वशक्तिः ।।११।।
स्वयंप्रकाशमानविशदस्वसंवित्तिमयी प्रकाशशक्तिः ।।१२।।

સમયસાર શક્તિકા અધિકાર (ચલ રહા) હૈ. યહ આત્મ પદાર્થ હૈ વહ અનંત શક્તિકા સંગ્રહાલય હૈ. ઇસમેં અનંત શક્તિ નામ સ્વભાવ નામ ગુણ (હૈ) ઉસકા સંગ્રહ–આલય (માને) સ્થાન હૈ. આહાહા ! આત્માકી અંતર અનંત શક્તિકા જ્ઞાન કરકે, શક્તિવાન પર દૃષ્ટિ દેના ઉસકા નામ સમ્યગ્દર્શન હૈ. યહ ધર્મકી પહલી શુરૂઆત હૈ. યહાં તો શક્તિકા વર્ણન હૈ. સમયસારમેં દ્રવ્યદૃષ્ટિકા અધિકાર હૈ તો શક્તિકા અધિકાર લિયા હૈ. ઇન શક્તિયોંકા આધાર આત્મા હૈ. શક્તિ આધેય હૈ (ઔર) આત્મા આધાર હૈ. ઐસા ભેદ ભી જિસમેં નહીં, ઐસે આત્મા પર જ્ઞાનકી પર્યાયકો ઝુકાનેસે, અપની જ્ઞાનકી પર્યાયમેં ભાન હુઆ ઉસમેં પ્રતીત કર લેના, ઉસકા નામ સમ્યક્જ્ઞાન ઔર સમ્યગ્દર્શન હૈ. કઠિન બાત હૈ.

લોગોંકો યહ બાત કઠિન લગતી હૈ. વ્યવહારસે નહીં હોતા હૈ, તો એકાંત હૈ, ઐસા કહતે હૈં. ઉપાદાનમેં નિમિત્તસે હોતા હૈ, નિશ્ચયમેં વ્યવહારસે હોતા હૈ. ઔર (પર્યાય) ક્રમસર હોતી હૈ ઇસમેં કભી અક્રમપને (ભી) હો, અનિયતપને હો, ઐસા કહતે હૈં. અરે ભગવાન !

શ્રોતા : ઇન તીનોં બાતોંમેં એકાંતવાદ કરતે હૈં કિ તીનો બાતેં જૂઠી હૈં ?

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : ઉસકી તીનોં (બાતેં) જૂઠી હૈં. વસ્તુ સ્થિતિ ઐસી હૈ, ભાઈ ! કલ તો ૩૭૨ ગાથામેં આયા થા. કુંભાર ઘડા કરતા હૈ, ઐસા હમ તો દેખતે નહીં. મિટ્ટીસે ઘડા હોતા હૈ. ઉપાદાન તો ધ્રુવ મિટ્ટી હૈ ઔર ઘડેકી પર્યાય ક્ષણિક ઉપાદાન હૈ. આહાહા ! ઇસમેં નિમિત્ત કુછ કરતા નહીં. નિમિત્ત હો (ભલે લેકિન) નિમિત્ત પરમેં કુછ કરતા હૈ, યહ બાત તીનકાલમેં (નહીં હૈ). જૈન દર્શનકે સ્વભાવમેં યહ બાત નહીં હૈ. સમજમેં આયા ? ઐસા વ્યવહાર હો વહ ભી નિશ્ચયકી અપેક્ષાસે તો નિમિત્ત હૈ; પરંતુ યહ શુભરાગ આત્માકે સ્વભાવકી પ્રાપ્તિમેં સહાય(રૂપ) હો, ઐસા નહીં (હૈ). આહાહા ! લોગોંકો કઠિન લગતા હૈ.

સવેરે કળશટીકામેં આયા થા. કઠિન તો હૈ. અતિ હી કઠિન તો હૈ પરંતુ અશક્ય નહીં, આહાહા ! કઠિન હૈ નામ અભ્યાસ નહીં (હૈ). અનાદિકા અભ્યાસ શરીર મેરા, રાગ મેરા, પુણ્ય મેરા, પૈસા મેરા, ઐસી દૃષ્ટિમેં ઉસસે ભેદ કરનેકા તો અભ્યાસ નહીં ઔર અભ્યાસ બિના વહ પ્રાપ્ત હોતા નહીં. સમજમેં આયા ?

યહાં સ્વચ્છત્વ શક્તિ ચલતી હૈ. જૈસે દર્પણમેં ઘટ-પટ આદિ પ્રકાશિત હોતે હૈં, વહ ઘટ-પટ (ઉસમેં) નહીં (બલ્કિ) વહ દર્પણકી પર્યાય હૈ. દર્પણમેં સામને ઘટપટ, અગ્નિ યા બર્ફ આદિ હો (ઉસમેં બર્ફ) પીઘલતા હો, ઐસા દિખે તો બર્ફ ઔર ઘટપટ (ઉસ) દર્પણમેં નહીં. વહ તો દર્પણકી સ્વચ્છતાકી અવસ્થા હૈ. ઐસે ભગવાન આત્મા અમૂર્ત અસંખ્ય પ્રદેશી ચીજમેં લોકાલોકકા ભાસ હોતા હૈ. (તો) લોકાલોક (આત્મામેં) નહીં. યહાં સ્વચ્છત્વકી શક્તિકી પર્યાયમેં લોકાલોક ભાસિત હોતા હૈ – યહ સ્વચ્છત્વ શક્તિકા હી પરિણામ હૈ. લોકાલોકસે પરિણમન હૈ, ઐસા નહીં હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

ઐસે તો સર્વવિશુદ્ધ અધિકારમેં આતા હૈ કિ, લોકાલોકમેં કેવલજ્ઞાન નિમિત્તહૈ. ક્યા કહા ? સારા લોકાલોક અનંત સિદ્ધોં, અનંત નિગોદકે જીવ ઉસમેં કેવલજ્ઞાન નિમિત્ત હૈ. ઉસકા અર્થ ઐસા નહીં હૈ કિ, કેવલજ્ઞાનને લોકાલોક બનાયાહૈ. સમજમેં આયા ? કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય લોકાલોકમેં નિમિત્ત હૈ. ઉસકા અર્થ ઐસા નહીં કિ, લોકાલોકકો જ્ઞાનકી પર્યાયને બનાયા હૈ. દૂસરી બાત, યહાં લોકાલોકકા જ્ઞાન હુઆ તો (ઉસમેં) લોકાલોક નિમિત્ત હૈ. પરંતુ યહાં સ્વચ્છતાકી પર્યાયમેં જો પ્રત્યક્ષ અનુભવ હુઆ ઉસકા લોકાલોક કર્તા નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

વહ આયા ન ? "**અમૂર્તિક આત્મપ્રદેશોંમેં પ્રકાશમાન લોકાલોકકે આકાર....**" આકાર નામ વિશેષતા. જગતકા – જડકા આકાર યહાં આતા નહીં પરંતુ જો ઉસકા વિશેષ સ્વભાવ હૈ, ઉસકા જ્ઞાન યહાં અપનેસે હોતા હૈ. આહાહા ! "**...મેચક (અર્થાત્) અનેક આકારરૂપ...**" જ્ઞાનકી સ્વચ્છતાકી પર્યાયમેં જો અનેકરૂપતા આઈ, વહ અપની પર્યાયકા સ્વભાવ હૈ. અનેક હૈ તો અનેકરૂપ પરિણમન હુઆ, ઐસા નહીં. આહાહા ! ઐસી ભારી બાતેં હૈં !

"**(અનેક આકારરૂપ) ઐસા ઉપયોગ જિસકા લક્ષણ હૈ ઐસી સ્વચ્છત્વ શક્તિ.**" યહ સ્વચ્છત્વ શક્તિ અનંત શક્તિમેં નિમિત્ત હૈ ઔર અનંત શક્તિમેં સ્વચ્છત્વ શક્તિકા રૂપ ભી હૈ. આહાહા ! જ્ઞાન સ્વચ્છ, દર્શન સ્વચ્છ, આનંદ સ્વચ્છ, સમકિત સ્વચ્છ, ત્રિકાલી શ્રદ્ધા સ્વચ્છ, શાંતિ સ્વચ્છ, અસ્તિત્વ સ્વચ્છ, વસ્તુત્વ સ્વચ્છ, કર્તા સ્વચ્છ, કર્મ સ્વચ્છ, કરણ સ્વચ્છ, ષટકારકકી શક્તિયાં ભી સ્વચ્છ. આહાહા ! યહાંકી (બાત) લોગોંકો બેચારોંકો એકાંત લગતી હૈ. પરંતુ ક્યા હો સકતા હૈ ?

શ્રોતા : વ્યવહારસે કુછ લાભ હોતા હૈ, ઇતના આપકો કહના હૈ ?

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : ઇસસે લાભ હોતા હૈ, ઐસા ભગવાન કહતે હૈં. તેરી અનંત શક્તિયાં સ્વચ્છપને પરિણમન કરે, ઐસા તેરા સ્વભાવ હૈ. રાગ અસ્વચ્છ હૈ, તો ઉસકે કારણસે (શક્તિ)

પરિણમન કરે, (ઐસા નહીં હૈ). યહ લોગોંકો કઠિન પડતા હૈ. સમજમેં આયા ? વ્યવહાર હો, નિમિત્ત હો, ઇસકી કૌન ના કહતા હૈ ? પરંતુ નિમિત્તસે પરમેં કાર્ય હોતા હૈ, (ઐસા નહીં હૈ).

યહ તો અભી એક બડે વિદ્વાનને કબૂલ કિયા કિ, સોનગઢવાલે નિમિત્તકો નહીં માનતે હૈં, ઐસા નહીં હૈ. (બલ્કિ) નિમિત્તસે પરમે કુછ હોતા હૈ, યહ નહીં માનતે. તો યહ બાત બરાબર હૈ. ઔર ક્રમબદ્ધ માનતે હૈં તો ક્રમબદ્ધ (ભી) યથાર્થ હૈ. સમજમેં આયા ? દ્રવ્યકી વ્યવસ્થિત ક્રમસર પર્યાય અપનેસે હોતી હૈ. ગુણ અક્રમવર્તી (હૈ) ઔર પર્યાય ક્રમવર્તી (હૈ). ક્રમવર્તીકા અર્થ ક્રમસે વર્તન કરનેવાલા. સમજમેં આયા ? ઐસી પર્યાય ક્રમે-ક્રમે હોતી હૈ યહ નિશ્ચય હૈ. (બાહરમેં) નિમિત્ત હો પરંતુ યહાં નિમિત્તને કોઈ પર્યાયકી રચના કી હૈ, (ઐસા નહીં હૈ). નયી પર્યાય હુઈ વહ હોનેવાલી થી તો હુઈ. નિમિત્ત આયા તો દૂસરી (પર્યાય) હુઈ, ઐસા નહીં હૈ.

‘‘**આત્માકી સ્વચ્છત્વ શક્તિસે ઉસકે ઉપયોગમેં લોકાલોકકે આકાર પ્રકાશિત હોતે હૈં.**’’ આહાહા ! લોકાલોક (જ્ઞાનમેં) નિમિત્ત તરીકે હો પરંતુ સ્વચ્છતાકી પરિણમન શક્તિ હૈ ઉસમેં નિમિત્ત કુછ કરતા નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? અબ ૧૨ વીં શક્તિ લેતે હૈં.

યહ સૂક્ષ્મ શક્તિ બહુત અચ્છી હૈ. ‘‘**સ્વયં પ્રકાશમાન વિશદ્ (–સ્પષ્ટ) ઐસી સ્વસંવેદનમયી (સ્વાનુભવમયી) પ્રકાશ શક્તિ.**’’ ગજબ કામ કિયા હૈ ! આહાહા ! પ્રભુ ! એકબાર સુન તો સહી. યહાં તેરી સ્વતંત્રતાકી પુકાર હૈ. સમજમેં આયા ? દુનિયા માને ન માને ઉસકે સાથ કોઈ સંબંધ નહીં. સત્યકો સંખ્યાકી જરૂરત નહીં હૈ કિ, બહુત (લોગ) માને તો યહ સત્ય (હૈ) ઔર થોડે માને તો યહ અસત્ય (હૈ). ઐસા કુછ હૈ નહીં. આહાહા !

ક્યા કહતે હૈં ? પ્રભુ ! તેરેમેં ઐસી એક શક્તિ હૈ. ‘‘સ્વયં અપનેસે પ્રકાશમાન સ્પષ્ટ...’’ આહાહા ! આત્મામેં પ્રકાશ શક્તિકે કારણસે અપનેમેં પ્રત્યક્ષ અપના જ્ઞાન – સ્વસંવેદન હોતા હૈ, યહ પ્રકાશ શક્તિકે કારણસે હોતા હૈ. આત્મા અપનેસે સ્વયં પ્રત્યક્ષ હોતા હૈ. ‘સ્વ’ (અર્થાત્) અપનેસે. ‘સં’ (માને) પ્રત્યક્ષ. ‘વેદન’ હોતા હૈ. ઐસી યહ શક્તિ હૈ. આહાહા ! રાગકી અપેક્ષાસે યહાં પ્રત્યક્ષ વેદન હોતા હૈ, ઐસા નહીં. નિમિત્તકી અપેક્ષાસે પ્રત્યક્ષ વેદન હોતા હૈ, ઐસા નહીં. સૂક્ષ્મ બાત હૈ, ભગવાન ! પ્રકાશ શક્તિ સ્વયં અપનેસે સ્વસંવેદનમયી – પ્રત્યક્ષ વેદનમયી શક્તિકા (યહ) કાર્ય હૈ.

સમ્યગ્દર્શનમેં મતિજ્ઞાન ઔર શ્રુતજ્ઞાન દ્વારા પ્રકાશ શક્તિકે કારણ (સ્વસંવેદન હોતા હૈ). ઇસ પ્રકાશ શક્તિકા રૂપ અનંત શક્તિમેં હૈ. શ્રુતજ્ઞાન ઔર મતિજ્ઞાનમેં ભી પ્રત્યક્ષ હોનેકી શક્તિ હૈ. સૂક્ષ્મ બાત હૈ. પરોક્ષ રહના યહ ઇસકા સ્વભાવ હી નહીં, ઐસા કહતે હૈં. આહાહા ! ક્યા કહતે હૈં ? સ્વયં અપનેસે પ્રકાશમાન. પ્રત્યક્ષ સ્પષ્ટ નામ પ્રત્યક્ષ. સ્પષ્ટ પ્રત્યક્ષ ઐસી સ્વસંવેદનમયી – સ્વાનુભવમયી પ્રકાશ શક્તિ. આહાહા !

અપને આત્માકા, સ્વ આનંદકા અનુભવ હોના, યહ ઉસકી શક્તિકા હી કાર્ય હૈ. આહાહા ! વ્યવહાર હૈ તો સ્વાનુભવ શક્તિ કામ કરતી હૈ, ઐસા હૈ નહીં. સૂક્ષ્મ બાત હૈ, બાપૂ ! અનંતકાલ સંસારમેં રખડતે–રખડતે... અરે...! ચૌરાસીકે અવતારમેં કભી મનુષ્યપના પાયા, ઉસમેં ભી જૈન ધર્મકા સંપ્રદાય–વાડા તો મિલા. સમજમેં આયા ? પરંતુ (યહ સબ મિલનેકે બાદ ભી) યહ બાત સમજમેં ન આવે, પ્રભુ ! (તો ભવભ્રમણ ચાલૂ રહ જાયેગા). આહાહા ! પહલે શ્રદ્ધામેં ભી યહ બાત ન રુચે, ઉસે અનુભવ તો કહાંસે હો ? સમજમેં આયા ?

યહાં તો પરમાત્મા પુકાર કરતે હૈં. યહ પરમાત્માકી આવાજ હૈ. સંતોં આડતિયા હોકર પરમાત્માકા માલ જગતકે પાસ જાહિર કરતે હૈં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? પ્રભુ ! તેરેમેં એક શક્તિ ઐસી હૈ કિ, તૂ તેરેસે પ્રત્યક્ષ હો, ઐસી તેરી એક શક્તિ હૈ. સમજમેં આયા ? યહ તો જિંદગીમેં કભી સુના ભી નહીં. કમાઈ કરના, ખાના-પીના ઔર ભોગમેં જિંદગી પૂરી હો ગઈ. અરરર....! પ્રભુ ! તેરા કાર્ય ક્યા હૈ ? આત્માકા કાર્ય (તો) પડા રહા. રાગ, દયા, દાન, ભક્તિ ઔર પુણ્યકી ક્રિયા કરે તો વહ સમજે કિ, હમે કોઈ ધર્મ હુઆ. ભગવાન ! તેરેમેં ભગવાનને એક શક્તિ દેખી હૈ, આહાહા ! ‘‘**સ્વયં પ્રકાશમાન...**’’ (અર્થાત્) આત્મા અપનેસે પ્રકાશમાન (હૈ).

પ્રવચનસારકી ૧૭૨ ગાથા હૈ. ઉસમેં અલિંગગ્રહણ આયા હૈ ન ? અમૃતચંદ્રાચાર્યદેવને એક અલિંગગ્રહણકે ૨૦ અર્થ કિયે હૈં. ઉસમેં એક છટ્ઠા બોલ હૈ વહ યે હૈ. પહલે ઉસમેં ઐસા આયા કિ, આત્મા ઇન્દ્રિયસે જાનનેમેં આતા નહીં ઔર ઇન્દ્રિયસે આત્મા જાનતા નહીં. ઇન્દ્રિય પ્રત્યક્ષકા યહ વિષય નહીં. યહ તીસરા બોલ હૈ. મન ઔર ઇન્દ્રિયસે આત્મા જાનનેમેં આતા હી નહીં. આહાહા ! ઔર આત્મા ઇન્દ્રિયસે જાનનેકા કામ કરતા નહીં. આત્મા ઇન્દ્રિય પ્રત્યક્ષકા વિષય નહીં. વહ તો અણઇન્દ્રિય ભગવાન હૈ. આહાહા ! આત્મા ઇન્દ્રિય પ્રત્યક્ષકા વિષય નહીં. ઇન્દ્રિયોંસે પ્રત્યક્ષ જાનનેમેં આવે, ઐસા નહીં. આહાહા ! યહ તીન બોલ હુએ.

(યહાં તો) છટ્ઠા બોલ કહના હૈ. આત્મા દૂસરે દ્વારા અનુમાનસે જાનનેમેં આતા હૈ, ઐસા નહીં. એક અલિંગગ્રહણકે પાંચ અક્ષર હૈં. ઉસકે ૨૦ અર્થ કિયા હૈં. સબ છપ ગયા હૈ. આહાહા ! ક્યા કહા ? આત્મા દૂસરે દ્વારા અનુમાનસે જાનનેમેં આતા હૈ, ઐસા નહીં હૈ. આત્મા સ્વયં અનુમાનસે પરકો જાનતા હૈ, ઐસા નહિ. આહાહા ! સૂક્ષ્મ બાત હૈ. ભગવાન ! યહ તો પ્રત્યક્ષકી બાદ આયી ન ? અરે..! ઐસા વીતરાગ માર્ગ ! આહાહા ! પરમેશ્વરકા વિરહ હુઆ ઔર સર્વજ્ઞકી પર્યાય પ્રગટ હોનેકા વિરહ હો ગયા. આહાહા ! ઔર યહ બડી ગડબડ ખડી હો ગઈ.

યહાં તો કહતે હૈં, પર (દ્વારા) અનુમાનસે જાનનેમેં આતા હૈ, યહ આત્મા નહીં ઔર આત્મા અપને અનુમાનસે પરકો જાને, યહ (બાત) યહાં નહીં. આહાહા ! છટ્ઠા બોલ ઐસા હૈ. ભગવાન આત્મા ! અપને સ્વભાવસે જાનનેમેં આતા હૈ, ઐસા પ્રત્યક્ષ જ્ઞાતા હૈ. યહ છટ્ઠા

બોલ હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા !

યહાં યહ કહતે હૈં કિ, (આત્મા) સ્વયં અપનેસે પ્રત્યક્ષ હોતા હૈ, ઐસા હી ઉસકા સ્વભાવ – શક્તિ હૈ. આહાહા ! અરે...! બાત સુનનેમેં કઠિન લગતા હૈ વહ કબ વિચારમેં લે ઔર કબ અંતરમેં પ્રત્યક્ષ અનુભવ કરે ? આહાહા ! સમજમેં આયા ? વહાં તો ૨૦ બોલ હૈ, યહ તો (અલિંગગ્રહણકે) છઠ્ઠે બોલકા ઉસકે સાથ મિલાન હૈ (ઇસલિયે લિયા). છઠ્ઠે બોલમેં યહ હૈ કિ, આત્મા અપના સ્વભાવ, શુદ્ધ સ્વભાવ (સે જાનનેમેં આતા હૈ). પુણ્ય-પાપસે (જાનનેમેં નહીં આતા). ઇન્દ્રિયસે નહીં (જાનનેમેં આતા) શુદ્ધ સ્વભાવસે જાનનેમેં આતા હૈ, ઐસા પ્રત્યક્ષ જ્ઞાતા હૈ. આહાહા !

શ્રોતા : આત્મા પ્રત્યક્ષ જ્ઞાતા હૈ, યહ પ્રકાશ શક્તિકે કારણસે હૈ ?

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : યહ પ્રકાશ શક્તિકા કારણ હૈ. સમજમેં આયા ? બાપૂ ! યહ તો પરમાત્મા ત્રિલોકનાથકી વાણી હૈ. ઐસે મહાપુરુષ વીતરાગકે વચનોંકા નિષેધ નહીં હો સકતા, પ્રભુ ! આહાહા ! સમજમેં આતા હૈ કુછ ? લોકમેં ભી અપને લડકેકે લિયે કોઈ કન્યા આતી હો, એક હી લડકા હો, પૈસેવાલા હો તો કઈ જગહસે ઉસકે લિયે રિશ્તે આયે (ઔર કહે) હમારી કન્યાકે સાથ સગાઈ (કરો), ઉન સબમેંસે બડે કરોડપતિકી કન્યા હો ઔર દિખનેમેં બહુતઅચ્છી ન હો તો ભી વહ કરોડપતિકી કન્યાકો પાસ કરે. ક્યોંકિ વહ કન્યા શાદીમેં ૫-૨૫ લાખ લાયેગી ઔર ઉસકા પિતા મર જાયેગા તો સારા વારસા ભી મિલેગા. ઐસે યહ ભગવાન સર્વજ્ઞ પરમાત્માકા ન્યોતા (કહેણ) હૈ, ઉસકા સ્વીકાર કર. ઉસે ના નહીં કર, પ્રભુ ! આહાહા ! સમજમેં આયા ? તેરી સગાઈ કરનેકા વીતરાગકા ન્યોતા હૈ. 'સમકિત સાથે સગાઈ કીધી, સપરિવારસો ગાઢી' – આનંદઘનજીમેં ઐસા શબ્દ હૈ. (આનંદઘનજી) શ્વેતાંબરમેં હુએ હૈં. સબ ગ્રંથ દેખે હૈં. શ્વેતાંબરકે કરોડો શ્લોક દેખે હૈં. યશોવિજયજીકે દેખે હૈં પરંતુ યહ ચીજ કોઈ દૂસરી હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ક્યા કહતે હૈં ? સર્વજ્ઞ ત્રિલોકનાથ પરમાત્માકી દિવ્યધ્વનિમેં તેરે ઉપર બડા ન્યોતા આયા કિ, તેરી સગાઈ કબ હો ? કિ તુમ આત્માકો પ્રત્યક્ષ જાને તબ આત્માકી સગાઈ હુઈ, આહાહા ! યહ અલગ તરહકા દવાખાના હૈ.

શ્રોતા : હમેશાકા રોગ મિટ જાયે (ઐસા હૈ).

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : હાં, મિટ જાય. બાપૂ !

વહાં અલિંગગ્રહણકે સાતવેં બોલમેં ઐસા ભી લિખા હૈ. આત્માકે ઉપયોગમેં પરજ્ઞેયકા આલંબન હૈ હી નહીં. સ્વચ્છત્વશક્તિ આઈ ન ? ક્યા કહા ? અપના ભગવાન આત્મા ! ઉસકા જ્ઞાનકા જો ઉપયોગ હોતા હૈ, ઉસ ઉપયોગમેં પરજ્ઞેયકા આલંબન હૈ હી નહીં. આહાહા ! સાતવાં બોલ હૈ. (વૈસે તો) ૨૦ બોલ હૈ, સબ કંઠસ્થ હૈં. સંપ્રદાયમેં ભી શ્વેતાંબરકે શાસ્ત્રકે ૬-૭ હજાર શ્લોક કંઠસ્થ કિયે થે. પહલે દિક્ષા ઉસમેં હુઈ ન ? પિતાજીકા ધર્મ સ્થાનકવાસીકા થા. ઉસમેં જન્મ હો ગયા. પહલે દો વર્ષમેં (યાની) ૭૦ ઔર ૭૧ કી સાલમેં ૬ સે ૭ હજાર

શ્લોક કંઠસ્થ કિયે થે. પાનીકે પુરકી ભાંતિ ચલે ઐસી ભાષા થી. પરંતુ વહ સબ સત્ય બાતેં નહીં. આહાહા ! યહ તો એક-એક શબ્દ દેખો ! ઓહોહો...!

(૧૧ વી શક્તિમેં) આયા થા ન ? "**ઉપયોગમેં લોકાલોકકે આકાર પ્રકાશિત હોતે હૈં.**" આત્માકે જાનન ઉપયોગમેં, સ્વચ્છત્વ શક્તિકે ઉપયોગમેં જ્ઞેય–લોકાલોકકા આલંબન હૈ હી નહીં. સમજમેં આયા ? આહાહા ! યહ અલગ જાતકી બાત હૈ, ભગવાન ! અરેરે...! ક્યા કરતા હૈ ? આહાહા ! ભગવાન ! તેરા સ્વભાવ ઐસા હૈ, પરંતુ તુજે ઐસા માનના હૈ ક્યા (કિ) રાગ કરતે–કરતે (ધર્મ) હોગા ? તેરી શક્તિ ઐસી હૈ કિ પ્રત્યક્ષ હોગા, સ્વયં સિદ્ધ પ્રત્યક્ષ હોગા. ઐસા તેરા સ્વભાવ હૈ. આહાહા !

શ્રોતા : ઉપયોગકી સ્વચ્છતા ઐસી હૈ કિ જ્ઞેયકા આલંબન નહીં ?

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : નહીં, તેરે ઉપયોગમેં લોકાલોક જ્ઞેયકા અવલંબન નહીં, નાથ ! તૂ ઐસા સ્વતંત્ર હૈ. તેરા જ્ઞાનકા ઉપયોગ કેવલજ્ઞાનમયી હૈ. સ્વચ્છશક્તિમેં લોકાલોક (પ્રકાશિત) હૈ, ઐસે ઉપયોગમેં જ્ઞેયકા આલંબન હૈ હી નહીં. આહાહા દિગંબર સંતોંકી એક-એક વાણી તો દેખો ! એક-એક રામબાણ હૈ ! આહાહા ! ભગવાનકે પાસ સબ સુના હૈ. સમજમેં આયા ?

યહાં કહતે હૈં, "**સ્વયં પ્રકાશમાન...**" સ્વયં કહતે હૈં ઉસમેં પરકી અપેક્ષા હૈ હી નહીં. સમજમેં આયા ? અપના અનુભવ કરનેમેં રાગ ઔર વ્યવહારકી અપેક્ષા હૈ હી નહીં, ઐસા કહતે હૈં. અપના આનંદકા પ્રત્યક્ષ અનુભવ કરના ઐસી શક્તિ સ્વયં અપની હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

વહ તો સવેરે કહા ન ? કિ થોડા કઠિન તો હૈ. સવેરે આયા થા, ઐસા અનુભવ હોના બહુત હી કઠિન હૈ. અનુભવ કરના બહુત હી કઠિન હૈ. ઉત્તર ઐસા હૈ કિ, સચમુચ હી કઠિન હૈ. બાત તો સચ્ચી હૈ ભગવાન ! પરંતુ તેરા સ્વભાવ હૈ તો યહ અશક્ય નહીં હૈ. કઠિન હો પરંતુ અશક્ય નહીં (હૈ). આહાહા ! સમજમેં આયા ? વાસ્તવમેં કઠિન હૈ. પરંતુ વસ્તુકે શુદ્ધસ્વરૂપકા વિચાર કરને પર ભિન્નપનારૂપ સ્વાદ આતા હૈ. સમજમેં આયા ? વસ્તુકા સ્વરૂપ વિચારને પર ભિન્નપનેકા સ્વાદ આતા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? વૈસે યહાં યહ બાત કઠિન હૈ, આહાહા ! કઠિન હૈ પરંતુ અશક્ય નહીં હૈ, શક્ય હૈ. ઉસકી શક્તિ ઐસી હૈ, ઇસલિયે શક્ય હૈ, ઐસા કહતે હૈં. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ભગવાન આત્મા નહીં સમજ સકે ઐસી ચીજ નહીં હૈ, પ્રભુ ! યહ અભ્યાસ નહીં હૈ ઔર યહ પ્રથા હી પૂરી લોપ હો ગઈ હૈ. ઐસી બાત હૈ. ઐસા માર્ગ (હૈ) પ્રભુ ! આહાહા !

કિસીને કહા થા કિ, શક્તિકા વર્ણન કરના. મુજે ભી વિચાર તો આયા થા કિ, ચલતા વિષય હૈ વહ થોડા સાધારણ હો જાયેગા. સમયસાર ચલતા થા ન ? (તો) શક્તિ લેના, ઐસા આયા થા. આહાહા ! થોડા લિખા બહુત કરકે જાનના, નાથ ! આહાહા ! થોડે શબ્દોંમેં બહુત કહતે હૈં. આહાહા !

પ્રભુ ! તેરેમેં એક શક્તિ નામ ગુણ નામ સ્વભાવ ઐસી પ્રકાશ શક્તિ પડી હૈ. ઉસ કારણસે સ્વસંવેદનમેં આત્મા પ્રત્યક્ષ હો, યહ તેરા સ્વરૂપ ઔર કાર્ય હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઐસા કામ હૈ. પ્રત્યક્ષ હોના યહ તો ઉસકી શક્તિકા કાર્ય ઔર શક્તિકા સ્વરૂપ હૈ. યહાં કહતે હૈં કિ, રાગસે હોતા હૈ ઔર નિમિત્તસે હોતા હૈ. વહ (બાત) તો હૈ (હી) નહીં. નિમિત્ત હો, વ્યવહાર હોતા હૈ, નિમિત્ત હોતા હૈ પરંતુ ઉસસે (કાર્ય) હોતા હૈ, (ઐસા નહીં હૈ). વહ તો પરોક્ષ હો ગયા. સમજમેં આયા ?

યહાં તો પ્રત્યક્ષ ભગવાન આત્મા ! જ્ઞાન સ્વરૂપી પ્રભુ ! (ઉસમેં) પ્રત્યક્ષ હોનેકી શક્તિ (હૈ). પ્રત્યેક શક્તિમેં ઉસકા રૂપ હૈ. પ્રત્યેક શક્તિ પ્રત્યક્ષ હો ઐસા હી ઉસકા સ્વરૂપ હૈ, ઐસા કહતે હૈં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? જ્ઞાન શક્તિમેં ભી પ્રત્યક્ષ હોના વહી શક્તિ હૈ. પ્રભુ ! આહાહા ! ઔર દર્શન શક્તિમેં ભી પ્રત્યક્ષ હોના વહી ઉસકા સ્વભાવ હૈ. આનંદ (શક્તિમેં) આનંદકા પ્રત્યક્ષ વેદન આના, યહ આનંદ શક્તિકા સ્વભાવ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ભાષા તો સાદી હૈ, ભગવાન ! ભાષા ઐસી કોઈ કઠિન નહીં હૈ, આહાહા ! કહતે હૈં, થોડેમેં બહુત ભરા હૈ. આહાહા !

"સહેજે સમુદ્ર ઉલ્લસીઓ, જેમાં રતન તણાણા જાય" ગુજરાતીમેં હૈ. સહજપને સમુદ્ર ઉલ્લસીત હુઆ હૈ. ઇસમેં રતન તણાણા જાય. "ભાગ્યવાન કર વાવરે, એની મોતીએ મુઠિઓ ભરાય, ભાગ્યહિન વાવણ વારે, તો ઉસકી શંખલે મુઠીઓ ભરાય" આહાહા ! સમજમેં આયા ? ૧૨ વીં (શક્તિમેં) ગજબ બાત હૈ ! હૈ ન ? ભૈયા ! ભગવાન ! યહ કોઈ સંપ્રદાયકી બાત નહીં હૈ. યહ કોઈ સોનગઢકી બાત હૈ ? અરે..! યહ તો ભગવાનકે ઘરકી બાત હૈ.

ભગવાન ! તેરી શક્તિમેં તો ઐસી લક્ષ્મી પડી હૈ કિ, તેરા આત્મા આનંદકા પ્રત્યક્ષ વેદન કરે ઐસી તેરેમેં લક્ષ્મી પડી હૈ. આહાહા ! હાં તો ભર, નાથ ! એકબાર હાં ભર તો હાલત હોગી. હાં ભર તો હાલત (હોગી). સમજમેં આયા ? આહાહા ! ૧૨ વી શક્તિમેં તો ગજબ બાત હૈ ! "**સ્વયં પ્રકાશમાન...**" આહાહા ! અપને આનંદકા, જ્ઞાન સ્વરૂપકા ઔર અનંત ગુણકા પ્રત્યક્ષ વેદન હો, ઐસી સ્વયં પ્રકાશમાન પ્રકાશ નામકી શક્તિમેં તાકત હૈ. આહાહા ! પ્રત્યક્ષ આત્મા 'સ્વ' અપને 'સં' (અર્થાત્) પ્રત્યક્ષ વેદનમેં આ જાય, ઐસી ઉસમેં શક્તિ ઔર સ્વભાવ હૈ. આહાહા ! (લોગ) યહ માને નહીં (ઔર કહતે હૈં કિ) એકાંત હો જાતા હૈ. અરે.. પ્રભુ ! તૂ સુન તો સહી. અંદર હૈ કિ નહીં ? અંદર હૈ ઉસકા અર્થ હોતા હૈ કિ નહીં ? આહાહા !

દિવ્યધ્વનિમેં આતા હૈ, (તો) ભગવાનકા જ્ઞાન હૈ તો દિવ્યધ્વનિમેં આતા હૈ, ઐસા નહીં.

શ્રોતા : નિમિત્ત–નૈમિત્તિક સંબંધ હૈ.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : (નિમિત્ત–નૈમિત્તિક) સંબંધકા અર્થ (યહ હૈ) કિ, જ્ઞાન નિમિત્ત હૈ, જોગ નિમિત્ત હૈ પરંતુ દિવ્યધ્વનિ ઉઠતી હૈ વહ અપને ઉપાદાન–ભાષા વર્ગણામેંસે ઉત્પન્ન હોતી

હૈ. સમજમેં આયા ? ભાષા વર્ગણા ચાર પ્રકારકી હૈં. સત્યભાષા, અસત્યભાષા, મિશ્રભાષા ઔર વ્યવહારભાષા. ચાર પ્રકારકી ભિન્ન-ભિન્ન વચન વર્ગણા હૈં. એક હી વચન વર્ગણા (હૈ), ઐસા નહીં. ચાર પ્રકારકી ભાષાવર્ગણા ભિન્ન-ભિન્ન હૈં. આહાહા ! ઉસમેંસે ભગવાકે પાસ તો અકેલા કેવલજ્ઞાન હૈ. ઉસમેંસે તો નિમિત્તરૂપસે સત્યભાષા નિકલની ચાહિયે. પરંતુ ભાષામેં તો સત્ય ઔર વ્યવહાર દો આતા હૈ. ક્યા કહા ભાઈ, સમજમેં આયા ? કેવલજ્ઞાન હૈ વહાં વ્યવહાર ભાષા હૈ ઔર વ્યવહાર હૈ હી નહીં. કેવલજ્ઞાન હૈ તો ઇસમેંસે તો નિમિત્તપને અકેલા સત્ય નિકલના ચાહિએ. પરંતુ ભાષાકી યોગ્યતા હી ઐસી હૈ કિ સત્યકો વ્યવહારપને બતલાતે હૈં. ઐસી ભાષાકી શક્તિ–તાકત ભાષામેં હૈ. આહાહા !

ભાઈ ! ક્યા કહા સમજમેં આયા ? ક્યા કહા ? યહાં પ્રત્યક્ષ હુઆ ન ? વહાં (દિવ્યધ્વનિમેં) ભાષાકી પર્યાય સ્વતંત્ર અપનેસે હોતી હૈ. કેવલજ્ઞાન નિમિત્ત હો પરંતુ નિમિત્ત ઉસકા કર્તા નહીં. ભાષા વર્ગણાકી પર્યાયકા કર્તા આત્મા નહીં, કેવલી નહીં ઔર કેવલીકા જોગ ભી ભાષાકી વર્ગણાકા કર્તા નહિ, આહાહા ! ભાષાકી વર્ગણા ભી સ્વયં અપની પર્યાયકી યોગ્યતાસે – સ્વકાલમેં ઉસ કાલમેં જો ભાષા હોતી હૈ, ઉસ કાલમેં ભાષાકી પર્યાય જડમેં હોતી હૈ. આત્મા ઉસકા કર્તા નહીં ઔર ઉસ કાલમેં આત્માને પ્રયોગ કરકે ભાષા બનાઈ નહીં. આહાહા ! ભાષામેં સ્વ-પર કહનેકી તાકત હૈ ઔર આત્મામેં સ્વ-પર જાનનેકી તાકત હૈ. દો બાત હો ગઈ.

આત્મામેં સ્વ-પર જાનનેકી તાકત અપનેસે હૈ. પર હૈ તો (સ્વ-પરકો જાનતા હૈ, ઐસા) નહીં. અપનેમેં હી અપનેસે સ્વ-પર જાનનેકી તાકત હૈ. સ્વ-પર કહનેકી તાકત નહીં. સ્વ-પર કહનેકી તાકત ભાષામેં હૈ તો વહાં સ્વ-પર જાનનેકી શક્તિ નહીં. સમજમેં આયા ? આહાહા ! પ્રભુકા માર્ગ તો દેખો ! એક-એક પર્યાય સ્વતંત્ર (હૈ). આહાહા ! બાહરકી તેરી લક્ષ્મી ૨-૫ કરોડકી ધૂલ હો ઉસમેં ક્યા આયા ? વહ તેરી લક્ષ્મી હૈ ? (પૈસા) મેરા હૈ, યહ તો ભ્રાંતિ – મહા મિથ્યા ભ્રમ હૈ, પાખંડ હૈ.

શ્રોતા : જિતને દિનોં તક રહી ઉતને દિન તક તો ઉસકી હૈ ન ?

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : એક સમય ભી ઉસકી નહીં. જિતને દિન સાથમેં રહે, મરે નહીં વહાં તક તો (ઉસકી) હૈ ન ? (ઐસા પૂછતે હૈં). જિતને (દિન) રહે ઉતને દિન તો પુત્ર (ઉસકા) હૈ કિ નહીં ? ઐસા કહતે હૈં. યહાં તો ભગવાન ! રાગ ભી જહાં ઉસકા નહીં, વહાં પર ચીજ તો ભિન્ન (હૈ). વહ તો પર્યાયકે સંબંધમેં રાગ – અશુદ્ધતા હોતી હૈ. વહ ભી અપના નહીં તો ભિન્ન ક્ષેત્રમેં ઔર ભિન્ન પ્રદેશમેં રહનેવાલી ચીજ હૈ (વહ કહાંસે અપની હો ગઈ ?) આહાહા ! સમજમેં આયા ? વહ મેરી કહાંસે હો, પ્રભુ ? આહાહા !

યહાં તો કહતે હૈં કિ, ભાવશ્રુતજ્ઞાનસે બાત સુની ઔર લક્ષમેં આયા કિ, યહ ઐસા કહતે હૈ કિ, તેરી શક્તિમેં પ્રત્યક્ષ હોના – યહ તેરી શક્તિ હૈ. ઐસે ભગવાનકી વાણી સુનનેમેં આયી ઔર અપનેમેં અપનેસે જ્ઞાન હુઆ – ભાષાસે નહીં. વહ જ્ઞાન ભી પરોક્ષ હૈ. પરોક્ષ

રહના યહ ઉસકા સ્વભાવ નહીં, ઐસા કહતે હૈં. આહાહા ! ક્યા કહા ? ભગવાનકી વાણી – દિવ્યધ્વનિ સુનનેમેં આયી, અનંત બાર સમવસરણમેં ગયા, (વાણી) સુની, ઉસ સમય ભી સુનનેસે જ્ઞાનકી પર્યાય હુઈ નહીં. ભલે પરલક્ષી જ્ઞાન હૈ, ઉસ પરલક્ષી જ્ઞાનમેં ભી સુનનેસે પરલક્ષી જ્ઞાન હુઆ, ઐસા નહીં. વહ તો અપને ઉપાદાનસે હુઆ હૈ. પરંતુ વહ પર્યાય ભી અપની નહીં. ક્યોંકિ ઉસમેં આત્મા પ્રત્યક્ષ હોતા નહિ તો વહ પર્યાય ભી અપની નહીં. આહાહા ! ઐસા હૈ.

દેખો ન ! જિજ્ઞાસુ લોગ કહાંસે આયે હૈં ? સેંકડો કોસ દૂરસે આયે હૈં. આહાહા ! (યહાં) કહતે હૈં કિ, શાસ્ત્રકા જ્ઞાન હુઆ (વહ) જ્ઞાન અપનેસે હુઆ. યહ અક્ષર હૈ ન ? તો યહાં જ્ઞાન હોતા હૈ વહ અક્ષરસે નહીં (હોતા). અપની પર્યાયસે (જ્ઞાન) હુઆ પરંતુ વહ પર્યાય ભી પરોક્ષ હૈ. ઉસસે આત્મા પ્રત્યક્ષ નહીં હુઆ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઔર પરોક્ષ રહના ઉસકા સ્વભાવ નહીં. આહાહા ! શાસ્ત્ર સુના વહ જ્ઞાનકી પર્યાય અપનેસે હુઈ – અક્ષરસે નહીં. ઐસે ભગવાનકી દિવ્યધ્વનિ સુની ઔર યહાં અપનેસે પર્યાય હુઈ. પરંતુ વહ પર્યાય વસ્તુકી યથાર્થ પર્યાય નહીં.

શ્રોતા : પરાશ્રિત હુઈ ઇસલિએ યથાર્થ નહીં ?

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : પરાશ્રિત હુઈ હૈ ઔર જિસમેં (આત્મા) પ્રત્યક્ષ નહીં હુઆ, વહ પર્યાય અપની નહીં. થોડી સૂક્ષ્મ બાત હૈ, ભાઈ ! સમજમેં આયા ?

ઉસમેં પ્રત્યક્ષ હોનેકી શક્તિ હૈ. (યહ શક્તિ) ભી દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાય તીનોંમેં વ્યાપ્ત હુઈ હૈ. પર કે લક્ષસે જો જ્ઞાનકી પર્યાય હુઈ વહ તો અકેલી પર્યાયમેં હી હૈ. સમજમેં આયા ? યહ સ્વસંવેદનમયી પ્રત્યક્ષ હોનેકી શક્તિ જો હૈ; ઐસે શક્તિવાનકી જહાં દૃષ્ટિ હુઈ, શક્તિવાનકા જહાં અંતરમેં સ્વીકાર હુઆ (તો પર્યાયમેં સ્વસંવેદન પ્રત્યક્ષ હો ગયા). અનાદિસે દ્રવ્ય-ગુણમેં તો શક્તિ થી, પરંતુ જહાં સ્વીકાર હુઆ તો પર્યાયમેં સ્વસંવેદન પ્રત્યક્ષ હો ગયા. યહ તો સૂક્ષ્મ બાતેં હૈં, ભાઈ ! આહાહા ! સમજમેં આયા ?

યહાં દો બાત પર વજન હૈ. સ્વયં અપનેસે પ્રકાશમાન યહ તો ઠીક પરંતુ વિશદ્ – સ્પષ્ટ. અપની શક્તિમેં આત્માકા સ્પષ્ટ પ્રત્યક્ષ જ્ઞાન હોના, ઐસી શક્તિ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ધીરે-ધીરે સમજના, યહ કોઈ ભાષણ નહીં હૈ. યહ તો ભગવાનકી દિવ્યધ્વનિ (હૈ). આહાહા ! અમૃતચંદ્રાચાર્યને (ગજબ) કામ કિયા હૈ, દેખો ! (સમયસારમેં) બીચમેં મૂલ શ્લોક કુંદકુંદાચાર્યદેવકે હૈં ઔર બાદમેં યહ ટીકા ઔર શક્તિયાં અમૃતચંદ્રાચાર્યને બનાઈ. આહાહા ! એક હજાર વર્ષ પહલે ચલતે-ફિરતે સિદ્ધ સમાન સંત થે, આહાહા ! મુનિપના માને ક્યા ? આહાહા ! જાનન શક્તિ પ્રગટ હુઈ, જાનનેકી શક્તિ પ્રગટ હુઈ ઉન્હેં મુનિ (કહતે હૈં). 'મુન તે ઇતિ મુનિ' આત્મા જ્ઞાયકભાવસે જાને વહ મુનિ, આહાહા ! રાગસે ઔર નિમિત્તસે (જાને) વહ (બાત) નહીં, આત્માકા વહ સ્વભાવ નહીં. આહાહા ! ભારી કઠિન ! સમજમેં આયા ?

પ્રવચનસાર ટીકામેં એક જગહ ઐસા આતા હૈ કિ, સમકિતીકો ગ્રહસ્થાશ્રમમેં ઐસા ઉપયોગ નહીં હોતા. સમ્યક્દ્રષ્ટિકો શુદ્ધ ઉપયોગ નહીં હોતા, ઐસા પાઠ હૈ. (પરંતુ) વહ કૌનસા ઉપયોગ નહીં હોતા ? મુનિકો જો શુદ્ધ ઉપયોગ હૈ, ઐસા ઉપયોગ નહીં હોતા, યહ બાત હૈ. સમજમેં આયા ? ભાઈ ! આતા હૈ ન ? ટીકામેં હૈ. સમ્યક્દ્રષ્ટિકો ગ્રહસ્થાશ્રમમેં શુદ્ધ ઉપયોગ નહીં હોતા. વહાંસે લોગ બાત પકડ લે કિ, દેખો ગૃહસ્થાશ્રમમેં (શુદ્ધઉપયોગ) નહીં હોતા. ઉસે તો શુભ ઉપયોગ હી હોતા હૈ. યહાં કહતે હૈં કિ, સમકિતીકો ગ્રહસ્થાશ્રમમેં ભી સ્વસંવેદન પ્રત્યક્ષ હોતા હૈ, ઐસી ઉસમેં શક્તિ હૈ ઔર ઉસકા પરિણમન ભી ઐસા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ન્યાયસે, લોજીકસે, યુક્તિસે તો સમજમેં આવે ઐસી ચીજ તો હૈ. યહ કોઈ ઐસે હી માન લેના ઐસી ચીજ નહીં હૈ. આહાહા !

શ્રોતા : સ્વસંવેદન પ્રત્યક્ષ ઔર શુદ્ધ ઉપયોગ એક હી બાત હૈ ?

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : વહી શુદ્ધ ઉપયોગ હૈ. વહ તો મુનિકે યોગ્ય જો તીન કષાયકે અભાવવાલા શુદ્ધ ઉપયોગ હૈ, વહ ઉપયોગ ગ્રહસ્થાશ્રમમેં નહીં. યહ બતલાના હૈ. યહાં તો યહ ક્યા કહા ? યહ શક્તિ તો સમકિતીકો હૈ કિ નહીં ? સમકિતીકો સ્વસંવેદન પ્રત્યક્ષ હુઆ કિ નહીં ? આહાહા ! સ્વસંવેદન પ્રત્યક્ષ હુઆ યહ શુદ્ધ ઉપયોગ હૈ કિ શુભ જોગ હૈ ? સમજમેં આયા ? શુદ્ધ ઉપયોગ હૈ. સમ્યક્દ્રષ્ટિ ચૌથે ગુણસ્થાનમેં ભલે રાજમેં હો, છ ખંડકા રાજ ચક્રવર્તીકા દિખે, ઉસ પુણ્યકા વહ સ્વામી નહીં.

૪૭ શક્તિમેં આખિરકી સ્વસ્વામીસબંધ શક્તિ હૈ. ચક્રવર્તી છ ખંડ ઔર ૯૬ હજાર સ્ત્રીકે વૃંદમેં દિખાઈ દે પરંતુ વહ અપને શુદ્ધ દ્રવ્ય, શુદ્ધ ગુણ ઔર વેદનકી શુદ્ધ પર્યાય હૈ, ઉસકા વહ સ્વામી હૈ. રાગકા સ્વામિ (ભી) નહીં તો પરકા, ધણીકા, સ્ત્રીકા સ્વામી કહાંસે આયા ? સમજમેં આયા ? અનંત શક્તિમેં પ્રત્યક્ષ હોનેકા રૂપ હૈ. જ્ઞાન ભી પ્રત્યક્ષરૂપ હો, દર્શન ભી પ્રત્યક્ષરૂપ હો, આનંદ ભી પ્રત્યક્ષરૂપ હો (ઐસા પ્રત્યક્ષ હોનેકા રૂપ હૈ). આહાહા ! યહ તો ભંડાર હૈ ! કિતના નિકાલે ? પાર ન આવે ઐસી બાત હૈ, આહાહા ! એક 'જગત' શબ્દ પડા હો તો જગતકા વિસ્તાર કરે તો કિતના હોવે ? કિ છ દ્રવ્ય, ઉસકે ગુણ, ઉસકી પર્યાય, અનંત સિદ્ધ, અનંત નિગોદ (ઇતના બડા વિસ્તાર હૈ). વૈસે યહ એક શક્તિકા બડા વિસ્તાર હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! દુનિયા માનો ન માનો, દુનિયામેં બાહરમેં બાત પ્રસિદ્ધિમેં આવે ન આવે, પરંતુ વસ્તુ તો ઐસી હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા !

'સ્વયં' (અર્થાત્) અપનેસે. 'પ્રકાશમાન' એક બાત (હુઈ). 'સ્પષ્ટ' (અર્થાત્) પરકી અપેક્ષા બિના. 'ઐસી સ્વસંવદેનમયી' (અર્થાત્) 'સ્વ' – અપના 'સં' – પ્રત્યક્ષ વેદનમયી 'સ્વાનુભવમયી' દેખો ! સ્વસંવેદનકા અર્થ કિયા. સ્વાનુભવમયી પ્રકાશ શક્તિ હૈ. આહાહા ! ચૌથે ગુણસ્થાનમેં યહ હૈ કિ નહીં ? આહાહા !

જબ સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ તબ શુદ્ધ ઉપોયગમેં હોતા હૈ. સમજમેં આયા ? દ્રવ્યસંગ્રહમેં

૪૭ ગાથામેં કહા. તત્ત્વાનુશાસનમેં ૩૩ ગાથા હૈ. **'दुविहं पि भोक्खहेउं झाणे पाउणदि जं मुणी णियमा।'** દ્રવ્યસંગ્રહમેં નેમિચંદ સિદ્ધાંત ચક્રવર્તી કહતે હૈં કિ, નિશ્ચય ઔર વ્યવહાર મોક્ષમાર્ગ ધ્યાનમેં પ્રાપ્ત હોતા હૈ. ઉસકા અર્થ (ક્યા) ? **'दुविहं पि भोक्खहेउं झाणे पाउणदि जं मुणी णियमा।'** ઐસા પાઠ હૈ, આહાહા ! ધ્યાન તો સ્વરૂપમેં જબ દૃષ્ટિ હો તબ ધ્યાન હુઆ. વહ તો શુદ્ધ ઉપયોગ હુઆ, આહાહા ! ધ્યાન શુદ્ધ ઉપયોગ હૈ. જ્ઞાયક ઉપર ધ્યાન લગાયા તો ઉસ કારણસે અંદર (આત્મા) પ્રત્યક્ષ હુઆ. મતિ-શ્રુત જ્ઞાનમેં આત્મા પ્રત્યક્ષ હુઆ. તત્ત્વાર્થસૂત્રમેં મતિ-શ્રુતકો પરોક્ષ કહકર પરકા જાનનેવાલા કહા હૈ. યહ અપવાદકી બાત અંદર ગંભીર પડી હૈ. સમજમેં આયા ? યહ બાત કોઈ છટ્ઠે, સાતવેં યા તેરહવે (ગુણસ્થાનકી) બાત નહીં હૈ. સમજમેં આયા ?

એકબાર ૮૩ કી સાલમેં હમારે સાથ ચર્ચા હુઈ થી. (કિ) યહ મતિ-શ્રુત જ્ઞાનકો આપ (પ્રત્યક્ષ કહતે હો) તો તત્ત્વાર્થસૂત્રમેં મતિજ્ઞાનકો તો પરોક્ષ (કહા) હૈ. (હમને કહા) ભાઈ ! (વહ તો) પરકી અપેક્ષાસે પરોક્ષ કહા હૈ. અપની અપેક્ષાસે પ્રત્યક્ષ હૈ, યહ બાત ઉસમેં ગર્ભિત હૈ. સમજમેં આયા ?

''**સ્વયં પ્રકાશમાન....**'' ભગવાન આત્મા ! અપનેસે પ્રકાશમાન હૈ. નિમિત્તસે નહીં, સંયોગસે નહીં, ભગવાનકી વાણીસે નહીં, શાસ્ત્રસે નહીં, આહાહા ! ''**સ્વયં પ્રકાશનમાન વિશદ્ (– સ્પષ્ટ) ઐસી સ્વસંવેદનમયી...**'' જૈસે વ્યવહાર પ્રત્યક્ષ કહતે હૈં ન ? કિ મૈંને ઇસ આદમીકો પ્રત્યક્ષ દેખા હૈ. ઐસે ભગવાન આત્મા સ્પષ્ટ પ્રકાશમાન – 'યહ આત્મા' ઐસે પ્રત્યક્ષ હોતા હૈ, ઐસા કહતે હૈં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? આદમી કહતે હૈં કિ, 'મૈંને પ્રત્યક્ષ દેખા હૈ' (લેકિન વહ) પ્રત્યક્ષ નહીં હૈ. પરંતુ ઐસા વ્યવહાર પ્રત્યક્ષમેં કહનેમેં આતા હૈ. ઔર યહ રાજા હૈ, ઠંડા પાની હૈ, અગ્નિ ઉષ્ણ હૈ, દેવ હૈ, શાસ્ત્ર હૈ ઐસા પરકા જ્ઞાન ભી જિસકો સ્વરૂપ જ્ઞાન હુઆ હો, ઉસે ઉસકા સચ્ચા જ્ઞાન હોતા હૈ. નિજસ્વરૂપકા સ્વરૂપગ્રાહી જ્ઞાન હો ઉસકો પરકા જ્ઞાન વ્યવહારસે કહનેમેં આતા હૈ. આહાહા ! બાકી સ્વકા જ્ઞાન નહીં હોવે વહાં પરકા જ્ઞાન હૈ, ઉસે જ્ઞાન હી નહીં કહતે. (વહ તો) એકાંત પરપ્રકાશક હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

હમ (અપના) અનુભવ કહતે હૈં. ૮૦ કી સાલમેં ૫૩ વર્ષ પહલે સંપ્રદાયમેં થે તબ બોટાદમેં બહુત આદમી આતે થે. ઉસમેં ભી હમારી પ્રતિષ્ઠા બહુત થી ન ! હજાર-હજાર, પંદ્રહસો આદમી (આતે થે). એકબાર ઐસા કહા કિ, ભાઈ ! સ્વાનુભવ હોના ચાહિએ. તબ એક આદમીને કહા, (આપ) અનુભવ કહાંસે કહતે હો ? હમારે કોઈ મહારાજને તો અનુભવ કહા નહીં. યહ તો ૮૦ કી સાલકી બાત હૈ. યહાં કહતે હૈ કિ, આત્મા સ્વાનુભવ પ્રત્યક્ષ હૈ. પરંતુ ઉસમેં (સંપ્રદાયમેં) ઐસી ભાષા હૈ હી નહીં. વિભાવ ઔર અનુભવ દો બાત કહી તો લોગ ભડક ગયે.

યહાં કહતે હૈ કિ, અનુભવ પ્રત્યક્ષ હોતા હૈ, ઐસી શક્તિ હૈ, આહાહા ! 'સ્વાનુભવમયી' સ્વ + અનુભવમયી અપના આનંદકા પ્રત્યક્ષ વેદન હો જાના ઔર મતિ-શ્રુત જ્ઞાનમેં આત્મા પ્રત્યક્ષ જાનનેમેં આતા હૈ, ઐસા ઉસકા સ્વભાવ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? હૈ કિ નહીં અંદર ? દેખો ! શક્તિકા તો પાર નહીં, ભાઈ ! ઇતની અંદર ગંભીરતા પડી હૈ ! યહ પ્રકાશ શક્તિ હૈ ઉસકે દો રૂપ હૈં. એક ધ્રુવરૂપ હૈ વહ ધ્રુવ ઉપાદાન ઔર પરિણતિ હુઈ હૈ વહ ક્ષણિક ઉપાદાન. યહાં પરિણતિકી બાત ચલતી હૈ. સ્વાનુભવમેં આત્મા પ્રત્યક્ષ હોતા હૈ. ધ્રુવ ભી સ્વાનુભવમેં પ્રત્યક્ષ જાનનેમેં આતા હૈ, ઐસા કહતે હૈં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? યહ સ્વાનુભવમયી પ્રત્યક્ષ વસ્તુ અનંત ગુણમેં વ્યાપક હૈ. જિતની શક્તિયાં હૈં ઇસમેં સારે અનુભવમેં યહ વ્યાપક હૈ તો સ્વાનુભવ પ્રત્યક્ષમેં અનંત શક્તિકા પીંડ પ્રત્યક્ષ હોતા હૈ. આહાહા ! ૧૨ વીં શક્તિ (સમાપ્ત) હુઈ. વિશેષ કહેંગે......

❀

જે આત્મસન્મુખ થાય તે વિકારથી વિમુખ થયા વગર રહે નહિ. હું નિર્વિકાર છું એમ કહે પણ વિકારથી વિમુખ ન થાય તો તે માત્ર ધારણા છે. રાગથી, પુણ્યથી કે પરથી ચૈતન્યની એકતા નથી, એવી પૃથકતારૂપ ભેદજ્ઞાન તો કરતો નથી અને કહે છે કે જ્ઞાનમય વસ્તુ ગ્રહણ કરી છે તો તે વાત ખોટી છે. સ્વભાવની દૃષ્ટિ કરે તેને વિભાવનો અભાવ થવો જોઈએ. છતાં વિભાવનો અભાવ ન થયો તો સ્વભાવદૃષ્ટિ જ થઈ નથી.

(પરમાગમસાર-૬૪૮)

પ્રવચન નં. ૧૪

શક્તિ-૧૨, ૧૩, ૧૪ - તા. ૨૪-૦૮-૧૯૭૭

स्वयंप्रकाशमानविशदस्वसंवित्तिमयी प्रकाशशक्ति: ।।१२।
क्षेत्रकालानवच्छिन्नचिद्विलासात्मिका असंकुचितविकाशत्वशक्ति: ।।१३।।
अन्याक्रियमाणान्याकारकैकद्रव्यात्मिका अकार्यकारणशक्ति: ।।१४।।

સમયસાર શક્તિકા અધિકાર હૈ. ૧૨ વીં શક્તિ ચલી. ૧૨ વીં શક્તિમેં ક્યા ચલા ? કિ આત્મામેં ઐસી એક (પ્રકાશ) શક્તિ હૈ, સ્વભાવ હૈ, સત્ વસ્તુકા સત્ત્વ ઉસમેં કસ ભરા હૈ. ઐસા કસ હૈ કિ જો સ્વસંવેદન પ્રત્યક્ષ હોતા હૈ, આહાહા !

શ્રોતા : પ્રત્યક્ષ હોતા હૈ ઉસકા અર્થ ક્યા ?

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : પ્રત્યક્ષ હોતા હૈ ઉસકા અર્થ રાગ ઔર નિમિત્તકી અપેક્ષા છોડકર (પ્રત્યક્ષ હોતા હૈ).

સવેરે આયા થા ન ? શુદ્ધ સ્વરૂપકા વિચાર કરને પર, ઐસા આયા થા. ઉસમેં ગંભીરતા હૈ. કઠિન હૈ પરંતુ શુદ્ધ સ્વરૂપકા વિચાર કરને પર પ્રત્યક્ષ હોતા હૈ. અર્થાત્ રાગ, પુણ્ય ઔર પર્યાયકે વિચારમેં નહીં રૂકકર શુદ્ધ સ્વરૂપકા વિચાર નામ જ્ઞાન કરનેસે, ઐસા કહતે હૈં. રાગ ઔર પુણ્ય-પાપકે વિકલ્પકા જ્ઞાન તો અનંત બાર કિયા. વહ તો પર પ્રકાશક મિથ્યા ભાવ હૈ. આહાહા ! અપનેમેં શુદ્ધ સ્વરૂપકા વિચાર કરને પર અર્થાત્ શુદ્ધ સ્વરૂપકા જ્ઞાન કરને પર અર્થાત્ અનાદિસે પર્યાયમેં રાગકી ઓરકા જો વિચાર ઝુક રહા હૈ, ઉસ વિચારકો શુદ્ધ સ્વરૂપકી ઓર ઝુકાના, ઉસમેં આત્મા પ્રત્યક્ષ હોતા હૈ. ઐસી બાત હૈ ! શુદ્ધ સ્વરૂપકા વિચાર કરને પર આનંદકા સ્વાદ આતા હૈ, ઐસા આયા થા. બહુત ગંભીર હૈ ! આહાહા !

અપને ચૈતન્યસ્વરૂપમેં અનંત શક્તિયાં હૈં. ઉસમેં એક શક્તિ ઐસી હૈ '**સ્વયં પ્રકાશમાન...**' હૈ. અપનેસે પ્રકાશ કરતી હૈ, સ્પષ્ટ પ્રકાશ કરતી હૈ, સ્વસંવેદનસે પ્રકાશ કરતી હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? આત્મ પદાર્થમેં ઐસી શક્તિ હૈ. ઉસ શક્તિ પર નજર નહીં કરના. સમજમેં આયા ? સવેરે કહા થા ન ? 'શુદ્ધ સ્વરૂપકા વિચાર કરને પર'. ઐસા થા. શક્તિ પર વિચાર

કરને પર, ઐસા નહીં થા. સમજમેં આયા ? યહ સર્વજ્ઞકી વાણી તો ગંભીર હૈ ! ઉસકી પાત્રતા પ્રાપ્ત કરના, આહાહા !

યહાં કહતે હૈં કિ, ઉસમેં સ્વસંવેદનમયી શક્તિ (હૈ). અપના સ્વરૂપ 'સં' (અર્થાત્) પ્રત્યક્ષ આનંદકા વેદન હો. મતિ-શ્રુત જ્ઞાનકી પર્યાયસે પ્રત્યક્ષ હોતા હૈ. આહાહા ! ઐસી ઉસમેં શક્તિ ભરી પડી હૈ. (ઉસકા ઉસે) ભરોસા નહીં (હૈ), વિશ્વાસ નહીં હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! (ગુજરાતીમેં) લોગ કહતે હૈં કિ, 'વિશ્વાસે વહાણ તરે' (હિન્દીમેં) 'વિશ્વાસસે નાવ તીરે' (કહતે હૈં). તો ઉસકા અર્થ ક્યા ? અપને આત્મામેં અનંત શક્તિયાં હૈં. ઉસમેં યહ એક શક્તિ હૈ. ઐસા વિશ્વાસ કરને પર આત્મા પ્રત્યક્ષ હોતા હૈ. અંદરમેં નાવ તીર જાતી હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઐસી ચીજ હૈ. આહાહા !

યહ તો જન્મ-મરણકા અભાવ કરનેકી ચીજ હૈ, ભગવાન ! બાકી જિસમેં ભવ હો (ઐસે) કદાચિત્ કોઈ દયા, દાનસે સ્વર્ગમેં જાયેગા. વહાંસે નિકલકર તિર્યંચમેં પશુ હોકર નરકમેં ઔર નિગોદમેં (ચલા જાયેગા). નિગોદ...નિગોદ...નિગોદ...એક શરીરમેં અનંત જીવ. ઉસમેં જન્મ લેના (ઐસા તો) અનંત બાર જન્મ લિયા (હૈ). સ્વર્ગકે ભી અનંત ભવ કિયે. ઉસસે અનંત ગુના નિગોદમેં – એકેન્દ્રિયમેં એક શ્વાસમેં ૧૮ ભવ કિયે. આહાહા ! એક શ્વાસ ચલતા હૈ ઇતનેમેં નિગોદકે ૧૮ ભવ કિયે. ઐસે અનંત બાર (એક શ્વાસમેં) ૧૮ ભવ હુએ. આહાહા ! ઐસે ભવકે દુઃખસે નિકલના હો તો ઉસે અપના શક્તિવાન જો ભગવાન આત્મા ! (ઉસ પર દૃષ્ટિ કરની પડેગી). શક્તિકા તો વર્ણન ચલતા હૈ. પરંતુ શક્તિવાન જો આત્મા (હૈ), ઉસ પર દૃષ્ટિ લગાના. શક્તિ ઔર શક્તિવાનકા ભેદ ભી છોડ દેના. સમજમેં આયા ?

યહ ચીજ ઐસી હૈ કિ, ગુપ્ત રહ સકે નહીં, ઐસા કહતે હૈં. સમજમેં આયા ? ઇસ ચીજકા સ્વભાવ-શક્તિ હી ઐસી હૈ. ગુપ્ત રહ સકે નહીં–પ્રગટ હો. આહાહા ! પરંતુ ઇસ ચીજકા વિશ્વાસ ઔર અનુભવ હોને પર પ્રગટ હોતા હૈ. ઐસી બાતેં હૈં. લોગોંકો બાહરમેં સબ ઝંઝાલ બઢ ગઈ, આહાહા ! શુભભાવ હોતા હૈ, સ્વરૂપમેં રહ સકે નહીં તો અશુભસે બચનેકા ભાવ આતા હૈ પરંતુ યહ કોઈ જન્મ-મરણ મિટાનેકી ચીજ નહીં હૈ. વહ તો ભવ પ્રાપ્ત કરનેકી ચીજ હૈ, આહાહા ! ભૈયા ! (યહ તો) ભવકે અભાવકી બાત હૈ. બાત તો ઐસી હૈ, ભગવાન ! અરે.. પ્રભુ ! તૂ કૌન હૈ ?

પ્રભુ ! તેરેમેં ઐસી શક્તિ હૈ. તેરેમેં પ્રભુતા ભી પડી હૈ. સ્વસંવેદનમયી શક્તિમેં પ્રભુતા ભી પડી હૈ. પ્રભુતાકી શક્તિ ભિન્ન હૈ. પરંતુ સ્વસંવેદન શક્તિમેં પ્રભુતાકા રૂપ હૈ – સ્વરૂપ હૈ. આહાહા ! અપની પ્રભુતાસે શક્તિમેં પ્રત્યક્ષ હોના યહ ગુણ હૈ. (સ્વરૂપ) પ્રત્યક્ષ હોતા હૈ, વહ અપની શક્તિસે (પ્રત્યક્ષ) હોતા હૈ, કોઈ પરકી અપેક્ષા નહીં હૈ. ઐસા ઉસકા સ્વભાવ હૈ, આહાહા ! આચાર્યને ૪૭ શક્તિ કરકે ગજબ બાત કહી હૈ ! ઐસા વર્ણન કહીં નહીં હૈ. શ્વેતાંબરમેં ૪૫ સુત્રમેં કહીં હૈ નહીં.

એક (સાધુ) ઉસમેં (શ્વેતાંબરમેં) હુએ થે. ઉન લોગોંકા વાંચન ઉન્હેં કુછ જ્યાદા થા. ઉન્હોંને બાદમેં યહ શક્તિ પઢી થી. પઢકર (ખુદ શક્તિ) બનાને ગયે. આઠ શક્તિયાં બનાઈ. પરંતુ યે (શક્તિ) ન બન સકી. યહ (શક્તિ) નહીં. અપની કલ્પનાસે આઠ બનાઈ. કુછ પઢા તો હોતા હૈ. યહાં જીવતર શક્તિસે બાત શુરૂ કી હૈ, તો ઉન્હોંને દૂસરી શક્તિસે બાત ઉઠાઈ હૈ. યહાં તો મૂલ શક્તિકા વર્ણન હૈ. સમજમેં આયા ?

યહાં કહતે હૈં, મતિ-શ્રુત જ્ઞાનમેં ભી સ્વસંવેદન શક્તિકે કારણસે આત્મા પ્રત્યક્ષ વેદનમેં આતા હૈ ઔર આનંદકા સ્વાદ અપનેસે લેતા હૈ. ઉસમેં કોઈ પરોક્ષતા નહીં. સમજમેં આયા ? યહ બાત ૧૨વીં શક્તિકી હુઈ. આજ ૧૩વીં (શક્તિ) લેતે હૈં. યહ તો અપાર હૈ, ભંડાર હૈ. ઉસમેંસે નિકાલે ઉતના (કમ હૈ).

અબ ૧૩વીં અસંકુચિતવિકાસત્વ શક્તિ હૈ. ક્યા કહતે હૈં ? "**ક્ષેત્ર ઔર કાલસે અમર્યાદિત ઐસી ચિદ્‌વિલાસ સ્વરૂપ (–ચૈતન્યકે વિલાસસ્વરૂપ) અસંકુચિતવિકાસત્વશક્તિ.**" ક્યા કહતે હૈં ? ઉસમેં ઐસી એક શક્તિ હૈ કિ, સંકોચ હૈ હી નહીં. કોઈ ભી શક્તિ પ્રગટ કરનેમેં સંકોચ નહીં હૈ. સારા દ્રવ્ય, સારા ક્ષેત્ર, સારા કાલ, સારા ભાવ. અસંકોચ (અર્થાત્) સંકોચ બિના શક્તિ વિકાસ કરતી હૈ. સમજમેં આયા ?

કિતને હી લોગ કહતે હૈં કિ, ભગવાન એક સમયવર્તીકો જાને. અભી પેપરમેં આયા હૈ. શ્રીમદ્‌જીકા દૃષ્ટાંત દિયા હૈ. (લેકિન) શ્રીમદ્ તો દૂસરી બાત કરતે હૈં. (ઐસા કહતે હૈં કિ) તીનકાલકી પર્યાય જો હૈ ઉસે વર્તમાન વર્તતી નહીં દેખે. ઇતની બાત (હૈ). એક સમયકી વર્તમાન વર્તતી હૈ ઉસકો દેખે, વર્તતી દેખે. ભૂત ઔર ભવિષ્યકી (પર્યાય) વર્તતી નહીં દેખે પરંતુ વહ (હો ગઈ), હુઈ ઔર હોગી, ઐસા પ્રત્યક્ષ દેખતે હૈં. વર્તતી (દેખે) ઇસલિએ એક સમયકો હી દેખે, ઐસા નહીં (હૈ). સમજમેં આયા ? એક ન્યાય ફિરે તો સારી ચીજ ફિર જાતી હૈ.

યહાં તો કહતે હૈં કિ, ઉસ શક્તિકે કારણ જ્ઞાન શક્તિમેં ભી ઐસા અસંકુચિતવિકાસત્વ (શક્તિકા) રૂપ હૈ. જો જ્ઞાન શક્તિકા સંકોચ બિના વિકાસ હોતા હૈ. જ્ઞાનકી પર્યાય તીનકાલ, તીન લોકકો જાને, ઐસા એક સમયકી પર્યાયમેં સંકોચ બિના વિકાસ હોતા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

ક્યા કહા ? દેખો ! વહાં ક્ષેત્રકી મર્યાદા નહીં કી, ઇતના હી જાને. ક્ષેત્ર ભી અમર્યાદ હૈ. આહાહા ! ઔર કાલકી (ભી) મર્યાદા નહીં કિ, કોઈ એક કાલકો હી જાને. એક સમયમેં સબ કાલ, તીન લોક, તીન કાલકો (જાને). આહાહા ! જ્ઞાનમેં ભી અસંકુચિતવિકાસત્વ શક્તિકા રૂપ હૈ. એક સમયમેં જ્ઞાનકી પર્યાયમેં તીન કાલ, તીન લોકકો સંકોચ બિના (જાને ઐસા) વિકાસત્વ શક્તિસે વિકાસ હોતા હૈ. આહાહા !

તત્ત્વાર્થસૂત્રમેં આતા હૈ ન ? કિ ચાર ઘાતિકર્મકા નાશ હો તો કેવલજ્ઞાન હોતા હૈ. સમજમેં

આયા ? વહ તો નિમિત્તસે કથન હૈ. યહાં તો કહતે હૈં કિ, ચાર ઘાતી (કર્મકા) નાશ કરના વહ ભી ઇસમેં નહીં હૈ. અપની અસંકુચિતવિકાસત્વ શક્તિકે કારણ કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય પ્રાપ્ત કરતા હૈ. આહાહા ! પામરકો પ્રભુતા બૈઠની કઠિન હૈ. આહાહા !

જ્ઞાનમેં અસંકુચ (અર્થાત્) સંકોચ નહીં ઔર વિકાસ (હો) ઐસા જ્ઞાનમેં રૂપ હૈ. ઐસા અસંકુચિતવિકાસત્વકા રૂપ દર્શનમેં (ભી) હૈ. સંકોચ બિના સર્વ દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ (ઔર) ભાવકો વિકાસરૂપસે દેખતે હૈં. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ઐસે આત્મામેં અતીન્દ્રિય આનંદ હૈ. ઉસમેં ભી અસંકોચવિકાસ નામકી (શક્તિકા) રૂપ હૈ. (અસંકુચિતવિકાસત્વ) શક્તિ ભિન્ન હૈ. આનંદ ભી સંકોચ બિના પૂર્ણ આનંદકા વિકાસ હો, (ઐસા) ઉસકા સ્વભાવ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઔર ઉસકી ત્રિકાલ શ્રદ્ધા શક્તિ હૈ. સમ્યગ્દર્શન પર્યાય હૈ પરંતુ અંદરમેં શ્રદ્ધા શક્તિ હૈ. ઇસ શ્રદ્ધા શક્તિમેં અસંકુચિતવિકાસત્વકા રૂપ હૈ. આહાહા ! સંકોચ બિના પૂર્ણ સ્વરૂપકી પ્રતીત કરે, ઐસા શ્રદ્ધા ગુણમેં ભી અસંકુચિતવિકાસત્વકા રૂપ હૈ. યહ તો અલૌકિક બાતેં હૈં ! ભાઈ ! સમજમેં આયા ? ઐસે આત્મામેં ચારિત્ર ગુણ હૈ. આત્મામેં અકષાય સ્વભાવ ચારિત્ર ગુણ હૈ. સમજમેં આયા ? ચારિત્ર ગુણ યાની રમણતા, સ્થિર હોના. અંદર ત્રિકાલ ચારિત્ર અકષાય ભાવ હૈ, વહ ચારિત્ર શક્તિ હૈ.

ઇસ ૪૭ શક્તિમેં નહીં આયી હૈ. ઉસે તો સુખ શક્તિમેં સમા દિયા હૈ. સમ્યગ્દર્શન ઔર ચારિત્રકો સુખ શક્તિમેં ગર્ભિત કર દિયા હૈ. સમજમેં આયા ? સિદ્ધકે ગુણમેં ભી ચારિત્ર (ગુણ) નહીં આયા હૈ. સમકિત આયા હૈ ઔર સુખ આયા હૈ. સિદ્ધકે આઠ ગુણ હૈં ન ? એક બાર કહા થા. સુખમેં ચારિત્ર શક્તિ પૂર્ણ હૈ. ચારિત્ર નામ પૂર્ણ રમણતા–સંકોચ બિના પૂર્ણ સ્થિરતા હો જાય, ઐસા ચારિત્ર શક્તિમેં ભી અસંકુચિતવિકાસત્વકા રૂપ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

પરમાત્મપ્રકાશમેં એક દૃષ્ટાંત દિયા હૈ. મંડપ ઉપર વેલ (બેલ, લતા) ચડતી હૈ ન ? તો જહાં તક મંડપ હૈ વહાં તક વેલ જાતી હૈ. પરંતુ વેલમેં આગે જાનેકી શક્તિ નહીં હૈ, ઐસા નહીં. સમજમેં આયા ? બાંસકા મંડપ હોતા હૈ ન ? તો જહાં તક બાંસ હૈ વહાં તક વેલ જાતી હૈ. પરંતુ બાંસ હૈ વહાં તક હી જાનેકી શક્તિ હૈ, ઐસા નહીં. ઉસસે ભી આગે (બાંસ) હો તો (વેલ) જા સકે, ઐસી વેલકી શક્તિ હૈ. સમજમેં આયા ? ઐસે તીનકાલ-તીનલોકકા મંડપ હૈ. આપ લોગ લડકેકા લગ્ન મંડપ કરતે હો ના ? વહ સબ પાપકે મંડપ હૈ. યહ લોકાલોકકા મંડપ હૈ, ઉસસે ભી અનંતગુના અગર લોક ઔર અલોકકા ક્ષેત્ર ઔર કાલ હો તો ભી અસંકુચિતવિકાસત્વ શક્તિ અપનેમેં વિકાસ કરતી હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા !

ભગવાન ! તેરેમેં (ઐસી) એક શક્તિ (હૈ). ઐસી-ઐસી અનંત શક્તિમેં એક શક્તિકા રૂપ હૈ. આહાહા ! અતીન્દ્રિય આનંદ ભી અસંકુચિતવિકાસત્વસે પરિણમન કરતા હૈ. પૂર્ણ અતીન્દ્રિય આનંદકી પર્યાય, પૂર્ણ શાંતિકી પર્યાય, પૂર્ણ સ્વચ્છતાકી પર્યાય, આહાહા ! પૂર્ણ દર્શનકી

પર્યાય (ઇન સભી) શક્તિમેં (પરિણમનમેં) અસંકુચ નામ બિલકુલ સંકોચ નહીં. આહાહા !

શ્વેતાંબરમેં ભિક્ષાકે લિયે જાતે હૈં ન ? તો ઉસમેં ઐસા રિવાજ હૈ. (ઐસા કહતે હૈં), ‘બહેન ! આહાર-પાનીકા સંકોચ નહીં હૈ ન ? તો હમકો દો, દો આદમી હો ઔર (આહાર) થોડા હો તો સંકોચ હો (જાય) ઔર ઉસે દે તો અલ્પ હો જાય ઔર નયા બનાના પડે. યહ ભાષા ઉસકી હૈ. ‘મા ! બહેન ! આપકો આહારકા સંકોચ નહીં હૈ ન ? (આહાર) જ્યાદા હો, તેરે ઘરમેં પૂરા હો, ઇસકે અલાવા વિશેષ હો તો વોરાવો (અર્થાત્ આહાર) દો.’ સમજમેં આયા ? વૈસે યહાં તો પરમાત્મા કહતે હૈં. યે લોકાલોકસે અનંત લોકાલોક હો ઔર ઐસે અનંત કાલ હો, તો ભી તેરી એક-એક પર્યાય સંકોચ બિના વિકાસકો પ્રાપ્ત કરે, ઐસી શક્તિ હૈ. ઐસી બાત હૈ !

યહાં તો એક-એક શક્તિકા ભંડાર અસંકોચવિકાસ સ્વરૂપ હૈ. આહાહા ! જિસમેં કોઈ શક્તિ સંકોચરૂપ હોકર વિકાસ ન હો, ઐસા નહીં હૈ. ઐસા કહતે હૈં, આહાહા ! પ્રભુ ! તેરી મહત્તા તો દેખ ! તેરે બડપ્પનકી મહત્તા પરમાત્મસ્વરૂપ હૈ, પ્રભુ ! આહાહા ! યહાં કહતે હૈં કિ, કોઈ દ્રવ્ય, કોઈ ક્ષેત્ર, કોઈ કાલ ઉસે સંકોચ હોકર જાને, ઐસા નહીં હૈ. સર્વ ક્ષેત્ર ઔર સર્વ કાલકો સંકોચ બિના–અપની શક્તિસે વિકાસ કરકે જાનતા હૈ, ઐસા ઉસકા સ્વભાવ હૈ. (ઇસ પ્રકારસે જાનનેમેં) પરકી અપેક્ષા નહીં હૈ. ચાર ઘાતી(કર્મકા) નાશ હુઆ તો (જ્ઞાન શક્તિકા) વિકાસ હુઆ, ઐસા નહીં હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા !

(કોઈ સત્ય) માને (તો લોગ કહતે હૈં કિ) યહ તો સોનગઢિયા હૈ. અરે..! પ્રભુ ! સત્ય હૈ વહ બાત કરે ન ? (દૂસરા) તુજે ક્યા કામ હૈ ? યહાં તો પહલેસે હી સત્ય હમારા હૈ. વસ્તુ સ્થિતિ ઐસી હૈ, ભગવાન ! હમને તો ભગવાનકે પાસ સાક્ષાત્ સુના હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? અરે..! ઐસી સૂક્ષ્મ બાત હૈ, ભાઈ ! કઠિન બાત હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

યહાં કહતે હૈં કિ, પ્રભુ ! તેરેમેં જિતની અનંત શક્તિયાં હૈં (ઉસમેં) જીવતર શક્તિમેં ભી જ્ઞાન, દર્શન, આનંદકી સત્તાકા પ્રાણ પર્યાયમેં સંકોચ બિના વિકાસ હો, ઐસા જીવતર શક્તિકા સ્વભાવ હૈ. સમજમેં આયા ? દૂસરે તરીકેસે કહેં તો, ઉસમેં કર્તા નામકી એક શક્તિ હૈ. આગે આયેગી. ઉસ કર્તા શક્તિમેં ભી અનંત પર્યાયકો, પૂર્ણ પર્યાયકો વિકાસ કરકે કરે, ઐસા કર્તા (શક્તિમેં) ભી અસંકુચિતવિકાસત્વકા રૂપ હૈ. સમજમેં આયા ? ઐસા હૈ ભગવાન !

અરે પ્રભુ ! મહારાજ, મુનિઓં તુજે પ્રભુ કહકે બુલાતે હૈં. આહાહા ! દિગંબર સંતોં ઐસા કહે, ભગવાન આત્મા ! આહાહા ! (સમયસાર) ૭૨ ગાથાકી સંસ્કૃત ટીકામેં હૈ. ભગવાન આત્મા ! મુનિઓં, દિગંબર સંતોં – વીતરાગી ઝૂલેમેં ઝૂલતે હૈં. અતીન્દ્રિય આનંદકે સ્વાદમેં ઝૂલતે થે. આહાહા !

શ્રોતા : આપ કહાં મુનિઓંકો માનતે હો ?

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : હાં, (વર્તમાનકે) મુનિઓંકો નહીં માનતે. પ્રભુ ! (બાકી) (ભાવલિંગી મુનિરાજકે) હમ તો દાસાનુદાસ હૈ. મુનિ હોને ચાહિયે, પ્રભુ ! કિસીકો દુ:ખ લગે (તો) ક્યા કરે ? વહ ભી લેખ આયા હૈ. (ઉસમેં લિખતે હૈં) દ્રવ્યલિંગી ન હો તો સારા ધર્મ ઊઠ જાયેગા. (ઐસા કહતે હૈં કિ) આપ લોગ ઇનકો દ્રવ્યલિંગી અગર માનોગે તો ધર્મકા લોપ હો જાયેગા. અરે ભગવાન ! આગમ અનુસાર ઉસકા વ્યવહાર હો તો વહ વ્યવહાર ભી કહનેમેં આતા હૈ. પરંતુ આગમકે અનુસાર વ્યવહાર (ભી નહીં હૈ). હમેશા ઉસકે લિયે ચોકા બનાકર આહાર લેતે હૈં તો આગમ અનુસાર ૨૮ મૂલગુણકા વ્યવહારકા ભી ઠિકાના નહીં. અરે પ્રભુ ! (ઇસમેં) તેરા કોઈ અનાદર કરનેકી બાત નહીં હૈ. નાથ ! તેરી ચીજ કૈસી હૈ ? ઉસે બતાનેકી બાત હૈ, ભાઈ ! આહાહા ! સમજમેં આયા ?

યહાં કહતે હૈં કિ, જો ઐસા કહે કિ, શુભ દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિકે પરિણામસે નિશ્ચય હોતા હૈ; તો ઉસે દ્રવ્ય ઔર દ્રવ્યકી શક્તિકી પ્રતીતિકી ખબર નહીં. સમજમેં આયા ? યહાં તો ઐસી બાત હૈ. યહાં તો ભગવાન આત્મામેં રાગકી મંદતાકી અપેક્ષા છોડકર (નિશ્ચય ધર્મ પ્રગટ હોતા હૈ). ક્યોંકિ ઐસા રાગ કરના કોઈ આત્માકી શક્તિ નહીં. આહાહા ! પરંતુ આત્માકી શક્તિ તો રાગકે અભાવસ્વરૂપ વીતરાગતાકી પૂર્ણતાકા વિકાસ કરે, ઐસી ઉસમેં શક્તિ હૈ. આહાહા ! રાગ કરના (ઐસી) કોઈ (આત્મામેં) શક્તિ નહીં હૈ. પરંતુ રાગકા અભાવ કરના વહ ભી ઉસમેં નહીં હૈ. વહ તો વીતરાગપનાકા વિકાસ ઉત્પન્ન હોતા હૈ. જિસ સમય ઉસકી વીતરાગતાકી ઉત્પત્તિ હૈ વહ અપરિમિત ઉત્પત્તિ હૈ, ભાઈ ! આહાહા ! સમજમેં આયા ? યહ તો ભંડાર (હૈ). આહાહા !

મૃતક કલેવરમેં અમૃત સાગર મૂર્ચ્છા ગયા હૈ. ૯૬ ગાથામેં ઐસા કહા હૈ. યહ (શરીર) મૃતક કલેવર (હૈ). યહ મુર્દા હૈ, જડ – અચેતન હૈ. આહાહા ! ભગવાન અમૃતકા સાગર (હૈ). (સમયસારકી) ૯૬ ગાથામેં આતા હૈ. અમૃતકા સાગર મૃતક કલેવરમેં મૂર્ચ્છા ગયા હૈ. તીનોંમેં 'મ' હૈ. મૃતક, અમૃત, ઔર મૂર્ચ્છા ગયા હૈ. સમજમેં આયા ? અરે..! અલ્પજ્ઞ પર્યાય(રૂપ) રહના વહ ભી તેરા સ્વભાવ નહીં, યહાં તો ઐસા કહતે હૈં. આહાહા ! રાગરૂપ રહના વહ તો તેરા સ્વભાવ હૈ હી નહીં, (બલ્કિ) અલ્પજ્ઞ રહના વહ (ભી) તેરા સ્વભાવ નહીં, ભગવાન ! આહાહા !

યહાં તો સર્વજ્ઞ શક્તિ ઔર સર્વદર્શિ શક્તિ સંકુચિત (હુએ) બિના સર્વ દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ, ભાવકો વિકાસ કરકે જાનતી હૈ, ઐસા સ્વભાવ હૈ, આહાહા ! ભાઈ ! સર્વજ્ઞ કિસે કહેં ! ઉસમેં બડી ગંભીરતા હૈ. આહાહા ! એક સમયમેં અનંત કેવલીકો જાને. અનંત કેવલીકો એક સમયમેં જાને. કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય અનંતે કેવલીકો જાને. આહાહા ! અરે...! તીન કાલ, તીન લોકકા વિકાસ વિશેષ હોતા તો ભી જાન લેતા. ઐસી ઉસમેં શક્તિ હૈ, આહાહા ! તેરી પ્રભુતાકી તુજે પ્રતીત નહીં. અલ્પજ્ઞ ઔર રાગ જો કિ પામર હૈ, ઉસકી તુજે પ્રતીત (હૈ). વહ પ્રતીત

તો મિથ્યા હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા !

યહ શરીરકા આકાર – સ્ત્રીકા, પુરુષકા ઔર હિજડેકા આકારકો ન દેખ, પ્રભુ ! વહ તેરી ચીજ નહીં, તેરેમેં નહીં ઔર ઉસે રાગ હૈ, ઉસ રાગકો ન દેખ. તેરેમેં રાગ હૈ હી નહીં ઔર અલ્પજ્ઞપના ન દેખ. અલ્પજ્ઞ રહના યહ તેરા સ્વભાવ નહીં, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

શ્વેતાંબરમેં એક અતિમુક્ત કુમારકી (કથા) આતી હૈ. બાત તો કલ્પિત હૈ. (એક) બાલક થા, રાજકુમાર (થા). બાદમેં દીક્ષિત હુઆ. (એક દિન) દિશાકે લિયે સાધુકે સાથમેં જંગલ જાતે થે. જંગલ ગયે તો વહાં બારીશ બહુત આયા. પાની ચલતા થા (બહ રહા થા). જલ બહુત ચલ રહા થા. બાલક થા તો વહ તો પાત્રા રખતા થા. ઐસા (સબ) ચલાયા હૈ ન ? વહ તો કલ્પિત હૈ. બાલક થા (ઔર) પાની ચલતા થા (ઇસલિયે) કીચડકી પાલ બનાઈ ઔર પાનીમેં પાત્રા રખા (ઔર ગાને લગા). 'નાવ ચલે રે મેરી નાવ ચલે, એમ મુનિવર જલ શું ખેલ કરે' – ઉસમેં આતા હૈ. સબ દેખા હૈ ન. પાનીમેં – 'નાવ તરે રે મેરી નાવ તરે, એમ મુનિવર જળ શું ખેલ કરે, મોહ કર્મના એ રે ! ચાળા, મુનિવર દોરે નાનકડા એ બાળા' અતિમુક્ત વહ છોટી ઉમ્રકે ગજસુકુમાર. ગજસુકુમાર આતા હૈ ન ? બહુત છોટી ઉમ્રમેં દીક્ષા લી. ઉસકી એક સજ્ઝાય હૈ.

યહાં કહતે હૈં કિ, 'અમારી નાવ તરે રે, મેરી નાવ તરે' આહાહા ! આનંદકી દશા ઔર જ્ઞાન-દર્શનકે વિકાસમેં મેરી નાવ તૈરતી હૈ. વહ સબ તો કલ્પિત થા. મુનિકો પાત્ર નહીં હોતા, વસ્ત્ર નહીં હોતા, વહ તો કલ્પિત બનાયા હૈ. આહાહા ! યહાં તો પરમાત્માકી – આત્માકી નાવ અસંકોચવિકાસત્વ શક્તિકે કારણસે અનંત ગુણકી પર્યાય સંકોચ બિના વિકાસ હોતી હૈ. મેરા આત્મા સંસારસે ઉપર તૈરતા હૈ. સમજમેં આયા ? ઐસા મેરા સ્વભાવ હૈ. આહાહા ! ઐસી દૃષ્ટિ કરના ઔર ઐસી ચીજકા સામર્થ્યકા વિશ્વાસ કરના, યહ અલૌકિક ચીજ હૈ ! ક્યા કહા ? ઉસકે જાનનેમેં ક્ષેત્રકી મર્યાદા નહીં, ઉસકે જાનનેમેં કાલકી મર્યાદા નહીં. "**ક્ષેત્ર ઔર કાલસે અમર્યાદિત...**" જિસકો મર્યાદા નહીં હૈ, ઓહોહો ! પરમાત્મ પ્રકાશમેં મંડપકા દૃષ્ટાંત દિયા (હૈ) ન ? (જહાં તક મંડપ હૈ) વહાં તક વેલ ચલતી હૈ. પરંતુ ઉસ વેલમેં આગે જાનેકી શક્તિ નહીં, ઐસા નહીં. બાદમેં ઉપરા-ઉપર ચડતી હૈ. મંડપ દૂર હો તો ઉપર ચલે. વૈસે (ઇસ) લોકાલોકસે ભી (દૂસરા) લોકાલોક અનંત ગુના હો તો ભી જ્ઞાનકી પર્યાય સંકોચ બિના વિકાસસે જાનતી હૈ. સમજમેં આયા ? યહ અરિહંતકા રૂપ દેખો ! આહાહા !

"**ક્ષેત્ર ઔર કાલસે અમર્યાદિત ઐસી ચિદ્‌વિલાસ સ્વરૂપ...**" આહાહા ! જ્ઞાનકા વિલાસ (ઐસા હૈ). ફૂલ-ઝાડકે બાગમેં વિલાસ કરને જાતે હૈં કિ નહીં ? વહ (બાગ) નહીં, બાપૂ ! યહ તો આત્મબાગકા ચિદ્‌વિલાસ હૈ. સમજમેં આયા ? શામકો બાગમેં ઘુમને જાતે હૈ ન ? બંબઈમેં બડા બાગ હૈ. એકબાર હમ દેખનેકો ગયે થે. ચારો બાજુ ઝાડ ઔર હવા. સબેરે બાગમેં હવા ખાને એક પ્રહર પહલે રાત્રીકો આદમી નિકલતે હૈં. ઉસ બાગમેં હવા (ખાના)

વહ તો પાપ હૈ. સુન તો સહી. યહ તો આત્મબાગમેં ચૈતન્યવિલાસ (હૈ). સમજમેં આયા ? આહાહા ! 'ચિદ્વિલાસ' ઐસા શબ્દ લિયા ન ? ચિદ્ યાની જ્ઞાન (ઔર ઉસકા) વિલાસ. જ્ઞાનકા ઐસા વિલાસ હૈ કિ સંકોચ બિના સર્વ ક્ષેત્ર ઔર સર્વ કાલકો જાને, ઐસી ઉસકી શક્તિ હૈ. સમજમેં આયા ?

"**(–ચૈતન્યકે વિલાસસ્વરૂપ) અસંકુચિતવિકાસત્વ શક્તિ.**" સંકોચ ન હોનેસે – સંકોચ નહીં કરનેસે વિકાસરૂપી શક્તિ. ઐસી સ્વરૂપમેં શક્તિ (હૈ). આહાહા ! જ્ઞાન, દર્શન, આનંદ, અસ્તિત્વ, વસ્તુત્વ, કર્તા, કર્મ (ઐસી અનંત શક્તિયાં હૈં). આહાહા ! (આત્મામેં) કર્તા નામકી એક શક્તિ હૈ. વહ ભી અનંતી પર્યાયમેં સંકોચ બિના પૂર્ણ પર્યાયકો કરે, સંકોચ બિના અપની પૂર્ણ પર્યાયકા વિકાસ કરે, ઐસા ઉસકા સ્વભાવ હૈ, આહાહા ! ૧૩વી શક્તિ (હુઈ). પ્રત્યેક શક્તિમેં યહ અસંકોચવિકાસત્વ લેના, આહાહા !

એક પંડિતકે સાથ બહુત ચર્ચા હુઈ થી. વે કહતે થે કિ, સર્વજ્ઞ યાની વર્તમાનમેં સર્વ વિશેષકો જાને – વહ સર્વજ્ઞ. યહાં જબ તિસરી વિદ્વદ્ પરિષદ ભરી થી (તબ) વે આયે થે. ૩૦ વર્ષ હુએ. ઉસ વક્ત ભી કહા થા, ભૈયા ! પરમાણુમેં અનંતગુની હરી (આદિ રંગકી) પર્યાય હોતી હૈં, વહ અપનેસે હોતી હૈં. પરકે કારણસે નહીં. આહાહા ! ક્રમબદ્ધમેં પરમાણુમેં અનંતગુની ચિકાશ, અનંતગુની લુખાશ, અનંતગુની રંગકી પર્યાય હોનેવાલી હૈં તો હોગી હી હોગી. (યહ પર્યાય) અપનેસે હોતી હૈં, પરકે કારણસે નહીં, સમજમેં આયા ?

ઐસે ભગવાન આત્મામેં સર્વજ્ઞ પર્યાય હોતી હૈ. ઉસમેં પરકા કોઈ કારણ નહીં હૈ. આહાહા ! સર્વજ્ઞ યાની એક સમયમેં તીનકાલ (કો પ્રત્યક્ષ જાને). ભૂતકાલ વર્તમાનમેં નહીં કિ ભવિષ્ય (કાલ) વર્તમાનમેં નહીં. (ફિર ભી) જિસકો વર્તમાન પ્રત્યક્ષવત્ દેખે, ઉસકા નામ સર્વજ્ઞ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

યહાં તો કહતે હૈં કિ, અસંકુચિતવિકાસ – જ્ઞાનકી પર્યાય સંકોચ બિના પૂર્ણ વિકાસ(રૂપ) હોતી હૈ, આહાહા ! ઉસકી મર્યાદા ક્યા ? અમર્યાદિત હૈ. અરે.. પ્રભુ ! તેરા ગુણ ભી તુને સુના નહીં, આહાહા ! ક્રિયાકાંડમેં સબ ઘુસ ગયે. પરંતુ રાગસે ભિન્ન ભગવાન (આત્મા હૈ). અલ્પજ્ઞ રહનેકી ભી તેરી શક્તિ નહીં, અલ્પ દર્શિ રહના શક્તિ નહીં, અલ્પ વીર્ય રહના શક્તિ નહીં, અલ્પ આનંદમેં રહના ભી ઉસકી શક્તિ નહીં, આહાહા ! સમજમેં આયા ? અલૌકિક બાતેં હૈં. બાપૂ ! યહ તો ધર્મકી બાત (હૈ). ધર્મ યહ કોઈ અલૌકિક ચીજ હૈ, આહાહા !

સમ્યક્દૃષ્ટિમેં ઐસી સર્વજ્ઞ, સર્વદર્શિ આદિ અનંત શક્તિકા સંકોચ બિના વિકાસ હો, ઐસી પ્રતીત ઉસમેં આતી હૈ. સમ્યક્દૃષ્ટિકો ઐસી નિઃસંદેહ પ્રતીત આતી હૈ, આહાહા ! ચૈતન્ય ભગવાન – શુદ્ધ ચૈતન્ય સ્વભાવ સ્વરૂપ ઉસકી અનંત શક્તિ (હૈ). પ્રત્યેક શક્તિમેં વિકાસ પૂર્ણ હો – સંકોચ ન હો – મર્યાદિત ન રહે. ઐસી ઉસમેં શક્તિ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? એક બાત યથાર્થ સમજે તો દૂસરે ભાવકો (બરાબર યથાર્થ) સમજે. સમયસારમેં (ઐસી

એક) ગાથા હૈ. જયસેન આચાર્ય દેવકી (ટીકામેં આતા હૈ). એક ભાવ ભી યથાર્થ સમજે; સર્વજ્ઞ, સર્વદર્શિ કોઈ ભી એક શક્તિકા (ભાવ), પર્યાય ઔર શક્તિ(કા) એક ભાવ યથાર્થ સમજે તો સર્વ ભાવ યથાર્થ (રૂપસે સમજમેં) આ જાતા હૈ. સમજમેં આયા ? યહ ૧૩વીં શક્તિ (હૈ).

યહ અસંકુચિતવિકાસત્વ શક્તિ દ્રવ્ય, ગુણમેં હૈ પરંતુ જબ ઉસકા સ્વીકાર હોતા હૈ તો પર્યાયમેં વ્યાપ્ત હોતી હૈ. અસંકુચપના ઔર વિકાસપના અંદર પર્યાયમેં આ જાતા હૈ, આહાહા ! ઔર અનંત ગુણમેં યહ અસંકોચવિકાસ શક્તિ વ્યાપક હૈ. સમજમેં આયા ? યહ અસંકુચિતવિકાસત્વ શક્તિ ધ્રુવપને ઉપાદાન હૈ ઔર ક્ષણિક પર્યાયમેં ઉત્પન્ન હુઈ યહ ક્ષણિક ઉપાદાન હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ઔર યહ અસંકુચિતવિકાસત્વ શક્તિ(કા) કિસીકે કારણસે કાર્ય હુઆ, ઐસા નહીં. ઔર દૂસરે લોકાલોકકો જાને ઐસા કાર્ય, વહ (ભી) નહીં. ઉસકી તો પર્યાયકો જાનતા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? વહ લોકાલોકકા કારણ નહીં ઔર લોકાલોકકા કાર્ય નહિ અર્થાત્ જો જ્ઞાન, દર્શન ઔર આનંદકી પૂર્ણ શક્તિકા વિકાસ હુઆ – તો લોકાલોક હૈ તો કાર્ય હુઆ, ઐસા નહીં. ઔર લોકાલોકકે કારણસે યહ શક્તિ નહીં. પર્યાયમેં જો વિકાસ વ્યાપ્ત હુઆ – વહ લોકાલોકકા કારણ નહીં, આહાહા ! સમજમેં આયા ? અરે.. ઐસી વ્યાખ્યા ! વહ સબ તો ઇતના આસાન થા કિ, દયા પાલો, વ્રત પાલો, ઉપવાસ કરો, રસ છોડો, કપડા છોડો. (અપવાસ કરના) યહ લાંઘણ (લંઘન) હૈ. આહાહા ! ભગવાનકી મહત્તા ઔર બડપ્પન મર્યાદા બિનાકી ચીજ હૈ, ઐસે ભાન બિના સબ લાંઘન હૈં. વહ સબ ઉપવાસ ઔર દો–દો મહિનેકે સંથારે સબ લાંઘન હૈ, તપ નહીં–ધર્મ નહીં. આહાહા !

શ્રોતા : તપ મત કહો, ધર્મ મત કહો, પરંતુ લાંઘન તો મત કહો.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : લાંઘણ (તો ક્યા) શાસ્ત્ર તો ક્લેશ કહતે હૈં. નિર્જરા અધિકારમેં ઐસી ક્રિયાકાંડ કરનેવાલેકો ક્લેશ કહતે હૈં, દુઃખ કહતે હૈં. ક્લેશ કરો તો કરો પરંતુ આત્મા ઉસસે પ્રાપ્ત નહીં હુઆ. આહાહા ! ૧૩વીં શક્તિ હુઈ.

(અબ) ૧૪વીં (શક્તિ). "**જો અન્યસે નહીં કિયા જાતા...**" ઇસ શ્લોકમેં – શક્તિમેં ભી તકરાર હૈ. ક્યા (કહતે હૈં) ? કિ યહ તો દ્રવ્યકી બાત હૈ. દ્રવ્ય કિસીકા કારણ નહીં ઔર દ્રવ્ય કિસીકા કાર્ય નહીં, ઐસા કહતે હૈં. યહ ૧૪વીં શક્તિ જો હૈ ઇસમેં તો દ્રવ્યકી બાત ચલતી હૈ. દ્રવ્ય કિસીકા કારણ નહીં ઔર દ્રવ્ય કિસીકા કાર્ય નહીં. (પરંતુ) ઐસા નહીં (હૈ). યહાં તો શક્તિ જો હૈ (ઉસ) શક્તિવાનકા જહાં અનુભવ હુઆ તો પર્યાયમેં ભી અકાર્યકારણ પર્યાય – દશા પ્રગટ હુઈ. યહ પર્યાય ભી રાગકા કારણ નહીં ઔર રાગકા કાર્ય નહીં. સમજમેં આયા ? જૈસે દ્રવ્ય ઔર ગુણ કિસીકા કારણ નહીં ઔર કિસીકા કાર્ય નહીં. (વહ) તો સ્વતઃ ચીજ હૈ. ઐસે ઉસકી પર્યાય જો હોતી હૈ વહ પર્યાય ભી કોઈ પરકા કારણ નહીં ઔર પરકા કાર્ય નહીં. યહ અકારણકાર્ય શક્તિ દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાયમેં વ્યાપ્ત હો ગઈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? યહ (શક્તિ) ૭૨ ગાથામેંસે નિકાલી હૈ. યહ શક્તિ (સમયસાર) ૭૨ ગાથા હૈ ઉસમેં

હૈ. યહ શક્તિ સમેદ્‌શિખર યાત્રામેં ગયે થે તબ ચલી થી. દો ઘંટે ચલી થી.

યહાં કહતે હૈં કિ, (યહ) અકારણકાર્ય શક્તિ ગુણ હૈ, શક્તિ હૈ. દ્રવ્ય ઔર ગુણમેં વ્યાપક (હૈ). ઔર પ્રત્યેક ગુણકી પરિણતિમેં પરકા કારણ નહીં ઔર પરકા કાર્ય નહીં, વૈસે ઇસ શક્તિકા વિકાસ હોતા હૈ તો પરકે કારણસે નહીં. ચાર ઘાતિ (કર્મકા) નાશ હુઆ તો કેવલજ્ઞાન હુઆ, ઐસા નહીં. (એક વિદ્વાનને ઐસા કહા હૈ) ચાર ઘાતિ કર્મકા નાશ હુઆ તો ક્યા (હુઆ) ? વહ તો અકર્મ પર્યાય હુઈ. જો કર્મ પર્યાય થી વહ અકર્મ (પર્યાય) હુઈ. ઇસમેં કેવલજ્ઞાન હુઆ યે કહાંસે આયા ? વહ તો નિમિત્તસે કથન હૈ. આહાહા ! જૈન તત્ત્વ મિમાંસામેં હૈ. ઉન્હોંને બરાબર કહા હૈ. ખાણિયા ચર્ચા બનાકર ઐતિહાસિક સિદ્ધાંત પ્રસિદ્ધ કિયા હૈ. ઐતિહાસિક ચર્ચા હુઈ હૈ. લોગોંકો ઐસા રુચે નહીં. ભગવાન ! વાદવિવાદસે (પાર) નહીં આવે, પ્રભુ ! વીતરાગતાકી ચર્ચા ઔર યથાર્થ ચીજ ક્યા હૈ ? ઐસી ચર્ચા હો તો – તો વીતરાગતા સિદ્ધ હો. પરંતુ પરકો જૂઠા ઠહરાના ઔર અપના સચ્ચા (હૈ), ઐસી બાત નહીં. (ઐસે) સત્‌ નહીં મિલેગા. આહાહા ! સમજમેં આયા ? યહાં તો ના કહતે હૈં, દેખો !

આત્માકી જો નિર્મલ પર્યાય હોતી હૈ યહ રાગકા કાર્ય નહીં. રાગ–વ્યવહાર થા તો કાર્ય હુઆ, ઐસા નહીં ઔર અકાર્યકારણ શક્તિ રાગકા કારણ નહીં. (વહ) રાગકા કાર્ય તો નહીં પરંતુ સંસારકી ઉત્પત્તિકા કારણ નહીં. સમજમેં આયા ? આહાહા ! અપની નિર્મલ શક્તિ ઉત્પન્ન કરનેવાલી કર્તા ઔર નિર્મલ શક્તિ ઉસકા કાર્ય હૈ. યહ બાદમેં કર્તા-કર્મકે છ બોલ આયેંગે. સમજમેં આયા ? આહાહા ! અભી વસ્તુ સ્થિતિકી – સત્યકી મર્યાદા કૈસે હૈ ? (ઉસકી ખબર નહીં). દ્રવ્ય સત્‌, ગુણ સત્‌, પર્યાય સત્‌ – તીનોં સત્‌ હૈં. પર્યાય સત્‌ અપનેસે હુઈ હૈ. ઉસ પર્યાયકો ઉત્પન્ન કારણ હુઆ તો ઉત્પન્ન હુઈ હૈ ઐસા નહીં હૈ. નિશ્ચયમેં તો ઐસા હૈ કિ જબ સમ્યગ્દર્શન આદિ, કેવલજ્ઞાન આદિ પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ – વહ ઉત્પત્તિકા જન્મક્ષણ થા, વહ ઉત્પત્તિકા કાલ થા, વહ કાલલબ્ધિ થી. ઉસ સમયમેં ભવ્યત્વકા ભાવ ઉત્પન્ન હોનેકા થા વહ પરસે નહીં હુઆ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? અપને સ્વરૂપમેં સ્થિર હોતા હૈ તો ચારિત્રમોહકા નાશ હોતા હૈ. તો કહતે હૈં કિ નાશકા કાર્ય અપના નહીં ઔર રાગકા કારણ ભી નહીં. સમજમેં આયા ?

“**જો અન્યસે નહીં કિયા જાતા....**” આહાહા ! યહાં (કોઈ) દ્રવ્ય લેતે હૈં. શબ્દ દ્રવ્ય હૈ પરંતુ દ્રવ્યકી શક્તિ હૈ તો પર્યાયમેં વ્યાપ્ત હોતી હૈ. સમજમેં આયા ? શક્તિ હૈ (વહ) દ્રવ્યમેં ભી શક્તિ હૈ ઔર ગુણમેં ભી શક્તિ હૈ. પરંતુ ઉસકા જહાં ‘હૈ’ (ઐસા) સ્વીકાર હુઆ તો પર્યાયમેં ભી અકાર્યકારણતા આ ગઈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? (સમયસાર) ૭૨ ગાથામેં હૈ. ભગવાન આત્મા દુઃખકા કાર્ય નહીં અર્થાત્‌ રાગકા કેવલજ્ઞાન કાર્ય નહીં કિ સમકિત આદિકી પર્યાય વહ ભી રાગકા કાર્ય નહીં. વૈસે સમકિત આદિકી પર્યાય રાગકા કારણ નહીં. સમજમેં આયા ? “**આસ્રવ આકુલતાકે ઉત્પન્ન કરનેવાલે હૈં.**” આસ્રવ – પુણ્ય-પાપકે ભાવ

આકુલતાકે ઉત્પન્ન કરનેવાલે હૈં. આહાહા ! ''**ઇસલિએ દુઃખકે કારણ હૈ ઔર ભગવાન આત્મા તો સદા હી નિરાકુલતા સ્વભાવકે કારણ કિસીકા કાર્ય તથા કિસીકા કારણ ન હોનેસે...**'' આહાહા ! ઉસમેંસે (યહ) શક્તિ નિકાલી (હૈ). સમજમેં આયા ? ભગવાન આત્મા ! દ્રવ્ય ઔર ગુણ તો કિસીકા કારણ – કાર્ય હૈ હી નહીં. ઈશ્વરને દ્રવ્ય બનાયા ઔર ઈશ્વરને શક્તિ દી ઐસા તો તીનકાલમેં નહીં હૈ. પરંતુ ઉસકી પર્યાયકા ભી પર કારણ નહીં ઔર પરકે કારણસે પર્યાય ઉત્પન્ન હુઈ નહીં. આહાહા ! જૈસે દ્રવ્ય-ગુણકા કોઈ કારણ-કાર્ય નહીં ઐસે અપની જો નિર્મલ પર્યાય હોતી હૈ, ઉસ પર્યાયકા ભી કોઈ કારણ નહીં ઔર વહ પર્યાય કિસીકા કાર્ય નહીં. આહાહા ! ઐસી બાત હૈ !

(બાહર તત્ત્વા) લેખમેં ઐસા લિખે કિ, શાસ્ત્રમેં દો કારણકા કાર્ય એક હૈ, તત્ત્વાર્થરાજવાર્તિકમેં ઐસા આતા હૈ. વહ તો નિમિત્તકા જ્ઞાન કરવાનેકો (કહા હૈ). નિશ્ચયસે યહ બાત સિદ્ધ રખકર કિ, પર્યાય કિસીકા કારણ નહીં ઔર કિસીકા કાર્ય નહીં. ઇસ નિશ્ચયકો લક્ષમેં–દૃષ્ટિમેં સિદ્ધ કરકે બાદમેં નિમિત્તકો મિલાયા તો પ્રમાણજ્ઞાન હુઆ. પરંતુ નિમિત્ત મિલાકર (પ્રમાણજ્ઞાન) હુઆ તો પહલે (નિશ્ચય) બાત થી ઉસકો સત્ય રખકર નિમિત્તકો મિલાયા હૈ. સમજમેં આયા ? પહલી બાત – નિશ્ચયસે પર્યાય અપનેસે હૈ. ઉસકા કોઈ કારણ–કાર્ય નહીં હૈ, ઇસ બાતકો રખકર પ્રમાણ(જ્ઞાન) નિમિત્તકો મિલાતા હૈ. નિશ્ચયકો જૂઠા કરકે નિમિત્ત મિલાયા તો પ્રમાણ હુઆ હી નહીં. વિશેષ કહેંગે....

❀

જે પોતામાં છે તેને પોતાનું ન માનવું ને જે પોતામાં નથી તેને પોતાનું માનવું તે દુઃખનું કારણ છે. **(પરમાગમસાર–૬૨૭)**

પ્રવચન નં. ૧૫

શક્તિ-૧૪, ૧૫ - તા. ૨૫-૦૮-૧૯૭૭

अन्याक्रियमाणान्याकारकैकद्रव्यात्मिका अकार्यकारणशक्ति: ।।१४।।

परात्मनिमित्तकज्ञेयज्ञानाकारग्रहणग्राहणस्वभावरूपा परिणम्यपरिणामकत्वशक्ति: ।।१५।।

(સમયસાર) ૧૪વીં શક્તિ. "**જો અન્યસે નહીં કિયા જાતા ઔર અન્યકો નહીં કરતા ઐસે એક દ્રવ્યસ્વરૂપ...**" યહ દ્રવ્યસ્વરૂપ શબ્દ પડા હૈ ન ? ઇસલિયે લોગ ઐસા કહતે હૈં કિ, (યહાં) દ્રવ્યકી બાત (હૈ). (યહાં તો) દ્રવ્યમેં શક્તિ હૈ, યહ શક્તિ પર્યાયમેં વ્યાપ્ત હૈ, ઉસે યહાં દ્રવ્ય કહતે હૈં. સમજમેં આયા ?

એક દ્રવ્ય અન્યસે નહીં કિયા જાતા હૈ. અપની સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય કોઈ અન્યસે નહીં કી જાતી હૈ ઔર સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય અન્યકો કરતી નહીં. સમજમેં આયા ? (સમ્યગ્દર્શનકી) પર્યાય અન્યકા કાર્ય નહીં. રાગ–વ્યવહાર હૈ તો સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય હુઈ, ઐસા નહીં હૈ.

ઐસે કેવલજ્ઞાન (ભી) મનુષ્ય, સંહનન ઔર નિમિત્ત ઐસા હૈ તો કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન હોતા હૈ, ઐસા નહીં હૈ. કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય પરકા કાર્ય ઔર પરકા કારણ હૈ હી નહીં. આહાહા !

દૂસરી ઓરસે કહેં તો કેવલજ્ઞાન (હોનેસે) પહલે ચાર જ્ઞાન અથવા મોક્ષમાર્ગ થા; તો મોક્ષમાર્ગ કારણ ઔર કેવલજ્ઞાન કાર્ય. ઐસા નહીં હૈ. ક્યોંકિ કેવલજ્ઞાન પર્યાય અકાર્યકારણ (સ્વરૂપ) હૈ. ઉસમેં અકાર્યકારણશક્તિ હૈ; તો કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય પૂર્વકે મોક્ષમાર્ગકે કારણસે ઉત્પન્ન હુઈ, ઐસા ભી નહીં. ઔર રાગકો ઉત્પન્ન કરતી હૈ યા નિમિત્તકો ઉત્પન્ન કરતી હૈ, ઐસા ભી નહીં. આહાહા ! ઐસી સૂક્ષ્મ બાત (હૈ) ! (ઇસલિયે) લોગોંકો (કઠિન લગતા હૈ, પરંતુ) સત્ય તો યહ હૈ. સમજમેં આયા ?

પ્રત્યેક શક્તિમેં અકાર્યકારણ શક્તિકા રૂપ હૈ, તો કહતે હૈં કિ, ચારિત્રકી પર્યાય જબ ઉત્પન્ન હોતી હૈ વહ અપને દ્રવ્યકે આશ્રયસે ઉત્પન્ન હોતી હૈ, યહ ભી વ્યવહાર હૈ. ચારિત્રકી પર્યાયમેં દ્રવ્ય કારણ હૈ કિ રાગ / વ્યવહારકે કારણસે (અથવા) વ્યવહાર રત્નત્રયકે કારણસે

નિશ્ચય ચારિત્રકી પર્યાય (ઉત્પન્ન) હુઈ, ઐસા નહીં હૈ. આહાહા ! યહાં તો સમય-સમયકી નિર્મલ પર્યાયમેં શક્તિ કારણ (હૈ. ઐસા) કહના યહ ભી વ્યવહાર હૈ, યહાં તો ઐસા કહતે હૈં. સમજમેં આયા ? આહાહા !

ઉસી સમયમેં કેવલજ્ઞાન યા સમ્યગ્દર્શન યા સમ્યક્ચારિત્ર (ઔર) અપની અનુભૂતિમેં આનંદકી દશા ઉત્પન્ન હોના, ઇસ આનંદકી દશામેં વ્યવહાર કારણ ઔર આનંદકી દશા કાર્ય, ઐસા નહીં (હૈ). ઔર ઉસ આનંદકી દશા (હોનેસે) પહલે જો શુદ્ધતાકી અપૂર્ણતા અથવા શુભભાવ થા ઉસ કારણસે અનુભૂતિ હુઈ, ઐસા ભી નહીં. સમજમેં આયા ? ઐસી બાત હૈ ! જ્ઞાનમેં, દર્શનમેં, આનંદમેં, ચારિત્રમેં, વીર્યમેં પ્રત્યેકમેં અકાર્યકારણ હૈ. આહાહા !

અપના પુરુષાર્થ – વીર્ય, જો પુરુષાર્થકી જાગૃતિ (ઉત્પન્ન) હોતી હૈ, ઉસમેં કોઈ પર કારણ હૈ ઔર પુરુષાર્થ કાર્ય હૈ, ઐસા ભી નહીં. ઔર યહ પુરુષાર્થ કોઈ પરકા કારણ હૈ; (જૈસેકિ) વીર્યકે કારણસે શરીર ચલતા હૈ, પુરુષાર્થકે કારણસે (શરીર ચલતા હૈ), ઐસા નહીં હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? અકાર્યકારણશક્તિકા અનંત શક્તિઓંમેં રૂપ હૈ. આહાહા !

અતીન્દ્રિય આનંદકા ઉત્પન્ન હોના યહ દ્રવ્યકે આશ્રયસે (ઉત્પન્ન હોતા હૈ ઐસા) કહનેમેં આતા હૈ. સમ્યગ્દર્શન 'भूदत्थमस्सिदो खलु' – ભૂતાર્થકે આશ્રયસે (સમ્યગ્દર્શન) ઉત્પન્ન હોતા હૈ, ઐસા કહનેમેં આતા હૈ. (લેકિન) વહ ભી વ્યવહાર હૈ. સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય ઉત્પન્ન હોનેમેં કોઈ દ્રવ્ય-ગુણ કારણ નહીં ઔર પર દ્રવ્ય કારણ નહીં. ઐસા હી પર્યાયકા સ્વભાવ હૈ. આહાહા ! સૂક્ષ્મ હૈ, ભાઈ ! સપ્ત તત્ત્વ બહુત સૂક્ષ્મ (હૈ) ઔર યહ અપૂર્વ બાત હૈ ! સમજમેં આયા ? અકાર્યકારણ (શક્તિ) હો ગઈ હૈ. તો આજ તો ૧૫વીં શક્તિ (લેતે હૈં). (આજ) શિક્ષણ શિબિરકા પંદ્રહવા દિન હૈ ન ? આહાહા ! ૧૫વીં શક્તિ થોડી સૂક્ષ્મ હૈ. ધ્યાન રખના ! આહાહા !

"**પર ઔર સ્વ...**" હૈ ? "**પર ઔર સ્વ જિનકે નિમિત્ત હૈં ઐસે જ્ઞેયાકારોં...**" અપનેમેં જ્ઞેયાકાર ગ્રહણ કરનેકી શક્તિ હૈ. પર જ્ઞેયાકારોંકો ગ્રહણ કરનેકી શક્તિ હૈ તો યહ પ્રમાણ હુઆ. "**તથા જ્ઞાનાકારોંકો ગ્રહણ કરનેકે ઔર ગ્રહણ કરાનેકે સ્વભાવ...**" સમજમેં આયા ? જ્ઞાનાકાર અપના જો સ્વભાવ હૈ યહ પરકો ગ્રહણ કરાનેકા સ્વભાવ હૈ. તો યહ પ્રમેય હૈ. પરિણમ્ય શક્તિ હૈ યહ પ્રમાણ હૈ ઔર પરિણામકત્વ શક્તિ હૈ યહ પ્રમેય હૈ. દોનોંકો એક શક્તિ ગિનનેમેં આયી હૈ. પરકો જ્ઞેયાકારરૂપ ગ્રહણ કરના ઐસા અપના પરિણમ્ય (અર્થાત્) પ્રમાણ શક્તિ હૈ ઔર અપની શક્તિકા પરકો ગ્રહણ કરાનેકા જો સ્વભાવ હૈ, યહ અપનેમેં પ્રમેય સ્વભાવ હૈ. સમજમેં આયા ?

(ફિરસે) કહતે હૈં. આત્મામેં પ્રમાણ નામકી એક શક્તિ ઔર પ્રમેય નામકી (શક્તિ ઐસે) દો શક્તિ મિલકર એક શક્તિ (હૈ). પ્રમાણ ઔર પ્રમેય (ઐસી શક્તિ હૈ). પરિણમ્ય યહ પ્રમાણ (હૈ). (ઔર) પરિણામકત્વ યહ પ્રમેય (હૈ). દો શબ્દ હૈ ન ? પરિણમ્ય (ઔર) પરિણામકત્વ. પરિણમ્ય વહ પ્રમાણ (ઔર) પરિણામકત્વ વહ પ્રમેય (હૈ). પ્રમાણ ઔર પ્રમેય દો હોકર એક

શક્તિ હૈ. ઉસકા અર્થ યહ હૈ કિ, પરકા જ્ઞેયાકાર જો અનંત જ્ઞેય વસ્તુ હૈ ઉસે અપનેમેં વિશેષરૂપસે ગ્રહણ કરના, ઐસી પ્રમાણ નામકી શક્તિ હૈ. અપને પ્રમાણમેં પરવસ્તુ જ્ઞેયાકારકા જ્ઞાન હો, જ્ઞેયાકારકા કાર્ય (કરે ઐસા) નહિ. અપને સ્વભાવમેં ઉસ જ્ઞેયાકારકા જ્ઞાન હો, (ઐસી શક્તિ હૈ). આહાહા !

અનંત જ્ઞેય હૈ ઉસે યહાં ગ્રહણ કરનેકા – જાનનેકા સ્વભાવ હૈ. ગ્રહણ કરનેકા અર્થ જાનનેકા (સ્વભાવ હૈ). ઔર અપના જો અનંત સ્વભાવ હૈ વહ પરકે પ્રમાણમેં પ્રમેય હોનેકી શક્તિ – પરકો ગ્રહણ કરાનેકી શક્તિ હૈ. આહાહા ! દો ચીજ સિદ્ધ કી. અકેલા આત્મા હૈ, ઐસા નહીં ઔર અકેલા પર જ્ઞેય હી હૈ ઔર આત્મા નહીં, ઐસા ભી નહીં. જ્ઞેય અનંત હૈ ઔર જ્ઞાનસ્વભાવ ભી આત્મપ્રમાણરૂપ અનંત હૈ. આહાહા ! સૂક્ષ્મ બાત હૈ. શક્તિકા વર્ણન હૈ ન ?

આત્મામેં અનંત સામર્થ્યતા (હૈ). પરકા કર્તા (હોના) યા અપનેમેં પરસે કાર્ય હો, યહ તો અપનેમેં હૈ હી નહીં. પરંતુ અપને સ્વભાવમેં – પ્રમાણમેં પર જ્ઞેયાકારોંકો ગ્રહણ કરના યહ અપના સ્વભાવ હૈ. ઔર પર જ્ઞેયમેં (અર્થાત્) પર પ્રમાણમેં અપને પ્રમેયત્વકે કારણ પરકો (અર્થાત્ પરકે જ્ઞાનમેં) ગ્રહણ કરાનેકા સ્વભાવ હૈ. ઐસી વસ્તુ (હૈ). આહાહા ! સમજમેં આયા ? ક્યા કહા ?

શ્રોતા : સૂક્ષ્મ પડતા હૈ.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : ઇસીલિયે ધીરેસે કહતે હૈં ન ? ઔર એકબાર, દો બાર, તીન બાર, ચાર બાર કહતે હૈં.

યહ આત્મા જો હૈ ઉસમેં પ્રમાણ ઔર પ્રમેય નામકી એક શક્તિ હૈ. યહ પ્રમાણ ઔર પ્રમેય નામકી શક્તિકા કાર્ય ક્યા (હૈ) ? કિ, પ્રમાણ હૈ ઉસમેં પર જ્ઞેયાકારકા જ્ઞાન કરના યહ પ્રમાણકા કાર્ય હૈ. યહાં તો પ્રમાણ હૈ તો પર જ્ઞેયકા આકાર ગ્રહણ કરના, ઐસી બાત હૈ. પ્રમાણમેં પર જ્ઞેયાકાર વિશેષ જો હૈ, ઉસકા જ્ઞાન હોના યહ અપના સ્વભાવ હૈ. પ્રમાણ તો અપની શક્તિ હૈ. સમજમેં આયા ? સબ જ્ઞેયાકાર (આયે) તો ઉસમેં આત્મા ભી આયા. પરંતુ સર્વ જ્ઞેયાકારોંકા પ્રમાણજ્ઞાનમેં જ્ઞાન હોના યહ અપની શક્તિ હૈ. પરસે અપનેમેં કાર્ય હો, ઐસી કોઈ ચીજ (શક્તિ) નહીં (હૈ). ઔર પરકો ગ્રહણ કરાના (ઐસી ભી શક્તિ હૈ). અપની અનંત શક્તિ, અનંત ગુણ સ્વભાવ હૈ ઉસમેં એક પ્રમેય નામકી શક્તિ હૈ. પ્રમેય – કિ જિસ પ્રમેયકે કારણ પર જ્ઞાનકે પ્રમાણમેં (અપને) પ્રમેયકો ગ્રહણ કરાના ઉસકા સ્વભાવ હૈ, આહાહા ! ભાઈ ! પ્રમેય ઔર પ્રમાણ દો મિલાકર એક શક્તિ હૈ. ઉસકા અર્થ ઐસા કરતે હૈં ! – ઐસા કહના હૈ કિ, અનંત પર જ્ઞેય હૈં ઉસકા જ્ઞાન હોના યહ આત્મ સ્વભાવ હૈ; પરંતુ પરકી રચના (કરના) યા પરકો બનાના, યહ ઉસકા સ્વભાવ નહીં હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

અપનેમેં અનંત ગુણ આદિ જો દ્રવ્યસ્વભાવ હૈ ઉસમેં પ્રમેયત્વ (શક્તિ) હૈ, તો ઉસ કારણસે પર દ્રવ્યકે પ્રમાણમેં પ્રમેયત્વકો ગ્રહણ કરાના, પરજ્ઞાનમેં ગ્રહણ કરાના, યહ ઉસકા અપના સ્વભાવ હૈ. આહાહા ! પરિણમ્ય યહ પ્રમાણ હુઆ. પરિણામકત્વ યહ પ્રમેય હુઆ. સમજમેં આયા ? ઐસી બાતેં (હૈં). સેઠ લોગોંને તો (યહ) સબ સુના ભી ન હો.

શ્રોતા : પહલે યહ નહીં થા.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : નહીં થા, યહ બાત સચ્ચી (હૈ). લોગોંકો બેચારોંકો (કહાં સુનને મિલે) ? અરેરે.. પ્રભુ ! ઇસ કાલમેં ઐસી બાત ! બાહરમેં (લોગોંકા વિરોધ ઐસા હૈ કિ) યહાંકે સાહિત્યકો જલમેં ડાલ દેના હૈ. આહાહા ! ક્યા હો (સકતા હૈ) ?

શ્રોતા : વહ અપના જ્ઞાન પાનીમેં ડાલતા હૈ.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : બાત તો ઐસી હૈ. ભગવાન ! પ્રભુ ! તુજે નુકસાન હૈ. યહ તો સત્ સાહિત્ય હૈ. ઉસકા જ્ઞાન કરના યહ તેરા સ્વભાવ હૈ. જ્ઞેયકો પાનીમેં ડાલના યહ તેરા સ્વભાવ નહીં હૈ. અરેરે...! ક્યા હો સકતા હૈ ? પ્રભુ ! સત્ સાહિત્યમેં તો યહ ચીજ હૈ. સમજમેં આયા ?

તેરી ચીજમેં અનંત જ્ઞેયોંકો જાનના ઐસા તેરા સ્વભાવ હૈ. પરંતુ અનંત જ્ઞેયોંકી રચના કરના યા ઉસકા કાર્ય કરના યહ તેરે સ્વભાવમેં નહીં હૈ ઔર યહ જ્ઞેયકે સ્વભાવમેં (ભી) નહીં હૈ. ક્યોંકિ અપનેમેં પ્રમાણ તરીકે જો જ્ઞેયકા સ્વભાવ આતા હૈ, ઉસમેં ઉસ જ્ઞેયકા સ્વભાવ ઐસા નહીં હૈ કિ, પરસે રચના હો. જ્ઞેયકા દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાય અપને જ્ઞાનકે પ્રમાણમેં ગ્રહણ – જાનનેકા સ્વભાવ હૈ. ઐસા સ્વભાવ હૈ. અરિહંત, ત્રિલોકનાથ, તીર્થંકર, સર્વજ્ઞ ઔર પંચ પરમેષ્ઠિ (વે સબ) જ્ઞેય હૈં. ઉન્હેં જાનનેકા પ્રમાણજ્ઞાનમેં અપના સ્વભાવ હૈ, પરંતુ ઉનસે કુછ મિલે, ઐસા કોઈ સ્વભાવ નહીં હૈ. ઐસી બાતેં હૈં, ભાઈ ! આહાહા ! સમજમેં આયા ?

પર જિસમેં નિમિત્ત હૈ (અર્થાત્) અપને જ્ઞાન પ્રમાણમેં પર નિમિત્ત હૈ. હૈ ન ? ઔર "**સ્વ જિનકે નિમિત્ત હૈ...**" અપના આત્મા પરકો જ્ઞાત હોનેમેં નિમિત્ત હૈ. પરકો ગ્રહણ કરાનેમેં (નિમિત્ત હૈ). સમજમેં આયા ? આહાહા ! ઐસી શુદ્ધ શક્તિ (હૈ) ! ઇસસે તો ભક્તિ ઔર પૂજા કરે ન ! (તો) લોગોંકો ઠીક પડતા હૈ. બાપૂ ! ભક્તિ, પૂજા હોતી હૈ, અશુભરાગસે બચનેકો શુભભાવ હો. ઔર વાસ્તવમેં તો સચ્ચી ભક્તિ સમકિતીકો હી હોતી હૈ. આહાહા ! આયા ન ? પંચાસ્તિકાયમેં ટીકામેં આયા હૈ. સમ્યક્દૃષ્ટિકો હી યથાર્થપને ભક્તિકા શુભભાવ (હૈ). ઉન્હેં યથાર્થ વ્યવહાર હૈ. અજ્ઞાનીકો વ્યવહાર કહાં આયા ? આહાહા ! સમજમેં આયા ?

હમ તો સંપ્રદાયમેં થે ન ? તો હમારે યહાં યહ ચર્ચા બહુત ચલતી થી. ૮૩કી સાલમેં બહુત ચર્ચા હુઈ. એક સેઠ થે. ઉન્હોંને ઐસા કહા કિ, 'સમ્યક્દૃષ્ટિ હોનેકે બાદ મૂર્તિપૂજન હૈ હી નહીં. જબ તક મિથ્યાદૃષ્ટિ હૈ તબતક મૂર્તિકી પૂજા હૈ.' ઐસી બાત ચલી. ૫૦ વર્ષ હુએ. આહાહા ! ઉન્હોંને ઐસા કહા કિ, 'જબ તક મિથ્યાદૃષ્ટિ હો તબ તક મૂર્તિકી પૂજા

હો. સમ્યક્‌દૃષ્ટિ હોનેકે બાદ મૂર્તિ પૂજા નહીં હોતી' તો હમને ઉસે ઐસા કહા, 'યથાર્થમેં તો સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ તબ શ્રુતજ્ઞાન હોતા હૈ. શ્રુતજ્ઞાન હોતા હૈ ઉસમેં શ્રુતજ્ઞાન અવયવી હૈ ઔર નિશ્ચય–વ્યવહાર ઉસ અવયવીકા અવયવ હૈ.' ઇતના અવયવી શબ્દ નહીં (કહા) થા. પરંતુ ઇતના કહા થા કિ, 'શ્રુતજ્ઞાન હોનેકે બાદ દો નય હોતી હૈ. નિશ્ચય ઔર વ્યવહાર. ઔર ચાર નિક્ષેપ હૈં. નામ, સ્થાપના, દ્રવ્ય ઔર ભાવ યે જ્ઞેયકે ભેદ હૈં. નિશ્ચય-વ્યવહાર નયકે ભેદ હૈં. વાસ્તવમેં તો સમ્યગ્દર્શન હોનેકે બાદ વ્યવહારનય હોતા હૈ ઔર વ્યવહારનયમેં યહ પૂજનીક વસ્તુ હૈ, યે નિમિત્ત પડતી હૈ.' તો સમકિતી હોનેકે બાદ વાસ્તવમેં તો પૂજનેકા ભાવ – વ્યવહાર આતા હૈ. સમજમેં આયા ? યહ તો ૫૦ વર્ષ પહલેકી બાત હૈ. (હમને કહા) કિ, ભાઈ ! હમ ઐસે હી નહીં માનેંગે. ઇસમેં (સંપ્રદાયમેં) આ ગયે ઇસલિયે હમ માન લેં, ઐસા (નહીં હૈ). હમેં (બાત) નહીં બૈઠે તો (હમે ઐસે હી) બૈઠાની નહીં હૈ.

વાસ્તવમેં તો ભગવાનકી પ્રતિમા જ્ઞેયકા ભેદ હૈ. નામ નિક્ષેપ, સ્થાપના નિક્ષેપ, દ્રવ્ય નિક્ષેપ, ભાવ નિક્ષેપ – યહ જ્ઞેયકે ભેદ હૈં. શ્રુતજ્ઞાનમેં નય હૈ યહ શ્રુતજ્ઞાનકા ભેદ હૈ. શ્રુતજ્ઞાનકે ભેદમેં નિશ્ચય ઔર વ્યવહાર આતા હૈ. ઉસ વ્યવહારસનયસે (સ્થાપના) નિક્ષેપ (ઐસી) ભગવાનકી પ્રતિમાકા સચ્ચા પૂજનિક વ્યવહાર વાસ્તવમેં તો સમકિતીકો હી આતા હૈ. આહાહા ! ભલે હૈ શુભભાવ. સમજમેં આયા ? સ્થાનકવાસીમેં આ ગયે ઇસલિયે હમ ઐસે હી માને ઐસી હમારી ચીજ નહિ. હમ તો હમારે આત્માકા (કલ્યાણ) કરનેકે લિયે (આયે હૈં). (હમને) કહા, ભાઈ ! માર્ગ તો યહ હૈ. ભાઈ ! હમ ઐસે નહીં માને. હમકો તો (બાત) અંદર બૈઠની ચાહિએ. વાસ્તવમેં તો વ્યવહારનય સમકિતીકો હી હોતા હૈ. મિથ્યાદૃષ્ટિકો નય કહાં આયા ? (જબ) નય નહીં હૈ તો નિક્ષેપકા વિષય ભી સમકિત બિના કહાંસે આયા ? સમજમેં આયા ? ન્યાય સમજમેં આયા ? આહાહા ! યહાં તો ન્યાયસે સમજનેમેં આતા હૈ તો બાત ઉસકે જ્ઞાનમેં– અનુભવમેં આની ચાહિએ ન ? આહાહા !

યહાં કહતે હૈં કિ, આત્મામેં પરિણમ્ય-પરિણામકત્વ ઐસી એક શક્તિ લિ. પરિણમ્ય (યાની) પ્રમાણ ઔર પરિણામકત્વ (યાની) પ્રમેય. પ્રમાણ ઔર પ્રમેયરૂપ એક શક્તિ હૈ કિ, જિસ પ્રમાણમેં – જ્ઞાન કરાનેમેં પર નિમિત્ત હૈ. ઔર પરકો જ્ઞાન કરાનેમેં અપના આત્મા નિમિત્ત હૈ. હૈ ? "**પર ઔર સ્વ જિનકે નિમિત્ત હૈ ઐસે જ્ઞેયાકારોં...**" (જ્ઞેયાકારોં) પર (હૈં). પર જ્ઞેયાકારોંકો ગ્રહણ કરનેકી અપનેમેં પ્રમાણ જ્ઞાનકી શક્તિ હૈ. "**તથા જ્ઞાનાકારોંકો ગ્રહણ કરનેકે ઔર ગ્રહણ કરાનેકે સ્વભાવરૂપ....**" આહાહા ! હૈ ? "**..જ્ઞાનાકારોંકો ગ્રહણ કરનેકે ઔર ગ્રહણ કરાનેકે સ્વભાવરૂપ પરિણમ્ય-પરિણામકત્વ શક્તિ.**" આહાહા ! બહેનોંકો તો યહ સૂક્ષ્મ પડે. (લેકિન) વસ્તુ તો ઐસી હૈ. આહાહા !

પર જિસકો નિમિત્ત હૈ. આત્માકો પર નિમિત્ત હૈ. આત્મામેં – જ્ઞાનમેં જ્ઞેયાકારકા ગ્રહણ હોના (ઉસમેં) પર નિમિત્ત હૈ ઔર અપના સ્વરૂપ પરકો ગ્રહણ કરાનેમેં નિમિત્ત હૈ. ઉસકે

(પરકે) પ્રમાણજ્ઞાનમેં અપના પ્રમેય (અર્થાત્) જ્ઞાન કરાનેકા સ્વભાવ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઇસ શક્તિકા ભી અનંત શક્તિમેં – એક-એક શક્તિમેં રૂપ હૈ. આહાહા ! કેવલજ્ઞાનમેં ભી પર જ્ઞેયોંકો ગ્રહણ કરનેકા સ્વભાવ હૈ. ઔર કેવલજ્ઞાનમેં ભી પરકો ગ્રહણ કરાને યા પર કેવલી આદિકો ગ્રહણ કરાનેમેં પ્રમેય સ્વભાવ હૈ. ઉસકા જ્ઞાન સ્વભાવ પરકો જાનનેમેં પ્રમાણરૂપ હૈ ઔર જ્ઞાન આદિ અનંત સ્વભાવ પરકો જ્ઞેય બનાનેમેં – પ્રમેય બનાનેમેં – પરકો ગ્રહણ કરાનેમેં સમર્થ હૈ. આહાહા ! (પરકે) કેવલજ્ઞાનમેં આત્માકા અપના સ્વભાવ ગ્રહણ કરાનેકા નિમિત્તપના હૈ ઔર (પરકે) કેવલજ્ઞાનકો અપની પર્યાયમેં ગ્રહણ કરનેકા સ્વભાવ હૈ. કેવલજ્ઞાન ઐસા હૈ, ઐસા જાનનેકા સ્વભાવ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઐસી બાતેં (હૈં) !

શ્રોતા : સમજમેં નહીં આયા.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : અભી ભી (સમજમેં) નહીં આયા ? ઔર સ્પષ્ટ કરતે હૈં, ભગવાન ! આહાહા ! તુમ તો ચૈતન્યસ્વરૂપ હો ન નાથ ! આહાહા ! (સમયસાર) ૧૭-૧૮ ગાથામેં આબાલ-ગોપાલ આયા હૈ ન ? આબાલ-ગોપાલ અર્થાત્ બાલકસે લેકર વૃદ્ધ સબ જીવકો અપની જ્ઞાનકી પર્યાયમેં (સ્વ) જ્ઞેય જાનના યહ ઉસકા સ્વભાવ હૈ. (સ્વ) જ્ઞેય જાનતે હી હૈ, ઐસા કહતે હૈં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? સર્વ પ્રાણી (અર્થાત્) બાલક-વૃદ્ધ આદિ સર્વ, અપની જ્ઞાનકી પર્યાયમેં સારા જ્ઞેય જાનતે હી હૈ. ઐસા જ્ઞાનકી પર્યાયકા સ્વભાવ હૈ. આહાહા !

પર્યાયને અપનેકો પ્રમેય બનાયા ઔર અપનેકો પ્રમાણ બનાયા. પરકો ગ્રહણ કિયા (અર્થાત્) પ્રમાણ બનાયા. પરકો ગ્રહણ કિયા યહ પ્રમાણ બનાયા. આહાહા ! સૂક્ષ્મ બાત હૈ. યહાં પ્રમેય શક્તિ ઔર પ્રમાણ શક્તિ દો ભિન્ન નહીં લિયા હૈ. દો હોકર એક (શક્તિ) લી હૈ. ભગવાન ! તેરેમેં એક પરિણમ્યપરિણામકત્વ નામકા ગુણ હૈ. ગુણ કહો, શક્તિ કહો, સત્ ભગવાન ઉસકા સત્ત્વ કસ કહો, માલ કહો (સબ એકાર્થ હૈ). આપકે રૂપયેકે માલકી યહાં બાત નહીં હૈ. ઇસમેં હૈ ઉસકી બાત હૈ.

(પૈસા) જ્ઞેયપને જાનને લાયક હૈ, ઐસા તેરા સ્વભાવ હૈ. પૈસા મેરા હૈ (ઐસા માનના) યહ તેરા સ્વભાવ નહીં હૈ. લક્ષ્મી, મકાન, સ્ત્રી, કુટુંબ, પરિવાર, લડકા, ઉસકી સ્ત્રી સબ જ્ઞેય તરીકે તેરે જ્ઞાનમેં જાનનેકે લાયક સ્વભાવ હૈ. વહ મેરા હૈ, ઐસા (માનના) યે કોઈ તેરે સ્વભાવમેં હૈ હી નહીં. આહાહા ! ઔર તેરા સ્વભાવ ભી પરકા પુત્ર હો, કિ પરકા પિતા (હો), પર તેરા પિતા હો (ઐસા નહીં હૈ). સમજમેં આયા ? પરકો પ્રમેય હોના (અર્થાત્) પરકે પ્રમાણમેં પ્રમેય હોના, યહ તેરા સ્વભાવ હૈ. પરંતુ પરકા પુત્ર હો ઔર પરકા બાપ હો, ઐસી વસ્તુ નહીં હૈ. આહાહા ! લક્ષ્મી આદિ પરજ્ઞેયકો જાનનેકા તેરા સ્વભાવ હૈ ઔર જ્ઞાનીકે જ્ઞાનમેં પ્રમેયત્વ ગ્રહણ કરાનેકા તેરા સ્વભાવ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઐસી બાતેં હૈં ! આઠ લડકે હો, ઉસકી બહુ (હો), મકાન, બંગલા (હો), આઠોંકે લિયે ભિન્ન-ભિન્ન બંગલે હો, ઉનકે

લિયે ભિન્ન-ભિન્ન કપડે હો, સભી કે લિયે હોતા હૈ ન ? ૫૦-૫૦ હજાર ઔર લાખ-લાખ રૂપયેકે કપડે હો. તો કહતે હૈં કિ, સુન તો સહી પ્રભુ ! વહ સબ ચીજ જ્ઞેય તરીકે તેરે જ્ઞાનમેં જાનનેમેં આયે, ઐસી વહ ચીજ હૈ. આહાહા !

શ્રોતા : જ્ઞેય તરીકે જાનનેમેં આવે તો હમારી માલિકીકી હો જાય કિ નહીં ?

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : માલિક તો પ્રમાણજ્ઞાનકા માલિક હૈ. પરકો ગ્રહણ કિયા (જાના) ઉસ પ્રમાણજ્ઞાનકા માલિક હૈ. પ્રમેયકા માલિક હૈ ? વહ પ્રમેય હૈ ન ? (અપને) પ્રમાણમેં (વહ) પ્રમેય (કે રૂપમેં) આયા ઔર અપના પ્રમેય પરકે પ્રમાણમેં ગયા, તો ક્યા પર (અપના) આત્માકા સ્વામી હૈ ? કેવલજ્ઞાની આત્માકા સ્વામી હૈ ? આહાહા ! મેરા ભગવાન ! મેરા ગુરુ ! તો કહતે હૈં કિ સુન તો સહી, પ્રભુ ! આહાહા ! વહ તો જ્ઞેય હૈ. તેરે જ્ઞાનમેં જાનને લાયક જ્ઞેય હૈ. પરંતુ મેરે ભગવાન ઔર મેરે ગુરુ, ઐસી તો કોઈ ચીજ હૈ નહીં. સમજમેં આયા ? ઐસી બાતેં હૈં !

કોઈ ચીજ હૈ ઉસે જાનનેકા સ્વભાવ હૈ ઔર કોઈ જ્ઞાનાનંદ આદિ સ્વભાવવાલા પ્રાણી હૈ. ઉસે (તુમ) જ્ઞેય હોકર – પ્રમેય હોકર જનાનેકે લાયક હૈ. પરંતુ પરકા હોના, ઇસકે લાયક તૂ નહીં. ઔર વહ પર તેરા હો, ઐસી લાયકાત તેરેમેં હૈ નહીં. આહાહા !

શ્રોતા : ભગવાનકો ઇતને શિષ્ય હુએ, (ઐસા આતા હૈ).

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : વહ સબ વ્યવહારકી બાત (હૈ). સમજમેં આયા ? ભગવાનકો ૧૪ હજાર સાધુ થે, ૩૬ હજાર આર્જિકા થી, ઐસા આતા હૈ ન ? યહાં તો કહતે હૈં કિ, પ્રભુ ! સુન તો સહી ! તેરે જ્ઞાન સ્વભાવમેં ઉસ જ્ઞેયકો જાનનેકા – ગ્રહણ કરનેકા અર્થાત્ જાનનેકા (સ્વભાવ હૈ). હૈ ન ? દેખો !

''**પર ઔર સ્વ જિનકે નિમિત્ત હૈ ઐસે જ્ઞેયાકારોં...**'' (જ્ઞેયાકારો) પર ઔર જ્ઞાનાકાર સ્વ (હૈ). જ્ઞેયાકાર ગ્રહણ કરનેકે (ઔર) જ્ઞાનાકાર ગ્રહણ કરાનેકે (સ્વભાવરૂપ હૈ). પ્રત્યેક શબ્દમેં ફર્ક હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? જગતમેં કોઈ પ્રાણી વિરોધી હૈ હી નહીં. આહાહા ! પ્રાણી તો સબ જ્ઞેય (હૈં). જ્ઞાનમેં જાનને લાયક હૈ. ઉસકા વિરોધ કરના કિ, યહ ઐસા હૈ ઔર વૈસા હૈ. અરે પ્રભુ ! ક્યા કરતા હૈ ? સમજમેં આયા ? જિસકો દુનિયા દુશ્મન કહે, વહ ભી જ્ઞેય (હૈ). જ્ઞાનમેં જાનને લાયક હૈ, બસ ! દુશ્મન હૈ ઐસી માન્યતા (કરના) ઇસ આત્મામેં હૈ હી નહીં. લોજીકસે તો (બાત) ચલતી હૈ, ભગવાન ! ભગવાનકા માર્ગ લોજીકસે હૈ – ન્યાયસે હૈ. ઐસે કચર-બચર માનના, ઐસા નહીં (હૈ). ઉસકી સ્થિતિ – મર્યાદા જૈસી હૈ ઐસે પ્રકારકા જ્ઞાન કરના, પ્રતીત કરના યહ વસ્તુકા સ્વરૂપ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા?

(યહાં) કહતે હૈં કિ, પર જ્ઞેયાકાર અપને જ્ઞાનમેં નિમિત્ત હૈ ઔર અપના જ્ઞાનાકાર પર જ્ઞાનમેં નિમિત્ત હૈ. અંદરમેં શબ્દ હૈ ન ? પર જિનકે નિમિત્ત હૈં ઐસે જ્ઞેયાકારોં (ઔર) સ્વ જિનકે નિમિત્ત હૈં ઐસે જ્ઞાનાકારોં. પર જિસકે નિમિત્ત હૈં ઐસે જ્ઞેયાકારોં ઉસે ગ્રહણ કરનેકે –

ઉન જ્ઞેયાકારોંકો ગ્રહણ કરનેકે ઔર સ્વ જિસકા નિમિત્ત હૈ, ઐસે જ્ઞાનાકારોંકો ગ્રહણ કરાનેકે સ્વભાવરૂપ (પરિણમ્યપરિણામકત્વ શક્તિ હૈ). આહાહા ! અમૃતચંદ્રાચાર્યદેવ દિગંબર સંત (ઐસા) કામ કરતે હૈં ! આહાહા ! (પર) જ્ઞેયાકારકો ગ્રહણ કરના ઔર જ્ઞાનાકારકો પરમેં ગ્રહણ કરાના (ઐસા સ્વભાવ હૈ). આહાહા ! સમજમેં આયા ? સૂક્ષ્મ બાત હૈ. ભગવાન ! માર્ગ ઐસા સૂક્ષ્મ હૈ.

તીર્થંકર સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર ! ઐસા કહતે હૈં કિ, મેરે જ્ઞાનમેં તુમ જ્ઞેય તરીકે જાનનેકે લાયક હો ઔર મૈં ભી (દૂસરે) કેવલજ્ઞાનીકે જ્ઞાનમેં જનાનેકે – ગ્રહણ કરાનેકે લાયક હું. પરંતુ કેવલજ્ઞાનીકો મૈં ઉસકા કેવલજ્ઞાની હું, ઐસા (માનના) મેરે સ્વભાવમેં નહીં હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ઐસે સ્ત્રી, પુત્ર, લક્ષ્મી, મકાન (યે સબ) પ્રભુ ! તેરે જ્ઞાનમેં ઉસ જ્ઞેયાકારોંકો ગ્રહણ કરનેકા – જાનનેકા સ્વભાવ હૈ ઔર સામને જ્ઞાન હો ઉસમેં તેરા પ્રમેયત્વ ઉસે ગ્રહણ કરાનેકી – જનાનેકી તાકત હૈ. પરંતુ ઉસકા પુત્ર હો, ઉસકી સ્ત્રી હો, ઐસા કોઈ સ્વભાવ નહીં હૈ. સમજમેં આયા ? અરેરે...! જિસે યહાં લોગ એસા કહે કિ, યહ મેરી અર્ધાંગના હૈ. હમારી ઘરવાલી હૈ. અરે ! સુન તો સહી પ્રભુ ! તેરી ઘરવાલી તો જ્ઞેયકા જ્ઞાન કરે, વહ પર્યાય તેરી ઘરવાલી હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

ઇન દરબારોંકો દો-દો લાખકી કમાઈ હો (વે ઐસા માનતે હૈં કિ), હમારે ઇતને ખેત હૈ ઔર ઇતની કમાઈ હૈ. (યહાં) કહતે હૈં કિ, વહ (સબ કુછ) તેરે સ્વભાવમેં વહ 'હૈ', ઐસા જાનનેકા સ્વભાવ હૈ. સબ જ્ઞેય જાનને લાયક હૈં. આહાહા ! વકીલકી જો ભાષા નિકલતી હૈ ઔર ઉસમેં પૈસા મિલતા હૈ, વહ સબ જ્ઞેયકા જ્ઞાન કરનેકા તેરા સ્વભાવ હૈ. આહાહા ! ઔર સામને પ્રમાણજ્ઞાનવાલે જ્ઞાની હો તો તેરા સ્વભાવ જ્ઞેય હોકર – પ્રમેય હોકર પરમેં જનાનેકા તેરા સ્વભાવ હૈ. પરંતુ પરકા કરના ઔર તેરા સ્વભાવ પરકા હો જાય ઔર પર જ્ઞેય તેરા હો જાય, ઐસા કોઈ સ્વભાવ નહીં હૈ. આહાહા ! લોગોંકો યહ સૂક્ષ્મ પડતા હૈ (પરંતુ) મૂલ ચીજ યહ હૈ. સમજમેં આયા ? ધ્યાન રખના ! ઐસા કહા થા.

ભગવાન આત્મા ! ઉસમેં ઐસી એક શક્તિ – સામર્થ્ય – સ્વભાવ – ગુણ હૈ કિ, જિસકા પર જ્ઞેયોંકો ગ્રહણ કરનેકા અર્થાત્ જાનનેકા સ્વભાવ હૈ. ઔર જ્ઞાનીકે જ્ઞાનમેં પ્રમેય હોનેકા તેરા સ્વભાવ હૈ. પરંતુ પરકા શિષ્ય હોનેકા ઔર પરકા ગુરુ હોનેકા (સ્વભાવ નહીં). 'મૈં પરકા ગુરુ હું' ઐસા કોઈ સ્વભાવ નહીં હૈ. આહાહા ! ગજબ બાત હૈ ન ! પર્યાયમેં શક્તિકા પરિણમન હૈ ઉસકી બાત ચલતી હૈ. અનાદિસે શક્તિ તો દ્રવ્ય-ગુણમેં થી (પરંતુ જબ) પ્રતીત હુઈ તો પર્યાયમેં શક્તિકા પરિણમન આયા. પર્યાયસ્વભાવ ઉસકા ઐસા હૈ. પર જ્ઞેયકા જ્ઞાન કરનેકા પર્યાયમેં સ્વભાવ હૈ. ધ્રુવમેં તો કહાં (પરિણમન) હૈ ? સમજમેં આયા ? આહાહા !

૨૫-૫૦-૬૦-૨૦૦ બીઘા (જમીન હો તો યહાં) કહતે હૈં કિ, કિસકા કૈસા પૈસા ? ભાઈ ! તુજે ખબર નહીં. પર ચીજકી અનંતતા ઔર બહુલતા તેરે જ્ઞાનમેં જાનનેકે લાયક હૈ. પરંતુ

ઉસ પરકી બહુલતા 'મેરી હૈ' ઐસા માનનેકા સ્વભાવ તો તેરી વિપરીત દૃષ્ટિ હૈ. ઐસી બાત હૈ ! આહાહા ! ઔર પરકા જ્ઞાન ચાહે કેવલજ્ઞાન હો (યા) મતિ-શ્રુત જ્ઞાન આદિ હો, ઉસમેં તેરી ચીજ પરકો જ્ઞેય હોનેકા – પરકો ગ્રહણ કરાનેકા – જ્ઞેય હોકર ગ્રહણ કરાનેકા સ્વભાવ હૈ. પરંતુ તુમ પરકે હો જાઓ, ઐસા કોઈ સ્વભાવ નહીં હૈ. આહાહા ! આત્મા કિસ પ્રકારસે જ્ઞાતા-દૃષ્ટા હૈ ? યહ કૈસે સિદ્ધ કરતે હૈં ! સમજમેં આયા ?

આત્મા જ્ઞાતા-દૃષ્ટા હૈ ઉસે કિસ પ્રકારસે સિદ્ધ કરતે હૈં ! ભગવાન ! તુમ તો જ્ઞાતા-દૃષ્ટા હો ના ? તો જ્ઞેયકો જાનનેકા તેરા સ્વભાવ હૈ ન ! આહાહા ! ઔર દૂસરે જો જ્ઞાતા-દૃષ્ટા હૈ ઉસે તુમ પ્રમેય – જનાનેકા સ્વભાવ હૈ પરંતુ ઉસકા હોનેકા સ્વભાવ તેરેમેં નહીં હૈ. આહાહા !

શ્રોતા : યહ સચ્ચા લગતા હૈ પરંતુ વહાં (ઉદયમેં) જાતે હૈં તબ ફિર જાતા હૈ.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : બાજરા ઔર તિલ દિખે ન ? ઉસે પિસે તો જૈસે કિ ઉસમેં ઘુસ ગયા. અંદર (ખેતમેં) દેખને જાય ન ? લંબે બાજરે પકતે હૈં. હમ સંપ્રદાયમેં થે તબ અલિયાબારા ગયે થે. ગાંવમેં બાજરેકા બડા ડુડા (અનાજકી બાલ, ભટકા) લે આયે. બાજરા ઇતના બડા ઔર રાડા (બાજરેકા તના, ડંઠલ) ઇતના (છોટા). બાજરા ઇતના બડા ઔર ઉસકા ડુડા ઇતના (છોટા). જામનગરકે પાસ અલિયાબારા હૈ. ઉસકા રાડાકા ભાગ છોટા ઔર ઉસમેં બાજરા પકે ઇતના બડા લંબા. વહ બાજરા ૫૦-૫૦ બીઘા જમીનમેં ઇતના પકા હો ઔર દરબાર દેખને જાય (તો દેખકર ઐસા લગે કિ) આહાહા ! યે તો બાજરા પકા ! જવાર પકી ! તીલ પકે ! ખેતમેં અંદર દેખને જાતે હૈં તો ઓહોહો ! (હો જાતા હૈ). ક્યા હૈ પ્રભુ ! વહ ચીજ તો તેરી જ્ઞેય હૈ (ઔર) તેરે જ્ઞાનમેં જનાનેકે લીયે વહ હોતા હૈ. ઔર તેરી ચીજ પર જ્ઞેયકે જ્ઞાનમેં જનાનેકે (લાયક) સ્વભાવ હૈ. મેરી માનના ઐસા સ્વભાવ તીનકાલમેં નહીં હૈ. ઐસી બાતેં હૈં ! પુત્ર આદિ સબ જ્ઞેય હૈં. જ્ઞાનમેં જાનને લાયક હૈ. 'મેરા હૈ' ઐસા નહીં હૈ.

શ્રોતા : વહ લડકે હૈં, ઐસા તો જાનને લાયક હૈ કિ નહીં ?

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : વહ લડકા હી નહીં હૈ. (બલ્કિ) જ્ઞેય હૈ. આહાહા !

"(**પર જિનકે કારણ હૈ...**" અર્થાત્ જ્ઞેયો અપને જ્ઞાનમેં કારણ હૈ. "**ઐસે જ્ઞેયાકારોંકો ગ્રહણ કરનેકે...**" (અર્થાત્) ઉન પર જ્ઞેયોંકે આકારો યાની વિશેષ સ્વભાવકો જાનનેકા (સ્વભાવ હૈ). "**... ઔર સ્વ જિનકા કારણ હૈ ઐસા જ્ઞાનાકાર...**" અપના જ્ઞાનાકાર જો હૈ (વહ) પર જ્ઞાનમેં ગ્રહણ કરાનેકા સ્વભાવ હૈ – જનાનેકા સ્વભાવ હૈ. આહાહા ! સમ્યગ્દર્શનમેં ઐસી માન્યતામેં આતા હૈ કિ, "મૈં તો પરિણમ્યપરિણામકત્વ શક્તિવાન હું." જિતને જ્ઞેય હૈં ઉસે મૈં જાનને લાયક હું. ઔર પર જ્ઞાનમેં પ્રમેય હોકર મૈં જનાને લાયક હું. સમ્યક્દૃષ્ટિમેં ઐસી પ્રતીતિ હોતી હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઇસ શક્તિકી પ્રતીત હોતી હૈ (ઉસમેં) યહ આ ગયા. યહ પ્રમાણ ઔર પ્રમેય (આ ગયા). પરિણમ્ય યાની પ્રમાણ (ઔર) પરિણામકત્વ

યાની પ્રમેય. યહ શક્તિ મેરી હૈ. મૈં શક્તિવાન હું. ઐસી જબ પ્રતીતિ હુઈ તો સમકિતીકો અપને સિવા શરીર, વાણી, મન, કર્મ, રાગ આદિ સબ (જાનને લાયક હૈં). આહાહા ! વ્યવહાર રત્નત્રયકા વિકલ્પ ઉઠતા હૈ ઉસે ભી જ્ઞેય હોકર મૈં જાનને લાયક હું. આહાહા ! વ્યવહાર રત્નત્રયકા જો વિકલ્પ – રાગ ઉઠતા હૈ, વહ જ્ઞેય તરીકે મેરે જ્ઞાનમેં જાનને લાયક હૈ. પરંતુ વહ રાગ મેરા હૈ, ઐસી ચીજ (સ્વભાવ) નહીં હૈ. આહાહા !

યહ બડી તકરાર (ચલતી હૈ). 'શુભજોગ મોક્ષકા માર્ગ હૈ ઔર શુભજોગસે આત્માકા શુદ્ધ ભાવ હોતા હૈ.' સમજમેં આયા ? યહાં તો પ્રભુ ! ના કહતે હૈં. સમજમેં આયા ? શુભજોગ ભી જ્ઞેય હૈ. ઉસ જ્ઞેયકો જાનનેકા – ગ્રહણ કરનેકા સ્વભાવ (હૈ). ૧૨વી ગાથામેં યહ આ ગયા. વ્યવહાર જાના હુઆ પ્રયોજનવાન (હૈ). ચારોં ઓરસે દેખો તો એક હી સિદ્ધાંત ખડા હોતા હૈ. આહાહા ! ૧૨વી ગાથામેં આયા ન ? ૧૧વીં (ગાથામેં) આયા હૈ કિ અપના સ્વભાવ સત્યાર્થ–ભૂતાર્થ ઉસકા જિસકો આશ્રય હોકર સમ્યગ્દર્શન હુઆ તો સાથમેં (સમ્યક્) જ્ઞાન ભી હુઆ. ઉસે જો રાગ હોતા હૈ ઉસ રાગકો, જ્ઞેયકે તરીકે જાનનેકા સ્વભાવ હૈ. પરંતુ રાગ મેરા સ્વભાવ હૈ ઔર રાગસે જ્ઞાન હોતા હૈ, ઐસા ભી નહીં. રાગકા જ્ઞાન હુઆ વહ રાગસે હુઆ, ઐસા ભી નહીં. રાગકા જ્ઞાન તો અપને પ્રમાણ સ્વભાવકે કારણસે હુઆ હૈ. ક્યા કહા ?

શ્રોતા : વહાં તો ઐસા લિખા હૈ કિ, વ્યવહાર દ્વારા ઉપદેશ કર દેતે હૈં.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : ઐસા હૈ હી નહીં. વાંધા વહી હૈ ન ? વહ તો પદકી રચના (ઐસી) હુઈ હૈ. દિલ્હીમેં એક પંડિતને કહા કિ, 'દેખો ! વ્યવહારકા ઉપદેશ કરના' (ઐસા લિખા હૈ). અરે..! ઉપદેશકી બાત નહીં હૈ, પ્રભુ ! વહાં તો પદ્યમેં ઐસા આયા હૈ. પરંતુ ઉસકી ટીકામેં તો અમૃતચંદ્રાચાર્યને કહા કિ, ઉસ-ઉસ સમયમેં જો કોઈ રાગ આતા હૈ, ઉસે વ્યવહારસે – ઉપચારસે જાનને લાયક હૈ, ઐસા જાનના. આહાહા ! ૧૨વીં ગાથામેં સંસ્કૃતમેં 'तदात्वे' શબ્દ હૈ. 'तदात्वे' (અર્થાત્) ઉસ-ઉસ સમયમેં. માને ક્યા ? કિ જિસ સમય રાગકી તીવ્રતા આયી તો ઉસ સમયમેં સ્વ ઔર પર – રાગકા જ્ઞાન કરનેકી તાકત (હૈ). અપનેસે યહ જ્ઞાન હોતા હૈ. સમજમેં આયા ? ઔર દૂસરે સમયમેં થોડા મંદ રાગ હુઆ તો ઉસી સમય જ્ઞાનકી પર્યાય અપનેસે સ્વપર પ્રકાશકરૂપસે રાગકો જ્ઞેય (જાનતી હૈ) ઔર મૈં ઉસકા જાનનેવાલા (હું) (ઐસા જો જાનતી હૈ) વહ ભી વ્યવહાર હૈ. આહાહા !

મેરી રાગ સંબંધી જો જ્ઞાનકી સ્વપરપ્રકાશક પર્યાય હુઈ ઉસકો મૈં જાનનેવાલા હું. ઔર વહ મેરા જ્ઞેય હૈ, યહ ભી વ્યવહાર હૈ. આહાહા ! યહ બાત આ ગઈ હૈ. આહાહા ! બહુત સૂક્ષ્મ, ભાઈ ! હૈ ન ? ક્રમવર્તી જ્ઞાન પર્યાય પરકો જાને, વહ ભી વ્યવહાર હૈ. વહ તો દૂસરા બોલ હૈ. આહાહા ! ક્યા કહા ?

અપનેમેં – જ્ઞાનકી પર્યાયમેં રાગાદિ જ્ઞેય હૈં ઉસે જાનનેકા સ્વભાવ હૈ. પરંતુ વહ રાગ ઔર જ્ઞેય હૈ તો ઉસકી જ્ઞાનકી પર્યાય પ્રકાશનમેં આયી, ઐસા ભી નહીં. અપની પર્યાયકી

તાકતસે સ્વ ઔર પરકો જાનનેકી પર્યાય ઉત્પન્ન હુઈ. રાગકે કારણસે નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? સોનગઢકે નામસે યહ બડી તકરાર (ચલતી હૈ). અરે...! ભગવાન ! પ્રભુ ! તેરી ચીજ ઐસી હૈ કિ, રાગ આયા ઉસકા ઉસ સમયમેં ઔર ઉસ સંબંધી ઔર અપના સંબંધી જ્ઞાન કરના યહ તેરા સ્વભાવ હૈ. સમજમેં આયા ? પરંતુ રાગસે–વ્યવહારસે નિશ્ચય જ્ઞાનકી પર્યાય પ્રગટ હુઈ, યહ તો હૈ નહીં. પરંતુ રાગ હૈ તો ઉસ સંબંધી અપની જ્ઞાન પર્યાય હુઈ, ઐસા ભી નહીં. અપની જ્ઞાનકી સ્વ-પર પ્રકાશક પર્યાય હુઈ ઉસમેં જ્ઞેયકા જ્ઞાન હુઆ. સમજમેં આયા ? યહ ભી વ્યવહાર હૈ. આહાહા ! ઔર જ્ઞાનકી પર્યાયકો મૈં જાનનેવાલા – ઐસા ભેદ હુઆ યહ ભી વ્યવહાર હૈ. મૈં તો જ્ઞાયક હું. બસ ! ઐસા પરિણમન હુઆ ઉસકા નામ જ્ઞાયક કહતે હૈં. સૂક્ષ્મ બાત તો હૈ.

એક શક્તિ એક ઘંટા થોડી ચલી. બાકી તો પાર નહીં હૈ, ભૈયા ! અંદરમેં ઉસકી જો ગંભીરતા ભાસિત હોતી હૈ ઇતની તો કહનેકી તાકત નહીં હૈ. આહાહા ! સંતોં ઔર કેવલીઓં ઉસકા સ્પષ્ટીકરણ કરે. ગજબ કરતે હૈં ! આહાહા ! અરેરે...! ઐસે પરમાત્મા ઔર સંતોંકે ભરતમેં વિરહ હો ગયે. સમજમેં આયા ? આહાહા !

“**પર જિનકે કારણ હૈં...**” કૌન ? અપને સ્વભાવકે અલાવા જો જ્ઞેય (અર્થાત્) રાગ આદિ પર જિનકે કારણ હૈં. (અર્થાત્) અપને જ્ઞાનમેં જ્ઞેય તરીકે જાનનેમેં આયે ઐસે કારણ હૈં. “**ઐસે જ્ઞેયાકારોંકો ગ્રહણ કરનેકે ઔર સ્વ જિનકા કારણ હૈ ઐસે જ્ઞાનાકારોંકો ગ્રહણ કરાનેકે...**” પરકે જ્ઞાનમેં ગ્રહણ કરાના, પરકે જ્ઞાનમેં ‘મૈં જ્ઞેય હું’ બસ ! આહાહા ! અપને જ્ઞાનમેં વહ પરજ્ઞેય હૈ. પરકે જ્ઞાનમેં મૈં જ્ઞેય હું. બસ ! ઇતની બાત હૈ. આહાહા ! ઐસી શક્તિ માનનેવાલેકો શક્તિવાન દ્રવ્યકી જો પ્રતીતિ હોતી હૈ તો પર્યાયમેં રાગસે મુજે જ્ઞાન હુઆ, વહ તો નહીં, નિશ્ચય પર્યાય જો હુઈ વહ રાગસે હુઈ, વહ તો નહીં પરંતુ રાગ હૈ તો પર પ્રકાશકકી પર્યાય હુઈ, ઐસા ભી નહીં. આહાહા ! આયા ન ? ક્યા કહા ? “**સ્વ જિનકા કારણ હૈ ઐસે જ્ઞાનાકારોંકો ગ્રહણ કરાનેકે સ્વભાવરૂપ પરિણમ્યપરિણામકત્વ શક્તિ.**” પરિણમનમેં (પરિણમ્યમેં) પ્રમાણ લેના ઔર પરિણામકત્વમેં પ્રમેય લેના. પરકા જ્ઞાન કરનેકી તાકત ઔર પરમેં પ્રમેય હોનેકી તાકત. બસ ! ઇસ શક્તિમેં તો બહુત ભરા હૈ. અનંત શક્તિમેં ઇસ શક્તિકા રૂપ પડા હૈ. ઉસકી વિસ્તારસે બાત લેંગે. વિશેષ કહેંગે...

❀

પ્રવચન નં. ૧૬

શક્તિ-૧૫, ૧૬, ૧૭ - તા. ૨૬-૦૮-૧૯૭૭

परात्मनिमित्तकज्ञेयज्ञानाकारग्रहणग्राहणस्वभावरूपा परिणम्यपरिणामकत्वशक्ति: ।।१५।।
अन्यूनातिरिक्तस्वरूपनियतत्वरूपा त्यागोपादानशून्यत्वशक्ति: ।।१६।।
षट्स्थानपतितवृद्धिहानिपरिणतस्वरूपप्रतिष्ठत्वकारणविशिष्टगुणात्मिका अगुरुलघुत्वशक्ति: ।।१७।।

સમયસાર, શક્તિકા અધિકાર ચલતા હૈ. ૧૫વીં શક્તિ ચલી. ઇસમેં ક્યા કહા ? એક-એક શક્તિમેં બહુત ભંડાર ભરા હૈ. ઐસા કહતે હૈં કિ, આત્મામેં પરિણમ્યપરિણામકત્વ નામકી શક્તિ હૈ. ઉસકા અર્થ (યહ હૈ) કિ, અપને સિવા (જો) પરજ્ઞેય (હૈ) ઉસે ગ્રહણ કરનેકા – જાનનેકા જિસકા સ્વભાવ (હૈ), યહ પરિણમ્ય શક્તિ. ઔર અપના સ્વભાવ પરકે જ્ઞાનમેં ગ્રહણ કરાનેકા સ્વભાવ, ઉસકા નામ પ્રમેય (શક્તિ). પરિણમ્ય–પરિણામકત્વ (ઔર) પ્રમાણ ઔર પ્રમેય. દોનોંકા યે અર્થ હૈ. ઇસ શક્તિકા સ્વભાવ (ઐસા હૈ કિ), અપને સ્વભાવમેં પરજ્ઞેયોંકો ગ્રહણ કરના નામ જાનનેકા સ્વભાવ હૈ. પરંતુ પર દ્રવ્યકા કુછ કરના, ઐસા સ્વભાવ નહીં હૈ. પ્રમાણજ્ઞાન–પરિણમ્યકા અર્થ ચલતા હૈ. વહ રાગાદિકા જ્ઞાન કરે. સમજમેં આયા ? (પરંતુ) રાગકા કર્તા (હોના, ઐસા) સ્વરૂપમેં નહીં. આહાહા ! યહ બડી તકરાર, વિરોધ અભી યહ હૈ ન ? જયસેન આચાર્ય કહતે હૈં કિ, એક ભાવ યથાર્થ સમજે તો ઉસકા સબ ભાવ યથાર્થ હો જાય. સમજમેં આયા ?

યહાં કહતે હૈં કિ, આત્મામેં પરિણમ્ય-પરિણામકત્વ નામકી એક શક્તિ હૈ. એક શક્તિ અનંત ગુણમેં વ્યાપક હૈ ઔર અનંત ગુણમેં વહ નિમિત્ત હૈ. ઔર યહ શક્તિ ધ્રુવરૂપ ઉપાદાન હૈ. ઔર ક્ષણિક પર્યાયમેં જો પરિણતિ હોતી હૈ વહ ક્ષણિક ઉપાદાન હૈ.

ઐસા અપની પર્યાયમેં પરકો જાનના – ગ્રહણ કરના ઐસી પરિણમ્ય શક્તિ હૈ. ઔર અપના સ્વભાવ – સારા દ્રવ્ય, ગુણ ઔર પર્યાય પરકે જ્ઞાનમેં (જનાના, યહ પરિણામકત્વ શક્તિ હૈ). જાનનેકા સ્વભાવ – ઇતની બાત કહી. પરિણમ્ય કહા ન ? વહ તો પર જ્ઞેયોંકો

અપનેમેં જાનનેકા સ્વભાવ હૈ. આહાહા ! અનંત સિદ્ધોં ઔર અનંત પંચ પરમેષ્ઠી ઉસકે જ્ઞેય હૈં. (ઉસ) જ્ઞેયકો જાનનેકા સ્વભાવ હૈ. પરંતુ પંચ પરમષ્ઠી મેરે હૈં ઔર મૈં ઉસકા શિષ્ય હું, ઐસી કોઈ ચીજ (શક્તિ) નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

પ્રમાણમેં પર્યાયકી બાત આયી. પર જ્ઞેયમેં અનંત નિગોદકે જીવ હૈં, અનંત સિદ્ધ હૈં, અનંત કેવલી હૈં ઔર ત્રિકાલકે પંચ પરમેષ્ઠી (હૈં). ણમો લોએ સવ્વ ત્રિકાલવર્તી અરિહંતાણં – ત્રિકાલવર્તી અરિહંતોંકો જ્ઞાનકી પર્યાયમેં જાનનેકા સ્વભાવ હૈ. આહાહા ! ઔર અપના દ્રવ્ય, ગુણ ઔર પર્યાય પરકે જ્ઞાનમેં ગ્રહણ કરાનેકા સ્વભાવ હૈ. જડમેં તો ગ્રહણ કરનેકા સ્વભાવ નહીં હૈ. સમજમેં આયા ? પર દ્રવ્યમેં જો જ્ઞાતા (અર્થાત્) પ્રમાણજ્ઞાનવાલે હૈં, ઉનકો અપના દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાય ગ્રહણ કરાના ઐસા પ્રમેય સ્વભાવ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? પરકો પ્રમેય બનાવે ઔર પોતે પરકા પ્રમેય બને. આહાહા ! પોતે અર્થાત્ સ્વયં. થોડે ગુજરાતી શબ્દ આ જાતે હૈં. સમજમેં આયા ? એક પરિણમ્યપરિણાકત્વ શક્તિ ભી જો યથાર્થપને સમજે તો (સબ યથાર્થ હો જાય).

યહાં મલિન પરિણામકા તો પ્રશ્ન હૈ હી નહીં. યહાં શક્તિકા વર્ણન હૈ ન ? શક્તિ શુદ્ધ હૈ તો ઉસકા પરિણમન ભી શુદ્ધ હૈ. અશુદ્ધ પરિણમનકી તો યહાં બાત હૈ હી નહીં. દ્રવ્ય શુદ્ધ, ગુણ શુદ્ધ ઔર પર્યાય શુદ્ધ. યહાં ઉન તીનોંકી બાત હૈં. યહાં શુદ્ધ ક્રમવર્તી પર્યાય હૈ (ઉસકી બાત હૈ). રાગ ક્રમવર્તી (હૈ), વહ બાત યહાં નહીં હૈ. આહાહા ! વ્યવહારનયસે – રાગસે જ્ઞાનકી નિશ્ચય પર્યાય હોતી હૈ, વહ બાત તો હૈ હી નહીં. પરંતુ રાગકા જ્ઞાન કરનેકા – ગ્રહણ કરનેકા સ્વભાવ હૈ કિ, 'યહ રાગ હૈ' બસ ! (ઇતના). ઉસ રાગકો ગ્રહણ કરનેકે સ્વભાવમેં ભી અપના જ્ઞાન જો રાગકો જાનતા હૈ. ઐસી જો જ્ઞાનકી સ્વપરપ્રકાશક પર્યાય હૈ; (તો) રાગ હૈ તો સ્વપર પ્રકાશક જ્ઞાનકા ભાવ હુઆ, ઐસા નહીં હૈ. ઐસા માર્ગ હૈ ! આહાહા ! સમજમેં આયા ? ભાઈ ! તેરી પ્રતીતિમેં યહ ભરોસા આયા નહીં.

પરિણમ્યપરિણામકત્વ શક્તિ સ્વભાવ (હૈ). દ્રવ્યકી શક્તિ, સત્‌કા સત્વ, ઉસ શક્તિકા સંગ્રહ કરનેવાલા દ્રવ્ય (હૈ). આહાહા ! ઉસમેં તો ઐસા આયા કિ, પર દ્રવ્યકો અપના માનના, પંચ પરમેષ્ઠીકો અપના માનના, ઐસા ઉસકા સ્વભાવ નહીં હૈ, ઐસા કહતે હૈં. યહ તો અંદરકે આનંદકી બાત હૈ. જ્ઞેયકો જાનનેકા સ્વભાવ હૈ, યહ ભી વ્યવહાર કહનેમેં આતા હૈ. આહાહા ! આત્મા અપનેકો જાને યહ ભી વ્યવહાર હૈ. ભેદ હુઆ ન ? (ઇસલિયે ઐસા કહા). વહ બાત આ ગઈ હૈ. સમજમેં આયા ? આત્મા તો જ્ઞાયક હૈ, બસ ! આત્મા જ્ઞાન દ્વારા જાને, ઐસા ભેદ ભી જિસમેં નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? (ઐસી) ચીજ સમ્યગ્દર્શનકા વિષય હૈ. સમજમેં આયા ? યહ તો અલૌકિક બાતેં હૈં ! પ્રભુ ! યહ સર્વજ્ઞ વીતરાગકી અમૃતધારા હૈ. આહાહા ! યહ કોઈ સાધારણ ચીજ નહીં હૈ. સમજમેં આયા ?

પરિણમ્યપરિણામકત્વ શક્તિમેં પ્રમાણ હોનેકા ઔર પરમેં પ્રમેય હોનેકા સ્વભાવ હૈ. બસ !

ઇતના સ્વભાવ (બતાના હૈ). પરકો અપના માનના યા પરસે અપનેકો માનના, પરસે અપનેમેં કોઈ કાર્ય હો ઔર અપનેસે પરમેં કાર્ય હો, ઐસી શક્તિ હૈ હી નહીં. સમજમેં આયા ?

શ્રોતા : પરકે કામ તો સબ કરતે હૈં.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : કૌન કરતા હૈ ? વહ તો જડકી પર્યાય હૈ. ઉસ જડકી પર્યાયકો જાનનેકા આત્માકા સ્વભાવ હૈ. પરંતુ જડકી પર્યાયકો કરના, યહ આત્માકા સ્વભાવ નહીં હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ગજબ બાત કહી હૈ ન !

દૂસરી એક બાત. નિગોદકે અનંત જીવ હૈં. પ્યાજ ઔર લસુનકી એક રાઈ જિતને ટુકડેમેં અસંખ્ય શરીર હૈં ઔર એક શરીરમેં અભી તક સિદ્ધ હુએ (ઉસસે અનંતગુના જીવ હૈં). ૬ મહિને ઔર ૮ સમયમેં ૬૦૮ સિદ્ધ હોતે હૈં તો અભી તક (જિતને) સિદ્ધ હુએ ઉસસે અનંતગુના એક શરીરમેં જીવ (હૈં). ઉન જીવોંકી દયા પાલતે (હૈં), ઇસલિએ (વે ટિકતે હૈં) ઐસા નહીં હૈ, ઐસા કહતે હૈં. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

સ્થાનકવાસીમેં થે તબ બડી ચર્ચા હુઈ થી. સ્થાનકવાસીમેં ૩૨ સૂત્ર હૈં. ઉસમેં એક શબ્દ પડા હૈ કિ, ભગવાનને પ્રવચન ક્યોં કહા ? કિ, 'સર્વ જીવ રક્ષણક્ષાયી' અબ સંપ્રદાયવાલે ઐસા કહતે હૈં કિ, રક્ષાકે લિયે કહા હૈ. ઔર તેરાપંથીવાલે ઐસા નહીં માનતે. (યહાં તો કહતે હૈં કિ) રક્ષા કર સકતે નહીં. પરકી રક્ષા કરના યહ તો પાપ હૈ, ઐસા કહતે હૈં. ઉસ પાપકા અર્થ રક્ષા (નહીં) કર સકતે હૈં, ઉસકી તો ઉસે ખબર ભી નહીં હૈ. પરકી રક્ષાકા ભાવ હૈ યહ પાપ હૈ. ઐસા માનતે હૈં. સમજમેં આયા ? દોનોંકે બીચમેં એક મહિના ચર્ચા હુઈ. આહાહા !

યહાં કહતે હૈં કિ, ભગવાનને સર્વ જીવકી રક્ષાકે લિયે કહા, ઐસા ભી નહીં. સર્વ જીવકી દયા પાલનેકે લિયે કહા, ઐસા ભી નહીં. આહાહા ! વહ જ્ઞેય હૈં, જ્ઞાનમેં જાનને લાયક હૈ, ઇસલિયે બતાયા હૈ. ઐસી બાતેં હૈં, ભાઈ ! આહાહા ! લોગ અબ સત્‌કો સમજનેકે લિયે જિજ્ઞાસુ તો હુએ હૈં. લોગ વિરોધ કરે. અરેરે.. ભાઈ ! યે તકરાર ઔર યહ (સબ) ક્યા હૈ ? બાપૂ ! પ્રભુ ! તેરા સ્વભાવ ક્યા હૈ ? ઉસકી તુજે ખબર નહીં. યહ ક્યા કહતે હો ?

યહાં તો કહતે હૈં કિ, શુભ રાગસે ધર્મ તો નહીં પરંતુ શુભ રાગ હૈ તો જ્ઞાન ઉસે જાનતા હૈ, ઐસા ભી નહીં. અપની પર્યાયમેં સ્વપર પ્રકાશક જાનનેકા સ્વભાવ હૈ, ઉસે જાનતે હૈં. યાની કિ પરકો જાનતે હૈં – ગ્રહણ કરતે હૈં ઔર પરકો – જ્ઞાનીકો ગ્રહણ કરાતે હૈં. સમજમેં આયા ? ઐસા ઉસકા અનાદિ અનંત સ્વભાવ હૈ. આહાહા ! વહ બાત તો કલ બહુત ચલી થી. આજ તો અબ ઉસસે ભી થોડી સૂક્ષ્મ બાત હૈ. ધ્યાન રખના ભગવાન ! યહ તો ભગવાનકે પ્રવાહકે ઘરકી બાત હૈ. સમજમેં આયા ?

(અબ) ૧૬વીં શક્તિ. આજ આપકી શિક્ષણ શિબિરકા ૧૬વાં દિન હૈ. આહાહા ! ઔર ૧૬ કિરણોંસે ભગવાન (આત્મા) પૂર્ણ હૈ, યહ શક્તિ યહાં બતાયેંગે. આહાહા ! ક્યા કહતે

હૈં ? "**જો કમબઢ નહીં...**" આહાહા ! જો જ્ઞાયક સ્વરૂપ, ધ્રુવ નિત્યાનંદ પ્રભુ ! ઇસમેં કભી કમ ઔર બઢ નહીં હોતા. ક્યા કહતે હૈં ? ભગવાન આત્મા ! 'ભરિત અવસ્થ' (સ્વરૂપ હૈ). પરિપૂર્ણ અવસ્થા સ્વરૂપ (હૈ). યહ બંધ અધિકારમેં લિયા હૈ. સર્વ જીવો 'ભરિત અવસ્થ' સ્વરૂપ હૈ. ભરિત અવસ્થા યાની અવસ્થા નહીં. પૂર્ણ સ્વભાવસે ભરા પડા ભગવાન આત્મા ! પરમાત્મસ્વરૂપ આત્મા હૈ ! આહાહા !

(યહાં) કહતે હૈં કિ, અપને પરમાત્મસ્વરૂપમેં અશુદ્ધતાકી તો બાત હૈ નહીં. યહાં તો શુદ્ધતાકી અપૂર્ણ પર્યાય હૈ તો અંદર શુદ્ધતામેં બહુત શુદ્ધતા હૈ (અર્થાત્ શુદ્ધતા બઢ ગઈ હૈ). ઐસા નહીં હૈ. ઔર કેવલજ્ઞાનમેં શુદ્ધતાકી પૂર્ણ પર્યાય હો તો વહાં શુદ્ધતામેં કમી હો ગઈ, ઐસા નહીં. સમજમેં આયા ?

સુનો ભાઈ ! એક બાર કહા થા. "ગગનમંડલમેં ગૌઆ વિહાણી વસુધા દૂધ જમાયા" વસુધા યાની શ્રોતા. શ્રોતાકે કાનમેં ગૌઆ – ગૌ યાની વાણી. "ગગનમંડલમેં ગૌઆ વિહાણી, વસુધા દૂધ જમાયા, સૌ રે સુનો રે ભાઈ, વલોણું વલોવે" મંથન નહીં કરતે ? "સૌ રે સુનો રે ભાઈ, વલોણું વલોવે કોઈ, તત્ત્વ અમૃત કોઈ પાયે, અબધુ જોગી રે ગુરુ મેરા, એમ પદકા કરે રે નિવેડા" આહાહા ! ભગવાનકે શ્રીમુખસે અમૃતકી વાણી (નિકલી). વહાં 'ગો' કા અર્થ ગાય લિયા હૈ. 'ગૌ' કા અર્થ વાણી હોતા હૈ. ભગવાનકી વાણી – ઓમ ધ્વનિ આકાશમેં નિકલી. આહાહા ! રેડિયોમેં આકાશવાણી નહીં કહતે હૈં ? આહાહા ! વહ તો સબ ઠીક હૈ. યહ તો ભગવાન ૫૦૦ ધનુષ ઉપર (બિરાજતે હૈં). સમવસરણમેં ઓમ ધ્વનિ નિકલી. ઓમ ધ્વનિ (માને) આવાજ. ગૌ નામ આવાજ. "ગગનમંડલમેં ગૌઆ વિહાણી, વસુધા દૂધ જમાયા, સુગુરા હોવે સો ભર-ભર પીએ પ્યારા, નુગુરા જાય રે પ્યાસા, અવધુ સો જોગી રે ગુરુ મેરા" આહાહા !

યહાં કહતે હૈં કિ, એકબાર સુન તો સહી નાથ ! તૂ કૈસી ચીજ હૈ ? કિ તેરી ચીજમેં કભી કમ-બઢ નહીં હોતી. આહાહા ! સિદ્ધપદકી પર્યાય હો (ઔર) ઇતની પૂર્ણ શુદ્ધતા આઈ તો અંદર શુદ્ધતામેં કમી હુઈ, ઐસા નહીં (હૈ). આહાહા ! ઔર ચૌથે ગુણસ્થાનમેં સમ્યગ્દર્શનકી નિર્મલ પર્યાય આયી (ઔર) પૂર્ણ પર્યાય નહીં (આયી) તો શુદ્ધતામેં વિશેષ શુદ્ધતા હૈ, ઐસા નહીં હૈ. વહ તો હૈ સો હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? પ્રભુકા માર્ગ (અલૌકિક હૈ) ભાઈ ! અભી તો બાહરમેં પૂજા, ભક્તિ કરના (ઐસા હો ગયા હૈ). (ઐસે) ભાવ હોતે હૈં, પરંતુ વહ તો શુભ (ભાવ) હૈ. ઉસકી બાત તો યહાં હૈ હી નહીં. શક્તિમેં ઉસકા વર્ણન હી નહીં (હૈ). શક્તિમેં તો શક્તિ જો હૈ, વહ દ્રવ્ય–ગુણમેં તો અનાદિસે વ્યાપ્ત હૈ. પરંતુ શક્તિકી જબ પ્રતીતિ હોતી હૈ તબ પર્યાયમેં શક્તિકા કાર્ય આતા હૈ, આહાહા !

કહતે હૈં કિ, અંદર જો શક્તિકા નિર્મલ પર્યાય(રૂપી) કાર્ય આયા (વહ ભલે હી) અલ્પ નિર્મલ પર્યાય હૈ, તો વહાં શુદ્ધતા બહુત હૈ કિ નહીં ? (તો કહતે હૈં) નહીં. વહાં (સ્વરૂપમેં)

તો પરિપૂર્ણ શુદ્ધતા હૈ. ઐસા હૈ. આહાહા ! ઐસા પ્રભુકા માર્ગ હૈ ! ભાઈ ! આહાહા ! '**કમ**' અર્થાત્ પર્યાયમેં શુદ્ધતા બહુત બઢ ગઈ તો અંદર (સ્વભાવમેં) શુદ્ધતા અલ્પ હો ગઈ, ઐસા નહીં. ઔર 'બઢ' અર્થાત્ પર્યાયમેં અલ્પ શુદ્ધતા હુઈ તો વહાં અંદરમેં (સ્વભાવમેં) શુદ્ધતા બહુત હૈ, ઐસા નહીં. આહાહા ! ઐસી ભગવાનકી બાત હૈ, ભાઈ !

''**જો કમબઢ નહિ હોતા...**'' (અર્થાત્) કમી ઔર વૃદ્ધિ કભી નહીં હોતી. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ''**... ઐસે સ્વરૂપમેં નિયતત્વરૂપ (–નિશ્ચિત્તયા યથાવત્ રહનેરૂપ...)**'' આહાહા ! ભગવાન ધ્રુવ સ્વરૂપે, જ્ઞાયકભાવરૂપે યથાસ્થિત રહતા હૈ. દ્રવ્ય સ્વભાવમેં કોઈ કમ-બઢ હો, ઐસા કભી નહીં હોતા. આહાહા ! એક બાત. યહ જો કમબઢ રહિત નિયત્વસ્વરૂપ શક્તિકા ઉસકી પર્યાયમેં પરિણમન તો હોતા હૈ, સમજમેં આયા ? તો પર્યાયમેં ભી કમબઢ નહીં, ઐસા લાગૂ પડે કિ નહીં ? આહાહા ! યહાં તો કહતે હૈં કિ, પર્યાયમેં ભી કમબઢ નહીં. ક્યોંકિ (પર્યાયમેં) ભલે અલ્પ શુદ્ધતા હો પરંતુ વહ ત્રિકાલીકો સિદ્ધ કરતી હૈ. એક પર્યાય જો કમ કર દો તો ત્રિકાલી સિદ્ધ નહીં હોતા. સમજમેં આયા ? યહાં અશુદ્ધતાકી બાત હૈ હી નહીં. અપની પર્યાયમેં અશુદ્ધતાકા જ્ઞાન અપનેસે હોતા હૈ, ઐસી ક્રમવર્તી પર્યાયમેં ત્યાગઉપાદાન શક્તિકા પરિણમન હોતા હૈ. તો વહાં કહતે હૈં કિ, વસ્તુ જો હૈ યહ ત્યાગ ઉપાદાન રહિત હૈ. પરકા ત્યાગ કરના ઔર પરકા ગ્રહણ કરના યહ તો સ્વરૂપમેં હૈ હી નહીં. પરંતુ રાગકા ત્યાગ કરના કિ ગ્રહણ કરના વહ (ભી) સ્વરૂપમેં નહીં હૈ. આહાહા ! નિર્મલ પર્યાયકા પ્રગટ હોના ઔર ઉસકા ત્યાગ હોના ઔર નયી પર્યાયકા ઉત્પન્ન હોના યહ (ઉસમેં) હૈ. પરંતુ યહ જો નિર્મલ પર્યાય હુઈ વહ ભી કમબઢ બિનાકી પર્યાય હૈ. ધીરેસે સમજના, યહ તો વીતરાગકા માર્ગ હૈ. આહાહા ! ગણધરોં ઔર સંતોં ઉસકા અર્થ કરતે હોંગે (વહ કૈસા હોગા) ! આહાહા ! યહ બાત સર્વજ્ઞકે અલાવા ઔર કહીં નહીં હૈ. કોઈ બાત તો ઐસી કરે કિ, શુદ્ધ ઐસા હૈ ઔર વૈસા હૈ પરંતુ શુદ્ધ ચીજ ક્યા હૈ ? (ઉસકી કુછ ખબર નહીં હોતી).

યહ (વસ્તુ) પૂર્ણ શુદ્ધ હૈ ઉસમેંસે શુદ્ધતા આતી હૈ તો શુદ્ધતા થોડી – અપૂર્ણ આયી ઇસલિએ વહાં અંદરમેં (સ્વભાવમેં) શુદ્ધતા વિશેષ હૈ ઔર શુદ્ધતા બહુત આયી તો વહાં (સ્વરૂપમેં) શુદ્ધતા કમ હૈ, ઐસા હૈ (ક્યા) ? આહાહા ! કમબઢ રહિત (સ્વરૂપ હૈ). હૈ ? ''**કમબઢ નહીં હોતા...**'' કમી ઔર વૃદ્ધિ નહીં હોતી. અબ તો યહાં પર્યાયમેં લેના હૈ. સમજમેં આયા ? જો શક્તિ – ગુણ હૈ યહ દ્રવ્યમેં વ્યાપક હૈ. અંદરમેં શક્તિમેં શક્તિ હૈ. અબ જબ ઉસકા ભાન હુઆ, ઉસકી યહાં બાત હૈ. ભાન હુઆ તો કમબઢ બિનાકી શક્તિ હૈ ઉસકા પરિણમન તો આયા, તો જૈસે ગુણમેં ઔર દ્રવ્યમેં કમબઢ નહીં હૈ વૈસે પરિણમન – પર્યાયમેં કમબઢ નહીં હૈ, ઐસા (પરિણમન) આતા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

અરે..! પરમાત્માકા વિરહ હો ગયા ઔર ભગવાનકી વાણી – સમયસાર રહ ગઈ. આહાહા!

સાક્ષાત્ શબ્દબ્રહ્મ ! વાણી શબ્દબ્રહ્મ (હૈ). આહાહા ! અરેરે..! (લોગ) વિરોધ કરે, પ્રભુ ! તુજે ખબર નહીં. લોગ ઐસા માનતે હૈં (ઔર કહતે હૈં), ઐસા સાહિત્ય હો ઔર રાગકા કર્તા (ન માને) ઔર રાગસે લાભ ન માને (તો) વહ સાહિત્ય ખરાબ હૈ. અરે પ્રભુ ! ઐસા ઝઘડા હૈ ન ? અરેરે...! ક્યા કરતે હો ? ભગવાન !

તેરી ચીજ કમબઢ બિનાકી હૈ, નાથ ! વાસ્તવમેં તો પર્યાયકા ગ્રહણ કરના ઔર પર્યાયકા છોડના યહ ભી દ્રવ્યમેં નહીં હૈ. પરકા ત્યાગ કરના ઔર ગ્રહણ કરના – ઐસે માનના યહ મિથ્યાત્વ હૈ. આહાહા ! ક્યોંકિ આત્માને કહાં ઉસ વસ્તુકો પકડા હૈ ? સ્ત્રી-કુટુંબકો પકડા હૈ તો (ઉસે) છોડે ?

શ્રોતા : કથંચિત્ પકડા હૈ.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : ધૂલમેં ભી નહીં પકડા હૈ. સર્વથા નહીં પકડા હૈ, ઐસા કહતે હૈં. વહ તો સ્પષ્ટ કરવાતે હૈં. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ભગવાન અનંત આનંદકા નાથ, પ્રભુ ! ઉસકી શક્તિમેં ઔર સ્વભાવમેં કમબઢ હોતા નહીં. પરંતુ જબ ઉસકી પરિણતિ હો (તો ઉસમેં ભી કમબઢ નહીં હોતા). ક્યોંકિ યહ (શક્તિ) તો દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાય તીનોંમેં વ્યાપ્ત હૈં. સમજે ? અનંત ગુણમેં ભી યહ (શક્તિ) નિમિત્ત હૈ. ઔર અનંત ગુણમેં ભી ઇસ શક્તિકા રૂપ હૈ. અનંત શક્તિકા ઇસ શક્તિકી પર્યાયમેં ભી રૂપ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? તબ યહાં કહતે હૈં કિ, ભલે વસ્તુમેં તો કમબઢ નહીં (હો) પરંતુ જબ ઉસકા પર્યાયપને પરિણમન હોતા હૈ તો ઉસમેં ભી કમબઢ નહીં (હોતા). ઐસા લાગૂ પડતા હૈ. આહાહા ! અર્થાત્ વહ (પર્યાય) અપૂર્ણ શુદ્ધ હૈ ઔર પૂર્ણ શુદ્ધ હૈ, ઐસા ભેદ ભલે હો પરંતુ વહ અપૂર્ણ શુદ્ધ પર્યાય હૈ વહ સારે દ્રવ્યકો સિદ્ધ કરતી હૈ (કિ) (દ્રવ્યમેં શુદ્ધતા) બરાબર પૂરી હૈ. એક પર્યાયકો નિકાલ દો તો અનંત પર્યાયકા પિંડ પૂર્ણ શુદ્ધ દ્રવ્ય સિદ્ધ નહીં હોતા. સમજમેં આયા ? સમજમેં આયે ઉતના સમજો, ભાઈ ! યહ તો ગજબ બાત હૈ ! આહાહા !

એક કે બાદ એક શક્તિકા વર્ણન અંદર સૂક્ષ્મ હોતે જાતા હૈ. ઇસકે બાદ અગુરુલઘુ (શક્તિ) લેંગે. આહાહા ! યહ તો ખ્યાલમેં આવે ઐસી બાત હૈ. અગુરુલઘુત્વ (શક્તિ) તો ખ્યાલમેં ન આવે ઐસી બાત તો બાદમેં કહેંગે. સમજમેં આયા ? ક્યોંકિ વહ તો કેવલી જાન સકે. શ્રુતજ્ઞાનમેં ઇતની તાકત નહીં હૈ કિ, અગુરુલઘુકી પર્યાય ઔર ષટ્ગુણહાનિવૃદ્ધિકો જાન સકે. આહાહા ! પ્રતીત કર સકે. સમજમેં આયા ? આહાહા !

વસ્તુ પૂર્ણ (શુદ્ધ હૈ). 'ભરિત અવસ્થ' શબ્દ પડા હૈ ન ? ભાઈ ! બંધ અધિકારમેં 'બંધ વિનાશાર્થમ્' યહ ભાવના કરના. **'निर्विकल्पो अहं, भरितावस्थो अहं'** મૈં અભેદ હું ઔર ભરિત અવસ્થ (હું). 'અવસ્થ' યાની પર્યાય નહીં. ભરિત અવસ્થ – નિશ્ચય શક્તિસે ભરપૂર ભરા હું. આહાહા ! ઐસી અનંત શક્તિસે પૂર્ણ ભરા હું. (બંધકે) વિનાશાર્થ – નાશ કરનેકો વિશેષ ભાવના – ખાસ ભાવના કહનેમેં આતી હૈ. કૈસી ભાવના કરના ? '**सहजशुद्धज्ञानन्दैक**

स्वभावोऽहं'સ્વાભાવિક શુદ્ધ જ્ઞાનાનંદ સ્વભાવસે પરિપૂર્ણ હું. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

વહ તો એક બાર કહા થા ન ? સંવત ૬૪કી સાલમેં ૧૮ સાલકી ઉમ્રમેં ભરૂચ, વડોદરા, બંબઈ, અહમદાબાદ માલ લેને હમ જાતે થે. વડોદરા હમ માલ લેને ગયે થે. વહાં સતિ અનસુયાકા નાટક (ચલ રહા થા). ભરૂચકે કિનારે નર્મદા (નદી) હૈ. (વહાં) દો બહને થી. ઉનકે નામ પરસે નર્મદા નામ પડા હૈ. હમ અનસુયાકા નાટક દેખનેકો ગયે થે. અનસુયાબાઈકો પુત્ર નહીં થા. (ઔર મૃત્યુકે બાદ) બાઈ સ્વર્ગમેં જાતી થી. વે લોગ ઐસા કહતે હૈં ન ? 'અપુત્ર ગતિ નાસ્તિ'. પુત્ર ન હો ઉસે (સ્વર્ગ) ગતિ નહીં મિલતી. ક્યોંકિ પુત્ર હો તો શ્રાદ્ધ કરે. વહાં ઐસી સબ બાતે હૈં. (બાઈકો કહતે હૈં), સ્વર્ગ નહીં મિલેગા, પુત્ર હોના ચાહિએ. (બાઈ કહતી હૈ), (તો) ક્યા કરના ? (ઉસે કહતે હૈં), નીચે જાઓ ઔર જો મિલે ઉસસે શાદી કરો. નીચે એક અંધા બ્રહ્મણ થા. (ઉસ) અંધે બ્રાહ્મણકે સાથ શાદી કી. ઉસે પુત્ર હુઆ. બાઈ (પુત્રકો) ઝૂલાતી થી (ઔર ગાતી થી), 'બેટા ! તૂ શુદ્ધોસિ, નિર્વિકલ્પોસી, ઉદાસીનોસી' યે તીન શબ્દ યાદ રહ ગયે હૈં. બાકી તો વહ બહુત શબ્દ બોલતી થી. વહ બોલતી થી, 'બેટા ! તુમ શુદ્ધ હો, નિર્વિકલ્પ હો, ઉદાસીન હો' આહાહા ! જો બાત નાટકમેં થી વહ (બાત) અભી સંપ્રદાયમેં રહી નહીં. આહાહા ! વે તો રાગકા કર્તા હૈ ઔર રાગસે ઐસા હોતા હૈ, (ઐસા માનતે હૈં). અરે પ્રભુ ! તુમ ક્યા કરતે હો ? આહાહા ! સમજમેં આયા ?

યહાં તો કહતે હૈં કિ, સહજ સ્વાભાવિક શુદ્ધ જ્ઞાનાનંદ એક સ્વભાવ (હૈ). યહાં (ચલતે વિષયમેં) એક કહા ન ? કમબઢ નહીં (ઐસા) એકરૂપ સ્વભાવ. ઉસમેં કમી (વૃદ્ધિ) ત્રિકાલ સ્વભાવમેં કભી હોતી નહીં. 'નિર્વિકલ્પો અહં' મૈં અભેદ હું, ઉદાસીન હું, મેરા આસન પરસે ભિન્ન હૈ. જ્ઞેયસે મેરા આસન – મેરી સ્થિતિ ભિન્ન હૈ. – પરસે મૈં ઉદાસ હું.

"**निरज्जननिजशुद्धात्म सम्यक्श्रद्धानज्ञानानुष्ठानरूप निश्चय रत्नत्रयात्मक निर्विकल्प समाधिसंजात-वीतरागसहजानन्दरूपसुखानुभूतिमात्रलक्षणेन**" "નિરંજન જો નિજ– શુદ્ધાત્મા ઉસકે સમીચીન શ્રદ્ધાન, જ્ઞાન ઔર અનુષ્ઠાન-રૂપ જો નિશ્ચય–રત્નત્રય-સ્વરૂપ નિર્વિકલ્પ સમાધિસે ઉત્પન્ન હુઆ જો વીતરાગ સહજાનંદરૂપ–સુખ ઉસકી અનુભૂતિમાત્ર હી હૈ લક્ષણ જિસકા ઐસે..)" સુખાનુભૂતિ લક્ષણમેં જાનનેમેં આતા હૈ. આહાહા ! વ્યવહારસે, રાગસે ઔર નિમિત્તસે જાનનેમેં આતા હૈ, ઐસી ચીજ નહીં હૈ. સમજમેં આયા ? "સ્વસંવેદનકે દ્વારા સંવેદ્ય હૈ..." "**स्वसंवेदनज्ञानेन संवेद्यो गम्यः प्राप्यो भरितावस्थोऽहं,...**" યહ શબ્ધ હૈ – '**भरितअवस्थ**' પૂર્ણ...પૂર્ણ...પૂર્ણ...પૂર્ણ... જ્ઞાનરસ, આનંદરસ, શ્રદ્ધારસ, શાંતરસ, ચારિત્રરસ, સ્વચ્છતારસ, પ્રભુતારસ ઇન સબ રસસે ભરિત (અર્થાત્) પૂર્ણ હું. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ધર્મીકો યહ ભાવના કરની હૈ. ઐસા કહતે હૈં. આહાહા ! ઐસી બારહ ભાવના કરતે હુએ યહ ભાવના (કરની). આહાહા ! "રાગ, દ્વેષ, મોહ, ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, એવં પંચેન્દ્રિયોંકે વિષયોંમેં હોને વાલા મન, વચન, ઔર કાયાકા વ્યાપાર (સે રહિત હું)". દ્રવ્યકર્મ, ભાવકર્મ,

નોકર્મસે મૈં રહિત હું. જડ કર્મ, નોકર્મ = શરીર, વાણી, ભાવકર્મ = દયા, દાનકે વિકલ્પ આદિસે મૈં શૂન્ય હું. અપને સ્વભાવસે ભરિત અવસ્થ હું. પરસે મૈં શૂન્ય હું. સમજમેં આયા ?

પ્રવચનસારમેં આતા હૈ. વહાં સપ્તભંગી લી હૈ. અપનેસે અશૂન્ય હું. પરસે શૂન્ય હું. અપનેસે અશૂન્ય હું યાની પૂર્ણ હું. પરસે શૂન્ય હું. –રાગ આદિસે મૈં ત્રિકાલ શૂન્ય હું. આહાહા ! ''**ख्यातिपूजालाभदृष्टश्रुतानुभूतभोगाकाङ्क्षारूपनिदानमायामिथ्याशल्यत्रयादि सर्वविभाव परिणामरहितः। शून्योऽहं।**'' (ખ્યાતિ લાભ, પૂજા એવં દેખે ગયે, સુને ગયે તથા અનુભવમેં લાયે ગયે જો ભોગ ઉનકી આકાંક્ષા-રૂપ નિદાન શલ્ય, માયા-શલ્ય ઔર મિથ્યા-શલ્ય ઇન તીનોં શલ્યોંસે રહિત તથા ઔર ભી સબ પ્રકારકે વિભાવ પરિણામોંસે રહિત હું, શૂન્ય હું) (મૈં) પરસે ત્રિકાલ શૂન્ય હું. આહાહા ! સંસારકા જો ઉદયભાવ હૈ ઉસસે તો મૈં શૂન્ય હું, આહાહા ! દૂસરે લોગ કહતે હૈં કિ, ઉદય ભાવસે કલ્યાણ હો, ઐસી ભાવના કર. આહાહા ! ''**जगत्त्रये**'' – તીન લોકમેં તીનોંકાલમેં સર્વ જીવ સંપૂર્ણ સ્વભાવસે ભરા પડા હૈ, ઐસી ભાવના કર. સર્વ (જીવ) ભગવંત સ્વરૂપ હૈ. આહાહા !

નિગોદકે જીવ ભી સંપૂર્ણ સ્વભાવસે ભરા પડા પૂર્ણ હૈ. ભલે એક શરીરમેં અનંત જીવ (હૈ). પરંતુ એક–એક જીવ પૂર્ણ સ્વભાવસે ભરા પડા હૈ, યહ કૌન માને ? આહાહા ! દયા પાલનેકે લિયે નિગોદ કહા હૈ, ઐસા નહીં હૈ. અનંત જીવ હૈં – ઇસકા જ્ઞાન ગ્રહણ કરનેકે લિયે કહા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

યહાં કહતે હૈં કિ, ''**सर्वे जीवाः जगत्त्रये**'' (અર્થાત્) તીન લોકમેં. ''**कालत्रयेपिः**'' (અર્થાત્) તીનોં કાલમેં. ''**मनोवचनकायैः कृतकारितानुभतैश्च शुद्धनिश्चयेन, तथा सर्वे जीवाः**'' આહાહા ! `**इति निरन्तरं भावनाकर्तव्याः**' યહ ભાવના નિરંતર કરની, ઐસા કહતે હૈં. ઐસા માર્ગ હૈ.

યહાં (શક્તિકે ચલતે વિષયમેં) કહાં લાગૂ હુઆ ? ક્રમબદ્ધ નહીં (ઐસી) પૂર્ણ વસ્તુ (હૈ). સબ – સર્વ આત્મા ભગવાન (હૈ). આહાહા ! વેદાંત કહતે હૈં કિ, સર્વ વ્યાપક એક આત્મા હૈ, ઐસા નહીં હૈ. પરંતુ સારે લોકમેં ભગવાન હી બિરાજતે હૈં. સબ ભગવાન આત્મા ભિન્ન-ભિન્ન હૈં. પર્યાયમેં અશુદ્ધતા હો કિ શુદ્ધતા હો, ઉસકા લક્ષ છોડ દે. સ્વરૂપસે તો ભગવાન નિર્વિકલ્પ શુદ્ધ ચિદાનંદ ભરિત અવસ્થ (હૈ). આહાહા ! નિગોદકે એક શરીરમેં અનંત જીવ હૈં. એક જીવકે સાથ કાર્મણ ઔર તૈજસ દો શરીર હૈ. ફિર ભી વહ આત્મા તો પરિપૂર્ણ ધ્રુવ સ્વરૂપ ભરિત અવસ્થ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઐસે યહાં કહતે હૈં કિ, પૂર્ણ વસ્તુ ક્રમબદ્ધ બિનાકી ચીજ હૈ. યહ તો વીતરાગકી વાણી હૈ, બાપૂ ! યહ કોઈ કથા–વાર્તા નહીં હૈ. એક-એક શબ્દમેં કિતના ગૂઢ ભરા હૈ ! આહાહા !

''**જો ક્રમબદ્ધ નહીં હોતા ઐસે સ્વરૂપમેં નિયતત્વરૂપ (–નિશ્ચિતતયા યથાવત્ રહનેરૂપ)**'' જૈસા હૈ વૈસા ત્રિકાલરૂપ ભગવાન આત્મા (રહતા હૈ). આહાહા ! વહ ''**... ત્યાગઉપાદાન**

શૂન્યત્વ શક્તિ'' યહ શક્તિ ઐસી હૈ કિ, રાગકા ત્યાગ કરે યા રાગકા ગ્રહણ કરે, ઉસસે યહ ચીજ શૂન્ય હૈ. આહાહા ! ઐસી બાત હૈ !

સમયસાર ૩૪ ગાથામેં આયા ન ? ભાઈ ! કિ, આત્મામેં રાગકા ત્યાગ કરના યહ નામમાત્ર હૈ. પરમાર્થસે આત્મા રાગકા ત્યાગ (કર્તા) ભી નહીં. આહાહા ! વહ તો સ્વરૂપકી સ્થિરતા હુઈ તો રાગકી ઉત્પત્તિ નહીં હુઈ તો રાગકા ત્યાગ કિયા, ઐસા વ્યવહારસે કહનેમેં આયા હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! પચખાણ-ત્યાગ-ચારિત્ર ઉસકો કહતે હૈં કિ, સ્વરૂપ પરિપૂર્ણ ભરા હૈ, ઉસકી પ્રતીતિ સહિત સ્વરૂપમેં સ્થિર હોના. ઉસ સ્થિરતામેં ચારિત્ર ગુણ રાગકા ત્યાગ કર્તા હૈ, યહ નામમાત્ર હૈ. પરમાર્થસે રાગકા ત્યાગ ભી આત્માકો લાગૂ નહીં પડતા, ઐસા કહતે હૈં. આહાહા ! અરે..! જૈનમેં જન્મ હુઆ ઉસે ભી યહ અભ્યાસ નહીં. ઘરમેં મૂડી ક્યા હૈ ? (ઉસકી ખબર નહીં). પિતાજીકી મૂડી હો તો સંભાલે. કુંચીકા દૃષ્ટાંત લિયા થા ન ? યહ કુંચી ક્યા હૈ (યહ માલૂમ નહીં હૈ). આહાહા !

(યહાં) કહતે હૈં કિ, પર્યાયમેં ભી ત્યાગઉપાદાનશૂન્યત્વ શક્તિકા પરિણમન હોતા હૈ. ક્રમબદ્ધ નહીં, ઐસા પર્યાયમેં લાગૂ પડતા હૈ, ભાઈ ! આહાહા ! ધીરેસે સમજના, નહીં સમજમેં આવે તો ઇસ સંબંધિત રાત્રિકો પ્રશ્ન કરના. આહાહા ! યહાં તો પ્રભુમેં પૂર્ણ...પૂર્ણ...પૂર્ણ... પરકે ત્યાગગ્રહણસે શૂન્ય ઐસી એક શક્તિ હૈ, ગુણ હૈ, સ્વભાવ હૈ. ઇસ સ્વભાવકી જહાં પ્રતીતિ હુઈ, સ્વસન્મુખ (હોકર) સ્વકા આશ્રય લેકર જહાં જ્ઞાન હુઆ તો પર્યાયમેં ભી ત્યાગઉપાદાનશૂન્યત્વ શક્તિકા પરિણમન આયા. યહ પર્યાય ભી ત્યાગઉપાદાનસે શૂન્ય હૈ. આહાહા ! ક્યોંકિ વહ એક હી પર્યાય ચાહે તો સમ્યગ્દર્શનકી શુદ્ધ પર્યાય આયી, અગર ઉસે નિકાલ દો તો સારા દ્રવ્ય સિદ્ધ નહીં હોગા. સમજમેં આયા ? યહાં શુદ્ધ (પર્યાયકી) બાત હૈ. અશુદ્ધ (પર્યાયકી) બાત તો યહાં હૈ હી નહીં. છોટી સે છોટી સમ્યગ્દર્શનકી શુદ્ધ પર્યાય હો તો ભી વહ પર્યાય પૂર્ણ દ્રવ્યકો સિદ્ધ કરતી હૈ, સાબિત કરતી હૈ. ઇસલિયે પર્યાયકો પૂર્ણ કહનેમેં આતી હૈ. ઐસી બાતેં હૈં, ભાઈ ! આહાહા !

અરેરે...! જૈન પરમેશ્વરકે સંપ્રદાયમેં જન્મ હુઆ ઔર ઉસે જૈન પરમેશ્વર ક્યા હૈ ? ઔર કૌન જૈન હોંગે ? (ઉસકી ખબર નહીં). જૈન કોઈ સંપ્રદાય નહીં હૈ. જૈન કોઈ કલ્પનાસે ખડા કિયા (હો) ઐસા માર્ગ નહીં હૈ. યહ તો વસ્તુકા (સ્વરૂપ હૈ). 'જૈન સો હિ હૈ આત્મા, અન્ય સોહિ હૈ કર્મ, એહી વચનસે સમજ લે, જિન પ્રવચનકા મર્મ' આહાહા !

જ્ઞાયકભાવ પરિપૂર્ણ પ્રભુ ! ઉસમેં એક શક્તિ ઐસી હૈ કિ, પ્રત્યેક ગુણકી પર્યાય(મેં) પૂર્ણ ભરિત અવસ્થકા રૂપ ઉસમેં આયા કિ નહીં ? ક્યા કહા સમજમેં આયા ? જ્ઞાનગુણકી સમ્યક્ પર્યાય હુઈ તો ઉસમેં ભી યહ ત્યાગઉપાદાન શક્તિકા રૂપ તો પર્યાયમેં હૈ ઐસા ઉસમેં ભી રૂપ હૈ. આહાહા ! થોડી સૂક્ષ્મ બાત હૈ. ભાઈ ! સમજમેં આયા ? થોડી સૂક્ષ્મ ઐસા કહતે હૈં ! આહાહા ! સંતોં દિગંબર મુનિઓં ઉસકા સ્પષ્ટીકરણ કરતે હૈં, ઓહોહો ! આત્મા

ઐસે હથેલીમેં દિખલાતે હૈં. ઐસે આત્મા બતાયા હૈ. આહાહા !

પ્રત્યેક ગુણકી પર્યાયમેં ભી ત્યાગઉપાદાનશૂન્યત્વ શક્તિકા રૂપ હૈ. આહાહા ! જ્ઞાનકી પર્યાય ભી રાગકા ત્યાગ કરે કિ રાગકા ગ્રહણ કરે, ઐસા પર્યાયમેં નહીં હૈ. જ્ઞાનકી પર્યાયમેં નહીં હૈ, ઐસે શ્રદ્ધાકી પર્યાયમેં મિથ્યાત્વકા ત્યાગ કરે, ઐસા શ્રદ્ધાકી પર્યાયમેં નહીં હૈ. આહાહા ! ઐસે ચારિત્રકી પર્યાયમેં રાગકા અભાવ કરે ઐસા ચારિત્રકી પર્યાયમેં નહીં હૈ. આનંદકી પર્યાય પ્રગટ હુઈ ઉસમેં દુઃખકા ત્યાગ કરે, ઐસા નહીં હૈ. આહાહા ! ઐસા માર્ગ ! દિગંબર સંતોંકે અલાવા કહીં યહ ઝરના નહીં હૈ. અમૃતકે ઝરને બહે હૈં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ભગવાન ! તુમ પરિપૂર્ણ હો ન, નાથ ! ઔર પરિપૂર્ણમેંસે પર્યાય હુઈ યહ ભી પરિપૂર્ણ હૈ, (ઐસા) યહાં તો કહતે હૈં. આહાહા ! (લેકિન પર્યાય) અલ્પ હૈ ન ? ભલે અલ્પ હો, પૂર્ણ (કેવલ) જ્ઞાન હો, આહાહા ! ક્ષયોપશમ સમકિતકી પર્યાય હો, ક્ષાયિક (સમકિત)કી પર્યાય હો, ક્ષયોપશમજ્ઞાનકી પર્યાય હો, ક્ષાયિક કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય હો, ચારિત્રકી અલ્પ નિર્મલ પર્યાય હો ઔર ચારિત્રકી પૂર્ણ પર્યાય ૧૪વે (ગુણસ્થાનમેં) આખિરકી હો, વહ ભી એક-એક પર્યાય પૂર્ણકો (સ્વભાવકો) સિદ્ધ કરતી હૈ.

વહ આતા હૈ ન ? નય ઉપનયકા સમુદાય દ્રવ્ય હૈ. ધવલમેં સંસ્કૃતમેં આતા હૈ. નય ઔર ઉપનયકા સમુદાય વહ ભગવાન આત્મા (હૈ). વહ થોડી સૂક્ષ્મ બાત હૈ. આહાહા ! ઐસી બાત ! બાપૂ ! તેરે ઘરકી બાતેં બડી હૈં ન, ભાઈ ! તૂ કિતના બડા હૈ ! કિ તેરી પર્યાયમેં શુદ્ધતા હો તો ભી તેરી મહાનતામેં કોઈ કમી હો ગઈ, ઐસા નહીં હૈ. આહાહા !

ત્યાગઉપાદાનશૂન્યત્વ શક્તિ – ગ્રહણ યાની ઉપાદાન (ઔર) ત્યાગ યાની ત્યાગ. આત્મા ગ્રહણ ઔર ત્યાગસે શૂન્ય હૈ. આહાહા ! પર્યાયમેં ત્યાગઉપાદાનશૂન્યત્વ શક્તિકા જો પરિણમન આયા તો યહ શક્તિ દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાય તીનોંમેં વ્યાપક હો ગઈ. ઔર તીનોંમેં વ્યાપક હો ગઈ તો અનંત શક્તિકી પર્યાયમેં ભી વ્યાપક હો ગઈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ગજબકા દરિયા હૈ બડા ! યહ દરિયા સ્વયંભૂરમણ સમુદ્ર તો સાધારણ અસંખ્ય યોજનકા (હૈ). યહ તો અનંત ભાવોંસે ભરા હૈ. આહાહા !

'અનંત ભાવ ભરેલી જિનવાણી' શ્રીમદ્‌મેં આતા હૈ કિ નહીં ? 'અનંત અનંત ભાવ (ભેદથી) ભરેલી વાણી, તે જિનવાણી જાણી તેણે જાણી છે' બાપૂ ! સમજમેં આતા હૈ કુછ ? દેખો ! કૌનસી શક્તિ હુઈ ? ૧૬વીં (શક્તિ હુઈ). આપકી શિક્ષણ શિબિરકા ૧૬વાં દિન ચલ રહા હૈ. ઇસમેં બહુત (ભરા) હૈ. ફિર ભી થોડા-થોડા શક્તિ અનુસાર કહા. થોડા લિખા બહુત જાનના ઔર શોભા બઢાનેકો તુમ આના ઐસા આતા હૈ ન ? વૈસે યહાં થોડા કહનેસે બહુત જાનના ઔર અપને આત્માકી શોભા બઢાના.

(અબ) ૧૭વીં (શક્તિ). ક્રમસર લિયા હૈ. (લોગોંકો) યહ બાત બૈઠની (કઠિન પડે). યહાં વ્યવહારકી બાત તો કી હી નહીં હૈ. વ્યવહાર – રાગકા જ્ઞાન કરતે હૈં, યહ ભી વ્યવહાર

હૈ. રાગકા જ્ઞાન તો અપની પર્યાયસે અપને કારણસે હોતા હૈ. ક્યા કરેં ? લોગોંકો ભડકાતે હૈં (કિ), અકેલી નિશ્ચયકી બાત હૈ, નિશ્ચયાભાસ હૈ, એકાંત (હૈ). અરે પ્રભુ ! સુન તો સહી, ભાઈ ! સમ્યક્ એકાંતકી બાત યહ હૈ. સમ્યક્ એકાંતકી હી બાત હૈ ઔર સમ્યક્ એકાંતકા જ્ઞાન હો તો ઉસકો હી પર્યાયમેં અપૂર્ણતા આદિકા જ્ઞાન હોતા હૈ, ઉસે અનેકાંત કહનેમેં આતા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? અરે...! ઇસમેં તકરાર ઔર ઝઘડે ! અરેરે...! રાગકા ત્યાગ ભી સ્વરૂપમેં નહીં હૈ, પ્રભુ ! આહાહા ! યહાં તો બાહરમેં પરકા ત્યાગ (કિયા), કુટુંબ, દુકાન છોડે ઉસને સંસાર છોડા. (ઐસા માનતે હૈં). અરે..! સુન તો સહી, પ્રભુ ! મૈંને ઉસે છોડા યહ માન્યતા હી મિથ્યાત્વ હૈ. આહાહા ! યહ તો સમ્યગ્દર્શન પાનેકી ચીજ હૈ. સમજમેં આયા ?

અબ ૧૭વીં (શક્તિ). ''**ષટ્સ્થાનપતિત...**'' યહ બહુત સૂક્ષ્મ (હૈ). (અભી ચલી) ઉસસે ભી (અધિક) સૂક્ષ્મ (હૈ). ક્યા કહતે હૈં ? કિ આત્મામેં જો મતિજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન ઔર કેવલજ્ઞાન આદિ પર્યાય હૈ, ઉસ પર્યાયમેં અગુરુલઘુસ્વભાવ ઐસી કોઈ ચીજ હૈ. વૈસે તો અગુરુલઘુ સ્વભાવ તો અનંત ગુણમેં હૈ. અગુરુલઘુસ્વભાવ – શક્તિ અનંત ગુણમેં નહીં હૈ. પરંતુ અગુરુલઘુ સ્વભાવકા રૂપ અનંત શક્તિમેં હૈ. જ્ઞાનકી પર્યાયમેં ભી અગુરુલઘુપના હૈ. દર્શનકી પર્યાયમેં અગુરુલઘુપના હૈ. એક સમયમેં ષટ્ગુણવૃદ્ધિ હોતી હૈ ઔર ષટ્ગુણ હાનિ (હોતી હૈ), (દોનોંકા) સમય એક (હૈ). એક સમયમેં ષટ્ગુણહાનિ ઔર ષટ્ગુણ વૃદ્ધિ – યહ કોઈ કેવલી ગમ્ય બાત હૈ. શ્રુતજ્ઞાનમેં (સબ) સમા જાય તો કેવલજ્ઞાનકી મહિમા ક્યા ? આહાહા !

કેવલજ્ઞાનકી પર્યાયમેં ભી એક સમયમેં ષટ્ગુણહાનિવૃદ્ધિ હોતી હૈ. કેવલજ્ઞાન તો હૈ ઐસા હૈ. તીનકાલ-તીનલોકકો જાનતા હૈ, તો હાનિકે સમય ઘટ ગયા ઔર વૃદ્ધિકે સમય બઢ ગયા, ઐસા નહીં હૈ. કોઈ ઐસા પર્યાયકા સ્વભાવ હૈ. જો સર્વજ્ઞને કહા, પરમાગમને કહા ઉસ પરમાગમસે માનના ચાહિએ. પંચાસ્તિકાયમેં યહ બાત હૈ. આગમસે માનના ચાહિએ, બાપૂ ! આહાહા ! અભી તો ત્યાગઉપાદાન શક્તિકી બાતમેં તો પર્યાયમેં પૂર્ણતા માનના કઠિન (પડતા હૈ). યહાં તો એક સમયકી પર્યાયમેં (ચાહે) ક્ષાયિક સમકિતકી પર્યાય હો તો ભી અગુરુલઘુ (શક્તિકે કારણ) પર્યાયમેં ષટ્ગુણહાનિ (વૃદ્ધિ હોતી હૈ). ષટ્ગુણહાનિ અર્થાત્ અનંતગુણ હાનિ, અસંખ્યગુણ હાનિ, સંખ્યગુણભાગ હાનિ અનંતભાગ હાનિ, અસંખ્યભાગ હાનિ, સંખ્યભાગ હાનિ – ઐસે છ બોલ હૈં ન ? (વહ લેના).

''**ષટ્સ્થાન પતિત...**'' ષટ્સ્થાનપતિત (અર્થાત્) છ સ્થાનકે આશ્રયસે. ''**વૃદ્ધિહાનિરૂપસે પરિણમિત...**'' આહાહા ! પહલેમેં તો દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાયમેં કમબઢ નહીં હૈ, ઐસા કહા થા. યહાં કહતે હૈં કિ, એક-એક ગુણકી, એક-એક પર્યાયમેં ઐસી કોઈ ગંભીર વસ્તુ હૈ કિ, એક સમયમેં જ્ઞાનકી પર્યાયમેં, દર્શનકી પર્યાયમેં, વીર્યકી પર્યાયમેં અનંત ચતુષ્ટય પ્રગટ હુઆ હો તો ભી; અરે ! સિદ્ધકી પર્યાયમેં (ભી) ષટ્ગુણહાનિવૃદ્ધિ (હોતી હૈ). આહાહા ! ભગવાનને પર્યાયમેં ઐસા (હી) કોઈ સ્વભાવ દેખા હૈ ! તો આગમસે માનના. પરસે કોઈ ખ્યાલમેં આ

જાય, ઐસી ચીજ નહીં હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? કેવલજ્ઞાનકી પર્યાયમેં ષટ્ગુણહાનિ – હાનિ તો કેવલજ્ઞાન (કમ હો જાતા હૈ ?) કેવલજ્ઞાનમેં ષટગુણ વૃદ્ધિ – તો કેવલજ્ઞાન વિશેષ સ્વરૂપ હોતા હૈ ? આહાહા !

દ્રવ્યકી પર્યાયકા ઐસા કોઈ સ્વભાવ હૈ કિ, ષટ્ગુણહાનિ (હોતી હૈ). અર્થાત્ અનંતભાગ હાનિ, અસંખ્યભાગ હાનિ, સંખ્યભાગ હાનિ, સમજમેં આયા ? ઐસે અનંતગુણ વૃદ્ધિ, અસંખ્યગુણ વૃદ્ધિ, સંખ્યગુણ વૃદ્ધિ (હોતી હૈ). આહાહા ! ષટ્સ્થાન આશ્રયસે "**વૃદ્ધિહાનિરૂપસે પરિણમિત...**" વર્તમાન પરિણમિત પર્યાયકી (બાત હૈ). વર્તમાન પ્રત્યેક ગુણકી પરિણમિત પર્યાયમેં ષટ્ગુણહાનિવૃદ્ધિરૂપ પર્યાય હોતી હૈ. (યહ) ભગવાન ગમ્ય હૈ. આહાહા ! ઉપર ત્યાગઉપાદાનશૂન્યત્વ શક્તિમેં તો થોડી ખ્યાલમેં આયે ઐસી બાત થી. આહાહા !

યહાં કહતે હૈં, "**ષટ્સ્થાનપતિત વૃદ્ધિહાનિરૂપસે પરિણમિત સ્વરૂપ–પ્રતિષ્ઠત્વકા કારણરૂપ...**" દેખો ! ઉસમેં સ્વરૂપકી પ્રતિષ્ઠા હૈ. ષટ્ગુણહાનિવૃદ્ધિ હો, યહ સ્વરૂપકી પ્રતિષ્ઠા હૈ. સ્વરૂપકા સ્વરૂપ ઐસા હૈ. આહાહા ! છ બોલ સમજે ? અનંતગુણ હાનિ, અસંખ્યગુણ હાનિ (ઔર) સંખ્યગુણ હાનિ. ઐસે અનંતભાગ હાનિ, અસંખ્યભાગ હાનિ (ઔર) સંખ્યભાગ હાનિ. યે છ બોલ હુએ. એક સમયમેં એક સાથ છ રૂપ (હૈં).

શ્રોતા : છ મેંસે એક (સમયમેં) એક રૂપ હો, (ઐસા નહીં) ?

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : નહીં, છ રૂપ એક સાથ હૈં. એક સમયમેં છ રૂપ (હૈ). એક સમયમેં છ રૂપ તો હાનિકા થા. પરંતુ ઉસી સમય અનંતગુણ વૃદ્ધિ, અસંખ્યગુણ વૃદ્ધિ, સંખ્યગુણ વૃદ્ધિ, અનંતભાગ વૃદ્ધિ, અસંખ્યભાગ વૃદ્ધિ, (ઔર) સંખ્યભાગ વૃદ્ધિ, એક હી સમયમેં (હૈ). ૧૨ બોલ એક સમયમેં (હૈ). યહ તો પહલે (હી) કહા થા અગમ્ય બાત હૈ. સમજમેં આયા ?

પ્રત્યેક ગુણકી એક સમયકી પર્યાયમેં ષટગુણહાનિ ઔર ષટ્ગુણવૃદ્ધિ (હોતી હૈ). સમય એક (હૈ). એક સમયમેં ષટ્ગુણહાનિ ઔર દૂસરે સમયમેં ષટ્ગુણવૃદ્ધિ, ઐસી બાત નહીં હૈ. એક સમયમેં ભગવાન સર્વજ્ઞ પરમેશ્વરને જૈસા દેખા હૈ, ઐસા કહા હૈ. યહ સબ શ્રુતજ્ઞાનમેં ખ્યાલમેં આ જાય તો તો કેવલજ્ઞાનકી મહિમા ક્યા ? વિશેષ કહેંગે....

❀

પ્રવચન નં. ૧૭

શક્તિ-૧૬, ૧૭, ૧૮ - તા. ૨૭-૦૮-૧૯૭૭

अन्यूनातिरिक्तस्वरूपनियतत्वरूपा त्यागोपादानशून्यत्वशक्ति: ।।१६।।
षट्स्थानपतितवृद्धिहानिपरिणतस्वरूपप्रतिष्ठत्वकारणविशिष्टगुणात्मिका अगुरुलघुत्वशक्ति: ।।१७।।
क्रमाक्रमवृत्तवृत्तित्वलक्षणा उत्पाद्व्ययध्रुवत्वशक्ति: ।।१८।।

સમયસાર શક્તિકા અધિકાર ચલતા હૈ. શક્તિ અર્થાત્ આત્મા જો સત્ વસ્તુ ત્રિકાલી અવિનાશી હૈ ઉસકે સત્‌કા સત્ત્વ / શક્તિ. દ્રવ્ય હૈ (યહ) ગુણી હૈ ઔર શક્તિ હૈ (યહ) ગુણ હૈ. ઉસ ગુણકી વ્યાખ્યા હૈ. શક્તિ કહો, ગુણ કહો, સત્ ઉસકા સત્ત્વ કહો, સત્ ઉસકા સ્વભાવ કહો - ઉસ શક્તિકા યહ વર્ણન હૈ. સૂક્ષ્મ હૈ.

પહલે ૧૬વીં શક્તિ આયી. "**જો ક્રમબદ્ધ નહીં હોતા...**" યહાં તો શક્તિકી બાત હૈ. પરંતુ ઉસ શક્તિકી બાતમેં પહલે - શુરૂઆતમેં વહ લિયા હૈ કિ, ક્રમરૂપ ઔર અક્રમરૂપ અનંત ધર્મ સમૂહ જો કુછ જિતના લક્ષિત હોતા હૈ, યહ સબ વાસ્તવમેં એક આત્મા હૈ. યહ પહલા બોલ હૈ.

ક્યા કહા ? કિ જો અનંત શક્તિ હૈ, વહ અક્રમ(રૂપ) હૈ ઔર શક્તિકા પરિણમન જો હૈ વહ ક્રમ(રૂપ) હૈ. સમજમેં આયા ? યહાં અશુદ્ધતા ક્રમમેં નહીં લેના. યહાં તો અકેલી શુદ્ધતાકી હી બાત હૈ. અશુદ્ધતાકા જ્ઞાન હોતા હૈ કિ અપની પર્યાયમેં અપને સે રાગ હૈ. (રાગ હૈ તો ઉસકા જ્ઞાન હોતા હૈ, ઐસા નહીં પરંતુ) અપની પર્યાયમેં ઉસ સમય સ્વપર પ્રકાશક સામર્થ્ય હૈ તો અપને સે સ્વપર પ્રકાશક પર્યાય હોતી હૈ. વહ ૧૨ વીં ગાથામેં કહા કિ વ્યવહાર જાનનેમેં આતા હુઆ પ્રયોજનવાન હૈ. રાગકા જાનના ઐસા કહના યહ ભી વ્યવહાર હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

પ્રથમ એસા લિયા હૈ કિ, ક્રમવર્તી ઔર અક્રમવર્તીરૂપ અનંત ધર્મ સમૂહ, તો યહાં હૈ તો ક્રમબદ્ધકી શક્તિ, ક્રમબદ્ધ નહીં ઐસી ત્રિકાલી શક્તિ, પરંતુ હોતી તો અક્રમ હૈ. પરંતુ યહાં

ઉસકા ક્રમ ભી લેના પડેગા. આહાહા ! સમજમેં આયા ? તો કહતે હૈ કિ "**ક્રમબદ્ધ નહીં હોતા ઐસે સ્વરૂપમેં નિયતત્વરૂપ (-નિશ્ચિતતયા યથાવત રહનેરૂપ) ત્યાગોપાદાનશૂન્યત્વશક્તિ**" અર્થાત્ પરકા ત્યાગ ઔર પરકા ગ્રહણ તો ઉસકી પર્યાયમેં હૈ નહીં ઔર રાગકા ગ્રહણ ઔર ત્યાગ વહ ભી નહીં. સમજમેં આયા ? ક્યોંકિ રાગકા ત્યાગ વહ તો નામમાત્ર હૈ. યહ (સમયસારકી) ૩૪ વીં ગાથામેં આયા હૈ.

યહાં તો પર્યાયમેં શુદ્ધતા અલ્પ હો ઔર શુદ્ધતા વિશેષ હો (ફિર ભી) વહ ત્યાગઉપાદાન શૂન્યત્વ શક્તિ હૈ. આહાહા ! શક્તિ તો ત્રિકાલ હૈ. પરંતુ શક્તિકા પરિણમન હોતા હૈ ઉસ પર્યાયમેં ભી ત્યાગઉપાદાન શૂન્યત્વ(રૂપ) પરિણમન હોતા હૈ. સમજમેં આયા ? યહાં તો કહા કિ, ક્રમબદ્ધ નહીં હોતા ઐસે સ્વરૂપમેં નિયતત્વ રહનેરૂપ ત્યાગ ઉપાદાન શૂન્યત્વ શક્તિ, આહાહા ! યહાં સે તો શક્તિવાન ઔર શક્તિકા ભેદ ભી નિકાલના હૈ. સમજમેં આયા ? વર્ણન શક્તિકા હૈ પરંતુ શક્તિ ઔર શક્તિવાન યહ ભેદ ભી વ્યવહાર હૈ.

શક્તિવાન જો ચીજ હૈ (ઉસકી) શક્તિકા જ્ઞાન કરકે શક્તિવાનકી દૃષ્ટિ કરને સે (ધર્મ હોતા) હૈ, સમજમેં આયા ? સૂક્ષ્મ વિષય હૈ. અલૌકિક વિષય હૈ, આહાહા !

પર્યાયમેં રાગકા ત્યાગ ઔર રાગકા ગ્રહણ હૈ હી નહીં, આહાહા ! સમજમેં આયા ? વહ તો દ્રવ્ય, ગુણ ઔર પર્યાય તીનોંમેં યહ ત્યાગઉપાદાન (શૂન્યત્વ) શક્તિ વ્યાપક હૈ, સમજમેં આયા ?

ત્યાગઉપાદાન શક્તિ અનંત ગુણમેં વ્યાપક હૈ, અનંત શક્તિમેં વ્યાપક હૈ - એક બાત. ત્યાગઉપાદાન શક્તિ અનંત ગુણકો નિમિત્ત હૈ. સમજમેં આયા ? ત્યાગઉપાદાન શક્તિ (કા) અનંત શક્તિમેં રૂપ હૈ. ત્યાગઉપાદાન શક્તિ (દૂસરી શક્તિકે) અંદરમેં નહીં પરંતુ પ્રત્યેક ગુણમેં ત્યાગઉપાદાનકા રૂપ હૈ. આહાહા ! મતલબ ક્યા ? કિ જ્ઞાન ગુણ જો હૈ, ઉસકી જો પર્યાય હોતી હૈ - ઉસમેં ભી ત્યાગઉપાદાન શૂન્યત્વ પર્યાય હૈ, આહાહા ! અલ્પ જ્ઞાનકા ત્યાગ ઔર વિશેષ જ્ઞાનકી ઉત્પત્તિ ઉસમેં ઐસા નહીં, ઐસા કહતે હૈં. સૂક્ષ્મ હૈ.

અનંત ગુણમેં ત્યાગઉપાદાન શક્તિકા રૂપ હૈ. જૈસે જ્ઞાનગુણ હૈ ઔર અસ્તિ ગુણ હૈ. અસ્તિ ગુણ હૈ યે જ્ઞાન ગુણ સે ભિન્ન હૈ. ફિર ભી અસ્તિગુણકા રૂપ જ્ઞાનગુણમેં હૈ અર્થાત્ જ્ઞાન 'હૈ'....'હૈ' ઐસા અસ્તિત્વ રૂપ જ્ઞાનમેં ભી હૈ. યહ અસ્તિત્વ ગુણકે કારણ સે નહીં, આહાહા ! સમજમેં આયા ? સૂક્ષ્મ બાત (હૈ). તત્ત્વજ્ઞાનકા વિષય બહુત સૂક્ષ્મ હૈ. પ્રત્યેક ગુણકી પર્યાયમેં (ત્યાગઉપાદાન શૂન્યત્વપના હૈ). દ્રવ્ય-ગુણમેં તો હૈ હી (પરંતુ) પર્યાયમેં ભી ત્યાગઉપાદાન શૂન્યત્વપના હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? તો યે ક્રમબદ્ધ નહીં હોતા ઐસે સ્વરૂપમેં નિયતત્વરૂપ ત્યાગઉપાદાન શૂન્યત્વ શક્તિ. યહ તો શક્તિકા વર્ણન કિયા. પરંતુ યહ શક્તિ પર્યાયમેં ભી આતી હૈ.

જો યહ શક્તિ હૈ, ઐસા શક્તિવાન ઔર શક્તિકા ભેદ નિકાલકર શક્તિવાન ઉપર દૃષ્ટિ

પડતી હૈ તો પર્યાયમેં ભી ત્યાગઉપાદાન શૂન્યત્વકી ક્રમવર્તી પર્યાય ઉસમેં હોતી હૈ. અરે..! કઠિન શરતે. સમજમેં આયા ? ઇતની શરતે ! ઔર ત્યાગઉપાદાન શક્તિ હૈ - યહ શક્તિ હૈ યહ ધ્રુવ ઉપાદાન હૈ ઔર પર્યાયમેં જો પરિણતિ હોતી હૈ, યહ ક્ષણિક ઉપાદાન હૈ. પ્રત્યેક ગુણમેં ઐસા લેના, એક બાત. યે ત્યાગઉપાદાન શક્તિ હૈ, યહ ક્રમવર્તી પરિણમનમેં ક્રમ હોતા હૈ તો યહ શુદ્ધતાકા ક્રમ ત્યાગઉપાદાન શૂન્યત્વમેં આતા હૈ. તો ઉસમેં વ્યવહારકા અભાવ હૈ. ઉસકા નામ અનેકાંત હૈ. (ઉસમેં) રાગકા અભાવ હૈ. યહાં તો ક્રમવર્તી ઔર અક્રમવર્તી શુદ્ધકી વ્યાખ્યા હૈ.

શક્તિકા વર્ણન હૈ (ઇસમેં) દ્રવ્ય પ્રધાન કથન હૈ. યહ શક્તિકા વર્ણન દ્રવ્યદૃષ્ટિ પ્રધાન કથન હૈ. ઔર પ્રવચનસારમેં ૪૭ નય હૈ વહ જ્ઞાન પ્રધાન કથન હૈ. વહાં જ્ઞાન પ્રધાનમેં તો ઐસા લેના હૈ કિ રાગકા કર્તા ભી આત્મા હૈ, ઐસા જ્ઞાન કરતે હૈં. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

શ્રોતા : બેમાંથી સાચુ ક્યુ ?

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : દોનોં સચ્ચા હૈ. પરંતુ કૌનસી અપેક્ષાસે ? જહાં શક્તિ ઔર શક્તિકા સ્વભાવ ઔર સ્વભાવ (કા) ધરનેવાલા આત્મા ઉસકી દૃષ્ટિ જહાં કરાની હૈ વહાં અશુદ્ધતા હોતી નહીં. યહ શક્તિમેં અશુદ્ધ હોનેકી કોઈ શક્તિ નહીં. ઔર પરિણમનમેં જબ તક સાધકપના હૈ - તબ તક રાગ તો હૈ. તો યહ દૃષ્ટિકે સાથ જો જ્ઞાન હુઆ તો ઇસ જ્ઞાનમેં સ્વપર પ્રકાશક જાનનેકી શક્તિ હૈ. દૃષ્ટિ તો નિર્વિકલ્પ હૈ ઔર ઉસકા વિષય ભી નિર્વિકલ્પ હૈ. પરંતુ જ્ઞાનકા વિષય સ્વપર પ્રકાશક હૈ. જ્ઞાન સે જબ બાત ચલે તો રાગકા પરિણમન અપનેમેં હૈ. પર્યાયમેં રાગકા કર્તા આત્મા હૈ. સમજમેં આયા ? ઔર રાગકા ભોક્તા ભી આત્મા હૈ. યહાં યે બાત નહીં લેના, આહાહા ! યહાં તો શક્તિકા વર્ણન હૈ તો શક્તિકા પરિણમન હોતા હૈ, વહ ક્રમસર શુદ્ધ હોતા હૈ. ક્રમસર-ક્રમવર્તી પરંતુ શુદ્ધ હોતા હૈ - અશુદ્ધ નહીં. અશુદ્ધ તો પરજ્ઞેયમેં જાતા હૈ. આહાહા !

શ્રોતા : શુદ્ધ હોતા હૈ તબ પરિપૂર્ણ શુદ્ધ હોતા હૈ.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : યહ શુદ્ધતાકી પર્યાય હૈ, વહ ભી પરિપૂર્ણ હોનેકી ત્યાગઉપાદાન શૂન્યત્વસે પરિપૂર્ણ કહનેમેં આયી હૈ. ક્યોંકિ એક સમયકી ભલે સમ્યગ્દર્શન આદિકી શુદ્ધ પર્યાય હો, યહ પર્યાય સારે દ્રવ્યકો સિદ્ધ કરતી હૈ - સાબિત કરતી (હૈ). યહાં વિકારી લેના નહીં. વહાં તો વિકાર ભી હૈ. જહાં અંશ લિયા હૈ (વહ) રાગકા અંશ ભી અપના હૈ. અગર અપને (ઇસ અંશકો) નિકાલ દે તો ત્રિકાલ પર્યાયકા સમૂહ (વહ દ્રવ્ય) યે સિદ્ધ નહીં હોતા. યહાં યે લેના નહીં. યહાં તો શુદ્ધતા લેની હૈ. શુદ્ધ પર્યાય લેની હૈ.

યહ શુદ્ધ પર્યાય ભી ભલે અલ્પ હુયી પરંતુ પરિપૂર્ણ દ્રવ્યકો સિદ્ધ કરતી હૈ - સાબિત કરતી હૈ. યહ અંશ ભી, અંશી પૂર્ણ હૈ ઉસકો સિદ્ધ કરતી હૈ. અગર યહ અંશ નિકાલ દે

તો પૂર્ણ દ્રવ્ય સિદ્ધ નહીં હોતા. સમજમેં આયા ? બાત સૂક્ષ્મ (હૈ) બાપૂ ! યહ તો તત્ત્વજ્ઞાન (હૈ).

આપ્ત મિમાંસામેં તો ઐસા લિયા હૈ કિ ચાહે તો શુદ્ધ પર્યાય હો કિ અશુદ્ધ હો યે પર્યાય એક અંશ સારે દ્રવ્યકો સિદ્ધ કરતી હૈ. ક્યોંકિ નય-ઉપનયકા સમૂહ વહ દ્રવ્ય હૈ. પૂરા શ્લોક હૈ. સમજમેં આયા ? નય-ઉપનયકા સમૂહ પૂરા દ્રવ્ય હૈ. તો વહાં અશુદ્ધનય ઉસમેં લિયા હૈ. પરંતુ યહાં તો યે લેના નહીં હૈ. યહાં તો અશુદ્ધ રાગ જો હોતા હૈ ઉસકા ક્રમબદ્ધ પર્યાયમેં ઉસકી પર્યાયમેં રાગકા જ્ઞાન હોતા હૈ. યે જ્ઞાન ભી રાગ હૈ તો (હોતા હૈ ઐસા) નહીં. રાગ હૈ તો જ્ઞાન હોતા હૈ, ઐસા નહીં. વહ ક્રમવર્તી પર્યાયમેં અપની સ્વપર પ્રકાશકકી પર્યાય - ક્રમવર્તીમેં અપનેસે હોતી હૈ. વહાં રાગ પરજ્ઞેય હૈ, ઐસા વ્યવહાર કહનેમેં આતા હૈ, આહાહા ! નિશ્ચયસે પર્યાય અપની હૈ, બસ ઇતની (બાત હૈ). રાગકા જાનના યહ ભી નહીં. આહાહા !

વહ અપને આ ગયા હૈ. આત્મજ્ઞાનમયી સર્વજ્ઞ શક્તિ. ક્યા કહતે હૈં ? સર્વજ્ઞ શક્તિ હૈ યે સર્વ નામ પરકી અપેક્ષા હૈ, ઇસલિયે સર્વજ્ઞ હૈ, ઐસા નહીં. અપને ત્રિકાલી દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાયકા ભી જ્ઞાન કરતી હૈ ઔર પરકા ભી જ્ઞાન કરતી હૈ. પરંતુ યે સર્વજ્ઞ પર્યાય આત્મજ્ઞમયી હૈ, નિશ્ચય આત્મજ્ઞાનમયી હૈ. સર્વ આયા તો પરકા ઉપચાર હુઆ, ઐસા યહાં નહીં. ઐસી બાતેં હૈં. ક્યા કહા ? કિ કેવલજ્ઞાન એક સમયમેં સ્વપરપ્રકાશક હોનેસે પરકો પ્રકાશતે હૈં ઇસલિયે યહાં સર્વ હૈ, ઐસા નહીં. યે આત્મજ્ઞાન હી સર્વ સ્વરૂપે પરિણમન કરના-જાનના યહ ઉસકા સ્વભાવ હૈ. પરકો જાનના ઐસા કહના વહ તો અસદ્ભુત વ્યવહાર હૈ. લોકાલોક કો જાનતે હૈં. લોકાલોક તો પર હૈ. સર્વજ્ઞ કિસ અપેક્ષાસે ? સર્વકો જાનના યહ આત્મજ્ઞાનમયી પર્યાયકા હી સ્વભાવ હૈ. યહ લોકાલોક હૈ તો આત્મજ્ઞ પર્યાય સર્વજ્ઞ હૈ, ઐસા હૈ હી નહીં. સમજમેં આયા ?

વહ બાત તો કહી થી ન ? ૫૦ વર્ષ પહલે દામનગરમેં ચાતુર્માસ થા. વહાં એક (મુમુક્ષુ) વકીલ (થે) ઔર એક દામોદર શેઠ થે. ઉન દોનોં કે બીચ ચર્ચા ચલી. શેઠને કહા 'લોકાલોક હૈ તો કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય હુઈ'. (તો) વકીલને કહા, 'કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય અપને સે હુઈ (હૈ). લોકાલોક હૈ ઇસલીયે હુઈ, ઐસા નહીં.' બાત કહાં ભિન્ન પડતી હૈ ?

શ્રોતા : લોકાલોક હૈ તો (પર્યાય હુયી હૈ) તો લોકાલોક તો અનાદિકા હૈ.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : દો બાત હૈ. સર્વવિશુદ્ધજ્ઞાન અધિકારમેં આયા હૈ. સૂક્ષ્મ બાત (હૈ). ધ્યાન રખના. યહ તો અંતરકી બાતેં હૈં. કેવલજ્ઞાન લોકાલોકકો નિમિત્ત હૈ ઔર લોકાલોક કેવલજ્ઞાનમેં નિમિત્ત હૈ. ઐસા પાઠ હૈ પરંતુ નિમિત્ત હૈ ઉસકા અર્થ (ક્યા) ? લોકાલોક હૈ તો કેવલજ્ઞાન હૈ, ઐસા નહીં ઔર કેવલજ્ઞાન હૈ તો લોકાલોક હૈ, ઐસા નહીં. યહ તો ૮૩ કી સાલમેં બહુત ચર્ચા હુઈ. ચર્ચા કરકે નીચે ઉતરે (ઔર) હમકો પૂછા 'મહારાજ ! યહ કૈસે હૈ ?'

(હમને કહા) લોકાલોક હૈ તો કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય હૈ, ઐસી બાત હૈ નહીં. સર્વકો જાનનેકી અપની પર્યાયકી તાકાત યહ અપને સે હૈ. નિમિત્ત હૈ તો નિમિત્તકો જાનતે હૈ, ઐસા હૈ નહીં. આહાહા ! (ઐસા) પર્યાયકા ધર્મ હૈ.

'**वत्थु सहावो धम्मो**' વસ્તુ જો ભગવાન આત્મા હૈ ઉસકી જો શક્તિયાં હૈ વહ સ્વભાવ (હૈ). વહ ઉસકા ધર્મ (હૈ). વહ પ્રગટ ધર્મ નહીં. યહ ધર્મ (તો) ધર્મીકા ધર્મ (હૈ). ધર્મી આત્મા ઉસકી શક્તિરૂપ ધર્મ (હૈ) ઉસકી પ્રતીતિ કરતે હૈં તો પર્યાયમેં ધર્મ હોતા હૈ. ધર્મીકા ધર્મ ઔર ધર્મ ઔર ધર્મીકા ભેદ નિકાલ કર અકેલે ધર્મી પર દૃષ્ટિ દેને સે પર્યાયમેં વીતરાગતા (અર્થાત્) ધર્મ પર્યાય હોતી હૈ. આહાહા ! ભાઈ ! આવો માર્ગ છે. તપ તો ઉસકો કહે કિ અમૃતકા સાગર પર્યાયમેં ઉછલે, આહાહા ! સમુદ્રકે કિનારે જૈસે પાનીકી બાઢ આતી હૈ ઐસે ભગવાન આત્મામેં શક્તિરૂપ આનંદ જો હૈ, વહ આનંદ ઔર આનંદકા દાતાર દોનોંકા ભેદ દૃષ્ટિમેં સે નિકાલકર આનંદ સ્વરૂપ ભગવાન ત્રિકાળી ઉસકી દૃષ્ટિ કરનેસે પર્યાયમેં આનંદકી છોળ (બાઢ) આતી હૈ, આનંદકી બાઢ આતી હૈ, આહાહા ! યહ ધર્મ હૈ, આહાહા ! ભારી બાત ભાઈ ! સમજમેં આયા ?

પદાર્થકી (પર્યાય) ક્રમબદ્ધ હૈ. પ્રત્યેક વસ્તુકી ક્રમસર વ્યવસ્થિત પર્યાય હોતી હૈ - આગે પીછે નહીં. સમજમેં આયા ? તો એક બડે વિદ્વાનને ઐસા કહા કિ અગર ક્રમબદ્ધ ન હો તો વિશેષ હી લોપ હો જાતા હૈ, ઐસા કહતે થે. ૧૩ કી સાલ (મૈં) કાશીમેં ગયે થે. (વહાં બાત હુઈ) અરે ભાઈ ! યહાં પ્રવચનમંડપમેં યહ ક્રમબદ્ધકી વ્યાખ્યા ૩૦ વર્ષ પહલે હુઈ થી. ક્રમબદ્ધ હૈ. ક્રમબદ્ધ બરાબર હૈ. (દૂસરે વિદ્વાન ના કહતે થે). ક્યોંકિ ઉસ સમય બાત થી નહીં ના. (ઔર) ક્રમબદ્ધકો કબૂલ કરને જાયે તો સોનગઢકા હો જાતા હૈ. યહ સોનગઢસે ઉદ્‌ઘાટન હુઆ હૈ. સમજમેં આયા ? અંદર ભાવકા ઉદ્‌ઘાટન તો હમને કિયા, આહાહા ! તો કહતે હૈં કિ અગર હમ ક્રમબદ્ધ નામ લગાયેંગે તો લોગ કહેંગે, યહ માન્યતા સત્ય હૈ. સોનગઢકી બાત સિદ્ધ હો જાયેગી તો લોગ સોનગઢ ચલે જાયેંગે. અરેરે...! ભગવાન ! સત્ય હૈ ઐસા લેના હૈ કિ તેરે કો પક્ષ કરના હૈ ? (યહ કોઈ) નયા હૈ નહીં. અનાદિસે સર્વજ્ઞ પરમાત્મા કહતે હૈં, યહ બાત હૈ. સમજમેં આયા ?

શ્રોતા : વહ ભૂલ હો ગયી થી તો બાહર આ ગયી.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : વહ તો હમને કહા થા ના ? ૭૨ કી સાલ. કિતને વર્ષ હુએ ? ૬૧ (વર્ષ હુએ). ૭૨ (કી સાલમેં) ચર્ચા ચલી. (હમને) દો સાલ સુના કિ 'કેવલજ્ઞાનીને દેખા ઐસા હોગા. અપને પુરુષાર્થ ક્યા કરે ?' ઐસી બાત દો વર્ષ સુની. નવ દિક્ષીત થે ના ? ૨૫ વર્ષકી ઉમ્ર થી. ઇસ દેહકો તો ૮૮ હુઆ. કિતને વર્ષ હુએ ? ૬૧ (વર્ષ હુએ). આહાહા ! હમારે ગુરુભાઈ હૈ ન ! વહ બાર-બાર કહતે થે કિ, 'કેવલજ્ઞાનીને દેખા ઐસા હોગા. અપને પુરુષાર્થ ક્યા કરે ?' તો દો વર્ષ તો સુના. ફિર એક બાર કહા 'કેવલજ્ઞાન હૈ યે દેખા !

બાદમેં કહા –' કેવલજ્ઞાન હૈ ઐસી સત્તાકા સ્વીકાર હૈ ? યહ તો ૭૨ (કી સાલકી બાત હૈ). કેવલજ્ઞાન એક સમયમેં પ્રભુ ! જ્ઞાન ગુણકી એક સમયકી પર્યાય અનંત કેવલીકો જાને. વહ ભી કેવલીકો જાને (ઐસા) કહના વહ ભી વ્યવહાર હૈ. ઉસ પર્યાયકા સામર્થ્ય હી ઇતના હૈ. આહાહા ! એક ગુણકી એક સમયકી પર્યાય ઇસમેં ઇતની તાકત હૈ કિ અપની પર્યાય સે અનંતા કેવલીકો જાને. કેવલી હૈ તો (જાનતે હૈ, ઐસા) નહીં. કેવલી હૈ તો કેવલીકો જાનતે હૈં, ઐસા નહીં, આહાહા ! તો ઐસી એક સમયકી કેવલજ્ઞાનકી પર્યાયકી સત્તા જગતમેં હૈ, ઉસકા જિસકો સ્વીકાર હૈ, ઉસકી દૃષ્ટિ જ્ઞાનમેં ઘુસ જાતી હૈ. સમજમેં આયા ?

ઇતના ઉસ સમયમેં આયા થા. ૭૨કી સાલ થી ન ? દ્રવ્યકા આશ્રય (ઔર યે સબ બાતકા) ઉસ સમયમેં ઇતના નહીં થા. સમજમેં આયા ? આહાહા ! સર્વજ્ઞકી પર્યાય - એક ગુણકી એક સમયકી પર્યાય ઇતની તાકતવાલી વહ પર્યાય દ્રવ્ય-ગુણકો જાને, અપના ત્રિકાલી દ્રવ્ય-ગુણકો જાને, છ દ્રવ્યકો જાને, અનંત સિદ્ધોંકો જાને. એક હી પર્યાય અસ્તિત્વ (રૂપ) હૈ, બાકી સબ ઉસમેં નાસ્તિત્વ હૈ. સમજમેં આયા ? ઐસી એક સમયકી પર્યાય વહ (ભી) દ્રવ્ય-ગુણ કે કારણ સે ભી નહીં. ઇતના તો ઉસ વક્ત નહીં થા. પરંતુ કેવલજ્ઞાન હૈ (ઐસી) એક સમયકી સત્તા જગતમેં હૈ. યે સત્તા જિસકો સ્વીકાર કરનેમેં આતી હૈ (ઔર) નિશ્ચયસે યહ સર્વજ્ઞકી સત્તાકા સ્વીકાર, સર્વજ્ઞ શક્તિવાન ભગવાન હૈ ઉસકી દૃષ્ટિ કરનેસે સર્વજ્ઞકી સત્તાકા યથાર્થ શ્રદ્ધાન હોતા હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા !

શ્રોતા : સબ જીવમેં સર્વજ્ઞ શક્તિ હૈ ?

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : સબ ભગવાન સર્વજ્ઞસે પરિપૂર્ણ ભરિત અવસ્થ (હૈ). કહા થા ન ? બંધ અધિકારમેં, સર્વવિશુદ્ધમેં ઔર પરમાત્મપ્રકાશ તીન જગહ (યહ બાત હૈ). સર્વ જીવ નિર્વિકલ્પો - નિરંજનો - ભરિત અવસ્થ (હૈ). અવસ્થ માને પર્યાય નહીં. ભરિત અવસ્થ શક્તિસે પૂર્ણ ભરા હૈ. ભગવાન ! સબ ભગવાન આત્મા પરમાત્મા હૈ. પર્યાયકી બાત છોડ દો. વસ્તુ હૈ યહ પરમાત્મા હી હૈ.

સર્વ જીવ એસે હૈં. જીવા (ઐસી) ભાવના કરના. ઐસા પાઠ હૈ કિ નહીં ? બંધ વિનાશનાર્થમ્ અથવા જ્ઞાયકકો સિદ્ધ કરનેકો, ઐસી ભાવના કરના. ઉસ દિન તો કહાં પઢા થા ? સમજમેં આયા ? યહ સબ તો ૭૮ (કી સાલમેં) આયા. સમયસાર, પ્રવચનસાર, નિયમસાર ૭૮ (મેં મિલે). (ઔર) યહ બાત ૭૨ (કી સાલમેં કી). મૈંને તો દૃષ્ટાંત દિયા થા.

શ્રીકૃષ્ણકે છોટે ભાઈ ગજસુકુમાર (થે). વે ખુદ ખોળામેં બૈઠકર, ખોળા સમજતે હો ન ? ગોદમેં બૈઠકર હાથીકે હોદે પર - ભગવાનકે દર્શન કરનેકો જાતે થે. તો ઐસી એક કન્યા થી. સામેલાસંગ કરકે એક કન્યા થી. વહ સામને કે ઘરમેં - ઉસકે ઘરમેં ખેલતી થી. સ્વયં શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનકે દર્શન કરનેકે લિયે જાતે થે. (વહ) કન્યા બહુત સુંદર દિખતી થી. ઉનકો ઐસી ઇચ્છા હુયી, આદમીકો કહા કિ ઉસ કન્યાકો અંતેપુરમેં લે આવો. ગજસુકુમાર કી શાદીકે

લિયે (લે આવો). ગજસુકુમાર છોટે ભાઈ થે ન ? (યહાં) કન્યાકો લે ગયે ઔર યહાં ગજસુકુમાર ભગવાનકે પાસ ગયે. ગજસુકુમાર - ગજ નામ હાથીકા ગલા, સુકુમાર ઐસા તો શરીર. ભગવાનકી વાણી સુની (ઔર) ભગવાનકી વાણી સુનકર એકદમ જોરસે પુરુષાર્થ આયા (ઔર કહા) કિ પ્રભુ 'મુજે તો આચાર છોડકર અણગાર લેનેકા મેરા ભાવ હૈ'. આહાહા ! જશોદાકો દેવકી આરાધનાકે કરનેકે બાદ પુત્ર આયા થા. સમજમેં આયા ? લંબી બાત હૈ. તો યે ગજસુકુમાર જહાં ભગવાનકી વાણી સુનતે હૈં વહાં એકદમ અંદરસે જોરસે પુરુષાર્થ (ઊઠા). પ્રભુ ! મૈં અબ અણગાર–મુનિ હોના ચાહતા હું. તો ઉન (શ્વેતાંબર) લોગોંમેં તો ઐસી ભાષા હૈ ન ? ઉન લોગોંમેં અપને જૈસા 'ઓમ' નહીં હૈ. 'આહા સોહં' ઐસા શબ્દ હૈ. શ્વેતાંબરમેં તો 'આહા સોહં દેવાનુપ્રિયા મા પ્રતિબંધક' ઐસા શબ્દ હૈ. ભગવાન કહતે હૈં, 'હે દેવાનુપ્રિય !' (ભગવાનકો ઐસી વાણી કહાં (હોતી હૈ) ? વહ તો ઓમકાર હૈ. શ્વેતાંબરમેં તો ઐસી સબ ગડબડ હૈ. 'હે મુનિ ! ગજસુકુમાર ! આપકો જૈસે સુખ ઉત્પન્ન હો વૈસે કરો. પ્રતિબંધ નહીં કરના. પ્રતિબદ્ધ - કહીં રુકના નહીં'. ઐસા કહા.

(ગજસુકુમાર) માતાકે પાસ ગયે. (ઔર કહા) 'માતા ! મૈં મુનિપના લેના ચાહતા હું. માં ! એકબાર છુટ્ટી દો. મૈં ભગવાનકે પાસ જાઉં'. દેવકીને કહા, 'હે પુત્ર ! દેવકા આરાધન કરકે તુમ આયે હો. મૈંને તુજે કિતના પ્યાર દિયા હૈ'. શ્રી કૃષ્ણ તો ગ્વાલેકે યહાં બડે હુએ થે. ઉન્હેં પહલે ૬ લડકે થે. દૂસરી ઔરતકા નામ સુલષા (થા). ઉસકે ઘર ૬ (પુત્ર) બડે હુએ થે. શ્રી કૃષ્ણકે પહલે ૬ પુત્ર થે. દેવકીકો ૬ પુત્ર થે. પરંતુ ઉસકા અપહરણ કરકે સુલષાકે ઘર ચલે ગયે થે. ઐસે સાત (પુત્ર) થે. બાલકકે રૂપમેં તો દેવકીને કભી દેખા નહીં થા. (દેવકીને કહા) 'બેટા ! તુજે મૈંને બાલકકે રૂપમેં દેખા નહીં ઔર તુમ (ઐસે હી) ચલે જાતે હો'. ગજસુકુમારને કહા 'માતા ! મેરા આનંદ સ્વરૂપ ભગવાન હૈ. ઉસકે પાસ મૈં જાતા હું. મેરી માતા તો અંદર આનંદ હૈ. માતા એકબાર છુટ્ટી દે. જનેતા ! એક બાર રોના હૈ તો રો લે, માતા ! પરંતુ મૈં કોલકરાર - (વાદા) કરતા હું (કિ) ફિર સે માતા નહીં કરુંગા. ફિર સે માતા નહીં કરુંગા, માતા ! ઐસા કોલકરાર કરતા હું, માતા !' આહાહા ! કિતના પુરુષાર્થ હૈ !!

કેવલજ્ઞાની જિસકો બૈઠા હૈ, ઉસકા પુરુષાર્થ સ્વભાવ પર ઝુક જાતા હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! દૂસરી તરહસે કહે તો, કેવલજ્ઞાન હૈ - ઐસી બાત ચારો અનુયોગમેં આયી. તો ચારોં અનુયોગકા તાત્પર્ય તો વીતરાગતા હૈ. તો કેવલજ્ઞાન હૈ - ઐસા જીવ સુને તો ઉસકા તાત્પર્ય તો વીતરાગતા આના ચાહિયે. તો વીતરાગતા કબ આતી હૈ ? આહાહા ! કેવલજ્ઞાનકી પર્યાયકી સત્તાકા સ્વીકાર કરનેમેં વીતરાગતા આની ચાહિયે. તો વીતરાગતા કબ આતી હૈ ? કિ જ્ઞાનસ્વરૂપ ભગવાન આત્મા (હૈ) ઉસ ઓર ઝુકને સે વીતરાગતા આતી હૈ. ન્યાય સમજમેં આયા ? આહાહા ! ઐસા માર્ગ હૈ, ભાઈ ! (હમને) કહા, ઉસ સત્તાકા સ્વીકાર કરનેમેં ઉસકો

ભવ નહીં હૈ. હમ કહતે હૈં કિ જિસે કેવલજ્ઞાનકી સત્તાકા સ્વીકાર હુઆ, કેવલજ્ઞાની ઉસે ભવ નહીં હૈ, ઐસા દેખતે હૈં.

૭૨ હાં ૭૨. ૬૧ વર્ષ હુએ. (યે સબ બાતેં) અંતરસે આતી થી. પઢા નહીં થા. પરંતુ અંદરમેં વહ સંસ્કાર થા ન ? (ઉસમેં સે આતા થા).

'માતા ! કોલકરાર કરતા હું. હમ જિસ રાસ્તે પર જાતે હૈં ઉસમેં અબ ભવ નહીં મિલેગા. આહાહા ! (હમને) કહા 'યહ પુરુષાર્થ તો દેખો !!' યહ કેવલજ્ઞાનકી સત્તાકા સ્વીકાર કરનેમેં તો પુરુષાર્થ હૈ. 'દેખા હૈ વહ પીછે હોગા, દેખા હૈ વહ હોગા, દેખા હૈ વહ હોગા' વહ (બાત) તો હૈ. પરંતુ કેવલજ્ઞાન હૈ કિ નહીં જગતમેં ? પર્યાયમેં ઇસકા માહાત્મ્ય ઔર ઇસકા સમર્થ - શક્તિ કિતની હૈ, ઇસકી સત્તાકા સ્વીકાર કરનેસે અલ્પજ્ઞમેં રહકર સર્વજ્ઞકી શક્તિ પર ઝુકને સે અલ્પજ્ઞમેં (સર્વજ્ઞ) સત્તાકા સ્વીકાર હોતા હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા !

યહાં કહતે હૈં કિ સર્વજ્ઞકી શક્તિ જો અંદર હૈ, વહ સર્વજ્ઞપના વહી આત્મજ્ઞપના હૈ. વહ પહલે શક્તિમેં આગે આ ગયા હૈ. યહ સર્વજ્ઞપના, વહ આત્મજ્ઞ કહો યા સર્વજ્ઞપના કહો, વહ (માત્ર) વિવિક્ષા ભેદ હૈ. કથન ભેદ હૈ. ભાવ ભેદ નહીં. ક્યા કહા વહ ? કિ સર્વજ્ઞપના હૈ ઔર આત્મજ્ઞપના વહ તો કથનકી શૈલી સે બાત હૈ. આત્મજ્ઞ હૈ યહ સ્વ સે હૈ ઔર સર્વજ્ઞપના (હૈ) યહ પર સે હૈ, ઐસા નહીં. સમજમેં આયા ? આહાહા !

ઐસા સર્વદર્શી - દોનોંમેં લિયા હૈ ના ? સર્વદર્શી વહ આત્મદર્શીપના હૈ. સર્વકો દેખતે (હૈં) વહ નહીં (લેના). સર્વમેં પરકો લેના વહ તો અસદ્‌ભુત વ્યવહાર હૈ. ક્યોંકિ જિસમેં તન્મય હોકર દેખતે નહીં ઉસકો અસદ્‌ભુત કહતે હૈં ઔર જિસકો તન્મય હોકર દેખતે હૈં - તો પર્યાયમેં તન્મય હોકર દેખતે હૈં વહ અપનેકો દેખતે હૈં. આહાહા !

યહાં યહ કહતે હૈં કિ, સર્વજ્ઞ શક્તિ સત્ હૈ ઔર કમબઢ નહીં હૈ ઐસી ત્યાગઉપાદાન શૂન્યત્વ શક્તિ હૈ, ઐસા સ્વીકાર કરનેસે પરિણતીમેં ભી કમબઢ નહીં (હૈ), ઐસી પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ. અર્થાત્ પર્યાય ભલે અલ્પ હો તો ભી પૂર્ણ દ્રવ્યકો સિદ્ધ કરતી હૈ, એક અંશ સારે અંશીકો સિદ્ધ કરતા હૈ. ઉસ કારણસે પર્યાયકો ભી પૂર્ણ કહનેમેં આતા હૈ. આહાહા !

અબ ૧૭ વી શક્તિ. યહ થોડી સૂક્ષ્મ બાત હૈ. "**ષટ્‌સ્થાનપતિત....**" પહલા શબ્દ હૈ ? ષટ્‌સ્થાન આશય. પતિત માને આશય. ષટ્‌સ્થાન માને ? અર્થાત્ કિ આત્મામેં પ્રત્યેક ગુણમેં, પર્યાયમેં ષટ્‌સ્થાનપતિત અર્થાત્ પર્યાયમેં અનંતગુણ વૃદ્ધિ, અસંખ્યગુણ વૃદ્ધિ, સંખ્યગુણ વૃદ્ધિ, અનંતભાગ વૃદ્ધિ, અસંખ્યભાગ વૃદ્ધિ, સંખ્યભાગ વૃદ્ધિ, યહ (વૃદ્ધિ કે) ૬ બોલ હુએ. ઔર અબ હાનિ કે (૬ બોલ). અનંતગુણ હાનિ, અસંખ્યગુણ હાનિ, સંખ્યગુણ હાનિ, અનંતભાગ હાનિ, અસંખ્યભાગ હાનિ, સંખ્યભાગ હાનિ, ઐસે ૬ (બોલ) હુએ. સમજમેં આયા ? ઐસી બાત (હૈ).

અગુરુલઘુ શક્તિકા વર્ણન કરતે હૈં. તો પ્રત્યેક ગુણકી પર્યાયમેં (અગુરુલઘુપના આતા હૈ).

પ્રત્યેક ગુણમેં અગુરુલઘુત્વ ગુણકા રૂપ હૈ, આહાહા ! ઔર ઉસકી પર્યાયમેં ભી અગુરુલઘુપના આતા હૈ. યહ બહુત સૂક્ષ્મ વિષય હૈ. ક્યોંકિ કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય હૈ તો ભી એક સમયમેં ષટ્ગુણહાનિવૃદ્ધિ ઉસમેં હૈ. ઇસકા મતલબ યહ નહીં હૈ કિ પહલે સમયમેં હાનિ ઔર દૂસરે સમયમેં વૃદ્ધિ, ઐસા નહીં (હૈ). ઉસી સમયમેં હાનિ ઔર ઉસી સમયમેં વૃદ્ધિ, યહ કોઈ અગમ્ય બાત હૈ. યે ક્યોં કહતે હૈ ? કિ શ્રુતજ્ઞાની સબ જાન સકે તો કેવલજ્ઞાનકી મહિમા કહાં રહી ? આહાહા ! શ્રુતજ્ઞાનમેં ભી ષટ્ગુણહાનિવૃદ્ધિ (હોતી હૈ). એક સમયમેં હાનિ ઔર દૂસરે સમયમેં વૃદ્ધિ, ઐસા ભી નહીં. એક સમયમેં અનંતગુણ વૃદ્ધિ ઉસી સમયમેં અનંતગુણહાનિ (હોતી હૈ). એક સમયમેં અસંખ્યગુણ વૃદ્ધિ ઉસી સમયમેં અસંખ્યગુણહાનિ ઔર સંખ્યગુણવૃદ્ધિ ઔર સંખ્યગુણહાનિ. એક હી સમયમેં દ્રવ્યકા-પર્યાયકા ઐસા સ્વભાવ ભગવાનને દેખા (હૈ).

ક્યા કહા સમજમેં આયા ? ‘‘**ષટ્સ્થાનપતિત...**’’ ૬ પ્રકારસે - આશ્રયસે હાનિ-વૃદ્ધિ હોતી હૈ. ષટ્ વૃદ્ધિ-હાનિ દોનોં (હોતી હૈ). દોનોં હૈ ન ? ચિદ્‌વિલાસમેં દિપચંદજીને જરા ઉતારા હૈ. પરંતુ વહ તો સમજાને કે લિયે ઉતારા હૈ. ઉન્હોંને ઉતારા હૈ કિ અનંતવે ભાગમેં આઠ ગુણ. અનંતવે ભાગમેં આઠ ગુણ પરંતુ વહ તો એક કે બાદ એક ઉતારા હૈ. સમજમેં આયા ? પરંતુ વહ તો સમજાને કે લિયે (કહા). વાસ્તવમેં તો એક સમયમેં ષટ્ગુણહાનિવૃદ્ધિ (હૈ). એક સમયમેં (હૈ). આહાહા ! સૂક્ષ્મ હૈ ભગવાન ! તેરી મતિજ્ઞાનકી પર્યાય હો તો ભી ઉસમેં ષટ્ગુણહાનિવૃદ્ધિ પર્યાયમેં હોતી હૈ. કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય હો તો ભી ષટ્ગુણહાનિવૃદ્ધિ કેવલજ્ઞાનકી પર્યાયમેં હોતી હૈ. ક્ષાયિક સમકિત હો ઉસ પર્યાયમેં ભી ષટ્ગુણહાનિવૃદ્ધિ હોતી હૈ. યથાખ્યાત ચારિત્ર હો, વીતરાગતા હો, વીતરાગતાકી પર્યાયમેં ભી ષટ્ગુણહાનિવૃદ્ધિ હૈ. યહ બાત તો સર્વજ્ઞ કે અલાવા (કહીં નહીં હૈ).

શ્રોતા : નિગોદકે જીવમેં (ભી હોતી હૈ) ?

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : નિગોદકે જીવકે અક્ષરકે અનંતવે ભાગમેં ષટ્ગુણહાનિવૃદ્ધિ ઉસમેં ભી હૈ, આહાહા !

દેખો ! સર્વજ્ઞ સ્વભાવ !! ભગવાન આત્માકા ઔર ઉસકી પર્યાયકા ધર્મ !! આહાહા ! ભગવાનને દેખા. સમજમેં આયા ? ભગવાનને દેખા ઐસા કહા, આહાહા ! યહાં પંચાસ્તિકાયમેં તો ઐસા થોડા કહતે હૈં (કિ) ષટ્ગુણહાનિવૃદ્ધિ યહ શ્રુતગમ્ય નહીં. આગમ ગમ્ય હૈ. આગમ કહતે હૈં ઉતના સ્વીકાર કરના ઉસમેં તર્ક નહીં કરના. તર્કસે તુજે નહીં બૈઠેગા. સમજમેં આયા ? આહાહા ! એક મતિ પર્યાયક નિગોદકે જીવકો અનંતવે ભાગમેં, અક્ષરકે અનંતવે ભાગકા વિકાસ ઔર વીર્ય(મેં) ભી અનંતવે ભાગકા વિકાસ. ફિર ભી ઉસ પર્યાયમેં ભી ષટ્ગુણહાનિવૃદ્ધિ હૈ. આહાહા ! (એક સમયમેં ૧૨ ભાવ). એક સમય(મેં) ૬ હાનિકે ઔર ૬ વૃદ્ધિકે (ભાવ હૈ). આહાહા ! કભી યહ સુના નહીં હોગા.

શ્રોતા : (યે બાત) કભી સુનનેમેં નહીં આતી.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : બાત સચ હૈ. યહ તો તીન લોકકે નાથ સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર ! જિનચંદ્ર ! વીતરાગ ચંદ્ર ! શીતલતાકા ભગવાન પૂર્ણાનંદ ઉપશમ રસ(સે) ભરા (હૈ). ઇસ પરમાત્મને યહ બાત કહી હૈ. સમજમેં આયા ?

"**ષટ્સ્થાનપતિત વૃદ્ધિહાનિસે પરિણમિત....**" પરિણમિત કહા, દેખા ? પર્યાયમેં પરિણમિત હૈ. શક્તિ તો હૈ પરંતુ પર્યાયમેં પરિણમિત હૈ. "**...સ્વરૂપ-પ્રતિષ્ઠત્વકા કારણરૂપ, (-વસ્તુકે સ્વરૂપમેં રહનેકે કારણરૂપ) ઐસા જો વિશિષ્ટ (-ખાસ) ગુણ હૈ, ઉસ સ્વરૂપ અગુરુલઘુત્વશક્તિ**" આગે થોડા વિશેષ કહતે હૈં. "**(ઇસ ષટ્સ્થાનપતિત વૃદ્ધિહાનિકા સ્વરૂપ 'ગોમટ્ટસાર' ગ્રંથસે જાનના ચાહિયે. અવિભાગપ્રતિચ્છેદોં કી સંખ્યારૂપ ષટ્સ્થાનોં.....)**" ક્યા કહતે હૈં ? એક સમયકી પર્યાય મતિ(જ્ઞાન) હો યા કેવલજ્ઞાન હો પરંતુ ઉસમેં ષટ્ગુણહાનિવૃદ્ધિ (હોતી હૈ). હૈ ના ? આહાહા ! અવિભાગપ્રતિચ્છેદ. ક્યા કહતે હૈં યહ ? દેખો ! એક મતિજ્ઞાન હૈ. પરંતુ ઉસ પર્યાયમેં તો અનંત લોકાલોક ભી જાનનેમેં આતા હૈ. ઔર સ્વદ્રવ્ય ભી જાનનેમેં આતા હૈ. લોકાલોક જાનનેમેં આતા હૈ તો એક પર્યાયકે ભાગમેં અવિભાગપ્રતિચ્છેદ કિતને હુએ ? અંશ (કો) છેદતે-છેદતે અવિભાગ–જિસકા ભાગ ન હો, એસા પ્રતિચ્છેદ કરતે-કરતે અંતિમ અંશ હો ઉસે અવિભાગ કહતે હૈં. એસા અનંતા અવિભાગ પ્રતિચ્છેદ નિગોદકે અક્ષરકે અનંતવે ભાગકી પર્યાયમેં ભી અનંત અવિભાગ પ્રતિચ્છેદ હૈ. અરે...! ઐસી બાત ! ઐસા વીતરાગકા માર્ગ ! આહાહા !

શ્રોતા : પર્યાય તો સ્વયં અંશ હૈ તો ઉસમેં ભી અવિભાગ પ્રતિચ્છેદ હોતે હૈં ?

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : હાં, (હોતે હૈં). કહા ન ? અંદર કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય હૈ, ઉસ પર્યાયમેં અનંતા કેવલી જાનતે હૈં, અનંતા લોકાલોક, અનંતા નિગોદ (કે જીવકો) જાનતે હૈં, અનંતા જીવસે અનંત ગુના પરમાણુ જાનતે હૈં, તો એક પર્યાયમેં ઇતના જાનનેકા અંશ છેદો તો અનંત હો ય. સમજમેં આયે ઉતના સમજો, બાપૂ ! યહ તો ભગવાનકા (કહા માર્ગ હૈ). આહાહા ! "**સહેજે સમુદ્ર ઉલ્લસ્યો, જેમાં રતન તણાંણાં જાય, ભાગ્યવાન કર વાવરે, એની મોતીએ મુઠીયું ભરાય**" 'ભાગ્યહિન વાવરે, એની શંખલે મુઠીયું ભરાય' આસ્થાસે, શ્રદ્ધાસે, ઉત્સાહસે, ઉલ્લાસિત વીર્યસે (કબૂલ કરના). આહાહા ! પરમાત્માકી અગમ-નિગમકી બાતેં હૈ. તેરી પર્યાયમેં અનંત અવિભાગ પ્રતિચ્છેદ !! આહાહા ! વહ કહા ન ? "**(...વસ્તુસ્વભાવકી વૃદ્ધિહાનિ જિસસે (-જિસ ગુણસે) હોતી હૈ ઔર જો (ગુણ) વસ્તુકો સ્વરૂપમેં સ્થિર હોનેકા કારણ હૈ. એસા કોઈ ગુણ આત્મામેં હૈ; ઉસે અગુરુલઘુત્વ ગુણ કહા જાતા હૈ. ઐસી અગુરુલઘુત્વ શક્તિ ભી આત્મામેં હૈ)**" પ્રત્યેક ગુણમેં યહ હૈ. દ્રવ્યમેં ભી અગુરુલઘુ, ગુણમેં ભી અગુરુલઘુ ઔર પર્યાયમેં (ભી) અગુરુલઘુ. શક્તિ હૈ ન ? આહાહા ! પ્રત્યેક ગુણમેં અગુરુલઘુ (કા રૂપ હૈ). આહાહા ! સૂક્ષ્મ બાત (હૈ).

અબ જ્યાદા સમજને જૈસી બાત હૈ. ૧૮ વીં શક્તિ. "**ક્રમવૃત્તિરૂપ ઔર અક્રમવૃત્તિરૂપ**

વર્તન જિસકા લક્ષણ હૈ...'' ભાષા દેખો ! પર્યાય ક્રમસે વર્તતી હૈ - ઐસા વર્તન જિસકા લક્ષણ હૈ. ક્રમવર્તી નામ પર્યાયકા ક્રમસે વર્તનેવાલી ઐસા વર્તન ઉસકા લક્ષણ હૈ. આહાહા ! ઇસ પ્રકાર પર્યાય ક્રમવર્તી (ઔર) ગુણ અક્રમવર્તી (હૈ). ઉસકા અર્થ યહ હુઆ કિ ગુણ ઐસે એક સાથ અંતરમેં હૈ ઔર પર્યાય એક સાથ ઐસે આયત સમુદાય હૈ. પર્યાય ક્રમવર્તી કહનેમેં આયી - ગુણ અક્રમવર્તી (કહનેમેં આયે). ઇસલિયે ક્રમવર્તી કહનેમેં આયી (ઉસમેં) યહ ક્રમબદ્ધ આ ગયા. વહ આયા ન ? ક્રમવૃત્તિ ઔર અક્રમવૃત્તિ રૂપ વર્તન જિસકા લક્ષણ (હૈ). ક્રમસે વર્તન કરના જિસકા લક્ષણ (હૈ), આહાહા ! ઉન્હેં (કુછ વિદ્વાનોંકો) ઐસા લગા કિ અગર હમ ક્રમબદ્ધકા સચ્ચા નિર્ણય કરને જાયેંગે તો ઉન લોગોંકી બાત હૈ તો સચ્ચી. (ઔર) અગર સચ્ચા નિર્ણય હૈ ઐસા કહને જાયે તો લોગ ઉસ ઓર ઢલ જાયેંગે કિ ઉનકી બાત સચ હૈ ઔર હમારી બાત જૂઠ હૈ, ઐસા હો જાયેગા. અરે..! ભગવાન ! આહાહા ! બાપૂ ! ઐસા નહીં હોતા, ભાઈ ! તૂ ભગવાન હૈ ના ! એક સમયકી ભૂલ હૈ ઉસે નિકલનેમેં કિતના કાલ લગે ? એક સમય લગે. આહાહા !

શ્રોતા : (હમ અપની ભૂલ) અપને આપ નિકાલેંગે, આપકે કહને સે નહીં (નિકાલેંગે). (ઐસા વહ લોગ કહેંગે).

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : (અપને આપ) નિકાલનેમેં ભી એક હી સમય લગતા હૈ ન ? ઉસે નિકાલનેમેં કિતના સમય લગતા હૈ ? ક્રમવર્તી પર્યાય હૈ તો ક્રમસે વર્તના જિસકા લક્ષણ હૈ અર્થાત્ ક્રમસે વર્તના જિસકા સ્વરૂપ હૈ, આહાહા ! ઐસી બાતેં (હૈ) ! ઇસકે બદલે તો વ્રત કરના, ઉપવાસ કરના, ભક્તિ કરના, પૂજા કરને લગ જાયે તો સીધા સરલ હો જાયે.

પ્રત્યેક ગુણમેં ઉત્પાદ્-વ્યય-ધ્રુવ નામકી શક્તિકા રૂપ હૈ. ક્રમવર્તી પર્યાય ઔર અક્રમવર્તી ગુણકા સમુદાય વહ આત્મા હૈ, સમજમેં આયા ? વહ બોલ લિયા હૈ. વહાં લિયા હૈ કિ, ક્રમવર્તીમેં જ્ઞાનકી પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ તો ઉસમેં અનંત ગુણકી પર્યાય (સાથમેં) ઉછલતી હૈ. વહ પહલે આ ગયા હૈ. ઉછલતી અર્થાત્ જ્ઞાનકી સમ્યક્ પર્યાય ઉત્પન્ન હુયી તો ઉસકે સાથ અનંત ગુણકી પર્યાય સાથમેં ઉછલતી હૈ. ઉછલતી નામ ઉત્પન્ન હોતી હૈ, આહાહા ! ઐસી બાત હૈ. વહ દૂસરા બોલ હૈ. એક-એક શક્તિમેં ઇતને બોલ લાગૂ પડતે હૈં. પહલે કહા ના ? ક્રમ-અક્રમરૂપ અનંત ધર્મ સમૂહ વહ આત્મા. અબ જ્ઞાનમાત્ર એક ભાવકી અંતઃપાતિની અનંત શક્તિયાં, યહ દૂસરા બોલ હૈ. યહ પ્રત્યેક શક્તિમેં લાગૂ હોતા હૈ. ક્રમવૃત્તિરૂપ ઔર અક્રમવૃત્તિરૂપ વર્તન જિસકા લક્ષણ હૈ. પ્રત્યેક શક્તિકા (પર્યાયકા) ક્રમરૂપ પ્રવર્તન હોના (ઔર) અક્રમરૂપ ગુણકા રહના વહ ઉસકા લક્ષણ-સ્વરૂપ હૈ. એક-એક શક્તિ અનંતમેં વ્યાપક હૈ. એક શક્તિ અનંતમેં વ્યાપક હૈ. એક શક્તિ અનંતમેં નિમિત્ત હૈ. એક શક્તિ દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાયમેં વ્યાપ્ય હૈ. એક શક્તિમેં ધ્રુવ ઉપાદાન-ક્ષણિક ઉપાદાન દોનોં હૈં. આહાહા ! ધ્રુવ (હૈ) યહ ધ્રુવ ઉપાદાન હૈ (ઔર) પર્યાય હૈ યહ ક્ષણિક ઉપાદાન હૈ. આહાહા ! ક્રમસે વર્તન કરનેવાલી

ક્ષણિક ઉપાદાન હૈ ઔર અક્રમસે રહનેવાલા ધ્રુવ ઉપાદાન હૈ, આહાહા ! એક-એક શક્તિમેં વ્યવહારકા અભાવ હૈ. યહ અનેકાંત હૈ. વ્યવહારસે હોતા હૈ ઔર નિશ્ચયસે (ભી) હોતા હૈ, ઐસા શક્તિકે વર્ણનમેં હૈ હી નહીં. સમજમેં આયા ?

અપની એક-એક શક્તિ (પર્યાય) ક્રમસે પ્રવર્તે ઔર (ગુણ) અક્રમસે પ્રવર્તે. તો ઉસમેં નિર્મળ પરિણતિ ક્રમસે પ્રવર્તતી (હૈ). નિર્મળ પરિણતિ ક્રમસે પ્રવર્તતી હૈ ઔર નિર્મળ ગુણ એક સાથ રહતે હૈં તો ઉસમેં વ્યવહારકા અભાવ હૈ. રાગ આદિ નિમિત્ત આદિકા અભાવ હૈ, યહ અનેકાંત હૈ. સમજમેં આયા ?

યહાં તો વ્યવહારકી બાત હી નહીં કહતે. ઉસકા જ્ઞાન હોતા હૈ, વહ અપની પર્યાયમેં અપની તાકત સે હોતા હૈ. તો ઉસમેં વ્યવહારકા અભાવ (હૈ) ઔર નિશ્ચય અપને સે હુઆ હૈ. જ્ઞાનકી પર્યાય, સમકિતકી પર્યાય, ચારિત્રકી પર્યાય, આનંદકી પર્યાય અપનેસે પરકી અપેક્ષા રખે બિના હોતી હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? યહ ઉત્પાદ્-વ્યય-ધ્રુવ શક્તિ હૈ તો ઇસ શક્તિકે કારણસે પ્રત્યેક ગુણમેં વહ જિસ સમયમેં (પર્યાય) ઉત્પન્ન હોનેકા સમય હૈ વહાં ઉત્પન્ન હોગી. પ્રત્યેક ગુણકી પર્યાય (ઉસ સમયમેં ઉત્પન્ન હોગી). આહાહા ! જિસ સમયમેં ઉત્પાદ્ હૈ ઉસી સમયમેં પૂર્વકી પર્યાયકા વ્યય (હૈ). ઐસા ઉસકી શક્તિકા સ્વભાવ હૈ, આહાહા !

દૂસરી તરહસે કહે તો, ઉત્પાદ્-વ્યય-ધ્રુવ, યહ શક્તિ હૈ વહ પરકે કારણસે ઉત્પન્ન હો, ઐસા વહાં રહા નહીં. કિ ભાઈ ! રાગકી મંદતા હુયી, દયા, દાન ઔર પંચ મહાવ્રતકે (મંદ પરિણામ) હુએ, ઇસલિયે વહ નિર્મળ પર્યાય હુયી, ઐસા વસ્તુમેં હૈ હી નહીં, સમજમેં આયા ? આહાહા ! બહુત સૂક્ષ્મ બાતેં, બાપૂ ! (લોગ) નહીં કહતે ? 'લોહા કાટે છેની' વહ બાત હૈ ઝીણી - લોહા કાટે છેની. લોહેકી છેની હોતી હૈ વહ (લોહે કો) કાટે. યહ લકડી કાટે ક્યા ? લકડી મારે તો તૂટ જાયે પરંતુ લોહેકી બારીક છેની હોવે (વહ લોહેકો કાટે). વૈસે યહ ભેદજ્ઞાનકી સૂક્ષ્મ બાતેં હૈં. આહાહા ! કહતે હૈં કિ એક-એક શક્તિમેં વ્યવહારકા અભાવ હૈ, યહ સ્યાદ્વાદ હૈ. યહ શક્તિ હૈ વહ પારિણામિકભાવ(રૂપ) હૈ.

એકબાર કોઈ પૂછ રહે થે. મોક્ષમાર્ગ ક્યા હૈ ? મોક્ષમાર્ગ હૈ વહ ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિકભાવ હૈ. ઔર શક્તિ જો ગુણરૂપ હૈ વહ પારિણામિકભાવ હૈ. સમજમેં આયા ? યહ સબ ઐસા ક્યા હોગા ? યહ તો તત્ત્વકી બાત હૈ, ભાઈ ! આહાહા ! ભગવાન આત્મા ઉસમેં ઉત્પાદ્, વ્યય, ધ્રુવ નામકી શક્તિ હૈ. યહ શક્તિ હૈ વહ પારિણામિકભાવરૂપ હૈ. પરંતુ શક્તિકી પ્રતીત હુયી (તો નિર્મળ પર્યાય ઉત્પન્ન હુયી). ધ્રુવ હૈ વહ તો શક્તિ હૈ. પરંતુ ઉસકે કારણસે ઉત્પાદ્ - વ્યય હોતા હૈ. યે પર્યાયમેં યહાં ઉદયકા ભાવ લેના હી નહીં. શક્તિમેં ઉત્પાદ્ હોતા હૈ. સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર, ઉપશમભાવ, ક્ષયોપશમભાવ યા ક્ષાયિકભાવ ઉત્પન્ન હોતા હૈ. વહ ક્રમવર્તી પર્યાય હૈ. આહાહા ! ઇસમેં કિતના યાદ રહે ?

યહ માર્ગ ઐસા (હૈ), ભાઈ ! અરે..! મનુષ્યપનેમેં યહ નહીં સમજેગા તો કબ સમજેગા,

ભાઈ ! આહાહા ! એસા સર્વજ્ઞ સ્વભાવકા સમુદ્ર ભરા હૈ. આહાહા ! કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય (હૈ) ઐસી તો અનંતી પર્યાય ગુણમેં પડી હૈં. જ્ઞાન ગુણમેં તો અનંતી કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય ક્રમસે (પડી હૈં). પર્યાયકી અવસ્થા તો એક સમયકી હૈ. કેવલજ્ઞાન ભી એક સમયકી અવસ્થા હૈ. દૂસરે સમય દૂસરી પર્યાય ઐસી હી (હૈ). પરંતુ વહ નહીં. એસી-એસી સાદિ અનંત કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય (જ્ઞાન ગુણમેં હૈં). અનંત નામ કહીં આદિ નહીં, કહીં અંત નહીં. ઐસી પર્યાયકા સમુદાય વહ જ્ઞાન ગુણ હૈ. આહાહા ! ઔર એસે-એસે શ્રદ્ધા ગુણકી અનંતી પર્યાય, ચારિત્ર ગુણકી અનંતી પર્યાય, આનંદકી અનંતી પર્યાય. અનંતી પર્યાયકા પીંડ વહ આનંદ-શ્રદ્ધા ઔર વીર્ય હૈ. અનંત ગુણકા પીંડ વહ દ્રવ્ય હૈ. સમજમેં આયા ? ઐસા અભ્યાસ કહાં કિયા હો ? ઉપવાસ કર લો તો કુછ હો જાય કલ્યાણ, તો કર ડાલો લાંઘણ (ઉપવાસ).

શ્રોતા : આપે રસ્તો બતાવી દીધો છે.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : લોગોંકો કઠિન પડતા (હૈ). (કહતે હૈં) યહ તો એકાંત નિશ્ચય હૈ. અરે..! ભગવાન ! માર્ગ તો યહ હૈ, ભાઈ ! આહાહા ! બાદમેં એક-એક શક્તિમેં ઉત્પાદ્-વ્યય-ધ્રુવ જો પર્યાય હોતી હૈ, વહ ઉત્પાદ્ ષટ્કારકસે હોતા હૈ, આહાહા ! વિશેષ આયેગા....

❀

જ્ઞાન અને રાગ વચ્ચે ભેદજ્ઞાન થવાનું એ લક્ષણ છે કે જ્ઞાનમાં રાગ પ્રત્યે તીવ્ર અનાદર ભાવ જાગે છે, તે જ્ઞાન અને રાગ વચ્ચે ભેદજ્ઞાન થવાનું લક્ષણ છે. આત્મામાં રાગની ગંધ નથી, રાગના જેટલા વિકલ્પો ઊઠે છે તેમાં બળું છું તેમ દુઃખ દુઃખ ને દુઃખ છે–ઝેર છે તેમ પહેલા જ્ઞાનમાં નિર્ણય કરે તો ભેદજ્ઞાન પ્રગટે છે. **(પરમાગમસાર–૩૦૭)**

પ્રવચન નં. ૧૮

શક્તિ-૧૮, ૧૯ - તા. ૨૮-૦૮-૧૯૭૭

क्रमाक्रमवृत्तवृत्तित्वलक्षणा उत्पादव्ययध्रुवत्वशक्तिः ।।१८।।
द्रव्यस्वभावभूतध्रौव्यव्ययोत्पादालिङ्गतसदृशविसदृशरूपैकास्तित्वमात्रमयी परिणामशक्तिः ।।१९।।

(સમયસાર). યહ શક્તિ કિતને નંબરકી હોગી ? ૧૮વીં (ચલેગી). તુમ્હારે શિક્ષણ શિબિરકા ૧૮ વાં દિન હૈ. ક્યા કહતે હૈં ? આત્મા સત્ / શાશ્વત વસ્તુ (હૈ) ઇસમેં શક્તિયાં ભી શાશ્વત હૈં. આત્મા / સ્વભાવભાવ પારિણામિકભાવ રૂપ હૈ (ઔર) ઉસકી શક્તિ ભી પારિણામિકભાવરૂપ હૈ. સહજ સ્વભાવ હૈ. એક શક્તિ દૂસરી શક્તિકો નિમિત્ત હૈ. પરંતુ એક શક્તિ દૂસરી શક્તિકો ઉત્પન્ન કરે, એસા નહિ.

યહાં તો ઉત્પાદ્ - વ્યય - ધ્રુવ શક્તિ ઐસી કહી કિ પ્રત્યેક જ્ઞાનમેં ભી ઉત્પાદ્ - વ્યય - ધ્રુવ કા રૂપ હૈ. ઇસમેં ઉત્પાદ્ - વ્યય - ધ્રુવ શક્તિ નહીં. પરંતુ ઉત્પાદ્ - વ્યય - ધ્રુવકા રૂપ હૈ. ક્યા ? કિ જ્ઞાન શક્તિ જો ત્રિકાલ હૈ, ઇસમેં સે જિસ સમય જ્ઞાનકી પર્યાય (ઉત્પન્ન હોગી, વહ ઉત્પાદ્ - વ્યય - ધ્રુવ શક્તિકે કારણસે હોગી). યહાં નિર્મળ (પર્યાય) કી બાત હૈ, યહાં મલિનતાકી બાત નહીં હૈ. જિસ સમય જ્ઞાનકી પર્યાય ઉત્પન્ન હોગી વહ ઉત્પાદ્, ઉત્પાદ્ - વ્યય - ધ્રુવ શક્તિકે કારણ સે હૈ. આહાહા ! ક્યા કહા ? કિ જો જ્ઞાનમેં નિર્મળ પર્યાયકા ઉત્પાદ્ હોતા હૈ - મતિ(જ્ઞાન), શ્રુતજ્ઞાન, કેવલજ્ઞાન ઉસ પર્યાયકી ઉત્પત્તિ ઉત્પાદ્ - વ્યય - ધ્રુવકે કારણ વહ પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

ખાણિયા ચર્ચામેં ચર્ચા હુઈ થી કિ 'ચાર ઘાતિકર્મ નાશ હોતા હૈ તો કેવલજ્ઞાન હોતા હૈ', ઐસા કહા. તત્ત્વાર્થસૂત્રમેં લિખા હૈ ન ? પરંતુ વહ તો નિમિત્તકા કથન હૈ. વસ્તુસ્થિતિ ઐસી હૈ (કિ) જ્ઞાન ગુણમેં ઉત્પાદ્ - વ્યય - ધ્રુવકા રૂપ હૈ તો યહ કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ, વહ અપને સે હોતી હૈ; પરકે કારણકી કોઈ અપેક્ષા નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

સત્ ચિદાનંદ ધ્રુવ પ્રભુ ! (ઉસકી) શક્તિ ભી ધ્રુવ હૈ. જૈસે વસ્તુ ધ્રુવ હૈ વૈસે શક્તિ

ભી ધ્રુવ હૈ. તો શક્તિ ઔર શક્તિવાનકા ભેદ લક્ષમેં નહીં કરકે અભેદ દૃષ્ટિ કરને સે પર્યાયકા જ્ઞાન કરાનેકો વહ બાત કી હૈ. તત્ત્વાર્થરાજવાર્તિક આદિમેં યહ સબ હૈં ના ? યહ દૃષ્ટાંત બહુત દેતે હૈં કિ પૂર્વ પર્યાય યુક્ત દ્રવ્ય વહ કારણ ઔર ઉત્તર પર્યાય યુક્ત દ્રવ્ય વહ કાર્ય. યહાં યહ ભી નિકાલ દિયા. સ્વામીકાર્તિકેયમેં એસા લિયા હૈ. ઔર જૈનતત્ત્વમિમાંસામેં - ખાણિયા ચર્ચામેં યહ આધાર બહુત લિયા હૈ કિ દ્રવ્ય જો હૈ વસ્તુ - ઉસકી પર્યાય સહિત દ્રવ્ય ઉપાદાન કારણ હૈ ઔર પીછેકી પર્યાય સહિત દ્રવ્ય વહ કાર્ય હૈ, યહ ભી વ્યવહાર હૈ.

યહાં કહતે હૈં કિ ઉત્પાદ્ - વ્યય - ધ્રુવ - ઉસ સમયમેં જો પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ (વહ) પૂર્વકે કારણ સે નહીં. આહાહા ! સૂક્ષ્મ બાત હૈ. શાસ્ત્રમેં ઐસા બહુત આતા હૈ ઔર વહ આધાર ભી બહુત લિયા હૈ. પરંતુ વહ તો પૂર્વ પર્યાય ક્યા થી ? ઔર પીછે પર્યાય ક્યા હૈ ? ઐસા દ્રવ્ય સહિતકા કારણ-કાર્ય બતાયા. યહાં તો કહતે હૈં કિ પ્રભુ ! એકબાર સુન તો સહી. આહાહા ! તેરે એક-એક ગુણમેં ધ્રુવતા ઔર પર્યાયમેં ઉત્પન્ન હોના, વહ પર્યાય સ્વતંત્ર ઉત્પન્ન હોતી હૈ. જ્ઞાનમેં હો, દર્શનમેં હો, ચારિત્રમેં હો, આનંદમેં હો (સભી ગુણમેં સ્વતંત્ર પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ). આહાહા ! આનંદ શક્તિ હૈ, ઉસમેં ભી ઉત્પાદ્ - વ્યય - ધ્રુવકા રૂપ હૈ. આહાહા ! વહ પાંચવી સુખ (શક્તિમેં) પહલે આ ગયા હૈ. જીવતર, ચિતિ, દૃશિ, જ્ઞાન, સુખ ઔર છઠ્ઠી વીર્ય. વીર્યમેં ભી ઉત્પાદ્ - વ્યય - ધ્રુવકા રૂપ હૈ. આહાહા ! ગંભીર !! વીર્ય ભી અપની પર્યાયમેં ઉત્પન્ન હોનેકી ઉસમેં શક્તિ હૈ. અપને સે વીર્યકી પર્યાય સ્વરૂપ કી રચનામેં ઉત્પન્ન હોતી હૈ. સૂક્ષ્મ બાત હૈ, સમજમેં આયા ?

વીર્ય ભી શક્તિ હૈ. ઉસમેં ઉત્પાદ્ - વ્યય - ધ્રુવકા રૂપ હૈ તો વીર્ય ભી અપની પર્યાયમેં પુરુષાર્થ જો ઉત્પન્ન હોતા હૈ, વહ અપની શક્તિકે કારણ સે (ઉત્પન્ન હોતા હૈ). પૂર્વકી પર્યાયકે કારણ સે નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? નિમિત્ત સે તો નહીં પરંતુ પૂર્વ (પર્યાયકે) કારણ સે ભી નહીં. વહ તો નહીં પરંતુ વર્તમાનમેં જો અનંતી પર્યાય હૈ તો ઉસ પર્યાયકે કારણ સે દૂસરી પર્યાય હૈ, ઐસા ભી નહીં. ક્યોંકિ પ્રત્યેક દ્રવ્ય કે પ્રત્યેક ગુણમેં ઉત્પાદ્ - વ્યય - ધ્રુવકા રૂપ હૈ, તો ઉસ ગુણમેં જ્ઞાનકા, દર્શનકા ઉત્પાદ્ અપને સે ઉત્પન્ન હોતા હૈ. યહ સમ્યગ્દર્શન ઉત્પન્ન હુઆ તો સમ્યક્જ્ઞાનકી પર્યાય ઉસકે કારણ સે ઉત્પન્ન હુઈ, ઐસા નહીં. આહાહા !

શ્રોતા : વ્યવહારસે શાસ્ત્રમેં કહા હૈ.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : પહલે તો કહા થા કિ વ્યવહારકા કથન હૈ.

શ્રોતા : વ્યવહારકો તો આપ હેય માનતે હૈં.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : હેય હી હૈ. (ઐસા હી) માનતે હૈં. (ઔર) હૈ હી ઐસા. ચિદાનંદ ભગવાન ધ્રુવ આનંદકા કંદ પ્રભુ ! અતીન્દ્રિય આનંદકા તલસ્પર્શી કરને સે ઉસકા તલવા - તલવા માને ધ્રુવતામેં સ્પર્શ કરને સે (ધર્મ હોતા હૈ). (તો) પર્યાય સ્પર્શ કરતી હૈ, ઉસકી તો ના કહી. સમજમેં આયા ? પરંતુ ધ્રુવકી ઓરકા લક્ષ કરને સે જો શક્તિ ઉત્પાદ્ - વ્યય - ધ્રુવ હૈ, તો

પ્રત્યેક ગુણકી પર્યાય આત્મામેં ઉત્પન્ન, પૂર્વ સે વ્યય ઔર ધ્રુવતા ધારણ કરતી હૈ. આહાહા ! ઐસી બાત હૈ.

ઇસ વક્ત તો વ્યવહારકી તકરાર (ચલતી હૈ). અરે..! પ્રભુ ! સુન તો સહી. વ્યવહાર હો, પરંતુ અંતર નિર્મળ પર્યાય ઉત્પન્ન કરનેમેં વહ કારણ નહીં. સમજમેં આયા ? સોનગઢકે સામને યહી તકરાર હૈ ના ? ઉપાદાનમેં નિમિત્ત સે હોતા હૈ, નિશ્ચયમેં વ્યવહાર સે નિશ્ચય હોતા હૈ ઔર પર્યાયમેં ક્રમવર્તી એકાંત હૈ, નિયત હૈ (એસા નહીં) (એસા લોગ કહતે હૈં). નિયત (ઔર) અનિયત દોનોં હૈં. અરે..! એસા નહીં હૈ, ભાઈ ! સમજમેં આયા ?

નિયત-અનિયત પંચાસ્તિકાય સંગ્રહકી ૧૫૫ ગાથામેં આતા હૈ. નિયત-અનિયત - ઉસકા દૃષ્ટાંત દેતે હૈં. વહાં નિયત-અનિયતકી વ્યાખ્યા દૂસરી હૈ. નિયત નામ ઉસકે સ્વભાવકો નિયત કહતે હૈં ઔર વિભાવકો અનિયત કહતે હૈં, ઐસા અર્થ હૈ. યહ સબ ચર્ચા બાહરમેં વિરોધમેં ચલી હૈ ના ! (કહતે હૈં) દેખો ! અનિયત ભી હૈ. પરંતુ અનિયતકા અર્થ આગે-પીછે (હો) વહ પ્રશ્ન વહાં નહીં હૈ. વ્યવહાર હૈ વહ અનિયત હૈ. સ્વભાવકી જાત નહીં ના ! અનિયતકા અર્થ આગે-પીછે હૈ, ઐસા નહીં. સમજમેં આયા ? સ્વભાવ જો હૈ યહ નિયત હૈ. ઇસલિયે ઉસકી પર્યાય નામ આત્મા નિજ સ્વભાવ હૈ ઔર વિભાવ હૈ વહ અનિયત હૈ. નિશ્ચયકી પર્યાય હૈ ઇસલિયે વ્યવહારકી પર્યાય સે વિભાવ અનિયત હૈ. અનિયત નામ આગે-પીછે હોતી હૈ, એસા પ્રશ્ન હૈ નહીં. સમજમેં આયા ?

૪૭ નયમેં ભી નિયત-અનિયત નય આયા હૈ ઔર કાલ ઔર અકાલનય આયા હૈ. યહ સબ નય એક સમયમેં ૪૭ ધર્મ સાથમેં હૈ. ૪૭ નયમેં ઐસા ભી કહા હૈ કિ કાલ પર મોક્ષ હોગા ઔર અકાલમેં ભી (મોક્ષ) હોગા, ઐસા લિયા હૈ. તો ઉસકા અર્થ એસા કરતે હૈં કિ દેખો ! અકાલનયસે (ભી હોતા હૈ). ઐસા અર્થ હૈ હી નહીં. કાલ(નયમેં) તો જિસ સમયમેં કેવલજ્ઞાન ઔર મુક્તિ હોની હૈ, વહ ઉસ સમય હોગી. પરંતુ અકાલકા અર્થ - કાલ સિવાય સ્વભાવ ઔર પુરુષાર્થ (કો) લેકર અકાલ કહા હૈ. સમજમેં આયા ? કાલ આગે-પીછે (હો જાય, ઐસા અર્થ નહીં હૈ). કાલ ઔર અકાલ, નિયત ઔર અનિયત એક સમયમેં ૪૭ ધર્મ સાથમેં હૈ. (કોઈ ધર્મ) આગે-પીછે હૈ નહીં - એક સાથમેં ધર્મ હૈ. કિસીકો કાલ ઔર કિસીકો અકાલ, ઐસા હૈ નહીં. સ્વભાવ ઔર પુરુષાર્થકી અપેક્ષા સે ઇસકો હી અકાલ કહતે હૈં. સમજમેં આયા ? અરે..! સત્યકી ખબર નહીં હૈ, આહાહા !

એકબાર હમ ગજપંથા ગયે થે. વહાં (એક શ્વેતાંબર સાધુ રહતે થે ઔર સોનગઢકે સાહિત્યકા વાંચન કરતે થે). તો નીચે ઉતરકે આયે (ઔર) આ કર વંદન કરકે ઢોક દિયા. રાત્રિકા સમય થા તો બોલ સકે નહીં. દૂસરે દિન શામકો હમે જાના થા, વહાં સે નિકલ જાના થા. (વે) આયે નહીં થે તો કુછ બાત નહીં હુઈ. ઇસલિયે હમ ઉપર ગયે. શામકો પાંચ બજે નિકલના થા. તો અઢાઈ-તીન બજે બૈઠે થે. દરવાજા બંધ (થા). હમ ગયે તો દરવાજા ખોલ દિયા. (ખુદ)

નીચે ઉતર ગયે (ઔર) હમકો પાટ પર બિઠાયા (ઔર) વંદન કિયા. મુજે તો યહ કહના થા કિ, યે કોઈ બાત કરતે-કરતે કહતે હૈં કિ કોઈ ચીજ ઉન્હેં ખ્યાલમેં હૈ ? યહાંકા વાંચન કરકે કહતે હૈં કિ ઉસે કોઈ યથાર્થતાકા ખ્યાલ હૈ ? ચાર-પાંચ જન બૈઠે થે. (હમને) પ્રશ્ન કિયા કિ 'શાસ્રમેં કાલસે ભી મોક્ષ (હોતા હૈ) ઔર અકાલમેં (ભી હોતા હૈ) દોનોં હૈં. પર્યાયમેં ક્રમબદ્ધમેં મોક્ષ હોતા હૈ. તો શાસ્ત્રમેં કાલ ઔર અકાલ દોનોં હૈં' વે સમજ ગયે થે (કિ) મુજે અભી પકડેંગે. તો એસા બોલ દિયા કિ 'મૈંને વિચાર કિયા નહીં'. સમજમેં આયા ?

યહાં શાસ્ત્રમેં તો એસા કહતે હૈં કિ, જિસ સમય ઉત્પાદ્ હોના હૈ (વહ) ઉસ સમયમેં હોતા હૈ. સમજમેં આયા ? અકાલનયમેં ભી જિસ સમય ઉત્પન્ન હોતા હૈ ઉસકા અર્થ પુરુષાર્થ ઔર સ્વભાવકી અપેક્ષા સે અકાલનય કહા હૈ. આગે-પીછે હોતા હૈ, વહ અકાલકા અર્થ હૈ હી નહીં. સમજમેં આયા ? સૂક્ષ્મ બાત હૈ યહ. આહાહા ! પરમાત્મા ! પૂર્ણકાલ સ્વરૂપ (હૈ). એકબાર યહ ભી કહા થા કિ, જો પૂર્ણકાલ સ્વરૂપ હૈ વહ સ્વકાલ હૈ ઔર ઉસકી પર્યાયકા ઉત્પન્ન હોના વહ પરકાલ હૈ. ક્યા કહા ? સમજમેં આયા ? ૨૫૨ કલશમેં લિયા થા ના ? કલશટીકામેં ૨૫૨ કલશ હૈ. સવેરે ચલતા હૈ ના ? ઉસમેં એસા લિયા હૈ કિ જો સ્વદ્રવ્ય હૈ વહ અભેદ (હૈ) ઔર દ્રવ્યમેં વિકલ્પ કરના (કિ) યહ દ્રવ્ય ઔર યહ ગુણ હૈ, વહ પર દ્રવ્ય (કહા હૈ). ઔર ક્ષેત્રમેં અસંખ્ય પ્રદેશી એકરૂપ હૈ વહ સ્વક્ષેત્ર ઔર ક્ષેત્રમેં ભેદ કરના કિ 'યે પ્રદેશ ઔર યે પ્રદેશ' વહ પરક્ષેત્ર (હૈ). ઔર કાલમેં ત્રિકાલી ચીજ વહ સ્વકાલ (હૈ) ઔર પર્યાયાન્તર - અવસ્થાંતર (મેં) એક સમયકી અવસ્થાકા ભિન્ન લક્ષ કરના વહ પરકાલ (હૈ). સમજમેં આયા ? સૂક્ષ્મ બાત (હૈ), બાપૂ ! માર્ગ સૂક્ષ્મ હૈ, સૂક્ષ્મ બહુત સૂક્ષ્મ હૈ. આહાહા ! વિકલ્પસે ભી ચીજ જાનનેમેં નહીં આતી. ભલે વિકલ્પ સે ધારણા કર લે. સમજમેં આયા ? કિ ઐસા હૈ ઔર ઐસા હૈ, પરંતુ વહ વિકલ્પસે જાનનેમેં આયે ઐસી (ચીજ) હૈ હી નહીં. વહ તો નિર્વિકલ્પસે જાનનેમેં આતી હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

યહાં તો એસે કહા કિ ત્રિકાલી દ્રવ્યકો સ્વકાલ કહા ઔર એક સમયકી અવસ્થા કો પરકાલ કહા ઔર પરકા કાર્ય ઔર અવસ્થા તો ભિન્ન રહ ગઈ. આહાહા ! ક્યોંકિ ભેદ પર સે ભી દૃષ્ટિ ઉઠાના હૈ. ભાઈ ! ભેદ (અર્થાત્) દ્રવ્યકા ભેદ, ક્ષેત્રકા ભેદ, કાલકા ભેદ ઔર ભાવકા ભેદ. નિશ્ચયસે તો જો દ્રવ્ય હૈ વહી ક્ષેત્ર હૈ, વહી કાલ હૈ, વહી ભાવ હૈ. ક્યા કહા વહ ? નિશ્ચયમેં જો પર્યાયકે સિવાકા દ્રવ્ય કહા વહી ક્ષેત્ર હૈ. વહી દ્રવ્ય હૈ, વહી ક્ષેત્ર હૈ, વહી ત્રિકાલી કાલ હૈ ઔર વહ ત્રિકાલ ભાવ હૈ. એસે ચાર કે ભેદ ભી નહીં (હૈ). પર્યાયકા ભેદ તો નહીં લેકિન ચાર કે ભેદ ભી નહીં. આહાહા ! ઐસી વસ્તુમેં ઉત્પાદ્ - વ્યય - ધ્રુવ શક્તિ પડી હૈ, આહાહા ! સૂક્ષ્મ બાતેં બહુત, બાપૂ ! માર્ગ ઐસા હૈ.

(યહાં) કહતે હૈં કિ પ્રત્યેક ગુણમેં ઉત્પાદ્ - વ્યય - ધ્રુવપના હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયે ઉતના સમજો, વસ્તુ તો ઐસી ગંભીર હૈ. નિર્વિકલ્પ અનુભવ (કે) બિના ઉસકા અનુભવ

હોતા નહીં. આહાહા ! ક્યોંકિ વસ્તુ ભેદ રહિત હૈ, રાગ રહિત હૈ, પર્યાય રહિત હૈ. ફિર ભી ઉત્પાદ્ - વ્યય - ધ્રુવ નામકી શક્તિ પ્રત્યેક ગુણમેં હૈ. પ્રત્યેક ગુણ અપની પર્યાયમેં ઉત્પાદ્ હોતા હૈ ઔર પૂર્વકી પર્યાયકા વ્યય હોતા હૈ તો ઇસ ગુણકે કારણ સે (હોતા હૈ). અથવા ઇસ શક્તિકે રૂપકે કારણ સે (હોતા હૈ). પરકી શક્તિ કે કારણ સે નહીં (હોતા). આહાહા ! પરકે વ્યવહારકે કારણ સે તો નહીં પરંતુ પૂર્વકી પર્યાય હૈ ઉસકે કારણ સે નહીં. ઔર એક શક્તિ હૈ વહ દૂસરી શક્તિકે કારણ સે ભી નહીં. ઐસી બાતેં હૈં, ભાઈ ! અરે..! લોગોંકો સમજમેં નહીં આયે (ઔર) બાહરકી ક્રિયાકાંડમેં જોડ દિયા. યે કરો ઔર યે કરો. અરે...! વહ તો બાપૂ, અનંત બાર કિયા હૈ ન પ્રભુ ! (ઐસે) શુભભાવ અનંત બૈર કિયે હૈં. 'મુનિવ્રતધાર અનંતબૈર ગ્રૈવેયક ઉપજાયો, પણ આતમજ્ઞાન બિન લેશ સુખ ન પાયો' ભગવાન ! આનંદ કે તલવેમેં પડે હૈં ભગવાન ! આહાહા ! જિસકે તલવેમેં આનંદ હૈ. જૈસે સમુદ્રકે તલવેમેં મોતી આદિ પડા હૈ. સમુદ્રમેં કિતને મોતી તૂટ ગયે હૈં. સોના, ચાંદી ગુમ ગયા હો, વહ સબ નીચે સમુદ્રમેં પડા હૈ. સમજમેં આયા ? સમુદ્રમેં અનંતકાલ હુઆ ન ? તો અંદર કોઈ ચાંદીકા ડૂબ ગયા હો, ઐસી ચાંદી ભી અંદર પડી હૈ, સોના નીચે પડા હૈ, મોતી નીચે પડા હૈ. બહુત પડા હૈ. સમજમેં આયા ? પરંતુ અંદર ડુબકી મારકર (નિકાલના પડે). (ડુબકી મારનેવાલે) સાંસ (લેને કે લિયે) નલી રખતે હૈં. (મોતી) લેને કે લિયે અંદર ડુબકી મારે. સાંસ લેને કી નલીમેં હવા આયે ઐસી નલી રખતે હૈં, તો હી હવા આ સકતી હૈ. (નહીં તો) વહાં તો હવા આનેકી કોઈ જગહ નહીં હૈ. ઉપર સે હવા ઔર અંધેરા હો તો દિખનેમેં આયે નહીં; તો વહાં અંદરમેં પ્રકાશ ભી રખતે હૈં. તો (જૈસે) દેખતે હૈં કિ, 'યે રહા મોતી' તો મોતી ઉઠા લેતે હૈં. વૈસે ભગવાન કે તલવેમેં તો અનંત આનંદ આદિ મોતી પડે હૈં, સમજમેં આયા ? આહાહા ! અનંત જ્ઞાન હૈ, અનંત આનંદ હૈ, અનંત શાંતિ હૈ, અનંત પ્રભુતા હૈ, અનંત સ્વચ્છતા હૈ, આહાહા ! પ્રત્યેક શક્તિ ઉત્પાદ્ - વ્યય - ધ્રુવ સે કાર્ય કરતી હૈ. ઉસ ઉત્પાદ્ કે લિયે દૂસરે કારણ તો નહીં પરંતુ દૂસરી શક્તિ ઔર દૂસરી પર્યાય ભી કારણ નહીં. બહુત સાલ સે તો સુનતે હૈં. ૪૩ વર્ષ તો યહાં હુએ ૪૩ ચોમાસા - યહાં હુઆ હૈ પ્રભુ ! એકબાર સુન નાથ ! તેરા આનંદકા ઔર સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાયકા ઉત્પાદ્ ઉસ-ઉસ ગુણમેં વહ-વહ ઉત્પાદ્કા કાલ હૈ તો ઉત્પન્ન હોતા હૈ. આહાહા ! ઔર વહ ભી ઉત્પાદ્ હોતા હૈ (વહ) દ્રવ્યકી દૃષ્ટિવંતકો હી નિર્મલ ઉત્પાદ્ હોતા હૈ. સમજમેં આયા ? પર્યાયકે લક્ષસે પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ, ઐસા હૈ નહીં. આહાહા !

શ્રોતા : મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશકમેં તો એસા લિખા હૈ કિ પુરુષાર્થ સે ઉત્પન્ન હોતા હૈ.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : પુરુષાર્થ (હૈ) પરંતુ પ્રત્યેકમેં વીર્ય શક્તિ ભી હૈ ના ? કહા ન ? વીર્ય શક્તિ ભી હૈ તો અપને સે પુરુષાર્થ ચલતા હૈ. ઇસમેં યહ પુરુષાર્થ હૈ. અરે..! ઇસમેં તો હૈ પરંતુ પરમાણુમેં ભી વીર્ય શક્તિ હૈ. ઇસકી શક્તિ હૈ. પરમાણુમેં વીર્ય નામ(કી) શક્તિ

હૈ. વહ વર્ણ, ગંધ, રસ, સ્પર્શપણે ૧-૨-૩ આદિ ત્રિકાલપને પરિણમતે હૈં, વહ અપની શક્તિ સે પરિણમતે હૈં, પરકે કારણ સે નહીં, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

વહ પ્રશ્ન હુઆ થા ના ? યહ સ્કંધ હૈ ન ? (ઉસમેં) ભિન્ન પરમાણુ હૈં વહ સૂક્ષ્મ રહા. યહાં આયા તો સ્થૂલ હો ગયા. તો દેખો ! નિમિત્ત સે હુઆ (ઐસા કહતે હૈં). ઉસ ઓર સે ઐસા પ્રશ્ન આયા થા. (લેકિન) ઐસા હૈ નહીં. ઉસ પરમાણુમેં ભી અપની શક્તિ સે સ્થૂલરૂપ હોને કી યોગ્યતાસે ઉત્પન્ન હુઈ હૈ. નિમિત્તકે કારણસે નહીં. પરમાણુ એક હૈ યહ સક્ષ્મ હૈ. યહાં સૂક્ષ્મ નહીં રહા. પરંતુ સૂક્ષ્મ ન રહા, વહ સ્થૂલરૂપ ઉત્પન્ન હોનેકી શક્તિ સે સ્થૂલ હુઆ હૈ, આહાહા !

વહ પ્રશ્ન તો ઉસ દિન તીસરી સાલમેં ચલા થા. તભી વિદ્વાન આયે થે. (કહતે થે) કિ પરમાણુમેં ભી જો દો ગુણ ચિકાશ ઔર દૂસરા પરમાણુ(મેં) ચાર ગુણકી પર્યાયકી ચિકાશ હૈ તો દોનોં મિલકે ચાર ગુણ હો જાતા હૈ. ચાર ગુણ હો જાતા હૈ, પરંતુ વહ અપની પર્યાયકી યોગ્યતા સે ઉસ સમયકી ઉત્પાદ્કી યોગ્યતા સે યહ હો જાતા હૈ. નિમિત્ત આયા તો ચાર ગુણ ચિકાશ હુઈ, ઐસી વસ્તુ હૈ નહીં, ભાઈ ! આહાહા ! દેખો ! ગજબ કિયા હૈ ના !!

પ્રત્યેક શક્તિમેં ઉત્પાદ્ - વ્યય - ધ્રુવ શક્તિકા રૂપ હૈ. ઔર ઉસ સમય જો ઉત્પાદ્ હોનેવાલા હૈ, વહ ઉત્પાદ્ હોગા. ઉસ સમય જિસકા વ્યય હૈ ઉસકા વ્યય હોગા ઔર ઉસ સમય સદૃશ ધ્રુવ તો કાયમ હૈ. આહાહા ! યહ શક્તિકા વર્ણન સર્વજ્ઞ કે સિવા કહીં હૈ નહીં. ઓઘે-ઓઘે બાત કરે કિ આત્મા નિર્મલ હૈ, શુદ્ધ હૈ, સર્વ વ્યાપક હૈ ઉસમેં ક્યા ?

શ્રોતા : ઓઘે-ઓઘે માને (ક્યા) ?

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : ઓઘે-ઓઘે નહીં સમજે ? ઓઘે-ઓઘે માને જાના હૈ યહાં ઓર દૃષ્ટિ રહ ગયી દૂસરી ઓર (ઔર ચલે) જાતે હૈં. ઉસે ઓઘે-ઓઘે ગયે ઐસા કહતે હૈં. બિના ખબર ચલતે હૈં, ખબર નહીં. આદમી જાતા હૈ ન ઐસે ? જાના હો પશ્ચિમ પરંતુ ધુનમેં હી ધુનમેં ચલા જાય દક્ષિણમેં. (બાદમેં પતા ચલે) અરે..! યે ક્યા ? મુજે ઇસ ઓર જાના થા ના ? ઇસ પ્રકાર ઓઘે-ઓઘે ભાન બિના (ચલતે હૈં). વૈસે યહ ભાન બિના આત્માકી બાતેં કરે, યે સબ જૂઠ હૈં.

યહ '**ઉત્પાદ્ - વ્યય - ધ્રુવ યુક્તં સત્**' તત્ત્વાર્થ સૂત્રમેં આયા ન ? ઉસ શક્તિકા યહ વર્ણન હૈ. '**ઉત્પાદ્ - વ્યય - ધ્રુવ યુક્તં સત્**' જો તત્ત્વાર્થ સૂત્રમેં આયા હૈ. ઉસ ઉત્પાદ્ - વ્યય - ધ્રુવકી યહાં બાત હૈ. પ્રત્યેક ગુણમેં, પ્રત્યેક દ્રવ્યમેં - પરમાણુમેં ભી ઐસી શક્તિ હૈ. આહાહા ! યહાં તો આત્માકી બાત ચલતી હૈ. ક્યોંકિ આત્મા(કો) જાને તો પરમાણુકો યથાર્થ જાના. સમજમેં આયા ? વહ અપને આ ગયા હૈ. કલશટીકામેં દો બાત આ ગયી થી કિ, પાની શીતલ હૈ ઔર ઉષ્ણતા અગ્નિકી હૈ. કિસકો ઉસકા જ્ઞાન હોતા હૈ ? નિજ સ્વરૂપગ્રાહી જ્ઞાનવાલેકો (ઐસા) જ્ઞાન હોતા હૈ. ક્યા કહા ? મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશકમેં તીન બોલ આયા ન ?

કારણ વિપર્યાસ, સ્વરૂપ વિપર્યાસ ઔર ભેદ વિપર્યાસ. ભૂલવાલેકો તીનમેં સે એક બોલ તો હોતા હી હૈ. આહાહા !

યહાં કહતે હૈં કિ (પર્યાય) અપને સે ઉત્પન્ન હુઈ, પર સે નહીં, આહાહા ! ઔર અપના નિજ સ્વરૂપકા જ્ઞાન કરે તો પરકા જ્ઞાન - પરપ્રકાશક જ્ઞાન યથાર્થ હોતા હૈ, આહાહા ! દો બાત લી થી ના ? કિ એક તો જલ ઠંડા હૈ ઔર અગ્નિકે નિમિત્ત સે ઉષ્ણ હુઆ, ઐસા જ્ઞાન કિસકો હોતા હૈ ? કિ જિસકો નિજ સ્વરૂપકા જ્ઞાન હોતા હૈ, ઉસકો વ્યવહારકા જ્ઞાન યથાર્થ હોતા હૈ, આહાહા ! ઔર વહાં એક બાત ઐસી લી હૈ કિ તરકારી હૈ ન ? તરકારી - સબ્જી. તો સબ્જીમેં ખારાપના યહ નમક હૈ ઔર સબ્જી ખારાપના સે ભિન્ન હૈ. ઇસકા જ્ઞાન કિસકો હોતા હૈ ? આહાહા ! નિજ સ્વરૂપગ્રાહી (જ્ઞાન) વાલેકો જ્ઞાન હોતા હૈ. જિસકો અપના સ્વપ્રકાશક ભગવાન આત્મા ! ઉસકા જ્ઞાનકા જ્ઞાન કિયા ઉસકો યહ સબ્જી ખારી નહીં (લેકિન) નમક ખારા હૈ, ખારા (હૈ વહ) નમક હૈ (ઐસા) ઉસકા ભેદ કા જ્ઞાન નિજ સ્વરૂપગ્રાહી (જ્ઞાનવાલે કો) હી હોતા હૈ. જિસકો નિજ સ્વરૂપકા જ્ઞાન નહીં હૈ ઉસકો વ્યવહારકા જ્ઞાન સચ્ચા નહીં હોતા (હૈ). કુછ-કુછ ભી કારણ વિપર્યાસ, ભેદ વિપર્યાસ, સ્વરૂપ વિપર્યાસ તીનમેં સે કોઈ ભૂલ તો રહ જાતી હૈ. સમજમેં આયા ?

યહાં કહતે હૈં કિ ''**ક્રમવૃત્તિરૂપ ઔર અક્રમવૃત્તિરૂપ વર્તન જિસકા લક્ષણ હૈ ઐસી ઉત્પાદ્ - વ્યય - ધ્રુવત્વશક્તિ**'' ક્રમવૃત્તિરૂપ પર્યાય ઉત્પાદ્-વ્યય રૂપ (હૈ) (ઔર) અક્રમવૃત્તિરૂપ ગુણ ધ્રુવરૂપ (હૈ). યહ અક્રમ માને પર્યાય અક્રમ નહીં બલ્કિ ગુણ અક્રમ હૈ. સમજમેં આયા ? વૈસે તો (સમયસાર) કર્તા-કર્મ (અધિકારમેં) આતા હૈ. ક્રમ-અક્રમ પર્યાય દોનોં આતી હૈં. કૌનસી ગાથા ? ૩૮ (ગાથામેં મેં આતા હૈ). ક્રમ-અક્રમ દો પર્યાય ચલતી હૈં. ઉસકા અર્થ ક્યા ? કિ ગતિ એક કે બાદ એક હોતી હૈ તો ઉસે ક્રમ કહતે હૈં ઔર રાગ-કષાય-યોગ એક સાથમેં હોતા હૈ તો (ઉસે) અક્રમ કહતે હૈં. એક સાથમેં હૈં. જોગ હૈ, રાગ હૈ, લેશ્યા હૈ. એક સાથમેં હૈં ના ? યહાં તો ઇસમેં તીન બોલ લેના હૈ. જોગ હૈ ઉસી સમય લેશ્યા હૈ, ઉસી સમય કષાય હૈ, ઉસી સમય મતિજ્ઞાન હૈ. એક સાથમેં હૈ તો અક્રમ કહનેમેં આયા. અક્રમ યાની આગે-પીછે હૈ વો પ્રશ્ન વહાં હૈ નહીં. એક સાથે હૈ તો અક્રમ કહા ઔર ગતિ હૈ તો એક કે બાદ એક હોતી હૈ. નરક કે બાદ પશુ (વૈસે). તો વહ ક્રમવર્તી ગતિ કહનેમેં આયી. સમજમેં આયા ? આહાહા ! અક્રમ શબ્દ ખાણિયા ચર્ચામેં આયા હૈ. (ઔર કહતે હૈં) કિ 'દેખો ! યહાં અક્રમ કહા હૈ'. વહાં અક્રમ કિસકો કહા ?

શ્રોતા : ગુણસ્થાન ક્રમસે હોતે હૈં ઔર માર્ગણાંએં અક્રમસે હોતી હૈં.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : એક-એક સમયકી પર્યાય ગતિ હૈ, જ્ઞાન હૈ, દર્શન હૈ, એક સાથમેં હૈ. ઐસે (કહના હૈ). બસ ! સમજમેં આયા ? યહ તો હમેં સંક્ષિપ્તમેં લેના હૈ કિ જોગ હૈ ઉસી સમય લેશ્યા હૈ, લેશ્યા હૈ ઉસી સમય કષાય હૈ, તો ઉસે અક્રમ કહનેમેં આતા હૈ. વહાં માર્ગણામેં

તો ફિર ઐસે લિયા હૈ ભવ્ય-અભવ્યકા ભી નિષેધ કર દિયા હૈ. આત્મા ભવ્ય-અભવ્ય નહીં હૈ. ૧૪ બોલ હૈ ના ? આખિરકા બોલ - અહારક-અનઅહારક, સમકિતકા ભેદ, દર્શનકા ભેદ, જ્ઞાનકા ભેદ, ગતિકા ભેદ. બાદમેં કહા હૈ કિ ભવિ-અભવિ ભી નહીં (હૈ). આત્મામેં ભવિ-અભવિ માર્ગણા હૈ હી નહીં. અક્રમ હોતા હૈ ઉસકા વહાં નિષેધ કર દિયા હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ઐસી બાતેં (હૈં). વહ ૧૮ વીં શક્તિ હુઈ.

અબ ૧૯વીં શક્તિકા નામ પરિણામ શક્તિ હૈ. ઉસકા નામ અસ્તિત્વમયી પરિણામ શક્તિ હૈ. આહાહા ! નિશ્ચયસે તો જૈસે ઉત્પાદ્ - વ્યય - ધ્રુવ કહા વૈસે '**સત્ દ્રવ્ય લક્ષણં**' તત્વાર્થ સૂત્રમેં આયા ના ? '**ઉત્પાદ્ - વ્યય - ધ્રુવ યુક્તં સત્**' એક બાત (હુઈ). '**સત્ દ્રવ્ય લક્ષણં**' દૂસરી (બાત હુઈ). તો સત્‌કે પરિણામકી વ્યાખ્યા કરકે અસ્તિત્વમયી પરિણામ શક્તિકા વર્ણન હૈ, આહાહા ! ક્યા કહા દેખો ?

(અબ) ૧૯વીં શક્તિ. "**દ્રવ્યકે સ્વભાવભૂત....**" આત્માકે દ્રવ્યસે ઉસકા સ્વભાવભૂત. "**....ધ્રૌવ્ય-વ્યય-ઉત્પાદ્‌સે....**" પહલેમેં ઉત્પાદ્-વ્યય ઔર ધ્રુવ કહા થા. પહલે ઉત્પાદ્ - વ્યય - લિયા થા બાદમેં ધ્રુવ લિયા. ઇસમેં પહલે ધ્રુવ લિયા. સમજમેં આયા ? સ્વભાવ હૈ ન ઉસકા તો ધ્રુવ લિયા. ધ્રુવ ઔર વ્યય - અભાવ હોતા હૈ ન ? ઇસલિયે વ્યય પહલે લિયા. ઉસમેં તો ઉત્પાદ્ પહલે લિયા ઔર ઉત્પાદ્ - વ્યય ઔર ધ્રુવ ઐસા લિયા. ઉત્પન્ન હોતા હૈ, વ્યય હોતા હૈ ઔર ધ્રુવ (રહતા હૈ). યહાં તો ધ્રુવ, વ્યય ઔર ઉત્પાદ્ ઐસા લિયા. આહાહા ! એક શબ્દ ફર્ક હૈ ઉસમેં હેતુ હૈ કિ સ્વભાવભૂત ધ્રુવ પહલે સિદ્ધ કરના હૈ. તીનકો આલિંગન કરતે હૈં. યહાં ઐસા લેતે હૈં. સમજમેં આયા ? થોડા સૂક્ષ્મ તો હૈ ભાઈ ! ક્યા કહા ? કિ "**દ્રવ્યકે સ્વભાવભૂત ધ્રૌવ્ય - વ્યય - ઉત્પાદ્‌સે...**" ધ્રૌવ્ય - કાયમ રહનેવાલી ચીજ. વ્યય - પૂર્વકી પર્યાયકા અભાવ ઔર નયી પર્યાયકા ઉત્પાદ્. ઉસકો "**....આલિંગિત (-સ્પર્શિત)**" દ્રવ્ય તીનકો આલિંગન કરતે હૈં. યહ પરિણામ શક્તિ તીનકો આલિંગન કરતી હૈ. ક્યા કહા ?

શ્રોતા : ઉત્પાદ્ - વ્યય - ધ્રુવ તીનોંકો આલિંગન કરતી હૈ ?

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : તીનોંકો (આલિંગન કરતી હૈ). વહી કહા ન ? આલિંગનકા અર્થ પર્યાય દ્રવ્યકો સ્પર્શ કરતી હૈ, ઐસા નહીં. તીનકો આલિંગન કરતી હૈ. તીનમેં અસ્તિત્વપના હૈ. તીનોં હોકર અસ્તિત્વ હૈ, ઐસે (કહના હૈ). આગે અસ્તિત્વ લિયા હૈ.

દેખો ! "**દ્રવ્યકે સ્વભાવભૂત...**" યહ તો વીતરાગકા માર્ગ, પ્રભુ ! બહુત સૂક્ષ્મ (હૈ). બહુત ધ્યાન રખે તો ઉસકો પકડે. ઐસી-ઐસી (બાત હૈ). પરકી દયા પાલો ઔર વ્રત કરના ઔર ભક્તિ કરના, પૂજા કરના, વહ ધર્મ હૈ (ઐસા લોગ માનતે હૈં). અરે..! વહ તો અધર્મ હૈ. પૂરી દુનિયા અનાદિસે (ઐસા માનતી હૈ). આહાહા ! અંદર શુદ્ધ ચૈતન્યમૂર્તિ ભગવાન આત્મા ! યહાં યહ તીનોં ઉત્પાદ્ - વ્યય - ઔર ધ્રુવ પવિત્ર હૈ. યહ પવિત્રકી બાત હૈ, રાગકી બાત (નહીં). ધ્રુવ, વ્યય ઔર ઉત્પાદ્ ઐસા શબ્દ લિયા હૈ. પહલેમેં ઉત્પાદ્ - વ્યય

ઔર ધ્રુવ ઐસા લિયા થા. ક્યોંકિ પર્યાય(કી) ઉત્પત્તિ (હુઈ) વ્યય હુઆ ઔર ધ્રુવ (ઐસે હી રહા). યહાં તો પહલે સ્વભાવભૂત ધ્રુવ લિયા. આત્માકે સ્વભાવભૂત - (ઐસે લિયા હૈ).

ઐસા યહ સબ સૂક્ષ્મ કાંતના ! કાંતના સમજે ? યહ ધાગા નિકલતા હૈ ના ? સુતર. કોઈ ૨૦ નંબરકા, કોઈ ૪૦ નંબરકા, કોઈ ૬૦ નંબરકા.

શ્રોતા : આજ તો ૧૨૦ નંબર (કા) હૈ.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : (ઇસકી) જ્યાદા કીમત હૈ. ઊંચી ચીજકે ધાગેકી કીમત ભી જ્યાદા હોતી હૈ ના ? ૧૨૦ નંબરકા ધાગા બહુત પતલા (હોતા હૈ). સમજમેં આયા ? આહાહા ! ઔર ચાંદીકા ભી ધાગા નિકલતા હૈ. ચાંદી હૈ ના ? ચાંદી. ઉસકો લોહેકા છિદ્ર (હોતા હૈ) ઉસમેં ખીંચતે હૈં. લોહેકે છિદ્રમેં ખીંચકર પતલા બનાતે હૈં. સબ દેખા હૈ ન ! યહાં ખીંચકર નહીં (નિકાલતે હૈં). યહાં તો યથાર્થ (જો) હૈ, ઐસા બતાતે હૈં.

શ્રોતા : આજ તો આપ ખીંચકર નિકાલતે હૈં.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : ઇસલિયે તો કહા, ખીંચકર નહીં, ઇસમેં યથાર્થ હૈ ઐસા નિકાલતે હૈં. આહાહા ! પંડિતજી ઐસા કહતે હૈં કિ હમ તો ઇસમેં સે સૂક્ષ્મ બાત નિકાલતે હૈં. બાત તો સચ્ચી હૈ, પરંતુ ખીંચ કરકે નહીં.

શ્રોતા : જો હૈ ઐસા કહતે હૈં, ન હો વહ ક્યા કહેં ?

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : અંદર ચીજ ઐસી હૈ, આહાહા !

ભગવાન આત્મા દ્રવ્ય ! ધ્રૌવ્ય-વ્યય ઔર ઉત્પાદ્ તીનોંકો આલિંગન કરતે હૈં. સમયસાર તીસરી ગાથામેં લિયા ન ? કિ પ્રત્યેક દ્રવ્ય અપને ધર્મકો ચુંબતે હૈં. ચુંબતે હૈ કહો કિ સ્પર્શ કરતે (હૈં) કહો, (એક હી બાત હૈ). પર દ્રવ્યકો તો છૂતે હી નહીં, આહાહા ! સમજમેં આયા ? લોગ ચિલ્લાતે હૈં ના ? કર્મકે કારણ સે હોતા હૈ. પરંતુ કર્મકે ઉદયકો તો આત્મા કભી છૂતે હી નહીં. સમજમેં આયા ?

વહ ટીકા બહુત ચલી થી. એક વિદ્વાન યહાં આયે થે. વૈસે નરમ થે, પરંતુ પુરાની રુઢિકી બહુત પકડ થી, તો યહાં તો કબૂલ કરતે થે. દેખો ! 'પરસંગ એવ' શબ્દ હૈ. 'પરસંગ એવ' - (પરંતુ) 'પર એવ' ઐસે નહીં. વહ તો પરકા સંગ કરતા હૈ તો રાગ હોતા હૈ. 'પર એવ' (માને) પર સે રાગ હોતા હૈ, ઐસા હૈ નહીં. સમજમેં આયા ? અપને અસંગ તત્ત્વકો છોડકર પરકા સંગ કરતા હૈ - સંબંધ કરતા હૈ તો વિકાર હોતા હૈ. પર સે વિકાર હોતા હૈ, ઐસા હૈ નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? વિકાર જો હોતા હૈ વહ અપને સે, અપને કારણ સે (હોતા હૈ).

ઈશ્વરનય લિયા હૈ ના ? ૪૭ નયમેં ઈશ્વરનય હૈ. ઈશ્વરનયકા અર્થ ઐસા લિયા હૈ કિ, જૈસે ધાવમાતા કે પાસ બાલકકો પરાધીન હોકર (દૂધ પીના પડતા હૈ), વહ (સ્વયં) પરાધીન હોતા હૈ. ધાવમાતા કે પાસ દૂધ પિલાતે હૈં ના ? વહ પરાધીન (હોતા હૈ). વૈસે આત્મામેં

એૈસી યોગ્યતા હૈ કિ નિમિત્તકે અધીન હોનેકી શક્તિ હૈ. નિમિત્ત અધીન કરાતે હૈં, ઐસા નહીં.

શ્રોતા : અધીન હોનેકી ભી શક્તિ હૈ ?

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : હાં, (ઐસી ભી શક્તિ હૈ). અપની યોગ્યતા રૂપ ઐસા ઈશ્વરનય હૈ. ૪૭ નયમેં ઈશ્વરનય-અનીશ્વરનય (આયા હૈ). સમજમેં આયા ? આહાહા ! યહાં તો એક-એક નયકા વર્ણન હો ગયા હૈ. વ્યાખ્યાન હો ગયે હૈં. જ્ઞેય-જ્ઞાયક સ્વભાવ જ્યાદા સ્પષ્ટ કિયા થા ન ? વિરોધ બહુત આયા ન !

શ્રોતા : પર્યાય નયી-નયી હૈ તો (ખુલાસા ભી અધિક આયે ના) ?

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : પર્યાય નયી હૈ ઔર વિરોધ બહુત આયા તો ઉસકા ખુલાસા - સ્પષ્ટીકરણ (ભી) બહુત આતા હૈ.

(કોઈ વિદ્વાન આયે થે) ઉન્હોંને કહા થા કિ મેરા નામ કહીં દેના નહીં. (પરંતુ) વહ તો અપના કામ નહીં હૈ. યહ તો એક જાનનેકી બાત (હૈ). કોઈ વ્યક્તિ કે પ્રતિ (દ્વેષ કરના) વહ અપના કામ નહીં હૈ. યોગ્યતા હો (ઔર) સુનને આયે તો સમજે ના.

શ્રોતા : આપ બુલાતે નહીં હો ના.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : બાત તો સચ કહતે હો. બુલાનેકી ક્યા જરૂરત હૈ ? આપકી બાત જૂઠી હૈ, ઉસ કારણ સે તો (આપ) યહાં આતે હો. હમારા સચ્ચા હૈ ઔર આપકા જૂઠા હૈ, ઈસ કારણસે તો આતે હૈં. સમજનેકો (થોડી) કોઈ આતા હૈ ?

શ્રોતા : વહ તો નક્કી કર લિયા હૈ (કિ) હમ સચ્ચે હૈં ઔર આપ જૂઠે હૈં.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : વહ તો નક્કી કરકે આતે હૈં. (વહ ઐસા કહે કિ) હમેં વીતરાગ ભાવ સે સ્પષ્ટીકરણ સમજના હૈ, ઐસા કહે તો તો (બાત બરાબર હૈ). (લેકિન) યહ રીત અનાદિ સે હૈ, કોઈ નવિન નહીં હૈ.

યહાં તો પ્રભુ કહતે હૈં કિ, તેરી ચીજમેં એક અસ્તિત્વમાત્રમયી પરિણામ શક્તિ હૈ. ચિદ્‌વિલાસમેં પરિણામકા બહુત વર્ણન કિયા હૈ. પરિણામ શક્તિકા ચિદ્‌વિલાસમેં બહુત વર્ણન (કિયા) હૈ. ઉસમેં પરિણામ શક્તિકા બહુત વર્ણન કિયા હૈ કિ પ્રત્યેક ગુણકા પરિણામ હોનેકી ઉત્તર અસ્તિત્વમયી શક્તિ હૈ. બહુત વર્ણન કિયા હૈ. દો પન્નેમેં કિયા હૈ. યહાં તો સબ દેખા હૈ ના ! હજારોં શાસ્ત્રોં (દેખે હૈં). શ્વેતાંબરકે કરોડો શ્લોક (દેખે હૈં). યહાં તો પૂરી જિંદગી (ઇસમેં ગયી હૈ). ચિદ્‌વિલાસમેં વહ હૈ. પરિણામ શક્તિકા વર્ણન બહુત હૈ. ઇસ શક્તિકા વર્ણન (બહુત હૈ).

પ્રત્યેક પદાર્થકી - આત્માકી પ્રત્યેક પર્યાય અસ્તિત્વમયી પરિણામ હૈ. અસ્તિમયી પરિણામ હૈ. શક્તિકા અસ્તિત્વ ધ્રુવ હૈ ઔર પર્યાયમેં વ્યય-ઉત્પાદ્‌રૂપી પરિણમન હૈ, વહ પરિણામ શક્તિકે કારણ સે હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ૧૮ ઔર ૧૯ (શક્તિમેં) ફર્ક ક્યા હૈ? યહાં પહલે

ધ્રુવ લિયા હૈ ઔર ઉસમેં પહલે ઉત્પાદ્ લિયા હૈ. ઉતની પર્યાયકી પ્રધાનતા સે કથન કરતે હૈં. '**ઉત્પાદ્ - વ્યય - ધ્રુવ યુક્તં સત્**' યહ તત્ત્વાર્થ સૂત્ર કી વ્યાખ્યા (હૈ). યહાં તો ધ્રુવ, વ્યય ઔર ઉત્પાદ્. ઇસ પ્રકાર સે (લિયા હૈ). ઉસમેં ઉત્પાદ્ પહલે, બાદમેં વ્યય, (ઔર ઉસકે) બાદ ધ્રુવ (લિયા હૈ). વ્યય કે બાદ ઉત્પાદ્ ઐસા (હૈ). દેખો ! હૈ ના ? ધ્રૌવ્ય-વ્યય ઔર ઉત્પાદ્ (ઐસે હૈ). આહાહા ! પરિણમન કરનેમેં ઉસકી ધ્રુવ શક્તિ ઔર પરિણામ વ્યય ઔર ઉત્પાદ્ સે પરિણમિત હોતા હૈ. ઐસી એક શક્તિ હૈ. પર્યાયમેં ઐસી પરિણમનકી શક્તિ હૈ, ઉસ કારણ સે પરિણમન કરતી હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઐસી સબ સૂક્ષ્મ બાતેં (હૈં) !

"**દ્રવ્યકે સ્વભાવભૂત ધ્રૌવ્ય-વ્યય-ઉત્પાદ્ સે આલિંગીત (-સ્પર્શિત) સદૃશ્ય ઔર વિસદૃશ...**" ધ્રુવ કો સદૃશ્ય કહા. ઉત્પાદ્ - વ્યયકો વિસદૃશ કહા. ક્યા કહા ? જો ધ્રુવ હૈ વહ સદૃશ્ય હૈ, હમેશા એકરૂપ રહનેવાલા (હૈ) ઔર ઉત્પાદ્ - વ્યય વિસદૃશ્ય હૈ. ક્યોં ? કિ ઉત્પાદ્ - ભાવ, વ્યય-અભાવ - ભાવ-અભાવ ઇસકા નામ વિસદૃશ્ય હૈ. ઉત્પાદ્ - વ્યય (ઉસમેં) એકકા અભાવ, એકકા ભાવ - વહ વિસદૃશ્ય હુઆ ન ? ઔર ધ્રુવ હૈ વહ સદૃશ્ય હૈ. ત્રિકાલ સદૃશ્ય હૈ. એકરૂપ રહનેવાલે કો સદૃશ્ય કહતે હૈં ઔર વ્યય ઔર ઉત્પાદ્ દોનોંકા ભાવ વિસદૃશ્ય હૈ. એકકા અભાવ હોના ઔર એકકા ભાવ હોના. વ્યયકા અભાવ હોના ઉત્પાદ્કા ભાવ હોના - વહ વિસદૃશ્ય હૈ. આહાહા ! ઐસી બાત હૈ.

ધવલમેં ભી આયા હૈ. ધવલમેં સદૃશ-વિસદૃશ આયા થા. અપની બાત હુઈ થી. ઉત્પાદ્ - વ્યય (ઔર) વ્યય - ઉત્પાદ્ એક સરીખા નહીં. વિસદૃશ હૈ. ક્યોંકિ પૂર્વકી પર્યાયકા અભાવ હૈ ઔર ઉસી સમય ઉત્પાદ્ હૈ તો એક અસ્તિ સ્વરૂપ હૈ ઔર એક અભાવ સ્વરૂપ હૈ. ઇસ પ્રકાર ઉત્પાદ્ - વ્યયકો વિસદૃશ કહનેમેં આતા હૈ. (દોનોંમેં) એકરૂપતા નહીં - વિરૂપતા (હૈ). સમજમેં આયા ? ધ્રુવકો સદૃશ કહતે હૈં. સામાન્ય કહો, ધ્રુવ કહો, અભેદ કહો, એક કહો, ત્રિકાલી કહો વહ સબ સદૃશ હૈ. ઔર પર્યાયમેં - એક સમયકી અવસ્થામેં વ્યય - ઉત્પાદ્ હૈ (વહ) વિસદૃશ હૈ. આહાહા ! ધવલમેં આયા હૈ. વહાં વિરૂદ્ધ-અવિરૂદ્ધ હૈ. ધવલમેં ઉત્પાદ્ - વ્યયકો વિરૂદ્ધ કહા હૈ ઔર ધ્રુવકો અવિરૂદ્ધ કહા હૈ. ઐસી બાત હૈ. યહાં સદૃશ-વિસદૃશ કહા. વહાં વિરૂદ્ધ-અવિરૂદ્ધ કહા. આત્મામેં ધ્રુવતા (હૈ) યહ અવિરૂદ્ધ હૈ ઔર ઉત્પાદ્ - વ્યય વિરૂદ્ધ હૈ. ક્યોંકિ એક ઉત્પાદ્ ઔર એક વ્યય (યહ) વિરૂદ્ધ હૈ.

સમયસારકી તીસરી ગાથામેં ભી આયા હૈ ના ? વહાં તીસરી ગાથામેં વિરૂદ્ધ-અવિરૂદ્ધ શબ્દ પડા હૈ. વિરૂદ્ધ-અવિરૂદ્ધ સે સારા જગત ટિક રહા હૈ. ઉત્પાદ્ - વ્યય સે ઔર ધ્રુવ સે સારા જગત અપને સે ટિક રહા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ભાઈ ! તીસરી ગાથામેં હૈ. વહાં વિરૂદ્ધ - અવિરૂદ્ધ શબ્દ હૈ, ધવલમેં વિરૂદ્ધ - અવિરૂદ્ધ શબ્દ હૈ. યહાં સદૃશ-વિસદૃશ શબ્દ હૈ. આહાહા ! આચાર્યોંને તો ગજબ કામ કિયે હૈં !! દિગંબર સંતોંને એક-એક બાતકો કિતની છેદ-ભેદ કર ભિન્ન કરકે બતાયી હૈ !! આહાહા !

(યહાં) કહતે હૈં કિ દ્રવ્યકે સ્વભાવભૂત "**ધ્રૌવ્ય - વ્યય - ઉત્પાદ્...**" સ્વભાવભૂત. દેખા ? તીનોં ઉસકા સ્વભાવ હૈ. '**સત્ દ્રવ્ય લક્ષણં**' મેં આયા ન ? '**ઉત્પાદ્ - વ્યય - ધ્રુવ યુક્તં સત્**' વહ પહલી (૧૮ વીં શક્તિમેં) ગયા. ઔર '**સત્ દ્રવ્ય લક્ષણં**' વહ દૂસરી (૧૯ વીં) શક્તિમેં આયા. '**સત્ દ્રવ્ય લક્ષણં**' તો સત્‌મેં તીન આયા. ધ્રુવ-વ્યય ઔર ઉત્પાદ્. ઉસસે "**...આલિંગીત (-સ્પર્શિત) સદૃશ ઔર વિસદૃશ જિસકા રૂપ હૈ...**" આહાહા ! વ્યય ઔર ઉત્પાદ્ યહ વિસદૃશ હૈ. વિસદૃશ નામ એકરૂપ નહીં (હૈ) ઔર ધ્રુવ સદૃશ હૈ, એકરૂપ હૈ, આહાહા ! ઐસા માર્ગ હૈ. યહ એકદમ સમજે બિના, તત્ત્વકી દૃષ્ટિ બિના ઉસકો ધર્મ હો જાય (યહ બાત કભી બનનેવાલી નહીં). આહાહા !

ભાઈ ! યહ તો જન્મ-મરણ રહિત હોનેકી ચીજ હૈ. જન્મ-મરણ ઔર જન્મ-મરણકા કારણ વહ તો યહાં લિયા હી નહીં. ક્યોંકિ શક્તિ કોઈ ઐસી નહીં કિ વિકાર કરે. શક્તિ કોઈ ઐસી નહીં કિ ભવભ્રમણ કરાવે. સમજમેં આયા ? આહાહા ! શક્તિ ઔર શક્તિવાન તો પવિત્ર પરમાત્મસ્વરૂપ ભગવાન (સ્વરૂપ) બિરાજમાન હૈ. આહાહા ! ઇસ પરમાત્મસ્વરૂપમેં દૃષ્ટિ દેને સે જો વિસદૃશ વ્યય ઔર ઉત્પાદ્ હોતા હૈ વહ ભી નિર્મલ હોતા હૈ. યહાં ઉત્પાદ્ - વ્યય જો હોતા હૈ વહ નિર્મલકી બાત હૈ, મલિનતાકી બાત નહીં. વિસદૃશ ઔર સદૃશ (ઉસમેં) વિસદૃશમેં ક્રમવર્તી કહા, વિસદૃશમેં વિરૂદ્ધ કહા (ઔર) ધ્રુવકો સદૃશ કહા, ધ્રુવકો અવિરૂદ્ધ કહા. યહ સબ ક્રમવર્તી પર્યાય ઔર અક્રમવર્તીકા સમુદાય વહ આત્મા હૈ, ઐસા કહા. યહાં તો પર્યાય સહિત આત્મા લેના હૈ. અકેલા દ્રવ્ય નહીં (લેના હૈ), સમજમેં આયા ?

ધ્યાન રખના ! યહ બાત કોઈ સૂક્ષ્મ હૈ. દૂસરા ક્યા હો સકતા હૈ ? બાપૂ ! યહાં પર્યાય સહિતકા દ્રવ્ય લેના હૈ. નિયમસાર શુદ્ધભાવ અધિકારકી ૩૮ ગાથામેં તો ત્રિકાલીકો હી આત્મા કહા. પર્યાય બિનાકી ત્રિકાલી ચીજ વહ નિશ્ચય આત્મા હૈ. પર્યાય ભલે નિર્મલ હો તો ભી વહ વ્યવહાર આત્મા હૈ.

શ્રોતા : આપ તો બહુત બાર કહતે હો કિ વાસ્તવિક આત્મા વહી હૈ.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : નિશ્ચય સે વહી વાસ્તવિક આત્મા હૈ. યહાં તો નિશ્ચય હૈ ઉસકા ભાન સહિત કી યહાં બાત કરના હૈ. અકેલા નિશ્ચય-નિશ્ચય (કરે) ઐસા નહીં. (નિશ્ચયકા) ભાન હુઆ ઉસ (ભાન) સહિતકી યહાં બાત કરના હૈ. સમજમેં આયા ? કારણ જીવ હૈ, કારણ પરમાત્મા હૈ - (યહ) હૈ તો સહી. પરંતુ વહ પ્રતીત ઔર જ્ઞાનમેં આયા ઉસ સહિતકી યહાં બાત કરની હૈ. સમજમેં આયા ? પ્રતીત ઔર જ્ઞાનમેં ન આયા ઉસકો ધ્રુવકા ક્હાં હૈ ? આહાહા ! વિશેષ કહેંગે .....

પ્રવચન નં. ૧૯

શક્તિ-૧૯,૨૦,૨૧ તા. ૨૯-૦૮-૧૯૭૭

द्रव्यस्वभावभूतध्रौव्यव्ययोत्पादालिंगितसदृशविसदृशरूपैकास्तित्वमात्रमयी परिणामशक्तिः ।।१९ ।।
कर्मबन्धव्यपगमव्यंजितसहजस्पर्शादिशून्यात्मप्रदेशात्मिका अमूर्तत्वशक्तिः ।।२० ।।
सकलकर्मकृतज्ञातृत्वमात्रातिरिक्तपरिणामकरणोपरमात्मिका अकर्तृत्वशक्तिः ।।२१ ।।

સમયસાર, શક્તિકા અધિકાર ચલતા હૈ. ૧૯ વીં શક્તિ ચલી ન ? ૧૯ વીં શક્તિ ચલતી હૈ. શક્તિ અર્થાત્ આત્મામેં સ્વભાવરૂપ ભાવ (હૈ), ઉસકો યહાં શક્તિ કહતે હૈં. આત્મા ગુણી હૈ ઔર યહ શક્તિ હૈ વહ ગુણ હૈ. યહાં અસ્તિત્વમયી પરિણામ શક્તિકા વર્ણન હૈ. કિસીકો ઐસા લગે કિ, પહલે ૧૮ વીં (શક્તિ) આઈ, વૈસી (હી) ૧૯ (વીં શક્તિ હૈ). (લેકિન) ઐસા નહીં હૈ. (દોનોંમેં) ફર્ક હૈ.

‘‘**દ્રવ્યકે સ્વભાવભૂત...**’’ (અર્થાત્) વસ્તુકા સ્વભાવ ‘‘**...ધ્રૌવ્ય, ઉત્પાદ્, વ્યય, ઉત્પાદ્સે આલિંગિત (–સ્પર્શિત) સદશ ઔર વિસદશ..**’’ (૧૮ વીં શક્તિમેં) ઉત્પાદ્-વ્યયમેં સદશ ઔર વિસદશ (શબ્દ) નહીં આયા થા. જો ગુણ હૈ વહ સદશ હૈ ઔર પર્યાય હૈ યહ વિસદશ હૈ. ગુણ હૈ યહ અવિરૂદ્ધ (સ્વભાવી) હૈ ઔર પર્યાય વિરૂદ્ધ (સ્વભાવી) હૈ. માને ક્યા ? ગુણ હૈ યહ અવિરૂદ્ધ નામ ત્રિકાલ એકરૂપ ભાવ હૈ ઔર પર્યાયમેં ઉત્પાદ્-વ્યય, ઉત્પાદ્-વ્યય દો હૈ. એક ભાવ ઔર એક અભાવ (ઐસે) દોનોં વિરૂદ્ધ (સ્વભાવી) હૈ. ફિર ભી યહ ઉસકા સ્વભાવ હૈ.

યહાં અસ્તિત્વમયી પરિણમન શક્તિ (ચલતી હૈ). શિષ્યકા પ્રશ્ન થા કિ, યહ પરિણમન શક્તિ જો હૈ તો ઉસકા જો પર્યાયમેં અસ્તિત્વમયી પરિણામ આતા હૈ, યહ પરિણમન શક્તિસે પરિણમન આતા હૈ ? યા દ્રવ્યકે પરિણમનસે આતા હૈ ? ક્યા કહા ? સમજે ? ક્યા કહતે

હૈં સુનો !

શ્રોતા : ચિદ્વિલાસમેં કહતે હૈં કિ, દ્રવ્ય પરિણમન કરતા હૈ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : દ્રવ્ય હી પરિણમતા હૈ, યહાં યે લેના હૈ. વસ્તુસ્થિતિ ઐસી હૈ. ગુણ પરિણમતા હૈ ઇસલિય (ગુણકે) આશ્રયસે પર્યાય પરિણમતિ હૈ, ઐસા નહીં. દ્રવ્ય પરિણમતા હૈ ઇસલિયે પર્યાય ઊઠતી હૈ. સમજમેં આયા ? ક્યોંકિ ગુણકે આશ્રયસે ગુણ નહીં. પરંતુ ગુણ દ્રવ્યકે આશ્રયસે હૈં. જો અસ્તિત્વમયી પરિણમન ઊઠતા હૈ–વહ દ્રવ્યમેં સે ઊઠતા હૈ. શક્તિકા વર્ણન કિયા કિ, ધ્રૌવ્ય, વ્યય, ઉત્પાદ્ તીનોં સે આલિંગીત સદશ–વિસદશ (જિસકા રૂપ) હૈ. ઉત્પાદ્-વ્યય યહ વિસદશ હૈ. ઉત્પાદ્-વ્યય (હૈ, યહ) ભાવ-અભાવ હૈ, તો ઇસ અપેક્ષાસે વિરૂદ્ધ ભી કહા. સમયસારકી તીસરી ગાથામેં વિરૂદ્ધ કહા. વિરૂદ્ધ–અવિરૂદ્ધસે સારા જગત ટિક રહા હૈ. તીસરી ગાથામેં ઐસા લિખા હૈ. સારા જગત વિરૂદ્ધ–અવિરૂદ્ધસે (ટિક રહા હૈ) અર્થાત્ સર્વ જગત અપને ગુણ ઔર ઉત્પાદ્-વ્યયરૂપ વિરૂદ્ધ (ભાવસે) સારા જગત ટિક રહા હૈ. યહ તીસરી ગાથામેં હૈ. ઔર ધવલમેં ભી ઐસા હૈ કિ, પર્યાય (હૈ, યહ) વિરૂદ્ધ હૈ ઔર ગુણ હૈ યહ અવિરૂદ્ધ હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

(યહાં) કહતે હૈં કિ, તીનોં સે "**.. આલિંગીત (–સ્પર્શિત), સદશ ઔર વિસદશ જિસકા રૂપ હૈ ઐસે એક અસ્તિત્વમાત્રમયી પરિણામશક્તિ.**" તો યહ પરિણમન જો ઊઠતા હૈ, વહ ગુણસે ઊઠતા હૈ કિ દ્રવ્યસે ઊઠતા હૈ ? પ્રશ્ન ઐસા હૈ. સમજમેં આયા ? ગુણકી પરિણતિ (ઐસા) કહતે હૈં. પર્યાય ઉત્પાદ્-વ્યય (રૂપ) હૈ. વહ ધ્રુવ-ગુણકી ઉત્પાદ્-વ્યય (રૂપ) પર્યાય હૈ, તો યહ ગુણકી પરિણતિ ગુણસે ઊઠતી હૈ ? કિ યહ પરિણતિ દ્રવ્યસે ઊઠતી હૈ ? તો કહતે હૈં કિ, (પરિણતિ) ગુણસે નહીં (ઊઠતી). ગુણ-દ્રવ્યકી પરિણતિ હોનેમેં ગુણકી પરિણતિ સાથમેં ઊઠતી હૈ. પરંતુ દ્રવ્યસે ગુણ પરિણતિ ઊઠતી હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? સૂક્ષ્મ હૈ, ભાઈ ! યહ તો તત્ત્વજ્ઞાનકા વિષય હૈ. સમજમેં આયા ?

યહ દ્રવ્ય જો વસ્તુ અનંત શક્તિકા પીંડ હૈ, (વહ) દ્રવ્ય સ્વતઃ હી પરિણમતા હૈ. ઉસમેં ગુણ પરિણતિ હોતી હૈ. તત્ત્વાર્થસૂત્ર શાસ્ત્રમેં ભી ઐસા લિખા હૈ કિ, "ગુણ પર્યાયવત્ દ્રવ્યમ્" લિયા હૈ. 'પર્યાયવત્ ગુણ' ઐસા નહીં લિયા હૈ. 'ગુણ પર્યાયવત્ દ્રવ્યમ્' અનંત શક્તિ ઔર ઉસકી પર્યાય–યહ (બાત) પહલે ઇસમેં આ ગયી (હૈ). ક્રમવર્તી પર્યાય ઔર અક્રમવર્તી ગુણ (દો) કા સમુદાય હોકર સારા આત્મા હૈ. અરે..! ઐસી બાતેં (હૈં). સમજમેં આયા ? ક્રમવર્તી પર્યાય ઔર અક્રમવર્તી ગુણ ઇન દોનોંકા સમુદાય યહ આત્મા હૈ; તો ઇસકા અર્થ યહ હુઆ કિ, "ગુણપર્યાયવત્ દ્રવ્યમ્' કહા. લેકિન 'પર્યાયવત્ ગુણ' ઐસા નહીં કહા. સમજમેં આયા ? તત્ત્વાર્થસૂત્રમેં 'ગુણપર્યાયવત્ દ્રવ્યમ્' ઐસા શબ્દ હૈ, આહાહા ! ગુણ ઔર પર્યાય, ક્રમ ઔર અક્રમ યહ બોલ પહલે આયા થા. આહાહા ! વસ્તુકા સ્વરૂપ તો દેખો ! વસ્તુકે સ્વરૂપકી ખબર નહીં ઔર ઉસકો ધર્મ હો જાયે, (યહ બાત કભી હો નહીં સકતી). સમજમેં આયા ?

યહાં સંતોં કહતે હૈં વહી પરમાત્મા ભી કહતે હૈં. સમજમેં આયા ? કહતે હૈં કિ, તીનકો (ધ્રોવ્ય-વ્યય-ઉત્પાદ્ સે આલિંગીત–સ્પર્શિત કહા હૈ). પહલેમેં (૧૮ વીં શક્તિમેં) ઉત્પાદ્-વ્યય ઔર ધ્રુવ આયા થા. આલિંગીત ઔર સદ્દશ-વિસદ્દશ નહીં આયા થા. ઔર ૧૯ (વીં શક્તિમેં) ધ્રુવ-વ્યય-ઉત્પાદ્ (ઐસે લિયા હૈ). ઉસમેં (૧૮ વીં શક્તિમેં) ઉત્પાદ્-વ્યય ઔર ધ્રુવ ઐસા આયા થા. યહાં ધ્રુવસે લિયા હૈ. ત્રિકાલી અસ્તિત્વ હૈ ન ? (ઇસલિયે ઐસે લિયા હૈ). ધ્રુવ-વ્યય ઔર ઉત્પાદ્ (ઐસે લિયા). ક્યોંકિ (પહલે) અભાવ હોતા હૈ ન ? અભાવ હોતા હૈ તો પહલે લિયા ઔર બાદમેં ભાવકો પીછે લિયા. ધ્રુવ-વ્યય-ઉત્પાદ્ તીનોંકો આલિંગીત કરતી હૈ, – ઐસી પરિણામ શક્તિ હૈ. પરંતુ ઇસ પરિણામ શક્તિમેં ઉત્પાદ્-વ્યયકા પરિણમન જો ઊઠતા હૈ, યહ શક્તિમેં સે નહીં ઊઠતા હૈ. ઇસલિયે ઐસા કહા કિ, શક્તિ ઔર શક્તિવાનકા ભેદ દૃષ્ટિમેં સે છોડ દે ! સમજમેં આયા ?

ભેદસે અભેદકો દિખાતે હૈં, લેકિન ભેદ ઔર અભેદ ઐસા દો કા લક્ષ છોડ દે. અભેદ એકરૂપ ચીજ હૈ, આહાહા ! અબદ્ધસ્પૃષ્ટ, સામાન્ય વસ્તુ જો ધ્રુવ હૈ ઉસ પર દૃષ્ટિ દેનેસે, અભેદ પર દૃષ્ટિ દેનેસે સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ. શક્તિ પર દૃષ્ટિ દેનેસે (સમ્યગ્દર્શન) નહીં (હોતા). ક્યોંકિ શક્તિકા પરિણમન દ્રવ્યકે પરિણમનમેં ઊઠતા હૈ. સમજમેં આયા ? ઇસમેં લાદીકે (વ્યાપારમેં) કુછ સૂઝે ઐસા નહીં હૈ.

શ્રોતા : લાદીમેં ભી પરિણમન તો હોતા હૈ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : લેકિન વહ પરિણમન ક્યોં હોતા હૈ ? યહ પરિણમન શક્તિ હૈ ઇસલિયે પરિણમન હોતા હૈ, ઐસા નહીં. દ્રવ્યકા પરિણમન હોનેસે ગુણકા પરિણમન સાથમેં અવિનાભીરૂપસે હોતા હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઐસા કરકે દ્રવ્ય પર દૃષ્ટિ કરાની હૈ. સમજમેં આયા ? દ્રવ્ય પર દૃષ્ટિ હોને સે સારા દ્રવ્ય અનંત શક્તિકા ગુણરૂપ દ્રવ્ય સ્વયં પરિણમતા હૈ તો ઉસમેં ગુણકી પરિણતિ આ ગઈ. પરંતુ યહ ગુણકી પરિણતિ ગુણસે નહીં (ઊઠતી). (બલ્કિ) દ્રવ્યસે ઊઠતી હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! લો, ઐસી બાતેં (હૈં) ! ઇસમેં ક્યા સમજના ?

ધર્મ કરના ઇસમેં (ઐસા સબ સમજના) ? ભાઈ ! ધર્મ કરના હો તો ઐસી ચીજ હૈ કિ, જો શક્તિ હૈ વહ ધર્મ હૈ ઔર વસ્તુ હૈ યહ ધર્મી હૈ. વસ્તુ ધર્મી હૈ ઔર શક્તિ-ગુણ કહો કિ ધર્મ કહો (એક હી બાત હૈ). ધર્મ યાની ત્રિકાલ સ્વભાવ. (યહાં કહા ન) ? "**દ્રવ્યકે સ્વભાવભૂત...**" હૈ ? "**દ્રવ્યકે સ્વભાવભૂત ધ્રૌવ્ય-વ્યય-ઉત્પાદ્સે આલિંગિત સ્પર્શિત (સદ્દશ ઔર વિસદ્દશ)..**" સદ્દશ (યાની) ધ્રુવ, વિસદ્દશ વહ ઉત્પાદ-વ્યય(રૂપ) પર્યાય. સદ્દશ વહ અવિરૂદ્ધ. વિસદ્દશ યહ વિરૂદ્ધ (હૈ). ઉત્પાદ્-વ્યય, ઉત્પાદ્-વ્યય દો (હુઆ ન ?) એક ભાવ ઔર એક અભાવ ઐસા વિરૂદ્ધભાવ (હૈ) ઔર સદ્દશ હૈ યહ અવિરૂદ્ધ–એકરૂપભાવ (હૈ). ઇસમેં ઉત્પન્ન હોના ઔર વ્યય હોના, ઐસા ભેદ નહીં હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઐસા હૈ. લોગોંકો

ऐसा लगे कि सोनगढने यह नया निकाला. नया तो नहीं है, बापू ! लोग खुदके लिये आते हैं न ? भाषा तो सरल है. भाव भले ऊँचे हो ! आहाहा !

श्रोता : गंभीर भाव सुननेके लिये आते हैं.

पूज्य गुरुदेवश्री : (गंभीर भाव) सुननेको आते हैं. बात सच्ची है. मार्ग तो ऐसा है, भाई ! कि शक्तिका वर्णन किया लेकिन शक्तिसे परिणमन नहीं ऊठता. कहा तो सही. क्या कहा ? कि, "**सदृश और विसदृश जिसका रूप है ऐसे एक अस्तित्वमात्रमयी परिणामशक्ति.**" देखा ? एक सत्तारूप परिणाम है. है तो शक्ति लेकिन उसका परिणमन भी परिणाममें आता है. आहाहा !

परिणमना–परिणाम होना, यह अस्तित्वमात्र शक्तिका कार्य है. तो भी अस्तित्वमात्र शक्तिका कार्य है तो अस्तित्वशक्तिसे परिणाम ऊठता है, ऐसा नहीं. यहां तो शक्तिका वर्णन किया है. समजमें आया ? परंतु परिणाम द्रव्यसे ऊठता है. 'द्रव्य–द्रवती' (परंतु) 'गुण–द्रवती', ऐसा नहीं. द्रव्यत्वके कारणसे गुणको द्रवती, ऐसा भी कहनेमें आता है. द्रव्यत्व गुण है न इसमें ? तो इसमें गुण–द्रव्य है, पर्याय-द्रव्य है, द्रव्य-द्रव्य है, ऐसा कहनेमें आता है. परंतु वास्तवमें तो 'द्रव्य द्रवति गच्छति इति' ऐसा शब्द है. पंचास्तिकायकी ९ वी गाथामें मूल पाठमें ऐसा है कि, 'द्रवती इति द्रव्यम्' 'द्रवती गच्छति' (ऐसे) दो शब्द वहां लिये हैं. क्योंकि एक तो द्रवति यानी स्वभारूप द्रव्य है और गच्छति यह विभावरूप भी एक द्रव्य है. वहां ऐसा लेना है. यहां वह नहीं लेना है. समजमें आया ?

यहां तो स्वभावरूप शुद्ध परिणमन करे ऐसी शक्तिका वर्णन है, आहाहा ! एक जगह कुछ कहे और दूसरी जगह कुछ कहे. परंतु क्या अपेक्षा है, यह न समजे (तो विरोधाभास लगे). पंचास्तिकायकी ९ वीं गाथामें तो ऐसा लिया है, 'द्रव्यम्-गच्छति' ऐसे दो शब्द हैं. तो द्रव्य खुद द्रवित होता है. जैसे पानी तरंग ऊठाता है, वैसे वस्तु तरंग ऊठाती है. पर्यायका तरंग (ऊठता है). द्रवति (यानी) द्रवित होता है. आहाहा ! द्रव्य स्वयं 'द्रवति' (द्रवित होता है). गुण–द्रवति कहनेमें आता है, वह भेदका कथन है. बादमें कहनेमें आता है कि, 'यह परिणति गुणकी है'. ज्ञानकी है, दर्शनकी है, चारित्रकी है, आनंदकी है. परंतु यह आनंदकी सब परिणति ऊठती है, यह (सब) आनंद गुणसे नहीं (ऊठती). सम्यग्दर्शनकी पर्याय भी श्रद्धागुणसे ऊठती है, ऐसा नहीं.

आत्मा (एक) वस्तु है और एक श्रद्धा नामकी (उसमें) शक्ति है. सम्यग्दर्शन जो है यह तो पर्याय है. लेकिन अंदर एक श्रद्धा नामकी शक्ति त्रिकाली ध्रुव (है). श्रद्धाशक्तिका परिणमन समकित पर्याय है (यह श्रद्धा गुणके कारणसे) परिणमता है, ऐसा नहीं. आहाहा ! समजमें आया ? त्रिकाली द्रव्य जो भगवान आत्मा ! देखो न ! कैसे कहा ? आहाहा ! बात ये (कहनी है) कि, गुणभेदकी दृष्टि भी छोड दे. कोई गुण (अकेला, स्वतंत्र) परिणमता

નહીં (લેકિન) દ્રવ્ય પરિણમતા હૈ (તો) ગુણકા પરિણમન હો જાતા હૈ. ગુણ પરિણમતા હૈ, ઐસા ભેદ કરનેસે તો ગુણ સ્વયં એક-એક ભિન્ન દ્રવ્ય હો જાયે. સમજમેં આયા ? આહાહા ! સૂક્ષ્મ બાત હૈ, ભાઈ ! યહ તો વીતરાગ માર્ગ (હૈ), બાપૂ ! આહાહા ! તદ્દન વીતરાગતા બતાતે હૈં. યહ શક્તિ બતાકર ભી વીતરાગતા બતાતે હૈં ઔર વીતરાગતા ઇસકા ફલ આતા હૈ. કૈસે ? કિ દ્રવ્યકા આશ્રય કરે તો વીતરાગતાકા ફલ આતા હૈ. ગુણકા આશ્રય કરે તો ગુણ પરિણતિ ઐસી નહીં હૈ. દ્રવ્ય પરિણમતા હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? તો દ્રવ્ય ખુદ ચીજ અખંડરૂપ (હૈ). દ્રવ્ય શબ્દ હી ઐસા કહતા હૈ કિ, 'દ્રવતિ દ્રવ્યમ્' દ્રવ્ય શબ્દ ઐસા નહીં કહતા હૈ કિ, 'ગુણ દ્રવતિ વહ દ્રવ્યમ્' સમજમેં આયા ? થોડા સૂક્ષ્મ હૈ, લેકિન ઉસે જાનના તો પડેગા ન ? આહાહા !

પાનીમેં સે જો તરંગ ઊઠતે હૈં, વહ સમુદ્રમેં સે ઊઠતે હૈં. અકેલે પાનીસે (તરંગ) નહીં (ઊઠતે). સમુદ્રમેં સે તરંગ ઊઠતે હૈં. ઐસે દરિયા ભગવાન આત્મા ! એક સમયમેં અનંત શક્તિકા સમુદાય અથવા અનંત સ્વભાવકા સાગર અથવા અનંત શક્તિકા સંગ્રહાલય, અનંત શક્તિકા સંગ્રહકા આલય–સ્થાન અથવા અનંત ગુણકા ગોદામ દ્રવ્ય (હૈ). ગુણ ગોદામ નહીં. સમજમેં આયા ? આહાહા ! અનંત ગુણકા ગોદામ (આત્મા) હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

શ્રોતા : ઐસા સમજે બિના ધર્મ નહીં હો સકતા ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : પરંતુ તત્ત્વ સમજે બિના (ધર્મ કૈસે હો) ? તત્ત્વ કૈસા હૈ ? ઔર કૈસા પરિણમન (હોતા હૈ) ? કૈસી શક્તિ ? (યે સમજે) બિના કૈસે ધર્મ (હોગા) ?

શ્રોતા : લેકિન તિર્યંચ કહાં સમજતે હૈં ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : તિર્યંચ અંદર સમજતે હૈં. શબ્દોંકા ખ્યાલ નહીં હૈ પરંતુ વસ્તુ યહ પરિણમતિ હૈ. યહ (શુદ્ધ) પરિણતિ હૈ, યહ સંવર-નિર્જરા હૈ ઔર પૂર્ણ (પુરુષાર્થ) કરું તો મોક્ષ હોગા. ઔર યહ આનંદસ્વરૂપ દ્રવ્ય હૈ ઔર પર્યાયમેં વિકલ્પ હોતા હૈ યહ દુઃખ હૈ. ઐસા જ્ઞાન તો (હૈ). ભાષા ભલે ન હો. ભાષાકા ખ્યાલ ન હો લેકિન ભાવકા તો ભાસન હોતા હૈ. સમજમેં આયા ? મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશકમેં લિયા ન ? બહુત લિયા હૈ. ભાવભાસન કા અર્થ કિ, ભાવકા જ્ઞાન તો હૈ (ભલે હી) નામ યાદ ન હો, નામ ન (આતે) હો ઇસસે ક્યા હૈ ?

તિર્યંચ સમકિતી હૈ. જુગલિયામેં ક્ષાયિક સમકિતી તિર્યંચ ભી હૈ. ક્યા કહા ? પહલે તિર્યંચકા આયુષ્ય બંધ ગયા હો ઔર બાદમેં ક્ષાયિક સમકિત હુઆ તો વહ ક્ષાયિક સમકિત લેકર જુગલિયામેં જાતે હૈં. સમજમેં આયા ? વહ સમકિત લેકર મનુષ્યમેં (ભી) જાતે હૈં. મનુષ્યકા આયુષ્ય બંધ ગયા હો તો વહ મનુષ્યમેં હી જાતે હૈં. પહલે આયુષ્ય બંધ ગયા હો તો ક્ષાયિક સમકિત લેકર વહાં તિર્યંચમેં ભી જાના પડે. મનુષ્યમેં ભી (જાના પડે). પરંતુ વહ મનુષ્ય જુગલિયામેં (જાતે હૈં). મહાવિદેહમેં મનુષ્ય મરકે મનુષ્ય હોતા હૈ વહ તો મિથ્યાદૃષ્ટિ (ભી હોતા હૈ).

આહાહા ! સમજમેં આયા ? આહાહા ! યે સબ નિયમ હૈં ! સિદ્ધાંતકે – વસ્તુસ્વરૂપકે યે સબ નિયમ હૈં. યે નિયમ કિસીને કિયે નહીં લેકિન યે નિયમ ઐસા હૈ હી. ભગવાનને નહીં બનાયે. ભગવાનને તો જાના ઐસા કહા.

(યહાં) યે કહા કિ, ''**એક અસ્તિત્વમમાત્રથી..**'' (ઐસી) ભાષા હૈ ન ? ભલે તીન ભેદ હુએ લેકિન તીનકા એક અસ્તિત્વમયી પરિણામ શક્તિ (હૈ). તીનોં મિલકર એક અસ્તિત્વ હૈ, આહાહા ! દ્રવ્યકા સત્, ગુણકા સત્, પર્યાયકા સત્, ઐસા આતા હૈ. લેકિન તીન દ્રવ્ય નહીં (હૈં). દ્રવ્ય, ગુણ ઔર પર્યાય મિલકર એક સત્તા હૈ. તીનોં મિલકર એક સત્તા હૈ. યહ ૧૯ વીં શક્તિ હુઈ.

ચિદ્વિલાસમેં તો બહુત લિયા હૈ. દો બાત લી હૈં. એક તો દ્રવ્યમેં પરિણમન શક્તિ, ઐસા લિયા હૈ. ઔર એક વસ્તુમેં પરિણામ શક્તિકા ક્યા સ્વરૂપ ? યહ લિયા હૈ. દો (બાત) લી હૈ. સમજમેં આયા ? ઇસમેં હૈ ન ? પરિણમન શક્તિ દ્રવ્યમેં હૈ. પહલે ઐસા બોલ લિયા હૈ. પરિણમન શક્તિ દ્રવ્યમેં હૈ. દ્રવ્ય પરિણમતા હૈ તો ગુણ પરિણમતે હૈં. ગુણ પરિણમતે હૈં તો દ્રવ્ય પરિણમતા હૈ, ઐસા નહીં. એક બાત યહ (લી હૈ). ઔર દૂસરી બાત ઐસે (લી હૈ કિ), વસ્તુ વિષે પરિણામ શક્તિકા વર્ણન. યે દો અધિકાર ચલા હૈ. વસ્તુ વિષે પરિણામ શક્તિકા વર્ણન ઔર ઉસમેં પરિણમન શક્તિ દ્રવ્યમેં હૈ, ઉસકા વર્ણન (હૈ). એક શક્તિકા દો પ્રકારસે વર્ણન લિયા હૈ. સમજમેં આયા ? યહ બાત સર્વજ્ઞકે સિવા કહીં નહીં હૈ. ઔર દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાય તીનોં ચીજ ઔર કહાં હૈ ? યહાં ઓઘે–ઓઘે આત્મા નિર્મલ હૈ ઔર શુદ્ધ હૈ ઔર અનુભવ કરો (ઐસા કહે, લેકિન) ઉસમેં ક્યા હુઆ ? ઓઘે–ઓઘે સમજે ? નહીં સમજે ? એક બાર કહા થા ન ? સમજે બિના ચલના ઉસે ઓઘે–ઓઘે કહતે હૈં. આહાહા !

ચિદ્વિલાસમેં તો દો બાત લી હૈં. દ્રવ્યમેં પરિણમન શક્તિ હૈ. ઉસકા વર્ણન લિયા બાદમેં વસ્તુ વિષે પરિણામ શક્તિકા વર્ણન હૈ. સમજમેં આયા ? ઉસમેં પહલેમેં યહ લિયા કિ, ગુણ પરિણમતે હૈં, ઐસા નહીં. (પરંતુ) દ્રવ્ય પરિણમતા હૈ તો ગુણ પરિણમતા હૈ. યહ પરિણમન શક્તિ દ્રવ્યમેં હૈ. ઐસા વહાં લિયા હૈ. ઔર પીછેમેં તો વસ્તુમેં પરિણામ શક્તિ હૈ, ઉસકા સ્વરૂપ ક્યા (હૈ) ? તો ઉસમેં તો બહુત હિસ્સા લિયા હૈ કિ, (વસ્તુ) પરિણમતિ હૈ તો ત્યાગઉપાદાનશક્તિ પરિણમતિ હૈ, સાધારણ પરિણમતા હૈ, અસાધારણ પરિણમતા હૈ. ઉસમેં અનેક શક્તિકા વર્ણન હૈ. ૧૫-૨૦ શક્તિકા વર્ણન હૈ. સમજમેં આયા ?

અપના દ્રવ્ય (અપનેમેં હૈ). દૂસરેકા દ્રવ્ય દૂસરેમેં રહા. યહાં તો અપના દ્રવ્ય જો વસ્તુ હૈ, ઉસમેં '**સ્વભાવભૂત..**' સ્વભાવભૂત ક્યોં કહા ? યહ સ્વભાવ હી ઉસકા હૈ, સ્વભાવ હી ઐસા હૈ કિ, ધ્રુવ, વ્યય, ઉત્પાદ્કો આલિંગન કરના અથવા ઉસકો ચુંબના, અપને ગુણ–પર્યાયકો ચુંબે, યહ દ્રવ્ય સ્વભાવ હૈ. અપને ગુણ-પર્યાય સિવા દૂસરેકો ચુંબે યા છુએ, ઐસા સ્વભાવ નહીં હૈ. સમજમેં આયા ? યહ (સમયસારકી) તીસરી ગાથામેં આયા હૈ.

પ્રત્યેક પદાર્થ અપને ગુણ ઔર પર્યાયરૂપી ધર્મકો ચુંબતે હૈં. ચુંબતે હૈં નામ છૂતે હૈં. પરકે દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાયકો કભી (કોઈ) દ્રવ્ય છૂતા નહીં. કર્મકે ઉદયકો આત્માકી વિકારી પર્યાય કભી છૂતી નહીં ઔર કર્મકા ઉદય રાગકો કભી છૂતા નહીં, આહાહા ! સમજમેં આયા ? (લોગ) ચિલ્લાતે હૈં ન ? કર્મકે કારણ હૈરાન હો ગયા, હૈરાન હો ગયા. લેકિન કર્મકો છૂતા ભી નહીં તો હૈરાન કહાંસે હો ગયા ? સમજમેં આયા ? તેરી ઉલટી પરિણમન શક્તિસે તુજે રખડના પડતા હૈ. અશુદ્ધતા ભી તેરી બડી (ઔર) શુદ્ધતા ભી તેરી બડી.

અનુભવ પ્રકાશમેં આયા હૈ. તેરી અશુદ્ધતા ભી બડી. (વહ) તેરે કારણ સે (હૈ), કર્મકે કારણ નહીં. અનંત તીર્થંકરોંકા શ્રવણ કિયા, વ્યાખ્યાન સુના, ઇન્દ્રો સુનતે થે વહાં ગયા પરંતુ તેરી અશુદ્ધતા બડી કિ તૂ પલટા નહીં કિયા. સમજમેં આયા ? આહાહા ! તેરે પરિણામમેં પલટા નહીં હુઆ. ભગવાનકે ઉપદેશમેં તો પર્યાયકી દૃષ્ટિ છોડકર દ્રવ્યસ્વભાવકી દૃષ્ટિ કરાતે હૈં. ગુણકા વર્ણન કરે લેકિન ગુણકા વર્ણન ગુણીકો બતાને કે લિયે કરતે હૈં.

ચિદ્વિલાસમેં તો ઐસા ભી લિયા હૈ કિ, જૈસે-જૈસે ગુણકા, પર્યાયકા સ્પષ્ટ કથન આતા હૈ, વૈસે-વૈસે સમ્યક્દૃષ્ટિકો આનંદકે તરંગ ઊઠતે હૈં. ઉસમેં હૈ. પરિણમન શક્તિ કહા થા ન ? પરિણમનશક્તિ દ્રવ્યમેં હૈ. ઉસમેં વર્ણન હૈ. 'વિશેષતા શિષ્યકો પ્રતિબોધ કીજિયે. તબ જ્યોં-જ્યોં શિષ્ય ગુરુકે પ્રતિબોધકા, ગુણકા સ્વરૂપ જાણી વિશેષ ભેદ હોતા જાયે તૈસે-તૈસે શિષ્યકે આનંદકી તરંગ ઊઠે' સમ્યક્‌કી દૃષ્ટિ લેના હૈ ન ?

શ્રોતા : ભેદસે તરંગ કૈસે ઊઠે ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : તરંગ ઊઠતે હૈં. ભેદસે અભેદ કો દિખાના હૈ તો અભેદ પર દૃષ્ટિ પડતી હૈ તો તરંગ ઊઠતે હૈં, ઐસા કહતે હૈં. ભેદ બતાના હૈ પરંતુ ભેદસે અભેદ બતાના હૈ. જૈસે-જૈસે ગુણ બતાતે હૈં, વૈસે-વૈસે ગુણ અભેદ દ્રવ્યકો બતાતે હૈં. ઇસલિયે પહલે કહા થા ન ? સમજે ? ઇસમેં આયા હૈ. ઇસમેં હી આયા હૈ. 'યહ પરિણમન શક્તિ દ્રવ્યતે ઊઠે હૈં, ગુણતે નહીં' સમજમેં આયા ? ક્યોં ? 'દ્રવ્યાશ્રયા નિર્ગુણા ગુણા' દ્રવ્યકે આશ્રયસે ગુણ હૈ. ગુણકે આશ્રયસે ગુણ નહીં. 'ગુણ, પર્યાયવત્ દ્રવ્યમ્' કહા. યહ ભી કહા હૈ. 'પર્યાયવત્ દ્રવ્યમ્' કહા. ગુણ નહીં કહા. પર્યાયવંત દ્રવ્ય કહા. પર્યાયવંત ગુણ નહીં કહા, આહાહા ! સમજમેં આયા ? પર્યાયવંત ગુણકો નહીં કહા, પર્યાયવંત દ્રવ્યકો કહા. ક્યોંકિ દૃષ્ટિ દ્રવ્ય પર કરાની હૈ ન ? આહાહા ! થોડા સૂક્ષ્મ હૈ. તત્ત્વજ્ઞાન બહુત સૂક્ષ્મ હૈ. બાપૂ !

અભી તો સ્થૂલતા ઐસી હો ગઈ, બસ ! વ્રત કરો, અપવાસ કરો, દાન કરો, શીલ, તપ (કરો). સવેરે આયા થા ન ? મિથ્યાદૃષ્ટિકા વ્રત, તપ, દાન, શીલ સબ બંધકા કારણ હૈ. યહાં તો કહતે હૈં કિ, વ્રત ઔર તપ હમારે નિશ્ચયકે સાધન હૈં. અબ ઇન દોનોં બાતોંકા કહાં મેલ કરના ?

શ્રોતા : લોગ સબ છોડ દેંગે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : કૌન છોડે ? ઐસે ભાવ આયે બિના રહે નહીં. જિસ સમય જો ભાવ આતા હૈ વહ તો આતા હી હૈ. દૃષ્ટિમેં ક્યા હૈ ? ઇતની બાત હૈ. દૃષ્ટિ ઉસસે ધર્મ માનતી હૈ ? યા દૃષ્ટિ રાગકો જ્ઞાતાકે રૂપમેં જાનતી હૈ ? (શુભભાવ) તો હોંગે. જ્ઞાનીકો ભી શુભકે કાલમેં અશુભસે બચનેકો ઐસા કહનેમેં આતા હૈ, ઐસા પાઠ હૈ. સમજમેં આયા ? 'અન્ય સ્થાનસે બચનેકો..' ઐસા પંચાસ્તિકાયકી ટીકામેં (આયા) હૈ. પરંતુ વહ ભી વ્યવહાર હૈ. વાસ્તવમેં તો ઉસ સમયમેં શુભ હોનેકા હૈ તો આતા હી આતા હૈ. ઉસકે ક્રમમેં શુભ આના હૈ તો આતા હી હૈ. પરંતુ અજ્ઞાની ઉસે ઉપાદેય માનતા હૈ. ધર્મી ઉસકો હેય માનતે હૈં, ઇતના ફર્ક હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! યે ૧૯ વીં શક્તિ કહી.

ઇસ શક્તિકા ભી અનંત શક્તિમેં રૂપ હૈ. પ્રત્યેક શક્તિ અપને ધ્રુવ-વ્યય-ઉત્પાદ્કો સ્પર્શતી હૈ ઔર ઉસમેં ભી અસ્તિત્વમયી પરિણામ શક્તિકા પ્રત્યેક શક્તિમેં રૂપ હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઐસી સૂક્ષ્મ બાત (હૈ). ઉસમેં તો સીધી પડિમા લે લો, દો-ચાર પડિમા, દસ પડિમા, ગ્યારહ પડિમા (લે લો). (ઇસસે) જ્યાદા હો તો (ભી) કોઈ હર્જા નહીં. ૨૫ હો તો ૨૫ લે લો. અંદર ભાન કહાં હૈ ?

એક બાર હમ કુરાવલીમેં ગયે થે. વહાં એક (વ્યક્તિકો) મિલે થે. વે કહતે થે, ફિરોજાબાદમેં સબ ઇકટ્ઠે હુએ થે તો ઉસમેં ઐસા આયા કિ, પડિમા લો, પડિમા લો. તો ઉસને કહા કિ, મૈંને પડિમા લી, લેકિન મેરે પાસ (પડિમા) આયી યા નહીં આયી, વહ માલૂમ નહીં પડતા. પ્રતિ સમેંલનમેં મુજે સાત પડિમા દી સહી, પરંતુ મેરે પાસ પડિમા આયી (ઇસકી) મુજે ખબર નહીં. અરે..! યહ માર્ગ તો વીતરાગકા હૈ, ભાઈ ! આહાહા ! પડિમા તો કિસકો (હોતી હૈ) ? જિસકો સમ્યગ્દર્શન હૈ, આત્માકે આનંદકા અનુભવ હૈ. ઉસકો જબ આનંદકી વિશેષ ધારા હોતી હૈ (તો) ઉસમેં યે પડિમાકા વિકલ્પ ઊઠતા હૈ. સમજમેં આયા ?

સમાધિશતકમેં ઐસા કહા હૈ કિ, 'ધૂપમેં ખડે રહનેસે છાંવમેં ખડા રહના અચ્છા (હૈ)'. અવ્રતમેં ખડે રહને સે વ્રતમેં (રહના) અચ્છા હૈ. ઐસા વહાં કહા. પરંતુ વ્રત કિસકો હોતા હૈ ? અજ્ઞાનીકો વ્રત હોતા હૈ ? જિસકો વ્રતકા વિકલ્પ ઊઠતા હૈ ઉસકો તો સમ્યગ્દર્શન ઉપરાંત અંદર શાંતિકી વૃદ્ધિ હુઈ (હોતી) હૈ. સમજમેં આયા ? ઉસકો (વ્રત હૈ વહ) છાયા હૈ. ઉન લોગોંને યહ લે લિયા કિ, 'દેખો ! વ્રતકો છાયા કહા હૈ ઔર અવ્રતકો (ધૂપ કહા હૈ)' પરંતુ કિસકો ? સમ્યક્દૃષ્ટિમેં અવ્રતપને રહના ઉસકે બજાય વ્રતકા વિકલ્પ (ઊઠતા હૈ), ઇસકી અંદરકી સ્થિતિમેં શાંતિકી વૃદ્ધિ હોતી હૈ. સર્વાર્થસિદ્ધિકા દેવ ચૌથે ગુણસ્થાનમેં એક ભવતારી હૈ. ઉસસે વ્રતકા જિસકો વિકલ્પ ઉત્પન્ન હુઆ, પંચમ ગુણસ્થાનમેં ઉસકી શાંતિ સર્વાર્થસિદ્ધિકે દેવ સે ભી વિશેષ હૈ, આહાહા ! ઇસ શાંતિકે સ્થલમેં–સ્થાનમેં જો પડિમાકા વિકલ્પ ઊઠતા હૈ, ઉસકો (વહાં) છાયા કહા હૈ. વાસ્તવિક છાયા તો ઐસી શાંતિ ઉત્પન્ન હુઈ હૈ, વહ છાયા હૈ. પંચમ ગુણસ્થાનકી શાંતિ ઉત્પન્ન હુઈ ન ? કિ, ચૌથે ગુણસ્થાનમેં વિકલ્પ આયા ઔર વ્રત હો ગયા ?

સમજમેં આયા ? આહાહા ! યહ ૧૯ વીં શક્તિ (પૂરી) હુઈ.

અબ ૨૦ વીં શક્તિ. “**કર્મબંધકે અભાવસે વ્યક્ત કિયે ગયે, સહજ સ્પર્શાદિશૂન્ય ઐસે આત્મપ્રદેશસ્વરૂપ અમૂર્તત્વશક્તિ.**” ક્યા કહતે હૈં ? આત્મામેં અમૂર્ત નામકી શક્તિ હૈ. કર્મ બંધનકે અભાવસે યહ અમૂર્ત શક્તિકા પરિણમન હોતા હૈ. યહાં ચૌથે ગુણસ્થાનમેં ભી જિતના કર્મકા અભાવ હુઆ, ઇતના અમૂર્ત શક્તિકા પરિણમન ભી હુઆ, આહાહા ! ક્યોંકિ અનંત શક્તિ સાથમેં હૈં ન ? તો અનંત શક્તિકા સમુદાય દ્રવ્ય હૈ ઔર જિસકો દ્રવ્યદૃષ્ટિ હુઈ તો અનંત શક્તિકા અંશ વ્યક્તપને પ્રગટ પરિણમનમેં આતા હૈ; તો અમૂર્ત શક્તિકા ભી પરિણમન ચૌથે ગુણસ્થાનમેં અમૂર્ત (અર્થાત્) રાગકે અવલંબન બિના અમૂર્તપના, અંદર શુદ્ધ પરિણમન–અમૂર્તતા અનંત શક્તિકી વ્યક્તતાકે સાથમેં અમૂર્ત શક્તિકી વ્યક્તતા–અમૂર્તપના પ્રગટ હોતા હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ઐસી વ્યાખ્યા (હૈ) !

અભ્યાસ (હોના) ચાહિયે, ભાઈ ! યહ માર્ગ તો ઐસા (હૈ). ક્યોંકિ તિર્યંચકા દૃષ્ટાંત તો (ઇસલિયે આતા હૈ કિ), તિર્યંચકો દૂસરે શલ્ય બહુત હોતે હી નહીં, તો ઉસકો ઇસ (સ્વરૂપકી) ઓરકી દૃષ્ટિ હુઈ તો સબ નિકલ ગયા. યહાં તો બહુત શલ્ય રહે હૈં, પૂર્વકે આગ્રહ (રહે હૈં) તો બહુત શલ્ય હૈ, ઇસે નિકાલનેકે લિયે અનેક પ્રકારકા સત્યકા જ્ઞાન કરના પડેગા. સમજમેં આયા ? યહ (દોનોં કે બીચ) અંતર હૈ. તિર્યંચકો તો ઐસા કોઈ શલ્ય નહીં (હૈ). એકત્વબુદ્ધિકા એક હી શલ્ય થા, આહાહા ! યહાં તો પંડિતાઈ ઔર વાંચનમેં બહુત આગે હો ગયા. ભાઈ ! તો જિતને વિરૂદ્ધ આગ્રહ હૈ ઇતની સચ્ચી સમજન કરકે વિરૂદ્ધ આગ્રહકો છોડને કે લિયે વિશેષ જ્ઞાન કરના પડે. સમજમેં આયા ? આહાહા !

યહાં કહતે હૈં કિ, “**કર્મબંધકે અભાવસે વ્યક્ત કિયે ગયે..**” ભાષા દેખો ! અમૂર્તપના પ્રગટ કિયા. પર્યાયમેં તદ્દન રાગકે સંબંધ બિના અપને પુરુષાર્થસે જિતના કર્મકા અભાવ હુઆ, ઇતની અમૂર્તતા, અનંત ગુણોંકી અમૂર્તતા વ્યક્તરૂપસે અંશમેં પ્રગટ હુઈ. સમજમેં આયા ? “**ઐસે આત્મપ્રદેશસ્વરૂપ...**” ક્યા કહા ? આત્મ પ્રદેશરૂપ ઉસમેં આત્મ પ્રદેશકા અરૂપી પરિણમન હો ગયા. આહાહા ! હૈ તો અરૂપી પરંતુ કર્મકે સંબંધસે ઉસકો રૂપી ભી કહનેમેં આતા હૈ. સમજમેં આયા ? ઔર સમકિતીકો પુણ્ય-પાપકા વિકાર હોતા હૈ ઉસકો ભી રૂપી કહા હૈ. પુદ્‌ગલકા પરિણામ કહા ન ? તો રૂપી કહા હૈ. સમજમેં આયા ? તો યહાં જિતના દ્રવ્ય સ્વભાવકી દૃષ્ટિસે અમૂર્ત શક્તિકા (પરિણમન હુઆ) ઉતના રાગકા અભાવરૂપ અમૂર્તપના – વ્યક્તરૂપસે શુદ્ધકા પરિણમન હોતા હૈ. સમજમેં આયા ?

સર્વવિશુદ્ધ અધિકારમેં ભાવાર્થમેં લિયા હૈ કિ, ચૌથે ગુણસ્થાનમેં ભી અજોગપના (અર્થાત્) જોગકે અંશ(કા) અભાવકા ભી પરિણમન હોતા હૈ. સમજમેં આયા ? અક્રિયમેં કહા હૈ. બાદમેં અક્રિય આયેગા કિ, (યહ) અક્રિયપના જો હૈ વહ જોગકે અભાવકા અક્રિયપના હૈ તો અક્રિય શક્તિ જો હૈ વહ કંપન બિનાકી અજોગ શક્તિ હૈ. ઇસ અજોગ શક્તિકે સાથ અમૂર્તપના

ભી સાથમેં હૈ, આહાહા ! તો જબ અપને દ્રવ્યસ્વભાવકા આશ્રય હુઆ તો પર્યાયમેં યહ અક્રિય શક્તિ–અજોગપનાકી શક્તિકા વ્યક્ત અંશ પ્રગટ હુઆ. ભલે પૂર્ણ (પ્રગટ) નહીં (હુઆ) હો. સમજમેં આયા ? આહાહા ! આંશિક અક્રિય વ્યક્તપને હો ગયા, આહાહા ! સમજમેં આયા ? '**સમજાય છે ?**' આહાહા ! '**કાંઈ-કાંઈ**' સમજાય છે ? '**કાંઈ**' કા અર્થ વાસ્તવિક સમજનકા પરિણમન તો અલૌકિક હૈ પરંતુ કિસ પદ્ધતિસે કહનેમેં આતા હૈ ? ઉસ પદ્ધતિકી ગંધ ભી આતી હૈ ? '**કાંઈ**' કા અર્થ યહ હૈ. સમજમેં આયા ? કિસ ખ્યાલસે, કિસ પદ્ધતિસે, ઇસકી રીત ક્યા હૈ ? જો કહનેમેં આતી હૈ ઉસકી ગંધ આતી હૈ ? કિ યહ રીત હૈ. અનુભવ હો જાયે તો વહ તો પ્રત્યક્ષ સમજન હો ગઈ. આહાહા ! પરંતુ અનુભવ પહલે ભી ક્યા સ્થિતિ હૈ ? દ્રવ્યકી, ગુણકી, પર્યાયકી સ્વતંત્રતા આદિકી (ક્યા સ્થિતિ હૈ) ? ઉસકે લક્ષમેં ઉસકો પહલે આના ચાહિયે. સમજમેં આયા ?

કર્મસે વિકાર હોતા હૈ ઔર વિકારસે દુઃખ હૈ, તો-તો કર્મસે દુઃખ હુઆ. કર્મસે વિકાર ઔર વિકારસે સંસાર તો કર્મસે સંસાર હુઆ. સંસાર તો અપની વિકારી પર્યાય હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા !

પ્રવચનસારમેં તો વહાં તક કહા હૈ – જૈન સાધુ હૈ, દિગંબર હૈ, ૨૮ મૂલગુણકા પાલન કરતા હૈ, પંચ મહાવ્રત પાલતા હૈ, તો ભી સંસારી હૈ. યહ સંસાર તત્ત્વ હૈ, ઐસે લિયા હૈ. પ્રવચનસારકી આખીરકી પાંચ ગાથા હૈ. પાંચ રત્નકી યહ ગાથા હૈ. એક ગાથામેં ઐસે લિયા હૈ. ઐસે-ઐસે પંચ મહાવ્રત પાલે, ૨૮ મૂલગુણ પાલે, હજારોં રાનીયાંકો છોડે, ફિર ભી વહ સંસારી હૈ. સંસાર તત્ત્વ હૈ. ક્યોં ? રાગ ઔર પુણ્યકો અપના માનતે હૈં, યહ સંસાર તત્ત્વ હૈ. (યહ) મોક્ષકા માર્ગ ભી નહીં ઔર મોક્ષ ભી નહીં, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

યહાં કહા, "**કર્મબંધકે અભાવસે વ્યક્ત કિયે ગયે...**" ભાષા (તો દેખો) ! કોઈ કહે કિ કર્મબંધકા અભાવ તો ૧૪ (વે ગુણસ્થાનમેં) હોતા હૈ. તો (યહાં ઐસા ક્યોં કહા) ? યહાં તો અંતરમેં દ્રવ્યદૃષ્ટિ હોકર જિતની શક્તિકી વ્યક્તતા ઉત્પન્ન હુઈ, ઉતનેમેં તો કર્મબંધકા અભાવ હી હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

"**કર્મબંધકે અભાવસે વ્યક્ત કિયે ગયે સહજ..**" દેખા ? (સહજ) સ્વભાવી. "**...સ્પર્શાદિ શૂન્ય (–સ્પર્શ, રસ, ગંધ ઔર વર્ણસે રહિત) ઐસે આત્મપ્રદેશસ્વરૂપ (અમૂર્તતત્ત્વશક્તિ)**" આત્માકે પ્રદેશ અરૂપી–અમૂર્ત શક્તિકી વ્યક્તતા હો ગઈ, આહાહા ! આનંદકી ધારા બહે, યહ અમૂર્ત સ્વભાવ હૈ, ઐસા કહતે હૈં. સમજમેં આયા ? યહ ૨૦ (વીં શક્તિ) હુઈ. અબ અપને યહાં વિશેષ લેના હૈ.

(અબ) ૨૧ (શક્તિ). "**સમસ્ત કર્મોંકે દ્વારા કિયે ગયે...**" 'કર્મોંકે દ્વારા કિયે ગયે' ઐસા શબ્દ હૈ. નિમિત્તકે આશ્રયસે હુઆ વહ કર્મોં દ્વારા કિયા ગયા, ઐસા કહનેમેં આતા હૈ. નિમિત્તકે વશસે જો હુઆ–વહ કર્મ દ્વારા હુઆ, ઐસા કહનેમેં આતા હૈ. આહાહા ! ઐસા ફર્ક પડતા

હૈ. સમજમેં આયા ? “**સમસ્ત કર્મોંકે દ્વારા...**” દેખો ! આઠોં કર્મ હૈં ન ? “**..કિયે ગયે, જ્ઞાતૃત્વમાત્રસે ભિન્ન...**” જાનને-દેખનેકે પરિણામસે (ભિન્ન હૈ). કર્મકે નિમિત્તસે–વશસે હુએ રાગાદિ, ઉસકા અકર્તા આત્માકા સ્વભાવ હૈ. સમજમેં આયા ? “**...જ્ઞાતૃત્વમાત્રસે ભિન્ન જો પરિણામ...**” જ્ઞાતૃત્વમાત્રસે ભિન્ન પરિણામ. કૌનસે (પરિણામ) ? પરિણામ લિયે હૈં. શુભ-અશુભ રાગ જ્ઞાતાપનેસે ભિન્ન પરિણામ હૈં. ઉસકો પરિણામ લિયા (હૈ). કર્મકે નિમિત્તકે વશસે જો રાગ-દ્વેષ પરિણામ સમકિતીકો ભી ઉત્પન્ન હુઆ વહ પરિણામ હૈ. કર્મકે નિમિત્તકે વશ હોકર વહ પરિણામ (હુએ) હૈં. સમજમેં આયા ? ઉસ પરિણામકા કર્તા આત્મા નહીં (હૈ). આત્મામેં અકર્તૃત્વ નામકા ગુણ હૈ, આહાહા ! રાગકો કરના ઐસી કોઈ ત્રિકાલી શક્તિ નહીં. પર્યાયમેં યોગ્યતા હૈ. રાગકા પરિણમન કરના, ઐસી પર્યાયમેં યોગ્યતા હૈ. પરંતુ ગુણમેં ઐસી કોઈ ચીજ નહીં કિ, રાગ–વિકારરૂપ પરિણમે. સબ શક્તિ નિર્મલ આનંદકંદ હૈ, આહાહા !

યહાં તો કહતે હૈં કિ, આત્મામેં અકર્તૃત્વ નામકી શક્તિ હૈ. અકર્તૃત્વ શક્તિકા કાર્ય ક્યા ? કિ જો દયા, દાન, રાગ આદિકે પરિણામ ઉત્પન્ન હોતે હૈં, ઉસકા કર્તા ન હોના, ઐસી અકર્તૃત્વ શક્તિ હૈ. (રાગ) ન કરનેકી (શક્તિ હૈ). રાગ નહીં કરના. રાગ હૈ પરંતુ કર્તૃત્વ નહીં હૈ, ઐસી એક શક્તિ હૈ. સૂક્ષ્મ હૈ, આહાહા !

વૈસે તો કહતે હૈં ન ? શ્વેતાંબરમેં અનાથીમુનિકે અધિકારમેં આતા હૈ. ઇસે (પઢકર) લોગ બહુત કહતે હૈં, ‘વૈતરણી નદીકી ભાંતિ આત્મા કર્મકો કરે ઔર આત્મા કર્મકો ભોગવે’ નદી હોતી હૈ ન ? નરકમેં વૈતરણી (નદી હૈ). (ઉસમેં) બહુત કીડે (હૈં). ઝહર જૈસે અંદર ઉષ્ણ પાની (હૈ). નરકમેં અગ્નિકી જ્વાલા જૈસે પાનીકી નદી ચલતી હૈ. પરમાધામી (નારકીકો) વહાં ડાલતે હૈં. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

યહાં રાજકુમાર હો, ૨૫-૩૦-૪૦ સાલકી ઉમ્ર હો ઔર મરકે નરકમેં જાયે, આહાહા ! (ઉસે) વૈતરણી નદીમેં (ડાલે). પહલે તો ખુદ ઉપર જન્મ લેતા હૈ ફિર નીચે ગિરતા હૈ. જૈસે ભમરીકા દર હોતા હૈ ન ? ભમરી (ભંવરા). નરકમેં જીવકો ઉત્પન્ન હોનેકે ઐસે બીલ હોતે હૈં. પહલે વહાં ઉત્પન્ન હોતે હૈં ફિર નીચે ગિરતે હૈં. સમજમેં આયા ? નીચે આતાપ, શીતકી પીડા (બહુત) હૈ. તો કહતે હૈં કિ, શ્રેણિક રાજા ક્ષાયિક સમકિતી–ચૌથે ગુણસ્થાનમેં (હૈં). (વે) વહાં ગયે હૈં લેકિન વે દુઃખકે કર્તા નહીં. આહાહા ! કહા ન ? જ્ઞાતાપનાસે ભિન્ન. જ્ઞાનીકો જાનને–દેખનેકે પરિણામ હોતે હૈં. સમ્યક્દૃષ્ટિકો–ધર્મીકો તો જ્ઞાયક સ્વરૂપકી દૃષ્ટિ હોને સે, પર્યાયમેં જાનને–દેખનેકા પરિણામ હોતા હૈ. યહ પરિણામ ઉસકા કાર્ય ઔર (ઉસ) પરિણામકે વે કર્તા (હૈં). પરંતુ ઇસ જ્ઞાતા-દૃષ્ટાકે પરિણામસે ભિન્ન રાગ આદિકે પરિણામ ઉસકા આત્મા કર્તા નહીં, આહાહા !

વ્યવહાર શ્રદ્ધાકા કર્તા આત્મા નહીં, ઐસા કહતે હૈં, આહાહા ! વ્યવહાર શ્રદ્ધા યહ રાગ હૈ. વહ પ્રશ્ન ઊઠા થા ન ? યહાં સે ઐસા કહનેમેં આયા થા કિ, ભાઈ ! દેવ, ગુરુ,

શાસ્ત્રકી શ્રદ્ધા કરે યહ મિથ્યાત્વ નહીં (બલ્કિ) રાગ હૈ. પરંતુ રાગકો ધર્મ માને તો મિથ્યાત્વ હૈ.

ખાણિયા ચર્ચામેં યે પ્રશ્ન ઊઠા હૈ. ક્યા દેવ, ગુરુ, શાસ્ત્રકી શ્રદ્ધા યહ મિથ્યાત્વ હૈ ? ઐસા પ્રશ્ન ઊઠાયા. યહાં કોઈ દેવ, ગુરુ, શાસ્ત્રકી શ્રદ્ધા કરના યહ મિથ્યાત્વ નહીં. ઇસ પર દ્રવ્યકી શ્રદ્ધા કરના યહ શુભરાગ હૈ પરંતુ રાગકો ધર્મ માનના, યે મિથ્યાત્વ હૈ. દેવ, ગુરુ, શાસ્ત્રકો માનના અલગ બાત હૈ ઔર માનનેકી પર્યાયકો ધર્મ માને, વહ અલગ ચીજ હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? દેવ, ગુરુ, શાસ્ત્રકી શ્રદ્ધા(કા) ભાવ તો હોતા હૈ (યહ) વ્યવહાર શ્રદ્ધા (હૈ). જહાં તક નિશ્ચય શ્રદ્ધા પૂર્ણ ન હો, વહાં તક વ્યવહાર શ્રદ્ધા આતી હૈ.

દ્રવ્ય સંગ્રહમેં ૪૭ વે શ્લોકમેં કહા ન ? `दुविहं पि मोक्खहेउं झाणे पाउणदि जं मुणी णियमा' અંદરમેં જ્ઞાયકભાવકા જહાં ધ્યાન લગા તો નિર્વિકલ્પ જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રકી પર્યાય પ્રગટ હુઈ કિ, યહ તો નિશ્ચય મોક્ષમાર્ગ હૈ ઔર જિતના રાગ બાકી રહા ઉસકો આરોપસે વ્યવહાર (મોક્ષ) માર્ગ કહા–(મોક્ષમાર્ગ) હૈ નહીં. હૈ નહીં ઉસકો (મોક્ષમાર્ગ) કહા, (ઇસકા) નામ વ્યવહાર (હૈ). (વ્યવહાર) હૈ સહી લેકિન કર્તા નહીં, આહાહા !

આત્મામેં શુભભાવકા કર્તાપના (હો) ઐસી કોઈ શક્તિ હી નહીં. રાગકા અકર્તાપના ઔર જ્ઞાતાપનાકા પરિણામ (હો), યહ ઉસકી શક્તિ હૈ, આહાહા ! ઐસા (સુનનેકો) કહાં (દો) ઘડીકી ફુરસદ હૈ ? એક તો સ્ત્રી, પુત્રમેં મશગુલ પડા હો, આહાહા ! ૧૦-૨૦ ઘંટે ઉસમેં જાયે. નીંદમેં, ખાને-પીનેમેં, કુટુંબ-કબીલેકો રાજી રખનેમેં (જાયે), અરેરે...! ઉસકા કાલ કહાં જાતા હૈ ? ઐસા સુનનેકો વક્ત મિલે નહીં ઉસે નિર્ણય કરનેકા સમય કબ મિલે ?

શ્રોતા : યહાં આયે તો (સમય) મિલે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : યહાં આયે તો ભી અંદરમેં નિવૃત્તિ કરે તબ (સમય) મિલે. સમજમેં આયા ? આહાહા ! દરબારકો તો બહુત કામ હોતે હૈં. બાજરા હો, જુવાર હો, ગેહું હો, તિલ ઔર શીંગ (હોતી હૈ).

શ્રોતા : ભાલકે ગેહું બહુત ઊંચે (હોતે હૈં).

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : ભાલકે ગેહું ઊંચી ધૂલકે (હોતે હૈં). વહ ધૂલ હૈ, આહાહા ! વહ પુદ્‌ગલકી પર્યાય હૈ. યહાં તો રાગકી પર્યાય ભી પુદ્‌ગલકી હૈ (ઔર) આત્માકી નહીં. આત્મા તો જ્ઞાતા-દૃષ્ટા હૈ, આહાહા !

ખાનેકી ક્રિયાકા કર્તા આત્મા નહીં, પાની પીનેકા કર્તા આત્મા નહીં. દવાઈ દે ઉસ ક્રિયાકા કર્તા આત્મા નહીં, આહાહા ! પરંતુ ઉસ સંબંધી રાગ હોતા હૈ, વહ ભી (આત્માકી) ક્રિયા નહીં.

શ્રોતા : પુસ્તક પઢનેકી ક્રિયા તો આત્માકી (હૈ યા નહીં) ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : વહ રાગ હૈ, વિકલ્પ હૈ.

શ્રોતા : (તો પુસ્તક) નહીં પઢને ના ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : સ્વભાવકે લક્ષસે આગમકા અભ્યાસ કરના, ઐસા આયા હૈ. પ્રવચનસારમેં સ્વભાવકો લક્ષમેં (રખકર અભ્યાસ કરના, ઐસા આયા હૈ). અથવા કુંદકુંદઆચાર્યને કહા કિ, અનંતા સિદ્ધોંકો પર્યાયમેં રખકર સુન ! 'वोच्छामि समयपाहुडमिणमो सुदकेवलीभणिदं, वंदित्तु सव्वसिद्धे...' તેરી પર્યાયમેં અનંત સિદ્ધોંકો (સ્થાપિત કરકે સુન), ઓહોહો !

અભી તો પહલે સુનને આયા તો કહતે હૈં કિ, અનંત સિદ્ધ જો કેવલી પરમાત્મા (હૈં) ઉનકો મૈં તેરી પર્યાયમેં સ્થાપિત કરતા હું. આહાહા ! અનંત કેવલજ્ઞાનીકી પર્યાય, અનંત કેવલીકો મૈં તેરી પર્યાયમેં સ્થાપન કરતા હું. ઉસ 'वंदित्तु' કા ઐસા અર્થ હૈ. આહાહા ! ઐસી સ્થાપના કી તો તેરી પર્યાય અલ્પજ્ઞપનેસે (ઊઠ જાયેગી). ઐસે અનંત સર્વજ્ઞકો સ્થાપન કિયે તો તેરી દૃષ્ટિ ગુલાંટ ખા જાયેગી. દ્રવ્ય પર લગ જાયેગી ઔર દ્રવ્ય પર લક્ષ કરકે તૂ સુન ! સમજમેં આયા ? ઉસકા તાત્પર્ય યહ હૈ, 'સુન' ઐસા કહા ન ? 'સુણો' – ઐસી બડી વ્યાખ્યા હૈ. ધવલમેં યહ ગાથા હૈ. 'સુણો' કી વ્યાખ્યા બહુત લંબી કી હૈ. બહુત પન્ને હૈં. 'સુનો' કી ગાથા હૈ. આહાહા ! 'સુનો' કા અર્થ તો યહ હૈ કિ, અંદરમેં તેરી ચીજ હૈ યહ તો અનંત સિદ્ધોંકી પર્યાયસે ભી અનંત ગુણ – શક્તિ (વાન) હૈ. ક્યોંકિ સિદ્ધકી એક સમયકી પર્યાય (હૈ), ઐસી તો અનંતી પર્યાયકા પીંડ તેરે પાસ હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? અનંત સિદ્ધોંકો સ્થાપન કરકે તો સમયસાર (શૂરૂ કિયા હૈ). **'वंदित्तु सव्वसिद्धे ध्रुवमचलमणोवमं गदिं पत्ते। वोच्छमि समयपाहुडमिणमो...'** મૈં સમયપ્રાભૃત કહુંગા. **'मिणमो'** (અર્થાત્) યહ પ્રત્યક્ષ શ્રુતકેવલીને કહા હુઆ–સાક્ષાત્ કેવલી ઔર શ્રુતકેવલીઓંને કહા હુઆ, યહ (સમયપ્રાભૃત) કહુંગા. તો કહુંગાકા અર્થ યહ હૈ કિ, તૂ સુન ! ઉસકા અર્થ હુઆ કિ નહીં ? આહાહા ! પરંતુ 'સુન' કિસ પ્રકારસે ? કિ અનંત સિદ્ધોંકો પર્યાયમેં સ્થાપન કરકે સુન, આહાહા ! મૈંને તો સ્થાપન કિયા હી હૈ, આચાર્ય ઐસા કહતે હૈં, આહાહા ! પરંતુ તુજે સિદ્ધ હોના હૈ ઔર સિદ્ધકી બાત તુજે સુનની હો તો પર્યાયમેં સિદ્ધકો સ્થાપન કરકે (સુન). સિદ્ધ હોનેમેં થોડા કાલ લગેગા. લેકિન સ્થાપન કર (ઔર) બાદમેં સુન ! આહાહા ! (તો) તેરા સ્વભાવ પર દૃષ્ટિકા ઘોલન જાયેગા ઔર ઉસસે તુજે સમ્યગ્દર્શન ઔર સિદ્ધપદ પ્રાપ્ત હોગા, આહાહા !

યહાં તો કહતે હૈં કિ, રાગ આદિકા પરિણામ, જ્ઞાતા-દૃષ્ટાકે પરિણામસે (ભિન્ન હૈં). પરિણામ તો લિયા હૈ. ભાષા દેખો ! ક્યા કહા ? **"જ્ઞાતૃત્વમાત્રસે ભિન્ન જો પરિણામ..."** ચાહે તો તીર્થંકર ગોત્ર બાંધનેકા ભાવ (હો, લેકિન વહ) જ્ઞાતા-દૃષ્ટાસે ભિન્ન પરિણામ હૈ. 'સોલશ કારણ ભાવના (ભાયે) તીર્થંકર પદ પાય' આતા હૈ કિ નહીં ? યે ભાવ હૈ, યહ રાગ હૈ. વહ જ્ઞાતૃ પરિણામસે ભિન્ન જાતકા હૈ. ઉસકા કર્તા આત્મા નહીં હૈ, આહાહા !

(રાગ) આતા હૈ. વહ તો કહા ન ? **"... સમસ્ત કર્મોંકે દ્વારા..."** 'કર્મોંકે દ્વારા' ઐસા શબ્દ હૈ. **".. કિયે ગયે જ્ઞાતૃત્વમાત્રસે ભિન્ન જો પરિણામ..."** 'સમસ્ત કર્મોંકે દ્વારા કિયે ગયે...'

દેખો ! આઠ કર્મોંકે દ્વારા કિયે ગયે, ઉસે વશ હોકર હુએ – ઐસા ઉસકા અર્થ હૈ. કર્મ ક્યા કરે ? 'કર્મ બિચારે કૌન ? ભૂલ મેરી અધિકાઈ' યહ સ્તુતિમેં આતા હૈ. યહાં તો ભાષા ઐસી લી હૈ. દેખો ! (લોગ) ઇસમેં તકરાર કરે.

ગોમ્મટસારમેં ઐસા પાઠ (આતા હૈ). 'જ્ઞાનાવરણીય (કર્મ) જ્ઞાનકો રોકે' ઉસમેં વ્યાખ્યા ઐસી (લી). સ્વભાવકી દૃષ્ટિવંતકો વિકાર પર્યાય વ્યાપ્ય હૈ ઔર કર્મ વ્યાપક હૈ. યહાં યહ કહા કિ, 'આઠ કર્મોંસે કિયે ગિયે' અરે ! ઐસે લિખા હુઆ આયે (તો લોગ પકડ લેતે હૈં).

શ્રોતા : (ઇસમેં) ક્યા સહી માનના ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : દોનોં સહી માનના. કિસ અપેક્ષાસે હૈ (યહ સમજના) ? કર્મકે દ્વારા નામ આત્માકે દ્વારા વિકાર નહીં હોતા હૈ, ઐસા કહતે હૈં. ક્યોંકિ આત્મા ઔર આત્માકી શક્તિ તો શુદ્ધ પવિત્ર હૈ. આહાહા ! ઉસકે આશ્રયસે પવિત્રતા ઉત્પન્ન હોતી હૈ, ઉસકે આશ્રયસે વિકાર નહીં ઉત્પન્ન હોતા. કર્મકે આશ્રયસે વિકાર ઉત્પન્ન હોતા હૈ, તો યહ શબ્દ કહા. સમજમેં આયા ?

'સમસ્ત કર્મોં' ભાષા ઐસી લી હૈ. આઠોં કર્મોંકે દ્વારા કિયે ગયે, આહાહા ! ઐસા લિખા હૈ તો ઐસા નહીં માન લેના કિ, 'કર્મસે હુઆ હૈ, કર્મસે હુઆ હૈ' વહ કર્મસે નહીં હુઆ, બાપૂ ! તેરી કમજોરીસે વિકાર પરિણામ હુઆ હૈ. સમ્યક્દૃષ્ટિકો ભી કમજોરીસે વિકારી પરિણામ (હોતા હૈ). પરંતુ જ્ઞાતા પરિણામસે ભિન્ન પરિણામકા કર્તા નહીં, ઐસી આત્મામેં અકર્તૃત્વ (નામકી) શક્તિ હૈ.

અકર્તૃત્વ શક્તિ હૈ તો યહ અકર્તૃત્વકા પરિણમન કબ હુઆ ? (કિ) દ્રવ્ય પર દૃષ્ટિ જાનેસે (હુઆ). અકર્તૃત્વકા સીધા ગુણ–ગુણપને અકર્તૃત્વરૂપસે પરિણમે, ઐસા નહીં. ક્યા કહા ? અકર્તૃત્વ ગુણ સીધા અકર્તાપને પરિણમે, ઐસા નહીં. ગુણી જો અકર્તૃત્વ આદિ શક્તિકા પીંડ દ્રવ્ય હૈ, યહ પરિણમતા (હૈ તો) અકર્તૃત્વ શક્તિકા પરિણમન, જ્ઞાતા-દૃષ્ટાપને હો ઔર રાગકા કર્તા ન હો, (ઐસા પરિણમન સહજ હોતા હૈ). થોડા ફર્કમેં (બડા) ફર્ક (પડ જાતા હૈ). દેખો ! વકાલત કી લેકિન યહ કભી સુના નહીં હોગા. ઐસા માર્ગ હૈ. આહાહા !

સંસ્કૃતમેં ઐસા હૈ '**सकलकर्मकृत ज्ञातृत्वमात्रा तिरिक्तपरिणामकरणो-परमात्मिका अकर्तृत्वशक्तिः**' ભગવાન આત્મામેં ઐસી એક અકર્તૃત્વ શક્તિ હૈ કિ, સમસ્ત કર્મોંકે નિમિત્તકે વશ જો વિકાર હુઆ, વહ જ્ઞાતૃમાત્રસે ભિન્ન હૈ. જ્ઞાતા-દૃષ્ટા–જ્ઞાયકભાવસે તો જ્ઞાતાપના હોતા હૈ. જ્ઞાતાપનાકા કાર્ય અપના (ઔર) વહાં આત્મા કર્તા. "**ઉન પરિણામોંકે કરણકે ઉપરમસ્વરૂપ..**" દેખો ! વિકારકે પરિણામસે ઉપરમ સ્વરૂપ (હૈ). "**.. (ઉન પરિણામોંકો કરનેકી નિવૃત્તસ્વરૂપ..**)" અભાવસ્વરૂપ, "**અકર્તૃત્વશક્તિ**" હૈ. વિશેષ લેંગે....

પ્રવચન નં. ૨૦

શક્તિ-૨૧, ૨૨ તા. ૩૦-૦૮-૧૯૭૭

सकलकर्मकृतज्ञातृत्वमात्रातिरिक्तपरिणामकरणोपरमात्मिका अकर्तृत्वशक्तिः ।।२१।।
सकलकर्मकृतज्ञातृत्वमात्रातिरिक्तपरिणामानुभवोपरमात्मिका अभोक्तृत्वशक्तिः ।।२२।।

સમયસાર, શક્તિકા અધિકાર ચલતા હૈ. શક્તિ અર્થાત્ ક્યા ? જો આત્મા હૈ વહ અનંત ગુણ રત્નાકર સ્વરૂપ હૈ. ગુણ કહો કિ શક્તિ કહો (એક હી બાત હૈ). આત્મા અનંત શક્તિ રત્નાકર – રત્નોંકા સમુદ્ર હૈ. સમજમેં આયા ? ઉસમેં અનંત રત્ન (અર્થાત્) શક્તિ (હૈ). દ્રવ્ય ઔર શક્તિકા ભેદ ભી છોડકર, જિસને શક્તિ ઔર શક્તિવાન ઐસા વિકલ્પ ભી જિસને છોડ દિયા ઔર શક્તિવાનકો જિસને અનુભવમેં લિયા, ઉસકા નામ સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન ઔર સ્વરૂપ આચરણ ચારિત્ર કહનેમેં આતા હૈ. સમજમેં આયા ? એક શક્તિકે વ્યક્ત પરિણમનમેં અનંત શક્તિકા વ્યક્ત પરિણમન એક સાથ ઉછલતા હૈ. યાની ઉદય હોતા હૈ. ક્યા સમજના ઇસમેં ? ઇસમેં રૂપયોંકી બાત કહીં નહીં આયી.

યહાં પ્રતાપગઢસે કોઈ આયે થે. પહલે પત્ર આયા થા કિ, હમ તીર્થંકર હૈ. ચાર ઘાતિ કર્મકા નાશ હુઆ હૈ. ચાર અઘાતિ (કર્મ) બાકી હૈ. મૈં કેવલજ્ઞાની હું. મૈં સોનગઢ આનેવાલા હું તો મેરે લિયે (કુછ) વ્યવસ્થા કરના. બાદમેં યહાં આયે. ગરીબ આદમી થા. સામને બૈઠકર કહા કિ, 'મૈં તીર્થંકર હું, સત્ય કહતા હું. ભગવાનકો જૈસે ચાર ઘાતિ કર્મકા નાશ હુઆ હૈ વૈસે મુજે (ભી) હુઆ હૈ. પરંતુ ભગવાનકો ચાર ઘાતિ કર્મ બાકી થા તો ઉનકે પાસ પૈસા નહીં થા' ઐસે આદમી ભી સામને આતે હૈં. આહાહા ! વૈસે અંદર કુછ (માલૂમ નહીં પડે). અંદર મિથ્યાત્વકા જોર (ચલતા હો). આહાહા ! પત્રમેં તો ઐસા લિખા થા. ચાર ઘાતિ (કર્મકા) નાશ કૈસે હુઆ ? યહ મૈં વહાં (આકર) કહુંગા. યહાં આકર ઇતના કહા કિ, 'ચાર ઘાતિ (કર્મકા) નાશ (હુઆ) હૈ ઔર ચાર અઘાતિ (કર્મ બાકી) હૈ. ભગવાનકો ચાર ઘાતિ (કર્મકા)

નાશ હુઆ (ઔર ઉનકે પાસ) પૈસે નહીં થે (ઔર) મેરે પાસ ભી પૈસે નહીં હૈ'. આહાહા ! ફિર ઉઠકર પૈર છુએ. હમને કહા, 'ભૈયા ! મિથ્યાદૃષ્ટિ હૈ' જગતકી દશા દેખો ન ! આહાહા ! અરે..! ક્યા કરતા હૈ આત્મા ? આહાહા ! ભગવાન ! મિથ્યાદૃષ્ટિ હો, ભાઈ ! યે દૃષ્ટિ ? અરેરે..! કપડે હો વહાં મુનિપના ભી નહીં હોતા તો કેવલજ્ઞાન હો જાય (યહ કૈસે હો સકતા હૈ ?) આહાહા ! યહ દૃષ્ટિ બહુત વિપરીત દૃષ્ટિ (હૈ). આહાહા !

યહાં તો (નિજ) પરમાત્મા અનંત શક્તિકા પીંડ રત્નાકર ! ઉસકા અનુભવ હોતે હી ઉસમેં આનંદકી દશા આતી હૈ. તબ તો અભી ચૌથા ગુણસ્થાન કહનેમેં આતા હૈ. મુનિ તો (કિસકો કહેં ?) શાસ્ત્રમેં ઐસા લિખા હૈ, '**ચરિતં ખલુ ધમ્મો**' – ચારિત્ર ધર્મ હૈ ઔર સમ્યગ્દર્શન યહ તો ચારિત્રકા મૂલ (હૈ). '**દંસણ મૂલો ધમ્મો**' ક્યા કહા ? ધર્મકા મૂલ ચારિત્ર. પરંતુ ઉસ ધર્મકા મૂલ ક્યા ? તો (કહતે હૈં) દંસણ – સમ્યગ્દર્શન ચારિત્રકા મૂલ હૈ. ચારિત્ર ધર્મ હૈ ઔર ચારિત્રકા મૂલ સમ્યગ્દર્શન હૈ. સમ્યગ્દર્શન હુએ બિના ચારિત્ર કભી હોતા નહીં હૈ.

બંધ અધિકારમેં વ્યવહારસે કારણ-કાર્ય લિયા હૈ કિ, ચારિત્રકા કારણ જો સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન યહ તો હૈ નહીં, ઉસે વ્રત, નિયમ કહાંસે આયે ? સમજમેં આયા ? સ્વરૂપકી રમણતા (રૂપ) જો ચારિત્ર – જિસમેં ચરના, આનંદમેં રમના, આનંદકા ભોજન કરના, નિરંતર જિસકા અતીન્દ્રિય આનંદકા ભોજન હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઐસા ચારિત્ર ! ઓહો ! ધન્ય અવતાર !! યહ ચારિત્ર તો સમકિતીકો ભી પૂજ્ય હૈ. સમજમેં આયા ? યહ ચારિત્ર ધર્મ હૈ તો ઉસકા મૂલ કારણ દર્શન હૈ. '**દંસણ મૂલો ધમ્મો**' ધર્મકા મૂલ દર્શન (ઔર) ચારિત્રકા મૂલ દર્શન ઔર દર્શનકા મૂલ અભેદ રત્નત્રય સ્વરૂપ ભગવાન અનંત ગુણ સ્વરૂપ આત્મા ! ઉસકી દૃષ્ટિ (ઔર) અનુભવ હોતા હૈ તો સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? સમ્યગ્દર્શનકે કાલમેં જ્ઞાન સમ્યક્ (હોતા હૈ).

એકબાર કહા થા કિ, અભવિકો જ્ઞાન હૈ પરંતુ જ્ઞાનકી પરિણતિ નહીં હૈ. સમજમેં આયા ? યહ અધ્યાત્મપંચ સંગ્રહમેં હૈ. અધ્યાત્મપંચસંગ્રહ દીપચંદજીને કિયા હૈ. દિપચંદજી પરમાત્મપુરાણમેં (કહતે હૈં) અભવિકો જ્ઞાન હૈ પરંતુ જ્ઞાનકી પરિણતિ નહીં. આહાહા ! ક્યા કહા ? જ્ઞાનકી પરિણતિ ઉસે કહેં કિ, જો જ્ઞાનસ્વરૂપી ભગવાન આત્મા ઉસકા જ્ઞાન હો (અર્થાત્) સ્વસંવેદન (હો) તબ જ્ઞાનકી પરિણતિ (કહી જાતી હૈ). વૈસે તો અભવિકો ૧૧ અંગ ઔર ૯ પૂર્વકી લબ્ધિ પ્રગટ હોતી હૈ. ફિર ભી વહ જ્ઞાન પરિણતિ નહીં. આહાહા ! ૧૧ અંગમેં એક આચારાંગકે ૧૮ હજાર પદ (હોતે હૈં) ઔર એક પદમેં ૫૧ ક્રોડ શ્લોક (હોતે હૈં) ઐસે-ઐસે ૧૮ હજાર પદકા એક આચાર (અંગ હૈ). સુયગડાંગકે ૩૬ હજાર, ઠાણાંગકે ૭૨ હજાર, ઐસે ડબલ કરતે-કરતે ૧૧ અંગ તક લે જાના. આહાહા ! ઇતના તો જિસે કંઠસ્થ જ્ઞાન થા ઔર ઇસકે અલાવા ૯ પૂર્વકા (જ્ઞાન હો). યહ (સબ) અભ્યાસ (કરનેસે) નહીં હોતા. (લેકિન) અંદરમેં ઐસી લબ્ધિ હોતી હૈ. અભવિકો ભી (ઐસી લબ્ધિ) હોતી હૈ. વિભંગ (જ્ઞાનમેં) સાત દ્વિપ

સાત સમુદ્રકો દેખે. સમજમેં આયા ? ફિર ભી વહ જ્ઞાનકી પરિણતિ નહીં. આહાહા ! વહ જ્ઞાનકી પર્યાય નહીં. આહાહા !

જ્ઞાનસ્વરૂપ ભગવાન (આત્માકો) જિસને અપની જ્ઞાન પર્યાયમેં જ્ઞેય (બનાયા), પર્યાયમેં જ્ઞાયક સ્વભાવકા જ્ઞાન હુઆ ઔર શ્રદ્ધાકી પર્યાયમેં સારા જ્ઞેય અનંત શક્તિકા રત્નાકર ભગવાન (આયા તબ ઉસે જ્ઞાનકી પરિણતિ કહનેમેં આતી હૈ). યહાં તો શક્તિકા વર્ણન હૈ. પરંતુ શક્તિ ઉપર (ભેદ ઉપર) લક્ષ કરના, ઐસે (કહનેકા આશય) નહીં હૈ. સમજમેં આયા ? શક્તિ ઔર શક્તિવાન ઐસે દો ભેદ ભી નહીં. આહાહા ! તેરા નાથ અભેદ ચિદાનંદ સ્વરૂપ નિર્વિકલ્પરૂપસે (બિરાજમાન હૈં). પ્રત્યેક શક્તિયાં ભી નિર્વિકલ્પ નામ રાગકે અભાવસ્વરૂપ બિરાજતી હૈં. ઐસે શક્તિવાનકા અંતરમેં જ્ઞેય બનાકર જ્ઞાન હો, તબ વહ જ્ઞાન પરિણતિ – પર્યાય કહનેમેં આતી હૈ. આહાહા !

યહાં કહતે હૈં કિ, વહ જ્ઞાનકી પરિણતિ જબ હુઈ તો સાથમેં અનંત શક્તિયાં ઉછલતી હૈં. પહલે શુરૂઆતમેં (યહ) આ ગયા હૈ. અનંત શક્તિકી વ્યક્તતા (હોતી હૈ). જ્ઞાનકા જ્ઞાન, આત્માકા જ્ઞાન, આત્મજ્ઞાન ઐસા લિયા હૈ ન ? ઐસે નહીં લિયા હૈ કિ શાસ્ત્રકા જ્ઞાન યા રાગકા જ્ઞાન યા નિમિત્તકા જ્ઞાન યા પર્યાયકા જ્ઞાન ઐસે શબ્દ નહીં હૈ. આત્મજ્ઞાન (લિયા હૈ). આહાહા ! સમજમેં આયા ? આત્મા એકરૂપ અખંડ આનંદકા કંદ પ્રભુ ! ઉસકા જ્ઞાન વહ આત્મજ્ઞાન કહનેમેં આતા હૈ. આહાહા ! આત્મજ્ઞાનમેં ઐસા નહીં લિયા હૈ કિ, શાસ્ત્રકા જ્ઞાન યા નિમિત્તકા જ્ઞાન ઔર પર્યાયકા જ્ઞાન યા રાગકા જ્ઞાન ઐસા નહીં લિયા. આહાહા ! ઐસી બાત હૈ, ભગવાન ! આત્મજ્ઞાન આહાહા ! શબ્દ તો દેખો ! આત્મા જો અનંત શક્તિકા ભંડાર ! એકરૂપ વસ્તુ ! ઉસકા જ્ઞાન (વહ આત્મજ્ઞાન હૈ). આહાહા ! ઉસકા જ્ઞાન કબ હોતા હૈ ? કિ પર્યાય ઉસ ઓર ઝુકનેસે (આત્મજ્ઞાન હોતા હૈ). તન્મય હોનેસે ઐસી ભાષા હૈ ન ? પરંતુ વહ ઝુકનેસે બાત હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

સ્વયંભૂરમણ સમુદ્ર તો અસંખ્ય યોજનમેં હૈ ઔર નીચે રત્ન ભરે હૈં. રેતીકી જગહ રત્ન હૈ. સ્વયંભૂરમણ સમુદ્ર આખીરકા સમુદ્ર હૈ. ઇસકે નીચે રત્ન હૈ, રેતી નહીં હૈ. આહાહા ! ઐસે યહાં 'સ્વયંભૂ' ભગવાન આત્મા ! (હૈ). (પ્રવચનસારકી) ૧૬વીં ગાથામેં સ્વયંભૂ કહા ન ? ભાઈ ! આહાહા ! ઉસકે તલમેં તો અનંતી શક્તિકા રત્ન ભરા હૈ. આહાહા ! ઐસે શક્તિવાનકી દૃષ્ટિ કરનેસે જો સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય શક્તિરૂપ થી (વહ) ઉત્પાદ્‌રૂપસે, વ્યક્તરૂપસે આયી. આહાહા ! ઉસકે સાથ અનંત શક્તિકા ઉદય / ઉછલતે નામ ઉત્પન્ન હોતા હૈ. યહ પર્યાય જો ઉછલતી હૈ વહ ક્રમસર હૈ ઔર ગુણ–શક્તિ હૈ વહ અક્રમ હૈ. ક્રમવર્તી પર્યાય ઉછલતી હૈ (ઉસ ક્રમવર્તી પર્યાય) ઔર અક્રમવર્તી (ગુણકે) સમુદાયકો આત્મા કહતે હૈં. યહાં વિકાર નહીં લેના. યહાં તો શક્તિકા વર્ણન હૈ. શક્તિ તો શુદ્ધ હૈ તો ઉસકા પરિણમન ભી શુદ્ધ હૈ. ઇસ શુદ્ધ પરિણમનમેં અનંત શક્તિયાં નિર્મલરૂપસે ક્રમસર-ક્રમવર્તી ઉત્પન્ન હોતી હૈં.

ઉસ ક્રમવર્તી (પર્યાય) ઔર અક્રમવર્તી ગુણ દોનોંકે સમુદાયકો આત્મા કહતે હૈં. આહાહા ! યહાં તો આત્મા પર્યાય સહિત લેના હૈ ન ? સમજમેં આયા ?

નિયમસારકી ૩૮વીં ગાથામેં જો આત્મા લિયા (હૈ) વહ તો પર્યાય બિનાકા ત્રિકાલી જ્ઞાયકભાવ વહ આત્મા હૈ, ભાઈ ! વહાં પર્યાય નહીં લિ. યહાં તો જો વસ્તુ હૈ, શક્તિ હૈ ઉસકી જ્ઞાનમેં પ્રતીત હુઈ તો 'હૈ' ઐસા પ્રતીતમેં આયા. ઐસા પરિણમન હુઆ તો પ્રતીતમેં આયા. ઐસા ક્રમવર્તી પર્યાયમેં અવ્યક્તકો જાનકર નિર્મલ પર્યાયકા વ્યક્તપના (હુઆ). આહાહા ! ઐસી બાતેં હૈં. અવ્યક્તકો વ્યક્ત હી જાના. આહાહા !

યહાં તો અબ દૂસરા કહના હૈ. (અનંત) શક્તિમેં એક અકર્તા નામકી શક્તિ હૈ. ૨૧વીં શક્તિ હૈ. વર્ણન તો ક્રમસે હોતા હૈ (પરંતુ) વસ્તુમેં ક્રમ નહીં હૈ. શક્તિયાં ક્રમ(સર) નહીં, પર્યાય ક્રમ(સર) હૈ. (સભી શક્તિયાં) એક સાથ હૈં. એક સમયમેં (એક સાથ) શક્તિયાં હૈં. પ્રવચનસારમેં જો ૪૭ નય લિયે હૈં વહ ભી એક સમયમેં (એક સાથ) ૪૭ નયરૂપ ધર્મ હૈ. સમજમેં આયા ? વહાં એક નયકા ધર્મ ઐસા ભી લિયા હૈ કિ, કાલસે ભી મોક્ષ હૈ ઔર અકાલસે ભી મોક્ષ હૈ. એક સમયમેં દોનોં ધર્મ હૈં, ઐસે વહાં લેના હૈ. (ઐસી) પર્યાયમેં યોગ્યતા (કી બાત હૈ). આહાહા ! સમજમેં આયા ? યહ શક્તિયાં એક સમયમેં ગુણરૂપ હૈ ઔર વહાં જો પર્યાય લી, વહ તો નિયત નામ સ્વભાવરૂપી પર્યાય ઔર અનિયત નામ વિભાવરૂપી પર્યાય, દોનોં ધર્મ એક સમયમેં હૈં.

(પ્રવચનસાર નય અધિકારમેં) વહાં તક લિયા હૈ કિ, ક્રિયાસે ભી મુક્ત હોતા હૈ ઔર જ્ઞાનસે ભી મુક્ત હોતા હૈ. આહાહા ! ક્રિયાસે મુક્ત હોતા હૈ (ઔર) જ્ઞાનસે મોક્ષ હોતા હૈ (ઉસમેં) કોઈ-કોઈ ક્રિયાસે (મુક્ત) હોતા હૈ ઔર કોઈ-કોઈ જ્ઞાનસે (મુક્ત) હોતા હૈ, ઐસા નહીં હૈ. ઉસ જીવકો ભી કોઈ બાર ક્રિયાસે હોતા હૈ ઔર કોઈ બાર જ્ઞાનસે હોતા હૈ, ઐસા ભી નહીં હૈ. ઉસી સમયમેં રાગકે અભાવરૂપી યોગ્યતા ગિનકર ક્રિયાનયસે મુક્તિ હૈ, ઐસે કહા; પરંતુ ઉસી સમયમેં જ્ઞાનસે (ભી) મુક્તિ હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ઐસી બાતેં હૈં. વહ ધર્મકા વિવક્ષા ભેદ હૈ. ધર્મ તો એક હી હૈ. એક ધર્મકા વિવક્ષા ભેદ હૈ. ક્રિયાસે મુક્તિ ઔર જ્ઞાનસે મુક્તિ, ઐસા કહનેમેં આયા. ધર્મ તો અંદરમેં એક સાથમેં હૈ. આહાહા ! ઐસી બાત ! ઐસા ભગવાનકા માર્ગ હૈ, ભાઈ !

અબ યહાં તો અપની અકર્તૃત્વશક્તિ ચલતી હૈ. ૨૦ (શક્તિ) તો ચલ ગઈ. એક સાથ ૪૭ શક્તિ હૈં. જૈસે ૪૭ નયકે ધર્મ એક સાથ હૈં (વૈસે) વહાં ધર્મ હૈ–વહ શક્તિ નહીં. સમજમેં આયા ? જ્ઞાનસે મોક્ષ હોતા હૈ વહ પર્યાયકી બાત હૈ. જ્ઞાનસે મોક્ષ હોતા હૈ (ઐસા કહા) તો જ્ઞાનકી પર્યાયકી કોઈ દૂસરી પર્યાય હૈ, ઐસા નહીં.

યહાં તો શક્તિકા વર્ણન હૈ તો શક્તિકી પર્યાયકા વર્ણન સાથમેં હૈ. આત્મા નિત્ય હૈ યહ ધર્મ હૈ. પરંતુ નિત્ય (ધર્મ)કી કોઈ પર્યાય હૈ, ઐસા નહીં. આત્મા અનિત્ય હૈ, ઐસી એક

યોગ્યતા–ધર્મ હૈ. પરંતુ અનિત્ય ધર્મકી કોઈ દૂસરી પર્યાય હૈ, ઐસા નહીં ઔર શક્તિકી તો પર્યાય – વિશેષ હૈ. સમજમેં આયા ? યહ શક્તિ હૈ ઉસકી તો પ્રત્યેક શક્તિકી વર્તમાન વ્યક્ત પર્યાય હોતી હૈ ઔર ઉન ધર્મમેં પર્યાય નહીં (હૈ). વહ તો એક અપેક્ષિત ધર્મ ગિનનેમેં આયા (હૈ).

યહાં કહતે હૈં કિ, ''**સમસ્ત કર્મોંકે દ્વારા....**'' ભાષા યહ હૈ. લોગ તકરાર કરતે હૈં કિ, દેખો ! 'સમસ્ત કર્મોંકે દ્વારા કિયે ગયે' (ઐસા સ્પષ્ટ લિખા હૈ). સ્પષ્ટ હી લિખા હૈ (લેકિન) કિસ અપેક્ષાસે (લિખા હૈ) ? કિસ નયકા વહ કથન હૈ ? કિ અપને સ્વભાવસે વિકાર ઉત્પન્ન હોનેવાલા નહીં. ક્યોંકિ કોઈ શક્તિ વિકાર ઉત્પન્ન કરે, ઐસી અનંત શક્તિમેં કોઈ શક્તિ નહીં. ઉસ કારણસે પર્યાયમેં જો વિકાર હોતા હૈ – વહ શક્તિકા કાર્ય નહીં. તબ ઉસે શક્તિકે સ્વભાવકી દૃષ્ટિ કરાનેકો કર્મકે નિમિત્તકે વશ હોકર વિકાર હુઆ (ઐસા કહતે હૈં). નિમિત્તસે (વિકાર) હુઆ, ઐસા નહીં. નિમિત્તકે વશ હોકર (વિકાર હુઆ હૈ). 'કર્મોંકે દ્વારા કિયે ગયે' ભાષા ઐસી હૈ. વહ કહા થા ન ?

પંચાસ્તિકાયસંગ્રહકી ૬૨ ગાથામેં ઐસા કહા, કોઈ બડે વિદ્વાનકે સાથ ચર્ચા હુઈ થી કિ, અપની પર્યાયમેં વિકાર (અપને) ષટ્કારક પરિણમનસે હોતા હૈ. દ્રવ્ય, ગુણસે નહીં (ઔર) પર કારકસે નહીં. ૨૦ વર્ષ પહલે બહુત બડી ચર્ચા હુઈ થી. ૧૩કી સાલમેં શીખરજીમેં યાત્રામેં નિકલે થે તબ કહા થા. સબ (બડે વિદ્વાન) બૈઠે થે. (ઉસ સમય કહા) એક સમયકી પર્યાયમેં જો મિથ્યાત્વ યા રાગ-દ્વેષ (રૂપ) વિકૃતભાવ હોતા હૈ, વહ પર્યાયમેં (અપને ષટ્કારકસે હોતા હૈ). એક સમયકી પર્યાયમેં ષટ્કારક હૈ, જો ષટ્કારક શક્તિરૂપસે દ્રવ્ય-ગુણમેં હૈ. ઉસી પર્યાયમેં ષટ્કારકરૂપસે વિકાર અપને કારણસે હોતા હૈ. પરકે કારણસે બિલકુલ નહીં. એક (બાત) યહ કહી.

સમયસાર ૭૫-૭૬-૭૭ (ગાથામેં) ઐસા કહા કિ, અપને આત્માકા સ્વભાવ ઉસકી પર્યાયમેં વ્યાપ્ય ઔર દ્રવ્ય સ્વભાવ ઉસકા વ્યાપક – ઐસા જબ ધર્મીકો દૃષ્ટિમેં આત્માકા પૂર્ણ સ્વભાવ આયા તો સ્વભાવ વ્યાપક ઔર સ્વભાવકી નિર્મલ પર્યાય વ્યાપ્ય. અબ ઉનકો જો વિકાર રહા (ઉસમેં) વિકાર વ્યાપ્ય ઔર કર્મ વ્યાપક (હૈ). વહાં ઐસે લિયા. યહાં યહ લિયા. દ્રવ્ય સ્વભાવ સિદ્ધ કરના હૈ ન ? દ્રવ્ય સ્વભાવકી દૃષ્ટિ કરાનેકો જો ચીજ નિકલ જાતી હૈ તો (વિકાર) નિમિત્તસે હુઆ હૈ, ઐસા કહનેમેં આયા. સમજમેં આયા ? વહાં ઐસા કહા કિ, કર્મ વ્યાપક ઔર વિકારી પર્યાય વ્યાપ્ય. ઔર સબેરે અપને ૬૮ કલશમેં અધિકાર વહ થા કિ, અપનેમેં અશુદ્ધ પરિણમન અપના વ્યાપ્ય હૈ ઔર આત્મા વ્યાપક હૈ. ઔર પુદ્ગલકી પર્યાય જો કર્મરૂપ હોતી હૈ, વહ કર્મ (રૂપ) હોતી હૈ, વહ વ્યાપ્ય હૈ ઔર પુદ્ગલ ઉસકા વ્યાપક હૈ. આત્મા ઉસકા વ્યાપ્ય-વ્યાપક હૈ, ઐસા નહીં હૈ. ઐસે કર્મકી પર્યાયમેં આત્મા વ્યાપ્ય-વ્યાપક હૈ, ઐસા નહીં. ઔર અપની વ્યાપ્ય-વ્યાપક (પર્યાયમેં) કર્મ વ્યાપ્ય-વ્યાપક હૈ, ઐસા નહીં. આહાહા ! સમજમેં

આયા ? કિસ અપેક્ષાસે હૈ યહ સમજના ચાહિએ. લિખા હૈ, પરંતુ કિસ નયસે, કિસ અપેક્ષાસે કૌનસી વિવક્ષા હૈ ? કિસ પ્રકારકી વિવક્ષા ચલતી હૈ ? ઉસ પર ધ્યાન રખકર ઉસકા અર્થ કરના ચાહિયે. સમજમેં આયા ?

યહાં કહતે હૈં કિ, "**સમસ્ત કર્મોંકે દ્વારા...**" સમસ્ત નામ આઠોં કર્મ. "**કર્મોંકે દ્વારા કિયે ગયે..**" ભાષા દેખો ! સ્વભાવકા વર્ણન હૈ ન ? તો વિભાવ હૈ યહ કર્મોંકે નિમિત્તકે અધીન હોકર હુઆ હૈ, તો કર્મોંકે દ્વારા હુઆ હૈ, ઐસા કહનેમેં આયા હૈ. સમજમેં આયા ? યહ તો સમજના...સમજના...સમજના... જ્ઞાન સ્વરૂપ ભગવાન હૈ તો પ્રત્યેક અપેક્ષાકા જ્ઞાન સમજના, યહ વસ્તુકા સ્વરૂપ હૈ. સમજમેં આયા ? કૌનસી અપેક્ષાસે કથન (હૈ, યહ સમજના ચાહિએ). નયકા, આગમકા, અન્ય આગમકા તાત્પર્ય ક્યા હૈ ? એક-એક ગાથામેં પાંચ અર્થ ચલતા હૈ ન ? શબ્દાર્થ, આગમાર્થ (અર્થાત્) દૂસરેકા આગમાર્થ, નયાર્થ ઔર તાત્પર્ય. એક ગાથામેં પાંચ અર્થ ચલતા હૈ. યહાં ભી કર્મોં દ્વારા કહા, યહ કૌનસી અપેક્ષાસે હૈ ? કિ નિમિત્તકી પ્રધાનતાસે વિકૃત (ભાવ) હોતા હૈ, અપને સ્વભાવકે કારણ વિકૃત હોતા નહીં. યહ સિદ્ધ કરનેકો યહ (બાત) કહી હૈ. આહાહા !

"**સમસ્ત્ કર્મોંકે દ્વારા કિયે ગયે, જ્ઞાતૃત્વમાત્રસે ભિન્ન...**" આહાહા ! ભગવાન તો જ્ઞાયકસ્વરૂપ હૈ ન, પ્રભુ ! ઔર જ્ઞાયકકા જહાં અનુભવ હુઆ તો પર્યાયમેં જ્ઞાન ઔર આનંદકી પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ. ઉસકો વિકાર ઉત્પન્ન હોતા હૈ, ઐસા હૈ નહીં. આહાહા ! એક બાત. ઔર યહ જો જ્ઞાયકમાત્ર પર્યાય હૈ વહ ક્રમવર્તી (હૈ) ઔર શક્તિ અક્રમવર્તી (હૈ). ઇન દોનોંકા પીંડ યહ આત્મા હૈ. યહાં યે લેના હૈ. સમજમેં આયા ?

"**...જ્ઞાતૃત્વમાત્રસે ભિન્ન જો પરિણામ...**" પરિણામ યાની વિકાર. જ્ઞાતૃત્વમાત્રસે ભિન્ન વિકાર – પુણ્ય-પાપ, દયા, દાન આદિ (પરિણામ). આહાહા ! વ્યાપારીકો વહી કા વહી ધંધા ઇસલિયે કોઈ નયે તર્ક યા ઐસા કુછ કરનેકા હોતા નહીં. ઇસ ભાવકા સોના હૈ, ઇસ ભાવકી ચાંદી હૈ. હરરોજ વહી જાત.

શ્રોતા : ધન રળે તો ઢગલા થાય. (ઐસા ગુજરાતીમેં કહતે હૈં).

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : ધૂલમેં ભી ધન નહીં હૈ. વહ તો પુણ્ય હો તો (મિલે). (બાકી તો) બહુત લોગ પુરુષાર્થ કરતે હૈં બેચારે. ફિર ભી પુણ્ય હો તો મિલતા હૈ. પુણ્ય બિના પૈસા મિલતા નહીં, પરંતુ પૈસા મિલે તો ભી ઉસે ક્યા મિલતા હૈ ? ઉસકે પાસ તો 'યહ મેરા હૈ' ઐસી મમતા આ જાતી હૈ. પૈસા તો પૈસામેં રહા. વહ તો જડ-પર દ્રવ્ય હૈ. આહાહા ! યે સબ પૈસેવાલે કરોડપતિ બૈઠે હૈં. ધૂલમેં ભી કરોડપતિ નહીં હૈ. જડકા પતિ ભગવાન ! આહાહા ! નિર્જરા અધિકારમેં કહા હૈ કિ, 'ભૈંસાકા પતિ પાડા હોતા હૈ' વૈસે વિકારકા પતિ જડ હોતા હૈ. વિકાર અપના માને વહ તો જડ હૈ. આહાહા ! (તો) પૈસા (અપના) માને વહ તો કહાં (દૂર) રહ ગયા.

વિકારકી પર્યાય દ્રવ્યમેં નહીં હૈ, શક્તિમેં હૈ નહીં ઔર જહાં દ્રવ્યશક્તિકા ભાન હુઆ તો પર્યાયમેં ભી વિકાર નહીં હૈ. યહ યહાં લેના હૈ. સમજમેં આયા ? "**... ઉન પરિણામોંકે કરણકે...**" ઉન વિકારી પરિણામકો કરનેમેં, પુણ્ય ઔર પાપકે વિકારી (પરિણામ) કરનેમેં, "**... ઉપરમસ્વરૂપ...**" (અર્થાત્) ભગવાન તો નિવૃત્તસ્વરૂપ હૈ. આહાહા !

સમ્યગ્દર્શન હુઆ, ચૈતન્યધર્મકા જ્ઞાન હુઆ તો કહતે હૈં કિ, (સ્વભાવ તો) વિકારી પરિણામોંસે અંત લાનેવાલા હૈ – અભાવરૂપ હૈ. ઉપરમ – નિવૃત્ત(સ્વરૂપ) હૈ. આહાહા ! ધર્મી જીવ, સમ્યક્દૃષ્ટિ જીવ, વિકારકે પરિણામસે નિવૃત્તસ્વરૂપ હૈ. આહાહા ! હૈ ? ઉપરમકી તીન વ્યાખ્યા કહી. ઉપરમ નામ નિવૃત્ત, ઉપરમ નામ અંત – વહાં વિકારકા અંત હૈ. વિકાર સહિત નહીં, વિકારકા અંત નામ દૂર હૈ – અભાવ હૈ. આહાહા !

સમ્યગ્દર્શનમેં – અનંત શક્તિકા ધરનેવાલા ભગવાન આત્મા ઉસકા જહાં આશ્રય લિયા, તબ જો વિકારકે પરિણામ હોતે હૈં, ઉસસે વહ આશ્રય લેનેવાલા સમ્યક્દૃષ્ટિ આત્મા વિકારસે નિવૃત્તસ્વરૂપ હૈ. વિકારમેં પ્રવૃત્તસ્વરૂપ કર્તા નહીં. વિકારમેં પ્રવૃત્ત સ્વરૂપ હો તો કર્તા હો જાતા. આહાહા ! સમજમેં આયા ? બહુત (સૂક્ષ્મ) માર્ગ, ભાઈ ! માર્ગ ઐસા હૈ. આહાહા ! જિસકા ફલ અનંત આનંદ ઔર અનંત શાંતિ ઔર જો પ્રગટ હો વહ અનંતકાલ રહે, ઉસકા ઉપાય ભી કુછ અલૌકિક હો ન ! આહાહા ! જિસકે કાર્યકે ફલમેં અનંત આનંદ, અનંત જ્ઞાન, અનંત વીર્ય, અનંત શક્તિકી અનંતતાકી અનંત પર્યાય પ્રગટ હો ઔર વહ સમય-સમયમેં ભિન્ન-ભિન્ન (હો) (ભલે) વહી જાત હોતી હૈ પરંતુ (વહી કી વહી) પર્યાય નહીં. ઐસા સાદિ અનંત... અનંત... સમાધિ સુખમેં (રહનેકા) ઉપાય તો અલૌકિક હો કિ ન હો ? જિસકા ફલ અલૌકિક લોકોત્તર (હૈ) ઉસકા ઉપાય ભી અલૌકિક હૈ. સમજમેં આયા ?

આત્મજ્ઞાન – આત્માકા જ્ઞાન હુઆ તો ઉસ જ્ઞાનમેં જ્ઞાતાપના-દૃષ્ટાપનાકા પરિણામ આયા. કર્મકે નિમિત્તસે ઉત્પન્ન હુઆ (ઉસે કર્મકે દ્વારા) કહા. નિમિત્ત દ્વારા યહ કથનશૈલી હૈ. કહીં ઉપાદાનસે (કહનેમેં આતા હૈ), કહીં નિમિત્ત દ્વારા (કહનેમેં આતા હૈ). સમજમેં આયા ?

(સમયસાર) ૬૮ ગાથામેં કહા ન ? જવ સે જવ હોતા હૈ. પુદ્ગલસે (હુઆ) વિકારી પરિણામ પુદ્ગલકા હૈ, વહાં ઐસે કહા. આહાહા ! યે કુંવારી કન્યા હોતી હૈ ન ? વહ જુવારા બોતી હૈ. યહ તો સબ સુના હુઆ હૈ. શાદીકે લાયક કન્યા હો વહ ઐસે બોલે 'મારા જવના જુવારા રે' ઉસમેં બાત તો યહ હૈ કિ, હમ જબ શાદી કરેંગે તબ ઇસ પ્રકારકા ફલ આયેગા ઔર વહ ટિકેગા યા નહીં ટિકેગા ? જૈસા બોયા હોગા વૈસા ફલ આયેગા. બોયા હો તો ફલ આયે તો સહી ન ? શાદીકે બાદ (પતિ) છ મહિનેમેં મર જાય ઔર દૂસરે-તીસરે દિન (ભી) મર જાય, ઉસમેં ક્યા હૈ ? 'જવના જુવારા' (ઐસા હમારે ગુજરાતીમેં) કહતે હૈં. વહ અનંતકાય (જીવ) હૈં. (વહ) ઉત્પન્ન હો ઔર કાંટે નિકલે વહ અનંતકાય હૈ.

યહાં તો કહતે હૈં કિ, ભગવાન (આત્માકો) રાગકા કર્તાપના નહીં હૈ. આહાહા ! કર્મ

દ્વારા હુએ વિકલ્પસે નિવૃત્તસ્વરૂપ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ધર્મી ઉસે કહેં, સમ્યક્દૃષ્ટિ ઉસે કહેં, આત્મજ્ઞાની ઉસે કહેં (કિ) વિકારસે નિવૃત્તસ્વરૂપ હૈ. આહાહા ! પ્રવૃત્ત સ્વરૂપ હૈ વહ તો કર્તા હુઆ, વહ મિથ્યાદૃષ્ટિ હૈ. ઐસા માર્ગ હૈ ! લોગોંકો ઠીક ન લગે ફિર વિરોધ કરે, બાપૂ ! વિરોધ કરને જૈસી ચીજ નહીં હૈ, પ્રભુ ! યહ તો ભગવાનકે શ્રીમુખસે આયી હુઈ બાત હૈ. આહાહા ! વસ્તુ ઐસી હૈ. સમજમેં આયા ?

ભગવાન આત્મા ! કોઈ તો કહતે હૈં ન ? કિ, વ્યવહારસે હોતા હૈ (ઔર) યહાં તો કહતે હૈં કિ, સમકિતી તો વ્યવહારસે નિવૃત્ત સ્વરૂપ હૈ. ક્યા કહા ? લોગોંકી યહ તકરાર હૈ ન ? યહાં તો કહના હૈ કિ, (આત્મા) પરકી ક્રિયાકા કર્તા નહીં હૈ. ક્યોંકિ કોઈ દ્રવ્ય નિકમ્મા નહીં હૈ. નિકમ્માકા અર્થ પર્યાય બિનાકા નહીં હૈ તો પરકા કાર્ય કરના વહ બાત રહી નહીં. સમજમેં આયા ? પ્રત્યેક દ્રવ્ય નિકમ્મા અર્થાત્ પર્યાયકા કાર્ય બિના નહીં હૈ.

યહાં તો દૃષ્ટિ ઔર દૃષ્ટિકે વિષયકી અપેક્ષા ચલતી હૈ. સમજમેં આયા ? પરંતુ સાથમેં જ્ઞાનકો લેના. પર્યાયમેં જીતના રાગ હોતા હૈ ઉસકા (ઉતના) પરિણમનરૂપ હૈ તો (ઉસકા) કર્તા કહનેમેં આતા હૈ. યહાં તો પ્રવૃત્તિમેં કરને લાયક હૈ, ઐસી પ્રવૃત્તિ ઉસકી નહીં. સમજમેં આયા ? રાગ કરને લાયક હૈ, હિતકર હૈ ઐસી પ્રવૃત્તિ જ્ઞાનીકો હોતી નહીં. પરંતુ પરિણમનરૂપ હૈ તો કર્તા ભી કહનેમેં આતા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? બાદમેં અભોક્તા (શક્તિ) ભી આયેગી. વહાં તો ભોક્તા હી કહા હૈ. જીતને પ્રમાણમેં મુનિકો યા સમકિતીકો રાગ હોતા હૈ (ઉતના) ઉન્હેં દુઃખકા વેદન હૈ.

શ્રેણિક રાજા ક્ષાયિક સમકિતી નર્કમેં પડા હૈ. શ્રેણિકરાજા ભવિષ્યમેં તીર્થંકર હોનેવાલે હૈં. આહાહા ! અભી નરકમેં હૈં. નરકસે નિકલકર માતાકે પેટમેં આયેંગે તબ ઇન્દ્રો આયેંગે. આહાહા ! સમજમેં આયા ? આહાહા ! (ઇન્દ્ર) માતાકો કહતે હૈં, 'માતા ! પુત્ર તમારો ધણી અમારો, તરણ તારણ જહાજ રે, માતા જતન કરીને રાખજે રે..'' દેખો ! યહ સમકિતી કહતે હૈં. સૌધર્મ ઇન્દ્ર એકાવતારી સમકિતી (હૈ). વ્યવહારસે બોલનેમેં તો ઐસા આતા હૈ કિ, 'માતા જતન કરીને રાખજે એને, તમ પુત્ર હમ આધાર રે...'' નિમિત્તકે કથન (ઐસે) ચલે. સમજમેં આયા ? ઔર (જબ) આતે હૈં તબ ઐસા (કહતે હૈં) કિ, 'હે રત્નકુંખધારિણિ ! ત્રિલોકકે તીર્થંકરકા તુમ્હારેમેં ગર્ભ હુઆ ઔર કેવલજ્ઞાન પાયેંગે તો અનેક જીવોંકા મોક્ષ હોગા' ભલે ઉપાદાન ઉસકા હૈ. સમજમેં આયા ? 'હે માતા ! જનેતા ! પહલે તુજે નમસ્કાર !' બાદમેં તીર્થંકરકો નમસ્કાર કરતે હૈં. (એક ઓર) યહ વિકલ્પ હૈ (ઔર) કહતે હૈં કિ, 'જતન કરકે રખના' (ઔર) યહાં ના કહતે હૈં. કૌનસી અપેક્ષાસે કથન હૈ ? (યહ સમજના ચાહિએ). ભક્તિકા વર્ણન હૈ (ઉસમેં) ઐસા આયે બિના રહે નહીં. ફિર ભી ઉસ વિકલ્પસે તો (સ્વરૂપ) નિવૃત્તસ્વરૂપ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

''**...કરણકે...**'' (અર્થાત્) ઉન પરિણામોંકા કરના. ઉસકે ''**...ઉપરમસ્વરૂપ..** (ઉન

પરિણામોંકો કરનેકી નિવૃત્તિ સ્વરૂપ)'' આહાહા ! ધંધા-પાનીકા તો કર્તા નહીં પરંતુ દયા, દાનકા વિકલ્પ ઉત્પન્ન હોતા હૈ ઉસકા ભી અકર્તા (અર્થાત્) નિવૃત્તસ્વરૂપ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? યહ ભાષા તો સાદી હૈ. યહ તો મૂલ તત્ત્વકી બાત હૈ. યહ તત્ત્વ સમજે બિના સબ થોથા હૈ. ચાહે જૈસે વ્રત કરે, તપ કરે, મુનિપના લે (સબ થોથા હૈ). આહાહા !

યહાં કહતે હૈં કિ, અકર્તૃત્વ સ્વભાવ ઉસકા ધર્મ હૈ. આહાહા ! એક બાત – યહ અકર્તૃત્વ સ્વભાવ રાગકે અભાવ સ્વરૂપ હૈ. (ફુટનોટમેં) નીચે આયા ન ? નિવૃત્તિ, અંત ઔર અભાવ. (સ્વભાવ) રાગકે અભાવસ્વરૂપ હૈ. વહી અનેકાંત હુઆ. ચૈતન્યકા શુદ્ધ સ્વભાવ અકર્તૃત્વ (સ્વરૂપ) હૈ. અકર્તૃત્વમેં જ્ઞાતા–દૃષ્ટાકા પરિણામ હોતા હૈ. ઉસમેં રાગકા અભાવ હૈ – યહ અનેકાંત હૈ. રાગસે ભી (ધર્મ) હોતા હૈ ઔર જ્ઞાતા-દૃષ્ટા પરિણામસે ભી ધર્મ હોતા હૈ, યહ તો ફૂદડીવાદ હૈ – અનેકાંત નહીં.

શ્રોતા : ફુદડીવાદ ક્યા હોતા હૈ ?

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : યહ ફુદડી ફિરતે હૈં ન ? ચક્કર ફિરતે હૈં ન ? (હિન્દીમેં) ફિરકણી (કહતે હૈં). યહ તો યથાર્થ સ્યાદ્વાદકા વિષય હૈ. અનેકાંત હૈ, આહાહા ! એક-એક શક્તિકે વર્ણનમેં નિર્મલ પરિણતિકા વહ કર્તા હૈ ઔર રાગસે તો નિવૃત્તસ્વરૂપ હૈ. ઉસકા અર્થ કિ ઉસસે વહ નિવૃત્ત હુઆ હી નહીં. ઉસસે વહ નિવૃત્તિ જો સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન (રૂપ પર્યાય) રાગસે હુઈ હી નહીં. ક્યોંકિ ઉસસે તો વહ નિવૃત્તસ્વરૂપ હૈ. આહાહા !

અબ યહાં તકરાર યહ લેતે હૈં કિ, 'વ્યવહાર કરતે-કરતે (વ્યવહાર) સાધન હૈ તો નિશ્ચય હોગા. પંચાસ્તિકાયમેં ભેદ સાધ્ય-સાધન કહા હૈ' ભાઈ ! વહ તો ભિન્ન સાધનકા જ્ઞાન કરવાયા હૈ. સાધન દો પ્રકારકે નહીં. સાધન તો એક હી હૈ. જૈસે મોક્ષમાર્ગ દો પ્રકારકા નહીં, મોક્ષમાર્ગકા નિરૂપણ દો પ્રકારસે હૈં. મોક્ષમાર્ગકી કથન શૈલી દો પ્રકારસે હૈં. નિશ્ચય હૈ વહાં રાગકી મંદતામેં આરોપ દેકર સમ્યગ્દર્શન આદિ કહનેમેં આતા હૈ. મોક્ષમાર્ગ દો નહીં, મોક્ષમાર્ગ તો એક હી હૈ. ઐસે સાધન દો નહીં. સાધન તો એક હી હૈ. સાધન કહો, ઉપાય કહો કિ માર્ગ કહો. (સબ એકાર્થ હૈ). સાધનકા નિરૂપણ દો પ્રકારકા હૈં. કથન દો પ્રકારકે હૈં. સમજમેં આયા ?

અકર્તૃત્વ શક્તિમેં કર્તૃત્વપનાકા – રાગકા અભાવ હૈ, વહી અનેકાંત ઔર વહી સ્યાદ્વાદ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? અકર્તૃત્વ શક્તિમેં અકારણકાર્ય શક્તિ સાથમેં હૈ. વહ પહલે આ ગઈ હૈ. અકર્તૃત્વ શક્તિકા ધરનેવાલા ભગવાન, ઉસકા જહાં અનુભવ હુઆ તબ કહતે હૈં કિ, અનુભવમેં રાગકી મંદતા કારણ ઔર અનુભવ કાર્ય, ઐસા નહીં હૈ. વૈસે અનુભવ કારણ ઔર રાગ ઉસકા કાર્ય (ઐસા ભી નહીં). (ઐસી) અંદર અકારણકાર્ય શક્તિ હૈ. સમજમેં આયા ? અકારણકાર્ય શક્તિ પહલે આ ગઈ હૈ. શુભભાવ કારણ ઔર નિશ્ચય સમ્યગ્દર્શન કાર્ય, ઐસા નહીં હૈ. વૈસે નિશ્ચય સમ્યગ્દર્શન કારણ ઔર રાગ કાર્ય (ઐસા ભી નહીં). યહી તો કહા (કિ રાગસે) નિવૃત્ત સ્વરૂપ હૈ. આહાહા !

શાસ્ત્રકા પઠન કરના (આયે નહીં), કહનેવાલેકી કૌનસી પદ્ધતિ હૈ ? ઇસકી ખબર નહીં ઔર ધર્મ હો જાય (ઐસા કૈસે હો સકતા હૈ) ? આહાહા ! સમજમેં આયા ?

શ્રોતા : શાસ્ત્રકી પદ્ધતિ શાસ્ત્રમેં હૈ, હમકો તો ધર્મ કરના હૈ.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : (ધર્મ) કરના હૈ પરંતુ પદ્ધતિ ક્યા (હૈ) યહ જાને તો કરે, નહીં જાને તો કૈસે કરેગા ? ઉસમેં લિખા હૈ કુછ ઔર અર્થ કરે કુછ તો (વહ તો) ઊંધી (વિપરીત) દૃષ્ટિ હો ગઈ. સમજમેં આયા ?

ઇસ શક્તિમેં અકારણકાર્ય શક્તિ ભી પડી હૈ ઔર યહ શક્તિ અનંત ગુણમેં હૈ. આહાહા ! જ્ઞાનકી પર્યાયકે સાથ (અનંત શક્તિ) ઉત્પન્ન હુઈ, ઉસકે સાથ અકર્તૃત્વ શક્તિકી પર્યાય ઉત્પન્ન હુઈ, તો જ્ઞાનકી હીન દશાકા કર્તા જ્ઞાન નહીં. આહાહા ! ઐસે રાગસે નિવૃત્તસ્વરૂપ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? અનંત ગુણમેં યહ અકર્તૃત્વ શક્તિ વ્યાપી હૈ. પ્રત્યેક ગુણકી પર્યાયમેં અકર્તૃત્વપના હૈ. જ્ઞાનકી પર્યાય પરસે હુઈ હૈ, શાસ્ત્ર સુનનેસે હુઈ હૈ, શાસ્ત્રસે હુઈ હૈ, દેવ-ગુરુકી ભક્તિસે જ્ઞાનકી પર્યાય હુઈ હૈ, ઐસા નહીં હૈ. ઉસમેં ઐસા કારણકાર્ય હૈ હી નહીં. આહાહા !

અકારણકાર્ય શક્તિ (સમયસાર) ૭૨ ગાથામેંસે નિકાલી હૈ. જીવત્વ શક્તિ દૂસરી ગાથાકે પહલે શબ્દમેંસે નિકાલી હૈ. ઐસે પ્રત્યેક શક્તિ નિકાલી હૈ. શાસ્ત્રમેંસે નિકાલી હૈ – ટીકામેંસે નિકાલી હૈ. અંદરમેંસે નિકાલી હૈ. આહાહા !

યહાં અકર્તૃત્વ શક્તિકે સાથ દૂસરી અભોક્તૃત્વ શક્તિ (હૈ). આહાહા ! યહાં તો કહતે હૈં કિ આહાર-પાની, દાલ, ભાત, શાક તો ભોગ સકતે નહીં, સ્ત્રીકા શરીર ભોગ સકતે નહીં પરંતુ વિકારકો ભી ભોગતા નહીં હૈ. ઐસી ઇસકી ચીજ હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! યહ શરીર, માંસ, હડ્ડી, ચમડા ઇસકા આત્મા ભોગ લે, ઐસા તો અજ્ઞાનીકો ભી નહીં. પરંતુ જ્ઞાનીકો જો ભોગકી, આસક્તિકી વૃત્તિ ઉઠતી હૈ ઉસસે વહ નિવૃત્તસ્વરૂપ હૈ. બરાબર હૈ ? સૂક્ષ્મ બાત હૈ. આહાહા ! ભોગકી ક્રિયા તો હૈ નહીં (અર્થાત્ કર સકતે નહીં) વહ તો અજ્ઞાની ભી શરીરકો ભોગ સકતા નહીં. યે ચમડા, હડ્ડી, માંસ, ખુન હૈ ઉસે ભોગે કૌન ? આત્મા અરૂપી હૈ ઔર યહ તો વર્ણ, સ્પર્શ, ગંધ, રસવાલી ચીજ હૈ ઔર દાલ, ભાત, સબ્જિ, મોસંબી, રસગુલ્લા યહ સબ તો જડ, મિટ્ટી, ધૂલ હૈ, રૂપી હૈ. રૂપીકો આત્મા ભોગે ? અજ્ઞાની રૂપી (પદાર્થકા) લક્ષ કરકે 'યહ ઠીક હૈ' ઐસા રાગ ઉત્પન્ન કરકે રાગકો ભોગતા હૈ (ઔર) માનતા હૈ કિ, 'મૈં ઇસ શરીરકો ભોગતા હું' દૃષ્ટિ વિપરીત હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? યહાં તો અબ ધર્મીકી બાત ચલતી હૈ. આહાહા ! ક્યા કહતે હૈં ? દેખો !

"**સમસ્ત કર્મોંસે કિયે ગયે, જ્ઞાતૃત્વમાત્રસે ભિન્ન પરિણામોંકે અનુભવકી (–ભોક્તૃત્વકી) ઉપરમસ્વરૂપ અભોક્તૃત્વ શક્તિ**" આહાહા ! પરકા ભોક્તા તો અજ્ઞાની ભી નહીં ઔર જ્ઞાનીકો સ્વરૂપકી દૃષ્ટિ, આત્મજ્ઞાન હુઆ (હૈ) તો વહ આત્માકા આનંદકા ભોક્તા હૈ. રાગ ભોગનેકે કાલમેં ઉસે રાગ હોતા હૈ પરંતુ રાગસે નિવૃત્ત સ્વરૂપ હી હૈ. ઉસકા ભોક્તા નહીં.

શ્રોતા : (તો ફિર) રાગકો કૌન ભોગતા હૈ ?

પૂ. ગુરુદેવશ્રી :- રાગકો રાગ ભોગતા હૈ. ભોક્તાકી પર્યાયમેં ષટ્કારક પરિણમન વિકારકા હૈ. અપની અભોક્તૃત્વ શક્તિકી પર્યાયમેં ષટ્કારકરૂપ નિર્મલ પરિણતિકે ષટ્કારક હૈં.

ફિરસે, "**સમસ્ત કર્મોંસે કિયે ગયે જ્ઞાતૃત્વમાત્રસે ભિન્ન પરિણામોંકે અનુભવ...**" રાગકા અનુભવ, દ્વેષકા અનુભવ, વિકલ્પકા અનુભવ ઉસસે ઉપરમ સ્વરૂપ હૈ. આહાહા ! ઐસા માર્ગ હૈ.

દો-તીન વર્ષ પહલે ૫૦ પંડિત લોગ ઇકટ્ઠે હુએ થે. રાત્રિકો પ્રશ્ન ચર્ચા કી થી. ઉસમેં યહ ચર્ચા રખી થી (કિ) 'કોઈ ભી પરદ્રવ્યકા કર્તા નહીં માને તો વહ દિગંબર નહીં' ઐસા ઉનકો નિશ્ચિત કરના હૈ. અરે...! ભગવાન ! ઐસા માર્ગ હૈ ન પ્રભુ ! દીપતા, શોભિત માર્ગ હૈ.

જ્ઞાનીકો રાગકી આસક્તિ હોતી હૈ. સમજમેં આયા ? (ઉસકી) રુચિ નહીં (હૈ). રાગકી રુચિ નહીં, રાગમેં સુખબુદ્ધિ નહીં. આસક્તિ હોતી હૈ પરંતુ ઉસ આસક્તિસે વે તો નિવૃત્ત સ્વરૂપ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઐસી બાતેં હૈં. આહાહા ! ઐસા માર્ગ ! જિનમાર્ગ – યહ જૈનમાર્ગ હૈ ન ? તો જૈનમેં રાગકા અભાવસ્વભાવસ્વરૂપ આત્માકા અભોક્તા ગુણ હૈ. રાગકા ભોક્તા ગુણ આત્મામેં હૈ નહીં. આહાહા ! કિતની ધીરજ ચાહિએ. અંદર દ્રવ્યસ્વભાવમેં ઘુસકર, ચૈતન જ્ઞાયકકા તલ સ્પર્શ કરકે (અનુભવ કરના, ઉસમેં કિતની ધીરજ ચાહિએ !) આહાહા !

જ્ઞાતાપનાકા પરિણામ કહા ન ? ક્યા કહા ? જ્ઞાતા, "**જ્ઞાતૃત્વમાત્રસે ભિન્ન...**" આહાહા ! જાનના-દેખના પરિણામ જો હૈ... યહાં પરિણામકી (બાત હૈ). દ્રવ્ય, ગુણ તો (વિકારસે) ભિન્ન હૈ હી પરંતુ ધર્મીકા જ્ઞાતા-દૃષ્ટાકા પરિણામ વિકારકે પરિણામસે નિવૃત્તસ્વરૂપ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? પાઠ હૈ ન ?

અરેરે...! શાસ્ત્રકા અર્થ કરનેમેં ભી અપની દૃષ્ટિ રખકર અર્થ કરે. શાસ્ત્રકો ક્યા દૃષ્ટિસે કહના (હૈ) ? દૃષ્ટિ ઉસ ઓર નહીં લે જાની હૈ ઔર અપની દૃષ્ટિકી ઓર (અપની દૃષ્ટિ રખકર) શાસ્ત્રકા અર્થ કરના (હૈ). (યહ પદ્ધતિ બરાબર નહીં હૈ).

શ્રોતા : દૃષ્ટિ થી કહાં ? દૃષ્ટિ તો આપને દી હૈ.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : "**સમસ્ત કર્મોંસે કિયે ગયે...**" યહાં ભી '**કિયે ગયે**' આયા. "**જ્ઞાતૃત્વમાત્રસે ભિન્ન પરિણામ....**" યાની વિકારીભાવ. ઉસકે "**... અનુભવકી (–ભોક્તૃત્વકી) ઉપરમ...**" (અર્થાત્) નિવૃત્તસ્વરૂપ. વિકારીભાવકે ભોક્તાપનેસે નિવૃત્તસ્વરૂપ અભોક્તૃત્વ શક્તિ હૈ. આહાહા !

ભરત (ચક્રવર્તી) જૈસે સમ્યક્દૃષ્ટિ ધર્મી જીવ, આત્મજ્ઞાની જીવકો છ ખંડકા રાજ, ૯૬ હજાર સ્ત્રી (થી). (ઉન્હેં) ભોગકી આસક્તિકે પરિણામ થે પરંતુ સ્વભાવકી દૃષ્ટિકે કારણ, જ્ઞાતા-દૃષ્ટા પરિણામકે કારણ વિકારી પરિણામસે નિવૃત્ત સ્વરૂપ, અભોક્તા આત્મા હૈ. ક્યા કહા

કિ, જૈસે અભોક્તૃત્વ શક્તિ દ્રવ્યમેં હૈ, ગુણમેં હૈ ઐસા જહાં પરિણમન હુઆ તો પર્યાયમેં અભોક્તાપના આયા. સમજમેં આયા ? અભોક્તૃત્વ શક્તિ દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાય તીનોંમેં વ્યાપતી હૈ. દ્રવ્ય, ગુણમેં તો અનાદિ હૈ પરંતુ જબ (ઉસકા) ભાન હુઆ તબ પર્યાયમેં અભોક્તાપનાકી પર્યાય આયી. જ્ઞાતા-દૃષ્ટાપનાકી (પર્યાય) કહો કિ રાગકા ભોક્તા નહીં (અર્થાત્) અભોક્તાપનાકી પર્યાય કહો (એક હી બાત હૈ). આહાહા ! ઐસા માર્ગ !

ફુરસદ મિલે નહીં (વહ) નિવૃત્તિ કબ લે ? ઔર કબ નિર્ણય કરે ? યહ ધૂલ ઔર ધમાલ ! સારા દિન પાપ...પાપ... યે કિયા, વહ કિયા... અરેરે...! બાહરકા (કુછ) કરના વહ તો ઉસકી પર્યાયમેં ભી નહીં. ઔર ઉસકે દ્રવ્ય, ગુણમેં જો અભોક્તાપના હૈ, ઉસકા સ્વીકાર હોતે હી અભોક્તાપના પર્યાયમેં આતા હૈ. ઐસા કહતે હૈં. સમજમેં આયા ? આહાહા ! દ્રવ્ય-ગુણમેં તો અભોક્તાપના ત્રિકાલ હૈ (પરંતુ) પર્યાયમેં અજ્ઞાનીને ભોક્તાપના માના હૈ. દ્રવ્યકા જહાં અનુભવ હોતા હૈ તો પર્યાયમેં ભી રાગકા ભોક્તા છૂટ જાતા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? અરે ! અનંત ગુણકી – શક્તિકી પર્યાયમેં અભોક્તૃત્વકી પર્યાય નિમિત્ત હૈ અથવા અભોક્તૃત્વકા ઉસમેં રૂપ હૈ. તો જ્ઞાનકી હીન દશાકા ઔર વિપરીત દશાકા ભોક્તા જીવ નહીં હૈ. ઐસી બાત ! આહાહા ! સમજમેં આયા ? ભાષા તો સાદી હૈ, ભાઈ ! બહુત (કઠિન) ભાષા (નહીં હૈ). સંસ્કૃત યા વ્યાકરણ ઐસા કુછ નહીં હૈ. વહ (સબ) પંડિત જાને.

યહાં તો અભોક્તા શક્તિ દ્રવ્ય, ગુણમેં તો ત્રિકાલ પડી હૈ પરંતુ ઉસકા ભાન હુઆ, જહાં સમ્યગ્દર્શન હુઆ તો અભોક્તા શક્તિકા પર્યાયમેં અભોક્તાપના આ ગયા. પર્યાયમેં અભોક્તાપના આયા તો રાગકા ભોક્તાસે વહાં નિવૃત્ત (સ્વરૂપ) હૈ. વિશેષ કહેંગે....

❀

જ્ઞાનનું વીર્ય જ્ઞાનમાં કામ કરી જ્ઞાનમાં રમે તે મારું સ્વરૂપ છે. આત્માનું લક્ષણ જ્ઞાન છે. તેને છોડી રાગાદિમાં રોકાય તો તે બંધનું લક્ષણ છે.

(પરમાગમસાર–૬૬૦)

પ્રવચન નં. ૨૧

શક્તિ-૨૩ તા. ૩૧-૦૮-૧૯૭૭

सकलकर्मोपरमप्रवृत्तात्मप्रदेशनैष्पन्द्यरूपा निष्क्रियत्वशक्तिः ।।२३ ।।

સમયસાર, શક્તિકા અધિકાર (ચલતા હૈ). આત્મ વસ્તુ ઐસી અનંત શક્તિકા, રત્નકા ભંડાર હૈ. એક-એક શક્તિમેં અનંત શક્તિ હૈ. અનંત શક્તિ સંખ્યાસે તો હૈ. આકાશકા જિતના અનંત પ્રદેશ હૈ ઉસસે અનંત ગુણી એક દ્રવ્યમેં શક્તિ હૈ. એક-એક શક્તિમેં અનંત-અનંત સામર્થ્ય હૈ ઔર એક-એક શક્તિમેં અનંત પર્યાય હૈ. યહ અનંત શક્તિયાં આત્મામેં અક્રમસે બિરાજમાન હૈં. આહાહા ! ઉસકી પ્રતીત ઔર અનુભવ હોને પર અંતરમેં દ્રવ્યસ્વભાવકા સ્વ આશ્રય કરકે જ્ઞાનકી પર્યાયમેં સારા દ્રવ્ય ઔર ગુણકા જ્ઞાન હોતા હૈ, તો પર્યાયમેં સબ ગુણકી – શક્તિકા એક અંશ વ્યક્ત હોતા હૈ. સમજમેં આયા ?

યહાં તો અપને નિષ્ક્રિય શક્તિ ચલતી હૈ. થોડા સૂક્ષ્મ હૈ. સત્તા સ્વરૂપ ભગવાન બિરાજમાન હૈ. આહાહા ! ઉસકા અસ્તિત્વ અનંત ગુણસે હૈ. આહાહા ! ગુણ ઔર પર્યાયકા (સમુદાય) આત્મા હૈ. યહાં વિકારી પર્યાય નહીં લી હૈ. શક્તિ ઔર શક્તિવાન ઐસા ભગવાન આત્મા ! ઉસકે સામાન્ય ધ્રુવ પર દૃષ્ટિ હોનેસે, ધ્રુવકો ધ્યેય બનાનેસે જિતની સંખ્યા ગુણોંકી હૈ ઇતની સંખ્યામેં શક્તિકી આંશિક વ્યક્તતા સમ્યગ્દર્શનમેં હોતી હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? યહાં અપને ભોક્તા શક્તિ હો ગઈ. અબ આજ ૨૩વીં (શક્તિ લેતે હૈં).

‘‘**સમસ્ત કર્મોંકે ઉપરમસે...**’’ ભાષા ઐસી હૈ, ‘‘**સમસ્ત કર્મોંકે ઉપરમસે...**’’ (૨૧ ઔર ૨૨ શક્તિમેં) ઐસા (કહા) થા ‘‘**સમસ્ત કર્મોંકે દ્વારા કિયે ગયે પરિણામ...**’’ અકર્તા-અભોક્તા (શક્તિમેં) ઐસા (કહા) થા. યહાં તો કહતે હૈં, ‘‘**સમસ્ત કર્મોંકે ઉપરમસે પ્રવૃત્ત આત્મપ્રદેશોંકી નિસ્પંદતાસ્વરૂપ (–અકંપતાસ્વરૂપ) નિષ્ક્રિયત્વ શક્તિ**’’ હૈ. આહાહા ! નિષ્ક્રિયત્વ શક્તિ (ઐસા કહા) તો તદ્દન અકંપપના તો અજીવમેં હોતા હૈ. પરંતુ આસ્રવ (અધિકાર ૧૭૬ ગાથાકે ભાવાર્થમેં) અર્થકા અર્થ ક્ષાયિક સમકિતીકો ઐસા કિયા હૈ. પરંતુ સમકિતીકો હી નિષ્ક્રિયત્વ શક્તિકા અંશ વ્યક્તરૂપસે હૈ. સમજમેં આયા ? ઉસમેં ઐસા લિયા હૈ કિ, ક્ષાયિક સમકિતીકો ઉસ સંબંધી

અવિરતિ, જોગકા નાશ હોતા હૈ. ઇસ સંબંધી ઇતના (કથન હૈ). વાસ્તવમેં તો સમ્યગ્દર્શનમેં સત્યસ્વરૂપ પૂર્ણાનંદ જહાં અંતરમેં પ્રતીતમેં આયા, અનુભવમેં આયા, અનુભૂતિમેં દ્રવ્યકા સ્વભાવકા અનુભવ હુઆ તો સમ્યક્દૃષ્ટિકો ભી નિષ્ક્રિયત્વ શક્તિકા એક અંશ પ્રગટ હૈ. યહાં સમસ્ત કર્મકા અભાવ લિયા હૈ.

નિશ્ચયમેં તો આત્મામેં અનંત આનંદ, અનંત જ્ઞાન, અનંત સ્વચ્છતા, પ્રભુતા (હૈ) વૈસે નિષ્ક્રિયત્વ શક્તિ ભી અનંત પડી હૈ. ઉસ સ્વભાવ સન્મુખકી પ્રતીતિ હોનેસે નિષ્ક્રિયત્વ શક્તિકા ભી અંશ ચૌથે ગુણસ્થાનસે વ્યક્ત – પ્રગટ હોતા હૈ. આહાહા !

શ્રોતા : સર્વ ગુણાંશ તે સમ્યક્ત્વ.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : સર્વ ગુણાંશ તે સમકિત – યહ (કથન) ઇસ સંબંધમેં હૈ. (ઔર) રહસ્યપૂર્ણ ચિઠ્ઠીમેં "જ્ઞાનાદિ એક દેશ વ્યક્ત" ઐસા પાઠ હૈ. સમજમેં આયા ? "જ્ઞાનાદિ એકદેશ વ્યક્ત..." ઐસા આયા હૈ. ઔર કેવલજ્ઞાનીકો જ્ઞાનાદિ સર્વદેશ વ્યક્ત હૈ. ઉસકા અર્થ ક્યા ? વહાં ઐસા નહીં કહા કિ, જ્ઞાન, દર્શન, આનંદકા હી એક અંશ વ્યક્ત હોતા હૈ. જ્ઞાનાદિ સર્વ ગુણોંકી એકદેશ વ્યક્તતા – ઉસકા નામ સમ્યગ્દર્શન હૈ. આહાહા ! શ્રીમદ્જીને સર્વગુણ કહા. (ઔર) રહસ્યપૂર્ણ ચિઠ્ઠીમેં ઐસા (કહા). સમજમેં આયા ?

(આત્મા) જ્ઞાનાદિ અનંત ગુણકા (ભંડાર હૈ). આહાહા ! ચૈતન્ય રત્નાકર ભગવાન આત્મા ! અનંત-અનંત ગુણકી ખાણ–ખજાના હૈ. ઔર એક-એક શક્તિમેં ભી અનંત તાકત ! ઔર એક-એક શક્તિમેં અનંત શક્તિકા રૂપ ! એક-એક શક્તિ અનંત ગુણમેં વ્યાપક ઔર એક-એક શક્તિકા ભાન હુઆ તબ તો એક શક્તિ દ્રવ્ય, ગુણ ઔર પર્યાયમેં વ્યાપક હો ગઈ. સમજમેં આયા ? તો નિષ્ક્રિયશક્તિ ભી પર્યાયમેં વ્યાપક હુઈ. આહાહા ! નિષ્ક્રિય અજોગપનાકા અંશ ચૌથે ગુણસ્થાનમેં પ્રગટ હુઆ. આહાહા ! અરે ! પ્રતિજીવી ગુણ જો ચાર અઘાતિ (કર્મકા) નાશ હોકર (પ્રગટ) હોતે હૈં ઉસકા ભી અંશ પ્રગટ હુઆ હૈ, ઐસા કહતે હૈં. 'જ્ઞાનાદિ સર્વ ગુણકા એક દેશ વ્યક્ત'કા અર્થ ક્યા ? સમજમેં આયા ?

મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશકમેં રહસ્યપૂર્ણ ચિઠ્ઠી હૈ ન ? શ્રીમદ્જીમેં ભી (આતા) હૈ. પરંતુ ઇસમેં (મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશકમેં) દિગંબરોંકો થોડા ખ્યાલમેં રહે. યહાં તો થોડા આગમકા આધાર દેના હૈ ન ? "**ભાઈજી, તુમને તીન દૃષ્ટાંત લિખે વ દૃષ્ટાંતમેં પ્રશ્ન લિખા, સો દૃષ્ટાંત સર્વાંગ મિલતા નહીં હૈ. દૃષ્ટાંત હૈ વહ એક પ્રયોજનકો બતલાતા હૈ.**" ક્યોંકિ જ્ઞાનાદિ ગુણ એક દેશ પ્રગટ હુઆ, ઐસા કહતે હૈં. જૈસે ચંદ્રમા એકદેશ અંશે બાહ્યમેં પ્રગટ હુઆ ઔર દૂસરા આવરણમેં હૈ, ઐસા (યહાં) નહીં હૈ. યહાં તો સર્વ અસંખ્ય પ્રદેશે અસંખ્ય ગુણ એકદેશ પ્રગટ હુઆ હૈ. (યહાં) ચંદ્રકા દૃષ્ટાંત લાગૂ નહીં પડતા. ચંદ્રકે બીજકા એક ભાગ માત્ર ઇતનેમેં હૈ ઔર બાકી દૂસરા (ભાગ) આવરણમેં હૈ. ભલે ખ્યાલમેં સારા આતા હૈ. વૈસે સમ્યગ્દર્શનમેં પૂર્ણ (સ્વરૂપ) ખ્યાલમેં આતા હૈ. પરંતુ સમ્યક્દૃષ્ટિકી વ્યક્ત (પર્યાયમેં) અનંત ગુણકા એક અંશ

પ્રગટ હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! દૃષ્ટાંતમેં જૈસે ચંદ્રકા નીચેકા ભાગ વ્યક્ત હૈ ઔર દૂસરા ભાગ સારા આવરણમેં હૈ, ઐસા દૃષ્ટાંત યહાં લાગૂ નહીં પડતા. ભલે દૃષ્ટાંત આપને લિખા પરંતુ યહ દૃષ્ટાંત યહાં લાગૂ નહીં પડતા. યહાં તો સારા અસંખ્ય પ્રદેશમેં એક અંશ વ્યક્ત પૂર્ણ (પ્રદેશમેં) એકદેશ વ્યક્ત હૈ. ચંદ્રમા તો અમુક ભાગમેં વ્યક્ત હૈ ઔર બાકી આવરણમેં હૈ. ઇસલિયે યહાં ઇસ દૃષ્ટાંતકા સિદ્ધાંત લાગૂ નહીં પડતા. સમજમેં આયા ?

ભગવાન આત્મા ! અસંખ્ય પ્રદેશમેં અનંત ગુણકે નિધાનસે (ભરા હૈ). એક-એક પ્રદેશમેં અનંત ગુણ હૈ. સર્વ (પ્રદેશમેં) વ્યાપક ઐસે અનંત ગુણ (હૈં). ચંદ્રકી ભાંતિ ઇસકા એક નીચેકા હિસ્સા વ્યક્ત હૈ, યહાં ઐસા દૃષ્ટાંત લાગૂ નહીં હોતા. યહાં તો સારે અસંખ્ય પ્રદેશમેં અનંત ગુણકા એક વ્યક્ત અંશ પ્રગટ હૈ. સમજમેં આયા ? દેખો ! ચૌથે ગુણસ્થાનવર્તી આત્મામેં જ્ઞાનાદિ ગુણ (લિયે). ઉસમેં કોઈ ગુણ બાકી નહીં રખે. પ્રતિજીવી ગુણ યા નિષ્ક્રિય ગુણ (ઐસા કુછ બાકી નહીં રખા). સબ આ ગયા. આહાહા !

ગંભીર ચૈતન્યરત્નસે ભરા ભગવાન આત્મા ઉસકા આશ્રય લેકર જહાં સમ્યગ્દર્શન પ્રગટ હુઆ (તો પર્યાયમેં અસંખ્ય પ્રદેશમેં અનંત ગુણકા એક અંશ વ્યક્ત – પ્રગટ હુઆ). "**भूदत्थमस्सिदो खलु सम्मादिट्ठी हवदि जीवो ।**" ૧૧વીં ગાથા જૈન દર્શનકા પ્રાણ (હૈ). ઐસા જૈન સંદેશમેં લિખા થા. '**भूदत्थमस्सिदो खलु**' – સારા ભૂતાર્થ, સત્યાર્થ, ત્રિકાલવર્તી ઉસકા આશ્રય કરનેસે સમ્યગ્દર્શન (હોતા હૈ). ઉસમેં અનંત શક્તિ હૈ. અનંત શક્તિરૂપ દ્રવ્યકા જહાં આશ્રય લિયા – ઉસ પર્યાયમેં અસંખ્ય પ્રદેશમેં એક અંશ વ્યક્ત પ્રગટ હૈ જૈસે ચંદ્રમા હૈ (વૈસે માત્ર) નીચેકે પ્રદેશમેં વ્યક્ત હૈ, ઐસા નહીં હૈ. આહાહા !

આસ્રવ અધિકારકી ૧૭૬ ગાથાકે ભાવાર્થમેં લિખા હૈ, "**સમ્યક્દૃષ્ટિકે મિથ્યાત્વકા ઔર અનંતાનુબંધી કષાયકા ઉદય ન હોનેસે ઉસે ઉસ પ્રકારકે ભાવાસ્રવ તો હોતે હી નહીં. ઔર મિથ્યાત્વ ઔર અનંતાનુબંધી કષાય સંબંધી બંધ ભી નહીં હોતા...**" બાદમેં કૌંસમેં લિખા હૈ. "**ક્ષાયિક સમ્યક્દૃષ્ટિકે સત્તામેંસે મિથ્યાત્વકા ક્ષય હોતે સમય હી અનંતાનુબંધી કષાયકા તથા તત્સંબંધી અવિરતિ ઔર યોગભાવકા ભી ક્ષય હો ગયા હોતા હૈ**" હૈ ? પરંતુ ઉન્હોંને ક્ષાયિક ડાલા હૈ. ઔર યહ રહસ્યપૂર્ણ ચિઠ્ઠીમેં તો સર્વ સમકિતદૃષ્ટિ કહા. સમજમેં આયા ? આહાહા !

યહાં ક્ષાયિક ક્યોં કહા ? કિ (મિથ્યાત્વકા) ક્ષય હુઆ હૈ વહ વૈસા કા વૈસા હી રહેગા. ઇસ અપેક્ષાસે ઉસે ક્ષાયિક કહા. ચૌથે ગુણસ્થાનમેં યોગકે અંશકા ભી ક્ષય હૈ. કંપનકે એક અંશકા ક્ષય હૈ. આહાહા ! નિષ્ક્રિય શક્તિ હૈ ઉસકા અકંપસ્વરૂપ સ્વભાવ હૈ. સમ્યગ્દર્શનમેં ઇસ અકંપસ્વભાવકા – શક્તિકા એક અંશ વ્યક્ત – પ્રગટ (હુઆ હૈ). અજોગપનાકી પર્યાયકા પ્રગટપના વ્યક્ત હુઆ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? અદ્ભુત ગંભીર હૈ ! આહાહા !

એક દૂસરા ન્યાય ઇસ (રહસ્યપૂર્ણ ચિઠ્ઠીમેં) આયા ન ? એક દેશ કહા ન ? ઔર પીછે ક્યા હૈ ? દેખો ! "**જ્ઞાનાદિગુણ એકદેશ પ્રગટ હુએ હૈં**" ગુણ શબ્દકા (અર્થ) પર્યાય. "**તેરહવે**

ગુણસ્થાનમેં આત્માકે જ્ઞાનાદિક ગુણ સર્વથા પ્રગટ હોતે હૈં'' અર્થાત્ સર્વદેશ પ્રગટ (હોતે હૈં). (યહાં આસ્રવ અધિકારમેં) ''**ક્ષાયિક સમ્યક્દૃષ્ટિકે સત્તામેંસે મિથ્યાત્વકા ક્ષય હોતે સમય હી અનંતાનુબંધી કષાયકા તથા તત્સંબંધી અવિરતિ....**'' – 'તત્ સંબંધી અવિરતિ' અભી હૈ તો ચૌથા (ગુણસ્થાન). પરંતુ ઉસ સંબંધી અનંતાનુબંધી આદિ કષાયભાવ થા ઉસકા અભાવ હુઆ. આહાહા ! સૂક્ષ્મ બાત હૈ, ભાઈ ! યહ તો ભગવાન સારા પૂર્ણ અનંત-અનંત ચેતન શક્તિકા રત્નાકર, અનુભવમેં જહાં આયા તો જિતની શક્તિ હૈ ઉસકા (એક અંશ પ્રગટ હો ગયા). અકંપ હો, અજોગપના હો, જ્ઞાન હો, આનંદ હો, ઈશ્વરતા – પ્રભુતા હો, સ્વચ્છતા હો, કર્તા, કર્મ, કરણ, સંપ્રદાન, અપાદાન શક્તિ હો – સબકા એક અંશ – દેશ વ્યક્ત – પ્રગટ ચૌથે ગુણસ્થાનમેં હોતા હૈ. આહાહા ! થોડા સૂક્ષ્મ હૈ. સમજમેં આયા ? જ્ઞાનચંદ્રકી બાત હૈ. આહાહા ! યહાં જો નિષ્ક્રિય શક્તિ કહતે હૈં, સમ્યગ્દર્શનમેં ઇસ (શક્તિકા) ભાન હુઆ તો પર્યાયમેં (યહ શક્તિ) પર્યાયમેં વ્યાપતી હૈ. ઇસમેં તો બહુત ગંભીરતા હૈ.

પુણ્યકે કારણ પૈસે મિલ ગયે તો વહાં કોઈ ડહાપણ કામ નહીં કરતા. ડહાપણ (માને) સમજે ? હોંશિયારી. ધૂલમેં ભી હોંશિયાર નહીં હૈ. આહાહા ! અનંત ગુણકા પિંડ પ્રભુ ઇસકા જહાં સ્વીકાર હુઆ, સત્કાર હુઆ, આશ્રય હુઆ, સન્મુખ હુઆ તો જિતની શક્તિયાં હૈં ઉસકા એક અંશ વ્યક્ત – પ્રગટ (હોતા હૈ). દ્રવ્ય, ગુણમેં તો (શક્તિ) હૈ હી. (પરંતુ) પર્યાયમેં (ભી) વ્યાપ્ત હોતી હૈ. યહ પહલે આ ગયા હૈ. પ્રત્યેક શક્તિ દ્રવ્ય, ગુણ ઔર પર્યાયમેં વ્યાપ્ત હોતી હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! જૈન દર્શન ઔર ઉસમેં દ્રવ્યાનુયોગ તત્ત્વ બહુત સૂક્ષ્મ હૈ. ભગવાનકા યશ ઐસા હૈ કિ અનંત ગુણકા પાલન કરે. આહાહા ! ક્યા કહતે હૈં ?

નિષ્ક્રિયતા પ્રગટ હો ગઈ ? હાં, ચૌથે ગુણસ્થાનમેં આંશિક નિષ્ક્રિયતા પ્રગટ હો ગઈ. આહાહા ! ભાઈ ! યહાં તો જિતને ગુણ હૈં (ઉસમેં) પ્રતિજીવી ગુણ ભી ગુણ હૈ કિ નહીં ? તો સત્ય સ્વરૂપ ભગવાન જો અનંત ગુણકા પિંડ ઉસકી સત્ય, પૂર્ણ સત્કી સત્ પ્રતીતિ, સત્ દર્શન – સત્કા દર્શન, સત્કી પ્રતીતિ, સત્કા દેખના ઐસી પ્રતીતિ જહાં આત્મામેં હુઈ, તો જિતની શક્તિયાં હૈં ઉસકા એક અંશ પર્યાયમેં વ્યાપ્ત હોતા હૈ. આહાહા ! યહ દ્રવ્ય, ગુણ પર્યાયકી વ્યાખ્યા. કોઈ કહતા થા કિ, (લોગ) દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાયકી વ્યાખ્યા હી નહીં સમજતે. કિતને લોગોંકો (તો) દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાયકી ખબર નહીં. આહાહા !

શ્રોતા : દ્રવ્ય યાની પૈસા.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : વહ યહાં કહા થા. યહાં લિખા હૈ ન ? 'દ્રવ્યદૃષ્ટિ તે સમ્યક્દૃષ્ટિ' – તો એક શ્વેતાંબર આયે. ઉન્હોંને દેખા ઓહોહો ! યહાં પૈસેવાલે બહુત આતે હૈં. દ્રવ્યદૃષ્ટિ તે સમ્યક્દૃષ્ટિ ? જિસકે પાસ બહુત દ્રવ્ય (પૈસા) હૈ વહ સમ્યક્દૃષ્ટિ ? ઐસા પ્રશ્ન કિયા. આહાહા ! અરેરે...! ૫૦-૫૦, ૬૦-૬૦ વર્ષસે જૈનમેં જન્મ લિયા (ઉસે) કુછ ખબર નહીં. બાપૂ ! યહાં દ્રવ્ય – પૈસાકી બાત કહાં હૈ ? યહાં તો પૈસા ધૂલમેં કહકર તિરસ્કાર હો જાતા હૈ. વહ

અજીવમેં જાતા હૈ ઔર પૈસાકા સ્વામી હો તો વહ જડ હૈ. 'ભૈંસકા સ્વામી પાડા' હોતા હૈ. (ઐસી ગુજરાતીમેં કહાવત હૈ). ઐસા અજીવકા સ્વામી (બનકર) 'યહ મેરા હૈ' (ઐસા માનનેવાલા) તો જડ હૈ. વહ ચૈતન્ય નહીં. આહાહા !

નિર્જરા અધિકારમેં ટીકામેં (ઐસા આયા હૈ કિ) મૈં અગર રાગકા સ્વામી હોઉં તો મૈં અજીવ હો જાઉં. અપને શુદ્ધ સ્વરૂપકી પ્રતીતિ અનુભવમેં હુઈ તો સમ્યક્દૃષ્ટિ કહતે હૈં કિ, મૈં રાગ હું, ઐસા માનું તો મૈં અજીવ – જડ હો જાઉં. આહાહા ! લોગ વ્યવહાર રત્નત્રયસે નિશ્ચય હોગા, ઐસા માનતે હૈં. જડસે ચૈતન્યકા વિકાસ હોતા હૈ. બહુત વિપરીત (માન્યતા). આહાહા ! ઉસ વિપરીતતાકા ઢંઢેરા પિટે. (સોનગઢકી બાત) એકાંત હૈ.... એકાંત હૈ.

યહાં તો કહતે હૈં એકાંત હી હૈ. ઠીક કહતે હૈં. વહ એકાંત કહતે હૈં (પરંતુ ઉસે એકાંત સ્વરૂપકી) દૃષ્ટિ નહીં. એક અપને સ્વરૂપકી એકાગ્રતામેં એકાંત હૈ. એકાંતમેં આનંદ આતા હૈ. શાંતિ આતી હૈ. અનંત ગુણ – શક્તિ આંશિક વ્યક્ત હોતી હૈ. આહાહા ! આનંદ ગુણકા ભી અંશ આયા, વીર્ય ગુણકા ભી અંશ (આયા). વીર્ય ગુણ (કા કાર્ય) ક્યા ? સ્વરૂપકી રચના કરે યહ વીર્ય. શુભભાવકી રચના કરે યહ વીર્ય નહીં. (ઉસે વીર્ય કહા નહીં). આહાહા ! ઔર અપની પર્યાયમેં પ્રભુતાકા ગુણ ભી (પ્રગટ હોતા હૈ). (પર્યાયમેં) પ્રભુતા આતી હૈ. શક્તિકે ધરનેવાલેકી દૃષ્ટિ હોનેસે, પ્રભુતા શક્તિકે કારણ પર્યાયમેં પ્રભુતાકા પરિણમન હોતા હૈ. દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાયમેં પ્રભુતા વ્યાપતી હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? માર્ગ તો સૂક્ષ્મ હૈ, બાપૂ ! બહુત સૂક્ષ્મ (હૈ). ક્યા હો સકતા હૈ ? આહાહા !

બાહરકે સાથ ક્યા સંબંધ હૈ ? શુભ ભાવ ભી દુઃખદાયક હૈ. ભાઈ ! તુજે ખબર નહીં. તેરા સ્વભાવ તો આનંદ હૈ ન ! તો આનંદકી પર્યાય હોની ચાહિયે. ઉસકે બદલે શુભભાવમેં તૂ રુક ગયા, દુઃખમેં રુક ગયા તો દુઃખકે અભાવ સ્વરૂપ આનંદ સ્વરૂપકે સમીપ ગયા નહીં ઔર દુઃખકે સમીપ રહા. આહાહા ! જિસકા સંગ કરના નહીં ઉસકે સંગમેં પડા. શુભભાવ દુઃખ હૈ ઉસકા સંગ કરના નહીં ઔર ભગવાન આનંદ સ્વરૂપ, અસંગ સ્વરૂપકા સંગ કરના હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? અસંગકા સંગ કિયા નહીં ઔર રાગકા સંગ કિયા તો વહ તો દુઃખ લિયા. દુઃખકો અપને પર લે લિયા, દુઃખકો ભોગા. આહાહા ! આદમીકો કઠિન લગે. શુભજોગ સાધન હૈ, (ઐસે) ચિલ્લાતે હૈં ન ? (કોઈ વિદ્વાન ઐસા કહતે હૈં). 'શુભ જોગ મોક્ષકા માર્ગ હૈ, જો શુભકો હેય માને વહ મિથ્યાદૃષ્ટિ હૈ' અરેરેરે...! પ્રભુ ! યે ક્યા સિખા ? બાપૂ ! તુજે દુનિયા માનેગી પરંતુ વસ્તુ સ્થિતિમેં વિરોધ હોગા, ભાઈ ! આહાહા !

યહાં કહતે હૈં, "**સમસ્ત કર્મોંકે ઉપરમસે...**" ૨૧, ૨૨ શક્તિમેં ક્યા આયા થા ? "**સમસ્ત કર્મોંકે દ્વારા કિયે ગયે...**" અકર્તૃત્વ - અભોક્તૃત્વમેં આયા થા ન ? સમસ્ત કર્મોંકે દ્વારા કિયે ગયે વિકાર આદિ (પરિણામકે નિવૃત્તસ્વરૂપ અકર્તૃત્વ શક્તિ હૈ). અકંપ શક્તિકી વિકૃત અવસ્થા કર્મકે દ્વારા હુઈ હૈ. સમજમેં આયા ? ભગવાનકા નિષ્ક્રિય અકંપ સ્વભાવ હૈ. ઉસકી પર્યાયમેં

કર્મકે દ્વારા કંપન હોતા હૈ, ઐસા આયા ન ? ભાઈ ! આહાહા ! (યહાં) સમસ્ત કર્મોંકે ઉપરમસે – (ઐસા લિયા હૈ). (ઔર) પહલે તો ઐસા કહા થા, કર્મ દ્વારા હુએ વિકારકે ઉપરમસે અકર્તા ઔર અભોક્તા હૈ. અબ યહાં તો કર્મકા અભાવ (લિયા હૈ). આહાહા ! સમજમેં આયા ? ટીકા તો ટીકા હૈ !! શક્તિકા ભંડાર ભરા હૈ. આહા ! ચૈતનરત્ન હૈ. ચૈતન રત્નાકર હૈ.

યહાં કહતે હૈં, પ્રભુ ! તુમ સમ્યક્દૃષ્ટિકો ભી ઐસા બતાતે હો ? સર્વ શક્તિ નિષ્કંપ હૈ – અકંપ હૈ, ઉસમેં ભી અકંપકા રૂપ સર્વ ગુણોંમેં હૈ. સર્વ ગુણોંમેં પર્યાયમેં નિર્મલતા હોતી હૈ વહાં કંપપના હૈ હી નહીં. કંપપના નહીં વહી વસ્તુકી પર્યાય હૈ. કંપપના હૈ ઉસકા યહાં અભાવ બતાયા હૈ. ક્યા કહા સમજમેં આયા ? સ્વરૂપકી અનંત શક્તિમેં નિષ્ક્રિય – નિષ્કંપ શક્તિ હૈ. નિષ્ક્રિય શક્તિકે પરિણમનમેં – પર્યાયમેં નિષ્ક્રિયતા આયી, યહ દ્રવ્યકી પર્યાય (હૈ). ઔર કર્મકે નિમિત્તસે જિતના કંપન હૈ ઉસકા નિષ્ક્રિય પર્યાયમેં અભાવ હૈ. વ્યવહારકા અભાવ હૈ, યહ અનેકાંત ઔર સ્યાદ્વાદ હૈ. સમજમેં આયા ? યહ તો ગંભીર હૈ. એક-એક શક્તિકા વર્ણન ઓહોહો !

ભાઈ ! દિપચંદજીને (શક્તિકા વર્ણન) બહુત કિયા હૈ. સવૈયામેં – પરમાત્મપુરાણમેં ભી હૈ. થોડા સમયસાર નાટકમેં ભી હૈ. પરંતુ ઇન્હોંને જો કિયા હૈ ઐસા વિસ્તાર કહીં હૈ નહીં. બહુત વિસ્તાર (કિયા હૈ). ઓહોહો ! એક-એક પર્યાયમેં અનંત નટ, અનંત થટ, અનંત રૂપ, અનંત ભાવ ઐસે-ઐસે કિતને હી બોલ લિયે હૈં. એક-એક પર્યાયમેં હાં !

યહાં કહતે હૈં કિ, "**સમસ્ત કર્મોંકે ઉપરમસે...**" (અકર્તૃત્વ – અભોક્તૃત્વમેં) પરિણામકે ઉપરમસે, ઐસા કહા. અકર્તૃત્વ ઔર અભોક્તૃત્વમેં કર્મ દ્વારા જો વિકાર પરિણામ હુઆ ઉસકે ઉપરમસે અકર્તૃત્વ – અભોક્તૃત્વ થા. ઉસસે નિવૃત્ત હોકર અકર્તા ઔર અભોક્તા કહા. યહાં સર્વ કર્મસે નિવૃત્ત હૈ. આહાહા ! ક્યોંકિ કર્મ તો તેરેમેં અભાવરૂપ હૈ ઔર યહ શક્તિકા પરિણમન તો ભાવરૂપ હૈ. આહાહા ! સૂક્ષ્મ માર્ગ, ભાઈ ! લોગોંકો ઇસકા અભ્યાસ નહિ ઔર યહ સબ (સંસારમેં) રખડનેકા અભ્યાસ (કરતે હૈં). સારા દિન યે કિયા ઔર વો કિયા.

યહાં કહતે હૈં, "**સમસ્ત કર્મોંકે ઉપરમસે...**" આહાહા ! સભી કર્મોંકા ઉપરમ ? (તો કહતે હૈં) કર્મોંકા અભાવ હૈ તો ઉપરમ હી હૈ. દ્રવ્ય જો ભગવાન આત્મા ! ઉસકા દ્રવ્ય, ઉસકા ગુણ ઔર ઉસકી પર્યાય – સમસ્ત કર્મકે ઉપરમસે બાત હૈ. કર્મકે સંબંધસે (બાત) નહીં હૈ. આહાહા ! યહ શક્તિ સૂક્ષ્મ હૈ. અકંપપના ચૌથે ગુણસ્થાનસે સિદ્ધ કરના (ગજબ બાત હૈ !). આહાહા ! ભાઈ ! યહ તો સર્વજ્ઞ પરમેશ્વરકી જ્ઞાનધારા હૈ. ઇસકી દિવ્યધ્વનિ – પ્રવચન અમૃતધારા, ઉસે સમજનેમેં તો બહુત પ્રયત્ન ચાહિએ. સમજમેં આયા ? એક M.A. ઔર L.L.B. કે લિયે (કિતને વર્ષ અભ્યાસ કરતે હૈં ?).

છોટી ઉમ્રમેં એક મેરા મિત્ર થા. હમ પાલેજ ૧૩ વર્ષકી ઉમ્રમેં ગયે. બાદમેં બહુત સાલકે બાદ ભાવનગર આયે. તબ વહ મિલા થા. હમે દેખકર કહા, 'અરે ! આપ યહાં કહાંસે ?'

(મૈંને) કહા, 'પાલેજસે આયા હું.' (ઔર પૂછા) કિતને સાલસે પઢતે હો ? (ઉસને કહા), '૨૨ સાલસે પઢતા હું' મૈંને તો સાત કક્ષા પઢકર છોડ દિયા થા. સાતવીં કક્ષાકી પરીક્ષાકી નહીં દી થી. પરીક્ષામેં છઠ્ઠી કક્ષાકી પરીક્ષા દી થી. સાતવીં છોડકર પાલેજ ગયે થે. (તબ) પઢાઈ છોડ દી. એક છ મહિના તો યહ અભ્યાસ કર ! અમૃતચંદ્રાચાર્ય (કહતે હૈં), એક છ માસ તો અભ્યાસ કર, પ્રભુ ! 'લાગી લગન હમારી, લગન લગા દે પરમાત્મામેં' આહાહા ! તુમ હી પરમાત્મા હો ! દૂસરે પરમાત્માકી લગની તો રાગ હૈ. આહાહા !

નિષ્ક્રિય (શક્તિકી) બાત (ચલતી હૈ). આહાહા ! ચૌથે ગુણસ્થાનમેં નિષ્ક્રિય શક્તિકી વ્યક્તતા – પ્રગટતા પર્યાયમેં પ્રગટી હૈ. આહાહા ! જો ચૌદહવે ગુણસ્થાનમેં અજોગપના પ્રગટ હોગા ઉસકા એક અંશ ચૌથે (ગુણસ્થાનમેં) પ્રગટ હો ગયા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? દૂસરા એક ન્યાય આયા હૈ ન ? શુભભાવ હૈ ઉસમેં શુદ્ધતાકા અંશ જો ન હો તો જ્ઞાન બઢકે કેવલજ્ઞાન હોતા હૈ (ઐસે હી) શુભ બઢકર યથાખ્યાત ચારિત્ર હોતા હૈ ? ક્યા કહા સમજે ? મતિ-શ્રુતજ્ઞાનકી પર્યાય વ્યક્ત હુઈ વહ તો જ્ઞાનકી ધારા બઢકર કેવલજ્ઞાનમેં જાતી હૈ. પરંતુ શુભભાવમેં જો શુદ્ધતાકા અંશ ન હો તો, (ક્યા) શુભભાવ બઢકર યથાખ્યાત ચારિત્ર હોતા હૈ ? તો શુભભાવમેં ભી શુદ્ધકા અંશ હૈ, યહ બઢકર યથાખ્યાત ચારિત્ર હોતા હૈ. મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશકમેં ઉપાદાન-નિમિત્તકી ચિઠ્ઠીમેં લિયા હૈ, આહાહા ! ક્યા કહા ? કિ, આત્મામેં શુભ જોગકે કાલમેં ભી સ્થિરતાકા – શુદ્ધતાકા જો અંશ ન હો તો વહ અંશ બઢકર યથાખ્યાત (ચારિત્ર) કહાંસે હોગા ? શુભ જોગ બઢકર યથાખ્યાત ચારિત્ર હોગા ? ઔર જ્ઞાન બઢા હૈ તો ક્યા ચારિત્રકી શુદ્ધિ બઢ જાયેગી ? એક ગુણકી પર્યાય (બઢતી હૈ ઉસમેં) દૂસરે ગુણકી પર્યાય બઢતી હૈ, ઐસા હોતા હી નહીં હૈ, ઐસા કહતે હૈં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? વહાં સિદ્ધ કિયા હૈ, શુભ જોગ વર્તે (છે, તે સમયે) શુદ્ધકા અંશ હૈ. પરંતુ શુદ્ધ અંશકા કિસકો લાભ હોગા ? (કિ જિસે) ગ્રંથિભેદ હુઆ હૈ, ઉસકો (લાભ હોગા). જિસકો રાગકી એકતા તૂટ ગઈ હૈ, ઉસકા વહ શુદ્ધ અંશ બઢકર યથાખ્યાત (ચારિત્ર) હોગા. જ્ઞાનકી શુદ્ધિ જ્ઞાનકો બઢાતી હૈ. જ્ઞાનકી શુદ્ધિ બઢ ગઈ ઇસલિયે ચારિત્રકી શુદ્ધિ બઢ જાય (ઐસા નહીં હૈ). એક ગુણકી શુદ્ધિમેં દૂસરે ગુણકી (શુદ્ધિ બઢે) ઐસા નહીં હૈ. આહાહા ! મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશકમેં પીછે હૈ. આહાહા !

બનારસીદાસને પરમાર્થ વચનિકામેં કહા હૈ કિ, મૈં યથાર્થ સુમતિ પ્રમાણ કેવલજ્ઞાન અનુસાર યહ કહતા હું. આયા હૈ ? આહાહા ! પ્રભુ ! તુમ ચૌથે ગુણસ્થાનવર્તી સમ્યક્દૃષ્ટિ (હો ફિર ભી) કેવલજ્ઞાન અનુસાર તુમ યહ ચિઠ્ઠી કહતે હો, તો ઇતના જોર !! સમજમેં આયા ? "**વચનાતીત, ઇન્દ્રિયાતીત, જ્ઞાનાતીત**" (યહાં) જ્ઞાનાતીત કહા. (ઇસકા મતલબ) વિકલ્પવાલા જ્ઞાન. "**ઇસલિયે યહ વિચાર બહુત ક્યા લિખેં ? જો જ્ઞાતા હોગા વહ થોડા હી લિખા બહુત કરકે સમજેગા**" થોડા લિખા બહુત કરકે જાનના. "**જો અજ્ઞાની હોગા વહ યહ ચિઠ્ઠી સુનેગા**

સહી પરંતુ સમજેગા નહીં. યહ વચનિકા જ્યોં કી ત્યોં સુમતિપ્રમાણ કેવલી વચનાનુસારી હૈ.'' યહ વચનિકા યથાયોગ્ય મેરી યોગ્યતા પ્રમાણ, સુમતિ પ્રમાણ (લિખી હૈ). પરંતુ કેવલી ભગવાનકે અનુસાર હૈ. ''**જો ઇસે સુનેગા, સમજેગા, શ્રદ્ધેગા ઉસે કલ્યાણકારી હૈ – ભાગ્ય પ્રમાણ**'' આહાહા ! ચૌથે ગુણસ્થાનવાલે ઐસા કહતે હૈં કિ, મેરી યહ બાત કેવલજ્ઞાન વચનાનુસાર હૈ.

(ઉસ સમયમેં) યહાં કેવલજ્ઞાન તો થા નહીં. કેવલજ્ઞાનીકે પાસ તો કુંદકુંદાચાર્ય ગયે થે, બનારસીદાસ તો ગયે નહીં થે. વે ભગવાન આત્માકે પાસ ગયે થે ન ! તો હમ જો કહતે હૈં વહ કેવલી વચન અનુસાર કહતે હૈં. આહાહા ! (ભાવલિંગી) સંતોંકી તો બલિહારી (હૈ હી) પરંતુ દિગંબર સમકિતી – ગૃહસ્થકી (ભી) બલિહારી (હૈ) !! આહાહા ! (કોઈ ઐસા કહતે હૈં) કિ, 'આચાર્યકે સિવા કિસીકા (આધાર) નહીં (ચલેગા). વિદ્વાનોંકી બાત નહીં, આચાર્યકા કથન હોના ચાહિયે' ભગવાન ! સમ્યક્દૃષ્ટિ હો કિ પંચમ ગુણસ્થાનવાલે હો કિ છઠ્ઠે (ગુણસ્થાનવાલે) હો, સબ કેવલી અનુસાર હી કહતે હૈં. આહાહા ! ઉસમેં કોઈ ફેરફાર નહીં હૈ.

યહાં કહતે હૈં, ''**સમસ્ત કર્મોંકે ઉપરમસે પ્રવૃત્ત...**'' દેખો ! પરિણમનમેં પ્રવૃત્ત. પરિસ્પંદ રહિત ક્રિયા. પરિણામમેં પ્રવૃત્ત. ઇસ શબ્દમેં ગૂઢતા હૈ. શક્તિમેં તો (ગૂઢતા) હૈ પરંતુ ''**આત્મ પ્રદેશોંકી નિસ્પંદતા...**'' અસંખ્ય પ્રદેશકી અકંપતા. આહાહા ! મેરુ પર્વત હિલે તો પ્રદેશ હિલે – કંપે. ઐસી (અચલ) નિસ્પંદતા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ''**નિસ્પંદતાસ્વરૂપ (–અકંપતાસ્વરૂપ)**'' નિષ્ક્રિયકા અર્થ અકંપસ્વરૂપ. ચૌથે ગુણસ્થાનમેં ભી અકંપ સ્વરૂપ જો શક્તિ હૈ, ઉસકા એક અંશ – સર્વ ગુણાંશમેં (ઉસકા) ભી એક અંશ પ્રગટ હુઆ, ઐસા કહનેમેં આયા હૈ, ઐસા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

જોગકે અંશકી બાત તો લી નહીં ઔર જિતના કંપ હૈ ઉસકા અભાવ લિયા. દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાયમેં નિષ્કંપતાકી વ્યાપતી યહ આત્મા (હૈ). જો અકંપ – નિષ્કંપ પર્યાય હુઈ, યહ ક્રમવર્તી નિષ્કંપતાકી પર્યાય ઔર અકંપ ગુણ અક્રમ, દોનોંકા સમુદાય યહ આત્મા (હૈ). કંપકા સમુદાય યહ આત્મા, ઐસા નહીં લિયા. કંપ હૈ, પરંતુ ઉસ કંપકા અકંપકી પર્યાયમેં અભાવ હૈ, આહાહા ! ભાઈ ! ઐસી બાત હૈ ! શક્તિકા વર્ણન (ગજબ હૈ) !

ઉસકે દૃષ્ટિકે વિષયમેં સારી શક્તિયાં આતી હૈં. શક્તિકા પર્યાયમેં અકંપપના હુઆ. આહાહા ! પ્રભુ ! શાસ્ત્રમેં તો ૧૪વે ગુણસ્થાનમેં અજોગ કહા, ૧૩વે (ગુણસ્થાનમેં ભી) અભી સયોગ કંપન કહા હૈ. આંશિક કંપન કહો પરંતુ યહાં તો સમ્યગ્દર્શનમેં સમસ્ત કર્મકા અભાવ હૈ. ઉસ કારણસે નિસ્પંદતાકી પર્યાયમેં કર્મકા અભાવ હૈ ઔર કર્મકે નિમિત્તસે કંપન હુઆ ઉસકા ભી અભાવ હૈ, ભાઈ ! આહાહા ! ઐસી ગંભીર (બાત હૈ). આહાહા ! ઓહોહો ! દિગંબર સંતોંકે સિવા ઐસી બાત કહીં હૈ (નહીં). કર્મકે નિમિત્તસે કંપન હૈ (વહ) અપની

યોગ્યતાસે હૈ. પરંતુ નિમિત્તકે સંબંધસે કંપન હૈ, ઉસકા યહાં અકંપ પર્યાયમેં અભાવ (હૈ). દ્રવ્ય, ગુણમેં તો અભાવ હૈ. (પરંતુ પર્યાયમેં ભી અભાવ હૈ, ઐસા કહતે હૈં). ઐસી બાતેં હૈં ! ઐસા માર્ગ કહાં હૈ, બાપૂ ? આહાહા !

શ્રોતા : ગુરુદેવ (આપને) સબકો નિષ્કંપ બના દિયા.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : ઉસકા નિષ્કંપ સ્વરૂપ હી હૈ. શક્તિ નિષ્કંપ હૈ. શક્તિ – ઉસકા સામર્થ્ય (ઉસમેં) અક્રિયપનાકા સામર્થ્ય હૈ. સક્રિયપના – કંપનકા ઉસકા સામર્થ્ય હૈ હી નહીં. આહાહા ! એક શક્તિમેં ૫૦ મિનટ તો હો ગઈ. ઉસકી ગંભીરતાકા પાર નહીં હૈ.

અકંપશક્તિમેં જો ઉસકા દ્રવ્યકા અનુભવ હુઆ તો અકંપપનાકા પરિણમન હુઆ, વહ અકંપ(પના) કારણ ઔર કંપ કાર્ય, ઐસા નહીં ઔર કંપ કારણ ઔર અકંપ(પના) કાર્ય, ઐસા ભી નહીં. આહાહા ! ઇસમેં તો બહુત ભરા હૈ. કંપ હૈ, શુભ ઉપયોગ તો હૈ પરંતુ યહાં શુભ ઉપયોગકા અભાવ હૈ. ઐસી બાત હૈ, ભાઈ ! કિતને હી લોગોંકો તો પહલી બાર સુનનેકો મિલતા હોગા. ભગવાન ! તેરે અનંત ગુણમેં એક અકંપ નામકા ગુણ હૈ, તો સર્વ ગુણ અકંપ હૈ. કોઈ ગુણ ઐસે કંપતે નહીં. સમજમેં આયા ? એક જગહ તો ઐસા લિયા હૈ કિ, યોગકા કંપન હૈ ઉસમેં ધર્માસ્તિકાયકા નિમિત્ત નહીં. કંપ તો પર્યાયમેં હૈ તો ધર્માસ્તિકાય નિમિત્ત કબ આયેગા ? કંપનકો ધર્માસ્તિકાયકા નિમિત્ત કહો તો સ્થિરતામેં-અકંપમેં અધર્માસ્તિકાય નિમિત્ત કબ આયેગા ? સ્થિરતામેં કભી નિમિત્ત હૈ હી નહીં. ક્યા કહા સમજમેં આયા ? આહાહા !

'પ્રભુનો મારગ છે શુરાનો' 'હરિનો મારગ છે શૂરાનો, એ કાયરના નહિ કામ જો ને' શ્રીમદ્‌મેં આતા હૈ ન ? 'વચનામૃત વીતરાગના પરમ શાંતરસ મૂળ, ઔષધ જે ભવરોગના કાયરને પ્રતિકૂળ રે.. ગુણવંતા રે... જ્ઞાની, એ અમૃત વરસ્યા રે પંચમકાળમાં' આહાહા ! મુનિઓંને પંચમકાલમેં અમૃતકી વર્ષા કી હૈ. દિગંબર સંતોંને અમૃતકી ધારા બરસાઈ હૈ. આહાહા ! એક-એક ગુણમેં અંદર કિતના ભરા હૈ ! આહાહા ! યહ તો યથાશક્તિ ઔર ક્ષયોપશમ શક્તિકે પ્રમાણમેં અર્થ હોતા હૈ. મુનિઓંકે ક્ષયોપશમ ઔર કેવલજ્ઞાની ઉસકી બાત કરે ! આહાહા ! અપાર... અપાર... નાથ ! તેરી શક્તિકા વર્ણન (અપાર હૈ). સર્વજ્ઞ ભગવાનકી દિવ્યધ્વનિમેં જબ આતા હો ઔર જબ તીન જ્ઞાનકે ધની એક ભવતારી ઈન્દ્ર સુનતે હો, વહ ચીજ કૈસી હો !! સમજમેં આયા ? યહ અનેકાંત સિદ્ધ કિયા. અકંપશક્તિકે પરિણમનમેં અકંપપના આયા. કંપપના હૈ પરંતુ (ઉસકા) અભાવ હૈ. ઇસકા ભાવ હૈ તો ઉસકા અભાવ હૈ, યહ અનેકાંત હૈ. વ્યવહારકા અભાવ – કંપનકા અભાવ યહ સ્યાદ્‌વાદ ઔર અનેકાંત હૈ, સમજમેં આયા ? આત્મામેં કંપપના ભી હૈ ઔર અકંપપના ભી હૈ. ઐસી યહાં ના કહતે હૈં. આત્મામેં કંપપના હૈ હી નહીં. આહાહા ! ક્યોંકિ ઐસા કહા ન ? ક્રમવર્તી ઔર અક્રમવર્તીકા સમુદાય (વહ) આત્મા. ઐસા કહા ભાઈ ! પહલે હી કહા. ક્રમવર્તી ઔર અક્રમવર્તીકા સમુદાય આત્મા કહા. યહ નિર્મલ ક્રમવર્તી પર્યાયકી બાત હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઔર અક્રમવર્તી (ગુણ)

હૈ વહ તો નિર્મલ હૈ હી. ક્રમવર્તી પર્યાયકા ઔર અક્રમવર્તી ગુણકા સમુદાય આત્મા હૈ. કંપપના આત્માકા હૈ ઔર આત્મામેં હૈ, ઐસા યહાં લિયા હી નહીં. આહાહા ! ઐસા સૂક્ષ્મ હૈ.

અર્થમેં ઐસા લિયા, "**જબ સમસ્ત કર્મોંકા અભાવ હો જાતા હૈ તબ પ્રદેશોંકા કંપન મિટ જાતા હૈ ઇસલિયે નિષ્ક્રિયત્વ શક્તિ ભી આત્મામેં હૈ.**" યહ ભી અજોગપનાકી સિદ્ધી કી હૈ. 'સર્વ ગુણાંશ તે સમકિત' કબ આયેગા ? કોઈ ગુણ બાકી રહેગા ? નિષ્ક્રિય ગુણ બાકી રહેગા કિ ઉસકા અંશ ન આયે ? આહાહા ! "**ઇસલિયે નિષ્ક્રિયત્વ શક્તિ ભી આત્મામેં હૈ**" દેખા ? નિષ્ક્રિયત્વ શક્તિ ભી આત્મામેં હૈ. નિષ્ક્રિયત્વ શક્તિકા પરિણમન ભી આત્મામેં હૈ. નિષ્ક્રિયત્વ શક્તિકા પરિણમન ભી આત્મામેં હૈ. સમજમેં આયા ? કંપન આત્મામેં હૈ નહીં. આહાહા ! ગજબ બાત હૈ ! યહ બાત કહાં હૈ ભાઈ ? સર્વજ્ઞકે અલાવા વસ્તુ સ્થિતિકી મર્યાદા કિસીને જાની નહીં હૈ, આહાહા ! અર્થાત્ તુમ સર્વજ્ઞ સ્વભાવી ભગવાન ! સર્વજ્ઞ શક્તિ સંપન્ન હૈ ! તુમ સર્વજ્ઞ સ્વભાવી આત્મા હો, આહાહા ! સર્વજ્ઞ સ્વભાવકે અલાવા ઐસી શક્તિકા વર્ણન (કહીં નહીં હૈ). સર્વજ્ઞ સ્વભાવી જાનતે હૈં. આત્મા જાનતા હૈ. સર્વજ્ઞ સ્વભાવી આત્મા હૈ. વિશેષ કહેંગે...

ગુણોને આવરણ નથી વળી તેનામાં ઊણપ નથી તેવી દરેક ગુણની શક્તિ છે. અસ્તિત્વ, વસ્તુત્વ, કર્તા, કર્મ, કરણ આદિ ગુણોનું સામર્થ્ય એવું છે કે તેને આવરણ ન હોય ને અધૂરા ન હોય–એમ નક્કી કરે તો ગુણની જાતિ નક્કી કરી કહેવાય. આવી તાકાત દરેક ગુણની છે. આવો સમ્યક્ભાવ સાધક છે. ને વસ્તુની જાતિ સિદ્ધ થવી તે સાધ્ય છે. **(પરમાગમસાર–૬૯૪)**

પ્રવચન નં. ૨૨

શક્તિ-૨૪ તા. ૦૧-૦૯-૧૯૭૭

आसंसारसंहरणविस्तरणलक्षितकिञ्चिदूनचरमशरीरपरिमाणावस्थित-लोकाकाशसम्मितात्मावयवत्वलक्षणा: ।।२४।।

સમયસાર, શક્તિકા અધિકાર ચલતા હૈ. શક્તિકા અર્થ ક્યા ? ભગવાન આત્મા જો વસ્તુ હૈ, યહ સ્વભાવવાન હૈ, શક્તિવાન હૈ. ઇસમેં ગુણ કહો કિ શક્તિ કહો, એક હી બાત હૈ. એક આત્મા વસ્તુ – દ્રવ્ય તરીકે એક હૈ ઔર ઉસકી શક્તિ તરીકે અનંત હૈ. ગુણકી સંખ્યા અનંત હૈ. અનંતકા વિસ્તાર કરના (યહ તો શક્ય નહીં). તો આચાર્યને ૪૭ શક્તિકા વર્ણન કિયા. બાકી તો પ્રત્યેક આત્મામેં સામાન્ય ગુણ ભી અનંત હૈ ઔર વિશેષ ગુણ ભી અનંત હૈ. ગુણ કહો કિ શક્તિ કહો (એક હી બાત હૈ). ઇતના સબ અગર વિસ્તાર કરને જાયે તો તો અનંત કાલ હો જાય. ઇતના તો કાલ હૈ નહીં, આહાહા ! (ઇસલિયે) સંક્ષેપમેં ૪૭ શક્તિકા વર્ણન કરકે, આત્મામેં અનંત શક્તિ જો શુદ્ધ ઔર પવિત્ર હૈ ઉસકા આશ્રય કરનેસે, શક્તિ ઔર શક્તિવાનકા ભેદકા લક્ષ ભી છોડકર (અભેદ સ્વરૂપકા આશ્રય કરનેસે અનંત શક્તિકા સ્વાદ પર્યાયમેં આતા હૈ). શક્તિ ઔર શક્તિવાનકા ભેદ ભી દૃષ્ટિકા વિષય નહીં હૈ. એક-એક શક્તિ પર ૨૨ બોલ લિખે હૈં, ઉસમેં ૧૮ નંબરમેં આયા હૈ. પાર નહીં શક્તિકા (ઇતની શક્તિ હૈ) !

આત્મા તો અનંત-અનંત ગુણ રત્નાકરકા ભંડાર હૈ, શુદ્ધ ચૈતન્ય સ્વભાવકા સાગર, પવિત્ર ભગવાન ! (ઉસકા) ક્ષેત્ર ભલે શરીર પ્રમાણ હો પરંતુ ઉસકે સ્વભાવકી તો પરિમિતતા નહીં હૈ. મર્યાદા નહીં હૈ. એક-એક શક્તિ અનંત મર્યાદાવાલી શક્તિ હૈ, ઐસી અનંત શક્તિકા (એક) રૂપ, ઉસે દ્રવ્ય કહનેમેં આતા હૈ. શક્તિ ઔર શક્તિવાન (કા ભેદ લક્ષમેં નહીં લેના). શક્તિ સમજનેમેં સમજના પરંતુ શક્તિ ઔર શક્તિવાનકા ભેદ દૃષ્ટિમેં નહીં લેના. આહાહા ! (જબ) અભેદ દૃષ્ટિ હો, તબ અનંત રત્નકા સ્વાદ, અનંત ચૈતન્યકી શક્તિ ઔર સ્વભાવ, ઉસ અનંત શક્તિકા પર્યાયમેં સ્વાદ આતા હૈ. સુખકા સ્વાદ, જ્ઞાન શક્તિકા સ્વાદ, દર્શનકા સ્વાદ, જીવતર શક્તિકા સ્વાદ, નિયત પ્રદેશત્વ શક્તિકા સ્વાદ (ઐસે) પર્યાયમેં અનંત શક્તિકા સ્વાદ આતા

હૈ. આજ તો ૨૪ વીં શક્તિ ચલતી હૈ. આહાહા !

શ્રોતા : સ્વાદ માને ક્યા ?

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : અનુભવ – વેદન. લસુનકા, દાલ-ભાત, સબ્જિકા સ્વાદ આતા હૈ; વહ જડકા સ્વાદ નહીં આતા. ઉસમેં તો (ઉસકા) લક્ષ કરકે '(યહ) ઠીક હૈ' ઐસી વૃત્તિ ઉઠતી હૈ, (ઉસ) રાગકા સ્વાદ (આતા) હૈ. ઔર બિચ્છુ કાટે તો ઉસકા દુઃખ નહીં હૈ. ઇસમેં અણગમા ઉત્પન્ન કરતા હૈ, યહ દુઃખ હૈ. વહ દુઃખકા વેદન હૈ. બિચ્છુકે ડંખકા વેદન નહીં. સમજમેં આયા ? ક્યોંકિ વહ તો જડ હૈ. જડકા વેદન કહાંસે (આયા) ? ભગવાન તો અરૂપી હૈ. માત્ર અપને સ્વભાવકા લક્ષ છોડકર અનુકૂલ ચીજમેં પ્રેમ ઉઠાના ઔર પ્રતિકૂલતામેં દ્વેષ ઉઠાના, ઉસકો ઐસે રાગ-દ્વેષકા સ્વાદ (આતા) હૈ. આહાહા ! ભગવાન વીતરાગી આનંદ સ્વરૂપ ! ઇસકા એક સમય ભી કભી સ્વાદ લિયા નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

(આત્મામેં) અનંત-અનંત શક્તિ હૈ. (ઉસમેં) એક-એક શક્તિકા સુખ હૈ. સુખ શક્તિ ભિન્ન હૈ પરંતુ અનંત શક્તિમેં સુખકા રૂપ હૈ. આહાહા ! ઐસા શરીર પ્રમાણ ક્ષેત્ર હૈ (તો શરીરકે) પ્રમાણસે ઉસકી શક્તિકી હદ ઔર માપ હૈ, ઐસા નહીં હૈ. આહાહા ! ઉસકી શક્તિ અમાપ હૈ, અનંત હૈ, અપરિમિત હૈ ઔર એક-એક શક્તિકા માપ ભી અનંત હૈ. શક્તિકી સંખ્યા ભી અનંત ઔર અમાપ હૈ. વહ તો કહા થા ન ? આકાશકા (અનંત) પ્રદેશ હૈ. લોકમેં અસંખ્ય પ્રદેશ (હૈ) ઔર અલોકમેં અનંત... અનંત... અનંત... અનંત... કહીં અંત નહીં (ઇતને અનંત પ્રદેશ હૈ). ઐસે આકાશકા એક પરમાણુ જિતને ક્ષેત્રકો રોકે ઇસકા નામ પ્રદેશ કહનેમેં આતા હૈ. ઐસા આકાશકા અનંત અમાપ પ્રદેશસે ભી અનંત ગુના ગુણ એક જીવમેં હૈ. આહાહા ! સ્વભાવ હૈ ન ? સ્વભાવમેં ક્ષેત્રકી મહત્તાકી જરૂરત નહીં. ઉસકા સ્વભાવ ઔર શક્તિકી મહત્તા હૈ.

યહાં કહતે હૈં કિ, એક-એક ચીજમેં અનંત શક્તિયાં હૈં. ઉસમેં યહ ૪૭ શક્તિકા વર્ણન (હૈ). ૨૩ શક્તિ ચલ ગઈ. કલ ૨૩ (વીં શક્તિ) ચલી ન ? કલ એક ઘંટા ચલા થા. આહાહા ! પ્રત્યેક શક્તિ અપને દ્રવ્ય, ગુણ ઔર પર્યાયમેં વ્યાપતિ હૈ. કબ (વ્યાપતિ હૈ) ? (કિ) જબ દ્રવ્યકી દૃષ્ટિ હોતી હૈ, દ્રવ્યકા સ્વીકાર (હોતા હૈ), ચિદાનંદ ભગવાનકા જહાં સ્વીકાર હુઆ, સત્કાર હુઆ, સત્કાર હુઆ કિ, તુમ સત્ હો, ઐસી પ્રતીત હુઈ તો સત્કાર (હૈ). (તબ પ્રત્યેક શક્તિ દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાય તીનોંમેં વ્યાપતિ હૈ). સમજમેં આયા ?

ભગવાન આત્મા ! અનંત-અનંત શક્તિકા સાગર (હૈ). એક-એક શક્તિમેં ભી અનંત-અનંત સામર્થ્યતા ઔર એક-એક શક્તિમેં અનંતી-અનંતી પર્યાય (હૈ). આહાહા ! અનંત શક્તિકી ક્રમવર્તી ઉત્પાદ્-વ્યયકી પર્યાય ઔર અક્રમ (રૂપ) અનંત ગુણ – ઐસે ક્રમવર્તી પર્યાય ઔર અક્રમ ગુણ ઉસકે સમુદાયકો યહાં આત્મા કહનેમેં આતા હૈ. આહાહા ! યહાં વિકારકી બાત નહીં. સમજમેં આયા ? શક્તિકા વર્ણન હૈ ન ? તો કોઈ શક્તિ વિકાર કરે ઐસી બાત નહીં

હૈ. ક્રમવર્તી પર્યાયમેં ભી યહાં વિકારકી બાતકા અભાવ હૈ. આહાહા ! બહુત સૂક્ષ્મ બાતેં, બાપૂ ! ભાઈ !

યહાં ૨૪વીં શક્તિ કહતે હૈં. ક્રમવર્તી (પર્યાય) ઔર અક્રમવર્તી (ગુણકા) સમુદાય આત્મા (હૈ). એક-એક શક્તિ અનંત શક્તિમેં વ્યાપક (હૈ). અનંત શક્તિમેં એક-એક શક્તિકા રૂપ (હૈ). એક-એક શક્તિ પારિણામિકભાવરૂપ હૈ. ઉસમેં ઉદય, ઉપશમ, ક્ષયોપશમ (ભાવ) નહીં. (પ્રત્યેક) શક્તિ સહજ પારિણામિકભાવરૂપ હૈ. ઉસકા ભાન હોકર ક્રમવર્તી પર્યાય હોતી હૈ. યહાં ઉપશમ, ક્ષયોપશમ ઔર ક્ષાયિક (પર્યાયકી) બાત હૈ. યહાં ઉદયકી (ઔદયીકભાવકી) બાત નહીં હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? શક્તિકી પર્યાય જો હોતી હૈ ઉસમેં ષટ્કારકકા પરિણમન હોતા હૈ. ક્યોંકિ દ્રવ્યમેં ઔર ગુણમેં ષટ્કારક શક્તિરૂપ વસ્તુ હૈ. શક્તિકા સંગ્રહાલય ઐસા ભગવાન (આત્મા) ! ઉસકા સત્કાર કિયા; સત્કાર કિયા (માને) 'યહ હૈ' ઐસા અનુભવમેં આયા (તો પર્યાયમેં નિર્મલતા પ્રગટ હોતી હૈ). લોગ (બાહરમેં) સત્કાર કરતે હૈ ન ? આહાહા ! સમજમેં આયા ? પર્યાયમેં નિર્મલતા પ્રગટ હોતી હૈ વહ પર્યાયમેં વ્યાપક હોગી. આહાહા !

અનંતકાલસે શક્તિ ઔર શક્તિકા સ્વરૂપ ત્રિકાલ હૈ. પરંતુ પર્યાયમેં વ્યાપક નહીં (હૈ). જૈસે આત્મામેં સુખ નામકી શક્તિ પૂર્ણ પડી હૈ. પરંતુ અનાદિસે પર્યાયમેં સુખ શક્તિકા વ્યાપ્યપના, અવસ્થાપના નહીં હૈ. ક્યોંકિ (ઐસી સ્વ) ચીજકા જ્ઞાન નહીં, ચીજકા ભાન નહીં, ચીજકા સ્વીકાર નહીં, ચીજકા સત્કાર નહીં, ઇસ ચીજકી ઓરકી સન્મુખતા નહીં (હૈ), ઐસી બાતેં હૈં ! ઇસલિયે પર્યાયમેં જબ દ્રવ્ય વસ્તુ હૈ ઇસકી જહાં દૃષ્ટિ હોતી હૈ, તો પર્યાયમેં સુખકી પર્યાય વ્યાપ્ય હોતી હૈ. સમજમેં આયા ?

કલ કહા થા. 'સર્વ ગુણાંશ તે સમકિત' જિતની શક્તિકી સંખ્યા હૈ, ઇતની સંખ્યામેં વ્યક્ત અંશ – અનેક શક્તિકા, અનંત (શક્તિકા) વ્યક્ત અંશ પ્રગટ હોતા હૈ. યહ પ્રગટ હોતી હૈ (ઐસી) આનંદકી પર્યાય, અસ્તિત્વકી પર્યાય, શાંતિકી પર્યાય, સ્વચ્છતાકી પર્યાય, પ્રભુતાકી પર્યાય – ઇન પર્યાયોંકો યહાં પવિત્ર ક્રમવર્તી (પર્યાય) કહનેમેં આતા હૈ. સમજમેં આયા ? યહ તો ધ્યાન રખે તો પકડમેં આયે ઐસી બાત હૈ.

અબ યહાં અપને ૨૪વીં શક્તિ લેતે હૈં. એક શક્તિ કૈસી હૈ ? (કિ) નિયતપ્રદેશત્વ શક્તિ. ક્યા નામ હૈ ? નિયત પ્રદેશત્વશક્તિ. ૨૪વીં (શક્તિ ઐસા કહતે હૈં તો) કથનમેં ક્રમ પડતા હૈ. (પરંતુ) અંતર વસ્તુમેં (કોઈ) ક્રમ નહીં. વસ્તુમેં તો એક સાથ અનંત શક્તિયાં હૈં. કથનમેં કૈસે લાયે ? કથનમેં ક્રમ પડતા હૈ. વસ્તુમેં અક્રમ – એક સાથ સબ અનંત શક્તિ હૈ. આહાહા ! તો કહતે હૈં કિ, નિયત પ્રદેશત્વ (માને) ક્યા ? અપના દેશ, અપના ક્ષેત્ર. જિસ ક્ષેત્રમેં અનંત ગુણકા પ્રકાશ ઉઠતા હૈ (વહ અપના ક્ષેત્ર હૈ). અપના નિયત પ્રદેશત્વ (ઉસમેં) નિયત ક્યોં કહા ? વૈસે તો અસંખ્ય પ્રદેશ હૈ. ઉસકો વ્યવહાર કહનેમેં આતા હૈ.

પંચાસ્તિકાયમેં ૩૨ ગાથાકી ટીકામેં ઐસા લિયા હૈ કિ, અસંખ્ય પ્રદેશ નહીં હૈ, એક

પ્રદેશ હૈ, ઐસા પાઠ લિયા હૈ. દેખો ! "**જીવો ખરેખર અવિભાગી – એક દ્રવ્યપણાને લીધે લોકપ્રમાણ એક પ્રદેશવાળા છે**" એક પ્રદેશવાલા કહનેમેં આયા હૈ. કિસ અપેક્ષાસે (કહા) સમજમેં આયા ? વહ તો સંસ્કૃતમેં હૈ. યહાં નિશ્ચયસે અસંખ્ય પ્રદેશકો એકરૂપ લેના હૈ. નિશ્ચયસે એક પ્રદેશરૂપ હૈ, ઐસા કહતે હૈં. યહાં (શક્તિમેં) નિશ્ચયસે અસંખ્ય પ્રદેશ કહેંગે. કિસ અપેક્ષાસે (કહા હૈ) ? વહ તો નિશ્ચય સંખ્યા અસંખ્ય પ્રદેશી હૈ. સમજમેં આયા ? અસંખ્ય પ્રદેશ નિશ્ચયસે હૈ. સંખ્યાકી અપેક્ષાસે નિયત કહા હૈ. ઔર વહાં (પંચાસ્તિકાયમેં) ભેદકો નિકાલકર સર્વ અસંખ્ય પ્રદેશ એક પ્રદેશરૂપ હૈ. આહાહા ! ઐસી સૂક્ષ્મ બાતેં હૈં, બાપૂ ! યહ તો ભગવાનકે ઘરકી બાત હૈ.

એક ઓર વહાં (પંચાસ્તિકાયમેં) એક પ્રદેશી કહા ઔર યહાં નિયત અસંખ્ય પ્રદેશ કહેંગે. તો દોનોંમેં વિરોધ હૈ ? કિ નહીં, (વિરોધ નહીં હૈ). વહાં એકરૂપ અસંખ્ય પ્રદેશમેં (અસંખ્ય પ્રદેશકા) ભેદ કરના, યહ વ્યવહાર હો ગયા. સમજમેં આયા ? વહ યાદ આ ગયા.

ચાર બોલ ૨૫૨ કલશમેં હૈ ન ? વહ બાત અપને ચલ ગઈ હૈ. દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ, ભાવ. (ઉસમેં) અપના દ્રવ્ય જો હૈ – એકરૂપ વસ્તુ હૈ, ઉસે દ્રવ્ય કહતે હૈં – સ્વદ્રવ્ય કહતે હૈં. ઔર (ઉસમેં) યહ દ્રવ્ય હૈ ઔર યહ ગુણ હૈ, ઐસા ભેદ ઉઠાના યહ પર દ્રવ્ય હૈ. ક્યા કહા ? યહ વસ્તુ – યહ ચીજ સર્વજ્ઞકે સિવા કહીં નહીં હૈ. શ્વેતાંબરમેં ભી ઐસી બાત નહીં હૈ. અન્યમતમેં વેદાંત આદિ સર્વ વ્યાપક કહતે હૈં, વહ બાત હૈ હી નહીં. આહાહા ! ક્યા કરેં ?

ભગવાન આત્મા ! અસંખ્ય પ્રદેશીકો પંચાસ્તિકાયકી ૩૨ ગાથાકી ટીકામેં એક પ્રદેશી કહા. ભેદ કિયે બિના એક પ્રદેશી કહા ઔર યહાં અસંખ્ય પ્રદેશરૂપ સંખ્યા નિયત હૈ, ઇસ અપેક્ષાસે નિશ્ચયસે અસંખ્ય પ્રદેશી કહા. સમજમેં આયા ? સમજમેં આયે ઉતના સમજો, ભાઈ ! યહ તો ભગવાનકા માર્ગ હૈ. આહાહા ! વહાં (પંચાસ્તિકાયમેં) એકરૂપ પ્રદેશ કહા – અસંખ્ય ભેદ હૈં. યહ વ્યવહાર હો જાતા હૈ.

૨૫૨ કલશમેં ઐસા કહા કિ, આત્મ દ્રવ્ય એકરૂપ દ્રવ્ય હૈ – વહ સ્વદ્રવ્ય હૈ. ઔર ઇસ દ્રવ્યમેં ભેદસે વિકલ્પ ઉઠાના – યહ પરદ્રવ્ય હૈ, એક બાત. ઔર ભગવાન આત્મા અસંખ્ય પ્રદેશી એકરૂપ ક્ષેત્ર હૈ–યહ સ્વક્ષેત્ર હૈ. અસંખ્ય પ્રદેશી એકરૂપ અપના સ્વરૂપ ઉસકો સ્વક્ષેત્ર કહા હૈ ઔર અસંખ્ય પ્રદેશમેં ભેદ કરકે વિચાર કરના કિ, યહ પ્રદેશ, યહ પ્રદેશ... વહ પરક્ષેત્ર હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? યહાં અસંખ્ય (પ્રદેશી) કહેંગે. ઇસ અસંખ્યમેં ભેદસે લક્ષ કરના, વહ પરક્ષેત્ર હૈ. સમજમેં આયા ?

તીસરી બાત. આત્મા ત્રિકાલ હૈ – યહ સ્વકાલ હૈ. ભગવાન આત્મા ! ત્રિકાલી ચીજ, ભૂતાર્થ, સત્યાર્થ, અભેદ, એકાકાર, યહ સ્વકાલ હૈ. ઔર ઉસમેં એક વર્તમાન પર્યાયકા લક્ષ ભિન્ન કરના વહ પરકાલ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? યહ તો વીતરાગ માર્ગ હૈ, ભાઈ !

સમજમેં આયા ? વીતરાગકા સંદેશ હૈ. આહાહા ! ત્રિકાલી ચીજકો સ્વકાલ કહના ઔર એક સમયકી પર્યાય અવસ્થાંતર હોતી હૈ – ઉસે પરકાલ કહના. પર દ્રવ્યકી અવસ્થા તો પરકાલ હૈ હી પરંતુ અપના એકરૂપમેં ભિન્ન વર્તમાન પર્યાયકે ભેદકા લક્ષ કરના ઉસે પરકાલ કહતે હૈં, આહાહા !

ચૌથા બોલ. અપના અનંત શક્તિકા પિંડ, સ્વભાવરૂપ અનંત શક્તિ, અનંત ભાવ યહ શક્તિ હૈ ન ? (ઐસી) અનંત શક્તિકી એકરૂપતા યહ સ્વભાવ હૈ ઔર અનંત શક્તિમેં એક-એક શક્તિકા ભિન્ન લક્ષ કરના, યહ પરભાવ હૈ. આહાહા ! ઐસી બાત (હૈ). લોગ અગર શાંતિસે સુને તો ઉનકા આગ્રહ મિટ જાય. યહ કોઈ કલ્પિત બાત નહીં હૈ. પ્રભુ ! પ્રભુકે પ્રવાહસે (બાત) આઈ હૈ, ભાઈ ! આહાહા ! અભેદકો પકડ (ઔર) ભેદકો છોડ દે !

વહ લિયા હૈ ન ? શક્તિ ઔર શક્તિવાનકા ભેદ ભી દૃષ્ટિકા વિષય નહીં. અર્થાત્ ભગવાન ! પ્રભુ ! અનંત રત્નાકર – અનંત શક્તિકા રત્નસે ભરા હુઆ સ્વયંભૂ ભગવાન આત્મા (હૈ). જૈસે સ્વયંભૂ સમુદ્ર હૈ વહ તો અસંખ્ય યોજનમેં (હૈ) ઔર (ઉસકે) તલવેમેં રત્ન ભરે હૈં. પરંતુ વહ તો ક્ષેત્રસે અસંખ્ય યોજનમેં હૈ. યહ (આત્મા) તો ક્ષેત્રસે અસંખ્ય પ્રદેશ હૈ પરંતુ અસંખ્ય પ્રદેશમેં એક-એક પ્રદેશમેં અનંત ગુણરૂપ રત્ન ભરા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? અનંત ભાવરૂપી શક્તિ યહ સ્વભાવ – પરંતુ ઉસમેં એક લક્ષ ભિન્ન કરના કિ, 'યહ જ્ઞાન શક્તિ હૈ' 'યહ સુખ શક્તિ હૈ' ઐસા ભેદ કરના ઉસે પરભાવ કહતે હૈં. દૂસરી બાત. ઔર જો સ્વદ્રવ્ય હૈ વહી સ્વક્ષેત્ર હૈ, વહી સ્વકાલ હૈ ઔર વહી સ્વભાવ હૈ.

યહ ચાર ભેદ કહે ઉસમેંસે જો સ્વદ્રવ્ય કહા, ભગવાન આનંદકંદ પ્રભુ ! અકેલા અકષાય સ્વભાવસે ભરા પડા, પ્રભુ ! વીતરાગ સ્વરૂપ ! અમૃતકા પિંડ પ્રભુ ! યહ સ્વદ્રવ્ય. ઉસીકો જો અસંખ્ય પ્રદેશી જો સ્વક્ષેત્ર હૈ, ઉસીકો ક્ષેત્ર કહતે હૈં. દ્રવ્ય ભી વહી ઔર અસંખ્ય પ્રદેશી ક્ષેત્ર ભી વહી. દ્રવ્યસે ભિન્ન ક્ષેત્ર હૈ ઔર ક્ષેત્રસે ભિન્ન દ્રવ્ય હૈ, ઐસા નહીં. સમજમેં આયા ? ઔર કાલ – ત્રિકાલ. વહ ભી જો ક્ષેત્ર હૈ, વહી દ્રવ્ય હૈ, વહી ત્રિકાલ વસ્તુ હૈ. સમજમેં આયે ઉતના સમજો, બાપૂ ! યહ તો ભગવાનકા માર્ગ હૈ, આહાહા ! ઔર અનંત શક્તિકા ભાવ કહા વહી અનંત શક્તિરૂપ ભાવ, વહી દ્રવ્ય, વહી ક્ષેત્ર, વહી કાલ ઔર વહી ભાવ (હૈ). ભેદદૃષ્ટિ છોડકર (અભેદકી દૃષ્ટિ કરના). સ્વદ્રવ્ય, સ્વક્ષેત્ર, સ્વકાલ (ઔર) સ્વભાવ (ઐસે ચાર ભેદ કહે) પરંતુ વહ ચારોં એક હી ચીજ હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા !

જૈસે આમ હૈ (ઉસમેં) વર્ણરૂપ ભી વહ, ગંધરૂપ ભી વહ, રસરૂપ ભી વહ ઔર સ્પર્શરૂપ ભી વહી હૈ. ઉસમેં છિલકા ઔર ગોટલી યહ બાત (-ભેદ) યહાં નહીં લેના. સારી ચીજ રંગરૂપ ભી વહ હૈ, ગંધરૂપ ભી વહ હૈ, રસરૂપ ભી વહ હૈ, સ્પર્શરૂપ ભી વહ હૈ, ઐસે ભગવાન આત્મા ! અભેદ દ્રવ્યરૂપ ભી વહ, ક્ષેત્રરૂપ ભી વહ, કાલરૂપ ભી વહ ઔર ભાવરૂપ ભી વહી (હૈ). સમજમેં આયા ? આહાહા !

યહાં કહતે હૈં, "**જો અનાદિ સંસારસે લેકર સંકોચવિસ્તારસે...**" અસંકુચિતવિકાસત્વ શક્તિ ગઈ વહ દૂસરી ચીજ (હૈ). યહ દૂસરી ચીજ હૈ. અસંકોચવિકાસ શક્તિમેં તો વહ શક્તિ ઐસી હૈ કિ, જિસમેં સંકોચતાકા અભાવ હૈ ઔર વિસ્તારતાકા સદ્‌ભાવ અપરિમિત હૈ. અપને અસંકોચવિસ્તાર નામકી શક્તિ ચલી થી. અસંકોચવિસ્તાર (કા કાર્ય) પૂર્ણ દ્રવ્ય, પૂર્ણ ક્ષેત્ર, પૂર્ણ કાલ, પૂર્ણ ભાવ ઇન સબકો સંકોચ કિયે બિના વિકાસ શક્તિસે જાનતા હૈ. આહાહા ! ઐસી બાત ! સમજમેં આયા ? ભગવાન આત્મામેં ઐસી એક શક્તિ હૈ કિ, જિસમેં સંકોચ નહીં, પરિમિતતા નહીં, હદ નહીં ઔર વિકસિત (અર્થાત્) અનંત... અનંત... જ્ઞાનકા વિકસિત. જ્ઞાનમેં ભી સંકોચ નહીં, (યહ) જ્ઞાન વિકસિત. દર્શનમેં સંકોચ નહીં (યહ) દર્શન વિકસિત. પૂર્ણ.... પૂર્ણ... વિકસિત. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ઐસી બાતેં આદમીકો સુનને નહીં મિલે ઇસલિયે બાહરમેં રુક જાતે હૈં ! આહાહા !

વહ તો અપને સબેરે ચલતા હૈ કિ નહીં ? (યહાં આકર ભી) પર્યાયમેં રુક જાય, વિકલ્પમેં રુક જાય તબતક અનુભવ નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? સબેરે મૂંઢ-મૂંઢ આયા ન ? મૂંઢ હૈ, યહ તો વ્યવહારનયસે કહનેમેં આતા હૈ. ઉસકા તો નિષેધ કરતે આયે હૈં. ભગવાન (મૂલ સ્વરૂપ) મૂઢ નહીં. આહાહા ! જ્ઞાન, આનંદ આદિ અમૂઢ હૈ. ઉસકી શક્તિકા પાર નહીં. પ્રભુ ! સ્વભાવકા પાર નહીં, ઐસી અમૂઢ શક્તિ (હૈ). આહાહા ! 'મૈં અમૂઢ હું' ઐસા ભી વિકલ્પ કરના ઉસસે તુજે ક્યા લાભ હૈ ? આહાહા ! મૈં અપરિમિત અનંત આનંદકા કંદ હું, અનંત ચૈતન્ય રત્નસે ભરા હુઆ (હું), મેરી ચીજ તીન લોક ઔર તીન કાલકો એક સમયમેં જાને ઐસી પર્યાય – ઐસી અનંતી પર્યાયકા પિંડ જ્ઞાન રત્ન પડા હૈ. ઐસે ક્ષાયિક સમકિતકી સાદિ અનંત પર્યાય. ઇન સબ પર્યાયકા પિંડ શ્રદ્ધા ગુણમેં પડા હૈ. ઐસે એક સમયકા અનંત આનંદ જો ભગવાનકો ઉત્પન્ન હુઆ, 'સાદિ અનંત સમાધિ સુખમેં' (ઐસા આનંદ ગુણ ભી પડા હૈ). આહાહા ! અનાદિકાલસે આકુલતાકે વેદનમેં પીસ ગયા હૈ. ઇસકો ભગવાન આત્માકા પત્તા જહાં લિયા, સમ્યગ્દર્શન ઔર સમ્યક્‌જ્ઞાનમેં જહાં ઉસકો સ્વીકાર ઔર સત્કાર કિયા તો પર્યાયમેં – વર્તમાનમેં ભી આનંદ આયા ઔર યહ પર્યાય પૂર્ણ આનંદકા કારણ હૈ, ઐસા વ્યવહાર કહનેમેં આતા હૈ. યહ ભી વ્યવહાર હૈ. બાકી તો અનંત આનંદ જો પ્રગટ હોગા વહ એક સમયમેં ષટ્‌કારકકી પરિણતિસે પ્રગટ હોગા. પૂર્વમેં મોક્ષમાર્ગ થા ઉસકા વ્યય હુઆ ઔર કેવલજ્ઞાન (પ્રગટ) હુઆ, વહ તો વ્યવહારકી ચીજ હૈ. ઉત્પાદ્-વ્યયકી અપેક્ષા રખતા નહીં. આહાહા ! કેવલજ્ઞાનકી પર્યાયકા ઉત્પાદ્ પૂર્વકે ચાર જ્ઞાનકી વ્યયકી અપેક્ષા રખતા નહીં. ઐસા એક સમયમેં કેવલજ્ઞાનકી પર્યાયકા કર્તા વહ પર્યાય, કાર્ય વહ પર્યાય, કરણ નામ સાધન વહ પર્યાય (હૈ). ચાર જ્ઞાનકા કારણ દિયા વહ સાધન, યહાં તો ઐસે નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? – વહ પર્યાય કરકે અપનેમેં રખી યહ સંપ્રદાન, અપની પર્યાયસે પર્યાય હુઈ યહ અપાદાન ઔર પર્યાયકા આધાર પર્યાય યહ અધિકરણ. કર્તા, કર્મ, કરણ, સંપ્રદાન, અપાદાન

ઔર અધિકરણ યહ ષટ્કારકકે પરિણમનસે કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન હોતા હૈ. આહાહા ! પહલે સંહનન હૈ, મનુષ્યપના હૈ ઉસે કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન હોતા હૈ, ઐસા નહીં હૈ. ચાર જ્ઞાન પહલે થા (ઉસકા) વ્યય હુઆ ઔર કેવલજ્ઞાન હુઆ, યહ ભી વ્યવહાર હૈ. અભાવ હોકર ભાવ હુઆ, યહ ભાવ કહાંસે આયા ? અભાવમેંસે ભાવ આયા ? દ્રવ્યકી શક્તિ જો સર્વજ્ઞ, સર્વદર્શી હૈ વહ સ્વનિયત પ્રદેશમેં પડી હૈ. યહ શક્તિ ચલતી હૈ ન ?

અસંખ્ય પ્રદેશ જો નિયત હૈ, યહાં પ્રદેશકો સંખ્યામેં નિયત – નિશ્ચય કરના હૈ ઔર વહાં (પંચાસ્તિકાયમેં) ઇસ સંખ્યાકો છોડકર અકેલા પ્રદેશરૂપ એકરૂપ (કહા) હૈ. પંચાસ્તિકાયમેં અપની અસ્તિકાય સિદ્ધ કરના હૈ, અપના અસ્તિકાય સિદ્ધ કરના હૈ. સમજમેં આયા ? તો ઉસકી પર્યાયમેં એકરૂપ પ્રદેશ લિયા, આહાહા ! યહાં તો ઉસકી શક્તિમેં નિયત પ્રદેશ જો અસંખ્ય પ્રદેશ હૈ ઉસકો નિશ્ચય કહા ઔર ૨૫૨ (કલશમેં) એકરૂપ અસંખ્ય પ્રદેશકો સ્વક્ષેત્ર કહા. ઉસમેં સંખ્યા (કા ભેદ કરના કિ) યહ હૈ, યહ હૈ, યહ હૈ ઉસે પરક્ષેત્ર કહા. ઐસી બહુત સૂક્ષ્મ બાતેં હૈં ! બાપૂ ! આહાહા ! ભગવાનકા ભેટા જિસે કરના હો (ઉસકો કિતની તૈયારી હોની ચાહિયે ?) એક સાધારણ બડે ચક્રવર્તીકે પાસ જાના હો તો ભી કિતની તૈયારી હોની ચાહિયે ? આહાહા !

હમારે યહાં ગરાસીયા – ગરાસદાર હોતે હૈં. ઉસકી રાનીકે પાસ જાના હો તો આદમી ઐસે હી ખુલ્લા નહીં જા સકે. કપડે ખુલ્લે પડે હો ઔર પીછેસે શરીરકા ભાગ દિખતા હો, ઐસે નહીં જા સકતા. યહાં ઐસા રિવાજ હૈ. ભલે હી ૧૦ હજાર, ૨૫ હજારકી હી કમાઈ હો. નાઈ જાયે તો (ભી) ભેટ બાંધકર જાય. કપડેકા ભેટ બાંધકર જાના. શરીરકા કોઈ ભાગ દિખે નહીં ઐસે કપડે બાંધકે જાય. રાનીકે પાસ જાના હો તો (ઐસે જાતે હૈં). આહાહા ! યહાં તો ભગવાનકા ભેટા કરના હૈ તો ઇસકે લિયે બહુત કમર કસની ચાહિયે. આહાહા ! અનંત-અનંત પુરુષાર્થકી ભેટ બાંધકર ભગવાનકા ભેટા હોતા હૈ. ભગવાનકે દરબારમેં જાના હૈ, દરબાર ! યહ (બાહરકે) દરબાર તો ઠીક બેચારે સાધારણ (હૈં). યહ તો અનંત-અનંત શક્તિકા ભંડાર ભગવાન ! બાદશાહ, પરમાત્મા, બાદશાહ તીન લોક ઔર તીન કાલકો એક સમયમેં જાને (ઐસા ભગવાનકા દરબાર હૈ). આહાહા ! ઉસમેં ભી તીન લોક ઔર તીન કાલકો (જાને ઐસા) નહીં (પરંતુ) અપની પર્યાયમેં આત્મજ્ઞમેં હી સબ સર્વજ્ઞપનાકા ભાસ હોતા હૈ. આહાહા ! ઐસે ભગવાનકી એક સમયકી પર્યાયકી ઇતની તાકત ! ઐસી અનંતી પર્યાયકા પિંડ જ્ઞાન, અનંતી પર્યાયકા પિંડ આનંદ, ઐસે અનંત આનંદ ઔર અનંત જ્ઞાન આદિ અનંત શક્તિઓંકા (પિંડ) પ્રભુ ! બાદશાહ ! ઇસ બાદશાહકે પાસ જાના (ઉસકે લિયે કિતની તૈયારી ચાહિયે ?) (ભેટ બાંધકર જાયે) તબ દર્શન દે. આહાહા !

યહાં આપકે પૈસેકી બાત નહીં હૈ. (ગુરુકે) આશીર્વાદસે ધૂલ (પૈસા) નહીં મિલતી. ઉસકા ભાવ હો, પુણ્યકા ભાવ કિયા હો ઉસસે પુણ્યબંધ હો ગયા હો ઔર પૂર્વકે પુણ્યકે સાથ વર્તમાન

સુનનેસે પુણ્ય આતા હૈ, ઉસ પુણ્યકો મિલાકર પુણ્યકા ઉદય આ ગયા તો (પૈસા) મિલ જાતા હૈ. પરંતુ (પૈસા) મિલે ઇસમેં ક્યા આયા ?

શ્રોતા : કિતના બઢ ગયા !

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : ધૂલમેં ભી બઢા નહીં. આહાહા ! લક્ષ્મી કહાં શરણ(રૂપ) હૈ ? યહાં તો રાગ શરણ (રૂપ) નહીં ઔર એક સમયકી પર્યાય શરણ (રૂપ) નહીં. આહાહા ! ભગવાન ! પૂર્ણાનંદકા નાથ ! અભેદ ચૈતન્ય સ્વરૂપ શરણ (રૂપ) હૈ. વહ માંગલિક હૈ, વહ ઉત્તમ હૈ, વહ શરણ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

યહાં કહતે હૈં કિ, "**જો અનાદિ સંસારસે લેકર સંકોચવિસ્તારસે...**" કિસકા (સંકોચ વિસ્તાર) ? આત્મ પ્રદેશકા (સંકોચ વિસ્તાર). નિગોદમેં પ્રદેશકા સંકોચ હોતા હૈ, પ્રદેશ કમ નહીં હોતે (બલ્કિ) સંકોચ હોતા હૈ. ઔર હજાર યોજનકા મચ્છ હો તબ વિસ્તાર હોતા હૈ. પ્રદેશ તો ઇતને હી ઇતને (રહતે હૈં). પ્રદેશકા સંકોચ હો તબ (પ્રદેશ) કમ હો જાય ઔર વિસ્તાર હો તો (પ્રદેશ) બઢ જાય, ઐસા નહીં હૈ. આહાહા ! ઐસે "**સંકોચ વિસ્તારસે લક્ષિત...**" (અર્થાત્) સંકોચ વિસ્તારસે જાનને લાયક. સંસારમેં (આત્મ પ્રદેશોંકા) અસંખ્ય પ્રદેશમેં સંકોચ વિસ્તાર હોતા હૈ, વહ જાનને લાયક હૈ. હૈ ? "**... ઔર જો ચરમ શરીરકે પરિમાણસે કુછ ન્યૂન પરિણામસે...**" આખીરકા ચરમ શરીર હો, ઉસકે અનુસાર ઉસકી અવગાહના – ચૌડાઈ રહતી હૈ. "**... પરિમાણસે અવસ્થિત...**" વહાં અવસ્થિત હૈ. વહાં વહ ચરમ શરીર છૂટ ગયા તો વૈસે કે વૈસે (આત્મ પ્રદેશ) અવસ્થિત રહેંગે. સાદિ અનંત (વૈસે કા વૈસા અવસ્થિત રહેગા.) ચરમ શરીરમેં લક્ષિત – જાનને લાયક, ઐસા કહા. સંસારમેં અસંખ્ય પ્રદેશમેં સંકોચ વિસ્તાર હૈ, યહ જાનને લાયક હૈ. ક્યોંકિ (આત્મ પ્રદેશ) એકરૂપ નહીં રહેગા. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

જૈસે યહ કપડા હૈ ન ? યહ કપડા ઐસા સંકોચ કરે (તો) કપડેમેં પ્રદેશ ઘટ જાતા હૈ, ઔર ઐસા કરે તો પ્રદેશ બઢ જાતા હૈ, ઐસા નહીં. પ્રદેશ તો જિતના હૈ ઇતની હી હૈ. ઐસે સંકોચમેં નિગોદકે એક શરીરમેં અનંત જીવ ઔર અંગુલકે અસંખ્ય ભાગમેં એક શરીર. આહાહા ! (તો) નિગોદમેં એક શરીરકા કદ કિતના ? (હિન્દીમેં) કદ કહતે હૈં ન ? ઉસ (શરીરકા) કદ કિતના ? તો (કહતે હૈં) અંગુલકા અસંખ્યવા ભાગ. આહાહા ! ઔર જીવ કિતના ? તો (કહતે હૈં) અનંત (હૈં). કિતને અનંત ? (તો કહતે હૈં) અભી (તક જિતને) સિદ્ધ હુએ (ઉસસે અનંત ગુના જીવ હૈં). છ માસ ઔર આઠ સમયમેં ૬૦૮ (જીવ) મુક્તિ પાતે હૈં. તો (ઐસે) અનંત પુદ્‌ગલ પરાવર્તન હો ગયે. એક શરીરમેં સિદ્ધકી સંખ્યાસે અનંત ગુના જીવ હૈં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? તો વહાં પ્રદેશકા સંકોચ હો ગયા.

સંકોચ નામ જિતને ચૌડે પ્રદેશ હૈ વહ સંકોચ નહીં હોતા. ક્યા કહા ? જો (મૂલ) પ્રદેશ જિતની ચૌડાઈમેં હૈ, ઉસમેં સંકોચ નહીં હોતા. પરંતુ જો બહુત પ્રદેશ હૈ, વહ સંકોચ હોતે

હૈં. ક્યા કહા સમજમેં આયા ? જીતને ચૌડે પ્રદેશ હૈં વહ સંકોચ નહીં હોતે પરંતુ અસંખ્ય પ્રદેશ ઐસે ચૌડે હૈ, વહ ઐસે સંકોચ હોતે હૈં. બસ ઇતના ! એક પ્રદેશકે સાથ અસંખ્ય પ્રદેશ હૈ. પ્રદેશ ખુદ સંકોચ વિસ્તારકો પ્રાપ્ત નહીં હોતે. પરંતુ પ્રદેશકી સંખ્યા ઐસે સંકોચ હો જાતી હૈ ઔર વિસ્તાર હો જાતી હૈ. આહાહા ! યહ સ્વરૂપ વીતરાગકે સિવા ઔર કહીં નહીં હૈ. (આત્માકા) અસંખ્ય પ્રદેશ (હૈ), યહ બાત સર્વજ્ઞકે અલાવા કહીં નહીં હૈ. સમજમેં આયા ? કોઈ શાસ્ત્રમેં (યહ બાત નહીં હૈ.) આત્મા અસંખ્ય પ્રદેશી ક્ષેત્રકી બાત હી નહીં હૈ. જાના નહીં તો વહાં બાત કહાંસે હો ? આહાહા ! બાત કરે કિ આત્મા શુદ્ધ હૈ, ચૈતન્ય હૈ, ઐસા હૈ ઔર ઐસા હૈ, પરંતુ ઇસકા ક્ષેત્ર કિતના ? (તો ઉસકી કુછ ખબર નહીં). આહાહા !

એક વેદાંતી થે. નિશ્ચયકા બહુત જાનપના (થા). (શ્રીમદ્‌જીકો) ઉસકે સાથ બહુત પ્રેમ થા. શ્રીમદ્‌ને એક બાર પત્ર લિખા કિ, ‘‘હમ પદાર્થકી વ્યાખ્યા ચાર પ્રકારસે કર સકતે હૈં. કોઈ ભી પદાર્થ (કી વ્યાખ્યા) દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ, ભાવસે કર સકતે હૈં. તો આત્મામેં ભી દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ, ભાવ ઉતારના ચાહિએ.’ ક્યોંકિ વે (ઐસા) માનતે હૈં કિ (આત્મા) સર્વ વ્યાપક હૈ ઔર આત્માકી નિશ્ચયકી બાત કરે કિ શુદ્ધ હૈ, ઐસા પવિત્ર ઔર ઐસા નિર્લેપ હૈ. ઉસકી દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ, ભાવ ચારસે વ્યાખ્યા હોતી હૈ.’ (શ્રીમદ્‌જીને લિખા), ‘આપકી ચારકી વ્યાખ્યા કહો’ પરંતુ વહ (વ્યાખ્યા) કરને જાય તો વેદાંત રહતા નહીં. સમજમેં આયા ? દ્રવ્યસે એક, ક્ષેત્રસે અસંખ્ય પ્રદેશ, કાલસે ત્રિકાલી અથવા એક સમયકી અવસ્થા ઔર ભાવસે અનંત ગુણ, ઐસા ચાર ભેદ તો ઉસમેં હૈ નહીં. સમજમેં આયા ? ‘સર્વ વ્યાપક એક આત્મા શુદ્ધ ચૈતન હૈ, અભેદ હૈ’ ઐસા (માનતે હૈં). વહ તો કથનકી ભાષા (હુઈ). વસ્તુકી સ્થિતિ કૈસી હૈ ? ઉસકી ખબર નહીં. સમજમેં આયા ?

યહાં કહતે હૈં, પ્રદેશ એક નહીં પરંતુ અસંખ્ય (પ્રદેશ) જો હૈ (ઉસમેં) ઐસા (સંકોચ) હોતા હૈ ઔર વિકાસ હોતા હૈ. બસ ! ‘‘**... સંકોચ વિસ્તારસે લક્ષિત હૈ ઔર ચરમ શરીરકે પરિમાણસે કુછ ન્યૂન પરિમાણસે અવસ્થિત...**’’ યહાં અવસ્થિત રહા. સંસારમેં તો અવસ્થિત નહીં રહા. નિગોદમેં જાયે, એક હજાર યોજનકા મચ્છ (બને), ઇસ શરીરમેં બચપનમેં અસંખ્ય પ્રદેશી ઇતનેમેં થા, બડા હોનેસે પ્રદેશમેં ઇતના વિસ્તાર હુઆ. સમજમેં આયા ? બચપનમેં ઇતના થા, યુવા અવસ્થા ઔર વૃદ્ધાવસ્થામેં ઇતને પ્રદેશ ચૌડે હુએ. એક પ્રદેશ ચૌડા હુઆ, ઐસા નહીં. પ્રદેશ વિસ્તાર પાયા. સમજમેં આયા ? આહાહા ! આદમીકો ઐસા કહાં (સુનને મિલે) ? ફુરસદ કહાં હૈ ? ભગવાન ક્યા કહતે હૈં ? (વહ) ચીજ (કહાં) અલગ પડતી હૈ ઔર અપનેસે પર ચીજ (કૈસે) અલગ પડતી હૈ ? (ઐસા) ભેદજ્ઞાન નહીં (ઔર) ખીચડા કર દે કિ, ‘ઉસમેં ભી આત્માકી બાત હૈ, કલ્યાણકી બાત હૈ.’ ધૂલમેં ભી (કલ્યાણકી બાત) નહીં. આહાહા !

(યહાં) કહતે હૈં કિ, ‘‘**ચરમ શરીરકે...**’’ (અર્થાત્‌) આખીરકા શરીર. ‘‘**... પરિમાણસે**

કુછ ન્યૂન...'' (અર્થાત્) થોડા ન્યૂન. યહ બાલ જિતના હૈ ઉસસે (ભી) છોટા. પરિમાણસે યાની માપસે અવસ્થિત હોતા હૈ. વહાં અવસ્થિત રહતા હૈ. ''**.... ઐસા લોકાકાશકે માપ જિતના...**'' સંખ્યાસે કિતના હૈ ? કિ લોકાકાશમેં જો અસંખ્ય પ્રદેશ હૈ ઇતના એક જીવકા પ્રદેશ હૈ. લોકાકાશમેં આકાશકે અસંખ્ય પ્રદેશકી જિતની સંખ્યા હૈ, ધર્માસ્તિકાયકા ભી જિતના અસંખ્ય પ્રદેશ હૈ, અધર્માસ્તિકાયકી ભી જિતની સંખ્યા હૈ, ઇતની સંખ્યા એક જીવકી લોકાકાશકે અનુસાર અસંખ્ય પ્રદેશ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઐસી બાત સર્વજ્ઞકે સિવા કહીં હો સકતી નહીં. (અન્ય મતમેં) ભલે હી બાતેં કુછ ભી કરી હો, શ્વેતાંબરમેં ભી ફર્ક હૈ. યહ જો પ્રદેશ કહતે હૈં ઐસે પ્રદેશકી સંખ્યાકા માપ ઉસમેં ભી નહીં હૈ.

(શ્વેતાંબરમેં કિસીને પુસ્તક લિખા હૈ) ઉસમેં કબૂલ કિયા હૈ કિ, 'હમ લોગ લોકકો ૩૪૩ રાજુ પ્રમાણ કહતે હૈં, તો ઇતને પ્રદેશમેં અગર માપ કરને જાતે હૈં તો હમ લોગ જો ૩૦૦ રાજુ કહતે હૈં, ઉસકે અનુસાર ઉસકા મિલાન નહીં હોતા' યહાં એક શ્વેતાંબર પુસ્તક હૈ. (સબ) દેખા હૈ. ૩૪૩ રાજુ કહતે હૈં ન ? તો ઇસમેં જિતના હૈ વહ હમ કહતે હૈં, ઇતના મેલ નહીં ખાતા. ઔર દિગંબર લોગ કહતે હૈં ઉસકે અનુસાર મિલાન ખાતા હૈ. એક જીવકે અસંખ્ય પ્રદેશમેં ભી (ઇસ વિષયમેં ભી) ઉસકે કથનમેં ફર્ક હૈ. શ્વેતાંબરમેં ભી ફર્ક હૈ તો અન્યમતિકી તો બાત ક્યા કરના ? આહાહા ! બહુત સૂક્ષ્મ, ભાઈ !

યહાં યે કહા, ''**... ઐસા લોકાકાશકે માપ જિતના...**'' પ્રમાણ. માપ (યાની) પ્રમાણ. લોકાકાશ જિતના હોના, ઐસા નહીં. વહ તો કોઈ બાર કેવલજ્ઞાન સમુદ્ઘાતમેં હો ઔર કિસીકો ન ભી હો. પરંતુ ઉસકી સંખ્યા કિતની ? (તો કહતે હૈં) લોકાકાશ પ્રમાણ માપ – બસ, ઇતના (કહના હૈ). લોકાકાશ પ્રમાણે વ્યાપ્ત હો, ઐસા નહીં. સમજમેં આયા ? ''**... લોકાકાશકે માપ જિતના માપવાલા આત્મ-અવયવત્વ...**'' આહાહા ! આત્મા અવયવી ઔર પ્રદેશ અવયવ. જૈસે યહ શરીર અવયવી (ઔર) હાથ-પૈર-અંગુઠા અવયવ. ઐસે ભગવાન આત્મા અખંડ એકરૂપ અવયવી ઔર પ્રદેશ ઉસકા અવયવ. આહાહા ! જૈસે શ્રુતજ્ઞાન પ્રમાણ અવયવી ઔર નિશ્ચયનય ઔર વ્યવહાર(નય) અવયવ. સમજમેં આયા ? શ્રુતજ્ઞાન પ્રમાણમેં જો આત્માકા અનુભવ હુઆ તો ઉસ શુદ્ધજ્ઞાનકી પર્યાયકો પ્રમાણ કહતે હૈં ઔર પ્રમાણમેં દો ભેદ કરના યહ અવયવીકા અવયવ હૈ. (ભાવશ્રુત) અવયવી (ભી) હૈ તો પર્યાય – ભાવશ્રુતકી પર્યાય ભી હૈ તો પર્યાય પરંતુ ઉસ પર્યાયકો અખંડ કહકર અવયવી કહના ઔર નિશ્ચયનય ઔર વ્યવહાર (નય) દો ભાગ હોતે હૈં, ઉસે અવયવ કહના. સમજમેં આયા ? ઐસે ભગવાન આત્મા એક હૈ ઉસકા અસંખ્ય પ્રદેશ અવયવ હૈ. આહાહા ! યહ અંગુલી ઔર હાથ હૈ, યહ (આત્માકા) અવયવ નહીં, વહ તો જડકા (અવયવ) હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? આહાહા ! બહુત ડાલા હૈ.

(લોગ ઐસા માનતે હૈં કિ) શરીરકે આંખકે, પૈરકે, કાનકે અવયવ હમારે હૈં. ધૂલમેં ભી (તેરા અવયવ) નહીં, વહ તો પર હૈ. તેરા અવયવ તો અસંખ્ય પ્રદેશ હૈ, યહ તેરા અવયવ

હૈ ઔર અસંખ્ય પ્રદેશકે ધામમેં અનંત ગુણકા ધામકા પ્રકાશ ઉઠતા હૈ. યહ અસંખ્ય પ્રદેશ (રૂપ) દેશ તેરા ઐસા હૈ કિ પ્રદેશ-પ્રદેશમેં અનંત ગુણ વ્યાપક (હૈ). એક પ્રદેશમેં દૂસરે પ્રદેશકા અભાવ, ઉસે તિર્યક પ્રચય કહના. પરંતુ એક પ્રદેશમેં જો ગુણ હૈ ઇતના દૂસરે (પ્રદેશમેં) વહી સર્વ ગુણમેં વ્યાપક હૈ. આહાહા ! ક્યા કહા સમજમેં આયા ? પ્રવચનસાર ૯૯ ગાથામેં તિર્યક પ્રચય હૈ. એક પ્રદેશ હૈ ઉસમેં દૂસરે પ્રદેશકા અભાવ (હૈ) તો અસંખ્ય પ્રદેશ સિદ્ધ હોતા હૈ. નહીં તો સિદ્ધ નહીં હોગા. પરંતુ એક પ્રદેશમેં જો અનંત ગુણ હૈ વહ એક હી પ્રદેશમેં હૈ, ઐસા નહીં. અનંત ગુણ અસંખ્ય પ્રદેશમેં વ્યાપક હૈ. સમજમેં આયા ? પ્રદેશ સિદ્ધ કરના હો તબ એક પ્રદેશકા દૂસરે પ્રદેશમેં અભાવ હૈ તો અસંખ્ય (પ્રદેશ) સિદ્ધ હોગા. એક પ્રદેશમેં દૂસરા (પ્રદેશ) હો તો અસંખ્ય (પ્રદેશ) સિદ્ધ કહાંસે હોગા ? ન્યાય સમજમેં આતા હૈ ? એક પ્રદેશમેં જો અનંત ગુણ હૈ વહી ગુણ દૂસરેમેં હૈ, વહી ગુણ તિસરેમેં હૈ ઔર વહી ગુણ અસંખ્ય પ્રદેશમેં હૈ.

અરે...! જિસે માલૂમ નહીં કિ આત્મા અસંખ્ય પ્રદેશી અવયવ હૈ. ભગવાન (આત્મા) અવયવી ઔર (ઉસકા) અવયવ યહ (પ્રદેશ) હૈ. જૈસે શરીર અવયવી હૈ ઔર અંગુલી, હાથ-પૈર યે સબ અવયવ કહનેમેં આતા હૈ. ઇસકા ભાગ હૈ. એકરૂપ વસ્તુકા વહ ભાગ હૈ. ઐસે ભગવાન આત્મા દ્રવ્યરૂપી એક (ઔર) અસંખ્ય પ્રદેશ યહ ઉસકા અવયવ હૈ. યહ અંગુલી ઔર હાથ-પૈર ઉસકા અવયવ નહીં. યહ તો જડકા (અવયવ) હૈ. આહાહા ! (આત્માકે) અવયવ – અવયવમેં (પ્રદેશ-પ્રદેશમેં) અનંત ગુણ વ્યાપક હૈ. અસંખ્ય પ્રદેશ હૈ, તો અસંખ્યમેં ભાગમેં એક પ્રદેશ આયા તો અનંત ગુણકા અનંતવા ભાગ એક પ્રદેશમેં હૈ, ઐસા નહીં. સમજમેં આયા ? આહાહા ! યહ તો ગુણકા બડા પાટલા (હૈ). પાટલા સમજતે હો ? સોનેકા લટ્ઠ હોતા હૈ ન લટ્ઠ ? વૈસે અનંત ગુણકા લટ્ઠ એક સમયમેં હૈ. આહાહા ! અરે... ! (ખુદકે) ઘરકા કભી વિચાર કિયા નહીં (ઔર) પર ઘર શુરૂ કર દિયા. આહાહા ! મેરા ઘર ક્યા ? મેરા ઘરકા ક્ષેત્ર ક્યા ? મેરે ક્ષેત્રમેં ગુણ ક્યા ઔર ગુણકી પર્યાય ક્યા ? (ઉસકી કુછ ખબર નહીં). આહાહા ! સમજમેં આયા ?

યહાં નિર્મલ પર્યાયકી બાત હૈ, મલિન (પર્યાય)કી બાત નહીં. યહ સંકોચવિકાસમેં ભી શક્તિ હૈ. મલિનપનાકા તો ઇસમેં અભાવ હૈ. આહાહા ! ક્યા કહા ? ''અસંખ્ય પ્રદેશ નિયત-'' ઐસે કહા ન ? નિયત કહા ન ? ''...અવયવ જિસકા લક્ષણ હૈ ઐસી નિયત પ્રદેશત્વશક્તિ'' (અર્થાત્) નિશ્ચય પ્રદેશત્વ શક્તિ. નિયત નામ નિશ્ચય પ્રદેશત્વ શક્તિ. ઇસકા અર્થ કિ જો પ્રદેશ હૈ વહ નિશ્ચયસે અસંખ્ય હી હૈ. ઐસે સિદ્ધ કરના હૈ. ઔર પંચાસ્તિકાયમેં જો લિયા હૈ (વહાં) એકરૂપ પ્રદેશ હૈ – ભેદ નહીં. વહાં ઉસકી અસ્તિકાય સિદ્ધ કરના હૈ. અસ્તિ એકરૂપ હૈ. સમજમેં આયા ? અસંખ્ય પ્રદેશકી અસ્તિ એકરૂપ હૈ. યહાં શક્તિકે વર્ણનમેં અસંખ્ય પ્રદેશ નિયત (અર્થાત્) પ્રદેશકી સંખ્યા નિયત હૈ. સમજમેં આયા ?

એૈસા નિજ ઘર દ્રવ્ય, નિજ ઘરકા ક્ષેત્ર, નિજ ઘરકા કાલ ઔર નિજ ઘરકા ભાવ – યહ ચાર એક હી વસ્તુ હૈ. નિજ ઘરકા દ્રવ્ય ભિન્ન ઔર નિજ ઘરકા ક્ષેત્ર ભિન્ન, એૈસા નહીં હૈ. જિતનેમેં દ્રવ્ય હૈ, ઇતનેમેં ક્ષેત્ર હૈ, ઇતનેમેં કાલ હૈ ઔર ઇતનેમેં ભાવ હૈ. આહાહા ! યે ભેદકી દૃષ્ટિ છોડકર (અભેદ સ્વરૂપકી દૃષ્ટિ કરના). ૨૫૨ કલશમેં આયા ન ? દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ, ભાવકા ભેદ (કહા). (ઉસમેં) અપની પર્યાયકો ભી જહાં પરકાલ કહા આહાહા ! ઔર અપને અસંખ્ય પ્રદેશમેં ભી યહ ક્ષેત્ર હૈ ઔર યહ હૈ, એૈસા વિકલ્પ ઉઠાના – યહ પરક્ષેત્ર હૈ. ત્રિકાલી ભગવાન સ્વકાલમેં હૈ ઉસકી એક સમયકી પર્યાયકા લક્ષ કરના યહ પરકાલ હૈ ઔર પરકાલકી સ્વકાલમેં નાસ્તિ હૈ. આહાહા ! અનેકાંત હૈ. જૈસે પર દ્રવ્યકે દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ, ભાવકી અસ્તિ ઉસમેં હૈ પરંતુ ઉસ પર દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ, ભાવકી નાસ્તિ આત્મામેં હૈ. (આત્મામેં) ઉસકા અભાવ હૈ. સમજમેં આયા ? યહ તો સ્થૂલ લિયા. પરંતુ યહાં તો ત્રિકાલી ભગવાન ! – ત્રિકાલી વસ્તુ ત્રિકાલ... ત્રિકાલ.... ત્રિકાલ... ત્રિકાલ.... યહ સ્વકાલ (હૈ). એક સમયકી નિર્મલ પર્યાય પરભાવ (હૈ).

નિયમસારમેં ૫૦ ગાથામેં તો એક સમયકી નિર્મલ પર્યાયકો પર દ્રવ્ય કહા હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! તત્ત્વજ્ઞાન બહુત સૂક્ષ્મ ભાઈ ! કૌનસી અપેક્ષાસે (બાત હૈ) યહ સમજના ચાહિયે. સમજમેં આયા ?

યહાં કહતે હૈં, નિયત પ્રદેશત્વ શક્તિ લી ન ? નિજ ક્ષેત્ર હૈ. ઇસ ક્ષેત્રમેંસે તો આનંદ પકતા હૈ. એૈસા નિયત પ્રદેશ હૈ. સમજમેં આયા ? કુલથી (એક પ્રકારકા અનાજ) પકે એૈસા ક્ષેત્ર ભિન્ન હોતા હૈ ઔર ચાવલ પકે ઉસકા ક્ષેત્ર ભિન્ન હોતા હૈ. જિસ ક્ષેત્રમેં કુલથી પકે ઉસ ક્ષેત્રમેં ચાવલ નહીં પકે. એૈસે ભગવાન (આત્માકે) અસંખ્ય પ્રદેશી નિયત ક્ષેત્રમેં પવિત્રતા પકતી હૈ, એૈસા યહ ક્ષેત્ર હૈ. ઉસમેં અપવિત્રતા પકે, એૈસા યહ ક્ષેત્ર નહીં હૈ. આહાહા !

કૌંસમે કહતે હૈં, "**આત્માકે લોકપરિમાણ અસંખ્ય પ્રદેશ નિયત હી હૈ**" નિયત (કહા હૈ). દેખા ? '**નિયત હી હૈ**" સંખ્યાકી અપેક્ષાસે (નિયત હી હૈ). "**વે પ્રદેશ સંસાર અવસ્થામેં સંકોચ વિસ્તારકો પ્રાપ્ત હોતે હૈં ઔર મોક્ષ અવસ્થામેં ચરમ શરીરસે કુછ કમ પરિમાણસે સ્થિત રહતે હૈં**". ઇસ પ્રકાર વસ્તુકા સ્વરૂપ હૈ. લો, આજ એક ઘંટા ચલા. વિશેષ કહેંગે....

પ્રવચન નં. ૨૩

શક્તિ-૨૪, ૨૫, ૨૬ તા. ૦૨-૦૯-૧૯૭૭

आसंसारसंहरणविस्तरणलक्षितकिञ्चिदूनचरमशरीरपरिमाणावस्थित-लोकाकाशसम्मितात्मावयवत्वलक्षणा नियतप्रदेशत्वशक्तिः ।।२४।।
सर्वशरीरैकस्वरूपात्मिका स्वधर्मव्यापकत्वशक्तिः ।।२५।।
स्वपरसमानासमानसमानासमानत्रिविधभावधारणात्मिका साधारणासाधारणसाधारणासाधारणधर्मत्वशक्तिः ।।२६।।

યહ સમયસાર. શક્તિકા અધિકાર (ચલતા) હૈ. શક્તિ નામ આત્માકા ગુણ. ગુણી ભગવાન આત્મા ઔર ઉસમેં શક્તિ – રત્ન, અનંત શક્તિકા રત્નસે ભરા રત્નાકર ભગવાન આત્મા (હૈ). ઇસ શક્તિકે વર્ણનમેં શક્તિકા જ્ઞાન કરના. જાનનેમેં યહ શક્તિવાન, (યહ) શક્તિ, ઐસા જ્ઞાન કરના પરંતુ શ્રદ્ધામેં તો શક્તિ ઔર શક્તિવાનકા ભેદ છોડકર અભેદ શક્તિકી દૃષ્ટિ (અર્થાત્) શક્તિવાનકી દૃષ્ટિ (કરના). ઉસસે ઉસમેં સમ્યગ્દર્શન રૂપી રત્ન (પ્રગટ હોતા હૈ). ત્રિરત્ન કહતે હૈં કિ નહીં ? રત્નત્રય – મોક્ષકા માર્ગકો રત્નત્રય કહતે હૈં ન ? યહ રત્નત્રય કૈસે પ્રગટ હો ? જો આત્મા વસ્તુ હૈ ઇસમેં અનંત શક્તિ (રૂપ) રત્ન (હૈં). અનંત શક્તિરૂપ રત્નસે ભરા ભંડાર હૈ. આહાહા ! ઐસે શક્તિવાન પર દૃષ્ટિ કરનેસે સમ્યગ્દર્શન રૂપી રત્ન પ્રગટ હોતા હૈ. દ્રવ્ય રત્ન, ગુણ રત્ન ઔર પર્યાયમેં (ભી) રત્ન પ્રગટ હોતા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

ચાહે જિતના જાનપના હો, કમ-અધિક (જાનપના) હો ઉસકે સાથ કોઈ સંબંધ નહીં ઔર વર્તનમેં કદાચિત્ સ્વરૂપકી રમણતા (રૂપ) ચારિત્ર ન હો પરંતુ વસ્તુકી દૃષ્ટિમેં એકરૂપ દૃષ્ટિ કરનેસે, ઉસમેં યહ સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર (રૂપ) રત્નત્રય પ્રગટ હોતા હૈ. ઇસ રત્નત્રયકા ફલ અનંત જ્ઞાન, દર્શન (પ્રગટ હોતા હૈ). રત્નત્રયકા ફલ તો મહારત્ન હૈ. જબ પર્યાય રત્ન હૈ ઔર (ઉસકા) ફલ રત્ન હૈ તો ઉસકા કારણ દ્રવ્ય, ગુણ તો મહારત્ન હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! યહ સાધારણ બાત નહીં હૈ. શક્તિકા વર્ણન, અલૌકિક વર્ણન હૈ.

યહ ૨૪ વીં શક્તિ ફિર સે લેતે હૈં. ૨૩ (શક્તિ) તો ચલી. ૨૪વીં શક્તિ હૈ તો નિત્ય–ધ્રુવ પરંતુ હૈ કૈસી ? ''**જો અનાદિ સંસારસે લેકર....**'' ઓહોહો ! અનાદિ સંસાર (અર્થાત્) નિગોદસે લેકર. ''**.. સંકોચવિસ્તારસે લક્ષિત...**'' (આત્માકા) અસંખ્ય પ્રદેશ હૈ, યહ સંકોચ હોતા હૈ ઔર વિસ્તાર હોતા હૈ. સંખ્યા ઇતનીકી ઇતની (રહતી હૈ) ઔર યહ એક-એક પ્રદેશ(કા) સંકોચ-વિસ્તાર હોતા હૈ, ઐસા નહીં. સમજમેં આયા ? સંકોચ વિકાસકા અર્થ માત્ર ઇતના (હૈ કિ), પરમાણુ (જિતની જગહ રોકે ઉતના એક પ્રદેશ હૈ) ઉસમેં દૂસરા પ્રદેશ આ જાતા હૈ, ઉસકા નામ સંકોચ. ઔર વિકાસ (કા અર્થ ઇતના હૈ કિ), જિતના અસંખ્ય પ્રદેશસે વિકાસ હોતા હૈ (ચાહે) લોક પ્રમાણે હો કિ ૧ હજાર યોજનકા મચ્છ (હો), ઉસ રૂપ અસંખ્ય પ્રદેશ વ્યાપક હો (જાય) પરંતુ હૈ અસંખ્ય (પ્રદેશ હી). ઇસમેં કમ યા બઢ (વૃદ્ધિ) નહીં હોતી. (યહ) એક બાત (હુઈ).

(દૂસરી બાત યહ હૈ કિ), ઇસ અસંખ્ય પ્રદેશકો પંચાસ્તિકાયમેં તો એક પ્રદેશ હી કહા હૈ. ૩૨ ગાથાકી ટીકામેં હૈ. કલ બતલાયા થા. (આત્માકે) અસંખ્ય પ્રદેશ (હૈં), યહ ભેદસે કથન હૈ ઔર અસંખ્ય પ્રદેશકા એકરૂપ, યહ અભેદસે કથન હૈ. આહાહા ! ઐસે એક પ્રદેશરૂપ યહ અસંખ્ય પ્રદેશકો એક પ્રદેશ કહા. યહાં (શક્તિમેં) અસંખ્ય પ્રદેશકો નિયત – નિશ્ચય કહા. નિયત પ્રદેશ કહા ન ? ક્યોં ? સંખ્યાસે અસંખ્ય (પ્રદેશ હૈ) યહ નિશ્ચય હૈ. અસંખ્ય પ્રદેશકો એકરૂપ કરકે એક પ્રદેશ કહના ઔર અસંખ્ય પ્રદેશકે ભેદ કરકે વ્યવહાર કહના, યહ બાત અભી નહીં (કરની હૈ). સમજમેં આયા ? અભી તો અસંખ્ય પ્રદેશ હૈ યહ નિશ્ચયસે હૈ, (ઇતના કહના હૈ). સમજમેં આયા ?

યહ પ્રશ્ન તો બહુત કાલ પહલે ઉઠા થા. (હમ) અમરેલી જાતે થે વહાં એક આદમીને પ્રશ્ન કિયા થા. કરીબ ૭૮કી સાલ હોગી. વે સ્વાગતમેં આયે થે. ઉન્હોંને રાસ્તેમેં પ્રશ્ન પૂછા, 'યે પ્રદેશ હૈ યહ તો કલ્પનાસે હૈ. આકાશકે અનંત પ્રદેશ જીવ, જીવકા અસંખ્ય (પ્રદેશ) યહ તો કલ્પના હૈ'. હમને કહા, 'કલ્પના નહિ હૈ.' (હમ) અમરેલી જાતે થે (વહાં) એક વરસડા ગાંવ હૈ. (હમ) ચલકર જાતે થે. (તો વહાં) રાસ્તેમેં લોગ લેનેકો આતે થે. વહાં યે પ્રશ્ન ઉઠા કિ, 'યહ પ્રદેશ જો કહનેમેં આતા હૈ – યહ કલ્પના હૈ. પ્રદેશ (જૈસા કુછ) નહીં હૈ.' ઐસે નહીં (હૈ). યહ (બાત) યહાં સિદ્ધ કરતે હૈં.

અસંખ્ય પ્રદેશ નિયત હૈ, નિશ્ચયસે હૈ. સમજમેં આયા ? ઇસ સંખ્યાકે નિશ્ચયકો નિયત લાગૂ પડતા હૈ. બાદમેં ઉસે એકરૂપ કહના. ઔર ભેદસે (અસંખ્ય પ્રદેશકા), વિચાર કરના યહ તો ફિર વ્યવહાર નય હો ગયા. પરંતુ યહાં તો અસંખ્ય પ્રદેશ સંખ્યાસે નિયત હૈ. વ્યાજબી રીતસે, યથાર્થ રીતસે હૈ. આકાશકા (જૈસે) અનંત પ્રદેશ હૈ, વૈસે જીવકા અસંખ્ય પ્રદેશ હૈ, યહ યથાર્થ હૈ.

યહાં કહતે હૈં કિ, ''**જો અનાદિ સંસારસે લેકર સંકોચવિસ્તારસે લક્ષિત...**'' (અર્થાત્)

સંકોચવિસ્તારસે જાનનેમેં આનેવાલા હૈ. હૈ ન ? "**ઔર જો ચરમ શરીરકે પરિમાણસે કુછ ન્યૂન...**" (જો) મુક્ત હોનેકા આખીરકા શરીર હૈ. (ઉસ) શરીર પ્રમાણસે આત્મ પ્રદેશ રહતે હૈં. સિદ્ધમેં ભી શરીર પ્રમાણ આત્મ પ્રદેશ હૈ. શરીરકે કારણસે નહીં. અપની યોગ્યતાસે આખીરકા શરીર પ્રમાણ આત્મ પ્રદેશકા રહના, યહ અપના સ્વભાવ હૈ.

(યહાં) કહતે હૈં કિ, "**... ચરમ શરીરકે પરિમાણસે...**" પરિમાણ યાની માપ. "**... ચરમ શરીરકે પરિમાણસે કુછ ન્યૂન...**" ચરમ શરીરકા જો માપ હૈ, ઉસસે થોડા ન્યૂન. સમજમેં આયા ? "**કુછ ન્યૂન પરિમાણસે...**" (અર્થાત્) ન્યૂન માપસે. "**... અવસ્થિત હોતા હૈ.**" બાદમેં ચરમ શરીરકા આખીરકા અસંખ્ય પ્રદેશ સાદિ અનંત (કાલ) વૈસા કા વૈસા અવસ્થિત રહતા હૈ. સિદ્ધમેં આખીરકા શરીરસે થોડા ન્યૂન સાદિ અનંત (કાલ) રહતા હૈ તો ઉસે અવસ્થિત કહા (ઔર) સંકોચ-વિસ્તારકો લક્ષિત કહા. આહાહા ! સંકોચ વિસ્તાર હોતા હૈ, યહ જાનને લાયક હૈ. બાદમેં સાદિ અનંત (કાલ) અસંખ્ય પ્રદેશ અવસ્થિત હોતા હૈ. (ઉસમેં કોઈ) ફેરફાર નહીં હોતા તો ઉસે વહાં અવસ્થિત કહા.

"**... અવસ્થિત હોતા હૈ. ઐસા લોકાકાશકે માપ (જિતના)...**" આહાહા ! લોકકે આકાશ પ્રમાણ જિસકા માપ હૈ. "**... જિતના માપવાલા આત્મ - અવયવત્વ...**" ભગવાન આત્મા ! અવયવી (હૈ) (ઔર) પ્રદેશ ઉસકા અવયવ હૈ. જૈસે શરીર અવયવી (હૈ) તો હાથ-પૈર, અંગુલી, હાથ-પૈર અવયવ હૈ. સમજમેં આયા ? ઐસે વસ્તુ અવયવી હૈ. અસંખ્ય પ્રદેશ ઉસકા અવયવ હૈ. યહ અંગકે અવયવ (હૈં યહ આત્માકે) અવયવ નહીં. સમજમેં આયા ? યહ તો મિટ્ટીકા – ધૂલકા અવયવ હૈ. ઉસકા અવયવ તો અસંખ્ય પ્રદેશ હૈ, યહ ઉસકા અવયવ હૈ ઔર એક-એક પ્રદેશમેં અનંત ગુણ વ્યાપક હૈ.

શ્રોતા : એક-એક પ્રદેશમેં પૂરા ગુણ નહીં ?

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : પૂરા (ગુણ ઐસે) નહીં. વ્યાપક કહા. એક-એક ગુણ અસંખ્ય પ્રદેશમેં વ્યાપક હૈ. એક પ્રદેશમેં પૂરા ગુણ, ઐસા નહીં હૈ.

શ્રોતા : અસંખ્ય પ્રદેશમેં પૂરા ગુણ હૈ.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : અસંખ્ય પ્રદેશમેં પૂરા ગુણ હૈ. ઔર એક પ્રદેશમેં પ્રદેશ તો પૂરા હૈ. (જૈસે) એક પ્રદેશમેં દૂસરે પ્રદેશકા અભાવ (હૈ). વૈસે એક પ્રદેશમેં જો ગુણ હૈ (ઉસમેં) દૂસરે ગુણકા અભાવ હૈ, ઐસા નહીં. ક્યા કહા ?

શ્રોતા : એક ગુણમેં દૂસરે ગુણકા અભાવ નહીં.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : ઐસા નહીં. (એક પ્રદેશકા દૂસરે) પ્રદેશમેં અભાવ હૈ. ૯૯ ગાથામેં ઐસા લિયા હૈ. ઉસકા અસંખ્ય પ્રદેશ સ્વરૂપ હૈ. પરંતુ (સર્વ પ્રદેશ) તિરછા હૈ. (ઉસમેં) એક પ્રદેશ દૂસરે પ્રદેશરૂપ હૈ, દૂસરા (પ્રદેશ) તીસરા (સ્વરૂપ હૈ), ઐસા નહીં. એક પ્રદેશમેં દૂસરે પ્રદેશકા અભાવ હૈ. તબ અસંખ્ય (પ્રદેશ) સિદ્ધ હોગા. પરંતુ એક પ્રદેશમેં જો જ્ઞાન આદિ અનંત ગુણ

હૈં, વહ એક હી પ્રદેશમેં હૈ, ઐસા નહીં. (અનંત ગુણ) અસંખ્ય પ્રદેશમેં તિરછા વ્યાપક હૈ.

પ્રવચનસારમેં સામાન્ય સમુદાય આતા હૈ. ગુણકી આકૃતિકી પર્યાય – જો વ્યંજન પર્યાય હૈ. વ્યંજન પર્યાયકી બાત નયી આયી. આકૃતિકી વ્યંજન પર્યાય (જો) હૈ, (યહ) સંસારમેં સંકોચ વિસ્તારરૂપ વ્યંજન પર્યાય હૈ. ઔર (સિદ્ધ દશામેં) આખીરમેં ચરમ શરીર પ્રમાણ વ્યંજન પર્યાય હૈ. દ્રવ્યકે પ્રદેશકી પર્યાયકો વ્યંજન પર્યાય કહતે હૈં ઔર ઉસમેં દૂસરે અનંત ગુણ હૈં, ઉસ (ગુણકી) પર્યાયકો અર્થ પર્યાય કહતે હૈં. ઐસી બાત (હૈ). સમજમેં આયા ?

શ્રોતા : સ્વભાવમેં વ્યંજન પર્યાયકા રૂપ તો હૈ ન ?

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : હાં હૈ, પરંતુ દ્રવ્યકે પ્રદેશકો હી વ્યંજન પર્યાય કહતે હૈં. ઔર પ્રદેશમેં જો અનંત ગુણ હૈ ઉસકી પર્યાયકો અર્થ પર્યાય કહતે હૈં. અબ યહાં, દૂસરી બાત કહની હૈ કિ, વહ વ્યંજન પર્યાયકા આયત જો ક્રમસર હોતા હૈ ઔર અક્રમ જો ગુણ હૈ; યહ વ્યંજન પર્યાય ઔર અર્થ પર્યાયકી ક્રમવર્તી પર્યાય ઔર અક્રમવર્તી ગુણ, ઇન દોનોંકે સમુદાયકો યહાં આત્મા કહનેમેં આયા હૈ. એક બાત.

દૂસરી બાત. (આત્મ) પ્રદેશમેં જિતના કંપન આદિ હૈ, ઇસ કંપનકા યહાં અભાવ લેના હૈ. વહ નિષ્ક્રિય (શક્તિમેં) આ ગયા હૈ. યહ નિષ્ક્રિય શક્તિ અનંત ગુણમેં વ્યાપક હૈ. આહાહા ! યહાં જો અસંખ્ય પ્રદેશકી વ્યંજન પર્યાય હૈ, ઇસમેં ભી નિષ્ક્રિયતા હૈ. (ઉતને) પ્રદેશ સ્થિર હો ગયે. સમજમેં આયા ? ઔર ઉસમેં જિતની અસ્થિરતા હૈ ઉસકા ઉસમેં (ઉસ નિર્મલ પર્યાયમેં) અભાવ હૈ. યહાં વ્યંજન પર્યાયકી મલિનતા નહીં લેની હૈ, નિર્મલ પર્યાય લેની હૈ. આહાહા ! ઐસા માર્ગ ! સમજમેં આયા ?

(યહાં) કહતે હૈં કિ, આત્માકી નિયત પ્રદેશત્વ શક્તિ (અર્થાત્ આત્માકી) નિશ્ચય પ્રદેશત્વ શક્તિ. આહાહા ! ઇસ શક્તિકા રૂપ તો અસંખ્ય (અનંત) ગુણમેં ભી હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! દિપચંદજીને સવૈયામેં બહુત વિસ્તાર કિયા હૈ. અધ્યાત્મ પંચસંગ્રહમેં પાંચ બોલ (અધિકાર) હૈ. જ્ઞાન દર્પણ, સ્વરૂપ આનંદ, ઉપદેશ સિદ્ધાંત રત્ન, સવૈયા. (ઇસ) સવૈયામેં ઉસકા બહુત વિસ્તાર કિયા હૈ, બહુત કિયા હૈ. સાધારણ સભામેં સમજમેં ન આવે. નટ, થટ, રૂપ, ભાવ (ઐસા) બહુત લિયા હૈ.

સવૈયા હૈ ન ? દેખો ! ‘‘**ગુણ એક એક જાકે પરજે અનંત કરે, પરજેમેં નંત નૃત્ય નાના વિસ્તરચો હૈ**’’ એક પર્યાયમેં જ્ઞાનકી પર્યાય દ્રવ્યકો જાને, ગુણકો જાને, પર્યાયકો જાને. ઐસી એક સમયમેં અનંતા ગુણકી પર્યાય દ્રવ્યકો જાને, ઐસા જ્ઞાનકી પર્યાયકા નૃત્ય હોતા હૈ. સમજમેં આયા ? ‘‘**નૃત્યમેં અનંત થટ...**’’ એક પર્યાયમેં અનંત નૃત્ય ઔર ઉસમેં અનંત સામાન્ય-વિશેષ વસ્તુકા ભી જ્ઞાન, સંકોચ વિકાસકા જ્ઞાન, અવસ્થિત હૈ ઉસકા જ્ઞાન, અનંત ગુણકા જ્ઞાન, અનંત પર્યાયકા જ્ઞાન (ઐસે) એક પર્યાયકે નૃત્યમેં થઠ હૈ. વહાં લંબી બાત હૈ. ઉસમેં અનંત કલા હૈ. ઉસમેં ભી એક-એક પર્યાયકે અનંત ભાગમેં નૃત્ય, ઉસકે અનંત ભાગમેં

થટ, ઉસકે અનંત ભાગમેં – થટમેં અનંતી કલા હૈ. કલાકે અંદર ભાગ હોતા હૈ. વિસ્તાર કિયા હૈ. લેકિન બહુત સૂક્ષ્મ હૈ. યહ તો ઇતને થોડે શબ્દોંમેં (લિયા). "**કલામેં અખંડિત અનંત રૂપ ધર્યો હૈ,**" પર્યાયમેં – જ્ઞાનકી પર્યાય સબકો જાને, યહ નૃત્ય (હૈ) ઔર ઇસ નૃત્યમેં એક સમયકી પર્યાયમેં અનંતા... અનંતા... ગુણ ઔર અનંતી પર્યાયકા થટ જાન્યા હૈ. ઔર ઇસ થટમેં ઉસકી એક-એક પર્યાયકી કલા હૈ. ઔર કલામેં અખંડિત અનંત રૂપ હૈ. "**રૂપમેં અનંત સત્, સત્તામેં અનંત ભાવ, ભાવકો લખાવહુ અનંત રસ ભર્યો હૈ; રસકે સ્વભાવમેં પ્રભાવ હૈ અનંત દીપ, સહજ અનંત યો અનંત લગિ કર્યો હૈ**" બાદમેં વ્યાખ્યા કી હૈ. પહલે સબ પઢા હૈ ન !

દીપચંદજીકા સમ્યગ્દર્શન સહિત ક્ષયોપશમ બહુત થા. સમજમેં આયા ? સ્વસંવેદન સહિત ક્ષયોપશમ બહુત થા. લિખત હૈં કિ, 'દીપચંદજી સાધર્મી...' ઐસા લિખે. પરંતુ ઉનકી ક્ષયોપશમ શક્તિ બહુત થી. લગભગ ૨૦૦ વર્ષ પહલે હો ગયે. શ્રીમદ્‌જી હુએ તો શ્રીમદ્‌જીકા (ભી) ક્ષયોપશમ ઉસ સમય બહુત થા. પરંતુ ઉન્હોંને બાહરમેં ઇસકા બહુત સ્પષ્ટીકરણ નહીં કિયા. બાકી ઉનકા ક્ષયોપશમ બહુત થા ઔર ઇન્હોંને (દીપચંદજીને) તો બાહરમેં સબ સ્પષ્ટીકરણ કિયા. એક-એક ગુણ, એક-એક પર્યાય, એક-એક પર્યાયમેં અનંત નૃત્ય ઔર થઠ, રૂપ, ભાવ ઔર પ્રભાવ (ઐસા બહુત વર્ણન કિયા હૈ). દરબાર ભરા હૈ. સમજમેં આયા ? દરબારકે નિધાનમેં બડા ભંડાર હોતા હૈ ન ? હિરા-માણેકકા બડા ભંડાર હોતા હૈ. બડે ચક્રવર્તી રાજાકે ભંડારમેં જૈસે ૯ નિધાન (હોતે હૈં). ઉસ એક-એક નિધાનકી એક-એક દેવ સેવા (કરે). નિધાનમેં તો બહુત ચીજ ભરી હૈ. ઐસે ભગવાન આત્મા ! અનંત રત્નાકરસે ભરા સમુદ્ર – દરિયા હૈ. આહાહા ! ઉસસે કોઈ ઊંચી ચીજ જગતમેં નહીં હૈ. સમજમેં આયા ?

ઐસા આત્માકા પ્રદેશ, હૈ ? "(**આત્માકે લોક પરિમાણ અસંખ્ય પ્રદેશ નિયત હી હૈં**" નિશ્ચયસે અસંખ્ય (પ્રદેશ) હૈ. કલ્પનાસે હૈ, ઐસા નહીં. આહાહા ! "**વે પ્રદેશ સંસાર અવસ્થામેં સંકોચવિસ્તારકો પ્રાપ્ત હોતે હૈં ઔર મોક્ષ-અવસ્થામેં ચરમ શરીરસે કુછ કમ પરિમાણસે સ્થિત રહતે હૈં.**)" યહ ૨૪વીં શક્તિ કહી. સમજમેં આયા ? કલ તો એક ઘંટા ચલી થી. વહ તો આયે સો આયે ન ? આહાહા !

એક-એક પ્રદેશમેં અનંત ગુણ ભરા હૈ. (ઔર અનંત ગુણ) અસંખ્ય પ્રદેશમેં વ્યાપક (હૈં). આહાહા ! એક-એક ગુણમેં અનંતા સામર્થ્ય ભરા હૈ. એક-એક શક્તિમેં અનંતી પ્રભુતા પડી હૈ. નિયતપ્રદેશત્વ શક્તિમેં ભી અનંતી પ્રભુતા હૈ. ઔર દૂસરી એક બાત આ ગઈ. ભગવાનકે અસંખ્ય નિયત પ્રદેશ હૈ, ઉસમેં સર્વજ્ઞ ઔર સર્વદર્શિ (શક્તિકા) નિધાન પડા હૈ. અપને દેશમેં નિધાન હૈ. આહાહા ! ઐસા હૈ.

અસંખ્ય પ્રદેશ સ્વદેશ હૈ. ઉસમેં સર્વજ્ઞ ઔર સર્વદર્શિ (શક્તિ) પરિપૂર્ણ ભરી હૈ. આહાહા ! સર્વજ્ઞ ઔર સર્વદર્શિ – ઐસી પરિપૂર્ણ શક્તિ સ્વદેશમેં – અસંખ્ય પ્રદેશમેં વ્યાપક હૈ. આહાહા !

સર્વજ્ઞ સ્વરૂપ હી ભગવાન હૈ ઔર સર્વદર્શિ સ્વરૂપ હી ભગવાન હૈ. આહાહા ! યહ સર્વજ્ઞ ઔર સર્વદર્શિ (શક્તિ) એક સમયકી પર્યાયમેં જબ પ્રગટ હોતી હૈ તો સર્વદર્શિ શક્તિ એક સમયકી પર્યાયમેં સબ (પદાર્થોંકો) સામાન્યરૂપસે દેખતી હૈ. ભેદ કિયે બિના – વિશેષ કિયે બિના, સામાન્ય જો સત્ હૈ ઉસે દેખતી હૈ ઔર ઉસી સમયમેં કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય એક-એક દ્રવ્યકા ભિન્ન ગુણ, ગુણકી ભિન્ન પર્યાય, પર્યાયકા ભિન્ન અવિભાગ પ્રતિચ્છેદ, ઉસમેં નટ, થઠ, સબ કુછ હૈં, (ઇન) સબકો જ્ઞાનકી (પર્યાય) – કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય એક સમયમેં દેખતી હૈ. ઉસી સમયમેં દર્શન ભેદ કિયે બિના દેખતા હૈ. (ઔર) ઉસી સમયમેં જ્ઞાનકી પર્યાય સબકો ભેદ કરકે દેખતી હૈ. ઉસે યહાં (અધ્યાત્મ પંચ સંગ્રહમેં) પુરાણ (અધિકારમેં) અદ્ભુતરસમેં લિયા હૈ. સમજમેં આયા ? અદ્ભુતરસકી વ્યાખ્યા કરતે હૈં. (ઉસમેં) યહ લિયા હૈ. અદ્ભુત તો દેખો ! આહાહા ! ભગવાન આત્મા(કે) અસંખ્ય પ્રદેશમેં સર્વદર્શિ, સર્વજ્ઞ શક્તિ જબ પ્રગટ હોતી હૈ, શક્તિમેંસે વ્યક્તિ (જબ પ્રગટ હોતી હૈ) તો (દર્શન) એક સમયમેં સર્વકો ભેદ કિયે બિના દેખે ઔર (જ્ઞાન) સબકો ભેદ કરકે જાને. એક સમયમેં દો શક્તિ (ઔર) દોનોંકે લક્ષણ ભિન્ન. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

ઉસમેં (અધ્યાત્મ પંચ સંગ્રહમેં હૈ). (બાતેં તો) નિકલે તબ નિકલે, (ઐસે) સર્વથા થોડી નિકલે ? ઉસમેં (નવ રસમેં એક) અદ્ભુત રસ હૈ. "**આગે અદ્ભુત રસ કહિયે હૈ. અદ્ભૂતતા સત્તામેં ઐસી હૈ.**" – અદ્ભુતતા સત્તામેં ઐસી હૈ, ભગવાન આત્માકી સત્તા, ઉસકી સત્તામેં અદ્ભુતતા ઐસી હૈ, "**... સાકાર જ્ઞાન હૈ, નિરાકાર દર્શન હૈ. દોઉકી સત્તા એક હૈ**" એક સમયમેં હૈ. "**યહ અદ્ભુત (ભાવ) રસ હૈ.**" યહ અદ્ભુતભાવ રસ હૈ. અદ્ભુત કી યહ વ્યાખ્યા હૈ. હૈ અદ્ભુત રસ ? જ્ઞાન સાકાર હૈ. એક સમયમેં સાકાર (અર્થાત્) સબકા ભેદ કર-કરકે (જાને). સાકારકા અર્થ આકાર નહીં. સાકારકા અર્થ – સ્વ-પર અર્થકા ભેદ કરકે – જિતને ભેદ હૈ ઇતને પ્રમાણસે જાને ઉસે સાકાર (કહતે હૈં). જ્ઞાનકો સાકાર (અર્થાત્) પરકા આકાર હોતા હૈ તો સાકાર કહનેમેં આતા હૈ, ઐસા હૈ નહીં.

યહ (બાત) તત્ત્વાર્થસારમેં હૈ. અમૃતચંદ્ર આચાર્યકા તત્ત્વાર્થસારમેં હૈ ન ? ઇસમેં યહ બોલ હૈ કિ જ્ઞાનકો સાકાર ઇસ કારણસે નહીં કહા કિ, પરકા ઉસમેં આકાર પડા, ઝલક પડે તો આકાર (હૈ), ઐસી બાત નહીં હૈ. પરંતુ જ્ઞાનકા સ્વપર અર્થકા પ્રકાશક સ્વભાવ હૈ, સ્વપરકો જાનના યહી સાકાર હૈ. સાકારમેં વિકલ્પ હૈ પરંતુ જ્ઞાનકા વિકલ્પ હૈ, સ્વપરકા વિકલ્પ (હૈ). પરંતુ રાગ નહીં. આહાહા ! ઐસા સૂક્ષ્મ તત્ત્વ ! યહાં યહ કહતે હૈં. ઉસમેં નિયત પ્રદેશત્વ શક્તિ હૈ. દેખો ! ૨૪ (શક્તિ સમાપ્ત) હુઈ.

(અબ) ૨૫વીં (શક્તિ). "**સર્વ શરીરોંમેં એકસ્વરૂપાત્મક..**" આહાહા ! ક્યા કહતે હૈં ? નિગોદસે લેકર આખીરકા ચરમ શરીર ઉસમેં, "**સર્વ શરીરોંમેં...**" સર્વ શરીર આયા ન ? (ઉસકા અર્થ) નિગોદસે લેકર ચરમ શરીર, (ઐસે) જિતને શરીર હૈં, ઇસમેં '**... એકસ્વરૂપાત્મક...**'

(અર્થાત્) ઉસમેં સ્વરૂપ તો એકસ્વરૂપ હી હૈ. (આત્મા) શરીરમેં વ્યાપ્ત હોતા હૈં, રાગમેં વ્યાપ્ત હોતા હૈ, ઐસા નહીં હૈ. આહાહા ! ક્યા કહતે હૈં ?

અનંત શરીરમેં શરીરકી પર્યાય અનુસાર આકાર આદિ હો. ફિર ભી શરીરમેં યહ પર્યાય વ્યાપક નહીં. શરીરકી અવસ્થા વ્યાપ્ય ઔર આત્મા વ્યાપક, ઐસા હૈ નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? અપને અનંત ગુણ જો વ્યાપક હોકર (નિર્મલ) પર્યાય વ્યાપ્ય (હોતી હૈ). યહાં નિર્મલ પર્યાયકી બાત હૈ. મલિન પર્યાયકી બાત નહીં. (આત્મા) શરીરમેં તો વ્યાપક નહીં હૈ, વ્યાપ્ય નહીં હૈ, પરંતુ રાગમેં ભી વ્યાપ્ય નહીં હૈ, આહાહા ! ક્યોંકિ રાગ તો અનેક પ્રકારકા – વિવિધ (પ્રકારકા) હોતા હૈ. અસંખ્ય પ્રકારકે શુભ ઔર અશુભ (રાગ હોતે હૈં). યહાં યે નહીં લેના હૈ. યહાં તો "**એકસ્વરૂપાત્મક...**" (લેના હૈ). હૈ ? "**સર્વ શરીરોંમેં...**" સર્વ શરીરમેં. આહાહા ! જૈસે ૨૫ કમરે હો ઔર એક દીપક હો (ઔર દીપક) એક કમરેસે દૂસરે કમરેમેં (લે જાઓ) તો (ભી) દીપક તો દીપક સ્વરૂપ હી હૈ. (વહ) કમરે સ્વરૂપ કભી હુઆ નહીં. સમજમેં આયા ? ઐસે સર્વ - અનંત શરીરોંમેં (જાને પર ભી) ચૈતન્ય સ્વરૂપ દીપક પ્રભુ ! ઉસકા એક સરીખા સ્વરૂપ હૈ. જૈસે દીપક કમરેમેં વ્યાપ્ત નહીં હોતા વૈસે જીવસ્વરૂપ આત્મા શરીરમેં વ્યાપ્ત નહીં ઔર અંદર દયા, દાનકા વિકલ્પ હૈ ઇસમેં ભી વ્યાપક નહીં. આહાહા ! યહાં કહીં ભી મલિન પર્યાયકી બાત લેની હી નહીં. સમજમેં આયા ? યહાં શક્તિકે વર્ણનમેં તો ક્રમ (રૂપ પર્યાય) ઔર અક્રમ (રૂપ ગુણ) દોનોં નિર્મલ લેના હૈ.

યહાં લોગ ઐસા કહતે હૈં કિ, વ્યવહારસે નિશ્ચયસે હોતા હૈ. અરે...! વ્યવહાર – રાગ તો નિર્મલ પર્યાયમેં હૈ હી નહીં. સમજમેં આયા ? આત્મા વ્યાપક ઔર રાગ વ્યાપ્ય યહ વસ્તુકા સ્વરૂપ હી નહીં હૈ. આહાહા ! ભગવાન આત્મા દ્રવ્ય વ્યાપક નામ કર્તા હોકર નિર્મલ પર્યાયરૂપી વ્યાપ્યકી અવસ્થા કરનેવાલા હૈ. યહ ભી વ્યવહાર હૈ. આહાહા ! નિર્મલ પર્યાય અપનેસે હુઈ હૈ. કર્તા-કર્મ-કરણ (આદિ ષટ્કારકસે) અપનેસે હુઈ હૈ. પરંતુ યહાં તો પરસે ભિન્ન કરકે બાત બતલાની હૈ ન ?

(યહાં) "**એક સ્વરૂપાત્મક...**" આહાહા ! અનંત શરીર (મિલે ઉસમેં) હજાર યોજનકા શરીર મિલા યા એક અક્ષરકે અંગુલકે અસંખ્ય ભાગમેં એક શરીર મિલા, તો ભી સ્વયં તો અપને સ્વરૂપમેં હી વ્યાપક હૈ. શરીરમેં વ્યાપક નહીં ઔર રાગમેં કભી વ્યાપક હુઆ હી નહીં. આહાહા ! ઐસા ચૈતન્ય ભગવાન પરમાત્મસ્વરૂપ બિરાજતે હૈં. તેરી નિધિ તેરી હૈ, તૈરી હૈ યહ તેરે પાસ હૈ, ઐસા કહના યહ ભી વ્યવહાર હૈ. તેરી નિધિ તુમ (સ્વયં) હો. આહાહા ! (યહ) સ્વરૂપ હી નિધિ હૈ. આહાહા ! અનંત જ્ઞાન, અનંત દર્શન (સ્વરૂપ ઉસકી નિધિ હૈ). કહતે હૈં કિ, શરીર છોટા-બડા હુઆ પરંતુ શરીરમેં ઉસકા ધર્મ વ્યાપક હૈ હી નહીં. વહ તો અપને સ્વરૂપમેં હી વ્યાપક હૈ. આહાહા ! શરીરકો કભી છૂઆ હી નહીં ઔર શરીરકો તો નહીં (છૂઆ) પરંતુ રાગકો ભી નિર્મલ પર્યાય કભી સ્પર્શ નહીં કરતી. ઐસા "**એક**

સ્વરૂપાત્મક...'' ઐસા લિયા ન ? આહાહા ! બહુત સૂક્ષ્મ બાતેં ! બાપૂ ! યહ શક્તિકા વર્ણન ક્લાસ શુરૂ કિયા તબસે શક્તિ શુરૂ કી હૈ. આજ ૨૩ દિન હુએ. શક્તિકે વર્ણનમેં આજ ૨૩વાં દિન હૈ. આહાહા ! ક્યા કહા ?

''**સર્વ શરીરોંમેં....**'' સર્વ શબ્દ(કા અર્થ) ક્યા હૈ ? નિગોદસે લેકર ચરમ શરીર તક – સર્વ શરીરોંમેં. અનંત... અનંત... છોટે–બડે ઐસે શરીરોંમેં – અંગુલકે અસંખ્ય ભાગકે શરીરમેં ઔર હજાર યોજનકે શરીરોંમેં ''**... એકસ્વરૂપાત્મક...**'' એક સ્વરૂપી ચિદાનંદ પ્રભુ હૈ. ઉસમેં કોઈ કમી યા વૃદ્ધિ કુછ નહીં હૈ. ઐસી ચીજ ભગવાન પૂર્ણાનંદકા નાથ, પરમાત્મસ્વરૂપ, (બિરાજમાન હૈ). સર્વ આત્મા પરમાત્મપ્રકાશ હી હૈ. શરીરકા નામ હૈ યહ કોઈ આત્મામેં નહીં હૈ. આહાહા !

અસંખ્ય પ્રદેશી અનંત ગુણકા ધામ ! ઔર યહ આત્મા અનંત છોટે-બડે શરીરોંમેં રહને પર ભી શરીરકો છૂઆ હી નહીં. આહાહા ! તો લક્ષ્મી, સ્ત્રી, કુટુંબ, મકાન ઔર વ્યાપાર ઉસકો તો કભી છૂતા હી નહીં. તીનકાલમેં છૂઆ હી નહીં. આહાહા ! આત્મા શરીરકી પર્યાયકો છુઆ હી નહીં. અનાદિસે એક સ્વરૂપ હી રહા હૈ, ઐસા કહતે હૈં. આહાહા ! ઐસી ચીજ પર દૃષ્ટિ કરના. આહાહા ! એક સ્વરૂપી પ્રભુ ભગવાન ! અનંત ગુણ હોને પર ભી, અનંત શરીરમેં ક્રમસર પલટતે રહને પર ભી વહ તો એક સ્વરૂપ હી હૈ. ઉસમેં અનેક સ્વરૂપ કભી આયા નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? સૂક્ષ્મ બાત હૈ.

એક સ્વરૂપ શક્તિ, એક સ્વભાવ એસે લિયા ન ? સર્વ શરીરોંમેં એક સ્વરૂપ...એકસ્વરૂપાત્મક, યાની એક સ્વરૂપ લક્ષણ – આત્મકકા અર્થ હી સ્વરૂપ હોતા હૈ. આત્મક હૈ ન ? '**સ્વરૂપાત્મક**' ઉસ લક્ષણ સ્વરૂપ હૈ. ઉસકા એક સ્વરૂપ લક્ષણ સ્વરૂપી ભગવાન હૈ. આહાહા ! ઐસા સૂક્ષ્મ ! કહને જાય (તો લોગોંકો સૂક્ષ્મ પડતા હૈ). આહાહા ! અરે...! ઐસે મનુષ્યદેહમેં ઐસી ચીજ નહીં મિલે, સમજમેં નહીં આવે તો દૃષ્ટિ ન હો તો ઉસને ક્યા કિયા ? આહાહા ! ચાહે જિતને વ્રત, તપ, ભક્તિ, શાસ્ત્રકા જાનપના કરે, ઉસમેં ક્યા આયા ? આહાહા !

એક સ્વરૂપી ભગવાન આત્મા ! અનંત ભિન્ન-ભિન્ન શરીરમેં રહને પર ભી અપના એક સ્વરૂપપના છૂટા નહીં. આહાહા ! ઔર પર્યાયમેં ભી શુભ-અશુભ રાગ હુઆ તો ભી ભગવાન એક સ્વરૂપ હૈ. વહ પર્યાય યા રાગરૂપ કભી હુઆ નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

વહ તો છઠ્ઠી ગાથામેં કહા ન ? જ્ઞાયક – ''**ण वि होदि अप्पमत्तो ण पमत्तो जाणगो दु जो भावो।**'' ભગવાન જ્ઞાયકભાવ ! યહાં (જ્ઞાયક) શબ્દકી બાત નહીં. જ્ઞાયકભાવ વાચ્ય જો હૈ (વહ લક્ષ્યમેં આના ચાહિયે). જ્ઞાયક શબ્દ હૈ (ઔર જ્ઞાયક ભાવ વાચ્ય હૈ). (જૈસે) ચીની શબ્દ વાચક હૈ ઔર ચીની વાચ્ય હૈ. ઐસે યહાં જ્ઞાયકભાવ શબ્દ વાચક હૈ. ઉસકા વાચ્ય ત્રિકાલી જ્ઞાયકભાવ હૈ. (વહ) એક સ્વરૂપ હી રહા હૈ. આહાહા ! પર્યાયમેં કમ-બેસી આદિ ભલે હો (લેકિન) વસ્તુ તો અનાદિ-અનંત એક સ્વરૂપ પડી હૈ. આહાહા ! સમજમેં

આયા ? ઔર ઐસી દૃષ્ટિ હોનેસે પર્યાયમેં ભી એક સ્વરૂપતાકા પરિણમન હોતા હૈ.

દ્રવ્ય ઔર ગુણ એક સ્વરૂપાત્મક હૈ. પરંતુ ઉસકા સ્વીકાર કરનેસે (સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ). કલ તો કહા થા ન ? સત્કાર (કરના). પૂર્ણ સત્સ્વરૂપ ભગવાન આત્મા ઉસકા સત્કાર (કરના). 'હૈ' ઐસા આદર કરના, 'હૈ' ઐસા આદર કરના, યહ સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય હૈ. ઉસમેં સારે આત્માકા સત્કાર હુઆ. 'હૈ' ઐસા પ્રતીતમેં આયા. ઔર ઉસે પર્યાય જિતના માનના, રાગ જિતના માનના વહ તો આત્માકા મૃત્યુ હૈ. સારી વસ્તુ હૈ ઉસકા વહ અનાદર કરતા હૈ. પૂર્ણાનંદકા નાથ એક સ્વરૂપે બિરાજમાન હૈ. (હૈ ઉસે) રાગવાલા કહના, સ્વરૂપકી જો ત્રિકાલી શક્તિ–સત્ત્વ હૈ, ઉસકી વહ હિંસા કરતા હૈ. હિંસા નામ નિષેધ કરતા હૈ, નિષેધ કરતા હૈ વહી હિંસા હૈ. આહાહા ! ઔર અંદરમેં અનંત ગુણકા જીવન જિસકા હૈ, ઐસા સ્વીકાર કરનેસે પર્યાયમેં ભી નિર્મલ પરિણતિ (પરિણમિત હોતી હૈ). (જૈસી) એકસ્વરૂપાત્મક વસ્તુ હૈ, ઐસા હી એકસ્વરૂપાત્મક પરિણમન પર્યાયમેં ભી હોતા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

''**સર્વ શરીરોંમેં એકસ્વરૂપાત્મક ઐસી સ્વધર્મવ્યાપક...**'' (આત્મા) અપને ધર્મમેં વ્યાપક હૈ. આહાહા ! અપને ગુણ ઔર અપની નિર્મલ પર્યાયમેં વ્યાપક હૈ. આહાહા ! મલિન પર્યાયમેં ભી વ્યાપક નહીં (હૈ).

(લોગ) શુભ જોગસે ધર્મ હોતા હૈ, (ઐસા માનતે હૈં.) અરરર... ગજબ કરતે હૈં ! (ઇસ બાતકી) બડી તકરાર (ચલી) હૈ. (કોઈ વિદ્વાન ઐસા કહતે હૈં) શુભ જોગ મોક્ષકા માર્ગ હૈ. વે કહતે હૈં કિ, 'શુભ જોગ હેય માને (વહ મિથ્યાદૃષ્ટિ હૈ).' (લેકિન) કુંદકુંદાચાર્યદેવને (શુભ જોગકો હેય) કહા હૈ. કુંદકુંદઆચાર્ય (શુભજોગકો) હેય માનેત હૈં તો તુમ કહતે હો કિ, (શુભ જોગકો) હેય માને (વહ) મિથ્યાદૃષ્ટિ હૈ. તો કુંદકુંદઆચાર્ય (શુભ જોગકો) હેય માનતે હૈં તો વે ભી મિથ્યાદૃષ્ટિ હો ગયે ! આહાહા !

પરમાત્મપ્રકાશમેં ૩૬-૩૭ ગાથામેં તો ઐસા કહા હૈ કિ, જો રાગકો ઉપાદેય માનતા હૈ ઉસને આત્માકો હેય માના. જિસને રાગકો–વિકલ્પકો ઉપાદેય માના ઉસને આત્માકે સ્વભાવકો હેય માના, આહાહા ! વ્યવહાર રત્નત્રયકા શુભ જોગ હૈ, વહ વ્યવહાર રત્નત્રય ઉપાદેય હૈ, આદરણીય હૈ, ઐસા જિસને માના ઉસને શુદ્ધ ચિદાનંદ સ્વરૂપકો, અખંડાનંદ (સ્વરૂપકો) હેય માના. (અજ્ઞાની જીવને) આત્માકો હેય માના (ઔર) રાગકો ઉપાદેય માના. ધર્મી જીવ રાગકો હેય માનકર ત્રિકાલીકો ઉપાદેય માનતે હૈ. ઇસમેં કહાં સબ મેલ કરના ?

અરે પ્રભુ ! તેરી ચીજ જિતને પ્રકારસે હૈ, ઇતને પ્રકારસે સ્વીકાર ન હો તો – તો (ઉસકા) અનાદર હો ગયા. સત્ પરિપૂર્ણ ભગવાન એક સ્વરૂપાત્મક ધર્મ હૈ, વહ સ્વધર્મમેં વ્યાપક હૈ. અપને ગુણ ઔર પર્યાયમેં હી વ્યાપક હૈ. યહાં નિર્મલ પર્યાય લેના. સમજમેં આયા ? આહાહા ! શબ્દ થોડે હૈં પરંતુ ભાવ બહુત ગંભીર હૈ. અમૃતચંદ્રઆચાર્યને ગજબ કામ કિયા હૈ ! પંચમ આરામેં કુંદકુંદઆચાર્યને તીર્થંકર જૈસા કામ કિયા હૈ (ઔર) અમૃતચંદ્રઆચાર્યને

(ઉનકે) ગણધર જૈસા કામ કિયા હૈ. આહાહા ! શબ્દ થોડે હૈં ઇસલિયે (ભાવ કમ હૈ ઐસા) નહીં સમજના. (એક) જગત (શબ્દ) કહતે હૈં (ઉસમેં) સબ આ ગયા. જગત તીન અક્ષરકા (શબ્દ હૈ). તો જગતમેં તો અનંત સિદ્ધ આયે, અનંત નિગોદ આયા, અનંત દ્રવ્ય આયે. (જગત કહનેમેં) સબ આ ગયા. આહાહા ! તીન નિરક્ષર હૈં. કાનો-માત્રા બિનાકા (હૈ). જ...ગ...ત..., જા, જી, જો... ઐસા કુછ નહીં. એકાક્ષરી (હૈ). ભગવાનકી વાણી એકાક્ષરી નિકલતી હૈ ન ? 'ઓમ' આહાહા ! જગત તીન અક્ષર (કા શબ્દ હૈ). જગતમેં તો અનંત સિદ્ધ આ ગયે, અનંત નિગોદ આ ગયે, છઃ દ્રવ્ય (આ ગયે), છઃ દ્રવ્યકે ગુણ-પર્યાય સબ આ ગયા. ઐસે એક-એક શક્તિમેં ઇતની ગંભીરતા હૈ. આહાહા !

શ્રોતા : આપને ફરમાયા ન કિ અમૃતચંદ્રઆચાર્યને ગજબ કામ કિયા તો ગજબ કિસને કિયા ?

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : અમૃતચંદ્રઆચાર્યને (ગજબ) કિયા.

શ્રોતા : અબ તો ગજબ આપ કરે રહે હૈં.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : હમ તો વે કહતે હૈં ઉસકા સ્પષ્ટીકરણ કરતે હૈં. ઇસમેં (અંદર ટીકામેં ભરા) હૈ. સમજમેં આયા ? વહ દૃષ્ટાંત નહીં દિયા ? કિ ગાયકે – ભૈંસકે આળમેં દૂધ હૈ. (દૂધ નિકાલનેવાલી) બાઈ જોરદાર ઐસી હોની ચાહિએ કિ, (દૂધ બાહર નિકાલે). (ગાયકા) આંચલ હૈ ન ? (ઉસમેંસે દૂધ) ઐસે નહીં નિકલતા. (ઐસે હી નિકાલને જાયે તો) ફોડે હો જાય. આંચલ કહતે હૈં ક્યા કહતે હૈં ? ભૂલ જાતે હૈં. આત્માકા જિતના યાદ રહે ઉતના બાહરકા યાદ નહીં રહતા. આંચલ ઐસે નહીં દોહતે. દેખા હૈ કભી ? હમારી બહેનકે યહાં ગાય થી. છોટી ઉમ્રમેં લાયે થે. વહ દોહતી થી તો હમ દેખતે થે. ઇસ ઉંગલીમેં અંગુઠા ઐસે કરતી થી તો દૂધ નિકલતા થા. વૈસે ઇન શાસ્ત્રોંકે શબ્દોંમેં અમૃતચંદ્રઆચાર્ય તર્ક લગાકર ઉસમેં દૂધ હૈ ઉસે નિકાલતે હૈં. ભાવમેં હૈ ઉસકો નિકાલતે હૈં. સમજમેં આયા ? આહાહા !

યહાં કહતે હૈં, "**સર્વ શરીરોંમેં...**" (અર્થાત્) અનંત શરીરોંમેં. (યાની) ભિન્ન-ભિન્ન આકારવાલે છોટે ઔર મહા શરીરોંમેં. ભગવાન (આત્મા) તો સર્વ શરીરોંમેં એકસ્વરૂપ, એકસ્વરૂપ ચિદાનંદકંદ, આનંદકંદ રહા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? નિગોદકી પર્યાયમેં અક્ષરકે અનંતવે ભાગમેં (જ્ઞાન) હો તો (ભી) વસ્તુ તો એકસ્વરૂપ ત્રિકાલ આનંદકંદ રહી હૈ. ઐસી દૃષ્ટિ કભી કી નહીં. સબ કિયા, જાનપના કિયા, ૧૧ અંગ પઢા. 'પઢ ડાલા' (અર્થાત્) પઢકર છોડ દિયા ! આહાહા ! જો કરના હૈ વહ તો ચીજ યહ હૈ. અપની જ્ઞાનકી પર્યાયમેં પૂર્ણાનંદ એકસ્વરૂપ હૈ ઉસકી દૃષ્ટિ કરના, – તો પર્યાયમેં ભી શક્તિકી વ્યક્તતા (હોતી હૈ). શ્રદ્ધાકી, વીર્યકી, આનંદકી, ઈશ્વરતાકી, પ્રભુત્વ શક્તિ હૈ ન ? સબકા વેદન પર્યાયમેં આના. ઉસકા નામ ધર્મ ઔર ઉસકા નામ મોક્ષકા માર્ગ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

શ્રોતા : ધર્મ તો વીતરાગતાકો કહતે હૈં. ઇસમેં કહાં વીતરાગતા આયી ?

પૂ. ગુરુદેવશ્રી : વીતરાગતા હી આયી. વીતરાગતા કબ આયી ? વીતરાગ સ્વરૂપ હી ભગવાન હૈ. ઉસકા આશ્રય લેનેસે પર્યાયમેં વીતરાગતા પ્રગટ હોતી હૈ. વીતરાગ સ્વરૂપ હૈ ઉસ તરફ ઝુકનેસે પર્યાયમેં વીતરાગતા હોતી હૈ.

આજ એક (પત્રિકામેં) બડા લેખ આયા હૈ. 'સબકો પ્રેમ કહો કિ વીતરાગતા કહો (એક હી બાત હૈ)' ઐસા લિયા હૈ. બડા લેખ હૈ. પ્રેમ શબ્દકા (અર્થ) ઐસા નહીં. પ્રેમકા અર્થ ઐસા લેના કિ, સ્વરૂપ જો હૈ ઉસમેં એકાગ્રતા હોના વહ પ્રેમ હૈ. સર્વ વિશ્વકે પ્રતિ પ્રેમ, ઐસા (ઉસકા અર્થ) નહીં હૈ. પરંતુ બડા લેખ આયા હૈ. સ્થાનકવાસીમેં એક હૈ. વે ઐસા કહતે હૈં, 'વિશ્વપ્રેમ – સર્વ વિશ્વ પર પ્રેમ કરો' – ક્યા વિશ્વ પર પ્રેમ કરે ? (કોઈ) સ્થાનકવાસી સાધુ હૈ. ઉસકા પત્ર નિકલતા હૈ ઉસમેં લિખતે હૈં – વિશ્વવાત્સલ્ય. સર્વ વિશ્વ પર પ્રેમ કરના. પરંતુ પ્રેમકી વ્યાખ્યા ક્યા ? ક્યા સબકો અપના માનના ? (સબસે) એકત્વ માનના યહ પ્રેમ હૈ ? વિશ્વકા જ્ઞાન કરકે અપને સ્વભાવમેં એકતા હોના યહ પ્રેમ હૈ. દૂસરે દ્રવ્યસે પ્રેમ (કરના, યહ તો રાગ હૈ). તીર્થંકર ગુરુકે પાસ ગયે ઇનકા ભી પ્રેમ કરના કિ, 'યહ મેરે હૈં' યહ તો રાગ હૈ. યહ તો એકસ્વરૂપાત્મક હૈ નહીં.

"**સર્વ શરીરોંમેં એકસ્વરૂપાત્મક ઐસી સ્વધર્મવ્યાપકત્વ...**" હૈ ? સ્વધર્મવ્યાપકત્વશક્તિ. (આગે કૌંસમેં) — "**(શરીરકે ધર્મરૂપ ન હોકર, અપને અપને ધર્મોંમેં વ્યાપનેરૂપ શક્તિ સો સ્વધર્મવ્યાપકત્વશક્તિ હૈ.)**" આહાહા ! પરમાર્થસે તો અપના ભગવાન (આત્મા) નિર્મલ ગુણ ઔર નિર્મલ પર્યાયમેં વ્યાપક હૈ, ઉસકો છૂતા હૈ. રાગકો ઔર શરીરકો કભી છૂતા નહીં– યહ દ્રવ્યસ્વભાવ હૈ. સમજમેં આયા ?

અભી તો ચીજ ક્યા હૈ ? ઉસકી ખબર નહીં ઔર ઉસે ધર્મ હો જાય ! (યહ કૈસે હો સકતા હૈ ?) અરેરે...! (ઐસા) કરતે... કરતે... કરતે.... અનંત કાલ ચલા ગયા. એક તો સંસારકે વ્યાપારકે આડે નિવૃત્તિ નહીં (મિલતી). ૨૪ ઘંટે પાપકે ધંધે. એક-દો ઘંટે કદાચિત્ દેવદર્શનકે લિયે જાયે કિ વાંચન કરે (તો) બાકી ૨૨ ઘંટે પાપમેં (જાય). (પૈસે) કમાના, ઐસા (કરના) ઔર વૈસા (કરના). લડકેકી શાદી કરના, કોઈ કન્યા ન દે તો ઉસકે પાસ માંગકર લેના ઔર કુટુંબકે સ્ત્રી, પુત્રકો રાજી રખના, ઇસમેં તેરા આત્મા અરાજી હોતા હૈ. ઇસકી ખબર નહીં. (ખુદ) દુઃખી હોતા હૈ. પરકે સાથ સંબંધ ક્યા ? ઉસકે સંબંધી જો અપના જ્ઞાન હૈ ઉસ જ્ઞાનકી પર્યાયમેં સમસ્ત વિશ્વ જાનનેમેં આતા હૈ, યહ અપની પર્યાય (હૈ). પર્યાયમેં અપને (સ્વરૂપમેં) પ્રેમમેં એકાગ્ર હોના (યહ પ્રેમ હૈ). આહાહા ! ૨૫વીં શક્તિ હુઈ ન ?

અબ ૨૬વીં (શક્તિ). "**સ્વ-પરકે સમાન...**" અબ ક્યા કહતે હૈં ? સ્વ ઔર પરમેં સમાન અસ્તિત્વ, વસ્તુત્વ, પ્રમેયત્વ આદિ (ગુણ) સ્વ-પરમેં સમાન હૈં. સમજમેં આયા ? '**સ્વ-પરકે સમાન, અસમાન...**" આત્મામેં જ્ઞાન હૈ (ઔર) પરમેં નહીં, યહ અસમાન (હુઆ). "**સ્વ-પરકે સમાન...**" સ્વ-પરકે સમાનકા અર્થ સમજે ? સાધારણ. સાધારણ યાની જૈસે અપનેમેં અસ્તિત્વ,

વસ્તુત્વ, દ્રવ્યત્વ, પ્રમેયત્વ હૈ, ઐસે અનંત દ્રવ્યોંમેં અસ્તિત્વ હૈ, પ્રમેયત્વ હૈ, તો ઉસે સમાન કહનેમેં આતા હૈ. સાધારણકો સમાન કહનેમેં આતા હૈ. **''સ્વ-પરકે સમાન, અસમાન...''** અસાધારણકો અસમાન કહનેમેં આતા હૈ. આત્મામેં જ્ઞાન, દર્શન, આનંદ (આદિ ગુણ હૈં) યહ અપના વિશેષ હૈ. યાની અસમાન હૈ. સમાન નામ અપનેમેં હૈ ઐસા પરમેં (ભી) હૈ, ઐસી સમાન શક્તિ ભી અનંત હૈં. (પરંતુ) છઃ નામસે કહા – દ્રવ્યત્વ, અસ્તિત્વ, વસ્તુત્વ, પ્રમેયત્વ આદિ (બાકી તો) અનંત હૈં. આહાહા !

અગુરુલઘુમેં કહા ન ? ભાઈ ! કેવલજ્ઞાનકી એક સમયકી પર્યાય હૈ. ઉસમેં ભી એક સમયમેં ષટ્ગુણહાનિવૃદ્ધિ હોતી હૈ. ક્યા ? તર્કસે ખ્યાલ આતા હૈ ? કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય (હો) અરે...! (ચાહે) ક્ષાયિક સમકિતકી એક સમયકી પર્યાય (હો ઉસમેં ભી) ષટ્ગુણહાનિવૃદ્ધિ (હોતી હૈ). એક હી સમયમેં ષટ્ગુણહાનિ ઔર એક હી સમયમેં ષટ્ગુણવૃદ્ધિ (હોતી હૈ). યહ સ્વભાવ અગર શ્રુતજ્ઞાનમેં જાનનેમેં આ જાય તો કેવલજ્ઞાનમેં ક્યા રહા ? કેવલજ્ઞાન (માને ક્યા !!) આહાહા !

એક સમયમેં જ્ઞાનકી પર્યાયકા પરિણમન લોકાલોક હૈ ઉસે તો જાને, ઐસા કહના વ્યવહાર (હૈ). પરંતુ ઉસસે અનંત ગુના કાલ ઔર અનંત ગુના ક્ષેત્ર હો તો ભી જાનનેકી જિસકી તાકત હૈ. ઐસી કેવલજ્ઞાનકી એક સમયકી પર્યાય (હૈ). વહ અપનેમેં અસમાન ગુણ હૈ. કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય અસમાન હૈ. (ઐસા) દૂસરે દ્રવ્યમેં નહીં હૈ.

પ્રવચનસારકી ૯૩ ગાથામેં એક અપેક્ષાસે તો ઐસા લિયા હૈ કિ, આત્મામેં જો ચેતન ગુણ હૈ, યહ ભી અસમાન ઔર સમાન દોનોં હૈં. સમજમેં આયા ? એક કે અલાવા દૂસરે (દ્રવ્યમેં) હૈ તો ઉસે સમાન કહનેમેં આયા. નહીં તો જો જ્ઞાન હૈ વહ તો અસમાન–વિશેષ હૈ. સમજમેં આયા ? ફિર ભી ૯૩ ગાથામેં ઐસા લિયા હૈ કિ, જ્ઞાન, દર્શન, આનંદ યહ ભી દૂસરે આત્મામેં હૈ; ઇસ અપેક્ષાસે ઉસે સાધારણ કહનેમેં આયા. સબ આત્માઓંમેં (હૈ). સમજમેં આયા ?

''સ્વ-પરકે સમાન, અસમાન...'' અબ દોનોં એક સાથ લેતે હૈં. **''સમાનાસમાન...''** અસ્તિત્વ આદિ સમાન ઔર જ્ઞાન આદિ અસમાન (હૈં). **''ઐસે તીન પ્રકારકે ભાવ....''** ઉસકે તીન પ્રકારકે ભાવસ્વરૂપ એક શક્તિ હૈ. આહાહા ! ઐસા બહુત સૂક્ષ્મ (હૈ) ! લોગોંને તો અભી બાહરકે ક્રિયાકાંડમેં, શુભજોગમેં સંતોષ કરકે (ધર્મ) માન બૈઠે. અરે પ્રભુ ! ઐસા તો અનંત કાલમેં હુઆ. આહાહા !

યહાં તો અપના જો ગુણ હૈ, યહ અપનેમેં હૈ ઔર દૂસરેમેં (ભી) હૈ યહ સમાન હૈ. ઔર અપનેમેં હૈ ઔર દૂસરેમેં નહીં હૈ, યહ અસમાન (હૈ). ઔર એક અપેક્ષાસે તો એક જીવકે અલાવા દૂસરે (જીવમેં જ્ઞાનગુણ) હૈ, ઉસકો ભી વહાં (પ્રવચનસાર-૯૩ ગાથામેં) સમાન કહનેમેં આયા હૈ. (જ્ઞાન) પરમેં ભી હૈ ન ? જ્ઞાન એક આત્માકે અલાવા અનંત આત્મામેં

હૈ ઇસ અપેક્ષાસે સમાન કહા. સમજમેં આયા ? એક અપેક્ષાસે જ્ઞાનકો અસમાન કહા, દૂસરી અપેક્ષાસે જ્ઞાનકો સમાન ભી કહા. ક્યા અપેક્ષા હૈ, સમજમેં આયા ? કિ જ્ઞાન વિશેષ હૈ – સામાન્ય ગુણકે બજાય વિશેષ (ગુણ) હૈ, ઇસ અપેક્ષાસે ઉસે અસાધારણ–અસમાન કહા. પરંતુ જ્ઞાન અપનેમેં ભી હૈ ઔર અનંત આત્મામેં (ભી) હૈ, ઇસ અપેક્ષાસે સાધારણ ભી કહા, આહાહા ! પ્રવચનસાર ૯૩ ગાથામેં હૈ. સમજમેં આયા ? ઔર વહાં ૯૪ ગાથામેં તો ઐસા કહા કિ, આત્માકા વ્યવહાર ક્યા ? કિ આત્મા શુદ્ધ આનંદરૂપ પરિણમન કરે, યહ આત્મવ્યવહાર હૈ. રાગરૂપ પરિણમન કરે યહ મનુષ્યવ્યવહાર હૈ, આત્મવ્યવહાર નહીં. આહાહા !

પ્રવચનસાર (અર્થાત્) ભગવાનકી દિવ્યધ્વનિકા સાર. ભગવાન આત્મા ! અપના શુદ્ધ ચૈતન્ય સ્વરૂપપને પરિણમના – દ્રવ્ય-ગુણ તો ત્રિકાલ (શુદ્ધ) હૈ હી પરંતુ (શુદ્ધપને) પરિણમના યહ વ્યવહાર હૈ. આહાહા ! યહ (શુદ્ધ) પર્યાય હૈ, યહ વ્યવહાર હૈ. સમજમેં આયા ? તો ઉસે આત્મવ્યવહાર કહા ઔર રાગરૂપ હોના યહ મનુષ્યવ્યવહાર હૈ. ભવકા કારણ (હૈ) ઇસલિયે મનુષ્યવ્યવહાર હૈ. આહાહા ! ઐસી બાત હૈ !

યહાં કહતે હૈં, “**...ઐસે તીન પ્રકારકે ભાવોંકી ધારણ–સ્વરૂપ...**” હૈ ન ? “**....ધારણ-સ્વરૂપ સાધારણ...**” સમાનમેં સાધારણ આયા. “**અસાધારણ...**” (યાની) “**અસમાન,...**” અસમાન અપનેમેં હૈ ઇતના (લેના). “**... સાધારણાસાધરણ....**” અબ દોનોં સાથમેં (લિયા). વહ આ ગયા ન ? સમાનાસમાન. ઐસી એક શક્તિ હૈ. શક્તિ એક હૈ. સાધારણ-અસાધારણ, સાધારણાસાધારણ મિલકર એક શક્તિ હૈ. વહ ભી અપને સ્વભાવમેં અપને કારણસે હૈ. પરકે કારણસે નહીં હૈ. વિશેષ કહેંગે....

❀

તત્ત્વજ્ઞાનનું મૂળ સર્વજ્ઞ છે. સર્વજ્ઞદેવે જે સાધનથી તત્ત્વજ્ઞાન સાધ્યું અને વાણીમાં જે સાધન કહ્યું તેને ઓળખે, તેવા દેવ, ગુરુ, શાસ્ત્રને ઓળખે, તેને જ યથાર્થ તત્ત્વની ભાવના હોય છે, બીજાને નહિ. **(પરમાગમસાર–૭૯૯)**

પ્રવચન નં. ૨૪

શક્તિ-૨૭, ૨૮ તા. ૦૩-૦૯-૧૯૭૭

विलक्षणानन्तस्वभावभावितैकभावलक्षणा अनन्तधर्मत्वशक्तिः ।।२७।।
तदतद्रूपमयत्वलक्षणा विरुद्धधर्मत्वशक्तिः ।।२८।।

સમયસાર, શક્તિકા અધિકાર હૈ. ૨૬ શક્તિ ચલી. કલ ૨૬ (વીં શક્તિ) ચલી ન ? આજ ૨૭ અનંતધર્મત્વ શક્તિ (લેતે હૈં). યહ શક્તિ એક હૈ, પરંતુ યહાં અનંતધર્મત્વ શબ્દ લિયા હૈ. (યહ) હૈ તો ગુણ, પરંતુ ધર્મ ક્યોં લિયા હૈ ? 'धारिति इति धर्म' દ્રવ્ય સ્વભાવ અનંત ધર્મકો ધારણ કરતા હૈ. સમજમેં આયા ? 'धारिति इति धर्म' દ્રવ્ય સ્વભાવ અનંત ધર્મ–ગુણકો ધારણ કરતા હૈ. યહ ધર્મ માને અપેક્ષિત નિત્ય-અનિત્ય ધર્મ, ઐસે નહીં. ઉસમેં અલાપપદ્ધતિમેં આતા હૈ ન ? નિત્ય, અનિત્ય યે ધર્મ (હૈ). પરંતુ ઇસમેં ગુણકે (જૈસે) પર્યાય નહીં. યહ તો ગુણ હૈ. અંદર અનંત ધર્મ – ગુણ હૈ. ઉન અનંત ગુણકો ધારણ કરનેવાલી એક શક્તિ અનંતધર્મત્વશક્તિ હૈ. આહાહા !

વસ્તુ એક (હૈ) ઉસમેં અનંત ગુણ (હૈ). ઉન અનંત ગુણકો ધારણ કરકે રખે ઐસી અનંતધર્મત્વ નામકી એક શક્તિ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? શક્તિકા પરિણમન તો ક્રમસે હોતા હૈ. સમજમેં આયા ? અનંતધર્મત્વ શક્તિ હૈ, યહ ધ્રુવ હૈ પરંતુ ઇસ અનંતધર્મત્વ શક્તિકો દૃષ્ટિમેં લેનેસે – શકિતવાન ઔર શક્તિકા ભેદ નિકાલકર (અભેદ સ્વરૂપકો દૃષ્ટિમેં લેનેસે ધર્મ હોતા હૈ). આહાહા ! એકરૂપ અનંત ધર્મકો ધારણ કરનેવાલી શક્તિ ઔર શક્તિકો ધારણ કરનેવાલા દ્રવ્ય, ઐસી દૃષ્ટિમેં જો આનંદકી અવસ્થાકા પરિણમન હોતા હૈ તો આનંદકી અવસ્થાસે આનંદ સ્વરૂપકા જ્ઞાન ઔર ભાન હોતા હૈ. વહ સવેરે કહા થા ન ? અનિત્યસે નિત્યકા જ્ઞાન હોતા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

આનંદકી પર્યાય, નિર્વિકલ્પ આનંદકી દશા અનંતધર્મ શક્તિ સંપન્ન ભગવાન (આત્માકો દૃષ્ટિમેં લેનેસે પ્રગટ હોતી હૈ). અનંતધર્મત્વ શક્તિ એક હૈ. ફિર ભી એક-એક (શક્તિમેં) જ્ઞાન આદિમેં અનંત ધર્મકા રૂપ હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? જ્ઞાન હૈ તો ઉસમેં અસ્તિત્વ

ભી હૈ. વહ અસ્તિત્વ ગુણકે કારણ નહીં. (પરંતુ) અસ્તિત્ત્વકા રૂપ હૈ, ઉસ ધર્મકા-ગુણકા રૂપ હૈ. આહાહા ! ઐસે દર્શન અસ્તિત્વ, આનંદ અસ્તિત્વ, પર્યાયકા અસ્તિત્વ (હૈ). યહાં તો પરિણમનવાલી શક્તિકા વર્ણન લિયા હૈ. અકેલી ધ્રુવ શક્તિ, ઐસા નહીં. શક્તિ જો હૈ, ઉસકા જ્ઞાનમેં ભાન હુઆ તો યહ શક્તિ હૈ, ઐસી પ્રતીતિ હુઈ. ઐસી શક્તિ હૈ ઔર અનંત શક્તિકો ધારણ કરનેવાલા દ્રવ્ય હૈ. જ્ઞાનમેં ઇસ દ્રવ્યકી દૃષ્ટિ હુઈ (તો) પર્યાયમેં સારે દ્રવ્યકા જ્ઞાન આયા. સમજમેં આયા ? તબ ઉસ શક્તિકા પરિણમન હુઆ તો શક્તિ ઔર શક્તિવાન હૈ, ઐસી પ્રતીતિ હુઈ. સૂક્ષ્મ બાત હૈ, બહુત સૂક્ષ્મ બાત હૈ.

શક્તિ હૈ યહ તો ત્રિકાલ હૈ પરંતુ યહાં તો શક્તિકી ક્રમવર્તી પર્યાય ઔર અક્રમવર્તી ગુણ દોનોં મિલાકર, ક્રમવર્તી (પર્યાય) ઔર અક્રમવર્તી (ગુણ દોનોં) મિલાકર આત્મા હૈ. દોનોં મિલાકર આત્મા હૈ. ઉસમેં વિકાર નહીં (લેના). આહાહા ! સમજમેં આયા ? ક્યોંકિ શક્તિ હૈ યહ નિર્મલ હૈ ઔર શક્તિવાન યહ ભી નિર્મલ હૈ; તો ભગવાન નિર્મલકા જહાં ભાન હુઆ તો પર્યાયમેં નિર્મલતા હી પ્રગટ હોતી હૈ, વિકાર નહીં. આહાહા ! વિકારકા તો ઉસમેં અભાવ (હૈ). ઉસકા નામ સ્યાદ્વાદ હૈ. (લોગ) એકાંત-એકાંત કહતે હૈં ન ?

આજ હી બહુત વિરોધ આયા હૈ. વે કહતે હૈં કિ, 'મિટ્ટીમેં ઘડા કરનેકા કર્તવ્ય નહીં હૈ. કુંભાર કર્ત્તવ્ય કરતા હૈ તબ ઘડા હોતા હૈ. ઉપાદાનમેં યોગ્યતા હો પરંતુ જૈસા નિમિત્ત મિલે ઐસી પર્યાય હોતી હૈ' (લેકિન) ઐસા નહીં હૈ. બહુત વિરોધ આયા (હૈ). મિટ્ટીમેં ઘડા હોનેકા કર્ત્તવ્ય – શક્તિ નહીં, ઐસા કહતે હૈં. વહ કર્ત્તવ્ય તો કુંભાર કરતા હૈ, ઉસમેં કર્ત્તવ્ય શક્તિ હૈ, તો ઉસસે ઘડા હોતા હૈ.

સમયસારમેં ૨૭૨ ગાથામેં તો આયા કિ, કુંદકુંદઆચાર્ય કહતે હૈં કિ, ઘડા કુંભારસે હોતા હૈ, ઐસા તો હમ દેખતે નહીં. મિટ્ટીસે ઘડા હોતા હૈ, ઐસા હમ તો દેખતે હૈ. કુંભારસે (ઘડા) હોતા હૈ, ઐસા તો હમ દેખતે હી નહીં, ઐસા પાઠ હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા !

શ્રોતા : જૈનદર્શનકી બાત તો આપ બતાતે હૈં.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : વસ્તુકા સ્વરૂપ (ઐસા હૈ). આહાહા ! જૈન દર્શન કોઈ સંપ્રદાય નહીં. નિમિત્તસે હોતા હૈ, યહ માન્યતા જૈન દર્શનકી નહીં. ક્યોંકિ નિમિત્ત પર દ્રવ્ય હૈ ઔર ઉપાદાન સ્વ દ્રવ્ય હૈ.

યહાં કહતે હૈ કિ, (આત્મામેં) અનંતધર્મત્વ શક્તિ ભરી હૈ, ઉસકા પરિણમન હોતા હૈ વહ અપનેસે (હોતા હૈ). ઇસમેં કર્તા નામકા ગુણ હૈ ઔર રાગકા અકર્તા નામકા ગુણ (હૈ). અનંત ધર્મ આયા ન ? અકર્તા ગુણ હૈ. રાગકા અકર્તા ગુણ હૈ ઔર આનંદ આદિકી પર્યાયકા કર્તા ગુણ હૈ. આહાહા ! ઐસા અનંત ધર્મકા પરિણમન કરના ઉસકા અર્થ કિ, ઉસમેં કર્તા નામકી શક્તિ હૈ, વહ શક્તિ અનંત ગુણમેં વ્યાપ્ત હૈ. (ઇસલિયે) અનંત ધર્મ શક્તિમેં અકર્તા શક્તિ આ ગઈ. સમજમેં આયા ? યહાં તો અનંત ધર્મ જો હૈ ઉસકે પરિણમનમેં અનંત ધર્મ

કારણ ઔર ધર્મી કારણ હૈ. ક્યા કહા ? સમજમેં આયા ? અનંત ધર્મ જો હૈ ઉસકી એક અનંતધર્મત્વ નામકી શક્તિ હૈ કિ જો અનંત ધર્મકો ધારણ કરતી હૈ. ઔર યહ અનંત ધર્મ ઔર અનંત ધર્મકો ધારણ કરનેવાલા ધર્મી ઉસકે ઉપાદાનમેં જો પરિણમન હોતા હૈ, (વહ) ઉસ કાલમેં (ઐસા પરિણમન કરનેકી) જન્મક્ષણ હોતી હૈ. પ્રવચનસાર ૧૦૨ ગાથામેં (આતા હૈ). જન્મક્ષણ (અર્થાત્ ઉસ પર્યાયકી) ઉત્પત્તિકા કાલ હોતા હૈ, તબ ઉત્પન્ન હોતી હૈ – નિમિત્તસે નહીં.

દૂસરી એક બાત હૈ. ચિદ્‌વિલાસમેં લિયા હૈ, ભાઈ ! નિશ્ચય ઔર વ્યવહારકા અધિકાર લિયા હૈ ન ? નિશ્ચય (અધિકારમેં) ઐસા લિયા હૈ કિ, હોનહાર જિસ સમયમેં જો (પર્યાય) હોનેવાલી હૈ – વહ નિશ્ચય. ઉસે નિશ્ચયમેં ડાલા હૈ. સમજમેં આયા ? જિસ સમય જો પર્યાય હોનેવાલી હૈ વહી હોગી. આહાહા ! પરંતુ ઉસકા નિર્ણય કરનેવાલા નિર્ણય કૈસે કરે ? કિ ત્રિકાલ જ્ઞાયક સ્વભાવ (પર દૃષ્ટિ કરે તબ નિર્ણય હોતા હૈ). હોનહાર હૈ પરંતુ ઉદ્યમસે ઉસકી પ્રતીતિ આતી હૈ. હોનહાર તો હૈ. જિસ સમય જો દ્રવ્યકી પર્યાયકી ઉત્પત્તિકા ક્ષણ હૈ, ઉસી સમય ઉત્પન્ન હોગી. નિયત હી હૈ. હોનહાર હૈ પરંતુ ઉદ્યમસે (અર્થાત્) પુરુષાર્થસે ઉસકા નિર્ણય હોતા હૈ. સમજમેં આયા ?

પહલે કહા થા ન ? ભગવાનને દેખા હૈ વૈસે હોગા, વહ તો બરાબર હૈ પરંતુ ભગવાનને દેખા હૈ તો ભગવાન હૈ કૌન ? જિનકી જ્ઞાન ગુણકી એક સમયકી પર્યાય તીનકાલ તીન લોકકો પ્રત્યક્ષ જાને... પ્રત્યક્ષ જાને, ઐસી એક સમયકી પર્યાયકી ઇતની સત્તા કિ, સાદી અનંત ભૂત-ભવિષ્યકી પર્યાય અભી હુઈ નહીં ઉસે ભી જ્ઞાનકી પર્યાય પ્રત્યક્ષ જાને. ઐસી એક સમયકી પર્યાયકા સામર્થ્ય – સત્તા જગતમેં હૈ, ઐસા નિર્ણય કબ હોતા હૈ ? વહ (નિર્ણય) પુરુષાર્થસે હોતા હૈ. ક્યોં ? કિ સર્વજ્ઞકી પર્યાયકા અસ્તિત્ત્વ સિદ્ધ કરને જાતે હૈં, તબ અપના સ્વભાવ (ભી) સર્વજ્ઞ હૈ ઉસ પર દૃષ્ટિ જાતી હૈ, તબ સર્વજ્ઞકી પર્યાયકા સત્તાકા સ્વીકાર હુઆ. ક્યોંકિ અપના હી સર્વજ્ઞ સ્વભાવ હૈ, આહાહા ! (એક સમયમેં સબકો જાનનેકા સ્વભાવ) તો પર્યાયકા હુઆ. પરંતુ (યહ) પર્યાય હુઈ કૈસે ? સર્વજ્ઞ સ્વભાવમેંસે હુઈ હૈ; તો મૈં મેરી સર્વજ્ઞ પર્યાયકી શ્રદ્ધા કરને જાઉં તો મેરા સર્વજ્ઞ સ્વભાવ હૈ, ઉસકી પ્રતીતિ હોતી હૈ તો સર્વજ્ઞ પર્યાયકી પ્રતીતિ હોતી હૈ. દ્રવ્યકી પ્રતીતિ હો, ગુણકી પ્રતીતિ હો તો પર્યાયકી પ્રતીતિ હોતી હૈ. સૂક્ષ્મ બાત હૈ. સમજમેં આયા ? ૭૨કી સાલમેં સંપ્રદાયમેં બહુત બાત ચલી થી. કિતને વર્ષ હુએ ? ૬૧ વર્ષ હુએ. ૬૦ ઔર ૧. સંપ્રદાયમેં બડી ચર્ચા હુઈ થી.

કોઈ કહે કિ, ભગવાનને દેખા ઐસા હોગા. હમ ક્યા પુરુષાર્થ કર સકે ? ઐસા દો સાલ તો સુના. યહ બાત પહલેસે હમકો ખટકતી થી. યહાં કહતે હૈ ઐસી બાત નહીં હૈ. ઉસમેં (ઐસા માનનેસે) પુરુષાર્થકા લોપ હોતા હૈ. સર્વજ્ઞ હૈ, ભાઈ ! યહાં તો અનંતધર્મ કહતે હૈં ન ? અનંત ધર્મકી જિસ સમય જો સર્વજ્ઞકી પર્યાય ઉત્પન્ન હોનેવાલી હૈ, વહ હોગી. પરંતુ

હોગી ઇસકા નિર્ણય કિસે (હોતા હૈ) ? મેરા સર્વજ્ઞ સ્વભાવ હૈ ઔર ઉનકા ભી સર્વજ્ઞ સ્વભાવ થા, ઇસમેંસે સર્વજ્ઞ પર્યાય આયી હૈ. મેરા (ભી) સર્વજ્ઞ સ્વભાવ હૈ.

પ્રવચનસારમેં આયા ન ? ભાઈ ! પ્રવચનસારમેં એક શબ્દ આયા હૈ, જ્ઞાનરૂપી અસાધારણ ત્રિકાલ સ્વભાવ ઉસે કારણ(રૂપસે) ગ્રહણ કરકે પર્યાયમેં કાર્ય હોતા હૈ, ઐસા પાઠ હૈ. પ્રવચનસાર સંસ્કૃત ટીકા (મેં હૈ). ત્રિકાલી જ્ઞાયકભાવ, જ્ઞાનભાવ કારણરૂપસે ગ્રહણ કરકે (ઐસા) શબ્દ હૈ ન, ભાઈ ? અમૃતચંદ્રઆચાર્યકી સંસ્કૃત ટીકા હૈ. આહાહા ! જિસ સમય સર્વજ્ઞકી પર્યાયકી પ્રતીતિ કરને જાતે હૈ તો અપના ત્રિકાલ સર્વજ્ઞ જ્ઞાયક સ્વભાવકો કારણરૂપસે ગ્રહણ કરનેસે પર્યાયમેં પ્રતીતિ ઔર જ્ઞાન હોતા હૈ. ઉસકા (યહ જ્ઞાન) પુરુષાર્થસે હુઆ હૈ. હોનહાર (કા નિર્ણય) ભી પુરુષાર્થસે હુઆ હૈ. સમજમેં આયા ? થોડી સૂક્ષ્મ બાત હૈ. માર્ગ બહુત સૂક્ષ્મ હૈ.

લોગ બેચારે નિમિત્તસે હોતા હૈ (ઔર) બસ કુંભારસે ઘડા હોતા હૈ, (ઐસી માન્યતામેં પડે હૈં). પેપરમેં ભી આયા થા. ઉપાદાનમેં અનેક પ્રકારકી યોગ્યતા હૈ, પરંતુ જૈસા નિમિત્ત મિલે ઐસા કાર્ય હોતા હૈ.

શ્રોતા : કાર્યકા નિયામક નિમિત્ત હોતા હૈ (ઐસા કહતે હૈં).

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : અરે ભગવાન ! તેરી યહ અનંતધર્મત્વ શક્તિ હૈ તો તેરી શક્તિમેં અનંત ધર્મ પડે હૈં. અનંત ધર્મ પડે હૈં. ઉસકી એક શક્તિ અનંતધર્મ હૈ તો ઉસકા પરિણમન કૈસે હોતા હૈ ? ઐસે અનાદિસે તો વિકારરૂપ પરિણમન હૈ. અનાદિસે તો પર્યાયમેં વિકારકા પરિણમન હૈ. આહાહા ! ઉસકા અભાવ કૈસે હો ? ઔર પુરુષાર્થ કૈસે હો ? કિ અનંત ધર્મકો ધરનેવાલા ભગવાન ! (ઉસકી) નિર્વિકલ્પ દૃષ્ટિ હોકર, ઇન અનંત ગુણકો ધારણ કરનેવાલે દ્રવ્યકી જહાં શ્રદ્ધા હોતી હૈ, વહાં પુરુષાર્થ કરતે હી પર્યાયમેં વીર્ય ભી આ ગયા. વીર્યને નિર્મલ પર્યાયકી રચના કી. યહ વીર્ય શક્તિકા ગુણ હૈ. અંદરમેં વીર્ય ગુણ – સ્વભાવ હૈ. ઇસ (શરીરકા) વીર્યસે પુત્રકા જન્મ હોતા હૈ, વહ તો ધૂલ હૈ. યહાં તો આત્મામેં એક બલ – વીર્ય નામકી શક્તિ હૈ કિ જો અનંત ગુણકી નિર્મલ પર્યાયકો રચતી હૈ. વીર્ય (નિર્મલ પર્યાયકો) રચતા હૈ. આહાહા ! કબ રચના કરે ? કિ વીર્યમેં અનંત ગુણકા ધરનેવાલા દ્રવ્ય હૈ ઉસ દ્રવ્ય પર દૃષ્ટિ હોતે (હી પર્યાયમેં નિર્મલતાકી રચના હોતી હૈ). સૂક્ષ્મ બાત હૈ, ભાઈ ! આહાહા !

નિમિત્ત પર દૃષ્ટિ હો, રાગ પર હો ઔર પર્યાય પર (દૃષ્ટિ) હો તબ તક સર્વજ્ઞ સ્વભાવકા નિર્ણય નહીં હોતા. સમજમેં આયા ? સર્વજ્ઞકે જ્ઞાનમેં તો અનંત ગુણોં ભી આયે. એક જ્ઞાનકી પર્યાયમેં અનંત ગુણકા જ્ઞાન આયા. અનંત ગુણકા જ્ઞાન આયા ઔર એક પર્યાયમેં ભેદ ઇતને હુએ કિ અનંત, અનંત કેવલીકો જાને, ઐસી યહ પર્યાય હૈ. ઉસ પર્યાયકો ધરનેવાલા જ્ઞાનગુણ હૈ ઔર ઉસ જ્ઞાનગુણકો ધરનેવાલા દ્રવ્ય હૈ, આહાહા !

પહલે એકબાર કહા થા કિ, ગુણસે પરિણતિ નહીં ઉઠતી. સારા દ્રવ્ય હૈ ઇસકા જહાં

સ્વીકાર હોતા હૈ તો સારે દ્રવ્યમેંસે પરિણતિ ઉઠતી હૈ. ક્યોંકિ તત્ત્વાર્થસૂત્રમેં 'ગુણપર્યાયવત્ દ્રવ્ય' કહા હૈ. 'પર્યાયવત્ ગુણ' ઐસા નહીં કહા. સમજમેં આયા ? પર્યાયવંત ગુણ – ઐસા નહીં કહા. 'ગુણપર્યાયવત્ દ્રવ્ય' કહા હૈ. સૂક્ષ્મ બાત હૈ, ભાઈ ! ઉમાસ્વામીને તત્ત્વાર્થસૂત્રમેં યહ બહુત લિયા હૈ. (ઉસમેં) હૈ તો વ્યવહારપ્રધાન કથન પરંતુ ઉસમેં નિશ્ચયકી બાત સમા દી હૈ. આહાહા ! અંતરમેં ગુણકી પરિણતિ ભિન્ન હોતી હૈ ઔર દ્રવ્યકી (પરિણતિ) ભિન્ન (હોતી હૈ), ઐસા નહીં. આહાહા ! ઐસા કહકર દ્રવ્ય પર દૃષ્ટિ દેતે હૈં. યહ શક્તિ ભલે હો પરંતુ શક્તિ ઔર શક્તિવાન દો કા ભેદ છોડકર, અનંત ધર્મકો ધારણ કરનેવાલી શક્તિ (એક) દ્રવ્યને ધારણ કી હૈ. ઇસ દ્રવ્ય પર દૃષ્ટિ દેનેસે અનંત ધર્મકા શુદ્ધ પરિણમન વ્યક્ત – પ્રગટ હોતા હૈ. સૂક્ષ્મ બાત હૈ, ભાઈ ! આહાહા !

દૂસરે તરીકે સે (કહે તો) અનંત ધર્મ હૈ, ઐસી એક શક્તિ હૈ. અનંત ધર્મ હૈ, ઐસી એક શક્તિ (હૈ). વેદાંત આદિ અન્ય મતમેં ઐસા નહીં હૈ. સમજમેં આયા ? વહાં તો અનંત ધર્મ ગિનના, યહ ભી વ્યવહાર હૈ ઔર વહ જૂઠ હૈ, ઐસા કહતે હૈં. એક હી ચીજ હૈ. (વેદાંત ઐસા) કહતે હૈ કિ, 'આત્માકા અનુભવ ? આત્મા અનુભવ કરે – યે ક્યા ? યહ તો દો બાત હો ગઈ. એકમેં દો આયા કહાંસે ? આત્માકા અનુભવ – તો (ઉસમેં) અનુભવ ઔર આત્મા દો ચીજ હો ગઈ'. વે દો કો માનતે નહીં, એક માનતે હૈં. એક હી સ્વરૂપ હૈ, (ઐસા માનતે હૈં). સમજમેં આયા ?

યહાં તો કહતે હૈં કિ, (આત્મા) એક સ્વરૂપ હૈ. વહ અપને પહલે આ ગયા. એક સ્વરૂપાત્મક – "**સર્વ શરીરોંમેં એકસ્વરૂપાત્મક...**" વહ ૨૫ વીં શક્તિમેં આ ગયા. સર્વ શરીરોંમેં એકસ્વરૂપાત્મક પરંતુ યહ એકસ્વરૂપાત્મક યહ અનંત શક્તિકા (એક) સ્વરૂપાત્મક હૈ. શક્તિવાન ઉપર દૃષ્ટિ દેનેસે અનંત શક્તિકા પરિણમન (હોતા હૈ). દ્રવ્ય સ્વભાવ ભગવાન આત્મા ! જિસને અનંત શક્તિકો ધારણ કર રખી હૈ, ચૈતન્યપના (જિસને) ધારણ કર રખા હૈ, આહાહા ! જિસને અનંત આનંદ ધારણ કર રખા હૈ, જિસને અનંતી ઈશ્વરતા – પ્રભુતા ધારણ કર રખી હૈ, જિસને અનંત વીર્ય, બેહદ અપરિમિત વીર્ય ધારણ કર રખા હૈ, ઐસા 'ધારીતિ ઇતિ ધર્મ' કો ધરનેવાલા ધર્મી, ધર્મી માને દ્રવ્ય – (ઉસ પર દૃષ્ટિ દેનેસે) પર્યાયમેં ધર્મ હોતા હૈ. આહાહા ! સૂક્ષ્મ બાત હૈ, ભાઈ !

લોગોંકો બાહરસે (ધર્મ) માનના હૈ. યે વ્રત, તપ, ભક્તિ (આદિસે ધર્મ માનતે હૈં). વહ સબ તો શુભભાવ હૈ. વહ તો વસ્તુમેં હૈ હી નહીં. ઉસસે અપના કલ્યાણ માનના, વહ તો મહા ભ્રમ ઔર પાખંડ હૈ. ક્યોંકિ શુભ રાગ આદિ અનંત ધર્મમેં હૈ નહીં. યહ જો અનંતધર્મ શક્તિ કહી, ઉસમેં શુભ રાગ હૈ નહીં. શુભરાગ તો પર્યાયમેં નયા ઉત્પન્ન હોતા હૈ. પરકે લક્ષસે ઉત્પન્ન હોતા હૈ. દ્રવ્ય-ગુણમેં વિકાર કરનેકી કોઈ શક્તિ નહીં. દ્રવ્યકી શક્તિ નહીં કિ વિકાર કરે ઔર શક્તિકી શક્તિ (ભી) નહીં કિ વિકાર કરે. આહાહા !

શ્રોતા : (વિકાર) કહાંસે આયા ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : પર્યાયમેંસે અદ્ધરસે (પર્યાયકી યોગ્યતાસે) આયા. પર્યાયકી યોગ્યતાસે ષટ્કારક પરિણમનસે ઉત્પન્ન હુઆ. પંચાસ્તિકાય ૬૨ ગાથામેં કહા ન ? વહાં અસ્તિકાય સિદ્ધ કરના હૈ તો અસ્તિકાયમેં – પર્યાયમેં ષટ્કારક પરિણમન કરકે વિકાર હોતા હૈ, ઐસી અસ્તિ સિદ્ધ કરની હૈ. અસ્તિકાય હૈ ન ? પરંતુ જબ અપના ત્રિકાલ સ્વભાવ સિદ્ધ કરના હૈ, તબ તો વહ વિકારકી પર્યાયકા ષટ્કારકકા પરિણમન ઉસમેં હોતા હી નહીં, આહાહા !

અપના ત્રિકાલી જ્ઞાયક આનંદ સ્વરૂપ પ્રભુ ! અનંતધર્મત્વ શક્તિકો ધરનેવાલા, (ઉસમેં) યહ એક શક્તિ ઐસી હૈ કિ જો અનંત.... અનંત.... ગુણોંમેં (યહ) અનંતધર્મત્વ શક્તિ વ્યાપ્ત હૈ, આહાહા ! બહુત સૂક્ષ્મ, ભાઈ !

(અધ્યાત્મ પંચ સંગ્રહ) સવૈયામેં તો બહુત લિયા હૈ. એક ગુણમેં અનંતી પર્યાય, અનંતી પર્યાયમેં એક જ્ઞાનકા થટ ઔર એક જ્ઞાનકી પર્યાયમેં અનંત જ્ઞાન ઔર ઉસમેં ઠઠ (ઐસા બહુત લિયા હૈ). આહાહા ! સમયસાર નાટકમેં (શક્તિકા વર્ણન) હૈ પરંતુ શબ્દ થોડે હૈં. અધ્યાત્મપંચસંગ્રહમેં બહુત હૈ, આહાહા !

યહાં તો કહતે હૈં કિ, ''**વિલક્ષણ...**'' યહાં ક્યા કહા હૈ ? એક ગુણમેં દૂસરા ગુણ વિલક્ષણ હૈ. જ્ઞાનકા લક્ષણ જાનના, દર્શનકા (લક્ષણ) દેખના, વીર્યકા (લક્ષણ) (સ્વરૂપકી) રચના કરના, અસ્તિત્વકા સત્તારૂપ રહના, ઐસા પ્રત્યેક ગુણ વિલક્ષણ હૈ. કોઈ ગુણકા કોઈ દૂસરે ગુણમેં લક્ષણ એક હોતા નહીં. પહલા શબ્દ પડા હૈ. ''**વિલક્ષણ (–પરસ્પર ભિન્ન લક્ષણ યુક્ત)**'' આહાહા ! ઐસી બાતેં ! અંદર અનંત જ્ઞાન, દર્શન, આનંદ આદિ અનંત ગુણ હૈં. પરંતુ પ્રત્યેક ગુણ વિલક્ષણ હૈ. કોઈ ગુણકા લક્ષણ કોઈ ગુણમેં જાતા નહીં. આહાહા ! પ્રત્યેક (ગુણ) ભિન્ન-ભિન્ન હૈ ઔર ઉસકા લક્ષણ ભી ભિન્ન-ભિન્ન હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

''**વિલક્ષણ (–પરસ્પર ભિન્ન લક્ષણયુક્ત) અનંત સ્વભાવોંસે...**'' આહાહા ! પરસ્પર ભિન્ન લક્ષણ (અર્થાત્) પરસ્પર પ્રત્યેકકા ભિન્ન-ભિન્ન લક્ષણ, ઐસે અનંત સ્વભાવોંમેં – દેખો ! (અનંત) ધર્મ શક્તિ લેની હૈ ન ? ઐસા અનંત સ્વભાવ હૈ.

''**...અનંત સ્વભાવોંસે ભાવિત...**'' અનંત સ્વભાવોંસે ભાવિત... આહાહા ! પરસ્પર ગુણકા વિલક્ષણ (અર્થાત્) એક લક્ષણ દૂસરેમેં (લક્ષણમેં) મિલતા નહીં. ઐસા (હૈ) તો અનંત ગુણ સિદ્ધ હોતા હૈ. એક લક્ષણ દૂસરેમેં મિશ્ર હો જાયે તો અનંત (ગુણ) સિદ્ધ નહીં હોતે. યહાં અનંત ધર્માત્મક સિદ્ધ કરના હૈ ન ? તો પ્રત્યેક ગુણકા લક્ષણ ભિન્ન-ભિન્ન હૈ. જ્ઞાનકા જાનના, દર્શનકા દેખના, આનંદકા આહલાદ્કા, વીર્યકા સ્વરૂપકી રચનાકા, ઐસે પ્રત્યેક (શક્તિકા) લક્ષણ ભિન્ન-ભિન્ન હૈ. અનંત ગુણકા લક્ષણ ભિન્ન-ભિન્ન હૈ. ક્યોંકિ ભિન્ન (ભિન્ન) અનંત ગુણ હૈ. ભલે દ્રવ્ય એક હૈ પરંતુ ભિન્ન-ભિન્ન લક્ષણવાલે ગુણ તો અનંત હૈં.

''**વિલક્ષણ (–પરસ્પર ભિન્ન લક્ષણયુક્ત અનંત સ્વભાવોંસે...)**'' આહાહા ! ભગવાન

એસે વિલક્ષણ ગુણસે અનંત સ્વભાવોંસે (ભાવિત હૈ). ગુણ કહો કિ સ્વભાવ કહો (એક હી બાત હૈ). "**... અનંત સ્વભાવોંસે ભાવિત...**" (અર્થાત્) રહનેવાલા "**... ઐસા એક ભાવ જિસકા લક્ષણ હૈ...**" અનંત સ્વભાવકા ભાવ ઉસકા એક લક્ષણ અનંતધર્મત્વ (હૈ). કહાં ઐસા (સુનને મિલે) ! (સબ ઐસા કહે) દયા પાલો, વ્રત કરો, ભક્તિ કરો (તો કલ્યાણ હો જાયેગા). આહાહા ! ભાઈ ! તેરી ચીજ કોઈ અલૌકિક હૈ, નાથ ! મહા રત્નાકર, ચૈતન રત્નાકર અંદર અનંત ગુણકા ભંડાર હૈ. ઉસકી રાગકી એકતાબુદ્ધિને ઉસ ભંડારકા તાલા બંધ કર દિયા હૈ. સમજમેં આયા ? રાગ ઔર વિભાવકી એકતાબુદ્ધિમેં ખજાના બંધ હો ગયા હૈ. ઇસ ખજાનેકો ખોલ ! (યહ ખજાના) કબ ખુલતા હૈ ? કિ રાગ ઉપરકા ભી લક્ષ છોડ દે ઔર પર્યાય ઉપરકા ભી લક્ષ છોડ દે ! ઔર સ્વભાવ ઔર સ્વભાવવાન એકપને હૈ (ઉસ પર દૃષ્ટિ દે). "**तं यत्तविहत्तं दाएहं अप्पणो सविहवेण**" સમયસાર પાંચવીં ગાથામેં (આયા હૈ). '**एयत्त**' (અર્થાત્) અપને સ્વભાવસે એકત્વ હૈ ઔર પુણ્ય-પાપકે વિકલ્પસે વિભક્ત હૈ – ભિન્ન હૈ. આહાહા !

એસા અપના સ્વભાવ, "**... અનંત સ્વભાવોંસે ભાવિત...**" અનંત સ્વભાવસે રહનેવાલા. ભાવિત માને અનંત સ્વભાવસે રહનેવાલા. એક-એક શબ્દમેં (ગંભીર ભાવ ભરા હૈ). "**...અનંત સ્વભાવોંસે ભાવિત ઐસા એક ભાવ...**" આહાહા ! "**... ઐસા એક ભાવ જિસકા લક્ષણ હૈ...**" પહલે વિલક્ષણ કહા થા – (ભિન્ન-ભિન્ન) ગુણકા લક્ષણ. પરંતુ યહ શક્તિકા તો એક હી લક્ષણ હૈ. ક્યા (કહા) ? કિ, ઐસી અનંતધર્મ શક્તિકા લક્ષણ એક હૈ, આહાહા !

(આત્મા) જ્ઞાન સ્વરૂપ હૈ તો યહ સમજસે – જ્ઞાનસે હી પ્રાપ્ત હોતા હૈ. આનંદ સ્વરૂપ હૈ તો વહ આનંદકી પર્યાયસે હી પ્રાપ્ત હોતા હૈ. યહ પ્રભુત્વ શક્તિસે ભરા હૈ તો પ્રભુત્વ શક્તિકી પર્યાયસે પ્રભુત્વકા ભાન હોતા હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! યહ અકર્તૃત્વ શક્તિસે ભરા હૈ તો પર્યાયમેં રાગકે અકર્તૃત્વકી પર્યાયસે અકર્તૃત્વ ધર્મકા ભાન હોતા હૈ. અભોક્તા ગુણ હૈ તો રાગકા અભોક્તા ઔર અપને આનંદકા ભોક્તાસે સારા આનંદ સ્વરૂપ હૈ, ઐસા ભાન હોતા હૈ. આહાહા ! બહુત સૂક્ષ્મ, બાપૂ ! ક્યા હો ? લોગોને માર્ગકો બિખેર દિયા ઔર સત્ય બાહર આયા તો ઉસે તોડ દેતે હૈં, (કહતે હૈં) એકાંત હૈ... એકાંત હૈ..., નિમિત્તસે કુછ હોતા નહીં ઔર વ્યવહારસે નિશ્ચય હોતા નહીં (યહ સબ એકાંત હૈ). ૨૦ સાલ પહલે તો (કોઈ) ક્રમબદ્ધ માનતે નહીં થે. અભી તો નક્કી કિયા હૈ કિ, ક્રમબદ્ધ હૈ ઐસા એક પત્રિકામેં આયા હૈ. ક્રમબદ્ધ હૈ, ઐસા નિર્ણય કરે તો ઐસા વ્યવહારસે નિશ્ચય હોતા હૈ ઔર નિમિત્તસે ઉપાદાનમેં કાર્ય હોતા હૈ, યહ બાત છૂટ જાતી હૈ. બરાબર હૈ ? દૂસરે લેખમેં બહુત વિરોધ (આયા) હૈ. બડા લેખ હૈ. (લિખતે હૈં) 'એકાંત હૈ, એકાંત હૈ' કોઈ દૂસરેને લિખા હૈ, 'યે બડે-બડે સેઠ લોગ ઇકટ્ઠે હોતે નહીં, ઇકટ્ઠે હોકર (કુછ) કરો કિ, યહ ધર્મ પંથકા નાશ હો જાતા હૈ' અરે.. ભગવાન ! (કોઈ) સાધુ હૈ (ઉન્હોંને લિખા હૈ). સાધુ નામ ધારણ કરે ઔર ઐસા વિરોધ કરે ! આહાહા !

યહાં શક્તિકે વર્ણનમેં બાત યહ હૈ કિ, શક્તિકો ધરનેવાલા પવિત્ર ઔર શક્તિ પવિત્ર (હૈ) તો ઉસકી પરિણતિ ભી પવિત્ર હૈ. ઉસકો યહાં ગિનનેમેં આયા હૈ. શુભરાગ આદિકા ઉસમેં અભાવ હૈ, યહ અનેકાંત હૈ. નિશ્ચયસે (ભી) શુદ્ધતા આતી હૈ ઔર વ્યવહારસે – શુભસે ભી શુદ્ધતા હોતી હૈ, વહ તો મિથ્યા અનેકાંત હૈ. ક્યા કહા ? અનેકાંત હૈ સહી (લેકિન) મિથ્યા અનેકાંત હૈ.

મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશકમેં સાતવેં અધ્યાયમેં આયા ન ? નિશ્ચયાભાસ ઔર વ્યવહારાભાસ (કી બાત ચલી હૈ). વહ અધિકાર આ ગયા. અનેકાંત ભી દો પ્રકારકે હૈં. એકાંત ભી દો પ્રકારકે હૈં. એક સમ્યક્ એકાંત (ઔર) એક મિથ્યા એકાંત. ઇસ પ્રકાર અનેકાંતકે દો પ્રકાર (હૈં). એક મિથ્યા અનેકાંત ઔર એક સમ્યક્ અનેકાંત. આહાહા ! સમજમેં આયા ? નિશ્ચયસે અપની પરિણતિ અપનેસે હોતી હૈ. યહ નિશ્ચય હૈ ઔર યહાં તો વ્યવહારકો ગિનનેમેં આયા હી નહીં. વ્યવહારકા અભાવ હૈ, વહી અનેકાંત ઔર વહી સ્યાદ્વાદ્ હૈ. સમજમેં આયા ?

પહલે ૨૨ બોલમેં લિખા હૈ. ઉસમે દેખો ! (૮ નંબરકા મુદ્દા) એક-એક શક્તિમેં વ્યવહારકા અભાવ હૈ. યહી અનેકાંત હૈ ઔર યહી સ્યાદ્વાદ્ હૈ. પ્રચાર કરના હૈ ન ? યહ તો સત્ય બાત હૈ. છિપાનેકી કોઈ ચીજ નહીં (હૈ).

શ્રોતા : ગાંવ-ગાંવ તક પહુંચાના હૈ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : (માત્ર) ગાંવ-ગાંવ (તક પહુંચાના ઐસા નહીં) વ્યક્તિગત-વ્યક્તિગત પહુંચાના હૈ. આહાહા !

યહાં કહતે હૈ, આહાહા ! "**એક ભાવ જિસકા લક્ષણ હૈ...**" આયા ન ? "**... અનંત સ્વભાવોંસે ભાવિત ઐસા એક ભાવ જિસકા લક્ષણ હૈ ઐસી અનંતધર્મત્વશક્તિ**" લો ! આહાહા ! યહ ૨૭ વીં શક્તિ (સમાપ્ત) હુઈ. ઇસ એક શક્તિકી પર્યાય જબ ઉત્પન્ન હોતી હૈ તો ઇસમેં અનંત શક્તિકી પર્યાય સાથમેં ઉત્પન્ન હોતી હૈ, આગે-પીછે નહીં. અંદર ગુણ ભી આગે-પીછે નહીં હૈ. એક સાથમેં હૈ. પહલે જ્ઞાન હૈ, બાદમેં દર્શન હૈ, બાદમેં આનંદ હૈ ઔર ઉસકે બાદ ચારિત્ર હૈ, ઐસા નહીં હૈ. એક સાથ અનંત (ગુણ) હૈ તો પર્યાયમેં ભી એક સાથ અનંતકી પર્યાય પરિણતિ (ઉત્પન્ન) હોતી હૈ. ઇસે યહાં અનેકાંત કહનેમેં આયા હૈ. રાગકા અભાવ–વ્યવહારકા અભાવ હૈ, યહ સ્યાદ્વાદ્ (ઔર) અનેકાંત હૈ ઔર નિશ્ચયકા સદ્ભાવ હૈ, યહ સમ્યક્ અનેકાંત હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ૨૭ વીં (શક્તિ સમાપ્ત હુઈ).

(અબ) ૨૮ (શક્તિ લેતે હૈં). "**તદ્રૂપમયતા ઔર અતદ્રૂપમયતા જિસકા લક્ષણ હૈ ઐસી વિરૂદ્ધધર્મત્વશક્તિ.**" આહાહા ! ક્યા કહતે હૈં ? પહલે ૧૪ બોલમેં તત્–અતત્ લિયા હૈ ન ? વહાં તો ઐસે લિયા હૈ કિ, તત્ (અર્થાત્) આત્મા જ્ઞાયક સ્વભાવ વહ તત્ હૈ ઔર અતત્ (અર્થાત્) ઉસમેં જ્ઞેય સ્વભાવ નહીં હૈ, વહ અતત્ હૈ. ૧૪ બોલમેં ઐસા લિયા. સમજમેં આયા ? તત્ (અર્થાત્) અપનેમેં જો ભાવ હૈ વહ તત્. જ્ઞાયક – જ્ઞાયકરૂપ હૈ, જ્ઞાન – જ્ઞાનરૂપ

હૈ, યહ તત્. ઔર જ્ઞાન રાગરૂપ નહીં, કોઈ જ્ઞેયરૂપ નહીં (યહ અતત્). જ્ઞેયમેં રાગ ભી આ ગયા. પરજ્ઞેયરૂપ નહીં વહ અતત્. ૧૪ બોલમેં ઐસા લિયા.

પંચાધ્યાયીમેં ઐસા લિયા હૈ કિ, તત્–અતત્ વસ્તુપને હૈ ઔર પરવસ્તુપને નહીં, ઐસા ભી અર્થ લિયા હૈ. યહાં ૧૪ બોલમેં જ્ઞાયક ઔર જ્ઞેયકે બીચમેં તત્–અતત્ લિયા હૈ. યહ ક્યા (કહા) સમજે ? અપના જ્ઞાનસ્વરૂપ અપનેસે હૈ ઔર જ્ઞેયસે નહિ, ઇતના (લેના હૈ). યહ જ્ઞેય–જ્ઞાયકકે બીચમેં તત્–અતત્કા વર્ણન લિયા હૈ. પરંતુ દૂસરી જગહ પંચાધ્યાયીમેં ઐસા લિયા હૈ કિ, જૈસે અસ્તિ હૈ વહ તત્ (અર્થાત્) અપનેસે હૈ – સબ ગુણ અપનેસે હૈં. અકેલે જ્ઞાનગુણકી બાત નહીં. યહાં સમયસારકે ૧૪ બોલમેં જ્ઞાન ઔર જ્ઞેયકે બીચમેં તત્–અતત્ મિલાયા હૈ. ઔર એક તત્ નામ અપનેસે હૈ. સબ ગુણ અપનેસે હૈ, સારા દ્રવ્ય અપનેસે હૈ ઔર પર દ્રવ્યસે નહીં, ઐસી વિરૂદ્ધ શક્તિ ઉસમેં હૈ. સમજમેં આયા ?

(યહાં) વિરૂદ્ધ શક્તિ લી હૈ. દેખો ! અન્ય મતિકો તો કભી યહ બાત બૈઠે નહીં. આહાહા ! ક્યોંકિ અનંત દ્રવ્ય હૈ, તો એક દ્રવ્ય અપનેસે હૈ ઔર પરસે નહીં, તો ઉસમેં અનંત પર આ ગયા. અનંત પરસે નહીં (હૈ). સંક્ષેપ ભાષામેં ઐસે લિયા હૈ કિ, જ્ઞાન–જ્ઞાનસે હૈ (ઔર) જ્ઞેયસે નહીં. સમજમેં આયા ? બસ ! ઇતના લિયા ઔર ઐસે લેના હો તો તત્ હૈ (અર્થાત્) સારા દ્રવ્ય અપનેસે હૈ (ઔર) સારે પર દ્રવ્યસે નહીં. યહ અતત્ (હુઆ). દોનોં અર્થ હોતે હૈં. જ્ઞાન ઔર જ્ઞેયકા (ભેદ) તત્–અતત્ મેં લેતે હૈં. ભગવાન જ્ઞાનસ્વરૂપી હૈ. વહ જ્ઞેયકા જ્ઞાન કરતા હૈ પરંતુ જ્ઞેય ઉસમેં હૈ નહીં. જ્ઞેયકા જ્ઞાન હોતા હૈ, પરંતુ જ્ઞેય ઉસમેં નહીં હૈ. સમજમેં આયા ? જ્ઞાન – જ્ઞાનસે હૈ યહ તત્ ઔર જ્ઞેયસે નહીં યહ અતત્. ઐસા અર્થ ૧૪ બોલમેં લિયે હૈ.

પંચાધ્યાયી આદિમેં તત્–અતત્મેં ઐસા લિયા હૈ. પરંતુ યહ નિત્ય-અનિત્ય ઔર તત્–અતત્મેં ફર્ક ક્યા ? પંચાધ્યાયીમેં ઐસા લિયા હૈ કિ, તત્ નામ વહી કા વહી હૈ. નિત્યમેં તો 'યહ હૈ' બસ ઇતના (લેના હૈ). પરંતુ 'વહી કા વહી' હૈ વહ તત્ (હૈ). વહાં પંચાધ્યાયીમેં શક્તિકો ભિન્ન કહા હૈ. નિત્ય-અનિત્યમેં નિત્ય તો કાયમ હૈ ઔર પર્યાય અનિત્ય હૈ. ઇતના (ઉસકા અર્થ હૈ). પરંતુ બાદમેં તત્–અતત્ ક્યા ? કિ કાયમ હૈ પરંતુ વહી કા વહી હૈ, વહી કા વહી હૈ – યહ તત્ (હૈ). સમજમેં આયા ? ઐસી બાત હૈ. આહાહા ! યહ તો ભગવાનકા – પ્રભુકા પંથ હૈ. સમજમેં આયા ?

(યહાં) કહતે હૈ કિ આત્મામેં દો (વિરૂદ્ધ) શક્તિયાં એક સાથ હૈં, યહ હૈ વિરૂદ્ધ (શક્તિ), વિરૂદ્ધ ભી એક શક્તિ હૈ. અપનેસે હૈ (ઔર) જ્ઞેયસે નહીં, યહ તો વિરૂદ્ધ હુઆ. જો હૈ, વહ નહીં. વહ અપનેસે હૈ (ઔર) પરસે નહીં. યહ તો વિરૂદ્ધ હુઆ પરંતુ ઐસી વિરૂદ્ધ શક્તિ ઉસમેં હૈ. વિરૂદ્ધ ઉસકા એક ગુણ હૈ. વિરૂદ્ધ નામકા ગુણ હૈ, આહાહા ! ઇસ ગુણકી પર્યાય હૈ, વિરૂદ્ધ ગુણકી પર્યાય હૈ. નિત્ય-અનિત્ય જૈસે અપેક્ષિત ધર્મ હૈ (ઔર) ઉસકી પર્યાય

નહીં (હૈ), ઐસા યહ નહીં હૈ. ક્યા કહા સમજમેં આયા ?

નિત્ય એક ધર્મ હૈ. ધર્મ તો અપેક્ષિત હુઆ. કાયમ રહનેકી અપેક્ષાસે નિત્ય (કહા) પરંતુ નિત્ય કોઈ ગુણ હૈ ઔર નિત્યકી કોઈ પર્યાય હૈ, ઐસા નહીં. ઐસે અનિત્ય એક ધર્મ હૈ. અનિત્ય ધર્મ એક અપેક્ષિત ધર્મ હૈ. પલટતા હૈ, ઇસ અપેક્ષાસે અપેક્ષિત કહા. પરંતુ અનિત્ય કોઈ ગુણ હૈ ઔર ઉસકી કોઈ પર્યાય હૈ, ઐસા નહીં. ઔર યહ તો ગુણ હૈ.

વિરૂદ્ધ શક્તિ નામકા એક ગુણ હૈ, આહાહા ! વર્તમાનમેં વિરૂદ્ધ શક્તિ તત્રૂપ હૈ ઔર અતત્રૂપ નહીં, ઐસી વિરૂદ્ધ શક્તિકા પરિણમન હૈ. સમજમેં આયા ? અપને જ્ઞાનરૂપ જ્ઞાન રહતા હૈ (ઔર) અજ્ઞાનરૂપ નહીં હોતા. વીતરાગતા વીતરાગરૂપ રહતી હૈ ઔર રાગરૂપ નહીં હોતી. આનંદકી પર્યાય આનંદરૂપ રહતી હૈ – વહ દુઃખરૂપ નહીં હોતી. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ઐસી બાત હૈ. બાપૂ ! વહ તત્–અતત્ (કહા). અપનેસે (અપનેમેં) નિશ્ચયસે પરિણમન હોતા હૈ ઔર વ્યવહારસે પરિણમન નહીં હોતા હૈ, વહ તત્–અતત્ હૈ, આહાહા !

૧૪ બોલમેં તો તત્–અતત્ કે સાથ સ્વદ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ, ભાવસે અસ્તિ હૈ ઔર પરદ્રવ્યસે નાસ્તિ (ઐસે) ૮ બોલ લિયે ન ? ઉસ કારણસે પહલે તત્–અતત્‌મેં જ્ઞાન ઔર જ્ઞેય સંબંધિત બાત કહી. દૂસરે ગુણકે સાથ (બાત) નહીં કહી. એક જ્ઞાનગુણકે સાથ (બાત કહી). ક્યા કહા, સમજમેં આયા ?

તત્–અતત્‌મેં અકેલા જ્ઞાનગુણ (અપનેસે) હૈ – જ્ઞેયસે નહીં, ઇતના સિદ્ધ કિયા હૈ. બાદમેં ૮ બોલ આતે હૈં. ૧૪ બોલ હૈં ન ? (ઉસમેં) તત્–અતત્, એક–અનેક, સ્વદ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ, ભાવસે હૈ (ઔર) પરસે નહીં, યહ આઠ હુએ ઔર નિત્ય–અનિત્ય. સમજમેં આયા ? ઔર વહાં ૧૪ બોલ લિયે હૈં. સ્વદ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ, ભાવસે હૈ ઔર પરદ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ, ભાવસે નહીં હૈ, યહ આઠ ઔર તત્–અતત્ દો, એક–અનેક દો, બારહ ઔર નિત્ય–અનિત્ય દો. (ઇસ પ્રકાર) ૧૪ (બોલ લિયે હૈં). આહાહા ! ઐસી સબ લંબી બાતેં હૈં. મૂલમેં અનેક પ્રકારકે વિપરીત શલ્ય હૈં ન ? તો ઉસકા નિષેધ કરનેકો, શલ્યકા નાશ કરનેકા અનેક પ્રકારકા જ્ઞાન કરના પડતા હૈ. સમજમેં આયા ? કોઈ કુછ માનતા હૈ, કોઈ કુછ માનતા હૈ, (અંદરમેં) વિરોધ હૈ ઉસકા નાશ કરનેકા સ્વભાવ હૈ, આહાહા !

શ્રોતા : ઇતની (સબ બાતેં) કહાં તક યાદ રખેંગે ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : યહાં (યાદ) રખનેકી બાત નહીં હૈ, અંદર ભાવમેં ઉતાર દેના. આહાહા ! અપના સ્વભાવ અપનેસે હૈ (ઔર) પરસે નહીં. પ્રવચનસારમેં વહાં તક કહા કિ, અપને જ્ઞાનમેં અનંત જ્ઞેય કોતરાઈ ગયે હૈં, ઘુસ ગયે હૈં, ઐસા આતા હૈ. અંદર ખિલિત હો ગયે હૈં. વહ તો ઉસકા નિમિત્તસે કથન હૈ. વહ જ્ઞેય સંબંધીકા જ્ઞાન હી હો ગયા હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ઐસી બાતેં (હૈં). ચારોં ઓર સે સત્ય સમજમેં નહીં આયે તો એકાંત હો જાતા હૈ. ઔર યહાં (બાહરમેં લોગ) એકાંત ઐસા કહતે હૈં કિ, આપ વ્યવહારસે ભી માનો નિમિત્તસે

ભી માનો, નહીં તો એકાંત હૈ, ઐસા કહતે હૈં, આહાહા ! ઔર ઐસા કહે કિ, યહ વ્રત, તપ ઔર ભક્તિ કરતે હૈં, ઉસસે ભી ધર્મ (હોતા) હૈ, ઐસા માનો, નહીં તો એકાંત હો જાતા હૈ, ઐસા કહતે હૈં. આહાહા ! શુભરાગ તો અધર્મ હૈ.

શ્રોતા : આત્માકા હિત કરનેકે લિયે એકદમ એકાંત હૈ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : એકાંત હૈ – સમ્યક્ એકાંત હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા !

૮૫ કી સાલમેં પોષ માસ થા. કિતને વર્ષ હુએ ? ૪૮ (વર્ષ હુએ). પચાસમેં દો કમ. હમ સંપ્રદાયમેં થે ન ? બોટાદમેં ૩૦૦ ઘર ૧૫૦૦ આદમી થે. હમારી પ્રતિષ્ઠા બહુત થી ન ? હમારે પ્રવચનમેં તો આદમી.... આદમી.... આદમી.... મકોડેકી ભાંતિ ઉભરતે થે. (વહાં) તત્ત્વકી બાત નિકલતી થી. ઐસી (બાત) કહીં થી નહીં. ઇસલિયે લોગ બહુત આતે થે. (લોગ ઐસા કહતે થે કિ), ઓહોહો ! મહારાજકે આસપાસ કેવલજ્ઞાન ઘુમ રહા હૈ. સંપ્રદાયમેં ભી પ્રતિષ્ઠા બહુત થી ન ? યહાં તો દૂસરા કહના હૈ. સંપ્રદાયમેં ૮૫ (કી સાલમેં) પોષ માસમેં ઐસા કહા. બડી સભા (ભરી થી). લાખોપતિઓ – એક સાલકી ૫૦-૫૦ હજારકી કમાઈવાલે બડે સેઠ લોગ અપાસરામેં બૈઠે થે. અપાસરામેં સમાતે નહીં થે તો પીછે ગલીમેં લોગ (બૈઠતે થે). એક-દો શબ્દ કહે કિ, 'જિસ ભાવસે તીર્થંકર ગોત્ર બંધે વહ ધર્મ નહીં. ધર્મસે (કભી) બંધન નહીં હોતા. ઇસલિયે જિસ ભાવસે તીર્થંકર ગોત્ર બંધે વહ ધર્મ નહીં.' ધીરેસે કહા, 'શાંતિસે કહેં તો વહ અધર્મ હૈ.' હમારે એક ગુરુભાઈ સાધુ થે, ઉન્હેં ઠીક નહીં લગા. વે થાડા ઐસે બોલ ગયે, લેકિન ઉનકી કોઈ સુને નહીં. હમારી પ્રતિષ્ઠા ઐસી થી (તો) કોઈ ઉનકી સુને નહીં. વે ઐસા બોલે 'હોસરે.... હોસરે...' હોસરે સમજે ? યહ શ્રદ્ધા નહીં ચલે. ઐસા બોલે. લેકિન લોગ કુછ સુને નહીં. (હમને) કહા 'જિસ ભાવસે તીર્થંકર ગોત્ર બંધે વહ ભાવ ધર્મ નહીં, અધર્મ હૈ.' એક બાત. ઔર પંચમહાવ્રતકે પરિણામ વહ આસ્રવ હૈ, ધર્મ નહીં. ૪૮ સાલ પહલે સંપ્રદાયમેં સભામેં કહા થા. વસ્તુ તો યહ હૈ, બાપૂ ! માર્ગ યહ હૈ. જિસ ભાવસે બંધ હો વહ ભાવ ધર્મ નહીં. ધર્મ પરિણામ તો અબંધ સ્વભાવી હૈ, ક્યોંકિ ભગવાન આત્મા અબંધ સ્વરૂપી હૈ, ઉસકા પરિણામ (અર્થાત્) મોક્ષકા માર્ગ વહ અબંધ પરિણામ હૈ. વહ અબંધ પરિણામ બંધકા કારણ હૈ, ઐસા નહીં હો સકતા. (ઔર) જો બંધકા કારણ હૈ, વહ અધર્મ હૈ, વહ ધર્મ નહીં. હમ દિગંબર શાસ્ત્રોં પઢતે થે તો ભી લોગ હમારે પર શંકા નહીં કરતે થે. (લોગ ઐસા માને કિ) 'મહારાજકો જો ઠીક લગતા હોગા વહ કરતે હોંગે'. સંપ્રદાયમેં સબ દેખા થા. આદિપુરાણ, તત્ત્વાર્થ રાજવાર્તિક, સમયસાર આદિ સબ દેખા થા. સંપ્રદાયમેં સબ દેખા થા, આહાહા ! હમને કહા, 'મૈં યહાં આ ગયા હું ઇસલિયે મૈં યહાં રહું, ઐસા મૈં નહીં ચલાઉંગા. અગર કોઈ કુછ પ્રતિકૂલતા કરેગા તો મૈં તો ક્ષણમેં છોડ દુંગા.' તો લોગ ડરતે થે ઔર ઐસા બોલતે થે કિ, 'ઇન્હેં કુછ નહીં કહના, નહીં તો યે મુહપત્તિ છોડ દેંગે'.

યહાં તો યહ કહા કિ, મહાવ્રતકે પરિણામ યહ આસ્રવ ઔર બંધકા કારણ હૈ. ઔર તીર્થંકર ગોત્ર જિસ ભાવસે બંધે વહ ભાવ અધર્મ હૈ.

શ્રોતા : (વહ ભાવ) ધર્મ નહીં હૈ, ઐસા કહો લેકિન અધર્મ મત કહો !

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : પહલે ઐસા કહા થા કિ, વહ ધર્મ નહીં હૈ. બાદમેં દૂસરી ભાષામેં કહેં તો વહ ધર્મ નહીં હૈ યાની અધર્મ હૈ, ઐસા કહા થા.

યહાં કહતે હૈં કિ, અપના સ્વરૂપ જો તત્‌રૂપ, જ્ઞાયકરૂપ, આનંદરૂપ હૈ ઉસકી પરિણતિ આનંદરૂપ હોતી હૈ. ઔર અતત્ (અર્થાત્) પરદ્રવ્યરૂપ નહીં, પરજ્ઞેયરૂપ નહીં, પરકે અભાવરૂપ પરિણતિ હોતી હૈ, (યહ અતત્ હૈ). અપને સ્વભાવકી અસ્તિરૂપ પરિણતિ હોતી હૈ (ઔર) પરકે અભાવરૂપ પરિણતિ હોતી હૈ. યહ વિરૂદ્ધ શક્તિ નામકા એક ધર્મ હૈ.

વ્યવહારસે ભી (ધર્મ) હો ઔર નિશ્ચયસે ભી ધર્મ હો તો વિરૂદ્ધ શક્તિ ન રહી. ઇસ વિરૂદ્ધ શક્તિકા અભાવ હુઆ. ક્યા કહા સમજમેં આયા ? (ઐસા કહેં) તો વિરૂદ્ધ શક્તિ નહીં રહતી. (લેકિન) વિરૂદ્ધ શક્તિ હૈ, આહાહા ! જ્ઞાન આનંદ સ્વરૂપ ભગવાન આત્મા અપનેસે હૈ ઔર (પર) જ્ઞેય સ્વરૂપ ઔર વ્યવહાર સ્વરૂપ નહીં હૈ. અતત્ (અર્થાત્) વ્યવહારસે નહીં હૈ. ઇસલિયે વિરૂદ્ધ શક્તિ નામકા એક ગુણ હૈ. યહ ગુણ હૈ, ઇસ ગુણકી પરિણતિ–પર્યાય હૈ. નિત્ય–અનિત્ય ધર્મ હૈ ઉસકી પરિણતિ–પર્યાય નહીં હૈ. યહ તો ગુણ હૈ. આત્મામેં વિરૂદ્ધ નામકા ગુણ હૈ. આહાહા ! યહ વિરૂદ્ધ (ગુણ આત્મામેં હૈ ઐસી માન્યતા) કિસકો હો ? કિ (જો) અનેક (ગુણ) હૈં, ઐસા માનતા હો, ઉસે હો. એક હી હૈ, (ઐસી માન્યતામેં) વિરૂદ્ધ કહાં આયા ? સમજમેં આયા ? વેદાંત – એક હી આત્મા (માનતે) હૈં. સર્વ વ્યાપક એક શુદ્ધ નિર્મલ આત્મા (માનતે હૈં). ઉસમેં વિરૂદ્ધ કહાં આયા ? યહ તો વિરૂદ્ધ હૈ, ઐસા સિદ્ધ કરના હૈ. અપના સ્વભાવ અપનેસે હૈ ઔર વ્યવહારસે ઔર પર દ્રવ્યસે નહીં, ઐસા વિરૂદ્ધ શક્તિ નામકા ગુણ હૈ. ગુણ હૈ (ઔર) ગુણકી પરિણતિ ભી હૈ. યહ વિરૂદ્ધ શક્તિકી પરિણતિ, અપને અવિરૂદ્ધ સ્વભાવકા પરિણમન ઇસમેં રાગ ઔર પરકા પરિણમન નહીં – યહ વિરૂદ્ધ શક્તિકા પરિણમન હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ઉસમેં તો વ્યવહારસે નહીં હૈ, ઐસા પરિણમન હૈ-ઐસા આયા. પર્યાયમેં વ્યવહારકા પરિણમન નહીં. અપને સ્વભાવકા પરિણમન હૈ ઔર વ્યવહારકા પરિણમન નહીં, ઉસકા નામ વિરૂદ્ધ શક્તિ ગિનનેમેં આયા હૈ. તો વ્યવહારસે હોતા હૈ, યહ બાત ઊડ જાતી હૈ. સમજમેં આયા ? વ્યવહારકા તો અભાવ હૈ. યહાં વ્યવહારકી બાત હૈ હી નહીં. યહાં તો દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાય તીનોં (મેં) નિર્મલકી બાત હૈ. શક્તિકા વર્ણન હૈ ન ? શક્તિ તો નિર્મલ હૈ, તો ઇસકા પરિણમન ભી નિર્મલ હૈ. યહાં વિકારકા પરિણમન ગિનનેમેં આયા હી નહીં. ઇસકા અભાવ ગિનનેમેં આયા હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

''**તદ્‌રૂપમયતા...**'' ભાષા દેખો ! તદ્‌રૂપમયતા. અપને સ્વભાવ (સે) તદ્‌રૂપમયતા. તદ્‌રૂપવાલા ઐસા ભી નહીં. તદ્‌રૂપમયતા, તદ્‌રૂપમય, હૈ ? આહાહા ! ''**તદ્‌રૂપમયતા ઔર**

અતદ્રૂપમયતા...'' અતદ્રૂપમય (અર્થાત્) આત્મા વ્યવહારસે ઔર પર દ્રવ્યસે અતદ્રૂપમય હૈ. અતદ્રૂપમય હૈ. (અપનેસે) તદ્રૂપમય હૈ ઔર પરસે અતદ્રૂપમય હૈ. અતદ્રૂપમય હૈ (અર્થાત્) રાગસે બિલકુલ પરિણમન (નહીં હૈ). ઔર પરકે સદ્ભાવસે યહાં પરિણમન (હોતા હૈ), ઐસા હૈ નહીં, આહાહા ! એક શક્તિ કહકર ઇસમેંસે બહુત નિકાલા હૈ.

તદ્રૂપમય અપના નિર્મલ અનંત ધર્મ, અનંત ગુણ ઉસમેં તદ્રૂપમય પરિણમન હૈ ઔર જ્ઞેય ઔર વ્યવહારકા અતદ્રૂપમય (પરિણમન) હૈ. વ્યવહાર ઉસમેં બિલકુલ તન્મય નહીં હૈ.

શ્રોતા : ફિર બેચારે કર્મકા ક્યા હોગા ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : કર્મ તો બહુત દૂર રહ ગયે. કર્મકે ઘરમેં રહ ગયે. કર્મકા તો અભાવ હૈ. અતત્મય હૈ. કર્મસે તો અતદ્રૂપ આત્માકા સ્વભાવ હૈ. લોગ તો કહે કિ, કર્મકે ઉદયસે વિકાર હોતા હૈ. યહાં તો વિકાર ઔર ઉદય દોનોંકા અતત્ભાવ હૈ. દોનોંકા અતત્ભાવ હૈ. આહાહા !

શ્રોતા : ઉનકા (દોનોંકા) ક્યા હોગા ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : હોગા ક્યા ? (વિકાર) ઇસમેં રહેગા. (અર્થાત્) વિકાર – વિકારમેં રહેગા. નિર્વિકાર પરિણતિમેં વહ આતા નહીં. નિશ્ચયમેં તો ઉસકો વસ્તુ હી ગિનનેમેં નહીં આયી. સમજમેં આયા ?

પરમાર્થસે તો અપનેમેં વિકારકો તો વસ્તુ હી ગિનનેમેં નહીં આયી હૈ. પર વસ્તુ તરીકે હૈ. ક્યા કહા સમજમેં આયા ? વ્યવહાર રત્નત્રયકા વિકલ્પ – શુભરાગ વહ અપનેમેં ગિનનેમેં આયા હી નહીં. યહ તન્મયમેં હૈ હી નહીં. અતન્મયમેં હૈ. ઉસકા અભાવ હૈ.

યહ વિરૂદ્ધ શક્તિ નામકા ગુણ હૈ. પ્રત્યેક ગુણમેં યહ લાગૂ હોતા હૈ. પ્રત્યેક ગુણમેં વિરૂદ્ધ શક્તિ હૈ. સમજમેં આયા ? ચારિત્ર ગુણ હૈ, યહ વીતરાગરૂપ પરિણમતા હૈ ઔર રાગરૂપ નહીં (પરિણમતા). આનંદ ગુણ હૈ વહ આનંદરૂપ પરિણમતા હૈ ઔર દુઃખરૂપ નહીં (પરિણમતા). ઐસી ઉસમેં વિરૂદ્ધ શક્તિ હૈ.

''**... અતદ્રૂપમયતા જિસકા લક્ષણ...**'' કિસકા લક્ષણ ? જિસકા લક્ષણ (માને) કિસકા ? ''**... ઐસી વિરૂદ્ધધર્મત્વ શક્તિ.**'' વિરૂદ્ધધર્મત્વ (યાની) વિરૂદ્ધ ધર્મપના. વિરૂદ્ધ ધર્મપના ઐસી શક્તિ હૈ. આહાહા ! ઇસકા બહુત લંબા અર્થ હૈ. અપને ભગવાન આત્મામેં પવિત્ર અનંત ધર્મ – ગુણ હૈ, ઉસસે પરિણતિ તન્મય હૈ ઔર રાગાદિકા ઔર પર આદિકા અતન્મયરૂપભાવ હૈ. આહાહા ! વસ્તુ ઔર વસ્તુકી પર્યાયમેં ભી (વિકાર) નહીં. યહાં તો પર્યાયમેં ભી (લિયા હૈ). અપને અનંત ગુણકા તન્મય પરિણમન હોતા હૈ ઔર વિકાર ઔર પરકા અતન્મયરૂપ પરિણમન હોતા હૈ. વિકાર – વ્યવહારકા પરિણમન ઉસમેં અસ્તિપને હૈ, ઐસા ગિનનેમેં આયા હી નહીં. સમજમેં આયા ? બહૂત સૂક્ષ્મ બાતેં, બાપૂ !

યહ તો આખીરકી બાત હૈ. યહાં ૪૩ વર્ષ હુએ. ચાલીસ ઔર તીન તો યહાં હુએ.

જો ચીજ હૈ ઉસકા સ્પષ્ટીકરણ તો બરાબર આના ચાહિયે ન ! બહુત વિરોધ કરતે હૈં તો વિરોધકે સામને બહુત સ્પષ્ટ હોતા હૈ, આહાહા !

વિરૂદ્ધ શક્તિકા તત્ત્વ, અપને અનંત ગુણ જો આનંદ આદિ શક્તિ હૈ, ઉસ રૂપ પરિણમન હૈ વહ તન્મય શક્તિ હૈ ઔર રાગ ઔર પરસે નહીં હૈ, ઐસી અતદ્‌રૂપ શક્તિ હૈ. રાગરૂપ પરિણમન અપનેમેં હૈ હી નહીં. ઇસે આત્મા કહતે હી નહીં, આહાહા ! સમજમેં આયા ? રાગકા પરિણમન અપનેમેં હૈ, વહ આત્મા હી નહીં. આહાહા ! વહ અનાત્મામેં જાતા હૈ. પર દ્રવ્યમેં જાતા હૈ.

(યહ ધર્મ તો) અનાદિ કાલકા હૈ. બિલ્લી હોતી હૈ ન ? (ઉસે) બચ્ચા હોતા હૈ તો (વહ) એક સ્થાનમેં (ઉસે) સાત દિન રખે. (બાદમેં) ઉસે સાત દિન ઘુમાયે. ઐસે ઘુમતે-ઘુમતે સાત બાર ઘુમાયે. બાદમેં (બચ્ચેકી) આંખ ખુલે તબ જગતકો દેખે. (ઉસે ઐસા લગે) 'આહા ! જગત તો હૈ !' પરંતુ તેરી આંખે નહીં થી તબ ભી જગત તો થા. તેરી આંખે ખુલી ઔર દેખનેમેં આયા તો જગત હૈ, ઐસા નહીં હૈ. વૈસે યહ નયા પંથ નહીં, યહ તો અનાદિકા (પંથ) હૈ. વિશેષ કહેંગે....

❀

અહો ! સમ્યગ્દર્શન મહારત્ન છે. શુદ્ધ આત્માની નિર્વિકલ્પ પ્રતીતિ તે જ સર્વ રત્નોમાં મહારત્ન છે. લૌકિક રત્નો તો જડ છે. પણ દેહ ભિન્ન કેવળ શુદ્ધ ચૈતન્યનું ભાન કરીને સમ્યગ્દર્શન પ્રગટે તે જ મહારત્ન છે.

(પરમાગમસાર–૭૯૧)

પ્રવચન નં. ૨૫

શક્તિ-૨૯ તા. ૦૪-૦૯-૧૯૭૭

तद्रूपभवनरूपा तत्त्वशक्तिः ।।२९।।

સમયસાર, શક્તિકા અધિકાર હૈ. આત્મામેં અનંત શક્તિયાં હૈં. અનંત શક્તિકા વર્ણન તો કર સકતે નહીં તો ઉસમેંસે ૪૦ ઔર ૭ (૪૭), ઐસી શક્તિકા વર્ણન કિયા હૈ. નયમેં ભી ૪૭ નય લિયે હૈં. ભૈયા ભગવતીદાસજીને ઉપાદાન-નિમિત્તમેં ભી ૪૭ શ્લોક લિયે હૈં. ચાર ઘાતી કર્મકી પ્રકૃત્તિ ભી ૪૭ હૈં. ઉસકા નાશ કરનેકા (યહ) ઉપાય હૈ. સમજમેં આયા ?

ચાર ઘાતી કર્મ હૈ ન ? ઉસકી પ્રકૃતિ ભી ૪૭ હૈં. ભૈયા ભગવતીદાસકે ઉપાદાન-નિમિત્તકે દોહરે ભી ૪૭ હૈં. પ્રવચનસારમેં નય ભી ૪૭ હૈં ઔર યે શક્તિયાં ભી ૪૭ હૈં. દ્રવ્યસંગ્રહમેં યહ બાત ઐસે ઉતારી હૈ કિ, '**दुविहं पि भोक्खहेउं**' દ્રવ્યસંગ્રહમેં ૪૭વીં ગાથા હૈ. વહાં ભી યહ વર્ણન હૈ. '**दविहंपि भोक्खहेउं झाणे पाउणदि जं मुणी णियमा**' ક્યા કહતે હૈં ? કિ, અપના આત્માકા અનુભવ – નિશ્ચય મોક્ષમાર્ગ ધ્યાનમેં પ્રાપ્ત હોતા હૈ. ઉપરસે કોઈ ધારણા કર લી હો, વહ કોઈ ચીજ નહીં હૈ. અપને આત્માકો ધ્યેય બનાકર, વિકલ્પસે રહિત અપની ધ્યાન પર્યાયમેં દ્રવ્યકો ધ્યેય બનાકર (અભેદ દૃષ્ટિ કરનેસે નિશ્ચય મોક્ષમાર્ગ પ્રગટ હોતા હૈ).

રાત્રિચર્ચામેં ધ્યાતા-ધ્યાન ઔર ધ્યેયકા પ્રશ્ન થા. પરંતુ શ્લોકમેં ઐસા આયા હૈ કિ, જ્ઞાતા, જ્ઞેય ઔર જ્ઞાન. ઉસકા અર્થ ઐસા હૈ કિ, જ્ઞાતા, જ્ઞેય ઔર જ્ઞાન તીનોં આત્મા હૈ. જ્ઞેય ભી આત્મા, જ્ઞાન ભી આત્મા ઔર જ્ઞાતા ભી આત્મા, આહાહા ! સમજમેં આયા ? કલશટીકામેં ઐસા લિયા હૈ કિ, જ્ઞેય એક શક્તિ હૈ, જ્ઞાન એક શક્તિ હૈ ઔર જ્ઞાતા અનંત શક્તિ સંપન્ન હૈ. ભગવાન આત્મા જ્ઞાતા અનંત શક્તિ સંપન્ન હૈ. જ્ઞેય એક શક્તિ હૈ ઔર જ્ઞાન એક શક્તિ હૈ. સમજમેં આયા ? સૂક્ષ્મ બાત હૈ, ભાઈ !

અંતર ભગવાન આત્મા પૂર્ણાનંદકા નાથ (બિરાજમાન) હૈ. યહાં તો શક્તિકા વર્ણન ચલતા હૈ. પરંતુ શક્તિ ઔર શક્તિવાન ઐસા જિસમેં ભેદ નહીં, ઐસી અભેદ દૃષ્ટિ કરકે અંદરમેં ધ્યાનકી એકાગ્રતા હોના, 'મૈં ઐસા હું - ઐસા નહીં', ઐસે વિકલ્પકા ભી જિસમેં અભાવ

હૈ – ઐસા અપના સ્વરૂપ ઉસકે ધ્યાનમેં નિશ્ચય મોક્ષમાર્ગ હોતા હૈ. ધ્યાનમેં નિશ્ચય સ્વઆશ્રય સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર હોતા હૈ ઔર ધ્યાનમેં હી વ્યવહાર મોક્ષમાર્ગ હોતા હૈ અર્થાત્ સ્વરૂપ તરફકા ધ્યાન હોનેસે જિતના સ્વઆશ્રય લિયા, ઇતના દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર નિર્મલ હૈ. અભી તત્ત્વ શક્તિમેં આયેગા. સમજમેં આયા ? ઔર રાગ બાકી રહા ઉસકો વ્યવહાર મોક્ષમાર્ગકા ઉપચાર કરનેમેં આયા. ધ્યાનમેં દોનોં માર્ગ (નિશ્ચય ઔર વ્યવહાર) પ્રાપ્ત હોતે હૈં, સમજમેં આયા ? આહાહા ! ઐસી બાત હૈ.

યહાં અપને શક્તિ ચલતી હૈ. ૨૮ તો ચલ ગઈ ન ? (અબ) ૨૯ વીં (શક્તિ લેતે હૈં). ઇસમેં શબ્દ થોડે (હૈં) પરંતુ બડા ભંડાર હૈ. ક્યા કહતે હૈં ? સુનો ! ‘‘**તદ્રૂપ ભવનરૂપ...**’’ આત્મામે ઐસી એક શક્તિ હૈ, ગુણ હૈ, સત્‌કા સત્ત્વ હૈ, સ્વભાવ હૈ, તત્ત્વ શક્તિ નામકા સ્વભાવ હૈ. તો ઉસકા સ્વરૂપ ક્યા ? કિ, ‘‘**તદ્રૂપ ભવનરૂપ...**’’ અપના આત્મા સહજાત્મસ્વરૂપ, અપના દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ, ભાવમેં તદ્રૂપ (હૈ). યહાં યે લેના હૈ. અપના દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ, ભાવ (લેના હૈ) વિકાર ભી નહીં. અપના દ્રવ્ય-જ્ઞાયક ભાવ, ક્ષેત્ર – અસંખ્ય પ્રદેશી, કાલ – ત્રિકાલ ઔર ભાવ ભી ત્રિકાલ. ઐસી ચીજ પર તદ્રૂપ હોના, ઉસ રૂપ પરિણમન કરના. સૂક્ષ્મ હૈ, ભાઈ ! ધર્મ કોઈ અલૌકિક બાત હૈ. લોગોંને બાહરસે કલ્પના કર લી હૈ, વહ ધર્મ નહીં હૈ. યહ દાન, દયા ઔર દો-પાંચ લાખ ખર્ચ કરે, તો ધર્મ હો જાયે (લેકિન ઉસમેં) ધૂલમેં ભી ધર્મ નહીં. તેરે લાખ તો ક્યા ક્રોડ ખર્ચ કર ન ! વહ તો જડ ચીજ હૈ ઔર ‘જડ મેરા હૈ’ ઐસા માનકર દેતે હૈં તો મિથ્યાત્વકા સેવન કરતા હૈ.

યહાં તો તત્ત્વમેં તો ક્યા કહના હૈ ? ‘**તદ્રૂપ ભવનરૂપ...**’ (અર્થાત્) જૈસા જ્ઞાયકભાવ સ્વદ્રવ્ય હૈ, ક્ષેત્ર અસંખ્ય પ્રદેશી (ઉસે) દ્રવ્ય કહો યા અસંખ્યપ્રદેશી ક્ષેત્રસે કહો (એક હી બાત હૈ) ઔર કાલસે અપના ત્રિકાલી સત્ત્વ કાલ કહો ઔર ઉસ ત્રિકાલી ભાવકો ભાવ કહો. સમજમેં આયા ? તદ્રૂપ ભવનરૂપ – ઉસ રૂપ પરિણમન હોના. ‘ભવન’ શબ્દ પડા હૈ ન ? આહાહા ! તત્ત્વ શક્તિકા અર્થ ઐસા હૈ કિ ભગવાન આનંદ સ્વરૂપ, જ્ઞાયક સ્વરૂપ, શુદ્ધ સ્વરૂપ, પરમ પવિત્ર, પ્રભુત્વ શક્તિ સ્વરૂપ, ઐસા તત્ત્વ – વહ તદ્રૂપ હોના, ઉસ રૂપ ભવન હોના, યે તત્ત્વ શક્તિકા સ્વરૂપ હૈ ઔર અપના દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ, ભાવસે તદ્રુપ હોના ઉસમેં રાગકા ભી અભાવ હૈ. થોડા સૂક્ષ્મ હૈ. તદ્રુપમેં રાગ નહીં આતા. સમજમેં આયા ?

જ્ઞાયક ચૈતન્યદલ પ્રભુ ! અસંખ્ય પ્રદેશ જિસકા દેશ હૈ ઔર ઉસકે દેશમેં અનંત... અનંત... ગુણ (રૂપી) ગાંવ હૈ ઔર એક-એક ગાંવમેં અનંત બસ્તી હૈ વૈસે એક-એક શક્તિકી અનંતી પર્યાય (રૂપી) પ્રજા હૈ. ઐસે અપના સ્વરૂપ દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ, ભાવ સ્વરૂપ (શુદ્ધ હૈ). યહાં શુદ્ધ લેના. પર્યાયમેં રાગ હૈ વહ અપના કાલ નહીં, આહાહા ! વ્યવહાર રત્નત્રયરૂપ હોના વહ સ્વકાલ નહીં. વહ અપની સ્થિતિ નહીં. ઇસમેં તદ્રૂપ નહીં આતા હૈ. વસ્તુ સ્વરૂપ બહુત (સૂક્ષ્મ હૈ), ભાઈ ! અભી તો લોગ બાહરમેં (ધર્મ માન બૈઠે હૈં). અભી તો નિવૃત્તિ (લેકર)

નિર્ણય કરનેકા ભી ઠિકાના નહીં હૈ. સારા દિન સંસાર... સંસાર.... સંસાર... આહાહા ! અરે.. ભગવાન ! તુજે કહાં જાના હૈ ? આહાહા ! અપને સ્વરૂપમેં તદ્રૂપ હોના (હૈ) વહાં જાના હૈ.

દિપચંદજીને ઐસા લિયા હૈ, ભાઈ ! દિપચંદજીને અતત્ત્વ શક્તિમેં પરદ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ, ભાવકા અભાવ હૈ, ઐસા લિખા હૈ. તો ઉસકા અર્થ તત્ત્વશક્તિમેં સ્વદ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ, ભાવકા સદ્ભાવ (હૈ). દિપચંદજીને જ્ઞાન દર્પણમેં (ઐસા લિયા હૈ). ક્યા કહતે હૈં ? સુનો ! અરે.. ! સર્વજ્ઞ ત્રિલોકનાથ (કી વાણી ઉસમેં) જો ધર્મ (આતા હૈ ઉસે) સુનને એક ભવતારી ઇન્દ્ર ઔર ઇન્દ્રાણી – એક ભવમેં મોક્ષ જાનેવાલે હૈં (વે સુનને જાતે હૈં). સુધર્મ દેવલોક, ૩૨ લાખ વિમાન, એક-એક વિમાનમેં અસંખ્ય દેવ હૈં. કોઈ વિમાન છોટા હૈ (ઉસમેં) અસંખ્યાત દેવ (હૈં). બાકી ૩૨ લાખ વિમાનમેં એક-એક વિમાનમેં અસંખ્ય દેવ ઔર જિસકો હજારો તો ઇન્દ્રાણી હૈં, ઉસમેં સે એક ઇન્દ્રાણી જો હૈ વહ એક ભવતારી હૈ. ક્યા કહા ? વહાંસે મનુષ્ય હોકર મોક્ષ જાનેવાલે હૈં. અભી સુધર્મ દેવલોકમેં હૈ. ઇતની બાહરકી સમૃદ્ધિ, ઇતની સંપદા–ઋદ્ધિ, પરંતુ અપને દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ, ભાવમેં નહીં, ઐસા સમ્યક્દૃષ્ટિ માનતે હૈં ઔર અનુભવ કરતે હૈં. સમજમેં આયા ? આહાહા ! સમ્યગ્દર્શન ક્યા ચીજ હૈ !! ઔર સમ્યગ્દર્શનકા વિષય (કોઈ) અલૌકિક અદ્ભુત બાત હૈ, ભાઈ ! સાધારણ ઇન્સાનકો પતા લગ જાયે, ઐસી બાત નહીં હૈ.

યહાં તો કહતે હૈં, "**તદ્રૂપ ભવનરૂપ...**" જો આનંદસ્વરૂપ, જ્ઞાયકસ્વરૂપ, શુદ્ધ સ્વરૂપ, પવિત્ર સ્વરૂપ (હૈ ઉસકા) દ્રવ્યસે, ક્ષેત્રસે, કાલસે, ભાવસે – ઉસ રૂપ પરિણમન હોના. ભવન (શબ્દ) હૈ ન ? અકેલી શક્તિ હૈ, ઉસ શક્તિકા સ્વરૂપ હી ઐસા હૈ કિ, તદ્રુપ ભવન હોના. શુદ્ધ આનંદરૂપ, શુદ્ધ જ્ઞાનરૂપ, શુદ્ધ સમકિતરૂપ, શુદ્ધ ચારિત્રરૂપ, શુદ્ધ પ્રભુત્વ – ઈશ્વરરૂપ તદ્રૂપ પરિણમન હોના – યહ તત્ત્વ શક્તિકા સ્વરૂપ હૈ. અરેરે...! ઐસી બાતેં ઇન્સાનને સુની ભી ન હો (ઔર) બાહરકી માથાપચ્ચી (કરતે રહતે હૈં). ભગવાનકે દર્શન કિયે, મંદિર બનાયા ઔર દો-પાંચ-પચાસ લાખકા ખર્ચ કિયા (તો માને કિ ધર્મ હો ગયા). સમજમેં આયા ?

શ્રોતા : અભી (ધર્મ) નહીં હોગા (લેકિન) બાદમેં ઇસકે ફલમેં હો જાયેગા.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : ઉસમેંસે ધૂલમેં ભી (ધર્મ) નહીં હોગા. ઉસમેં દૃષ્ટિ મિથ્યાત્વ હૈ વહાં પુણ્યાનુબંધી પુણ્ય ભી નહીં બંધેગા, આહાહા ! જિસકી દૃષ્ટિ શુદ્ધ ચૈતન્ય સ્વરૂપ, તદ્રૂપ પરિણમનકી દૃષ્ટિ હુઈ, ઔર (ઐસા) પરિણમન હૈ (વહ ધર્મ હૈ). તત્ત્વ શક્તિકા સ્વરૂપ તદ્રૂપ પરિણમનેકા હૈ. ઉસમેં જો શુભ રાગ હૈ ઉસકા તો યહાં અભાવ ગિનનેમેં આયા હૈ. ફિર ભી શુભરાગ હો ઉસમેં પુણ્ય બંધ જાયેગા. સમજમેં આયા ? ભવિષ્યમેં ઉસ પુણ્ય બંધ (કા ઉદય) આયેગા (તો) ઉસ પુણ્યકો ભી છોડકર સ્વરૂપમેં સ્થિર હો જાયેગા, આહાહા !

અજ્ઞાનીકી દૃષ્ટિમેં તો અભી રાગકી રુચિ હૈ ઔર પરવસ્તુ લક્ષ્મી (આદિ પર પદાર્થ)

પર (પ્રેમ હૈં). અપની ચીજકો ભૂલકર પર કે પ્રતિ અધિક પ્રેમ હૈ, વહ તો મિથ્યાદૃષ્ટિ મૂઢ જીવ હૈ. ચાહે તો વહ મંદિરકે નામ પર ક્રોડ રૂપયે ખર્ચ કરે (તો ભી મિથ્યાદૃષ્ટિ હૈ). આહાહા ! યહાં તો ઐસી બાત હૈ, બાપૂ !

શ્રોતા : (મંદિર બાંધવામાં) બે ઉદ્દેશ છે. આપના પ્રવચન સાંભળવા મળે અને મંદિર પણ બંધાય જાય.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : (સુનને મિલે) તો ક્યા હુઆ ? યહાં તો ભગવાન ઐસા કહતે હૈં કિ, હમારી વાણી સુનને આયે તો ઉસે રાગ હોગા.

કર્તા-કર્મ (અધિકારમેં) ૭૪ ગાથામેં કહા હૈ. આસ્રવ કૈસા હૈ ? વર્તમાન દુઃખરૂપ હૈ. પુણ્યકે ભાવ – દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિકે ભાવ યહ વર્તમાન દુઃખરૂપ હૈ, ઔર ભવિષ્યમેં દુઃખકા કારણ હૈ, આહાહા ! સૂક્ષ્મ બાત, બાપૂ ! યહ તત્ત્વ બહુત સૂક્ષ્મ (હૈ), આહાહા ! યે ક્યા કહા ? શુભભાવ વહ વર્તમાન દુઃખરૂપ હૈ ઔર ઉસસે પુણ્ય બંધ જાયેગા. ઔર ઉસસે વીતરાગી વાણી આદિકા કદાચિત્ સંયોગ મિલેગા તો ભી વાણી સુનનેમેં લક્ષ હૈ તો વહ રાગ હૈ.

શ્રોતા : કરના ક્યા ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : યે તો કહતે હૈં, રાગસે ભિન્ન હોકર અપના અનુભવ કરના – યહ કરના હૈ. આહાહા ! ૭૪ ગાથામેં છઃ બોલ હૈં ન ? ઉસમે છટ્ઠા બોલ ઐસા હૈ, આહાહા ! ભગવાન આત્મા ! પુણ્ય ઔર પાપકે દોનોં ભાવ અશુચિ હૈ, જડ હૈ. તદ્રુપ પરિણમનમેં વહ નહીં આતા હૈ, ઐસા કહતે હૈં. સમજમેં આયા ?

તદ્રૂપ શક્તિકા સ્વરૂપ હૈ ઉસમેં રાગરૂપ પરિણમન આતા હી નહીં. આહાહા ! સૂક્ષ્મ હૈ. સૂક્ષ્મ બાત હૈ, ભગવાન ! આહાહા ! યહાં કહતે હૈં કિ, શુભભાવ અશુચિ હૈ (ઔર) ભગવાન (આત્મા) તો પવિત્ર પરમાત્મસ્વરૂપ હૈ. દોનોંકા ભેદજ્ઞાન કરના ઉસકા નામ ધર્મ હૈ. વહ અશુચિ હૈ ઔર જડ હૈ. શુભ ભાવ – દયા, દાન, ભક્તિ, વ્રત, પૂજાકા શુભભાવ જડ હૈ. યહાં કહના યહ હૈ કિ, તદ્રૂપ પરિણમનમેં વહ નહીં આતા. આહાહા ! ભગવાન આત્મામેં તત્ત્વ શક્તિ પડી હૈ. તત્ત્વ શક્તિ હૈ તો ઇસ શક્તિકા કાર્ય ક્યા ? તત્ત્વ શક્તિ તો ધ્રુવ હૈ પરંતુ ઉસકે પરિણમન બિના શક્તિકી પ્રતીતિ કૈસે આયે ? ઉસકા પરિણમન તદ્રૂપ ભવનમય (હૈ), ઐસા શબ્દ હૈ. પરિણમનમેં આનંદરૂપ હોના, જ્ઞાતારૂપ પરિણમનમેં હોના, શાંતિરૂપ, અકષાયરૂપ, વીતરાગભાવરૂપ પરિણમન હોના, ઉસે તત્ત્વશક્તિકા તદ્રૂપ ભવન કહનેમેં આતા હૈ. રાગરૂપ હોના ઉસકા તો યહાં અભાવ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? વહ જડ હૈ. વહ ચેતન નહીં. રાગમેં ચૈતન્યકે પ્રકાશકા અંશ નહીં હૈ. યહ શક્તિ હૈ ન ભૈયા ? યહ શબ્દ હૈ (લેકિન) શબ્દમેં બહુત ગંભીરતા હૈ, આહાહા !

પરસોં કહા થા ન ? જગત (શબ્દમેં) કાનો-માત્રા બિનાકે તીન અક્ષર હૈ. જ..ગ..ત.. જગતકી

વ્યાખ્યા ક્યા હુઈ ? જગતમેં છઃ દ્રવ્ય હૈં, અનંત સિદ્ધ હૈં, અનંત નિગોદ હૈં, જગતમેં સબ આયા. ઐસે ઇસ તત્ત્વ શક્તિમેં કિતના આયા હૈ ? સમજમેં આયા ? થોડે શબ્દ હૈં, ભાઈ ! (લેકિન ભાવ બહુત ગંભીર હૈ). આહાહા ! તદ્રૂપ ભવન – તદ્રૂપ (અર્થાત્) અપને સ્વરૂપરૂપ પરિણમન. આહાહા ! શરીરરૂપ તો હૈ હી નહીં, યે તો પર–જડ હૈ, મિટ્ટી–ધૂલ હૈ, આહાહા !

કલ ઐસા આયા હૈ કિ, મિટ્ટીમેં કર્તૃત્વ શક્તિ નહીં હૈ કિ, ઘડા બનાયે. કર્તૃત્વ શક્તિ કુંભારમેં હૈ તો ઘડા બનાતા હૈ. અરે...! ભગવાન ! તુજે ખબર નહીં, પ્રભુ ! એક-એક પરમાણુમેં કર્તા, કર્મ, કરણ, સંપ્રદાન, અપાદાન ઔર અધિકરણ ઐસી છઃ શક્તિયાં પડી હૈં. એક-એક પરમાણુમેં (ઐસી શક્તિયાં પડી હૈં). એક બાત તો ઐસી લી કિ, નરકમેં જૈસે સ્વર્ગકા સુખ નહીં, નરકમેં સ્વર્ગકા સુખ નહીં, સ્વર્ગમેં નારકીકા દુઃખ નહીં, પરમાણુમેં પીડા નહીં, ઐસે ભગવાનમેં વિકાર નહીં. સમજમેં આયા ? દીપચંદજીને ઐસા શબ્દ લિયા હૈ. સિદ્ધાંત સિદ્ધ કરનેકો ઐસા લિયા હૈ.

શ્રોતા : ભગવાન માને ક્યા ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : ભગવાન આત્મા (કી બાત હૈ). વે ભગવાન તો દૂર રહે. સમજમેં આયા ? સાત નરકમેં કહીં સ્વર્ગકે સુખકી ગંધ નહીં – અભાવ હૈ. ઐસે સ્વર્ગમેં નરકકે દુઃખકા અભાવ હૈ, આહાહા ! ઐસે એક પરમાણુમેં પીડાકા અભાવ હૈ. જડમેં પીડા ક્યા ? સમજમેં આયા ? ઐસે ભગવાન ત્રિલોકનાથ આત્મા ઉસમેં વિકાર ઔર શરીરકા અભાવ હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ઐસી બાતેં કહાં (હૈં) ? કહાં પડી હૈ કિ મેરા ક્યા હોગા ? કહાં જાઉંગા ? ભાઈ ! ઇસ દેહકી સ્થિતિ તો ૨૫-૫૦-૬૦-૭૦ વર્ષકી હૈ. બાદમેં જાના કહાં ? રહના હૈ કિ નહીં ? આત્મા તો અનંતકાલ રહેગા, તો અનંતકાલ કહાં રહેગા ? જિસને રાગ પર રુચિ કરી હૈ તો ભવિષ્યમેં રાગરૂપી રુચિમેં – મિથ્યાત્વમેં રહેગા. આહાહા ! સમજમેં આયા ? યહાં કહતે હૈં કિ, જૈસે નરકમેં સ્વર્ગકા સુખ (નહીં હૈ). (સ્વર્ગકે સુખકી બાત હૈ). આત્માકે સુખકી બાત હૈ હી નહીં. જૈસે સાતવી નરકમેં, સાતવી નરકકે કોઈ નારકીકો સ્વર્ગકે સુખકા અભાવ હૈ, વૈસે સ્વર્ગકે દેવકો નારકીકે દુઃખકા અભાવ હૈ, આહાહા ! ઐસે એક પરમાણુમેં પીડાકા (અભાવ હૈ). જડમેં પીડા ક્યા ? આહાહા ! ઐસે ભગવાન આત્મામેં વિકારકા અભાવ હૈ. પ્રભુમેં – આત્મામેં પુણ્ય ઔર પાપકે વિકારકા અભાવ હૈ. ઐસી બાતેં હૈં, બાપૂ ! ક્યા હો સકતા હૈ ? ઇન્સાન બાહરમેં મર ગયે હૈં. યે પૈસે, યે શરીર, સ્ત્રી, પુત્ર આહાહા ! બડે મકાન કિયે (ઉસીમેં રુક ગયે).

શ્રોતા : મરકર કહાં જાયેગા ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : કહાં જાયેગા ? બહુત આદમી મરકર પશુમેં જાનેવાલે હૈં. સમજમેં આયા ?

હમારે ભાગીદાર થે. સંવત ૧૯૬૬ કી સાલકી બાત હૈ. કિતને વર્ષ હુએ ? ૬૭ (વર્ષ

હુએ). દો દુકાન થી. (ભાગીદાર) મેરી દુકાનમેં કામ કરતે થે પરંતુ મૈં તો પહલેસે ભગત કહલાતા થા. છોટી ઉમ્રસે ભગત કહલાતા થા. દુકાન પર કામ કરતે થે પરંતુ (કોઈ) સાધુ આયે તો હમ દુકાન છોડ દેતે થે. વહીં રહતે થે. (એક દિન) શામકો આહાર કરને ગયે. હમારે (વહાં) બડે ભાઈકે ભાગીદાર (ઔર) ઉનકે બડે ભાઈ મેરે ભાગીદાર થે. દો દુકાન થી. હમારે (સાથ) કુંવરજીભાઈ થે. મેરેસે ૪ સાલ બડે થે. ઉસ વક્ત તો સાલકી (લગભગ) પાંચ હજારકી કમાઈ હોગી. પરંતુ બાદમેં ઉનકી લોલુપતા મૈંને દેખી કિ, યે ક્યા ? સાધુ આયે (તો કુછ) સુનના, વિચાર કરના (ઐસા કુછ નહીં). રાતકો આઠ બજે દુકાન બંધ કરે. બાદમેં જાયે. સાધુ ગાંવમેં આયે તો રાતકો આઠ બજે જાયે. પૂરા દિન સામને નહીં દેખે. ઇતની લોલુપતા (કિ), 'મૈં કમાતા હું...', 'મૈં કમાતા હું...' 'મૈં કમાતા હું...' ઉસ સમય મેરી ઉમ્ર ૨૦ સાલકી થી. ઉસકે પહલેકી બાત હૈ. મેરા નામ ભગત થા તો મેરે સામને કોઈ બોલે નહિ. મેરેસે ચાર સાલ બડે થે (પરંતુ) બોલે નહીં. (હમને કહા), 'ભાઈ ! કુંવરજીભાઈ ! મુજે ઐસા લગતા હૈ કિ, હમ તો વાણિયા–બનિયે હૈં. દારૂ-માંસ તો ખાતે નહીં (ઇસલિયે) તુમ નરકમેં તો નહીં જાઓગે. ઔર મુજે તો ઐસા લગતા હૈ ભાઈ ! દેવલોકમેં જાનેકે તુમ્હારે લક્ષણ નહીં હૈં ઔર તુમ મનુષ્ય મરકર મનુષ્ય બનોગે, યે મુજે દિખતા નહીં'. દુકાન પર બૈઠે થે. સુનતે થે. મેરે સામને કોઈ બોલે નહીં. (લોગ ઐસા કહે) 'ભગત હૈ, સુનો'. ઉસકે સામને કુછ બોલા નહીં જાતા. હમને (આગે કહા), 'દેખો ! યાદ રખો ! મુજે ઐસા ભાસિત હોતા હૈ કિ, તુમ નરકમેં (તો) નહીં જાઓગે, દેવલોકમેં નહીં (જાઓગે), મનુષ્યમેં નહીં (જાઓગે), તુમ્હારે લિયે પશુકા અવતાર હૈ'. બાદમેં મરતે સમય તો સાલકી દો લાખકી કમાઈ (હો ગઈ થી). બાદમેં અભિમાન બહુત કિયા થા ન ! મૈંને કિયા, મૈં કરું, મૈં કરું, ! મરતે સમય દિમાગમેં પાગલપન હો ગયા. પાગલ હો ગયે ઔર દેહ છૂટ ગયા. આહાહા !

યે બનિયે જો હૈં, ઉનમેંસે તો કઈ પશુમેં જાનેવાલે હૈં. ક્યોંકિ ધર્મ નહીં હૈ ઔર પુણ્યકે ઠિકાને નહીં હૈ. ધર્મ તો રાગસે ભિન્ન કરનેકા (ઐસા) સમ્યગ્દર્શન (રૂપી) ધર્મ તો હૈ નહીં ઔર સચ્ચા સંગ કરના, સચ્ચા શ્રવણ કરના, વાંચન કરના યહ તો પુણ્ય હૈ. ઉસકે લિયે ભી સમય નહીં. ઉસે જગતકે પાપકે આડે સારા દિન (ફુરસદ નહીં મિલતી). આહાહા ! મૈંને તો મેરે ઘરકા દૃષ્ટાંત દિયા. (વે તો) હમારે ભાઈ થે – ભાગીદાર થે. અરે..! પ્રભુ ! ભાઈ ! વહ બાહરકી લક્ષ્મી – ધૂલ ઔર આબરૂ (કીર્તિ) સાથમેં કુછ નહીં આયેંગે. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

અરે પ્રભુ ! ઉસમેં એક બાત ઐસી હૈ, તિર્યંચ સંજ્ઞી ઔર અસંજ્ઞીકી સંખ્યા બહુત હૈ. સમજમેં આયા ? સંજ્ઞી પંચેન્દ્રિય તિર્યંચ – પશુ ઔર અસંજ્ઞી – મન બિનાકે – ઉનકી સંખ્યા બહુત હૈ. ક્યોં બહુત હૈ ? કિ શાસ્ત્રમેં ઐસા લિખા હૈ કિ, મનુષ્યકા ભવ અનંતકાલમેં મિલે તો ભી અનંત બાર મિલ ગયા હૈ. ઔર અભી તક ઉસસે અસંખ્યગુના અનંત બાર જીવ

નરકમેં ગયા હૈ. અનંત મનુષ્યકા જો ભવ હુઆ ઉસકી સંખ્યાસે અસંખ્યગુના અનંત (બાર) નરકમેં ગયા. મનુષ્ય તો ઉસસે અસંખ્યવે ભાગમેં હૈં. વહાંસે પશુમેંસે નરકમેં જાતે હૈં. સમજમેં આતા હૈ ? ભગવાન સર્વજ્ઞદેવ પરમેશ્વરને ઐસા ફરમાયા હૈ કિ, અનંતકાલમેં અનંત પરિભ્રમણ કરતે હુએ, અનંત કાલમેં મનુષ્ય ભવ મિલે તો ભી અનંત બાર મિલ ગયા. સમજમેં આયા ? મનુષ્ય કે જિતને ભવ કિયે – (અભી તક) અનંત (ભવ) કિયે. એક મનુષ્ય (કા ભવ ઔર) અસંખ્ય નરક (કે ભવ). નરક સમજે ? નારકી. ઐસે મનુષ્યકી સંખ્યાસે અનંત ગુને અનંતે નરકકે ભવ કિયે, તો નરકમેં કહાંસે ગયા ? મનુષ્ય તો બહુત થોડે હૈં. પશુકી સંખ્યા ઇતની (અધિક) હૈ ઔર ઉસમેં ઇતને મનુષ્ય જાતે હૈં. સમજમેં આયા ? આહાહા ! કોઈ બાર એક-એક સમયમેં અસંખ્ય પંચેન્દ્રિય (તિર્યંચમેંસે) નારકી ઉત્પન્ન હોતે હૈં. (સભીકી) એક સરીખી સ્થિતિ નહીં હોતી. પરંતુ ઉસી સમય એક સે સાત નરક તક, તિર્યંચ મરકર જાતે હૈં. એક સમયમેં અસંખ્ય (તિર્યંચ) મરકર નરકમેં જાતે હૈં. ઇતની (તિર્યંચકી) સંખ્યા હૈ. તિર્યંચકી ઇતની સંખ્યા હૈ. ઇસમેં અનંત બાર આયા તો વહાંસે મરકર પહલી નરકસે સાતવીં નરક પર્યંત તિર્યંચ જાતે હૈં. સાતવીં નરક તક જાતે હૈં. આહાહા !

મનુષ્યસે અસંખ્ય ગુના અનંતા ભવ (નરકકા) કિયા (તો) અસંખ્ય ગુના અનંતા કહાંસે આયા ? તિર્યંચ–પશુકી ઇતની સંખ્યા હૈ, વહાં ઇતને (જીવ) જાતે હૈં. પરંતુ ઇસમેંસે ઇતને (બાહર) નિકલતે હૈં (ઔર) નરકમેં ભી જાતે હૈં. એક સમયમેં એક સાથ અસંખ્ય જાયે. (સભીકી એક) સરખી સ્થિતિ નહીં. સમજમેં આયા ? ઐસા સ્વર્ગમેં ભી (હુઆ). નરકમેં અનંત બાર ગયા ઔર અનંત ભવ કિયે, મનુષ્યસે અસંખ્ય ગુના અનંતા (ભવ નરકકે કિયે). ઉસસે અસંખ્ય ગુના અનંતા સ્વર્ગકે ભવ કિયે. પ્રત્યેક પ્રાણીકા અભી તક (ઐસા હુઆ હૈ). એક ભવ નરકકા ઔર અસંખ્ય (ભવ) સ્વર્ગકા. એક નરક (કા ભવ ઔર) અસંખ્ય સ્વર્ગકા (ભવ). ઐસે નારકીકે ભવસે સ્વર્ગકે ભવ અનંત ગુને કિયે. વહાં સ્વર્ગમેં કૌન ગયા ? નારકી તો જાતે નહીં. મનુષ્ય થોડે હૈં. સમજમેં આયા ? ઢાઈ દ્વિપકે બાહર જાનવર–પશુ પંચેન્દ્રિય ઇતને હૈં (વે જાતે હૈં). આહાહા ! કોઈ શુભભાવ હો (તો) સ્વર્ગમેં જાતે હૈં. એક સમયમેં અસંખ્ય (તિર્યંચ, સ્વર્ગમેં) ઉત્પન્ન હોતે હૈં. ઇતને તિર્યંચ હૈ, (લેકિન કિસીકી ભી) સરખી સ્થિતિ નહીં. સમજમેં આયા ?

યહ ઘબરાને કે લિયે નહીં હૈ. પરિભ્રમણકા ડર હોના, ભવકા ભવ-ભય હોના. ચારોં ગતિમેં દુઃખ હૈ. નરકમેં દુઃખ, મનુષ્યમેં દુઃખ ઔર સ્વર્ગમેં અકેલા દુઃખ હૈ. યહાં તો દૂસરા કહના થા કિ, પ્રત્યેક પ્રાણીને નરકસે અસંખ્યગુના અનંતા ભવ સ્વર્ગમેં કિયે હૈં, ઐસા ભગવાન કહતે હૈં. તો કહાંસે ગયા ? પશુમેં સે (ગયે). સ્વર્ગસે અનંતે નિગોદકે ભવ કિયે. આહાહા ! સ્વર્ગકે જો અનંતે (ભવ) કિયે ઉસસે અનંત ગુના તિર્યંચમેં (ભવ કિયે). ઉસમેં નિગોદ વિશેષ લેના. આહાહા ! નિગોદમેં એક શ્વાસમેં ૧૮ ભવ કરતે હૈં. પ્યાજ, લસુનકી એક કણીમેં અસંખ્ય શરીર ઔર એક શરીરમેં અનંત જીવ (હૈં). એક શ્વાસમેં ૧૮ ભવ કરતે હૈં. જન્મે ઔર મરે,

મરે ઔર જન્મે. સ્વર્ગકે અનંત (ભવકી) સંખ્યાસે અનંતગુના (ભવ) વહાં કિયે. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

(યહાં) કહતે હૈં, પ્રભુ ! એકબાર ભવકા અભાવ કરનેકી બાત સુન તો સહી ! આહાહા ! પ્રભુ ! તેરેમેં એક તત્ત્વ શક્તિ પડી હૈ, ઐસા પરમાત્મા કહતે હૈં. ત્રિલોકનાથ તીર્થંકરદેવ સર્વજ્ઞ પ્રભુ ! કેવલી મહારાજ, જિનેન્દ્ર ચંદ્ર પ્રભુ ! આહાહા ! ઐસા કહતે હૈં, નાથ ! તેરેમેં એક તત્ત્વ શક્તિ હૈ ન પ્રભુ ! ઉસ તત્ત્વ શક્તિકા પરિણમન તદ્રૂપ હોના. ઉસસે ભવકા અભાવ હોતા હૈ. આહાહા ! શબ્દ તો થોડે હૈં પરંતુ (ભાવ) બહુત ગંભીર હૈ.

''**તદ્રૂપ ભવન...**'' યહ શબ્દ પડા હૈ. યહાં તદ્રુપમેં વિકાર નહીં લેના. યહાં શક્તિરૂપ પરિણમનમેં વિકાર હૈ હી નહીં. ક્યોંકિ શક્તિ નિર્મલ હૈ તો ઉસકા પરિણમન ભી નિર્મલ હી હૈ. નિર્મલ શક્તિકી ક્રમવર્તી પર્યાય ઔર અક્રમવર્તી ગુણ – ઉસકા સમુદાય આત્મા હૈ. આત્મા વિકારકે સાથકા સમુદાય હૈ, (ઐસા નહીં હૈ). ઉસે યહાં ગિનનેમેં આયા નહીં, આહાહા !

પહલે આયા ન ? ક્રમરૂપ-અક્રમરૂપ અનંત ધર્મ સમૂહ જો કુછ જિતના લક્ષિત હોતા હૈ વહ વાસ્તવમેં એક આત્મા હૈ, આહાહા ! ઇસમેં બોલ હૈ. એક શક્તિ પર ૨૨ બોલ લિખે હૈં. આહાહા !

યહાં કહતે હૈં કિ, પ્રભુ ! એકબાર સુન ન ! તેરેમેં એક તત્ત્વરૂપ શક્તિ ઐસી હૈ કિ, અપના દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ, ભાવરૂપ નિર્મલરૂપસે પરિણમન કરના, યહ તત્ત્વ શક્તિકા કાર્ય હૈ. તદ્રૂપ હૈ ન ? આત્માકા સ્વરૂપ તો જ્ઞાયક ઔર આનંદ હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! એક કાંટા લગતા હૈ તો ચીખ નિકલ જાતી હૈ, આહાહા ! અરેરે...! ઐસા કહેગા, 'દુ:ખતા હૈ, દુ:ખાઓ મત'. ઐસા દુ:ખ પ્રભુ ! કાંટેકે દુ:ખસે પહલી નરકમેં ૧૦,૦૦૦ વર્ષકી સ્થિતિમેં ઉત્પન્ન હોતા હૈ, ઉસમેં ઇસ કાંટેકે દુ:ખસે અનંતગુના દુ:ખ હૈ. ઉસ દુ:ખકો નિવૃત્ત કરનેકા ઉપાય યહ એક હૈ. ભગવાન અંદર આનંદ સ્વરૂપ, જ્ઞાન સ્વરૂપ, ચિદ્ઘન, પ્રભુત્વ સ્વરૂપ, ઉસ રૂપ ભવન (અર્થાત્) ઉસ રૂપ પરિણમન કરના, (ઐસા ઉસકા સ્વરૂપ હૈ). આહાહા ! સમજમેં આયા ? બાપૂ ! સૂક્ષ્મ બાતેં હૈં. અભી તો બાહરમેં સબ ધર્મકે નામ પર શુભભાવ – દયા, દાન, વ્રત ઔર તપકો ધર્મ માન લેતે હૈં. (ઉસમેં ધર્મ માનના) વહ તો મિથ્યાત્વ હૈ.

યહાં કહતે હૈં કિ, સમ્યગ્દર્શનકા સ્વરૂપ (વિષય) જો અખંડ વસ્તુ હૈ ઔર (સ્વરૂપ) જિસકે ધ્યેયમેં હૈ, ઉસમેં એક તદ્રૂપ નામકી શક્તિ પડી હૈ, આહાહા ! ''**તદ્રૂપ ભવન...**'' આનંદરૂપ પરિણમન હોના, જ્ઞાતાપનેકા પરિણમન હોના, સમ્યગ્દર્શનપનેકા પરિણમન હોના, સ્વરૂપમેં વીતરાગતાકા પરિણમન હોના, પર્યાયમેં પ્રભુત્વ શક્તિકા પરિણમન આના. આહાહા ! જિતની શક્તિયાં હૈં (ઉસકા) પર્યાયમેં તદ્રૂપ પરિણમન આના, યહ તત્ત્વ શક્તિકા સ્વરૂપ હૈ. ઐસા ઉપદેશ હૈ. અનજાને આદમીને તો કુછ સુના (ભી) નહીં હો, કુછ ખબર ભી નહીં હો, બેચારે મૂઢપને જિંદગી નિકાલતે હૈં. બાહરમેં ડાહ્યા – હોશિયાર ગિના જાયે. ડાહ્યા સમજે ?

સમજદાર ઔર હોશિયાર. ધૂલમેં ભી (હોશિયાર) નહીં હૈ. આહાહા ! પ્રભુ ! હાથકા હથિયાર અપના ગલા કાટે, વહ હોશિયારી કિસ કામકી ? વૈસે જો સમજકી હોશિયારી અપને ભવ બઢાયે, વહ હોશિયારી કિસ કામકી ? આહાહા ! હમારે તો કુછ ગુજરાતી ભાષા આ જાતી હૈ. ભાષા થોડી સમજ લેના, આહાહા ! ક્યા કહા ?

''**તદ્રૂપ ભવનરૂપ ઐસી તત્ત્વ શક્તિ**''. તત્ત્વ સ્વરૂપરૂપ હોનેરૂપ (અર્થાત્) અપના તત્ત્વ જો જ્ઞાયક ઔર આનંદસ્વરૂપ હૈ, ઉસકા તદ્રૂપ – હોનેરૂપ અથવા તત્ સ્વરૂપ પરિણમન રૂપ. 'ભવન' હૈ ન ? ભવન, આહાહા ! તત્ત્વ શક્તિકા વસ્તુ સ્વરૂપ હી યહ હૈ. તત્ત્વ શક્તિ હૈ યહ ધ્રુવ હૈ. પરંતુ ઉસકે પરિણમનમેં ઉસકી પ્રતીતિ આતી હૈ. પરિણમન બિના તત્ત્વ શક્તિકી પ્રતીતિ કિસે આયે ? સમજમેં આયા ?

આત્મા અતીન્દ્રિય આનંદસ્વરૂપ હૈ. પરંતુ પર્યાયમેં અતીન્દ્રિય આનંદકા વેદન આયે બિના, 'યહ અતીન્દ્રિય આનંદ હૈ' ઐસી પ્રતીતિ કહાં આયી ? આહાહા ! ઐસા માર્ગ હૈ.

શ્રોતા : આધી પંક્તિમેં તો કુછ સમજમેં નહીં આયા.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : (યે) કહતે હૈં કિ, આધી પંક્તિમેં ઇતના સારા ભરા હૈ કિ ખ્યાલમેં નહીં આતા. બાત તો સચ્ચી હૈ.

ઇસમે ઇસ તરહ લિયા હૈ. ક્યોંકિ શક્તિમેં કોઈ સ્વદ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ, ભાવસે અસ્તિ ઔર (પરદ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ, ભાવસે નાસ્તિ) ઐસા કોઈ બોલ નહીં હૈ. નયમેં (ઐસે બોલ) હૈ. ૪૭ નય હૈં ન ? ઉસમેં સ્વદ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ, ભાવ વહ અસ્તિ, પરદ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ, ભાવ વહ નાસ્તિ, અસ્તિ-નાસ્તિ, અવક્તવ્ય, અસ્તિ અવક્તવ્ય, નાસ્તિ અવક્તવ્ય, અસ્તિ-નાસ્તિ અવક્તવ્ય ઐસે સાત ભંગ ૪૭ નયમેં હૈં. વહ જ્ઞાનપ્રધાન કથન હૈ. યહાં તો દૃષ્ટિપ્રધાન કથન હૈ. આહાહા ! ક્યા હોગા યહ ?

યહાં તો તદ્રૂપ પરિણમન – તત્સ્વરૂપસે પરિણમન (અર્થાત્) ભગવાન આનંદ ઔર જ્ઞાન સ્વરૂપ હૈ, ઉસ રૂપ પર્યાયમેં પરિણમન હોના, ઉસ કારણકા કાર્ય આના, કાર્યમેં કારણકી પ્રતીતિ આના, ઉસકા નામ તત્ત્વસ્વરૂપ શક્તિ કહનેમેં આતા હૈ. કાર્યસે કારણકી પ્રતીતિ હોના. કારણમેં પ્રતીતિ કહાં હૈ ? વહ તો ધ્રુવ હૈ. આહાહા ! આંખે બંધ કરકે ચલા જાયેગા, બાપૂ ! જિસે તત્ત્વકી દૃષ્ટિકી ખબર નહીં હૈ, વહ મરકર કહાં ચલા જાયેગા, બાપૂ ! ઇસ દેહકા એક કણ સાથમેં નહીં આયેગા. જાઓ ! ચૌરાસીમેં રખડનેકે લિયે ! આહાહા ! પરિભ્રમણ ઔર પરિભ્રમણકા કારણ આત્મામેં હૈ હી નહીં, યહાં તો ઐસા કહતે હૈં. આહાહા ! સમજનેમેં બહુત પુરુષાર્થ કરના પડેગા.

પહલે અપને કલશટીકામેં આયા થા. વસ્તુ કઠિન હૈ, અતિ કઠિન હૈ (ઐસા) આયા થા. માર્ગ અતિ કઠિન હૈ. પરંતુ શુદ્ધ સ્વરૂપકા વિચાર કરને પર આનંદ આતા હૈ. વિચાર કરને પરકા અર્થ ? શુદ્ધ સ્વરૂપકા જ્ઞાન કરનેસે (અર્થાત્) યહ શુદ્ધ ચૈતન્ય હૈ, ઉસે જ્ઞેય બનાકર

જ્ઞાન કરનેસે, (ઐસા અર્થ હૈ). કઠિન હૈ, દુર્લભ હૈ, (લેકિન) અશક્ય નહીં (હૈ), આહાહા ! પરંતુ પુરુષાર્થ ક્યા હૈ ? ઉસકી ખબર હી નહીં. ''અંધો અંધ પલાય'' અંધે ચલે ઔર અંધે દિખલાનેવાલે મિલે (બાદમેં) ગિર જાયે કુએમેં, આહાહા ! ભાઈ ! પ્રભુકા માર્ગ (કોઈ ભિન્ન હી હૈ).

જિનેન્દ્ર દેવ પરમેશ્વર (કી વાણી) ઇન્દ્ર ઔર ઇન્દ્રાણી જૈસે એકાવતારી – એક ભવતારી સુનને આતે હૈં, તો વહ ચીજ કૈસી હોગી ? ઇન્દ્ર ઔર ઇન્દ્રાણી (બાહરમેં) અસંખ્ય દેવકે સ્વામી (હૈં) ફિર ભી અંતરમેં ઇસકા સ્વામી (હું ઐસા) નહીં માનતે. આહાહા ! મૈં તો તત્ત્વસ્વરૂપ પૂર્ણ આનંદકી પર્યાય, ગુણ ઔર દ્રવ્યકા સ્વામી હું (ઐસા માનતે હૈં), આહાહા !

કિસીને ઐસા લિખા હૈ, યે દેવ ઇતને-ઇતને કામ-ભોગ કરતે હૈં. સમકિતી હૈં ફિર ભી ઐસા સબ કરતે હૈં કિ નહીં ? ક્યા કરેં બાપૂ ? તુજે માલૂમ નહીં, ભાઈ ! સમ્યક્‌દૃષ્ટિ ધર્મીકો રાગ આતા હૈ. લડાઈકા ભી રાગ આતા હૈ, પરંતુ ઉસ રાગકા મેરી પર્યાયમેં (અભાવ) હૈ, ઐસી નાસ્તિ માનતે હૈં. તત્‌સ્વરૂપમેં વહ નહીં હૈ, (ઐસા માનતે હૈં), આહાહા ! પરજ્ઞેય તરીકે ઉસકા જ્ઞાન કરતે હૈં, આહાહા ! સમજમેં આયે ઉતના સમજના, પ્રભુ ! યહ તો તીન લોકકે નાથ જિનેન્દ્રદેવકા પંથ હૈ. યહ કોઈ પામર પ્રાણીકા પંથ નહીં, આહાહા !

(યહાં) કહતે હૈં, કૌંસમેં ''**તત્‌સ્વરૂપ હોનેરૂપ...**'' હૈ ન ? ભવન શબ્દ હૈ ન ? ''**તત્‌સ્વરૂપ હોનેરૂપ અથવા તત્‌સ્વરૂપ પરિણમનરૂપ...**'' ભવનરૂપ કહો, હોનેરૂપ કહો કિ પરિણમનરૂપ કહો (સબ એકાર્થ હૈ). ભગવાન આનંદ ઔર જ્ઞાન સ્વરૂપ હૈ. તત્ત્વ શક્તિકે કારણ જ્ઞાન ઔર આનંદરૂપ પરિણમન હોનેસે, દ્રવ્ય, ગુણ ઔર પર્યાય તીનોંમેં તત્ત્વ શક્તિ વ્યાપ્તિ હૈ. સમજમેં આયા ? યે ક્યા કહા ? એક (બાત) મુશ્કિલસે સમજમેં આતી હૈ વહાં દૂસરી કઠિન (બાત આતી હૈ). આહાહા !

ભગવાન આત્મા ! વસ્તુ, પદાર્થ ઉસમેં તત્ત્વ શક્તિ પડી હૈ. યહ ગુણ હૈ. શક્તિ – શક્તિમેં (હૈ). યહ (શક્તિ) પર્યાયમેં કબ વ્યાપક હોતી હૈ ? તત્ સ્વરૂપકા પર્યાયમેં કબ પરિણમન હોતા હૈ ? તત્ત્વ સ્વરૂપ પર દૃષ્ટિ પડનેસે પરિણમનમેં તત્ત્વરૂપી પરિણમનકી દશા આતી હૈ. સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રકી નિર્મલ દશા (આતી હૈ). તબ યહ તત્ત્વ સ્વરૂપકી શક્તિ પર્યાયમેં વ્યાપ્ત હુઈ. આહાહા ! દ્રવ્ય, ગુણ ઔર પર્યાયકે નામ નહીં આતે હો ઔર હમ જૈન હૈં ઔર હમ દિગંબર હૈં, (ઐસા માનતે હૈં). કુછ ખબર નહીં હૈ. આહાહા !

પ્રભુ ! તેરા રૂપ ક્યા હૈ ? તેરા સ્વરૂપ ક્યા હૈ ? યહ તો પહલે આ ગયા ન ? સ્વધર્મમેં વ્યાપક સ્વરૂપ હૈ. રાગ ઔર પરમેં વ્યાપક, યે તેરા સ્વરૂપ હૈ હી નહીં, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

(યહાં) કહતે હૈં કિ, ''**તદ્રૂપ ભવન...**'' ઇતના શબ્દ હૈ. તદ્રૂપ હોનેરૂપ (અર્થાત્) આનંદ ઔર જ્ઞાયકરૂપ હોનેરૂપ. તદ્રૂપ પરિણમનરૂપ (અર્થાત્) અપના અતીન્દ્રિય જ્ઞાન ઔર આનંદ

સ્વરૂપ હૈ, ઉસ રૂપ પરિણમન રૂપ (હોના), યહ તત્ત્વ શક્તિ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

અરે પ્રભુ ! તૂ સુન તો સહી, નાથ ! તેરી ઋદ્ધિ તો દેખ ! તેરી સંપદા તો દેખ ! તેરેમેં ક્યા હૈ ! યે (બાહરકી) ધૂલકી સંપદામેં મોહ કરકે મૂઢ હો ગયા હૈ. સમજમેં આયા ? તેરી સંપદામેં ઇતના તદ્રૂપ સ્વરૂપ હૈ - અનંત આનંદ, અનંત જ્ઞાન, અનંત શાંતિ, અનંત પ્રભુતા, અનંત ચૈતન્ય રત્નાકર ભગવાન હૈ, ઉસમેં એક તત્ત્વ શક્તિ નામકા રતન પડા હૈ. આહાહા ! યહ શક્તિ પડી હૈ તો યહાં તો પરિણમનરૂપ લિયા. ક્યોંકિ 'હૈ', કારણ આત્મા હૈ.

રાજકોટમેં પ્રશ્ન હુઆ થા ન ? (કિસીને પૂછા થા), 'મહારાજ ! ત્રિકાલી ભગવાનકો આપ કારણ પરમાત્મા કહતે હો, તો કારણ હૈ તો કાર્ય તો આના હી ચાહિયે' ઐસા પ્રશ્ન કિયા થા. વસ્તુ કારણ પરમાત્મા હૈ ન ? વસ્તુ દ્રવ્ય જો હૈ વહ કારણ પરમાત્મા હૈ. કારણ જીવ કહો, કારણ પરમાત્મા કહો, કારણસ્વરૂપ કહો, કારણ ઈશ્વર કહો (એક હી બાત હૈ). તો કાર્ય તો આતા નહીં. હમને કહા કિ, ભૈયા ! કારણ પરમાત્મા હૈ (વહ) કિસકો (હૈ) ? જિસે પ્રતીતિમેં આયા ઇસે (કારણ પરમાત્મા હૈ). (કારણ પરમાત્મા) હૈ પરંતુ જિસે પ્રતીતિમેં આયા નહીં, જ્ઞાનકી પર્યાયમેં જ્ઞેય અકારણ દ્રવ્ય હૈ, ઐસા પર્યાયમેં તો આયા નહીં, તો પર્યાયમેં આયે બિના 'હૈ' ઐસા કિસે માનતે હો ? આહાહા ! સૂક્ષ્મ બાત હૈ, ભાઈ ! કારણ પરમાત્મા તો તદ્રૂપ ત્રિકાલ હૈ. યહાં તો પરિણમનમેં બાત લેની હૈ. તદ્રૂપ હૈ પરંતુ ઉસકી પ્રતીતિ હૈ, ઉસકે જ્ઞાનમેં હૈ. ઉસકી પ્રતીતિ કિસે હૈ ? જિસે સ્વરૂપકી ઓરકી દૃષ્ટિ કરકે જ્ઞેય બનાકર જ્ઞાન હુઆ ઔર પ્રતીતિ હુઈ, ઇસે કારણ પરમાત્મા હૈ. ઐસા કારણ પરમાત્મા જિસને માના ઉસે સમ્યગ્દર્શન - કાર્ય હુએ બિના રહે નહીં. સમજમેં આયા ? ઐસી બાતેં હૈં.

અરે..! કહાં નિવૃત્તિ હૈ ? સારા દિન સ્ત્રી, પુત્ર, કુટુંબ (મેં જાતા હૈ). જીવકો તો માર ડાલા હૈ. પરકે પ્રેમમેં સ્વકા દ્વેષ હૈ, ક્યા કહા ? આહાહા ! 'દ્વેષ અરોચક ભાવ' આનંદઘનજી શ્વેતાંબર સાધુ કહતે હૈં કિ, (નિજ) સ્વરૂપ રુચતા નહીં ઔર રાગ રુચતા હૈ, (તો) તેરે સ્વરૂપ પર તુજે દ્વેષ હૈ, આહાહા ! સ્વરૂપમેં નહીં ઐસા જો રાગ – દયા, દાન, વિકલ્પ આદિ યા હિંસા, જૂઠ આદિ. ઉસ રાગકા રસ હૈ ઔર રાગકા પ્રેમ હૈ ઔર રાગકો જ્ઞેય બનાકર રાગી હોતા હૈ (તો) તુજે જ્ઞાન પર દ્વેષ હૈ. તુજે સ્વરૂપ પર દ્વેષ હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? 'દ્વેષ અરોચક ભાવ' ઐસા લિયા હૈ. 'સંભવદેવ તે ધુર સેવો સેવે રે, લહી પ્રભુ સેવન ભેદ, સેવન કારણ પ્રથમ ભૂમિકા રે, અભય અદ્વેષ અખેદ' લંબી બાત હૈ. સબ દેખા હૈ. 'ભય ચંચળતા રે પરિણામની..' ભગવાનમેં પરિણામ જાતે હૈં ઔર ભયભીત હોકર ચંચલતા કરતે હૈં, યે તુજે ભગવાનકા ભય હૈ. 'ભય ચંચળતા રે પરિણામની..' જો પરિણામ અંદરમેં જાતે નહીં તો તેરે પરિણામમેં ડર હૈ – તેરે સ્વરૂપકા તુજે ભય હૈ. ભય પરિણામ અંદર નહીં જાકર બાહરમેં ભટકતે હૈં. ઐસી બાત હૈ, ભગવાન ! આહાહા !

'ભય ચંચલતા હો જે પરિણામની રે, દ્વેષ અરોચક ભાવ' આહાહા ! અંદરમેં પ્રવૃત્તિ

કરતે થક જાયે ઉસે ખેદ આ જાયે. અંદરમેં થકાન લગ જાયે. યહ તેરા સ્વરૂપકે પ્રતિ ખેદ હૈ. આહાહા !

તદ્રૂપ ભવન (શબ્દમેં સે) યહ સબ નીકલતા હૈ, સમજમેં આયા ? એક ઘંટા એક (શક્તિમેં) ગયા. ઉસકા ભાવ હૈ ન ? યહ શાસ્ત્ર બોલતે નહીં પરંતુ ઉસમેં ભાવ હૈ કિ નહીં ? આહાહા ! એક શબ્દકે અંદર ઇતના હૈ. આહાહા ! અરે.. ભગવાન ! તેરી એક શક્તિકા ભી (તુજે) ખયાલ નહીં. એક શક્તિકા ખયાલ હો તો અનંત શક્તિકા ખયાલ સાથમેં આયે બિના રહે હી નહીં.

જયસેન આચાર્ય કહતે હૈં કિ, એક ભાવ ભી યથાર્થ જાને તો અનંત ભાવ જાને બિના રહે નહીં. વૈસે એક શક્તિ ભી યથાર્થ જાને તો અનંત શક્તિકા જ્ઞાન હુએ બિના રહે નહીં. વિશેષ કહેંગે...

જેમ રાગની મંદતા તે મોક્ષમાર્ગ નથી. જેમ વ્યવહાર સમ્યગ્દર્શન તે મોક્ષમાર્ગ નથી કે મોક્ષનું કારણ નથી તેમ તેની સાથે રહેલું પરસત્તાવલંબી જ્ઞાન પણ મોક્ષમાર્ગ નથી કે મોક્ષનું કારણ નથી. સ્વસત્તાને પકડવાની લાયકાતવાળું જ્ઞાન જ મોક્ષનું કારણ છે. જ્ઞાનાનુભૂતિ – આત્માનુભૂતિ એ જ મોક્ષનું કારણ છે. **(પરમાગમસાર–૩૨૭)**

પ્રવચન નં. ૨૬

શક્તિ-૨૯, ૩૦ તા. ૦૫-૦૯-૧૯૭૭

तद्रूपभवनरूपा तत्त्वशक्ति: ।।२९।।
अतद्रूपभवनरूपा अतत्त्वशक्ति: ।।३०।।

સમયસાર શક્તિકા અધિકાર હૈ. આત્મામેં (એક) તદ્રૂપ શક્તિ (હૈ). યહ ચલતી હૈ ન ? કલ ચલા થા. કલ તો એક ઘંટા ચલા થા. ક્યા કહતે હૈં ? કિ યહ ભગવાન આત્મા ધ્રુવસ્વરૂપ ચિદાનંદ ઉસમેં એક તત્ત્વ શક્તિ હૈ. તદ્રૂપ હોના યહ તત્ત્વ શક્તિ (હૈ). ઇસકા અર્થ (ક્યા ? કિ) ચૈતન, આનંદ, જ્ઞાન શુદ્ધ સ્વરૂપ હૈ, ઉસમેં ઇસ ચૈતન્યસ્વરૂપકા તદ્રૂપ ભવન – પરિણમન હોના. તદ્રૂપ સ્વરૂપ – ચૈતન્યકા ચિદાનંદ, આનંદ, શાંતિ, વીતરાગતા સ્વરૂપ (હૈ) ઉસ સ્વરૂપકા ભવન, ઉસ સ્વરૂપકા હોના, પરિણમન હોના, ઉસકા નામ તત્ત્વ શક્તિ હૈ, આહાહા !

પાઠ હૈ ન ? ''**તદ્રૂપ ભવન...**'' તત્‌રૂપ – જો સ્વરૂપ ભગવાન આત્મા ! ચૈતન્ય ઔર આનંદ જિસકા સ્વરૂપ હૈ, રૂપ હૈ, સ્વ..રૂપ હૈ, અપના રૂપ હૈ, આહાહા ! ઉસ ચૈતન્યરૂપકે પરિણમનમેં રાગરૂપ નહીં હોના, યહ અતત્ત્વ શક્તિમેં આયેગા. યહાં તો ચૈતનરૂપકા આનંદરૂપ પરિણમન હોના, આહાહા ! ભગવાન સર્વજ્ઞ પરમાત્મા(મેં) જો અપની તત્ત્વશક્તિ થી, ઉસ કારણસે ઉસ રૂપ પૂર્ણ પરિણમિત હો ગયે ઔર પૂર્ણ પરિણમન હોકર સર્વજ્ઞ, સર્વદર્શીપના આ ગયા. ઉન ભગવાનકે શ્રીમુખસે જિનેન્દ્રવાણી ઐસી નિકલી કિ, તુમ ભી ક્યા હો ? સમજમેં આયા ? કિ, તત્ત્વશક્તિરૂપ તેરી ચીજ હૈ, આહાહા !

શરીર(રૂપ) હોના, વહ તો હૈ નહીં. વહ તો જડ, મિટ્ટી, ધૂલ હૈ ઔર ઉસ શરીરકી ચલને-ફિરનેકી ક્રિયા હોતી હૈ, વહ જડકી ક્રિયા હૈ – આત્માકી નહીં, આહાહા ! ઉસમેં દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ આદિકા પરિણામ હોતા હૈ, વહ ચૈતન્યરૂપ નહીં. વહ તો જડરૂપ હૈ. આહાહા ! કઠિન બાત હૈ, સમજમેં આયા ?

જિસે સમ્યગ્દર્શન પ્રાપ્ત કરના હો તો વહ કૈસે પ્રાપ્ત હોતા હૈ ? કિ આત્મા તત્ત્વરૂપ-તદ્રૂપ જો અનંત આનંદકંદ સ્વરૂપ પ્રભુ હૈ, ઉસમેં ''**તદ્રૂપ ભવન...**'' (ઐસી તત્ત્વ શક્તિ હૈ).

આનંદરૂપ પરિણમના, જ્ઞાનરૂપ હોના, શાંતિરૂપ વેદન હોના, સુખકા વેદન હોના, ઈશ્વર શક્તિ જો હૈ ઉસકા ભી ઈશ્વરપનાકા પરિણમન હોના, ઉસે તદ્રૂપ ભવન (રૂપ) તત્ત્વ શક્તિ કહનેમેં આતી હૈ. ઐસી બાતેં કભી સુની ન હો ઉસે મુશ્કિલ પડતા હૈ. આહાહા !

એક તો અનાદિસે બાહ્ય ક્રિયાકાંડમે રૂક ગયા. ઇસમેં (સે) ભી નિકલકર પુણ્ય ઔર પાપકે ભાવમેં રૂક ગયા. આહાહા ! યહ ઉસકા સ્વરૂપ નહીં. દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, તપસ્યા, અપવાસ આદિ તપ કરતે હૈં ન ? વહ સબ વિકલ્પ હૈં, રાગ હૈ. ભગવાન ! તુજે ખબર નહીં. આહાહા ! ઇસ રાગરૂપ હોના યહ તદ્રૂપ નહીં, આહાહા ! ઐસા માર્ગ સુનના (સમજના) ભી કઠિન પડે. (ઐસી બાતેં) ચલે નહીં. બાહરમેં યહ બડી તકરાર ચલતી હૈ કિ, યે દયા, દાન, વ્રત, તપ કરતે હૈં, યે શુભ (ભાવ) શુદ્ધતાકા કારણ હૈ. શુદ્ધતાકા કારણ હૈ.

યહાં તો કહતે હૈં કિ, પ્રભુ ! તેરે ઘરકી ચીજ એક બાર સુન તો સહી. આહાહા ! તેરા સ્વરૂપ નાથ ! ભગવત્ સ્વરૂપ તેરા હૈ. ભગ નામ જ્ઞાન ઔર આનંદકી લક્ષ્મીસે ભરી પડી તેરી ચીજ હૈ. ઇસમેં એક તત્ત્વ શક્તિ નામકા ગુણ હૈ કિ, જો ગુણ – ગુણીકી (દ્રવ્યકી) દૃષ્ટિ કરનેસે – ગુણ ઔર ગુણીકા ભેદ ભી લક્ષમેંસે છોડનેસે (ઉસકા પરિણમન હોતા હૈ). યહ સબ (સુનને) બાહરકે કામકે આડે ફુરસદ નહીં નિકાલતા. અપને લિયે ફુરસદ લી નહીં. (ખુદકો) માર ડાલા.

સબેરે આયા થા ન ? ૨૮ શ્લોક ચલા થા. બહુત અચ્છા ચલા થા. કિસીને કહા કિ, અહો ! યહ તો દિવ્યધ્વનિ નિકલી ! ક્યા કહતે હૈં ? પ્રભુ ! એક બાર સુન તો સહી, નાથ ! તેરી ચીજ અતીન્દ્રિય આનંદ ઔર અતીન્દ્રિય જ્ઞાનસે ભરી હૈ, નાથ ! ઉસે દયા, દાન, વ્રત આદિકે પરિણામ જો હૈં, ઉસકે પ્રેમમેં તેરી ચીજકો તુને મૃત્યુ તુલ્ય કર દી હૈ, આહાહા ! અરેરે...! યે સુનને મિલે નહીં, વહ કબ પ્રયોગ કરે ? આહાહા ! યહ મનુષ્ય દેહ ભવાબ્ધિમેં – ચૌરાસીકે અવતારમેં ચલા જાયેગા, આહાહા !

(યહાં) કહતે હૈં, નાથ ! એક બાર તેરી ઋદ્ધિ, તેરી સંપદા (કી ઓર નજર તો કર !) આહાહા ! (કિ) તેરી ચીજમેં ઇતની સંપદા પડી હૈ ! ઉસમેં તત્ત્વ શક્તિ નામકી એક સંપદા હૈ, આહાહા ! ઔર એક શક્તિમેં ભી અનંતી સંપદા – તાકત હૈ, આહાહા ! ઐસી–ઐસી, અંદર અનંતી શક્તિકી સંપદાસે ભરપૂર ભગવાન તૂ પડા હૈ, આહાહા ! કહાં નજર કરે ? કુછ સુને નહીં (ઔર) વૈસે કે વૈસે ધર્મકે બહાને યે વ્રત કિયા, અપવાસ કિયે ઔર (માના કિ) ધર્મ હો ગયા. ધૂલમેં ભી ધર્મ નહીં. સુન તો સહી, આહાહા !

પરમાત્મા જિનેન્દ્રદેવ ઐસા કહતે હૈં કિ, તદ્રૂપ ભવન યહ તેરી શક્તિ હૈ. તેરા સામર્થ્ય હી યે હૈ. તેરે પુરુષાર્થમેં સામર્થ્ય યહ હૈ. ક્યોંકિ તત્ત્વરૂપ હોના ઉસ પુરુષાર્થકી શક્તિમેં ભી તત્ત્વ શક્તિકા રૂપ હૈ. યહ તત્ત્વ શક્તિ કહી (ઉસમેં) કલ એક પંક્તિમેં એક ઘંટા ચલા થા. અપાર ભાવ ભરે હૈં, આહાહા ! ભગવાન ! તેરે અંદર જો વીર્ય નામકા ગુણ હૈ, ઉસમેં

તત્ત્વ શક્તિકા રૂપ હૈ. આહાહા ! અર્થાત્ અપના પુરુષાર્થ શુદ્ધરૂપ પરિણમન કરના, ઐસા ઉસમેં રૂપ હૈ. દયા, દાન, વ્રતરૂપ પરિણમન કરના યહ તેરા રૂપ નહીં, યહ તેરા સ્વરૂપ નહીં, આહાહા ! ઐસી બાતેં ! ભગવાન ! એક બાર સુન તો સહી, આહાહા ! અરે..! આચાર્ય તો 'ભગવાન' કહકર બુલાતે હૈં !

(સમયસાર) ૭૨ ગાથામેં 'ભગવાન આત્મા' (કહા હૈ). આહાહા ! (બાલકકી) માં ઝૂલેમેં ઝૂલાતે સમય ઉસકી પ્રશંસા કરતી હૈ (તાકી બાલક) સો જાયે. (માં કહતી હૈ કિ) બેટા ! 'તૂ ઐસા હૈ, તૂ ઐસા હૈ' કહતે હૈ ન ? ગીત ગાતે હૈં ન ? 'પાટલે બેસીને નાહ્યો' ઐસા હમારે ગુજરાતીમેં (હૈ). આહાહા ! (ઐસે) પ્રશંસા કરતે હૈં તો વહ સો જાતા હૈ. અવ્યક્તરૂપસે ભી ઉસકી પ્રશંસા (ઉસે) પ્રિય હૈ. અગર ગાલી દોગે તો નહીં સોયેગા, ઐસા દેખ લેના. એકબાર (ઐસા કહોગે) કિ, 'મારા રોયા સૂઈ જા' તો નહીં સોયેગા. સમજમેં આયા ? ક્યોંકિ ઉસે અવ્યક્તરૂપસે ભી પ્રશંસા પ્રિય હૈ તો ઇન ગુણોંકી બાત પ્રિય ન હો ! અરે ભગવાન ! (યે ક્યા હૈ) ? આહાહા ! તુમ આનંદ સ્વરૂપ હો નાથ ! પ્રભુ ! તુમ ચૈતન્યકી ચમત્કારી શક્તિસે ભરા પડા હૈ ન ! આહાહા ! તત્ત્વ શક્તિકે શરણ બિના તૂ રાગ, દયા, દાન ઔર વ્રત (આદિ) પરિણામકે પ્રેમમેં પડા હૈ (તો) તેરી ચીજકો તુને મરણ તુલ્ય કર દિયા. આહાહા ! 'મૈં ઐસા હું હી નહીં, મૈં તો દયા પાલનેવાલા, વ્રત કરનેવાલા,' (ઐસા માના હૈ). (પરંતુ) વહ તો સબ વિકલ્પ ઔર રાગ હૈ, આહાહા ! રાગકે પ્રેમમેં પ્રભુ તેરી લક્ષ્મી લૂટ ગઈ. તેરી ચૈતન્ય શક્તિ તદ્રૂપ હોના, આનંદ ઔર જ્ઞાનરૂપ (ભવન) – તદ્રૂપ ભવન (હોના, વહ તત્ત્વ શક્તિકા સ્વરૂપ હૈ). (અપના) સ્વરૂપ જો શુદ્ધ ચૈતન્યઘન, આનંદકંદ (સ્વરૂપ હૈ), ઉસ આનંદરૂપ ભવન (અર્થાત્) હોના (પરિણમના) યહ તેરી શક્તિ હૈ. અરે..! ઐસી બાતેં !

(લોગ) કહે, વ્રત કરો, અપવાસ કરો, ચોવીયાર કરો, રાત્રિકો આહાર નહીં કરો, (યે ખાના ઔર) યે નહીં ખાના (તો) હો ગયા ધર્મ ! ધૂલ ભી નહીં હૈ, સુન ન ! સમજમેં આયા ? રાગ યહ તેરા સ્વરૂપ નહીં પરંતુ (લોગ ઉસે) રાગ નહીં માનતે. ધંધા કરના, સ્ત્રીકે સમાગમમેં આના, ઇસે રાગ (માનતે હૈં). પરંતુ ઇસ રાગકી ઉસે ખબર નહીં હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! વ્રત કરના, અપવાસ કરના, ભક્તિ કરના યહ સબ રાગ ભાવ હૈં. ભાઈ ! તુજે ખબર નહીં, આહાહા ! પ્રભુ ! તેરે સ્વરૂપમેં યહ ચીજ નહીં. આહાહા !

શ્રોતા : તો ક્યા કરના ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : કરના યે. (શુભ રાગ) બીચમેં આ જાયે પરંતુ હેયબુદ્ધિસે આ જાયે. સમજમેં આયા ? ઉપાદેયબુદ્ધિ કરનેસે આત્મા હેય હો જાતા હૈ. ક્યા કહા ? યહ શુભ ક્રિયા – શુભ રાગકો ઉપાદેય માનનેસે–આદરણીય માનનેસે ભગવાન ચિદાનંદરૂપકા અનાદર હો જાતા હૈ – હેય હો જાતા હૈ, આહાહા ! રાગ હેય હૈ ઉસકો ઉપાદેય માનનેસે સારા ચિદ્રૂપ – તદ્રૂપ ભગવાન આત્મા ઉસકા તેરી દૃષ્ટિમેં અભાવ હો જાતા હૈ. સમજમેં આયા ?

સબેરે આયા થા ન ? મરણકો પ્રાપ્ત હોતા હૈ. આહાહા ! અમૃતચંદ્રઆચાર્યકા કલશ ઔર રાજમલ્લજીકી ટીકા (મેં આયા થા). ભગવાન ! તેરા જીવન તો અંદર આનંદ ઔર જ્ઞાનમય હૈ. જીવન શક્તિસે શુરૂ કિયા હૈ ન ? ઇસ જીવન શક્તિમેં તત્ત્વરૂપ શક્તિકા રૂપ હૈ ઔર તત્ત્વ શક્તિમેં જીવન શક્તિકા રૂપ હૈ. ઇસ એક-એક શક્તિમેં અપાર બાત હૈ, આહાહા !

યહ તત્ત્વશક્તિ તદ્રૂપ ભવન (સ્વરૂપ હૈ). ઇસમેં જીવન શક્તિકા રૂપ હૈ. ઇસલિયે તત્ત્વ જો જ્ઞાનાનંદ સ્વભાવ ઉસ રૂપ પરિણમન કરના ઔર ઉસ તરહ જિના, યહ તેરા જીવન હૈ. શરીરસે જિના ઔર રાગસે જિના, યહ તેરા જીવન – તેરા રૂપ હી નહીં, આહાહા ! ભાષા તો દેખો ! ઓહોહો ! અમૃતચંદ્ર આચાર્ય દિગંબર સંત (હૈ). (ઉનકે) એક-એક શબ્દમેં (ગંભીરતા હૈ). '**તદ્રૂપ ભવન**' બસ ! ઇતનેમેં (કિતના ભરા હૈ !) "**તદ્રૂપ ભવનરૂપ...**" હૈ ? આપકે હિસાબકી કિતાબમેં યહ નજરમેં આયે ઐસા નહીં હૈ. કુછ હાથમેં આયે ઐસા નહીં હૈ. આહાહા !

યહાં તો કહતે હૈં કિ, પ્રભુ ! તદ્રૂપ–તેરા રૂપ ક્યા ? રૂપ કહો કિ સ્વરૂપ કહો (એકાર્થ હૈ). તેરા અપના રૂપ કયા ? ક્યા રાગ તેરા રૂપ હૈ ? દયા, દાન, વ્રત, વિકલ્પ યહ તેરા સ્વરૂપ–રૂપ હૈ ? શરીર – ધૂલ, મિટ્ટી યહ તેરા સ્વરૂપ હૈ ? આહાહા ! ભગવાન ! તેરા સ્વરૂપ તો અનાકુલ આનંદકી રચના કરે ઐસા વીર્ય ઔર અનાકુલ (આનંદકી) રચના કરે, ઐસી તત્ત્વ શક્તિ, તેરા તત્ત્વરૂપકા ભાન હોના – યહ તેરી શક્તિ હૈ (સ્વરૂપ હૈ), આહાહા !

લોગોંકો યહ સમજમેં નહીં આયે ઇસલિયે બેચારે ખુદકા વિરોધ કરે. પરકા (વિરોધ) કૌન કરે ? ભાઈ ! સમજમેં આયા ? હમને તો કભી મંદિર બનાઓ, યહ ભી નહીં કહા. અભી કહા કિ શાસ્ત્ર ઔર પુસ્તકેં કરો કિ, જિસસે લોગોંકે પાસ જાયે તો (કુછ) સમજે. સમજમેં આયા ? આહાહા ! અરે...! યે ખ્રીષ્ટી લોગ એક રૂપયેકા પુસ્તક હો તો ચાર પૈસેમેં દેતે હૈં. ખ્રીષ્ટી લોગ ચાર પૈસે – એક આનેમેં દેતે હૈં. એક રૂપયેકી ચીજ ચાર પૈસેમેં (દેતે હૈં). પ્રચાર કરનેકે લિયે (દેતે હૈં). તો અભી તો યહ સત્ શાસ્ત્રોંકા પ્રચાર કરનેકા કાલ હૈ, ભગવાન ! આહાહા !

ભગવાન આત્મા ! યહાં "**તદ્રૂપ..**" શબ્દ પડા હૈ ન ? તત્ રૂપ – તો ઉસકા તત્ નામ ઉસકા રૂપ (ક્યા) ? ઉસકા રૂપ તો અતીન્દ્રિય આનંદ, અતીન્દ્રિય જ્ઞાન, અતીન્દ્રિય શ્રદ્ધા, અતીન્દ્રિય શાંતિ, અતીન્દ્રિય સ્વચ્છતા, અતીન્દ્રિય પ્રભુતા આદિ અનંત શક્તિયાં જો હૈં – યહ તદ્રૂપ આત્મા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

સંપ્રદાયકી દૃષ્ટિમેં તો યહ બાત કહીં હૈ નહીં. ઇસલિયે લોગોંકો (યહ બાત) સુનને પર ઐસા લગે કિ, યે કહાં નયા ધર્મ નિકાલા ? યે કોઈ નયા ધર્મ નિકાલા હોગા ? નયા ધર્મ નિકાલા હૈ ? અરે પ્રભુ ! નયા નહીં હૈ, પ્રભુ ! અનાદિકા વીતરાગ જિનેન્દ્ર પ્રભુકા યહ માર્ગ હૈ. યહ લુપ્ત પ્રાયઃ હો ગયા હૈ. આહાહા ! માર્ગ તો માર્ગ હૈ. પરંતુ દૃષ્ટિકી વિપરીતતાસે

માર્ગ લુપ્ત હો ગયા, આહાહા ! જિસમેં અનંત આનંદકા નાથ દૃષ્ટિમેં ન આયે, જિસમેં અનંત અતીન્દ્રિય જ્ઞાન-આનંદકા સ્વરૂપ જ્ઞાનકી પર્યાયમેં ન આયે, વહ ક્યા ક્રિયા હૈ ? (અર્થાત્ વહ કિસ કામકા ?) સમજમેં આયા ? બાકી તો બાહરકી યહ ધૂલ પાંચ-પચીસ કરોડ વહ સબ શૂન્ય હૈ. આહાહા ! લખપતિ, ક્રોડપતિ ઔર અબજપતિ (સબ ધૂલ હૈં). તેરી ચીજ ક્યા હૈ ? યહ તેરા સ્વરૂપ હૈ ? આહાહા ! દયા, દાનકા રાગ કરતા હૈ, યે તેરા સ્વરૂપ હૈ ? આહાહા !

આહાહા ! ચૈતન્ય પ્રકાશકા નુર ! ચમત્કારી ચૈતન્ય જિસકી એક સમયકી પર્યાયમેં તીન કાલ–તીન લોક જાનનેમેં આયે, ઐસી પર્યાયકા પીંડ જ્ઞાન ચમત્કાર (સ્વરૂપ) વસ્તુ, યહ ઉસકા રૂપ હૈ. અતીન્દ્રિય સુખ ઔર આનંદ ઉસકા રૂપ હૈ ઔર અતીન્દ્રિય શાંતિ, ચારિત્ર યાની અતીન્દ્રિય વીતરાગતા, યહ ઉસકા રૂપ હૈ. આહાહા !

પ્રભુ ! "**તદ્રૂપ ભવન...**" ઇતને શબ્દમેં તો કિતના ભર દિયા હૈ ! દિગંબર સંતોંકી વાણી – રામબાણ વાણી હૈ. કભી પ્રેમસે સુના નહીં. યહ વાણી મિલી નહીં ઔર મિલી તો પ્રેમસે સુની નહીં, આહાહા ! યહ તો સૂક્ષ્મ બાત હૈ, સૂક્ષ્મ હૈ... ઐસા હૈ ઔર વૈસા હૈ, ઐસા કરકે નિકાલ દિયા. આહાહા ! યહાં કહતે હૈં, તદ્રૂપ ભવન અર્થાત્ કૌંસમેં લિયા હૈ. ચેતનકા ચેતનરૂપ હોના. "**...ચેતન ચેતનરૂપસે રહતા હૈ, પરિણમિત હોતા હૈ.**" ક્યા ? જ્ઞાન સ્વરૂપી ભગવાન, જ્ઞાનકા સમુદ્ર ભરા હૈ. જૈસે સમુદ્રકે કિનારે બાઢ આતી હૈ, તો વહ સમુદ્રકે પાનીકી બાઢ આતી હૈ. ઐસે ભગવાન આત્મામેં અતીન્દ્રિય જ્ઞાન ઔર આનંદ પડા હૈ, તો ઇસ પર દૃષ્ટિ કરનેસે પર્યાયમેં આનંદ ઔર જ્ઞાનકી બાઢ આતી હૈ, સમજમેં આયા ? યહાં તો ઐસી બાતેં હૈં, ભાઈ ! આહાહા !

અરે...! દુનિયામેં ઐસા લગે, 'વાડા બાંધી બેઠા રે, પોતાનો પંથ કરવા ને' યહ માર્ગ ઐસા નહીં. સંપ્રદાયકા નામ ધરાયે, 'હમ ઐસે હૈ ઔર ઐસે હૈ' અરેરે...! પ્રભુ ! તેરા રૂપ તો આનંદ કંદ હૈ નાથ ! તુજે ખબર નહીં. તેરી દૃષ્ટિમેં યહ આનંદરૂપ આયા નહીં. તેરી જ્ઞાનકી પર્યાયમેં દ્રવ્ય સ્વભાવકા જ્ઞાન હુઆ નહીં, આહાહા ! અનાદિસે લૌકિક જ્ઞાન કરકે તો મર ગયા. અરે..! શાસ્ત્ર જ્ઞાનસે ભી આત્મા જાનનેમેં આતા નહીં, આહાહા !

તદ્રૂપ ભગવાન આત્મા ! આત્મા ઔર તદ્રૂપ યાની ઉસકા સ્વરૂપ. જ્ઞાન, આનંદ, શાંતિ, સ્વચ્છતા, અનંત શક્તિયાં વહી ઉસકા સ્વરૂપ (હૈ). ઉસ સ્વરૂપરૂપ ભવન, ભવન નામ હોના. આહાહા ! ચૈતનકા સ્વભાવ ચૈતન્યકે સ્વભાવરૂપ પરિણમનમેં હોના, યહ તત્ત્વ શક્તિકા સ્વરૂપ હૈ, આહાહા !

ડાયા તારૂં ડહાપણ ત્યારે કહીએ, ઐસા આયા થા ન ? એક બાર કહા થા, આહાહા ! બહુત સાલ પહલેકી બાત હૈ. સંવત ૧૯૬૪ કી સાલકી બાત હૈ. હમ દુકાન પર (બૈઠતે થે). હમારી દુકાન તો બહુત પ્રસિદ્ધ થી. દો દુકાનેં થી (ઔર) સ્થાનકવાસીમેં હમ મુખ્ય થે. ઇસલિયે સ્થાનકવાસીકે કોઈ સાધુ આયે તો હમારે યહાં ઠહરતે થે. ઉસ વક્ત હમારી ૧૮

વર્ષકી ઉમ્ર થી. ભરૂચકે સ્ટેશનકે સામને ધર્મશાલા હૈ. વહાં સાધુ ઉતરે થે. (હમકો) ખબર નહીં કિ, કહાં ઉતરે થે ? તો ગાંવમેં ઢૂંઢા. સમય તો બહુત થા તો હમ મીરાબાઈકા નાટક દેખને ગયે. (એક) ડાયાભાઈ ધોળશા વાંકાનેરવાલે થે. વે નાટક કરતે થે ઔર ઉસકા પૈસા લેતે થે. વે મરતે (સમય) ઐસા બોલે. 'ડાહ્યા તારું ડહાપણ ત્યારે અમે કહીયે કે અત્યારે શાંતિથી દેહ છોડ તો' વહ નાટક કિયા ઔર ઉસકા પૈસા લિયા (વહ કોઈ ડહાપણ (હોશિયારી) નહીં હૈ). આહાહા !

ઐસે યહાં પરમાત્મા કહતે હૈં કિ, તેરા ડહાપણ–હોશિયારી તો તબ કહી જાયે કિ, નિર્વિકલ્પ આનંદકો પ્રગટ કરે તો તેરી હોશિયારી કહનેમેં આતી હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? બાકી તેરી હોશિયારી સંસાર બઢાયેગી. પૈસા સાથમેં નહીં આયેગા. દાનમેં પૈસે ખર્ચ કિયે હો તો સાથમેં કુછ આયેગા કિ નહીં ? પુણ્યકે પરમાણુ બંધ જાયે તો પરમાણુ સાથમેં આયેંગે. ઉસમેં આત્મામેં ક્યા (આયા) ? સમજમેં આયા ? કોઈ દાન કિયા હો, ૨-૫-૧૦ લાખ ખર્ચા કરકે રાગ મંદ કિયા હો તો પુણ્ય – શુભભાવ (બંધે). અશુભભાવ તો ચલા ગયા. વહાં પરમાણુ પડા રહા તો સાથમેં પરમાણુ આયેંગે. પરિણામ તો નહીં આયેગા, આહાહા ! તો કહતે હૈં કિ, ભગવંત ! એક બાર સુન તો સહી, નાથ ! આહાહા ! અરે...! તેરી લક્ષ્મીકી, તેરે સ્વરૂપકી તુજે ખબર નહીં, આહાહા !

યહાં તો કહા કિ, "**તદ્રૂપ ભવનરૂપ ઐસી તત્ત્વ શક્તિ. (તત્સ્વરૂપ હોનેરૂપ અથવા તત્સ્વરૂપ પરિણમનરૂપ...)**" યહ ભવનકી વ્યાખ્યા કહી. "(**...ઐસી તત્ત્વ શક્તિ આત્મામેં હૈ. ઇસ શક્તિસે ચેતન ચેતનરૂપસે રહતા હૈ – પરિણમિત હોતા હૈ.**)" આહાહા ! તત્સ્વરૂપ રૂપ પરિણમન નામ ચેતન ચેતનરૂપસે પરિણમન કરે. પર્યાયમેં ચૈતન, આનંદ ઔર જ્ઞાનરૂપી દશા, યહ ચૈતન્યકી દશા (હૈ). રાગરૂપ હોના યહ ચેતનકી દશા હી નહીં, યહ ચેતનકા રૂપ ભી નહીં, આહાહા ! સમજમેં આયા ? યહ શક્તિ કલ ભી ચલી થી ઔર આજ આધા ઘંટા ચલી. કલ તો એક ઘંટા ચલી થી.

અબ, અતત્ત્વ (શક્તિ લેતે હૈં). ક્યા કહતે હૈં ? "**અતદ્રૂપ ભવનરૂપ...**" અર્થાત્ રાગ રૂપ ન હોના, પુણ્યકે પરિણામરૂપ ન હોના, પર દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, ભાવ રૂપ ન હોના સમજમેં આયા ? તત્ત્વ શક્તિમેં અપના નિર્મલ દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ, ભાવસે હોના ઔર અતત્ત્વમેં પર દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ, ભાવસે ન હોના (ઔર) રાગ ભાવસે ભી ન હોના, યહ અતત્ત્વ શક્તિ હૈ, આહાહા ! યહાં તો (ઐસા કહે) વ્યવહાર કરો તો નિશ્ચય હોગા. યહાં તો કહતે હૈં કિ, વ્યવહાર રૂપ ન હોના યહ અતત્ત્વ શક્તિકા સ્વરૂપ હૈ, આહાહા !

અનંત-અનંત શક્તિકા ભંડાર, પ્રભુ ! તેરે ભંડારમેં નિધાન પડા હૈ. યહ નિધાન ઇતના હૈ કિ, ઇસમેં સે કેવલજ્ઞાન નિકાલતે હૈં તો ભી નિધાન ખતમ નહીં હોતા. કેવલજ્ઞાન હો જાયે તો ભી નિધાનમેં કમી નહીં આતી, આહાહા ! ઔર નિગોદમેં અક્ષરકે અનંતવે ભાગમેં

પર્યાય રહી હૈ (તો નિધાનમેં કુછ બઢતા નહીં). નિગોદ સમજે ? આહાહા ! યહ લીલ-ફુગ, વનસ્પતિ ઔર યે લસુન, પ્યાજ ઇન સબકી એક કણમેં અસંખ્ય શરીર હૈં ઔર એક શરીરમેં અનંત જીવ હૈં. પરંતુ ઉસ જીવકા સ્વરૂપ તો તદ્રૂપ ભવન સ્વરૂપ હૈ, આહાહા !

કલ થોડા કહા થા કિ, જૈસે નરકમેં સ્વર્ગકા સુખ નહીં. યહ લૌકિક (સુખકી બાત) હૈ. (આત્મિક) સુખ (તો વહાં) ધૂલમેં કહાં થા ? પરંતુ નારકીમેં ભી, કોઈ (ભી) નારકીકા જીવ (હો), દસ હજારકી સ્થિતિસે ૩૩ સાગર (પર્યંત) કિસીકો સ્વર્ગકા સુખ બિલકુલ નહીં. સ્વર્ગકે દેવકો નારકીકા દુઃખ બિલકુલ નહીં ઔર પરમાણુમેં રાગકી પીડા નહીં. (યહાં) એક પરમાણુ (કહા), વૈસે તો સારા સ્કંધ વિભાવરૂપસે પરિણમિત હૈ, ઇસલિયે પરમાણુકા દૃષ્ટાંત દિયા હૈ. યહ સ્કંધ હૈ ન ? યહ તો વિભાવિક પર્યાય હૈ. વિભાવિક સમજે ? કર્મરૂપ પર્યાય હૈ યહ વિભાવિક પર્યાય હૈ. (પરમાણુમેં) કોઈ ઐસા ગુણ નહીં કિ કર્મરૂપ પરિણમે ? ઐસા ગુણ નહીં (હૈ). ક્યા કહા ? ગુણ હો તો ઉસકી પર્યાય હોની ચાહિયે. પરંતુ કર્મરૂપ વિભાવિક પર્યાય હૈ તો કોઈ (ઐસા) ગુણ નહીં કિ, વિભાવરૂપ પર્યાય હોતી હૈ. યે વિભાવિક પર્યાય ગુણ બિના સ્વતંત્ર હોતી હૈ. ક્યા કહા ? સમજમેં આયા ? (ઐસા) કોઈ ગુણ નહીં હૈ. પરમાણુમેં કર્મકી પર્યાયરૂપ પરિણમન હો, ઐસા પરમાણુમેં કોઈ ગુણ નહિ. વહ પર્યાયમેં સ્વતંત્ર વિભાવ રૂપ પરિણમિત હોતા હૈ. આહાહા ! યહ શરીર, વાણી, લક્ષ્મી, પૈસા યે સ્કંધ આદિ ધૂલ યહ તો વિભાવ પર્યાય હૈ. આહાહા ! પરંતુ અનંત શક્તિ સંપન્ન એક ભિન્ન પરમાણુ ઉસકો કોઈ પીડા નહીં. જડકો પીડા હૈ ? ઐસે ભગવાન આત્મા ! આનંદકે કંદમેં દુઃખ નહીં, રાગ નહીં, વિકાર નહીં, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

કલ બહેનકા (પૂજ્ય બહેનશ્રી ચંપાબહેન) દૃષ્ટાંત દિયા થા ન ? (બહેનશ્રીકે વચનામૃતમેં) બહેન કહતી હૈ, અગ્નિકો ઉધઈ નહીં હોતી, ઉધઈ સમજતે હો ? લકડેમેં છોટે જીવ હોતે હૈં. બહુત મુલાયમ, સફેદ (હોતી હૈ). ધૂપ લગે તો જલકર મર જાયે. ૭૫કી સાલમેં હમને નજરોંસે દેખા હૈ. હમ જંગલ ગયે થે. બાહર જાતે થે વહાં જંગલ બૈઠે થે. વહાં ધૂલમેંસે બાહર નિકલી તો ઇતનેમેં સૂર્યકા તાપ લગા તો જલકર મર ગઈ. ઉસે ઉધઈ કહતે હૈં. લકડેમેં ઉધઈ હોતી હૈ. આહાહા ! અગ્નિકો ઉધઈ હોતી હૈ ? ઉધઈકા તો નાશ કર દે, (ઐસા) અગ્નિકા સ્વભાવ હૈ. આહાહા ! ઐસે ભગવાન આત્મામેં આવરણ હોતા હૈ ? બહેનને તીન શબ્દ ઇસ્તમાલ કિયે હૈં. જૈસે અગ્નિકો ઉધઈ નહીં હોતી, કનકકો કાટ નહીં – સોનેમેં કાટ નહીં, વૈસે ભગવાન (આત્માકો) આવરણ નહીં, ઉણપ નહીં ઔર અશુદ્ધતા નહીં.

યહાં ક્યા ચલતા હૈ ? અતત્ત્વ શક્તિ (ચલતી હૈ). ભગવાન પૂર્ણાનંદકા નાથ ! ઉસમેં અતત્ત્વશક્તિ પડી હૈ તો ઉસકા રાગરૂપ હોના, યહ ઉસમેં હૈ હી નહીં. રાગરૂપ નહીં હોના, ઐસી ઉસકી શક્તિ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ભાગ્યશાલીઓંકો સુનને મિલે ઐસી બાત હૈ. યે સબ ધૂલકે (પૈસેકે) ભાગ્યશાલી તો ભાંગશાલી હૈ. ભાંગ (અર્થાત્) તમાકુ, ઉસે ભાંગ

કહતે હૈં ન ? (યે) સબ પૈસેકે ભાગ્યશાલી – વે ભાંગશાલી હૈં. યહ તો ઐસી બાત (હૈ).

પ્રભુ ઐસા કહતે હૈં, 'ભવી ભાગન જોગ' ભગવાનકી વાણી નિકલતી હૈ, આહાહા ! યહ વીતરાગકી વાણી (હૈ). બાપૂ ! યહ તો પ્રભુ તીન લોકકે નાથ (કી વાણી હૈ). આહાહા ! મહાવીર પ્રભુ તો મોક્ષ પધારે. વે તો ણમો સિદ્ધાણંમેં ગયે. સીમંધર ભગવાન બિરાજતે હૈં – વે ણમો અરિહંતાણંમેં હૈં તો ઉનકો વાણી હૈ. સિદ્ધકો વાણી નહીં (હૈ) વે તો અશરીરી હૈં, સમજમેં આયા ? ભગવાન કુંદકુંદ આચાર્ય સંવત ૪૯મેં વહાં (મહાવિદેહમેં) ગયે થે. આઠ દિન રહે થે. આઠ દિન સાક્ષાત્ વાણી સુની હૈ. (વહાંસે) આકર બાદમેં યહ શાસ્ત્ર બનાયા હૈ. સમજમેં આયા ? તો (યહાં) અતદ્રૂપ શક્તિ કહતે હૈં કિ, આહાહા ! રાગરૂપ નહીં હોના, વિકારરૂપ નહીં હોના, ઐસી ઇસમેં અતત્ત્વ શક્તિ હૈ. આહાહા ! કહતે હૈં ન ? વ્યવહાર શ્રદ્ધા – દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્રકી શ્રદ્ધા યહ તો રાગ હૈ. શાસ્ત્રકા પઢના વિકલ્પ હૈ–રાગ હૈ. નવ તત્ત્વકી શ્રદ્ધા ઔર પંચ મહાવ્રતકે પરિણામ, યહ રાગ હૈ. યહાં તો કહતે હૈં કિ, વ્યવહાર રત્નત્રયરૂપ નહીં હોના, યહ અતત્ત્વ શક્તિ હૈ, આહાહા ! તો ફિર યહ કુટુંબરૂપ, સ્ત્રીરૂપ, પુત્રરૂપ હોના, મકાન હમારા હૈ, (ઐસા માને લેકિન) ધૂલમેં (ભી તેરા) નહીં હૈ. આહાહા ! અનાદિકા હૈરાન હો ગયા હૈ. અપનેકો આપ ભૂલકે હૈરાન હો ગયા. તેરી ચીજ ક્યા હૈ ઔર સ્વરૂપ ક્યા હૈ ? પ્રભુ ! તુને કભી સુના નહીં. પ્રેમસે સુના નહીં, આહાહા ! આતા હૈ ન ? 'तत्प्रतिप्रीतिचित्तेन येन वार्तापि हि श्रुता' રાગસે ભિન્ન યહ ભગવાન ત્રિલોકનાથ (આત્મા) રાગરૂપ પરિણમન કરે (ઐસી) ઉસમેં શક્તિ નહીં. અપના આનંદ ઔર ચેતનરૂપ પરિણમન કરનેકી શક્તિ હૈ ઔર રાગરૂપ પરિણમન કરનેકી શક્તિ નહીં હૈ. (ઐસી) અતત્ત્વશક્તિ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? આહાહા !

યહાં તો અભી યે ચલતા હૈ કિ, તુમ દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ કરો તો ઉસસે કલ્યાણ હોગા. અરે.. પ્રભુ ! પરરૂપ પરિણમન કરના (ઔર ઉસસે) સ્વરૂપ પરિણમન હોગા (ઐસા માનના યહ તો મિથ્યાત્વ હૈ). આહાહા ! ઐસા કહતે હૈં કિ નહીં ? વ્યવહાર કરો, વ્યવહાર કરતે-કરતે નિશ્ચય હોગા, ઐસી સબ પ્રરૂપણા ચલતી હૈ. સાધુ ઐસા પ્રરૂપણ કરતે હૈં. પંડિત લોગ યે પ્રરૂપણા કરતે હૈં. યહાં કે સિવાકે પંડિત લોગ (ઐસી પ્રરૂપણા કરતે હૈં). આહાહા !

"**અતદ્રૂપ...**" હૈ ? અતદ્રૂપ યાની અપને સ્વરૂપકે સિવા, અતદ્રૂપ (અર્થાત્) રાગાદિરૂપ નહીં હોના, આહાહા ! શરીર, મિટ્ટી ઔર જડરૂપ તો નહીં હોના, વહ તો સાધારણ બાત હૈ. વહ તો કભી તીન કાલમેં હોતા નહીં. પરંતુ રાગરૂપ (તો) પરિણમન હૈ. પર્યાયમેં રાગ – મિથ્યાત્વરૂપ પરિણમન હૈ પરંતુ વહ શક્તિકા પરિણમન નહીં. સ્વરૂપકા પરિણમન નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? નયે આદમીકો તો ઐસા લગે કિ, યે ક્યા કહતે હૈં ? બાપૂ ! માર્ગ તો યહ હૈ, ભાઈ ! આહાહા ! અતદ્રૂપ (અર્થાત્) રાગરૂપ નહીં હોના, યહ અતદ્રૂપ હૈ, આહાહા ! ચૈતનરૂપ પરિણમના યહ તદ્રૂપ હૈ. રાગરૂપ યાની અતદ્રૂપ નહીં હોના, યહ ઇસકા

સ્વભાવ હૈ. આહાહા ! તો યહ પૈસા કરના (કમાના), સ્ત્રી-પુત્રકા પોષણ કરના, ઉનકો રાજી રખના, સારા દિન પાપ..પાપ.. ઔર પાપમેં પડા (હૈ). સારા દિન પ્રપંચમેં (પડા હૈ). અતત્ત્વશક્તિ યાની ઉસરૂપ (જડ ઔર રાગરૂપ) નહીં હોના, ઐસી તેરેમેં શક્તિ હૈ, સમજમેં આયા ?

“**અતદ્રૂપ ભવનરૂપ...**” યાની કિ રાગરૂપ નહીં હોના, ઐસી તેરેમેં શક્તિ હૈ, આહાહા ! યહાં તો કહતે હૈં કિ, રાગ કરો તો તેરા કલ્યાણ હોગા, ગજબ હૈ, ભાઈ ! તેરી મિથ્યાદૃષ્ટિકા બડા જોર હૈ. જો સ્વરૂપમેં નહીં (હૈ) ઐસી દૃષ્ટિરૂપ તેરા પરિણમન હો ગયા હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? કહતે હૈં, અતદ્રૂપ ભવન (અર્થાત્) અતદ્ – જો ઉસમેં નહીં (હૈ) ઉસ રૂપ ભવન નહીં (હોના) – પરરૂપ નહીં હોના, ઐસી અતત્ત્વ શક્તિ હૈ, આહાહા ! એક-એક શક્તિમેં તો ભંડાર પડા હૈ. ચક્રવર્તીકે નવ નિધાન હોતે હૈં તો ઉસમેં (આત્મામેં) ક્યા આયા ? નવ નિધાન હોતે હૈં ન ? યહ નિધાન જડકા–ધૂલકા હૈ. આહાહા ! યહ તો ચૈતન્યકા નિધાન (હૈ). અંદર અનંત-અનંત ચૈતન્ય શક્તિકા રત્નાકર, રતનકા આકર – દરિયા ભરા હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

(ઉસકા) માહાત્મ્ય સુના નહીં. સુના તો રુચિમેં લિયા હી નહીં, આહાહા ! શાસ્ત્રકા જ્ઞાન હુઆ તો ઉસમેં ખુશ હો ગયા, રાજી હો ગયા કિ, હમકો (જ્ઞાન હો ગયા – સમજમેં આ ગયા). પરંતુ વહ જ્ઞાન, જ્ઞાન હી નહીં હૈ, આહાહા ! શરીરસે બ્રહ્મચર્ય પાલના, સત્ય બોલના, યહ સબ તો રાગ હૈ, આસ્રવ હૈ, સમજમેં આયા ?

“**અતદ્રૂપ ભવન...**” (અર્થાત્) પરરૂપ નહીં હોના, આહાહા ! “**... ઐસી અતત્ત્વ શક્તિ**” હૈ. (“**તત્સ્વરૂપ નહીં હોનેરૂપ અથવા તત્સ્વરૂપ નહીં પરિણમનેરૂપ...**”) ક્યા કહા સમજે ? “(**તત્સ્વરૂપ નહીં હોનેરૂપ...**)” (યાની) પરરૂપ નહીં હોનેરૂપ “(**..અથવા તત્સ્વરૂપ નહીં પરિણમનેરૂપ...**)” રાગ આદિરૂપ નહીં પરિણમનેરૂપ “(**...અતત્ત્વશક્તિ આત્મામેં હૈ.**)” આહાહા ! ભગવાન (આત્મામેં) યહ શક્તિ હૈ કિ, રાગરૂપ નહીં હોના, ઐસી શક્તિ હૈ. રાગરૂપ હોના ઐસી ઉસમેં કોઈ શક્તિ નહીં હૈ. ક્યા કહા સમજે ?

જૈસે પરમાણુમેં કર્મકી પર્યાય (રૂપ) હોનેકા કોઈ ગુણ નહીં કિ, કર્મકી પર્યાય હોતી હૈ. (પરમાણુકી) પર્યાયમેં અદ્ધરસે ગુણ બિના વિભાવ પર્યાય હોતી હૈ. ઐસે આત્મામેં ઐસી કોઈ શક્તિ નહીં કિ, રાગરૂપ, વિકારરૂપ, મિથ્યાત્વરૂપ (પરિણમન) હો. પર્યાયમેં અદ્ધરસે મિથ્યાત્વ આદિકા પરિણમન કરતા હૈ. સમજમેં આયા ? એક પરમાણુમેં ભી પીડાકા જહાં અભાવ હૈ તો તીન લોકકે નાથમેં વિકારકા ત્રિકાલ અભાવ હૈ, આહાહા !

શ્રોતા : (આત્મામેં) વિભાવિક શક્તિ હૈ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : હૈ, (લેકિન) વહ વિભાવ કરે, ઐસા ઉસકા અર્થ નહીં. વિભાવિક શક્તિકા અર્થ – ચાર દ્રવ્યમેં નહીં હૈ, ઐસી વિશેષ શક્તિ ઉસકા નામ વિભાવિક શક્તિ (હૈ). વિશેષ શક્તિકા નામ વિભાવિક શક્તિ. વિભાવિક શક્તિ નામ વિભાવરૂપ પરિણમના, ઐસા

હૈ નહીં. ઉસકા અર્થ ઐસા નહીં હૈ.

શ્રીમદ્‌ને ઐસા કહા હૈ. શ્રીમદ્‌ને લિખા હૈ કિ, વિભાવ શક્તિકા અર્થ ઐસા નહીં હૈ કિ, વિભાવરૂપ પરિણમના. પરંતુ ચાર દ્રવ્યમેં નહીં હૈ ઐસી શક્તિકો વિભાવશક્તિ – વિશેષપને કહનેમેં આતા હૈ. પરમાણુ (અર્થાત્) પુદ્‌ગલ ઔર જીવમેં યહ ખાસ વિભાવિક શક્તિ હૈ. બાકીકે ચાર (દ્રવ્યમેં યહ શક્તિ) નહીં હૈ. (બાકીકે) ચાર જો હૈ ન ? ધર્માસ્તિ, અધર્માસ્તિ, આકાશ, કાલ, યહ તો શુદ્ધ પરિણમન (સ્વરૂપ) ત્રિકાલ પારિણામિક ભાવ હૈ. ઉસકા દ્રવ્ય ભી પારિણામિક ભાવ, ગુણ પારિણામિક ભાવ (ઔર) પર્યાય (ભી) પારિણામિક ભાવ (સ્વરૂપ હૈ).

૧૯૯૯ કી સાલમેં સ્પષ્ટ કિયા થા કિ, આત્મામેં કારણ પર્યાય હૈ કિ નહીં ? નિયમસારકી ૧૯ ગાથાકે વ્યાખ્યાનમેં આ ગયા હૈ. એક કારણ ધ્રુવ, કારણપર્યાય આત્મામેં હૈ. (યહ પર્યાય) કૈસી (હૈ) ? કિ જૈસે ધર્માસ્તિ, અધર્માસ્તિ, આકાશ ઔર કાલ (હૈ), ઉનકે દ્રવ્ય, ગુણ તો પારિણામિક એકરૂપ હૈ પરંતુ ઉત્પાદ્ - વ્યયરૂપ પરિણામ ભી એકરૂપ હૈ. ચાર દ્રવ્યમેં (ઐસા હૈ). સમજમેં આતા હૈ ? ઉત્પાદ્-વ્યય (એક) સરીખા – એકરૂપ ધારા ચલતી હૈ, તો આત્મામેં એકરૂપ ઉત્પાદ્-વ્યય તો હૈ નહીં. સંસાર દશામેં વિકારકા ઉત્પાદ્ હૈ ઔર મોક્ષમાર્ગમેં કુછ શુદ્ધ પર્યાય ઔર કુછ અશુદ્ધ (પર્યાયકા) ઉત્પાદ્-વ્યય હૈ. સિદ્ધમેં પૂર્ણ શુદ્ધ (પર્યાયકા) ઉત્પાદ્-વ્યય હૈ, તો (ઇસ અપેક્ષાસે) એકરૂપ ન રહા. ચાર દ્રવ્યમેં જૈસે ઉત્પાદ્-વ્યય એકરૂપ હૈ, વૈસે યહાં એકરૂપ ઉત્પાદ્-વ્યય ન રહા. થોડી સૂક્ષ્મ બાત હૈ. નિયમસારકી ૧૯ ગાથા પર વ્યાખ્યાન હુઆ હૈ. પુસ્તક આ ગયા હૈ. ક્યા કહના હૈ ? કિ ચાર દ્રવ્યમેં ઉત્પાદ્-વ્યય (હૈ), (ઉસમેં) ધ્રુવ તો ધ્રુવ હૈ હી. પરંતુ ઉત્પાદ્-વ્યય ભી એક (રૂપ) ધારાવાહી (હૈ). ચાર દ્રવ્યમેં કમ, વિપરીત, પૂર્ણ ઐસા ભેદ નહીં હૈ. સમજમેં આયા ? ઐસા વ્યાખ્યાન ! ઐસે ભગવાન આત્મામેં સંસાર દશામેં મલિનતાકા ઉત્પાદ્-વ્યય હૈ, મોક્ષમાર્ગમેં થોડા શુદ્ધ હૈ ઔર થોડા અશુદ્ધકા ઉત્પાદ્-વ્યય હૈ તો (ઇસ અપેક્ષાસે) એકધારા ન રહી. ઉત્પાદ્-વ્યયકી ધારા એકરૂપ ન રહી. વહાં અંદર એકરૂપ ધારાવાહી કારણ ધ્રુવ પર્યાય હૈ. નિયમસારમેં કારણશુદ્ધપર્યાય આ ગયા હૈ. ૩૩-૩૪ વર્ષ હુએ.

આત્મામેં (એક) કારણશુદ્ધપર્યાય હૈ. કૈસે ? ઉસ ચાર (દ્રવ્યમેં) એકધારા હૈ. યહાં ઉત્પાદ્-વ્યયમેં એકધારા નહીં. ભગવાન આત્માકા ધારાવાહિ સામાન્ય જો સ્વરૂપ હૈ ઉસકી એક વિશેષ ધ્રુવપર્યાય હૈ. ઉસમેં ધ્રુવમેં ઉત્પાદ્-વ્યય નહીં. (ઇસે સમજાનેકે લિયે એક નકશા) બનાયા થા.

યહાં તો ક્યા કહતે હૈં ? કિ, આત્મામેં ઉત્પાદ્-વ્યયકી ધારાવાહિ પર્યાય નહીં હૈ. ચાર (દ્રવ્યમેં) પરમપારિણામિક તો દ્રવ્ય ઔર ગુણ (હૈ). ઔર જો પર્યાય હૈ વહ પારિણામિક ભાવકી પર્યાય હૈ. આત્મામેં ઉત્પાદ્-વ્યયમેં ઐસી પારિણામિક ભાવકી પર્યાય એક સરીખી નહીં. અંદર જો સામાન્ય વસ્તુ હૈ, ઇસમેં - ઉત્પાદ્-વ્યયમેં એક વિશેષ દશા, એકધારી અનાદિ અનંત ધ્રુવ કારણ પર્યાય હૈ. ઉસકો ભગવાન કારણ પર્યાય કહતે હૈં, આહાહા ! યહ નિયમસારકી ૧૫

ગાથામેં આતા હૈ. અભી બાહરમેં બાત બૈઠે નહીં, ઉસમેં યહ (બાત કહાં બૈઠેગી ?) ધારણામેં મંથન કરે નહીં, શ્રવણ કરકે ઉસકા વિચાર કરકે મંથનસે નિર્ણય કરના, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

યહ કારણ પર્યાય પવિત્ર હૈ. જૈસે સમુદ્રમેં ઉપર સપાટી હૈ વહ સમુદ્રકી સપાટી હૈ. વૈસે ભગવાન આત્મા અનંત ગુણ (સ્વરૂપ) ધ્રુવરૂપ જો હૈ, ઉસમેં કારણ પર્યાય સપાટી જો હૈ વહ ત્રિકાલ અનાદિ એકરૂપ હૈ. યહ એકદમ નયી બાત હૈ. પહલે ૧૯૯૯કી સાલમેં વ્યાખ્યાન તો આ ગયા હૈ. સમજમેં આયા ? યહ બાત ગુજરાતી હૈ, હિન્દી નહીં હૈ. ગુજરાતીમેં (સમજનેવાલે) મુશ્કિલસે નિકલે. ક્યોંકિ બાહરમેં અન્ય વિદ્વાનોંકો (યહ બાત) નહીં બૈઠી થી. (વે ઐસા કહતે થે), 'યે તો એક પર્યાય હૈ, પર્યાય હૈ...' પરંતુ પર્યાય કૈસી ? એક કારણ પર્યાય ધ્રુવ હૈ (ઉસકા) નકશા બનાયા થા. યે નકશા નિયમસારકી ૧૯ ગાથાકે વ્યાખ્યાનમેં ડાલના થા. પરંતુ બડે પંડિતોંકો (બાત) નહીં બૈઠી, ઇસલિયે (ઐસા લગા કિ) સાધારણ (આદમીકો) નહીં બૈઠેગી. ઇસલિયે નકશા બાહર રખા. નિયમસારકે પ્રવચનમેં નહીં રખા.

પ્રત્યેક ગુણકી કારણપર્યાય હૈ. ગુણ ત્રિકાલી હૈ. વૈસે અંદર એક ધ્રુવ પર્યાય ભી કાયમકી અનાદિ અનંત ઉત્પાદ્-વ્યય બિનાકી પર્યાય હૈ, આહાહા ! બાહરમેં સમુદ્રકી જો સપાટી હૈ ઐસી આત્મામેં બાહરમેં યહ ઉત્પાદ્ - વ્યય સિવાકી કારણ પર્યાય અનાદિ અનંત હૈ. (ઐસા) કભી સુના નહીં હોગા. ઇસમેં અતત્ત્વ શક્તિ પડી હૈ તો યહ પર્યાયકા સ્વભાવ, વિકારરૂપ નહીં હોના, ઐસા સ્વભાવ હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! દ્રવ્ય-ગુણકા તો સ્વભાવ ઐસા હૈ કિ વિકારૂપ નહીં હોના પરંતુ યહ કારણ પર્યાય હૈ, વહ ભી વિકારરૂપ નહીં હો, ઐસી ઉસકી શક્તિ હૈ. ક્યોં ? (ક્યોંકિ), અતત્ત્વશક્તિ નામકી જો શક્તિ હૈ, યહ દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાય તીનોંમેં વ્યાપ્તી હૈ. યહાં તો કારણ પર્યાયમેં તો (શુદ્ધતા) હૈ. પરંતુ અતત્ત્વશક્તિકા ધરનેવાલે ભગવાન પર દૃષ્ટિ પડતે હી પર્યાયમેં ભી રાગરૂપ નહીં હોના, ઐસા અતત્ત્વ (શક્તિકા) પરિણમન હો જાતા હૈ. સૂક્ષ્મ બાતેં (હૈં), બાપૂ ! આહાહા !

યહ તો તીન લોકકે નાથ જિનેન્દ્રદેવ (કી વાણી હૈ). અભી તો બાહરમેં દયા પાલો, સામાયિક કરો, પોસા કરો, પ્રતિક્રમણ કરો (ઇસલિયે સબ) હો ગયા, જાઓ ! (પરંતુ) કરના હૈ વહાં મરના હૈ. આહાહા ! નિહાલભાઈને (સોગાનીજીને) ડાલા હૈ ન ? 'કરના સો મરના હૈ' યહ કરો, યહ કરો, (યહ સબ) વિકલ્પ હૈ. ઉસમેં ચૈતન્ય જીવતરકા મૃત્યુ હોગા, આહાહા !

યહાં તો પરમાત્મા ઐસા કહતે હૈં, ચૈતન્ય – ચૈતન્યરૂપ પરિણમન કરતે હૈં પરંતુ "**(-ઇસ શક્તિસે ચેતન જડરૂપ નહીં હોતા.)**" કૌંસમેં હૈ અંદર ? આત્મામેં અતત્ત્વ શક્તિ હૈ, ઉસ શક્તિસે ચેતન જડરૂપ નહીં હોતા, ઉસકા અર્થ ક્યા ? કિ ભગવાન આત્મા અતત્ત્વ શક્તિકે કારણ વિકારરૂપ નહીં હોતા, આહાહા !

(જ્ઞાયક) જડરૂપ નહીં હોતા હૈ, ઐસા અર્થ લિયા હૈ. (ઐસા) કહીં આયા હૈ ? (સમયસાર)

છઠ્ઠી ગાથામેં આયા હૈ. જ્ઞાયક ! જ્ઞાયક ભગવાન આત્મા ! ત્રિકાલ જ્ઞાયક હૈ. વહ શુભ-અશુભ ભાવરૂપ હુઆ હી નહીં. ક્યોંકિ શુભાશુભ ભાવ જડ હૈ, ઐસા લિયા હૈ. જયચંદજી પંડિતને કૌંસમેં ડાલા હૈ, શુભાશુભ ભાવ જડ હૈ. જ્ઞાયક, જડરૂપ કભી હુઆ હી નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઔર શુભાશુભ (ભાવરૂપ) હો જાય તો જડ હો જાયે. આહાહા ! શુભ ઔર અશુભ રાગ અચેતન હૈ. આત્માકી શક્તિસે ખાલી હૈ. ચૈતન્યકે નૂરકે – તેજકે પુરકા પુણ્ય ઔર પાપ ભાવમેં અભાવ હૈ, આહાહા !

અબ સ્પષ્ટીકરણ જ્યાદા આતા હૈ, આહાહા ! લોગ વિરોધ કરતે હૈં ન ? જિતના વિરોધ કરતે હૈં ઉતના સ્પષ્ટીકરણ બઢતા જાતા હૈ. બાપૂ ! યહ માર્ગ હૈ, ભાઈ ! તેરે હિતકી બાત હૈ, આહાહા ! તેરે દ્રવ્યમેં, ગુણમેં, કારણપર્યાયમેં ભી (અતત્ત્વ નામકી એક) શક્તિ હૈ. અતત્ત્વ (અર્થાત્) રાગરૂપ ન હોના, વ્યવહાર રત્નત્રયરૂપ ન હોના, ઐસી તેરી એક શક્તિ હૈ. આહાહા ! જૈસે કહા ન ? (પરમાણુમેં) કર્મરૂપી પર્યાય હોતી હૈ (તો) પરમાણુમેં કોઈ ગુણ નહીં હૈ કિ, ગુણકે કારણ (કર્મરૂપી) પર્યાય હોતી હૈ. નયી પર્યાય અદ્ધરસે હોતી હૈ. ઐસે આત્મામેં કોઈ શક્તિ નહીં હૈ કિ, વિકારરૂપ હો. પર્યાયમેંસે વિકાર ઉત્પન્ન હોતા હૈ. પર્યાય દૃષ્ટિવાલેકો પર્યાય દૃષ્ટિમેં, સ્વભાવદૃષ્ટિકો છોડકર વિકાર હોતા હૈ, આહાહા ! બહુત સૂક્ષ્મ બાપૂ ! આહાહા ! ઐસા માર્ગ વીતરાગકે અલાવા કહીં નહીં હૈ ઔર ઉસમેં ભી દિગંબર સંતોંકે સિવા, ઐસી બાતેં કિસીને કહી નહીં હૈં, આહાહા !

“(**...ઇસ શક્તિસે ચેતન જડરૂપ નહીં હોતા.**)” ઉસકા અર્થ ક્યા ? રાગરૂપ હોના વહ જડરૂપ હોના હૈ, આહાહા ! ક્યોંકિ દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિકા જો રાગ હૈ, ઉસે તો જીવ અધિકારમેં અજીવ કહા ઔર કર્તા-કર્મ અધિકારમેં ઉસે સંયોગી ભાવ કહા. (વહ) સ્વરૂપ ભાવ નહીં. સંયોગી ભાવ (માને) સંયોગકે કારણસે ઉત્પન્ન હુઈ (ઐસી) સંયોગી ચીજ હૈ. ઉસકા સ્વભાવ નહીં. કર્તા-કર્મ (અધિકારકી) ૬૯-૭૦ ગાથા (મેં આયા હૈ). સમજમેં આયા ? સૂક્ષ્મ પડે, લેકિન બાપૂ ! યહ સમજને જૈસા હૈ, ભાઈ ! અનાદિકાલસે દુઃખી હોકર મર ગયા હૈ, આહાહા !

બ્રહ્મદત્ત ચક્રવર્તીકા ૭૦૦ વર્ષકા જીવન રહા. ઉસકે એક શ્વાસોશ્વાસકા ફલ ઇતના મિલા કિ, ઇસ વક્ત સાતવીં નરકમેં ૩૩ સાગર (કી આયુ સ્થિતિમેં) હૈ. ઐસે હીરોંકે ઢોલિયે (હો), ઢોલિયે કહતે હૈં ન ? (ઢોલિયા માને પલંગ). હીરાકે પલંગ પર સોતા થા. ૧૬ હજાર દેવ સેવા કરતે થે. પરંતુ મિથ્યાદૃષ્ટિપનેમેં આત્માકો ભૂલકર ઇતને પાપ કિયે કિ, જિસકે એક શ્વાસકે ફલમેં ૧૧ લાખ, ૫૬ હજાર, ૯૭૫ પલ્યોપમકા (દુઃખ ભોગ રહા હૈ). એક શ્વાસકા ફલ ઇતના (આયા) ! ક્યા કહા ? ૭૦૦ વર્ષમેં જો શ્વાસ હોતે હૈં, (તો ઉસકા ફલ કિતના ?) એક શ્વાસકે ફલમેં ૧૧ લાખ, ૫૬ હજાર, ૯૭૫ પલ્યોપમકા દુઃખ (ભોગતા હૈ). એક શ્વાસકે ફલમેં ૧૧ લાખ પલ્યોપમકા (દુઃખ ભોગતા હૈ). એક પલ્યકે અસંખ્ય ભાગમેં અસંખ્ય અબજ

વર્ષ (જાતે હૈં), બાપૂ ! તૂ કિતના દુઃખી હુઆ ઇસકી તુજે ખબર નહીં, ભાઈ ! સમજમેં આયા ? ૭૦૦ વર્ષ ચક્રવર્તી નહીં થે. આયુષ્ય ૭૦૦ (વર્ષકા) થા. બાદમેં બડી ઉમ્રમેં ચક્રવર્તી હુએ. સમજમેં આયા ? પરંતુ સારે ૭૦૦ વર્ષકે શ્વાસ ગિને તો ભી ઉસકે ફલમેં ઇતને પલ્યોપમકે દુઃખ (ભોગતા હૈ). બાપૂ ! ઔર યહાં આત્મજ્ઞાન હો તો અનંતકાલમેં અનંત આનંદ રહે ઉતના ઉસમેં ફલ હૈ. વિશેષ કહેંગે....

❀

આ આત્મા એ જ જિનવર છે, એ જ તીર્થંકર છે. અનાદિકાળથી જિનવર છે. આહાહા ! અનંતા કેવળજ્ઞાનની વેલડી છે. પોતાનો આત્મા જ અમૃતનો કુંભ છે, અમૃતની વેલડી છે. એના પર એકાગ્ર થવાથી પર્યાયમાં જિનવરના દર્શન થાય છે. પરમાત્મા પ્રગટ થાય છે તેને સમ્યગ્દર્શન કહે છે.

(પરમાગમસાર–૩૩૦)

પ્રવચન નં. ૨૭

શક્તિ-૩૧, ૩૨, ૩૩ તા. ૦૬-૦૯-૧૯૭૭

अनेकपर्यायव्यापकैकद्रव्यमयत्वरूपा एकत्वशक्ति: ।।३१।।
एकद्रव्यव्याप्यानेकपर्यायमयत्वरूपा अनेकत्वशक्ति: ।।३२।।
भूतावस्थत्वरूपा भावशक्ति: ।।३३।।

સમયસાર, શક્તિકા અધિકાર (ચલતા હૈ). ૩૦ વીં શક્તિ ચલી. અતત્ત્વ શક્તિ આ ગઈ ન ? કલ ઉસકા અર્થ આ ગયા. પર દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ, ભાવ હૈ – વહ આત્મામેં અતત્ત્વ હૈ. યહ શક્તિ પરકે અભાવ સ્વરૂપ હૈ. તત્ત્વ શક્તિ અપને દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ, ભાવસે અસ્તિ હૈ. યહ તત્ત્વ શક્તિ (હુઈ). ઔર પરદ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ, ભાવકી નાસ્તિ હૈ. યહ અતત્ત્વ શક્તિ (હૈ). રાત્રિકો પ્રશ્ન હુઆ થા. સમજમેં આયા ?

બાત યહ હૈ કિ, અતત્ત્વ શક્તિ ઔર તત્ત્વ શક્તિ દોનોં શક્તિ પરસ્પર વિરૂદ્ધ હૈં. વહ તો પહલે આ ગયા કિ, (આત્મામેં) વિરૂદ્ધ ધર્માત્મક શક્તિ હૈ. એક વિરૂદ્ધધર્માત્મક (નામકી) શક્તિ હૈ કિ, સ્વરૂપસે રહે ઔર પરરૂપસે નહીં, ઐસી વિરૂદ્ધધર્મત્વ શક્તિ હૈ. પરંતુ યહ શક્તિ ગુણ હૈ. વિરૂદ્ધ શક્તિ યહ ગુણ હૈ, તો ઇસ ગુણકી દૃષ્ટિ કરનેસે, ગુણ-ગુણીકા ભેદ છોડકર ગુણ ઔર ગુણીકા ભેદ-લક્ષ છોડકર, ગુણી પરકી અભેદ દૃષ્ટિ (હોનેસે) યહ તત્ત્વ, અતત્ત્વ, વિરૂદ્ધ શક્તિકા પર્યાયમેં પરિણમન આતા હૈ. અપનેસે હૈ ઔર પરસે નહીં, ઐસી પર્યાયમેં પરિણતિ આતી હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

અનુભવમેં ઐસા કહતે હૈં કિ, ઇસ અનુભવમેં ધ્યાતા, ધ્યાન યા ધ્યેયકા વિકલ્પ નહીં હૈ, આહાહા ! વહાં શાસ્ત્રજ્ઞાન ભી નહીં હૈ. વહાં તો ભગવાન આત્મા અપને સ્વરૂપ હૈ ઔર પરસ્વરૂપ નહીં, ઐસી વિરૂદ્ધ શક્તિકા પરિણમન અસ્તિરૂપસે હૈ ઔર પરસે નાસ્તિ (હૈ), ઐસી પર્યાયમેં પરિણતિ હૈ. સમજમેં આયા ? ઐસી તત્ત્વશક્તિકે પરિણમનમેં ભી અપનેરૂપસે અપને દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ, ભાવસે (પરિણમન) હૈ. યહાં 'હૈ' ઐસા વિકલ્પ, યહાં (અનુભવમેં) નહીં. (ઐસા નિર્વિકલ્પ) પરિણમન (હૈ). સમજમેં આયા ? ઔર અતત્ત્વ શક્તિકા પરિણમન

(ઐસા હૈ કિ) પર્યાયમેં વીતરાગતાકા વેદન હોના. પર રાગાદિકા અભાવરૂપ પરિણમન ઔર વીતરાગભાવકા સદ્‌ભાવરૂપ પરિણમન (હોના, યહ અતત્ત્વ શક્તિકા સ્વરૂપ હૈ). આહાહા ! યે સમજે બિના પંચમહાવ્રત, વ્રત ઔર તપ સબ (બેકાર હૈં).

અધ્યાત્મ પંચ સંગ્રહમેં ઐસે લિયા હૈ કિ, ઘેંટા (ભેડ) ભી મુંડન કરવાતે હૈં. ઘેંટા સમજે ? જિસમેંસે ઉન હોતા હૈ ન (ઉસે ઘેંટા કહતે હૈં). ઔર નગ્ન તો પશુ ભી રહતે હૈં ઔર પરિષહ ભી સહન કરતે હૈં તો ઇસમેં ક્યા આયા ? સમજમેં આયા ? અપના ભગવાન પૂર્ણાનંદકા અસ્તિત્વ, મૌજૂદ ચીજ પરકે અભાવ સ્વભાવ (સ્વરૂપ હૈ). ભાવ-અભાવ બાદમેં આયેગા. યહાં તો અભી પરદ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ ભાવ (રૂપ) તત્ત્વકા અતત્ત્વ, ઉસ તત્ત્વકા અતત્ત્વ (સ્વરૂપ નિજ સ્વભાવ) હૈ, પરરૂપ નહીં હોના, ઇતની બાત હૈ. ભાવ-અભાવ શક્તિ અલગ આયેગી. સમજમેં આયા ? ઇસકે અનુભવકે પહલે જબ વિકલ્પ આયા, તો ઇસ નયપક્ષકો ભી છોડકર, ચૈતન્ય નિર્વિકલ્પકા આનંદકા વેદન હોના, યહ ચીજ હૈ. ઐસી બાતેં હૈં. બાહરકે દાન, દયા, શરીરકા બ્રહ્મચર્ય, અપવાસ, તપસ્યા આદિ યે સબ વ્યર્થ ક્લેશ હૈં, આહાહા !

ભગવાન ચિદાનંદ પ્રભુ ! (બિરાજમાન હૈં). વર્તમાનમેં પર્યાયકા અંતરમેં (ઉસ ઓર) ઝૂકના ઔર ઉસમેં એકાગ્ર હોનેસે આનંદકા સ્વાદ આના, ઉસકા નામ સમ્યગ્દર્શન ઔર સમ્યક્‌જ્ઞાન હૈ, સમજમેં આયા ? ઔર ઇસકે બિના ભવકા છેદ નહીં હોગા. લાખ દાન કરે, અપવાસ કરે, તપસ્યા કરે (ઉસસે) ભવ છેદ નહીં હોગા, આહાહા ! સમ્યગ્દર્શનકે બિના ભવ છેદન હોગા નહીં, આહાહા !

અબ આત્મામેં એક એકત્વ નામકા ગુણ હૈ. હૈ ? ''**અનેક પર્યાયોંમેં વ્યાપક...**'' ગુણ ઔર પર્યાયોંકે ભેદમેં દ્રવ્યકા વ્યાપકપના, ઐસા એકપના યહ ઉસકા ગુણ હૈ. સમજમેં આયા ? કલશટીકામેં આયા થા ''મૈં એક હું. સર્વ વ્યાપક દ્રવ્યમેં મૈં એક હું.'' યહ બરાબર હૈ. પરંતુ વહાં એક હું ઐસે વિકલ્પકા પક્ષ છુડાયા હૈ. સમજમેં આયા ? યહાં તો એકત્વ ગુણકા (ધારક) ગુણીકા આશ્રય લેનેકો એકત્વ શક્તિ કહનેમેં આયી હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

૪૭ નયમેં ભી એક-અનેક આયા હૈ. એક-અનેક તીન પ્રકારસે હૈ. યહાં એક-અનેક, કલશટીકામેં એક-અનેક ઔર ૪૭ નયમેં એક-અનેક (હૈ).વહ દૂસરી ચીજ (હૈ). વહ ધર્મ અપેક્ષાસે હૈ. જૈસે અગ્નિકા બડા ઢેર હો તો ઇસમેં સબ અકેલા અગ્નિપના હૈ. વૈસે અદ્વૈત (અર્થાત્) આત્માકા જ્ઞાન ઔર લોકાલોકકા જ્ઞાન (ઐસા) એકરૂપ જ્ઞાન (યહ) અદ્વૈત હૈ. અદ્વૈત નય લિયા હૈ. અદ્વૈત યાની એક, અદ્વૈત યાની દો નહીં. આહાહા ! દો નહીં યાની એક (લેના. તીન, ચાર, પાંચ નહીં). વેદાંત અદ્વૈત કહતે હૈં ન ? વેદાંતિ (એક) અદ્વૈત હૈ, ઐસા કહતે હૈં. ઉસકા અર્થ કિ, દ્વૈત નહીં – એક હૈ. પરંતુ એક (કહતે) હૈં. (ઉસકી) બાત જૂઠી હૈ. યહાં તો અદ્વૈતકા અર્થ જૈસે અગ્નિ ઇંધનસે એકરૂપ હોતા હૈ (વૈસે). ૨૪ વાં નય હૈ. ''**આત્મ દ્રવ્ય જ્ઞાનજ્ઞેય - અદ્વૈતનયસે...**'' જ્ઞાન-જ્ઞેય અદ્વૈત નયસે (અર્થાત્) જ્ઞાન-જ્ઞેય અદ્વૈતરૂપ નયસે, દો કા એકત્વ હો

જાના. જ્ઞેયકા જ્ઞાન ઔર જ્ઞાનકા જ્ઞાન (ઇસ તરહ દોનોંકા એક હો જાના). જ્ઞેય તો જ્ઞેયમેં રહ ગયા. પરંતુ જ્ઞેયકા જ્ઞાન ઔર આત્માકા જ્ઞાન, યહ અદ્વૈત હુઆ. અરે...! ઐસી બાતેં. "**..મહાન ઇંધનસમૂહરૂપ પરિણત અગ્નિકી ભાંતિ.**" બડા અગ્નિકા ઢેર હો (તો અગ્નિ) સબકો જલાકર અગ્નિમય કર દેતા હૈ. યાની એક હૈ. યહ એક (જો કહા) વહ દૂસરી ચીજ હૈ, યહ અપેક્ષિત ધર્મ હૈ. જૈસે અગ્નિ એકરૂપ હો જાતી હૈ, વૈસે (જ્ઞાનકા) જ્ઞાન ઔર જ્ઞેયકા જ્ઞાન (દોનોં) એકરૂપ હોતા હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? યહ અદ્વૈત નય (હૈ).

ઔર દ્વૈત નય, "**આત્મદ્રવ્ય જ્ઞાનજ્ઞેયદ્વૈતનયસે, પરકે પ્રતિબિંબોંસે સંપૃક્ત...**" (દર્પણ યાની) આયના, શીશા-શીશા કહતે હૈં ન ? જો પર ચીજ હૈ ઉસસે "**...સંપૃક્ત દર્પણકી ભાંતિ અનેક હૈ (અર્થાત્ આત્મા જ્ઞાન ઔર જ્ઞેયકે દ્વૈતરૂપનયસે અનેક હૈ, જૈસે પર – પ્રતિબિંબોંકે સંગવાલા દર્પણ અનેકરૂપ હૈ.)**" વૈસે ભગવાન આત્મા જ્ઞાનમેં જ્ઞેયકે સંગસે, (ઉસમેં) જ્ઞાન તો અપના હુઆ પરંતુ જ્ઞેયકા નિમિત્ત હૈ તો સંગ હુઆ, (ઐસા કહા). (અદ્વૈતનયમેં) ઇંધનકી ભાંતિ એકરૂપ હુઆ ઔર ઇસ (દ્વૈતનયમેં) અનેકરૂપ હુઆ. જ્ઞાન ઔર જ્ઞેય (ઐસે દો હો ગયા). દર્પણમેં જૈસે પ્રતિબિંબ હોતા હૈ (ઉસમેં) પ્રતિબિંબ ઔર દર્પણ (ઐસે દો) દ્વૈત હો ગયા, આહાહા ! વૈસે ભગવાન આત્મા સર્વગત (હૈ). સર્વગત કહા ન ? આત્મા સર્વગત હૈ. યહ નય ભી ઉસમેં આયા હૈ. પંચાધ્યાયીમેં ઇસ સર્વગત (નયકો) નયાભાસ કહા હૈ. સમજમેં આયા ?

યહાં એક અપેક્ષાસે કુંદકુંદ આચાર્યને સર્વગત કહા. સર્વગત (અર્થાત્) સર્વ ચીજોંકા પૂર્ણ જ્ઞાન હો જાતા હૈ, ઇસ અપેક્ષાસે (આત્મા) સર્વગત હૈ. સમજમેં આયા ? સર્વગત નામ પરમેં વ્યાપક હો જાતા હૈ, ઐસા સર્વગતકા (અર્થ) નહીં. સમજમેં આયા ?

યહાં કહતે હૈં, "**આત્મદ્રવ્ય જ્ઞાનજ્ઞેયદ્વૈતનયસે, પરકે પ્રતિબિંબોંસે સંપૃક્ત...**" (બાહર જલ ઔર અગ્નિ હૈ તો) દર્પણમેં અગ્નિ ઔર જલ દિખતે હૈં. બાહર બર્ફ ઔર અગ્નિ હૈ તો ઇસકા પ્રતિબિંબ દિખતા હૈ. અંદર કોઈ બર્ફ ઔર અગ્નિ નહીં હૈ. વહ તો દર્પણકી અવસ્થા હૈ. સમજમેં આયા ? ઐસે જ્ઞાન-જ્ઞેય દ્વૈત નયસે (અર્થાત્) દો રૂપસે (યાની) એક જ્ઞેયકા જ્ઞાન ઔર (દૂસરા) અપના જ્ઞાન, ઐસે દો રૂપ હો ગયે. ઇસ અપેક્ષાસે અનેક હૈ. આહાહા ! કલશટીકામેં એક-અનેક આયા, નયમેં એક-અનેક આયા, ઇસ ચલતે અધિકારમેં એક-અનેક આયા. (યહ) તત્ત્વ વિશાલ હૈ, બાપૂ ! આહાહા !

યહાં કહતે હૈં કિ, "**અનેક પર્યાયોંમેં વ્યાપક....**" ભગવાન આત્મા ! અનેક ગુણ ઔર પર્યાયોંમેં વ્યાપકરૂપસે, એક દ્રવ્યમયતા રૂપ (હૈ). હૈ ? "**... વ્યાપક ઐસી એકદ્રવ્યમયતારૂપ..**" એક દ્રવ્યસ્વરૂપ હૈ. ઐસી એકત્વ શક્તિ હૈ. આહાહા ! યહ ગુણ હૈ. યહ એકત્વ શક્તિ ગુણ હૈ. ઉસકી પર્યાય હોતી હૈ ઔર દ્વૈત ઔર અદ્વૈત (નય) યે ગુણ નહીં, યહ ધર્મ હૈ. ઉસકી પર્યાય હોતી હૈ, ઐસા નહીં. સમજમેં આયા ? આહાહા ! અપેક્ષિત જ્ઞાન ચારોં ઓરસે વસ્તુ સ્થિતિ સિદ્ધ કરતા હૈ. ઔર સમ્યક્ વેદનકે બિના જિતના (ભી) કાય ક્લેશ કરે, વ્રત

કરે, શાસ્ત્ર પઢે, સબ સંસાર હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? ભગવાન ! અપની એકત્વ શક્તિ સર્વ પર્યાયોંમેં વ્યાપકતા, પ્રસરના, ફૈલના ઉસ રૂપ એક દ્રવ્યમય (શક્તિ હૈ). એક દ્રવ્યમય (કહા), એક દ્રવ્યવાલા ઐસા નહીં (કહા). એક દ્રવ્યમય (એકત્વ શક્તિ હૈ). આહાહા ! અપને સર્વ ગુણ-પર્યાયોંમેં વ્યાપક, "**... ઐસી એકદ્રવ્યમયતારૂપ એકત્વ શક્તિ.**" યહ એકત્વ શક્તિ અનંત ગુણોંમેં વ્યાપક હૈ. ક્યા કહા ? સમજમેં આયા ? જ્ઞાનગુણમેં ભી એકત્વકા રૂપ હૈ, તો જ્ઞાન અપનેમેં એકરૂપ હોતા હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ઉસકો યહાં એકત્વ શક્તિ કહતે હૈં. આહાહા !

અબ દૂસરા બોલ. ૩૧ શક્તિમેં એકપના (કહા). વેદાંત કહતે હૈં, વહ એકપના નહીં. યહાં તો અપને ગુણ-પર્યાયમેં વ્યાપકપના ઐસા, એક(દ્રવ્ય)મય (કહના હૈ). સમજમેં આયા ? આહાહા ! આચાર્યોંને શક્તિકા (વર્ણન કરકે) ગજબ કામ કિયા હૈ !

શ્રોતા : અનેકપના રખકર એકત્વ હૈ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : (હાં), અનેકપના રખકર એકત્વ હૈ. અનેકપના અભી (આગે) આયેગા. સમજમેં આયા ? પહલે લિયા ન ? કિ "**અનેક પર્યાયોંમેં વ્યાપક...**" ઐસે લિયા. સર્વ દ્રવ્યોંમેં વ્યાપક હોકર એક, ઐસા નહીં લિયા હૈ, આહાહા ! અપની અનેક પર્યાયેં, અપને ભેદ, અનંત ગુણકી (નિર્મલ) પર્યાયોં (મેં વ્યાપક ઐસી એકત્વ શક્તિ હૈ). યહાં નિર્મલ (પર્યાયકી) બાત હૈ. યહાં મલિનતાકી બાત નહીં હૈ. અપની અનંત પર્યાયોંમેં વ્યાપક – પ્રસરના, ઐસી એક દ્રવ્યમય એકત્વતા, એકત્વ (અર્થાત્) એકપનાકી શક્તિ હૈ. સમજમેં આયા ?

શક્તિકા જ્ઞાન કરના પરંતુ બાદમેં અનુભવમેં તો શક્તિ ઔર શક્તિવાનકા ભેદ ભી નહીં, આહાહા ! અભેદકી દૃષ્ટિ હોનેસે પર્યાયમેં આનંદકા સ્વાદ આના, ઉસકા નામ સમ્યગ્દર્શન ઔર (સમ્યક્) જ્ઞાન હૈ. આહાહા ! શાસ્ત્રજ્ઞાન કિતના ભી હો, અભવિકો નવ પૂર્વકી લબ્ધિ હો જાતી હૈ (લેકિન વહ સમ્યક્જ્ઞાન નહીં હૈ). સમજમેં આયા ? એક બાર કહા થા કિ, અભવિકો (અંગ-પૂર્વકા) જ્ઞાન હૈ પરંતુ જ્ઞાન પરિણતિ નહીં. ૧૧ અંગ ઔર ૯ પૂર્વ પઢે તો ભી જ્ઞાન પરિણતિ નહીં, આહાહા ! સમજમેં આયા ? જ્ઞાન પરિણતિ તો ઉસે કહતે હૈં કિ, જ્ઞાયક સ્વભાવ પર દૃષ્ટિ (કરનેસે) અભેદરૂપસે જ્ઞાનકી પર્યાય જ્ઞાનકો સ્પર્શ કરકે પ્રગટ હોતી હૈ, ઉસકા નામ જ્ઞાન પરિણતિ – સમ્યક્જ્ઞાન દશા, ધર્મજ્ઞાન, ધર્મીકા જ્ઞાન કહતે હૈં. અરે..! ઐસા સબ કહાં સીખને જાયે ?

શ્રોતા : યહ સમજે બિના ધર્મ નહીં હોતા ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : નહીં હોતા. યહ સમજે બિના (નહીં હોતા).

શ્રોતા : પશુકો તો હોતા હૈ, ઉસે કહાં કુછ આતા હૈ ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : વહ પશુ હૈ, પરંતુ ઉસકે ભાવમેં સબ હૈ. 'મૈં આનંદ હું ઔર રાગ ઉત્પન્ન હોતા હૈ વહ દુઃખ હૈ' વહાં દુઃખ ઔર આનંદકા ભેદજ્ઞાન હૈ. તિર્યંચકો (તત્ત્વકે) નામ

ભલે નહીં આતે હો (લેકિન ઉસે ભાન હૈ). મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશકમેં વહ તો લિખા હૈ – તિર્યંચકો જીવ, અજીવ, પુણ્ય, પાપ આદિ (તત્ત્વકે) નામ નહીં આતે હૈં. પરંતુ યહ આત્મા આનંદ સ્વરૂપ (હૈ), સ્વભાવરૂપ આનંદ (હૈ). પર્યાયમેં આનંદ પ્રગટ હુઆ વહ સંવર ઔર નિર્જરા હુઈ. સંવર, નિર્જરાકા નામ નહીં આતા હો (લેકિન) ભાવભાસન (હૈ). અતીન્દ્રિય આનંદ સ્વરૂપ ભગવાનકે સન્મુખ હોકર, નિમિત્ત, રાગ ઔર પર્યાયકા ભી આશ્રય છોડકર, ત્રિકાલી જ્ઞાયક ભાવકા આશ્રય કરનેસે આનંદકા સ્વાદ આતા હૈ, ઉસકા નામ સમ્યગ્દર્શન ઔર ધર્મ હૈ, આહાહા ! ઐસી બાત હૈ.

આનંદઘનજી કહતે હૈં, 'આતમ અનુભવ રસ કથા પ્યાલા પીયા ન જાય, મતવાલા તો ઢળી પડે, નીમતા પડે પચાય'. આહાહા ! 'આતમ અનુભવ રસ કથા' (અર્થાત્) રાગ સે ભિન્ન નિર્વિકલ્પ વેદન ઉસકી બાત. 'આતમ અનુભવ રસ કથા, પ્યાલા પીયા ન જાય' અતીન્દ્રિય આનંદકા પ્યાલા વહ સાધારણ (મનુષ્યસે) પીયા ન જાયે. આહાહા ! શાસ્ત્ર જ્ઞાનકા અભિમાન, દયા, દાન, વ્રતકા અભિમાન કરકે (ઐસા માનતે હૈં કિ) યહ મેરી ક્રિયા હૈ. ઉસે અનુભવ નહીં હોતા, આહાહા ! 'મતવાલા તો ઢળી પડે' હમ રાગ કરતે હૈં, વ્રત પાલતે હૈં, અપવાસ કરતે હૈં, ઐસા મતવાલા તો ઢલ જાતા હૈ. અનુભવસે બાહર નિકલ જાતા હૈ. 'નીમતા પડે પચાય' પરકી મમતા રહિત અપને સ્વરૂપકા આશ્રય કરતા હૈ. ઐસી બાત હૈ, સમજમેં આયા ?

પશુ હોતા હૈ ન ? ઉસકો ખીલેસે બાંધતે હૈં. ખીલા સમજે ? ખૂંટા (કહતે હૈં). (ઉસસે બાંધતે હૈં તો) ઘુમ નહીં સકતા. ખૂંટા છોડ દેતે હૈં તો ઘુમતા હૈ. યહાં આત્મામેં અંદર આનંદકા ખૂંટા લગા દિયા, વહ અબ પરિભ્રમણ નહીં કરેગા, આહાહા ! ખૂંટેસે બાંધ દિયા. સમજમેં આયા ? અંદર ભગવાન આત્મા ધ્રુવ... ધ્રુવ... અતીન્દ્રિય આનંદકા ખૂંટા હૈ, આહાહા !

ધ્રુવકો ધ્યેય બનાકર આહાહા ! ઇસકા અર્થ ક્યા હૈ ? કિ, 'મૈં યહ ધ્રુવ હું' ઐસા ભેદ કરના, ઐસા ભી નહીં હૈ. ફક્ત વર્તમાન પર્યાય પર સન્મુખ હૈ, ઉસે છોડકર, નયી પર્યાય સ્વસન્મુખ હોતી હૈ, તો ઉસકા અર્થ યહ હૈ કિ, સામાન્ય ધ્રુવ પર પર્યાય ગઈ. લક્ષ (ગયા). ઐસા કહનેમેં આતા હૈ. બાકી 'યહ ધ્રુવ હૈ, ઇસલિયે ધ્યાન કરતા હું' ઐસા વિકલ્પ હૈ, વહ તો ભેદ હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! પશુકો બાંધા નહીં હોવે તો ઘુમતા હૈ ઔર બાંધા હો તો એકરૂપ (એક સ્થાન પર) રહે. ઘુમતા નહીં.

યહાં કહતે હૈં કિ, છૂટા (અર્થાત્) આત્માસે રાગ ભિન્ન (હૈ). ઉસકી એકત્વબુદ્ધિવાલા ચાર ગતિમેં ઘુમતા હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? રાગસે ભિન્ન અપના નિજ આનંદકંદ, પ્રભુ ! ઉસમેં જહાં દૃષ્ટિ લગાઈ (ઉસને) આત્માકો ખૂંટેસે બાંધ દિયા. યહાં (ગુજરાતીમેં) ખૂંટેકો ખીલા કહતે હૈં ઔર દૂસરા (ખૂટેકા અર્થ) ખૂટે નહીં (ખત્મ ન હોના). ઐસી ચીજ પ્રભુ ! ભગવાન આત્મા હૈ. આહાહા ! યહાં તો ઐસી બાતેં હૈં, ભાઈ ! આહાહા !

(યહાં) કહતે હૈં કિ, "**અનેક પર્યાયોંમેં વ્યાપક...**" (અનેક પર્યાય કહકર) પર્યાય સિદ્ધ

તો કરી. અનેકપના હૈ તો સહી. સમજમેં આયા ? દ્રવ્ય એક, ગુણ અનંત (ઔર) પર્યાય અનંત, ઐસા (ભેદ) હૈ. (ભેદ) નહીં હૈ, ઐસા નહીં. આહાહા ! અનેક પર્યાયોંમેં પ્રસરના, વ્યાપ્ત હોના, વિસ્તાર હોના. "**.. ઐસી એકદ્રવ્યમયતારૂપ એકત્વ શક્તિ.**" પરંતુ વસ્તુ એક દ્રવ્યમય હૈ. આહાહા ! શક્તિકા વર્ણન બહુત સૂક્ષ્મ હૈ. યહાં તો આત્મા નિર્વિકલ્પ આનંદકંદ પ્રભુ હૈ, ઐસા વેદન કરના યહ ચીજ હૈ, આહાહા ! બાકી તો સબ ફોગટ (વ્યર્થ) હૈ. પુણ્ય-પાપસે રહિત ભગવાન (હૈ), યહ પૂરી ભગવાનકી વાણીકા સાર હૈ. યે ક્રિયાકાંડ, વ્રત, યે સબ પુણ્ય-પાપસે મેરા ભગવાન ભિન્ન હૈ, સમજમેં આયા ? ભગવાન તો આનંદકા નાથ (હૈ ઔર) ઐસે ભિખારીકે જૈસે (ઘૂમતા હૈ). મુજે પૈસે ચાહિયે, સ્ત્રી ચાહિયે, કુટુંબ ચાહિયે, યે ચાહિયે, વહ ચાહિયે, ભિખારી (હૈ).

ઉસમેં (અધ્યાત્મ પંચ સંગ્રહમેં) દૃષ્ટાંત દિયા હૈ કિ, નગ્ન તો પશુ ભી ઘુમતે હૈં ઔર બાલ તો ઘેંટા ભી (ઉતારતે હૈં). સમજમેં આયા ? તો ઉસસે આત્માકો ક્યા લાભ હૈ ?

એકત્વ શક્તિ યહ ગુણ હૈ ઔર (પ્રવચનસારમેં) જો અદ્વૈતપના કહા, વહ એક અપેક્ષિત ધર્મ હૈ. (૪૭) નયમેં ઇંધનકા દૃષ્ટાંત દેકર જ્ઞાન-જ્ઞેય અદ્વૈત (કહા). વહ તો એક અપેક્ષિત ધર્મ હૈ. સમજમેં આયા ? ઔર એક-અનેક કલશટીકામેં ૨૦ (નંબરકે) કલશમેં આયા. અપને ૨૦ (કલશ) ચલતા હૈ ન ? યહ એક-અનેકપના ઉસકા સ્વભાવ હૈ. પર્યાય અપેક્ષાસે અનેકપના ભી સ્વભાવ હૈ ઔર એકપના (ભી) દ્રવ્યકી અપેક્ષાસે સ્વભાવ હૈ. પરંતુ વિકલ્પકા પક્ષ હૈ, વહ છુડાતે હૈં. સમજમેં આયા ? યહાં એકત્વકે અર્થમેં વિકલ્પકી અપેક્ષાસે (અર્થ) નહીં હૈ. યહ તો ભગવાનમેં એકત્વ નામકા ગુણ હૈ તો દ્રવ્યદૃષ્ટિ કરનેસે એકત્વ ધર્મમેં એકત્વપનાકા પરિણમન હોતા હૈ. સારા અનંત ગુણમેં–અનંતી શુદ્ધ, શુદ્ધ પર્યાય પરિણમનમેં આતી હૈં, આહાહા !

યહ અનેક શક્તિ પ્રત્યેક (ગુણમેં) વ્યાપક હૈ. ઇસ શક્તિમેં ધ્રુવ ઉપાદાન ઔર ક્ષણિક ઉપાદાન દોનોં હૈં. એકત્વ શક્તિ કાયમ હૈ. ઉસકા નામ ધ્રુવ ઉપાદાન પરંતુ ક્ષણિકમેં (પર્યાયમેં) ઉસકા પરિણમન હોતા હૈ, (ઉસકા) નામ ક્ષણિક ઉપાદાન (હૈ). પરિણમન બિના ધ્રુવ શક્તિકી યથાર્થ પ્રતીતિ હોતી નહીં. સમજમેં આયા ? એકત્વ શક્તિકા ભી પરિણમન (હુએ) બિના, યહ એકત્વ શક્તિ (ઔર યહ) એકત્વ શક્તિકા ધરનેવાલા ભગવાન આત્મા હૈ, ઐસા પરિણમન બિના ખ્યાલ નહીં આતા. સત્તાકા જબ પરિણમનમેં સ્વીકાર આતા હૈ તો 'સત્તા હૈ' ઐસી કબૂલાત આતી હૈ, આહાહા ! ઐસા સૂક્ષ્મ માર્ગ (હૈ).

અબ અનેક શક્તિ. "**એક દ્રવ્યસે વ્યાપ્ય જો અનેક પર્યાય...**" ક્યા કહતે હૈં ? ભગવાન આત્મા ! એક દ્રવ્ય ઉસમેં વ્યાપ્ત - એક દ્રવ્યસે વ્યાપ્ત અનેક પર્યાયેં, ભાષા દેખો ! અપને એક દ્રવ્યમેં વ્યાપ્ત અનેક પર્યાયેં. હૈ અનેક શક્તિ ? અનેક શક્તિ ઉસકા ગુણ હૈ, આહાહા ! ક્યોંકિ ગુણ ઔર પર્યાયરૂપ પરિણમના હૈ તો અનેક નામકી ઉસકી શક્તિ – ગુણ હૈ. અનેકપના ઉસકા ગુણ હૈ.

વેદાંત તો વહાં તક કહતા હૈ કિ, આત્મા અનુભવ કરે ? આત્મા ઔર અનુભવ (ઐસી) દો ચીજ હો ગઈ. લોગ ઉસકા ભી નિષેધ કરતે હૈં. સમજમેં આયા ? વેદાંતકા સાધુ મિલા થા તબ બહુત બાર ચર્ચા હુઈ હૈ. બહુત સાલ પહલેકી બાત હૈ. એક ભાઈને પ્રશ્ન કિયા થા. ભક્તામરમેં ૨૪ નંબરકા શ્લોક આતા હૈ. અવ્યય હૈ, અક્ષય હૈ, વિભુ હૈ. વિભુકા અર્થ સમજે ? (ભક્તામરમેં ઐસા આતા હૈ કિ) 'તું આદ્ય, અવ્યય, અચિંત્ય, અસંખ્ય વિભુ' ગુજરાતીમેં હૈ. હે નાથ ! તું આદ્ય, અવ્યય (અર્થાત્) નાશ બિનાકા (હૈ). અચિંત્ય (અર્થાત્) ચિંતવન નહીં હો, (ઐસે હો), અસંખ્ય વિભુ (હો). 'છે બ્રહ્મ ઈશ્વર, અનંત અનંગકેતુ' આપ બ્રહ્મા હો, આપ વિષ્નુ હો (ઇસ પ્રકાર) પરમાત્માકી સ્તુતિ કરતે હૈં. લોગ જો બ્રહ્મા-વિષ્ણુ કહતે હૈં (વહ બાત નહીં હૈ). પરંતુ જો કેવલજ્ઞાનકો પ્રાપ્ત હોકર, (જિન્હોંને) જળહળ (ચૈતન્ય) જ્યોતિ પ્રગટ કરી, (તો) પ્રભુ ! આપ હી બ્રહ્મા, આપ હી વિષ્ણુ (ઔર) આપ હી શંકર હો. સમજમેં આયા ? અનંગ કેતુ ! આહાહા ! પહલે મૂલ શ્લોક કંઠસ્થ કિયે થે. 'યોગીશ્વર વિદિત યોગ અનેક એક' પ્રભુ ! આપ અનેક ભી હો ઔર એક ભી હો. ઇસમેં કુદરતી આ ગયા. 'કહે છે તને વિમલ જ્ઞાનસ્વરૂપ સંત' આપ વિમલ જ્ઞાનકે પીંડ હો, ઐસા સંતોં કહતે હૈં. પ્રભુ ! અકેલે જ્ઞાનકા પુંજ (હૈ).

'ચિદ્રુપો અહં' (ઐસા) આતા હૈ ? ચિદ્રુપો અહં તત્ત્વજ્ઞાન તરંગિણીમેં આતા હૈ. સમજે ? 'ચિદ્રુપો અહં' વહાં (યહ) એક શબ્દ વારંવાર આતા હૈ. ચિદ્રુપો અહં (અર્થાત્) મૈં તો જ્ઞાન સ્વરૂપી હું. રાગ, પુણ્ય ઔર સંસાર સ્વરૂપ મેરેમેં હૈ હી નહીં. ચિદ્રુપો અહં – ઐસા પાઠ હૈ.

(અધ્યાત્મ પંચ સંગ્ર–જ્ઞાનદર્પણ–૧૮૨) **'આગ તૈ પતંગ યહ જલ સેતી જલચર, જટાકે બઢાયે સિદ્ધિ હૈ તો બટ ધરે હૈં'** (બટ = વટ વૃક્ષ) જટા બઢાકર સિદ્ધિ હોતી હો તો વડ (વટ વૃક્ષ) કો જટા બહુત હોતી હૈ **'આગ તૈ પતંગ યહ જલ સેતી જલચર, મુંડન તૈં ઉરણિયે નગન રહે તૈં પશુ,'** ઉરણિયે અર્થાત્ ઘેંટા. પેડ ભી કષ્ટકો સહન કરતે હૈં. ઠંડી, ગરમી (સબ સહન કરતે હૈં). આહાહા ! ઉસસે ક્યા હુઆ ? **'કષ્ટ કો સહે તે તરુ, કહું નહીં તરેં હૈં,'** ઉસસે કોઈ તિરતે નહીં. આહાહા ! 'પઠન તૈં શુક' (અર્થાત્ બહુત) શાસ્ત્ર પઢે; તો શુક (પોપટ) ભી પઢતે હૈં આહાહા ! '**બક ધ્યાન**' (અર્થાત્) બગુલા ધ્યાન કરતા હૈ ન ? ઐસે વિકલ્પકા ધ્યાન કરનેસે કલ્યાણ હોતા હો તો બગુલાકા (ભી કલ્યાણ હો જાયે). યહ દીપચંદજીને લિખા હૈ.

યહ તો શાંતિકા માર્ગ બતલાતે હૈં, ભાઈ ! શાંતિ તો યહ હૈ. તેરે ભવ ભ્રમણ (સે મુક્ત હોનેકા) ઉપાય તો યહ હૈ. શાંતિકી બાત હૈ. અભી યહ બહેનકા (બહેનશ્રી ચંપાબહેનકા) પુસ્તક નિકલા હૈ. મુજે તો ઐસા વિકલ્પ આયા કિ, યહ ચીજ (કા) તો હિન્દુસ્તાનમેં, ગુજરાતમેં સબ જગહ પ્રચાર કરના ચાહિયે. ઐસી ચીજ બાહર આયી હૈ કિ, અભી જરૂરતકી ઐસી

ચીજ બાહર આયી હૈ.

(અબ યહાં ભાવ દીપિકામેં) "**પઠનતે શુક, બક ધ્યાનકે કિયે કહું, સિઝે નાહિં સુને યાતૈં ભવદુઃખ ભરે હૈં**" ઉસસે કોઈ મુક્તિ નહીં, બાપૂ ! આહાહા ! '**અચલ, અબાધિત, અનુપમ, અખંડ મહા, આતમીક જ્ઞાનકે લખૈયા સુખ કરે હૈં**' અચલ–ચલે નહીં, અબાધિત–બાધા રહિત, અનુપમ અખંડ મહા પ્રભુ આત્મિક જ્ઞાનકે લખૈયા. આત્મિક જ્ઞાનકો જાનનેવાલે સુખકર હૈ. ઉસે સુખ હોતા હૈ, આનંદ હોતા હૈ. બાકી સબ ક્લેશ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

યહાં અનેક શક્તિ. "**એક દ્રવ્યસે વ્યાપ્ય જો અનેક પર્યાય...**" ભાષા દેખો ! અનેક પર્યાય સિદ્ધ કિ. "**...ઉસમયપનારૂપ...**" (અર્થાત્) અનેકપનારૂપ–અનેક પર્યાયપનારૂપ અનેકત્વ શક્તિ હૈ. જૈસે એક શક્તિ હૈ ઉસકે સાથ અનેક શક્તિ ભી હૈં. એક સાથ હૈ.

પ્રવચનસારમેં ૪૭ નયમેં આતા હૈ ન, ભાઈ ! ક્રિયાનયસે મોક્ષ ઔર જ્ઞાન નયસે મોક્ષ. ઐસા પાઠ આતા હૈ. વહાં ક્રિયાનયસે મોક્ષ કહતે હૈં. (લેકિન) કિસ અપેક્ષાસે (કહતે હૈં) ? વહાં નય તો એક-એક લિયે હૈં. પહલા શબ્દ ઐસા લિયા કિ, શ્રુતજ્ઞાન પ્રમાણમેં એક સાથ ધર્મ દિખતે હૈં. ક્રિયાનયકા ધર્મ ઔર જ્ઞાનનયકા ધર્મ ભિન્ન-ભિન્ન હૈ. (ઇસલિયે) ભિન્ન કહા હૈ, ઐસા હૈ નહીં. વહ તો રાગકે અભાવરૂપ અપેક્ષિત (ધર્મ) ગિનકર ક્રિયાનયકો લિયા. ઉસી સમયમેં જ્ઞાન (નય) સાથમેં હૈ ઔર ઐસે અનંત-અનંત ગુણ શ્રુતપ્રમાણસે જાનનેમેં આતે હૈં. ઐસા વહાં પાઠ હૈ. શ્રુતપ્રમાણ તો એક સાથ સભી ધર્મકો દેખતા હૈ. પહલે ક્રિયાનય (હૈ) ઔર બાદમેં જ્ઞાનનય (હૈ), ઐસા કુછ નહીં હૈ. સમજમેં આયા ? થોડી સૂક્ષ્મ બાત હૈ, આહાહા !

(લોગ કહતે હૈં) વહાં ક્રિયાનય કહા હૈ ન ? પરંતુ કિસ અપેક્ષાસે (કહા હૈ) ? મુક્તિ તો જ્ઞાનનયસે હૈ. પરંતુ રાગકા અભાવરૂપ ગિનકર વહાં એક ધર્મ ઐસા ગિનનેમેં આયા હૈ. પરંતુ ઉસી સમયમેં (હૈ). દૂસરે સમયમેં (હૈ), ઐસા નહીં. જિસ સમયમેં જ્ઞાનસે મોક્ષ હૈ, ઉસી સમયમેં નિશ્ચયસે મોક્ષ હૈ, ઉસી સમયમેં વ્યવહારસે – ક્રિયાનયસે (મોક્ષ હૈ). ઐસે કથન શૈલીસે એક પ્રકારકા ધર્મ બતાયા કિ, જો શ્રુતપ્રમાણ એક સાથ સબકા જ્ઞાન કરતા હૈ, વહાં પહલા શબ્દ શ્રુતપ્રમાણ આયા હૈ, ભાઈ ! બાદમેં નય લિયે હૈં. પહલે શ્રુતપ્રમાણ આયા, આહાહા ! અરે...! અર્થ કરનેમેં વાંધે.

શ્રોતા : જ્ઞાનનય ઔર ક્રિયાનય દો તો આયે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : આયા ન ? પરંતુ કબ ? એક હી સમયમેં (દોનોં હૈ). સમજમેં આયા ?

શ્રોતા : જ્ઞાનક્રિયાભ્યામ મોક્ષ, (ઐસા આતા હૈ).

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : વહ દૂસરી ક્રિયા (કી બાત હૈ). વહ તો વીતરાગી ક્રિયા (હૈ). વહ વીતરાગી ક્રિયાકી બાત હૈ. યહાં (નયમેં તો) રાગકી ક્રિયાસે ક્રિયાનયસે મુક્તિ, ઐસા એક ધર્મ ગિનનેમેં આયા (હૈ). સમજમેં આયા ?

'યહ આત્મા કૌન હૈ (કૈસા હૈ) ઔર કૈસે પ્રાપ્ત કિયા જાતા હૈ' ઐસા પ્રશ્ન કિયા જાય

તો ઇસકા ઉત્તર (પહલે હી) કહા જા ચુકા હૈ ઔર (યહાં) પુનઃ કહતે હૈં. પ્રથમ તો, આત્મા વાસ્તવમેં ચૈતન્યસામાન્યસે વ્યાપ્ત અનંત ધર્મોંકા અધિષ્ઠાતા (સ્વામી) એક દ્રવ્ય હૈ' એકસાથ સબ ધર્મ હૈ. કિસીકો ક્રિયાનયસે (મુક્તિ હોતી હૈ ઔર કિસીકો જ્ઞાનનયસે મુક્તિ હોતી હૈ), ઐસા નહીં. વહ તો એક અપેક્ષિત ધર્મ સાથમેં ગિનનેમેં આયા.

'આત્મા વાસ્તવમેં ચૈતન્યસામાન્યસે વ્યાપ્ત અનંત ધર્મોંકા અધિષ્ઠાતા (હૈ)' (અધિષ્ઠાતા યાની) આધાર. (અનંત ધર્મોંકા) અધિષ્ઠાતા. "**...એક દ્રવ્ય હૈ, ક્યોંકિ અનંત ધર્મોંમેં વ્યાપ્ત હોનેવાલે જો અનંત નય હૈં ઉનમેં વ્યાપ્ત હોનેવાલા જો એક શ્રુતજ્ઞાનસ્વરૂપ પ્રમાણ હૈ.**" અબ યહાં કહા હૈ. પ્રમાણજ્ઞાન તો એક સમયમેં સબ ધર્મકો જાનતા હૈ. એક સમયમેં હૈ, ઉસે જાનતા હૈ. કિસીકો ક્રિયાનય ઔર કિસીકો જ્ઞાનનય, ઐસા હૈ નહીં, સમજમેં આયા ? આહાહા ! ઇસલિયે પહલા શબ્દ યહ લિયા હૈ કિ, '**...એક શ્રુતજ્ઞાનસ્વરૂપ પ્રમાણ હૈ, ઉસ પ્રમાણપૂર્વક સ્વાનુભવસે (વહ આત્મદ્રવ્ય) પ્રમેય હોતા હૈ (જ્ઞાત હોતા હૈ).**' આહાહા !

એક સમયમેં અનંત ધર્મ ગિનનેમેં આયા હૈ. કિસીકો ક્રિયાનયસે ઔર કિસીકો જ્ઞાનનયસે, કિસીકો વ્યવહારનયસે ઔર કિસીકો નિશ્ચયનયસે, ઐસા ઉસમેં આયા હૈ. પરંતુ ઉસકા અર્થ એક સમયમેં સબ ધર્મ હૈ. લોગ બહુત ગડબડ કરતે હૈં, (કહતે હૈં) દેખો ! ક્રિયાનયસે મુક્તિ (કહી) હૈ. પરંતુ (ઉસકી) ક્યા (અપેક્ષા હૈ), બાપૂ ? ઉસ સમય પર્યાયમેં ક્રિયાનયકા એક અપેક્ષિત ધર્મ ગિનનેમેં આયા ઔર શ્રુતપ્રમાણ હૈ વહ અનંત ધર્મોંકો એક સાથ જાનતા હૈ. એક સમયમેં અનંત ધર્મ સાથમેં હૈ, ઐસા શ્રુતપ્રમાણ જાનતા હૈ. નયસે કહા વહ તો ભેદ હુઆ પરંતુ યહ શ્રુતપ્રમાણ તો અનંત ધર્મકો એક સાથમેં જાનતા હૈ. ઉસમેં પહલા ધર્મ ક્રિયાનય ઔર બાદમેં જ્ઞાનનય ધર્મ, ઐસા હૈ હી નહીં. બાત સમજમેં આયી ? (પ્રમાણમેં) જાનતે હૈં. અનંત ધર્મકી ઐસી યોગ્યતા એક સમયમેં જાનતે હૈં, બસ !

વહ બાત કહી થી ન ? કિ, કાલનય ઔક અકાલનયસે મુક્તિ. ઉસમેં (પ્રવચનસારમેં નય અધિકારમેં ઐસા લિયા હૈ), ઉસકા (અર્થ) ક્યા ? તો કિસીકો કાલનયસે (મુક્તિ) હોતી હૈ ઔર કિસીકો અકાલનયસે (મુક્તિ) હોતી હૈ, ઐસા હૈ ? કાલનય ઔર અકાલનય, (ઐસે) દો ધર્મ એક સમયમેં ગિનનેમેં આયે (હૈ). શ્રુતજ્ઞાન પ્રમાણ એક સમયમેં અનંત ધર્મોંકો એક સાથ જાનતા હૈ. કિસીકો કાલનયસે (મુક્તિ) ઔર કિસીકો અકાલનયસે (મુક્તિ), ઐસા હૈ હી નહીં. આહાહા ! બહુત બડી ગડબડ હૈ. વજન યહાં હૈ. '**...એક શ્રુતજ્ઞાનસ્વરૂપ પ્રમાણ હૈ, ઉસ પ્રમાણપૂર્વક સ્વાનુભવસે (વહ આત્મદ્રવ્ય) પ્રમેય હોતા હૈ (જ્ઞાત હોતા હૈ).**' ક્રિયાનયકા, જ્ઞાનનયકા, નિશ્ચયનયકા, વ્યવહારનયકા ધર્મ ભી આયા હૈ. વ્યવહારનયકા એક ધર્મ હૈ, નિશ્ચયનયકા એક ધર્મ હૈ, પરંતુ સબ એક સમયમેં સાથમેં અપેક્ષિત ધર્મ ગિનનેમેં આયા. શ્રુતપ્રમાણ એક સમયમેં એક સાથ સબકો જાનતા હૈ. કિસીકો વ્યવહારનયસે મુક્તિ હોતી હૈ ઔર કિસીકો નિશ્ચયનયસે મુક્તિ (હોતી હૈ), ઐસા શબ્દ હૈ હી નહીં. ન્યાય સમજમેં આયા ? (લોગ) ઇન

નયોંમેં સે બહુત ગડબડ કરતે હૈં. આહાહા !

શ્રુતજ્ઞાન પ્રમાણ લિયા હૈ. ઉસમેં વજન હૈ. શ્રુતજ્ઞાનપ્રમાણ એક સમયમેં અનંત ધર્મોંકો એક સાથ જાનતા હૈ. ઉસકા અર્થ એક સાથ અનંત ધર્મ હૈ. કિસીકો ક્રિયાનય ઔર કિસીકો જ્ઞાનનય (સે મુક્તિ) ઐસે ભિન્ન ધર્મ નહીં હૈ. આહાહા ! એક સાથ ગિનનેમેં આયા હૈ. આહાહા !

યહાં કહતે હૈં કિ, "**એક દ્રવ્યસે વ્યાપ્ય જો અનેક પર્યાયેં ઉસમયપનેરૂપ...**" અનેક પર્યાયેં ઉસમયપનેરૂપ લિયા. ઔર (એકત્વ શક્તિમેં) એક દ્રવ્યમયતારૂપ લિયા થા. એકમેં દ્રવ્યમયપના કહા થા. અનેકમેં ઉસમયપને (કહા). અનેક પર્યાય ઉસમયપને (કહા). હૈ ન ? અનંત ભેદ હૈં, ઉસમયપને અનેકત્વ શક્તિ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? બાત થોડી સૂક્ષ્મ હૈ.

અનંત પર્યાયોંમેં વ્યાપક એક દ્રવ્યમયપનેકી એક શક્તિ ગિનનેમેં આયી ઔર એક હી દ્રવ્ય અનંત પર્યાયોંમેં વ્યાપતા હૈ. ઇસ અપેક્ષાસે અનેક શક્તિ ગિનનેમેં આયી. આહાહા ! શાસ્ત્રકે અર્થ કરનેમેં ભી બડી ગડબડ હો ગઈ હૈ. શાસ્ત્રમેં કિસ અપેક્ષાસે કહના હૈ વહ અપેક્ષા નહીં સમજે ઔર અપની ધારણાસે અર્થ કર દે તો ઉલટા (અર્થ) હો જાયે. દો શક્તિ હુઈ.

અબ તીસરી શક્તિમેં બહુત ગંભીર અલૌકિક બાત હૈ. "**વિદ્યમાન–અવસ્થાયુક્તતારૂપ ભાવ શક્તિ.**" ક્યા કહતે હૈં ? કિ, આત્મામેં એક ભાવ શક્તિ ઐસી હૈ કિ, કોઈ ભી વર્તમાન નિર્મલ પર્યાય હોતી હી હૈ, કરની પડતી નહીં. યહાં નિર્મલ (પર્યાયકી) બાત હૈ. ભાવ શક્તિકા સ્વરૂપ વિદ્યમાન અવસ્થા યુક્ત (હૈ). વર્તમાન નિર્મલ પર્યાયયુકત વિદ્યમાન હૈ, ઐસી ભાવ શક્તિ હૈ. ભાવ શક્તિકે કારણ એક વર્તમાન પર્યાય હોતી હી હૈ. ભાવ શક્તિકે કારણ પર્યાયમેં નિર્મલ અવસ્થાકી વિદ્યમાનતા હોતી હૈ, સમજમેં આયા ? વહ ભી એક સમયમેં, જિસ સમયમેં ભાવ શક્તિકા પરિણમન હોતા હૈ, તો ઉસ સમયમેં નિર્મલ પર્યાય હોતી હૈ. યહ ભાવ શક્તિકા કાર્ય હૈ, આહાહા ! ભાવ નામ ઉસ સમયમેં વિદ્યમાન એક અવસ્થા હોતી હી હૈ. ભાવ શક્તિકે કારણ વર્તમાનમેં નિર્મલ પર્યાય વિદ્યમાન હોતી હી હૈ, આહાહા ! મૈં નિર્મલ પર્યાય કરૂં તો હોવે, ઐસી બાત હૈ નહીં, ઐસા કહતે હૈં. આહાહા ! સૂક્ષ્મ ભાવ (હૈ).

ભાવ શક્તિકા અર્થ ઐસા હૈ કિ, આત્મામેં (એક) ઐસા ગુણ હૈ કિ, વર્તમાનમેં વિદ્યમાન નિર્મલ અવસ્થા હોતી હી હૈ. થોડા ગંભીર હૈ. આત્મામેં અનંત શક્તિયાં હૈં, ઉસમેં એક ભાવ શક્તિ ઐસી હૈ કિ, જિસકે કારણ વર્તમાનમેં હયાતીવાલી વિદ્યમાન નિર્મલ અવસ્થા હોતી હી હૈ. ભાવશક્તિકે કારણ વિદ્યમાન નિર્મલ અવસ્થા હોતી હૈ. આહાહા ! યહાં નિર્મલ (પર્યાયકી) બાત હૈ. મલિન (પર્યાયકી) બાત નહીં હૈ.

ભાવ શક્તિકે કારણ–ભાવ (અર્થાત્) ભવન, નિર્મલ પરિણમનકા ભવન. ભાવશક્તિકે કારણ વિદ્યમાન પરિણમન હોતા હી હૈ.

શ્રોતા : ઉસકા જ્ઞાન તો કરના પડતા હૈ ન ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : જ્ઞાન કરના દૂસરી બાત હૈ. પરંતુ યહાં વિદ્યમાન પર્યાય, ભાવ શક્તિકે કારણ હોતી હી હૈ. મૈં કરૂં તો ઇસ ભાવ શક્તિમેં નિર્મલતા હો, ઐસી બાત યહાં નહીં. ઐસા કહતે હૈં. આહાહા !

ફિરસે કહતે હૈં. ઐસે કે ઐસે જાને નહીં દેંગે. યહ તો બડી શક્તિ હૈ. ભગવાન આત્મામેં જૈસે જ્ઞાન શક્તિ હૈ, આનંદ શક્તિ હૈ, શ્રદ્ધા શક્તિ હૈ, અસ્તિત્વ શક્તિ હૈ, ઐસે એક ભાવ શક્તિ હૈ. ભાવ શક્તિકી સ્થિતિ ક્યા ? કિ શક્તિ તો ત્રિકાલ હૈ પરંતુ ઉસ શક્તિકા કાર્ય ક્યા ? કિ વર્તમાનમેં અનંત ગુણકી નિર્મલ પર્યાય વિદ્યમાન હો હી હો. વર્તમાનમેં નિર્મલ પર્યાયકી વિદ્યમાનતા હોતી હી હૈ. યહાં તો સમ્યગ્દર્શનકી બાત હૈ ન ? અજ્ઞાનીકી બાત નહીં હૈ. યહ બાત તો ભાવ શક્તિ ઔર શક્તિવાનકા જિસે અનુભવ હૈ, ઉસે નિર્મલ પર્યાય વિદ્યમાન હોતી હી હૈ. યહાં મિથ્યાદૃષ્ટિકી બાત નહીં હૈ. સમજમેં આયા ?

યહાં તો ભાવ શક્તિ ઔર શક્તિકો ધરનેવાલા ભગવાન ઉસકી જિસે પ્રતીતિ (હુઈ હૈ) ઔર જ્ઞાનકી પર્યાયમેં યહ ગુણ ઔર દ્રવ્ય જ્ઞેયરૂપમેં આયા હૈ (ઉસકી બાત હૈ). જ્ઞાન (સ્વરૂપ) નિર્મલરૂપસે આનંદકી પર્યાયકે સાથ (જ્ઞાનમેં) આયા હૈ. ઉસકી ભાવ શક્તિમેં નિર્મલ પર્યાય વિદ્યમાન હોતી હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા !

દૂસરે તરીકેસે કહેં તો, જો ભાવશક્તિ હૈ (ઉસકી) પૂર્વકી નિર્મલ પર્યાય થી, ઉસકે કારણ બાદમેં નિર્મલ પર્યાય હુઈ, ઐસા નહીં હૈ. ઐસા કહતે હૈં. ધીરેસે સમજનેકી બાત હૈ. યહ બાત બહુત બાર વ્યાખ્યાનમેં લી થી. ભાવ શક્તિકા સ્વરૂપ – વર્તમાનમેં ઇસ શક્તિકે કારણ વર્તમાન નિર્મલ પર્યાયકી હયાતી – વિદ્યમાન હોતી હી હૈ. આહાહા ! જૈસે ભાવ શક્તિકે કારણ કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય વિદ્યમાન હોતી હૈ. (યહાં) કહતે હૈં કિ, પૂર્વકા મોક્ષમાર્ગ થા તો યહ (કેવલજ્ઞાનકી) પર્યાય હુઈ, ઐસા નહીં હૈ. ઇસ ભાવ શક્તિકે કારણ વર્તમાન કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય વિદ્યમાન હૈ, આહાહા !

જિસ સમય જો પર્યાય હોતી હૈ વહ કાલલબ્ધિ (હૈ). જિસ સમય જો પર્યાય હોતી હૈ વહ કાલલબ્ધિ. (યહ) એક બાત (હુઈ). સ્વામી કાર્તિકને કહા કિ, પ્રત્યેક દ્રવ્યકી કાલલબ્ધિ હોતી હૈ. અર્થાત્ ઉસ સમયમેં વહ પર્યાય ઉસકી કાલલબ્ધિ હૈ. પ્રવચનસાર ૧૦૨ ગાથામેં કહા કિ, જન્મક્ષણ હૈ (અર્થાત્) ઉસ પર્યાયકી ઉત્પત્તિકા કાલ હોતા હૈ. યહાં નિર્મલ (પર્યાયકી) બાત હૈ. પરંતુ કાલ હૈ, ઉસ સમયમેં હોતી હૈ, કાલલબ્ધિ હૈ પરંતુ ઉસકા કારણ કૌન ? યહ ભાવ શક્તિ હૈ તો નિર્મલ પર્યાય ઇસમેં હોતી હી હૈ. સમજમેં આયા ? (વહાં) વિકલ્પ નહીં હૈ. વિકલ્પ કરે તો હોતા હૈ, ઐસા નહીં હૈ. વિશેષ કહેંગે....

❀

પ્રવચન નં. ૨૮

શક્તિ-૩૩ તા. ૦૭-૦૯-૧૯૭૭

भूतावस्थत्वरूपा भावशक्ति: ।।३३।।

સમયસાર, પરિશિષ્ટ અધિકાર (ચલતા હૈ). શક્તિકા વર્ણન (ચલ રહા) હૈ. આત્મા જો વસ્તુ હૈ, ઉસમેં અનંત શક્તિયાં હૈં. પ્રત્યેક શક્તિકા લક્ષણ ભિન્ન-ભિન્ન હૈ. કોઈ શક્તિકા લક્ષણ દૂસરી શક્તિમેં આતા હૈ, ઐસા નહીં. ઐસા આત્મા જિસકો નિર્વિકલ્પ અનુભવમેં આયા હો, ઉસકી બાત હૈ, આહાહા !

વ્યવહાર રત્નત્રયકે રાગસે ભી ચીજ ભિન્ન હૈ. રાગકી ક્રિયાસે આત્માકા આત્મજ્ઞાન હોતા હૈ, ઐસા નહીં. રાગ બંધકા કારણ હૈ. ઉસસે ઉસમેં અબંધકા કારણ મોક્ષમાર્ગ હોતા નહીં. મોક્ષમાર્ગ તો અબંધ સ્વરૂપી ભગવાન આત્મા, સુખામૃત, અમૃતકા સાગર પ્રભુ ! ઉસકે પાસ (જાને સે મોક્ષમાર્ગ પ્રગટ હોતા હૈ). યહાં તો પહલે અધિકારમેં આયા કિ, જ્ઞાનકી એક સમયકી પર્યાય જબ ઉત્પન્ન હોતી હૈ, તો ઉસકે સાથ અનંત ગુણકી પર્યાય સાથમેં ઉછલતી હૈ. ઉછલતી હૈ અર્થાત્ ઉત્પન્ન હોતી હૈ. યહાં સમ્યક્દૃષ્ટિકી બાત હૈ. ઉસને ભગવાન આત્મા ! અતીન્દ્રિય આનંદ, સુખ સ્વરૂપ, સુખકા સાગર ઉસકી ઓરકા પતા લિયા (ઔર) અંતર અનુભવ હુઆ. વિકલ્પસે ઔર નિમિત્તસે અનુભવ નહીં હોતા. અનુભવ તો શુદ્ધતાકા પરિણામ અપને દ્રવ્ય સ્વભાવ સન્મુખ, ત્રિકાલી દ્રવ્ય સન્મુખ કરનેસે (હોતા હૈ).

કલ રાત્રિકો કહા થા ન ? (આત્માકે) અસંખ્ય પ્રદેશ હૈ. પ્રત્યેક પ્રદેશમેં પર્યાય ભિન્ન-ઉપર હૈ. સમજમેં આયા ? યહ આત્મા જો હૈ વહ તો ઇસ શરીર પ્રમાણ હૈ. પરંતુ (અંદર) અપની ચીજ ભિન્ન હૈ. ઇસમેં બાહર જો ઉપર-ઉપર અસંખ્ય પ્રદેશ હૈ, ઉસમેં યહ પર્યાય હૈ, ઐસા નહીં. સમજમેં આયા ? યહાં શરીરમેં – પેટમેં અંદરમેં અસંખ્ય પ્રદેશ હૈ તો પ્રદેશ-પ્રદેશમેં પર્યાય ભિન્ન ઉપર હૈ. રાત્રિકો આયા થા. એક પોઈન્ટમેં પર્યાયકા ક્ષેત્ર ભિન્ન હૈ (ઔર) ધ્રુવકા ક્ષેત્ર ભિન્ન હૈ. આહાહા ! યહ તો અલૌકિક બાતેં હૈં, ભગવાન !

અસંખ્ય પ્રદેશમેં અનંત ગુણસે બિરાજમાન બાદશાહ આત્મા હૈ, આહાહા ! ઔર પ્રત્યેક અસંખ્ય પ્રદેશ ઇસકા દેશ હૈ ઔર અનંત ગુણ ઉસકા ગામ હૈ. ગામકો ક્યા કહતે હૈં ?

ગાંવ હૈ ઔર એક-એક ગાંવમેં અનંતી પ્રજા હૈ, આહાહા ! યહ તો હિન્દી ભાષા હૈ. થોડી-થોડી કિસીકો નહીં સમજમેં આયે તો રાત્રિકો પૂછ સકતે હૈં.

યહાં તો પ્રભુ ! અંતર્મુખ દૃષ્ટિ કરનેકા અર્થ યહ હૈ કિ, સારે અસંખ્ય પ્રદેશમેં પર્યાય ઉપર હૈ. શરીર ઔર આત્મા ભિન્ન (હૈ). યહ બાહ્ય પર્યાય હૈ યે ઉપર હૈ, ઐસા નહીં. બાહ્ય પ્રદેશમેં ભી પર્યાય ઉપર હૈ ઔર અંતરકે પ્રદેશમેં ભી પર્યાય ઉપર હૈ, સમજમેં આયા ?

અસંખ્ય પ્રદેશમેં અનંત ગુણ (હૈં). પ્રત્યેક (ગુણકી) પર્યાય ભિન્ન-ભિન્ન હૈં. ઇસ પર્યાયકા લક્ષ છોડકર, (માત્ર) ઉપરકી (પર્યાયકા) લક્ષ છોડના, ઐસા નહીં. અંદરકે પ્રદેશમેં પર્યાય હૈ, ઉન સબકા લક્ષ છોડકર, અંદર ધ્રુવ ભગવાન હૈ, ધ્રુવકી ધારા (હૈ, ઉસકા લક્ષ કરના). આહાહા ! સમુદ્રમેં ધ્રુવકે તારેસે જહાજ ચલતા હૈ ન ? ઉસકે લક્ષસે (જહાજ ચલતા હૈ). ધ્રુવ તારા હોતા હૈ ન ? સમુદ્રમેં જહાજ ચલતા હૈ ન ? (ઉસમેં) ધ્રુવકા તારા હોતા હૈ. ઉસકે સ્થાનમેં વહીં રહતા હૈ. વહ ફિરતા નહીં. બડી આગબોટ સમજતે હૈં ન ? સ્ટીમર. સ્ટીમર કહો કિ આગબોટ કહો (એક હી બાત હૈ). આહાહા ! વહ સબ ધ્રુવકે તારેકે લક્ષસે ચલતા હૈ. વૈસે ભગવાન આત્મા ધ્રુવરૂપ જો અંદર વસ્તુ હૈ, એક સમયકી પર્યાય અસંખ્ય પ્રદેશમેં ઉપર હૈ, ઉસસે અંદર ધ્રુવપના ભિન્ન હૈ. ઉસ ધ્રુવકી ઓર પર્યાયકો વર્તમાનમેં ગહરાઈમેં લે જાના. આહાહા ! તબ ઉસ પર્યાયને ધ્રુવમેં એકતા કરી. પર સે એકતા થી, (અબ) સ્વસે એકતા હુઈ. રાગકે સાથ એકતા થી, ઉસ પર્યાયકી ધ્રુવકે સાથ એકતા હુઈ. એકતાકા અર્થ ? ધ્રુવ ઔર પર્યાય એક હો જાતી હૈ, ઐસા એકાતાકા અર્થ નહીં. પર્યાય ઉસ ઓર ઝુકતી હૈ તો એકતા કહનેમેં આતા હૈ. ઐસા માર્ગ (હૈ) ! બહુત સૂક્ષ્મ, બાપૂ ! ઐસા સત્ય હૈ, વહ અંદરમેં બૈઠે નહીં, અનુભવ ન હો ઔર વ્રત ઔર તપ કરનેસે કલ્યાણ હો (જાયેગા, ઐસા ભાવ) મિથ્યાત્વભાવ, પાખંડભાવ હૈ. સમજમેં આયા ?

ધ્રુવ ચિદાનંદ, આનંદરસ, જ્ઞાનરસ, શાંતરસ, વીતરાગરસ, જીવતર શક્તિકા રસ, ચિતિ, દશિ, જ્ઞાનકા રસ, ઐસે (સબ રસ) અંદર ધ્રુવમેં ભરા પડા હૈ. આહાહા ! ઉસ ઓર પર્યાયકો અંતરમેં ઝુકાના તબ નિર્વિકલ્પ દૃષ્ટિમેં અતીન્દ્રિય આનંદકા સ્વાદ આના, યે પર્યાય હુઈ વહ ભાવ શક્તિકે કારણસે હુઈ, ઐસા કહનેમેં આતા હૈ.

અભી બહુત બાત બાકી હૈ. ક્યા હૈ ? શબ્દ તો બહુત થોડે હૈં. ‘‘**વિદ્યમાન અવસ્થાયુક્તતારૂપ...**’’ આત્મા (કી ઓર) અંતર્મુખ દૃષ્ટિ કરનેસે, અનંત શક્તિમેં એક ભાવ શક્તિ પડી હૈ કિ, જો ભાવકી શક્તિ વર્તમાન વિદ્યમાન અવસ્થાકો પ્રગટ કરતી હૈ. ભાવશક્તિકે કારણ વર્તમાનમેં પર્યાયકી હયાતી હો, વિદ્યમાન હો, વહ ભાવ શક્તિકે કારણસે હૈ. ક્યા કહા ?

શ્રોતા : (તો ફિર) પર્યાય પર્યાયકા કારણ નહીં હુઈ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : વહ તો અપેક્ષિત કહા. યહાં ઉસસે થોડા આગે લે જાના હૈ ન ? બાદમેં ઉત્પાદ્, ઉત્પાદ્ કે કારણસે (હોતા હૈ), યહ બાદમેં લેના હૈ.

યહાં તો ભાવ શક્તિ ઐસે લિયા ન ? "**વિદ્યમાન અવસ્થાયુક્તતારૂપ...**" ભગવાન આત્મામેં જિતની અનંત શક્તિયાં હૈં, (ઉન) પ્રત્યેક શક્તિમેં ભાવ (શક્તિકા) રૂપ હૈ. ભાવ શક્તિ ભિન્ન હૈ. જીવતર, ચિતિ, દશિ, જ્ઞાન, સુખ, વીર્ય, પ્રભુત્વ, વિભુત્વ, સર્વદર્શિત્વ, સર્વજ્ઞ, સ્વચ્છત્વ, પ્રકાશ, અસંકુચિતવિકાસત્વ, અકાર્યકારણત્વ, પરિણ્યપરિણામકત્વ, ત્યાગઉપાદાનશૂન્યત્વ, અગુરુલઘુ આદિ સબ શક્તિમેં (ભાવ શક્તિકા રૂપ હૈ). ૪૭ શક્તિ કંઠસ્થ હૈ. હમેશા પહલે ઇસકા હી સ્વાધ્યાય હોતા હૈ. સબેરે ઉઠકર યહ સ્વાધ્યાય કરતે હૈં. સમજમેં આયા ? કહા ન ? જીવતર, ચિતિ, દશિ, જ્ઞાન, સુખ, વીર્ય, પ્રભુત્વ, વિભુત્વ, સર્વદર્શિત્વ, સર્વજ્ઞ, સ્વચ્છત્વ, પ્રકાશ, અસંકુચિતવિકાસત્વ, અકાર્યકારણત્વ, પરિણ્યપરિણામકત્વ, ત્યાગઉપાદાનશૂન્યત્વ, અગુરુલઘુત્વ, ઉત્પાદ્વ્યયધ્રુવત્વ, પરિણામ, અમૂર્તત્વ, અકર્તૃત્વ, અભોક્તૃત્વ, નિષ્ક્રિય, નિયતપ્રદેશત્વ, સ્વધર્મવ્યાપકત્વ, સાધારણ-અસાધારણ-સાધારણઅસાધારણ ધર્મત્વ શક્તિ, વિરૂદ્ધધર્મત્વ, તત્ત્વ, અતત્ત્વ, એકત્વ, અનેકત્વ, ભાવ, અભાવ, અભી ભાવ (શક્તિમેં) આયે હૈં. ભાવ, અભાવ, ભાવાભાવ, અભાવભાવ, ભાવભાવ, અભાવાભાવ, ભાવ, ક્રિયા, કર્મ, કર્તૃત્વ, કરણ, સંપ્રદાન, અપાદાન, અધિકરણ, સ્વસ્વામીસંબંધ શક્તિ, (યે) ૪૭ હો ગઈ. ઇન ૪૭ શક્તિસે ભી અનંત શક્તિ અંદર હૈ. કથનમેં કિતના કહે ? આહાહા !

ભગવાન અનંત ચૈતન્ય રત્નાકરસે ભરા પડા હૈ. અંદરમેં અમૃતકા સાગર ઉછલતા હૈ. પરંતુ કિસકો ? ઉછલતી હૈ કહા ન ? પહલે આયા થા. જ્ઞાન પર્યાય ઉછલતી હૈ. ઉસમેં (સાથમેં) અનંત શક્તિ ઉછલતી હૈં. પરંતુ કિસકો ? કિ જિસકી દૃષ્ટિ દ્રવ્ય પર ગઈ હૈ ઔર પર્યાયમેં આનંદકા વેદન આયા હૈ, ઉસકો ભાવ શક્તિકી પર્યાય વિદ્યમાન આનંદકી (પર્યાય) પ્રગટ હોતી હૈ. ભાવ શક્તિકી પર્યાયકા ભી ભવન. ભાવ શક્તિકા ભવન. યહાં વિદ્યમાન કહા ન ? ભાવ શક્તિ હૈ ઉસકા ભવન. વિદ્યમાન અવસ્થા યુક્તપન. કોઈ ભી સમયમેં ભાવ શક્તિકે કારણ વિદ્યમાન અવસ્થા હોતી હી હૈ, કરની પડતી નહીં. 'મૈં (યહ પર્યાય) કરૂં' ઐસા નહીં હૈ.

અનંત શક્તિકા પીંડ, પ્રભુ ! અંદરમેં વર્તમાન જ્ઞાન પર્યાયમેં સારે દ્રવ્યકો જ્ઞેય બનાકર ઉસકી પ્રતીતિ હુઈ, નિર્વિકલ્પ વેદન હુઆ તો ઉસ સમયમેં જ્ઞાનકી પર્યાય (વિદ્યમાન હૈ). જ્ઞાનગુણમેં ભી ભાવ (શક્તિકા) રૂપ હૈ તો જ્ઞાન ગુણમેં ભી વર્તમાન અવસ્થાયુક્તપના હોતા હૈ. સૂક્ષ્મ બાત હૈ, સમજમેં આયા ? પહલી જીવતર શક્તિ લી હૈ. જીવતર શક્તિમેં જ્ઞાન, દર્શન, આનંદ સબકા પ્રાણ હૈ. યહ જીવતર શક્તિકા જો ભાવ હૈ ઉસકી વર્તમાન અવસ્થા વિદ્યમાન હોતી હી હૈ. ભાવશક્તિકે કારણ અપની પર્યાય હોતી હૈ પરંતુ જીવતર શક્તિકે કારણ ઉસમેં ભાવરૂપ શક્તિ હૈ તો ઉસ કારણસે ઉસકી વિદ્યમાન અવસ્થા દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર ઔર સત્તાકી પર્યાય વિદ્યમાન અવસ્થાયુક્ત હોતી હૈ, આહાહા !

દૂસરી રીતસે કહે તો, યહ વર્તમાન ભાવ શક્તિ અવસ્થાયુક્ત હૈ તો ઉસ સમયમેં જો અવસ્થા હોનેવાલી (હૈ), યહ ભાવ શક્તિકા ભવન (હોતા હૈ). (ભવન)–પરિણમન ઐસા લેના

હૈ ન ? પરિણમન તો સ્વતંત્ર હૈ. પરંતુ યહાં ભાવ શક્તિકે કારણ પરિણમન હૈ, ઐસા લેના હૈ, સમજમેં આયા ? ઐસે અનંત ગુણ જો હૈં (ઉસમેં ભાવ શક્તિકા રૂપ હૈ). જીવતર શક્તિમેં ભાવશક્તિકા રૂપ હૈ, ભાવ શક્તિ (ઉસમેં) નહીં. એક ગુણમેં દૂસરે ગુણકા અભાવ (હૈ). 'નિરાશ્રય ગુણા' આતા હૈ ન ? ગુણકે આશ્રય ગુણ નહીં, દ્રવ્યકે આશ્રયસે ગુણ હૈ. આહાહા ! ભગવાન આત્મા ! ઉસકે આશ્રયસે અનંત ગુણ હૈ. પરંતુ એક ગુણકે આશ્રયસે દૂસરા ગુણ હૈ, ઐસા નહીં.

જીવતર શક્તિ જો હૈ ઉસકે આશ્રયસે ભાવ શક્તિ હૈ કિ, ભાવ શક્તિકે આશ્રયસે જીવતર શક્તિ હૈ, ઐસા નહીં હૈ. ફિર ભી જીવત્વ શક્તિમેં ભાવ શક્તિકા રૂપ હૈ તો જીવતર શક્તિકી વર્તમાન અવસ્થાયુક્તપના હોના, યહ ઉસકા સ્વભાવ હૈ, આહાહા !

જિસને સમ્યગ્દર્શનમેં આત્મા પ્રાપ્ત કિયા, પૂર્ણાનંદકા નાથ ! ચૈતન્ય રત્નાકર ! અમૃતકા સાગર ! અનંત શક્તિકા સાગર ! ભગવાન (આત્મા) ! અપની પર્યાયમેં જબ ઉત્પન્ન હોતા હૈ (તો ઉસકી) વિદ્યમાન અવસ્થા હોતી હી હૈ. ઉસકો (પર્યાય) કરની પડતી નહીં, ઐસા કહતે હૈં. અરે..! ઐસી સૂક્ષ્મ બાતેં હૈં. શક્તિકા અધિકાર બહુત સૂક્ષ્મ હૈ. ક્યોંકિ યહ તો દ્રવ્યદૃષ્ટિકા અધિકાર હૈ ન ? આહાહા !

અરે...! (આત્મહિત) કભી કિયા નહીં. બાહરકી ક્રિયામેં માથાપચ્ચી કરકે મર ગયા. સંસારકી ક્રિયાસે ફુરસદ નહીં (ઔર કભી) ફુરસદ લે તો વ્રત, તપસ્યા, ભક્તિ ઔર પૂજાકી ક્રિયા કરી. વહ ભી રાગ ક્રિયા હૈ. બંધકા (કારણ) હૈ, સંસાર હૈ. વહ સંસાર હૈ ઔર સંસારકા કારણ હૈ. સમજમેં આયા ?

યહ શક્તિયાં જો હૈં ઉસમેં ભાવ શક્તિકા રૂપ પ્રત્યેક (શક્તિમેં) હૈ; તો જીવન શક્તિકી પર્યાય વિદ્યમાન અવસ્થાયુક્ત હી હોતી હૈ, આહાહા ! યહ અબંધ પરિણામ હૈ. જીવતર શક્તિકા વર્તમાન અવસ્થા સહિતપના, યહ અબંધ પરિણામ હૈ. યહ મોક્ષકા માર્ગ હૈ અથવા યહ મોક્ષ હી હૈ, આહાહા ! ઐસી બહુત સૂક્ષ્મ બાતેં ! પરંતુ (ઉસમેં) ક્યા હો સકતા હૈ ?

અરૂપી ભગવાન (આત્મામેં) રૂપ તો નહીં પરંતુ પુણ્ય-પાપકે વિકલ્પકી જડતા ભી નહીં. ઉસકે મૂલમેં (સ્વરૂપમેં) યહ હૈ હી નહીં, આહાહા ! ઉસકે મૂલમેં તો અનંત આનંદ, અનંત જ્ઞાન, અનંત શાંતિ ઐસી અનંત શક્તિઓંકા સંગ્રહાલય (ભરા પડા હૈ). સંગ્રહ + આલય (અર્થાત્) સંગ્રહકા ઘર. આહાહા !

હમને કહા થા ન ? પીછલે વર્ષ બંબઈ ગયે થે (તબ કિસીકે યહાં) ભોજન કરને ગયે થે. વહાં એક ટાટાકા મકાન હૈ. વહાં એક લડકા થા. (તત્ત્વકા) બહુત પ્રેમવાલા થા. શાદીકે બાદ યહાં આયા થા. શાદીકે બાદ બહુત છોટી ઉમ્રમેં (દેહાંત હો ગયા). ઉસકો કીડનીકા દર્દ હો ગયા. બહુત નરમ લડકા થા. ઉસકે પાસ હમ ગયે થે. પરંતુ શક્તિ નહીં થી તો ઉસકી માતાને કીડની દિ થી. ફિર ભી દેહ છૂટ ગયા. એક સાલકી શાદી ! આહાહા ! (કૈસી

સ્થિતિ !)

જ્ઞાનમેં ભી જો પર્યાય વિદ્યમાન અવસ્થાયુક્તપને હૈ, વહ ભાવરૂપ (ભાવશક્તિ) કે કારણ હૈ. વૈસે શ્રદ્ધા ગુણમેં ભી ત્રિકાલ શ્રદ્ધા ગુણ હૈ. ઉસમેં ભી ભાવરૂપતા હૈ. સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાયમેં પર્યાય સહિત વિદ્યમાનતા હોતી હૈ. આનંદ ગુણ હૈ તો આનંદ ગુણમેં ભી ભાવ શક્તિકા રૂપ હૈ, તો આનંદ ગુણ ભી વર્તમાન આનંદકી પર્યાય વિદ્યમાન સહિત હૈ, આહાહા ! સમ્યક્દૃષ્ટિકો અનંત ગુણકી પર્યાય, ઉસ-ઉસ ગુણકી પર્યાય ઉસ-ઉસ વર્તમાન અવસ્થા વિદ્યમાન સહિત હૈ. કરની પડતી નહીં, આહાહા !

કર્તા ગુણસે કહનેમેં આયે તો ઐસે (કહા જાયે કિ), અનંત ગુણકી પર્યાયકા કર્તા હૈ. સમજે ? આગે કર્તા-કર્મ આયેગા. (આત્મામેં) કર્તા નામકી એક શક્તિ હૈ તો ઇસ શક્તિમેં ભી ભાવ શક્તિકા રૂપ હૈ. યહ કર્તા શક્તિ ભી વર્તમાન અવસ્થા વિદ્યમાન સહિત હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? થોડા ગંભીર (હૈ). યહ તો બહુત સૂક્ષ્મ બાતેં હૈં.

દિપચંદજીને પંચસંગ્રહમેં ઇસકા વિસ્તાર કિયા હૈ. બહુત (વિસ્તાર) કિયા હૈ. થોડા-થોડા (વર્ણન) કિયા હૈ પરંતુ વૈસે બહુત સંક્ષેપમેં સમાપ્ત કિયા હૈ. લેકિન શક્તિકા વર્ણન તો એક દિપચંદજીકે અલાવા કહીં ઇતના વિસ્તાર આયા નહીં. થોડા સાધારણ સમયસાર નાટકમેં આતા હૈ. બાકી વિસ્તાર ચિદ્‌વિલાસમેં ઔર પંચ સંગ્રહમેં (બહુત આયા હૈ).

યહાં કહતે હૈં કિ, “**વિદ્યમાન અવસ્થા...**” (અર્થાત્) વર્તમાન હોનેવાલી અવસ્થા–વિદ્યમાન અવસ્થા. દ્રવ્ય જો હૈ ઇસમેં અનંત શક્તિયાં હૈં. પ્રત્યેક શક્તિકી વર્તમાન વિદ્યમાન અવસ્થા હોતી હી હૈ. યહ અવસ્થા–પરિણમન (હોતા હી હૈ). શક્તિ જો હૈ યહ દ્રવ્યમેં હૈ, ગુણમેં હૈ ઔર પર્યાયમેં વ્યાપ્ય હોતી અવસ્થા, વિદ્યમાન અવસ્થા સહિત હૈ, આહાહા !

ધર્મીકો આનંદકી અવસ્થા સહિત આનંદ ગુણ હૈ. જ્ઞાનગુણકી અવસ્થા સહિત જ્ઞાનગુણ હૈ. સ્વચ્છતાકી પર્યાય સહિત સ્વચ્છતા શક્તિ હૈ. પ્રભુત્વકી પર્યાય સહિત પ્રભુત્વ શક્તિ હૈ, આહાહા !

યહ કરિયાવર નહીં બિછાતે ? (હિન્દીમેં) કરિયાવરકો ક્યા કહતે હૈં ? લડકીકો દહેજ (દેતે હૈં ન ?) ગૃહસ્થ હો વહ દો-ચાર-પાંચ લાખકા (દહેજ) દેતે હૈં. કુટુંબ દેખને આયે કિ, દેખો ! યહ ઇતના દિયા, યહ પાંચ-પાંચ હજારકી સાડીયાં. (ઐસી-ઐસી) ૨૫ સાડી દેતે હૈં. પાંચ હજાર તોલા સોના દેતે હૈં. યે સબ દેખા હૈ ન ? સમજમેં આયા ? આહાહા ! ઔર ઉસ સાડીકો પહનકર સ્ત્રી (બાહર) નિકલે તો લોગ નજર કરે. લોગોંકી નજર તો દૂસરી હોતી હૈ કિ, ઇસ સાડીમેં બહુત ભરા હૈ. યહ વિવાહીત સ્ત્રીકા સસુર ઐસા દેખે કિ, મૈંને જો સાડી દી હૈ, વહ (લોગોંકી) નજરમેં આતી હૈ. ઇસે દેખતે હૈં. સમજમેં આયા ? સાડી દેખકર ઉસકે સસુરકો ઐસા હોતા હૈ કિ, મૈંને સાડી બહુકો દી હૈ ઉસ સાડીકો લોગ દેખતે હૈં, તો મૈં ગૃહસ્થ હું, ઐસી (બાત) સાડીકે દ્વારા બાહર આતી હૈ. દૂસરા દેખનેવાલા દૂસરી દૃષ્ટિસે દેખતે

હૈં, દેખો ! યહ સબ જગતકે ઢોંગ.

યહાં કહતે હૈં કિ, સમ્યક્દૃષ્ટિકો ભાવ શક્તિકે કારણ નિર્મલ પર્યાયકી વિદ્યમાનતા સહિત વહ શક્તિ હોતી હૈ. ઇસકો જ્ઞાની જાનતે હૈં ઔર અનુભવતે હૈં, આહાહા ! સમજમેં આયા ? જગતસે સારી અલગ જાતિ – ભિન્ન જાતિકી (બાત) હૈ. આહાહા ! અભી તો ઇસ વક્ત યહ તુફાન (ચલ રહા હૈ કિ), શુભ જોગકી ક્રિયા વ્રત, તપ, અપવાસ યે સબ ધર્મ હૈ ઔર ધર્મકા કારણ હૈ. અરે પ્રભુ ! પેપરમેં આયા થા. શુભ જોગ ધર્મ હૈ. ધર્મકા કારણ હૈ, ઐસા નહીં લિખા હૈ. ઔર શુભ જોગકો હેય માને વહ મિથ્યાદૃષ્ટિ હૈ, ઐસા લિખા હૈ. અરરર...! પ્રભુ યહ ક્યા કરતા હૈ, ભાઈ ?

યહાં તો શુભ જોગકા અભાવ બતલાતે હૈં. શુદ્ધ શક્તિ જો હૈ, વહ પ્રત્યેક શક્તિકી વર્તમાન નિર્મલ વિદ્યમાન અવસ્થા હૈ. ઉસ અવસ્થામેં વિકારકા અભાવ, યહ સ્યાદ્‌વાદ હૈ, યહ અનેકાંત હૈ, આહાહા !

વિકારસે (નિર્મલ પર્યાય) હોતી હૈ, ઐસા નહીં. યહ નિર્મલ શક્તિકી શક્તિમેં ભાવ નામકા રૂપ હૈ, તો પ્રત્યેક શક્તિ નિર્મલરૂપસે વિદ્યમાન પ્રગટ હોતી હૈ. અરે..! ઐસી બાતેં ! સમજમેં આયા ? જિતની અનંત શક્તિ હૈ ઉતની પ્રત્યેક શક્તિમેં ભાવ શક્તિકા રૂપ હૈ. (અંદર) જો જ્ઞાન ગુણ હૈ ઉસકી વર્તમાન જ્ઞાન અવસ્થા વિદ્યમાન સહિત હી હોતી હૈ. વહ પઢાઈ કરે, ઔર શાસ્ત્ર પઢે તો અવસ્થા પ્રગટ હોતી હૈ, ઐસા નહીં હૈ. સમજમેં આયા ? ઐસે શ્રદ્ધા ગુણ ત્રિકાલ હૈ. સમકિત પર્યાય હૈ. શ્રદ્ધાગુણ ત્રિકાલ હૈ. ઇસમેં ભાવ શક્તિકા રૂપ હૈ. યહ શ્રદ્ધા ગુણ સમકિત પર્યાયકી વર્તમાન વિદ્યમાન (અવસ્થા) સહિત હી હૈ. આહાહા ! ઐસા હૈ. (ભાવ) શક્તિ દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાય તીનોંમેં વ્યાપતી હૈ. સમજમેં આયા ? ઔર યહ શક્તિ વર્તમાન પર્યાયકી વિદ્યમાન અવસ્થા સહિત હૈ. તો યહ શક્તિ કોઈ રાગકા કાર્ય હૈ, ઐસા નહીં. ઉસી તરહ યહ અવસ્થા રાગકા કારણ હૈ, યહ અવસ્થા વ્યવહારકા કારણ હૈ, ઐસા ભી નહીં હૈ. ઐસી બાતેં હૈં, બાપૂ ! આહાહા !

અરે...! દુનિયાકો કહાં પડી હૈ ? કહાં જાયેંગે ? ઉલટે રાસ્તે પર (જા રહે હૈં). બાપૂ ! સંસારકા રાસ્તા તો વિપરીત હૈ હી, આહાહા ! ૨૦-૨૨ ઘંટે અકેલે પાપકી પોટલી (બાંધતા હૈ), આહાહા ! ૬-૭ ઘંટે સોતા હૈ, ૬-૭ ઘંટે સ્ત્રી-પુત્રકો રાજી રખનેમેં, ખુશ રખનેમેં જાયે, અરરર...! બાપૂ ! તુને યે ક્યા કિયા ? આહાહા ! જિસે જો ધંધા હોતા હૈ વહ (ઉસીમેં પડા હૈ). વહ સબ તો પાપકે પરિણામ (હૈં). ઉસકા તો યહાં અભાવ બતાના હૈ, આહાહા ! ધર્મીકો ઇસ પરિણામકા અભાવ હૈ. સમજમેં આયા ? ધર્મી ઐસા જો આત્મા ઉસમેં અનંત શક્તિરૂપી ધર્મ (હૈ). 'વસ્તુ સહાવો ધમ્મો'. વસ્તુકા જો ત્રિકાલી સ્વભાવ હૈ, વહ ધર્મ (હૈ). યહ ઉસકી વર્તમાન પર્યાય પ્રગટ હોતી હૈ, યહ પ્રગટ ધર્મ (હૈ). આહાહા ! યે સબ સમજે ઉસકે બજાય યહ વ્રત કરેં, અપવાસ કરેં, કોઈ બેચારા કહતા થા, હમ વ્રતકા પાલન કરેં, બ્રહ્મચર્યકા પાલન

કરેં, મહાવ્રતકા પાલન કરેં, દયા પાલન કરે, જૂઠ નહીં બોલે, સત્ય બોલે, કુટુંબ આદિકો છોડકર નિવૃત્તિ લે લેં, તો (ભી) ધર્મ નહીં ? ધૂલમેં ભી ધર્મ નહીં હૈ. આહાહા !

શ્રોતા : તો ક્યા કરના ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : યહ કરના. કહતે હૈં ન ? ભગવાન ! પરકા કરના ઐસા માનના યહ મરણ હૈ. 'કરના હૈ, યહ મરના હૈ' આતા હૈ ? નિહાલચંદ્ર સોગાનીમેં આતા હૈ. દ્રવ્યદૃષ્ટિ પ્રકાસ તીસરે ભાગમેં આતા હૈ. 'કરના સો મરના' અરે..! મૈં રાગ કરું, (ઐસા) રાગકા કરના સો મરના (હૈ). આહાહા ! (રાગકો કરનેકી માન્યતાવાલા) ચૈતન્યકી શક્તિકા અનાદર કરતા હૈ અર્થાત્ અનંત ચૈતન્ય શક્તિ જો હૈ, વહ હૈ હી નહીં (ઔર) રાગકા કર્તા વહી મૈં હું – ઐસા (માનનેવાલા) આત્મા ત્રિકાલી ભગવાન (આત્માકી) હિંસા કરતા હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? આહાહા !

ભાવ શક્તિમેં તો બડી (ગંભીરતા હૈ). એક તો ઉસમેં વિદ્યમાન અવસ્થા સહિત ક્રમબદ્ધકા નિર્ણય હોતા હૈ. ભાવ શક્તિકે કારણ અપની કોઈ ભી વિદ્યમાન પર્યાય હોતી હી હૈ. ઇસ (પર્યાયકો) કરની પડે, ઐસા નહીં. (વિદ્યમાન અવસ્થા) હોતી હી હૈ ઔર અનંત ગુણમેં ભાવ શક્તિકા રૂપ હૈ, ઇસ કારણસે અનંત ગુણકી વર્તમાન વિદ્યમાન પર્યાય સહિત હી હૈ, આહાહા ! ઐસી વિકાર રહિત, નિર્મલ પર્યાય સહિત – ઇસકો યહાં ભાવ શક્તિકી વિદ્યમાન અવસ્થા કહનેમેં આતી હૈ. ઉસમેં રાગકા અભાવ હૈ, વ્યવહાર રત્નત્રયકે વિકલ્પકા અભાવ હૈ, – યહ અનેકાંત હૈ. ઉસસે (રાગસે ધર્મ) હોતા હૈ, ઐસા નહીં. અપને કારણસે, ભાવશક્તિકે કારણસે નિર્મલ અવસ્થા હોતી હૈ. રાગસે નિર્મલ અવસ્થા હોતી હૈ, ઐસા નહીં. રાગસે (નિર્મલ પર્યાય) નહીં હોતી હૈ, ઉસકા નામ અનેકાંત હૈ. કુછ સમજમેં આયા ? આહાહા ! ઐસી બાતેં હૈં.

અરેરે...! ઉસને જીવકી દરકાર નહીં કી હૈ. મનુષ્યપનાકા પાંચ-પચાસ-સાઠ-સત્તર વર્ષ ખોકર ચલા જાતા હૈ. ત્રસમેં રહનેકી ૨૦૦૦ સાગરકી સ્થિતિ હૈ. વહ પૂરી હોગી ઔર અગર યહ આત્માકા કાર્ય નહીં કિયા તો નિગોદમેં જાયેગા, આહાહા ! સમજમેં આયા ? ત્રસકી સ્થિતિ ૨૦૦૦ સાગરકી હૈ. પંચેન્દ્રિય મનુષ્યકી સ્થિતિ ૧૦૦૦ સાગરકી હૈ. પંચેન્દ્રિય ભવ કરે તો ૧૦૦૦ હજાર સાગરકા (કરે). ઔર યદિ યહ સ્થિતિ પૂરી હુઈ ઔર આત્માકા કાર્ય નહીં કિયા તો પ્રભુ ! અરે...! તો વહ ભવમેં રખડનેવાલા હૈ, આહાહા ! ચૌરાસીકે અવતારમેં ઘુમકર નિગોદમેં ચલા જાયેગા. પંચેન્દ્રિયકી સ્થિતિ પૂરી હો ગઈ તો એકેન્દ્રિયમેં જાયેગા. યે તેરે પાંચ-પચાસ લાખ, પાંચ-દસ ક્રોડ પૈસે, સ્ત્રી, પુત્ર કોઈ તેરે સાથ નહીં આયેંગે. આહાહા ! યહ સબ પાપકે ભાવ સાથમેં આયેંગે, આહાહા ! યહાં તો કહતે હૈં કિ, ઉસે ભી છોડકર કદાચિત્ પુણ્યભાવ કિયે (તો) વહ સાથમેં આયેંગે. (પરંતુ) પુણ્યકા ભાવ સંસાર હૈ (ઔર) ઉસકા ફલ સંસાર હૈ. પુણ્યભાવ સંસાર (હૈ) ઔર ઉસકા ફલ ભી સંસાર (હૈ). આહાહા !

યહાં તો ભગવાન ઐસા કહતે હૈં કિ, પ્રભુ ! તેરી શક્તિમેં (તો) સંસાર નહીં પરંતુ

શક્તિકી અવસ્થા – વિદ્યમાન અવસ્થા સહિત હૈ, ઇસ અવસ્થામેં (ભી) સંસાર નહીં. સંસારકા વિકલ્પ જો હૈ, શક્તિકી વિદ્યમાન અવસ્થામેં ઉસ (વિકલ્પકી) અવસ્થાકા અભાવ હૈ, આહાહા ! ઐસી સ્પષ્ટ બાત હૈ પરંતુ લોગ ચિલ્લાતે હૈં. અરેરે...! હમ કહતે હૈં વ્યવહાર કારણ હૈ, સાધન હૈ. વ્રત, તપ, અપવાસ યહ સાધન (હૈ), ભાઈ ! વહ સાધન નહીં હૈ, ભાઈ ! વહ (સબ) કહા હૈ, (પરંતુ) વહ નિમિત્તકા જ્ઞાન કરાનેકો કહા હૈ, સમજમેં આયા ?

યહાં કહતે હૈં કિ, "**વિદ્યમાન અવસ્થા...**" ઓહોહો ! જૈસે વિદ્યમાન તત્ત્વ શક્તિ હૈ, ઐસે શક્તિકી અવસ્થા ભી વિદ્યમાન હી હોતી હૈ. હયાતીવાલી અવસ્થા પ્રગટ હૈ હી. પ્રત્યેક ગુણકી વર્તમાન વિદ્યમાન અવસ્થા હોતી હી હૈ, કરની પડતી હૈ, એસા નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

જ્ઞાન, દર્શન, આનંદ, શાંતિ, સ્વચ્છતા, પ્રભુતા (આદિ શક્તિ હૈ, વૈસે) આત્મામેં એક ઉત્પાદ્‌વ્યયધ્રુવ શકિત હૈ. વહ ચલ ગઈ હૈ. આત્મામેં એક ઉત્પાદ્‌વ્યયધ્રુવ નામકી શક્તિ હૈ. જૈસે યહ ભાવ શક્તિ હૈ, વૈસે ઉત્પાદ્‌વ્યયધ્રુવ નામકી શક્તિ હૈ. ઉસ કારણસે સમય-સમયમેં વર્તમાન વિદ્યમાન ઉત્પાદ્ હોતા હી હૈ. આહાહા ! ક્યા કહતે હૈં ? આત્મામેં ઉત્પાદ્-વ્યય-ધ્રુવ નામકી શક્તિ–ગુણ હૈ. ઇસ ગુણકે કારણ વર્તમાન ઉત્પાદ્ ઔર પૂર્વકી પર્યાયકા વ્યય, (વર્તમાન) અવસ્થાકા વિદ્યમાનપના (ઔર) પૂર્વકી અવસ્થાકા અવિદ્યમાનપના, ઇસ શક્તિકા કાર્ય હી ઐસા હૈ, આહાહા !

પરકે કારણસે નિર્મલ શક્તિકી (અવસ્થા) હોતી હૈ, (ઉસકા) યહાં નિષેધ કરતે હૈં. વર્તમાન અવસ્થા યુક્ત હૈ, નિર્મલ અવસ્થા યુક્ત હૈ. ધર્મી જીવ, જિસકી દૃષ્ટિ દ્રવ્ય પર હૈ, ઉન્હેં અનંત શક્તિકી નિર્મલતા–વર્તમાન અવસ્થાયુક્તપના હૈ. આહાહા ! ઐસા હૈ, પ્રભુ ! લોગોંકો એસા લગે કિ, યહ સબ નિશ્ચય ... નિશ્ચય (હૈ), પરંતુ નિશ્ચય યાની સત્ય ઔર વ્યવહાર માને ઉપચારિત–આરોપિત કથન. આહાહા !

અરે ભાઈ ! યહાં તો અનંત ભવકા છેદ કરકે, ભવભ્રમણ રહિત હોના, યહાં તો યહ બાત હૈ, ભાઈ ! આહાહા ! જૈસે યહ ભવ મિલા તો (ઇસ) ભવકે બાદ કદાચિત્ સ્વર્ગ મિલે, (તો ઉસમેં ક્યા હો ગયા ?) કહતે હૈં ન ? 'એકબાર વંદે જો કોઈ સમેદશિખર, નરક-પશુ ગતિ ન હોય' નરક-પશુ નહીં હુઆ તો ક્યા હુઆ ? બાદમેં નરક-પશુકી (ગતિ) હોગી. વર્તમાનમેં જો કોઈ ઐસે બહુત શુભભાવ હો તો સ્વર્ગમેં જાયેગા. આઠવેં સ્વર્ગમેં જાનેવાલા તિર્યંચ – કોઈ આઠવેં સ્વર્ગમેં જાતા હૈ. (વહાંસે મરકર ફિરસે) તિર્યંચ હોતા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? (યહાંસે) આઠવેં સ્વર્ગમેં જાયે (ઔર) સ્વર્ગકી સ્થિતિ પૂરી હોતી હૈ તબ વહાંસે કોઈ તિર્યંચમેં ચલા જાતા હૈ. આહાહા ! તો 'નરક-પશુ ન હોય' તો ઉસમેં હુઆ ક્યા ? નરક યા પશુમેં જાનેકા એક ભવ ન હો પરંતુ સમેદશિખરકી ભક્તિ, યાત્રાસે ભવકા અભાવ હો (ઐસા) તીનકાલમેં નહીં હૈ, સમજમેં આયા ?

યહાં (એક સાધુ) આયે થે. (અભી તો) ગુજર ગયે. વહાં પ્રવચનમંડપમેં ઠહરે થે. હમ આહાર કરકે ફિરતે હૈં, વૈસે આહાર કરકે ચક્કર લગા રહે થે. વહાં ગયે ઔર બૈઠે. હમ પૈર તો છુતે નહીં. (હમ) બૈઠે તો ઉસને કહા કિ, 'સમેદશિખરકી યાત્રા કરે તો ૪૯ ભવમેં મોક્ષ જાયે, ઐસા સમેદશિખરકે માહાત્મ્યમેં હૈ. શ્વેતાંબરમેં શેત્રુંજયકા ઐસા માહાત્મ્ય આયા હૈ કિ, એકબાર વહાં કોઈ ભી સાધુકો આહાર-પાની દે તો ઉસકા સંસાર નાશ હોતા હૈ– પરિત હોતા હૈ. ઐસે તુમ સમેદશિખરકી યાત્રા (કરો તો) સંસાર પરિત (નાશ) હોતા હૈ. યહ સબ જૂઠી બાત હૈ. ઉસકે પાસ 'સમેદશિખરકા માહાત્મ્ય' (નામકા) પુસ્તક થા. (હમને પૂછા) ઉસમેં ઐસા લિખા હૈ ? (તો ઉન્હોંને કહા) હાં, (લિખા હૈ). (ઇસલિયે હમને કહા) 'યહ ભગવાનકી વાણી નહીં' યહ ભગવાનકી વાણી નહીં.

શ્રોતા : ફિર ઉન્હોંને ક્યા કહા ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : ઉસને પહલે તો કહા કિ, (સમેદશિખરકી યાત્રા કરે) તો ૪૯ ભવમેં મોક્ષ ચલા જાયે' બાદમેં હમને ઐસા કહા કિ, ઐસા હૈ હી નહીં. (ફિર ઉન્હોંને કુછ કહા નહીં). બાદમેં ક્યા કહેં ? સમેદશિખરકી યાત્રા લાખ બાર, ક્રોડ બાર, અબજ બાર કરે તો ભી વહ તો શુભ ભાવ હૈ. વહ તો સંસાર હૈ, આહાહા ! (ઐસા માનના) વહ (ભાવ) મિથ્યાત્વ હૈ. રાગસે મુજે લાભ હોગા, સમેદશિખરકી યાત્રાસે મેરા ભવછેદ હોગા, (યહ સબ) મિથ્યાત્વ હૈ. મહા સંસાર તાપ હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! યે લોગ શેત્રુંજયકે લિયે કહતે હૈં ન ? ચૈત સુદી પુર્ણિમા, કાર્તિક સુદી પુર્ણિમાકો યાત્રા કરો તો કલ્યાણ હો જાયેગા. ધૂલમેં ભી (કલ્યાણ) નહીં હૈ.

યહાં તો કહતે હૈં કિ, કલ્યાણકા કારણ અપની નિર્મલ ભાવ શક્તિ હૈ. ઉસકી વર્તમાન પર્યાય હૈ, યહ કલ્યાણકા કારણ હૈ. સમજમેં આયા ? વહ કલ્યાણકા કારણ કહો યા કલ્યાણરૂપ કહો, (એક હી બાત હૈ), આહાહા !

યહાં તો (ભાવ) શક્તિ અનંત ગુણમેં વ્યાપ્ત હૈ. ભાવ નામકી શક્તિ અનંત ગુણમેં વ્યાપ્ત હૈ. અનંતગુણમેં યહ ભાવ શક્તિ નિમિત્ત હૈ. ભાવ શક્તિ પારિણામિક ભાવસ્વરૂપ હૈ. અનંત શક્તિયાં પારિણામિકભાવસ્વરૂપ હૈ ઔર ઉસકા પરિણમન હૈ યહ ઉપશમ, ક્ષયોપશમ (ઔર) ક્ષાયિક ભાવ(રૂપ) હૈ. ક્યા કહા ?

ભાવ શક્તિ જો કહી વહ તો પારિણામિક ભાવસ્વરૂપ હૈ. પરંતુ યહ વિદ્યમાન અવસ્થાયુક્ત હૈ. યહ અવસ્થાયુક્ત હૈ, વહ અવસ્થા ઉપશમ, ક્ષયોપશમ ઔર ક્ષાયિક સહિત હૈ. ઉદયભાવ(રૂપ) નહીં. સમજમેં આયા ? આહાહા ! લિખા હૈ ઉસમેં ? "**વિદ્યમાન અવસ્થા...**" અવસ્થા નામ પર્યાય. વર્તમાન પર્યાય યુક્તરૂપ ભાવ શક્તિ હૈ. "**(અમુક અવસ્થા જિસમેં વિદ્યમાન હો...)**" આહાહા ! નિર્મલ પર્યાયકી હયાતી હો, યહ ભાવ શક્તિકા સ્વરૂપ હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઉસમેં તો ઐસા કહા કિ, જિસને દ્રવ્યસ્વભાવકી દૃષ્ટિ કરી, ઔર શક્તિકી પ્રતીતિ

કી, ઉસકી વર્તમાન અવસ્થા–નિર્મલ અવસ્થા શક્તિકે કારણસે હૈ. રાગકે કારણસે નિર્મલ અવસ્થા વિદ્યમાન હૈ, ઐસા નહીં હૈ. આહાહા !

(લોગ) તો ઐસા કહે કિ, પાંચ-પચીસ લાખ ખર્ચ કરો ઔર મંદિર બનાઓ તો તુમ્હારા કલ્યાણ હોગા, જાઓ ! ધૂલમેં ભી કલ્યાણ નહીં, સમજમેં આયા ? તેરે આઠ લાખમેં યા ચાર લાખમેં (મંદિર બનાયે તો) કોઈ ધર્મ હોગા, ઐસા નહીં હૈ. હમ તો પહલે સે કહતે હૈં, આહાહા !

શ્રોતા : ૪૩ સાલસે (કહતે હો).

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : ૪૩ સાલસે નહીં, ઉસસે પહલે સંપ્રદાયમેં ભી હમ કહતે થે. વહ સબ રાગકી મંદતા હૈ, પુણ્ય હૈ. ઉસસે જન્મ-મરણકા અંત આ જાતા હૈ, (ઐસા નહીં હૈ). યહાં તો નિર્મલ શક્તિકી નિર્મલ અવસ્થા સહિત હોના, યહ મોક્ષકા કારણ હૈ, સમજમેં આયા ? આહાહા !

''**વિદ્યમાન અવસ્થા...**'' (અર્થાત્) પર્યાય. ''**યુક્તતારૂપ...**'' (અર્થાત્) સહિતપનારૂપ, સહિતપનારૂપ ''**..ભાવશક્તિ**'' આહાહા ! ''**(અમુક અવસ્થા જિસમેં વિદ્યમાન...)**'' વિદ્યમાન સમજે ? હયાતી. વિદ્યમાન હો–મૌજૂદ (હો). પ્રત્યેક ગુણકી વર્તમાન નિર્મલ પર્યાય મૌજૂદ હી હોતી હૈ, હોતી હી હૈ. કરની પડતી નહીં. ક્રમબદ્ધમેં વહ પર્યાય ઐસી હી આતી હૈ, આહાહા !

શ્રોતા : અમુક શબ્દકા પ્રયોગ કિયા હૈ (ઉસકા અર્થ ક્યા ?)

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : અમુક અવસ્થા યાની જો અવસ્થા હોનેવાલી હૈ વહ. અમુક યાની જો અવસ્થા હોનેવાલી હૈ વહ અમુક અવસ્થા. સબ અવસ્થા નહીં. ''**(અમુક અવસ્થા જિસમેં વિદ્યમાન હો)**'' જો વર્તમાન અવસ્થા હૈ યહ અમુક (કહનેમેં આતી હૈ). યહ વર્તમાન (અવસ્થા) જિસમેં વિદ્યમાન, હયાતી ધારણ કરકે મૌજૂદ હો. ''**ઉસરૂપ ભાવશક્તિ**'' – ઉસકા નામ ભાવશક્તિ કહનેમેં આતા હૈ. આહાહા ! ભાવમેં ભવન હોના (ઐસા ઉસકા અર્થ હૈ). ભાવ શક્તિકા ભવન (અર્થાત્) પર્યાય સહિત હોના, યહ ભાવ શક્તિકા કાર્ય હૈ. નિર્મલ અવસ્થા (હોતી હૈ), વહ વ્યવહાર રત્નત્રયકા કારણ હૈ યા કાર્ય હૈ, ઐસા નહીં હૈ. આહાહા ! યહ ભારી – કઠિન પડતા હૈ. પંચ મહાવ્રત લિયે, ઐસે (વ્રત) લિયે, ઉસ કારણસે યહ વિદ્યમાન નિર્મલ અવસ્થાકી હયાતી હુઈ, ઐસા નહીં હૈ. સમજમેં આયા ?

અધ્યાત્મ પંચસંગ્રહમેં તો ઐસા લિખા હૈ કિ, અગ્નિ તાપસ હોતા હૈ ન ? ઐસા ઉસસે લાભ હોતા હો તો અગ્નિમેં પતંગિયા ભી ગિરતે હૈં, તો ઉસકો ભી લાભ હોના ચાહિયે ઔર જલમેં સ્નાન કરનેસે, જલમેં ડૂબકી મારનેસે (લાભ હોતા હો તો) જલમેં તો જલચર (પ્રાણી ભી) રહતે હૈં, ઉનકા ભી કલ્યાણ હોના ચાહિયે. બસ ! સ્નાન કરનેસે કલ્યાણ હોગા, (ઐસા માનતે હૈં). ધૂલમેં ભી નહીં હોગા. સમજમેં આયા ? વહ કહા થા ન ? બતાયા થા. ઔર નગ્ન રહનેસે (મુક્તિ હોગી), તો નગ્ન તો પશુ ભી રહતે હૈં, ઉસમેં ક્યા હુઆ ? ઘેંટાકા ભી બારહ મહિનેકે (બાદ બાલ કાટતે હૈં). અભી તો કેશલોચકા બડા મહોત્સવ હોતા હૈ

ઔર સબ પ્રશંસા કરતે હૈં. આહાહા !

શ્રોતા : યહાં તો બાલ હાથસે ખીંચતે હૈં.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : ઉસમેં ક્યા હો ગયા ? હોથસે ખીંચતે હૈં, (ઐસા માનતે હૈં). ખીંચનેકી શક્તિ કહાં હૈ ? વહ તો ઉસકે કારણસે નિકલતા હૈ. હાથસે ભી નહીં નિકલતા હૈ.

શ્રોતા : બિના હાથ લગાયે નિકલ જાતા હૈ ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : બિના હાથ લગાયે નિકલતા હૈ. એક દ્રવ્ય દૂસરે દ્રવ્યકો નિકાલે કહાંસે ? આહાહા !

યહાં તો જીવતર, ચિતિ, દશિ, જ્ઞાન, સુખ, વીર્ય (ઐસે) અનંત ગુણ લેને. વીર્ય શક્તિમેં ભી ભાવ શક્તિકા રૂપ પડા હૈ. વીર્ય જો હૈ વહ નિર્મલ અવસ્થાયુક્ત હી વીર્ય હૈ. વીર્યમેં નિર્મલ અવસ્થા સહિત હી વીર્ય હૈ. યહ વીર્ય શક્તિકા કાર્ય હૈ. સમજમેં આયા ?

દૂસરી (બાત) લેં તો, વીર્ય શક્તિ સ્વરૂપકી રચના કરતા હૈ. યહ વીર્ય શક્તિ ૪૭ મેં પહલે આ ગયી. (વીર્ય શક્તિ) આત્મ સ્વરૂપકી રચના કરતી હૈ. ઇસ વીર્ય શક્તિકો ધરનેવાલે દ્રવ્ય સ્વભાવ પર એકાગ્ર હોનેસે જો અનુભવ હોતા હૈ (તો) યહ વીર્ય શક્તિ અનંત (ગુણકી નિર્મલ) પર્યાયકી રચના કરતી હૈ. રાગકી રચના કરતા હૈ, યહ વીર્ય નહીં. યહાં કહા ન ? વીર્ય અપની અવસ્થા સહિત હૈ તો નિર્મલ વીર્ય શક્તિ હૈ. ઉસકી અવસ્થા ભી નિર્મલ અવસ્થા સહિત હૈ. રાગકી રચના કરે યહ વીર્યકી વિદ્યમાન અવસ્થા નહીં. યહ અવસ્થા હી આત્માકી નહીં હૈ.

શ્રોતા : તો રાગ કૌન રચતા હૈ ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : નપુંસક વીર્ય રચતા હૈ. નપુંસકકો વીર્ય નહીં હોતા તો પ્રજા નહીં હોતી. વૈસે શુભભાવ નપુંસક હૈ તો ઉસસે ધર્મકી પ્રજા નહીં હોતી, આહાહા ! (યહ બાત તો) બહુત બાર કહતે હૈં.

યહાં તો પ્રભુત્વ શક્તિ આદિમેં ભાવરૂપતા હૈ તો પ્રભુત્વ શક્તિ ભી વર્તમાન વિદ્યમાન અવસ્થા સહિત હૈ. યહાં તો યહ શક્તિ પર્યાયકા પરિણમન સહિત લેની હૈ. ક્યોંકિ યહાં સમ્યક્દૃષ્ટિકી બાત હૈ ન ? અથવા જિસને આત્માકા અનુભવ કિયા ઉસકો શક્તિકી પ્રતીતિ આયી, (ઉસે) શક્તિકી વર્તમાન અવસ્થા સહિત હી (પર્યાય) હોતી હૈ. પરિણમનમેં યહ દ્રવ્ય ઔર શક્તિકા ભાન હુઆ તબ પર્યાયમેં પ્રતીત આયી. લક્ષમેં વસ્તુ (અર્થાત્) શક્તિ ઔર શક્તિવાન પર્યાયમેં ખ્યાલમેં ન આયા તો, ખ્યાલમેં આયે બિના પ્રતીત કિસકી ? ઇસલિયે અવસ્થા સહિત દશા ત્રિકાલી દ્રવ્ય ઔર ગુણકી પ્રતીત કરતી હૈ. સમજમેં આયા ? ઐસી બાતેં હૈં. કહીં નજરમેં (ભી યહ બાત) આયી નહીં ઔર કભી કુછ કિયા નહીં. કરનેકા થા વહ કિયા નહીં ઔર આત્માકો સર પર મારકર માર ડાલા. આહાહા ! રાગમેં ઔર રાગમેં (માર ડાલા).

એકબાર (ઝોહરીકી બાત) કી થી. એક ચોર ઝોહરીકી દુકાન પર ઝવાહરાત લેને ગયા.

મૂલમેં ચોર થા. ૧૦ હજાર રૂપિયા ઉસકે પાસ (થા, તો ઉસે લેકર ગયા ઔર કહા), 'જવાહરાત લાઓ' (ઝોહરીને) ૫-૫૦ હીરે નિકાલે. વહ (ચોર) ચીકના મોમ હોતા હૈ ઉસે સાથ લેકર ગયા થા. મીણ હોતા હૈ ન ? હિન્દીમેં મોમ કહતે હૈં. મોમકો જેબમેં લેકર ગયા થા. ઝોહરીને ૨૫-૫૦ હીરે બાહર નિકાલે તો ઉસે ખબર નહીં થી કિ, (યે ચોર હૈ). ઉસને પચાસ હજાર, લાખકા એક હીરા લે લિયા. ઔર મકાનકી પાટ પર ઉસે ચીપકા દિયા. (ઝૌહરી) એક-એક (હીરેકો) તપાસે તો (હીરા) નહીં મિલા. ઝૌહરીકો ઐસા લગા કિ, અરે..! હીરા કહાં ગયા ? ચોરને કહા, ભાઈ દેખો ! હમારે પાસ તો કુછ નહીં હૈ. ફિર દૂસરી બાર ૧૦,૦૦૦ રૂપયે લેકર આયા ઔર કહા, ભાઈ લાઓ ! હીરા. ઉસ દિન દેખા થા ન ? વહાં વહ હીરા ચીપકા દિયા થા ઉસે લે લિયા. દૂસરી બાર (ગયા તબ) લે લિયા. ઉસ દિન તો કૈસે લે સકે ? ઇસ પ્રકાર ભગવાન આત્માને રાગકે સાથ આત્માકો ચીપકા દિયા હૈ ઔર ચોર હુઆ હૈ. રાગસે મુજે લાભ હોગા, (ઐસા માનનેવાલા ચોર હૈ), આહાહા ! ક્યા કહા ? એક શક્તિમેં તો એક ઘંટા ચલા ગયા.

અનંત સંખ્યામેં (જો) પ્રત્યેક શક્તિ હૈ, વહ પ્રત્યેક શક્તિમેં ભાવ શક્તિકા રૂપ હૈ તો પ્રત્યેક શક્તિ વર્તમાન વિદ્યમાન અવસ્થા બિના રહતી નહીં. પ્રત્યેક શક્તિકી વર્તમાન વિદ્યમાન અવસ્થા હોતી હૈ. ક્યોં ? (ક્યોંકિ) યહ શક્તિ પર્યાયમેં વ્યાપ્તિ હૈ. દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાય તીનોંમેં વ્યાપ્તિ હૈ. અનાદિસે દ્રવ્ય, ગુણમેં તો હૈ પરંતુ જબ અનુભવ હુઆ તબ ઇસ શક્તિકા નિર્મલ પરિણમન હુઆ. નહીં તો (દ્રવ્ય) પર દૃષ્ટિ નહીં થી તબ તક તો મલિન પર્યાય પર રૂચિ થી. મલિન પર્યાયકી રૂચિ (હૈ) તો (ઉસે) આત્માકી રૂચિ નહીં. ઇસલિયે ઉસે નિર્મલ પર્યાય વિદ્યમાન હો, ઐસા ઉસે તો હૈ નહીં. આહાહા ! થોડા સૂક્ષ્મ હૈ, આહાહા ! અપૂર્વ (બાત હૈ). બાત તો ઐસી હૈ, આહાહા !

જિસકો રાગકી, પુણ્ય પરિણામકી મીઠાસ હૈ, ઉસકો સ્વભાવકે પ્રતિ દ્વેષ હૈ. 'દ્વેષ અરોચક ભાવ' ઔર જિસકો ભગવાન આત્મા ઔર અનંત શક્તિકે પ્રતિ પ્રેમ હૈ, ઉસકો રાગકે પ્રતિ પ્રેમ હોતા નહીં. જ્ઞાતા-દૃષ્ટા રહતા હૈ. સમજમેં આયા ? યહ ભાવ શક્તિકે (કારણ) અનંત શક્તિ જો નિર્મલ હૈ (વહ) પ્રત્યેક શક્તિ વર્તમાન અવસ્થા સહિત હોતી હૈ. નિર્મલ (પર્યાયકી બાત) હૈ. ઉસ અવસ્થામેં વ્યવહારકા અભાવ હૈ. ઉસકા નામ અનેકાંત હૈ. ઉસમેં વ્યવહાર રત્નત્રયકા અભાવ હૈ, આહાહા !

રાગ આતા હૈ ઉસકા યહાં જ્ઞાન હૈ, યહ અપની પર્યાયમેં હૈ. યહ અપની પર્યાય વિદ્યમાન હૈ, બસ ! રાગ વિદ્યમાન હૈ, યહ (બાત) યહાં નહીં. ક્યા કહા ? સમજમેં આયા ?

ભાવ શક્તિમેં તો પ્રત્યેક શક્તિકી નિર્મલ પર્યાય વિદ્યમાન હોતી હૈ, તો વિદ્યમાન પર્યાયમેં જ્ઞાતાપનેકી નિર્મલ પર્યાય ભી પ્રગટ હૈ તો યે રાગ હૈ ઉસકા જ્ઞાન હુઆ. ઇસ પર્યાયમેં (જ્ઞાન) વિદ્યમાન હૈ. ઇસમેં રાગ વિદ્યમાન હૈ, ઐસા નહીં. સમજમેં આયા ? કઠિન પડે. સૂક્ષ્મ હૈ.

બાત ઐસી હૈ, આહાહા !

વીતરાગ સ્વરૂપી ભગવાન ! (ઉસકી) પ્રત્યેક શક્તિ વીતરાગરૂપ હૈ ઔર જબ શક્તિ ઔર શક્તિવાનકા અનુભવ હુઆ, આહાહા ! તો વીતરાગી પર્યાયરૂપ – વિદ્યમાન વીતરાગ પર્યાયરૂપ યહ શક્તિ હોતી હૈ. ઉસમેં રાગપના વિદ્યમાન નહીં હૈ. આહાહા ! ધર્મીકી વિદ્યમાન અવસ્થા નિર્મલ હૈ. મલિન અવસ્થા વિદ્યમાન હૈ, ઐસા નહીં હૈ, આહાહા ! જો રાગાદિ અવસ્થા હુઈ, ઉસકો અપનેસે (જાનતે હૈં). રાગ હૈ તો (જાનતે હૈ, ઐસા) નહીં. અપનેસે સ્વપરપ્રકાશક જ્ઞાનપર્યાય પ્રગટ હોતી હૈ; ઉસમેં રાગકો જાનતે હૈ, ઐસા કહનેકા વ્યવહાર હૈ. રાગ હૈ તો રાગકો જાનનેકી પર્યાય હુઈ, ઐસા નહીં. અપની પર્યાયમેં સ્વપરપ્રકાશકકી તાકત (હૈ). ઉસ સમયમેં રાગ ઔર અપનેકો જાને, ઐસી પર્યાય અપનેસે પ્રગટ હોતી હૈ. ઉસમેં વ્યવહારકા અભાવ હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઉસકો યહાં ભાવશક્તિકા સ્વરૂપ કહતે હૈં, વિશેષ કહેંગે...

❀

વીતરાગની વાણી સાંભળતા કાયર કંપી ઉઠે છે. જ્યારે વીર ઊછળી ઉઠે છે. **(પરમાગમસાર–૬૨૧)**

પ્રવચન નં. ૨૯

શક્તિ-૩૪, ૩૫ - પ્રવચન નં. ૨૮
તા. ૦૮-૦૯-૧૯૭૭

शून्यावस्थत्वरूपा अभावशक्ति: ।।३४।।
भवत्पर्यायव्ययरूपा भावाभावशक्ति: ।।३५।।

સમયસાર, શક્તિકા અધિકાર (ચલતા હૈ). શક્તિ અર્થાત્ આત્માકા ગુણ, આત્મા ગુણી હૈ – શક્તિવાન હૈ. ઉસકી શક્તિકો ગુણ કહો કિ શક્તિ કહો – ઉસકા યહ સામર્થ્ય હૈ. ગુણ હૈ યહ દ્રવ્યકા સામર્થ્ય હૈ. સત્‌કા ગુણ, ઉસકા સત્ત્વ હૈ. સત્ય ભગવાન આત્મા ! સત્ અવિનાશી, ઉસકા સત્ત્વ–ગુણ–શક્તિ–સ્વભાવ ઉસકો યહાં શક્તિ કહનેમેં આતા હૈ. સમજમેં આયા ? ભાવ શક્તિ તો કલ ચલ ગઈ. એક ઘંટા ચલી થી. ઉસકા તો કોઈ પાર નહીં આયે, ઐસી શક્તિ (હૈ). આજ તો અભાવ શક્તિ લેતે હૈં. બહુત અલૌકિક બાત હૈ, ભગવાન !

“**શૂન્ય (અવિદ્યમાન) અવસ્થાયુક્તતારૂપ અભાવશક્તિ.**” આહાહા ! આત્માકી પર્યાયમેં (આઠ કર્મકા અભાવ હૈ). આત્મા દ્રવ્ય હૈ, ઉસકી શક્તિ ત્રિકાલી ધ્રુવ હૈ. ઉસકી પર્યાયમેં આઠ કર્મકા અભાવ (હૈ). (ઉસકી) અવસ્થા આઠ કર્મસે શૂન્ય હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

ભગવાન આત્મા ! (ઐસી) વસ્તુકી જિસકો દૃષ્ટિ હુઈ, ‘મૈં નિર્વિકલ્પ ચૈતન્ય સ્વરૂપ હું’ ઐસી ભાવ શક્તિમેં અનંત ગુણકી વર્તમાન નિર્મલ પર્યાય વિદ્યમાન હૈ. સમજમેં આયા ? ભાવ શક્તિમેં તો જ્ઞાનકી નિર્મલ પર્યાય વિદ્યમાન હૈ, દર્શનકી હૈ, ચારિત્રકી હૈ, આનંદકી હૈ, અસ્તિત્વકી હૈ, વસ્તુત્વકી હૈ, પ્રભુત્વકી હૈ, વિભુત્વકી હૈ, આદિ જિતની સંખ્યામેં અનંત શક્તિયાં હૈં, (ઉન) સબકી ભાવશક્તિકે કારણ (વર્તમાન નિર્મલ પર્યાય વિદ્યમાન હોતી હી હૈ). દૂસરી શક્તિમેં ભાવશક્તિકા રૂપ હૈ. ભાવશક્તિ અપનેમેં (હૈ) ઔર પરમેં ભાવશક્તિકા રૂપ (હૈ) તો પ્રત્યેક શક્તિ વર્તમાન નિર્મલરૂપસે વિદ્યમાન હૈ, ઉસકા નામ ભાવશક્તિ કહતે હૈં. આહાહા ! યહાં મલિનતાકી બાત નહીં હૈ. વહ તો બાદમેં લેતે હૈં. આહાહા !

અભાવ શક્તિકા અર્થ, આત્મામેં એક અભાવ નામકા ગુણ, શક્તિ, સત્વ હૈ. ઉસકા કાર્ય

ક્યા ? કિ (આત્મામેં) આઠ કર્મકી અવસ્થાકા અવિદ્યમાનપના (યહ અભાવશક્તિકા કાર્ય હૈ). આહાહા ! સમજમેં આયા ? ભગવાન આત્મા ! આનંદકી પર્યાયમેં ઔર અનંત ગુણકી નિર્મલ પર્યાયમેં વિદ્યમાન અવસ્થા (યુક્ત હૈ). પરંતુ આઠ કર્મકી અવસ્થાસે શૂન્ય હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? આઠ કર્મ હૈં, વહ તો જડ હૈ. પરંતુ ઉસકા જો ઉદય હૈ, ઉસમેં જો વિકાર હોતા હૈ (ઉસસે શૂન્ય હૈ). ઉસ આઠ (દ્રવ્ય) કર્મસે શૂન્ય હૈ તો ભાવકર્મસે ભી શૂન્ય હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા !

"**શૂન્ય (અવિદ્યમાન) અવસ્થાયુક્તતારૂપ..**" ભાવકર્મકી અવસ્થાકા ભી અવિદ્યમાનપના હૈ. આહાહા ! દયા, દાન, ભક્તિ, વ્રત, તપકા જો વિકલ્પ હૈ, ઉસસે તો આત્માકી અવસ્થા શૂન્ય હૈ. આહાહા !

શ્રોતા : ભાવકર્મસે (શૂન્ય હૈ) યહ બરાબર હૈ, પરંતુ દયા, દાનકે (ભાવસે ભી શૂન્ય હૈ) ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : દયા, દાન હૈ યહ ભાવકર્મ હૈ. ઉસકા સ્પષ્ટીકરણ હુઆ. (અધ્યાત્મ) પંચસંગ્રહમેં આતા હૈ, દાન, શીલ, તપ યે સબ ભાવ–શુભ જોગ બંધકા કારણ હૈ. યહ સમયસારકા નિચોડ એૈસા ઉસમેં આતા હૈ કિ, પુણ્ય-પાપસે (આત્મા) ભિન્ન હૈ. ભાવ પુણ્ય-પાપકી (બાત) હૈ. જડ પુણ્ય-પાપ, વહ (તો) કર્મમેં ગયા, આહાહા ! યહાં લોગોંકો વિરોધ હૈ. મૂલ શક્તિ ઔર શક્તિવાનકી ખબર નહીં. વે કહતે હૈં કિ, રાગ ઔર દયા, દાન, વ્રત આદિકો નહીં માનો તો તુમ નરકમેં ચલે જાઓગે. અરે પ્રભુ ! સુન તો સહી, નાથ ! આહાહા ! સમજમેં આયા ?

યહાં તો પરમાત્મા એૈસા કહતે હૈં કિ, પ્રભુ ! તૂ વસ્તુ હૈ કિ નહીં ? તો વસ્તુમેં બસી હુઈ–રહી હુઈ શક્તિ હૈ કિ નહીં ? વસ્તુ તો ઉસે કહતે હૈં કિ, જિસમેં શક્તિકા વસવાટ હૈ. ગાંવ ઉસે કહનેમેં આતા હૈ કિ, જિસમેં પ્રજા બસતી હૈ. યહાં કહતે હૈં કિ, શીલ, દાન, તપ, ભાવ આદિ તો વિકારી પર્યાય હૈ – ભાવકર્મ હૈ. ભગવાન આત્મામેં અભાવ નામકા ગુણ – શક્તિ હૈ. ઉસ કારણસે આત્મા વિકારી પર્યાયસે શૂન્ય હૈ. પર્યાયમેં શૂન્ય હૈ. (આત્મામેં) અભાવ નામકી શક્તિ હૈ તો દ્રવ્ય-ગુણમેં તો (વિકારસે શૂન્યતા) હૈ હી. પરંતુ પર્યાયમેં (ભી) અભાવપનાકા પરિણમન હોનેસે વહ અવસ્થા વિકારી પરિણામ–ભાવકર્મસે શૂન્ય હૈ, આહાહા !

એૈસી બાતેં હૈં. ક્યા કરેં ? ઉસે ખબર નહીં હૈ ઇસલિયે બહુત વિરોધ કરતે હૈં. પ્રભુ ! વિરોધ મત કર ! નાથ ! તેરે ઘરકી બાત હૈ. પ્રભુ ! તુજે ખબર નહીં, ભાઈ !

શ્રીમદ્‌મેં આતા હૈ, "**કોઈ ક્રિયા જડ થઈ રહ્યાં, શુષ્ક જ્ઞાનમાં કોઈ, માને માર્ગ મોક્ષનો કરુણા ઉપજે જોઈ**" "**કોઈ ક્રિયાજડ (થઈ રહ્યાં)**" (અર્થાત્) શુભ ઔર અશુભ ભાવ (હૈ, ઉસમેં ભી) મૂલ તો શુભ ભાવમેં (ધર્મ માનનેવાલા) ક્રિયાજડ હૈ. રાગકી ક્રિયામેં રુકકર મુજે ધર્મ હોગા, (એૈસા માનનેવાલા) ક્રિયાજડ હૈ. ઔર "**શુષ્કજ્ઞાનમાં કોઈ**" (અર્થાત્) ક્ષયોપશમસે

ચૈતન્યકી બાતેં કરે પરંતુ અંદરમેં રાગસે રહિત પરિણમન હોના, વહ હૈ નહીં તો વહ શુષ્કજ્ઞાની હૈ, આહાહા ! ''**કોઈ ક્રિયાજડ થઈ રહ્યાં,**'' ગુજરાતી ભાષા હૈ. ''**શુષ્કજ્ઞાનમાં કોઈ**'' જ્ઞાનની વાત કરે પરંતુ રાગની રુચિનો પ્રેમ ખસે નહીં. અંદરથી શુભરાગનો અને અશુભરાગનો પ્રેમ ખસે નહીં, આહાહા ! ઉસે શુષ્કજ્ઞાની કહનેમેં આતા હૈ, આહાહા ! ક્યોંકિ આત્મામેં વિકારી પરિણામકા અભાવ સ્વભાવરૂપ ભાવ હૈ. વિકારી પરિણામકી અવસ્થાકા ભાવ આત્માકી પર્યાયમેં હૈ, ઉસકો યહાં આત્મા હી નહીં કહતે. સમજમેં આયા ?

યહ તો આત્મદર્શનકી બાતેં ચલતી હૈં ન ? આત્મા ઔર આત્માકી શક્તિયાં ઔર વર્તમાનમેં ઉસ શક્તિકા દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાયમેં વ્યાપ્ત હોના. જો શક્તિ (હૈ) (ઉસકા) પર્યાયમેં અભાવપનાકા પરિણમન હોતા હૈ. કિસકા અભાવ ? આઠ કર્મકે અભાવરૂપ શૂન્ય અવસ્થા હૈ. આહાહા ! આત્મા જ્ઞાનાવરણ કર્મકી અવસ્થાસે શૂન્ય હૈ. આત્મા દર્શનાવરણી કર્મસે શૂન્ય હૈ. આત્મા વેદનીય કર્મસે શૂન્ય હૈ, મોહકર્મસે શૂન્ય હૈ, દર્શનમોહસે શૂન્ય હૈ, ચારિત્રમોહસે શૂન્ય હૈ, આહાહા ! નામકર્મકી ૯૩ પ્રકૃતિ હૈ ઉસસે શૂન્ય હૈ. ગોત્રકર્મ હૈ પરંતુ ઉસસે આત્મા શૂન્ય હૈ, આહાહા !

લોગ યહાં કહતે હૈં કિ, કર્મ હમકો નડતે હૈં. (હિન્દીમેં) નડતે હૈં કો ક્યા કહતે હૈં ? હૈરાન કરતે હૈં. કર્મ હૈરાન કરતે હૈં, અરે ભગવાન ! 'કર્મ બિચારે કૌન ? ભૂલ મેરી અધિકાઈ' આતા હૈ કિ નહીં ? ચંદ્રપ્રભુ ભગવાનકી સ્તુતિમેં આતા હૈ. 'કર્મ બિચારે કૌન ? ભૂલ મેરી અધિકાઈ' બિચારે કર્મ જડ હૈ. ઉસકી અવસ્થાસે તો આત્મા શૂન્ય હૈ. પરકી અવસ્થાસે તો શૂન્ય હૈ પરંતુ અભાવ શક્તિકે કારણ ઉસકે (જડ કર્મકે) નિમિત્તસે હુઈ વિકારી દશા, ઉસસે ભી શૂન્ય હૈ, આહાહા ! અપના આનંદ સ્વભાવસે અશૂન્ય હૈ ઔર રાગ સ્વભાવસે શૂન્ય હૈ, આહાહા ! યહ અભાવ (હુઆ), ઓહોહો ! અમૃતચંદ્રઆચાર્યને ગજબ કામ કિયા હૈ !

ઘરમેં ભાઈકી શાદી હો ઔર છોટા ભાઈ સાલ-ડેઢ સાલકા હો તો ઉસે ઝુલાયે નહિ તો રોતા હૈ. ઉસે ખબર નહીં હૈ કિ ભાઈકી શાદી હૈ તો રોયા નહીં જાતા. ઉસે ખબર હૈ ? વૈસે યહાં આત્માકી શાદી ચલ રહી હૈ, ભાઈ ! તેરે ભાઈકી શાદી ચલ રહી હૈ. આત્મા આનંદકા નાથ ઉસકી શાદી (અર્થાત્) અંદર એકાગ્રતા (હોની) ઉસકી (બાત) ચલતી હૈ. ક્યા કહા ? કિ આઠોં કર્મકી જો ૧૪૮ પ્રકૃતિ (હૈ, ઉસસે આત્મા શૂન્ય હૈ). આહાહા ! નામકર્મમેં જો તીર્થંકર પ્રકૃતિ હૈ ઉસકી અવસ્થાસે આત્મા શૂન્ય હૈ, આહાહા ! ક્યોંકિ ભાવશક્તિકે કારણ અપની પવિત્ર અનંત શક્તિયોંકી વિદ્યમાનતા – મૌજૂદગી હૈ. વહાં અપવિત્ર નામકર્મકી કર્મ પ્રકૃતિકી અવસ્થાસે (આત્મા) શૂન્ય હૈ, આહાહા !

દૂસરી બાત. આતા હૈ ન ? 'સોલશ કારણ ભાવના ભાય, સોલહ તીર્થંકર પદ પાય' તો (યહાં તો) કહતે હૈં કિ, તીર્થંકરકે કારણભૂત સોલશ ભાવના જો હૈ, ઉસ ભાવનાસે ભગવાન (આત્મા) શૂન્ય હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? યહ બાત કઠિન પડતી હૈ. લોગોંકો સુનને નહીં મિલતી હૈ. ઇસલિયે પરંપરા ટૂટ ગઈ (ઔર) ગુરુગમ રહા નહીં. સમયસારમેં જયચંદ

પંડિતને પીછે લિખા હૈ, સમયસારકી સત્ય બાતકા ગુરુગમ છૂટ ગયા. આહાહા ! સમજમેં આયા ? સમયસારમેં પીછે લિખા હૈ. "**ઇસ ગ્રંથકે ગુરુ સંપ્રદાયકા (–ગુરુપરંપરાગત ઉપદેશકા) વ્યુચ્છેદ હો ગયા હૈ,...**" આહાહા ! હિન્દીમેં ૬૦૪ પન્ના હૈ. ઉસકી આખીરકી પંક્તિ હૈ. "**ઇસ ગ્રંથકે ગુરુ સંપ્રદાયકા (–ગુરુપરંપરાગત ઉપદેશકા) વ્યુચ્છેદ હો ગયા હૈ,...**" આહાહા ! સમજમેં આયા ? "**સમયસાર અવિકારકા, વર્ણન કર્ણ સુનન્ત; દ્રવ્ય-ભાવ-નોકર્મ તજિ, આત્મતત્ત્વ લખંત**" ઉસકે નીચે હૈ. સમજમેં આયા ? યહ તો અલૌકિક બાતેં (હૈં), બાપૂ ! આહાહા ! લોગોંકો ખટકતી હૈ કિ, દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ ઔર પૂજા વહ ધર્મ નહીં ? અરે.. ભગવાન ! સુન તો સહી નાથ ! તેરેમેં પવિત્રતા ભરી હૈ તો ઉસકી પર્યાય પવિત્ર હોતી હૈ. સમજમેં આયા ? અપવિત્રતાસે તો (આત્મા) શૂન્ય હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

દ્રવ્યકર્મ, ભાવકર્મ ઔર નોકર્મ ઇન તીનોંસે શૂન્ય હૈ. આઠ કર્મસે અભાવરૂપ શૂન્ય હૈ, ભાવકર્મસે અભાવરૂપ શૂન્ય હૈ ઔર નોકર્મ – યહ શરીર, ઔદારિક આદિ પાંચ શરીર હૈં (ઉસસે ભી અભાવરૂપ શૂન્ય હૈ). ઔદારિક, વૈક્રિયક, આહારક, તૈજસ (ઔર) કાર્મણ (ઐસે પાંચ શરીર હૈ). કાર્મણમેં ઉત્કૃષ્ટ ૧૪૮ પ્રકૃતિ કોઈ જ્ઞાનીકો હોતી હૈ. સમજમેં આયા ? ક્યોંકિ તીર્થંકર પ્રકૃતિ તો જ્ઞાનીકો હી હોતી હૈ, અજ્ઞાનીકો તો હોતી હી નહીં. વૈસે આહારક (શરીર)કા બંધન ભી સમકિતીકો હોતા હૈ, અજ્ઞાનીકો હોતા નહીં. પરંતુ કોઈ સમકિતીકો સત્તામેં ૧૪૮ પ્રકૃતિ હોતી હૈ. મિથ્યાદૃષ્ટિકો ૧૪૮ (પ્રકૃતિ) નહીં હોતી હૈ, થોડી (કમ) હોતી હૈ. સમજમેં આયા ?

યહાં તો ઇતના કહના હૈ કિ, જો પ્રકૃતિસે બંધન પડે વહ ભાવ, આત્મામેં અભાવ શક્તિકે કારણ ઉસ ભાવકી શૂન્યતા હૈ, આહાહા ! ઐસા સૂક્ષ્મ માર્ગ, બાપૂ ! ઉસે નહીં બૈઠતા. અંદર મહા પ્રભુ પવિત્રતાકા સાગર ઉછલ રહા હૈ, આહાહા !

ચૈતન્ય રત્નાકર પવિત્રતાકા પિંડકા નાથ, પ્રભુ ! વહ નાથ પવિત્રતાકા રક્ષક હૈ. નાથ કિસકો કહતે હૈં ? જો કોઈ ચીજ હૈ ઉસકી રક્ષા કરે ઔર નહીં પ્રાપ્ત હુઈ ચીજકો મિલા દે. યોગક્ષેમકે કરનેવાલેકો નાથ કહતે હૈં. યોગક્ષેમ (અર્થાત્) વર્તમાન જો દશા હૈ ઉસકી રક્ષા કરે. નિર્મલ (પર્યાયકી બાત હૈ). ઔર પૂર્ણ કેવલજ્ઞાન નહીં હૈ, ઉસકો લાયે, મિલા દે. આહાહા ! ઐસા ભગવાન (આત્મા) અપના નાથ હૈ, સમજમેં આયા ? કિતની સ્પષ્ટ બાત હૈ !

૪૭ શક્તિમેં તો ઇતના ભર દિયા હૈ ! આહાહા ! અમૃતચંદ્ર આચાર્યને તો ગજબ કામ કિયા હૈ ! કુંદકુંદ આચાર્યને પંચમ કાલમેં તીર્થંકર જૈસા કામ કિયા હૈ (ઔર) ઇન્હોંને ગણધર જૈસા કામ કિયા હૈ. આહાહા !

(યહાં) કહતે હૈં કિ, શક્તિમેં શબ્દ તો ઇતના હૈ, પાઠમેં તો ઇતના હૈ, હૈ ન ? "**शून्यावस्थत्वरूपा अभावशक्ति**" અક્ષર તો કિતને હૈં ? સોલહ અક્ષર હૈ પરંતુ ઉસકે અર્થમેં તો બહુત ગંભીરતા હૈ. દિપચંદજીને શક્તિકા વર્ણન કિયા હૈ. સમજમેં આયા ? દૂસરે કિસીને

કિયા નહીં હૈ. એક અમૃતચંદ્રઆચાર્યને શક્તિકા વર્ણન કિયા હૈ ઔર શક્તિકા સ્પષ્ટીકરણ દીપચંદજીને કિયા. ઐસા દૂસરે કોઈ સ્થાનમેં આતા નહીં. સમયસાર નાટકમેં થોડે નામ આતે હૈં.

ભગવાન આત્મા મહા પ્રભુ હૈ. વહ ચૈતન્ય ભગવાન હૈ. આહાહા ! ઉસકા જિસકો અંતરમેં નિર્વિકલ્પ દૃષ્ટિ હોકર ભાન હુઆ, સમ્યગ્દર્શન હુઆ ઔર અંદરમેં સમ્યગ્દર્શનકી શક્તિ જો શ્રદ્ધા હૈ, ઉસકે પરિણમનમેં સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય (પ્રગટ હુઈ), ઉસ પવિત્રતાકી–ભાવશક્તિકી વિદ્યમાનતામેં ઔર કર્મકે નિમિત્તસે (હુએ) રાગ આદિ (ઔર) મિથ્યાત્વ આદિકી શૂન્યતા (હૈ), આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઐસા માર્ગ હૈ, ભાઈ ! ક્યા કહા ? "**શૂન્ય (–અવિદ્યમાન) અવસ્થાયુક્ત..**" નહીં અવસ્થાયુક્ત ઐસે (કહના હૈ). કિસકી (અવસ્થા નહીં) ? કિ કર્મકી, શરીરકી. યહ ઔદારિક આદિ (શરીરકી અવસ્થા નહીં). યહ ઔદારિક શરીર હૈ. યહ (ઉસકી) અવસ્થા હૈ, ઇસ અવસ્થાસે ભગવાન શૂન્ય હૈ. સમજમેં આયા ? યહ અવસ્થા ઐસી કરતે હૈં, વહ આત્મા નહીં (કરતા). સમજમેં આયા ? ક્યોંકિ યહ અવસ્થા આત્મામેં શૂન્ય હૈ. યહ શરીરકી અવસ્થા આત્મામેં શૂન્ય હૈ, અભાવ શક્તિ હૈ, (ઉસ કારણસે). આહાહા ! સમજમેં આયા ?

મુનિકો આહારક શરીર હોતા હૈ ન ? (તો ઉસ) આહારક શરીરકી અવસ્થાસે ચૈતન્ય તો શૂન્ય હૈ. આહાહા ! ગજબ બાત હૈ ! (મુનિરાજકો) વિકલ્પ આતા હૈ કિ, આહારક શરીર હો ઔર મૈં ભગવાનકે પાસ જાઉં. પરંતુ કહતે હૈં કિ, વિકલ્પ ઔર આહારક શરીરકી અવસ્થા, દોનોં આત્મામેં નહીં હૈં. ઔર (ઐસે આહારક શરીરધારી મુનિરાજ) ભગવાનકે પાસ જાતે હૈં તો (કોઈ પ્રશ્ન) પૂછે બિના ઉસકા સમાધાન હો જાતા હૈ. અંદરમેં ઐસી યોગ્યતા હૈ. આહાહા ! આહારક શરીર હુઆ તો મેરે પાસ આયા, ઐસા ભી નહીં ઔર મેરે પાસ આનેકા વિકલ્પ આયા, વહ ભી તેરેમેં નહીં, આહાહા ! ઐસા માર્ગ ! વિદ્યમાન અવસ્થાયુક્ત યહ ભાવ(શક્તિ) ઔર અવિદ્યમાન અવસ્થાયુક્ત અભાવ(શક્તિ), આહાહા ! સમજમેં આયા ? "**શૂન્ય (–અવિદ્યમાન) અવસ્થાયુકત...**" શૂન્ય અવસ્થાયુક્ત (યાની) શૂન્ય અવસ્થા સહિત. શબ્દ ઐસા હૈ ન ? શૂન્ય અવસ્થા સહિત. યાની કિ આત્મા આઠોં કર્મકી પર્યાયકી અવસ્થાસે શૂન્ય હૈ. ઐસી અવસ્થાયુક્ત હૈ, આહાહા !

અબ યહાં પુકાર કરતે હૈં કિ, અરે..! હમે કર્મ હૈરાન કરતે હૈં. હમકો કર્મસે વિકાર હોતા હૈ. અરે.. પ્રભુ ! તેરા (વિકાર) ભાવ (જો) હૈ, કર્મકે નિમિત્તકે આધિન હોકર તૂ જો ભાવ કરતા હૈ, વહ ભી સ્વભાવકી દૃષ્ટિકી અપેક્ષાસે તો ઉસ ભાવકા ભી તેરેમેં અભાવ હૈ, આહાહા !

યહાં તક ચૈતન્ય તત્ત્વમેં જાના – પહુંચના કિ, યહ ભગવાન આત્મા (હૈ). ભાવશક્તિકે કારણ અનંત ગુણકી નિર્મલ પર્યાય વિદ્યમાન હૈ ઔર અભાવશક્તિકે કારણ કર્મ ઔર શરીરસે

(શૂન્ય હૈ). પાંચ શરીરમેં કાર્મણ શરીર આતા હૈ ન ? જીવ કાર્મણ શરીરકી અવસ્થાસે શૂન્ય હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? અજ્ઞાનીકો જો વિકાર હોતા હૈ, વહ વિકાર સહિત હૈ. અજ્ઞાની કર્તા-કર્મ માનતા હૈ. પરંતુ ધર્મીજીવ જિસકો આત્માકી દૃષ્ટિ હુઈ, વહ તો રાગકી અવસ્થાસે મેરી દશા શૂન્ય હૈ, ઐસા માનતે હૈં, આહાહા ! સમજમેં આયા ? રાગસે ભિન્ન હોકર ભેદજ્ઞાન હુઆ વહાં ભેદજ્ઞાનમેં ભગવાન રાગકી અવસ્થાસે તો શૂન્ય હૈ. આહાહા ! રાગ સહિત હૈ, ઐસા પર્યાયદૃષ્ટિમેં હૈ. પરંતુ વહ તો પર્યાયદૃષ્ટિમેં જિસકો દ્રવ્યકી દૃષ્ટિ નહીં ઔર દ્રવ્યકી ખબર નહીં, (ઉસકો વિકાર સહિત હૈ), આહાહા ! એક સમયકી પર્યાયમેં – અવસ્થામેં (વિકાર) સહિત જિસકો અપને અસ્તિત્વકા સ્વીકાર હૈ, ઉસકો વિકાર સહિત અવસ્થા હૈ. વહ પરિભ્રમણ હૈ, દુઃખ હૈ. સમજમેં આયા ?

ભગવાન આત્મા અનંત શક્તિયોંકા ભંડાર – ગોદામ (હૈ). આહાહા ! ઇસ શક્તિકે ગોદામમેં અંદર અભાવ શક્તિ ભી પડી હૈ. ઉસ દ્રવ્ય પર, વસ્તુ પર ધ્યેય લગાકર, જો દ્રવ્યકા ભાન હુઆ, (વહ) દશા કાર્મણકી ૧૪૮ પ્રકૃતિકી અવસ્થાસે ભી શૂન્ય હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઐસા ગલે ઉતારના (કઠિન પડતા હૈ). હૈ ઔર નહીં હૈ ? કિસ અપેક્ષાસે બાત હૈ ? પ્રભુ ! તેરી ચીજ જો હૈ, આત્મા ! પ્રભુ ! ઉસકી અનંત શક્તિયાં હૈં. ઉન અનંત શક્તિઓંકા એકરૂપ આત્મા ! ઉસકા જિસકો અનુભવ હુઆ, સમ્યગ્દર્શન હુઆ, રાગસે ભિન્ન ભાન હુઆ, ઇસે યહાં કહતે હૈં કિ, ઇસ અભાવશક્તિ (કે કારણ) પરસે શૂન્ય હૈ. અજ્ઞાની તો અપનેમેં (વિકાર) હૈ, ઐસા માનતે હૈં. વિકારી અવસ્થા (ઔર) કર્મકા મેરે (સાથ) સંબંધ હૈ, ઐસા અજ્ઞાની માનતે હૈં, આહાહા ! ઐસી બાત (હૈ) !

એક ઓર ગોમટ્ટસારમેં ઐસા કહે કિ, જ્ઞાનાવરણીય કર્મ જ્ઞાનકો રોકે, જ્ઞાનકો આવરણ કરે. ભાષા ઐસી આયી હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? વહ તો નિમિત્તકા કથન હૈ. અપની પર્યાયમેં દ્રવ્યસ્વભાવકી દૃષ્ટિકા જબ અભાવ હૈ, તો હીન અવસ્થારૂપ અપને કારણસે પરિણમન કરતા હૈ, તો ઉસમેં જ્ઞાનાવરણીય કર્મ નિમિત્ત કહનેમેં આતા હૈ. નિમિત્ત કહનેમેં આતા હૈ, ઉસકો કહા કિ, ઉસને (કર્મને) આવરણ કિયા. વહ તો વ્યવહારકા કથન હૈ. ભાવ ઘાતિ કરનેવાલા (કહનેમેં આતા હૈ), આહાહા ! ગજબ બાત હૈ ! જ્ઞાનકી હીન દશા–ભાવઘાત કરનેવાલેકો જ્ઞાનાવરણીય દ્રવ્યઘાતિ નિમિત્ત કહનેમેં આતા હૈ. પરંતુ જહાં ભાવઘાતિ પર્યાય હી મેરેમેં નહીં (તો દ્રવ્યઘાતિ તો દૂર રહા). દ્રવ્યઘાતિ કર્મ તો મેરેમેં હૈ હી નહીં. વહ દ્રવ્યકર્મમેં ગયા. પરંતુ ભાવઘાતિ જો વિકૃત અવસ્થા હૈ, ઉસકા ભી મેરી ચીજમેં અભાવ હૈ, શૂન્ય હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? ભાઈ ! માર્ગ ઐસા હૈ. માર્ગ નહીં, યહ તત્ત્વ હી ઐસા હૈ.

ચૈતન તત્ત્વ ભગવાન આત્મા ! આહાહા ! ઇસ આત્માકા જિસકો આત્મજ્ઞાન હુઆ... આત્મજ્ઞાન કહતે હૈં ન ? ઉસકો કર્મકા જ્ઞાન, રાગકા જ્ઞાન, પર્યાયકા જ્ઞાન – ઐસા નહીં કહતે હૈં. આહાહા ! આત્મજ્ઞાન નામ આત્મા અનંત શક્તિકા એકરૂપ, ઉસકા જિસકો સ્વસન્મુખસે

અંતર જ્ઞાન હુઆ, તો કહતે હૈં કિ, જ્ઞાનીકો તો કર્મકી અવસ્થા (જો) નિમિત્તસે હુઈ, ઉસસે ભી (વે) શૂન્ય હૈં. આહાહા ! ઐસી બાતેં (હૈં) ! સર્વજ્ઞકે અલાવા યહ (બાત) કહીં હો નહીં સકતી.

એક તો કર્મ હૈ, ઐસા સ્વીકાર કરતે હૈં. (દૂસરા) કર્મકે નિમિત્તસે અવસ્થા હૈ, ઐસા સ્વીકાર કરતે હૈં. પરંતુ સ્વરૂપમેં નહીં હૈ, ઐસા (જ્ઞાનીકો) સ્વીકાર હૈ, આહાહા ! જિસકો સ્વરૂપદૃષ્ટિ હુઈ, સ્વરૂપદૃષ્ટિ (અર્થાત્) સ્વભાવદૃષ્ટિ (હુઈ) ઉનકો સ્વરૂપદૃષ્ટિમેં તો અનંત શક્તિરૂપ સ્વરૂપ, ઇસકી પર્યાયમેં નિર્મલ પરિણમન વિદ્યમાન હૈ, આહાહા !

(જ્ઞાનીકો) આનંદકી અવસ્થા વિદ્યમાન હૈ, ઈશ્વરકી અવસ્થા, પ્રભુતાકી (અવસ્થા) વિદ્યમાન હૈ, સ્વચ્છતાકી (અવસ્થા) વિદ્યમાન હૈ, કર્તા-કર્મ આદિ શક્તિઓંકી વર્તમાન નિર્મલ પર્યાય (વિદ્યમાન) હૈ. ઉસમેં કર્મકે નિમિત્તસે (હુઈ) શરીરકા અવસ્થા–પાંચોં શરીર (ઔર) કર્મકી ૧૪૮ પ્રકૃતિ – ઉસકી અવસ્થાસે પ્રભુ શૂન્ય હૈ, આહાહા !

પ્રવચનસારમેં લિયા હૈ. પ્રવચનસારમેં અસ્તિ-નાસ્તિ લેકર, સ્વરૂપસે અસ્તિ હૈ ઔર પરરૂપસે નાસ્તિ હૈ. ઐસા અર્થ કરનેકે બાદ સંસ્કૃત ટીકામેં ઐસા (લિયા) કિ, અપનેસે અશૂન્ય હૈ ઔર પરસે શૂન્ય હૈ. સમજમેં આયા ? પહલે ઐસે લિયા કિ, અપનેસે અસ્તિત્વ હૈ ઔર પરસે નાસ્તિત્વ હૈ. બાદમેં ઉસકો સ્પષ્ટ કરતે હુએ (કહા), અપનેસે અશૂન્ય હૈ ઔર પરસે શૂન્ય હૈ. પ્રવચનસારમેં સપ્તભંગી આતી હૈ, વહ યાદ આ ગઈ. આહાહા ! યહ શૂન્ય શબ્દ આયા ન ? આહાહા !

ભાવશક્તિમેં વિદ્યમાન શબ્દ થા ઔર યહ શૂન્ય શક્તિ (કહી), આહાહા ! ચૈતન્યકી નજર તેરા સ્વભાવ–તેરે નિધાનમેં (ગઈ નહીં), આહાહા ! વહ તો કહા થા ન ? કિ જૈસે નરકમેં સ્વર્ગકે સુખકી ગંધ નહીં, સ્વર્ગમેં નરકકે દુઃખકી હયાતી નહીં, આહાહા ! સમજમેં આયા ? સૂર્યકે પ્રકાશમેં અંધકારકા અભાવ હૈ, (અંધકારસે) શૂન્ય હૈ. એક પરમાણુમેં પીડાકા અભાવ હૈ. ઐસે ભગવાન આત્મામેં વિકાર ઔર કર્મકા અભાવ હૈ. આહાહા ! અરે...! ઐસા માર્ગ ઉસે બૈઠતા નહીં ઔર મૈં પરાધિન (હું ઐસા માનતા હૈ). (પરંતુ) ઇસમેં ઈશ્વરશક્તિ હૈ. પ્રવચનસાર ૪૭ નયમેં એક ઈશ્વર નામકી શક્તિ (નય) હૈ. બાલક જૈસે ધાવમાતાકો પરાધીન હોકર દૂધ પીતા હૈ. (ધાવમાતા) દૂધ પિલાતી હૈ. તુમ્હારી ભાષામેં ક્યા હૈ ? ધાવમાતા હોતી હૈ ન ? (બાલક) ધાવમાતાકો પરાધીન હોકર દૂધ પીતા હૈ. પ્રવચનસારમેં દૃષ્ટાંત દિયા હૈ. સમજમેં આયા ? ૪૭ નયમેં ૩૪વા નય હૈ. **'આત્મદ્રવ્ય ઈશ્વરનયસે પરતંત્રતા ભોગનેવાલા હૈ, ધાયકી દુકાન પર દૂધ પિલાયે જાનેવાલે રાહગીરકે બાલકકી ભાંતિ'** મુસાફિરકા બાલક હો, ઉસકી માતાકો દૂધ નહીં (આતા) હો, ઔર ગાંવમેં આયે હો તો ધાવમાતાકે પાસ (બાલકકો) દૂધ પિલાતે હૈં. ઐસે ભગવાન આત્મા, અપની પર્યાયમેં નિમિત્તકે આધીન હોકર વિકાર કરતા હૈ, ઉસકા નામ ઈશ્વરનય (હૈ), આહાહા !

યહાં કહતે હૈં કિ, જબ જ્ઞાનકા અધિકાર હો તો જ્ઞાનસે તો જાનનેમેં આતા હૈ કિ, મેરી પર્યાયમેં વિકૃતપના હૈ. ઉસસે મૈં શૂન્ય નહીં હું. (વિકારકી) અસ્તિ હૈ. વહ તો જ્ઞાન જાનતા હૈ. પરંતુ દૃષ્ટિકા વિષય ઔર દૃષ્ટિકા જબ કથન ચલે તબ તો અશુદ્ધતાકી વિદ્યમાનતા ઉસમેં હૈ હી નહીં. સમજમેં આયા ? સમયસારમેં તો શક્તિકા વર્ણન હૈ ન ? તો શક્તિ તો દ્રવ્યકી શક્તિ હૈ. દ્રવ્યદૃષ્ટિકા વર્ણન હૈ ઔર પ્રવચનસારમેં જ્ઞાનપ્રધાન કથન હૈ. વહાં ૪૭ નય ઉસ પ્રકારસે લિયે હૈં. સમજમેં આયા ? યહાં કર્તા આદિ (શક્તિમેં) ઐસા આયેગા કિ, આત્મા રાગાદિકા કર્તા હૈ હી નહીં. વહ કર્તાશક્તિ હૈ, વહ નિર્મલ પરિણમન હૈ ઉસકા કર્તા હૈ. સમજમેં આયા ? યહાં દૃષ્ટિપ્રધાન (કથનમેં) દ્રવ્યસ્વભાવકી અપેક્ષાસે ઐસા વર્ણન આતા હૈ. પરંતુ દૃષ્ટિકે સાથ જો જ્ઞાન હુઆ તો જ્ઞાન અપનેમેં જિતના રાગકે કણરૂપ-અંશરૂપ પરિણમન હૈ ઉસકા કર્તા હૈ, ઐસા જ્ઞાન જાનતા હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

મુનિ ભી ઐસા જાનતે હૈં. અમૃતચંદ્ર આચાર્યને (લિખા) ન ? 'कल्माषितायाः' યહાં ઉસકી ના કહતે હૈં. કલ્માષિત અવસ્થા આત્મામેં હૈ (હી નહીં). તીસરે શ્લોકમેં તો ઐસા કહા (કિ), મૈં વસ્તુસ્વરૂપસે – દ્રવ્યસ્વરૂપસે તો શુદ્ધ હું. પરંતુ મેરી પર્યાયમેં અનાદિકાલસે 'कल्माषितायाः' – અશુદ્ધતા ચલી આતી હૈ, આહાહા ! વહી અમૃતચંદ્ર આચાર્ય શક્તિકા વર્ણન કરનેવાલે ઐસા કહતે હૈં કિ, અનાદિસે મેરી પર્યાયમેં 'कल्माषितायाः' – અશુદ્ધતા ચલી આતી હૈ. આહાહા ! મેરી પર્યાયમેં દુઃખકા વેદન હૈ, આહાહા ! યહાં કહતે હૈં કિ, દુઃખકે વેદનકી અવસ્થાકા (આત્મામેં) અભાવ હૈ. જિસ અપેક્ષાસે કહા હૈ ઉસ અપેક્ષાસે જાનના ચાહિયે ન ! આહાહા ! સમજમેં આયા ?

ભાઈ ! તેરી ચીજકો સમજના–જાનના (યહ) કોઈ અલૌકિક ચીજ હૈ ! લૌકિકસે કોઈ પ્રાપ્ત નહીં હોતા. દ્રવ્યસંગ્રહમેં વ્યવહારનયકો લૌકિક કહા હૈ. દ્રવ્યસંગ્રહમેં લૌકિક (કહા હૈ). ટીકામેં વ્યવહારનયકો કથનમાત્ર કહા હૈ. પાંચવે શ્લોકમેં કથનમાત્ર (કહા હૈ). આહાહા ! વ્યવહારસે કહા હૈ, ઉસકો (લોગ) પકડ લે. મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશકમેં આયા ન ? કિ, સિંહકો બતાના હો ઔર સિંહ ન હો તો બિલ્લીકો સિંહ કહે. (બિલ્લીકો) સિંહ કહે તો (બિલ્લી) સિંહ નહીં હૈ. માત્ર ઉસકી પહચાન કરાનેકે લિયે (કહતે હૈં કિ) ઐસા સિંહ હોતા હૈ. ઐસા ક્રૂર (હોતા હૈ). પકડ, પકડમેં ફર્ક હૈ. (સિંહ) અપને બચ્ચેકો ભી દાંતમેં પકડે ઔર ચૂહેકો ભી પકડે – (લેકિન) દોનોંમેં ફર્ક હૈ. પકડ, પકડમેં ફર્ક હૈ. ચૂહેકો તો દાંતસે દબાતી હૈ ઔર અપને બચ્ચેકો પકડતી હૈ તો (નરમીસે પકડતા હૈ). બિલ્લી સાત દિનકે બાદ બચ્ચેકો ઘુમાતી હૈ ન ? (ઉસ સમય) મુંહમેં લેકર ઘુમતી હૈ. પરંતુ નરમ-નરમ (દાંતોંસે પકડતી હૈ). સમજમેં આયા ? હમને તો સબ નજરોંસે દેખા હૈ ન !

દામનગરમેં અપાસરા હૈ. ઉસકે સામને એક કિરાનાકી દુકાન થી. ઉસમેં બિલ્લી જાયે. બડા ચૂહા અપાસરામેં આયે તો ઉસે ખાનેકે લિયે ઉસકે પીછે જાયે. (બાહર આયે તબ મુંહમેં

ચૂહા) લટકતા હૈ. આહાહા ! વહ તો ઐસે દબાકર (પકડતી હૈ તો) મર હી જાતા હૈ. ઔર બિલ્લી અપને દો-ચાર બચ્ચે હો તો એક કો ધીરે-ધીરે લેતી (હૈ), સમજમેં આયા ? ઐસે જ્ઞાની રાગકી અવસ્થાસે શૂન્ય હૈ. રાગકો પકડતે નહીં. (બિલ્લી) ચૂહેકો જૈસે પકડતી હૈ, ઐસે (જ્ઞાની રાગકો) પકડતે નહીં, આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઐસી બાતેં હૈં !

યહ તો સબ દેખા હૈ ન ! એક-એક બાતકો ઐસે વિચાર કરતે-કરતે દેખા હૈ. વહાં ઐસે દેખા હૈ કિ, યહ કિસ પ્રકારસે ચલતા હૈ ? ઇતના બડા ચૂહા મુંહમેં પકડકર નિકલે. હમ અપાસરામેં પાટ પર બૈઠે હો તો અપાસરામેં સે નિકલે.

યહાં કહતે હૈં કિ, ભગવાન આત્મામેં રાગકી પકડ નહીં હૈ. રાગસે તો શૂન્ય હૈ. આહાહા ! રાગ હોતા હૈ, વ્યવહાર આતા હૈ. ક્યા કહા ? ધર્મીકો ભી દયા, દાન, પૂજા, ભક્તિકા ભાવ આતા હૈ પરંતુ ઉસ ભાવસે પર્યાય શૂન્ય હૈ. આહાહા ! ઐસા દ્રવ્યકા સ્વભાવ હૈ. અભાવશક્તિકા વર્ણન હૈ ન ? યહ દ્રવ્યકા સ્વભાવ હૈ. વહ અભાવ શક્તિ (સ્વરૂપ) સ્વભાવ હૈ. આહાહા ! માર્ગ ઐસા હૈ ! ભાઈ ! લોગોંકો યહ નયા લગતા હૈ. લોગોંકો ઐસા લગતા હૈ કિ, નયા માર્ગ નિકાલા. ભાઈ ! નયા નહીં હૈ, પ્રભુ ! તુજે ખબર નહીં, બાપૂ ! તેરી શક્તિકે સ્વભાવકા વર્ણન હી યહ હૈ. સમજમેં આયા ?

તુમ ઐસા કહતે હો કિ, દયા, દાન, વ્રત નહીં કરે, તો ફિર (લોગ) પાપ કરેંગે. ભાઈ ! યહાં વહ પ્રશ્ન હી કહાં હૈ ? યહાં તો દયા, દાન, વ્રતકા શુભભાવ હૈ ઉસકી રુચિ છોડ. ક્યોંકિ યહ અવસ્થા તેરે દ્રવ્ય, ગુણ ઔર પર્યાયમેં હૈ હી નહીં. પર્યાયમેં – સમ્યક્ પર્યાયમેં યહ અવસ્થા નહીં હૈ. આહાહા ! બાપૂ ! યહ તો વીતરાગ તીનલોકકે નાથ સીમંધર ભગવાન બિરાજતે હૈં, આહાહા ! ઉનકે (શ્રીમુખસે) યહ બાત આયી હૈ. સમજમેં આયા ?

પ્રભુ તો ઐસા કહતે હૈં, ભાઈ ! તેરે દ્રવ્ય, ગુણમેં તો અશુદ્ધતા નહીં પરંતુ તેરી પર્યાય (ભી) અભાવશક્તિકે કારણ અશુદ્ધતાસે શૂન્ય હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? સમ્યક્દૃષ્ટિકો ઐસા ભાસિત હોતા હૈ, ઐસા કહતે હૈં. મિથ્યાદૃષ્ટિકો ઐસા ભાસિત નહીં હોતા, (ઉસે) રાગ સહિત ભાસિત હોતા હૈ. (સ્વરૂપકી) શુદ્ધતા મેરી હૈ (ઔર) શુદ્ધતાસે પરિણમન હુઆ, ઉસમેં અશુદ્ધતા તો શૂન્ય હૈ, ઐસી દૃષ્ટિકા જિસકો વિરહ હૈ, ઉસકો અશુદ્ધતા ભાસિત હોતી હૈ. પરંતુ સમ્યક્દૃષ્ટિકા જિસકો સદ્ભાવ હૈ, (ઉસે રાગ સહિત ભાસિત નહીં હોતા) આહાહા ! ઐસા માર્ગ હૈ ! યહાં તો પ્રસન્નતાકા અંકુર ફુટે વહ આત્માકી વિદ્યમાનતા હૈ. દુઃખકે વિકલ્પસે તો શૂન્ય હૈ, પ્રભુ ! આહાહા ! સમજમેં આયા ?

"**શૂન્ય (–અવિદ્યમાન) અવસ્થાયુક્તતારૂપ અભાવશક્તિ. (અમુક અવસ્થા...)**" અમુક અવસ્થા યાની વિકારી અવસ્થા. "**(...જિસમેં અવિદ્યમાન હો..)**" જિસમેં (વિકારી અવસ્થા) નહીં હૈ. "**(...ઉસરૂપ અભાવશક્તિ).**" આહાહા ! ગજબ કામ કિયા હૈ !

સંતોંને જગતકો શાંતિકા (માર્ગ દિખલાયા હૈ). શાંતિકા માર્ગ દિખાયે ઉસે સંત કહતે હૈં.

આહાહા ! યહાં તો શાંતિ...શાંતિ..શાંતિ... પ્રભુ ! તેરેમેં તો શાંતરસ પડા હૈ ન ? તો પર્યાયમેં શાંતરસ આતા હૈ, ઉસકા નામ ધર્મ હૈ. રાગાદિ કષાય તો અશાંત હૈ, દુઃખ હૈ, આહાહા ! દયા, દાન, વ્રત, તપકા વિકલ્પ ઉઠતા હૈ, વહ તો દુઃખ હૈ. પ્રભુ ! તુજે ખબર નહીં, આહાહા ! ઇસ દુઃખકી અવસ્થાસે પ્રભુકી અવસ્થા શૂન્ય હૈ.

પ્રભુ ! ભગવાન આત્મા ! પ્રભુત્વ શક્તિકા ધરનેવાલા ઈશ્વર (સ્વરૂપ હૈ). આહાહા ! વહ ઈશ્વર શક્તિ (૪૭ નયમેં જો કહી, વહ) દૂસરી ઔર યહ ઈશ્વર શક્તિ દૂસરી. ઇસ શક્તિમેં પ્રભુત્વ શક્તિ હૈ. યહ અસ્તિ શક્તિ હૈ. દૃષ્ટિકે વિષયમેં અસ્તિ પ્રભુતા શક્તિ હૈ, તો પ્રભુતા શક્તિસે પર્યાયમેં પ્રભુતા આતી હૈ. ઔર ઈશ્વરનય અભી જો કહા, વહ પર્યાયકે લક્ષસે (અપેક્ષાસે) હૈ. યહ નય ગુણમેં નહીં હૈ, દ્રવ્યમેં નહીં હૈ. પર્યાયમેં નિમિત્તાધીન હોનેકી યોગ્યતા હૈ. કોઈ શક્તિ નહીં હૈ કિ વિકારરૂપ કરે. અનંત શક્તિમેં કોઈ શક્તિ વિકારરૂપ હો, ઐસી કોઈ શક્તિ નહીં. તો વિકાર હોતા હૈ ન ? તો કહતે હૈં કિ, વહ પર્યાયકી યોગ્યતાસે વિકાર હોતા હૈ. (ઉસકા) જ્ઞાન કરાનેકો બાત કી હૈ, આહાહા ! પરંતુ જહાં દૃષ્ટિકા વિષય ઔર દ્રવ્યકા સ્વભાવકા વર્ણન (હૈ), વહાં અશુદ્ધ અવસ્થાસે પ્રભુ તૂ શૂન્ય હૈ. આહાહા !

અનંત ગુણકી પવિત્ર પર્યાયકી વિદ્યમાનતામેં અમુક ગુણકી (હી) અશુદ્ધતા (હૈ), સબ ગુણ અશુદ્ધ નહીં હોતે. અસ્તિત્વ ગુણ, વસ્તુત્વ ગુણ, કભી અશુદ્ધ નહીં હોતે. સમજમેં આયા ? અનંત ગુણકી શુદ્ધતાકી વિદ્યમાન અવસ્થાવાલી પ્રભુ તેરી ચીજ હૈ ઔર અશુદ્ધતાસે તો તુમ શૂન્ય હો, આહાહા ! અશુદ્ધતા (હૈ) તો સર્વ ગુણકી અશુદ્ધતા તો હોતી નહીં. અમુક ગુણકી અશુદ્ધતા હોતી હૈ, સમજમેં આયા ?

એક બાર બહુત વર્ષ પહલે ૨૧ બોલ નિકાલે થે. બહુત વર્ષ પહલે તો સબ વિચાર ચલતે થે. (હમ) સાયલામેં થે. રાત્રિમેં મકાનકે બાહર ચર્ચા કરતે થે કિ, અનંત શક્તિ અશુદ્ધ નહીં હૈં. અનંત શક્તિ તો શુદ્ધ હી હૈં. (માત્ર) શક્તિ નહીં, શક્તિકા પરિણમન ભી શુદ્ધ હૈ. પરંતુ કોઈ-કોઈ શક્તિમેં જૈસે (કિ), છ (સામાન્ય ગુણ હૈ, ઉસમેં) અસ્તિત્વ, વસ્તુત્વ, પ્રમેયત્વ ઉસકી પર્યાય નિર્મલ હૈ. માત્ર પ્રદેશત્વગુણકી પર્યાય મલિન હૈ. એક પ્રદેશત્વ ગુણકી (પર્યાયમેં) અશુદ્ધતા (હૈ). અશુદ્ધતા હૈ, યહ જ્ઞાન કરાનેકો કહા, પરંતુ દ્રવ્યકે સ્વભાવકી દૃષ્ટિમેં ઉસ પ્રદેશકી અશુદ્ધતાકા ભી અભાવ હૈ, આહાહા !

યહ ભગવાન આત્મા જ્ઞાનચંદ્ર હૈ. શિતલ સ્વરૂપ... શિતલ સ્વરૂપ... જ્ઞાનચંદ્ર, શિતલ સ્વરૂપ હૈ. રાત્રિમેં ચંદ્રમામેં શિતલતા હોતી હૈ ન ? આહાહા ! ભગવાન આત્મા શિતલ સ્વરૂપ હૈ. શાંત...શાંત...શાંત... (સ્વરૂપ હૈ).

અરે પ્રભુ ! તુજે તેરી મહત્તા ઓર બડપ્પનકી ખબર નહીં ઔર તુજે અશુદ્ધતાસે ધર્મ હોગા (ઐસા માનકર) પ્રભુ તુને પ્રભુકા ખુન કર દિયા હૈ. તેરી ચીજકી શુદ્ધતાકા તુને ખુન કર દિયા. શુદ્ધકી તાકતસે (પર્યાયમેં) શુદ્ધતા હોતી હૈ. ઐસા નહીં માનકર, અશુદ્ધતાસે શુદ્ધતા

હોતી હૈ (યહ વિપરીત માન્યતા હૈ). આહાહા ! વ્યવહાર કરતે-કરતે શુદ્ધતા હોતી હૈ (યહ વિપરીત માન્યતા હૈ). આહાહા ! દરકાર કહાં હૈ ? વૈસે કે વૈસે હી જય નારાયણ (કરતે હૈં). રાત્રિકો નહીં કહા ? જૈસા હમ સુને ઐસા માને. બાત તો (તુમ્હારી) સચ્ચી હૈ પરંતુ (યથાર્થ) નિર્ણય કરના ચાહિયે ન ?

યહાં તો કહતે હૈં કિ, પ્રભુ ! એક બાર સુન તો સહી નાથ ! તેરા આત્મા પવિત્રતાકા ભંડાર હૈ. ઉસમેંસે તો પવિત્રતાકી પર્યાય આતી હૈ. દ્રવ્યમેં – શક્તિમેં કોઈ અશુદ્ધતા નહીં હૈ. માત્ર પર્યાયકી યોગ્યતાસે એક સમયકે લિયે વિકૃત અવસ્થા હોતી હૈ. ઉસે યહાં દ્રવ્યદૃષ્ટિકા વિષય બતાનેમેં અશુદ્ધ અવસ્થાસે (આત્મા) શૂન્ય હૈ, ઐસા બતાના હૈ.

અનંત શુદ્ધ શક્તિઓંકા શુદ્ધ પરિણમન વિદ્યમાન હૈ, ઉસમેં થોડી અશુદ્ધતા ૨-૪ યા ૨૧ ગુણ આદિમેં હૈ. સમજમેં આયા ? ઇસસે યહ શૂન્ય હૈ, આહાહા ! ૨૧ ગુણમેં અશુદ્ધતા (હૈ). એક દિન સાયલામેં કહા થા. રાજકોટ પહલે ચાતુર્માસમેં ગયે થે, ઉસ સમયકી બાત હૈ. ૯૫ કી (સાલકી) બાત હૈ. યહાં તો કુછ લિખનેકી આદત નહીં હૈ.

યહાં કહતે હૈં કિ, અનંત ગુણોંમેંસે કોઈ ગુણમેં (અશુદ્ધતા હોતી હૈ). જૈસે કિ દર્શન ગુણ હૈ, ઉસમેં અશુદ્ધતા હોતી હૈ, ચારિત્ર ગુણમેં અશુદ્ધતા હોતી હૈ, આનંદ ગુણમેં અશુદ્ધતા હોતી હૈ. પરંતુ અસ્તિત્વ, વસ્તુત્વ આદિ ગુણમેં અશુદ્ધતા નહીં હોતી. અભવિકો ભી ઉન (ગુણોંમેં) અશુદ્ધતા નહીં હોતી. સમજમેં આયા ? સમજમેં આતા હૈ ? આહાહા ! સભી ગુણોંમેં અશુદ્ધતા નહીં હોતી હૈ. કોઈ-કોઈ ગુણોંમેં હી અશુદ્ધતા હોતી હૈ. બાકી અનંત–અનંત ગુણ તો શુદ્ધ હૈ ઔર ઉસકી પર્યાય ભી શુદ્ધ હૈ, આહાહા !

આત્મામેં એક અભાવ શક્તિ પડી હૈ. ઉસ અભાવ શક્તિકા જહાં સ્વીકાર હુઆ અર્થાત્ અભાવ શક્તિકો ધરનેવાલા ભગવાન ઉસકા સ્વીકાર હુઆ, તો પર્યાયમેં અભાવ શક્તિકે કારણ અશુદ્ધતાકા શૂન્યપનેકા પરિણમન હૈ, આહાહા ! અશુદ્ધતા હૈ, યહ જ્ઞાનમેં જ્ઞેયકે રૂપમેં – પરજ્ઞેયકે રૂપમેં જાનનેમેં આતી હૈ. સમજમેં આયા ? અપની પર્યાયમેં અશુદ્ધતા (હૈ), (ઇસલિયે વહ) સ્વજ્ઞેય હૈ, ઐસા નહીં. ક્યા કહા ? સમજમેં આયા ? ફિરસે લેતે હૈં.

અપના દ્રવ્ય હૈ, વસ્તુ શુદ્ધ હૈ, ગુણ શુદ્ધ હૈ ઔર પર્યાય ભી શુદ્ધ હૈ. ઉસકો હી યહાં પર્યાય કહતે હૈં. અબ અશુદ્ધતા જો થોડે ગુણકી હૈ, ઉસકા ભી યહાં અભાવ હૈ, શૂન્ય હૈ. પરંતુ વહ (અશુદ્ધતા) હૈ ન ? તો (અશુદ્ધતા) હૈ તો (ઉસે) પરજ્ઞેયકે રૂપમેં જાનતે હૈં, આહાહા ! ફુરસદ કહાં હૈ ? બાપૂ ! પ્રભુકા માર્ગ તો યહ હૈ, ભાઈ ! આહાહા ! અશુદ્ધતાકે કર્તવ્યમેં લોગોંકો ચઢા દિયા હૈ ઔર શુદ્ધતાકા ભંડાર (એક ઓર) પડા રહા. ક્યા કહા ? અશુદ્ધ વ્યવહાર દયા, દાનકે પરિણામમેં ચઢા દિયા. શુદ્ધતાકા ભંડાર ભગવાન હૈ ઉસકો છોડ દિયા, સમજમેં આયા ? (યહ) અભાવ શક્તિ હુઈ. આજ ભી ૫૫ મિનટ તો હો ગઈ. ભાવ (શક્તિમેં) પ્રત્યેક શક્તિકી પવિત્ર વિદ્યમાન પર્યાય ગિનનેમેં આયી. અભાવ (શક્તિમેં) કોઈ ભી અશુદ્ધતા

હૈ, ઉસકી શૂન્યતા ગિનનેમેં આયી હૈ. ભાવ (શક્તિમેં) અશૂન્યતા નામ પવિત્ર વિદ્યમાન અવસ્થા ગિનનેમેં આયી ઔર અભાવ (શક્તિમેં) અપવિત્રતાકી શૂન્યતા ગિનનેમેં આયી. સમજમેં આયા ? ઇન શક્તિઓંકા પિંડ ભગવાન યા અનંત શક્તિકા પિંડ દ્રવ્ય હૈ. વહ તો શુદ્ધ હૈ. ઉસકી દૃષ્ટિ કરનેસે સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ. સમજમેં આયા ? ઉસકે બિના સમ્યગ્દર્શન – ધર્મકી પહલી સીઢી – શુરૂઆત (નહીં હોતી), આહાહા ! વીતરાગ માર્ગ તો દેખો ! દો બોલ હુએ. તીસરા શુરૂ કરતે હૈં, થોડા શુરુ તો કરેં.

૩૫ (વીં શક્તિ). ''**ભવતે હુએ (પ્રવર્તમાન) પર્યાયકે વ્યયરૂપ ભાવાભાવશક્તિ.**'' ક્યા કહતે હૈં ? આત્મામેં એક ઐસી શક્તિ હૈ, ભાવ અભાવ (નામકી એક શક્તિ હૈ). વર્તમાનમેં જો પર્યાય ભાવરૂપ હૈ, ઉસકા અભાવ કરે, ઐસી એક શક્તિ હૈ. વર્તમાન નિર્મલ પર્યાયકી બાત હૈ, આહાહા !

ભગવાન આત્મામેં ભાવ અભાવ (નામકી), ઐસી એક શક્તિ હૈ, ગુણ હૈ. ભાવકા અર્થ વર્તમાન પવિત્રતાકી વિદ્યમાન અવસ્થા હૈ, વહ ભાવ અભાવ શક્તિકે કારણ ભાવકા અભાવ હો જાતા હૈ. વહ ભી અપની શક્તિકે કારણ હૈ. પર્યાયકા અભાવ હોના વહ શક્તિકે કારણ હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

શાંતિસે સુનના, બાપૂ ! યહ તો (વીતરાગ) માર્ગ હૈ. તીન લોકકે નાથ ! કેવલજ્ઞાનીને નિધાન દેખે હૈં, ઐસા સમ્યક્જ્ઞાનમેં ભાસિત હોવે, ઐસી યહ ચીજ હૈ. આહાહા ! કહતે હૈં, ''**ભવતે હુએ (પ્રવર્તમાન) પર્યાય...**'' વર્તમાન પર્યાયકી (બાત હૈ). અનંત ગુણકી વર્તમાન નિર્મલ પર્યાય જો હૈ, વહ ભવતે (અર્થાત્) હોનેવાલી હૈ. '**ભવતે**' હૈ ન ? ''**ભવતે હુએ (પ્રવર્તમાન) પર્યાયકે વ્યયરૂપ...**'' ઉસકે અભાવરૂપ. (ઐસી) એક શક્તિ હૈ. ભાવઅભાવ (યાની) વર્તમાન ભાવ હૈ, ઉસકા અભાવ હો, ઐસી ભાવઅભાવ નામકી એક શક્તિ હૈ. ઉસ પર્યાયકા મૈં અભાવ કરું, ઐસા નહીં. યહ શક્તિ હી ઐસી હૈ કિ પર્યાયકા અભાવ હો જાયે. વિદ્યમાન અવસ્થાકા અભાવ હો જાયે, ભાવકા અભાવ હો જાયે, ઐસી યહ શક્તિ હૈ. વિશેષ આયેગા....

પ્રવચન નં. ૩૦

શક્તિ-૩૫, ૩૬ તા. ૦૯-૦૯-૧૯૭૭

भवत्पर्यायव्ययरूपा भावाभावशक्तिः ।।३५।।
अभवत्पर्यायोदयरूपा अभावभावशक्तिः ।।३६।।

(સમયસાર), યહ (પરિશિષ્ટ) અધિકારમેં અનેકાંતકી વિશેષ ચર્ચા કરતે હૈં. (ઇસકા) અધિકાર હૈ. યહ અધિકાર અનેકાંતકો વિશેષ ચર્ચતે હૈં. (ઇસ) અધિકારમેં યહ આયા હૈ. ક્યોં ? ક્યોંકિ (આચાર્ય ભગવાનને) જ્ઞાનમાત્ર પર્યાય વહ આત્મા ઔર જ્ઞાનમાત્ર પર્યાય હૈ, વહ ઉસકા ધર્મ. તો શિષ્યને પ્રશ્ન કિયા કિ ઉસમેં એક હી ધર્મ આતા હૈ, (તો) એકાંત હો જાતા હૈ. (તો આચાર્ય ભગવાન કહતે હૈં કિ) એકાંત નહીં હૈ. જ્ઞાનમાત્ર ચૈતન્ય સ્વરૂપ, ઉસકી પરિણતિમેં જ્ઞાન પર્યાય આતી હૈ, ઉસકે સાથ અનંત ગુણકી પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ. 'જ્ઞાનમાત્ર' કહનેસે રાગ ઔર પુણ્ય આદિ નહીં; પરંતુ અનંત શક્તિ નહીં, ઐસા નહીં (કહના ચાહતે). સમજમેં આયા ?

દો પન્ના પહલે (આ ગયા હૈ). "**યહાં આચાર્યદેવ અનેકાંતકે સંબંધમેં વિશેષ ચર્ચા કરતે હૈં**" અપની પર્યાયમેં જ્ઞાનકી દશા ઉત્પન્ન હોતી હૈ, યહ ભાવ શક્તિમેં આયા. પરંતુ ઉસમેં રાગકા અભાવ હૈ, વ્યવહારકા અભાવ હૈ–યહ અનેકાંત હૈ. ઐસા કહતે હૈં કિ, વ્યવહારસે ભી હો ઔર નિશ્ચયસે (ભી) હો, ઉસકા નામ અનેકાંત. (ઉસ બાતકા) નિષેધ કરનેકો યહ ચર્ચા લી હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ઉપાદાનસે ભી હો ઔર નિમિત્તસે ભી હો, ઉસકે નિષેધકે લિયે યહ અનેકાંત લિયા હૈ, આહાહા !

પહલે ભાવશક્તિ આ ગયી ન ? અપની જિતની શક્તિ હૈ, ઇસમેં ભાવશક્તિકા રૂપ હૈ. ઇસ ભાવ શક્તિકે કારણ વર્તમાન શુદ્ધ નિર્મલ પર્યાય વિદ્યમાન રહતી હૈ. સમજમેં આયા ? યહાં તો જિસે (સ્વરૂપકી) દૃષ્ટિ હુઈ ઇસકી બાત હૈ. જિસે શક્તિ ઔર શક્તિવાનકા ભાન નહીં, ઉસકે (લિયે) યહાં અનેકાંતકી ચર્ચા નહીં કરી હૈ. સમજમેં આયા ? વહ તો વ્યવહાર – દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, પૂજા, તપસ્યા, મુનિપના, બાહ્યક્રિયાકાંડ (યહ સબ કરતે-કરતે ધર્મ) હોગા, (ઐસા માનનેવાલા) તો એકાંત મિથ્યાદૃષ્ટિ હૈ.

યહાં તો અનેકાંત નામ અપની (જો) અનંત પવિત્ર શક્તિ હૈં, ઉસમેં વર્તમાન ભાવશક્તિકે

કારણ ઔર શક્તિકા રૂપ ભી (અનંત) શક્તિમેં હૈ, ઉસ કારણસે વર્તમાન નિર્મલ પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ, વહ વિદ્યમાન રહતી હૈ. ઉસકા કભી અભાવ નહીં હોતા. વર્તમાન વિદ્યમાન હૈ (ઉસકી બાત હૈ). ઇસમેં રાગ આદિ વ્યવહારકા અભાવ (હૈ), ઉસકા નામ અનેકાંત ઔર સ્યાદ્વાદ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

જૈન દર્શન વસ્તુકી સ્થિતિ હૈ. સમજમેં આયા ? અપની ચીજ પરકી પર્યાય કરે, યહ (બાત) તીન કાલ, તીનલોકમેં નહીં. પહલે અકારણકાર્ય શક્તિ આ ગયી. અકારણકાર્ય શક્તિ આ ગઈ ન ? કિ અપને દ્રવ્યમેં જિતની શક્તિયાં હૈં, સબકી વર્તમાન વિદ્યમાન અવસ્થા રહતી હૈ. સમજમેં આયા ? પરંતુ યહ અવસ્થા પરકા કારણ હો યા પરકા કાર્ય હો, ઐસા નહીં હૈ. ઐસા કામ ! બાહરકી ધમાધમ કરે, યહ કિયા ઔર વહ કિયા. રથયાત્રા, વરઘોડા, ગજરથ ચલાતે હૈં. કૌન ચલાયે ? ભાઈ ! તુજે ખબર નહીં. આહાહા !

શ્રોતા : કૌન ચલાતા હૈ ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : વહ જડકી પર્યાય જડસે હોતી હૈ. હાથીકા ચલના-બૈઠના ઉસકી પર્યાય હાથીકે શરીરસે હોતી હૈ, ઉસકે આત્માસે નહીં, આહાહા ! સમજમેં આયા ? યહ મંદિર બનાયા તો કિસને બનાયા ?

શ્રોતા : આપને (બનાયા).

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : મૈંને તો કભી કહા હી નહીં. બહુત લોગ કહતે હૈં કિ, યહાં જંગલ થા તો આપકે કારણસે યહ ક્રોડો રૂપયેકા ખર્ચા હુઆ ન ? અરે પ્રભુ ! વહ બાત નહીં હૈ. ઉસ સમય ઇસ પરમાણુકી પર્યાય હોનેકા સ્વકાલ થા. ઉસસે હુઈ હૈ. ભારી કઠિન કામ !

શ્રોતા : સારી દુનિયા કહ રહી હૈ, (ફિર) કૈસે નહીં માને ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : સારી દુનિયા તો અજ્ઞાનમેં પડી હૈ, આહાહા !

યહાં તો વસ્તુસ્થિતિ હૈ વહ બાત હોતી હૈ. યહ પરકા મૈં કર દું, યહ શાસ્ત્ર લિખ દું, અનુવાદ કરું, વહ આત્માકી ક્રિયા નહીં. આહાહા ! બહુત સૂક્ષ્મ બાત, બાપૂ ! સત્ય બાત ઐસી હૈ.

અમૃતચંદ્રઆચાર્ય કહતે હૈં કિ, યહ ટીકા મૈંને બનાઈ નહીં. મોહમેં મત પડો કિ, મૈંને બનાઈ હૈ ઔર તુમકો ઉસસે જ્ઞાન હોતા હૈ, ઐસે (મોહમેં) મત પડો, ભાઈ ! આહાહા ! યહ શાસ્ત્ર શ્રવણ હોતા હૈ તો અંદર જ્ઞાન હોતા હૈ, ઐસા મત કરો. મોહમેં નહીં નાચો, આહાહા ! સમજમેં આયા ? યહ શાસ્ત્ર-શબ્દ સામને પડા હૈ તો શબ્દકે કારણ યહાં જ્ઞાન હોતા હૈ, ઐસે મોહમેં ન પડો ! આહાહા ! ક્યોંકિ શબ્દકી પર્યાય તો જડકી હૈ, પર હૈ ઔર જ્ઞાનકી પર્યાય અપને ગુણકે કારણ, ભાવ શક્તિકે કારણ (ઉસકી) વિદ્યમાન નિર્મલ અવસ્થા ઉત્પન્ન હોતી હી હૈ. યે કોઈ શબ્દસે, વાણીસે, યા ભગવાનકી વાણીસે ભી (ઉત્પન્ન) નહીં (હોતી). ઐસી બાત હૈ ! આદમીકો કઠિન પડે ! (લેકિન) ક્યા હો સકતા હૈ, ભાઈ ! (વસ્તુ સ્થિતિ

ઐસી હૈ), આહાહા !

સિદ્ધ ભગવાન દેખતે હૈં, શાસ્ત્રમેં નુકસાન હો, શાસ્ત્રમેં કોઈ લાભ હો, (ઉનકો) કોઈ વિકલ્પ આતા હૈ ? વે તો જાનતે હૈં કિ, 'હૈ' (ઐસા) હોતા હૈ. વે તો પહલે સે હી જાનતે હૈ. કેવલજ્ઞાન પહલેસે હી જાનતે હૈં. 'જે-જે દેખી વીતરાગને, તે-તે હોસી વીરા, અનહોની કબહું ન હોંસે, કાહે હોત અધિરા ?' આહાહા ! અભિમાન છૂટના કઠિન (પડે), ભાઈ ! સમજમેં આયા ?

યહાં તો કહતે હૈં કિ, ભાવશક્તિકે કારણ અનંત ગુણોંકી વર્તમાન વિદ્યમાન અવસ્થા હોતી હી હૈ, આહાહા ! દૂસરા ભી આત્મા હૈ, વહ ભી સમ્યક્દૃષ્ટિ હૈ, તો સમ્યક્દૃષ્ટિ ભી (ભગવાનકી વાણી) સુનને આતે હૈં. એકાવતારી ક્ષાયિક સમકિતી ઈન્દ્ર આદિ ભગવાનકી વાણી સુનનેકો આતે હૈં. પરંતુ ઉસકો ભી જો જ્ઞાનકી પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ, (વહ) જ્ઞાનગુણમેં ભાવ શક્તિ હૈ (અર્થાત્) જ્ઞાનગુણમેં ભાવશક્તિકા રૂપ હૈ, ઉસ કારણસે વિદ્યમાન નિર્મલ પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ, આહાહા ! ઐસી બાત હૈ !

(લોગ) ઐસા કહતે હૈં, (હમ) બાહર થે તો હમેં યહ જ્ઞાન નહીં થા ઔર સુનનેમેં (આયા) તો નયા જ્ઞાન આયા. તો સુનનેસે (જ્ઞાન) આયા કિ નહીં ? આહાહા ! ભાઈ ! ઐસા નહીં હૈ. વહ તો ઉસ સમય જ્ઞાનકી પર્યાય ઉસ પ્રકારકી વિદ્યમાન ઉત્પન્ન હોનેકે લાયક થી તો ઉત્પન્ન હુઈ હૈ. શબ્દસે (ઔર) પરસે (ઉત્પન્ન) નહીં (હુઈ). આદમીકો ઐસા કઠિન પડતા હૈ. જૈનદર્શન કોઈ અલૌકિક ચીજ હૈ. લૌકિકકે સાથ કોઈ મિલાન નહીં હોતા.

ભાવ(શક્તિ) કહી બાદમેં અભાવ (શક્તિ કહતે હૈં). આત્મામેં અભાવ નામકી શક્તિ હૈ તો રાગકે અભાવરૂપ પરિણમન હોના, યહ અભાવ શક્તિકા કાર્ય હૈ. રાગ-વ્યવહાર રત્નત્રયકા જો વિકલ્પ હૈ, ઉસસે અભાવરૂપ પરિણમન હોના, યહ અભાવશક્તિકા કાર્ય હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

બાદમેં જો ચલતી હૈ, ઐસી ભાવઅભાવ શક્તિ. ભાવઅભાવકા અર્થ (ક્યા) ? "**ભવતે હુએ (પ્રવર્તમાન) પર્યાય...**" અનંત ગુણકી વર્તમાન પ્રવર્તમાન પર્યાય (અર્થાત્) જ્ઞાનકી, દર્શનકી, ચારિત્રકી, જીવતરકી, કર્તા, કર્મ, કરણ, સંપ્રદાન, પ્રભુત્વ આદિકી કોઈ ભી વર્તમાન પર્યાય ભવતિ– હોતી હૈ, ઉસકે વ્યયરૂપ (અર્થાત્) ઉસકા દૂસરે સમયમેં વ્યય હોતા હૈ. પરંતુ વહ વ્યય હોતા હૈ (યહ) ભાવઅભાવશક્તિકે કારણ હૈ. આહાહા ! જ્ઞાન, દર્શન, આનંદ યહ શક્તિયાં હૈં, તો ઉસકી શક્તિમેં વર્તમાન પર્યાય વિદ્યમાન હૈ.. વિદ્યમાન હૈ. અબ ઇસ પર્યાયકા અભાવ કૈસે હોતા હૈ ? લોગ કહતે હૈં ન કિ પરિણમનમેં કાલ નિમિત્ત હૈ, તો કાલસે ઐસા પરિણમન હોતા હૈ. વહ તો કાલકી સિદ્ધિ કરનેકો (ઐસા કહા) હૈ. પરિણમન તો અપનેસે (હોતા હૈ). પૂર્વકી પર્યાય વિદ્યમાન હૈ, ઉસકા અભાવ કરનેકી ભાવઅભાવ નામકી આત્મામેં શક્તિ હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

નિશ્ચયમેં તો વર્તમાન કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય જો હૈ, ઉસકા વ્યય-અભાવ (હોના), 'હૈ' ઉસકા અભાવ (હોના) યહ ભાવઅભાવ શક્તિકે કારણસે કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય પલટ જાતી હૈ, આહાહા ! બાત તો ઐસી હૈ. આહાહા ! મૂલ તત્ત્વકી સ્થિતિ–મર્યાદા ક્યા હૈ ? વહ દૃષ્ટિમેં નહીં આયે, તબ તક વિપરીતતા ટલતી નહીં, આહાહા ! ભાવઅભાવ (અર્થાત્) ભાવ જો હૈ ઉસકા અભાવ (હોના). આયા ન ? "**ભવતે હુએ (પ્રવર્તમાન) પર્યાયકે વ્યયરૂપ ભાવઅભાવશક્તિ.**" ભાવઅભાવશક્તિકા કાર્ય વ્યક્ત પર્યાય ઉત્પન્ન હૈ, ઉસકા અભાવ (હોના), આહાહા !

શ્રોતા : અગલે સમય જો ઉસકા અભાવ હોતા હૈ, વહ ઇસ શક્તિકે કારણ હોતા હૈ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : ઇસ ભાવઅભાવ (શક્તિકે કારણ હોતા હૈ). વર્તમાન પર્યાયકા અભાવ હોતા હૈ, યહ ભાવઅભાવશક્તિકે કારણસે (હોતા) હૈ. યહાં નિર્મલ પર્યાયકી (બાત) ચલતી હૈ, વિકારી (પર્યાયકી) બાત નહીં. દૂસરે તરીકે સે કહેં તો, (વર્તમાન) નિર્મલ પર્યાય ભવિષ્યકી પર્યાયકા કારણ હૈ, ઐસા ભી નહીં, આહાહા ! ઔર ભૂતકાલકી પર્યાયકા વર્તમાન પર્યાય કાર્ય હૈ, ઐસા ભી નહીં, આહાહા ! ઐસી બહુત સૂક્ષ્મ બાતેં (હૈં), બાપૂ !

(યહાં) કહતે હૈં, "**ભવતે હુએ (પ્રવર્તમાન) પર્યાય...**" (કભી) પર્યાયકી બાત સુની ન હો (ઔર) દ્રવ્ય, ગુણ ઔર પર્યાય ક્યા (હૈ) ? (ઇસકી ખબર નહીં). આહાહા ! સમજમેં આયા ? ત્રિકાલી શક્તિઓંકા પિંડ યહ દ્રવ્ય (હૈ) ઔર ઇસમેં શક્તિ–ગુણ હૈ – યહ શક્તિ. (ઔર) ઉસકી અવસ્થા બદલતી હૈ, વહ પર્યાય (હૈ). પરંતુ યહાં તો કહતે હૈં કિ, પર્યાયકા વ્યય હોના, (ઇસકા) ક્યા કારણ હૈ ? ઈસ ભાવઅભાવ શક્તિકા કારણ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? કર્મકા ઉદય આયા ઔર (જો) નિર્મલ પર્યાય (હૈ) વહ મલિન હો ગયી, ઐસા યહાં હૈ હી નહીં. યહ બાત યહાં હૈ હી નહીં. પરંતુ અપની જો નિર્મલ પર્યાય હૈ ઉસકા દૂસરે સમયમેં વ્યય હોતા હૈ, વહ વ્યય હોનેકા કારણ ક્યા ? (તો કહતે હૈં કિ), યહ ભાવઅભાવશક્તિ (કારણ હૈ), આહાહા ! સમજમેં આયા ? યહ ભાવઅભાવશક્તિકા પ્રત્યેક ગુણમેં રૂપ હૈ. અનંત ગુણમેં ભાવઅભાવ શક્તિકા રૂપ હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા !

મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશકમેં સાતવેં અધિકારમેં આ ગયા હૈ ન ? વ્યવહારનય એકકા કારણ-કાર્ય ભિન્ન (દ્રવ્યમેં) બતાતા હૈ. દૂસરે કારણસે દૂસરા કાર્ય હોતા હૈ ઔર એક દ્રવ્યકા કાર્ય દૂસરે દ્રવ્યસે હોતા હૈ, ઐસા બતાતા હૈ. ઇસ વ્યવહારકી શ્રદ્ધા કરના યહ મિથ્યાત્વ હૈ, ઐસા બતાયા હૈ. મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશકમેં નિશ્ચયાભાસ ઔર વ્યવહારાભાસકા (સ્વરૂપ બતાયા હૈ, ઉસમેં આયા હૈ). યહ ક્લાસમેં ચલ ગયા થા.

વહાં ક્યા કહતે હૈં ? કિ વર્તમાન જો નિર્મલ પર્યાય હૈ, વહ કોઈ વિકારકે કારણસે (ઉત્પન્ન) હુઈ, ઐસા નહીં. સમજમેં આયા ? ઔર જિતના વ્યવહારનયકા કથન હૈ, વહ સબ, વૈસે હી માને તો મિથ્યાત્વ હૈ, ઐસા કહતે હૈં. વહાં આયા હૈ ? વ્યવહારનય એક દ્રવ્યકો દૂસરે દ્રવ્યમેં, એક ગુણકો દૂસરે ગુણમેં, એક પર્યાયકો દૂસરી પર્યાયમેં, એક કારણકો દૂસરે

કાર્યમેં મિલાન કરતા હૈ. વહ મિથ્યાત્વ હૈ. નિશ્ચયનય યથાસ્થિત જૈસી પર્યાય જિસકી હૈ, (વહ) અપનેસે હુઈ હૈ, ઉસકા નિર્ણય કરતા હૈ, યહ સત્ય હૈ–સત્યાર્થ હૈ. આહાહા ! સૂક્ષ્મ બાત (હૈ). વસ્તુ તો ઐસી હૈ, આહાહા ! ઐસા (અપને) જ્ઞાનમેં ઉસકો નિર્ધાર કરના ચાહિયે– નિર્ણય કરના ચાહિયે. યહાં તો (જિસને) નિર્ણય કિયા હૈ, ઉસકી પર્યાયકી બાત ચલતી હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા !

સુખ શક્તિમેં ભી વર્તમાન આનંદકી પર્યાય વિદ્યમાન હૈ, ઉસકા વ્યય કરતે હૈં (હોતા હૈ). યહ સુખ શક્તિમેં ભાવઅભાવ નામકી (શક્તિકા) રૂપ હૈ, ઉસ કારણસે હોતા હૈ, આહાહા ! ક્યોંકિ પર્યાયકી સ્થિતિ એક સમયકી હૈ. સમજમેં આયા ? ઉસ પર્યાયકી સ્થિતિ એક સમયકી હૈ તો ઉસકા વ્યય હોતા હૈ. (પર્યાયકા) વ્યય હોકર જાતી હૈ કહાં ? જલકે તરંગ જલમેં સમાતે હૈં. જલકા (એક) તરંગ ગયા ઔર દૂસરા તરંગ આયા, તો (પહલા તરંગ) ગયા કહાં ? જલમેં (ગયા). જલકા તરંગ જલમેં ડૂબત હૈ. યહ સમયસાર નાટકમેં આતા હૈ. યહાં ભી આયા હૈ. (અધ્યાત્મ) પંચસંગ્રહમેં ભી આયા હૈ. ઉસમેં યહ ભાવઅભાવ શક્તિકા વર્ણન આયા હૈ. વર્તમાન જલકા તરંગ જો હૈ ઉસકે ભાવકા અભાવ હોતા હૈ. સમજમેં આયા ? (જો) પર્યાય વ્યય હુઈ (વહ) ગઈ કહાં ? પર્યાય વિદ્યમાન થી ઉસકા અભાવ હુઆ તો વહ પર્યાય ગઈ કહાં ? કહાં ગઈ ? જલકે તરંગ અંદર જલમેં ડૂબત હૈં.

યહાં તો નિર્મલ પર્યાયકી બાત ચલતી હૈ. અશુદ્ધ પર્યાય ભી જો હૈ, (ઉસમેં) દૂસરે સમયમેં અશુદ્ધ હોતી હૈ તો પહલે સમયકી અશુદ્ધતાકા વ્યય હુઆ, વહ સત્ થા, તો કહાં ગયા ? વ્યય હુઆ તો (કહાં ગયા) ? (તો કહતે હૈં કિ) (પર્યાય વ્યય હોકર) અંદરમેં ગઈ પરંતુ (અંદરમેં) અશુદ્ધતા નહીં રહી. ક્યા કહતે હૈં ? રાગકી પર્યાય હૈ, (તો) દૂસરે સમયમેં ઉસ રાગકી પર્યાય વ્યય હુઈ. વ્યય હુઆ તો (પર્યાય) ગઈ કહાં ? કિ અંદર દ્રવ્યમેં ગઈ. અંદરમેં ગઈ તો વહાં અશુદ્ધતા રહી હૈ ? નહીં (અશુદ્ધતા નહીં રહી). વહ અશુદ્ધતા તો ઉદયભાવકી પર્યાય હૈ ઔર ઉસમેં (દ્રવ્યમેં) ગયી તબ પારિણામિકભાવરૂપસે હો ગઈ. સમજમેં આયા ? જો દયા, દાન વિકલ્પ આદિ રાગ હૈ, વહ તો ઉદયભાવ હૈ ઔર દૂસરે સમયમેં તો ઉસકા વ્યય હોતા હૈ. વ્યય હોતા હૈ તો કહાં ગયા ? અંદર દ્રવ્યમેં ગયા. પરંતુ વહાં અશુદ્ધતા ગઈ ? (નહીં) ઉસકી યોગ્યતા અંદર ગઈ (હૈ), આહાહા !

વર્તમાન અશુદ્ધતા જો હૈ વહ ઉદયભાવ હૈ. ઉદયભાવ અંદર ગયા તો વહાં અંદર પારિણામિકભાવમેં ગયા, તો (વહાં) ઉદયભાવ તો હૈ નહીં.

શ્રોતા : શુદ્ધાશુદ્ધ પર્યાયોંકા પિંડ, વહ દ્રવ્ય ઐસા કહતે હૈં.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : વહ તો જો અશુદ્ધતાકો માનતે નહીં હૈ ઉસ કારણસે (ઐસા કહા). મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશકમેં દો ઠિકાને આયા હૈ. શુદ્ધાશુદ્ધ પર્યાયકા પિંડ (વહ દ્રવ્ય). વહ તો ભૂતકાલમેં અશુદ્ધતા ગઈ, ઇસકો માનતે હી નહીં, ઉસકો બતાનેકો વહ બાત કહી હૈ. શુદ્ધ-અશુદ્ધ (પર્યાયકા

પિંડ વહ દ્રવ્ય. ઉસકા મતલબ યહ નહીં હૈ કિ) અંદરમેં અશુદ્ધતા હૈ. ઇસકી બાત તો યહાં હૈ હી નહીં. યહાં તો વિદ્યમાન નિર્મલ પર્યાય જો ભવતી પ્રવર્તમાન, સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય, આનંદકી પર્યાય, શાંતિકી પર્યાય વિદ્યમાન હૈ ઉસકા વ્યય હોતા હૈ. યહ વ્યય હોતા હૈ, યે ભાવઅભાવશક્તિકે કારણસે વ્યય હોતા હૈ. ઔર ગઈ કહાં ? કિ અંદરમેં ડૂબી. યહાં (જબ) બાહર પર્યાય થી તો વહ ઉપશમ, ક્ષયોપશમ યા ક્ષાયિકભાવ આદિકી થી. નિર્મલ (પર્યાયકી) બાત ચલતી હૈ ન ? સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય બાહર આયી વહ, ઉપશમભાવ, ક્ષયોપશમભાવ યા ક્ષાયિકભાવકી થી પરંતુ ઉસકા વ્યય હુઆ ઔર (અંદરમેં) ગઈ (તો) વહાં અંદરમેં ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિકભાવ રહા નહીં, આહાહા ! ઐસા બાતેં (હૈં) ! પારિણામિકભાવ હો ગયા. આહાહા ! પ્રભુકા સત્‌કા સ્વરૂપ તો દેખો ! પ્રભુ યાની તૂ હાં ! આહાહા !

યહાં તો ''**ભવતે હુએ...**'' ભવતે નામ પ્રવર્તમાન–વર્તમાન (પર્યાય) ઉસકા વ્યય (નામ) અભાવ. વર્તમાન ભાવ–પર્યાય થી ઉસકા વ્યય – યહ અભાવ. યહ ભાવઅભાવશક્તિકે કારણસે હૈ. આહાહા ! ઇતને શબ્દમેં તો કિતના ભર દિયા હૈ ! અરે...! પ્રભુતા નામકી શક્તિ જો હૈ ઇસમેં ભી ભાવઅભાવ પડા હૈ. ઇસ પ્રભુતા શક્તિકી વર્તમાન વિદ્યમાન નિર્મલ પર્યાય જો હૈ, ઉસકા વ્યય હોકર અંદરમેં ચલી જાતી હૈ ઔર વ્યય હોકર ભાવકા અભાવ હો જાતા હૈ. ભાવ હૈ ઉસકા અભાવ હો જાતા હૈ. આહાહા ! ઐસા તત્ત્વકા સ્વરૂપ હૈ. ઐસી દૃષ્ટિ નહીં હો ઔર વિપરીત દૃષ્ટિ હો તો (વહ) મિથ્યાદૃષ્ટિ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? આહાહા !

એક યુવાન ભાઈ કહતા થા. દમોહકે પાસ અધાના (ગાંવ) હૈ, વહાંસે આયા હૈ. આજ દોપહરકો આયા થા. બહુત ખુશ હુઆ થા. કહતા થા, 'મૈં તો સમવસરણમેં બૈઠા હું, ઐસા લગતા હૈ' આહાહા ! દેખો ! જવાન આદમીકો ભી (તત્ત્વકા) પ્રેમ હો જાતા હૈ. યહ જવાન અવસ્થા તો જડકી હૈ. આત્માકી જવાન અવસ્થા તો સમ્યગ્દર્શન હુઆ, યહ જવાન અવસ્થા હૈ. રાગકો અપના માનના યહ બાલ અવસ્થા હૈ. અજ્ઞાન અવસ્થા હૈ. શરીરકી અવસ્થા તો બાહરમેં–જડમેં હૈ, આત્મામેં તો હૈ નહીં, આહાહા !

યહાં કહતે હૈં, ''**ભવતે હુએ (પ્રવર્તમાન)...**'' અનંત ગુણકી વર્તમાન નિર્મલ પર્યાય જો હૈ, ઉસકા અભાવ–વ્યય કિસ કારણસે હોતા હૈ ? કાલકા નિમિત્ત હૈ તો હોતા હૈ, ઐસા નહીં, ઐસા કહતે હૈં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? (મલિન પર્યાય) વ્યય હોકર દૂસરી મલિન પર્યાય હોતી હૈ, ઉસકી (બાત) યહાં નહીં હૈ. યહાં તો (પર્યાય) વ્યય હોકર દૂસરી નિર્મલ પર્યાય હી હોતી હૈ. બાદમેં ભાવભાવ (શક્તિમેં) આયેગા. યહાં તો ભાવઅભાવકી બાત ચલતી હૈ. ભાઈ ! યહ તો મંત્ર હૈ ! યહ તો થોડે શબ્દોંમેં મંત્ર હૈ ! આહાહા ! ભગવાનકી દિવ્યધ્વનિમેં ઐસે મંત્ર આયે હૈં. ભગવાન ! તેરેમેં તો અનંત પવિત્ર શક્તિયાં પડી હૈં. ઉસકી દૃષ્ટિ હોતી હૈ તબ પ્રત્યેક ગુણકી પવિત્ર પર્યાય પ્રગટ હોતી હૈ. અકેલી જ્ઞાનકી (પર્યાય) હી (પ્રગટ) હોતી

હૈ ઔર અનંત આનંદકી (પર્યાય પ્રગટ) નહીં (હોતી), ઐસા નહીં. ક્યોંકિ સુખ નામકી જો શક્તિ હૈ, ઉસમેં ભી ભાવઅભાવ નામકી (શક્તિકા) રૂપ હૈ તો આનંદ નામકી વર્તમાન પર્યાય હૈ ઉસકા વ્યય હો જાતા હૈ. ભાવઅભાવકે કારણ વર્તમાન આનંદકી પર્યાય હૈ ઉસકા અભાવ હો જાતા હૈ, આહાહા ! કિસ કારણસે અભાવ હોતા હૈ ? કિ ભાવઅભાવશક્તિકે કારણસે (અભાવ હોતા હૈ). ઇસકા મક્ખન જો ખ્યાલમેં આ જાયે તો ઉસમેં સભી શક્તિયાં આ ગયી. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ભારી ગજબ હૈ !

યહ શક્તિકા વર્ણન પઢકર, શ્વેતાંબરમેં એક સાધુ હુએ હૈં. (ઉનકો) ઉનકે સંપ્રદાયકા વાંચન ભી બહુત થા, ઔર થોડા યહ ભી પઢા. તો વે ઉસકી નયી કલ્પિત શક્તિ બનાતે થે. આઠ (શક્તિ) બનાઈ, પરંતુ યહ નહીં. ઇસ સ્થિતિકી નહીં. ઉસકે પેપરમેં આઠ શક્તિ આયી થી. યહ તો અલૌકિક બાતેં (હૈં), બાપૂ ! દિગંબર ધર્મ યાની સનાતન જૈન વસ્તુકી સ્થિતિ–સનાતન વસ્તુકી સ્થિતિ. ઐસી સ્થિતિ કહીં હૈ નહીં. સમજમેં આયા ? દિગંબરકે સંપ્રદાયમેં જન્મ હુઆ, ઉસ સંપ્રદાયવાલોંકો કુછ ખબર નહીં. દેવદર્શન કરના, વ્રત કરના, અપવાસ કરના, બ્રહ્મચર્ય પાલના, યહ હમારા ધર્મ હૈ. (ઐસા માનતે થે).

શ્રોતા : આપકે પ્રતાપસે સબ શક્તિ પ્રકાશમેં આયી હૈં.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : સ્પષ્ટ તો ભગવાનને કિયા હૈ. આચાર્યોંને સ્પષ્ટ કર દિયા હૈ. ટીકા તો દેખો ! પાઠ હૈ ન ? દેખો ! ક્યા હૈ ? આહાહા ! '**शून्यावस्थत्वरूपा अभावशक्ति**' - આ ગઈ. બાદમેં '**भवत्पर्यायव्ययरूपा भावाभावशक्तिः**' યહ સંસ્કૃત હૈ. `**भवत्पर्यायव्ययरूपा भावाभावशक्तिः**' આહાહા ! ઇસમેં તો અનંત પર્યાયકા સ્પષ્ટીકરણ કર દિયા. જો કોઈ અનેત શક્તિ હૈ, સમ્યક્‌દૃષ્ટિકો ઉસકી વર્તમાન નિર્મલ પર્યાય હોતી હૈ. ઉસ પર્યાયકા વ્યય હોના, ભાવ હૈ ઉસકા અભાવ હોના, યહ ભાવઅભાવ શક્તિકા કાર્ય હૈ. ઉસે કરના પડતા નહીં કિ, મૈં ઇસ પર્યાયકા (વ્યય કરું). ઇસ શક્તિકા કાર્ય હી ઐસા હૈ. સમજમેં આયા ? શક્તિવાનકો જહાં દૃષ્ટિમેં લિયા તો શક્તિકા કાર્ય જો વર્તમાન પર્યાયકા (અભાવ હોના), ઉસકા મૈં અભાવ કરું, ઐસા વિકલ્પ ભી નહીં (હૈ), આહાહા ! સમજમેં આયા ? પ્રભુ ! સમજમેં આયે ઉતના સમજો, બાપૂ ! યહ તો ગંભીર ચીજ હૈ. પૂરી-પૂરી (બાત) તો સંતોં કર સકે. એક-એક શક્તિમેં અનંત શક્તિકા રૂપ પડા હૈ. અનંત શક્તિમેં એક શક્તિકા રૂપ પડા હૈ, આહાહા !

જ્ઞાનકી પર્યાયમેં, પ્રભુત્વકી પર્યાયમેં વર્તમાન વિદ્યમાન જો ભવતી (પર્યાય) હૈ, પ્રવર્તમાન, ઉસકા વ્યય હોના (યહ ભાવઅભાવશક્તિકે કારણ સે હૈ). વૈસે તો ઉત્પાદ્-વ્યય-ધ્રુવ નામકી ૧૮ વીં શક્તિ હૈ. વહ પહલે કહ ગયે. ઉત્પાદ્-વ્યય-ધ્રુવ શક્તિકે કારણસે પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ, પૂર્વકી (પર્યાય) વ્યય હોતી હૈ, ઔર ધ્રુવ (કાયમ) રહતા હૈ. વહ તો પહલે આ ગયા હૈ.

યહાં તો વર્તમાન પર્યાય વિદ્યમાન હૈ. ઉસકા અભાવ (હોતા હૈ, યહ બાત લેની હૈ).

આહાહા ! ભાવ સંપન્ન સ્વરૂપ પ્રભુ ! ઉસમેં–દ્રવ્યમેં ભાવઅભાવ શક્તિ ભી હૈ. ઔર ગુણમેં ભી એક-એક ગુણમેં ભાવઅભાવ (શક્તિકા) રૂપ હૈ. આહાહા ! ભાવશક્તિ તો ભાવશક્તિમેં હૈ. ભાવકા અભાવ (હોના, ઐસી) ભાવઅભાવ શક્તિ તો ભાવઅભાવશક્તિમેં હૈ. ઇસ શક્તિકે કારણ, આહાહા ! વર્તમાન નિર્મલ વીતરાગી પર્યાય ઉત્પન્ન હુઈ, ઉસકા વ્યય હોના, યહ ભાવઅભાવ (શક્તિકા) કાર્ય હૈ. 'મૈં (પર્યાયકા) વ્યય કરું', ઐસા ભી વહાં નહીં હૈ. વૈસે હી મૈં વર્તમાન વિદ્યમાન નિર્મલ પર્યાયકો પ્રગટ કરું, (ઐસા ભી નહીં હૈ). વિદ્યમાન હૈ, ઉસકો કરું ક્યા ? ભાવશક્તિકે કારણ વિદ્યમાન (પર્યાય) તો હોતી હી હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

યહ તો પુરુષાર્થીકા માર્ગ હૈ, બાપૂ ! આહાહા ! ઉસમેં ભી અપને સમજનેમેં જિસકા ઉલ્લાસિત વીર્ય આયા, ઉસકે લિયે યહ બાત હૈ, આહાહા ! ઉલ્લાસિત વીર્યકા અર્થ (ક્યા) ? અપને સ્વરૂપકી રચનામેં (જિસકા) વીર્ય ઉલ્લાસિત હૈ. વીર્યગુણકા યહ કાર્ય આયા ન ? આત્મસ્વરૂપકી રચના કરે વહ વીર્ય, આહાહા ! યહાં તો પુણ્ય-પાપકી રચનાકી બાત હી નહીં હૈ. પ્રભુ ! ઉસકા નામ અનેકાંતકી ચર્ચામેં આતા હૈ. ક્યા કરેં ? યહ મિલા નહીં, સુનને મિલા નહીં. સત્યકી સ્થિતિકી મર્યાદા સુનને મિલે નહીં, તો મર્યાદામેં કહાંસે આયે ? આહાહા !

યહાં કહતે હૈં કિ, સર્વદર્શી શક્તિમેં ભી ભાવઅભાવ (શક્તિકા રૂપ) પડા હૈ. સર્વદર્શીપના પ્રગટ હુઆ ઉસકા ભી ભાવઅભાવકે કારણ, સર્વદર્શી શક્તિકી વિદ્યમાન પર્યાયકા અભાવ હોતા હૈ, આહાહા ! ઐસે સર્વજ્ઞ પર્યાય જો ઉત્પન્ન હુઈ, આહાહા ! ઉસ પર્યાયમેં એક તો અગુરુલઘુગુણકે કારણ ષટ્ગુણહાનિવૃદ્ધિ હોતી હૈ, વહ દૂસરી ચીજ (હૈ). કેવલજ્ઞાનકી પર્યાયમેં ભી અગુરુલઘુ (ગુણકે કારણ) એક સમયમેં ષટગુણહાનિ (ઔર ઉસી સમયમેં) ષટગુણવૃદ્ધિ (હોતી હૈ). આહાહા ! યહ તો ગજબ બાત હૈ ! કેવલજ્ઞાનકી એક સમયકી પર્યાયમેં અનંતગુણહાનિ, અસંખ્યગુણ હાનિ, સંખ્યગુણ હાનિ, અનંતભાગ હાનિ, અસંખ્યભાગ હાનિ, સંખ્યભાગ હાનિ – યહ હાનિકે છઃ બોલ હૈં. અનંતગુણ વૃદ્ધિ, અસંખ્યગુણ વૃદ્ધિ, સંખ્યગુણ વૃદ્ધિ, અનંતભાગ વૃદ્ધિ, અસંખ્યભાગ વૃદ્ધિ, સંખ્યભાગ વૃદ્ધિ, – યહ છઃ વૃદ્ધિકે (બોલ) હૈં. આહાહા ! એક હી સમયમેં ઇસ છઃ પ્રકારકી (હાનિ-વૃદ્ધિ) હૈ. યહ તો વીતરાગ (કેવલજ્ઞાન) ગમ્ય હૈ. યહ તો આત્માકે જ્ઞાનમેં આ સકે ઐસી ચીજ હૈ, સમજમેં આયા ? આયા ન ?

ભાવ (અર્થાત્) પ્રવર્તમાન વર્તમાન વિદ્યમાન વસ્તુ–ઉસકા વ્યય (હોના), આહાહા ! ક્ષાયિક સમકિતકી સમ્યક્ પર્યાય જો હૈ, ઉસકા ભી દૂસરે સમયમેં વ્યય હોતા હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? તો કહતે હૈં કિ, ક્યા કારણસે ઐસા હોતા હૈ ? કિ ભાવઅભાવશક્તિકે કારણ (હોતા હૈ). ઉસે દ્રવ્ય પર નજર કરની પડેગી. ઉસે ગુણ ઔર પર્યાયકે ભેદ પર ભી દૃષ્ટિ નહીં (કરની હૈ), સમજમેં આયા ? આહાહા !

યહ તો અપના કાર્ય કરના હો, ઉસકી બાત હૈ. દુનિયાકો સમજાને આયે ન આયે ઉસકે સાથ કોઈ સંબંધ નહીં હૈ, આહાહા ! ઉસકા વિશેષ અર્થ કરને આયે યા નહીં આયે, અનુવાદ

કરને (આયે યા નહીં આયે) ઉસકે સાથ કોઈ સંબંધ નહીં (હૈ). આહાહા ! યહ તો શક્તિરૂપ જો વસ્તુ હૈ, ઉસે પર્યાયમેં પ્રસિદ્ધ કરના, યહાં તો યહ કાર્ય હૈ. ઔર પર્યાય પ્રસિદ્ધ હુઈ (ઉસકા) દૂસરે સમયમેં વ્યય હોતા હૈ, વહ ભી ઉસકી શક્તિકે કારણ હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

યહ નિર્મલ પર્યાયકી બાત ચલતી હૈ. મલિન પર્યાય હૈ (ઔર ઉસકા) વ્યય હોતા હૈ, ઉસકી યહાં બાત નહીં હૈ. ક્યોંકિ મલિન પર્યાય તો જ્ઞાતાકી પર્યાયકા પરજ્ઞેય હૈ. પરજ્ઞેયકી પર્યાયકા વ્યય હો, વહ ભાવઅભાવ હૈ, યહાં યહ બાત નહીં હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

અનંતધર્મત્વ શક્તિ આયી ન ? અનંતધર્મત્વશક્તિ આ ગઈ. એક-એક ધર્મ વિલક્ષણ હૈ. કોઈ દૂસરે ધર્મકે સાથ લક્ષણ મિલતા નહીં. આહાહા ! અનંતધર્મ શક્તિમેં – અનંતધર્મ માને ગુણ. પ્રત્યેક ધર્મકી વિલક્ષણતા હૈ. એક ધર્મકા લક્ષણ દૂસરે ધર્મકે લક્ષણમેં આતા હૈ, ઐસા નહીં. આહાહા ! ઐસા અનંતધર્મત્વ શક્તિમેં ભી એક સમયમેં અનંત ધર્મકી પર્યાય વિદ્યમાન હૈ, ઉસકા વ્યય હો, યહ ભાવઅભાવ શક્તિકે કારણ (હૈ), આહાહા ! શક્તિકા વ્યય નહીં (હોતા). પ્રવર્તમાન પર્યાયકી બાત (હૈ). શક્તિકા વ્યય હોતા નહીં. ઉત્પાદ્ હોતા નહીં.

વ્યાપારકે આડે–પાપકે આડે ફુરસદ નહીં મિલતી. આહાહા ! ઉસમેં દો-પાંચ ક્રોડ મિલ જાયે તો ‘હું પહોળો અને શેરી સાંકડી’ (ઐસી ગુજરાતીમેં કહાવત હૈ) ઐસા હો જાતા હૈ. લડકેકે લિયે મકાન બનાઓ, ઇસકે લિયે યે કરો, વહ કરો, અરેરે.. પ્રભુ ! તુજે કહાં જાના હૈ ? સુનનેકે લિયે નિવૃત્તિ નહીં મિલે ઔર પુણ્ય ભી નહીં હો તો ધર્મ તો કહાંસે આયા ? સુનનેકે લિયે – વાંચનકે લિયે સમય નિકાલે શુભભાવ–પુણ્ય તો હોતા હૈ. પરંતુ યહાં ઉસકી બાત હૈ નહીં. યહાં તો સમ્યક્દૃષ્ટિકે આત્માને ત્રિકાલીકા આશ્રય લિયા હૈ તો જિતની શક્તિયોંકા પિંડ હૈ, ઉન પ્રત્યેક શક્તિકી વર્તમાન નિર્મલ પર્યાયકી હયાતી હૈ, ઉસ હયાતીકા વ્યય હોતા હૈ, ઐસી બાત હૈ. આહાહા !

ભાવઅભાવશક્તિ ઉસકા ગુણ હૈ, ઐસા કહતે હૈં. ભાવઅભાવ નામકી શક્તિ ઉસકા અર્થ ઉસકા ગુણ હૈ, આહાહા ! આત્મામેં ભાવઅભાવ નામકા એક ગુણ હૈ, શક્તિ (હૈ). શક્તિ કહો કિ ગુણ કહો (એક હી બાત હૈ). ઇસ ગુણકે કારણ વર્તમાન પર્યાયકા અભાવ હોતા હૈ, આહાહા ! નિર્મલ (પર્યાય) હાં ! ક્યોંકિ પર્યાયકી સ્થિતિ એક સમયકી હૈ. પર્યાયકી સ્થિતિ એક સમયકી હૈ (ઔર) દ્રવ્ય-ગુણકી સ્થિતિ ત્રિકાલ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર, પ્રભુત્વ, વિભુત્વ, સર્વદર્શી, કર્તા, કર્મ, કરણ, અકર્તા, અભોક્તા – યે નામકી શક્તિ હૈ તો પર્યાયમેં અકર્તાપનેકી નિર્મલ પર્યાય વિદ્યમાન હૈ. પરંતુ ઇસ અકર્તાપનેકી શક્તિમેં ભાવઅભાવ શક્તિકા રૂપ હૈ, ઇસ કારણસે ઉસકા ભી વર્તમાન પર્યાયકા વ્યય હોકર ભાવઅભાવ હોતા હૈ. ‘હૈ’ ઉસકા અભાવ હોતા હૈ, આહાહા !

અબ અભાવભાવ શક્તિ (લેતે હૈં). ઇસમેં પૂરા તો કહાં હો સકતા હૈ ? (અંદરસે જિતના

સહજ) આયે તો આયે. તૈયાર કિયા હુઆ થોડા હૈ ? આહા ! જીવતર શક્તિ આયી ન ? જીવતર શક્તિકા લક્ષણ ચિતિ હૈ. દૂસરી (શક્તિ) ઉસકા લક્ષણ હૈ. સમ્યક્‌દૃષ્ટિકો ચિતિ શક્તિ ઔર જીવતર શક્તિ દોનોંકી વર્તમાન પર્યાયમેં નિર્મલતા શુદ્ધતાકી (પર્યાય) વિદ્યમાન હૈ. વિદ્યમાન શુદ્ધતાકા વ્યય હોતા હૈ, યહ ભાવઅભાવકે કારણ (હોતા હૈ). આહાહા ! સમજમેં આયા ?

પર્યાયમેં શક્તિ નહીં આતી. શક્તિકા રૂપ હૈ, યહ જ્ઞાનપર્યાયમેં જાનનેમેં આતા હૈ. ક્યા કહા ? જ્ઞાનકી વર્તમાન પર્યાય વિદ્યમાન હૈ, ઇસ પર્યાયમેં શક્તિ ઔર દ્રવ્યકા જાનપના આતા હૈ, પરંતુ ઇસ પર્યાયમેં દ્રવ્ય ઔર શક્તિ આતી નહીં. ઇસ વર્તમાન વિદ્યમાન પર્યાયકા અભાવ (હુઆ) તો ઇસ અભાવમેં જ્ઞાનકી પર્યાયમેં ભી અભાવ (હુઆ). યહ અભાવ પર્યાયમેં હુઆ, શક્તિમેં અભાવ નહીં (હુઆ). સમજમેં આયા ? શક્તિ તો જો હૈ સો હૈ. આહાહા ! ઐસા હૈ. ઐસા આદમીને સુના નહીં હો ઉસે એકાંત લગે. ઇસમેં તો નિશ્ચયકી હી બાતેં કરતે હૈં. પરંતુ નિશ્ચય યાની સત્ય. વ્યવહાર યાની ઉપચાર ઔર આરોપિત બાત. આહાહા ! વહ તો કથનમાત્ર (હૈ, ઐસા) નહીં કહા થા ? વ્યવહાર કથનમાત્ર હૈ, આહાહા ! યહ ૩૫ વીં શક્તિ હુઈ.

અબ ૩૬ (વીં શક્તિ લેતે હૈં). “**નહીં ભવતે હુએ...**” (અર્થાત્) નહીં હોનેવાલી પર્યાય– મલિનતાકી નહીં હોનેવાલી પર્યાય, આહાહા ! “**...(અપ્રવર્તમાન) પર્યાયકે ઉદયરૂપ...**” આહાહા ! પહલે ભાવઅભાવ (શક્તિ) આયી. અબ અભાવભાવ (શક્તિ હૈ). જો વર્તમાન પર્યાયમેં અભાવ(રૂપ) હૈ, ઉસકા ભાવ હોના. હૈ ? “**નહીં ભવતે હુએ (અપ્રવર્તમાન) પર્યાયકે ઉદયરૂપ...**” ઉદય (લિખા) હૈ ન ? (અર્થાત્) પ્રગટ હોના. આહાહા !

યહ તો બહુત શાંતિસે ઔર ધીરજસે સમજે તો (સમજમેં) આયે ઐસી (બાતેં હૈં). બાપૂ ! યહ કોઈ કથા નહીં હૈ, કહાની નહીં હૈ. યહ તો ભાગવત્ કથા–ભગવાનકી કથા હૈ, ભાઈ ! આહાહા ! ઉસને ઉલ્લાસિત વીર્યસે કભી સુની નહીં. સમજમેં આયા ? આહાહા !

વહાં પદ્મનંદી પંચવિંશતીમેં કહા થા ન ? '**तत्प्रतिप्रीतिचित्तेन येन वार्तापि हि श्रुता**' જિસને પ્રીતિ (પ્રસન્ન) ચિત્તસે અધ્યાત્મકી બાત સુની હૈ, વહ અવશ્ય મોક્ષકા ભાજન હૈ, આહાહા ! પદ્મનંદિ પંચવિંશતીમેં હૈ તો ૨૬ અધિકાર પરંતુ ૨૫ અધિકાર લિયે હૈં. આહાહા ! ઉસમેં તો ઐસે એક અધિકાર લિયા હૈ. બ્રહ્મચર્યકે ૨૬વેં (અધિકારમેં) બ્રહ્મચર્યકી બહુત બાત (કહી હૈ). આનંદ સ્વરૂપમેં રમણતા (કરના) યહ બ્રહ્મચર્ય હૈ. શરીરસે શીલ (બ્રહ્મચર્ય) પાલના યહ કોઈ બ્રહ્મચર્ય નહીં, વહ તો વિકલ્પ–રાગ હૈ. ભગવાન આત્મા ! આનંદ સ્વરૂપમેં બ્રહ્મ નામ આનંદમેં લીન હોના, યહ બ્રહ્મચર્ય હૈ. આચાર્ય બાદમેં કહતે હૈં, 'અરે યુવકો ! અરે યુવાનો ! મેરી યહ બ્રહ્મચર્યકી બાત સુનકર તુમકો ઠીક ન લગે, (તો) ક્ષમા કરના. મૈં તો મુનિ હું. (મુજે) ક્ષમા કરના' આહાહા ! ક્યોંકિ યે સ્ત્રીકે ભોગમેં (લોગ) લીન હૈ. અરે ભાઈ ! તુજે ખબર નહીં, બાપૂ ! બ્રહ્મ નામ આનંદ સ્વરૂપ ભગવાનમેં લીન હોના, યહ બ્રહ્મચર્ય હૈ. કાયાકે

દ્વારા, મનકે દ્વારા (ભોગ) નહીં કરના, યે (બ્રહ્મચર્ય) નહીં. અંદરમેં વિકલ્પસે (ભોગ) નહીં કરના (યહ બ્રહ્મચર્ય હૈ). આહાહા ! નિર્વિકલ્પ બ્રહ્મચર્યમેં લીન હોના ઉસકા નામ બ્રહ્મચર્ય હૈ. યહ (બાત) ગાથામેં હૈ. આચાર્ય મહારાજને ફરમાયા કિ, 'હે યુવકો ! હે યુવાનો ! તુમ્હારી ૨૫-૩૦-૪૦ સાલકી યુવાન અવસ્થા હૈ. ખાને-પીનેસે તંદુરસ્ત જૈસે લગતે હો, પાંચ-દસ લાખકા મકાન હો, આહા ! અરે પ્રભુ ! તુજે (યહ બાત) ન રુચે તો કંટાલા નહીં કરના. (હમકો) ક્ષમા કરના. ક્યોંકિ હમ મુનિ હૈં. હમ ક્યા કરેં ? દૂસરા ક્યા કહેં ?' વૈસે યહાં આચાર્ય કહતે હૈં કિ, હમ તો સમકિતી હૈ તો હમ તો ક્યા કહેં ? યહ બાત તુમકો સમજમેં નહીં આયે ઔર કંટાલા લગે તો હમકો માફ કરના. આહાહા ! અરે ! ઐસા ઉપદેશ (સુનને) મિલના ભી મુશ્કિલ હૈ. આહાહા ! ઐસી બાત હૈ. ઇસલિયે લોગોંકો બેચારોંકો ઐસા લગતા હૈ. અરેરે..! યહાંકી દયા ખાતે હૈં. અરેરે... બાપૂ ! ભાઈ ! વ્યવહારસે મુક્તિ નહીં માનતે હો વે (લોગ) નરકમેં ઔર નિગોદમેં (ચલે જાયેંગે). પ્રભુ ! સુન તો સહી, આહાહા ! વહ નરક ઔર નિગોદ તો તત્ત્વદૃષ્ટિસે વિરૂદ્ધ કહનેવાલોંકો લાગૂ પડતી હૈ, સમજમેં આયા ?

સમયસારમેં તત્-અતત્, એક-અનેક ૧૪ બોલ નહીં આયે ? વહાં પશુ કહા હૈ. જો એકાંત માનતે હૈં કિ, રાગસે લોભ હોતા હૈ વહ તો એકાંત હૈ. આહાહા ! ઇસકો વહાં પશુ કહા હૈ. પશુ હૈ. પ્રભુ ! વર્તમાનમેં ભી તુમ 'પશ્યતિ ઇતિ પશુ', 'બદ્ધતિ ઇતિ પશુ' (હો). આહાહા ! સંસ્કૃતમેં ૧૪ બોલમેં પશુ (કહા હૈ). ઉસકા અર્થ ક્યા હૈ ? પશ્યતિ–પશુ. પશુકા અર્થ યહ હૈ કિ, મિથ્યાત્વસે બંધતા હૈ ઇસલિયે પશુ (હૈ). ઔર યહ પશુકા અર્થ વર્તમાનમેં ભી મિથ્યાત્વરૂપી પશુસે બંધતા હૈ ઔર ઇસકે ફલમેં ભી નિગોદ ગતિ હૈ, પ્રભુ ! આહાહા ! વહ (ભી) પશુ હૈ, નિગોદ પશુ હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા !

આચાર્ય મહારાજ તો વહાં તક કહતે હૈં કિ, એક વસ્ત્રકા ટુકડા રખકર 'હમ મુનિ હૈં' ઐસા માને, મનાવે (ઔર ઐસી) માન્યતાવાલેકા અનુમોદન કરે, વહ નિગોદ 'ગચ્છઈ'– (નિગોદમેં જાયેગા). આહાહા ! કકડીકે ચોરકો ફાંસી મિલે ? આહાહા ! નહીં પ્રભુ ! તુમને બહુત બડા ગુના કિયા હૈ. એક વસ્ત્રકા ટુકડા રખકર તીનકાલમેં મુનિપના હોતા હી નહીં. વસ્ત્રકે કારણ (નિગોદમેં) નહીં (જાતા હૈ). પરંતુ ઉસ મમતાકે કારણ (નિગોદમેં જાતા હૈ). સમજમેં આયા ? આહાહા ! જહાં વસ્ત્ર રખનેકા, ઓઢનેકા ભાવ હૈ વહાં મમત્વ હૈ ઔર (જહાં) મમત્વ હો વહાં ચારિત્ર નહીં હૈ. ઉસકો (મુનિ) માનના વહ મિથ્યાત્વભાવ હૈ ઔર મિથ્યાત્વકા ફલ નિગોદ હૈ. આહાહા ! કોઈ શુભ પરિણામ હો ઔર સ્વર્ગ મિલ જાયે ઔર અશુભ પરિણામ હો તો નરક મિલ જાયે. પરંતુ વાસ્તવમેં તત્ત્વદૃષ્ટિસે વિરૂદ્ધ દૃષ્ટિકા ફલ તો યથાર્થ નિગોદ હૈ. ઔર તત્ત્વદૃષ્ટિકી આરાધનાકા ફલ મુક્તિ હૈ, બસ ! સમજમેં આયા ? આહાહા ! વહ તો બીચમેં થોડા શુભ ભાવ હો ઔર સ્વર્ગમેં જાયે, અશુભ હો તો નરકમેં જાયે; વહ કોઈ ચીજ નહીં. મૂલ ચીજ તો મિથ્યાત્વકા ફલ નિગોદ ઔર સમ્યગ્દર્શનકા ફલ

મુક્તિ (હૈ), આહાહા !

(યહાં) ક્યા કહા ? નહીં પ્રવર્તતે પર્યાયકે ઉદયરૂપ (અર્થાત્) ભવિષ્યકી જો પર્યાય હોનેવાલી હૈ, વહ વર્તમાનમેં નહીં હૈ. દૂસરે સમયમેં જો પર્યાય હોનેવાલી હૈ વહ વર્તમાનમેં નહીં હૈ. નિર્મલ (પર્યાયકી) બાત ચલતી હૈ. આહાહા ! નહીં પ્રવર્તમાન પર્યાયકે ઉદયરૂપ વર્તમાનમેં (ભવિષ્યકી પર્યાય) પ્રવર્તમાન નહીં હૈ. ભવિષ્યમેં (વહ) ભવિષ્યકી (પર્યાય) વર્તમાન હો જાયેગી. અભાવ હૈ ઉસકા ભાવ હો જાયેગા. અભાવ હૈ ઉસકા ભાવ હો જાયેગા. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ભવિષ્યકી કેવલજ્ઞાન આદિકી પર્યાય વર્તમાનમેં નહીં હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! વર્તમાનમેં નહીં પ્રવર્તમાન પર્યાયમેં ભવિષ્યકી પર્યાય પ્રગટ હોગી, આહાહા ! ક્યા કહા ? વર્તમાનમેં ભવિષ્યકી પર્યાયકા અભાવ (હૈ). સમજમેં આયા ? પરંતુ ઉસ અભાવકા ભાવ હો જાયેગા. ઐસી અભાવભાવશક્તિ હૈ.

પહલેમેં ભાવઅભાવશક્તિ કહા થા. (વર્તમાનમેં) હૈ ઉસકા વ્યય હોગા. યહાં તો કહતે હૈં કિ, (વર્તમાનમેં) નહીં હૈ ઉસકા ઉદય હોગા. આહાહા ! ઇસ શક્તિકે કારણ ઐસા હોગા હી. આહાહા ! ક્ષયોપશમ સમકિતમેં ક્ષાયિક સમકિતકા અભાવ હૈ, સમજમેં આયા ? તો કહતે હૈં કિ, ભલે (વર્તમાનમેં) અભાવ હો, પરંતુ (જો) અભાવ (રૂપ હૈ, ઉસકા) ભાવ હો જાયેગા. અભાવમેં હી ભાવ હો જાયેગા. ભગવાનકે સમીપમેં ક્ષાયિક સમકિત હોતા હૈ, વહ તો નિમિત્તકા કથન હૈ. ભગવાન તીર્થંકર યા શ્રુતકેવલીકે સમીપમેં (ક્ષાયિક સમકિત હોતા હૈ). ઐસા આતા હૈ ન ? યહાં તો દૂસરે તરીકે સે કહતે હૈં કિ, ક્ષયોપશમ સમકિત હૈ, ઇસમેં ક્ષાયિકકા અભાવ હૈ. (વર્તમાનમેં) ઉસ ક્ષાયિકકા અભાવ હૈ. પરંતુ (ભવિષ્યમેં) ક્ષાયિક હો જાયેગા. આહાહા ! અભાવકા ભાવ હો જાયેગા. આહાહા ! ઐસી અભાવભાવ નામકી શક્તિ હૈ. સમજમેં આયા ?

શાસ્ત્રમેં ઐસા ચલા હૈ કિ, ક્ષાયિક સમકિત તો ભગવાનકે સમીપમેં હી હોતા હૈ. પરંતુ સમીપમેં (હોતા હૈ) વહ તો નિમિત્તકા કથન હૈ. ઉસ સમય પર્યાયમેં ક્ષાયિક સમકિત નહીં હૈ, અભાવ હૈ – ઉસકા ભાવ હો જાયેગા, આહાહા ! વહ અપની અભાવભાવ (નામકી) શક્તિકે કારણ ઐસા હોતા હૈ. ભગવાનકે સમીપમેં આયા (તો) ક્ષાયિક સમકિત હુઆ, ઐસા નહીં (હૈ), ઐસા કહતે હૈં. સમજમેં આયા ? અરે ! ઐસી બાતેં (હૈં) ! લોગ ઐસા કહતે હૈં કિ, વ્યવહારકો ઉત્થાપતે હૈં. બાત તો સચ્ચી હૈ, આહાહા !

અબ યહાં (એક ઓર) કહતે હૈં કિ, શ્રુતકેવલી ઔર તીર્થંકરકે સમીપમેં ક્ષાયિક સમકિત હોતા હૈ (ઔર) યહાં કહતે હૈં કિ, (વર્તમાનમેં) ક્ષયોપશમ સમકિતમેં ક્ષાયિક સમકિતકા અભાવ હૈ. પરંતુ જિસકા અભાવ હૈ વહ ભાવ હો જાયેગા. અભાવકા ભાવ હો જાયેગા. આહાહા ! અપની શક્તિકે કારણસે હો જાયેગા. ભગવાનકે સમીપ હૈ તો ક્ષાયિક સમકિત હો જાયેગા (ઐસા નહીં હૈ). આહાહા ! સમજમેં આયા ? યહ તો એક લક્ષમેં ખ્યાલ આ ગયા.

વર્તમાનમેં સ્વરૂપ આચરણ ચારિત્રકી પર્યાય હૈ, ઇસમેં વિશેષ સ્થિરતાકી પર્યાયકા અભાવ

હૈ, પરંતુ વહ અભાવ હૈ ઉસકા ભાવ હો જાયેગા. આહાહા ! અભાવકા ભાવ હો જાયેગા. અભાવ હૈ ઉસકા ભાવ હોગા. ઉદય શબ્દ ઇસ્તમાલ કિયા હૈ ન ?

શ્રીમદ્‌મેં ભી ઐસી બાત કરતે હૈં. 'ઉદય થાય ચારિત્રનો' આત્મસિદ્ધિમેં ઐસા આતા હૈ. ઉદય નામ પ્રગટ હોગા. વર્તમાનમેં ક્ષયોપશમ સમકિત હૈ, ઉસમેં ક્ષાયિકકા અભાવ હૈ. (પરંતુ) અભાવભાવ શક્તિ હૈ તો અભાવકા ભાવ હો જાયેગા. વિશેષ કહેંગે....

❀

આત્માનું બળ એટલે કે વીર્ય એમાં એવી તાકાત છે કે તે આત્મસ્વરૂપની રચના કરે છે અને તે જ તેનો સ્વભાવ છે. તે વિકારને રચે કે પરને રચે તેવું તે વીર્યનું સ્વરૂપ જ નથી.

પરમજ્ઞાની આત્માની દિવ્ય શક્તિઓનું વર્ણન કરતાં જણાવે છે કે આત્મામાં દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાયની રચનાના સામર્થ્યરૂપ એક વીર્ય શક્તિ છે કે જેનું શક્તિવાન એવા આત્માદ્રવ્ય ઉપર નજર જતાં દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાય એ ત્રણેમાં વ્યાપવું થાય છે. **(પરમાગમસાર–૧૦)**

પ્રવચન નં. ૩૧

શક્તિ-૩૬ તા. ૧૦-૦૯-૧૯૭૭

अभवत्पर्यायोदयरूपा अभावभावशक्ति: ।।३६।।

સમયસાર શક્તિકા અધિકાર ચલતા હૈ. શક્તિકા અર્થ ધ્રુવમેં જો સામર્થ્ય હૈ, ગુણ હૈ, ઉસકો યહાં શક્તિ કહતે હૈં. દ્રવ્ય એક હૈ, શક્તિ અનંત હૈ. અનંત શક્તિકા એકરૂપ, યહ દ્રવ્ય હૈ. શક્તિ કહો કિ ગુણ કહો, (એક હી બાત હૈ). અનંત ગુણકા એકરૂપ યહ દ્રવ્ય હૈ. ઉસમેં યહાં અપને ૩૬ વીં (શક્તિ) ચલતી હૈ ન ?

દેખો ! ઇસ શક્તિમેં ગંભીરતા હૈ. ક્યા (ગંભીરતા હૈ) ? કિ, ''**નહીં ભવતે હુએ (અપ્રવર્તમાન) પર્યાયકે ઉદયરૂપ..**' ક્યા કહતે હૈં ? કિ વર્તમાન ભાવમેં જ્ઞાનકી કમી હૈ ઔર બાદમેં પીછેકી પર્યાયમેં વૃદ્ધિ હોતી હૈ, (તો) વર્તમાનમેં (જિસકા) અભાવ હૈ, ઉસકા ભાવ હોતા હૈ, યહ અભાવભાવ શક્તિકે કારણસે (હોતા હૈ). ક્યા કહા સમજે ? ચાર (ઘાતિ) કર્મકા નાશ હુઆ તો કેવલજ્ઞાન ઔર કેવલદર્શન હુઆ, ઐસા તત્ત્વાર્થસૂત્રમેં (આતા) હૈ. ચાર ઘાતિ (કર્મકા) નાશ હોતા હૈ (તો કેવલજ્ઞાન હોતા હૈ). યહ તો નિમિત્તકા કથન હૈ. આત્મામેં ઐસા ગુણ હૈ કિ વર્તમાન પર્યાય (જો) નહીં (હૈ), અભાવ (રૂપ હૈ, ઔર) પીછેકી પર્યાય જો ઉત્પન્ન હોનેવાલી હૈ, (ઉસમેં) યહાં (વર્તમાન) ભાવકા અભાવ કરકે, (ભવિષ્યકે) ભાવકા તો (વર્તમાનમેં) અભાવ હૈ, (ઉસ વર્તમાન) ભાવકે અભાવમેં ભાવ હોગા. (વર્તમાન) ભાવકે અભાવમેં દૂસરા ભાવ (હોગા).

અભાવભાવશક્તિ (અર્થાત્) વર્તમાન પર્યાયમેં કેવલજ્ઞાન નહીં હૈ, (ઉસકા) અભાવ હૈ, બાદમેં કેવલજ્ઞાન હોતા હૈ, (તો) વહ કિસ કારણસે (હોતા) હૈ ? જ્ઞાનાવરણીય (કર્મકા) નાશ હુઆ વહ કારણ હૈ ? (વહ તો નિમિત્તસે કથન હૈ). (આત્મામેં) અભાવભાવ નામકી શક્તિ હૈ; (ઉસ કારણસે) વર્તમાનમેં ઉસકા જો ભાવ (પ્રગટ) નહીં હૈ, ઉસકા ભાવ (પ્રગટ) હોગા હી. પીછેકી પર્યાયમેં વહ ભાવ (હોગા હી). વર્તમાનમેં (ઉસ ભાવકા) અભાવ હૈ. પીછેકી પર્યાય જો અભી અભાવરૂપ હૈ, વહ આયેગી, યહાં પ્રગટ હોગી, વહ અભાવભાવ શક્તિકે કારણ

(પ્રગટ હોગી). સમજમેં આયા ?

અભી નિમિત્ત-નૈમિત્તકકા નિષેધ (બહુત) હૈ. યે તકરાર ચલી હૈ. ખાણિયા ચર્ચામેં સામનેવાલોંને લિખા હૈ કિ, તત્ત્વાર્થ સૂત્રમેં તો ઐસા ચલા હૈ (કિ), ચાર ઘાતિ (કર્મકા) નાશ હોતા હૈ તો કેવલજ્ઞાન, કેવલદર્શન, અનંત સુખ ઔર અનંત વીર્ય પ્રગટ હોતા હૈ. વહાં (હમારે વિદ્વાનને) જવાબ દિયા કિ, ઉસ ચાર કર્મકા નાશ-વ્યય હો, તો ઉસકા અર્થ યહ હૈ કિ, અકર્મરૂપ પર્યાય હોતી હૈ. કર્મરૂપ પર્યાયકા વ્યય હુઆ તો ક્યા હુઆ ? કિ અકર્મરૂપ પર્યાય હુઈ. ઉસસે કેવલજ્ઞાન હુઆ, ઐસા નહીં હૈ. સમજમેં આયા ? યહ નિર્ણય કરના પડેગા. વૈસે કે વૈસે હી સબ ચલા હૈ, (ઐસા નહીં ચલેગા). આહાહા !

અભાવભાવ શક્તિકા કાર્ય ક્યા ? કિ વર્તમાન પર્યાયમેં જિસકા અભાવ હૈ, વહાં પીછેકી પર્યાય હોગી. અપની અભાવભાવ શક્તિકે કારણસે હોગી. કર્મકે અભાવકે કારણસે હોગી, ઐસા નહીં. સમજમેં આયા ? આહાહા !

કલ એક ક્ષયોપશમ સમકિતકા દૃષ્ટાંત દિયા થા. વહ લક્ષમેં આ ગયા થા કિ, ગોમટ્ટસાર શાસ્ત્રમેં એક ઐસા લેખ હૈ કિ, તીર્થંકર ઔર શ્રુતકેવલીકે સમીપમેં યહ ક્ષાયિક સમકિત હોતા હૈ. વહ તો નિમિત્તકા કથન હૈ. યહાં તો કહતે હૈં કિ, ઉસમેં અભાવભાવ શક્તિ હૈ તો (વર્તમાનમેં) ક્ષયોપશમમેં ક્ષાયિકકા અભાવ હૈ, (તો) (ક્ષયોપશમકા) અભાવ (કરકે) ક્ષાયિક કરેગા. વહ અભાવભાવ શક્તિકે કારણસે ક્ષાયિક (સમકિત) હોગા. ભારી બાતેં, બાપૂ ! આહાહા ! સમજમેં આયા ? જ્ઞાનકી પર્યાયમેં જો ચાર જ્ઞાન હૈ, ઉસકા અભાવ હોકર કેવલજ્ઞાન હોતા હૈ, તો કહતે હૈં કિ, (ઘાતિ કર્મકા) અભાવ હોતા હૈ તો કેવલજ્ઞાન હોતા હૈ, ઐસા નહીં. ચાર જ્ઞાનમેં કેવલજ્ઞાનકા અભાવ હૈ, તો અભાવભાવ શક્તિસે બાદમેં કેવલજ્ઞાન હોગા. શક્તિસે (કેવલજ્ઞાન) હોગા. સમજમેં આતા હૈ ? ઇસમેં નિમિત્ત-નૈમિત્તિક સંબંધ ઉડા દેતે હૈં. નિમિત્ત હો પરંતુ ઉસસે હોતા હૈ, ઐસા કહીં નહીં હૈ. સમજમેં આયા ?

એક પ્રશ્ન ચલા થા. અભી કહા ન ? હમ જમશેદપુર ગયે થે, તો વહાં ઇસરીમેં દો વિદ્વાનોંકે બીચ ચર્ચા ચલી થી. એક વિદ્વાનને કહા, કાનજીસ્વામી ઐસા કહતે હૈં કિ, જ્ઞાનાવરણીય આદિ કર્મ કુછ નહીં કરતે હૈં. આત્મામેં કર્મ કુછ નહીં કરતે હૈં. અપની યોગ્યતાસે જ્ઞાનમેં કમી-બેસી હોતી હૈ. જ્ઞાનકી પર્યાયમેં કમી ઔર વૃદ્ધિ (અપનસે હોતી હૈ). સમજમેં આયા ? અપની જ્ઞાનકી પર્યાયમેં કમી હોતી હૈ તો અપની યોગ્યતાસે (હોતી હૈ). જ્ઞાનાવરણીય કર્મ નિમિત્ત હો, પરંતુ નિમિત્ત આત્મામેં કમી કરતા હૈ, ઐસા નહીં હૈ. ઔર વૃદ્ધિકી (બાત) તો યહાં (ચલ) રહી હૈ. સમજમેં આયા ?

જ્ઞાનગુણમેં અભાવભાવ નામકી (શક્તિકા) રૂપ હૈ. અભાવભાવ શક્તિ હૈ ઉસકા રૂપ જ્ઞાનગુણમેં ભી હૈ. જ્ઞાનગુણકે પરિણમનમેં વર્તમાન જો અલ્પજ્ઞાન હૈ, ઉસકે સ્થાનમેં કેવલજ્ઞાન (અભી) નહીં (હૈ), વર્તમાન નહીં (હૈ), વહ વિશેષ વૃદ્ધિ પીછે હોનેવાલી હૈ, વહ અભાવભાવ

શક્તિકે કારણ (હોગી). જો ભાવ નહીં (હૈ), વહ ભાવ આયેગા. કર્મકે અભાવસે (કેવલજ્ઞાન) આયેગા, વહ પ્રશ્ન યહાં નહીં હૈ. આહાહા ! ઐસી બાત હૈ. ઉસકી શક્તિ-તાકત (ઐસી) હૈ. 'કર્મ બિચારે કૌન ? ભૂલ મેરી અધિકાઈ' સમજમેં આયા ?

યહાં તો વહ ભી નહીં લેના હૈ. યહાં તો આત્મામેં એક અભાવભાવ નામકા ગુણ હૈ. ભગવાન આત્મા ગુણી હૈ. યહાં (કાઠિયાવાડમેં) ચાવલ ઔર બાજરેકી (ગુણીકો) ગુણી કહતે હૈં. આપકે (હિન્દીમેં) બોરી કહતે હૈં. યહાં કાઠિયાવાડમેં ગુણી કહતે હૈં. યહાં તો ગુણીકા અર્થ ઇસમેં અનંત ગુણ ભરે હૈં, ઐસા ગુણી; તો અનંત ગુણમેં એક ઐસા ગુણ હૈ કિ, વર્તમાન પર્યાયમેં વિશેષ જ્ઞાનકા અભાવ હૈ, પીછે વિશેષ જ્ઞાન હોનેકા ભાવ હોગા, વહ અભાવભાવ શક્તિકે કારણસે વિશેષ જ્ઞાન હોગા. અભાવભાવ (અર્થાત્) વર્તમાનમેં વિશેષ જ્ઞાનકા, કેવલજ્ઞાનકા, અવધિજ્ઞાનકા ઇત્યાદિકકા અભાવ હૈ, ઉસ જ્ઞાનગુણમેં ઐસા અભાવભાવ નામકા રૂપ હૈ, ઉસ કારણસે અભાવભાવ નામકે ગુણકી શક્તિકા રૂપ હૈ, ઉસ કારણસે વર્તમાનમેં જ્ઞાનકી અલ્પતા હૈ, ઇસમેં વિશેષ જ્ઞાનકા અભાવ હૈ તો અભાવભાવ શક્તિસે યહ વર્તમાન જો અલ્પ જ્ઞાન હૈ, ઉસકે સ્થાનમેં વિશેષજ્ઞાન હોગા, વહ અભાવભાવ શક્તિકે કારણસે હોગા.

યહ તો સિદ્ધાંત હૈ. આગમ હૈ, યુક્તિ હૈ ઔર અનુભવ હૈ. તીનોં બોલસે યહ સિદ્ધ હોતા હૈ. યુક્તિ સે ભી અપની પર્યાય પરસે હોતી હૈ, વહ ભી નહીં. ક્યોંકિ નિમિત્ત હૈ, વહ અપની પર્યાય કરતા હૈ તો પરકી પર્યાય કહાંસે કરે ? અત્યંત અભાવ હૈ.

યહાં તો દૂસરી બાત કહની હૈ કિ, વર્તમાનમેં આનંદ, જ્ઞાન (ઇત્યાદિમેં સે) યહાં પહલે જ્ઞાન લેના હૈ. ઇસ જ્ઞાનકી અલ્પતામેં વિશેષ જ્ઞાનકા અભાવ હૈ, વિશેષ જ્ઞાનકા અભાવ હૈ (તો) ઇસ અભાવભાવ શક્તિસે અભાવકે સ્થાનમેં વિશેષજ્ઞાન હોગા. વિશેષ જ્ઞાન હોગા વહ શક્તિકે કારણસે હોગા. કોઈ નિમિત્તસે સુનના (હુઆ) હૈ, યા ગુરુગમ મિલા હૈ, તો ઉસ કારણસે વિશેષજ્ઞાન હોગા, ઐસા નહીં હૈ.

ભગવાન આત્મામેં અનંત ગુણમેં એક ગુણ ઐસા હૈ કિ, વર્તમાનમેં ગુણકી વિશેષ વૃદ્ધિ નહીં હૈ – અભાવ હૈ, વહ અભાવભાવ શક્તિકે કારણસે પીછે વૃદ્ધિ હોગી. ઉસ અભાવમેં (ભાવ) આયેગા. (વહ) અપને કારણસે આયેગા. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઇસ અભાવભાવ શક્તિકે કારણ વર્તમાનમેં વિશેષ ગુણ નહીં હૈ–અલ્પ હૈ ઔર વિશેષ (ગુણ) પીછે આયેગા, યહ અભાવભાવ શક્તિકે કારણસે વિશેષ (ભાવ) આયેગા, આહાહા !

ઉસે કરના તો ક્યા હૈ ? કિ, ચિદ્રૂપ જો ભગવાન આત્મા ! ઇસકા સ્વીકાર કરના. ઇસમેં યહ અભાવભાવકી શક્તિકા ભી સ્વીકાર આ ગયા. ગુણીકા સ્વીકાર હુઆ તો ઉસમેં ગુણકા ભી સ્વીકાર હુઆ. સ્વીકાર હુઆ તો વર્તમાન પર્યાયમેં જો અલ્પજ્ઞાન હૈ, જ્ઞાન ગુણમેં અભાવભાવકા રૂપ હૈ તો વિશેષ શક્તિકા ભાવ, અભાવભાવ શક્તિકે કારણસે વિશેષ જ્ઞાન હોગા. નિમિત્તસે હોગા, જ્ઞાનાવરણીય (કર્મકે) અભાવસે હોગા, યહ બાત નહીં હૈ. બરાબર

હૈ ? આહાહા !

ઐસે સમકિતમેં (લેના). ક્ષયોપશમ સમકિતકે સ્થાનમેં ક્ષાયિક સમકિતકા અભાવ હૈ. ક્ષયોપશમ સમકિતમેં ક્ષાયિક (સમકિતકા) અભાવ હૈ. યહાં અભાવભાવ શક્તિકે કારણ અંદરમેં શ્રદ્ધા ગુણમેં ભી અભાવભાવ નામકા રૂપ પડા હૈ. શ્રદ્ધા ગુણ હૈ ઔર સમકિત પર્યાય હૈ. પરંતુ શ્રદ્ધાગુણમેં અભાવભાવ નામકા રૂપ પડા હૈ. ઉસ કારણસે શ્રદ્ધાગુણમેં અભાવભાવ શક્તિકે કારણ ક્ષયોપશમ (સમકિતકે) સ્થાનમેં ક્ષાયિક (સમકિત) આયેગા. વહ ઇસ કારણસે આયેગા. ભગવાનકે સમીપમેં ગયા તો (ક્ષાયિક સમકિત) આયેગા, ઐસી બાત નહીં હૈ, આહાહા ! ઐસી બાત હૈ ! બાત બૈઠતી હૈ ? બાત તો ઐસી હૈ.

યહાં તો જ્ઞાન ગુણમેં અભાવભાવ નામકા ગુણ અંદર નહીં (હૈ) પરંતુ ઉસકા રૂપ હૈ. ઉસ કારણસે જ્ઞાનકી વર્તમાન પર્યાયમેં વિશેષકા અભાવ હૈ, તો વિશેષકે અભાવમેં (ભવિષ્યમેં) ભાવ હો જાયેગા. અભાવભાવ શક્તિકે કારણ (ભાવ હો જાયેગા), આહાહા !

યહ નિમિત્તકા બડા ગોટાલા ઊડ જાતા હૈ. ગુરુસે જ્ઞાન મિલતા હૈ, ભગવાનકી વાણી સુનનેસે જ્ઞાનકી વૃદ્ધિ હોતી હૈ, યહ સબ ઊડ જાતા હૈ. આત્મામેં ગુણ હી ઐસા હૈ. અભાવભાવ નામકી શક્તિ–ગુણ ઐસા હૈ કિ, ઉસ કારણસે વર્તમાનમેં વિશેષ (જ્ઞાન) ન હો તો વિશેષ (જ્ઞાન) આયેગા. (વહ) અભાવભાવ શક્તિકે કારણસે આયેગા. સમજમેં આયા ? યહ એક બોલ ભી યથાર્થ સમજે તો (નિમિત્તકા ઝઘડા) ઊડ જાયે. ઉપાદાનસે હોતા હૈ, નિમિત્તસે નહીં, સમજમેં આયા ? (નિમિત્તસે હોતા હૈ, યહ) બડી ગડબડ હૈ.

એક વિદ્વાનને પંચાધ્યાયીકી ટીકામેં લિખા થા કિ, છટ્ઠે ગુણસ્થાનમેં બુદ્ધિપૂર્વકકા રાગ હૈ ઔર અબુદ્ધિપૂર્વકકા (રાગ) સાતવેં (ગુણસ્થાનમેં) હૈ, ઐસા પંચાધ્યાયીમેં લિખા. હમને કહા, ઐસા નહીં (હૈ). છટ્ઠે ગુણસ્થાનમેં બુદ્ધિપૂર્વક ઔર અબુદ્ધિપૂર્વક દોનોં પ્રકારકા રાગ હૈ. ઔર સાતવેં (ગુણસ્થાનમેં) અબુદ્ધિપૂર્વક એક (રાગ) હૈ. બુદ્ધિપૂર્વકકા (રાગ) છટ્ઠે (ગુણસ્થાનમેં) હૈ ઔર અબુદ્ધિપૂર્વકકા (રાગ) સાતવેં (ગુણસ્થાનમેં) હૈ, ઐસા નહીં હૈ. ક્યા કહા સમજમેં આયા ? ચૌથે (ગુણસ્થાનમેં) ભી હૈ, ઉસકી યહાં બાત નહીં હૈ. યહાં તો ચૌથે (ગુણસ્થાનમેં) ભી ઉપયોગમેં બુદ્ધિપૂર્વક જો રાગ ખ્યાલમેં આતા હૈ, વહ હૈ ઔર ઉપયોગ કામ નહીં કરતા, ઐસા અબુદ્ધિપૂર્વકકા (રાગ) ચૌથે (ગુણસ્થાનમેં) ભી હૈ. ચારિત્રવંત હૈ, તીન કષાયકા અભાવ હૈ, (ઐસે) મુનિમેં ઐસી બાત નહીં હૈ. આહાહા ! ખ્યાલમેં નહીં આનેવાલે રાગકો અબુદ્ધિપૂર્વકકા (રાગ) કહતે હૈં ઔર નયસે કહો તો અસદ્‌ભુત અનઉપચાર કહનેમેં આતા હૈ. ઐસી સૂક્ષ્મ બાતેં હૈં !

ફિરસે કહતે હૈં. એકદમ જાને નહીં દેંગે. તબ તો બાત પક્કી સિદ્ધ હોગી. ક્યા કહા ? ઇસ આત્મામેં ચિદ્‌ઘનકા જ્ઞાન–ભાન હુઆ, ઉસે ભી રાગ તો હૈ પરંતુ રાગ જિતના ખ્યાલમેં આતા હૈ, ઇસકો અસદ્‌ભુત ઉપચાર કહનેમેં આતા હૈ. ક્યોંકિ રાગ અપનેમેં નહીં ઇસલિયે અસદ્‌ભુત ઔર ઉપચાર તો ખ્યાલમેં આતા હૈ, ફિર ભી રાગ કહના, વહ ઉપચાર (હુઆ).

ઉસ સમય ઉપયોગ સૂક્ષ્મ નહીં હૈ. (ફિર ભી) વહાં અબુદ્ધિપૂર્વકકા રાગ હૈ. અબુદ્ધિપૂર્વકકે રાગકો અસદ્‌ભુત અનઉપચાર નયકા વિષય કહનેમેં આયા હૈ. ઇતના સબ (કૈસે સમજના) ? સમજમેં આયા ? બુદ્ધિપૂર્વક ઔર અબુદ્ધિપૂર્વક (રાગ) ચૌથે, પાંચવે, છટ્ઠે (ગુણસ્થાન) તક હોતા હૈ. સાતવેં (ગુણસ્થાનમેં) અકેલા અબુદ્ધિપૂર્વકકા (રાગ) હોતા હૈ. (ઉસ વિદ્વાનકો) ભૂલ બતાયી તો (ઉન્હોંને કહા), હમ સબ પંડિત લોગોંને નિમિત્ત આધીન (દૃષ્ટિસે શાસ્ત્ર) પઢેં હૈં. હમારી સબ વૃત્તિ નિમિત્તાધીનકી હૈ. યહ પઢાઈ હમારે પાસ નહીં હૈ. હમ કહાંસે લાવે ? ઐસા કહતે થે.

યહાં કહતે હૈં કિ, ચૌથે ગુણસ્થાનમેં આત્મજ્ઞાન હુઆ, ફિર ભી કષાયભાવ હૈ. કષાયમેં રાગ હો, દ્વેષ હો, ક્રોધ હો, ક્રોધ-માનકો દ્વેષ કહતે હૈં, માયા-લોભકો રાગ કહતે હૈં. ઉસમેં સે કોઈ રાગકા અંશ હો વહ અંશ ખ્યાલમેં આતા હૈ, ઇતને રાગકો બુદ્ધિપૂર્વક કહતે હૈં. ખ્યાલમેં નહીં આનેવાલે (રાગકો) અબુદ્ધિપૂર્વકકા (રાગ કહતે હૈં). અસદ્‌ભુત કહનેસે આત્મામેં દોનોં (પ્રકારકે) રાગકા અભાવ હૈ. યહાં (શક્તિકે વર્ણનમેં) યે બાત લેની હી નહીં હૈ. ઉસે ક્રોધ હૈ ઔર ક્રોધકા અભાવ (હોગા), યહાં યે પ્રશ્ન હી નહીં હૈ. યહાં તો ઇસમેં ક્રોધ હૈ હી નહીં. શક્તિકા વર્ણન હૈ તો શક્તિ ગુણરૂપ હૈ. ગુણરૂપ હૈ તો ઉસકા પરિણમન નિર્મલ હી હૈ. ક્રમવર્તી નિર્મલ પર્યાય ઔર અક્રમવર્તી નિર્મલ ગુણ, ઉસકા સમુદાય વહ આત્મા હૈ. યહાં વિકારકી બાત નહીં હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? કિતના યાદ રખના ? બનિયેકો વ્યાપારકે આડે ફુરસદ નહીં મિલતી. આહાહા !

અરે ભાઈ ! અનંતકાલમેં કભી યથાર્થ નિર્ણય – અનુભવ નહીં કિયા તો અનુભવકે બિના જન્મ-મરણ નહીં મિટેગા, ભાઈ ! તેરે વ્રત, તપ, ભક્તિ ઔર પૂજા લાખ, ક્રોડ, અનંત (બાર) કરે (તો ભી) વહ તો રાગ હૈ, વિકાર હૈ, ક્લેશ હૈ, દુઃખ હૈ. સમજમેં આયા ? ક્રોડકી પુંજી હો ઔર (ઉસમેંસે) દસ લાખ, પચીસ લાખ ખર્ચ કર દે (ઔર માને કિ) ધર્મ હૈ. (લેકિન) તીનકાલમેં (ધર્મ) નહીં હૈ, સમજમેં આયા ? આહાહા !

રાત્રિકો દૃષ્ટાંત નહીં દિયા થા ? (કોઈ) ગૃહસ્થ કરોડપતિ આદમી હો ઉસકો (યહ) સુનનેસે ઐસા હુઆ કિ, અરે..! મૈં ચલા જાતા હું. મેરે પાસ કરોડ (રૂપયા) હૈ, તો મૈં દસ લાખ દેના ચાહતા હું. (લેકિન અંતિમ સમયમેં ભાષા બરાબર બોલ નહીં પાતે થે). દસ...દસ..લાખ, (ઐસા બોલને લગે) તો (લડકેકો ઐસા લગા) કિ દો લાખકા કુછ કહના ચાહતે હૈં. ઇસલિયે લડકેને કહા કિ, પિતાજી ! ઇસ સમયમેં પૈસેકો યાદ નહીં કરતે. લડકે ભી સબ ઐસે ધૂર્ત હૈં, આહાહા ! નિયમસારમેં (ઐસા) પાઠ હૈ. તુજે આજીવિકાકે લિયે ધૂર્તકી ટોલી મિલી હૈ. સ્ત્રી, પુત્ર, પુત્રી, પુત્રકી બહુ (યે) સબ ધૂર્તકી ટોલી હૈ. તુજે લૂટ લેંગે. માર ડાલેંગે. પર દ્રવ્ય હૈ, ઉસકો મેરા માનના, મૈં ઉસકા રક્ષણ કરું, (ઐસી માન્યતામેં) તૂ મર જાયેગા. નિયમસારમેં કલશમેં હૈ. આજીવિકાકે લિયે ધૂર્તકી ટોલી (મિલી હૈ). સાડી લાઓ, લડકેકી શાદી કરો, લડકી

બડી હો ગઈ હૈ.... સબ લૂટેરે હૈં.

યહાં કહતે હૈં કિ, આત્મામેં જો કષાય હોતા હૈ, યહાં ઉસકી બાત તો લી હી નહીં. ક્યોંકિ યહાં તો આત્મા ઔર આત્માકી શક્તિ દોનોં નિર્મલ હૈં. નિર્મલ સ્વરૂપકી દૃષ્ટિ કરનેસે પર્યાયમેં નિર્મલતા હી ઉત્પન્ન હોતી હૈ. ક્રમવર્તી નિર્મલ પર્યાય ઔર અક્રમવર્તી નિર્મલ શક્તિયાં, ઉસકા સમૂહ ઉસે આત્મા કહા હૈ. યહાં રાગકી બાત નહીં હૈ, સમજમેં આયા ?

ઇસલિયે યહાં કહતે હૈં કિ, જ્ઞાનગુણમેં એક અભાવભાવ નામકી શક્તિ હૈ. ઐસી શ્રદ્ધાગુણમેં અભાવભાવ નામકી શક્તિ હૈ. શક્તિ માને ઉસકા રૂપ. શ્રદ્ધા જબ ક્ષયોપશમરૂપ હૈ તો ઉસકે સ્થાનમેં ક્ષાયિક (સમકિત) નહીં. ક્ષયોપશમમેં ક્ષાયિકકા અભાવ હૈ. પરંતુ ઇસ અભાવભાવ શક્તિકે કારણ ક્ષયોપશમકા અભાવ હોકર ક્ષાયિક (સમકિત) હોગા હી. ક્ષાયિક હોગા યહ અભાવભાવ શક્તિકે કારણ હોગા. ભગવાનકે સમીપમેં આયા ઇસલિયે (ક્ષાયિક સમકિત) હોગા, ઐસા નહીં હૈ. સમજમેં આયા ? ઐસે ચારિત્રગુણમેં ભી અભાવભાવ નામકી શક્તિકા રૂપ હૈ, તો ચારિત્રગુણ જો થોડા નિર્મલ હુઆ હૈ ઔર અભી વિશેષ નિર્મલ નહીં હુઆ, વિશેષ નિર્મલતાકા વર્તમાન અલ્પ નિર્મલતામેં અભાવ હૈ તો અભાવભાવશક્તિકે કારણ અલ્પ નિર્મલતા છૂટકર ચારિત્રકી વિશેષ નિર્મલતા હોગી હી. વહ અભાવભાવ શક્તિકે કારણ હૈ. ચારિત્રમોહ છૂટ જાયેગા તો યહાં વૃદ્ધિ હોગી, ઐસી બાત નહીં હૈ, આહાહા ! ઐસા સ્વરૂપ હૈ, ભાઈ ! લોગ તકરાર કરતે હૈં. લોગ કહતે હૈં કિ, નિમિત્તકો માનતે નહીં, વ્યવહારકો માનતે નહીં. બાપૂ ! યહાં વ્યવહારકો તો ગિનનેમેં આયા હી નહીં. યહાં શક્તિકે વર્ણનમેં વ્યવહાર ઔર નિમિત્તકો ગિનનેમેં આયા હી નહીં. ક્યોંકિ અપનેમેં વ્યવહારકા જ્ઞાન હોતા હૈ, ઉસ પર્યાયકો નિર્મલ ગિનનેમેં આયી હૈ. વ્યવહાર (ગિનનેમેં) નહીં (આયા હૈ). ક્યા કહા ? સમજમેં આયા ? રાગ આદિ વ્યવહાર હોતા હૈ પરંતુ યહાં શક્તિકે વર્ણનમેં સબ શક્તિયાં નિર્મલ હૈ તો ઉસકી દૃષ્ટિ કરનેસે નિર્મલ પરિણતિ હી હોગી. યહાં મલિન પરિણતિકી બાત નહીં હૈ. તો (કોઈ) કહે કિ, થોડી મલિનતા હૈ ન ? તો (ઉસકા જવાબ યહ હૈ કિ) ઉસ મલિનતાકા જ્ઞાન કરતે હૈં, યહ જ્ઞાનકી પર્યાય ઉસકી હૈ. વહ ભી અપની અભાવભાવ (શક્તિકે) કારણસે જ્ઞાનકી પર્યાય હુઈ હૈ. આહાહા ! યહ તો બહુત કઠિન કામ (હૈ), બાપૂ ! (ધર્મકી માન્યતામેં) બડા ફર્ક (હૈ). પૂર્વ-પશ્ચિમ જિતના અંતર હૈ.

ઐસે (આત્મામેં) આનંદ ગુણ હૈ. ઉસમેં અભાવભાવ શક્તિકા રૂપ હૈ. (આનંદ) શક્તિ હૈ ઉસ કારણસે ઔર ઉસકા (અભાવભાવ શક્તિકા) રૂપ હૈ ઉસ કારણસે, ચૌથે ગુણસ્થાનમેં આનંદકા જો અલ્પ વેદન–અનુભવમેં હૈ ઔર પાંચવે (ગુણસ્થાનમેં) વિશેષ હૈ, છટ્ઠે (ગુણસ્થાનમેં ઉસસે) વિશેષ, ઔર સાતવેં (ગુણસ્થાનમેં ઉસસે ભી) વિશેષ હૈ. તો કહતે હૈં કિ, વર્તમાનમેં વિશેષ આનંદકા અભાવ હૈ તો ઉસ સ્થાનમેં અભાવભાવ શક્તિકે કારણ વિશેષ આનંદ હોગા હી. મોહકર્મકા નાશ હોગા તો સુખ વૃદ્ધિ હોગી, ઐસા નહીં હૈ. આહાહા ! એક-એક શક્તિને

(કોઈ) કામ કિયા હૈ ! ગજબ કામ કિયા હૈ ! ઓહોહો ! દિગંબર સંતોંકી ધારાવાહી કથની (હૈ). આહાહા ! ઐસી વસ્તુકી સ્થિતિ હૈ. યહ તો વસ્તુકી મર્યાદા ઐસી હૈ.

યહાં સ્વરૂપાચરણમેં ચૌથે ગુણસ્થાનમેં ચારિત્રકી નિર્મલતા અલ્પ હૈ ઔર પાંચવે (ગુણસ્થાનમેં) ચારિત્રકી વિશેષ (નિર્મલતા હૈ). ક્યોંકિ દૂસરે કષાયકા અભાવ હુઆ ન ? અપને પરિણામકી મલિનતાકા (અભાવ હુઆ). દૂસરી પ્રકૃતિકે અભાવકી યહાં બાત નહીં હૈ. દૂસરે કષાયકી મલિનતાકા અભાવ હોનેસે પંચમ ગુણસ્થાનમેં શાંતિ ઔર આનંદ વિશેષ હૈ તો ભી કહતે હૈં કિ, વિશેષ આનંદ આયા વહ કષાય પ્રકૃતિ ગયી ઇસલિયે વિશેષ આનંદ આયા, ઐસા નહીં હૈ. આહાહા ! ઉસમેં જો અભાવભાવ નામકી શક્તિ હૈ તો આનંદમેં ભી અભાવભાવ નામકા ભાવ (રૂપ) પડા હૈ. આનંદમેં અભાવભાવકા ભાવ પડા હૈ. (વર્તમાનમેં) આનંદકા જો અલ્પ વેદન હૈ, વિશેષ આનંદકા અભાવ હૈ તો અભાવભાવકે કારણ વિશેષ આનંદ આયેગા. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ઐસી બાત હૈ !

(વર્તમાનમેં) વીર્ય કમ હૈ. ચૌથે-પાંચવે આદિ (ગુણસ્થાનમેં) પુરુષાર્થ–વીર્ય કમ હૈ. ઉસ વીર્યકી વૃદ્ધિ-સ્વરૂપ રચનાકી વૃદ્ધિ, જો ચૌથે ગુણસ્થાનમેં સ્વરૂપ રચના હૈ, ઇસસે પાંચવેં, છટ્ઠે ઔર સાતવેં (ગુણસ્થાનમેં) વિશેષ સ્વરૂપ રચના હૈ. વિશેષ સ્વરૂપ રચનાકા પહલે અભાવ હૈ, ઉસમેં ઇસ અભાવભાવ શક્તિકે કારણસે વિશેષ સ્વરૂપકી રચના હોગી, આહાહા ! યહ વીર્ય અંતરાયકા ક્ષય, ક્ષયોપશમ હુઆ, ઇસલિયે વૃદ્ધિ હુઈ, ઐસા નહીં હૈ. વીર્યાંતરાય હૈ ન ? અંતરાયકી પાંચ પ્રકૃતિ (હૈ). (ઉસમેં) વીર્યાંતરાયકા અભાવ હુઆ તો વીર્યકી વૃદ્ધિ હુઈ, ઐસા નહિ, આહાહા ! ગજબ બાત હૈ !

સંતોંકી શૈલી તો (દેખો) ! શાંતિ પ્રાપ્ત કરાયે ઉસે સંત કહેં. ઉનકે દાસાનુદાસ બનકર રહેં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? સમકિતી દાસ હૈં ન ? સબેરે કહા થા ન ? જિનેશ્વરદાસ હૈ. આત્મા ભગવાનકા દાસ હૈ. (ભવિષ્યમેં) ઉસમેં જિનેશ્વરપના આયેગા, દાસમેં જિનેશ્વરપના આયેગા. વહ અભાવભાવ શક્તિકે કારણસે આયેગા. આહાહા ! સમજના, સમજમેં આયે ઐસા હૈ. બાત સમજમેં આયી ? ભાષા તો સાદી હૈ. પરંતુ નિમિત્ત ઔર ઉપાદાનકે ઝઘડેકો (લોગોંને ખડા કિયા). હમારે સોનગઢકે નામસે નિમિત્ત-વ્યવહાર ઔર ક્રમબદ્ધ, યે તીનકા વિરોધ કરતે હૈં. અરે ભગવાન ! સુન તો સહી નાથ !

યહાં તો સમ્યગ્દર્શનસે બાત ઉઠાઈ હૈ ન ? યહાં અજ્ઞાનીકી બાત નહીં હૈ. અપના ચિદ્‌ઘન અનંત ગુણ સંપન્ન, અનંત શક્તિ સંપન્ન, પ્રભુ ! ઉસકા (જિસે સ્વીકાર હુઆ હૈ, ઉસકી બાત હૈ). આત્મધર્મમેં અંતમેં આયા હૈ ન ? 'જિહીં દેખ્યો હમ, અવર ન દેખ્યા' ઐસા શબ્દ પડા હૈ. 'જિહીં દેખ્યો હમ, અવર ન દેખ્યો' ભજનમેં કહતે હૈં કિ, 'મૈં મેરા આત્મા દેખા (તો) અવર ન દેખ્યા' ઉસ સમયમેં મૈંને પરકો નહીં દેખા. ઔર 'દેખ્યા સો શ્રદ્ધાન્યો' જો દેખનેમેં આયા વહ પૂર્ણાનંદકા નાથ હૈ, ઐસા દેખનેમેં આયા ઉસકા શ્રદ્ધાન કિયા. 'જિહીં દેખ્યો હમ,

અવર ન દેખ્યો' ભગવાન આનંદ ઔર અનંત ગુણ સંપન્ન પ્રભુ ! ઉસને અપની પર્યાયમેં દેખા ઔર 'અવર ન દેખ્યા' પરકો દેખનેકા બંદ હો ગયા ઔર અપનેકો દેખા. ઔર 'દેખ્યા સો શ્રદ્ધાન્યો' ભગવાન પૂર્ણાનંદકા નાથ ! જૈસા દેખા એૈસા શ્રદ્ધાન હુઆ. દેખા એૈસા શ્રદ્ધાન હુઆ. દર્શનમોહ ટલા ઇસલિયે શ્રદ્ધાન હુઆ, એૈસા નહીં હૈ. સમજમેં આયા ?

મિથ્યાત્વકે કાલમેં સમ્યગ્દર્શનકા અભાવ હૈ. પરંતુ જિસને આત્માકો દેખા તો ઉસમેં અભાવભાવ શક્તિકે કારણ (ક્ષાયિક) સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય નહીં હૈ તો (ક્ષાયિક) સમ્યગ્દર્શન હોગા, આહાહા ! સમજમેં આયા ? યહ શબ્દ થોડા ખ્યાલમેં રહ ગયા થા. 'જિહીં દેખ્યા હમ, અવર ન દેખ્યો, દેખ્યા સો શ્રદ્ધાન્યા' મૈંને દેખા ઉસકા શ્રદ્ધાન કિયા. સમજમેં આયા ? દેખે બિના શ્રદ્ધાન (કિસકા) ? જો ચીજ જ્ઞાનમેં આયી નહીં તો શ્રદ્ધાન કિસકા ? ૧૭-૧૮ ગાથામેં યહ દૃષ્ટાંત આયા ન ? ખરગોશકે સીંગ નહીં હો તો ઉસકી પ્રતીત ક્યા ? 'હૈ' (એૈસા) દેખનેમેં આવે તો ઉસકી પ્રતીત (હો સકતી હૈ). વૈસે ભગવાન આત્મા ! જ્ઞાનકી પર્યાયમેં જાનનેમેં આતા હૈ. શ્રદ્ધાકી પર્યાયમેં શ્રદ્ધાનમેં આતા હૈ. જો દેખા ઉસકી શ્રદ્ધા હૈ. જાના ઉસકી શ્રદ્ધા હૈ. આહાહા ! ઉસ શ્રદ્ધાકી પર્યાયમેં જો કમજોરી હૈ–ક્ષયોપશમ સમકિત (હૈ ઔર) ક્ષાયિક (સમકિતકા) અભાવ હૈ, પરંતુ અભાવભાવ શક્તિકે કારણ (ક્ષાયિક સમકિત હોગા હી). આહાહા ! ગજબ કામ કરતે હૈં !

એક દૂસરી બાત યહ ભી હૈ કિ, સમયસારકી ૩૮ ગાથા (ઔર) પ્રવચનસારકી ૯૨ ગાથામેં આચાર્ય એૈસા કહતે હૈં, હમકો આત્મજ્ઞાનસે મિથ્યાત્વકા નાશ હુઆ હૈ. વહ અબ ફિર નહીં આયેગા, આહાહા ! (એૈસા) કૈસે કહા ? હમારે આત્મામેં અભાવભાવ નામકા ગુણ હૈ. ઉસ ગુણકે કારણસે મિથ્યાત્વકા અભાવ હુઆ, ઉસ સમયમેં સમકિત આદિ વૃદ્ધિગત નહીં થા, વહ (ક્ષાયિક) સમકિત અભાવભાવ (શક્તિકે) કારણસે આયેગા હી. યહ આયા અબ ફિરેગા નહીં, આહાહા !

યહાં તો યહ કહા ન ? કિ જિસને દૃષ્ટિમેં દ્રવ્ય લિયા, ઉસે શક્તિઓંકી ભી પ્રતીતિ આયી. ઉસમેં અભાવભાવ નામકી શક્તિ હૈ, તો ઉસકી વર્તમાન પર્યાય અલ્પ હૈ ઔર વિશેષ નહીં, ઉસ વિશેષકા અભાવ (હૈ તો ભવિષ્યમેં) ભાવ આયેગા હી. ઉસમેં વિશેષકા અભાવ હૈ (ફિર ભી) અભાવભાવ શક્તિકે કારણ વિશેષ આયેગા હી. (સમકિતસે) ગિર જાયેગા, ચ્યુત હો જાયેગા, યહાં એૈસી બાત નહીં હૈ. આહાહા ! ભાઈ ! ક્યા કહા સમજમેં આયા થોડા ?

સમ્યગદર્શન પ્રાપ્ત કરે ઔર બાદમેં ગિર જાયેગા, વહ બાત હી યહાં નહીં હૈ. આહાહા ! ક્યોંકિ જિસે અનુભૂતિમેં દ્રવ્યસ્વભાવ, ભગવાન આત્માકી પ્રતીતિ–અનુભવ હુઆ, (ઉસને સાથમેં) અભાવભાવ ગુણકો ભી પકડ લિયા. ઉસ કારણસે વર્તમાનમેં જો અભાવ (રૂપ) હૈ, ઉસકા ભાવ હોગા હી. ભાવકા અભાવ હોગા, એૈસા નહીં. અભાવ હૈ ઉસકા ભાવ હોગા, આહાહા ! સમજમેં આતા હૈ કુછ ?

જો ભાવ પ્રગટ હુઆ હૈ ઉસકા અભાવ હોગા, કિસ અપેક્ષાસે (કહા) ? ભાવકા અભાવ કહા તો (ઉસમેં માત્ર) પર્યાયકા અભાવ (હોગા) ઇતના (લેના). પરંતુ પર્યાયકે અભાવમેં સમકિતકા (ભી) અભાવ (હોગા), ઐસી બાત નહીં હૈ.

પહલે ભાવઅભાવ (શક્તિ) આયી ન ? તીસરી ભાવઅભાવ શક્તિ (ચલ ગઈ). પહલી ભાવ શક્તિકે (કારણ) વર્તમાનમેં અનંત ગુણકી નિર્મલ પર્યાય વિદ્યમાન હોતી હૈ ઔર હોતી (હી) હૈ. ઔર અભાવશક્તિકે કારણ પરકે અભાવરૂપ અપના સહજ પરિણમન હૈ, રાગરૂપ ઔર પરરૂપ નહીં પરિણમન કરના, ઐસા અભાવ શક્તિકે કારણસે હૈ. અબ ભાવઅભાવમેં – વર્તમાન પર્યાય–ભાવ હૈ, ઉસકા અભાવ હોગા. અભાવ હોગાકા અર્થ – નિર્મલ પર્યાય હૈ ઔર ઉસકા અભાવ હોકર દૂસરી (નિર્મલ) પર્યાય હોગી, પરંતુ અભાવ હોકર મિથ્યાત્વ હોગા, (ઐસા નહીં હૈ). આહાહા ! સમજમેં આયા ? ગજબ કામ કિયા હૈ, પ્રભુ ! આહાહા ! શક્તિકા વર્ણન (ગજબ હૈ) ! કોઈ વિદ્વાન કહતે હૈં કિ, (શક્તિકા વર્ણન) પૂરા હોગા યા નહીં ? યહ તો કહાં (ખત્મ હો ઐસા હૈ) ? ચલતે-ચલતે કહાં નિકલે (ક્યા ખબર) ? આહાહા ! સમજમેં આયા ?

ભાવકા અભાવ (હોગા ઉસકા) અર્થ યહ નહીં હૈ કિ, નિર્મલ પર્યાય ભાવરૂપ હૈ, ઉસકા અભાવ હોગા ઔર મિથ્યાત્વ હોગા, ઐસા નહીં હૈ. યહાં તો વર્તમાન નિર્મલ પર્યાય હૈ, વહ ભાવઅભાવ (શક્તિકે) કારણ ઉસકા વ્યય હોકર દૂસરી (નિર્મલ) પર્યાય હોગી. દૂસરી (પર્યાય) હોગી વહ નિર્મલ (પર્યાય) હી હોગી. આહાહા ! સમજમેં આયા ? આહાહા ! ખજાના ખોલ દિયા હૈ ! આહાહા ! ભગવાન તેરે પાસ એક અભાવભાવ નામકી શક્તિ હૈ ન ? ગુણ હૈ ન ? ઇસ ગુણમેં અનંતી તાકત હૈ ન ? ઔર ઇસ ગુણકી અનંતી પર્યાય હૈં ન ? આહાહા ! સમજમેં આયા ? યહ અભાવ (ભાવ) નામકી શક્તિ–ગુણ હૈ ઉસકી અનંતી (નિર્મલ પર્યાય હોગી હી હોગી). યહાં નિર્મલ (પર્યાય) કી બાત હૈ. મલિન (પર્યાયકી) બાત નહીં હૈ. યહ નિર્મલ પર્યાય અભી અલ્પ હૈ ઔર વિશેષકા અભાવ હૈ તો અભાવભાવ (શક્તિકે) કારણ વિશેષ પર્યાય હોગી હી હોગી. આહાહા ! યહાં નીચે ગીર જાનેકી બાત હી નહીં હૈ. (યહાં તો ઉપર-ઉપર) ચડનેકી (બાત) હૈ, આહાહા ! વસ્તુ યહ હૈ.

ભગવાન ! જિસને દ્રવ્ય દૃષ્ટિમેં લિયા વહ દ્રવ્ય ગિર જાયે, દ્રવ્યકા અભાવ હો તો સમકિતકા અભાવ હો, આહાહા ! દ્રવ્યકા જો અભાવ હો તો સમકિતકા અભાવ હો, ઐસે યહાં લિયા હૈ. દ્રવ્ય ઔર દ્રવ્યકી શક્તિકા તીનકાલમેં અભાવ હોતા નહીં. આહાહા ! ઉસકી જિસને અનુભવમેં પ્રતીતિ કી, (ઉસ પર્યાયકા) વ્યય હોગા લેકિન વ્યય હોકર દૂસરી નિર્મલ પર્યાય ઉત્પન્ન હોગી, ઉસકા વ્યય હોકર મિથ્યાત્વ ઉત્પન્ન હોગા, ઐસા આત્મામેં કોઈ ગુણ નહીં હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? આસ્રવ અધિકારમેં 'નય પરિચ્યૂતા' લિયા હૈ. મૂલમેં તો શુદ્ધનયકો હી નય કહા હૈ. વહાં વ્યવહારનયકો નય હી નહીં ગિના. 'નય પરિહિણા'મેં શુદ્ધનયકો હી નય ગિના

હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? જિસને અપને દ્રવ્ય સ્વભાવકો પ્રતીતિ-દૃષ્ટિમેં લિયા, વહ (દૃષ્ટિ) જિસને છોડી વહ નયસે 'પરિહિણા' હો ગયા. યહાં તો છોડનેકી બાત હી નહીં હૈ. આહાહા ! ઓહોહો ! ગજબ બાત હૈ ! અપ્રતિહતભાવકી બાત કરતે હૈં ! (વર્તમાનમેં) ચાહે તો ક્ષયોપશમ સમકિત હો, પરંતુ (યહાં તો) કહતે હૈં કિ, દૂસરે સમયમેં ક્ષાયિક (સમકિત) હોનેવાલા હૈ તો ઉસ ભાવકા અભાવ હોકર, અભાવકા ભાવ હુઆ. જો ઉસમેં (વર્તમાનમેં) નહીં હૈ, વહ અભાવભાવ શક્તિકે કારણ હુઆ. દ્રવ્યકી શક્તિ હી ઐસી હૈ. આહાહા ! દ્રવ્યકા સામર્થ્ય ઇતના હૈ કિ વર્તમાનમેં નિર્મલ પર્યાય અલ્પ હૈ ઉસકા (અભાવ હોકર) વિશેષ (નિર્મલ પર્યાય) હોગી હી. આહાહા ! વહાં નિમિત્તકી અપેક્ષા નહીં હૈ. કર્મકા અભાવ હોતા હૈ તો નિર્મલતા હોતી હૈ (ઐસી નિમિત્તકી અપેક્ષા નહીં હૈ). આહાહા ! સમજમેં આયા ? ગજબ કામ કિયા હૈ !

(ઐસે) વીર્ય, ઐસે સુખ, ઐસે કર્તા, કર્મ આદિ શક્તિ હૈ ન ? (સભીમેં ઐસે હી લેના). કર્તા (શક્તિ) બાદમેં આયેગી. કર્તા શક્તિમેં ભી અભાવભાવ નામકી શક્તિકા રૂપ હૈ. જો નિર્મલ પરિણતિકા કર્તા હોતા હૈ તો વહ કર્તાકી અલ્પ નિર્મલ પરિણતિ હૈ, (ઉસકા) વિશેષ ભાવ હોગા. અભાવભાવ શક્તિકે કારણ અનંત ગુણકી પરિણતિકી અલ્પતા હૈ, ઉસકા વિશેષ કર્તા હોગા. કર્તા ગુણમેં ભી અભાવભાવ નામકી શક્તિકા રૂપ હૈ. આહાહા ! ગજબ બાત હૈ ! સમજમેં આયા ?

ભગવાન આત્માકા દૃષ્ટિમેં ભેટા હુઆ (ઉસકી પર્યાય અબ નીચે ગિરેગી, ઐસા નહીં હૈ). આહાહા ! દ્રવ્યમેં અભાવભાવ નામકી શક્તિ ભી હૈ તો દ્રવ્યકી જહાં પ્રતીતિ હુયી, અભાવભાવ નામકી શક્તિ અંદર હૈ તો યહ પ્રતીતિ ગિર જાયેગી, યહાં વહ બાત નહીં હૈ. સુખકી, જ્ઞાનકી, દર્શનકી, ચારિત્રકી, વીર્યકી વિશેષ વૃદ્ધિ હોગી, આહાહા ! અરે ! અનંત ગુણકી જો અલ્પ પર્યાય હૈ (ઉસકા) વિશેષ હોનેકા વર્તમાનમેં અભાવ હૈ તો (ભવિષ્યમેં વિશેષ) ભાવ હોગા હી. આહાહા ! ક્યા કહા સમજે ? ભગવાનમેં ઐસા અભાવભાવ નામકા ગુણ હૈ. અભાવભાવકા ગુણ હૈ તો વર્તમાનમેં (વિશેષ ભાવ) નહીં હૈ, ઉસકા ભાવ આ જાયેગા, આહાહા ! યહાં નિર્મલ (પર્યાયકી) બાત હૈ. આહાહા !

નિમિત્તકી ચર્ચામેં યહ તકરાર લિ હૈ કિ, જ્ઞાન વાણીકા કર્તા હૈ, ઐસા શબ્દ આતા હૈ. (ઐસા) નિમિત્તસે કથન હૈ. વાણીકી પર્યાયકા કર્તા જ્ઞાન હૈ, (ઐસા કથન આતા હૈ), આહાહા ! યહાં તો યે બાત નહીં હૈ. વાણીકા કર્તા તો નહીં પરંતુ અલ્પ જ્ઞાનકા કર્તાપના જો હૈ, ઉસમેં વર્તમાનમેં વિશેષ જ્ઞાનકા કર્તાપનેકા અભાવ હૈ, (તો ભવિષ્યમેં વિશેષ) ભાવ આયેગા. આહાહા ! ગજબ કામ કિયા હૈ ન ! શબ્દ તો ઇતને હૈ, "**નહીં ભવતે હુએ (અપ્રવર્તમાન) પર્યાયકે ઉદયરૂપ...**" (વર્તમાનમેં) નહીં હોનેવાલી પર્યાયમેં, પ્રગટ પર્યાય હોનેરૂપ – અભાવભાવશક્તિકા કાર્ય હૈ, આહાહા ! ગજબ કામ કિયા હૈ ન !

લોગ સ્વાધ્યાય કરતે નહીં. શાસ્ત્ર-આગમકા ક્યા અભિપ્રાય હૈ ? ઉસે અપની દૃષ્ટિમેં લેતે નહીં ઔર અપની દૃષ્ટિ આગમકી દૃષ્ટિમેં લગા દેતે હૈં (ઔર કહતે હૈં) 'ઇસમેં કહા (હૈ), જ્ઞાનાવરણીય (કર્મસે) જ્ઞાન (આવરિત) હોતા હૈ' આહાહા ! વહ તો નિમિત્તકા કથન હૈ. જ્ઞાનાવરણીય કર્મ જ્ઞાનકો આવરિત કરતા હૈ, વહ તો નિમિત્તકા કથન હૈ ઔર આવરણ ટલતા હૈ તો ક્ષયોપશમ હોતા હૈ, વહ તો નિમિત્તકા કથન હૈ. યહાં તો અભાવભાવ શક્તિકે કારણ ક્ષયોપશમ બઢ જાતા હૈ. (વર્તમાનમેં) અલ્પ (પર્યાયમેં વિશેષકા) અભાવ હૈ, તો (ભવિષ્યમેં) વિશેષ (ભાવ) હો જાયેગા હી. કર્મકે અભાવકે કારણસે નહીં, (પરંતુ અપની શક્તિકે કારણસે હોગા), આહાહા !

લોગ ઐસા કહતે હૈં કિ, હમેં યહ સુનનેમેં આયા વહ જ્ઞાન પહલે તો નહીં થા, તો સુનનેમેં આયા તો સુનનેસે નયા જ્ઞાન હુઆ, ઉસકા (યહાં) નિષેધ કરતે હૈં. તેરા જ્ઞાનકા પરિણમન પહલે ઇસ જાતકા (પ્રકારકા) નહીં થા ઔર બાદમેં ઇસ જાતકા હુઆ, વહ તેરી અભાવભાવ શક્તિકે કારણ નિર્મલતાકી વૃદ્ધિ હુઈ હૈ. સુનનેસે વૃદ્ધિ હુઈ, ઐસા નહીં હૈ. આહાહા ! ગજબ બાત હૈ !

શ્રોતા : ફિર સુનના ક્યોં ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : વહ તો વિકલ્પ આતા હૈ, આયે બિના રહતા નહીં. વિકલ્પ ઔર સુનના, અંદર દોનોંકા નિષેધ હૈ. સમજમેં આયા ?

પરમાત્મપ્રકાશમેં તો લિયા હૈ કિ, ભગવાનકી દિવ્યધ્વનિસે ભી અપના જ્ઞાન નહીં હોતા, આહાહા ! ઉસકા વિરોધ કરતે હૈં. અરેરે...! ભગવાનકી વાણીસે (જ્ઞાન નહીં હોતા, ઐસા કહતે હૈં) ! અરે ભાઈ ! સુન તો સહી ! યહ પરમાત્મપ્રકાશ ક્યા પુકાર કરતે હૈં ? દિવ્યધ્વનિ ઔર મુનિકે કહે હુએ શાસ્ત્રોંસે જ્ઞાન નહીં હોતા, આહાહા ! તેરી પર્યાયમેં જો જ્ઞાન નહીં હૈ, વહ જ્ઞાન આતા હૈ, વહ અભાવભાવ શક્તિકે કારણસે આતા હૈ, આહાહા ! ઐસી બાત (હૈ) ! યહ શક્તિ બહુત ચલી. પોના ઘંટા (હો ગયા).

ઐસા અનંત ગુણમેં લેના હૈ. અભાવભાવ શક્તિ અનંત ગુણમેં લેની. જિતને ગુણ હૈં ઇન સબમેં અભાવભાવ શક્તિકા રૂપ હૈ, આહાહા ! અપના આત્માકા–સ્વરૂપકા લાભ હોતા હૈ, તો લાભાંતરાયકે ક્ષયોપશમમેં સ્વરૂપકા લાભ હોતા હૈ, ઐસા નહીં. આહાહા ! લાભાંતરાય, વીર્યાંતરાય (ઐસે) પાંચ આવરણ હૈં ન ? આહાહા ! યહાં તો કહતે હૈં કિ, અંતરાય કર્મકા નાશ હોતા હૈ તો તેરે સ્વરૂપકા લાભ હોતા હૈ, ઐસા નહીં હૈ. સ્વરૂપકા અલ્પ લાભ હૈ ઇસમેં વિશેષ લાભ હોતા હૈ, વહ અંતરાયમેં લાભાંતરાય ગયા ઇસલિયે નહીં, પરંતુ તેરેમેં એક અભાવભાવ નામકા ગુણ હૈ, ઉસ કારણસે અલ્પ લાભસે વિશેષ લાભ હોતા હૈ. ઉસમેં અભાવભાવ (શક્તિ) કારણ હૈ, આહાહા ! ઐસી બાતેં કહાં (સુનને મિલે) ?

ભિંડસે એક વિદ્વાન આયે થે. (દૃષ્ટિમેં) બહુત ફેરફાર થા. (વે કહતે થે), 'સમ્યગ્દર્શન

હોનેકે બાદ ગિરતા હી નહીં' (હમને કહા), 'ઐસા નહીં હૈ. વહ અપેક્ષા અલગ હૈ.' વે ઐસા કહતે થે કિ, (સમ્યગ્દર્શન) ગિર જાયે તો (ભી) અંદર સમ્યગ્દર્શનકા રસ રહતા હૈ' હમને કહા, 'ઐસા નહીં હૈ. ગિર જાનેકા અર્થ દ્રવ્યકી જો શક્તિયાં હૈં, ઉસકી પ્રતીતિ ચલી જાયે તો ગિર જાતા હૈ. દ્રવ્યકી પ્રતીતિ રહે ઔર ગિર જાયે, ઐસા તીન કાલમેં નહીં હોતા.' સમજમેં આયા ? આહાહા ! લોગોંકો અપની કલ્પનાસે શાસ્ત્રકા અર્થ બનાના હૈ ઔર અપની કલ્પનાસે ચલાના, ઐસા નહીં ચલતા. યહ તો તીનલોકકે નાથ વીતરાગ સર્વજ્ઞ પરમેશ્વરકા માર્ગ હૈ. ગજબ બાત હૈ, પ્રભુ !

તેરેમેં જિતની શક્તિયાં હૈં, ગુણ કહો કિ શક્તિ કહો, ઉસ એક-એક ગુણમેં અભાવભાવ નામકી શક્તિકા રૂપ પડા હૈ, આહાહા ! સામાન્યગુણ ભી અનંત હૈ ઔર વિશેષ ગુણ ભી અનંત હૈ. આચાર્યોંને સામાન્ય ગુણ ૬ લિયે હૈં. વહ તો વિશેષ કથન નહીં કર સકતે (ઇસલિયે ૬ કહે હૈં). બાકી (અનંત ગુણ હૈં). આત્મામેં જ્ઞાન, દર્શન ઔર આનંદ ઐસે વિશેષ ગુણ ભી અનંત હૈં ઔર અસ્તિત્વ, વસ્તુત્વ, દ્રવ્યત્વ, પ્રદેશત્વ ઐસે ભી અનંત ગુણ હૈં. ઐસે સામાન્ય-વિશેષ અનંત ગુણ સંખ્યાસે હૈ. ઉસકા વર્તમાનમેં દ્રવ્યકી દૃષ્ટિસે સ્વીકાર હોતા હૈ તો જો નિર્મલ પર્યાય હોતી હૈ, ઉસમેં વિશેષ નિર્મલતાકા અભાવ હૈ, ઉસ અભાવકા ભાવ હોગા હી, આહાહા ! સમજમેં આયા ? આહાહા ! ઐસી બાતેં હૈં ! અરે પ્રભુ ! કિસકે સાથ વાદ કરેં ? ઔર વાદવિવાદ કૈસે કરના ? આહાહા !

ચિતિ, દૃશિ, જ્ઞાન, સુખ, વીર્ય, પ્રભુત્વ (ઇત્યાદિ અનંત શક્તિયાં હૈં). પ્રભુત્વ નામકી શક્તિ હૈ ઉસમેં ભી અભાવભાવ શક્તિકા રૂપ હૈ. જો પર્યાયમેં અલ્પ ઈશ્વરતા પ્રગટ હુઈ હૈ, ઉસ પ્રભુત્વ શક્તિમેં અભાવભાવશક્તિકે રૂપકે કારણ, અલ્પ પ્રભુતામેં વિશેષ પ્રભુતા આયેગી હી. આહાહા ! અલ્પ ઈશ્વરદશા જો સમ્યગ્દર્શનમેં પ્રગટ હુઈ ઔર વર્તમાનમેં પર્યાયમેં વિશેષ ઈશ્વરતાકા અભાવ હૈ તો અભાવભાવ (શક્તિકે) કારણ અલ્પતામેં વિશેષ પ્રભુતાકી શક્તિ આયેગી હી. તેરી શક્તિકે કારણસે શક્તિ આયેગી, આહાહા ! ઈશ્વર નામ સામર્થ્યતા. પ્રભુતાકી પર્યાયમેં જો અલ્પ પ્રભુતા હૈ, ઉસમેં વિશેષ પ્રભુતાકા અભાવ હૈ, પરંતુ અંદર અભાવભાવ શક્તિકે કારણ વિશેષ પ્રભુતા આયેગી, આહાહા ! ઐસી બાત હૈ, સમજમેં આયા ?

(અબ) સ્વસંવેદન લેતે હૈં. આત્મામેં જો અપના વેદન–અનુભવ હોતા હૈ, વહ પ્રકાશશક્તિકે કારણ – ઇસ ગુણકે કારણ (હોતા હૈ). સ્વસંવેદન (અર્થાત્) સ્વ (નામ) અપના ઔર (સંવેદન નામ) પ્રત્યક્ષ વેદન. ચૌથે ગુણસ્થાનમેં જો સ્વસંવેદન હૈ, ઉસસે મુનિકો અથવા પાંચવેં (ગુણસ્થાનમેં) સ્વસંવેદન વૃદ્ધિ પાતા હૈ, તો યહ કષાયકે ભાવકા અભાવ હુઆ, ઉસ કારણસે નહીં. પ્રકૃતિકા અભાવ હુઆ ઉસ કારણસે તો નહીં પરંતુ અપનેમેં મલિનતાકા અભાવ હુઆ, ઇસલિયે શાંતિ બઢ ગઈ, સ્વસંવેદન બઢા, ઐસા (ભી) નહીં, આહાહા ! સ્વસંવેદન શક્તિમેં – પ્રકાશ શક્તિમેં ભી અભાવભાવકા રૂપ પડા હૈ. (વર્તમાનમેં) સ્વસંવેદન અલ્પ હૈ, ઇસમેં વિશેષકા અભાવ

હૈ (તો ભવિષ્યમેં) વિશેષ સ્વસંવેદન આયેગા હી, આહાહા ! ગજબ બાત કરતે હૈં !

યહ તો મુખ્ય-મુખ્ય ગુણોંકી બાત ચલતી હૈ. આહાહા ! સ્વસંવેદન – અપના સ્વ ઉસકા વેદન. આનંદકા, શાંતિકા અનંત ગુણકી વ્યક્ત પર્યાયકા વેદન. ચૌથે ગુણસ્થાનમેં ભી 'સર્વ ગુણાંશ તે સમકિત' (હૈ). જિતની સંખ્યામેં ગુણ હૈ, ઉસકા પ્રત્યેકકા વ્યક્ત અંશ પ્રગટ હોતા હૈ. પરંતુ વહ પ્રગટ હોતા હૈ ઉસમેં વ્યક્ત પર્યાયમેં વિશેષ વ્યક્તતાકા અભાવ હૈ, અભાવ હોને પર ભી, અભાવભાવશક્તિકે કારણ વિશેષ ભાવ હોગા હી, આહાહા ! સ્વસંવેદન વિશેષ હોગા હી, આહાહા ! ઐસી બાતેં પહલી-પહલી બાર ચલ રહી હૈ. (કિસીને કહા કિ) પહલે જો શક્તિકા વર્ણન કિયા હૈ, ઉસે નહીં છપવાના. અબ નયા યે હુઆ ઉસે છપવાના. અધિક સ્પષ્ટીકરણ આયા હૈ ન ઇસલિયે ! આહાહા ! ભગવાન ! તેરા નિધાન તો દેખ ! તેરે નિધાનમેં એક અભાવભાવ નામકા ગુણ પડા હૈ. ઉસ કારણસે (વર્તમાન) પર્યાયમેં અલ્પતા હૈ (ઔર) વિશેષકા અભાવ હૈ, વહ વિશેષ (ભાવ) હોગા હી. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઐસા સબ ગુણમેં લેના.

અકારણકાર્ય શક્તિ (હૈ) ઉસમેં ભી અભાવભાવ (શક્તિકા રૂપ હૈ). અકારણકાર્ય શક્તિ હૈ ન ? યહ શક્તિ ભિન્ન હૈ. (લેકિન) ઉસમેં ભી અભાવભાવ (શક્તિકા) રૂપ હૈ. અપના વિશેષ કારણ ઔર કાર્ય ઉસમેં (વર્તમાનમેં) અપના અલ્પ કારણ ઔર કાર્ય હૈ, વહ વિશેષ અકારણકાર્ય હોગા. વહ અપની અભાવભાવ શક્તિકે કારણ હોગા. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

શ્રોતા : ઐસા ૪૭ (શક્તિમેં) લગાના ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : ૪૭ મેં ક્યા અનંત (શક્તિમેં) લગાના. સમજમેં આયા ? (સિર્ફ) કહા ઉસીમેં લગાના ઔર નહીં કહા ઉસમેં (ભી) લગાના. આહાહા ! અહમદાબાદમેં માણેકવાડીમેં ઝવાહરાતકા ધંધા હૈ. વૈસે ઇસ માણેકચોકમેં (અર્થાત્) આત્માકે ચોકમેં ઝવાહરાતકા ધંધા હૈ.

(કોઈ) પંડિત પૂછ રહે થે, યહ શક્તિ કબ પૂરી હોગી ? ભાઈ ! ઇસમેં ક્યા માલૂમ પડે ? નહીં ભવતે હુએકા ભવના (અર્થાત્) ઉદય હોના (વહ અભાવભાવ શક્તિકે કારણ હોગા). આહાહા ! જિસને દ્રવ્યકા પતા લિયા આહાહા ! દૃષ્ટિમેં દ્રવ્યદૃષ્ટિ પ્રગટ હુઈ, ઉસકી પર્યાયમેં કમી હૈ ઔર વિશેષકા અભાવ હૈ (ફિર ભી ઉન્હેં વિશેષ) ભાવ હોગા હી. વહ અપની અભાવભાવ શક્તિકે કારણ (હોગા). સમજમેં આયા ? આહાહા ! ગજબ બાત હૈ ! થોડે શબ્દોંમેં સારા ગંભીર (ભાવ) ભર દિયા હૈ ! સંતોંકી બલિહારી હૈ ! આહાહા ! જિસમેં યથાર્થ ધારા નિકાલે ઉસે સંત કહનેમેં આતા હૈ, આહાહા ! વિશેષ કહેંગે....

પ્રવચન નં. ૩૨

શક્તિ-૩૩,૩૪,૩૫,૩૬,૩૭
તા. ૧૧-૦૯-૧૯૭૭

भूतावस्थत्वरूपा भावशक्तिः ।।३३।।
शून्यावस्थत्वरूपा अभावशक्तिः ।।३४।।
भवत्पर्यायव्ययरूपा भावाभावशक्तिः ।।३५।।
अभवत्पर्यायोदयरूपा अभावभावशक्तिः ।।३६।।
भवत्पर्यायभवनरूपा भावभावशक्तिः ।।३७।।

સમયસાર શક્તિકા અધિકાર (ચલતા) હૈ. પ્રથમ તો ઉસમેં યહ લિયા હૈ કિ, જિસકો સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ તો (વહ) કૈસે હો ? તો કહતે હૈં કિ, વ્યવહારકા જો વિકલ્પ હૈ; (વિકલ્પ તો હૈ) પરંતુ ઉસ ઓરકી રુચિ છોડકર, (સ્વરૂપકી દૃષ્ટિ કરનેસે સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ). શુભભાવ ચલા જાતા નહીં. શુભભાવ તો પૂર્ણ શુદ્ધ ઉપયોગ હોગા તબ જાયેગા. સમજમેં આયા ? પરંતુ શુભરાગ હૈ ઉસકી રુચિ છોડકર (યહ) ભૂલ હૈ ઐસે (ઉસકી) રુચિ છોડકર; રુચિ છોડકરકા અર્થ યહ ભૂલ હૈ, ઇસલિયે (ઉસકી) રુચિ છોડકર, જ્ઞાયકભાવ ચિદાનંદ અખંડ આનંદકંદ પ્રભુ ! ઉસકી દૃષ્ટિ કરના–રુચિ કરના ઔર અનુભૂતિ કરના, યહ જીવકી પ્રથમ કાર્ય સિદ્ધિ હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! વ્યવહાર હૈ ઇસલિયે મિથ્યાત્વ હૈ, ઐસે નહીં. પરંતુ વ્યવહારમેં ધર્મ માનના, યહ મિથ્યાત્વ હૈ. શુભભાવ છૂટ જાતા હૈ ઔર એકદમ શુદ્ધ હો જાતા હૈ, ઐસા નહીં. પરંતુ શુભભાવકી રુચિ છોડકર સ્વભાવકા શુદ્ધ ઉપયોગ હોતા હૈ, યહ સમ્યગ્દર્શન હૈ. શુભભાવ તો જબ પૂર્ણ વીતરાગી શુદ્ધ ઉપયોગ હોગા તબ છૂટેગા. પરંતુ પહલે રુચિમેંસે છૂટતા હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? આહાહા !

અશુભભાવ તો હેય હૈ હી (પરંતુ) શુભ છોડકર અશુભમેં (જાના), યહ તો કોઈ બાત નહીં હૈ. શુભ છોડકર અશુભ હોના, યહ પ્રશ્ન યહાં નહીં હૈ. શુભભાવકી રુચિ છોડકર શુદ્ધ આનંદકંદકી દૃષ્ટિ કરના, ઉસકા અનુભવ કરના, ઉસકે લિયે શુભકો રુચિમેંસે છોડના. સમજમેં

આયા ? (શુભભાવકા) આશ્રય કરનેકા છોડના. ત્રિકાલી સ્વરૂપ આશ્રય કરને લાયક હૈ, ઉસ ઓર ઝુકનેસે શુભકા આશ્રય છૂટ જાતા હૈ, આહાહા ! ઐસી બાત (હૈ) ! વિશેષ વિચાર ક્યોં આયા ? કિ ઇન છઓં શક્તિઓંમેં પર્યાય લી હૈ, ભાઈ ! ક્યા કહા ? દેખો ! પહલા બોલ હૈ ન ? ભાવશક્તિ હૈ ન ? પહલે ઉસે રાગકી રુચિ છોડકર અંતરમેં આત્માકા (આશ્રય કરના) આહાહા ! ભગવાન આનંદ સ્વરૂપ, શુદ્ધ જ્ઞાનઘન દ્રવ્યકી દૃષ્ટિ કરનેસે ઇસમેં નિર્વિકલ્પ અનુભવ હોતા હૈ. સમજમેં આયા ? બાદમેં શુભરાગ તો આતા હૈ પરંતુ વહ હેયબુદ્ધિસે આતા હૈ. ઉસકો છોડકર અશુભ કરના, ઐસા કુછ નહીં હૈ, સમજમેં આયા ?

જબ તક વીતરાગતા–પૂર્ણદશા ન હો, તબ તક પર્યાયમેં શુદ્ધકી દૃષ્ટિ ઔર અનુભવ હોને પર ભી શુભભાવ આતા હૈ. ક્ષાયિક સમકિતી મુનિકો ભી શુભભાવ આતા હૈ. ક્ષાયિક સમકિતી મુનિ હોતે હૈં કિ નહીં ? આહાહા !

શ્રેણિક રાજા ક્ષાયિક સમકિતી (થે). આહાહા ! ફિર ભી શુભભાવ આયા (તો) તીર્થંકર ગોત્ર બંધ ગયા. ભાવ બંધકા કારણ હૈ. શુભભાવ પાપકા કારણ હૈ, ઐસા ભી નહીં ઔર અબંધકા કારણ હૈ, ઐસા ભી નહીં. વહ પુણ્ય બંધકા કારણ હૈ, સમજમેં આયા ?

યહાં તો પ્રથમ જિસકી દૃષ્ટિ રાગ ઔર પર્યાય પર હૈ ઉસે છુડાકર, પ્રભુ ! એકબાર તેરા નિધાન (અંદર પડા હૈ, ઉસે દેખ !) અંતર્મુખ દેખ ! અંદર તેરે આત્મામેં પૂર્ણાનંદ પડા હૈ. બહિર્મુખ દેખનેસે તો તેરી પર્યાયમેં રાગ લક્ષમેં આયેગા. અંતર્મુખ દેખનેસે નિધાન, ચિદાનંદ સત્ ચિદાનંદ, પ્રભુ ! તેરી દૃષ્ટિમેં દેખનેમેં આયેગા. ઐસી દૃષ્ટિ હુઈ, સમ્યગ્દર્શન હુઆ બાદમેં, યહ છઃ શક્તિકા વર્ણન લાગૂ પડતા હૈ. સમજમેં આયા ? ક્યોં ? કિ, દેખો ! પહલે ભાવશક્તિ લી હૈ.

''**વિદ્યમાન - અવસ્થાયુક્તતારૂપ ભાવશક્તિ.**'' પર્યાયસે બાત લી હૈ. હૈ ? પહલી ભાવશક્તિ. ''**વિદ્યમાન - અવસ્થાયુક્તતારૂપ ભાવશક્તિ.**'' ઉસકા અર્થ જહાં અંતર શુદ્ધ ચૈતન્યમૂર્તિકી દૃષ્ટિ–અનુભવ હુઆ તો ઉસકી ભાવ નામ શુદ્ધ પર્યાય વિદ્યમાન હોતી હૈ. ભાવશક્તિકે કારણ ઉસ સમયમેં શુદ્ધ પર્યાયકી વિદ્યમાનતા હોતી હૈ. રુચિમેંસે (અશુદ્ધતા) છૂટ ગઈ, ઇસલિયે અશુદ્ધતા તો હૈ નહીં. (અશુદ્ધતા) હૈ તો ભી ઉસકા જાનનેવાલા રહ ગયા. અપનેમેં જાનનેકી પર્યાય હૈ પરંતુ અશુદ્ધતા અપનેમેં હૈ, યહ બાત તો છૂટ ગઈ. સમજમેં આયા ? ક્યા શબ્દ હૈ ? યહ તો પર્યાય (શબ્દ લિયા) હૈ. છઓં બોલમેં પર્યાય લિ હૈ. (ઐસી) ભાષા (હૈ). હૈ શક્તિ, પરંતુ પર્યાયકી પ્રધાનતાસે શક્તિકા વર્ણન કિયા હૈ. અર્થાત્ અવસ્થા હોતી હૈ (નિર્મલ) અવસ્થા હોતી (હી) હૈ. ભાવશક્તિકે કારણ નિર્મલ અવસ્થા હોતી હી હૈ. શક્તિ તો ધ્રુવ હૈ પરંતુ ઇસ શક્તિકા કાર્ય વિદ્યમાન એક નિર્મલ અવસ્થા હોતી હી હૈ. સમજમેં આયા ? એક બોલ (હુઆ).

(અબ) દૂસરા (બોલ). ''**શૂન્ય (–અવિદ્યમાન) અવસ્થાયુક્તતારૂપ...**'' યહ અભાવશક્તિ

આયી. અભાવશક્તિમેં ભી અભાવરૂપી અવસ્થા સહિત લેના હૈ. રાગકા, પુણ્ય આદિકા અભાવ સ્વભાવરૂપ, રાગકી શૂન્યતા ઉસમેં હૈ. ઐસી અભાવ(શક્તિકી) પર્યાય પ્રગટ હોતી હૈ. (યહાં) અકેલા અભાવ (લેના) હૈ. રાગકા અભાવરૂપ અસ્તિરૂપસે વિદ્યમાન નિર્મલ પર્યાય ભાવશક્તિમેં (લિયા). અભાવશક્તિમેં રાગકા અભાવરૂપ પરિણમન (હોતા હૈ). રાગકા મલિનપનારૂપ પરિણમન નહીં, ઐસી અવસ્થા હોતી હૈ. ઐસી બાતેં (હૈં) !

બાપૂ ! પહલે માર્ગકી સૂક્ષ્મતા બહુત હૈ. આહાહા ! પીછે તો રાસ્તા ખુલ્લા હો જાતા હૈ. ખજાના ખુલ ગયા. બાદમેં અંદરસે કબાટ ખુલ ગયા. રાગકી એકતાબુદ્ધિ છોડકર ત્રિકાલી સ્વભાવકી એકતાબુદ્ધ હુઈ (તો) ખજાના ખુલ ગયા. રાગકી એકતાબુદ્ધિમેં ખજાનેમેં તાલા થા. આહાહા ! સમજમેં આયા ? રાગકી એકતાબુદ્ધિ છૂટ ગઈ (ઔર) સ્વભાવકી એકતાબુદ્ધિ હુઈ (તો) કુંચીસે ખજાના ખુલ ગયા. સમ્યગ્દર્શનકી કુંચીસે ખજાના ખુલ ગયા, આહાહા ! ઉસમેં વિદ્યમાન ભાવશક્તિકે કારણ નિર્મલ પર્યાય વિદ્યમાન હૈ ઔર મલિન પર્યાયકા શૂન્યપના હૈ. સમજમેં આયા ? વહાં મલિન પર્યાય હૈ, ઉસકો યહાં ગિનનેમેં નહીં આયા હૈ. ઉસકા અભાવ ગિનનેમેં આયા (હૈ). સમજમેં આયા ? ઇસ અભાવ (શક્તિમેં) પર્યાય લિ હૈ. ભાવ (શક્તિમેં) ભી પર્યાય (લિ) હૈ. (ઔર) અભાવમેં (ભી) પર્યાય (લિ) હૈ.

(અબ તીસરા બોલ). ''**ભવતે હુએ (પ્રવર્તમાન) પર્યાયકે વ્યયરૂપ ભાવાભાવશક્તિ.**'' હૈ ? વર્તમાન ભાવકે કારણ જો નિર્મલ પર્યાય વિદ્યમાન હૈ, ઉસમેં ભાવઅભાવશક્તિ (કે કારણ) વિદ્યમાન (નિર્મલ પર્યાય) હૈ, ઉસકા અભાવ હો જાયેગા. ક્યોંકિ ઉસકી એક સમયકી મુદત હૈ. પર્યાયકી શુદ્ધતાકી વિદ્યમાનતાકી એક સમયકી મર્યાદા હૈ. ઇસ ભાવકા વ્યય હોકર અભાવ હો જાયેગા. પર્યાયકા ભાવ હૈ ઉસકા અભાવ હો જાયેગા. યહ ભાવઅભાવ શક્તિકે કારણ પર્યાય ઐસે હુઈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

બાદમેં અભાવભાવ આયા ન ? ''**નહીં ભવતે હુએ (અપ્રવર્તમાન) પર્યાયકે અભવનરૂપ અભાવાભાવ શક્તિ.**'' આહાહા ! હૈ ? બાદમેં ''**નહીં ભવતે હુએ (અપ્રવર્તમાન) પર્યાયકે ઉદયરૂપ અભાવભાવ શક્તિ.**'' વર્તમાનમેં (વિશેષ ભાવ) નહીં હૈ પરંતુ ભવિષ્યકી પર્યાય પ્રગટ હોગી હી, ઐસા અભાવભાવ શક્તિકા કાર્ય હૈ. સમજમેં આયા ? વર્તમાનમેં અભાવ હૈ પરંતુ અભાવભાવ શક્તિકે કારણ વહ ભાવ હૈ, ઉસકા અભાવ હો જાયેગા ઔર જો અભાવ હૈ, ઇસકા ભાવ હો જાયેગા. વર્તમાનમેં પીછેકી નિર્મલ પર્યાયકા અભાવ હૈ, ઉસકા ભાવ હોગા ઔર (વર્તમાનમેં) નિર્મલ પર્યાય હૈ, ઇસકા અભાવ હો જાયેગા, આહાહા ! સમજમેં આયા ? સૂક્ષ્મ બાત હૈ, ભાઈ !

અબ, ''**ભવતે હુએ (પ્રવર્તમાન) પર્યાયકે ભવનરૂપ ભાવભાવશક્તિ.**'' આજ અબ ભાવભાવ શક્તિ (લેંગે). કૈસે (શક્તિ) લિ હૈ ? ''**ભવતે હુએ (પ્રવર્તમાન) પર્યાયકે ભવનરૂપ ભાવભાવશક્તિ.**'' વર્તમાન જ્ઞાનકી પર્યાય ભવનરૂપ હૈ, ઐસી કી ઐસી જ્ઞાનરૂપ પર્યાય ભવનરૂપ

હોગી. જૈસા (અભી) ભાવ હૈ, ઐસા હી ભાવ રહેગા. પ્રથમ દ્રવ્ય ઔર ગુણમેં જો જ્ઞાન ભાવ હૈ, ઉસ કારણસે ભી ભાવભાવશક્તિ ગિનનેમેં આતી હૈ ઔર વર્તમાન જો ભાવપર્યાય હૈ, વૈસી કી વૈસી ઉસી જાતકી જ્ઞાનકી પર્યાય, જ્ઞાનકી પર્યાય રહેગી. દર્શનકી, દર્શનકી પર્યાય રહેગી. ચારિત્રકી, ચારિત્ર પર્યાય રહેગી. બાદમેં ભવિષ્યમેં (ઐસી હી રહેગી). (ઐસી) ભાવભાવ શક્તિ (હૈ). આહાહા ! સમજમેં આયા ? આહાહા !

ફિરસે, ક્યા કહા ? દેખો ! ''**ભવતે હુએ...**'' હૈ ? યહ તો અકેલે મંત્ર હૈ, ભાઈ ! યહ કોઈ કથા યા કહાની નહીં હૈ, આહાહા ! ભગવાન આત્મામેં એક ભાવભાવશક્તિ હૈ. અભાવભાવકી બાત પહલે ચલ ગઈ. અબ ભાવભાવ નામકી એક શક્તિ હૈ, ઇસ શક્તિમેં કાર્ય ક્યા હુઆ ? કિ જો જ્ઞાનકી પર્યાય વિશેષરૂપસે સબ પદાર્થકો જાનતી થી ઐસી પર્યાય બાદમેં હોગી. ભલે વહ (પર્યાય) નહીં, પરંતુ વૈસી કી વૈસી જ્ઞાન પર્યાય હોગી. યહ ભાવભાવ શક્તિકા (કાર્ય) હૈ, આહાહા !

ફિરસે, પક્કા હોના ચાહિયે ન ? જો આત્મામેં દ્રવ્યમેં ઔર ગુણમેં – ભાવરૂપ જ્ઞાન હૈ, યહ ભાવરૂપ (જો) હૈ, વહ દ્રવ્યમેં ભાવ હૈ ઔર ગુણમેં ભાવ હૈ, ઉસ કારણસે ભાવભાવ શક્તિકો કહનેમેં આયી. દૂસરી બાત કિ, જો જ્ઞાનકી પર્યાય વર્તમાનમેં હૈ, વૈસી કી વૈસી દૂસરે સમયમેં ભી જ્ઞાનકી જાત રહેગી. જ્ઞાનકી જાત (રહેગી).

શ્રોતા : પર્યાય બદલ જાયેગી ન ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : (પર્યાય તો બદલ જાયેગી) પરંતુ રહેગી જ્ઞાનકી જાત, આહાહા ! સમજમેં આયા ? આહાહા ! ગજબ કામ કિયા હૈ ન !

''**ભવતે હુએ પર્યાયકે...**'' 'પર્યાયકે' (ઐસી) ભાષા હૈ. વર્તમાન જ્ઞાનકી પર્યાય – યહાં સમ્યક્જ્ઞાનકી પર્યાયકી બાત ચલતી હૈ. મતિશ્રુતકી જો જ્ઞાન પર્યાય હૈ, તો ભાવભાવ શક્તિકે કારણ, વૈસા કા વૈસા ભાવ...ભાવ...ભાવ... ઔર નિર્મલ જ્ઞાન...જ્ઞાન...જ્ઞાન...જ્ઞાન... રહેગા. દ્રવ્ય-ગુણમેં તો (જ્ઞાન) રહેગા હી. દ્રવ્ય ઔર ગુણમેં ભી ભાવ...ભાવ...ભાવ..., વહી જ્ઞાન... વહી જ્ઞાન... વહી જ્ઞાન... ગુણમેં જ્ઞાન...જ્ઞાન... દ્રવ્યમેં જ્ઞાન... જ્ઞાન... તો રહેગા. પરંતુ પર્યાયમેં ભી જો સમ્યક્જ્ઞાનકી પર્યાય હુઈ હૈ, ઉસ જાતકી બાદમેં ભી જ્ઞાનકી પર્યાય રહેગી. યહ ભાવભાવશક્તિકા કાર્ય હૈ. આહાહા ! ધીરેસે કહતે હૈં, બાપૂ ! યહ વિચાર કરકે, ખ્યાલમેં લેના, ઐસી ચીજ હૈ, સમજમેં આયા ? ઉસકા ભાવકા ભાસન હોના ચાહિયે (કિ યહ ભાવ) કયા હૈ ? ભાષા ભાષામેં રહી. ''**ભવતે હુએ (પ્રવર્તમાન) પર્યાયકે (ભવનરૂપ)...**'' પ્રવર્તમાન જ્ઞાનકી પર્યાયકે ''**...ભવનરૂપ..**'' (અર્થાત્) દૂસરે સમયમેં, તીસરે સમયમેં વૈસી કી વૈસી જ્ઞાનકી પર્યાય હોગી. દ્રવ્ય-ગુણમેં તો ભાવ..ભાવ..ભાવ..ભાવ... ધ્રુવરૂપ હૈ હી. પરંતુ પર્યાયમેં જ્ઞાનકી જાત જો હૈ, વહી જાત દૂસરે સમયમેં રહેગી.

ઐસે સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય હૈ, વહ વર્તમાન પર્યાય હૈ ઐસી સમકિત પર્યાય, સમકિત

પર્યાયરૂપ રહેગી.

દ્રવ્ય-ગુણમેં તો ચારિત્ર ત્રિકાલ હૈ, વહ હૈ. દ્રવ્ય, ગુણમેં તો (ચારિત્ર) ધ્રુવરૂપ હૈ. ભાવ..ભાવ..ભાવ..(રૂપ હૈ). દ્રવ્યમેં ભાવ, ગુણમેં ભાવ ઇસ પ્રકારસે ભી ભાવભાવ શક્તિ હૈ. પરંતુ પર્યાયમેં ભી ઉસી જાતકી પર્યાય બાદમેં રહેગી. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ઐસી સૂક્ષ્મ બાતેં (હૈં) ! તત્ત્વકો સમજે નહીં, પહચાને નહીં ઔર ઉસે ધર્મ હો જાયે (ઐસા નહીં હો સકતા). સમજમેં આયા ?

શ્રોતા : તિર્યંચ કહાં યે સબ સમજતા હૈ ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : તિર્યંચકો ભાવમેં ભાસન હો જાતા હૈ. નામ આતા નહીં. સમજમેં આયા ? મેરી જો જાત વર્તતી હૈ, વૈસી કી વૈસી જ્ઞાનકી પર્યાય હોગી, ઐસા ભાવભાસન હૈ. શબ્દ યાદ નહીં હોતે. ઉસસે ક્યા ? આહાહા ! ભાઈ ! આતા હૈ ન ? શિવભૂતિ મુનિકો ગુરુને કહા, 'મા રુષ, મા તુષ' કિસીકે પ્રતિ દ્વેષ નહીં ઔર કિસીકે પ્રતિ રાગ નહીં. ઇસકા અર્થ કિ, '(તૂ) વીતરાગભાવરૂપ રહે' ઐસા કહા. પરંતુ 'મા તુષ, મા રુષ' હી યાદ નહીં રહા. પરંતુ એક બાઈને ઉડદકી દાલ ભિગોઈ થી, ઉસકે છીલકે – તુષ ઔર દાલ ભિન્ન કર રહી થી. દૂસરી બહનને કહા, 'બહન ! ક્યા કરતી હો ?' (તો ઉસને કહા) તુષ–માસ ભિન્ન કરતી હું. યહ તુષ-માસ શબ્દ સુના તો રાગ તુષ હૈ ઔર અંદરસે સ્વભાવ–દાલ ભિન્ન હૈ. યે શબ્દ સુને વહાં અંદરસે રાગ આદિ તો વિકલ્પ–તુષ હૈ ઔર મેરી જ્ઞાન શક્તિ જો હૈ, અખંડ આનંદકંદ પ્રભુ ! ઉસ પર અંતર દૃષ્ટિ ગયી ઔર ફિર કેવલજ્ઞાન હો ગયા. આહાહા ! સચ્ચે મુનિ તો થે. અપની ઘરકી ચીજ હૈ વહાં જાના હૈ – પર ઘરકો અપના કરના, પરમાણુકો અપના કરના હો તો વહ તીનકાલમેં નહીં બન સકતા.

ભગવાન આત્માકો એક છોટે પરમાણુકો અપના કરના હો તો તીનકાલમેં નહીં બન સકતા. સમજમેં આયા ? અરે...! રાગકો ભી અપને સ્વભાવમેં એકતા કરની હો તો વહ ભી તીનકાલમેં નહીં બનતા. ક્યોંકિ રાગ ઔર સ્વભાવ વહ તો ભિન્ન ચીજ (હૈ). દોનોંકે બીચમેં સંધી–સાંધ હૈ. પરંતુ અપના અપનેમેં (સ્વભાવમેં એકત્વ) કરના, વહ તો અંતરકી ચીજ હૈ. સમજમેં આયા ?

શ્રીમદ્જી એક જગહ પત્રમેં ઐસા કહતે હૈં, સત્ સરલ હૈ, સત્ સર્વત્ર હૈ. સમજમેં આયા ? સત્ સરલ હૈ. સત્ સર્વત્ર હૈ, ઐસા લિખા હૈ. એક પત્રમેં લિખા હૈ. સરલ નામ વસ્તુ તો સત્ હૈ, આહાહા ! ઉસકી કબૂલાત (કિયે) બિના 'મૈં સત્ હું' ઉસકી કબૂલાત આયી નહીં. ઉસકે જ્ઞાનમેં યહ ચીજ આયે બિના કબૂલાત આયે નહીં, સમજમેં આયા ? આહાહા ! જ્ઞાનકી વર્તમાન પર્યાયમેં સત્ ત્રિકાલી ભગવાન જ્ઞેયરૂપ હોકર જહાં જ્ઞાન હુઆ તો ઉસ જ્ઞાનકી પર્યાયમેં યહ ત્રિકાલી સત્ આતા નહીં. પરંતુ ત્રિકાલી સંબંધીકી તાકત જો અપની હૈ, ઇસ સંબંધીકા જ્ઞાન પર્યાયમેં આતા હૈ.

યહાં કહતે હૈં કિ, જો જ્ઞાન પર્યાય ભાવરૂપ હૈ, (વહ) બાદમેં ભી વહી ભાવરૂપ જ્ઞાન...જ્ઞાન...જ્ઞાન...જ્ઞાન... રહેગા. ઇસ જ્ઞાનકા કિસી દિન અજ્ઞાન હો જાયે કિ, જ્ઞાનકી પર્યાય શ્રદ્ધારૂપ હો જાયે કિ, શ્રદ્ધાકી પર્યાય જ્ઞાનરૂપ હો જાયે, (ઐસા નહીં બનતા). ઐસી બાત હૈ ! ઓહોહો ! આચાર્યને તો ઇતને થોડે શબ્દોંમેં (કિતના ભર દિયા હૈ) ! કિતને (શબ્દ હૈ) ? "**ભવતે હુએ...**" (અર્થાત્) હોનેરૂપ પર્યાયકે "**..ભવનરૂપ..**" (અર્થાત્) હોનેરૂપ પર્યાયકા બાદમેં ભી હોનેરૂપ. આહાહા ! પીછે ઉસે કરના નહીં પડતા. વસ્તુકી દૃષ્ટિ હુઈ તો ઇસમેં ભાવભાવ નામકી શક્તિ હૈ તો જો જ્ઞાનકી જાત હૈ, વહ જ્ઞાનકી જાત હી (રહેગી). જ્ઞાન...જ્ઞાન... ભાવ...ભાવ..., જ્ઞાનભાવ...જ્ઞાનભાવ...જ્ઞાનભાવ... રહેગા.

સમકિતકી પર્યાય...શ્રદ્ધાકી પર્યાય...શ્રદ્ધાકી પર્યાય...શ્રદ્ધાકી પર્યાય...શ્રદ્ધાકી પર્યાય... ભાવ..ભાવ.. રહેગી. ચારિત્રકી પર્યાય હૈ વહ ચારિત્રકી પર્યાય ભી ચારિત્રરૂપ, શાંતિરૂપ, સ્થિરતારૂપ, શાંતિ...શાંતિ...શાંતિ...શાંતિ...શાંતિ...યહ ભાવભાવ રહેગા.

આનંદરૂપ પર્યાય હૈ (વહ આનંદરૂપ હી રહેગી). દ્રવ્ય, ગુણમેં તો યહ ભાવ ત્રિકાલી હૈ. પરંતુ યહ આનંદકી પર્યાય હૈ વહ દૂસરે સમયમેં ભી આનંદ (રૂપ) રહેગી. આનંદકી જાત પલટકર દુઃખરૂપ હો જાયે, ઐસા નહીં. આનંદકી પર્યાય પલટકર શ્રદ્ધારૂપ હો જાયે, ઐસા નહીં, આહાહા ! ગજબ કામ કિયા હૈ ન ! આહાહા ! ક્યા કહતે હૈં ?

ભગવંત ! તેરી ચીજકા જો તુજે પતા લગ ગયા, અનુભવ હુઆ, સમ્યગ્દર્શન (હુઆ), તો બાદમેં સમ્યગ્દર્શનકી જો પર્યાય દર્શનરૂપ હૈ તો વહ શ્રદ્ધારૂપ (હી રહેગી). શ્રદ્ધારૂપ..શ્રદ્ધારૂપ..શ્રદ્ધારૂપ..ભાવભાવરૂપ રહેગી. યહ શ્રદ્ધારૂપ પર્યાય બદલકર આનંદરૂપ હો જાયે કિ શ્રદ્ધારૂપ પર્યાય બદલકર જ્ઞાનરૂપ હો જાયે, ઐસા નહીં હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? સમજમેં આયા ? ઐસા કહનેમેં આતા હૈ ન ? (ઉસકા અર્થ) ખ્યાલમેં–જ્ઞાનમેં ભાવ ઇસ પ્રકારસે હૈ, ઐસા અંદર આના ચાહિયે ન ? વૈસે કે વૈસે હી રટ લે તો (ઉસકા કોઈ મતલબ નહીં હૈ). (વૈસે) રટ લેનેમેં ક્યા હૈ ? આહાહા !

અનંત ગુણમેં ભાવ પડા હૈ ઔર એક ગુણમેં અનંત ગુણકા ભાવ આયા હૈ, આહાહા ! ભાવશક્તિકે કારણ ભાવશક્તિકા રૂપ અનંત ગુણમેં ઔર અનંતી પર્યાયમેં હૈ. સમજમેં આયા ? એક ગુણમેં અનંત ગુણકા ભાવ હૈ ઔર અનંત ગુણમેં એક ભાવ (શક્તિકા) ભાવ હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

જો અસ્તિત્વ ગુણ હૈ ઉસકી વર્તમાન પર્યાય અસ્તિરૂપ હૈ, વહ ભવિષ્યમેં ભી અસ્તિરૂપ..અસ્તિરૂપ..અસ્તિરૂપ... રહેગી. યહ ભાવભાવ હૈ.

(વૈસે) વસ્તુત્વ ગુણ હૈ. સામાન્ય-વિશેષ જો જાનનેકી ચીજ હૈ, ઇસકો સામાન્ય વિશેષરૂપ પર્યાય જાનતી હૈ, વહી સામાન્ય-વિશેષરૂપ પર્યાય રહેગી. ભવિષ્યમેં ભી ભાવ..ભાવ..ભાવ..ભાવ..(રહેગા). સમજમેં આયા ? આહાહા !

(વૈસે) પ્રમેયત્વગુણ હૈ. ઉસમેં ભી ભાવભાવ શક્તિ હૈ. પ્રમેયત્વકી પર્યાય જો વર્તમાન વિદ્યમાન પ્રમેયત્વ (રૂપ) હૈ, વૈસી હી ભવિષ્યમેં પ્રમેયત્વકી પર્યાય પ્રમેયત્વરૂપ રહેગી. યહ ભાવભાવ શક્તિકા કાર્ય હૈ. ઐસા હૈ. અરે ભગવાન ! તેરી ચીજ તો બડી હૈ. પહલે ઉસકો જાનના તો ચાહિયે ન ! વિશેષ બુદ્ધિ ન હો તો સંક્ષેપમેં ભી ઉસકા ભાન તો હોના ચાહિયે ન ? આહાહા !

''**ભવતે હુએ પર્યાયકે...**'' ભાષામેં 'પર્યાય' લિયા હૈ. વર્ણન શક્તિકા કરના હૈ. શક્તિ નામ ત્રિકાલી ગુણ. પરંતુ ઇસ ગુણકા ભાવ જો વર્તમાનમેં વર્તતા હૈ, વૈસા ભવિષ્યમેં ભી ઐસા કા ઐસા ભાવ રહેગા. જ્ઞાનકા જ્ઞાનરૂપ ભાવ, દર્શનકા દર્શનરૂપ ભાવ, ચારિત્રકા ચારિત્રરૂપ ભાવ, આનંદકા આનંદરૂપ ભાવ (રહેગા). અનંત ગુણકી પર્યાય જો-જો ગુણકી હૈ વહી ગુણરૂપ ભવિષ્યમેં ભી રહેગી. આહાહા ! કિતના ભેદ કર દિયા હૈ ! સમજમેં આયા ?

''**ભવતે હુએ (પ્રવર્તમાન)...**'' (અર્થાત્) વૈસી કી વૈસી પર્યાયકે ભવનરૂપ. ભવિષ્યમેં ભી વૈસી કી વૈસી પર્યાયકે ભવનરૂપ–હોનેરૂપ. 'હૈ' ઐસી પર્યાય ભવનરૂપ. 'હૈ' ઐસી હોને લાયક હૈ, ઉસકા નામ ભાવભાવ શક્તિ કહનેમેં આતા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

વેદાંતમેં તો પર્યાય માની હી નહીં હૈ. યહાં તો છઓં શબ્દમેં પર્યાય આયા હૈ. વસ્તુકા સ્વરૂપ સ્પષ્ટ કરતે હૈં. વેદાંતને તો પર્યાયકો માની હી નહીં. વે તો આત્મા આનંદસ્વરૂપ, અખંડ, અભેદ એકરૂપ સર્વવ્યાપક હૈ, બસ ! (ઐસા માનતે હૈં). ઉસે તો પર્યાયકી ભી ખબર નહીં. પર્યાય ખબર કરનેવાલી તો પર્યાય હૈ. મૈં અખંડ અભેદ વ્યાપક હું, ઐસા નિર્ણય તો પર્યાયમેં હૈ. દ્રવ્ય, ગુણમેં તો નિર્ણય નહીં હૈ. (જિસને) પર્યાય માની નહીં તો ઉસકા નિર્ણય ભી જૂઠા હૈ ઔર ઉસકા વિષય દ્રવ્ય હૈ, વહ ભી જૂઠા હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! કિતનોંકો તો ઐસા લગતા હૈ કિ, ઇસ સમયસારકી શૈલી તો માનો વેદાંતકી હૈ. ઐસા કહતે હૈં.

બંબઈમેં એક વિદ્વાન થે. વે ઐસા કહતે થે કિ, સમયસારકો કુંદકુંદઆચાર્યને વેદાંતકે ઢાંચેમેં ઢાલા હૈ. અરે ભગવાન ! અરે પ્રભુ ! વેદાંતકે ઢાંચેમેં ઢાલા હો તો, વેદાંતમેં પર્યાય હૈ ? આહાહા ! તુજે ખબર નહીં, ભગવાન ! સમયસાર તો આત્માકા સ્વરૂપ હૈ, ઐસે ઢાંચેમેં ઢાલા હૈ. સમજમેં આયા ? કોઈ નિશ્ચયકી બાત ઔર શુદ્ધકી બાત આયે (યા) અખંડ, અભેદ આનંદકંદ (કી બાત આયે) તો માનો કિ વેદાંતકે સાથ મિલતા હૈ, (ઐસા લગે).

યહાં એક વિદ્વાન આયે થે. પહલે ૮૯-૯૦ કી સાલમેં રાજકોટમેં વ્યાખ્યાનમેં આતે થે. વૈષ્ણવ થે. પરમહંસ હો ગયે થે. બાદમેં હમારે પાસ આયે. (વ્યાખ્યાન સુનકર) કહા, 'યહ તો વેદાંતકી શ્રદ્ધા હૈ' હમને કહા, 'દેખો ! તુમ ઐસા કહો કિ, આત્મા સર્વવ્યાપક એક હી હૈ. સર્વવ્યાપક એક હૈ, ઐસા નિર્ણય કિસને કિયા ?' (યહ) એક બાત. દૂસરી બાત યહ હૈ કિ, અગર ભૂલ અંદર ન હો તો ઉપદેશ કિસ કારણસે દિયા ? 'સર્વ દુઃખસે મુક્ત હોના'

(ऐसा कहते हो). (तो उसमें) भूल है वह तो पर्याय है. समजमें आया ? और भूल पर्याय है, उसका नाश करना वह भी पर्याय है. द्रव्य, गुणका तो नाश होता नहीं. समजमें आया ? आहाहा ! हमारे पर प्रेम था. परंतु वैष्णव थे. व्याख्यान सुनते थे. राजकोटमें ८९की सालमें तीन-तीन हजार आदमी (सुनने) आते थे. कितने वर्ष हुए ? ४४ वर्ष हुए. एक घंटे पहले व्याख्यान सुननेको तो बडे गृहस्थोंकी, डॉक्टरोंकी गाडीयां जम जाती थी. उसमें वेदांतवाले भी कोई आते होंगे. ऐसी बात वहां हुई थी कि, इस आत्मामें पर्याय है कि नहीं ? अगर पर्याय न हो तो निर्णय करना है कि, यह अनेक नहीं है और एकरूप है. यह निर्णय किसने किया ? कि उसने (पर्यायने निर्णय) किया. द्रव्य-गुणमें (निर्णय आता) है ? द्रव्य-गुण तो ध्रुव है. समजमें आया ? और द्रव्य-गुणका स्वीकार भी पर्यायमें होता है कि द्रव्य-गुणमें होता है ? आहाहा ! श्रीमद्‌ने कहा है कि, वेदांतने पर्यायको मानी नहीं. (वह) निश्चयाभासी मिथ्यादृष्टि है. यह शब्द है.

यहां तो छओं (शक्तिओंमें) पर्यायसे (बात उठाई) है. आहाहा ! क्योंकि कार्य तो पर्यायमें होता है. द्रव्य, गुणमें तो कार्य (होता नहीं). वह तो त्रिकाली शक्ति है. कार्य है और कार्यका पलटा आता है, भूल थी और भूलका नाश हुआ, वह तो पर्यायमें होता है. व्ययका अभाव होकर उत्पाद् होता है, वह तो पर्यायमें (होता) है. भावकी विद्यमान पर्याय भी पर्यायमें है. भावका अभाव भी वर्तमान पर्यायका व्यय होकर अभाव हो जायेगा, वह भी पर्यायमें है. समजमें आया ? और वर्तमानमें (विशेषभावका) अभाव है, वह भाव (भविष्यमें) होगा, वह भी पर्यायमें है. आहाहा ! भाव, अभाव, भावअभाव, अभावभाव यह चार बोल तो चल गये हैं. यहां तो पांचवां बोल चलता है.

भावभावमें पर्याय शब्द लिया है. देखो ! "**भवते हुए (प्रवर्तमान) पर्यायके भवनरूप...**" आहाहा ! भगवान आत्मामें जो अनंत गुण है, जिस जातिके गुण है उस जातकी पर्याय उस समयमें और बादमें भी भावभाव उस जातका रहेगा. वह जात पलट जायेगी, ऐसा तीनकालमें नहीं है, आहाहा ! समजमें आया ?

भावभावका एक अर्थ तो वह है कि, द्रव्यमें भाव है, वही गुणमें भाव है. गुणमें भाव है वही द्रव्यमें भाव है, तो यह भावभाव हो गया. परंतु यहां भावभाव वर्तमान पर्याय है, उसका भवन होकर वैसी की वैसी पर्याय होगी. भवनरूप (अर्थात्) वैसी की वैसी ज्ञान..ज्ञान..ज्ञान..ज्ञान.. समकित...समकित...समकित...समकित... आनंद...आनंद... आनंद...आनंद... आनंद... स्वच्छता...स्वच्छता...स्वच्छता...स्वच्छता...स्वच्छता (वैसी की वैसी रहेगी). समजमें आया ? आहाहा ! यह परमात्मा त्रिलोकनाथकी बाजार है. बापू ! यह तो कोलेज है. परमात्माने कही हुई कोलेज है. कुछ तो तैयारी उसकी होनी चाहिये. बादमें यह समजमें (आता है).

"**भवते हुए (प्रवर्तमान) पर्यायके...**" गुणकी जो पर्याय जिस जातकी है, वैसी की वैसी

જાતકી (પર્યાય) ભવિષ્યમેં (રહેગી). અનંત ગુણ જો હૈ ઉસ-ઉસ ગુણકી, ઉસી રૂપકી પર્યાય રહેગી. આહાહા ! જિસ જાતકી પર્યાય હૈ, વહ દૂસરી જાતકી પર્યાય હો જાયે, ઐસા નહીં હૈ. આહાહા ! જ્ઞાનકી પર્યાય હૈ વહ શ્રદ્ધારૂપી પર્યાય હો જાયે ઔર શ્રદ્ધાકી પર્યાય હૈ વહ ભવિષ્યમેં જ્ઞાનરૂપ પર્યાય હો જાયે, ઐસા નહીં હૈ. સમજમેં આયા ?

મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશકમેં ઉપાદાન-નિમિત્ત લિયા હૈ ન ? શુભભાવમેં – શુદ્ધતાકા અંશ હૈ. લિયા હૈ ? શુભભાવમેં શુદ્ધકા અંશ હૈ. સુનો ! ક્યા કહના હૈ ? કિ શુભભાવમેં શુદ્ધકા અંશ ન હો તો જ્ઞાનકી પર્યાય જ્ઞાનસે નિર્મલ હોગી. પરંતુ (અગર) યહ અશુદ્ધ પર્યાય હી હૈ, તો અશુદ્ધસે શુદ્ધતાકી પર્યાય કહાંસે આયેગી ? ક્યા કહા ? (શુદ્ધતાકા) અંશ જો ન હો તો (શુદ્ધતા કહાંસે આયેગી) ? જ્ઞાન નિર્મલ હુઆ વહ તો જ્ઞાનકે કારણ જ્ઞાન..જ્ઞાન..જ્ઞાન..જ્ઞાન...જ્ઞાન... હુઆ. પરંતુ જો ચારિત્ર પર્યાય નિર્મલ હુઈ વહ જ્ઞાન નિર્મલ હુઆ ઇસલિયે ચારિત્રકી પર્યાય નિર્મલ હુઈ ? શુભભાવમેં ભી શુદ્ધકા અંશ હૈ. પરંતુ યહ અંશ કાર્ય કબ કરે ? કિ ગ્રંથીભેદ હો તબ. સમજમેં આયા ? ઉસકે કારણ હૈ કિ જો જ્ઞાનકી પર્યાય જ્ઞાનરૂપ રહેગી, આનંદકી પર્યાય આનંદરૂપ રહેગી, વૈસે યથાખ્યાત ચારિત્રકી પર્યાયમેં ભી વર્તમાન જો શુદ્ધ અંશ હૈ, વહ શુદ્ધ..શુદ્ધ..શુદ્ધ..શુદ્ધ... ઐસે ચારિત્રમેં (શુદ્ધતા) રહેગી. સમજમેં આયા ? અશુદ્ધ હૈ વહ શુદ્ધ હો જાયેગી, ઐસા નહીં. ક્યા કહા સમજમેં આયા ? એક ગુણકી અપની પર્યાયમેં પૂર્ણતા હુઈ તો દૂસરે ગુણકી પૂર્ણતાકા કારણ કૌન ? કિ જ્ઞાન પૂર્ણ હુઆ ઇસલિયે (ચારિત્ર પૂર્ણ હુઆ) ? સમજમેં આયા ? ઉસમેં બહુત સુંદર દૃષ્ટાંત દિયા હૈ. આહાહા ! અંદરમેં શુભભાવકે અંશમેં ભી શુદ્ધતાકા અંશ હૈ. ગ્રંથીભેદ હોનેકે બાદ યહ શુદ્ધતા બઢતી (હૈ), શુદ્ધ હૈ...શુદ્ધ હૈ...શુદ્ધ હૈ... ભવિષ્યમેં શુદ્ધ..શુદ્ધ..શુદ્ધ..શુદ્ધ હોકર ચારિત્ર (કી પર્યાય) ભી (પૂર્ણ) શુદ્ધ હો જાયેગી. ચારિત્રકી શુદ્ધતા બઢકર ચારિત્રકી શુદ્ધતા હો ગયી. ઉસ જાતકી શુદ્ધતા હૈ તો ઉસ જાતીકી પૂર્ણતા હોગી, આહાહા ! નહીં સમજમેં આયા ? જ્ઞાન પૂર્ણ હુઆ (ચારિત્રમેં) શુદ્ધતા બિલકુલ ન હો ઔર (ચારિત્ર) પૂર્ણ હો (જાયે, ઐસા નહીં). ભવિષ્યમેં વહ જાત રહેગી તો કહાંસે રહેગી ? સમજમેં આયા ? આહાહા ! યહ ગ્રંથીભેદ (હોનેકે બાદ) શુભમેં શુદ્ધકા અંશ હૈ, યહી અંશ યથાખ્યાત (ચારિત્રકા) અંકુર હૈ. યથાખ્યાત ચારિત્રકા અંકુર હૈ પરંતુ યહ અંકુર કબ કાર્ય કરે ? જબ પૂર્ણાનંદકે નાથકી અનુભવદશા પ્રતીતમેં આયી તબ કાર્ય કરે. જ્ઞાન જૈસે અપની પર્યાયમેં નિર્મલ..નિર્મલ..નિર્મલ..નિર્મલ... જ્ઞાન..જ્ઞાન..જ્ઞાન..જ્ઞાન.. (રહેગા). ઐસે ચારિત્રકી શુદ્ધતાકા અંશ ભી શુદ્ધતા..શુદ્ધતા..શુદ્ધતા..શુદ્ધતા ભાવભાવ રહેગા, આહાહા ! ઉસ સમયકે પંડિત ભી કહાંસે નિકાલતે થે ! દેખો ન ! શુભમેં સે શુદ્ધકા અંશ કહાંસે નિકાલા ? પાઠમેં કહીં ઐસા નહીં હૈ. પરંતુ ન્યાયસે નિકાલા કિ અગર શુભમેં શુદ્ધકા અંશ ન હો તો (ક્યા) અશુદ્ધતા બઢકર યથાખ્યાત ચારિત્રકી (શુદ્ધ) પર્યાય હોગી ? સમજમેં આયા ? ઉસકી જાતકી જો નિર્મલ પર્યાય ન હો તો વહી જાત..વહી જાત..વહી જાત.. કહાંસે રહેગી ? આહાહા !

બનારસીદાસ ! (કોઈ કહતા થા) ઉન્હોંને ભાંગ પીકર અધ્યાત્મ કહા હૈ. અરે પ્રભુ ! ક્યા કરતા હૈ ? ભાઈ ! સત્યકે શરણમેં જાના ચાહિયે. ભગવાન ! તૂ પરમાત્મા ઔર ઐસી આડમેં તૂ ક્યોં પડા ? આહાહા !

યહાં તો પરમાત્મા ઐસા કહતે હૈં કિ, જિસ ભાવમેં ચારિત્રકી શુદ્ધતાકા અંશ હૈ વહ શુદ્ધ..શુદ્ધ..શુદ્ધ.. ભાવ..ભાવ..ભાવ.. રહેગા. શુદ્ધ ભાવભાવ રહેગા. સમજમેં આયા ? આહાહા ! બહુત સંક્ષિપ્ત કર દિયા હૈ. આચાર્યોંને તો ઇતના (ભર દિયા હૈ કિ) ઉસમેં પાર નહીં હૈ.

શ્રોતા : આપને યહ સબ કહાંસે નિકાલા ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : યહ તો ઉસમેં હૈ. ન્યાય હૈ કિ નહીં ? દેખો ન ! અગર શુદ્ધતાકા અંશ ચારિત્રમેં ન હો તો શુદ્ધતાકી વહ જાત.. વહ જાત.. વહ જાત.. ભાવ..ભાવ.. કહાંસે રહેગા ? આહાહા ! ઓહો ! ગજબ કામ કિયા હૈ ! સમકિતી ભલે ગૃહસ્થાશ્રમમેં હો. સિદ્ધકે સમ્યગ્દર્શન ઔર તિર્યંચકે સમ્યગ્દર્શનમેં કોઈ ફર્ક હૈ ?

યહાં કહતે હૈં કિ, (ચારિત્રકી) નિર્મલ પર્યાય હુઈ હૈ (વહ) સ્વરૂપાચરણ ચારિત્રકી પર્યાય નિર્મલ હૈ. યહ સ્વરૂપ આચરણ ચારિત્ર ભાવ હૈ. વહી ભાવ પીછે ભી રહેગા. સ્થિરતા...સ્થિરતા..સ્થિરતા.. યહ ભાવભાવ હૈ. આહાહા ! થોડા કઠિન પડે પરંતુ માર્ગ તો ઐસા હૈ. અંદરસે આયે ઉસકા ક્યા કરના ? કોઈ રટકે તૈયાર રખતે હૈં ક્યા ? આહાહા ! ગજબ બાત કહી હૈ !

અગર વર્તમાનમેં ચારિત્રકી પર્યાયકા નિર્મલ અંશ ચૌથે (ગુણસ્થાનમેં) ન હો તો યહ ભાવ..ભાવ..ભાવ..ભાવ..ભાવ.. (શક્તિ) લાગૂ નહીં પડતી હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! જો શુદ્ધ ચારિત્રકા અંશ હૈ, વર્તમાન ભવતિ પર્યાય હૈ, ઉસકા ભવન. બાદમેં ભી વહ જાત વૈસી હી રહેગી. વહ જાત જ્ઞાનમેં મિલ જાયેગી (ઐસા નહીં હૈ). ચારિત્રકી પર્યાય જ્ઞાનમેં મિલ જાયે, આનંદમેં મિલ જાયે, એસા નહીં હૈ, આહાહા !

સંપ્રદાયમેં હમારે ગુરુભાઈ થે. વે ઐસા કહતે થે, કુછ ખબર નહીં થી ઇસલિયે ઐસા કહતે થે કિ, હમ લોગ જો બાહરકે વ્રત ઔર ચારિત્ર પાલતે હૈં, ઉસકા ફલ સિદ્ધ (ગતિમેં) યહ જ્ઞાન ઔર દર્શન દોનોં આયેગા. વે તો કહતે થે, હમ લોગોંકો તો સમ્યગ્દર્શન હૈ હી. ગૌતમકી શ્રદ્ધા હમેં સ્થાનકવાસીમેં મિલી હૈ. અહિંસા કિસકો કહેં ? ભાઈ ! રાગકી અનઉત્પત્તિરૂપ (અર્થાત્) ઉત્પત્તિ નહીં હોના, ઉસકા નામ અહિંસા હૈ. પરકી દયાકા ભાવ–રાગ, વહ તો હિંસા હૈ. આહાહા ! વે ઐસા કહતે થે, પરકી દયા વહ અહિંસા હૈ ઔર યહ અહિંસા હમેં મિલી હૈ તો અપની શ્રદ્ધા તો બરાબર યથાર્થ હૈ, આહાહા ! હમલોગ યહ વ્રત ઔર નિયમ પાલતે હૈં બાદમેં ઉસકા ફલ ક્યા રહેગા ? જ્ઞાન ઔર દર્શન દોનોં રહેગા. બાદમેં ઉસમેં ચારિત્ર નહીં રહેગા.

તીન-ચાર સાલ પહલે જૈન સંદેશમેં એક પ્રશ્ન આયા થા કિ, સિદ્ધમેં ચારિત્ર નહીં. યહાં

ચારિત્ર હુઆ (તો) સિદ્ધમેં (ભી ઇસ ભાવભાવશક્તિકે કારણ) ચારિત્ર... ચારિત્ર..ચારિત્ર..ચારિત્ર.. ભાવભાવ તો કાયમ રહેગા. સમજમેં આયા ?

બહુત સાલ પહલે ચર્ચા હુઈ થી. હમે તો કલ (હુઈ હો) ઐસા લગતા હૈ. વે કહતે થે. સિદ્ધમેં ચારિત્ર નહીં હૈ. યહાં કહતે હૈં કિ, અગર સિદ્ધમેં ચારિત્ર નહીં હૈ તો યહાં ભી ચારિત્ર નહીં હૈ. યહાં ચારિત્ર નહીં હૈ તો સિદ્ધમેં ચારિત્ર કહાંસે આયા ? ચારિત્ર યહાં હૈ, વીતરાગી પર્યાય હૈ–ચૌથે ગુણસ્થાનમેં સ્વરૂપાચરણ ચારિત્રકા અંશ (હૈ). છટ્ઠે (ગુણસ્થાનમેં) ચારિત્રકા અંશ, નિર્મલ વીતરાગ દશા (હૈ) તો વીતરાગ દશા વહ ચારિત્ર હૈ. યહ ભાવભાવ–વીતરાગ..વીતરાગ..વીતરાગ પર્યાયરૂપ રહેગા. સમજમેં આયા ? વહ તો અંદરસે જિસ પ્રકારસે આયે ઉસ પ્રકારસે હોતા હૈ, ઉસમેં દૂસરા ક્યા હો સકતા હૈ ? યે કોઈ રટ નહીં લિયા થા, તૈયાર નહીં કિયા થા. આહાહા ! સૂક્ષ્મ પડે લેકિન ઉસકો જાનના ચાહિયે.

‘‘**ભવતે હુએ પર્યાયકે...**’’ યહાં અપને ચારિત્રકી પર્યાય લી હૈ. ચારિત્રકી પર્યાય ભવતી હૈ –વર્તમાન હૈ, તો યહ ચારિત્ર, ચારિત્રરૂપ ભાવભાવ, ઇસ જાતકા ભાવભાવ કાયમ રહેગા. સિદ્ધમેં ભી ચારિત્ર પર્યાય રહેગી. સમજમેં આયા ? સંયમકા પાલન કરના યા ઇન્દ્રિયોંસે દમન કરના–૧૨ પ્રકારકા સંયમ આતા હૈ ન ? વહ દૂસરી ચીજ હૈ. પરંતુ યહ ચારિત્ર તો અપની સ્વરૂપ સ્થિરતાકી પર્યાયકા (હૈ). અંદરમેં ચારિત્ર નામકા ગુણ હૈ. આત્મામેં જૈસે જ્ઞાનગુણ હૈ, દર્શન ગુણ હૈ, આનંદ ગુણ હૈ, વૈસે ચારિત્ર ગુણ હૈ. અકષાયભાવ ચારિત્ર ગુણ હૈ. ઉસકી પરિણતિ–પર્યાયમેં ભી સ્થિરતારૂપ વીતરાગ પર્યાય આતી હૈ ઔર યહ વીતરાગ પર્યાય ભી ભાવ..ભાવ..ભાવ..ભાવ..ભાવ.. (રહેગી). વીતરાગ પર્યાયરૂપસે ભાવ..ભાવ..ભાવ..ભાવ.. કાયમ રહેગા. આહાહા ! ઐસા હૈ. ઐસા કભી સુના નહીં હૈ.

યહાં તો કહતે હૈં કિ, ભગવાનકી પર્યાય પર્યાયમેં ન હો તો ભાવ..ભાવ..ભાવ..ભાવ.. કહાંસે રહેગા ? આહાહા ! સમજમેં આયા ? ચૌથે ગુણસ્થાનમેં ભી પ્રભુતાકી પર્યાય હૈ, યહ પ્રભુતાકી પર્યાય હૈ (વહ) ભગવાનકી પર્યાય હૈ. પ્રભુતાકી પર્યાય હૈ યહ પ્રભુતા..પ્રભુતા..પ્રભુતાકી હી જાત રહેગી. આહાહા ! ગજબ બાત હૈ !

અરે..! ઐસી બાત કહાં હૈ ? બાપૂ ! દિગંબર સંતોંકે અલાવા યહ બાત કહીં નહીં હૈ. દૂસરોંકો દુઃખ લગે તો ક્યા કરેં, ભાઈ ? સમજમેં આયા ? દિગંબર સંત યાની નગ્નપના નહીં. અંદર સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન ઔર વીતરાગી પર્યાયવાલા યહ સચ્ચા ચારિત્ર (હૈ). યહ વીતરાગી પર્યાય (છટ્ઠે ગુણસ્થાનમેં) પ્રગટ હુઈ. આહાહા ! પહલે સ્વરૂપકી સ્થિરતાકા ભાવ થા. યહ ભાવભાવ (વૃદ્ધિ) હોકર (ઉસકી) વૃદ્ધિ હો ગયી ઔર છટ્ઠે ગુણસ્થાનમેં ચારિત્ર પર્યાય હુઈ તો બાદમેં ચારિત્ર..ચારિત્ર..ચારિત્ર.. વીતરાગભાવ..વીતરાગભાવ.. રહેગા. યહ ભાવભાવ (શક્તિકા) કાર્ય હૈ.

આહાહા ! દેખો તો સહી ! સત્‌કે ખજાનેમેં જિસ જાતિકી જાત હૈ, વહી જાત ભવિષ્યમેં

રહેગી, ઐસા કહતે હૈં. ગુણમે તો (યહ જાત) રહેગી, યહ દૂસરી બાત (હૈ). ગુણમેં તો ચારિત્ર હૈ વહ ચારિત્ર હી રહેગા. શ્રદ્ધા (હૈ યહ) શ્રદ્ધા રહેગી. ત્રિકાલીકી (બાત હૈ). આનંદ, આનંદ રહેગા. દ્રવ્ય ઔર ગુણમેં (વહી જાત) રહતી હૈ. યહ ભાવભાવશક્તિકા કાર્ય હૈ. પરંતુ યહાં તો પર્યાયમેં ભી જો વર્તમાન ભાવ હૈ, વહી જાત ભવિષ્યમેં રહેગી, ઉસકા નામ ભાવભાવ શક્તિ કહનેમેં આતા હૈ. આહાહા !

જિતના સ્પષ્ટીકરણ આજ હુઆ હૈ, ઇતના સ્પષ્ટીકરણ પહલે નહીં કિયા થા. (હમકો કહા થા કિ) ક્લાસમેં શક્તિ પઢના. અલગ-અલગ ગાંવસે લોગ આતે હૈં ઔર ઐસી શક્તિ (આયી), આહાહા ! આજ તો શક્તિકા ૩૨ દિન હુઆ. દો દિન બાકી હૈ. ૩૨ દિનમેં ૩૭ શક્તિ હુઈ. ઔર ૧૦ શક્તિ બાકી હૈ. યહાં તો એક-એક ભાવ ઔર એક-એક અભાવમેં ઘંટોંકે ઘંટોં ચલે જાયે તો ભી ખત્મ હો ઐસા નહીં હૈ, ઐસી ચીજ હૈ, આહાહા ! સારા ભંડાર ભરા હૈ.

(યહાં) કહતે હૈં કિ, ચાંદીકી પર્યાય હૈ વહ ચાંદીકી પર્યાય ચાંદીરૂપ રહેગી. વહ લોહેરૂપ હો જાયે, ઐસા નહીં બનતા. આહાહા ! યહ દૃષ્ટાંત દિયા. ઉસમેં તો (ચાંદીકી પર્યાય) લોહેરૂપ હો જાયેગી. ચાંદીકે પરમાણુ લોહેરૂપ હો જાયેંગે. (લોહેરૂપ) પર્યાય હોગી. યહ (શક્તિકી પર્યાય અન્યરૂપ) નહીં હોગી, આહાહા !

યહાં તો ભગવાન આત્મા ! ચિદાનંદસ્વરૂપકી દૃષ્ટિ હુઈ, સમ્યગ્દર્શન હુઆ તો જો સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય હૈ, (વહ) ભલે ક્ષયોપશમસે ક્ષાયિક (સમ્યગ્દર્શન) રૂપ હો, પરંતુ જાત તો વહી હૈ. યહ ભાવભાવ (શક્તિકા કાર્ય) હૈ. સમજમેં આયા ? ક્ષયોપશમસે ક્ષાયિક હો. પહલે અભાવભાવ કહા થા (ઉસકા અર્થ) કિ, ક્ષયોપશમ(ભાવમેં) ક્ષાયિકભાવકા અભાવ હૈ તો અભાવભાવ હો જાયેગા. (અર્થાત્ ક્ષાયિકભાવકા) અભાવ હૈ ઉસમેં (ક્ષાયિક) ભાવ આ જાયેગા. અબ યહાં કહતે હૈં કિ, ક્ષયોપશમસમકિત હૈ, યહ પર્યાયભાવ હૈ ઔર ઉસી પર્યાયકા ભાવભાવ ક્ષાયિકકે સમય ભી ભાવ તો સમકિતકા હી હૈ. સમજમેં આયા ? યહ અપની ભાવભાવ (શક્તિકે) કારણ યહ ભાવભાવરૂપ રહા હૈ. કોઈ વીતરાગ મિલે ઔર કેવલી (ભગવાન) મિલે ઇસલિયે ભાવભાવકી ક્ષાયિક સમકિતકી પર્યાય હુઈ, (ઐસા નહીં હૈ). આહાહા ! સમજમેં આયા ?

સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય હૈ યહ ભાવ (હૈ). બાદમેં ભલે ક્ષયોપશમ હો, વહ કોઈ પ્રશ્ન નહીં. અબ યહ ભાવ..ભાવ..ભાવ.. રહેગા. સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય દર્શન..દર્શન..દર્શન.. (રૂપ) રહેગી. ક્ષાયિકમેં દર્શન - પ્રતીતિ હૈ કિ નહીં ? ઉસ જાતકી હૈ કિ નહીં ? આહાહા ! ઐસી બાત (હૈ) ! કુંદકુંદઆચાર્ય, અમૃતચંદ્રઆચાર્ય આહાહા ! જગતકો નિહાલ કર દિયા હૈ ! આહાહા !

સ્વામિનારાયણકે સમયમેં અન્યમતિઓંકો માંસ ઔર દારૂ તો છુડાતે થે. તો ઉસે સ્વામીનારાયણ ન્યાલકરણ કહતે થે. ન્યાલકરણ યહ હૈ, ન્યાલ કર દિયા હૈ ! તેરી જાત તો જાત રહેગી હી. યહ જાત – કજાત કભી હો, પરકે ભાવકી જાત હો જાયે, ઐસા નહીં

હૈ, આહાહા !

યહાં ભાવભાવમેં તો યહ કહા, કભી ભાવકા અભાવ હોકર મિથ્યાત્વ હો જાયે કિ, ચારિત્રકી પર્યાયકા અભાવ હોકર અચારિત્ર હો જાયે. ઐસા વસ્તુમેં નહિ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયે ઉતના સમજો, પ્રભુ ! યહ તો ભગવાનકી વાણી હૈ ! આહાહા !

ચૌથે (ગુણસ્થાનમેં) અલ્પ સ્વસંવેદન હૈ. સ્વસંવેદન હૈ યહ સ્વસંવેદન..સ્વસંવેદનકી જાતકા હી રહેગા. સ્વસંવેદન મિટકર અવ્રત હો જાયેગા કિ અસ્વસંવેદન હોગા, ઐસા વસ્તુકા સ્વરૂપ હી નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

ઓહોહો ! આચાર્યોંને ગજબ કામ કિયા હૈ, પ્રભુ ! ખજાના ખોલ દિયા હૈ. આહાહા ! જિતની સંખ્યામેં ગુણ હૈ ઉતની (એક) સમયકી પર્યાય હૈ ઔર જો પર્યાયકી જાત હૈ, વહ ભાવ હૈ. યહ ભાવ ભવિષ્યમેં ભી ઉસી જાત(કા) રહેગા. આહાહા ! (વહ ભાવ) દૂસરી પર્યાયમેં મિલ જાયે, ઐસા નહીં હૈ, ઐસા કહતે હૈં. સમજમેં આયા ? જૈસે પર્યાયને દ્રવ્યકા આશ્રય લિયા તો (પર્યાય) દ્રવ્યમેં તન્મય હુઈ, ઐસા કહનેમેં આતા હૈ. પરંતુ પર્યાય દ્રવ્યમેં તન્મય હોતી હી નહીં. વહ તો પરસન્મુખ થી વહ સ્વસન્મુખ હુઈ, તો દ્રવ્યમેં તન્મય હુઈ, ઐસા કહનેમેં આતા હૈ. પર્યાય તો પર્યાયમેં રહકર દ્રવ્યકા જ્ઞાન કરતી હૈ. સમજમેં આયા ?

શ્રદ્ધાકી પર્યાય શ્રદ્ધામેં રહકર દ્રવ્યકી શ્રદ્ધા કરતી હૈ. (દ્રવ્યકા) દ્રવ્યપના શ્રદ્ધામેં આ જાતા હૈ, ઐસા નહીં. આહાહા ! ચૈતન્ય જાત હૈ તો ચૈતન્ય..ચૈતન્ય...ચૈતન્ય..ચૈતન્ય... જાત રહેગી. કભી ચૈતન્ય જાતકી અચૈતન્ય જાત હો જાયે, ઐસા બનતા નહીં. આહાહા ! ઐસે જો ગુણકી નિર્મલ પર્યાય હૈ વહ નિર્મલ પર્યાય ઉસ ભાવ... ઉસ ભાવ...ઉસ ભાવ... (રૂપ) રહેગી. ઉસમેં કભી મલિનતા આ જાયે, ઐસા વસ્તુકા સ્વરૂપ નહીં હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! આસ્રવ (અધિકારમેં) 'નયપરિહીણા' આયા ન ? વહ બાત યહાં નહીં હૈ. જિસને શક્તિકા પિંડ પ્રભુ જ્ઞાનમેં જ્ઞેય બનાકર પ્રતીત કિયા તો યહ પ્રતીતિકી પર્યાય, પ્રતીતિ...પ્રતીતિ..પ્રતીતિરૂપ રહેગી. મિથ્યારૂપ હો જાયે, ઐસા તીનકાલમેં બનતા નહીં. આહાહા ! ઐસી બાતેં હૈં !

અરે બાપૂ ! કિસકા વિરોધ કરતા હૈ ? ભાઈ ! તુજે ખબર નહીં. યહ જિનેશ્વર પરમાત્માકી વાણી હૈ. ઉસકા યહ ભાવ હૈ. સમજમેં આયા ? વીતરાગકા માર્ગ યહ હૈ. ઉસે તુમ રાગકે માર્ગમેં ઠરા દો, પ્રભુ ! (યહ વિપરીતતા હૈ). રાગસે – વ્યવહારસે લાભ હોગા, ભાઈ ! યહ વીતરાગ માર્ગ નહીં. આહાહા ! તેરી શ્રદ્ધામેં પહલે તો ઐસા પક્કા આના ચાહિયે કિ, વીતરાગભાવસે હી આત્માકા કલ્યાણ હોગા, રાગસે કલ્યાણ હોગા નહીં. વીતરાગભાવ કાયમ રહેગા. (વીતરાગતા) કરતે..કરતે..કરતે..કરતે.. પૂર્ણ વીતરાગ હો જાયેગા. પરંતુ સર્વજ્ઞ પરમાત્માકી (જો) જાત હૈ, (વહી) જાત વહાં રહેગી. આહાહા !

અલ્પ મતિશ્રુત જ્ઞાન હૈ, વહ જ્ઞાનકી જાત હૈ. પરંતુ જ્ઞાન...જ્ઞાન..જ્ઞાન..જ્ઞાન.. હોકર સર્વજ્ઞ હો જાયેગા. સબ (પર્યાય) પૂર્ણ હો જાયેગી. વહ જાત સ્વયં પૂર્ણતા (રૂપ) હો જાયેગી. દૂસરી

પર્યાયકે કારણ નહીં, દૂસરે ગુણકે કારણ નહીં. ઉસકા નામ ભાવભાવ શક્તિ હૈ. દેખો ! યહ લગભગ એક ઘંટા તો હો ગયા. વિશેષ કહેંગે...

❀

આ વસ્તુ પ્રયોગમાં લાવવા માટે અંદર મૂળમાંથી પુરુષાર્થનો ઉપાડ આવવો જોઈએ કે હું આવો મહાન પદાર્થ ! – એમ નિરાવલંબપણે કોઈના આધાર વિના અદ્ધરથી વિચારની ધૂન ચાલતાં–ચાલતાં એવો રસ આવે કે બહારમાં આવવું ગોઠે નહિ. હજુ છે તો વિકલ્પ, પણ એમ જ લાગે કે આ...હું...આ..હું... એમ ઘોલનનું જોર ચાલતાં ચાલતાં એ વિકલ્પો પણ છૂટીને અંદરમાં ઉતરી જાય છે. (નિર્વિકલ્પ થવા પહેલાની દશા આવી હોય છે).

(પરમાગમસાર–૩૦૪)

પ્રવચન નં. ૩૩

શક્તિ-૩૮ તા. ૧૨-૦૯-૧૯૭૭

अभवत्पर्यायाभवनरूपा अभावाभावशक्तिः ।।३८।।

સમયસાર શક્તિકા અધિકાર (ચલતા હૈ). ૩૭ (શક્તિ) હુઈ. યહ આત્મા જો વસ્તુ હૈ, ઉસમેં સંખ્યાસે અનંત શક્તિયાં હૈં. (આત્મા) અનંત કાલ રહેગા યહ કાલકી (અપેક્ષાસે) હૈ. પરંતુ સંખ્યાસે અનંત શક્તિયાં હૈં. એક સાથ વ્યાપક અનંત શક્તિયાં એક સમયમેં હૈ. કથન ક્રમસે હોતા હૈ. સમજમેં આયા ?

એૈસા ચૈતન્ય ભગવાન ! ગુણી જો સ્વભાવવાન ઉસકી અનંતિ શક્તિ–જિસકા સ્વભાવ (યાની) અપના ભાવ, ઉસકી જિસે દૃષ્ટિ હુઈ (કિ), મૈં ચૈતન્ય જ્ઞાયકભાવ હું. એૈસી દૃષ્ટિમેં અનંત શક્તિકા અંદર સંગ્રહ પડા હૈ, ઉસકા ભી આદર હો ગયા. સમજમેં આયા ? ઉસમેં આજ યહાં ભાવભાવમેંસે અંતિમ શક્તિ હૈ. વૈસે તો અભી દૂસરી (શક્તિયાં બાકી) હૈં. આહાહા !

પહલે તો યહ કહા થા કિ, ભાવ શક્તિકે કારણ વર્તમાન પર્યાયમેં નિર્મલતા વિદ્યમાન હોતી હી હૈ. અભાવ શક્તિકે કારણ રાગકે અભાવરૂપ પરિણમન હોતા હી હૈ. આહાહા ! ભાવઅભાવ શક્તિકે કારણ વર્તમાન નિર્મલ પર્યાયકા ઉત્પાદ્ હૈ, ઉસકા વ્યય હોકર ભાવકા અભાવ હો જાયે. અભાવભાવ (શક્તિકે) કારણ વર્તમાન પર્યાયમેં જો વિશેષ નિર્મલ પર્યાય નહીં થી, ઇસકા અભાવ હૈ, ઉસકા ભાવ હો જાયેગા, આહાહા !

બહુત શક્તિયાં તો લગભગ એક-એક ઘંટા ચલી. આહાહા ! ભાવભાવશક્તિકે કારણ પ્રત્યેક ગુણકી વર્તમાન પર્યાય ભાવરૂપ હૈ, યહ ભાવરૂપ, ભાવરૂપ હી રહેગી. જો નિર્મલ સમ્યગ્દર્શન આદિ પર્યાય ઉત્પન્ન હુઈ, એૈસા ભાવભાવ (અર્થાત્) એૈસી સમ્યગ્દર્શન પર્યાય, સમ્યક્જ્ઞાન આનંદકી પર્યાય ભાવરૂપ ભાવ હૈ, વહી ભાવ (ભવિષ્યમેં) રહેગા. સમજમેં આયા ? યે પાંચ બાત ચલી હૈં. આજે તો ઉસમેં સે અભાવઅભાવ (નામકી) છઠ્ઠી (શક્તિ) હૈ ન ? આહાહા ! (ઉસે લેતે હૈં).

ભગવાન ! તેરેમેં એક અભાવઅભાવ નામકી શક્તિ હૈ, ગુણ હૈ કિ, જિસ ગુણકે કારણ વર્તમાન વિકારકા અભાવ સ્વભાવરૂપ તેરા પરિણમન હૈ, વ્યવહાર રત્નત્રય વિકાર હૈ, ઇસકે

અભાવરૂપ તેરા પરિણમન હૈ, આહાહા ! યહ વ્યવહારકી બડી તકરાર (ચલતી હૈ). વ્યવહારસે (ધર્મ) હોતા હૈ, શુભભાવસે (ધર્મ) હોતા હૈ. અરે પ્રભુ ! સુન તો સહી. વર્તમાનમેં શુભભાવકા અભાવરૂપ પરિણમન હૈ, ઐસા હી શુભકા અભાવરૂપ પરિણમન અભાવઅભાવ (શક્તિકે) કારણ (ભવિષ્યમેં ભી) અભાવરૂપ હી રહેગા, આહાહા ! ક્યા કહા ?

વર્તમાન ભગવાન આત્મા ! શુદ્ધ ચૈતન્યઘન, ઉસમેં અનંતી શક્તિઓંમેં એક અભાવઅભાવ (નામકી) શક્તિ ઐસી હૈ કિ, જિસને દ્રવ્યસ્વભાવકો દૃષ્ટિમેં લિયા, ઉસકે વર્તમાન (પરિણમનમેં)જો વિકારકા અભાવરૂપ પરિણમન હૈ (વહ ભવિષ્યમેં ભી અભાવરૂપ હી રહેગા). આહાહા ! વ્યવહાર રત્નત્રય શુભરાગ હૈ. યહાં શક્તિકા ઐસા ગુણ હૈ કિ, રાગકા અભાવરૂપ પરિણમન અભાવઅભાવકે કારણ હૈ. પહલે તો અભાવકે કારણ થા. વ્યવહાર રત્નત્રયકા અભાવરૂપ પરિણમન યહ અભાવ શક્તિ (હૈ). અબ વર્તમાન વ્યવહાર રત્નત્રયકા – રાગકા અભાવરૂપ પરિણમન હૈ, ઐસા હી અભાવરૂપ (પરિણમન ભવિષ્યમેં) રહેગા, આહાહા ! ભવિષ્યમેં ભી ઐસા રહેગા.

ઉસકા અર્થ યહ હૈ કિ, જિસને ભગવાન આત્મા ચૈતન્યઘન ઉસકા અવલંબન–આશ્રય લિયા, ઉસમેં અભાવઅભાવ નામકી શક્તિકા ભી આશ્રય આ ગયા. તો ઇસ અભાવઅભાવ શક્તિકા પરિણમન રાગકે અભાવરૂપ હૈ, (તો) અબ રાગકા અભાવરૂપ હી (પરિણમન) રહેગા. કભી રાગકા સદ્ભાવ હો જાયે (ઐસા નહીં બનેગા). અભાવઅભાવ શક્તિકે કારણ (ઐસા) કભી નહીં (બનેગા), આહાહા ! સમજમેં આતા હૈ ? દૂસરી ભાષાસે કહેં તો, ઉદય ભાવકા વર્તમાન પર્યાયમેં અભાવ હૈ. (પર્યાયમેં) હૈ હી નહીં. અભાવકે કારણ પર્યાયમેં નહીં હૈ. ઉસમેં હૈ વહ તો પરજ્ઞેયકે રૂપમેં હુઆ. સમજમેં આયા ?

શ્રોતા : અભી તક તો દ્રવ્યમેં નહીં હૈ, ઐસા કહતે થે. અબ પર્યાયમેં નહીં હૈ, ઐસા કહતે હો !

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : પર્યાયમેં નહીં હૈ. આહાહા ! દ્રવ્ય-ગુણમેં તો નહીં હૈ પરંતુ યહાં તો અભાવઅભાવ શક્તિકા વર્ણન (ચલ રહા હૈ) તો અભાવઅભાવ શક્તિ હૈ, ઉસકા પ્રત્યેક ગુણમેં રૂપ હૈ, તો કોઈ ભી ગુણ રાગરૂપ પરિણમન કરે યા મિથ્યાશ્રદ્ધારૂપ પરિણમન કરે, ઐસી શક્તિ હી નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? યહ તો ભગવાનકા દરબાર હૈ, ઉસમેં અનંતી-અનંતી પ્રજા–શક્તિ પડી હૈ. આહાહા ! ચારિત્રકે પરિણમનમેં નિર્મલ પરિણતિ હી હૈ. અચારિત્રકે પરિણમનકા તો અભાવ હૈ. શાંતિસે સમજનેકી ચીજ હૈ, ભાઈ ! આહાહા ! યહ તો તીનલોકકે નાથકો જગાનેકી બાત હૈ.

ભગવાન તીનોં કાલ અભાવઅભાવ શક્તિસે ભરા હૈ. આહાહા ! પૂર્વમેં (રાગ) થા તો પર્યાયબુદ્ધિકે કારણ રાગ થા. વહ તો પર્યાયબુદ્ધિકો લેકર રાગ થા, ઐસા માના થા. પરંતુ દ્રવ્યબુદ્ધિ જહાં હુઈ તો, વર્તમાનમેં રાગકા અભાવરૂપ પરિણમન હૈ, ઐસા વિકારકા અભાવરૂપ

પરિણમન કાયમ રહેગા. આહાહા ! સમજમેં આયા ? માર્ગ બાપૂ ! (સૂક્ષ્મ હૈ). સૂક્ષ્મ બાત હૈ, ભાઈ !

યહ તો તીનલોકકા નાથ ભગવાન આત્મા ! આહાહા ! 'સિદ્ધ સમાન સદા પદ મેરો' આતા હૈ ન ? 'ચેતન રૂપ અનુપ અમુરત', 'ચેતન રૂપ અનુપ અમુરત, સિદ્ધ સમાન સદા પદ મેરો; મોહ મહાતમ આતમ અંગ કિયો પરસંગ ન આતમ ભેરો' વસ્તુમેં (રાગ) નહિ પરંતુ મૈંને રાગકા સંગ કિયા. મોહ મહાતમ ઘેરા બનાયા, ઐસા કહા. ઉસને મહાતમકા ઘેરા બનાયા હૈ. વસ્તુમેં (મોહ) નહીં હૈ, સમજમેં આયા ? આહાહા !

યહાં તો પરમાત્મા, પરમાત્માકી શક્તિઓંકા વર્ણન કરતે હૈં, આહાહા ! પ્રભુ ! તેરી શક્તિમેં અનંત શક્તિ સંખ્યાસે હૈ. ઉસમેં એક અનંત.. અનંત.. અભાવઅભાવ નામકી શક્તિ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? યહાં તો ૪૭ શક્તિઓંકા વર્ણન હૈ. વિશેષ શક્તિકા વર્ણન (ઔર ભી) લિયા હૈ.

દૂસરી ૩૭ શક્તિ ઉતારી હૈં. દૂસરે શાસ્ત્રોંમેં સે–અનુભવ પ્રકાશ, તત્ત્વાર્થ રાજવાર્તિક, પદ્મનંદિ પંચવિંશતી, પદ્મપુરાણ સબ દેખા હૈ ન ! સબ દેખા હૈ તો ઉસમેં સે નિકાલકર (બનાઈ હૈ). (અધ્યાત્મ) પંચસંગ્રહમેં પરમાત્મપુરાણ હૈ. ઇસમેં શક્તિ બહુત ભરી હૈ. ઇસમેં સે નિકાલકર લગભગ ૩૭ (શક્તિયાં) બનાયી હૈં. બાકી તો અનંત હૈં. હમકો જ્યાદા ખબર નહીં, સમજમેં આયા ? જિતના ખ્યાલમેં આયા ઇતના (કહા). (એક) કાગજમેં લિખા થા. આહાહા !

ભગવાન આત્મા ! જિસકો સમ્યગ્દર્શન હૈ અર્થાત્ જિસકો દ્રવ્યસ્વભાવકી દૃષ્ટિ હૈ, જિસમેં પર્યાયબુદ્ધિ છૂટ ગયી હૈ, આહાહા ! ઉસકે દ્રવ્યમેં અભાવઅભાવ નામકા એક ગુણ હૈ. શક્તિ કહો, ગુણ કહો, દ્રવ્યકા સ્વભાવ કહો, સત્‌કા સત્ત્વ કહો, માલ (કહો), સત્ દ્રવ્ય હૈ ઉસકા માલ હૈ – કસ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઐસા અંદરમેં માલ પડા હૈ (ઉસમેં) એક અભાવઅભાવ નામકા ગુણ (હૈ), આહાહા !

બહુત દિન પહલે (૩૭ શક્તિ) લિખી હૈં. ઉસમેં સુખ શક્તિ આયી હૈ. સમકિત ઔર ચારિત્ર (શક્તિ) નહીં આયી હૈ. તો પહલે યહ લિયા હૈ. સમકિત, ચારિત્ર, સ્વયંસિદ્ધત્વ, અજ (યાની) જન્મ નહીં લેના. અખંડતા, વિમલ, ભેદ, અભેદ, નાસ્તિ, સાકાર-અકાર તો જ્ઞાન-દર્શનમેં આ ગયા. વસ્તુત્વ, અચલ, ઉર્ધ્વગમનત્વ, સત્, અસત્, સૂક્ષ્મ, સ્થૂલ, અપ્રેયત્વ, અન્યત્વ, અનંત ગુરુલઘુત્વ, એક શક્તિ (હૈ). અગુરુલઘુ શક્તિ આ ગયી હૈ. પરંતુ ઉસકે અવિભાગ પ્રતિચ્છેદ અનંત હૈ. અનંત અગુરુલઘુ ક્યોં (કહા) ? ક્યોંકિ પ્રત્યેક ગુણમેં અગુરુલઘુપના હૈ, આહાહા ! ભવ્ય, અભવ્ય, યહ નહીં લિયા હૈ. પર્યાય હૈ ન ! ભવ્ય-અભવ્ય શક્તિ પર્યાયમેં હૈ, અંદર ગુણમેં નહીં. ક્યોંકિ ગુણ હો તો ભવ્યપના સિદ્ધમેં (ભી) રહના ચાહિયે. પરંતુ ભવ્યપના તો સિદ્ધમેં નહીં હૈ. ક્યોંકિ ભવ્યત્વકી યોગ્યતાકી પર્યાય થી, ઉસ પર્યાયકા અભાવ હો ગયા. પૂર્ણ ભવ્યતા પ્રગટ હો ગયી. સર્વગતત્વ, દ્રવ્યત્વ, અવગાહન, અવ્યાબાધ યહ પ્રતિજીવ ગુણ (હૈ).

વિભાવ, યોગ, અવગાહન, ક્રિયાવતી, ભોક્તૃત્વ, અસર્વગત. પ્રવચનસાર પૃષ્ઠ-૧૫૦, અનુભવ પ્રકાશ પૃષ્ઠ-૬, રાજવાર્તિક પૃષ્ઠ-૫૫૯, પદ્મનંદિ પંચવિંશતી પૃષ્ઠ-૧૧૧ કે આધારસે (બનાયી હૈ). ઇન શાસ્ત્રોંકે આધારસે બનાયી હૈ. પરમાત્મપુરાણમેં સે નિત્ય, પર પ્રભાવ, નિજ ધર્મભાવ, ધ્રુવભાવ, કેવલભાવ, શાશ્વતભાવ, અતુલભાવ, અછેદ્યભાવ, અનિત્યભાવ, પ્રકાશભાવ, અપાર મહિમાભાવ, અપરમભાવ, અક્રમભાવ, અઘટભાવ, અખેદભાવ, નિસંસારભાવ, કલ્યાણભાવ, ઓહો ! ઇસમેં ૫૪ હો ગયી. ૩૮ ચલી થી બાદમેં પરમાત્મપુરાણમેં સે લી. ૧૦૧ હો ગયી. ૫૪ ઔર ૪૭, (ઐસે) ૧૦૧ (હો ગયી). આહાહા ! પહલેસે ઉતારી થી. આહાહા ! યહાં તો અભાવઅભાવ શક્તિકા વર્ણન સંતોંને કહા. દૂસરે સંતોંને ભિન્ન-ભિન્ન શાસ્ત્રોંમેં (કહા) થા (તો ઉસકા) મિલાન કરકે લિખ લિયા થા, આહાહા !

સબેરે સૂક્ષ્મ દ્રવ્યદૃષ્ટિ આયા થા ન ? આહાહા ! પુણ્ય-પાપ સ્થૂલ હૈ ઔર સ્થૂલકા વર્તમાન પરિણમનમેં અભાવ હૈ. દ્રવ્યદૃષ્ટિકી સંભાલ કરનેસે જો શુભભાવ હૈ, ઉસકા ભી વર્તમાનમેં તો અભાવ હૈ. આહાહા ! ઔર બાદમેં ભી અભાવ રહેગા, ઉસકા નામ અભાવઅભાવ શક્તિ કહનેમેં આતી હૈ, આહાહા !

જૈસે કિ, સમકિત પર્યાય હૈ તો ઉસમેં મિથ્યા પર્યાયકા અભાવ હૈ. અભાવરૂપ પરિણમન હૈ. પીછે ભી સમકિત પર્યાયમેં (મિથ્યા પર્યાયકા) અભાવરૂપ પરિણમન રહેગા. મિથ્યાત્વકા પરિણમન કભી આયેગા નહીં, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

ઐસે ચારિત્રકા જો નિર્મલ પરિણામ હુઆ, ઉસમેં વર્તમાનમેં અચારિત્રકે પરિણામકા અભાવ હૈ. ઐસે અચારિત્રકા પરિણામ કાયમ અભાવરૂપ રહેગા. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઐસી બાત હૈ ! ભંડાર ખોલા હૈ ! ખજાના ખોલ દિયા ! ઓહોહો ! ઐસી વસ્તુ હૈ ! પરસે ઉદાસ હૈ, પરકા અભાવ સ્વભાવ હૈ, ઐસા કહતે હૈં. પર શબ્દકા (અર્થ) શરીર, વાણી તો કહીં દૂર રહ ગયા, વહ તો અભાવ શક્તિમેં આયા થા. પાંચ શરીર, આઠ કર્મ, ઔર ભાવકર્મ (ઇન તીનોંકા) આત્મામેં અભાવ હૈ. અભાવશક્તિમેં તીનોંકા અભાવરૂપ પરિણમન હૈ, આહાહા ! અભાવમેં આયા થા. યહાં તો તીનોંકા અભાવરૂપ પરિણમન હૈ, યહ પર્યાય અપની હૈ. ઔર ઇન તીનોંકા અભાવરૂપ પરિણમન હૈ, ઐસા ભવિષ્યમેં ભી સમય-સમયમેં (રહેગા).

પાંચ શરીર, શરીર યાની નોકર્મ, આઠ કર્મ ઔર ભાવકર્મ–દયા, દાન, વ્રત, પુણ્ય-પાપ શુભાશુભભાવ આદિ ઉસકા અભાવ શક્તિકે કારણ વર્તમાનમેં અભાવ હૈ. ઐસા (ભવિષ્યમેં ભી) અભાવઅભાવ રહેગા. યે અભાવઅભાવ શક્તિકે કારણ હૈ. આહાહા !

અરે.. ! પ્રભુકા બડા ખજાના પડા હૈ ! ઉસકા વિશ્વાસ નહીં, ઉસકી પ્રતીતિ નહીં ઔર રાગકી પ્રતીતિ (હૈ). મૈં શુભ રાગ કરતા હું, ઉસકા વિશ્વાસ (હૈ). જો વિકાર હૈ, જો સ્વભાવમેં નહીં હૈ, ઉસકા વિશ્વાસ (હૈ) કિ, મેરા શુભભાવસે કલ્યાણ હોગા, આહાહા ! સમજમેં આયા ? દૃષ્ટિમેં બડી વિપરીતતા હૈ.

યહાં તો કહતે હૈં કિ, સ્વભાવકે આશ્રયસે જહાં દૃષ્ટિ પલટ ગયી, તો ઇસમેં વર્તમાનમેં ભી મિથ્યાશ્રદ્ધાકા અભાવરૂપ પરિણમન હૈ. ઐસા હી અભાવરૂપ પરિણમન કાયમ રહેગા. આહાહા ! સાદી અનંત (ઐસા હી પરિણમન રહેગા). આહાહા ! સમજમેં આયા ? ક્યા કહા ?

''**નહીં ભવતે...**'' (અર્થાત્) વર્તમાનમેં નહીં હૈ. ''**(અપ્રવર્તમાન)...**'' (અર્થાત્) વર્તમાનમેં રાગ આદિકા પરિણામ નહીં હૈ. રાગકા પ્રવર્તન નહીં હૈ, આહાહા ! ધર્મી જીવકો દ્રવ્યદૃષ્ટિ હોનેસે વર્તમાનમેં રાગકા પ્રવર્તન નહીં હૈ, આહાહા ! યહાં તો વ્યવહાર રત્નત્રયકા પ્રવર્તન કરે તો નિશ્ચય રત્નત્રય હોગા, (ઐસા લોગ માનતે હૈં). યહાં તો પ્રભુ ના કહતે હૈં. સમકિતીકો, ધર્મીકો, દ્રવ્યદૃષ્ટિવાનકો રાગકા અપ્રવર્તન હૈ. કહો, સમજમેં આયા ? ભાઈ ! ઐસી બાત બાહરમેં આયી તો લોગોંકો (બૈઠી નહીં). (પરંતુ) ભાઈ ! તેરે ઘરકી બાત હૈ, પ્રભુ ! આહાહા !

ભજનમેં નહીં આતા હૈ ? 'અબ હમ કબહુ ન નિજ ઘર આયે, પર ઘર ભ્રમત અનેક નામ ધરાયે' (રાગાદિ ભાવ) વસ્તુકા સ્વરૂપ નહીં. મૈં રાગી હું, મૈં ક્રોધી હું, મૈં માની હું, મૈં વ્યવહાર કરનેવાલા, યહ વસ્તુકા સ્વરૂપ નહીં. નિજ ઘરમેં આયે તો ઇસમેં વિકારકા અભાવ દિખતા હૈ. આહાહા ! વિકારકા અભાવ યહ ઇસકા સ્વભાવ હી હૈ. દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાય તીનોંમેં (યહ સ્વભાવ) વ્યાપક હૈ, આહાહા ! દ્રવ્ય, ગુણમેં તો (રાગકા) અભાવ હૈ હી (પરંતુ) પર્યાયમેં ભી રાગકા અભાવ હૈ. જ્ઞાનીકો વિકાર દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિકા પરિણામ હોતા હૈ ફિર ભી ઉસકી પર્યાયમેં ઉસકા અભાવરૂપ પરિણમન હૈ, આહાહા ! (રાગાદિ) હૈ ઉસકો જાનનેવાલી જ્ઞાનકી પર્યાય ઉસકી ઉસમેં હૈ. રાગ હૈ ઉસકો જાનનેકી પર્યાય ઉસમેં હૈ. પરંતુ રાગકે સ્વભાવકા અભાવરૂપ પરિણમન હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ક્યા કહતે હૈં ?

આહાહા ! ગજબ બાત હૈ ! અમૃતચંદ્ર આચાર્યને સમયસાર ૯૬ ગાથામેં કહા હૈ ન ? અરે ! અમૃતકા સાગર ઇસ મૃતક ક્લેવર–ઇસ મુર્દેમેં મુર્છાયા (હૈ)। યહ મુર્દા–મૃતક કલેવર પરમાણુ હૈ. આહાહા ! જિસમેં ચૈતન્યકા તો અભાવ હૈ. શરીર–જડમેં તો ચૈતનકા અભાવહૈ. યહ તો મૃતક કલેવર હૈ. આહાહા ! ક્યા કહા ? મૂઢને મુર્દેસે સગાઈ માની (હૈ). માનતા હૈ કિ, મૈંને સગાઈ કી હૈ ઔર શાદી કરુંગા. અરે પ્રભુ ! મુર્દેસે સગાઈ (કહાંસે માની) ! આહાહા ! મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશકમેં યહ દૃષ્ટાંત આયા હૈ. આહાહા ! રાગકે સાથ સગાઈ કી ઔર રાગકે સાથ એકાકાર હો જાયેગા, આહાહા ! પ્રભુ ! યહ તેરી ચીજ નહીં. સમજમેં આયા ?

યહાં તો કહતે હૈં કિ, જિસ ભાવસે તીર્થંકર ગોત્ર બંધે ઉસ ભાવકા ભી અભાવ સ્વભાવરૂપ પરિણમન હૈ. આહાહા ! (લોગ) ઉસમેં તો રાજી-રાજી હો જાયે કિ, આહાહા ! ષોડશકારણ ભાવના ભાયે, ક્યા કહતે હૈં ? 'દર્શન વિશુદ્ધિ ભાવના ભાયે સોલહ તીર્થંકર પદ પાય', આહાહા ! યહાં તો પ્રભુ ઐસા કહતે હૈં ઔર ઐસા હૈ કિ, જિસ ભાવસે તીર્થંકર ગોત્ર બંધે ઉસ ભાવકા ધર્મીકો તો અભાવ સ્વભાવરૂપ પરિણમન હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

ઐસે વીર્યમેં ભી અભાવઅભાવ નામકા રૂપ હૈ. વીર્ય જો નિર્મલ સ્વરૂપકી રચના કરતા હૈ, ઉસ વીર્યમેં મલિનતાકી રચનાકા તો અભાવ હૈ. આહાહા ! યહ જીવ પુરુષાર્થ કરતા હૈ તો જીવકા પુરુષાર્થ તો નિર્મલ પરિણતિ હોતી હૈ, વહ પુરુષાર્થ હૈ. મલિન પર્યાયકા તો ઉસમેં અભાવ હૈ. આત્માકે વીર્યસે–બલસે પુરુષાર્થસે મલિન પર્યાયકી રચના હોતી નહીં. આહાહા ! ગજબ કામ કિયા હૈ ન ! પ્રભુ ! આત્મા તો ઐસા હૈ. પ્રભુ ! તેરી ચીજ યહ હૈ. આહાહા !

એક દ્રવ્યમેં દૂસરે દ્રવ્યકા અભાવ હૈ, અત્યંત અભાવ હૈ. તો દૂસરા દ્રવ્ય ક્યા કરે ? ઐસે રાગકા તો સ્વભાવમેં અત્યંત અભાવ હૈ. યહ અધ્યાત્મકા અત્યંત અભાવ હૈ. જો દૂસરે ચાર (અભાવ) હૈ, પ્રાગભાવ, પ્રધ્વંસાભાવ, અન્યોન્યાભાવ, ઇસમેં યહ નહીં આતા. યહાં તો કર્તા-કર્મ અધિકારકી ૭૩ ગાથામેં કહા કિ, જિતના દયા, દાન, વ્રત આદિકા વિકલ્પ હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઉસકા આત્માકી પર્યાયમેં અત્યંત અભાવ હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! વહ તો કહા પરંતુ પર્યાયમેં ભી ષટ્કારક રૂપ નિર્મલ પરિણમન હૈ, વહ યહાં લેના હૈ. નિર્મલ પરિણમન ષટ્કારકસે હોતા હૈ વહ તો પર્યાયમેં હૈ, પરંતુ મલિન પરિણામકે ષટ્કારકકા તો ઉસમેં અભાવ હૈ, ઓહોહો ! ગજબ કામ કિયા હૈ ન !

યહાં તો પર્યાય બુદ્ધિવાલેકો, પર્યાયમેં ષટ્કારકરૂપ વિકૃત પરિણમન હોતા હૈ, સમજમેં આયા ? વિકૃત પર્યાય દ્રવ્ય, ગુણમેં તો હૈ નહીં. ક્યોંકિ વિકારરૂપ પરિણમન કરે, ઐસી કોઈ શક્તિ નહીં હૈ. યહાં તો પર્યાયબુદ્ધિમેં પર્યાયમેં રાગ કર્તા, રાગ કર્મ, રાગ કરણ, રાગ અપાદાન, રાગ સંપ્રદાન, રાગ આધાર (હૈ). આહાહા ! વહ ભી પર્યાયમેં હૈ. (પરંતુ) જહાં દ્રવ્યબુદ્ધિ હુઈ તો (ફિર રાગકે) ષટ્કારકકે પરિણમનકા અભાવ હૈ. સમજમેં આયા ? યહ બાદમેં લેંગે. આહાહા ! યહાં તો અભાવઅભાવ સિદ્ધ કરના હૈ ન ?

ધર્મીકો ઔર દ્રવ્યદૃષ્ટિકે દૃષ્ટિવાનકો ઇસ ષટ્કારકકા જો વિકૃત પરિણમન હૈ, ઉસકા તો પર્યાયમેં અભાવરૂપ (પરિણમન) હૈ, આહાહા ! મિથ્યાદૃષ્ટિકો દૃષ્ટિ પર્યાય પર થી તબ તક પર્યાયમેં ભાવ હૈ, સમજમેં આયા ? આહાહા ! સમ્યક્દૃષ્ટિકો (અર્થાત્) ધર્મકી પહલી સીઢીવાલેકો પર્યાયમેં ષટ્કારકરૂપ વિકૃત અવસ્થા જો હૈ (વહ), કર્મસે નહીં, (બલ્કિ) અપની પર્યાયસે વિકૃત અવસ્થા હૈ, વહ કોઈ શક્તિકા કાર્ય નહીં. પર્યાયમેં અદ્ધરસે (વિકૃત અવસ્થા ઊઠી હૈ) ઔર ઉઠાવગીર (હૈ). ઉઠાવગીર સમજતે હો ? વિકૃત અવસ્થા ઉઠાવગીર હૈ, વસ્તુમેં નહીં હૈ, આહાહા !

છઃ કારકકે પરિણમનકા દ્રવ્યદૃષ્ટિવંતકો–ધર્મીકો વિકારકા અભાવરૂપ હી પરિણમન હૈ. આહાહા ! (રાગકા) પરિણમન હૈ ના ? નયમેં તો ઐસા કહા હૈ. વહ તો જ્ઞાન કરાયા હૈ. સમજમેં આયા ? યહાં તો દ્રવ્યદૃષ્ટિકી પ્રધાનતાસે શક્તિકા કથન હૈ. ઉસમેં તો ષટ્કારકસે વિકૃત પર્યાય હૈ. ઉસકા તો પર્યાયમેં અભાવ હૈ. દ્રવ્ય, ગુણમેં તો અભાવ હૈ હી, (પરંતુ પર્યાયમેં ભી અભાવ હૈ). આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઐસે અભાવરૂપ પરિણમન હૈ, આહાહા !

ધર્મીકો વ્યવહાર રત્નત્રયકા અભાવરૂપ પરિણમન હૈ, આહાહા ! ઔર વ્યવહાર રત્નત્રયકા અભાવરૂપ પરિણમન કાયમ રહેગા, યહ અભાવઅભાવ શક્તિકા કાર્ય હૈ. આહાહા ! ઐસી ગજબ બાત (હૈ) ! સમજમેં આયા ? બાત તો ઐસી હૈ ! આહાહા !

ભાઈ ! તેરી ચીજ ઐસી હૈ. તેરા સ્વરૂપ ઐસા હૈ, આહાહા ! કિ, વિકારરૂપ નહીં પરિણમન કરના, યહ તેરી ચીજ હૈ. વિકારરૂપ પરિણમન કરના યે કોઈ તેરી શક્તિ નહીં યા કોઈ ગુણ નહીં, આહાહા ! તેરી શક્તિમેં તો અભાવઅભાવ નામકા ગુણ પડા હૈ. ઇસ ગુણકે કારણ વર્તમાનમેં ભી જ્ઞાનકી પર્યાયમેં વિપરીતતાકા તો અભાવ હૈ ઔર ઐસા વિપરીતતાકા અભાવ, યહ વિપરીતતાકા અભાવ કાયમ રહેગા, આહાહા ! ઔર જ્ઞાનકી પર્યાય જો નિર્મલ ભાવરૂપ હૈ, (ઉસકા) વૈસા કા વૈસા હી ભાવ (ભવિષ્યમેં) રહેગા ઔર વિકારસે અભાવરૂપ હૈ તો કાયમ અભાવરૂપ હી રહેગા, આહાહા !

યહાં તો ઐસા લિયા હૈ કિ, જિસકો દ્રવ્યદૃષ્ટિ હુઈ ઉસકો ગિર જાના હૈ કિ, પીછે હટ જાના હૈ, યહ બાત હૈ હી નહીં. દ્રવ્યદૃષ્ટિ છોડ દે તો ગિર જાયે. સમજમેં આયા ? વસ્તુ જો ભગવાન જ્ઞાયકભાવ, અનંત શક્તિકા પીંડ પ્રભુ, ઐસે દ્રવ્યકી પ્રતીતિ ઔર પર્યાયમેં દ્રવ્યકા જ્ઞાન હુઆ, યહ જ્ઞાન પીછે હઠ જાયે ઐસી તો દ્રવ્ય, ગુણમેં કોઈ શક્તિ નહીં. દ્રવ્યદૃષ્ટિકી પ્રતીતિ છોડે તો હટ જાયે. (પરંતુ) દ્રવ્યમેં (ઐસા) કોઈ કારણ નહીં હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા !

યહ તો કુંચી હૈ કુંચી ! તાલા ખોલનેકી કુંચી યહ હૈ. મૈં તો ભગવાન આત્મા ! અભાવઅભાવ શક્તિસે–ગુણસે ભરા હુઆ હું. આહાહા ! અનંત ગુણકી, અનંત અનંત વિકૃત અવસ્થા હો, વિપરીત (પરિણમન) હો (ઐસે) ૨૧ (ગુણ) નિકાલે હૈં. અંદરમેં વિચાર કરતે-કરતે (નિકાલા હૈ). એક બાર બાહરગાંવ (ગયે થે), તો બહુત હી ગુણકા વિપરીત (પરિણમન) હોગા પરંતુ ૨૧ ખ્યાલમેં આતા હૈ. વિપરીતકા પરિણમન ધર્મીકો દ્રવ્યદૃષ્ટિવંતકો અભાવ (સ્વરૂપ) હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

નિર્મલ પરિણતિકા સદ્‌ભાવ હૈ, મલિન પરિણતિકા અભાવ હૈ. યહ અસ્તિ-નાસ્તિ હુઈ. નિર્મલ પરિણતિકા ભાવભાવ રહેગા, વહ ભાવભાવ શક્તિકે કારણ (રહેગા). મલિન પરિણતિકા અભાવ હૈ, વહ અભાવઅભાવ (રૂપ) રહેગા, વહ અભાવઅભાવ (શક્તિકે) કારણ રહેગા. આહાહા ! તેરી સંપદા તો દેખ ! આહાહા ! ભાઈ ! તુને તેરી ચીજકો દેખા નહીં, આહાહા !

જ્ઞાયક સ્વભાવમેં અભાવઅભાવ નામકી શક્તિ (હૈ) તો અનંત ગુણમેં અભાવઅભાવપના હૈ. અનંત ગુણમેં અભાવઅભાવકા રૂપ હૈ. કોઈ ગુણ વિપરીત રૂપ પરિણમન નહીં કરતા ઔર કોઈ ગુણ વિપરીતરૂપ પરિણમન કરેગા, ઐસા વસ્તુમેં નહીં હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? યહ તો અંતરકી ચીજ હૈ, ભગવાન ! યહ કોઈ બાહ્યસે મિલે (ઐસા નહીં હૈ). પવિત્રતા અંદરમેં પડી હૈ. ઇસ પવિત્રતાકે પરિણમનમેં અપવિત્રતાકા તો અભાવરૂપ પરિણમન

હૈ. આહાહા ! સમ્યક્દૃષ્ટિ હુઆ તબસે (ઐસા પરિણમન હૈ). દ્રવ્યમેં તો (પવિત્રતા) થી, ગુણમેં તો (પવિત્રતા) થી પરંતુ દૃષ્ટિ હુએ બિના (પવિત્રતા કૈસી) ? પર્યાયમેં દૃષ્ટિ હૈ તો રાગ (રૂપ), વિકારરૂપ ઔર સંસારરૂપ પરિણમન કરતા હૈ. યહ કોઈ દ્રવ્ય, ગુણમેં નહીં હૈ, પર્યાયમેં (ઇસ પ્રકાર) પરિણમન કરતા હૈ, સમજમેં આયા ? આહાહા !

યહાં તો અભી તકરાર ઉઠાતે હૈં કિ, કર્મસે વિકાર હોતા હૈ. અરે ભગવાન ! બાદમેં કહેંગે કિ, વિકાર ભી પર્યાયમેં ષટ્કારકરૂપસે પરિણમન કરતા હૈ, યહ અપનેસે હૈ. પરંતુ ઉસકા રહિતપના આત્મામેં હૈ. સમજમેં આયા ? ૩૮ (શક્તિકે બાદ) ૩૯ (શક્તિમેં યહ હૈ). હૈ ? ''**(કર્તા, કર્મ આદિ) કારકોંકે અનુસાર...**'' કર્મકે અનુસાર નહીં. પર્યાયમેં ભી વિકૃત અવસ્થા હોતી હૈ વહ કર્તા, કર્મ, કરણ, સંપ્રદાન (આદિ) છ કારકોંસે હોતી હૈ, કર્મસે નહીં. યહ ભી કર્તા આદિ ષટ્કારકકા પરિણમન હૈ, ઉસકા સ્વભાવમેં અભાવ હૈ. ધર્મીકો (ઇસકા) અભાવ હૈ, ઐસા કહતે હૈં, આહાહા ! ઐસી બાત (હૈ) ! ઓહોહો ! ઐસી બાત કહીં નહીં હૈ, આહાહા !

ભાઈ ! તૂ કૌન હૈ ? ક્યા હૈ ? પ્રભુ ! તેરેમેં ઐસી શક્તિ પડી હૈ ન નાથ ! તેરી ચીજકો સંભાલનેસે તેરી ચીજમેં એક અભાવઅભાવ નામકા ગુણ પડા હૈ. ઐસા ગુણ હૈ. ઇસ ગુણકા કાર્ય વિકારરૂપ નહીં પરિણમન કરના ઔર ઐસા નહીં પરિણમનેકા (કાર્ય) કાયમ રહના (યહ હૈ). આહાહા ! ઐસી બાત હૈ. (લોગોંકો) લુખા લગે (પરંતુ) બાપૂ ! યહ તો વીતરાગી વાર્તા હૈ. વીતરાગી કથા હૈ.

ધર્મીકો ઉપદેશકા વિકલ્પ આતા હૈ તો ભી યહાં તો કહતે હૈં કિ, ઉસકા તો વિકલ્પકા અભાવરૂપ પરિણમન હૈ, આહાહા !

શ્રોતા : વિકલ્પકે કાલમેં ભી (ઐસા પરિણમન હૈ) ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : (હાં), વિકલ્પકે કાલમેં ભી (ઐસા પરિણમન હૈ). સમજમેં આયા ? આહાહા !

''**નહીં ભવતે...**'' (અર્થાત્) નહીં પ્રવર્તમાન. વર્તમાનમેં પર્યાયમેં વિકારકા પ્રવર્તન નહીં હૈ. પહલે અભાવ લિયા. હૈ ? ''**નહીં ભવતે હુએ...**'' અર્થાત્ નહિ પ્રવર્તમાન. ''**... અપ્રવર્તમાન પર્યાયકે..**'' (ઐસે લિયા હૈ). અપની ચીજ ક્યા હૈ ? ઉસકે ભાન બિના, ઉસને રાગમેં ખેલ ખેલા. આહાહા !

યહાં તો કહતે હૈં કિ, પ્રભુ ! એકબાર તેરી દૃષ્ટિ દ્રવ્ય પર હો ઔર દ્રવ્યકા સ્વીકાર હો તો રાગરૂપ પરિણમન કરના, ઐસી તેરી કોઈ શક્તિ દ્રવ્યમેં, ગુણમેં (ઔર) પર્યાયમેં ભી નહીં. ક્યોંકિ અભાવઅભાવ શક્તિ દ્રવ્યમેં, ગુણમેં ઔર પર્યાયમેં વ્યાપ્ત હુઈ હૈ. દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાયમેં તીનોંમેં વ્યાપ્ત હૈ તો પર્યાયમેં ભી અભાવઅભાવપના (હૈ), આહાહા ! ગજબ કામ કિયા (હૈ), પ્રભુ ! આહાહા !

એક હજાર વર્ષ પહલે અમૃતચંદ્ર આચાર્ય દિગંબર સંત (હુએ). ઉનકી વાણી તો દેખિયે ! કેવલીકે કેવલજ્ઞાનકે કબાટ ખોલ દિયે હૈં. કેવલજ્ઞાનીને જો કહા ઉસકા કબાટ ખુલ્લા કરકે બતાયા કિ, ભાઈ ! ભગવાન ઐસા કહતે હૈં. તેરે ભગવાનમેં ભી ઐસા હૈ, ઐસા કહતે હૈં, આહાહા ! તેરે ભગવાનકી તુજે ખબર નહીં, પ્રભુ ! રાગકી પ્રભુતામેં તેરા ખેલા હો ગયા હૈ. યહ તેરા ખેલ નહીં. યહ તેરે ખ્યાલકા ખેલ નહીં, આહાહા ! તેરે ખ્યાલકા ખેલ તો રાગરૂપ નહીં પરિણમન કરના, યહ તેરા ખેલ હૈ. રૂપયેમેં સૂઝ ભી નહીં પડતી હૈ. (સમયસાર) ૩૨૦ (ગાથા-જયસેનઆચાર્યકી ટીકા ઔર) શક્તિકા વર્ણન છપકર બાહર આયેગા. હિન્દીમેં બાદમેં ગુજરાતીમેં દોનોંમેં આયેગા, આહાહા !

(યહાં) ક્યા કહતે હૈં ? નહીં પ્રવર્તતે ઐસે વિકારકા અભાવ. વર્તમાનમેં ભી ધર્મીકો વિકારકા અભાવરૂપ પ્રવર્તન હૈ. અપ્રવર્તન (હૈ, અર્થાત્) વિકારમેં પ્રવર્તન હૈ હી નહીં, આહાહા ! સમ્યગ્દર્શન ઔર ઉસકા વિષય, દ્રવ્ય ઉસકી શક્તિઓંકા વર્ણન અલૌકિક હૈ !! આહાહા !

શ્રોતા : આપને ઉદ્‌ઘાટન કિયા હૈ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : ઉસમેં ભરા હૈ ન ? ઔર જગતકે ભાગ્ય હો ઉસ પ્રકારસે ભાષા આતી હૈ. આહાહા ! કૌન બોલે ? કૌન કરે ? આહાહા ! બોલે વહ દૂસરા, આત્મા નહીં આહાહા ! ભાષામેં ભી સ્વપર કહનેકી તાકત હૈ. આત્મામેં સ્વપર જાનનેકી તાકત હૈ. સ્વપર કરનેકી તાકત – પરકો (કરનેકી તાકત) નહીં. સ્વમેં ભી ક્યા કરતા હૈ ? સ્વ તો હૈ. ભાષામેં અપને ઉપાદાનસે સ્વતંત્ર સ્વ-પર કહનેકી તાકત હૈ, આહાહા ! યહાં કહતે હૈં કિ, ભાષા ઐસા કહતી હૈ કિ, તેરે ભાવમેં નિશ્ચયસે તો સંસાર–ઉદયભાવ જો હૈ ઉસકા તો તેરી પર્યાયમેં અભાવ હૈ, ભગવાન ! તેરી ચીજ–પર્યાય ઐસી હી હૈ. દ્રવ્ય ઐસા હૈ, ગુણ ઐસા હૈ ઔર પર્યાય ઐસી હૈ. ઐસે દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાય કી પ્રતીતિ યથાર્થ હો, ઉસકા નામ સમ્યગ્દર્શન હૈ. સમજમેં આયા ? યહ જ્ઞાનપ્રધાન કથનમેં – સર્વવિશુદ્ધ (અધિકારમેં આયા હૈ). જ્ઞેય ઔર જ્ઞાયકકી યથાર્થ પ્રતીતિ (ઉસકા નામ સમ્યગ્દર્શન હૈ), ઐસા આયા હૈ. દર્શનપ્રધાન (કથનમેં) અકેલે ભૂતાર્થકી શ્રદ્ધા (આતી હૈ). સમજમેં આયા ? (શ્રદ્ધાપ્રધાન કથનમેં) ત્રિકાલ જ્ઞાયકકી શ્રદ્ધા (આતી હૈ ઔર) જ્ઞાનપ્રધાન (કથનમેં) જ્ઞેય ઔર જ્ઞાયક દોનોંકી યથાર્થ પ્રતીતિ (આતી હૈ), આહાહા !

દ્રવ્યકી દૃષ્ટિવંતકો અપની પર્યાયમેં વિકારકે અભાવરૂપ પરિણમન હૈ, તો વહાં વિકાર હૈ ઉસકા પરજ્ઞેય કે રૂપમેં જ્ઞાન કરતે હૈં ઔર જ્ઞાન કરતે હૈં ઇસ જ્ઞાનકી પર્યાયમેં વિદ્યમાનતા હૈ. પરંતુ વિકારકી પર્યાયકા તો જ્ઞાનકી પર્યાયમેં અભાવ હૈ, આહાહા ! ઐસે પ્રત્યેક ગુણમેં લેના. સમજમેં આયા ?

વીર્ય ગુણ પહલે કહા ન ? વીર્યાંતરાયકા નાશ હુઆ તો વીર્ય પ્રગટ હુઆ, યહાં ઐસા નહીં હૈ. ઉસમેં વીર્ય શક્તિ હૈ ઉસ દ્રવ્યકા સ્વીકાર હુઆ તો વીર્ય શક્તિકા નિર્મલ પરિણમન હોતા હૈ. અંતરાય (કર્મ) ગયા તો નિર્મલ (પરિણમન) હોતા હૈ, ઐસા નહીં હૈ. અપને ગુણકે

કારણ નિર્મલ (પરિણમન) હોતા હૈ, ઐસા સ્વભાવ હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા !

ક્યા કહા ? કિ વીર્ય નામકા ગુણકા હૈ, ઉસમેં ભી અભાવઅભાવ નામકી (શક્તિકા) રૂપ હૈ. વીર્ય સ્વરૂપકી રચના કરતા હૈ. અપની પર્યાયમેં ભી શક્તિ તો હૈ ન ? વીર્ય જો ગુણ હૈ વહ ગુણ તો ગુણમેં હૈ. પરંતુ વીર્યકા રૂપ અનંત ગુણમેં હૈ. વીર્ય શક્તિકા રૂપ અનંત ગુણમેં (હૈ), ઐસી શક્તિ હૈ, આહાહા ! અનંત શક્તિકા જો વીર્ય હૈ તો ઇસ વીર્યકે પરિણમનમેં વિકારકે અભાવરૂપ પરિણમન હૈ, આહાહા ! યહ અભાવરૂપ પરિણમન હૈ (ઉસમેં) સ્વરૂપકી રચનાકા ભાવભાવ હૈ ઔર પરકી રચનાકા અભાવઅભાવ હૈ, આહાહા !

યહાં તો (લોગ) કહતે હૈં કિ, પરદ્રવ્યકી ક્રિયા કરતા હૈ. ઇન્દૌરમેં એક બાર ઐસી બાત ચલી થી. ૫૦ પંડિત લોગ ઇકટ્ઠે હોકર રાત્રિકો બોલે થે કિ, 'પર દ્રવ્યકા કર્તા ન માને તો વહ દિગંબર જૈન નહીં' અરે પ્રભુ ! ક્યા કરતા હૈ ? ભાઈ ! ભગવાન તૂ જ્ઞાનસ્વરૂપ હૈ ન ! તેરેમેં તો રાગકા અભાવસ્વભાવ હૈ ન ! તો રાગકા કર્તાપના હી તેરે સ્વભાવમેં નહીં હૈ ન ! તેરી પર્યાયમેં ભી રાગકા કર્તા સ્વભાવ નહીં. દ્રવ્ય, ગુણકી તો બાત હી કહાં હૈ ? વે લોગ તો ઐસા કહતે હૈં કિ, પર દ્રવ્યકા કર્તા ન માને તો દિગંબર નહીં. ઉન લોગોંકો યહાં કે દિગંબરકો ઉડાને થે ન ! અરે પ્રભુ ! ક્યા કરતા હૈ, ભાઈ ? આહાહા ! પર દ્રવ્યકી પર્યાય કર (સકતા) નહીં, આહાહા ! અરે... પ્રભુ ! દિગંબર કિસે કહેં ? અરે બાપૂ ! ભગવાન ! આત્માકા વિકલ્પ રહિત સ્વરૂપ હૈ, યહ દિગંબર હૈ. દૃષ્ટિમેં દિગંબરપના કબ હુઆ ? કિ વિકલ્પકા અભાવરૂપ પરિણમન હુઆ ઔર સ્વભાવકા શુદ્ધરૂપ પરિણમન હુઆ, તબ દિગંબર સમકિતી હુઆ ઔર દિગંબર મુનિઓંકો (અંદરમેં) તીન કષાયકા અભાવ ઔર બાહરમેં કપડેકા અભાવ (હોતા હૈ), આહાહા !

શ્રોતા : કપડા તો પર દ્રવ્ય હૈ, (વહ) રહે તો ભી ક્યા હુઆ ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : પર દ્રવ્ય (હૈ), ઉસકી કૌન ના કહતા હૈ ? પર દ્રવ્યકા સ્વભાવમેં અભાવ હૈ. પર દ્રવ્ય નુકસાન કરતા નહીં પરંતુ ઉસકી મમતા (નુકસાન કરતી હૈ). મૈં કપડા રખું, ઐસી મમતા નુકસાન કરનેવાલી હૈ, આહાહા !

યહાં એક શ્વેતાંબરકે સાધુ આયે થે. સાડે ચાર મહિને યહાં રહે હોંગે, હમેશા સુબહકો ઔર દોપહરકો સુનતે થે. (એકબાર) અંદર આકર કહા, 'સ્વામીજી ! માર્ગ તો તુમ કહતે હો યહ સત્ય હૈ. હમે ક્યા કરના ?' (હમને કહા), હમ તો કિસીકો કહતે નહીં કિ તુમ સંપ્રદાય છોડો. (ઉનકો મનમેં ઐસા થા કિ) આપ કહો તો હમ સંપ્રદાય છોડ દે. બાદમેં હમારે ખાને-પીનેકી જિમ્મેદારી આપકી. સમજમેં આયા ? યહાં બાપૂ ! કુછ નહીં હૈ. અપને કારણ સે યહાં રહતે હૈ, કિસીકે કારણસે કોઈ યહાં નહીં હૈ. તો ઉન્હોંને કહા, 'બાત તો સચ્ચી હૈ' હમને કહા, દેખો ! કપડે નડતે નહીં, (લેકિન) કપડેકા રાગ હૈ, યહ નુકસાન કરતા હૈ. ઔર કપડેકા રાગ જબ તક હૈ, તબ તક મુનિપના નહીં હોતા. સમજમેં આયા ? તબ યહાં

તો કબૂલ કિયા. (હમેં) ક્યા કરના ? ઐસા પૂછા. તો (હમને કહા), ભાઈ ! હમ તો કિસીકો કહતે નહીં કિ ક્યા કરના ? ક્યા નહીં કરના ? હમ તો માર્ગ કહતે હૈં. હમારે પર તો કોઈ જવાબદારી નહીં હૈ, સમજમેં આયા ?

એકબાર શ્વેતાંબરકે દૂસરે ચાર સાધુ આયે થે. ઉન્હોંને કહા, 'આપ કપડેકા નિષેધ કરતે હો, પર દ્રવ્ય નુકસાન કરતા હૈ ક્યા ?' (હમને કહા), 'હમને કભી કહા હી નહીં કિ કપડા નુકસાન કરતા હૈ' હમ તો કિસીકો યહાં રખતે નહીં. જિસકી જવાબદારી હો, વહ રહો. આઓ યા નહીં આઓ, હમ તો કિસીકો કહતે નહીં. હમ તો તત્ત્વકી બાત કરતે હૈં. ઠીક પડે (ઉસે) જચે. જચો તો જચો. અંતમેં ઐસા બોલે, 'એક ઓર નિર્વિકલ્પકી બાત કરતે હૈં, એક ઓર ઐસા કહતે હૈં કિ, કપડા હો તો મુનિપના નહીં', પરંતુ કપડેકે કારણ મુનિપના નહીં, ઉસકા કહાં પ્રશ્ન હૈ ? કપડેકા વિકલ્પ હૈ તબ કપડેકા સંયોગ હોતા હૈ. ઔર કપડેકે સંયોગમેં ધર્મ માનના ઔર ચારિત્ર માનના, ઉસમેં નૌ તત્ત્વકી ભૂલ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ક્યોંકિ કપડેકા રાગ હૈ. વહાં જીવકા ઇતના આશ્રય નહીં હુઆ કિ, તીન કષાયકે અભાવમેં જીવકા તીવ્ર આશ્રય લેના ચાહિયે. આશ્રય હુઆ નહીં ઔર રાગકા ભાવ હૈ તો મુનિપનામેં રાગ હોતા નહીં તો ઇતના આસ્રવ હોતા નહીં. મુનિપનાકી દશામેં કપડેકે રાગકા આસ્રવ હોતા હી નહીં. યહ આસ્રવકી ભૂલ હૈ. જીવકે આશ્રયકી ભૂલ હૈ. રાગકી ભૂલ ઔર સંવર, નિર્જરાકી ભૂલ જહાં કપડે આદિકા રાગ હૈ વહાં મુનિપના (યોગ્ય) ઐસી સંવર, નિર્જરા હોતી નહીં.

(લોગ) કહતે હૈં ન ? ભાઈ ! કુંદકુંદ આચાર્યને ઇતના ક્યોં લિખા ? કિ કપડેકા ટુકડા રખે ઔર મુનિપના માને તો 'નિગોદ ગચ્છઈ' સૂત્રપાહુડમેં આતા હૈ. 'નિગોદ ગચ્છઈ' ઇતના ક્યોં કહતે હૈં ? બાપૂ ! ઉસમેં નૌ તત્ત્વકી ભૂલ હૈ, ઇસલિયે કહતે હૈં, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

યહાં તો છટ્ઠે ગુણસ્થાનમેં વિકલ્પ તો હૈ નહીં. રાગકે અભાવરૂપ પરિણમન હૈ. પંચ મહાવ્રતકા વિકલ્પ હૈ, ઉસકા ભી અભાવરૂપ પરિણમન હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઐસા અભાવઅભાવરૂપ પરિણમન કાયમ રહેગા, આહાહા ! અભાવઅભાવ શક્તિકે કારણ (કાયમ રહેગા). ગુણ અપને ગુણકે કારણ હૈ. આહાહા ! યહ ગુણ ઐસા કાર્ય કરતા હૈ કિ, વિકારકે અભાવરૂપ પરિણમન વર્તમાનમેં (હૈ) ઔર ઐસા કા ઐસા (પરિણમન) ભવિષ્યમેં રહેગા. યહ (અભાવઅભાવ) ગુણકા કાર્ય હૈ. આહાહા ! ઐસી બાત હૈ ! ક્યા કરેં ? પ્રભુ ! આહાહા ! લગભગ ૫૦ મિનીટ તો હો ગઈ. એક-એક ગુણમેં ઉતારને જાયે તો બહુત સમય લગે.

દૂસરે પ્રકારસે કહેં તો અભાવઅભાવ શક્તિ જો હૈ ન ? ઉસમેં દો ઉપાદાન (હૈ). એક ધ્રુવ ઉપાદાન ઔર એક ક્ષણિક ઉપાદાન. કાયમ ચીજ – શક્તિ પડી હૈ, યહ ધ્રુવ ઉપાદાન હૈ ઔર વર્તમાનમેં જો ક્ષણિક રાગ રહિત પરિણમન હૈ, યહ ક્ષણિક ઉપાદાન હૈ. પર્યાયમેં ક્ષણિક ઉપાદાન (હૈ ઔર) ધ્રુવમેં નિત્ય ઉપાદાન (હૈ). યહ શક્તિકા દો રૂપ હૈ, આહાહા !

સમજમેં આયા ? યહ શક્તિ અનંત ગુણમેં વ્યાપ્ત હુઈ હૈ. એક શક્તિ અનંત ગુણમેં નિમિત્ત હૈ, આહાહા ! ત્રિકાલી શક્તિ જો હૈ, યહ પારિણામિકભાવસ્વરૂપ હૈ. પરંતુ રાગરૂપ નહીં પરિણમન કરના, ઐસી જો નિર્મલ પર્યાય હૈ, યહ ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિકભાવ (સ્વરૂપ) હૈ. યહાં ઉદયભાવકો તો લિયા હી નહીં. ઉસકા ઉદયભાવસે અભાવરૂપ પરિણમન હૈ. ઉસકા નામ અભાવઅભાવ શક્તિ કહનેમેં આતા હૈ. ઉસકા નામ દ્રવ્ય કહનેમેં આતા હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

અરે ! ચીજકી ખબર નહીં. વસ્તુકી શક્તિ–ગુણકી તાકત કિતની હૈ ! (ઉસકી ખબર નહીં). ઉસમેં અભાવઅભાવ ગુણકી ઇતની તાકત હૈ કિ, રાગ (વ્યવહાર) રત્નત્રયરૂપ નહીં પરિણમન કરના, ઐસી એક તાકત હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? યહ સબ કહાં સુના હૈ ? શેત્રુંજયકી યાત્રા કર લે તો હો ગયા કલ્યાણ ! (ઐસા હી અભી તક સુના હૈ). દૂસરે કામમેં–પાપમેં રુક ગયા. થોડા યહાં કુછ કરને જાયે તો (માનો) હો ગયા ધર્મ ! જાઓ ! અરે ભાઈ ! પરકી યાત્રામેં તો રાગ હૈ. (અભી) આયા નહીં ? અભાવઅભાવ કહા ન ? યાત્રાકે રાગકા તો સ્વરૂપમેં - પર્યાયમેં અભાવઅભાવરૂપ પરિણમન હૈ. સમજમેં આયા ?

પર્યાયમેં જો રાગકા અભાવઅભાવરૂપ પરિણતિ હુઈ યહ પરિણતિ ઉપશમ, ક્ષયોપશમ (ઔર) ક્ષાયિકભાવરૂપસે હૈ. ઉપશમ તો અલ્પ કાલ રહતા હૈ; બાકી વાસ્તવમેં તો ક્ષયોપશમ ઔર ક્ષાયિકભાવરૂપ પરિણતિ હૈ. ઔર જબ અંતરમેં પર્યાય ચલી જાતી હૈ, તબ પારિણામિકભાવરૂપ હો જાતી હૈ. આહાહા ! ક્યોંકિ વર્તમાન તો એક સમયકી અવસ્થા હૈ. એક સમયકી અવસ્થા વ્યય હો જાતી હૈ. યહ તો ભાવઅભાવમેં આ ગયા. (વર્તમાન) ભાવકા અભાવ હો જાતા હૈ. અભાવ હો જાતા હૈ પરંતુ પર્યાય જાતી તો અંદર હૈ. જલકા તરંગ જલમેં ડુબત હૈ. વૈસે અપની પર્યાયકા વ્યય હોકર અંદરમેં જાતી હૈ. અંદરમેં ગયી તો પારિણામિકભાવ હો ગયી. બાહરમેં થી તો ક્ષયોપશમ ઔર ક્ષાયિકભાવરૂપ મુખ્ય થી. કહો સમજમેં આયા ? બહુત લિયા હૈ. જન્મક્ષણ હૈ વહી નાશ ક્ષણ હૈ. અભાવઅભાવ શક્તિકી પર્યાય જો ઉત્પન્ન હુઈ, વહ જન્મક્ષણ થા, વહ ઉત્પત્તિકા કાલ થા. સમજમેં આયા ? અપના સ્વકાલ ઐસા થા. અભાવઅભાવ શક્તિકા પરિણમન રાગ બિના હોના, યહ જન્મક્ષણ હૈ. ઔર જો જન્મક્ષણ હૈ વહી વ્યયકા ક્ષણ હૈ. ઔર ઉસી સમયમેં નિર્મલ પર્યાયકી કાલ લબ્ધિ થી. તબ (વહ પર્યાય) આયી હૈ. આહાહા ! ઔર વહી પૂર્વ ઔર પશ્ચિમ જો અવસર હૈ, વહ અપને અવસરમેં રાગરૂપ પરિણમન હુઆ, યહ અપને અવસરમેં હુઆ હૈ. યહ ક્રમબદ્ધમેં આતા હૈ, આહાહા ! ક્રમબદ્ધ હૈ. શક્તિકા ભેદ ભી દૃષ્ટિકા વિષય નહીં. શક્તિ ઔર શક્તિવાન, ઐસા ભેદ દૃષ્ટિકા (વિષય) નહીં. અભાવઅભાવ શક્તિ ઔર અભાવઅભાવ શક્તિકા ધારણ કરનેવાલા દ્રવ્ય, ઐસા (ભેદ) દૃષ્ટિકા વિષય નહીં. દૃષ્ટિકા વિષય તો અભેદ હૈ, આહાહા ! અભેદ દૃષ્ટિ હોનેસે પર્યાયમેં અભાવઅભાવ નામકી નિર્મલ પરિણતિ, વિકાર રહિત હોતી હૈ

ઔર યહ અકાર્યકારણમેં હૈ, આહાહા ! યહ પરિણતિ રાગકા કાર્ય નહીં ઔર અભાવઅભાવકી પરિણતિ રાગકા કારણ નહીં, આહાહા !

યહાં તો વિશેષ લિયા થા કિ, ક્રમવર્તી જ્ઞાન પર્યાય ક્રમસે અભાવઅભાવરૂપ હુઈ. વહ પરકો જાનતી હૈ, ઐસા (કહના) ભી વ્યવહાર હૈ. વહ રાગકો જાનતી હૈ, ઐસા કહના વહ ભી વ્યવહાર હૈ. અભાવઅભાવ (શક્તિકે) કારણ વ્યવહાર–રાગ ઉસમેં તો હૈ નહીં પરંતુ રાગકો જાનના કહના, યહ વ્યવહાર હૈ. વાસ્તવમેં તો અપની પર્યાયકો જાનતે હૈં. રાગ સંબંધી જ્ઞાન ઔર જ્ઞાનકી પર્યાય જ્ઞાન, યહ અપનેકો જાનતી હૈ.

જાનનેવાલા જાનનેવાલેકા હૈ, ઉસ સ્વામી અંશસે ભી ક્યા સાધ્ય હૈ ? ક્યા કહતે હૈં ? 'મૈં જાનનેવાલા જાનનેવાલેકા હું. રાગકા જાનનેવાલા મૈં હું' – ઐસે ભેદસે તુજે ક્યા સાધ્ય હૈ ? આહાહા ! રાગકા જાનના તો હૈ નહીં પરંતુ મૈં જાનનેવાલા જાનનેવાલેકા હું–જાનનેવાલેકો મૈં જાનનેવાલા હું, તુજે ઐસે ભેદસે ક્યા કામ હૈ ? ઉસમેં ક્યા સાધ્ય (હોતા) હૈ ? આહાહા ! શક્તિકે પિંડ પર દૃષ્ટિ દેનેસે સબ કાર્ય હો જાતા હૈ. ભેદ પર દૃષ્ટિ દેનેસે તો દૃષ્ટિ સમ્યક્ નહીં હોતી, આહાહા ! વિશેષ કહેંગે...

ભગવાન જેના હૃદયમાં બિરાજે છે તેનું ચૈતન્ય શરીર રાગ-દ્વેષરૂપ કાટ વગરનું થઈ જાય છે. **(પરમાગમસાર–૩૨૫)**

પ્રવચન નં. ૩૪

શક્તિ-૩૯, ૪૦ તા. ૧૩-૦૯-૧૯૭૭

कारकानुगतक्रियानिष्क्रान्तभवनमात्रमयी भावशक्ति: ।।३९।।
कारकानुगतभवत्तारूपभावमयी क्रियाशक्ति: ।।४०।।

સમયસાર શક્તિકા અધિકાર (ચલતા હૈ). ૩૮ વીં અભાવઅભાવ (શક્તિ) હો ગયી ન ? આહાહા ! જિસકી દૃષ્ટિ દ્રવ્ય પર હૈ, ઉસકે દ્રવ્યમેં અભાવઅભાવ નામકા એક ગુણ હૈ, આહાહા ! ઉસ કારણસે વર્તમાનમેં વિકારકા અભાવ હૈ–અભાવરૂપ પરિણમન (હૈ). ઐસા અભાવરૂપ (પરિણમન) ભવિષ્યમેં ભી રહેગા. ઐસા અભાવઅભાવ નામકા ગુણકા કાર્ય હૈ. કલ એક ઘંટા ચલા ન ? સમજમેં આયા ? અબ આજ તો ૩૯ (શક્તિ) લેની હૈ.

યહાં તો બાત ઐસી હૈ કિ, જિસકો દ્રવ્ય–વસ્તુ જો જ્ઞાયકભાવ, ઇસકી ઓર દૃષ્ટિ હૈ ઉસમેં અનંત શક્તિયાં પડી હૈં, ઉસકી ભી પ્રતીતિ હૈ; તો ઐસે ધર્મી જીવકો અથવા સમ્યક્‌દૃષ્ટિકો અર્થાત્ દ્રવ્યસ્વભાવકી પ્રતીતિવાલેકો, ‘‘**(કર્તા, કર્મ આદિ)...**’’ ક્યા કહતે હૈં ? દેખો ! કિ ધર્મીકો એક સમયકી પર્યાયમેં રાગ આદિ, વિકલ્પ આદિકા કર્તાપના હોતા હૈ, પર્યાયમેં કર્મ–કાર્ય ભી હોતા હૈ. પર્યાયમેં કર્તા–કર્મ (આદિ) ષટ્‌કારક (હોતે હૈં), આહાહા ! એક સમયકી પર્યાયમેં શુભ-અશુભરાગકી પર્યાય કર્તા હૈ, પર્યાય કર્મ હૈ, પર્યાય કરણ–સાધન હૈ, પર્યાયને વિકાર કરકે અપનેમેં રખા, પર્યાયસે પર્યાય હુઈ ઔર પર્યાયકે આધારસે પર્યાય હુઈ. સમજમેં આયા ? થોડી સૂક્ષ્મ બાત હૈ.

એક સમયકી પર્યાયમેં વિકૃત અવસ્થાકા ષટ્‌કારકારૂપ પરિણમન હૈ. યહાં કહતે હૈં કિ, ‘‘**કારકોંકે અનુસાર જો ક્રિયા...**’’ આહાહા ! પર્યાયમેં ષટ્‌કારકકે અનુસાર વિકાર (અર્થાત્) પુણ્ય, પાપ, દયા, દાન, વ્રત આદિકા વિકલ્પ ઉસકી ષટ્‌કારકરૂપ પરિણમનરૂપ ક્રિયા હોતી હૈ. આહાહા ! હૈ ? ‘‘**... ઉસસે રહિત..**’’ દ્રવ્યદૃષ્ટિવંતકો, સમકિતીકો, જ્ઞાનીકો, ધર્મીકો પર્યાયમેં ષટ્‌કારકરૂપ વિકૃત અવસ્થા હૈ. ઇસમેં તો ઇતના ભી સિદ્ધ કિયા કિ, પર્યાયમેં ષટ્‌કારકસે વિકૃતિ હૈ, યહ કર્મસે નહીં ઔર અપને ગુણસે નહીં, જો શક્તિ હૈ ઉસસે નહીં. શક્તિમેં ભાવશક્તિ

તો ઐસી હૈ કિ, પર્યાયમેં ષટ્કારકરૂપ વિકૃત અવસ્થા સ્વતંત્ર–સ્વયં હોતી હૈ, ઉસસે રહિત ભાવશક્તિકે કારણસે, ઉસસે રહિત પરિણમના, યહ ઉસકા સ્વભાવ હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઓહોહો ! શક્તિકા વર્ણન ગજબ કિયા હૈ ! નિધાન ખોલ દિયા હૈ નિધાન ! સંતોંને જગતકો (નિહાલ કર દિયા હૈ). પ્રભુ ! તેરી ચીજ તો અખંડ વસ્તુ હૈ ન ? આહાહા ! ઇસ અખંડ પર દૃષ્ટિ દેનેસે તેરી પર્યાયમેં ષટ્કારકકી વિકૃત અવસ્થા હો, પરંતુ ઉસસે રહિતપના તેરા સ્વભાવ હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, પૂજા ઐસા વિકલ્પ તો જ્ઞાનીકો ભી હોતા હૈ; ષટ્કારક યાની કર્તા, કર્મ, કરણ, સંપ્રદાન, અપાદાન, અધિકરણ ઉસસે પર્યાયમેં (પરિણમન) હોતા હૈ. પરંતુ ઉસકી ભાવ–સ્વભાવકી શક્તિ ઔર ગુણ ઐસા હૈ કિ, ઉસસે રહિત પરિણમન કરના, યહ ભાવ શક્તિકા કાર્ય હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા !

દ્રવ્ય જો જ્ઞાયક, ચૈતન્ય ભગવાન, અનંત આનંદકંદ પ્રભુ ! હૈ, ઉસકી પર્યાયમેં ષટ્કારકસે વિકૃત અવસ્થા હોતી હૈ. ફિર ભી જ્ઞાનીકો–ધર્મીકો ઉસ ષટ્કારકકી ક્રિયા જો વિકૃત અવસ્થા હૈ, ઉસસે રહિત અપની દશા હૈ, ઐસા જાનતે હૈં. સૂક્ષ્મ બાતેં હૈં, બાપૂ ! આહાહા !

ઇસમેં દો બાત સિદ્ધ હુઈ. એક તો પર્યાયમેં પર્યાય દૃષ્ટિવંતકો ષટ્કારકકા વિકૃત (ભાવ) હોતા હૈ ઔર દ્રવ્યદૃષ્ટિવંતકો ભી પર્યાયમેં વિકૃત સ્વભાવકી પર્યાય ષટ્કારકસે હોતી હૈ. ફિર ભી ભાવ શક્તિકે કારણ ઉસકા ગુણ ઐસા હૈ, ભાવ (શક્તિકા) ગુણ ઐસા હૈ કિ, વિકારસે રહિત પરિણમન કરના, યહ ઉસકા સ્વભાવ હૈ, આહાહા ! ઐસા હૈ. પર્યાયદૃષ્ટિ છૂટ ગઈ ન ? આહાહા ! દ્રવ્યદૃષ્ટિ હુઈ (અર્થાત્) જ્ઞાયકભાવકા ભાન હુઆ, જ્ઞાયક ભાવમેં તો ભાવશક્તિ નામકી એક શક્તિ–ગુણ ભી હૈ. યહ સબ શક્તિ એક સાથમેં હૈ તો ક્રમસે વર્ણન ચલતા હૈ. આહા ! ઐસા જૈન દર્શન (હૈ) ! આહાહા !

(યહાં) કહતે હૈં કિ, પર્યાયમેં–એક સમયકી અવસ્થામેં રાગ, દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, પૂજાકા (ભાવ હૈ, ઉસકા) પર્યાય કર્તા, પર્યાય કાર્ય (હૈ). (યહ સબ પર્યાયમેં હૈ) દ્રવ્ય-ગુણમેં નહીં. પરમેં નહીં (ઔર) પરકે કારણ નહીં. સમજમેં આયા ? વિકૃત અવસ્થા જો (હોતી) હૈ, ઉસમેં આત્માકા ગુણ ઐસા હૈ કિ, વિકૃત અવસ્થા રહિત પરિણમન કરના, ઐસા ગુણ હૈ. વિકૃતરૂપસે પરિણમન કરના ઐસા ઉસકા ગુણ નહીં હૈ. આહાહા ! સૂક્ષ્મ બાત હૈ, ભાઈ ! આહાહા !

ચૈતન્ય જ્ઞાયકસ્વરૂપ ભગવાન ! પૂર્ણ અનંત શક્તિકા સંગ્રહાલય ! સંગ્રહકા સ્થાન ભગવાન ! ઉસમેં ભાવ નામકા એક ગુણ હૈ. જિસને ગુણીકી દૃષ્ટિ કી, ઉસકો ઇસ ગુણકે કારણ વિકૃત ભાવસે અભાવરૂપ પરિણમન હોતા હૈ. યહ (ભાવશક્તિકા) કાર્ય હૈ. યહ વિકૃત અવસ્થા પરજ્ઞેયમેં જાતી હૈ. ક્યા સમજમેં આયા ? યહ તો સૂક્ષ્મ અધિકાર હૈ.

બડી બાત હૈ, ભગવાન ! સુનો તો સહી, પ્રભુ ! આહાહા ! તેરી પ્રભુતાઈમેં ભાવ

નામકી પ્રભુતાઈ પડી હૈ. પ્રભુત્વ શક્તિ આ ગયી ન ? તો પ્રભુત્વ શક્તિમેં ભી ભાવ નામકા રૂપ હૈ. ભાવશક્તિ હૈ યહ ભિન્ન હૈ. પ્રભુત્વમેં (ભાવશક્તિકા) રૂપ હૈ. પર્યાયમેં જો પામરતારૂપસે ષટ્કારકરૂપસે પરિણમતા હૈ, ઉસસે રહિત હોના, યહ તેરા સ્વભાવ હૈ, સમજમેં આયા ?

જિસકી પર્યાયદૃષ્ટિ હૈ, ઉસકો તો ષટ્કારકકા પરિણમન ઉસકે અસ્તિત્વમેં હૈ ઔર વહ વિકૃત હૈ, ઐસા ઉસને માના હૈ. પરંતુ જિસકી દ્રવ્યદૃષ્ટિ હૈ, ધર્મીકી-સમ્યક્દૃષ્ટિકી દ્રવ્ય સામાન્ય સ્વરૂપ જો ત્રિકાલ (સ્વરૂપ ઉસ પર દૃષ્ટિ હૈ). ઉસકા અર્થ (યહ હૈ કિ, ઉસકી) વર્તમાન પર્યાયમેં વિકૃત અવસ્થા હોને પર ભી ઉસ સમયમેં જો નિર્વિકલ્પ અવસ્થા (હૈ), વહ દ્રવ્યકી ઓર ઝુકી હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઐસી બાત હૈ ! યહાં તો ધર્મ કૈસે હોતા હૈ ? ઇસકી બાત હૈ. ધર્મીકો ધર્મ કૈસે હોતા હૈ ? કિ, ધર્મી (માને) દ્રવ્ય ઔર ઉસકા ધર્મ (માને) વર્તમાન પર્યાય. યહ વર્તમાન ધર્મ નામ વીતરાગી પર્યાય કૈસે હોતી હૈ ? (ઇસકી બાત ચલતી હૈ). સૂક્ષ્મ બાત હૈ, ભગવાન ! અરેરે...! યહાં તો અભી શુભભાવસે ધર્મ-મોક્ષમાર્ગ માનતે હૈં. અરે પ્રભુ ! યહાં તો પર્યાયમેં શુભભાવ, વિકૃત અવસ્થા ષટ્કારકસે હોતી હૈ. ઉસકી અભી કબૂલાત નહીં (ઔર વિકૃત અવસ્થા) પરસે હોતી હૈ, (ઐસી) કબૂલાત (હૈ). પર્યાયમેં વિકૃત (અવસ્થા) અપનેસે હોતી હૈ. ઉસમેં ભી ભૂલ. ઔર યહ વિકૃત અવસ્થા હૈ તો દ્રવ્યકા ભાવ ગુણ ઐસા હૈ કિ, વિકૃત રહિત પરિણમના, યહ ગુણકા ગુણ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? યહ તો બહુત ધ્યાન રખે તો પકડમેં આયે ઐસી બાત હૈ, બાપૂ ! ચૈતન્ય રત્નાકર ભગવાન પરમાત્મ સ્વરૂપ ! ઐસે પરમાત્મસ્વરૂપ પર જિસકી દૃષ્ટિ હુઈ, ઉસકો પર્યાયમેં વિકૃત અવસ્થા હોને પર ભી ઉસસે રહિત પરિણમના (યહ) ઉસકા સ્વભાવ હૈ.

યહ તો ઐસા કહા કિ, પર્યાયમેં રાગાદિ વ્યવહાર હો, વ્યવહાર રત્નત્રય, દેવ, ગુરુ, શાસ્ત્રકી શ્રદ્ધાકા વિકલ્પ, નૌ તત્ત્વકે ભેદકી શ્રદ્ધાકા વિકલ્પ, શાસ્ત્રકા પઢના, પરકી ઓરકા લક્ષવાલા વિકલ્પ ઔર પંચ મહાવ્રતકા વિકલ્પ (હો), તીનોં એક સમયમેં વિકૃત અવસ્થારૂપસે પર્યાયમેં હોતા હો, ફિર ભી આત્મામેં ગુણ ઐસા હૈ કિ, જિસને ગુણીકી (દ્રવ્યકી) દૃષ્ટિ કી (હૈ), ઉસકા ગુણ ઐસા હૈ કિ, વિકારરૂપ (નહીં પરિણમના). આયા ? ક્યા આયા ? ''**કારકોંકે અનુસાર જો ક્રિયા...**'' (અર્થાત્) વર્તમાન વિકૃત અવસ્થા. ''**...ઉસસે રહિત...**'' જો ક્રિયા કી (અર્થાત્) દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ આદિ પર્યાયકી વિકૃત અવસ્થા (યહ) ક્રિયા (હૈ), ''**... ઉસસે રહિત ભવનમાત્રમયી..**'' (અર્થાત્) ઉસસે રહિત હોને રૂપ. રાગસે સહિત હોનેરૂપ નહીં. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ઐસી બાતેં હૈં ! ઓહોહો ! સંતોંને થોડે શબ્દોંમેં રામબાણ બાતેં કહી હૈં ! આતમરામ અપને સ્વરૂપમેં રમે. (યહાં) કહતે હૈં કિ, (આતમરામ) વિકૃત અવસ્થાસે રહિત રમતે હૈં. વિકૃત અવસ્થામેં નહીં ખેલતા હૈ, ઐસા કહતે હૈં. આહાહા ! પરકા તો ઉસમેં અભાવ હૈ. પરમેં તો અપની પર્યાય ઘુસતી નહીં પરંતુ પર્યાયમેં જો વિકૃત અવસ્થા હૈ, યહ દ્રવ્ય-ગુણમેં ઘુસતી નહીં, ઐસા કહતે હૈં. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

હમેં યહ સબ (બાહરમેં અનુકૂલતા) હૈ, ઐસા માનકર બૈઠે હૈં ઔર જિંદગી ચલી જાતી હૈ. યાત્રા કરેં, ઇસલિયે માનો જૈસે હો ગયા ધર્મ ! શેત્રુંજય શાશ્વત તીર્થ હૈ, ઐસા કોઈ કલ પૂછતા થા ન ? અરે ભગવાન ! શેત્રુંજય તો યહ ભગવાન આત્મા હૈ. વિપરીત રાગ યહ શત્રુ હૈ, અનિષ્ટ હૈ, ઇસકી પરિણતિસે રહિત હોના, યહ આત્માકા ગુણ હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? આજકી બાત સમજનેકી ચીજ હૈ.

યહાં તો અંદર પરમાત્મા ચિદાનંદકા ફોટો લેના હૈ. પર્યાયમેં દ્રવ્યદૃષ્ટિ હોનેસે પરમાત્મકા ફોટો પર્યાયમેં આતા હૈ. ઇસ પરમાત્માકી પર્યાયમેં વિકૃત અવસ્થાકા અભાવરૂપ પરિણમન કરના, યહ ભાવ નામકે ગુણકા કાર્ય (હૈ). યહ દ્રવ્યકા સ્વભાવ હૈ. આહાહા ! બહુત કઠિન કામ !

યહાં તો અભી વ્યવહારસે નિશ્ચય હોતા હૈ, વ્રત, તપ, ભક્તિ, પૂજાકે શુભભાવ ખૂબ કરેં, તો નિશ્ચય હોતા હૈ, (ઐસા માનતે હૈં). અરે ભગવાન ! યહાં તો વ્યવહારકી ક્રિયા પર્યાયમેં હો પરંતુ જ્ઞાનીકા પરિણમન તો ઉસસે રહિત પરિણમન હૈ. વિકાર પરિણામ યહ તો પર જ્ઞેયમેં જાતા હૈ, ભાઈ ! આહાહા ! (વિકાર પરિણામ) હૈ સહી, પરંતુ ઉસ વિકૃત અવસ્થાકા જ્ઞાન હોતા હૈ ઔર વિકૃત (અવસ્થાસે) રહિત ભવન હોના, યહ ઉસકા ગુણ હૈ. વિકૃત સહિત હોના, ઐસા આત્મામેં કોઈ ગુણ નહીં હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઐસી બાત હૈ. ક્યા કહા ?

આત્મામેં એક ગુણ ઐસા હૈ, ગુણ ઐસા હૈ, – ગુણ કહો કિ શક્તિ કહો (દોનોં એકાર્થ હૈ), – કિ, જિસને આત્મ દ્રવ્યકી દૃષ્ટિ કી તો આત્મામેં ઐસા એક ગુણ હૈ કિ, પર્યાયમેં વિકૃત અવસ્થા હોને પર ભી ઉસસે રહિત પરિણમના, યહ ભાવશ્રુતકા કાર્ય હૈ. વિકાર (સહિત) પરિણમના, યહ આત્માકા ગુણ નહીં હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ક્યા કહા ?

‘‘**કારકોંકે અનુસાર..**’’ છ કારક આયા. ૧૩ કી સાલમેં એક બડે વિદ્વાનકે સાથ પર્યાયકી ચર્ચા હુઈ થી. પંચાસ્તિકાયકી ૬૨ ગાથા (કા આધાર દિયા થા). ૨૦ વર્ષ હુએ. ફાગુન માસ થા. વહાં કહા થા, પર્યાયમેં વિકૃત અવસ્થા સ્વતંત્ર પરકે કારકકી અપેક્ષા બિના, વિકૃત હોતી હૈ. દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, કામ, ક્રોધકા ભાવ પર્યાયમેં ષટ્કારકસે પર નિમિત્તકે કારકકી અપેક્ષા બિના અપનેમેં હોતી હૈ. યહ બાત તો સિદ્ધ રખી. પર્યાયમેં તો સિદ્ધ રખી, ભાઈ ! અબ યહાં તો દ્રવ્યદૃષ્ટિ જહાં હુઈ (તો) પર્યાયમેં ષટ્કારકકી વિકૃત અવસ્થા તો સિદ્ધ રખી. પરંતુ વહ જ્ઞેયમેં ગયા. દ્રવ્યસ્વભાવકા જહાં ભાન હુઆ તો ભાવશક્તિકા ઐસા ગુણ હૈ કિ, વિકૃત અવસ્થાસે રહિત પરિણમન કરના. હૈ ? ‘‘**...ઉસસે રહિત ભવનમાત્રમયી...**’’ ભવન (માને) પર્યાયમેં પરિણમન હોના, ઐસા કહતે હૈં. રાગ જો વ્યવહાર રત્નત્રયકા વિકલ્પ હૈ, ઉસસે રહિત હોના, યહ ઉસકા ગુણ હૈ. રાગ સહિત હોના ઐસા આત્મામેં કોઈ ગુણ હૈ હી નહીં. આહાહા ! અરેરે...! પ્રભુકા જૈન ધર્મ, અલૌકિક પંથ હૈ, બાપૂ ! આહાહા !

ભગવાન ગુણી જો ઇન ગુણોંકો ધરનેવાલા, ગુણકા આશ્રય દ્રવ્ય હૈ. ગુણકા આશ્રય ગુણ નહીં. ભાવશક્તિકા આશ્રય તો દ્રવ્ય હૈ. આહાહા ! ભાવ (શક્તિકા) આશ્રય કોઈ દૂસરા ગુણ હૈ, ઐસા નહીં. જો ભાવ ગુણ હૈ, ઉસકા આશ્રય તો દ્રવ્ય હૈ, તો જિસને દ્રવ્યકા આશ્રય લિયા, ગુણકા (ઔર) દ્રવ્યકે ભેદકા (આશ્રય) ભી નહીં, આહાહા ! જિસે દ્રવ્યકા, ત્રિકાલી જ્ઞાયકભાવકા લક્ષ હો ગયા, લક્ષ કહો, આશ્રય કહો કિ સન્મુખતા કહો (એક હી બાત હૈ). ઐસે સમ્યક્દૃષ્ટિ જીવકો પર્યાયમેં વિકૃત અવસ્થા હોતી હૈ, ફિર ભી ઉસકી પર્યાય પર દૃષ્ટિ નહીં. ઉસકી દૃષ્ટિ દ્રવ્યસ્વભાવ પર હૈ. ઇસ કારણસે ધર્મીકો વિકૃત અવસ્થાસે રહિત ભવનમાત્ર– વિકૃત અવસ્થાસે રહિત ભવન, વિકૃત અવસ્થાસે રહિત હોના, વિકૃત અવસ્થાસે રહિત હોના, યહ ઉસકા ગુણ હૈ, આહાહા ! સમજમેં આતા હૈ ન ?

સુનો ભગવાન ! આહાહા ! યહાં તો પર્યાયમેં ષટ્કારકસે વિકૃત અવસ્થા સ્વયંસિદ્ધ, સ્વતંત્ર નિમિત્તકી અપેક્ષા બિના, અપનેસે હોતી હૈ. (વિકૃત અવસ્થા) હો, પરંતુ આત્માકા એક ગુણ ઐસા હૈ કિ, ઉસસે રહિત હોના યહ ઉસકા ગુણ હૈ. આહાહા ! ઐસી બાત કહાં (સુનને મિલે) ? યે સબ સેઠ લોગ પૈસેમેં ઘુસ ગયે હૈં. પાંચ-પચીસ લાખ રૂપયે હો ઔર દો-પાંચ-દસ લાખકા ખર્ચ કરે (તો માન લે કિ) ધર્મ હો ગયા ! ધૂલમેં ભી ધર્મ નહીં હૈ, સુન તો સહી !

યહાં તો પુણ્ય પરિણામકા જો વિકલ્પ હૈ, દાન આદિકા વિકલ્પ હૈ, ઉસ વિકલ્પકી પર્યાય ભલે હો, પરંતુ ભગવાનકા સ્વભાવ વિકૃત અવસ્થાસે રહિત હોના, વિકૃત અવસ્થાસે રહિત ભવન હોના, યહ ઉસકા ગુણ હૈ, આહાહા ! ગજબ બાત કહી હૈ ન !

વ્યવહારસે જાના હુઆ પ્રયોજનવાન હૈ, યહ બાત ભી ઇસ તરહ મિલ જાતી હૈ, આહાહા ! શૈલી તો કોઈ શૈલી હૈ ! ૧૧ ગાથામેં કહા ન ? કિ, ભૂતાર્થકે આશ્રયસે સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ. ત્રિકાલ જ્ઞાયકભાવ સત્યાર્થકે આશ્રયસે સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ, આહાહા ! યહ તો નિશ્ચય હુઆ. બાદમેં ઉસકો વ્યવહાર હૈ કિ નહીં ? તો ૧૨ વીં ગાથામેં કહા કિ, રાગ આદિ હોતા હૈ, ઉસકો જાનના યહ વ્યવહારનયકા વિષય હૈ. (માત્ર) જાનના. રાગ મેરા હૈ, ઐસા કરના યહ કોઈ સ્વરૂપમેં નહીં હૈ, આહાહા ! ગજબ બાત હૈ, પ્રભુ ! સમયસાર આહાહા ! કેવલજ્ઞાનીકા વિરહ ભૂલા દે ઐસી બાત હૈ ! આહાહા !

ક્યા કહતે હૈં ? દેખો ! ઇતને શબ્દમેં સબ પડા હૈ ! ''**કારકોંકે અનુસાર...**'' કર્મકે અનુસાર ઐસા નહીં લિયા. ક્યા કહા ? કર્મકે અનુસાર ઐસા નહીં લિયા. એક બાત તો યહ હુઈ. આહાહા ! પ્રભુ ! તેરી પર્યાયમેં ષટ્કારકકે અનુસાર વિકૃત અવસ્થા હોતી હૈ, પરંતુ પ્રભુ ! તેરા ગુણ ઐસા હૈ કિ, વિકૃત અવસ્થા રહિત ભવન હોના, યહ તેરા ગુણ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? 'થોડું લખ્યું ઘણું કરીને જાણજો' (યહ એક ગુજરાતી કહાવત હૈ). યહ ઐસી બાત હૈ. 'થોડા કહા બહુત કરકે જાનના' અરેરે...! ઉસને આત્માકી કભી દરકાર નહીં કી.

યહાં તો પ્રભુ કહતે હૈં કિ, પ્રભુ ! તેરે સ્વભાવમેં ગુણ ઐસા હૈ કિ, વિકૃત અવસ્થાસે રહિત હોના, ભવન હોના–યહ તેરા ગુણ હૈ. વિકૃત (અવસ્થા) સહિત હોના, ઐસા કોઈ તેરેમેં (ગુણ) હૈ હી નહીં. વહ તો પર્યાયમેં ખડા કિયા હૈ. પર્યાયમેં ષટ્કારકકે પરિણમનસે વિકૃત (ભાવકા વિકલ્પ) ખડા કિયા હૈ. વ્યવહાર રત્નત્રય ભી પર્યાયમેં ખડા કિયા હૈ. આહાહા ! વહ ભી કારકકે અનુસાર (ખડા હૈ). પરકે અનુસાર નહીં, સમજમેં આયે ઉતના સમજના, પ્રભુ ! યહ તો અંદરમેં ભગવાન બિરાજમાન હૈં વહ કહતે હૈં. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

આહાહા ! પ્રભુ ! તૂ એકબાર સુન તો સહી, નાથ ! તેરી શક્તિમેં ઐસી એક પ્રભુતા હૈ ઔર પ્રભુત્વ (શક્તિમેં) ભાવ નામકા એક રૂપ ઐસા હૈ કિ, તેરી પર્યાયમેં વિકૃત અવસ્થા હોને પર ભી, ઉસસે રહિત ભવન હોના, યહ તેરા સ્વભાવ હૈ, આહાહા !

શ્રોતા : પ્રતિજ્ઞાકો કૈસે નિભાના ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : કિસને પ્રતિજ્ઞા કી હૈ ? રાગ કરના યહ પ્રતિજ્ઞા હૈ ? રાગસે રહિત હોના, યહ (વાસ્તવમેં) પ્રતિજ્ઞા હૈ, આહાહા ! પંચમહાવ્રતકી પ્રતિજ્ઞા કરતે હૈં (ન) ?, ઐસા સમજને કે લિયે પૂછતે હૈં. આહાહા ! નિશ્ચય પ્રત્યાખ્યાન તો યહ હૈ કિ, જ્ઞાન-આનંદમેં રહે, રાગરૂપ ન હો ઉસકા નામ પ્રત્યાખ્યાન હૈ. યહ તો (સમયસારમેં) ૩૪ ગાથામેં આ ગયા હૈ, આહાહા ! ચારોં ઓર દેખો તો એક ધારા બહતી હૈ !

તેરી ચીજ પ્રભુ ! વીતરાગ સ્વભાવસે ભરી હૈ ન ? નાથ ! ઔર ઇસ સ્વભાવવાનકી જો તુજે દૃષ્ટિ હુઈ તો વિકારરૂપ પરિણમન કરના, યહ તેરા સ્વભાવ નહીં હૈ, પર્યાયકા સ્વભાવ હૈ. તેરા ગુણ ઔર દ્રવ્યકા (સ્વભાવ) નહીં, ઐસા કહતે હૈં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? વિકારરૂપ પરિણમન કરતા નહીં. ઉસસે રહિત પરિણમના (ઐસા સ્વભાવ હૈ). સહિત પરિણમના (ઐસા સ્વભાવ નહીં). આહાહા !

ઇસકા એક ગુણ ઐસા હૈ, શક્તિ ઐસી હૈ. દ્રવ્યકી એક શક્તિ ઐસી હૈ, તો પ્રત્યેક ગુણમેં ઇસ શક્તિકા રૂપ હૈ. ચારિત્ર ગુણકી વિપરીત પર્યાય પરિણમન કરતી હો લેકિન ચારિત્ર ગુણમેં ઇસ ભાવ નામકી (શક્તિકા) રૂપ હૈ, ઇસ કારણસે વિકારસે રહિત હોના, યહ તેરા ગુણ હૈ. આહાહા ! કભી સુના ભી નહીં હો, ક્યા કરે ? જૈન નામ ધરાતે હૈં. (એક કહતા હૈ) હમ દિગંબર હૈં, વે કહતે હૈં, હમ શ્વેતાંબર હૈં. આહાહા ! ભાઈ ! તેરી ચીજ ક્યા હૈ ? ઉસકો લે ન ! દિગંબર-શ્વેતાંબરકે નામસે ક્યા (મતલબ) હૈ તુજે ?

વસ્તુ ભગવાન આત્મા ! એક સમયમેં પૂર્ણાનંદકા નાથ પ્રભુ ! (ઉસે) ત્રિકાલ કહના, યહ ભી અભી તો વ્યવહાર હૈ. યહાં તો વર્તમાનમેં ત્રિકાલી ચીજ હી પડી હૈ. સમજમેં આયા ? ઔર ઇસ ત્રિકાલી ચીજમેં ત્રિકાલી શક્તિયાં પડી હૈં, ઉસમેં ભાવ નામકા ગુણ-શક્તિ (હૈ). ઉસકે કારણ પ્રત્યેક ગુણમેં વર્તમાનમેં કોઈ વિકૃત અવસ્થા હો, ફિર ભી પ્રત્યેક ગુણકા ગુણ ઐસા હૈ કિ, વિકૃત (અવસ્થા) રહિત ભવન હોના, યહ તેરા ગુણ હૈ. આહાહા !

કિતને લોગોંકો તો પહલી બાર સુનને મિલા હો, ઐસા લગે. આહાહા ! પ્રભુ ! તુમ કહાં હો ? ક્યા તુમ શરીરમેં હો ? પરમેં હો ? ક્યા તુમ રાગમેં હો ? આહાહા ! તુમ રાગમેં ભી નહીં (હો). આહાહા ! તુમ તો પવિત્ર શક્તિકા પિંડ હૈ, ઉસમેં તુમ હો. ઉસમેં રહનેવાલેકો પર્યાયમેં રાગ (રૂપી) ષટ્કારકસે પરિણમન હોને પર ભી, ઇસ ગુણકે કારણ ઉસસે (વિકારસે) રહિત હોના યહ ઉસકા ગુણ હૈ. રાગ સહિત હોના, ઐસા કોઈ ગુણ નહીં, આહાહા !

દૂસરી બાત (યહ હૈ) કિ, વ્યવહાર રત્નત્રયસે સહિત હોના, ઐસા કોઈ ગુણ નહીં, ભાઈ ! આહાહા !

શ્રોતા : નયી શૈલીસે બાત આયી.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : ઉસમેં હૈ ન ? પર્યાયમેં ષટ્કારકસે વિકૃત પર્યાય કર્તા (હૈ). દ્રવ્ય-ગુણ કર્તા નહીં, વૈસે પર (ભી) કર્તા નહીં, આહાહા ! એક સમયકી દશામેં કુછ એક ગુણકી વિપરીત અવસ્થારૂપ પર્યાયમેં હોના, યહ કોઈ ઉસકા સ્વરૂપ નહીં. ઉસસે રહિત ભવન હોના, યહ તેરા સ્વરૂપ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? યહાં તો અભી વ્યવહાર હૈ તો ઉસસે નિશ્ચય હોગા ઔર વ્યવહાર ભી મોક્ષમાર્ગ (હૈ, ઐસા માનતે હૈં). પ્રભુ ! બહુત ફર્ક હૈ, નાથ ! તેરી ચીજમેં તો અંદર ડુબકી મારની ચાહિયે, ઉસકે બદલેમેં તુને રાગમેં ડુબકી મારી હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? આહાહા ! બાત ઐસી (હૈ), ભગવાન !

પ્રભુ ! તૂ પવિત્ર હૈ ન ? તેરા દ્રવ્ય પવિત્ર હૈ, તેરા ગુણ પવિત્ર હૈ, પ્રભુ ! આહાહા ! તો ભી પરિણમનમેં પવિત્રતા આતી હૈ કિ અપવિત્રતા આતી હૈ ? ઐસા કહતે હૈં, આહાહા ! યહ અપવિત્રતા પર્યાયમેં હો પરંતુ ઉસસે રહિત પવિત્રતાકા પરિણમન હોના, યહ તેરા ગુણ હૈ. આહાહા ! અરે..! એક ભાવ ભી (જો) યથાર્થ સમજે તો સર્વ ભાવ સમજમેં આતા હૈ. એક ભાવ ભી–કોઈ ભી એક ભાવ યથાર્થ સમજમેં આતા હૈ તો સારી વસ્તુકી યથાર્થ સ્થિતિ (સમજમેં) આ જાતી હૈ, આહાહા !

અરે..! જગત અનાદિસે વિકલ્પકી જાલમેં અપનત્વ માનકર ચાર ગતિમેં ઘુમ રહા હૈ, જહાં દ્રવ્ય ઔર ગુણ પવિત્ર હૈ, વહાં અપના અપનત્વ માના નહીં ઔર વિકૃત અવસ્થા શરીર, વાણી, મન, સ્ત્રી, પુત્ર, કુટુંબ તો પર રહે, ઉસકી બાત તો યહાં હૈ હી નહીં. ઉસકા દ્રવ્ય ઉસકે કારણસે પરિણમન કર રહા હૈ, તેરે કારણસે નહીં. ઉસકી પર્યાય ઉસકો હોતી હૈ, તેરેસે નહીં, આહાહા ! ઉસકે કારણસે રહા હૈ, ઉસકે કારણસે આયા હૈ (ઔર) ઉસકે કારણસે વહ ચલા જાયેગા. તેરે કારણસે આયા હૈ ઔર તેરે કારણસે ચલા જાયેગા, ઐસા નહીં હૈ, આહાહા ! યહાં તો તેરે કારણસે પર્યાયબુદ્ધિમેં વિકૃત અવસ્થા (હોતી હૈ). આહાહા !

‘‘**(કર્તા-કર્મ આદિ)...**’’ યાની છ (કારકોંકે) બોલ લેના. કારકોં યાની યહાં પર્યાયકી બાત હૈ. છઓં કારક પર્યાયમેં હોતે હૈં. દ્રવ્ય, ગુણમેં ષટ્કારક તો ધ્રુવરૂપ હૈ. દ્રવ્ય ઔર ગુણમેં જો ષટ્કારક હૈ, વહ તો ધ્રુવરૂપ હૈ. આહાહા ! પર્યાયમેં ષટ્કારકકે અનુસાર, આહાહા !

ગજબ બાત કરતે હૈં ન !

અરે..! અમૃતચંદ્રઆચાર્ય પ્રભુ ! તુને તો કેવલજ્ઞાનકા કામ કિયા હૈ ! આહાહા ! એક હજાર વર્ષ પહલે મુનિ હુએ. યહ ઉસકી બાત હૈ. પંચમકાલકે મુનિ (હૈં), આહાહા ! વે પરમેશ્વર પદમેં થે. 'ણમો લોએ સવ્વ આયરિયાણં' પરમેષ્ઠિપદમેં હૈ ન ? ઐસા ટીકાકા વિકલ્પ આયા. ટીકા (અર્થાત્) ઇન શબ્દોંકી રચના તો જડ પર્યાયસે હુઈ, જડસે હુઈ. પરંતુ (યહાં) કહતે હૈં કિ, (ટીકાકા) વિકલ્પ જો આયા, ઇસસે રહિત મેરા પરિણમન હૈ, વહ મૈં હું, આહાહા ! રાગ સહિત હું, યહ મૈં નહીં. આહાહા ! કહીં મિલે ઐસા નહીં હૈ.

અભી તો કોઈ કહતે હૈં કિ, ચર્ચા કરો ! પ્રભુ ! ક્યા (ચર્ચા) કરની ? કિ કર્મસે વિકાર હોતા હૈ, કર્મસે વિકાર હોતા હૈ, અરે પ્રભુ ! તેરી પર્યાયમેં પરલક્ષસે ષટ્કારકકે અનુસાર તેરેમેં (વિકાર) હોતા હૈ. વહ ભી તેરા કોઈ ગુણ ઐસા નહીં કિ, વિકાર સહિત પરિણમન કરના, આહાહા ! પર્યાયકી વિકૃત અવસ્થા સ્વતંત્રરૂપસે હુઈ, ફિર ભી તેરેમેં ઐસી તાકત હૈ, ગુણકી તાકત હૈ, ભાવ નામકે ગુણકી તાકત હૈ, અરે..! અનંત ગુણમેં ભાવ નામકા ગુણ હૈ તો અનંત ગુણકી તાકત હૈ કિ, વિકારરૂપ નહીં પરિણમના, યહી તેરી તાકત હૈ. આહાહા !

શ્રોતા : આધી પંક્તિમેં ઇતના ભરા હૈ, યહ કૌન બતાયેગા ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : હૈ ન અંદર ? દેખો ! આહાહા ! હમકો અભી બાહરકી બાત તો યાદ નહીં રહતી (હૈ). અંતરકી–જ્ઞાયકકી (બાત) વિશેષ યાદ રહતી હૈ. બાહરમેં કભી ભૂલ ભી હો જાયે, સમજમેં આયા ? પાર નહીં હૈ, ઇતની ગંભીરતા એક શક્તિમેં હૈ ! ભાવશક્તિકા જો રાગરહિત ક્રમવર્તી પરિણમન હોતા હૈ, યહ ક્રમવર્તી પર્યાય ઔર અક્રમવર્તી ગુણ ઔર દ્રવ્ય, યહ તીનોં મિલાકર આત્મા હૈ. રાગકા પરિણમન હોના, ઉસકે સહિત આત્મા નહીં. આહાહા ! ક્યા કહા ?

આત્મા આનંદસ્વરૂપ પ્રભુ ! યહ તો પવિત્રતાકા પિંડ પ્રભુ હૈ. યહ તો વીતરાગસ્વભાવસે ભરા હુઆ ભગવાન આત્મા (હૈ). (યહાં) કહતે હૈં કિ, વીતરાગસ્વભાવમેં એક વીતરાગી ભાવ નામકા ગુણ ઐસા હૈ, આહાહા ! (કિ) વીતરાગ ભાવરૂપ પરિણમના, રાગરૂપ નહીં પરિણમના, યહ તેરા ગુણ હૈ, પ્રભુ ! આહાહા ! સમજમેં આયા ? અરે પ્રભુ ! તૂ કિસકી તકરાર કરતા હૈ ? ભાઈ ! અરે પ્રભુ ! તેરે હિતકી બાત હૈ ન ? વિકાર સહિત પરિણમના, યહ તો મિથ્યાદૃષ્ટિકો હૈ, ઐસા કહતે હૈં.

પર્યાયમેં વ્યવહાર રત્નત્રયકા રાગ સ્વતંત્ર ષટ્કારકસે હોતા હૈ, આહાહા ! તો ભી ઉસકા ગુણ ઐસા હૈ ઔર પ્રત્યેક ગુણમેં ભાવ નામકી (શક્તિકા) રૂપ નામ સ્વરૂપ ભી ઐસા હૈ કિ, વિકૃત અવસ્થાસે (પરિણમન) નહીં હોના–ઉસસે રહિત હોના. સહિત નહીં હોના બલ્કિ રહિત હોના (ઐસા ઉસકા સ્વરૂપ હૈ). આહાહા ! હૈ ?

"**કારકોંકે અનુસાર...**" ભાષા કારકોં અનુસાર (ઐસે લી હૈ). કર્મકે અનુસાર, ઐસે નહીં

લિયા. આહાહા ! પર્યાયમેં રાગકી વિકૃત અવસ્થા, પરમેં સુખબુદ્ધિ–ઐસી મિથ્યાત્વકી બુદ્ધિ, ઇસકી તો બાત યહાં નહીં હૈ. યહાં તો જ્ઞાનીકી પર્યાયમેં આસક્તિકા પરિણામ જો આતા હૈ, (ઉસકી બાત ચલતી હૈ). સમજમેં આયા ? મિથ્યાત્વકી પર્યાયમેં વિકૃત અવસ્થા હો તો–તો ઉસકા અભાવરૂપ પરિણમન ઉસે હોતા હી નહીં. ક્યોંકિ વહાં દ્રવ્યદૃષ્ટિ નહીં હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા !

મુનિઓંને તો ગજબ કામ કિયા હૈ ! અર્થ કરતે-કરતે ઉસમેં સે નિકલના (મુશ્કિલ હૈ). ઇતની ગંભીરતા ! ઇતની ગંભીરતા ! આહાહા ! અમૃતકે તીર મારે હૈં, પ્રભુ ! તેરે (અનંત) ગુણોંમેં એક ગુણ ઐસા હૈ કિ, અમૃતરૂપસે પરિણમના, યહ તેરા ગુણ હૈ. રાગરૂપ–ઝહરરૂપ પરિણમના, યહ કોઈ તેરા ગુણ નહીં હૈ. આહાહા ! મૈં પરકા (કુછ) કર દૂં. પરસે મેરેમેં કુછ હોતા હૈ (ઐસી માન્યતા) યહ તો બડી ભૂલ (હૈ). યહાં તો પર્યાયમેં અપનેસે હોતા હૈ, (ઔર) ઉસરૂપ નહીં પરિણમના, યહ તેરા ગુણ હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઇસમેં પુનરૂક્તિ (દોષ) નહીં લગતા. આહાહા !

તેરેમેં એક ચારિત્ર નામકા ગુણ હૈ, વીતરાગભાવ સ્વભાવ (હૈ). ઔર ઉસકે સાથ યહ ભાવ નામકા ગુણ હૈ. ૪૭ શક્તિમેં સુખ શક્તિ આયી થી ન ? સુખ શક્તિમેં સમકિત ઔર ચારિત્ર સાથમેં મિલાયા હૈ. હમને અલગ કિયા હૈ. કલ ૫૪ શક્તિ આયી થી ન ? ૫૪ (શક્તિ) બતાઈ થી. ઉસમેં સમકિત–ચારિત્ર (લિયા હૈ). ઇસમેં નામ નહીં આયા હૈ. પરંતુ (ઉસમેં) ભિન્ન કર દી થી. યહાં કહતે હૈં, સમકિતી જીવકો દ્રવ્ય ઔર ગુણકી પ્રતીત હુઈ હૈ. દ્રવ્ય ઔર ગુણકે ભેદસે ભી (પ્રતીત) નહીં (હુઈ), આહાહા ! દ્રવ્યકી પ્રતીતિ જ્ઞાયકભાવ, યહ ચૈતન્યસ્વભાવ પવિત્રતાકા પિંડ પ્રભુ ! ઐસા જ્ઞાન કરકે પ્રતીતિ હુઈ હૈ, ઔર ધર્મીકો પર્યાયમેં વિકૃત અવસ્થા હોને પર ભી (ઉસ રૂપ ભવન નહીં હોના, ઐસા ગુણ હૈ). યહાં પરકે સંબંધકી (તો) બાત છોડ દી હૈ. અપની પર્યાયમેં કારક અનુસાર–કર્તા-કર્મકે અનુસાર વિકૃત (અવસ્થા) હોને પર ભી, ઉસ રૂપ ભવન–નહીં હોના, યહ તેરા ગુણ હૈ, આહાહા ! ઉસકા અર્થ (જો) રાગ હોતા હૈ, ઉસકા જાનન..જાનનરૂપ રહના, યહ તેરા ગુણ હૈ. આહાહા ! ઐસા માર્ગ (હૈ) ! સમજમેં આયા ?

''**કારકોંકે અનુસાર જો ક્રિયા..**'' (અર્થાત્) વર્તમાન પર્યાયમેં વિકૃત ક્રિયા. ક્રિયા કહતે હૈં કિ નહીં ? યે હમારી ક્રિયાકાંડકો ઉથાપતે હૈં. પરંતુ યહ ક્રિયા કારકોંકે અનુસાર પર્યાયમેં હોતી હૈ, યહ વિકૃત (અવસ્થા) હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? આહાહા ! તૂ પરમાત્મસ્વરૂપ પ્રભુ ! હૈ ન ? બાહ્ય પરમાત્માકી હાજરી નહીં, તેરા પ્રભુ તો તેરે પાસ હૈ ન ? અરે ! તેરા પ્રભુ તૂ હી હૈ. ઐસી પ્રભુત્વ શક્તિ એક-એક શક્તિમેં પડી હૈ ઔર એક-એક શક્તિમેં ભાવશક્તિ નામકા રૂપ પડા હૈ, આહાહા ! પ્રભુતાકી શક્તિકે કારણ પર્યાયમેં પ્રભુતારૂપ પરિણમન હોતા હૈ. ઔર યહાં ભાવશક્તિકે કારણ વિકારસે રહિત ભવનરૂપ પરિણમન હોતા હૈ. ઇતની

બાત (હૈ). સમજમેં આયા ?

અબ ઇસમેં વ્યવહારસે નિશ્ચય હોતા હૈ ઔર વ્યવહાર નિમિત્ત હૈ તો નિમિત્ત હૈ તો નિશ્ચય હોતા હૈ, બાપૂ ! (વહ સબ માન્યતા) કહીં દૂર રહ ગયી, ભાઈ ! નિમિત્ત હો, પરંતુ નિમિત્તકે (સ્વરૂપ) નહીં હોના, યહ તેરા ગુણ હૈ, આહાહા ! નિશ્ચયમેં વ્યવહાર રત્નત્રયકા નિમિત્ત કહો પરંતુ નિશ્ચયમેં નિમિત્તસે પરિણમના યહ હૈ નહીં, ઉસસે રહિત પરિણમના, યહ તેરા ગુણ હૈ, આહાહા ! નિમિત્તસે નહીં પરિણમના, નિમિત્તરૂપ ભાવસે નહીં પરિણમના, ઐસા તેરા ગુણ હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? યહ તો ભગવાનકી વાણી હૈ, પ્રભુ ! યહ તો મહાન ગંભીર હૈ ! ઉસકા પાર તો સંતોં કર સકે, કેવલી કર સકે ! આહાહા ! તૂ ચૈતન્ય ભગવાન પરમાત્મા સ્વરૂપ હૈ ન, નાથ ? તેરે નાથકા અર્થ ક્યા ? જો શુદ્ધ પરિણતિ હુઈ હૈ ઉસકી તો રક્ષા કરતા હૈ (ઔર) વિશેષ (શુદ્ધતા) નહીં હુઈ હૈ, ઉસસે મિલાતે હૈં (–પ્રગટ કરતા હૈ). રાગકો મિલાતે હૈં ઔર રાગકો કરતે હૈં, યહ બાત તો તેરેમેં હૈ હી નહીં, આહાહા ! સમજમેં આયા ? નાથ કિસકો કહતે હૈં ? યે પત્નિકા પતિ–નાથ કહતે હૈં ન ? તો પત્નિકે પાસ જો ચીજ હૈ ઉસકી રક્ષા કરે ઔર નહીં મિલી હો (ઉસે) મિલા દે. ઘરમેં પાંચ હજારકી ઊંચી સાડી નહીં હૈ ઔર અપને પાસ ૨૫-૫૦ લાખ રૂપિયા હો ગયા હૈ તો એક પાંચ હજારકી સાડી, તીન લડકેકી (બહુકે) કે લિયે ચાહિયે. પહલે (જો સાડી આદિ) હૈ ઉસકી રક્ષા કરતે હૈં, (ઔર) નહીં હૈ ઉસે મિલાતે હૈં.

યહાં પરમાત્મા કહતે હૈં કિ, અપની પર્યાયમેં જિતની નિર્મલતા હૈ, ઉસકી તો ભાવશક્તિકે કારણ રક્ષા કરતે હૈં. પરંતુ ભાવભાવ શક્તિકે કારણ (ભવિષ્યમેં વિશેષ નિર્મલતા પ્રગટ કરતે હૈં), ઇસ ભાવ શક્તિમેં ભાવભાવ શક્તિકા રૂપ હૈ તો નિર્મલ પરિણતી–રાગ રહિત પરિણમન હોના, યહ તેરા ગુણ હૈ ઔર ઐસા ભાવભાવ સદા નિરંતર રહે, યહ તેરા ગુણ હૈ. ઔર રાગકા અભાવરૂપ પરિણમન હૈ, ઐસા અભાવઅભાવ (ભવિષ્યમેં) રહતા હૈ, યહ તેરા ગુણ હૈ. યહ શક્તિ તો પહલે આ ગયી. સમજમેં આયા ? આહાહા ! એક બાત ભી યથાર્થરૂપસે ભાવમેં ભાસન હો તો સબ ભાવકા ભાસન યથાર્થ હો જાતા હૈ, સમજમેં આયા ? ઉસકો વિશેષ જ્ઞાન કરનેકી જરૂર નહીં પડતી. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

ટીકાકાર કહતે હૈં કિ, પર્યાયમેં વિકલ્પકા ષટ્કારક (રૂપ) પરિણમન હો પરંતુ ઉસસે મેરા પરિણમન રહિત હૈ, આહાહા ! ટીકાકે વિકલ્પ (રૂપ) પરિણમન–સહિત મૈં હું, ઐસા નહીં (હૈ). આહાહા ! સમજમેં આયા ? પર્યાયમેં પંચમહાવ્રતકા વિકલ્પ ઉઠતા હૈ, વહ પર્યાયકે ષટ્કારક અનુસાર (ઉઠતા હૈ). ફિર ભી મેરા ગુણ ઐસા હૈ કિ, ષટ્કારકરૂપ ભવન નહીં (હોના). નહીં ભવન, હૈ ? આહાહા ! ''**.. ઉસસે રહિત ભવનમાત્રમયી..**'' ભવનમાત્રમયી (યાની) અભેદ. સમજમેં આયા ? યહ તો એક-એક અક્ષરમેં બડા (ભાવ ભરા હૈ), આહાહા ! ભવન હોને માત્રમયી (અર્થાત્) રાગકે વ્યવહારકે વિકલ્પકી પર્યાય હો પરંતુ ઉસસે રહિતપના

હોને માત્ર ઉસકા ગુણ હૈ, આહાહા ! વ્યવહારપને હોના યહ ઉસકા ગુણ નહીં. આહાહા !

યહાં તો અભી વ્યવહારકા કોઈ ઠિકાના નહીં હોતા ઔર કહતે હૈં કિ, વ્યવહાર કરતે હૈં (તો) આગે નિશ્ચય હોગા, સમકિત હોગા, ધર્મ હોગા ! અરે પ્રભુ ! (ઐસા માનના યહ) બડા શલ્ય હૈ. તેરે ગુણ ઔર દ્રવ્યકી શક્તિકી તુજે પ્રતીતિ નહીં. તેરે દ્રવ્ય ઔર ગુણમેં તાકત કિતની હૈ, ઉસકી તુજે પ્રતીતિ નહીં. (ઇસલિયે) તુજે વ્યવહારસે નિશ્ચય હોતા હૈ, ઐસી તેરી પ્રતીતિ (વહી) મિથ્યા શલ્ય તુજે હો ગયા. બરાબર હૈ ? આહાહા !

ભાવશક્તિ–(ઉસમેં) દ્રવ્યકો ભી ભાવ કહતે હૈં, ગુણકો ભી ભાવ કહતે હૈં, નિર્મલ પર્યાયકો ભી ભાવ કહતે હૈં ઔર રાગકો ભી ભાવ કહતે હૈં. પરંતુ રાગરૂપ નહીં હોના, ઐસા ભાવકા તેરા સ્વભાવ હૈ, આહાહા ! ઐસી બાતેં હૈં !

'પ્રભુનો મારગ છે શુરાનો, નહિ કાયરના કામ' આહાહા ! આતા હૈ ન ? 'હરિનો મારગ છે શુરાનો, નહીં કાયરના કામ જો ને; પરથમ પહેલું મસ્તક મુકી, પછી લેવું હરિનું નામ જો ને' હરિ યાનિ યહ ભગવાન આત્મા હાં ! વિકારકો હરે, અજ્ઞાનકો હરે, ઐસા ભગવાન (આત્મા) હરિ (હૈ). વિકાર કરે વહ હરિ નહીં. (વહ) આત્મા (નહીં). આહાહા ! સમજમેં આયા ? વિકારકો હરે વહ ભી એક નિમિત્તકા કથન હૈ. બાકી વિકારકા જ્ઞાન કરે, વહ ભી વ્યવહારકા કથન હૈ. અપની વિકાર રહિત જ્ઞાનકી, શ્રદ્ધાકી, આનંદકી પરિણતિમેં ઉસકા જ્ઞાન આ જાતા હૈ. અપને સ્વપર પ્રકાશક જ્ઞાનકે કારણ ઉસકા જ્ઞાન આ જાતા હૈ. ઉસકા જ્ઞાન, ઐસા કહના યહ વ્યવહાર હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

ઐસા ધર્મ કિસ જાતકા ? સાધારણ મનુષ્યકો, નયા હો ઉસે તો પકડમેં ભી નહીં આયે. ક્યા કહતે હૈં યહ ? (ઐસા લગે). વહાં ક્યા સુનકર આયે (ઐસા કોઈ પૂછે તો કહે) મહારાજ ઐસા કહતે થે કિ, ઐસા હૈ ઔર વૈસા હૈ. કુછ સમજમેં નહીં આતા થા, અરે ભગવાન ! નહીં સમજમેં આયે ઐસી ચીજ હૈ ? યહ સમજવાલેકો સમજાતે હૈં ન ? કિ રાગવાલેકો સમજાતે હૈં ? રાગકો સમજાતે હૈં ? શરીરકો સમજાતે હૈં ? આહાહા ! યહાં તો ક્ષયોપશમજ્ઞાનકી પર્યાય હોતી હૈ, ઉસકો કહતે હૈં, પ્રભુ ! તેરે ક્ષયોપશમજ્ઞાનમેં નિર્મલ પરિણતિ હોતી હૈ, યહ તેરે ગુણકે કારણ હૈ. જ્ઞાનકી શુદ્ધિકી વૃદ્ધિ હો, વહ જ્ઞાનાવરણીય કર્મ ખિસકતે હૈં તો શુદ્ધિકી વૃદ્ધિ હોતી હૈ, ઐસા નહીં હૈ, આહાહા ! શુદ્ધિકી વૃદ્ધિ હોતી હૈ, યહ તેરે ભાવ નામકે ગુણકે કારણ (હોતી) હૈ. ઔર ભાવ નામકે ગુણકે કારણ વર્તમાન રાગસે રહિત હોના, યહ તેરે ગુણકા કાર્ય હૈ. સમજમેં આયા ? ઇતની શક્તિયાં હુઈ. અબ દૂસરી (લેતે હૈં).

"**કારકોંકે અનુસાર પરિણમિત હોનેરૂપ ભાવમયી ક્રિયા શક્તિ**" અબ દેખો ! પહલે કારક અનુસાર રહિત હોનેકી (બાત કહી) થી. અબ કારકકે અનુસાર (યાનિ) નિર્મલ કારકકે અનુસાર (કહતે હૈં). સમજમેં આયા ? પહલે પર્યાયમેં વિકૃત કારકકે અનુસારસે રહિત હોના (ઐસા લિયા થા). ઔર યહાં નિર્મલ કારકસે સહિત હોના (ઐસા લિયા હૈ). નિર્મલ ષટ્કારકકી

પર્યાયકે નિર્મલ ષટ્કારક અંદર પડે હૈં, ઉસકે ષટ્કારકકે અનુસાર નિર્મલ પરિણતિ હોના, યહ ઉસકા ગુણ હૈ. ઇસકે પહલે તો રહિતપના હોના, ઇતના ગુણ કહા થા. અબ યહાં સહિતપના હોના, યહ ગુણ હૈ, (ઐસા કહતે હૈં). સમજમેં આયા ?

"**કારકોંકે અનુસાર...**" ઉસમેં ભી કારકોંકે અનુસાર થા. પરંતુ વહ વિકૃત અવસ્થાકી ક્રિયા થી. ઇસ કારકો અનુસારમેં જો અવિકૃત કારક અંદર હૈ (ઉસકી બાત હૈ). આહાહા ! કર્તા, કાર્ય, જિસકા કાર્ય હો, કર્તા હો, કરણ હો–સાધન હો, સંપ્રદાન–રખકર અપનેમેં રહો, અપનેસે હો ઔર અપને આધારસે હો, (ઐસે છઃ કારક હૈં). સમજમેં આયા ? આહાહા ! "**કારકોંકે અનુસાર પરિણમિત હોનેરૂપ ભાવમયી ક્રિયાશક્તિ**" યહ ક્રિયાશક્તિ. "**કારકોંકે અનુસાર પરિણમિત હોનેરૂપ ભાવમયી ક્રિયાશક્તિ.**" દેખો ! ક્રિયાશક્તિકા યહ અર્થ હૈ. ક્રિયા ઉસે કહતે હૈં કિ, ક્રિયા શક્તિ અંદર (ઉસકો કહતે હૈં કિ) જો નિર્મલ ષટ્કારક હૈ ઉનકે અનુસાર પરિણતિ કરે, યહ ક્રિયાશક્તિ. યહાં રાગકી ક્રિયાકી બાત નહીં હૈ, સમજમેં આયા ? આહાહા !

"**કારકોંકે અનુસાર..**" (યહાં) નિર્મલ કારકકી (બાત હૈ). ઉસસે "**..પરિણમિત હોનેરૂપ ભાવમયી..**" ઐસી અવસ્થારૂપ "**...ક્રિયાશક્તિ**" ઉસકી અવસ્થા ભી ઐસી હોતી હૈ. નિર્મલ ષટ્કારક જો પડે હૈં, ઉસકે અનુસાર નિર્મલ પરિણતિ હોતી હૈ, ઉસકો યહાં ક્રિયાશક્તિ કહતે હૈં. આહાહા ! યહાં રાગકી ક્રિયાકી બાત નહીં હૈ. આહાહા ! અપનેમેં એક ભાવમયી ક્રિયાશક્તિ ઐસી હૈ કિ, જો નિર્મલ ષટ્કારક ભગવાન આત્મામેં પડે હૈં, ઉસકે અનુસાર નિર્મલ પરિણતિ હો, ઉસકા નામ ક્રિયાશક્તિ કહનેમેં આતી હૈ. આહાહા ! રાગકી ક્રિયા ઔર જ્ઞાનકી ક્રિયા, દોનોં હોકર મોક્ષમાર્ગ (હૈ), ઐસા નહીં હૈ, સમજમેં આયા ?

(હમ) સંપ્રદાયમેં (થે તબ) એક પ્રશ્ન ઊઠા થા. ૯૦કી સાલમેં ચોટિલામેં એક સાધુ મિલે થે. હમ (કોઈ) સાધુકે સાથ નહીં ઠહરતે થે. સંપ્રદાયમેં (થે તબ ભી) હમ તો પહલેસે કિસીકો સાધુ નહીં માનતે થે. (ઉસ સમય એક) પ્રશ્ન ચલા કિ, શાસ્ત્રમેં 'જ્ઞાનક્રિયાભ્યામ મોક્ષ' કહા હૈ ન ? તો વહ કૌનસા જ્ઞાન ? જ્ઞાન (માને) અપના વેદન ઔર ક્રિયા (માને) રાગ રહિત ક્રિયા. વહ 'જ્ઞાનક્રિયાભ્યામ મોક્ષ' હૈ, અપના જ્ઞાન ઔર રાગકી ક્રિયા દોનોંસે મોક્ષ હૈ, ઐસી બાત હૈ હી નહીં. તો (ઉન્હોંને) કહા, બાત તો સચ્ચી લગતી હૈ. બાત તો સચ્ચી હૈ. અભી તો (સબ) દૂસરી (બાત) ચલતી હૈ. ૫૫ સાલકી તો દીક્ષા થી. (હમને કહા), બાપૂ ! માર્ગ તો યહ હૈ.

ભાવમયી નામ શુદ્ધ નિર્મલ પરિણતિમયી શક્તિ, વહ મોક્ષકા કારણ હૈ. સમજમેં આયા ? ઉસ પરિણતિકો યહાં ક્રિયાશક્તિ કહતે હૈં. વિશેષ આયેગા....

❀

પ્રવચન નં. ૩૫

શક્તિ-૩૯, ૪૦, ૪૧ તા. ૧૪-૦૯-૧૯૭૭

कारकानुगतक्रियानिष्क्रान्तभवनमात्रमयी भावशक्तिः ।।३९।।
कारकानुगतभवत्तारूपभावमयी क्रियाशक्तिः ।।४०।।
प्राप्यमाणसिद्धरूपभावमयी कर्मशक्तिः ।।४१।।

સમયસાર શક્તિકા અધિકાર ચલતા હૈ. શક્તિકા એકરૂપ જો દ્રવ્ય હૈ, ઇસ દ્રવ્યકે પરિણમનસે ગુણકા પરિણમન સાથમેં હોતા હૈ. યહ પહલી બાર ચિદ્‌વિલાસમેં કહ ગયે હૈં. સમજમેં આયા ? ઉસમેં રહસ્ય હૈ. ગુણ પર દૃષ્ટિ દેનેસે ગુણકા પરિણમન નહીં હોગા. સમજમેં આયા ? પરંતુ ગુણકા જો આશ્રય દ્રવ્ય હૈ, આહાહા ! ઉસકે આશ્રયસે દ્રવ્યકા પરિણમન હોતા હૈ. ઉસમેં ગુણકા પરિણમન આ જાતા હૈ. યહ ન્યાય સમજે ? ચિદ્‌વિલાસમેં ઐસા હૈ. એકબાર કહા થા ન ? (ગુણોંકા) પરિણમન સીધા નહીં હોતા, ઉસમેં ઐસે (લિયા) હૈ. ઉસકા કારણ હૈ કિ, વસ્તુ જો પૂરી હૈ, યહ પરિણમતી હૈ તબ ગુણકા પરિણમન સાથમેં હોતા હૈ, પરંતુ ગુણકા સ્વતંત્ર પરિણમન હૈ ઔર દ્રવ્ય નહીં પરિણમે ઔર (માત્ર) ગુણ પરિણમે, ઐસા નહીં હૈ. સમજમેં આયા ? ન્યાય સમજે ?

ઉસકા આશય ભી ઐસા હૈ કિ, ગુણકે ભેદકી દૃષ્ટિ નહીં કરની હૈ. ક્યોંકિ ગુણકા પરિણમન ગુણકે લક્ષસે નહીં હોતા. ભલે એક ઠિકાને પ્રવચનસારમેં આયા હૈ – 'અસાધારણ જ્ઞાનકે કારણસે' (ઐસા આયા હૈ). પરંતુ જ્ઞાન શબ્દ (માને) આત્મા. સમજમેં આયા ? આહાહા ! યહ તો શાંતિકી બાત હૈ, ભગવાન ! અંદરકી બાતેં હૈં. શક્તિકે વર્ણનમેં શક્તિ–ગુણ હૈ, તો ગુણકા સીધા પરિણમન નહીં આતા. દ્રવ્ય પરિણમતા હૈ તો અનંત ગુણકા પરિણમન સાથમેં હૈ. ઐસી સૂક્ષ્મ બાતેં હૈં. સમજમેં આયા ?

અપને તો યહાં શક્તિકે વર્ણનમેં ૩૯-૪૦ (શક્તિ) થોડી ફિરસે લેની હૈ. આહાહા ! ક્યોં (ફિરસે લેના હૈ) ? (ક્યોંકિ) કારણ હૈ. "**(કર્ત્તા, કર્મ આદિ) કારકોંકે અનુસાર જો ક્રિયા...**" યહાં મલિન પર્યાયકી બાત હૈ. પર્યાયમેં મલિનતા હોતી હૈ, ઉસકો યહાં ક્રિયા કહતે હૈં. સમજમેં આયા ? "**કારકોંકે અનુસાર ક્રિયા..**" ઐસા કહકર યહ સિદ્ધ કિયા કિ, પર્યાયમેં ષટ્‌કારકકે

અનુસાર જો મલિન ક્રિયા હોતી હૈ, (ઉસસે રહિત ભવનમાત્ર ભાવશક્તિ હૈ).

(અપની ચિદ્‌વિલાસકી ચલતી હુઈ બાતમેં), ચિદ્‌વિલાસમેં ૩૧ પન્ને પર પરિણમનશક્તિમેં આયા હૈ. આધાર દે ન ? કોર્ટમેં કાયદેકા આધાર દેતે હૈં. યહ શાસ્ત્રકા આધાર (હૈ). યહ પરિણમન શક્તિ દ્રવ્યતે ઉઠે હૈં. ઇતના ગૃહસ્થ સમકિતી કામ કરતે હૈં. હૈ ? યહ પરિણમન શક્તિ દ્રવ્યમેં હૈ. મથાળા યહ હૈ. પરિણમન શક્તિ દ્રવ્યમેં હૈ. પરિણમન શક્તિ સ્વતંત્ર પરિણમન કરતી હૈ, ઐસા નહીં હૈ. આહાહા ! ઐસી તો અનંત શક્તિયાં હૈં તો દ્રવ્ય પરિણમતા હૈં તો (સાથમેં) ગુણ પરિણમતે હૈં, આહાહા ! ઉસકા અર્થ ભી યહ હૈ કિ, દ્રવ્ય પર દૃષ્ટિ દેનેસે સારા દ્રવ્ય શુદ્ધરૂપસે પરિણમતા હૈ. આહાહા ! ઐસી વસ્તુ હૈ. આહાહા ! યહાંકા સબુત–તત્ત્વાર્થસૂત્રકા સૂત્ર હૈ, 'દ્રવ્યશ્રયા નિર્ગુણા ગુણા' ઐસા કહા હૈ. દ્રવ્યાશ્રયા નિર્ગુણા ગુણા (યાની) ગુણકે આશ્રયસે ગુણ નહીં પરંતુ દ્રવ્યકે આશ્રયસે ગુણ હૈ. સમજમેં આયા ? થોડી ઐસી બાતેં હૈં. આહાહા ! ગજબ બાત હૈ ! કિતના સિદ્ધ કિયા હૈ ! કિ યહ શક્તિઓંકા વર્ણન કરતે હૈં, પરંતુ યહ શક્તિ–ગુણ હૈ વહ, ગુણ સ્વયં ઊઠતે હૈં–પરિણમન કરતે હૈં, ઐસા નહીં. આહાહા ! દ્રવ્યકે પરિણમનમેં ગુણકી પરિણતિ ઊઠતી હૈ. સમજમેં આયા ? ઐસા કહકર ગુણ ઔર ગુણીકે ભેદકી દૃષ્ટિકો છોડ દે, ઐસા કહતે હૈં. આહાહા !

અનંત શક્તિકા ભંડાર ભગવાન પરમાત્મા ! અનંત આનંદ, અનંત આનંદકા સાગર ઉછલ રહા હૈ. આહાહા ! અનંત જ્ઞાન, અનંત સ્વચ્છતા, અનંત પ્રભુતા, અનંતી ઈશ્વરતા, એક-એક શક્તિમેં અનંત ઈશ્વરતા હૈ. ઐસી અનંત ઈશ્વરતા સ્વયં પરિણમન નહીં કરતી હૈં. અનંત ઈશ્વરકા ધરનેવાલા દ્રવ્ય, અનંતી ઈશ્વરતાકા આશ્રય દ્રવ્ય – ઇસ દ્રવ્યકે પરિણમનસે સબ ગુણકા પરિણમન હોતા હૈ–દશા હોતી હૈ. આહાહા ! ઐસા કહકર યહ ભી સિદ્ધ કિયા કિ, ગુણ પર દૃષ્ટિ નહીં દેના. ગુણકા જ્ઞાન કરના (પરંતુ ગુણકે ભેદ પર દૃષ્ટિ નહીં દેના). જહાં સારા ગુણકા ગઢ્ઢા પડા હૈ, આહાહા ! અનંત શક્તિકા ગઢ્ઢા દ્રવ્ય પડા હૈ, ઉસ પર દૃષ્ટિ દે ! (તો) તુજે સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર ઔર કેવલજ્ઞાન આદિ હોગા, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

પહલેમેં આયા હૈ. દ્રવ્યમેં પરિણમન શક્તિ હૈ, યહ બાત દૂસરી ઔર બાદમેં પરિણમન શક્તિકા વર્ણન (હૈ), યહ દૂસરી (બાત હૈ). શક્તિ તો યહ (હૈ). દો બાર વર્ણન (કિયા હૈ). યહાં પરિણમન શક્તિ દ્રવ્યમેં હૈ, ઐસા કરકે વિસ્તાર કિયા ઔર બાદમેં પરિણમન શક્તિકા વર્ણન આતા હૈ ન ? વસ્તુ વિષે પરિણમન શક્તિકા વર્ણન, યહ દૂસરી બાર હૈ. પહલે ઐસે લિયા કિ, પરિણમન શક્તિ દ્રવ્યમેં હૈ, ભાઈ ! આહાહા ! દ્રવ્યમેં હૈ ઇસલિયે દ્રવ્યકે પરિણમનસે પરિણમનશક્તિકા પરિણમન હોતા હૈ. બાદમેં વસ્તુ વિષે પરિણામ શક્તિકા વર્ણન (લેતે હૈં). બાદમેં તો વસ્તુકી યહ શક્તિ હૈ, ઉસકા વર્ણન હૈ.

અબ, યહાં તો આજ દો બાત કહની હૈ. જો ૩૯વીં શક્તિ હૈ, ઇસમેં ક્રિયા શબ્દ ઇસ્તમાલ

ક્રિયા હૈ. ‘પર્યાયમેં’ (ઐસા કહા હૈ). દ્રવ્ય, ગુણમેં તો ષટ્કારક હૈ પરંતુ પર્યાયમેં (ભી ષટ્કારક હૈ). પચાંસ્તિકાયમેં જો ૬૨ ગાથા કહી, ભાઈ ! વહાં ઇસરીમેં ચર્ચા ચલી થી કિ, પર્યાયમેં પર્યાયકે ષટ્કારક પરિણમનસે વિકાર હોતા હૈ, (ઉસમેં) પરકી અપેક્ષા નહીં, દ્રવ્ય, ગુણકી (અપેક્ષા) નહીં. ઐસા સૂક્ષ્મ (હૈ), પ્રભુ ! ક્યા કરેં ? (વસ્તુકા સ્વરૂપ હી ઐસા હૈ).

એક સમયકી પર્યાયમેં પર્યાય રાગકા કર્તા, પર્યાય કાર્ય, પર્યાય કરણ–સાધન, પર્યાય અપાદાન, પર્યાય સંપ્રદાન (ઔર) પર્યાય અધિકરણ (હૈ). એક હી પર્યાયમેં–વિકૃત અવસ્થામેં ષટ્કારક હૈ. યહાં યે સિદ્ધ કરના હૈ કિ, પર્યાયમેં ષટ્કારકકી વિકૃત અવસ્થા હૈ પરંતુ વસ્તુકા ગુણ ઐસા હૈ કિ, ઉસસે રહિત પરિણમન હો. યહ ઉસકા સ્વભાવ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? આહાહા ! ક્યા કહા સમજમેં આયા ?

કારકોંકે અનુસાર ક્રિયા (અર્થાત્) પર્યાય. પર્યાયમેં ષટ્કારકરૂપસે કર્તા, કર્મ આદિ (ષટ્કારક હૈ, ઉસકી બાત હૈ). પર્યાયમેં કર્તા, કર્મ, કરણ, સંપ્રદાન (રૂપ) ષટ્કારક ક્રિયા ઉસસે રહિત, આહાહા ! યહ પરિણમન ક્રિયા મલિન પર્યાય હૈ, પરંતુ ઉસસે રહિત (અર્થાત્) ઉસકો તો જ્ઞેય બના દિયા હૈ. આહાહા ! જૈસે પર દ્રવ્ય જ્ઞેય હૈ, વૈસે ષટ્કારક પર્યાયમેં વિકૃત અવસ્થા હૈ, ઉસસે રહિત ભવનમાત્ર ભાવશક્તિ હૈ, આહાહા ! બહુત સૂક્ષ્મ (હૈ), બાપૂ !

‘પ્રભુનો મારગ છે શુરાનો’ આહાહા ! સમજમેં આયા ? યહાં તો ક્રિયા ઔર ભાવ ઐસે શબ્દ ક્યોં કહે ? પહલે પર્યાયમેં ષટ્કારકકે પરિણમનકો ક્રિયા કહી, મલિન પર્યાયમેં ષટ્કારકરૂપ પરિણમનકો ક્રિયા કહી. ભાવશક્તિકા કાર્ય ક્યા હૈ ? ઉસમેં ભાવ નામકા ગુણ હૈ. એક ભાવ નામકા ગુણ ઐસા થા કિ, (જિસકે કારણ) વિદ્યમાન નિર્મલ પર્યાય હો, વહ ભાવશક્તિ. યહ દૂસરી ભાવશક્તિ (હૈ). ઈસ ભાવશક્તિકા ગુણ ઐસા હૈ કિ, પર્યાયમેં ષટ્કારક વિકૃત અવસ્થા હૈ, ઉસસે રહિત હોના. (યહ ઉસકા કાર્ય હૈ). સમજમેં આયા ? આહાહા ! યહ તો સૂક્ષ્મ બાતેં હૈં, ભાઈ ! (લોગોંકા) બહુત વિરોધ આયા હૈ ન ! ઉસકા વિશેષ સ્પષ્ટીકરણ હો રહા હૈ.

યહાં તો પર્યાયમેં ષટ્કારકરૂપ રાગકા-વ્યવહાર રત્નત્રયકા પરિણમન હો ! સમજમેં આયા ? રાગ પર્યાયમેં હૈ ન ? તો (રાગ) ષટ્કારકરૂપ સ્વતંત્ર પરિણમન કરતા હૈ. (ઉસકે પરિણમનમેં) કર્મકી અપેક્ષા નહીં ઔર દ્રવ્ય-ગુણકા કારણ નહીં. દ્રવ્ય-ગુણ તો પવિત્ર હૈ. અપવિત્રતા હો ઐસી કોઈ શક્તિ નહીં. વૈસે હી અપવિત્રતામેં પર (પદાર્થ) કારણ હૈ, ઇસલિયે અપવિત્રતા હોતી હૈ, ઐસા નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઇસકો યહાં કહા કિ, છ કારકકે અનુસાર પર્યાયકી ક્રિયા. ઉસસે રહિત મલિન પર્યાય... (મલિન પર્યાયકો યહાં) ક્રિયા કહા. ઉસસે રહિત ભવન માત્ર.. આહાહા ! વ્યવહાર રત્નત્રય (રૂપ) રાગકા પરિણમન પર્યાયમેં ષટ્કારકરૂપસે હો, પરંતુ ઉસસે રહિત-ભાવશક્તિકે કારણ ઉસસે રહિત ઉસકા પરિણમન હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

શ્રોતા : એક સમયમેં ઉસસે રહિત પરિણમન કરે, વહી સ્વભાવ હૈ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : વહી ઉસકા ગુણ હૈ. વહ ગુણ હૈ. આહાહા ! કોઈ ગુણ ઐસા નહીં હૈ કિ, વિકૃતરૂપસે પરિણમન કરે. ઐસા કોઈ ગુણ નહીં હૈ. (ફિર ભી) વિકૃતી હોતી હૈ, વિકાર (હોતા) હૈ, (કોઈ વિકાર) નહીં હૈ, (ઐસા) નહીં (હૈ), આહાહા ! તો કહતે હૈં કિ, વિકૃત અવસ્થા ષટ્કારકરૂપસે સ્વતંત્ર પર્યાયમેં હોને પર ભી ભાવ નામકી શક્તિ નામ ગુણકે કારણ ઉસ મલિન પર્યાયસે રહિત પરિણમન હૈ, યહ ઉસકા (કાર્ય) હૈ. આહાહા ! યહ શક્તિ હૈ.

શ્રોતા : વિકાર કરના ઐસી શક્તિ નહીં હૈ ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : ઐસી શક્તિ નહીં હૈ. ફિર ભી પર્યાયમેં (વિકાર) હોતા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

અહો બાપૂ ! વીતરાગ માર્ગ બહુત ગંભીર (હૈ), ભાઈ ! એક-એક શક્તિમેં ભી ઉસકા વર્ણન ઇતના (કિયા હૈ) ! પર્યાયમેં ષટ્કારક વિકૃત અવસ્થા સિદ્ધ કરની હૈ પરંતુ પર્યાયદૃષ્ટિવાલેકો ઉસકા સહિતપના હૈ. લેકિન દ્રવ્યદૃષ્ટિવાલેકો દ્રવ્યમેં ભાવ નામકા ગુણ હૈ, ઉસ કારણસે વ્યવહાર રત્નત્રયકી ષટ્કારકકી વિકૃત અવસ્થા હૈ, ઉસસે રહિત ભાવગુણકે સ્વભાવકે કારણ પરિણમન હોતા હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

અબ, દૂસરી બાત. ૩૯ (શક્તિ) તો હો ગયી થી. ૪૦ (શક્તિ) બાદમેં થોડી ચલી થી. (અબ) ૪૦ (શક્તિ લેતે હૈં). ''**કારકોંકે અનુસાર...**'' અબ યહ કારક નિર્મલ લેના. પહલે જો કારકે થે વહ પર્યાયકે (કારક) થે, અબ યહ દ્રવ્યકે-ગુણકે કારક હૈ, ભાઈ ! ક્યા કહતે હૈં ? સમજો ! પહલે (૩૯ વીં શક્તિમેં) પર્યાયમેં વિકૃત (અવસ્થાકા) ષટ્કારકકા પરિણમન થા. અબ યહ ગુણકા જો પવિત્ર ષટ્કારક (હૈ, ઉસકી બાત હૈ), આહાહા ! બાદમેં એક-એક કો ભિન્ન કરકે કહેંગે. પહલે એક સાથ કર્તા, કર્મ, કરણ, અપાદાન આદિ જો શક્તિયાં–ગુણ હૈં, ઉન છ શક્તિકો ધરનેવાલા ભગવાન ! ઉસકે આશ્રયસે જો પરિણમન હોતા હૈ, (ઉસકી યહાં બાત હૈ). દેખો !

''**કારકોંકે અનુસાર...**'' ઉસમેં ભી કારકોંકે અનુસાર ક્રિયા થી. વહ પર્યાયકી બાત થી. ઔર યહ કારકો અનુસાર (હૈ, યહ) કારકો ત્રિકાલી શુદ્ધ હૈ ઉસકે અનુસાર. પર્યાયકે કારક પર્યાયમેં રહ ગયે. સમજમેં આયા ? તેરા પરકે સાથ ક્યા સંબંધ હૈ ? પર હૈ, વહ તો ઉસકે કારણસે હૈ. તેરી પર્યાયમેં વિકૃત અવસ્થા, પર્યાયકે કારણસે ષટ્કારકકા વિકૃત પરિણમન હો, પરંતુ ઉસકે ભાવ નામકે ગુણકે કારણ, ગુણ ઐસા હૈ ઔર અનંત ગુણ ઐસે હૈં કિ, કોઈ વિકૃતરૂપસે પરિણમન કરે, ઐસા કોઈ ગુણ હી નહીં. આહાહા ! ગજબ બાત કરતે હૈં ! ભાવ નામકા ગુણ હૈ, ઉસ કારણસે મલિન ક્રિયા જો પર્યાયમેં ષટ્કારકસે હુઈ, ઉસસે રહિત પરિણમન હોના, યહ ભાવ નામકે ગુણકા (કાર્ય) હૈ. બનિયેકો ફુરસદ નહીં મિલતી ઔર

ધર્મ ઐસા સૂક્ષ્મ ! (ઇસકે લિયે) નિવૃત્તિ (ચાહિયે), બાપૂ ! માર્ગ (કોઈ) દૂસરા હૈ, ભાઈ ! સમ્યગ્દર્શનકી શુદ્ધિ–દર્શન વિશુદ્ધિ–દર્શન શુદ્ધિકી બાત અલૌકિક હૈ ! સમજમેં આયા ?

યહાં કહતે હૈં કિ, પહલે કારક અનુસાર કહા વહ પર્યાયકે (કારક કહે થે). એક સમયકે કારક અનુસાર (કહા થા). અબ જો કહા વહ ત્રિકાલી પવિત્ર કારકકે અનુસાર (કહા હૈ). કારકા આશ્રય દ્રવ્ય હૈ પરંતુ કારકકે અનુસારમેં દ્રવ્યકા આશ્રય હુઆ હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! અબ લોગ યહાં ચિલ્લાતે હૈં કિ, વ્યવહાર મોક્ષકા માર્ગ (હૈ). શુભ ભાવ મોક્ષકા (માર્ગ હૈ). અરે પ્રભુ ! સુન તો સહી પ્રભુ ! દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, પૂજા (આદિ) શુભભાવ યહ મોક્ષકા માર્ગ (હૈ) અથવા શુભભાવ શુદ્ધતાકા કારણ હૈ, (લોગ) ઐસા કહતે હૈં. યહાં તો ના કહતે હૈં કિ, અશુદ્ધતા હૈ, ઉસકે અભાવરૂપ (પરિણમન) હો, ઉસકા નામ ભાવશક્તિ–ગુણ કહનેમેં આતા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આતા હૈ કુછ ? પૈસે (કમાનેમેં) જલ્દી સમજમેં આતા હૈ, યહ કઠિન (પડતા હૈ). ભારી બાત ! અમૃતચંદ્રઆચાર્યને બહુત ખજાના ખોલ દિયા હૈ ! ઓહો ! ઇન દોનોં કારકો પરસે બહુત વિચાર આયે થે કિ, ઇન દોનોં કારકોંમેં (ઇસમેં ભી) કારકોં અનુસાર (લિયા હૈ) ઔર (દૂસરેમેં ભી) કારકોંકે અનુસાર (કહા હૈ), યહ દો (ચીજ) ક્યા (હૈ) ? એક સમયકી પર્યાયમેં પર્યાયકે કારકો અનુસાર (કહના હૈ). તો ઉસસે રહિતપના (હોના), ભાવ નામકા ગુણ હૈ તો ઉસસે રહિતપના હોના, વિકારસે રહિતપને હોના, યહ ભાવ નામકા ગુણકા (કાર્ય) હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

૪૦ (વીં શક્તિમેં) યહ કહા કિ, ''**કારકોંકે અનુસાર પરિણમતિ હોનેરૂપ..**'' યહ નિર્મલ ત્રિકાલી દ્રવ્ય, ગુણમેં જો કારક હૈ (ઉસકી બાત હૈ). શક્તિ સમજમેં આયી ? આહાહા ! પહલેમેં અકેલે પર્યાયકે સ્વતંત્ર ષટ્કારક લિયે થે. યહાં ત્રિકાલી દ્રવ્યમેં જો ષટ્કારક પડે હૈં, ઉસ કારકકે અનુસાર (કી બાત હૈ). આહાહા ! કારકોંકે અનુસાર–ઉસમેં ભી થા. પરંતુ ઉસ '**કારકોંકે અનુસાર...**' (કહા ઉસમેં) પર્યાયકી ક્રિયાકી (બાત થી). યહાં '**કારકોંકે અનુસાર...**' (કહા ઉસમેં) દ્રવ્યકે કારકોંકે અનુસાર (કી બાત હૈ). સમજમેં આયા ?

ભગવાન ! માર્ગ ઐસા હૈ, ભાઈ ! સર્વજ્ઞકી આજ્ઞા યહ હૈ. જિનેન્દ્રદેવ ત્રિલોકનાથ ! જિનેન્દ્રદેવકા યહ ફરમાન હૈ. પ્રભુ ! તેરી પર્યાયમેં દ્રવ્ય-ગુણકે આશ્રય બિના ઔર પરકે આશ્રય બિના (સ્વતંત્રરૂપસે વિકાર હોતા હૈ). આહાહા ! ઉસકે લિયે ભી તકરાર. (ઐસા કહતે હૈં), કર્મકે કારણસે વિકાર હોતા હૈ. ઉસકા યહાં નિષેધ કરતે હૈં ઔર શુભભાવસે ધર્મ હોતા હૈ ઉસકા ભી યહાં તો નિષેધ કરતે હૈં. સમજમેં આયા ? કર્મકે કારણસે વિકાર (હોતા હૈ), યહ બાત નહીં હૈ. યહ તો પર્યાયમેં પર્યાયકા ષટ્કારક (રૂપ) પરિણમન હૈ, ઉસ કારણસે મલિન પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ. કર્મસે નહીં ઔર દ્રવ્ય-ગુણસે નહીં. આહાહા ! ઐસા સ્વરૂપ (હૈ), ભગવાન ! યહ ભાવ નામકે ગુણકા કાર્ય (હૈ). ઇસકા ગુણ હી ઐસા હૈ કિ, મલિન પરિણામસે રહિત હોના, ઐસા ગુણ હૈ. મલિન પરિણામસે સહિત હોના, ઐસા કોઈ ગુણ નહીં હૈ, આહાહા !

સમજમેં આયા ?

યહાં કહતે હૈં કિ, જો દ્રવ્ય પર દૃષ્ટિ દેતે હૈં, ઉનકો મલિન પરિણામસે રહિત પરિણમન હોતા હૈ, આહાહા ! ઉસકા નામ ભાવ શક્તિકા કાર્ય (હૈ). ભાવ નામકા ગુણ હૈ ઉસકા યહ કાર્ય (હૈ). આહાહા ! સમજમેં આયા ? ભગવાન આત્મામેં ભાવ નામકા ગુણ હૈ, શક્તિ, સત્ત્વ હૈ, ઉસકા પર્યાયમેં કાર્ય ક્યા ? કિ પર્યાયમેં મલિન ષટ્કારકકે પરિણામ હૈં, ઉસસે રહિત પરિણમન કરના, યહ ભાવ ગુણકા કાર્ય હૈ, આહાહા !

બહુત સૂક્ષ્મ હૈ. બાપ-દાદાને કભી સુના નહીં હોગા ! સેઠ કહતે હૈં ન ? જૈસા સુના થા, વૈસા માના થા. સેઠકો જબ ઐસા કહતે હૈં કિ, અભી તક કોઈ સચ્ચા નિર્ણય હી નહીં કિયા. (ઇસલિયે ઐસા કહતે હૈં કિ), હમને જૈસા સુના થા, વૈસા માના થા. આહાહા ! પંડિત કહના કિસકો ? આહાહા ! 'પંડ્યા, પંડ્યા, ફોતરા ખંડ્યા' ફોતરા સમજે ? તુષ. મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશકમેં આતા હૈ, આહાહા ! તુને વિકૃત અવસ્થાકે ષટ્કારકકે પરિણમનસે ધર્મ માના હૈ તો તુને ફોતરા–તુષ ખંડ્યા હૈ. સમજમેં આયા ?

ઐસા ભી કહતે હૈં ન ? 'વિદ્વજન ભૂતાર્થ ત્યજી, વ્યવહારમાં વર્તન કરે', પરંતુ નિશ્ચયકે આશ્રિત નિર્વાણકો પ્રાપ્ત કરતે હૈં. આહાહા ! વિદ્વાનકા નામ ધરાકર, ષટ્કારકકા પરિણમન વિકૃત અવસ્થા હૈ, ઉસ વ્યવહારમેં વર્તન કરતે હૈં. પરંતુ નિશ્ચય જો દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાય હૈ, ઉસકા તો આશ્રય કરતે નહીં–વર્તન કરતે નહીં. આહાહા ! ચારોં ઓર દેખો તો સત્ય સિદ્ધાંત ખડા હોતા હૈ. સમજમેં આયા ?

યહાં અપને ૪૦ વીં (શક્તિ) ચલતી હૈ. પહલે ૩૯ (શક્તિમેં જો) કારક થે, વહ પર્યાયકે કારક થે. ઔર યહ કારક અબ દ્રવ્યકે-ગુણકે કારક હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? ગજબ બાત કહી હૈ ! એક-એક શક્તિમેં કિતના (ભરા હૈ) ! આહાહા ! અરે ઐસે શાસ્ત્ર ! મુશ્કિલસે બાહર આયે (તો લોગ કહને લગે) જિનવાણીમેંસે નિકાલ દો ! અરે પ્રભુ ! ક્યા કરતે હો ? બાપૂ ! ભાઈ ! ઇસ સમયમેં કોઈ મિલતા નહીં હૈ, કેવલજ્ઞાની નહીં, અવધિજ્ઞાની, મનઃપર્યાય(જ્ઞાની) નહીં ઔર યહ અન્યાય કરતે હો, ભાઈ ! 'કરુણા ઉપજે જોઈ' બાપૂ ! તેરા ક્યા હોગા, ભાઈ ? બાપૂ ! તુજે દુઃખ હોગા, પ્રભુ ! સહન નહીં કર પાયેગા, ઐસે દુઃખ હોંગે, ભાઈ ! તૂ સત્કા અનાદર કર રહા હૈ. ઇસલિયે કોઈ પર (જીવ) દુઃખી હો, વહ કોઈ પ્રશંસા કરને લાયક (બાત) હૈ ? આહાહા !

યહાં ૪૦ શક્તિમેં કહતે હૈં. કારક અનુસાર દોનોં (શક્તિમેં) આયા તો યહ હૈ ક્યા ? (ઐસા વિચાર ચલા થા). પહલે (૩૯ શક્તિમેં) કારક અનુસારમેં (ઐસા કહના હૈ કિ), પર્યાયમેં વિકાર અવસ્થા સ્વતંત્ર હોતી હૈ, પરંતુ ઇસકા ભાવ નામકા ગુણ હૈ, ઇસ ગુણકે કારણ વિકૃત (અવસ્થાસે) રહિતપને પરિણમન હોના, યહ ગુણકા કાર્ય હૈ. ધર્મીકો વિકારસે રહિત પરિણમન હોતા હૈ, યહ આત્માકા કાર્ય હૈ, ઐસા કહતે હૈં, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

ઇસકા રસ લો, બાપૂ ! સંપ્રદાયમેં તો ઇસ સમયમેં પંડિતકે નામ પર બહુત ગડબડ ચલી હૈ. બાપૂ ! ક્યા કહેં, ભાઈ ? આહાહા !

પહલે 'કારકકે અનુસાર' થા, વહ પર્યાયકે (ષટ્કારક) થે. યહ 'કારકકે અનુસાર' હૈ, યહ ગુણકે (ષટ્કારક) હૈ. (યહાં) ભલે કારકકે અનુસાર લિયા, પરંતુ વાસ્તવમેં તો કારક જિસકે આશ્રયમેં પડે હૈં, ઐસે દ્રવ્યકા આશ્રય લેનેસે કારકકે અનુસાર પવિત્ર (પરિણમન) હોતા હૈ, સમજમેં આયા ? જો ષટ્કારક શક્તિ પવિત્ર હૈ, ઉસકા આશ્રય દ્રવ્ય હૈ. ઇસ દ્રવ્યકી દૃષ્ટિસે ષટ્કારકા નિર્મલ પરિણમન – સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાનકી પર્યાયકા પરિણમન હોતા હૈ. સમજમેં આયા ? (કોઈ) ગુણકા સીધા પરિણમન નહીં (હોતા). પરંતુ દ્રવ્યકે પરિણમનકે સાથમેં ગુણકા પવિત્ર પરિણમન હોતા હૈ, આહાહા ! ઐસી બાતેં (હૈં) ! ઉસમેં તો દયા પાલો, વ્રત કરના, અપવાસ કરના, ૨-૫ લાખકા મંદિર બના દેના, (ઉસમેં બાત સરલ હો જાતી થી). (લેકિન) યહ મંદિર બનાનેકે જો ભાવ હૈ, યહ શુભભાવ હૈ ઔર ધર્મીકી દૃષ્ટિ શુભ (ભાવકે) પરિણમનસે રહિત હૈ. ગજબ બાત હૈ ! સમજમેં આયા ? શુભભાવકા પરિણમન પર્યાયમેં ષટ્કારકસે હોતા હૈ. મંદિર, પૂજા, ભક્તિ, બડી રથયાત્રા આદિ શુભભાવ હો તો (પુણ્ય બંધે). માત્ર પાપકે લિયે (અર્થાત્) બાહરમેં દિખાવકે લિયે, દુનિયા મુજે માન દે, દુનિયા મેરી ગિનતી કરે, તો-તો વહ અશુભભાવ હૈ. આહાહા ! પરંતુ શુભભાવ હો તો (ભી) યહાં પરમાત્મા ઐસા ફરમાતે હૈં કિ, શુભભાવકી જો વિકૃત ક્રિયા હૈ, ઉસસે રહિત તેરા ગુણ ઐસા હૈ કિ, ઉસસે રહિત પરિણમન હો, યહ તેરા ગુણ હૈ. મલિનરૂપસે પરિણમન કરના, ઐસા તેરા કોઈ ગુણ હૈ હી નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

ઈસ ૪૦ (શક્તિ) મેં યહ આયા, 'કારક અનુસાર'. (૩૯ શક્તિમેં) કારક અનુસાર થા. (વહ) પર્યાયકે કારક (થે). યહ કારક અનુસાર (હૈ) - યહ દ્રવ્યકા કારક (હૈ). સમજમેં આયા ? આહાહા ! શક્તિકા વર્ણન કરકે અમૃતચંદ્રઆચાર્યને તો ગજબ કામ કિયા હૈ ! ગજબ કામ કિયા ! આહાહા ! સારા નિર્મલ માર્ગ કૈસા હોતા હૈ, ઉસકી સિદ્ધિ કર દી હૈ. (પર્યાયમેં) મલિન પરિણામ હો, ફિર ભી જ્ઞાનીકી પરિણતિમેં મલિનતાસે રહિત પરિણતિ (હોતી હૈ). વહ જ્ઞાનીકી પરિણતિ હૈ. આહાહા ! ધર્મી જીવકી પરિણતિ, સમ્યક્દૃષ્ટિ જીવકી પરિણતિ નામ પર્યાયમેં – વિકૃત અવસ્થા હોતી હૈ, પરંતુ ઉસકા (પરિણામ) તો ભાવશક્તિકે કારણ–ગુણકે કારણ (ઉસસે રહિત પરિણમન હૈ). ભાવશક્તિ ગુણ હૈ, તો પ્રત્યેક ગુણમેં ભાવ (શક્તિકા) રૂપ હૈ, તો પ્રત્યેક ગુણ પવિત્રતાસે પરિણમે ઐસા ઉસકા ગુણ હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? આહાહા !

સૂક્ષ્મ પડે, પ્રભુ ! (લેકિન) ક્યા હો સકતા હૈ ? માર્ગ ઐસા હૈ. આહાહા ! કભી પરિચય નહી કિયા, સુનનેમેં આયા નહીં. બાહરમેં ઔર બાહરમેં ગોથે ખાયે, આહાહા ! ચીજ બાહરમેં નહીં હૈ. શુભભાવમેં ચીજ આયી નહીં.

શ્રોતા : બાહરકી ચીજ આકર્ષક લગતી હૈ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : ધૂલમેં ભી આકર્ષક નહીં હૈ. અજ્ઞાની (આકર્ષક) માનતા હૈ. આહાહા ! પર્યાયમેં વિકૃતિ હોના, યહ બાહ્ય કારણસે નહીં. ઐસા યહાં પહલે સિદ્ધ કરના હૈ. સમજમેં આયા ? બાહરકે કારણસે (વિકૃતિ) નહીં (હોતી). ભગવાનકે કારણસે યહ શુભભાવ હુઆ, ઐસા નહીં. આહાહા ! શુભભાવકી પર્યાયમેં પરિણતિ હુઈ, ફિર ભી દ્રવ્યકી દૃષ્ટિવંત ગુણીકો (જ્ઞાનીકો) પ્રત્યેક ગુણમેં ઐસી શક્તિ હૈ કિ, વિકારસે રહિત હોના, યહ તેરી શક્તિકા કાર્ય હૈ. આહાહા ! સમજમેં આતા હૈ કુછ ? (ઇસમેં) પુનરુક્તિ (દોષ) નહીં હૈ. વારંવાર (બાત) આયે (લેકિન) અધિક સ્પષ્ટ (હોતા હૈ).

ષટ્કારકકે અનુસાર આનંદકી પર્યાય પ્રગટ હો, શાંતિકી પર્યાય પ્રગટ હો, વીતરાગતાકી પર્યાય પ્રગટ હો, રાગસે રહિત પ્રભુતાકી પર્યાય પ્રગટ હો, આહાહા ! યહ ચૌથે ગુણસ્થાનકી (બાત હૈ). 'સર્વ ગુણાંશ તે સમકિત' કહા હૈ ન ? ઉસકા અર્થ યહ હૈ કિ, દ્રવ્યમેં નિર્મલ કારક જો પડે હૈં, ઇન ગુણોંકા આશ્રય તો દ્રવ્ય હૈ, તો દ્રવ્ય પર દૃષ્ટિ (કરનેસે) દ્રવ્યકે પરિણમનમેં કારકોંકે અનુસાર નિર્મલ પરિણમન હોતા હૈ.

''**કારકોંકે અનુસાર જો ક્રિયા...**'' દેખો ! સમજમેં આયા કુછ ? (૪૦ વીં શક્તિમેં) ''**કારકોંકે અનુસાર પરિણમિત હોનેરૂપ ભાવમયી...**'' (ઐસા કહા). (૩૯ વીં શક્તિમેં) પર્યાયકી બાતમેં ક્રિયા થી ઔર યહાં લિયા, ''**કારકોંકે અનુસાર પરિણમિત હોનેરૂપ ભાવમયી ક્રિયા શક્તિ**'' ભાવમયી ક્રિયાશક્તિ.. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ''**કારકોંકે અનુસાર પરિણમિત હોનેરૂપ ભાવમયી ક્રિયાશક્તિ**'' વહાં ક્રિયા શબ્દ થા. વહ મલિન પર્યાયકી પરિણતિકો ક્રિયા કહા થા ઔર ઉસસે રહિત હોના, યહ ઉસકા ગુણ હૈ. ઔર યહાં કહતે હૈં કિ, ''**કારકોંકે અનુસાર પરિણમિત હોનેરૂપ ભાવમયી ક્રિયાશક્તિ**'' આહાહા ! પહલેમેં ભી ભાવશક્તિ લી ઔર યહાં ભાવમયી ક્રિયાશક્તિ લી. દોનોંમેં ફર્ક હૈ. ઉસમેં તો ક્રિયા શક્તિ લી થી. પર્યાયમેં વિકૃત અવસ્થાસે રહિત ભાવ. અબ યહાં તો ભાવમયી ક્રિયાશક્તિ (લેના હૈ). આહાહા !

અનંત ગુણકા ભંડાર ભગવાન ! ઉસકે ષટ્કારકકા આશ્રય દ્રવ્ય હૈ તો દ્રવ્યકે આશ્રયસે ઉસકી શુદ્ધ પરિણતિ હોતી હૈ, યહ ભાવમયી ક્રિયાશક્તિ હૈ. આહાહા ! શક્તિકા નામ ક્રિયા હૈ. ઔર શક્તિકા નામ ક્રિયા હૈ તો પરિણતિમેં જો નિર્મલતા હૈ, ઉસકી ક્રિયા શક્તિકા યહ કાર્ય હૈ, આહાહા ! ક્યા કહા ? પહલે જો કહા થા વહ, પર્યાયકી ક્રિયા–એક સમયકી પર્યાયકી મલિન ક્રિયા ઉસસે રહિત, ઐસે કહા થા. ઔર યહાં તો કહા કિ, યહ ક્રિયા શક્તિ ત્રિકાલી હૈ. ત્રિકાલ ગુણોંમેં એક ક્રિયા નામકી શક્તિ હૈ, આહાહા ! ક્યા કહતે હૈં ? દેખો ! ભાવમયી ક્રિયાશક્તિ. '''**કારકોંકે અનુસાર પરિણમિત હોનેરૂપ ભાવમયી ક્રિયાશક્તિ**'' આહાહા ! દ્રવ્યકે અનુસાર હોનેવાલી ક્રિયાશક્તિકા નામ નિર્મલ પરિણતિ, યહ ક્રિયાશક્તિકા કાર્ય હૈ. સમજમેં આયા ?

(લોગોંકો ઐસા સામાન્ય લગતા હૈ) યહ ૪૭ શક્તિ હૈ, ઉસકો કહતે હૈં. બાપૂ ! શક્તિકા અર્થ પ્રભુ હૈ–પ્રભુતા હૈ. એક-એક શક્તિ પ્રભુતાસે ભરી પડી હૈ. આહાહા ! પહલે ક્રિયા કહા વહ તો મલિન પર્યાયકો ક્રિયા કહકર, ઉસસે રહિતપનામયી ભાવશક્તિ. યહાં કારકોંકે અનુસાર ભાવમયી ક્રિયાશક્તિ હૈ. ત્રિકાલીમેં (ઐસા) ગુણ હૈ. પહલે પર્યાયકી ક્રિયા થી. યહાં ગુણકી ક્રિયા હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! કિતની ધીરજ ચાહિયે, બાપૂ !

ભગવાન આત્મામેં એક ક્રિયા શક્તિ હૈ. ઐસી ક્રિયા શક્તિકા રૂપ પ્રત્યેક ગુણમેં હૈ. આહાહા ! ગુણકે અનુસાર અથવા ગુણકા આશ્રય દ્રવ્ય હૈ, (ઐસે) દ્રવ્યકે અનુસાર ક્રિયાશક્તિકા કાર્ય ક્યા હૈ ? કિ, નિર્મલ પરિણમન હોના, ભાવમયી નિર્મલ (પરિણમન) હોના. યહ ક્રિયાશક્તિકા કાર્ય હૈ. આહાહા ! (પહલેમેં) મલિન ક્રિયા થી. યહ ક્રિયા શક્તિકા પરિણમન નિર્મલ હૈ. સમજમેં આયા ? ભાષા ક્રિયાશક્તિ રખી, ભાવમયી ક્રિયાશક્તિ (કહા). મૂલ તો ક્રિયાશક્તિ હૈ. અંદર સ્વભાવમયી ક્રિયાશક્તિ (હૈ). ભાવશક્તિ તો પહલી ૩૯મેં આ ગયી. યહ તો ભાવમયી ક્રિયાશક્તિ–ગુણમયી ક્રિયાશક્તિ (કહા). સમજમેં આયા ?

''**કારકોંકે અનુસાર પરિણમિત હોનેરૂપ..**'' આહાહા ! દેખો ! યહાં તો કારકોંકે અનુસાર પરિણમિત હોનેરૂપ (ઐસે લિયા હૈ). ઇસલિયે તો કહા કિ, એક-એક ગુણ પરિણમન નહીં કરતે. કારકકે અનુસારમેં (ષટ્કારકોંકો) દ્રવ્યકા આશ્રય હૈ. સમજમેં આયા ? જિસકી ખાનમેં ષટ્કારક પડે હૈં, ભગવાન (આત્મ) દ્રવ્યકી ખાનમેં છ કારક પડે હૈં. આહાહા ! દ્રવ્યકે આશ્રયસે પરિણમન હોનેરૂપ ભાવમયી ક્રિયાશક્તિ, આહાહા ! ઐસા અંદરમેં ભાવમયી ક્રિયાશક્તિ–ગુણ હૈ. ઇસ ગુણકે કારણ ષટ્કારકકા અનુસરણ કરકે નિર્મલ પર્યાય હો, યહ ગુણકા કાર્ય હૈ, આહાહા ! યહ ક્રિયા શક્તિ તો પ્રત્યેક ગુણમેં હૈ. સમજમેં આયા ? ૨૨ બોલકો એક-એક (શક્તિમેં) ઉતારે તો પાર નહીં આવે, આહાહા !

ભાવમયી ક્રિયાશક્તિ દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાય તીનોંમેં વ્યાપતી હૈ. ક્રિયાશક્તિકા પરિણમન નિર્મલ હૈ, આહાહા ! યહ નિર્મલ પરિણમન વહી સ્વ-અપના હૈ, મલિન પરિણામ અપના નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? વહ આખીરમેં સ્વસ્વામીત્વસંબંધ શક્તિમેં લેંગે. ઉસકા યહ અર્થ હૈ કિ, ભગવાન આત્મા ! અંતર શક્તિઓં (ઔર) પવિત્રતાકા પિંડ હૈ, ઉસકા આશ્રય કરનેસે, દ્રવ્યકા પરિણમન જો હોતા હૈ, યહ તદ્દન શુદ્ધ હોતા હૈ. શુદ્ધ પરિણમન, શુદ્ધ શક્તિ ઔર શુદ્ધ દ્રવ્ય – યહ અપના સ્વ ઔર ઉસકા આત્મા સ્વામી, ઐસી સ્વસ્વામીસંબંધશક્તિ ઉસમેં હૈ. આત્મા રાગકા સ્વામી નહીં. આહાહા ! ગજબ બાત હૈ ! વ્યવહાર રત્નત્રયકા વિકલ્પ ઉઠતા હૈ, ઉસ ક્રિયાસે રહિત તો કહા, પરંતુ ઉસકા સ્વામીપનાસે રહિત હૈ. આહાહા ! ૪૭ (શક્તિમેં) અંતિમ શક્તિમેં લેંગે. સમજે ?

''**કારકોંકે અનુસાર પરિણમિત હોનેરૂપ...**'' દેખા ? ૩૯ શક્તિમેં કારકોંકે અનુસાર ક્રિયા ઉસસે રહિત, ઐસા કહા થા. ઔર (યહાં) કારકોં અનુસાર પરિણમિત, (ઐસા કહા). નિર્મલ

જો છ કારકકે ગુણ પડે હૈં, ઉસ ગુણકા આશ્રય જો દ્રવ્ય, ઉસકે આશ્રયસે હોનેવાલા – પરિણમન હોનેરૂપ ભાવમયી ક્રિયાશક્તિ, યહ ભાવમયી ક્રિયાશક્તિ હૈ–સ્વભાવમયી ક્રિયાશક્તિ. આહાહા ! ક્યોં ભાવકે સાથ લિયા ? (૩૯ શક્તિમેં) પર્યાયમેં ક્રિયા તો કહી થી. વહાં ભાવમયી ક્રિયા, યહ નહીં (લેના હૈ). વહ તો મલિન પરિણામરૂપ ક્રિયા થી. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

યહ તો સંતોંકી વાણી હૈ. વીતરાગી મુનિઓં હૈ. આહાહા ! બાપૂ ! મુનિ કિસે કહેં ? અભી જિસકો પ્રચુર સ્વસંવેદનકી દૃષ્ટિ હી પ્રગટ નહીં હુઈ હૈ, વહાં યહ બાત (કહાંસે હો સકતી હૈ) ? મુનિપના તો પ્રચુર સ્વસંવેદન હૈ. ક્યોંકિ કારક અનુસાર જો ભાવ–ગુણ હૈ, ઉસકે અનુસાર સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ ઔર ઉસકે અનુસાર ચારિત્ર હોતા હૈ. કોઈ પંચમહાવ્રત યા રાગકે આશ્રયસે ચારિત્ર હોતા હૈ, ઐસા નહીં હૈ, આહાહા ! ભારી કઠિન (કામ હૈ), ઇસલિયે લોગ ઐસા કહતે હૈં કિ, નિશ્ચય...નિશ્ચય ... (હૈ). બાપૂ ! નિશ્ચય યાની સત્ય. આહાહા ! સત્યકા સાહેબા ભગવાન આત્મા ! ઉસકા સત્ સ્વરૂપ ઐસા હૈ કિ, સત્યકે આશ્રયસે જો પરિણમન હોતા હૈ, ભાવમયી ક્રિયા (હોતી હૈ), યહ ઉસકા ગુણ હૈ. નિર્મલરૂપસે પરિણમના ઐસા ઉસકા ગુણ હૈ. મલિનરૂપસે પરિણમના, ઐસી કોઈ શક્તિ–ગુણ નહીં હૈ. આહાહા ! ઐસી બાત (હૈ) !

(બાહ્ય વ્યવહારમેં) તો (લોગ) બેચારે સામાયિક, પોસા કરે ઔર પ્રતિક્રમણ (કરે), ઔર માન લે કિ, હો ગયા ધર્મ ! અરે ! બાપૂ ! વહ ક્યા હૈ ? ભાઈ ! તુજે (માલૂમ નહીં હૈ). વહ તો વિકલ્પ–રાગ હૈ. ઉસકી પર્યાયમેં ષટ્કારકકા પરિણમન હૈ, પરંતુ ધર્મી જીવકા પરિણમન ઉસસે રહિત હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઉસે ઐસા માર્ગ સુનને મિલતા નહીં. યહ તો પરમ સત્ય ! સર્વજ્ઞકી શ્રી વાણી ! શ્રી વાણી–દિવ્યધ્વનિ, ઉસસે આયા (હુઆ) માર્ગ યહ હૈ. આહાહા !

એક-એક શક્તિમેં બહુત ભરા હૈ. એક ભાવમયી ક્રિયાશક્તિ હૈ. સમજમેં આયા ? ઔર યહ ભાવમયી (ક્રિયાશક્તિ) અનંત ગુણમેં નિમિત્ત હૈ. પહલે જો ભાવમયી (કહા) થા, વહ ભી અનંત ગુણમેં નિમિત્ત હૈ ઔર યહ ભાવમયી પવિત્ર ક્રિયા હૈ વહ ભી અનંત ગુણમેં નિમિત્ત હૈ, વહ ભી પવિત્ર થી. ભાવમયી શક્તિ (કહી, ઉસમેં વિકૃત) પરિણમનસે રહિત હોના, વહ ભી ભાવમયી નિર્મલ (પર્યાય) થી. નિર્મલ શક્તિકી પરિણમન દશા અનંત ગુણોંમેં નિમિત્ત હૈ ઔર પર્યાય જો નિર્મલ હુઈ, ઉસમેં ઈસ શક્તિકા પરિણમન ભી નિમિત્ત હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

“**કારકોંકે અનુસાર પરિણમિત હોનેરૂપ...**” દેખા ! આહાહા ! રાગ સહિત હોનેરૂપ પરિણમન, યહ બાત ધર્મીકો નહીં. દ્રવ્યદૃષ્ટિવંતકો નહીં, ઐસા કહતે હૈં. દ્રવ્યદૃષ્ટિવંતકા અર્થ કિ, જિસકી સમ્યક્દૃષ્ટિ હુઈ, વસ્તુ અખંડ અભેદ ત્રિકાલ આનંદકંદ પ્રભુ ! ઐસી દૃષ્ટિમેં – સમ્યગ્દર્શનમેં સારા દ્રવ્યકા આશ્રય આયા (ઉસે સમ્યક્દૃષ્ટિ કહતે હૈં). અંદર ભાવમયી ક્રિયાશક્તિ—ગુણ હૈ (તો) શ્રદ્ધા ગુણમેં ભી ઉસકા રૂપ હૈ. શ્રદ્ધાગુણ સમકિતરૂપ પરિણમિત

હોતા હૈ, યહ ભાવમયીક્રિયાશક્તિકા હી કાર્ય હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

(લોગ) કહતે હૈં ન ? કિ, ચાર કર્મકે નાશસે કેવલજ્ઞાન હોતા હૈ. તત્ત્વાર્થસૂત્રમેં (ઐસા) હૈ. યહ ચર્ચા બહુત ચલી હૈ. ખાણિયા ચર્ચામેં હૈ કિ, ચાર કર્મકે નાશસે કેવલજ્ઞાન પર્યાય હોતી હૈ. તત્ત્વાર્થસૂત્રમેં હૈ. યહાં કહા કિ, સુન તો સહી, નાથ ! તેરેમેં એક ભાવમયી ક્રિયા શક્તિ હૈ, ઉસ કારણસે કેવલજ્ઞાનકી પરિણતિ હોતી હૈ. સમજમેં આયા ? વિકૃત અવસ્થા હૈ, ઉસસે ભી નહીં ઔર પૂર્વમેં જો કેવલજ્ઞાનકે પહલે મોક્ષકા માર્ગ થા, ઉસસે ભી યહ પરિણમન નહીં, ઐસા કહતે હૈં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? પૂર્વમેં મોક્ષમાર્ગ થા તો ઉસસે મોક્ષ નામ કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય હુઈ, ઐસા નહીં. ત્રિકાલી શુદ્ધ કારક હૈ, ઉસકે અનુસાર કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય ઉત્પન્ન હુઈ હૈ, આહાહા ! પરસે તો નહીં (હુઈ) પરંતુ અપની પૂર્વ પર્યાયસે (ભી) નહીં (હુઈ હૈ). ઉસસે તો નહીં લેકિન અપને ગુણકી દૂસરી પર્યાયસે ભી યહ પર્યાય નહીં (હુઈ). આહાહા ! સમજમેં આયા ?

પ્રત્યેક ગુણમેં ઐસા રૂપ હૈ કિ, દ્રવ્યકા આશ્રય કરનેસે પ્રત્યેક ગુણકી પર્યાય સ્વતંત્ર અપનેસે નિર્મલ પરિણમન (રૂપ) હોતી હૈ, દૂસરી પર્યાયસે નહીં, આહાહા ! કર્મકા અભાવ હુઆ તો (ભી) નહીં. મોક્ષકા માર્ગ હુઆ તો કેવલજ્ઞાન હુઆ, ઐસા ભી નહીં. આહાહા ! લોગોંકો ઐસા સુનને મિલે તો કઠિન પડતા હૈ. દૂસરે વિપરીત રાસ્તે (પર) ચઢા દિયા હૈ. યહ ૪૦ (શક્તિ) હુઈ. યહાં પાંચ મિનીટ બાકી રહી.

અબ ૪૧વીં શક્તિ (લેતે હૈં). ઐસા માર્ગ, બાપૂ ! આહાહા ! સત્‌કા પોકાર હૈ. અંદરસે પોકાર હોકર સત્ ખડા હોતા હૈ. આહાહા ! ઉસે અસત્ય–વિકારકે શરણકી કોઈ જરૂરત નહીં હૈ. વ્યવહાર રત્નત્રયકે કારણકી ઉસે જરૂરત નહીં હૈ. આહાહા !

અપનેમેં ભાવમયી શક્તિ અથવા તો ભાવમયી ક્રિયાશક્તિ (હૈ). ઉસકે કારણસે કેવલજ્ઞાનકી, સમ્યગ્દર્શનકી, સમ્યક્‌જ્ઞાનકી, સમ્યક્‌ચારિત્રકી નિર્મલ પરિણતિ (હોતી હૈ). આહાહા ! પંચમહાવ્રતકા પરિણામ–દ્રવ્ય ચારિત્ર હૈ તો ઉસસે ભાવચારિત્ર હોતા હૈ, ઐસા યહાં નહીં હૈ. વસ્તુમેં ઐસા નહીં હૈ. સમજમેં આયા ? ઉસમેં ભી બડા ફર્ક હૈ, પ્રભુ ! ક્યા કરેં ? આહાહા ! એકમેં ફર્ક (આવે ઇસલિયે) સબમેં ફર્ક આયેગા. આહાહા !

અબ ૪૧ (શક્તિ). "**પ્રાપ્ત કિયા જાતા જો સિદ્ધરૂપ ભાવ...**" ક્યા કહતે હૈં ? કર્મ લેના હૈ ન કર્મ ? "**પ્રાપ્ત કિયા જાતા જો સિદ્ધરૂપ ભાવ...**" સિદ્ધ યાની પવિત્ર પર્યાય. સિદ્ધ પર્યાય યહાં નહીં લેના હૈ. યહાં સિદ્ધ યાની નિર્મલ પર્યાયરૂપ જો ભાવ પ્રગટ હોતા હૈ, (ઉસકી બાત હૈ). સમજમેં આયા ? "**પ્રાપ્ત**" ઐસા હૈ કિ નહીં ? "**પ્રાપ્ત કિયા જાતા..**" હૈ. સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય, સમ્યક્‌જ્ઞાનકી પર્યાય, સમ્યક્‌ચારિત્રકી પર્યાય, કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય, ઐસે પ્રત્યેક પર્યાય લેની.

પ્રાપ્ત કિયા જાતા હૈ જો સિદ્ધરૂપભાવ, જિસ સમય ઉત્પન્ન હોનેવાલી હૈ વહ પર્યાય સિદ્ધ (અર્થાત્) ચોક્કસ હૈ. યહ સિદ્ધરૂપભાવ (માને) સિદ્ધ ભગવાનકી બાત નહીં. ઉસ સમયમેં

જો પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ, ઉસકો સિદ્ધરૂપ ભાવ કહતે હૈં. વહી પર્યાય ચોક્કસરૂપસે ઉત્પન્ન હોનેવાલી, ઉસકો સિદ્ધભાવ કહતે હૈં. આહાહા ! ભાષા ક્યા હૈ ? "**પ્રાપ્ત કિયા જાતા..**" (ઐસા કહા) હૈ. પુરુષાર્થસે (પ્રાપ્ત કિયા જાતા હૈ), આહાહા !

અનંત ગુણકા-શક્તિકા આશ્રય દ્રવ્ય ઔર દ્રવ્યકે આશ્રયસે–પુરુષાર્થસે પ્રાપ્ત કિયા જાતા હૈ, આહાહા ! સમ્યગ્દર્શનરૂપી પર્યાય યહ કાર્ય (હૈ). યહ કર્મકા કાર્ય હૈ. કર્મ શક્તિકા યહ કાર્ય હૈ. કર્મ નામ કાર્ય. કર્મ શક્તિ હૈ ન ? કર્મ નામકી શક્તિ હૈ, કાર્ય શક્તિ (હૈ). ઉસકા કાર્ય વર્તમાન નિર્મલ પર્યાયકી પ્રાપ્તિ, યહ (કર્મ શક્તિકા) કાર્ય હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? યહ કાર્ય વ્યવહાર રત્નત્રયકા નહીં, યહ કાર્ય પૂર્વકી પર્યાયકા નહીં, આહાહા ! કિતના સિદ્ધ કિયા હૈ !

પ્રાપ્ત કિયા જાતા હૈ. પ્રાપ્ત યાની વર્તમાન પર્યાયમેં કાર્યરૂપ પ્રાપ્ત કિયા જાતા હૈ, ઐસા ચોક્કસરૂપ ભાવ, "**..ઉસમયી કર્મશક્તિ.**" અંદર એક કર્મ નામકી શક્તિ હૈ, જિસમેં કાર્ય પ્રાપ્ત હોતા હૈ. નિર્મલ પર્યાયકી પ્રાપ્તિ હોતી હૈ. ઇસ કાર્યકા કારણ કર્મ શક્તિ હૈ. વિશેષ કહેંગે...

❀

જ્ઞાનદ્વારમાં સ્વરૂપ શક્તિને જાણવી. લક્ષણ જ્ઞાન, અને લક્ષ્ય આત્મા પોતાના જ્ઞાનમાં ભાસે છે. ત્યારે સહજ આનંદધારા વહે છે તે અનુભવ છે.

(પરમાગમસાર–૭૧૦)

પ્રવચન નં. ૩૬

શક્તિ-૪૧ તા. ૧૫-૦૯-૧૯૭૭

प्राप्यमाणसिद्धरूपभावमयी कर्मशक्ति: ।।४१।।

સમયસાર, શક્તિકા અધિકાર હૈ. ૪૦ (શક્તિ) તો હો ગયી ન ? (અબ) ૪૧ (વીં શક્તિ લેતે હૈં). શક્તિકા અર્થ ક્યા હૈ ? કિ, આત્મા જો ગુણી હૈ–વસ્તુ, ઉસમેં યહ ગુણ હૈ. ગુણકા પરિણમન હોના, વહ પર્યાય હૈ. યહાં નિર્મલ પર્યાયકી બાત હૈ, મલિન પર્યાયકી બાત નહીં હૈ. જો ગુણ હૈ, યહ પવિત્ર હૈ ઔર દ્રવ્ય પવિત્ર હૈ. શુદ્ધ કહો કિ પવિત્ર કહો (એક હી બાત હૈ). ઉસકી પર્યાય ભી શુદ્ધ હૈ. ક્રમવર્તી શુદ્ધ પર્યાય ઔર ગુણકા અક્રમરૂપ હોના (ઇન) દોનોંકા સમુદાય યહ આત્મા હૈ. રાગકી પર્યાય સહિત આત્મકો (યહાં) આત્મા ગિનનેમેં આયા હી નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

(આત્મા) શરીર સહિત તો નહીં (હૈ). યહ તો જડ મિટ્ટી ધૂલ હૈ. પરંતુ દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, પૂજાકે ભાવ (રૂપ) રાગ સહિત આત્માકો યહાં (આત્મા) ગિનનેમેં આયા હી નહીં. માત્ર રાગ હોતા હૈ, પર્યાયમેં ષટ્કારકસે એક સમયકી દશામેં વિકૃત અવસ્થા હૈ. પરંતુ યહાં તો વિકૃત અવસ્થાસે રહિત (પરિણમન હોના, ઇસકી બાત હૈ). વહ અપને આ ગયી ન ? ભાવ શક્તિ (ચલ ગયી). "**(કર્ત્તા, કર્મ આદિ) કારકોંકે અનુસાર જો ક્રિયા ઉસસે રહિત ભવનમાત્રમયી (-હોનેમાત્રમયી) ભાવશક્તિ.**" હૈ. આહાહા ! એક ભાવશક્તિ ગુણ ઉસકો કહતે હૈં કિ, જિસકે કારણ વર્તમાનમેં નિર્મલ પર્યાયકી વિદ્યમાનતા હો, યહ ભાવશક્તિ–ગુણકા સ્વરૂપ હૈ. ઔર એક ભાવશક્તિ યહ હૈ કિ, એક સમયકી મલિન પર્યાય દ્રવ્ય-ગુણમેં નહીં, દ્રવ્ય-ગુણકે કારણ નહીં, પરકે કારણ નહીં, એક સમયકી પર્યાયમેં વિકૃત અવસ્થા ચાહે તો અશુભભાવ હો કિ શુભ (ભાવ), ઇસકા વર્તમાનમેં ષટ્કારકસે પરિણમન હોકર, ઉસસે રહિતપને (પરિણમન હોના) યહ આત્માકી પર્યાય હૈ. સમજમેં આયા ?

યહાં તો અપને ૪૧ વીં (શક્તિ) ચલતી હૈ. "**પ્રાપ્ત કિયા જાતા...**" (અર્થાત્) વર્તમાન પર્યાયમેં પ્રાપ્ત કરાતા હુઆ, પ્રાપ્ત કરતા હુઆ. વર્તમાન પર્યાયમેં નિર્મલ પર્યાય પ્રાપ્ત કરતા હુઆ. સમ્યગ્દર્શનકી, સમ્યક્જ્ઞાનકી સમ્યક્ચારિત્રકી, આનંદકી, વીતરાગતાકી, પર્યાયકો પ્રાપ્ત કરાતા

હુઆ, "**જો સિદ્ધરૂપ..**" (અર્થાત્) ચોક્કસરૂપ. "**..ભાવ, ઉસમયી કર્મશક્તિ.**"

યહાં કર્મ તો ચાર પ્રકારકે કહનેમેં આતા હૈ. એક જડકી કર્મ અવસ્થાકો ભી કર્મ કહનેમેં આતા હૈ. વહ તો ભિન્ન (હૈ). એક ભાવકર્મકો કર્મ કહનેમેં આતા હૈ. ઉસસે ભી ભિન્ન (હૈ). એક નિર્મલ પરિણતિકો ભી ભાવકર્મ કહનેમેં આતા હૈ. ઔર યહાં જો કર્મ શક્તિ હૈ, વહ તો ગુણરૂપ કર્મશક્તિ હૈ. આહાહા ! ભારી સૂક્ષ્મ (હૈ), ભાઈ !

જડ કર્મકી અવસ્થા–કર્મ, વહ ચીજ તો ભિન્ન રહી. ઔર દયા, દાન, વ્યવહાર રત્નત્રયકા વિકલ્પ જો રાગ વહ ભી ભિન્ન રહા ઔર નિર્મલ પર્યાયમેં કર્મ નામ કાર્ય હોતા હૈ, વહ નિર્મલ કર્મ શક્તિકા કાર્ય હૈ. કર્મ શક્તિકા કર્મ (કાર્ય) હૈ. શાંતિસે વિચાર કરના. સમજમેં આયા ?

આત્મામેં કર્મ નામ કાર્ય નામકા એક ગુણ હૈ. કર્મ નામકા યાની કાર્ય નામકા એક ગુણ હૈ. જિસ ગુણકે કારણ વર્તમાન પર્યાયમેં પ્રાપ્ત જો પર્યાય હોતી હૈ, વહ કર્મકા કાર્ય હૈ. વહ કર્મ ગુણકા કાર્ય હૈ. આહાહા ! ગજબ (બાત) હૈ ! સમજમેં આયા ?

શ્રોતા : યહ સમજકર ક્યા કરના ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : યહ સમજકર દ્રવ્ય પર દૃષ્ટિ દેકર, ગુણકે કારણસે પર્યાયમેં, વર્તમાનમેં સમ્યગ્દર્શન આદિ પર્યાયકા કાર્ય હોતા હૈ, ઐસા નિર્ણય કરના. કોઈ વ્યવહાર રત્નત્રયકે રાગસે સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાયકા કાર્ય હોતા હૈ, ઐસા નહીં. ઔર દેવ, ગુરુ, શાસ્ત્રકે નિમિત્તસે કાર્ય હોતા હૈ, યહાં યહ (ભી) નહીં હૈ. યહાં તો નિર્મલ સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર, વીતરાગી મોક્ષમાર્ગકી પર્યાયકો પ્રાપ્ત કરાતા, ઉસ કાર્યકા કારણ કર્મ શક્તિ હૈ. અરે..! ઐસી બાત કભી સુની ન હો. ધ્રુવમેં ઐસી શક્તિ હૈ. ધ્રુવમેં કર્મ નામકી એક શક્તિ હૈ કિ, જિસસે વર્તમાન કાર્ય સુધરતા હૈ. ધીરેસે સુનો ! યહ તો પૈસેકી (જાતસે) દૂસરી જાત હૈ. આહાહા ! સુન તો સહી, પ્રભુ !

તેરેમેં આત્મદ્રવ્ય જો હૈ–ગુણી, ઉસમેં એક કર્મ નામકા ગુણ હૈ. કર્મ નામ કાર્ય હોનેકા એક ગુણ હૈ. ઇસ કર્મ ગુણકે કારણ વીતરાગી પર્યાય, જ્ઞાનકી પર્યાય, દર્શનકી પર્યાય, ચારિત્રકી પર્યાય, સ્વચ્છતાકી પર્યાય, યહ કર્મ (શક્તિકે) કારણસે (ઐસા) શુદ્ધ (કાર્ય) આતા હૈ. જડ કર્મ નહીં, ભાવકર્મ નહીં. નિર્મલ પરિણતિમેં જો કાર્ય હોતા હૈ, યહ કર્મ નામકે ગુણકે કારણસે કાર્ય સુધરતા હૈ, આહાહા ! કભી બાપ–દાદાને સુના ભી નહીં હૈ. આહાહા ! (સેઠ લોગ કહતે હૈં) હમને જૈસા સુના થા વૈસા માના થા. બાત તો સચ્ચી હૈ. આહાહા ! ઐસા દ્રવ્યકા માર્ગ (કોઈ અલૌકિક હૈ) !

ભગવાન આત્મા ! દ્રવ્ય જો વસ્તુ (હૈ), ઇસમેં કર્મ નામકા એક ગુણ હૈ. આત્મ દ્રવ્યમેં જૈસે જ્ઞાન નામકા ગુણ હૈ, શ્રદ્ધા નામકા ગુણ હૈ, આનંદ નામકા ગુણ હૈ–ઐસે કર્મ નામકા એક ગુણ હૈ. આહાહા ! કર્મ નામ કાર્ય સુધરનેકા કારણરૂપ કાર્ય. અંદરમેં કાર્ય હોનેકી એક શક્તિ હૈ. આહાહા ! ઐસી બાતેં (હૈં).

આત્મામેં એક ઐસી શક્તિ હૈ–ગુણ હૈ, જિસકા સામર્થ્ય હૈ, ઇસ દ્રવ્યમેં ગુણકા ઇતના સામર્થ્ય હૈ કિ, કર્મ નામકે ગુણકે કારણ નિર્મલ પર્યાયરૂપ કાર્ય હોતા હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

જ્ઞાન (એક) ગુણ હૈ. દ્રવ્ય ગુણી હૈ (ઔર) જ્ઞાન ગુણ હૈ. ઉસમેં ભી કર્મ (શક્તિકા) રૂપ હૈ. ઉસ કારણસે અંદર જ્ઞાનકી નિર્મલ પર્યાયરૂપી કાર્ય (હોતા હૈ). આહાહા ! જ્ઞાનાવરણીય કર્મ ખિસક ગયે તો જ્ઞાનકી પર્યાય હુઈ, ઐસા નહીં. ઐસે હી પૂર્વકી પર્યાય નિર્મલ થી ઇસલિયે વર્તમાન નિર્મલ (પર્યાય) હુઈ, ઐસા ભી નહીં. આહાહા ! ઐસી બાત કભી સુનને મિલતી નહીં. સમજમેં આયા ?

ભગવાન આત્મા ! પરમાત્મસ્વરૂપે બિરાજમાન (હૈ). ઉસમેં જીવતર શક્તિસે લેકર કર્મ શક્તિ તક આયે હૈં. પહલે એક અકાર્યકારણ શક્તિ આ ગયી. આત્મામેં ઐસા એક અકાર્યકારણ (નામકા) ગુણ હૈ કિ, જિસકે કારણ આત્મામેં (નિર્મલ પર્યાય) રાગકા કાર્ય નહીં ઔર નિર્મલ પર્યાય રાગકા કારણ નહીં. સમજમેં આયા ? યહાં તો અબ માત્ર કાર્ય હોતા હૈ, યહ પ્રાપ્ત કાર્ય ક્યા હોતા હૈ ? તો રાગકા કાર્ય નહીં ઔર રાગકા કારણ નહીં. સમજમેં આયા ?

વસ્તુ જો ભગવાન આત્મા ! ઇસમેં એક અકાર્યકારણ નામકી શક્તિ હૈ, ગુણ હૈ, સત્ત્વ હૈ, ભાવ હૈ, સ્વભાવ હૈ. આહાહા ! અરે ભગવાન ! આત્મા અનંત-અનંત શક્તિઓંકા ભંડાર હૈ. સમજમેં આયા ? તો કહતે હૈં કિ, જીવતરશક્તિમેં ભી જો જ્ઞાન, દર્શન, આનંદ ઔર સત્તાકી પર્યાય પ્રાપ્ત હોતી હૈ, (તો) અંદર જીવતર શક્તિમેં કર્મ નામકી (શક્તિકા) રૂપ હૈ, ઉસ કારણસે (નિર્મલ) પર્યાયકી પ્રાપ્તિ હોતી હૈ. આહાહા ! યહ જીવકા જીવન હૈ. શરીરસે જીવકા જીવન, યહ જીવન નહીં ઔર અંદર ભાવ ઇન્દ્રિય, મન, વચન, કાયા ઔર દસ ભાવપ્રાણસે જીવન, યહ જીવકા જીવન નહીં, આહાહા !

જીવકા જીવન તો ઉસકો કહતે હૈં કિ, જડ કર્મકે જીવનસે ભિન્ન ઔર અંદરમેં ભાવઇન્દ્રિય આદિકા કાર્ય ઉસસે ભી ભિન્ન (યહ તેરા જીવન હૈ). આહાહા ! ગજબ (બાત) હૈ ન ! પ્રભુ ! તેરે જીવકા જીવ (તો) વહ હૈ કિ, ખંડ-ખંડ ઇન્દ્રિયસે રહિત, જો ભાવઇન્દ્રિય (હૈ, ઉસસે) ભી રહિત ઐસા જ્ઞાનકા પરિણમન હોના–અતીન્દ્રિય જ્ઞાનકા પરિણમન હોના, યહ જીવકા જીવન હૈ, આહાહા ! ભારી બાતેં ! પૈસે ઔર ઝવાહરાતમેં કભી સુના ભી નહીં.

યહાં તો કહતે હૈં કિ, તેરે કાર્યમેં ઉતારના યહ ક્યા હૈ ? તેરા કાર્યમેં જો સમ્યગ્દર્શન, સમ્યક્‌જ્ઞાન, સમ્યક્‌ચારિત્ર, અતીન્દ્રિય આનંદકી પર્યાયરૂપી (કાર્ય હુઆ, ઉસ) કાર્યકા કારણ કૌન ? કિ તેરેમેં એક કર્મ નામકા ગુણ હૈ, (ઉસકે કારણસે યહ પર્યાય હુઈ હૈ). આહાહા ! કહાં જડ કર્મ, કહાં પુણ્ય-પાપ, દયા, દાન ભાવ કર્મ, કહાં નિર્મલ પરિણતિ–વર્તમાન પર્યાયરૂપી કર્મ ! ઔર યહ કર્મ ગુણરૂપી કર્મ ! આહાહા ! સમજમેં આયા ? પરંતુ ઇસ ગુણરૂપી કાર્યકા (કર્મકા) કાર્ય ક્યા ? કિ નિર્મલ શુદ્ધ પર્યાયરૂપી સુધરના, યહ કર્મ નામકે ગુણકા કાર્ય હૈ.

કભી સુના નહીં હો, ઐસા સબ હૈ. બાપ-દાદાને તો સુના ભી નહીં થા.

ચૈતન્ય ખજાનામેં એક કર્મ નામકા ગુણ પડા હૈ ન ? ઐસા કહતે હૈં. આહાહા ! કર્મ નામકી શક્તિ પડી હૈ ન ? જડ કર્મ નહીં, ભાવકર્મ નહીં, ઉસમેં પર્યાયરૂપ કાર્ય આતા હૈ (વહ) એક કર્મ નામકી શક્તિ (હૈ, ઉસ) કારણસે (આતા) હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? યહાં તો ઐસા કહતે હૈં કિ, વ્યવહાર રત્નત્રય કારણ ઔર નિશ્ચય કાર્ય, યહ બાત ઊડ જાતી હૈ, ઐસા નહીં હૈ. સમજમેં આતા હૈ ? ભૈયા ! ભાષા તો બહુત સાદી હૈ. આહાહા ! ક્યા કહા ? કિ, સમ્યગ્દર્શનરૂપી પર્યાયરૂપ કાર્ય (હૈ), યહ કાર્ય હૈ. પર્યાય કાર્ય હૈ ઔર વ્યવહારસે દ્રવ્ય, ગુણ કારણ હૈ. અબ જો સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય (હૈ), નિશ્ચયસે વીતરાગી શ્રદ્ધા (જો હોતી હૈ), ઉસ શ્રદ્ધાકા પ્રાપ્ત કરના ઉસકા કારણ કૌન ? તો કહતે હૈં કિ, કર્મ નામકા ગુણ હૈ, (યહ કારણ હૈ). આહાહા ! ઉસ કારણસે સમકિત રૂપી કાર્ય સુધરતા હૈ, આહાહા ! ગજબ બાત હૈ ! સમજમેં આયા ? એક-એક શક્તિમેં કિતના સંગ્રહ હૈ !

યહ કર્મ શક્તિ ધ્રુવ ઉપાદાન હૈ ઔર ઉસકા નિર્મલ પરિણમનરૂપી કાર્ય (હૈ), યહ ક્ષણિક ઉપાદાન હૈ, આહાહા ! કર્મ શક્તિ જો ત્રિકાલ ધ્રુવ હૈ, યહ પારિણામિકભાવસે હૈ ઔર ઉસકા સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રકે પરિણામકી પ્રાપ્તિ (હૈ), વહ ઉપશમ, ક્ષયોપશમ ઔર ક્ષાયિકભાવસ્વરૂપ હૈ. આહાહા ! કહતે હૈં કિ, કર્મકા ઉપશમ હો તો યહાં ઉપશમભાવ હુઆ, ઐસા નહીં હૈ. કર્મ નામકા ગુણ હૈ, ઉસકે કારણ ઉપશમભાવકી પર્યાયરૂપી કાર્ય સુધરા. કભી, કહીં સુના નહીં હૈ. યહ જૈન દર્શન (હૈ) ! આહાહા ! અભી તો દયા પાલો, વ્રત કરો, ભક્તિ કરો, પૂજા કરો (ઐસા સબ ચલતા હૈ). યે સેઠ લોગોંકો ફુરસદ મિલતી નહીં ઔર દો ઘડી-ચાર ઘડી વૈસા (સબ) કર આયે, (તો માન લેતે હૈં કિ) હો ગયા ધર્મ ! અરે ભગવાન ! (કોઈ કહતા હૈ) નિર્વિકલ્પ સમ્યગ્દર્શન તો સાતવેં (ગુણસ્થાનકી) બાત હૈ. યહાં તો ચૌથે (ગુણસ્થાનકી) વીતરાગદશાકી બાત હૈ.

ઐસી ચર્ચા હુઈ થી, ભાઈ ! (કોઈ વર્તમાનકે દિગંબર મુનિ ઐસા ભી માનતે હૈં, ઉસે પૂછા ગયા) કિ, સમકિત કિસે કહતે હૈં ? (તો કહા), દેવ, ગુરુ, શાસ્ત્રકી શ્રદ્ધા યહ સમકિત, બસ ! ચૌથે ગુણસ્થાનમેં વ્યવહાર સમકિત હોતા હૈ, આહાહા ! અરે પ્રભુ ! સુન તો સહી નાથ ! ચૌથે ગુણસ્થાનમેં વ્યવહાર સમકિત હૈ (ઔર) આગે વીતરાગ સમકિત હોતા હૈ, (ઐસા કહતે હૈં), અરેરેરે....!

યહાં તો કહતે હૈં કિ, સુન તો સહી, નાથ ! તેરેમેં એક વીતરાગભાવ સ્વરૂપ કર્મ નામકા ગુણ હૈ. યહ વીતરાગભાવસ્વરૂપ હૈ. કર્મ ગુણ યહ વીતરાગ ભાવસ્વરૂપ હૈ. ઉસકા કાર્ય સમ્યગ્દર્શનકી વીતરાગી પર્યાય હુઈ, યહ વીતરાગ સ્વરૂપ કર્મ ગુણ (હૈ, ઉસકા) કાર્ય હૈ. ચૌથે ગુણસ્થાનસે ઉસકા કાર્ય હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

યહ શક્તિકા વર્ણન કરકે અમૃતચંદ્ર આચાર્યને ખજાના ખોલ દિયા હૈ ! ઓહોહો !

કર્મ શબ્દ ભલે હો પરંતુ કર્મ શબ્દકા (અર્થ) આત્મામેં કાર્ય હોનેકી શક્તિ હૈ. પર્યાયમેં સમ્યગ્દર્શનકા, સમ્યક્જ્ઞાનકા, સમ્યક્ચારિત્રકા, આનંદકી પર્યાયકા, વીર્યકી–સ્વરૂપકી રચનાકા કાર્ય (હોતા હૈ), (તો) પ્રત્યેક ગુણમેં કર્મ (શક્તિકા) રૂપ હૈ, ઉસ કારણસે ઉસમેં નિર્મલ કાર્ય હોતા હૈ. આહાહા ! યહાં તો કહતે હૈં કિ, ભગવાનકી યાત્રા કરનેસે નિર્મલ કાર્ય નહીં હોતા હૈ, ઐસા કહતે હૈં.

યહ તો શાંતિસે સમજનેકી ચીજ હૈ. યહ માર્ગ તો વર્તમાનમેં વિચ્છેદ હો ગયા હૈ. સમજમેં આયા ? સંપ્રદાયમેં તો યહ બાત વિચ્છેદ હો ગયી હૈ. બાપૂ ! પ્રભુ ! તૂ ભગવાન હૈ ન ! ભગ નામ જ્ઞાન-આનંદકી લક્ષ્મી, ઇસ કર્મ શક્તિકા ભી તુમ લક્ષ્મીવાન હો. આહાહા ! તેરી પર્યાયમેં સમ્યક્દર્શન ઔર ધર્મકી પર્યાય (રૂપી) કાર્ય, (હોતા હૈ, તો) તેરેમેં કર્મ નામકી ગુણલક્ષ્મી પડી હૈ, ઉસસે કાર્ય હોતા હૈ, આહાહા ! ઐસા બહુત સૂક્ષ્મ માર્ગ (હૈ), બાપૂ ! આહાહા !

એક-એક શક્તિમેં ઈસ કર્મ નામકે (ગુણકા) રૂપ હૈ. જૈસે જ્ઞાનસ્વભાવ હૈ ન ? જ્ઞાન ગુણ હૈ ન ? તો એક અસ્તિત્વ ભી ગુણ હૈ. જ્ઞાનગુણમેં અસ્તિત્વ ગુણ નહીં (હૈ) પરંતુ ગુણ 'હૈ', ગુણ અપનેસે હૈ, ઐસા અસ્તિત્વકા રૂપ અપનેસે હૈ. ન્યાય સમજમેં આયા ? આહાહા ! ભગવાન આત્મામેં જ્ઞાન ગુણ હૈ, અસ્તિત્વ ગુણ હૈ, કર્મ ગુણ હૈ, શ્રદ્ધા ગુણ હૈ, આનંદ ગુણ હૈ, તો યહાં કહતે હૈં કિ, જ્ઞાનમેં યહ અસ્તિત્વ ગુણ (ગુણકા રૂપ) હો, પરંતુ જ્ઞાનમેં અસ્તિત્વ ગુણ નહીં આયા. પરંતુ જ્ઞાન 'હૈ' ઐસા અસ્તિત્વ ગુણકા રૂપ આયા. જ્ઞાન 'હૈ' વહ અપનેસે હૈ. અસ્તિત્વ ગુણકે કારણસે નહીં, આહાહા ! ઐસી બાતેં ! સમજમેં આયા ?

ઐસે અંદરમેં ત્રિકાલી શ્રદ્ધા ગુણ હૈ. તો અસ્તિત્વ ગુણકે કારણસે શ્રદ્ધા ગુણ 'હૈ', ઐસા નહીં, આહાહા ! ઐસા માર્ગ (હૈ) ! શક્તિકા વર્ણન (ઐસા હૈ) !

મુજે વિચાર તો આયા થા કિ, ચલતા વિષય સાધારણ હૈ. યે લોગ જો બાહરગાંવસે આયે હૈં ઉનકે લિયે કુછ વિશેષતા ચાહિયે. શક્તિ આદિકા (વર્ણન કરનેકા) લક્ષમેં આયા થા, તો ચલતા વિષય છોડકર શક્તિકા વર્ણન લિયા હૈ. આજ તો શક્તિકા ૩૬ વાં દિન હૈ. ગુજરાતી લોગ તો હિન્દી સમજ સકતે હૈં. હિન્દી ભાષા સાદી હૈ (ઇસલિયે હિન્દીમેં ચલતા હૈ). આહાહા !

યહાં કહતે હૈં, પ્રભુ ! તૂ એક તો યહ સિદ્ધ કર કિ, મૈં તો દ્રવ્ય હું ઔર મૈં જ્ઞાયક હું, આહાહા ! મૈં પર્યાય નહીં, ગુણ ભેદ ભી નહીં, રાગ ભી નહીં, નિમિત્ત ભી નહીં, ઐસે જ્ઞાયકભાવકા જબ તુજે નિર્ણય હો, તો (ઇસ) નિર્ણયકા કાર્ય (ઐસા આયેગા કિ) જ્ઞાનગુણમેં કર્મ નામકી (શક્તિકા) રૂપ હૈ, ઉસ કારણસે જ્ઞાનકી–જ્ઞાયકકી નિર્મલ પર્યાય હુઈ હૈ, આહાહા !

અબ યહાં તો (લોગ) યહ કહતે હૈં કિ, કર્મકા ક્ષયોપશમ હો તો જ્ઞાનકી નિર્મલ પર્યાય હો ! આહાહા ! બડી ચર્ચા હુઈ થી ન ? યહ બાત થી હી નહીં. હિન્દુસ્તાનમેં (કહીં) નહીં થી. નિમિત્તસે હોતા હૈ, (ઐસી સબ બાતેં) થી. (એક) પંડિતને કબૂલ કિયા થા કિ, હમ સબ પંડિતોંકી પઢાઈ નિમિત્ત આધિનકી હૈ. આપ કહતે હો, નિમિત્તસે કુછ નહીં હોતા, યહ

પઢાઈ હમારી તો હૈ નહીં.

યહાં કહતે હૈં, સુન તો (સહી) નાથ ! આહાહા ! કહતે હૈં કિ, વ્યવહાર સમકિત યહ સમકિત હી નહીં. વ્યવહાર સમકિત તો વિકલ્પ–રાગ હૈ. વહ તો નિશ્ચય સમ્યગ્દર્શન (રૂપી) અપના કાર્ય, કર્મ શક્તિકે કારણ અથવા શ્રદ્ધા ગુણમેં ભી કર્મકા રૂપ હૈ, ઉસ કારણ દ્રવ્યદૃષ્ટિ જહાં હુઈ તો શ્રદ્ધા ગુણકા કાર્ય સમકિત પર્યાય હોતી હૈ. ઇસમેં કિતની શર્તે હૈં ? સમજમેં આયા ? સમકિતકી પર્યાયકે સાથ રાગ હૈ તો આરોપસે કથન કહનેમેં આતા હૈ કિ, યહ વ્યવહાર સમકિત હૈ (લેકિન વહ) હૈ તો રાગ. વહ સમકિતકી પર્યાય હૈ હી નહીં. પરંતુ યહાં તો જો રાગકી પર્યાય હૈ, વહ અપના કાર્ય તો નહીં, લેકિન નિર્મલ પર્યાય હુઈ, વહ ઉસકા (રાગકા) કાર્ય નહીં. આહાહા ! આત્મામેં શ્રદ્ધા નામકી ત્રિકાલી શક્તિ હૈ, ગુણ હૈ. ઉસમેં કર્મ શક્તિકા રૂપ હૈ, ઉસ કારણસે શ્રદ્ધાકા કાર્ય (આતા હૈ). શ્રદ્ધા ગુણમેં કર્મ નામકા રૂપ હૈ, ઉસ કારણસે શ્રદ્ધાકી સમકિત પર્યાય સુધરતી હૈ. શ્રદ્ધા ગુણમેં કર્મરૂપ કાર્ય (હોતા હૈ, વહ ઉસકે) કારણસે સુધરતી હૈ. મિથ્યાત્વ ટલ ગયા તો (કાર્ય સુધરા), વ્યય હુઆ તો (કાર્ય સુધરા), યહાં તો વહ ભી નહીં હૈ. આહાહા ! ગજબ બાત હૈ ! કર્મકા અભાવ હુઆ તો (કાર્ય) સુધરા વહ તો હૈ નહીં પરંતુ મિથ્યાત્વકા વ્યય હુઆ તો કામ સુધરા, ઐસા ભી નહીં.

યહાં તો સમ્યગ્દર્શનકા ઉત્પાદ્ જબ હુઆ, જહાં ચૈતન્ય ભગવાન પૂર્ણાનંદકી દૃષ્ટિ હુઈ, તો ઉસમેં (કર્મ નામકા) ગુણ હૈ (ઉસ કારણસે શ્રદ્ધાકા કાર્ય સુધરતા હૈ). જ્ઞાનમેં, શ્રદ્ધાગુણમેં, ચારિત્રગુણમેં, આનંદગુણમેં કર્મકી શક્તિકા રૂપ હૈ, તો ઉસ કારણસે અંદર જ્ઞાનકી પર્યાયકા કાર્ય કર્મકે કારણસે (અર્થાત્) કર્મ (શક્તિકે) રૂપકે કારણસે સમ્યક્જ્ઞાન સુધરતા હૈ, આહાહા ! વાણીસે (કાર્ય) સુધરતા નહીં, ઐસા કહતે હૈં. શાસ્ત્ર વાંચનસે યહ કાર્ય સુધરતા નહીં, ઐસા કહતે હૈં.

યહ સબ નયા હૈ. સ્વાધ્યાય કરતા હૈ વહ વિકલ્પ હૈ. માર્ગ ઐસા હૈ, ભાઈ ! ઉસસે જ્ઞાન સુધરતા નહીં, ઐસા કહતે હૈં. જ્ઞાનકા સુધરના–સમ્યક્જ્ઞાનકા હોના, યહ જ્ઞાનગુણમેં કર્મ શક્તિકા–ગુણકા રૂપ હૈ, ઉસ કારણસે જ્ઞાન સુધરતા હૈ, આહાહા ! ઐસા સ્વરૂપ હૈ.

અબ અંદર આત્મામેં એક ચારિત્ર નામકા ગુણ હૈ. આત્મામેં વીતરાગ ભાવરૂપી ચારિત્ર ગુણ અનાદિસે હૈ. ઇસ ગુણમેં ભી કર્મ (શક્તિકા) રૂપ હૈ. ઉસ કારણસે ચારિત્ર ગુણકી નિર્મલ પર્યાયકા કાર્ય (કર્મગુણકે) કારણસે હોતા હૈ, આહાહા ! ચારિત્રગુણકા કાર્ય પંચમહાવ્રતકા વિકલ્પ હૈ, ઉસસે ચારિત્રગુણકા કાર્ય હોતા હૈ, ઐસા નહીં હૈ, આહાહા ! અભી સત્કી (કિસીકો) ખબર નહીં.

યહાં તો (લોગ) કહતે હૈં કિ, પંચમહાવ્રત પાલો, વ્રત પાલો ઉસસે નિશ્ચય (ધર્મ) હો જાયેગા. વહ તો કહતે હૈં, ચૌથે ગુણસ્થાનમેં તો વ્યવહાર હી હોતા હૈ, ઐસા કહતે હૈં. આહાહા ! (સાતવેં ગુણસ્થાનમેં) નિશ્ચય (સમ્યગ્દર્શન) હોતા હૈ, (ઐસા માનતે હૈં). આહાહા ! (વર્તમાનકે

એક દિગંબર મુનિ ઐસા લિખકર ગયે હૈં). વીતરાગ સમકિતી–નિશ્ચય સમકિતી તો સાતવેં નિર્વિકલ્પ (ગુણસ્થાનમેં) હોતે હૈં. અરે ભગવાન ! તેરેમેં શ્રદ્ધા ગુણકી શક્તિ ત્રિકાલ હૈ કિ નહીં ? શ્રદ્ધાગુણમેં કર્મકા ગુણ હૈ કિ નહીં ? કર્મ શક્તિકા–ગુણકા રૂપ હૈ કિ નહીં ? શ્રદ્ધાગુણકે કારણ વીતરાગી પર્યાય પ્રગટ હોતી હૈ, યહ ચૌથે (ગુણસ્થાનકા) કાર્ય હૈ, આહાહા ! નિશ્ચય સમ્યગ્દર્શન–વીતરાગી પર્યાયકા કાર્ય તો શ્રદ્ધા ગુણમેં કર્મકા રૂપ હૈ, ઉસ કારણસે વીતરાગી પર્યાયકા કાર્ય સુધરતા હૈ, આહાહા !

વ્યવહાર સમકિતમેં શમ, સંવેગ, નિર્વેગ, અનુકંપા ઔર આસ્થા (હોતી હૈ, ઐસા) કહતે હૈં ન ? ઉન સબ વિકલ્પસે રહિત કર્મ ગુણકે કારણસે અપનેમેં કાર્ય આતા હૈ. આહાહા ! ઔર ઇસ કાર્યકી સિદ્ધિ યહ અપના કાર્ય હૈ, બાકી કોઈ રાગકી સિદ્ધિ, પુણ્યભાવ ઔર બાહરકી અનુકૂલતા–પૈસા, સ્ત્રી, કુટુંબ, પરિવારકા કાર્ય હો ગયા, (ઉસમેં) ધૂલમેં ભી તેરી કાર્ય સિદ્ધિ નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? પાંચ-પચીસ લાખ મિલ ગયા તો અપની કાર્યસિદ્ધિ હો ગયી, (લેકિન) ધૂલમેં ભી (કાર્યસિદ્ધિ) નહીં.

શ્રોતા : ભગવાનકી દયા હૈ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : વહાં કહાં ભગવાનકી દયા આયી ? (લોગોંકો ઐસા લગતા હૈ કિ) પ્રભુકી કૃપાસે અપનેકો પૈસા મિલતા હૈ તો ખર્ચ કરે. ધૂલમેં ભી નહીં હૈ, સુન ન ! અભી કુછએક તો ઐસા કહતે હૈં, મહારાજકી યહ લકડી ફિરતી હૈ ઇસલિયે (પૈસા મિલતા હૈ). ધૂલ ભી નહીં હૈ લકડીમેં ! યહ તો હાથમેં પસીના હો તો પસીના શાસ્ત્રકો છુએ તો અશાતના હોતી હૈ. ઉસ કારણસે હાથમેં લકડી (રખતે) હૈં. લકડીમેં કુછ નહીં હૈ. યહ તો જડ હૈ, આહાહા ! ઉસ પ્રકારકે પૂર્વકે પુણ્ય હો તો (પૈસા) આ જાતા હૈ. ઉસમેં તેરા કાર્ય ક્યા હૈ ? યહાં તો ઉસમેં રાગ હો વહ ભી તેરા કાર્ય નહીં, (ઐસા કહના હૈ). આહાહા !

ભગવાન ! તેરા કાર્ય તો નિર્મલ પર્યાય–વીતરાગી કાર્ય હોના, યહ તેરા કાર્ય હૈ. આહાહા ! (લોગ) પૂજા, ભક્તિ ઔર ૧૦ દિનકે અપવાસ કરે (લેકિન) કિ, યહ રાગકા કાર્ય તેરા નહીં, ઐસા કહતે હૈં. સમજમેં આયા ? આહાહા !

જ્ઞાનગુણમેં, દર્શનગુણમેં, ચારિત્રગુણમેં, આનંદમેં (ઇત્યાદિ સભી ગુણોંમેં કર્મ શક્તિકા રૂપ હૈ). આત્મામેં આનંદ ગુણ હૈ. અતીન્દ્રિય આનંદસ્વરૂપ પ્રભુ ! અતીન્દ્રિય આનંદકા પ્રભુ આત્મા સાગર હૈ, તો ઉસમેં ભી કર્મ નામકે ગુણકા રૂપ હૈ. ઉસ કારણસે પર્યાયમેં અતીન્દ્રિય આનંદકા પ્રગટ હોના, આનંદકી પર્યાય સુધરની, (યહ) અતીન્દ્રિય આનંદમેં કર્મ નામકે (ગુણકા) રૂપ હોનેકે કારણ સુધરતા હૈ, દૂસરે ગુણકે કારણસે નહીં, આહાહા ! ક્યા કહા ? યહ ક્યા આયા ? ઐસા કહતે હૈં કિ, આત્મામેં જો આનંદકી પર્યાય પ્રગટ હોતી હૈ, વહ આનંદ ગુણમેં કર્મકા રૂપ હૈ, ઉસ કારણસે આનંદ પર્યાય સુધરતી હૈ, દુસરે ગુણકે કારણસે નહિ, દૂસરી પર્યાયકે કારણસે નહીં, રાગસે નહીં (ઔર) નિમિત્તસે નહીં, આહાહા ! ઐસા માર્ગ (હૈ) ! વીતરાગ

માર્ગ યહ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ક્યા ચલતા હૈ ? ૪૧ વીં શક્તિ ચલતી હૈ.

શક્તિકા અર્થ ગુણ. આત્મામેં કર્મ નામકા એક ગુણ (હૈ). ઉસ ગુણકો કર્મ કહા. પરંતુ કર્મકા અર્થ (આત્મામેં એક) અરૂપી ગુણ હૈ. કર્મ નામકા એક અરૂપી ગુણ હૈ કિ, જિસ ગુણકે કારણ વર્તમાનમેં નિર્મલ પર્યાયકા સુધરના, નિર્મલ પર્યાયકા કાર્ય હોના, યહ કર્મ ગુણકા કાર્ય હૈ. નિર્મલ..નિર્મલ..નિર્મલ..નિર્મલ... ક્રમવર્તી પર્યાયકા કારણ કર્મ નામકા ગુણ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

પહલે અલ્પ પર્યાય થી ઔર બાદમેં શુદ્ધ હુઈ, વિશેષ શુદ્ધિકી વૃદ્ધિ હુઈ. સંવરમેં સે નિર્જરાકી શુદ્ધિ વિશેષ (હુઈ). નિર્જરાકે તીન પ્રકાર હૈં. એક જડ કર્મકી નિર્જરા (હોના). વહ તો જડ (કા કાર્ય) હુઆ. એક અશુદ્ધતાકા ઝરના, ઉસકા વ્યય હો ગયા પરંતુ શુદ્ધિકી વૃદ્ધિ હુઈ, ઉસકો ભી નિર્જરા કહતે હૈં. (યહાં) કહતે હૈં કિ, શુદ્ધિકી વૃદ્ધિકા કાર્ય યહ કર્મ નામકી શક્તિ હૈ, (ઉસકે કારણસે હોતા હૈ). રાગકી નિર્જરા, અશુદ્ધતાકી નિર્જરા (હોકર) ઉસમેં જો (વિશેષ) શુદ્ધિકી વૃદ્ધિ હુઈ, યહ કર્મ નામકે ગુણકે કારણસે હૈ, આહાહા ! પૂર્વમેં નિર્મલ પર્યાય થી, ઇસલિયે દૂસરે સમયમેં વૃદ્ધિ હુઈ, ઐસા ભી નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? પૂર્વમેં મોક્ષમાર્ગકી પર્યાય થી તો વહાં મોક્ષ નામ કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય હુઈ, ઐસા નહીં. સિર્ફ જ્ઞાનગુણમેં કર્મકા રૂપ હૈ, ઉસ કારણસે કેવલજ્ઞાનકી પર્યાયકા સ્વતંત્ર કાર્ય (હોતા હૈ). કેવલજ્ઞાનકા કાર્ય સુધરતા હૈ. આહાહા ! અપની પર્યાય સુધરતી હૈ તો (ઉસમેં કર્મ શક્તિ) કારણ હૈ. (યહ બાત) કહીં હૈ હી નહીં. શ્વેતાંબરમેં તો નામ ભી નહીં હૈ. ધીરે..ધીરે..તો કહતે હૈં, ભાઈ !

શ્રોતા : આપ તો ગહરાઈમેં લે જાતે હો !

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : યહ માર્ગ ગહરા હૈ ન ! આહાહા !

ભગવાન ધ્રુવસ્વરૂપ હૈ, ઉસમેં યહ કર્મ નામકા ગુણ (હૈ) વહ ભી ધ્રુવસ્વરૂપ (હૈ). પરંતુ ઇસ કર્મ નામકે ગુણકા કાર્ય ક્યા ? યહ કર્મ નામ કાર્ય ગુણ હૈ, ઉસકા પર્યાયમેં કાર્ય ક્યા ? આહાહા ! નિર્મલ સમ્યગ્દર્શન, નિર્મલ સમ્યક્જ્ઞાન, અતીન્દ્રિય આનંદકા વેદન, યહ સબ નિર્મલ (કાર્ય) કર્મ નામકી શક્તિકે કારણ હૈ, આહાહા ! બહુત બાતેં સમા દી હૈં !

કર્મ નામકી શક્તિ અનંત ગુણમેં વ્યાપક હૈ. કર્મ નામકી શક્તિ અનંત ગુણમેં નિમિત્ત હૈ. કર્મ નામકી શક્તિ, ઉસકી નિર્મલ ક્રમવર્તી પર્યાય ઔર ઇન સભી શક્તિઓંકા સમુદાય દોનોં મિલકર આત્મા હૈ, આહાહા ! યહાં તો નિર્મલ પર્યાય સહિતકો આત્મા ગિનનેમેં આયા હૈ.

નિયમસારમેં જો ૩૮ ગાથામેં લિયા હૈ. વહાં તો પર્યાય બિનાકા ત્રિકાલી આત્માકો આત્મા કહા હૈ. પરંતુ ત્રિકાલી આત્માકો આત્મા કહા તો ત્રિકાલી (આત્મા) જાનનેમેં આયા, ઉસકો ત્રિકાલી (આત્મા) હૈ. પરિણમનકે સાથ લેના હૈ. આહાહા ! ક્યા કહા ? નિયમસાર ૩૮ ગાથામેં ત્રિકાલી દ્રવ્ય સ્વભાવકો ત્રિકાલી આત્મા કહા.

યહાં તો ત્રિકાલી સ્વરૂપ હૈ – ઇસ સ્વરૂપકી અસ્તિકા સ્વીકાર નિર્મલ પર્યાયમેં હુઆ તો, ઇસ નિર્મલ પર્યાય સહિત ઔર ગુણ સહિતકો આત્મા કહતે હૈં. માત્ર 'હૈ'.. 'હૈ'.. (ઐસી ઉપર-ઉપરકી બાતમેં આત્માકી પ્રતીતિ નહીં હોતી). પર્યાયમેં ઉસકી કબૂલાત આયી ઔર પર્યાયમેં નિર્મલતા હુઈ, (તો) યહ નિર્મલતાકી ક્રમવર્તી પર્યાય ઔર અક્રમ ગુણ એક સાથ દોનોંકા સમુદાય, યહ આત્મા હૈ. ઐસી બાતેં (હૈં) !

લોગ કહતે હૈં કિ, વ્રત કરો, અપવાસ કરો, તપસ્યા કરો, દયા પાલો (તો હો ગયા ધર્મ) ! આહાહા ! (યહ) સબ કરકે મર ગયા, સુન ન ! વહ તો રાગકી ક્રિયા હૈ. જો ઉસકે ગુણમેં ભી નહીં હૈ ઔર ઉસકી પર્યાયમેં ભી નહીં હૈ. રાગકી ક્રિયા તો ઉસકી પર્યાયમેં ભી નહીં હૈ. ઉસકો દ્રવ્યકી પર્યાય કહતે હૈં, આહાહા ! સમજમેં આયા ? આહાહા ! ફિર લોગ તો ઐસા કહતે હૈં કિ, યે સોનગઢવાલોંને નયા ધર્મ (નિકાલા) ! પરંતુ યહાં ક્યા કહતે હૈં ? યે કહાં સોનગઢકા પુસ્તક હૈ ? એક-એક શક્તિમેં કિતના ભરા હૈ ! આહાહા ! સમજમેં આયા ?

પ્રાપ્ત કરતા હુઆ–પ્રાપ્ત કરતા હુઆ–કાર્યકો પ્રાપ્ત કરતા હુઆ જો સિદ્ધરૂપ ભાવ (અર્થાત્) ચોક્કસરૂપ ભાવ, ઉસમયી કર્મશક્તિ. આહાહા ! અપને આપ હી પઢે તો કુછ સમજમેં નહીં આયે ઐસા હૈ. ઇતને શબ્દમેં ઇતના સારા ભરા હૈ ! કિતના ભરા હૈ ! સબ ખોલને જાયે તો ઘંટોંકે ઘંટો ચલે જાયે, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

એક-એક શક્તિ પારિણામિકભાવસ્વરૂપ હૈ ઔર ઉસકા કાર્ય જો હૈ, યહ ઉપશમ, ક્ષયોપશમ (ઔર) ક્ષાયિકભાવ સ્વરૂપ હૈ. આહાહા ! ઔર યહ ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિક ભાવ (હૈ, ઉસમેં) ઉદયભાવ ભી નહીં. આહાહા ! દ્રવ્ય ઔર દ્રવ્યકા ગુણ, ઉસકા જો કાર્ય હૈ વહ તો નિર્મલ હૈ. ઉદયભાવ ઉસકા કાર્ય હૈ હી નહીં. આહાહા ! વહ તો પર્યાયકી યોગ્યતાસે ઉદય હૈ. યહાં તો દ્રવ્યદૃષ્ટિમેં કર્મ નામકે ગુણકે કારણ અથવા ષટ્કારકકી નિર્મલ પર્યાયકી ભાવરૂપ ભાવમયી શક્તિકે કારણ નિર્મલ પર્યાય ઉસકા કાર્ય હૈ, આહાહા ! વ્યવહાર રત્નત્રયકા કાર્ય (ઉસકા) નહીં. ક્યોંકિ વ્યવહાર રત્નત્રયમેં યહ કર્મ નામકા ગુણ નહીં. સમજમેં આયા ? આહાહા ! પૂર્વ પર્યાય નિર્મલ થી તો વિશેષ પર્યાય (હુઈ), શુદ્ધિકી વૃદ્ધિ (હુઈ), ઐસા ભી નહીં, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

અનજાનેકો તો (ઐસા લગે કિ) યહ ક્યા કહતે હૈં ? ધર્મકી કુછ ખબર નહીં. સંસારકી મજદુરી કર-કરકે મર ગયા. ઉસમેં દો-પાંચ કરોડ રૂપિયા મિલ જાયે તો ઓહોહો...! (હો જાતા હૈ). ધૂલમેં ભી કુછ નહીં હૈ, સુન ન ! તેરી બાદશાહી અંદર પડી હૈ ઉસ બાદશાહીકી ખબર નહીં, ભિખારી ! (અંતરકે) આનંદકો નહીં દેખતા હૈ (ઔર) યહાંસે (સુખ) મિલેગા, ઇસસે (સુખ) મિલેગા, (ઇસ પ્રકાર) ભિખારી (બન ગયા હૈ). ચક્રવર્તી ભિખારી બનકર ઘુમ રહા હૈ ! ચૈતન્ય ચક્રવર્તી જિસમેં અનંત ગુણકે ચક્ર પડે હૈં, આહાહા ! નિર્વિકારી (ચક્ર પડે હૈં). વિકારી પર્યાયકા ભિખારી હુઆ. ભિક્ષા માંગતા હૈ. મુજે ઐસે પૈસેમેં સુખ મિલેગા, ધૂલમેં સુખ

મિલેગા, સ્ત્રીમેં સુખ મિલેગા, અચ્છા હોશિયાર લડકા (પૈસા કમાનેવાલેમેં સુખ મિલેગા), (લેકિન વહાં) ધૂલમેં ભી (સુખ) નહીં હૈ. ભિખારી ! ભિખારા હૈ ! રાંક હૈ ! આહાહા ! બાદશાહ તો ભગવાન અંદર બિરાજતે હૈં. ઉસમેં બાદશાહી શક્તિ પડી હૈ. શક્તિકા પરિણમન હો, યહ બાદશાહી હૈ. સમજમેં આયા ? હૈ ઉસમેંસે પ્રાપ્ત હોતા હૈ, યહ બાદશાહી હૈ. ઐસી (કોઈ) ચીજ રાગમેં હૈ ? સુખકી પર્યાય, જ્ઞાનકી (પર્યાય), આનંદકી (પર્યાય) રાગમેં હૈ ? કિ ઉસમેં સે પ્રાપ્ત હો ? (રાગમેં તો) આકુલતા હૈ. દયા, દાન, ભક્તિ, પૂજા આદિકે ભાવમેં આકુલતા હૈ, ભાઈ ! આકુલતામેં કર્મ નામકા ગુણ નહીં હૈ ઔર કર્મ નામકી પર્યાય ભી નહીં, આહાહા ! વહ તો પર્યાયમેં અદ્ધરસે ઉત્પન્ન હુઆ વિકૃત ભાવ હૈ ઔર ઉસસે રહિત હોના, યહ ભાવમયી શક્તિ હૈ. ઉસકા ગુણ ઐસા હૈ. આત્માકા ગુણ ઐસા હૈ કિ, વિકારકે ભાવસે રહિત હોના, યહ ઇસકા ગુણ હૈ. વિકાર કરના ઐસા કોઈ ગુણ આત્મામેં ત્રિકાલમેં નહીં હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! દેખો ! યહ બાત !

સમયસાર–આત્માકા સાર. સમયસારકા અર્થ યહ હૈ કિ, દ્રવ્યકર્મ, ભાવકર્મ, નોકર્મ રહિત યહ સમયસાર (હૈ). આહાહા ! યહ સમયસાર કૈસે પ્રગટ હો ? આહાહા ! કિ, અપનેમેં સાર–કસ–શક્તિ પડી હૈ, ઉસ શક્તિકો ધરનેવાલા આત્મા ઉસકી દૃષ્ટિ કરનેસે શક્તિકા કાર્ય સુધરતા હૈ. અનાદિકાલસે પર્યાયમેં બિગાડતે આયા હૈ, આહાહા ! રાગ, વિકલ્પ, શુભ (ભાવ કરકે પર્યાયકો બિગાડતા આયા હૈ). આહાહા ! યહ તેરા કાર્ય નહીં, પ્રભુ ! યહ દ્રવ્ય, ગુણકા કાર્ય નહીં, આહાહા ! રાગાદિ શુભભાવ યહ કોઈ તેરે દ્રવ્ય, ગુણકા કાર્ય નહીં. ગજબ બાત હૈ !

જૈસે પુદ્‌ગલમેં આઠ કર્મકી પર્યાય હોતી હૈ તો પુદ્‌ગલમેં કોઈ ગુણ નહીં કિ, જો આઠ કર્મકી પર્યાયરૂપ પરિણમે. (ઐસા) કોઈ ગુણ નહીં. સમજમેં આયા ? પુદ્‌ગલમેં કોઈ ઐસા ગુણ નહીં કિ, (કર્મરૂપ) પર્યાય હોતી હૈ, ઇસલિયે (યહ કોઈ) ગુણકી પર્યાય હૈ, (ઐસા નહીં હૈ), આહાહા ! પરમાણુમેં ભી કર્મરૂપી પર્યાય હોનેકા કોઈ ગુણ નહીં. પર્યાયમેં અદ્ધરસે મલિનતા–વિભાવ ઉત્પન્ન હોતી હૈ. આહાહા ! ઐસે ભગવાનમેં (અર્થાત્) ભગવાન આત્મામેં વિકાર હોના, વિકાર કરના, ઐસી કોઈ શક્તિ યા ગુણ નહીં. આહાહા ! ઉસકા ગુણ તો વિભાવરૂપ નહીં પરિણમના, ઐસા ઉસકા ગુણ હૈ, આહાહા !

અરે...! અભી તત્ત્વ ક્યા હૈ ? તત્ત્વકી શક્તિ ક્યા હૈ ? ઔર શક્તિકી પર્યાય–કાર્ય કૈસે હોતા હૈ ? ઇસકી ખબર નહીં ઔર ઉસકો ધર્મ હો જાયે (યહ કૈસે હો સકતા હૈ) ? પૈસે સે ધર્મ નહીં હોતા હૈ. શુભભાવ હૈ (ઉસ રૂપ) નહીં પરિણમના, ઐસા ઉસકા ગુણ હૈ. આહાહા ! વ્રતકા, તપકા, ભક્તિકા, પૂજાકા, પડિમાકા જો વિકલ્પ હૈ, યહ વિકાર હૈ. ઉસ રૂપ નહીં પરિણમના, (ઐસા) ઉસકા ગુણ હૈ. વિકારરૂપ પરિણમના ઐસા તેરેમેં કોઈ ગુણ નહીં હૈ, પ્રભુ ! આહાહા ! અરેરે..! ઘરકી ખબર નહીં હૈ ઔર પર ઘરકે આચરણમેં સ્વ ઘરકા આચરણ માન લેતા હૈ,

આહાહા !

આત્મામેં વીર્ય નામકા ગુણ હૈ તો ઉસમેં ભી કર્મ નામકે ગુણકા રૂપ હૈ – તો વીર્યકી પર્યાય નિર્મલ હો–નિર્મલ પુરુષાર્થ હો, યહ વીર્યકા કાર્ય હૈ ઔર દૂસરે તરીકે સે કહેં તો વીર્યકા કાર્ય સ્વરૂપકી રચના કરના (હૈ). મૂલ (શક્તિમેં) આયા થા. આત્મામેં એક બલ હૈ, વીર્ય–બલ હૈ. ઉસકા કાર્ય સ્વરૂપકી રચના કરના. વીતરાગી આનંદ ઔર જ્ઞાન આદિ કી રચના કરના, યહ વીર્યકા કાર્ય હૈ. રાગકી–વ્યવહારકી રચના કરના, યહ વીર્યકા કાર્ય હૈ હી નહીં. આહાહા ! બડા ફર્ક હૈ, ભાઈ ! અભી ખબર નહીં હૈ કિ, કૈસી શ્રદ્ધાકો શ્રદ્ધા કહની ? કૌનસે જ્ઞાનકો જ્ઞાન કહના ? ઇસકી ખબર નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

(વર્તમાન કોઈ દિગંબર મુનિકે) સાથ (કિસી કી) ચર્ચા હુયી થી. (વે કહતે હૈં), વ્યવહાર સમકિત હૈ, યહ સમકિત હૈ. આહાહા ! મૂલમેં (બાત યહ હૈ કિ) ઇસ બાતકી કિસીકો ખબર નહીં.

ભગવાન તીન લોકકા નાથ, આનંદકંદ પ્રભુ ! ઉસમેં ઐસી શક્તિ હૈ કિ, વિકારરૂપ નહીં હોના પરંતુ વિકાર હૈ, ઉસસે રહિત હોના, ઐસા ઉસમેં ગુણ હૈ. ઉસકે બદલે (ઐસા માનતે હૈં કિ), અકેલે વ્રત, તપ, ભક્તિ ઔર પડિમા લેકર હમે ધર્મ હો જાયેગા. (ઐસી માન્યતા) મિથ્યા શલ્ય હૈ. મિથ્યાદૃષ્ટિ હૈ–જૂઠી દૃષ્ટિ હૈ. આહાહા !

શ્રોતા : જૂઠી દૃષ્ટિ કહો તબ તક તો ઠીક હૈ, લેકિન મિથ્યાદૃષ્ટિ (ક્યોં કહતે હો) ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : મિથ્યા કહો કિ જૂઠી કહો, (એક હી બાત હૈ). સમ્યગ્દર્શન કહો કિ સત્ય કહો, સત્યદૃષ્ટિ કહો, (એક હી બાત હૈ). (ઇસીપ્રકાર) મિથ્યાદૃષ્ટિ કહો કિ જૂઠી દૃષ્ટિ કહો, (એક હી બાત હૈ). આહાહા ! સમજમેં આયા ?

હજારોં રૂપયેકા પગાર બુદ્ધિકે કારણસે મિલતે હોંગે ? ઉસકો લેકર સુખી હૈ ? ધૂલકો લેકર સુખી નહીં હૈ. આઠ હજાર મિલા, ઐસા વિકલ્પ ઊઠા, યહ દુઃખરૂપ હૈ. સબ આકુલતા હૈ. ઐસા કરૂં..ઐસે કામ કરૂં...ઐસા કરું... બડે લોગ કહતે હૈં, વૈસે કામ કરના. આહાહા ! (સબ) આકુલતાકી પીંજણી હૈ. પીંજણી સમજતે હો ? રૂઈકો પીંજતે હૈં ન ? એક પુણી ખતમ હોતી હૈ બાદમેં દૂસરી પુણી સાંધતે હૈં. પુણી હોતી હૈ ન રૂઈકી ? એક પૂરી કરકે દૂસરી પુણી સાંધ દેતે હૈં. વૈસે, એક આકુલતા પૂરી હો ઉતનેમેં દૂસરી આકુલતા, દૂસરી (આકુલતા) પૂરી હો ઉતનેમેં, તીસરી આકુલતા (શુરૂ હો જાતી હૈ). (ઇસ તરહ) આકુલતાકી પીંજણી કરતા હૈ. યહ કોઈ આત્માકા ગુણ નહીં, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

ઓહો ! બહુત હૈ, બહુત ભરા હૈ ! એક (બાત) તો યહ હૈ કિ, કર્મ નામકે ગુણકે કારણ અપના નિર્મલ કાર્ય સુધરતા હૈ, વહ ભી ઉસકી (ઉસ) સમયકી ઉત્પત્તિકા જન્મ કાલ હૈ, આહાહા ! શુદ્ધ સમકિત–સમ્યગ્દર્શન, સમ્યક્જ્ઞાન આદિ ઉત્પન્ન હુઆ, ઉસકા વહ જન્મક્ષણ થા. ઉત્પત્તિકા વહ કાલ થા. ઉસ ગુણકે કારણ (હુઆ, યહ) કહના વ્યવહાર હૈ. આહાહા !

ગુણ કારણ ઔર પર્યાય કાર્ય, યહ ભી વ્યવહારકા ઉપચાર કથન હૈ. આહાહા ! ઐસી બાત (હૈ) ! અભી તો ઇસકો વ્યવહાર કહતે હૈં, વહાં લોગ રાગકો વ્યવહાર કહકર (ઉસસે) નિશ્ચય હોતા હૈ, (ઐસા કહતે હૈં. ઇસમેં કહાં કોઈ બાતકા મેલ હૈ ?) પ્રભુ ! બાપૂ ! (ઐસી માન્યતામેં) તેરે રખડનેકે રાસ્તે બંધ નહીં હોંગે, આહાહા ! અરે..! નરક ઔર નિગોદમેં જાકર બસા. આહાહા !

શ્રોતા : યહ રહસ્ય આપકે સિવા કૌન ખોલે ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : વસ્તુસ્થિતિ ઐસી હૈ. ભાઈ ! નિગોદમેં જાયેગા. એક શરીરમેં અનંત આત્મા, અનંત (જીવકા) એક શ્વાસ સાથમેં, આયુષ્ય સાથમેં, આહાહા ! વસ્તુ અલગ, ઉસકી પર્યાય અલગ, આહાહા ! અરે..! વહાં રહકર તેરા અનંત કાલ ગયા, પ્રભુ ! આહાહા ! પ્રભુ તો ઐસા કહતે હૈં ન ? પ્રભુ ! માતાકે પેટમેં ૧૨-૧૨ સાલ રહા. સાધારણરૂપસે તો સવા નવ મહિનેકો જન્મ હોતા હૈ. પરંતુ શાસ્ત્ર તો ઐસા કહતે હૈં કિ, કોઈ-કોઈ સ્ત્રીકે પેટમેં (ગર્ભ) રહ જાયે (તો) ૧૨ સાલ તક (ગર્ભ) રહ સકતા હૈ. બારહ સાલકે બાદ જન્મ હોતા હૈ, આહાહા ! ઉલટે માથે, શ્વાસ લે સકે નહીં, ચારોં ઓર કફ (પડા હો), આહાહા ! યહાં થોડા (શ્વાસ નહીં લે સકે ઔર ખિડકી બંધ હો તો કહતા હૈ), ખિડકી ખોલ દો, ખિડકી ખોલ દો. (અરે..) વહાં (ગર્ભમેં) કહાં ખુલ્લા હૈ ? આહાહા ! ભાઈ ! તુને ૧૨-૧૨ સાલ માતાકે પેટમેં (નિકાલે હૈં). ઔર દૂસરી બાત તો યહ કહતે હૈં કિ, પ્રભુ ! કદાચિત્ વહ બારહ સાલકે બાદ જન્મ (ભી) લે (તો, મરકર) ફિરસે વહાં બારહ સાલ રહતા હૈ. ઉસકી માતાકે પેટમેં સે (નિકલનેકે બાદ) દૂસરી માતાકે પેટમેં (જાયે). (ઇસ પ્રકાર) એક સાથ કુલ ૨૪ વર્ષ હુએ. ગર્ભકી (ઉત્કૃષ્ટ) કાયસ્થિતિ ૨૪ સાલકી હૈ. આહાહા ! ઐસે ૨૪ વર્ષકી કાયસ્થિતિ એક સાથમેં બિતાયી હૈ. ઐસી અનંત બાર બિતાયી હૈ, નાથ ! આહાહા ! ઇસ દુઃખસે મુક્ત હોના હો તો તેરે દ્રવ્ય સ્વભાવમેં શક્તિ પડી હૈ, ઉસકી સંભાલ કર. સમજમેં આયા ? દૂસરી સંભાલ રખતા હૈ, ઉસકે બદલે શક્તિકી સંભાલ કર ! તેરી શક્તિ હૈ ઉસકી રક્ષા કર ! આહાહા ! દ્રવ્યકી રક્ષા કર, મેરા દ્રવ્ય શુદ્ધ ચિદાનંદ જ્ઞાયક હૈ, આહાહા ! મૈં તો અતીન્દ્રિય આનંદકા સાગર હું. ઐસા (સ્વરૂપ) 'હૈ', ઐસી પ્રતીતિ કરી (તો) રક્ષા કી, (ઐસા કહા જાયે). 'હૈ' ઐસા નહીં માનના (ઉસને સ્વરૂપકી) હિંસા કી. સમજમેં આયા ? આહાહા ! બહુત ભરા હૈ ! બાપૂ !

'**પ્રાપ્ત કિયા જાતા...**' આહાહા ! નિર્મલ ભાવ પ્રાપ્ત હોતા હૈ. સિદ્ધરૂપ–ચોક્કસરૂપ ભાવ ઉસમયી કર્મશક્તિ હૈ. કહાં જડ કર્મ ઔર (કહાં) કર્મ શક્તિ–ગુણ ! (યહ ગુણ તો) છઓં દ્રવ્યમેં હૈ, પ્રત્યેકમેં હૈ. આહાહા ! ઉસ કારણસે નિર્મલ પર્યાયરૂપી કાર્ય (હોતા હૈ). તેરી (પર્યાયમેં) સુધાર કરના હો તો દ્રવ્ય પર દૃષ્ટિ દેનેસે, દ્રવ્યમેં યહ કર્મ નામકા ગુણ હૈ, ઇસ કારણસે તેરી પર્યાય સુધરેગી. તબ તુમ સુધારક હુઆ, નહીં તો બિગાડનેવાલા હૈ. આહાહા ! વિશેષ કહેંગે...

❀

પ્રવચન નં. ૩૭

શક્તિ-૪૧, ૪૨ - તા. ૧૬-૦૯-૧૯૭૭

प्राप्यमाणसिद्धरूपभावमयी कर्मशक्तिः ।।४१।।
भवत्तारूपसिद्धरूपभावभावकत्वमयी कर्तृशक्तिः ।।४२।।

(સમયસાર, શક્તિકા અધિકાર ચલતા હૈ). (૪૧ વીં શક્તિ) “**પ્રાપ્ત કિયા જાતા...**” યહ તો ગંભીર મંત્ર હૈ. વર્તમાન પર્યાયમેં નિર્મલ પર્યાય પ્રાપ્ત હોતી હૈ, પ્રાપ્ત કી જાતી હૈ, વહ “**સિદ્ધરૂપ ભાવ...**” વર્તમાન જો નિર્મલ પરિણતિ હૈ, ઉસ રૂપ ભાવ. સિદ્ધરૂપ ભાવ યાની પરિણતિરૂપ ભાવ. સબેરેકા વિષય સૂક્ષ્મ હૈ. સિદ્ધ યાની સિદ્ધ (પરમાત્મા) નહીં. ભવિષ્યમેં હોનેવાલેકો સિદ્ધ કહતે હૈં. વર્તમાન જો હોનેવાલા ભાવ ઉસકા નામ સિદ્ધ. સિદ્ધ યાની સિદ્ધ પર્યાય નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

પ્રાપ્ત કિયા જાતા હૈ જો સિદ્ધરૂપ ભાવ (અર્થાત્) સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર, આનંદ આદિ અનંત ગુણકી નિર્વિકારી નિર્મલ પર્યાય પ્રાપ્ત કી જાતી હૈ, ઐસા જો ભાવ ઉસમયી કર્મશક્તિ. ઇસ કર્મ શક્તિકે કારણ ઔર અનંત ગુણમેં કર્મ શક્તિકા રૂપ (હોનેકે) કારણ (અનંત ગુણ અપની નિર્મલ પર્યાયકો પ્રાપ્ત કરતા હૈ). એક-એક ગુણ અપની નિર્મલ પર્યાયકો પ્રાપ્ત કરે, યહ કર્મ (ગુણકા) સ્વરૂપ હૈ. ઔર કર્મ શક્તિકા સ્વરૂપ નિર્મલ પર્યાય પ્રાપ્ત કરે, યહ કર્મ શક્તિકા સ્વયં કાર્ય હૈ. આહાહા ! ઐસી બાત હૈ ! કલ એક ઘંટા તો ચલ ગઈ હૈ. આજ તો અપને કર્તૃત્વ શક્તિ લેની હૈ. સમજમેં આયા ?

જ્ઞાયકરૂપ ભાવ ઉસમેં કર્તૃત્વ નામકા એક ગુણ હૈ, શક્તિ હૈ, આહાહા ! કર્તૃત્વ ગુણકે કારણ વર્તમાનમેં ભાવકપનામયી ભાવ..., હૈ ? “**હોનેપનરૂપ ઔર સિદ્ધરૂપ ભાવ...**” યાની વર્તમાન ચોક્કસ ભાવ. “**...ભાવકે ભાવકત્વમયી...**” ભાવકે કરનેરૂપમયી. ભાવકા ‘ક’ યાની કરનેરૂપમયી કર્તૃત્વશક્તિ. ઇતના તો શબ્દાર્થ હુઆ. સમજમેં આયા ?

યહ શક્તિ દ્રવ્ય સ્વભાવમેં પડી હૈ. દ્રવ્ય સ્વભાવકો જિસને દૃષ્ટિમેં લિયા, ઉસકો સ્વરૂપ કર્તૃત્વશક્તિકે કારણ, કર્તૃત્વ શક્તિ સીધી પરિણમતી નહીં (લેકિન) કર્તૃત્વ શક્તિકા આશ્રય દ્રવ્ય, ઇસ દ્રવ્યકા પરિણમન હોતા હૈ તો (કર્તૃત્વશક્તિકા પરિણમન હોતા હૈ). વર્તમાન જો

સિદ્ધ–ચોક્કસરૂપ નિર્મલ પર્યાય–ભાવ, ઉસ-ઉસ સમયકી નિર્મલ પર્યાય–વીતરાગી સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન આદિ પરિણમનરૂપી ભાવમેં (કર્તૃત્વશક્તિ નહીં, પરંતુ) કર્તૃત્વ શક્તિકા રૂપ હોનેસે, જ્ઞાનકી વર્તમાન નિર્મલ પર્યાયકા ભાવકા કર્તૃત્વ, ઐસા જ્ઞાનગુણમેં કર્તૃત્વકા રૂપ પડા હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? ભાષા કિતની ભી સાદી કરે, લેકિન વસ્તુ તો જો હૈ વહ (આતી હૈ), આહાહા !

‘‘**હોનેપનરૂપ..**" વર્તમાનમેં વીતરાગી પર્યાય, ગુણકી નિર્મલ પર્યાય હોનેરૂપ. ‘‘**સિદ્ધરૂપ..**’’ (યાની) જો હોનેવાલી હૈ યહ ચોક્કસ હૈ. વહ પર્યાય ઉસ સમયમેં હોનેવાલી સિદ્ધરૂપ (હૈ). ‘‘**ભાવકે ભાવકત્વમયી...**’’ (અર્થાત્) ઐસા જો વર્તમાન ભાવ ઉસકા ભાવકમયી–ઉસ ભાવકા કર્તૃત્વમયી, ઉસ ભાવકે કર્તાપનામયી કર્તૃત્વશક્તિ હૈ. આહાહા ! વર્તમાન પર્યાયરૂપ–વર્તમાન જો નિર્મલ પર્યાય હોનેરૂપ, ઇસ ભાવકે ભાવકત્વમયી (યાની) ભાવકો કરનેવાલી કર્તૃત્વ શક્તિ હૈ. સિદ્ધ શબ્દકા અર્થ સિદ્ધ પર્યાય નહીં લેના. સિદ્ધ (યાની) ચોક્કસ પર્યાય લેના. કલ ભી કર્મ શક્તિમેં, ‘‘**પ્રાપ્ત કિયા જાતા સિદ્ધરૂપ ભાવ**’’ કહા થા. સિદ્ધ યાની સિદ્ધ પર્યાય નહીં લેના. સિદ્ધ પર્યાય ભી આ જાતી હૈ પરંતુ અકેલી સિદ્ધ પર્યાય નહીં (લેની હૈ).

વર્તમાનમેં હોનેરૂપ–સિદ્ધરૂપ અર્થાત્ જો નિર્મલ પર્યાય ઉસ કાલમેં હોનેવાલી ચોક્કસરૂપ ઉસ ભાવકા ભાવકપનામયી (યાની) ભાવકા કરનેપનામયી (કર્તૃત્વશક્તિ). આહાહા ! ઐસી બાત હૈ ! સમજમેં આયા ? આહાહા !

એક સાદી ભાષા બહેનશ્રીકે (વચનામૃતમેં આ ગયી). બહુત સાદી ભાષા હૈ. ગુજરાતી હૈ, હિન્દીમેં સમજ લેના. ‘‘**જાગતો જીવ ઊભો છે ને...**’’ ઐસા કહા હૈ. ‘‘**જરૂર પ્રાપ્ત થાય..**’’ ક્યા કહા ? જાગતો યાની જ્ઞાયકભાવ. યહ જ્ઞાયકભાવ–ત્રિકાલી જાગતો યાની જ્ઞાયકભાવ. જાગતો જીવ ઊભો છે ને ! ધ્રુવ છે ને ! યહ ભાષા (હૈ). આહાહા ! ક્યા કહા ? સમજમેં આયા ? જ્ઞાયક..જ્ઞાયક.. જાગૃત સ્વભાવભાવ, ત્રિકાલી જ્ઞાયક જાગૃત સ્વભાવભાવ, ઐસા જાગતા–જાગૃત સ્વભાવમયી જીવ ઊભો છે ને ? ઊભો યાની હૈ ન ! હૈ ન ! ત્રિકાલ હૈ કિ નહીં ? સમજમેં આયા ? બહુત સાદી ભાષા હૈ. ઇસ પુસ્તકકે તો બહુત પ્રકારકે પુસ્તક હોંગે, ઐસા લગતા હૈ. મરાઠી હોગા, કન્નડ હોગા, હિન્દી હો રહા હૈ. અરે..! સુને તો સહી !

ક્યા કહા ? હૈ ? ૧૬ વાં પન્ના હૈ. જાગતો જીવ ઊભો છે ને ! અર્થાત્ જ્ઞાયકભાવ ટિકતા હુઆ ભાવ હૈ ન ! આહાહા ! સમજમેં આયા ? જાણક સ્વભાવ ભાવ ઊભો છે ને ! ઊભો યાની ધ્રુવ હૈ ન ! તો ઉસ ઓર નજર કરને પર જરૂર પ્રાપ્ત હોગા, આહાહા ! સમજમેં આયી કિ નહીં ભાષા ? જાગૃત સ્વભાવ યાની યહ જ્ઞાયકભાવ.

જાગૃતભાવ નામ જ્ઞાનભાવ–જ્ઞાયકભાવ–સ્વભાવ ભાવ–ત્રિકાલી જ્ઞાયકભાવ–જાગતો ભાવ. યહ જીવ (યાની) જાગૃત ભાવરૂપી જીવ ઊભો છે ને ! ત્રિકાલી ટિકતા હુઆ તત્ત્વ હૈ ન ? સમજમેં આયા ? જાગૃત સ્વભાવ યાની જ્ઞાયક સ્વભાવમયી, આહાહા ! જિસે છઠ્ઠી ગાથામેં જ્ઞાયક કહા, ‘‘**णवि होदि अप्पमत्तो ण पमत्तो जाणगो दु जो भावो।**’’ જ્ઞાયકભાવ,

પ્રજ્ઞા બ્રહ્મ સ્વરૂપ ભગવાન ! જાગૃત સ્વભાવકા શક્તિવાન. 'હૈ' ઊભો નામ 'હૈ' આહાહા ! 'હૈ' જાગૃત સ્વભાવરૂપી ભાવ કાયમી હૈ. ઉસ પર દૃષ્ટિ દેનેસે જરૂર પ્રાપ્ત હોગા. યે શુદ્ધરૂપ ભાવ–વસ્તુમેં જો શક્તિયાં હૈં, જાગૃતભાવરૂપી જ્ઞાયકભાવ, ઉસમેં કર્તૃત્વ શક્તિ હૈ. વહ ભી ધ્રુવ હૈ. જ્ઞાયકભાવ-જાગૃત સ્વભાવ ઐસા જીવ જો ધ્રુવ હૈ, ઉસમેં કર્તૃત્વ શક્તિ ભી ધ્રુવરૂપ પડી હૈ, સમજમેં આયા ? ઇસ જ્ઞાયકભાવકી દૃષ્ટિ કરનેસે, કર્તૃત્વ શક્તિકા ભી પ્રત્યેક ગુણમેં રૂપ હોને સે, વર્તમાનમેં નિર્મલ પર્યાય–ભાવકા કર્તૃત્વશક્તિકે કારણ, વર્તમાન નિર્મલ ભાવ હોગા.

જ્ઞાનકે નિર્મલ ભાવમેં જ્ઞાન કર્તા હૈ. જ્ઞાયક ત્રિકાલ હૈ. પરંતુ જો જ્ઞાન ગુણ હૈ, ઉસમેં કર્તૃત્વ (શક્તિકા) રૂપ હૈ. યહ જ્ઞાન ગુણ કર્તૃત્વ ગુણ સહિત હોનેસે કર્તૃત્વ ગુણકા સીધા પરિણમન નહીં (હોતા). પરંતુ ઇસ કર્તૃત્વકો ધારણ કરનેવાલા જ્ઞાયકભાવ હૈ, ઐસા જ્ઞાયકભાવકા પરિણમન હોનેસે, કર્તૃત્વ શક્તિકા ભી સાથમેં પરિણમન હોતા હૈ. તો ક્યા હોતા હૈ ? નિર્મલ આત્મધર્મ – શાંતિ, વીતરાગતા, સ્વચ્છતા, જ્ઞાનમેં જ્ઞાનકે નિર્મલ પરિણામ કર્તૃત્વ શક્તિકે કારણ નિર્મલ પરિણામકા કાર્ય હોતા હૈ, આહાહા ! બહુત ધ્યાન રખને જૈસા હૈ. બાપૂ ! યહ ગંભીર શક્તિ (હૈ). ઓહોહો ! ગજબ કામ કિયા (હૈ) !

જ્ઞાયકભાવ–જાગૃત સ્વભાવભાવ, ઐસા જીવ પ્રભુ ! ઉસમેં કર્તૃત્વ નામકી શક્તિ નામ ગુણ હૈ. જ્ઞાયકભાવમેં કર્તૃત્વ ગુણ ભી ધ્રુવ હૈ. પરંતુ જ્ઞાયકભાવકી પ્રતીતિ હુઈ તો પર્યાયમેં જ્ઞાનગુણકે નિર્મલ ભાવકા કર્તા કર્તૃત્વશક્તિ હૈ, ઉસ કારણસે નિર્મલ પર્યાય પ્રગટ હોતી હૈ. કોઈ કર્મકા અભાવ હુઆ તો નિર્મલ પર્યાય પ્રાપ્ત હોતી હૈ, કિ પૂર્વમેં પર્યાય થી તો નિર્મલ પર્યાય વર્તમાનમેં (પ્રાપ્ત હુઈ, ઐસા નહીં હૈ). ઇસલિયે સિદ્ધ કહા. અંદર નિર્મલ કર્તૃત્વ શક્તિકે કારણ જ્ઞાનકે વર્તમાન નિર્મલ પરિણામકી પ્રાપ્તિ (હોતી હૈ). મતિ, શ્રુત, અવધિ, મનઃપર્યય ઔર કેવલ(જ્ઞાન) પ્રાપ્તિકા કારણ કર્તૃત્વ શક્તિ હૈ, આહાહા ! ઐસી બાતેં કભી સુની ન હો ઔર ધ્યાન દે નહીં (તો કૈસે સમજમેં આયે) ?

જાગૃત જ્યોત જો ભગવાન આત્મા ! જ્ઞાયકભાવસે ભરા પડા (હૈ), આહાહા ! પુણ્ય ઔર પાપ આદિ તો અંધેરા હૈ. યહ અંધેરા સ્વભાવમેં નહીં. ઇસ સ્વભાવમેં કર્તૃત્વ નામકી એક શક્તિ નામ ગુણ હૈ. જિસ ગુણકે કારણ જ્ઞાનકી વર્તમાન નિર્મલ પર્યાય જો સિદ્ધ નામ હોનેવાલી હૈ, ઉસકા કર્તા કર્તૃત્વ શક્તિ હૈ. સમજમેં આયા ? નિશ્ચયસે કર્તૃત્વ શક્તિ ન લો તો ઇસ નિર્મલ પર્યાયકા કર્તા દ્રવ્ય હૈ. આહાહા !

યહ સબ ઝઘડે હૈ ન ! વ્યવહારસે હોતા હૈ, નિમિત્તસે હોતા હૈ, આહાહા ! (ઉસકા સમાધાન હૈ). પૂર્વમેં નિર્મલ પર્યાય થી તો પીછે નિર્મલ પર્યાય હોગી, યહ (બાત) યહાં નિકાલ દેતે હૈં. યહાં તો વર્તમાન જ્ઞાનકી જો સમ્યક્જ્ઞાનકી પર્યાય, મતિ-શ્રુતજ્ઞાનકી પર્યાય યા કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય ઉસ-ઉસ કાલમેં હોનેરૂપ પર્યાય હૈ, ઉસ-ઉસ પર્યાયરૂપી ભાવકા ભાવકપનમયી (યાની)

ઉસ ભાવકા ભાવક કર્તાપનામયી, આત્મામેં કર્તૃત્વ શક્તિ હૈ. થોડે શબ્દોંમેં ઇતના ભરા હૈ ! આહાહા !

પ્રભુ ! તેરી ઋદ્ધિ તો દેખ ! તેરી સમૃદ્ધિકી સંપદા તો દેખ ! આહાહા ! તેરેમેં કર્તૃત્વ નામકી એક શક્તિ-સંપદા પડી હૈ. ઉસ કારણસે જ્ઞાન ગુણકી વર્તમાન નિર્મલ પર્યાય શ્રુતજ્ઞાન હૈ; તો ઉસકી પ્રાપ્તિ ભી ભાવકી ભાવકમયી કર્તૃત્વ શક્તિકે કારણ હૈ. ઔર બાદમેં કેવલજ્ઞાન હોતા હૈ, વહ ભી કર્તૃત્વશક્તિકે કારણ (હોતા હૈ). વર્તમાન કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય સિદ્ધરૂપ જો ચોક્કસ હોનેવાલી હૈ, ઉસકા કર્તૃત્વ શક્તિ કારણ હૈ, આહાહા ! ભારી કઠિન કામ, ભાઈ ! બનિયેકો બહુત આતા નહીં.

તીનલોકકા નાથ અંદર જાગૃત સ્વભાવસે ભરા હુઆ ધ્રુવરૂપસે પરમાત્મા બિરાજમાન હૈ, આહાહા ! ઉસમેં કર્તૃત્વ નામકા એક ગુણ હૈ. ગુણીમેં ગુણ હૈ, પરંતુ દૃષ્ટિમેં ગુણી ઔર ગુણકા ભેદ ભી નહીં. આહાહા ! દૃષ્ટિમેં ત્રિકાલી જ્ઞાયક ગુણી જાગૃત જ્યોતિ ચૈતન્ય પ્રકાશકી મૂર્તિ (હૈ). સમજમેં આયા ? ઉસ પર દૃષ્ટિ કરનેસે, કર્તૃત્વ શક્તિકે કારણ, દ્રવ્યકે ગુણકે કારણ, વર્તમાન જ્ઞાનકી નિર્મલ પર્યાયકા કર્તા, યહ ગુણ હૈ અથવા યહ દ્રવ્ય હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? આહાહા !

ઐસે દર્શન ગુણ (મેં લેના). દર્શન ગુણ જો વર્તમાનમેં હૈ, ચક્ષુ, અચક્ષુ, અવધિ દર્શનકી નિર્મલ પર્યાય જો વર્તમાન સિદ્ધ વહી હોનેવાલી હૈ, ઐસે ભાવકે ભાવકમયી (યાની) ઉસ ભાવકે કર્તામયી કર્તૃત્વ શક્તિ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઇસમેં ઇતના સમા દિયા હૈ કિ, કોઈ કર્મકા ક્ષયોપશમ હુઆ તો યહાં જ્ઞાનકી પર્યાય પ્રાપ્ત હુઈ, ઐસા નહીં. ચક્ષુ દર્શન યા અવધિ દર્શનાવરણીકે અભાવસે દર્શનકી પર્યાય પ્રાપ્ત હુઈ, ઐસા ભી નહીં. કેવલદર્શનાવરણીયકે અભાવકે કારણ કેવલદર્શન પ્રાપ્ત હુઆ, ઐસા ભી નહીં. આહાહા !

ખાણિયા ચર્ચામેં યહ બડી તકરાર થી ન ? તત્ત્વાર્થસૂત્રમેં લિખા હૈ, ચાર કર્મકા નાશ હોનેસે કેવલજ્ઞાન હોતા હૈ. પરંતુ ઉસકા અર્થ ક્યા ? ઉસ સમયમેં કર્મકા ક્ષય ઉસકે કારણસે હોતા હૈ. પરંતુ ઉસ કારણસે યહાં કેવલજ્ઞાનકી પ્રાપ્તિ હોતી હૈ, ઐસા નહીં. કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય ઉસ સમયમેં સિદ્ધરૂપ હોનેવાલી પર્યાયકા ભાવકા– કેવલજ્ઞાનરૂપી ભાવકા ભાવકમયી - ઉસ ભાવકી કર્તામયી કર્તૃત્વ શક્તિ હૈ, આહાહા ! ઐસી બાતે (હૈ) !

ભગવાન તેરેમેં (એક) દશિ શક્તિ હૈ. દશિ શક્તિમેં ભી કર્તૃત્વ શક્તિકા રૂપ હૈ. તો દશિ શક્તકી વર્તમાન રૂપ દર્શન પર્યાય પ્રાપ્ત હો, ઉસમેં કર્તૃત્વ (શક્તિકા) રૂપ હૈ, યહ (શક્તિ) ઉસકી કર્તા હૈ. ઔર કર્મ શક્તિમેં ભી અપની કર્મ શક્તિકી જો નિર્મલ પર્યાય હોતી હૈ, ઉસકા ભાવકકા ભાવમયી કર્તૃત્વ શક્તિ કારણ હૈ. આહાહા ! પ્રત્યેક ગુણકી વર્તમાન નિર્મલ પ્રાપ્ત હોતી હૈ, ઉસમેં કર્તૃત્વ શક્તિકા રૂપ હૈ, ઉસ કારણસે વહ કર્તારૂપસે ઉત્પન્ન હોતી હૈ, આહાહા ! સત્યકી સ્થિતિ હી ઐસી હૈ, સમજમેં આયા ?

એસે ચારિત્ર ગુણ (મેં લેના). આત્મામેં એક અકષાય ભાવ નામકા, ચારિત્ર નામકા ગુણ હૈ. ઇસ ગુણમેં ભી કર્તાપનાકા રૂપ હૈ. કર્તૃત્વ ગુણ ભિન્ન હૈ, પરંતુ કર્તૃત્વકા ઉસમેં રૂપ હૈ, ઉસ કારણસે વર્તમાનમેં નિર્મલ વીતરાગી પર્યાય સિદ્ધરૂપસે – ચોક્કસરૂપસે પ્રાપ્ત હોનેવાલી હૈ, ઉસકા કર્તા યહ કર્તૃત્વકા રૂપ હૈ. ચારિત્રગુણમેં કર્તૃત્વ (શક્તિકા) રૂપ હૈ. ઉસકા કર્તા વહ હૈ, આહાહા ! ચારિત્રગુણકી વીતરાગી પર્યાય પ્રાપ્ત હો, ઉસમેં જ્ઞાન-દર્શનમેં કર્તૃત્વ હૈ, યહ કામ નહીં કરતા હૈ, ઐસા કહતે હૈં. વહ તો ચારિત્રમેં કર્તૃત્વકા રૂપ હૈ, ઉસ કારણસે ચારિત્રકી પર્યાય પ્રાપ્ત હોતી હૈ, આહાહા ! ઐસા સૂક્ષ્મ હૈ, બાપૂ !

આત્મામેં આનંદ નામકી શક્તિ હૈ. સુખસ્વરૂપ (શક્તિ હૈ). ભગવાન આત્મામેં એક સુખ સ્વભાવ હૈ. સુખ સ્વભાવકા ધરનેવાલા દ્રવ્ય હૈ. સુખ શક્તિમેં કર્તૃત્વ શક્તિકા રૂપ હૈ. ઇસ કારણસે સુખકી પ્રાપ્તિ, વર્તમાનમેં આનંદકી (પ્રાપ્તિ) હોતી હૈ, યહ સુખ ગુણમેં કર્તૃત્વકા રૂપ હૈ, ઇસ કારણસે હોતી હૈ. આહાહા ! ઇસમેં કિતના યાદ રખના ? સંસારકી સભી બાતેં યાદ રખતા હૈ. જિસમેં રુચિ હોતી હૈ, વહ યાદ રહતા હૈ, આહાહા ! વીતરાગ માર્ગ અલૌકિક હૈ, બાપૂ ! ઉસે સમજના યહ કોઈ સાધારણ બાત નહીં હૈ, આહાહા !

અંદર એક વીર્ય નામકી શક્તિ હૈ. વીર્ય નામકે ગુણમેં ભી કર્તૃત્વકા રૂપ હૈ, આહાહા ! તો અનંત વીર્ય જો ભગવાનકો પ્રગટ હોતા હૈ, ઉસ સિદ્ધરૂપ પર્યાય–ભાવકા કરનેવાલા કર્તૃત્વ (શક્તિકા) રૂપ હૈ, વહ ઉસકા કર્તા હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયે ઉતના સમજો, બાપૂ ! યહ તો કહ સકે નહીં ઇતની બાતેં હૈ.

એક-એક ગુણમેં અનંત ગુણકા રૂપ ઔર અનંત ગુણમેં એક-એક ગુણકા રૂપ (હૈ), આહાહા ! સમજમેં આયા ? યહાં તો દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાય તીન (હૈ). ઉસમેં ભી, નિર્મલ પર્યાયકી બાત હૈ. યહાં મલિનતાકી બાત નહીં હૈ. મલિનતાકા અભાવ ઔર નિર્મલ વીતરાગી ધર્મરૂપી પર્યાયકા સદ્ભાવ, ઉસકા કર્તા કૌન ? કિ, પૂર્વ પર્યાય ભી (ઉસકી કર્તા) નહીં. સમજમેં આયા ? કર્મકા અભાવ ભી કારણ નહીં, આહાહા ! ચારિત્રમેં સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાયરૂપી ભાવકા ભાવક, ઉસ ભાવકા ભાવ કરનેવાલા ઔર શ્રદ્ધા ઔર ચારિત્રમેં ભાવરૂપી રૂપ હૈ, ઉસ કારણસે સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન ઔર ચારિત્ર પ્રાપ્ત હોતા હૈ, આહાહા !

'સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રાણી મોક્ષમાર્ગ' તત્ત્વાર્થસૂત્રમેં સૂત્ર હૈ ? (યહાં) કહતે હૈં કિ, સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય જિસ સમયમેં પ્રાપ્ત હોતી (હૈ), વહ પ્રાપ્ત હોનેકા કાલ હૈ, તો (વહ) સિદ્ધરૂપ–ચોક્કસરૂપ વહી ભાવ હૈ. ઉસ ભાવકા કર્તા કૌન ? કિ શ્રદ્ધાગુણમેં કર્તૃત્વકા રૂપ હૈ, ઉસ કારણસે ભાવમયી કર્તૃત્વસે ઉત્પન્ન હોતી હૈ. આહાહા ! બહુત ગંભીરતા (હૈ) ! ઓહોહો ! દિગંબર સંતોંકી વાણી હૈ ! એક-એક શક્તિમેં ૧૨ અંગકા સાર ભર દિયા હૈ. આહાહા !

જાગૃત સ્વરૂપ પ્રભુ નિત્ય હૈ. ઉસમેં એક કર્તૃત્વ શક્તિ ભી નિત્ય હૈ. એક-એક ગુણમેં કર્તૃત્વકા રૂપ ભી નિત્ય હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રકી નિર્મલ

પર્યાય જિસ સમયમેં (યહ) ભાવ હોનેવાલા હૈ, ઉસ ભાવકા ભાવકપનામયી–ઉસ ભાવકા કર્તાપનામયી - ભાવક શબ્દ પડા હૈ ન ? ભાવકા ભાવકપનામયી. ઉસ ભાવકા કર્તાપનામયી. ઉસ-ઉસ ગુણમેં ઇસકા રૂપ હૈ, વહ કર્તા હૈ, આહાહા ! દૂસરા ગુણકા કર્તૃત્વ દૂસરે ગુણમેં કારણ હૈ, ઐસા ભી યહાં તો નહીં, સમજમેં આયા ?

ઐસા માર્ગ (હૈ) ! લોગોંને બાહરસે (ધર્મ) મના દિયા હૈ. યહ વ્રત કરો, અપવાસ કરો, તપસ્યા કરો, દસલક્ષણી પર્વમેં ૧૦ અપવાસ કરે ઇસલિયે ઓહોહો ! (હો જાતા હૈ). (ઉસમેં) તુને ક્યા કિયા ? વહ તો અપવાસ હૈ – ખરાબ વાસ હૈ. ઉપવાસ તો ઉસે કહતે હૈં કિ, જ્ઞાયકભાવકે સમીપ જાકર, વર્તમાનમેં ઉસકી પરિણતિ હો, ઉસકા નામ ઉપવાસ હૈ. સમજમેં આયા ? યહાં તો બાત-બાતમેં ફર્ક (હૈ). ઇસકા મેલ કહાં કરના ? આહાહા !

અંદરમેં સ્વચ્છત્વ નામકી શક્તિ હૈ, આહાહા ! ઉસકી વર્તમાન પર્યાયમેં સ્વચ્છતા પ્રગટ હોતી હૈ, ઇસ ભાવમેં ભાવકપનામયી કર્તૃત્વકા રૂપ હૈ. યહાં કર્તૃત્વ શક્તિ હૈ તો ઇસ કર્તૃત્વ શક્તિકા રૂપ પ્રત્યેક ગુણમેં હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? અલગ જાતકી બાત હૈ, આહાહા !

ઐસે આત્મામેં પ્રભુત્વ નામકી શક્તિ હૈ. ભગવાન આત્મા ! પ્રભુત્વ શક્તિકા આશ્રય કરનેવાલા યાની કિ દ્રવ્યકે આશ્રયસે પ્રભુત્વ શક્તિ હૈ. પ્રભુત્વ શક્તિકા આશ્રય દ્રવ્ય હૈ. પરંતુ પ્રભુત્વ શક્તિમેં વર્તમાનમેં પ્રભુતાકી પર્યાય–પ્રગટ કાર્ય હોનેવાલા, ભાવકા કર્તા (ઐસા) પ્રભુત્વશક્તિમેં કર્તૃત્વ શક્તિકા રૂપ હૈ, ઇસ કારણસે વર્તમાનમેં પ્રભુતાકી પર્યાય ભાવકી–ભાવકપનામયી હોતી હૈ, આહાહા ! ઐસી બાત હૈ ! આહાહા !

આત્મામેં એક અકાર્યકારણ નામકા ગુણ હૈ કિ, જિસ કારણસે વર્તમાન નિર્મલ પર્યાય હોતી હૈ, યહ નિર્મલ પર્યાય રાગકા કારણરૂપ કાર્ય નહીં, વૈસે નિર્મલ પર્યાય રાગકા કારણ નહીં. અકાર્યકારણકી પરિણતિ જો હુઈ, ઉસ સમયમેં હોનેવાલી પર્યાય, રાગકા કારણ નહીં ઔર રાગકા કાર્ય નહીં. ઐસે નિર્મલ પર્યાય ભાવરૂપ, ભાવકપનામયી–કર્તાપનામયી શક્તિસે હૈ. (ઇસ શક્તિકે કારણ) યહ પર્યાય ઉત્પન્ન હુઈ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

સર્વ ગુણ અસહાયક–(કોઈ) ગુણકો કિસીકી સહાય નહીં. એક ગુણમેં દૂસરા ગુણકા નિમિત્તપના હૈ અથવા એક ગુણ વ્યાપક હૈ વહાં (દૂસરે ગુણ) વ્યાપક હૈ. પરંતુ એક ગુણ દૂસરે ગુણકી સહાયસે રહતા હૈ ઔર એક ગુણકી પર્યાય દૂસરે ગુણકી પર્યાયકી સહાયસે હોતી હૈ, ઐસા નહીં હૈ. આહાહા ! એક ભાવ ભી યથાર્થ સમજે તો સબ ખુલાસા હો જાયે. આહાહા ! સમજમેં આયા ? આહાહા !

આત્મામેં એક પ્રમેયત્વ નામકા ગુણ હૈ. અપને ગુણકા પ્રમાણ કરના ઔર દૂસરેકે પરિણામમેં અપના પ્રમેય હોના. (ઐસા ઇસ ગુણકે કારણસે હોતા હૈ) આહાહા ! પ્રમેયગુણ–પરિણમ્યપરિણામકત્વ (શક્તિ) આ ગયી હૈ. અપને જ્ઞાનમેં પ્રમાણરૂપ હોના ઔર દૂસરેકે જ્ઞાનમેં પ્રમેયરૂપ હોના. ઇસ ગુણકી વર્તમાન પર્યાય જો સિદ્ધ નામ જો હોનેવાલી હૈ, ઇસમેં ઉસ

ભાવકે ભાવકપનામયી (અર્થાત્) પરિણમ્યપરિણામકત્વ શક્તિમેં કર્તૃત્વ (શક્તિકા) રૂપ હૈ, ઇસ કારણસે હોતી હૈ. આહાહા ! ભાષા (સાદી હૈ, પરંતુ) ગંભીર ભાવ ભરા હૈ !

એક-એક ગુણમેં અનંત ગુણકા રૂપ ઔર એક ગુણમેં અનંતકા રૂપ, આહાહા ! ઔર એક ગુણમેં ઇસ રૂપકી અનંતિ શક્તિયાં ઔર એક-એક ગુણકી અનંતી નિર્મલ પર્યાય ! યહાં મલિન (પર્યાયકી) બાત નહીં હૈ, આહાહા ! પ્રત્યેક ગુણકી નિર્મલ પર્યાય–ભાવરૂપ, સિદ્ધરૂપ– ઉસ સમયમેં હોનેવાલી હૈ, ઉસ રૂપ જો ચોક્કસ ભાવ, આહાહા ! (યહાં) ક્રમબદ્ધ સિદ્ધ કિયા. (ઉસમેં) ઉસકા કર્તાપના ભી સિદ્ધ કિયા. સમજમેં આયા ? થોડા સૂક્ષ્મ હૈ લેકિન ઉસે સમજના તો પડેગા કિ નહીં ? ભાઈ ! આહાહા !

યહ તો બહેનકી સાદી ભાષા હૈ. સાદી–સાદી (ભાષા હૈ), આહાહા ! "**જાગતો જીવ ઊભો છે ને, પ્રભુ ?**" ઐસે હૈ ન ? સમજમેં આયા ? ઐસી ઇસ શક્તિકી ગંભીરતા હૈ. ભગવાન ! સાદી ભાષા હૈ. (બહેનશ્રી ચંપાબહેનકે) જીવનમેં બહુત નિવૃત્તિ. બહુત સંક્ષિપ્ત ભાષામેં પુસ્તકકા સાર આ ગયા હૈ. ઇસ પુસ્તક તો મેરે હિસાબસે સભી જગહ વાંચનમેં ચલેગા. સમજમેં આયા ? વાંચન કરને જૈસા હૈ. બહુત લંબા-લંબા નહીં સમજમેં આયે લેકિન યહ સંક્ષિપ્તમેં સમજમેં આયે, (ઐસા હૈ). યહાં તો ભાષા કોઈ ભી પ્રકારકી હો પરંતુ વસ્તુસ્થિતિ સિદ્ધ કરતી હો તો ભાષા કોઈ ભી હો, (ઉસસે કોઈ મતલબ નહીં). સમજમેં આયા ? હિન્દીમેં હી સિદ્ધ હોતા હૈ ઔર ગુજરાતીમેં (સિદ્ધ) નહીં હોતા, ઐસા નહીં હૈ, આહાહા !

પ્રભુ ! તૂ જાગતી જ્યોત (સ્વરૂપ) ખડા હૈ ન ? ઊભા નામ ખડા (હૈ). તુમ જાગતી ચૈતન્ય જ્યોતમયી ધ્રુવ હૈ. જાગતી જ્યોતકા સ્થંભ હૈ, ધ્રુવ સ્થંભ હૈ. ઉસ પર નજર કરના, યહ તેરા કાર્ય હૈ. કોઈ બડા આદમી આયા હો તો ઉસકે સાથ બાતચીત કરતા હૈ કિ નહીં ? યા, બાતચીત બાલકકે સાથ કરે ઔર ઉસકે સાથ નહીં કરે ? (ઐસા કરે તો) ઉસકો ઐસા લગે કિ, યહાં આયે ઉસકા કોઈ ફાયદા નહીં હૈ. કોઈ ક્રોડપતિ–અબજોપતિ આપકે યહાં આયે (ઔર) વે ૧૫ મિનીટ હી બૈઠનેવાલે હો, ઉસમેં વહ બાલકકે સાથ ખેલને લગે તો સેઠ ઊઠકર ચલા જાયેગા. વૈસે ભગવાન મહા પ્રભુ ! તેરે પાસ ધ્રુવ ખડા હૈ ન ? આહાહા ! ઉસ પર નજર નહીં કરકે રાગ ઔર પુણ્ય પર નજર (હૈ, તો) તેરી નજર બાલકકી હૈ. ઇસલિયે તેરે લિયે (ધ્રુવ સ્વરૂપ) નહીં હૈ, ઐસા હો ગયા. સમજમેં આયા ? આહાહા ! તેરા પુણ્ય-પાપકે વિકલ્પમેં રુકના તો બાલબુદ્ધિ હૈ, ઐસા કહતે હૈં. આહાહા !

ભગવાન આત્મા ચૈતન્ય જ્યોતિ પડા હૈ ન ! ઔર ઉસમેં ઉસકા કર્તૃત્વ નામકા ગુણ હૈ ન ? યહાં તો ક્યા કહા ? જીવકા કોઈ ઈશ્વર કર્તા નહીં. જીવકો જીવકા કોઈ ઈશ્વર કર્તા નહીં. જીવકી પર્યાયકા કોઈ ઈશ્વર કર્તા નહીં. જીવકી જો ગુણકી પર્યાય હૈ ઉસકા દૂસરા ગુણ ઔર દૂસરી પર્યાય કર્તા નહીં, આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઐસી કર્તૃત્વ (શક્તિ) ઔર કરણ શક્તિકા વર્ણન વીતરાગ સંતોંકે અલાવા કહીં નહીં હૈ. કઠિન બાત હૈ, બાપૂ ! માર્ગ

કિસીને દેખા નહીં હૈ ન ! આહાહા ! યહ તો ભગવાન કે પાસસે આયા હૈ ન ? કહતે હૈં કિ, તૂ યહ શરીર, વાણી, મન, પુણ્ય-પાપકે ભાવકા લક્ષ છોડ દે, ઉસમેં આત્મા નહીં હૈ. ઔર એક સમયકી પર્યાયકા લક્ષ ભી છોડ દે, ઉસમેં પૂરા આત્મા નહીં હૈ.

ભગવાન ! સારા આત્મા તો ધ્રુવ સ્વરૂપ જાગૃતભાવ ખડા હૈ. ઉસમેં યહ કર્તૃત્વ નામકી શક્તિ પડી હૈ. ઇસ ધ્રુવ પર જોર કરનેસે, ધ્રુવકા ધ્યાન કરનેસે, ધ્રુવકા આશ્રય લેનેસે, જો પર્યાય પ્રગટ હોતી હૈ, ઉસ સમયમેં વહ હોનેવાલી હૈ. ઉસકા ગુણ જો હૈ યહ ઉસકા કર્તા હૈ. એક-એક ગુણમેં ષટ્કારકકા પરિણમન અપનેસે હૈ, ઐસા કહતે હૈં. યહ તો કરણશક્તિ ઉતારી હૈ. બાકી એક જ્ઞાનગુણકી પર્યાય(મેં) જ્ઞાન સ્વયં કર્તા, કર્મ વહ જ્ઞાનકી પર્યાય, કરણ વહ જ્ઞાનકી પર્યાય, સંપ્રદાન અપની પર્યાય રખી, (અપાદાન) અપની જ્ઞાનકી પર્યાયસે જ્ઞાનકી પર્યાય હુઈ, જ્ઞાનકી પર્યાયકા આધાર જ્ઞાન પર્યાય હૈ. ઐસી બાતેં (હૈં) ! (લોગોંકો) કહીં ફુરસદ નહીં મિલતી. આહાહા !

અપની સંપદા કિતની હૈ ? (ઉસકી ખબર નહીં). જ્ઞાન ગુણકી એક પર્યાયમેં ષટ્કારકકા નિર્મલ પરિણમન (અપનસે હૈ). આહાહા ! વાસ્તવમેં તો વહ પર્યાય હી પર્યાયકી કર્તા હૈ. પરંતુ યહાં ગુણ હૈ ઉસકો લેના હૈ. કર્તૃત્વશક્તિ દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાય તીનોંમેં વ્યાપ્ત હોતી હૈ. કર્તૃત્વશક્તિ હૈ, (યહ) દ્રવ્યમેં હૈ ઔર ગુણમેં હૈ. પરંતુ જહાં ઉસકા સ્વીકાર હુઆ, ધર્મીકી દૃષ્ટિ હુઈ, તો કર્તૃત્વશક્તિકે પરિણમનમેં નિર્મલ પર્યાયકા કર્તા ઇસ પર્યાયમેં આ ગયા. આહાહા ! ઐસી સૂક્ષ્મ બાતેં હૈં. માર્ગ તો ઐસા હૈ, ભાઈ ! વીતરાગ માર્ગ ગંભીર માર્ગ (હૈ), આહાહા !

યહાં તો (લોગ) કહતે હૈં કિ, ચૌથે ગુણસ્થાનમેં વ્યવહાર સમકિત હોતા હૈ. અરે પ્રભુ ! તૂ ક્યા કર રહા હૈ ? સમ્યગ્દર્શનમેં તો સારા આત્મા પ્રતીતમેં આ ગયા. સમ્યક્ (અર્થાત્) સત્ય દર્શન–સત્યકા દર્શન હુઆ. આહાહા ! દેખનેવાલેકો દેખા, જાનનેવાલેકો જાના. ઐસી પ્રતીત હૈ યહ તો વીતરાગી પ્રતીત હૈ. વહાં સરાગ (પના) નહીં હૈ. આહાહા ! સરાગપનાકા ઉસમેં અભાવ હૈ, યહ અનેકાંત હૈ. સરાગ સમકિતકા વીતરાગી પર્યાયકે કારણ (ઉસમેં) અભાવ હૈ. ઉસકા નામ અનેકાંત ઔર સ્યાદ્વાદ હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

યહ કર્તૃત્વ શક્તિ જો હૈ, કર્મ શક્તિમેં ભી કર્તૃત્વશક્તિકા રૂપ હૈ. ક્યા કહા ? બહુત ગંભીર હૈ. ઇસમેં શબ્દોંકા ઇતના સંગ્રહ હૈ ! ભાવકા ઇતના સંગ્રહ હૈ ! અનંત..અનંત.. ભાવ સમા દિયે હૈં ! એક-એક વાક્યમેં અનંત-અનંત ભાવકા સમાવેશ કર દિયા હૈ. આહાહા ! કર્મ નામકી જો શક્તિ હૈ, ઇસમેં ભી કર્તા નામકા રૂપ હૈ. આહાહા ! ઔર કર્તા નામકી શક્તિ હૈ ઉસમેં કર્મ (શક્તિકા) રૂપ હૈ. આહાહા ! અપને આપ (પઢે તો) કુછ હાથમેં આયે ઐસા નહીં હૈ. કોલેજમેં પઢને જાના પડતા હૈ કિ નહીં ? વૈસે જહાં (ઉસકી પઢાઈ) હોતી હો વહાં જાના પડતા હૈ કિ નહીં ? આહાહા ! યહ તો જીવકે જીવનકી બાત હૈ, ભાઈ ! જીવકા જીવન જો જ્ઞાન, દર્શન ઔર આનંદકી પર્યાયસે જીએ, યહ જીવકા જીવન હૈ. શરીરસે

જીએ યહ જીવકા જીવન હૈ હી નહીં. ઔર દયા, દાનકે વિકલ્પસે જીએ, યહ જીવકા જીવન નહીં, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

ભગવાન આત્મા જીવ (હૈ), ઉસમેં અનંત શક્તિયાં હૈં ઔર જીવપના ભી હૈ ઔર ઉસકી પર્યાય હૈ, વહ ભી જીવપના હૈ. નિર્મલ પર્યાય હૈ યહ જીવપના હૈ. આહાહા ! દયા, દાન ઔર વ્રત, યહ જીવપના હૈ હી નહીં, આહાહા ! સમજમેં આયા ? યહ તો ભગવાનકી પેઢી હૈ, આહાહા !

ભગવાન પરમાત્મા ! અપને સ્વરૂપમેં અનંત શક્તિયાં અર્થાત્ અનંત ગુણ બસે હૈં. ઇન ગુણોંકા કાર્ય ક્યા ? આહાહા ! જ્ઞાનગુણકા કાર્ય નિર્મલ (જ્ઞાન) પર્યાય હોના, શ્રદ્ધાગુણકા (કાર્ય) સમકિતકી પર્યાય હોના, ચારિત્ર ગુણકી પર્યાયમેં વીતરાગીદશા ઉત્પન્ન હોના, આહાહા ! સુખ ગુણમેં આનંદકા વેદના આના, આહાહા ! ઔર કર્મ ગુણકા વર્તમાનમેં જો કાર્ય હૈ, યહ કર્મ (ગુણકા) કાર્ય હૈ ઔર કર્તા (ગુણકી પર્યાય હુઈ) ઉસકા કર્તા ભી કર્તા ગુણ હૈ. આહાહા !

સમ્યગ્દર્શનરૂપી ધર્મ પર્યાય, ઉસમેં ભી કર્મ (શક્તિકા) રૂપ હૈ તો ઉસકે કારણ સમ્યગ્દર્શનકી સિદ્ધ પર્યાય – ઉસ સમયમેં હોનેવાલી હુઈ હૈ. ઉસ ભાવકા કર્તા (યહ) કર્મ (શક્તિ) હૈ ઔર ઉસમેં કર્તૃત્વ શક્તિકા રૂપ ભી હૈ. આહાહા ! ઉસ કારણસે સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય (રૂપ) ભાવ - ઉસકા ભાવકપનામયી કર્તૃત્વશક્તિકા રૂપ હૈ. બહુત સમાવેશ કિયા હૈ !

દિપચંદજીને અધ્યાત્મ પંચસંગ્રહમેં સવૈયામેં (બહુત) સમા દિયા હૈ. ઇતના લિખા હૈ કિ, જલ્દી પકડમેં નહીં આયે. ઇતના સત્‌કા વિસ્તાર કિયા હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ઉસમેં વસ્તુકી સ્થિતિ ઐસી હૈ ઉસકા વર્ણન કિયા હૈ. (ઐસે હી કોઈ લિખ દિયા હૈ, ઐસા નહીં હૈ).

“**હોનેપનરૂપ..**” હોનેપનરૂપ યાની વર્તમાન અવસ્થા. “**સિદ્ધરૂપ..**” યાની જો હોનેવાલી હૈ વહ હોતી હૈ. ઉસકા ભાવકે ભાવક. ઉસ “**.. ભાવકે ભાવકત્વમયી (કર્તૃત્વશક્તિ).**” આહાહા ! કિતના સમા દિયા હૈ ! સંતોંને ગજબ કામ કિયા હૈ ! આહાહા ! દિગંબર સંતોંને જૈન ધર્મ ઔર કેવલજ્ઞાનકે સબ ‘કક્કે’ કા ઘુટન કિયા હૈ. આહાહા ! ‘કક્કા’ માને કેવલજ્ઞાન લે ! ‘ખખ્ખા’ માને તેરી ખબર લે ! આહાહા ! સમજમેં આયા ? થોડા ભી (હો લેકિન) સત્ય સમજના ચાહિયે. સત્ય કહાં હૈ (ઔર) સત્યકા સ્વરૂપ કૈસે હૈ ? ઇતના સમજના તો ચાહિયે. દૂસરા વિશેષ જ્ઞાન (ભલે હી) ન હો, લેકિન સત્ય જૈસે હૈ (ઐસે) ઉસકા જ્ઞાન હોના ચાહિયે ઔર ભાવકે ભાસનમેં યહ ચીજ હોની ચાહિયે. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

ઐસે “**હોનેપરૂપ ઔર સિદ્ધરૂપ..**” ઓહોહો ! ગજબ કામ કિયા હૈ ! સિદ્ધરૂપ યાની ઉસ સમયકી અવસ્થા (પ્રાપ્ત) હૈ. (સમયસાર) ૭૬, ૭૭, ૭૮ (ગાથામેં) પ્રાપ્ય, વિકાર્ય, નિવર્ત્ય આતા હૈ ન ? પ્રાપ્ય યાની ઉસ સમયમેં જો પર્યાય હોનેવાલી હૈ, ઉસકો પ્રાપ્ત કરતે હૈં, યહ પ્રાપ્ય હૈ. ઓહોહો ! સમજમેં આયા ? ધીરે-ધીરે વિચાર કરના, ભગવાન ! તેરી સંપદા બડી

હૈ, આહાહા ! અનંત ગુણ (હૈ). એક-એક ગુણમેં અનંત રૂપ ! એક-એક ગુણમેં અનંત રૂપ, અનંત ગુણમેં અનંત રૂપ, ઐસી અનંતી પર્યાયમેં અનંતા રૂપ ! અનંતી પર્યાયમેં અનંતી પર્યાય જો ભિન્ન હૈ, ઉસકા રૂપ ! આહાહા ! (વ્યવહારસે સમકિત હોતા હૈ) ઐસા અભી તો ચલતા હૈ, બાપૂ ! ભગવાન (આત્મા) એક ઓર પડા રહા. જિસમેં વિભાવ નહીં હૈ, ઉસ રાસ્તે પર ચઢા દિયા હૈ. અરે પ્રભુ ! વીતરાગકા વિરહ હૈ (ઔર લોગોંકો) રાગકે રાસ્તે પર (ચઢા દિયા).

એક-એક ગુણમેં કર્તૃત્વ નામકી (શક્તિકા) રૂપ હૈ, આહાહા ! ઉસ કારણસે જિસ સમયમેં ઉસ ગુણકી જો પર્યાય હોનેવાલી હૈ, ઉસકા કર્તા વહ ગુણ હૈ. દૂસરા ગુણ ભી કર્તા નહીં. આનંદકી પર્યાય (હોનેમેં), કર્તૃત્વ પર્યાય જો હુઈ, વહ કર્તૃત્વકી પર્યાય ભી ઇસ આનંદ ગુણકી પર્યાય નહીં કરતા. આહાહા ! ઐસી બાત હૈ ! યાદ રહના મુશ્કિલ હૈ. ઐસા માર્ગ હૈ. કભી સુના ભી નહીં ઔર ઐસા માને કિ, હમ સ્થાનકવાસી હૈં, શ્વેતાંબર હૈં, હમ દિગંબર હૈં, આહાહા !

એક-એક પર્યાયમેં પર્યાયકા ગુણ કર્તા ઔર એક-એક પર્યાયમેં પર્યાય ખુદ કર્તા, આહાહા ! એક સમકિતકી પર્યાય (હુઈ, ઉસ પર્યાયમેં) સમકિતકી પર્યાયકી કર્તા પર્યાય, કર્મ પર્યાય, સાધન પર્યાય, કરણ વહ પર્યાય, સંપ્રદાન (યાની) હુઈ ઉસે રખી ઔર પર્યાયમેંસે પર્યાય હુઈ ઔર પર્યાયકે આધારસે પર્યાય હુઈ, આહાહા ! ઐસે એક-એક ગુણકી એક-એક પર્યાયમેં ષટ્કારક લગાના, આહાહા ! સમજમેં આયા ? એક-એક પર્યાયમેં પરસે પર્યાય નહીં, ઐસી અનંતી પર્યાયકી સપ્તભંગી લગાના. અપની પર્યાયસે પર્યાય હૈ – દૂસરી અંનતી પર્યાયસે નહીં. ઐસી સપ્તભંગી લગાના, આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઐસા માર્ગ (હૈ) ! (ફિર ભી) કોઈ વિરોધ કરે, પ્રભુ ! એક બાર સુન તો સહી, નાથ ! એકબાર તેરી બાત તો સુન ! ફિર તુજે વિરોધ કરનેકા રહેગા નહીં, ભાઈ ! પ્રભુ ! તેરે ઘરકી બાત હૈ, આહાહા !

યહાં "..**ભાવકત્વમયી..**" લિયા ન ? ભાવકા ભાવકમયી. ભાવ કૌન ? કિ, વર્તમાન જો નિર્મલ પર્યાય (હુઈ વહ ભાવ). ઉસકા ભાવકત્વમયી–ઉસ ભાવકે કર્તાપનેમયી કર્તૃત્વશક્તિ (હૈ). આહાહા ! વર્તમાન જો-જો ગુણકી પર્યાય–ભાવ હૈ, ઉસ સમયકા સિદ્ધભાવ, ઉસ ભાવકા ભાવકત્વમયી (અર્થાત્) ઉસ ભાવકા કર્તાપનામયી; વહ-વહ ગુણ ઉસકા કર્તા હૈ. આહાહા ! દેખો ન ! પર્યાય સ્વતંત્ર, ગુણ સ્વતંત્ર ઔર વિકારકા જિસમેં અભાવ (હૈ), આહાહા !

વર્તમાનમેં લોગ ચિલ્લાતે હૈં કિ, 'સોનગઢવાલે નિશ્ચયસે (ધર્મ) હોતા હૈ, (ઐસી) બાત કરતે હૈં. વ્યવહારસે (ધર્મ) નહીં હોતા હૈ, (ઐસા કહતે હૈં) તો (યહ) એકાંત હૈ'. અરે પ્રભુ ! સુન તો સહી, બાપૂ ! ભગવાન ! યહ સમ્યક્ એકાંત હૈ. એકાંતમેં ભી સમ્યક્ એકાંત ઔર મિથ્યા એકાંત દો (પ્રકાર) હોતે હૈં. અનેકાંતમેં ભી સમ્યક્ અનેકાંત ઔર મિથ્યા અનેકાંત, દો પ્રકાર હોતે હૈં. અપની પર્યાય અપનેસે હો ઔર રાગસે ભી હો, યહ મિથ્યા અનેકાંત હૈ. અપની પર્યાય અપનેસે હૈ, પરસે નહીં, યહ સમ્યક્ અનેકાંત હૈ, આહાહા !

અરે..! જિંદગી ચલી જા રહી હૈ, બાપૂ ! ઉસકા જિસ સમયમેં જો કાર્ય (આત્મહિત) કરના હો વહ નહીં કરે, કરને યોગ્ય કર્તૃત્વ હૈ ઉસે ન કરે ઔર નહીં કરને યોગ્ય (કાર્યમેં) રુક જાયે, આહાહા ! સારી દુનિયા ઉસ રાસ્તે પર હૈ ઇસલિયે ઉસે દેખકર ખુદ ભી ઉસ રાસ્તે પર ચલા જાતા હૈ. લેકિન દુનિયા દુઃખી હો રહી હૈ તબ તૂ (ભી) ઉસ દુઃખમેં જા રહા હૈ ? તેરે દુઃખમેં તૂ હૈ ઔર ઉસકે દુઃખમેં વહ હૈ. આહાહા ! અકેલા દુઃખી હોકર રૂદન કરે–મુજસે સહન નહીં હોતા હૈ.

એક શ્વેતાંબર સાધુ થે. ૮૮ કી સાલકી બાત હૈ. જામનગરમેં સબ સાધુ હમારે પાસ આતે થે. હમારા નામ બડા થા. એક (સાધુ) બિમાર થે ઇસલિયે હમ વહાં ગયે થે. વે કહતે થે, 'મહારાજ ! અબ મુજસે સહન નહીં હોતા હૈ' દેહકી ૫૫-૬૦ વર્ષકી ઉમર હોગી. બાપૂ ! (શરીર) તો જડકી પર્યાય હૈ, ભાઈ ! કહતે થે, 'મુજસે સહન નહીં હોતા હૈ. અબ યહ જિંદગી કૈસે નિકાલની ?' ભાઈ ! ક્યા હો સકતા હૈ ? બાપૂ ! આત્માકો સહન કરના પડે. આહાહા ! (જો) હોતા હૈ, ઉસે જ્ઞાતા-દૃષ્ટારૂપસે જાનના, યહ આત્માકા કાર્ય હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! અપને પર જબ આતા હૈ તબ કઠિન લગતા હૈ.

યહાં તો કહતે હૈં, સુન તો સહી નાથ ! તેરેમેં એક કર્તૃત્વ નામકા ગુણ હૈ (જો) નિર્મલ પર્યાયકો કરે–મલિન પર્યાયકો કરે નહીં, ઐસા તેરેમેં ગુણ હૈ. વિકારભાવકા કરનેવાલા આત્મા નહીં. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ઐસી બાત ઔર ઐસા ધર્મકા સ્વરૂપ, લેકિન ઇસમેં કરના ક્યા ? કરના યહ કિ, દ્રવ્ય સ્વભાવ હૈ, ઉસમેં અનંત શક્તિ હૈ, ઇસ શક્તિકો ધરનેવાલે ભગવાનકી દૃષ્ટિ કરના ઔર ઉસકા જ્ઞાન કરના. જાગૃત જ્ઞાયકભાવ હૈ ઉસકા જ્ઞાન, ઉસકી શ્રદ્ધા ઔર ઉસમેં લીનતા, યહ કરના હૈ. લીનતામેં તો અનંત ગુણકી પર્યાય ઉસમેં લીન હોતી હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? યહ ૪૨ (શક્તિ સમાપ્ત) હુઈ.

અબ ૪૩ (શક્તિ) થોડી શુરૂ કરતે હૈં ફિર કલ (લેંગે). "**ભવતે હુએ (પ્રવર્તમાન) ભાવકે ભવનકે (–હોનેકે)...**" આહાહા ! અમૃતચંદ્ર આચાર્યને સમયસારમેં શિરોમણી શક્તિ નિકાલી હૈ. આહાહા ! કરણ શક્તિકા વર્ણન (હૈ). કરણ નામ કારણ શક્તિ અંદર હૈ. વર્તમાન પર્યાયમેં કરણ શક્તિકે કારણ કાર્ય હોતા હૈ, આહાહા ! ક્યા કહતે હૈં ? દેખો !

"**ભવતે હુએ..**" (યાની) હોનેવાલી. "**પ્રવર્તમાન**" (યાની) વર્તમાન ભાવ. ઉસકે "**..ભવનકે હોનેકે..**" (અર્થાત્) ઉસકે હોનેમેં. "**.. હોનેકે સાધકતમપનેમયી..**" સાધકતમ (માને) ઉત્કૃષ્ટ સાધકપના, આહાહા ! જો કરણ નામકી શક્તિ હૈ, યહ નિર્મલ પર્યાયકી સાધકતમ કારણ હૈ. યહ કારણ હૈ. રાગ આદિ કારણ નહીં હૈ. નિમિત્ત કારણ નહીં હૈ, યહાં તો ઐસા કહતે હૈં. સમજમેં આયા ? વિશેષ કહેંગે...

❀

પ્રવચન નં. ૩૮

શક્તિ-૪૩ - તા. ૧૭-૦૯-૧૯૭૭

भवद्भावभवनसाधकतमत्वमयी करणशक्तिः।।४३।।

સમયસાર, શક્તિઓંકા અધિકાર (ચલતા હૈ). શક્તિ યાની આત્માકા ગુણ જો હૈ, આત્મા જો ગુણી હૈ–સ્વભાવવાન હૈ, ઉસકે ગુણકો શક્તિ કહતે હૈં. શક્તિ કહો કિ ગુણ કહો (દોનોં એક હી બાત હૈ). ઉસમેં અનંત શક્તિ હૈ. વસ્તુ આત્મા એક–દૃષ્ટિ કરને લાયક એક પરંતુ ઉસમેં અનંત શક્તિયાં હૈં. (વહ) ભેદરૂપ હૈ. શક્તિ પર લક્ષ કરના, ઐસા નહીં. શક્તિવાન જો અભેદ–એકરૂપ આત્મા હૈ, ઉસ પર દૃષ્ટિ કરનેસે સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ. વહાં સે ધર્મકી શુરૂઆત હોતી હૈ, આહાહા ! કોઈ દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, અપવાસ, ૨-૫-૨૫ લાખકે મંદિર બનાયે–ઉસસે ધર્મ નહીં હોતા, આહાહા ! ઐસી બાત હૈ ! વહ (રાગ ભાવ) ધર્મકી શુરૂઆતકા કારણ નહીં. ધર્મકી શુરૂઆતકા કારણ (કરણ શક્તિ હૈ). કરણ શક્તિ આજ ચલેગી ન ? કરણ શક્તિ કહો યા કારણ શક્તિ કહો (એક હી બાત હૈ). આહાહા !

ભગવાન આત્મામેં એક કારણ નામકી શક્તિ હૈ. યહાં કરણ કહેંગે. કરણ કહો–કારણ કહો (એક હી બાત હૈ). આત્મામેં સાધન-સાધક નામકી એક શક્તિ હૈ. આહાહા ! કહીં સુના ન હો ઇસલિયે આદમીકો મુશ્કિલ પડતા હૈ. (ઉસે ઐસા લગે કિ), યહ કૈસા ધર્મ નિકાલા ? હમ તો વ્રત પાલને, ભક્તિ કરની, પૂજા કરની, યાત્રા કરની – યહ સબ (ધર્મ માનતે હૈં). અરે ભગવાન ! ભાઈ ! તુજે ખબર નહીં, બાપૂ ! વીતરાગ ધર્મ તો ઇસે કહતે હૈં કિ, રાગસે રહિત અપની ચીજ હૈ, ઉસકી શક્તિયોંકા ભેદ ભી લક્ષમેં નહીં લેના, આહાહા ! શક્તિવાન જો ભગવાન આત્મા હૈ, અખંડ, અભેદ, એકરૂપ ઉસકી દૃષ્ટિ કરનેસે ધર્મકી પ્રથમ શુરૂઆત–સમ્યગ્દર્શનકી ઉત્પત્તિ હોતી હૈ. બાકી સબ થોથા (બેકાર) હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? આજ તો યહાં અભી (કરણ) શક્તિકા વર્ણન હૈ.

કિતને નંબરકી હુઈ ? ૪૩ (હુઈ). ૪૭ શક્તિકે વર્ણનમેં આજ ૪૩ નંબરકી (શક્તિ) આયી. આહાહા ! ક્યા કહતે હૈં ? "**ભવતે હુએ...**" થોડા સૂક્ષ્મ હૈ. બહુત ધ્યાન રખે તો સમજમેં આયે ઐસી બાત હૈ. યહ કોઈ કથા-વાર્તા નહીં. યહ તો ભગવાન આત્માકી ભગવત્

સ્વરૂપ કથા હૈ.

સર્વજ્ઞ જિનેન્દ્રદેવ, પરમેશ્વર વીતરાગ ત્રિલોકનાથ ઇસ આત્માકી કથા કરતે હૈં. દિવ્યધ્વનિમેં આયા કિ, પ્રભુ ! એક બાર સુન તો સહી ! આહાહા ! તેરી ચીજમેં જો વર્તમાન "**ભવતે હુએ (પ્રવર્તમાન..)**" (અર્થાત્) વર્તમાન જો પરિણામ (યાની) સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર આદિકા નિર્મલ વર્તમાન પ્રવર્તમાન પરિણામ. પ્રત્યેકમેં ધ્યાન રખે તો સમજમેં આયે ઐસા હૈ. એક શબ્દ ઇધર-ઉધર હો જાયે તો કુછ સમજમેં આયે ઐસા નહીં હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

યહાં કહતે હૈં કિ, આત્મા જો પદાર્થ–વસ્તુ હૈ, ઉસમેં એક શક્તિ ઐસી હૈ કિ, વર્તમાન નિર્મલ સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર આદિ નિર્મલ પરિણામકા (માને) ભવતે હુએ ભાવકા–હોનેવાલા ભાવકા ભવતે હુએકા અર્થ (હુઆ). આહાહા ! ઐસે "**ભવતે હુએ (પ્રવર્તમાન) ભાવકે ભવનકે (–હોનેકે)..**" ધર્મકી વીતરાગી પર્યાય–સમ્યગ્દર્શન, સમ્યક્જ્ઞાન, સમ્યક્ચારિત્ર, પ્રભુતા, સ્વચ્છતા આદિ અનંદ ગુણકી વર્તમાન નિર્મલ પર્યાય–પ્રવર્તમાનકા ભાવ ઉસકે હોનેમેં કારણ, અંદરમેં કરણ શક્તિ હૈ, યહ કારણ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

દુનિયા ઐસા કહતી હૈ કિ, વ્રત કરો, અપવાસ કરો, ભક્તિ કરો, પૂજા કરો યહ સબ (ધર્મકે) સાધન હૈં. ભગવાન તો (યહાં) ના કહતે હૈં. સમજમેં આયા ? ઇસે સાધન કહા હૈ ન ? ભિન્ન સાધ્ય-સાધન શાસ્ત્રમેં આતા હૈ. વહ ભિન્ન સાધન-સાધ્ય કહા, વહ તો નિમિત્તકા જ્ઞાન કરાનેકો કહા હૈ. પંચાસ્તિકાયમેં ભિન્ન સાધન–ભિન્ન સાધ્ય (હૈ). રાગકી ક્રિયાકી મંદતા વહ ભિન્ન સાધન ઔર નિશ્ચય સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન આદિ સાધ્ય–વહ તો વ્યવહારકા જ્ઞાન કરાનેકો કહા હૈ ઔર વહ આરોપિત કથન હૈ, આહાહા ! નિશ્ચયમેં–વાસ્તવિકતામેં–યથાર્થમેં ભગવાન આત્મામેં કરણ નામકા ગુણ હૈ (યહ કારણ હૈ). ભગવાન આત્મા ગુણી (હૈ) ઔર ઉસમેં કરણ નામકા એક ગુણ હૈ. કરણ કહો કિ કારણ કહો (દોનોં એકાર્થ હૈં). જિસ કરણ નામકે ગુણકે કારણ વર્તમાન નિર્મલ પર્યાયકે સાધનરૂપી કરણકો પ્રાપ્ત હોતા હૈ, આહાહા !

યહ તો વીતરાગ માર્ગ (હૈ) ! ભાઈ ! અનંત કાલમેં સમજા નહીં હૈ. અનંતબાર જૈનદર્શન–સંપ્રદાયમેં જન્મ હુઆ ઔર સાક્ષાત તીનલોકકે નાથ તીર્થંકર મહાવિદેહમેં બિરાજતે હૈં, વહાં ભી અનંતબાર જન્મ હુઆ હૈ. સમવસરણમેં ભી અનંત બાર ગયા હૈ ઔર ભગવાનકી વાણી ભી સુની હૈ, આહાહા ! લેકિન ઉન્હોંને જો કહા કિ, તેરી ચીજમેં કારણ નામકા એક ગુણ હૈ, ઉસસે તેરી પર્યાયમેં કાર્ય હોતા હૈ. મોક્ષકા માર્ગ–'સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રાણી મોક્ષમાર્ગ' ઇસ કાર્યકા કારણ તેરેમેં કરણ નામકી શક્તિ હૈ, ઇસ કારણસે યહ કાર્ય હોતા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ફિર ભી કરણ શક્તિ પર લક્ષ નહીં કરના હૈ. લક્ષ તો કરણકા ધરનેવાલા દ્રવ્ય જો હૈ, ઉસ પર દૃષ્ટિ દેનેસે પર્યાયમેં કાર્ય હોતા હૈ. આહાહા ! પર્યાય કહો કિ કાર્ય કહો (એકાર્થ હૈ).

"**ભવતે હુએ..**" કહા ન ? "**ભવતે હુએ (પ્રવર્તમાન) ભાવ...**" (અર્થાત્) વર્તમાન ભાવ.

આહાહા ! યહાં તો (લોગ) કહતે હૈં કિ, દયા પાલો, વ્રત કરો, અપવાસ કરો, ચોવિયાર કરો, કંદમૂલ નહીં ખાઓ, ભગવાનકે દો-પાંચ મંદિર બનાકર પૂજા કરો, ઇસલિયે ધર્મ હો જાયેગા. અરે પ્રભુ ! સુન તો સહી, ભાઈ ! વહ તો શુભ ભાવ કિયા હો તો કદાચિત્ પુણ્ય હૈ, ધર્મ નહીં. આહાહા ! ધર્મ તો વીતરાગી સ્વરૂપ ભગવાન (આત્મા) ઉસમેં કરણ નામકા ધર્મ પડા હૈ, ગુણ પડા હૈ, શક્તિ પડી હૈ તો ઉસ કારણસે ધર્મી ઐસે આત્મા પર દૃષ્ટિ કરનેસે, સાધક નામકી એક શક્તિ હૈ, ઉસકા નિર્મલ પરિણામકા કારણ વહ સાધકપના હૈ. સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાયકા કારણ સાધક નામકી શક્તિ હૈ, ઉસકે કારણ યહ પરિણામ હોતા હૈ, આહાહા ! ધીરે-ધીરે આતા હૈ. અંદરસે આયે ઐસે હો ન ? આહાહા !

યહાં કહતે હૈં કિ, જો ચીજ પડી હૈ, ધ્રુવ ભગવાન આત્મા ! વર્તમાન પર્યાયમેં ઉત્પાદ્-વ્યય હૈ પરંતુ વહ એક સમયકી મુદતવાલી ચીજ હૈ, પરંતુ ચીજ જો ધ્રુવ હૈ, વહ તો ત્રિકાલી મુદતવાલી ચીજ હૈ, આહાહા ! ત્રિકાલી જિસકી મુદત હૈ, ઐસા ધ્રુવ, ઉસ પર દૃષ્ટિ કરનેસે ઉસકી પર્યાયમેં સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન આદિકા પરિણામ હો, ઉસકા કારણ દ્રવ્ય હૈ અથવા દ્રવ્યમેં રહી હુઈ સાધક નામકા એક ગુણ–શક્તિ હૈ, (યહ કારણ હૈ). નિર્મલ પર્યાયકા કારણ યહ (ગુણ) હૈ, આહાહા !

કભી સુના ભી નહીં. ઐસે હી જિંદગી માથાકૂટમેં ચલી ગઈ. આહાહા ! હમ જૈન હૈ ઔર હમ ધર્મ કરતે (હૈં), ઐસે બફમમેં જિંદગી ચલી જાતી હૈ. બાપૂ ! આહાહા ! ભવકે અભાવકે કારણરૂપ જો સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાનકી નિર્મલ પર્યાય–ઉસકા સાધક નામકી શક્તિ હૈ, ઉસ કારણસે પર્યાયમેં કાર્ય હોતા હૈ. આહાહા ! વ્યવહાર રત્નત્રય બીચમેં આતા હૈ લેકિન વહ કારણ નહીં, આહાહા ! વહ તો હેય હૈ. સમજમેં આયા ? ઉપાદેય તો ભગવાન આત્મા ! જિસમેં સાધક નામકા, કરણ નામકા ગુણ પડા હૈ, ઇસ ગુણકા ધરનેવાલા ગુણી, આહાહા ! પંચમ પારિણામિક સ્વભાવભાવ, નિત્યાનંદ નાથ પ્રભુ ! ઉસકા આશ્રય કરનેસે ઉસમેં સાધક નામકી શક્તિ–ગુણ હૈ, ઉસ કારણસે સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રકા પરિણામ–પ્રવર્તમાન ભાવ પ્રગટ હોતા હૈ, આહાહા ! ઐસા સુનના મુશ્કિલ પડે.

શ્રોતા : સાધક ઔર કરણ એક હી બાત હૈ ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : સાધક કહો, કરણ કહો યા કારણ કહો એક હી બાત હૈ. તીન શબ્દ લિયે ન ? સમજમેં આયા ? આહાહા ! ધીરેસે સમજો, પ્રભુ ! યહાં તો સર્વજ્ઞ ત્રિલોકનાથ જિનેન્દ્રદેવ પરમેશ્વરકા હુકમ–આજ્ઞામેં યહ આયા હૈ, આહાહા ! કિ, પ્રભુ ! તેરા ધર્મકા જો કાર્ય હૈ, યહ ધર્મકા કાર્ય તો વીતરાગી પર્યાય હૈ. દયા, દાન, વ્રત યહ કોઈ ધર્મકા કાર્ય હૈ હી નહીં. આહાહા ! વહ તો બંધકા કારણ હૈ, આહાહા ! કઠિન બાત (હૈ) !

કભી ચૈતન્ય ભગવાન અંદર મહા માહાત્મ્યવાલી ચીજ હૈ, (ઉસકી મહિમા નહીં આયી). જિસકી મહિમા પૂર્ણ સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર ભી વાણી દ્વારા કહ સકે નહીં, ઐસી યહ ચીજ અંદર

ભગવાન સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ આત્મા હૈ. સર્વજ્ઞ પરમેશ્વરને દેખા (ઉસકી બાત હૈ). અજ્ઞાની આત્મા..આત્મા કરતે હૈં, ઉસકી યહ બાત નહીં હૈ, આહાહા !

સર્વજ્ઞ પરમેશ્વરને અપને આત્માકો ઐસા દેખા, ‘‘પ્રભુ તુમ જાણગ રીતિ, સૌ જગ દેખતા હો લાલ'' હે નાથ ! આપ સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર તીનકાલ તીનલોકકે દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાયકો એક સમયમેં જાનતે હો. ‘પ્રભુ તુમ જાણગ રીતિ સૌ જગ દેખતા હો લાલ, નિજ સત્તાએ શુદ્ધ અમને પેખતા હો લાલ’ પ્રભુ ! આપ અપને સર્વજ્ઞપનેમેં હમારી નિજ સત્તા–નિજ હયાતી પવિત્ર હૈ, (ઐસા) આપ આત્માકો દેખતે હો. પુણ્ય, પાપ ઔર શરીરકો તો તુમ પર દેખતે હો, આહાહા ! ભગવાન શરીર, વાણી, મન, કર્મકો અજીવરૂપસે દેખતે હૈં. હિંસા, જૂઠ, ચોરી, વિષય-ભોગ વાસનાકો ભગવાન પાપરૂપ દેખતે હૈં. ઔર દયા, દાન, વ્રત, શીલ, બ્રહ્મચર્ય આદિકે ભાવકો ભગવાન પુણ્યરૂપ દેખતે હૈં, આહાહા ! ‘નિજ સત્તાએ...’ નિજ હયાતી-સ્વયંકા હૈ-પના, વહ તો પ્રભુ આપ શુદ્ધ હૈ, ઐસા દેખતે હૈં. શુદ્ધ નામ દ્રવ્ય, ગુણ દોનોં પૂર્ણ શુદ્ધ હૈ, ઇસકો આત્મા કહતે હૈં. ઇસ આત્મામેં એક કરણ નામકી શક્તિ હૈ, ગુણ હૈ, સાધકપનાકા એક ગુણ હૈ. સાધકપના જો અંદર પ્રગટ હોતા હૈ, ઉસકા (કારણ) સાધક નામકી શક્તિ હૈ, આહાહા ! ઝવાહરાતકે (ધંધેમેં) કભી સુના નહીં ઔર માથાકૂટ કરકે જિંદગી ચલી ગઈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? આહાહા ! સારી જિંદગી પૈસા..પૈસા..પૈસા.., ધૂલ..ધૂલ..ધૂલમેં (ગઈ).

યહાં તો પરમાત્મા કહતે હૈં, જો કોઈ પર ચીજકો માંગતા હૈ, વહ બડા રાંકા–ભિખારી હૈ. અપની ચીજ આનંદકા નાથ ભગવાન, અનંત શક્તિ સંપન્ન (વસ્તુ) પડી હૈ, ઉસકે પાસ (સુખ) માંગતા નહીં હૈ ઔર પરકે પાસ (સુખ) માંગતા હૈ કિ, ઇસમેં સે (સુખ) લાઓ, પૈસેમેં સુખ હૈ, સ્ત્રીમેં સુખ હૈ, દો-પાંચ-પચીસ લાખકા મકાન બનાકર વાસ્તુ લે ઔર પાંચ-પચાસ હજાર-લાખ-દો લાખ ખર્ચ કરે, (તો માન લે કિ હમ) સુખી હૈ. ધૂલમેં ભી (સુખી) નહીં હૈ, સુન ન ! દુઃખી આકુલતાકે ભંડારમેં પડા હૈ. સુખ તો ભગવાન આત્મામેં પડા હૈ. સુખ શક્તિ આત્મામેં હૈ ઔર ઉસકે સાથ સાધન શક્તિ ભી હૈ. સુખકા સાધન કરકે આત્મામેં સુખકી પ્રાપ્તિ કરની, ઇસ સુખકી પ્રાપ્તિકા કાર્યકા કારણ, યહ સાધક નામકી શક્તિ હૈ, આહાહા !

એક સુખ નામકા ગુણ હૈ, ઉસમેં સાધક નામકે ગુણકા રૂપ હૈ. રૂપ યાની સ્વરૂપ. જો આત્મા હૈ ઇસમેં આનંદ નામકી શક્તિ–ગુણ હૈ. (ઉસકે સાથ) એક સાધક નામકી, કરણ નામકી શક્તિ હૈ. આનંદ (ગુણમેં કરણ શક્તિ) નહીં, લેકિન આનંદ ગુણમેં સાધકપનાકી શક્તિકા સ્વરૂપ હૈ. આનંદમેં સાધકપનાકી શક્તિકા સ્વરૂપ હૈ. (કિસીકો ઐસા લગે) ક્યા કહતે હૈં ? કુછ મેલ ખાતા નહીં, આહાહા ! આત્મામેં આનંદ નામકા ગુણ હૈ. ઉસમેં સાધક નામકી શક્તિકા સ્વરૂપ હૈ. સાધક નામકી શક્તિ આનંદગુણમેં નહીં. આહાહા ! ભારી બાતેં (હૈં) બાપૂ ! નિજ ઘરમેં ક્યા હૈ ? ઇસકી ખબર નહીં ઔર પરઘરમેં ઢૂંઢને જાતા હૈ. બડા મૂર્ખ હૈ. અબજોપતિ સબ પરમેં (સુખ) ઢૂંઢતે હૈં, વે સબ મૂર્ખ હૈં. યહાં તો ઐસા કહતે હૈં. સમજમેં આયા ?

યહાં કહતે હૈં, આત્મામેં જ્ઞાન ગુણ હૈ. ઉસકે સાથ એક કારણ નામ સાધક નામકી શક્તિ હૈ. યહ શક્તિ જ્ઞાનગુણમેં નહીં. જ્ઞાનગુણમેં ઇસ શક્તિકા સ્વરૂપ હૈ. યહ ક્યા ? અભી રૂપ કે બદલેમેં સ્વરૂપ કહા. સમજમેં આયા ? દૂસરે પ્રકારસે કહેં તો, અંદર જ્ઞાનગુણમેં યહ સાધક નામકી શક્તિકા ભાવ હૈ. યહ શક્તિ વહાં (જ્ઞાનગુણમેં) નહીં. ઐસી બાતેં હૈં !

અરે..! ઉસકે ઘરમેં (ક્યા હૈ, યહ) કભી સુના નહીં. મેરે ઘરમેં ક્યા હૈ ? ઔર મૈં કહાં રખડતા હું ? ભટકતા હું ? આહાહા ! ચૌરાસી (લાખ યોનીકે) અવતારમેં અનંત બાર તો નિગોદમેં અવતાર લિયા. અનંત બાર અબજોપતિ રાજા (હુઆ). એક દિનકી અબજ (રૂપયેકી) કમાઈ (કરનેવાલા) ઐસા રાજા અનંત બાર હુઆ. ધૂલકા ધણી મરકર નરકમેં ગયા. આહાહા ! સમજમેં આયા ? પરંતુ આત્માકી શક્તિ ઔર આત્મા ક્યા હૈ ? ઇસકી કભી ખોજ નહીં કરી. આહાહા ! સમજમેં આયા ? જિંદગીમેં કહીં સુનને મિલે ઐસા નહીં હૈ. આહાહા ! યહ બાત, બાપૂ ! ક્યા કહેં ? ઇસ સમયમેં યહ બાત બહુત લોપ હો ગયી હૈ. સાધુ નામ ધરાનેવાલે ભી વ્રત કરો, અપવાસ કરો, મંદિર કરો, યાત્રા કરો ઉસસે તુજે ધર્મ હૈ, (ઐસા કહતે હૈં). ઐસી પ્રરૂપણા મિથ્યાદૃષ્ટિકી હૈ. સમજમેં આયા ? વહ મિથ્યાદૃષ્ટિ હૈ, સાધુ નહીં, આહાહા !

યહાં તો કહતે હૈં કિ, પ્રભુ ! એક બાર સુન તો સહી ! તેરી ચીજમેં અનંત શક્તિયાં એક સાથ ઐસે વિસ્તારસે પડી હૈં. ઔર ઉસકી પર્યાય હૈ, વહ ક્રમસર આયત હોતી હૈ. એક કે બાદ એક (હોતી હૈ). યહાં નિર્મલ (પર્યાયકી) બાત હૈ, મલિન (પર્યાયકી) બાત નહીં હૈ. અનંત શક્તિયાં હૈં, ભગવાન આત્મા વસ્તુ હૈ ઉસમેં અનંત શક્તિ નામ ગુણ હૈ. એક સાથ ઐસે વિસ્તાર પ્રાપ્ત હૈ. ઐસે વિસ્તાર પ્રાપ્ત હૈ ઔર ઉસકી જો નિર્મલ પર્યાય હૈ, વહ ક્રમસર ઐસે આયત પ્રાપ્ત હૈ. એક કે બાદ એક, એક કે બાદ એક, ગુણ એક કે બાદ એક હૈ, ઐસા નહીં હૈ. ગુણ તો એક સાથ અનંત હૈ, આહાહા ! પરંતુ પર્યાય હૈ, વહ અનંત ગુણકી એક સમયમેં એક હી હોતી હૈ.

અબ યહાં તો કહતે હૈં કિ, પર્યાયમેં જો નિર્મલ કાર્ય (પ્રગટ હોતા હૈ), ધર્મ સ્વભાવ જો પર્યાયમેં પ્રગટ હોતા હૈ, વીતરાગી ભાવ જો પ્રગટ હોતા હૈ, 'સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રાણી મોક્ષમાર્ગ' જો પર્યાયમેં પ્રગટ હોતા હૈ, ઉસકા કારણ કૌન ? ઉસકા કરણ કૌન ? ઉસકા સાધન કૌન ? આહાહા !

ઐસે હી મર ગયા. બાહરમેં બડી પંડિતાઈ કી, લાખો આદમીઓંકે બીચ બડે ભાષણ કિયે ઔર રાજી-રાજી હો (ગયા). વહાં લોગ ભી ઐસે હી હોતે હૈં, આહાહા ! વ્યવહાર કરતે-કરતે નિશ્ચય હોગા. દયા, દાન, વ્રત, શુભભાવસે શુદ્ધતા હોગી. ઐસી પ્રરૂપણા મિથ્યાદૃષ્ટિકી હૈ, આહાહા ! (કિસીકો) ધર્મકા ભાન હી કહાં હૈ ? તીન લોકકા નાથ જાગૃત સ્વભાવસે ભરા પડા હૈ, આહાહા ! અરે ભાઈ ! તુજે ખબર નહીં હૈ. તેરે ઘરમેં તુજે વાસ્તુ લેના હો,

(તો તુજે દ્રવ્ય પર દૃષ્ટિ કરની હોગી). પર ઘરમેં તુજે વાસ્તુ લેના હો તો બડા મહોત્સવ કરતા હૈ. પાંચ-પચીસ હજારકા ખર્ચ કરો ઔર ઐસા (ફર્નીચર) કરો ઔર વૈસા કરો, આહાહા ! યહાં તુજે (આત્મામેં) વાસ્તુ લેના હૈ તો, ભગવાન (આત્મામેં) ઇતની શક્તિ હૈ કિ, (ઉસમેં) એક સાધક નામકા ગુણ પડા હૈ. ઇન ગુણોંકો ધરનેવાલા ભગવાન ઉસમેં તુજે વાસ્તુ લેના હો, તો દ્રવ્ય પર દૃષ્ટિ કરની પડેગી. પર્યાય પર (દૃષ્ટિ) નહીં, રાગ પર નહીં (ઔર) ગુણકે ભેદ પર (ભી) નહીં, આહાહા !

ઐસા કહીં સુનને નહીં મિલતા. બેચારે જીંદગી (ઐસે હી નિકાલ દેતે હૈં). પૈસે કમાને હો તો સારા દિન પૈસા..પૈસા... (કરે). સ્ત્રી-પુત્રકો રાજી રખનેકે પાપમેં ૨૦-૨૨ ઘંટે ચલે જાયે, આહાહા ! એક-દો ઘંટા (કુછ) સુનનેકો મિલે તો કુગુરુ ઉસે લૂટ લેતે હૈં. તુમકો વ્રત કરનેસે ધર્મ હોગા, અપવાસ કરનેસે ધર્મ હોગા (ઐસા કહકર). કુગુરુ ઉસે લૂટ લેતે હૈં. આહાહા ! બનિયે તો કૈસે ફંસે હૈં ! બનિયે બાહરમેં કભી ફંસતે નહીં, (યહાં) ધર્મમેં ફંસ જાતે હૈં. યહાં તો કહતે હૈં કિ, દયા પાલો, વ્રત કરો, અપવાસ કરો, આઠ અપવાસ કરો, ૨-૫-૨૫-૫૦ લાખ ખર્ચ કરકે મંદિર બનાઓ, (ઇસલિયે) બનિયે માન લે કિ, આહાહા ! (યહ) ધર્મ હૈ. અરે ! ફંસ ગયા. શુભભાવમેં (કભી) ધર્મ નહીં.

શ્રોતા : બનિયેકો સભી ચીજ સસ્તી ચાહિયે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : યહ સસ્તી લેને ગયા ઉસમેં મહેંગી પડ ગયી. આહાહા ! એક બાર દૃષ્ટાંત દિયા થા. હમારે યહાં ગુજરાતમેં કાછિયા હોતે હૈં. (વહ) સબ્જી બેચતે હૈં. હમારે પાલેજમેં માલ લેને આયે તબ ૨૦-૪૦ કિલો લે જાતે હૈં. ફિર બેચને આતે હૈં. બેચતે-બેચતે ૧૦ શેર છિદ્રવાલી સબ્જી બચ ગયી હો. તબ કંજૂસ-લોભી બનિયેકો કહે, 'યહ ૧૦ શેર બચ ગયા હૈ, ઇસે ઉઠાકર વાપસ ગાંવમેં કહાં લે જાયેંગે ? અભી તક ૮ આના શેરમેં બેચા હૈ, તુમકો ૪ આના શેરમેં (દે દેંગે). થોડા છિદ્ર હૈ (તો) તુમકો ચાર આના શેરમેં દે દેંગે'. (અરે.. ઐસા લેગા તો) એક ટુકડા ભી કામમેં નહીં આયેગા. ઐસી બનિયેકી બુદ્ધિ ! ઐસે ધર્મકે નામ પર ફંસ ગયા. ઇસ સાલમેં દો-ચાર શેત્રુંજયકી યાત્રા કરો–કાર્તિક સુદી-૧૫, ચૈત સુદી-૧૩ (કે દિન યાત્રા કરો), જાઓ ! તુમ્હારા કલ્યાણ (હો ગયા) ! મર જાયેગા ! ફંસ જાયેગા. વહાં કલ્યાણ નહીં હૈ, સુન તો સહી ! સમજમેં આયા ?

(યહાં દિગંબરોંમેં) સમ્મેદશિખરકી (બાત કરતે હૈં). 'એકબાર વંદે જો કોઈ, નરક-પશુ ન હોય' નરક-પશુ ન હો તો ઉસમેં ક્યા હુઆ ? પહલે પશુ હોકર ફિર નરકમેં જાયેગા, આહાહા ! ભાઈ ! વહ તો એક બાર ઐસા શુભભાવ હુઆ હો તો મરકર તિર્યંચમેં નહીં જાયેગા. લેકિન મનુષ્ય હોકર ફિર તિર્યંચમેં જાકર નિગોદમેં જાયેગા. જબ તક આત્માકા જ્ઞાન નહીં હૈ, આત્મા ક્યા ચીજ હૈ ? ઉસકી પ્રતીતિકા–વિશ્વાસકા ભાન નહીં, જિસકા વિશ્વાસ કરના હૈ, ઉસ ચીજકા તો ભાન નહીં, આહાહા ! ઐસે ભાન બિના ઉસ ક્રિયાકાંડ (ઔર) રાગસે

તો પુણ્ય બંધ હોગા. ઉસસે એકબાર સ્વર્ગ મિલેગા (તો) વહાંસે તિર્યંચ હોકર નરકમેં–નિગોદમેં જાયેગા. ઉસસે ભવકા અભાવ નહીં હોગા. સમજમેં આયા ? કડક પડે લેકિન ક્યા કરેં ? વીતરાગકા માર્ગ તો યહ હૈ, આહાહા !

યહાં કહતે હૈં કિ, "**ભવતે હુએ...**" (અર્થાત્) વર્તમાન હોનેવાલી પર્યાયકા કાર્યરૂપ ભાવ. ઉસકે "**ભાવકે ભવનકે...**" (અર્થાત્) નિર્મલ વીતરાગી ભાવકે હોનેકે કારણરૂપ. "**..સાધકતમપનેમયી..**" આહાહા ! ઉત્કૃષ્ટ સાધક તમમયી. ઉસમેં કિસીને નિકાલા કિ, જઘન્ય સાધક કોઈ હૈ યા નહીં હૈ ? વહ તો જઘન્ય સાધનકા આરોપ (કિયા) હૈ. ઉત્કૃષ્ટ સાધનમયી–વાસ્તવિક સાધન તો અંદરમેં સાધક નામકી શક્તિ–ગુણ હૈ. ઉસકે કારણ નિર્મલ પર્યાયકા સાધકપના હૈ. નિર્મલ સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન ધર્મકા ભાવ ઔર ભવકા છેદકા ભાવ (કા કારણ, યહ કરણ શક્તિ હૈ). આહાહા !

યહાં એક બડા અબજોપતિ ગૃહસ્થ હો ઔર મરકર નરકમેં જાયે, આહાહા ! પહલી નરક હૈ ઉસકી કમ સે કમ ૧૦ હજાર વર્ષકી સ્થિતિ હૈ. નારકીકી કમ સે કમ દસ હજાર વર્ષકી સ્થિતિ (હૈ). વિશેષ સ્થિતિ તો ૩૩ સાગરોપમ (હૈ). (યહાં) પાપ કરકે દસ હજાર વર્ષકી સ્થિતિમેં જાયે. આહાહા ! ઉસકી ઇતની વેદના હૈ કિ, અબજોપતિકા લડકા હો, શાદિકા દિન હો, કરોડો રૂપયે શાદીમેં ખર્ચ કિયે હો, ઔર ૨૫ સાલકી જવાન અવસ્થા હો, રાજકી લડકી લાયા હો ઔર (વહ લડકી ભી) દહેજમેં કરોડો રૂપયે લાયી હો ઔર ઉસી લડકે કો (શાદીકી) પહલી રાતકો જમશેદપુરકી ભઠ્ઠીમેં સીધા ડાલ દે (ઔર) ઉસકો જો વેદના (હોતી) હૈ, ઉસસે અનંત ગુની વેદના પહલી નરકકી સ્થિતિમેં હૈ, આહાહા ! અરે ભાઈ ! તુને સુના નહીં, ભાઈ ! તુને અનંતકાલ મિથ્યાદૃષ્ટિપનેમેં વ્યતીત કિયા હૈ. તો કોઈબાર શુભભાવસે સ્વર્ગાદિ મિલા તો ધૂલકા સેઠ બના. ફિર મરકર ચાર ગતિમેં રખડને જાયેગા..આહાહા ! સમજમેં આયા ?

યહાં તો કહતે હૈં કિ, તુજે પરિભ્રમણ મિટાના હો અર્થાત્ યહ દુઃખ મિટાને હો તો સુખકા સાધનરૂપી કાર્ય, ઇસકા સાધન ક્યા ? આહાહા ! ભગવાન (આત્મામેં) એક કરણ નામકી શક્તિ પડી હૈ, યહ સુખકા સાધન હૈ. દયા, દાન, વ્રત યહ કોઈ સુખકા સાધન નહીં હૈ, આહાહા ! ઐસી બાતેં હૈં !

પર્યુષણકે દિન હો (તબ) લોગોંકો કહેંગે, અપવાસ કરો, ઐસા કરો, વૈસા કરો, વર્ષીતપ કરો, વર્ષીતપ કરતા હૈ ન ? એક દિન ખાના ઔર (એક) દિન લાંઘણ. આત્માકા ભાન નહીં (વહાં) તેરે અપવાસ કહાંસે આયે ? અપવાસ માને ખરાબ વાસ. રાગકી મંદતામેં તેરા વાસ ઉસકો અપવાસ કહતે હૈં. સચ્ચા ઉપવાસ તો યહ હૈ કિ, આનંદકા નાથકી ઉપ નામ સમીપમેં જાકર બસના, ઉસકા નામ સચ્ચા ઉપવાસ હૈ. યહ તો સુના હી નહીં, ભાન હી નહીં હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

યહાં કહતે હૈં, બહુત થોડે શબ્દોમેં તો કિતના ભરા હૈ ! આત્મામેં અંદર ચારિત્ર નામકા

ગુણ હૈ. આત્મા ગુણી (અર્થાત્) સ્વભાવવાન (ઔર) ચારિત્ર (ઉસકા) સ્વભાવ (હૈ). ચારિત્ર સ્વભાવમેં ભી કરણ નામકી શક્તિકા સ્વરૂપ હૈ. કરણ નામકી શક્તિ ચારિત્ર ગુણમેં નહીં લેકિન કરણ નામકી શક્તિ–સાધક નામકી શક્તિકા ચારિત્ર ગુણમેં સ્વરૂપ હૈ. ઔર ઇસ સ્વરૂપકે કારણ વીતરાગી પર્યાયકા કારણ યહ ચારિત્રગુણ હોતા હૈ.

સંતોં–સચ્ચે મુનિ જિસકો કહેં, આહાહા ! ઇનકી દશામેં તો પ્રચુર આનંદકા વેદન હોતા હૈ. આહાહા ! પ્રચુર ક્યોં કહા ? કિ સમ્યગ્દર્શનમેં આનંદકા વેદન હૈ લેકિન પ્રચુર (વેદન) નહીં હૈ. ઔર જો સચ્ચે મુનિ હૈ (ઉન્હેં પ્રચુર વેદન હૈ). સચ્ચે મુનિકી (બાત હૈ). યે નગ્ન હોકર ઘુમતે હૈં ઇસલિયે સાધુ હો ગયે, યહ કોઈ સાધુ નહીં હૈ. સમજમેં આયા ? ક્યોંકિ સાધક નામકી શક્તિકા સાધન કિયા નહીં, તો વહ સાધુ નહીં હૈ, આહાહા ! ઉસને તો રાગકા–દયા, દાન, વ્રતકા સાધન કિયા. વહ તો બંધકા કારણ હૈ. વહ સાધન નહીં હૈ (ઔર) વહ સાધુ (ભી) નહીં. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ઐસી બાતેં કઠિન પડતી હૈં, (લેકિન) ક્યા હો સકતા હૈ ? (વસ્તુસ્થિતિ ઐસી હૈ).

યહાં તીન લોકકા નાથ વર્ણન કરતે હૈં. સંતોં કેવલી પરમાત્માને કહી હુઈ બાત આડતીયા હોકર જાહિર કરતે હૈં. (બહુત લોગ) ઐસા સુને બિના ભાષણ કરે. ગપ-ગોલે ચલાયે (લોગોંકો ઐસા લગે કિ) ઇસે તો ભાષણ કરને આતા હૈ ! ભગવાનકી ભક્તિ કરે ઔર વ્રત પાલે તો ધર્મ હોતા હૈ, (ઐસા માને). બહુત લોગ ઐસા હી કરતે હૈં ન ? આહાહા ! પ્રભુ ! બહુત કઠીન બાતેં, બાપૂ ! જન્મ-મરણ મિટનેકી – સમ્યગ્દર્શન ચીજ ઉસકી મહિમા અપાર હૈ ઔર સમ્યગ્દર્શનકા આશ્રય જો (દ્રવ્ય) હૈ, ઉસ ચીજકી તો અપાર મહિમા હૈ ! આહાહા !

ઐસી ચીજમેં ચારિત્રકી પર્યાય જિસમેં હોતી હૈ, ઉસકો બાહરમેં નગ્ન દશા હો જાતી હૈ ઔર ઉસકે અંતરમેં કોઈ પંચ મહાવ્રતકા વિકલ્પ આતા હૈ, વહ ચારિત્ર નહીં. ચારિત્ર તો અંદરમેં વીતરાગી આનંદકી રમણતા (હોના) ઉસકા નામ ચારિત્ર હૈ, આહાહા ! ઇસ ચારિત્રકા કારણ કૌન ? પંચ મહાવ્રત, સમિતી, આદિ કારણ હૈં ? ના. (તો ફિર) કારણ કૌન ? ચારિત્ર ગુણમેં કારણ શક્તિકા રૂપ–સ્વરૂપ પડા હૈ, ઉસ કારણસે ચારિત્રકી વીતરાગકી પર્યાયકા ભવન હોના, ઉસકા (કારણ) સાધકતમ કારણ શક્તિ હૈ. સમજમેં આયા ? બાતમેં બહુત ફર્ક હૈ.

સ્ત્રીકા શરીર ઔર ચુરમેકે લડ્ડુકા ભોક્તા આત્મા નહીં. ઉસ સમયમેં ઉસકો રાગ હોતા હૈ કિ, મૈં સ્ત્રીકા ભોગ લેતા હું ઔર વહ રાજી હોતી હૈ ઔર મૈં ભી રાજી હોતા હું. યહ રાગકા ભોગ હૈ, દુઃખકા ભોગ હૈ, આકુલતાકા ભોગ હૈ, આહાહા ! પરંતુ જિસકો અનાકુલતાકા ભોગ લેના હો તો (ઉસકા) સાધક–કારણ કૌન ? સમજમેં આયા ? અનાકુલ આનંદકા ભોગ લેના હો, ઇસ ધર્મકા અનુભવ કરના હો તો ઉસકા કારણ કૌન ? ઉસકા કારણ ખોજનેસે વહ કાર્ય હોગા, આહાહા ! ભગવાન આત્મામેં એક સાધક નામકી શક્તિ પડી હૈ. ઉસ શક્તિવાનકો ખોજનેસે, શક્તિકે કારણસે અનાકુલ આનંદકા ભોગ હોતા હૈ. સમજમેં આયા ? અનાકુલ આનંદકા

વેદન ધર્મ હૈ. ભારી કઠિન બાત ! સમજમેં આયા ?

યહ એક-એક ગુણ અનંત શક્તિમેં વ્યાપક હૈ. આત્મામેં અનંત અપરિમિત શક્તિયાં હૈં. અનંત શક્તિ કહો યા ગુણ કહો (એક હી બાત હૈ). પ્રત્યેક ગુણમેં યહ સાધક નામકી શક્તિ વ્યાપી હૈ અથવા સાધક નામકી શક્તિકા પ્રત્યેક ગુણમેં સ્વરૂપ હૈ અથવા સાધક નામકી શક્તિને અપને દ્રવ્યસ્વભાવકા આશ્રય કિયા તો જો નિર્મલ પર્યાયકા કાર્ય હુઆ, ઉસકા વહ કારણ હૈ, સમજમેં આયા ? સાધકતમ કારણસે નિર્મલ કાર્ય હોતા હૈ, આહાહા !

દૂસરે પ્રકારસે કહેં તો, સમ્યગ્દર્શન, સમ્યક્જ્ઞાન, સમ્યક્ચારિત્ર, આનંદકા ભોગ વારંવાર ઉસ આનંદકા ભોગ વહ ધર્મ (હૈ), તો ઉસકા કારણ કૌન ? આહાહા ! કિ આનંદ સ્વરૂપ ભગવાન ઉસમેં કરણ નામકી શક્તિકા રૂપ હૈ. ઉસ કારણસે પર્યાયમેં આનંદકા ભોગ હોતા હૈ. સમજમેં આયા ?

અરે...! યહ શબ્દ ભી સુને ન હો ઔર (માને કિ) હમ જૈન હૈ. 'ણમો અરિહંતાણં, ણમો સિદ્ધાણં, ણમો આયરિયાણં....' (બોલે). આહાહા ! ઐસે 'ણમો અરિહંતાણં' અનંત બાર કિયે. પંચ પરમેષ્ઠિપદકો નમસ્કાર ઔર ભક્તિ અનંત બાર કિયે, વહ તો શુભ રાગ હૈ. વહાં કહાં ધર્મ આયા ? સમજમેં આયા ? અપની ધર્મ દશામેં કારણરૂપ કારણ નામકી શક્તિ હૈ, યહ કારણરૂપસે કાર્યમેં આતી હૈ, આહાહા ! અરે.. ઐસી ભાષા ! કભી સુના ભી ન હો. બનિયેકે પાસ સબ સુના હો, યહ અંદરસે સુના નહીં. સારા દિન ધંધા કરો-યે કરો, આહાહા ! જો ધંધેમેં રુકતે હૈં વહ તો અકેલે પાપ હૈ. યહાં તો કહતે હૈં કિ, ધર્મ શ્રવણમેં આયા ઔર શ્રવણ કિયા, દો-દો ઘંટે, ચાર-ચાર ઘંટે, વહ ભી વિકલ્પ ઔર શુભરાગ હૈ, વહ ભી ધર્મ નહીં. ધર્મ તો રાગ રહિત ભગવાન આત્મા ઉસમેં સાધક નામકા ગુણ પડા હૈ, (ઇસ) ગુણીકે અવલંબનસે, ગુણકે કારણ (જો પર્યાય પ્રગટ હોતી હૈ, યહ ધર્મ હૈ). (કોઈ એક ગુણ અકેલા) પરિણમન નહીં કરતા. દ્રવ્યકે સાથ (ગુણ) પરિણમતા હૈ. સારા દ્રવ્ય એક સાથ પરિણમતા હૈ. સાધક નામકી શક્તિ અકેલી ભિન્ન હોકર પરિણમતી હૈ, ઐસા નહીં. ક્યા કહતે હૈં ? ઇસમેં એક-એક બાતમેં ફર્ક હૈ. આહાહા !

યહ ચિદ્વિલાસકી બાત તો પહલે કહી થી. (અકેલા) ગુણ પરિણમન નહીં કરતા. દ્રવ્ય પરિણમતા હૈ, ઉસમેં સાથમેં ગુણકા પરિણમન હો જાતા હૈ. યહ એક બાર કહા થા. સમજમેં આયા ? ગુણ પરિણમન ઔર દ્રવ્ય પરિણમન, (ઐસી કૈસી) ભાષા હૈ ? બનિયેકી હિસાબકી કિતાબમેં (ઐસા કુછ) આતા નહીં. મંદિરમેં ઔર (ઔર કહીં જગહ) સુનને મિલે નહીં, આહાહા !

યહાં કહતે હૈં કિ, એક બાર સુન તો સહી, આહાહા ! તેરા સ્વભાવ હી ઐસા હૈ, યાની તેરા ગુણ ઐસા હૈ કિ, ધર્મકી પર્યાયકા કાર્ય જો હુઆ; પર્યાય કહો કિ કાર્ય કહો (એક હી બાત હૈ), ઇસ કાર્યકે પ્રવર્તનમેં કારણરૂપ તો અંદર સાધક નામકા ગુણ હૈ. પ્રત્યેક ગુણમેં અંદર સાધક નામકા ગુણકા (રૂપ) હૈ. પ્રત્યેક ગુણ અપની પર્યાયકા કારણ હૈ. પ્રત્યેક ગુણકા

કાર્યકા કારણ પ્રત્યેક ગુણ હૈ. દૂસરા ગુણકા કાર્યકા કારણ દૂસરા ગુણ હૈ, ઐસા નહીં હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? એક-એક બાત કિતની યાદ રખની ? પહલે આયી હો ઉસસે અલગ પ્રકારકી (બાતેં આતી હૈં), આહાહા !

(આત્મામે) અનંત ગુણ હૈં. પ્રત્યેક ગુણમેં સાધક નામકી શક્તિકા સ્વરૂપ હૈ. તો પ્રત્યેક ગુણકે કાર્યરૂપમેં સાધક નામકા સ્વરૂપ હૈ, વહ કારણ હોતા હૈ, આહાહા ! અંદર શ્રદ્ધા નામકા ગુણ હૈ. ઉસમેં કરણ નામકા સ્વરૂપ હૈ. ઉસકે કારણ સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાયકા કાર્ય હોતા હૈ. સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાયકા કારણ અંદર કરણ (શક્તિકા) રૂપ હૈ. ઐસે સમ્યક્જ્ઞાનમેં સમ્યગ્દર્શનકા રૂપ હૈ, વહ કાર્ય નહીં કરતા. (લેકિન) સમ્યક્જ્ઞાનમેં – જો જ્ઞાનગુણ હૈ, ઉસમેં કરણ નામકી (શક્તિકા) સ્વરૂપ હૈ, ઉસ કારણસે સમ્યક્જ્ઞાનકી પર્યાયકા કાર્યકા કારણ (વહ કરણ ગુણ) હોતા હૈ, આહાહા ! બહુત સૂક્ષ્મ, બાપૂ !

યહ તો વીતરાગ જિનેન્દ્રદેવ તીન લોકકે નાથ ! એક સમયમેં જિન્હોંને તીન કાલ તીન લોક દેખે. પર્યાયકો દેખા ઉસમેં તીન લોકકો દેખા, ઐસા કહનેમેં આતા હૈ. ઉસ ભગવાનકી વાણીમેં ઐસા કહતે હૈં, ભાઈ ! તુને સુના નહીં. તેરે ઘરમેં ક્યા પુંજી હૈ ? ક્યા લક્ષ્મી હૈ ? ઇસે તુને સુના નહીં, નાથ ! આહાહા ! તેરી લક્ષ્મીમેં–તેરી પુંજીમેં એક કરણ નામકા ગુણ હૈ. આહાહા ! અનંતગુણમેં ઇસ કરણગુણકા સ્વરૂપ હૈ, આહાહા ! પ્રત્યેક ગુણકા જો નિર્મલ કાર્ય હૈ, ઉસકા કારણ (કરણગુણકા) સ્વરૂપ હૈ, યહ કારણ હૈ. આહાહા ! દૂસરે ગુણકા સ્વરૂપ હૈ, યહ ગુણકે કાર્યકા કારણ નહીં, તો ફિર દયા, દાન, વ્રતકા (શુભભાવ) ઉસકા કારણ હૈ, (વહ તો બહુત દૂર હૈ). ઉસકા (સ્વરૂપમેં) અભાવ હૈ, યહ સ્યાદ્‌વાદ હૈ. વ્યવહારકા અભાવ કારણ હૈ, વ્યવહારકા સદ્‌ભાવ કારણ નહીં. અથવા સદ્‌ભાવ કારણ હૈ ઔર ઉસકા અભાવ કારણ હૈ. આહાહા ! ઉસકા નામ અનેકાંત ઔર ઉસકા નામ સ્યાદ્‌વાદ હૈ. ઉસકો અનેકાંત કહા. (લોગ તો) અનેકાંત (કિસે કહતે હૈં ? કિ) અપનેસે ભી (કાર્ય) હોતા હૈ ઔર વ્યવહારસે ભી હોતા હૈ, ઐસા અનેકાંત કરો. વહ અનેકાંત નહીં વહ તો ફુદડીવાદ હૈ. ટેઢી–મેઢી ફુદડી ઘુમતા હૈ, વહ ફુદડીવાદ હૈ.

ભગવાનકા અનેકાંત માર્ગ તો યહ હૈ કિ, અપને ગુણમેં–શક્તિમેં કરણ નામકી શક્તિ હૈ, તો પ્રત્યેક ગુણકા ભવન નામ પ્રવર્તમાન જો કાર્ય ઉસકા કારણ યહ સ્વરૂપ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? પ્રત્યેક (શક્તિકે) એક-એક શબ્દમેં ફર્ક હૈ. વહી કે વહી શબ્દ નહીં હૈ. યહાં (પ્રત્યેક) શબ્દમેં ભિન્ન-ભિન્ન વાચ્ય હૈ. પ્રત્યેક શબ્દમેં ભિન્ન વાચ્ય હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? યહાં (કોઈ) કહે કિ ભિન્ન સાધન-સાધ્ય કહા હૈ ન ? ઐસા સબ કહતે હૈં. વહ તો આરોપિત કથન હૈ. નિમિત્તકા જ્ઞાન કરાનેકો વહ બાત કહી હૈ. મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશકમેં સાતવેં અધ્યાયમેં આતા હૈ. નિશ્ચયાભાસ ઔર વ્યવહારાભાસમેં (આતા હૈ) વ્યવહાર હેય હૈ. ઔર ગ્રહણ કરને લાયક હૈ, ઐસા કહા હૈ ન ? ગ્રહણ કરને લાયકકા અર્થ યહ હૈ કિ, 'હૈ' ઉસકો

જાનના. ઉસકા નામ ગ્રહણ હૈ. વ્યવહાર હૈ ઉસકો જાનના ઔર નિશ્ચય હૈ, ઉસે ઉપાદેય કરના, આહાહા ! ઇસકા નામ નિશ્ચય–વ્યવહારકા સચ્ચા જ્ઞાન હૈ. (ઇસમેં ભી) તકરાર, આહાહા !

કોઈ તો ઐસા કહતે હૈં કિ, સોનગઢને નયા (ધર્મ) નિકાલા. યહ સોનગઢકા હૈ ? અભી તક તો સંપ્રદાયમેં (ઐસી) બાત નહીં થી. યહ નયા નિકાલા. (હમ તો અભી તક) ભક્તિ કરતે થે, શેત્રુંજયકી યાત્રા કરતે થે. કાર્તિક સુદી-૧૫ કે દિન ૧૦-૧૦ હજાર, ૧૫-૧૫ હજાર આદમી (ઇકટ્ઠે હોતે હૈં).

શ્રોતા : સબ બંધ કરા દિયા.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : કૌન (બંધ) કરાયે ? શુભભાવ આતા હૈ ઔર હોગા, પરંતુ વહ ધર્મ નહીં. વહ તો અશુભસે બચનેકો બીચમેં શુભભાવ આતા હૈ લેકિન ધર્મી ઉસકો હેય જાનતે હૈં. અજ્ઞાની ઉસકો ઉપાદેય માનતે હૈં, ઇતના ફર્ક હૈ. ઐસી બાતેં (હૈં) ! બહુત ભરા હૈ ! ઓહોહો !

અનંત ગુણમેં કારણ નામકા રૂપ હૈ. અપના નિર્મલ કાર્યકા વહ કારણ હૈ. યહ સમ્યગ્દર્શન આદિકી જો પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ, યહ સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાયમેં ભી કારણ શક્તિકી પર્યાયકા અંશ હૈ, આહાહા ! કારણકા અંશ ઇસ સમ્યગ્દર્શનમેં ભી હૈ. ષટ્કારક હૈ ન ? તો સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાયકા કર્તા સમ્યગ્દર્શન, સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાયકા કર્મ સમ્યગ્દર્શન, સમ્યગ્દર્શનકા સાધન (વહ) પર્યાય (સ્વયં) સાધન, પર્યાયકો સાધન (કહા). ગુણકો સાધન તો પહલે કહા. સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાયકા આધાર વહ પર્યાય, સમ્યગ્દર્શનકા અપાદાન–ક્ષણિક ઉપાદાન અપના અપનેસે હુઆ વહ (અપાદાન) ઔર સમકિત જો હુઆ ઉસે રખા (વહ) સંપ્રદાન. અપની પર્યાયસે સંપ્રદાન હૈ. ગુણકે કારણસે ભી નહીં. આહાહા ! અરેરે..ભાઈ ! તુને ભગવાનકા માર્ગ સુના નહીં, ભાઈ ! અનંતકાલસે મર ગયા, આહાહા !

અનંત બાર સાધુ હુઆ. 'મુનિવ્રત ધાર અનંત બૈર, ગ્રૈવેયક ઉપજાયો, આતમજ્ઞાન બિન લેશ સુખ ન પાયો' ઉસકા અર્થ ક્યા હુઆ ? કિ, પંચમહાવ્રત, સમીતિ ઔર ગુપ્તિકા રાગ યહ દુઃખ હૈ, આકુલતા હૈ, આહાહા ! 'આતમજ્ઞાન બિન લેશ સુખ ન પાયો' ઇસકા (અર્થ) ક્યા હુઆ ? પંચમહાવ્રત લિયા વહ સુખ તો નહીં (લેકિન) દુઃખ હૈ. યહ ગજબ બાત હૈ ! દુઃખકો ચારિત્રકા સાધન બનાના (ઇસસે સુખ કહાંસે હોગા) ? ચારિત્ર તો અંદર આનંદકી લહેર હૈ. આનંદકી લહેર ઉઠતી હૈ ઉસકા નામ ચારિત્ર હૈ. ઇસ ચારિત્રકા કારણ ઇસ દુઃખકો બનાના ? મહાવ્રત કારણ હૈ ઔર ચારિત્ર કાર્ય હૈ, (ઐસા નહીં હૈ), આહાહા !

યહાં તો વીતરાગી પર્યાય ચારિત્ર (હૈ). આહાહા ! ઉસકે ચારિત્ર ગુણમેં કરણ નામકા સ્વરૂપ હૈ, રૂપ હૈ, ભાવ હૈ. યહ ભાવ કારણ હોતા હૈ. વીતરાગી પર્યાયકા કારણ ચારિત્ર ગુણમેં કરણ નામકા ભાવ હૈ, યહ કારણ હોતા હૈ. કભી બાપ-દાદાને ભી સુના નહીં. ઐસી બાત હૈ, વસ્તુ ઐસી હૈ.

શ્રોતા : કોઈ બતાનેવાલા નહીં મિલા.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : પાત્ર હો તો બતાનેવાલે મિલે બિના રહે હી નહીં. પાત્રકી ખામી હૈ. અપની યોગ્યતાકી કમી હૈ. ઇસ કારણસે નહીં મિલા, ઐસે લો. (બતાનેવાલે) મિલે તો અનંત બાર હૈ. પ્રભુકે પાસ સુના હૈ (ફિર ભી) ક્યોં નહીં પાયા ? અપની પાત્રતા નહીં થી (ઇસલિયે નહીં પાયા). આહાહા ! સમજમેં આયા ? યહ પાત્રતા અપનેસે પ્રગટ હોતી હૈ. પરકે કારણસે નહીં, આહાહા ! સમ્યગ્દર્શનકો હી પાત્રતા કહા હૈ. જિસમેં સિદ્ધપદ રહતા હૈ, સિદ્ધપદ પ્રાપ્ત હોતા હૈ. સમ્યગ્દર્શન હી પાત્રતા હૈ, આહાહા ! જો સમ્યગ્દર્શનકે કારણ કેવલજ્ઞાન પ્રાપ્ત હોગા હી. બીજ ઊગી વહ પુનમ હોગી હી. સમ્યગ્દર્શનમેં આત્માકે આનંદકા અનુભવ હુઆ ઉસકો કેવલજ્ઞાન પ્રાપ્ત હોગા હી. વહ કેવલજ્ઞાન લેનેકો પાત્ર હુઆ. સમજમેં આયા ? આહાહા !

શાસ્ત્રમેં ભિન્ન કારણ ઔર ભિન્ન કાર્ય આતા હૈ. (લોગ બાતકો) વહાં લે જાતે હૈં. (કહતે હૈં) દેખો ! સાધન-સાધ્ય ભિન્ન કહા હૈ. બાપૂ ! વહ ભિન્ન સાધન કહા (હૈ), વહ સાધનકા આરોપ દેકર કહા હૈ. બાકી વાસ્તવિક સાધન તો અંતર નિર્મલ વીતરાગી દશા હો, યહ સાધન (હૈ). લેકિન ઉસકા કારણ યહ સાધક નામકી શક્તિ (હૈ). સમજમેં આયા ? ઔર ઉસકા મૂલ કારણ તો દ્રવ્ય (હૈ). શક્તિકા ધરનેવાલા ભગવાન આત્મા ઉસકા આશ્રય કરનેસે ધર્મકી વીતરાગી પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ. ઐસા હૈ, ભાઈ !

અભી તો જિસકો સચ્ચા જ્ઞાન ભી નહીં હૈ–સમજનેકા સચ્ચા જ્ઞાન–બુદ્ધિ નહીં, ઉસકો તો અંદર પ્રયોગ કિયે બિના ધર્મ કૈસે હોગા ? આહાહા ! અરે.. દુઃખી હૈ, ભાઈ ! આહાહા ! આજકા કરોડપતિ, અબજપતિ સેઠ હો (ઉસકા) દેહ છૂટને કે (બાદ) નરકમેં જાયે, આહાહા ! બાપૂ ! ઐસે ભવ તુને અનંતબાર કિયે હૈં. ભાઈ ! તેરે દુઃખકો દેખનેવાલેકો રોના આયા હૈ, આહાહા ! તુને ઇતને દુઃખ સહન કિયે હૈં, આહાહા ! અરે..! સમુદ્ર ભર જાયે (ઉતની માતાએં રોયી હૈં). લડકા મર જાયે ઔર માતાકો આંસુ આવે ઉસ આંસુકે મેરુ (પર્વત) જિતને સમુદ્ર ભર જાયે, ઇતને તો આંસુ (બહાયે હૈં), આહાહા ! ઇતની બાર (તેરે) મરણસે તેરી માતાકો દુઃખ હુઆ, આહાહા !

યહાં તો ઐસા કહતે હૈં કિ, જબ સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ, અપને સ્વરૂપકે અનુભવમેં સમ્યગ્દર્શન હુઆ, બાદમેં જબ સ્વરૂપકી રમણતા (પ્રગટ કરનેકો) જંગલમેં જાનેકા ચારિત્ર પ્રગટ કરતે હૈં (તબ) અકેલા જંગલમેં જાતા હૈ, કોઈ સાથમેં નહીં (હોતા), કોઈ આહાર દેનેવાલા નહીં, શરીરકી રક્ષા કરનેવાલા નહીં, કોઈ વૈદ્ય નહીં, આહાહા ! મુનિ અપને આનંદકી મૌજ કરનેકો જંગલમેં ચલે જાતે હૈં, આહાહા ! (ઐસે મુનિકો) માતા ઇજાજત નહીં દે (ઔર) રોતી હૈ, (તબ કહતે હૈં), 'માતા ! એક બાર રોના હો તો રો લે, મા ! લેકિન મૈં આત્માકા સાધન કરનેકો જંગલમેં ચલા જાતા હું. ઔર માતા ! મૈં કોલ-કરાર કરતા હું, (અબ આગે) દૂસરી

માતા નહીં કરુંગા, મા ! મૈં તો મેરા ચારિત્રકા સાધન કરૂંગા. (અબ) દૂસરી માતા નહીં કરુંગા'. આહાહા !

ઉત્તરાધ્યયનકે ૧૪વેં અધ્યયનમેં હૈ. માતા ! મૈં આજ હી ચારિત્રકો–આનંદકી દશાકો અંગીકાર કરના ચાહતા હું. માતા ! મૈં ચારિત્ર અંગીકાર કરને, આનંદકા રમણ કરને જાતા હું. જિસસે મૈં દુબારા દૂસરા ભવ નહીં કરુંગા. મૈં ઇસ ભવમેં શરીર રહિત સિદ્ધ હો જાઉંગા'. ઐસી ચારિત્ર દશા (હોતી હૈ) ! આહાહા ! અરે..! ઇસ સમયમેં ઉસે સુનને મિલે નહીં. (યહ) વસ્તુ તો (કહીં) હૈ નહીં. સમજમેં આયા ? (આગે કહતે હૈં) માતા ! જગતમેં નહીં પ્રાપ્ત હુઈ ઐસી કૌનસી ચીજ રહ ગઈ હૈ ? સબ પાયા હૈ. અનંત બાર લક્ષ્મી મિલી, સ્ત્રી-કુટુંબ મિલા, ધૂલ મિલી, બંગલા મિલા, માતા ! નહીં પ્રાપ્ત હુઈ ઐસે આનંદકે નાથકી (મૂલ) ચીજ રહ ગઈ હૈ'. સમજમેં આયા ?

જન્મ-મરણકા રોગ મિટાનેકી દવા, આત્માકા આનંદકા આશ્રય લેના યહ હૈ. 'આત્મભ્રાંતિ સમ રોગ નહિ' આત્મભ્રાંતિ સમ રોગ નહીં, યહ (બાહરકા) રોગ નહીં, નાથ ! રાગસે મુજે ધર્મ હોગા ઔર રાગ મેરી ચીજ હૈ, યહ ભ્રાંતિ હૈ. ઇસકે જૈસા કોઈ રોગ નહીં. 'આત્મભ્રાંતિ સમ રોગ નહીં, સદ્‌ગુરુ વૈદ્ય સુજાણ, ગુરુ આજ્ઞા સમ પથ્ય નહીં' પથ્યકા પાલન કરતે હૈં ન ? 'ઔષધ વિચાર ધ્યાન' ભ્રાંતિ સમ રોગ નહીં, નાથ ! પુણ્યમેં ધર્મ હૈ, રાગકી ક્રિયા કરતે-કરતે ધર્મ હો જાયેગા ! યહ ભ્રાંતિ હૈ, પ્રભુ ! તુજે બડા રોગ હો ગયા. મિથ્યાત્વકા બડા રોગ હો ગયા. તુજે ક્ષય રોગ લાગૂ હુઆ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? 'સદ્‌ગુરુ વૈદ્ય સુજાણ' સચ્ચે ધર્માત્મા ! સત્યકે જાનનેવાલે યહ સદ્‌ગુરુ (હૈ). ઉસકી આજ્ઞા હૈ કિ, આત્માકા આશ્રય કરનેસે તુજે ધર્મ હોગા. યહ આજ્ઞા હૈ. આહાહા ! 'ઔષધ વિચાર ધ્યાન' વિચાર કરના ઔર ધ્યાન લગાના, યહ ઔષધ હૈ. સ્વરૂપકા ધ્યાન લગાના ઔર સ્વરૂપકી ઓર ઝુકના, યહ ઔષધ હૈ. યે (બાહરકે) ઔષધ તો અનંત બાર કિયે. ૪૩ (શક્તિ) હુઈ. ૪૭ શક્તિમેંસે ૪૩ (શક્તિ) હુઈ. ૪૪ વીં (શક્તિ) વિશેષ કહેંગે....

❀

પ્રવચન નં. ૩૯

શક્તિ-૪૪ - તા. ૧૮-૦૯-૧૯૭૭

स्वयं दीयमानभावोपेयत्वमयी सम्प्रदानशक्तिः।।४४।।

સમયસાર શક્તિકા અધિકાર ચલતા હૈ. ભગવાન આત્મા અનંત શક્તિકા ભંડાર હૈ. શક્તિયોંકે રત્નોંકા ભંડાર ભરા હૈ. (લેકિન) ખબર નહીં હૈ. બાહર ઢૂંઢને જાતે હૈં (લેકિન) આત્મા વહાં નહીં હૈ. દયામેં, દાનમેં, ભક્તિમેં, કામમેં, વિષય વાસનામેં ઢૂંઢને જાતા હૈ. (લેકિન) વહાં તો આત્મા નહીં હૈ, આહાહા ! વહાં તો દુઃખ હૈ. શુભભાવમેં ઢૂંઢને જાયે તો શુભભાવમેં તો દુઃખ હૈ. વહાં કહાં આત્મા હૈ ? આહાહા ! યહાં તો આત્મા જ્ઞાયક સ્વભાવકા સામાન્ય સ્થિતિમેં વર્ણન કિયા ઔર ઇસ જ્ઞાયકભાવમેં અનંત ગુણરૂપી શક્તિ પડી હૈ. ૪૩ (શક્તિ) ચલી ન ?

આજ ૪૪ (શક્તિ લેતે હૈં). ક્યા કહતે હૈં ? આત્મામેં (એક) સંપ્રદાન નામકા ગુણ હૈ. ઇસ ગુણકા કાર્ય ક્યા ? રાગ, દયા, દાનકે વિકલ્પસે રહિત ભગવાન, નિર્વિકલ્પ ચૈતન્યમૂર્તિ પ્રભુ ! ઇસકા દૃષ્ટિમેં સ્વીકાર કરનેસે જો અનુભવ હોતા હૈ, (ઇસ) અનુભવમેં પ્રતીતિ ઔર જ્ઞાન દોનોં આતે હૈં, આહાહા ! ઇસ અનુભવમેં જો આત્મા જાનનેમેં આયા, વહ રાગસે, દયા, દાનસે, યા વ્યવહારસે જાનનેમેં નહીં આતા. ક્યોંકિ વિકલ્પ રાગ હૈ ઔર સ્વરૂપમેં રાગ નહીં હૈ. આહાહા ! બહુત સૂક્ષ્મ બાત હૈ. ઇસલિયે આદમીકો કઠિન પડતા હૈ ન ?

ભગવાન (આત્મામેં) સંપ્રદાન નામકા ગુણ હૈ. જૈસે જ્ઞાન ગુણ હૈ (તો) જ્ઞાનગુણ તો અનંતી શક્તિકા પટારા હૈ. ક્યોંકિ કેવલજ્ઞાન આદિ પર્યાય પ્રગટ હોતી હૈ. એક..એક..એક.. ઐસી અનંત (પર્યાય પ્રગટ હોતી હૈ), ફિર ભી જ્ઞાન ગુણમેં કમ નહીં હોતી. આહાહા ! ઐસી અનંત શક્તિયાં હૈં. ઇસમેં (એક) સંપ્રદાન નામકી શક્તિ હૈ. ઇસકા કાર્ય ક્યા ? જિસને દ્રવ્ય સ્વભાવકી દૃષ્ટિ કી હો, નિમિત્ત પરસે દૃષ્ટિ ઉઠાકર શુભરાગ–વિકલ્પ જો હૈ, ઉસ પરસે ભી દૃષ્ટિ ઉઠાકર, એક સમયકી વર્તમાન પ્રગટ પર્યાય હૈ, ઉસ પરસે ભી દૃષ્ટિ હટાકર, અખંડાનંદ પ્રભુ આત્મા ઉસમેં દૃષ્ટિ લગાના. આહાહા ! જહાં પ્રભુ બિરાજતા હૈ, ઉસકા ભેટા કરના. ઇસકા નામ સમ્યગ્દર્શન હૈ, આહાહા ! ધર્મકી પહલી સિઢી હૈ.

યહાં તો સંપ્રદાન (શક્તિમેં) ક્યા હૈ ? જબ સ્વરૂપ ચિદાનંદ આનંદકંદકા અનુભવ હુઆ તો રાગસે ઔર વ્યવહાર રત્નત્રયસે ભી ભિન્ન (અનુભવ હુઆ). આહાહા ! વહ તો સાધક (શક્તિમેં) કહા. વ્યવહાર રત્નત્રય સાધક નહીં. આદમીકો યહ કઠિન પડતા હૈ. અંતરમેં સાધક નામકી શક્તિ હૈ, કરણ નામકી શક્તિ હૈ, કારણ નામકી શક્તિ કહો, કરણ કહો કિ સાધક કહો (સબ એકાર્થ હૈ). ઐસા હી આત્મામેં ગુણ હૈ. ઐસે ગુણ ઔર ગુણીકે ભેદકા લક્ષ છોડકર, એક ગુણી પર દૃષ્ટિ દેનેસે જ્ઞાનકી પર્યાય જો પ્રગટ હોતી હૈ, વહ ધર્મ–સમ્યક્જ્ઞાન હૈ.

ઇસ જ્ઞાનકી પર્યાયમેં સંપ્રદાન (શક્તિકા) સ્વરૂપ હૈ. યહ સંપ્રદાન શક્તિ જો હૈ, ઉસકા જ્ઞાન ગુણમેં સ્વરૂપ હૈ. ઉસ કારણસે અપની વર્તમાન નિર્મલ પર્યાયકી પાત્રતા ઔર નિર્મલ પર્યાયકા અપનેસે લેના (ઐસા કાર્ય હોતા હૈ). આત્મા દાતા (હૈ) ઔર આત્મા પાત્ર (હૈ), આહાહા ! લક્ષ્મી દેનેવાલા દાતા ઔર લેનેવાલા ગરીબ આદિ અથવા કોઈ મંદિર આદિમેં દે (લેકિન) વહ ચીજ આત્માકી નહીં, આહાહા ! આત્માકી ચીજમેં તો અપના જ્ઞાનસ્વરૂપ પ્રથમ તો જ્ઞાયકભાવ લેનેમેં આયા ન ? તો ઇસ જ્ઞાયકભાવમેં સંપ્રદાન નામકા એક રૂપ હૈ. સંપ્રદાન શક્તિ ઇસસે ભિન્ન હૈ પરંતુ જ્ઞાયકભાવમેં–જ્ઞાન ભાવમેં સંપ્રદાન (શક્તિકા) સ્વરૂપ હૈ. યહ તો અજબ-ગજબકી બાતેં હૈં, બાપૂ ! આહાહા ! ઐસી બાત હૈ, ભાઈ ! આહાહા ! સમજમેં આયા ?

ધર્મીકો ધર્મ કરનેમેં ક્યા હોતા હૈ ? (ઐસા) કહતે હૈં, સ્વરૂપકી દૃષ્ટિ હોનેસે જ્ઞાનકી એક સમયકી જો નિર્મલ પર્યાય હૈ, વહ સંપ્રદાનકે સ્વરૂપકે કારણ નિર્મલ આત્મા અપના દાતા ઔર અપની પર્યાય દે નામ પાત્રતા–(દોનોં) એક સમયમેં હૈ. સમ્યક્જ્ઞાનકા દાતા અપની પર્યાય હૈ, આહાહા ! વીતરાગકી વાણી ભી સમ્યક્જ્ઞાનકી દાતા નહીં, આહાહા ! ઐસી બહુત કઠિન બાતેં હૈં, બાપૂ !

સમ્યક્જ્ઞાનકી પર્યાયકા દાતા કૌન ? (ઐસા) કહતે હૈં. ઔર લેનેકી પાત્રતા કિસકી ? કિ, સમ્યક્જ્ઞાનમય ભગવાન (આત્મા) ઇસમેં એક સંપ્રદાનકા સ્વરૂપ હૈ, ઉસ કારણસે ઉસકી નિર્મલ પર્યાય હુઈ, વહ નિર્મલ (પર્યાય) દાતા ઔર ઉસી સમયમેં લેનેકી યોગ્યતા વહ પાત્રતા (હૈ). સમજમેં આયા ?

તીર્થંકર તીનલોકકે નાથ છદ્મસ્થ હો ઔર આહાર દેનેકા ભાવ (આવે) વહ સ્વભાવ નહીં. વહ તો શુભભાવ હૈ. અંદર શુભભાવકી કોઈ શક્તિ–ગુણ નહીં હૈ કિ અપના શુભભાવ દે ઔર લે, આહાહા ! પૈસા લેના-દેના ઐસી તો આત્મામેં કોઈ શક્તિ હૈ હી નહીં. લેકિન શુભભાવ બને ઔર શુભભાવ લે ઔર શુભ ભાવ રખે, આત્મામેં ઐસી કોઈ શક્તિ નહીં, આહાહા ! પરંતુ જ્ઞાનકી પર્યાયમેં જો નિર્મલ જ્ઞાનકી પર્યાય શાંતિકે સાથ ઉત્પન્ન હોતી હૈ, વહ દાન દેનેવાલી પર્યાય ઔર લેનેવાલી ભી વહી પર્યાય (હૈ). આહાહા ! પાત્ર ભી વહી, (ઔર) દાતા ભી વહી ઔર દે ભી વહી, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

સંપ્રદાન (શક્તિ) હૈ ન ? ક્યા કહતે હૈં ? દેખો ! “**અપને દ્વારા દિયા જાતા...**” સૂક્ષ્મ હૈ, ભાઈ ! યહ હિસાબકી બાતેં બહુત સૂક્ષ્મ હૈં ! યહાં કહતે હૈં, “**અપને દ્વારા દિયા જાતા..**” કૌન ? વર્તમાન જ્ઞાનકી પર્યાય, આનંદકી પર્યાય, શાંતિકી પર્યાય, સમ્યક્ વીર્યકી પર્યાય, (યહ સબ) નિર્મલ પર્યાય અપનેસે દી જાતી હૈ. હૈ ? “**અપને દ્વારા દિયા જાતા...**” આહાહા ! જગતકો યહ બાત પકડની કઠિન (પડતી હૈ).

“**અપને દ્વારા દિયા જાતા જો ભાવ...**” (અર્થાત્) વર્તમાન નિર્મલ ભાવ, વર્તમાન વીતરાગી પર્યાય, આનંદકી પર્યાય, જ્ઞાનકી પર્યાય, સમકિતકી પર્યાય, અકારણકાર્ય નામકે ગુણકી પર્યાય, યહ અપને દ્વારા દિયા જાતા હૈ. આત્મા અપનેકો અપની પર્યાય દેતા હૈ ઔર અપની પર્યાય ઉસ સમય લેતા હૈ, એક હી સમયમેં દાતા ઔર (લેનેવાલા) એક હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? સમ્યક્દૃષ્ટિ ઔર સમ્યગ્દર્શનકા વિષય અનંત શક્તિકા ભંડાર ભગવાન યહ વિષય જહાં દૃષ્ટિમેં આયા, ધ્યેય (સ્વરૂપ) જો પૂર્ણાનંદકા નાથ આત્મા જ્ઞાનમેં જબ આયા, તો કહતે હૈં કિ, જો નિર્મલ સમ્યક્જ્ઞાનકી પર્યાય પ્રગટ હુઈ, વહ કિસને દી ? વહ અપને દ્વારા દી (ગઈ), આહાહા !

ત્રિકાલી શ્રદ્ધા ગુણ હૈ ઉસમેં સંપ્રદાનકા સ્વરૂપ હૈ. સંપ્રદાન શક્તિ ભિન્ન હૈ. (લેકિન શ્રદ્ધામેં) સંપ્રદાનકા સ્વરૂપ હૈ. ઉસ કારણસે શ્રદ્ધા શક્તિ વર્તમાન સમ્યગ્દર્શન રૂપી પર્યાયકા પરિણમન કરકે દાતા (હોકર) પર્યાય દી ઔર વહી પર્યાય સ્વયંને લી.

(કોઈ) કહતે હૈં કિ, ગુરુ સમકિતકો દેતે હૈં. (ઉસકો) યહાં ના કહતે હૈં. આહાહા ! ભાઈ ! તેરી ચીજમેં ક્યા કમી હૈ ? કિ, દૂસરેકે પાસસે તુજે લેના હૈ ? તેરી પૂર્ણતામેં કહાં અપૂર્ણતા હૈ ? કિ પરસે પૂર્ણતા લેના હૈ ? આહાહા ! કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય ભી (અપનેસે ઉત્પન્ન હોતી હૈ). જ્ઞાનમેં સંપ્રદાનકા રૂપ હોનેસે કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય દેનેવાલા આત્મા (હૈ). અપને દ્વારા દી હૈ – રાગ દ્વારા નહીં, નિમિત્ત દ્વારા નહીં, શ્રવણ દ્વારા નહીં. આહાહા ! (લોગોંકો) ફુરસદ નહીં હૈ. રખડનેકી ફુરસદ (હૈ).

અરેરે...! અનંત કાલમેં શુભભાવ ઔર અશુભભાવ અનંત બાર કિયે. વહ વિભાવ હૈ. વિભાવ હોનેકી કોઈ શક્તિ નહીં, આહાહા ! (આત્મામેં) કોઈ ગુણ નહીં કિ વિભાવ હો, આહાહા ! વિભાવકી પર્યાય પર્યાયદૃષ્ટિ કરનેસે અપનેસે ષટ્કારકસે વિકારકી પરિણતિ ઉત્પન્ન હોતી હૈ. પરંતુ વહ પર્યાયકે ષટ્કારકસે વિકૃત અવસ્થા ઉઠતી હૈ; ગુણકે બિના, દ્રવ્યકે બિના, પરકે સંયોગ બિના, પરકે કારકકે કારણ બિના (સ્વયંકે ષટ્કારકસે પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ).

યહાં તો કહતે હૈં કિ, ષટ્કારકરૂપ વિભાવકા પરિણમન લેના યા દેના, ઐસા તેરા કોઈ ગુણ હૈ હી નહીં, આહાહા ! ગજબ બાત કરતે હૈં ! સમજમેં આયા ? શુભભાવ હોના ઔર શુભભાવ રખના, ઐસા કોઈ તેરેમેં ગુણ નહીં હૈ. આહાહા ! ઐસી બાતેં હૈં ! તેરે ખજાનેમેં કોઈ કમી નહીં, નાથ ! તેરે ખજાનેમેં તો અનંત શક્તિયાં પડી હૈં ન, નાથ ! તૂ કહાં ઢૂંઢને

જાતા હૈ ? જહાં બાહરમેં ભટકના હૈ વહાં તો સંસાર હૈ. ચાહે તો શુભ (ભાવ) હો યા અશુભ (ભાવ) હો, (દોનોં સંસાર હૈ), આહાહા ! અરે..! યહ ચીજ ક્યા હૈ ? ભાઈ ! (તુજે ખબર નહીં). આહાહા !

સ્ફટિકમણી ચૈતનરત્ન ભગવાન ! ઇસમેં એક સંપ્રદાન નામકા ગુણ હૈ. ઇસ ગુણકા ભંડાર હૈ. આહાહા ! ઇસ ગુણકા સ્વરૂપ તો અપનેમેં હૈ ઔર આનંદકે ગુણમેં ભી (સંપ્રદાનકા) સ્વરૂપ હૈ. (સંપ્રદાન) શક્તિ ઉસમેં નહીં લેકિન આનંદ નામકે ગુણમેં સંપ્રદાનકા સ્વરૂપ હૈ. ઉસ કારણસે આનંદકી પર્યાય પ્રગટ હોતી હૈ, વહ અપને દ્વારા આનંદકી પર્યાય પ્રગટ હુઈ હૈ ઔર આનંદકી પર્યાય અપની પાત્રતાસે લે લી હૈ. અપની યોગ્યતાસે લે લી હૈ, આહાહા !

યહાં તો આપકે પૈસોંકે દાનકી બાત તો ઊડ ગઈ. પૈસે તો ઠીક લેકિન યહાં તો શુભભાવકી બાત ભી ઊડ ગઈ. તેરેમેં (વિભાવ કરનેકા) કોઈ ગુણ નહીં. તેરેમેં ગુણ તો (ઐસા હૈ કિ) આનંદકી પવિત્ર પર્યાય પ્રગટ હો ઔર એક સમયમેં આનંદકી પર્યાય લેનેકી તેરી પાત્રતા હૈ, આહાહા ! દાતા (ભી) તૂ ઔર પાત્ર ભી તૂ, આહાહા ! ઐસી બાતેં હૈં, ભાઈ ! લોગોંકો કઠિન પડતા હૈ, (લેકિન) ક્યા હો સકતા હૈ ? (વસ્તુ સ્થિતિ ઐસી હૈ). અરે..! અંદર ચીજ પડી હૈ, મહાપ્રભુ ! સમજમેં આતા હૈ કુછ ? ભગવાન હોકર ભીખ માંગતા હૈ. ભગવાન હોકર પૈસેકે લિયે ભીખ માંગતા હૈ. આહા નાથ ! તૂ ભગવાન હૈ ન પ્રભુ ! તૂ ભગવાન હોકર રાગકી ભીખ માંગે કિ, મુજે પુણ્ય હો તો ઠીક, મુજે કોઈ માનકા સુખ દે (તો ઠીક). સ્ત્રીસે સુખ મિલે, પૈસેસે સુખ મિલે, ભિખારી ! ભિખારા ! તુને બાદશાહી કો ભૂલકે ભિખારીપના લિયા હૈ. આહાહા !

સંપ્રદાનકે કારણ અપનેમેં અપને દ્વારા લેનેમેં આયા ઔર અપને દ્વારા દેનેમેં આયા. આહાહા ! સમજમેં આયા ? માર્ગ બહુત સૂક્ષ્મ હૈ, ભગવાન ! સ્વયં અરૂપી આનંદકા નાથ પરમાત્મા (હૈ). આહાહા ! અરે..! મુજે કહીંસે સુખ મિલ જાયે, કહીંસે સુખ મિલ જાયે (ઐસી આશા રખકર) રાંક ભિખારી હોકર (ઘુમતા હૈ). ચક્રવર્તીકે ઘર વાઘરણ હો, વાઘરણ સમજતે હો ? વાઘરી દાતુન બેચતે હૈં (ઉસકી પત્ની, ઉસે વાઘરણ કહતે હૈં). વહ વાઘરણ ચક્રવર્તીકે ઘર રહતી હો તો વહ ઉસકી આદત નહીં છોડતી. દો-ચાર રોટી હાથમેં લેકર ઉસે એક ગોખલા (ગોખ) હોતા હૈ ઉસમેં રખતી હૈ. બાદમેં કહતી હૈ, 'મહારાજ ! દાતુન લો ઔર રોટી દો' બાદમેં વહાં દાતુન રખે ઔર રોટી લે, તબ ઉસે હર્ષ હોતા હૈ. ચક્રવર્તીકે ઘરકી વાઘરણ (ઐસા કરતી હૈ) ! વૈસે તેરા આત્મા ચક્રવર્તી (હૈ). તૂ ચૈતન્ય ચક્રવર્તી હૈ. યહ શુભ ઔર અશુભ ભાવ કરકે વાઘરણકી ભાંતિ મુજે (ઉસમેંસે) સુખ મિલે (ઐસા કરતા હૈ). આહાહા ! શુભ કરનેસે અશુભ કરનેસે મુજે લાભ મિલે, ભિખારી ! રાંકા ! તેરી બાદશાહીકો તુને ગુલામ બના દી હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ઉસે અપની મહત્તાકી મહિમા આયી નહીં ઔર શુભભાવકી મહત્તા ઔર મહિમા આયી, વહ ભિખારી હૈ, આહાહા !

યહાં તો પરમાત્મા જિનેન્દ્રદેવ ત્રિલોકનાથ ઐસા ફરમાતે હૈં. સંતોં ઉસકે આડતીયા હોકર બાત કરતે હૈં. માલ તો સર્વજ્ઞકે ઘરકા હૈ. જિનેન્દ્રદેવકા પૂર્ણ માલ તો વહાં હૈ ન ? મુનિ આદિ સાધક હૈં લેકિન (વે) સાધક હૈં, પર્યાયમેં પૂર્ણતા પ્રગટ નહીં હુઈ હૈ. આહાહા ! પૂર્ણાનંદકે નાથકો નિહારા (હૈ) લેકિન અભી નિધાનમેંસે પર્યાયમેં પૂર્ણતા નહીં આયી. આહાહા ! ઐસે મુનિરાજ ઐસા કહતે હૈં કિ, સર્વજ્ઞ તો ઐસા કહતે હૈં ન પ્રભુ ! તુમ મતિજ્ઞાનમેં ઐસા માનતે હો કિ, સર્વજ્ઞકી પર્યાય બાહરસે આયેગી, વાંચન કરનેસે આયેગી, રાગ કરનેસે આયેગી, યહ મિથ્યા ભ્રમ હૈ. મતિજ્ઞાનકે કાલમેં ભી મતિજ્ઞાનકી નિર્મલ પર્યાય જો પ્રગટ હોતી હૈ, વહ અપને દ્વારા પ્રગટ હુઈ હૈ. હૈ ? "**અપને દ્વારા દિયા જાતા..**" (અર્થાત્) અપને દ્વારા દેનેમેં આતા હૈ. કૌન (દેનેમેં આતા હૈ) ? જો ભાવ. હૈ ન ? "**અપને દ્વારા દિયા જાતા જો ભાવ...**" આહાહા ! અપની વીતરાગી નિર્મલ પર્યાય અપને દ્વારા દી જાતી હૈ, વહ નિર્મલ પર્યાય ભાવ (હૈ). આહાહા !

અમૃતચંદ્રઆચાર્યને તો ગજબ કામ કિયા હૈ ! આહાહા ! શ્વેતાંબરકે (આગમ) પઢ-પઢકર પઢે તો ભી એક પંક્તિ ઐસી નહીં મિલેગી. કુછ હાથ નહીં આતા, આહાહા ! દૂસરેકો દુઃખ લગે (લેકિન) ક્યા હો સકતા હૈ ? ભાઈ ! ભગવાન ચૈતન્યકો દુઃખ લગે (લેકિન) તુમ ભી પરમાત્મા હો, પ્રભુ ! તુજે દુઃખ નહીં (હો). પરંતુ તેરી ચીજકી વિપરીત દૃષ્ટિસે આત્માકા લાભ હોગા, યહ (વસ્તુ સ્થિતિ) નહીં હૈ.

જિસને અપને સ્વભાવકી સમ્યક્દૃષ્ટિ કી, તો કહતે હૈં કિ, ઉસે સુખકા ગુણ હૈ ઉસમેં અપને દ્વારા દી હુઈ (અર્થાત્) સુખકી પર્યાય અપને દ્વારા આયી. અંતરમેં સે સુખરૂપી ભંડારમેં સે, સંપ્રદાનકે સ્વરૂપકે કારણ, અંદર આત્મામેં આનંદકી જો ઝલક ઊઠી વહ દાતા. અપને દ્વારા દિયા ઔર અપને દ્વારા લિયા. કભી (ઐસી બાત) સુની નહીં. સબ જગહ બહુત ગડબડ હૈ, બાપૂ ! ક્યા કહેં ? આહાહા ! ભગવાનકી પેઢીકી દુકાન કોઈ અલગ પ્રકારકી હૈ. આહાહા !

તીનલોકકા નાથ જિનેન્દ્રદેવ, સર્વજ્ઞ પરમાત્મા ! ઉસકી પેઢીકા મુનિમ બનકે રહના, યહ બહુત અલૌકિક બાતેં હૈં. સંતોં મુનિમ બનકર (ભગવાનકી) પેઢીકો ચલાતે હૈં, આહાહા ! ભગવાન ! ભગવાન કહકર હી બુલાતે હૈં. ૭૩ ગાથામેં આ ગયા ન ? ભગવાન આત્મા ! આહાહા ! અરે સંતોં ! તુમ કહાં હો ? (આપ તો) આનંદકી દશામેં લીન હોનેવાલે ! અરે..! પામરકો તુમ ભગવાન કહકર સંબોધન કરતે હો, નાથ ! પામર પર્યાયમેં હૈ–વસ્તુમેં પામરતા નહીં હૈ. વસ્તુમેં સબ પ્રભુતાસે ભરી શક્તિ હૈ. એક-એક શક્તિ પ્રભુતાસે પૂર્ણ ભરી હૈ.

જ્ઞાનશક્તિમેં પૂર્ણ પ્રભુતા પડી હૈ, વહ અપને દ્વારા જ્ઞાનકી પર્યાય અપનેસે ઉત્પન્ન હોતી હૈ, ઉસે અપને દ્વારા દિયા ઔર અપને દ્વારા લિયા, આહાહા ! સમજમેં આયા ? સમય એક (પરંતુ) પાત્ર ખુદ–દેનેવાલા (ભી) ખુદ ઔર લેનેવાલા (ભી) ખુદ (હૈ). ખુદ હૈ ન ? સ્વયં કહતે હૈં ન ? સમજમેં આયા ? વહી કહા ન ? દેખો !

"**અપને દ્વારા દિયા જાતા...**" આહાહા ! ગજબ બાત હૈ ! "**જો ભાવ..**" (અર્થાત્) નિર્મલ પર્યાયરૂપી ભાવ–વહ અપને દ્વારા દિયા જાતા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ગુરુ, શાસ્ત્ર, ભગવાન તો નિમિત્ત હૈ, આહાહા ! ઉન્હોંને કહા કિ, પ્રભુ ! તેરી શક્તિમેં તો ભંડાર પડા હૈ ન ! વહાં નજર કર ! તેરી નિર્મલ પર્યાયકા દાતા તુમ હો. અપને દ્વારા (નિર્મલ પર્યાય) પ્રગટ હોતી હૈ. ગુરુ દ્વારા, શાસ્ત્ર દ્વારા નિર્મલ પર્યાય પ્રગટ નહીં હોતી. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

"**અપને દ્વારા દિયા જાતા જો ભાવ...**" નિર્મલ વીતરાગી પર્યાય, ધર્મ પર્યાય, દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર, આનંદકી પર્યાય આહાહા ! (યહ ભાવ હૈ). પર્યાય યાની અવસ્થા–ભાવ. વહ ભાવ "**અપને દ્વારા દિયા જાતા..**" આહાહા ! વ્યવહાર દ્વારા દિયા જાતા હૈ, ઐસા નહીં. અરે..! એક-એક શક્તિકે વર્ણનમેં વ્યવહારસે દિયા જાતા નહીં, ઐસા અનેકાંત સિદ્ધ કિયા હૈ. અપને દ્વારા વીતરાગી દશા દી જાતી હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

શક્તિકે ભંડારકો રાગકી એકતાબુદ્ધિમેં તાલા (ભાર) દિયા હૈ. દયા, દાનકા વિકલ્પ જો શુભરાગ હૈ, યહ મેરી ચીજ હૈ, ઐસી એકતાબુદ્ધિમેં સારા ખજાનેકો તાલા (ભાર) દિયા હૈ. ઉસ રાગકી એકતા તોડકર ભેદજ્ઞાન હુઆ, વહ કુંચી લગી તો (ખજાના) ખુલ ગયા, ખજાના ખુલ ગયા ! સમજમેં આયા ? ઇસ ખજાનેમેં એક સંપ્રદાન નામકા ગુણ હૈ–રત્ન હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? સંપ્રદાન નામકા એક ગુણરૂપી રત્ન (હૈ). અંદર કમરા હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ઉસ કારણસે વર્તમાન જ્ઞાનકી, દર્શનકી, આનંદકી, વીર્યકી, પ્રભુતાકી, સ્વચ્છતાકી પર્યાય–નિર્મલભાવ અપને દ્વારા દિયા હૈ. પૂર્વકી પર્યાય દ્વારા નહીં, નિમિત્ત દ્વારા નહીં, આહાહા ! ગજબ બાત હૈ ! અંદર ગહરાઈસે વિચાર કરે તો માલૂમ પડે કિ યહ ક્યા હૈ ? પૂર્વકી પર્યાય થી, નિર્મલ પર્યાય થી તો પીછેકી નિર્મલ પર્યાય આયી, પૂર્વકી પર્યાય દાતા ઔર લેનેવાલી (બાદકી) પર્યાય–ઐસા નહીં હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

"**અપને દ્વારા દિયા જાતા..**" ગુજરાતીમેં શબ્દ હૈ ન ? "**પોતાથી દેવામાં આવતો..**" અપની ગુજરાતીમેં ઐસા (લિખા) હૈ. "**પોતાથી દેવામાં આવતો...**" (અર્થાત્) અપને દ્વારા દેનેમેં આયા. આહાહા ! આત્મ દ્વારા (અર્થાત્) આત્માકી શક્તિ દ્વારા નિર્મલ પર્યાય દેનેમેં આયી, ઐસા જો નિર્મલ ભાવ, ધર્મ ભાવ. યહ ધર્મ ભાવ અપનેસે દિયા જાનેવાલા ધર્મભાવ હૈ, આહાહા ! કિતની બાત કરતે હૈં ! વ્યવહાર રત્નત્રયસે ધર્મ પર્યાય હોતી હૈ, ઉસકા નકાર કિયા હૈ. યહ તકરાર બહુત (ચલતી હૈ). ભગવાન ! આહાહા ! પ્રભુ ! તેરી ચીજકી તુજે ખબર નહીં. (તેરેમેં) અનંત શક્તિઓંકા ભંડાર પડા હૈ ન ! એક-એક શક્તિમેં અનંતી પ્રભુતાકી તાકત હૈ. પ્રભુતાકી શક્તિકે કારણ અપની પર્યાયમેં જો સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રકી પ્રભુતા પ્રગટ હુઈ, વહ અપને દ્વારા હુઈ હૈ. ગુરુ દ્વારા નહીં, શાસ્ત્ર દ્વારા નહીં, વ્યવહાર દ્વારા નહીં ઔર પૂર્વકી પર્યાય દ્વારા નહીં ઔર એક-એક ગુણકી પર્યાય દૂસરે ગુણ દ્વારા નહીં, આહાહા !

ઐસી બાતેં હૈં ! સત્ય તો ઐસા હૈ.

"**અપને દ્વારા દિયા જાતા જો ભાવ...**" (અર્થાત્) વર્તમાન નિર્મલ સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રકી પર્યાય અથવા અનંત ગુણકી પ્રગટ વ્યક્ત નિર્મલ પર્યાય, અનંત ગુણકી વ્યક્ત નિર્મલ પર્યાય. યહાં ઉસકો ભાવ કહા. "**અપને દ્વારા દિયા જાતા જો ભાવ ઉસકે ઉપેયત્વમય (– ઉસે પ્રાપ્ત કરનેકે યોગ્યતામય,...)**" પર્યાયમેં પ્રાપ્ત કરનેકી અપની યોગ્યતા હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? 'યોગ્યતામય' ઉસકા અર્થ ક્યા કિયા ? "**(..ઉસે લેનેકે પાત્રપનામય.)**" આહાહા !

અપનેમેં અપનેસે નિર્મલ પર્યાય દી. (જિસને) દિયા વહ દાતા ઔર અપની યોગ્યતાસે– પાત્રતાસે લિયા. એક હી સમયમેં દો ભાવ હૈ. આહાહા ! કહતે હૈં ન ? દાતા, દેય ઔર દાન. દાન નિર્દોષ હોના ચાહિયે. દાતા ભી નિર્દોષ ભાવસે – શુભભાવસે દેતે હૈં ઔર લેનેવાલે પાત્ર-તીર્થંકર જૈસે, મુનિ જૈસે પાત્ર, સમકિતીકો આહાર દેના, પરંતુ વહ તો બાહરકા પાત્ર– શુભભાવકી બાત હૈ, આહાહા ! જો આત્મામેં કોઈ ગુણ નહીં, ઐસી વિકૃત અવસ્થાકા યહ કાર્ય હૈ. યહાં તો ગુણકા કાર્ય યહ હૈ કિ, નિર્મલ અવસ્થા અપનેસે અપનેમેં દિ (ઔર) અપનેમેં લી. એક સમયમેં યહ સ્થિતિ !

સંસ્કૃતમેં હૈ, દેખો ! "**स्वयं दीयमानभावोपेयत्वमयी संप्रदानशक्ति**" "**स्वयं दीयमानभाव..**" અપનેસે દેનેવાલી નિર્મલ પર્યાય (ભાવ). આહાહા ! ગજબ બાત હૈ ! યહ તકરાર કરતે હૈં કિ, વ્યવહારસે હોતા હૈ, વહ બાત ઊડ જાતી હૈ. વ્રત, તપ, ભક્તિ, પૂજા કરો, મંદિર બનાઓ, રથયાત્રા નિકાલો, ગજરથ નિકાલો ઔર પાંચ-દસ લાખ ખર્ચ કરો તો તુમ્હેં ધર્મ હોગા. યહાં તો કહતે હૈં કિ ઉસસે તીનકાલમેં (ધર્મ) નહીં હોતા, આહાહા !

વહ શુભ ભાવ હૈ. વહ અપને ગુણકી વિપરીત અવસ્થા હૈ. ગુણકી અવિપરીત અવસ્થા તો અપની અપનેસે નિર્મલ (અવસ્થા) લેતે હૈ, વહ અવસ્થા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? શુભભાવ દેના ઔર લેના યહ કુપાત્ર હૈ. અરરર...! આહાહા ! શુભભાવ કરના ઔર લેના– રખના, વહ તો કુપાત્રકી બાત હૈ, આહાહા !

પ્રભુ ! તેરી શક્તિકે ભંડારમેં સે મોક્ષમાર્ગરૂપી ધર્મકી પર્યાય, ઉસ પર્યાયકા ભાવ–યહાં પર્યાયકો ભાવ કહા, અપનેસે દિયા હૈ. કોઈ (અન્ય) સે નહીં. પર્યાયસે નહીં, નિમિત્તસે નહીં, રાગસે નહીં, આહાહા ! અરે..! વિચાર તો કરે કિ, યહ ચીજ ક્યા હૈ ? અરે..! સુનને મિલે નહીં. (કોઈ ઐસા માને કિ) ગુરુકી ભક્તિ કરતે-કરતે કલ્યાણ હો જાયેગા, ગુરુકી કૃપા હૈ તો સમકિત હો જાયેગા. લેકિન ગુરુકી કૃપા કૈસી ? સુન તો સહી ! તેરી શક્તિકી કૃપા હો જાયે (તો) ઉસસે નિર્મલ પર્યાય પ્રગટ હોતી હૈ, આહાહા ! ઐસા ધર્મ ! સબેરેકી બાત થોડી સમજમેં ઐસી સ્થૂલ હૈ. યહ સૂક્ષ્મ હૈ.

યહાં તો એક-એક શક્તિમેં અનંત-અનંત શક્તિકા રૂપ પડા હૈ અથવા અનંત શક્તિકા એક શક્તિમેં સ્વરૂપ ઔર એક શક્તિમેં અનંત શક્તિકા સ્વરૂપ પડા હૈ, આહાહા ! સમજમેં

આયા ? (આત્મામેં) અકારણકાર્ય નામકી શક્તિ હૈ. ઇસ ગુણકી પર્યાય રાગકા કારણ નહીં ઔર રાગકા કાર્ય નહીં. વ્યવહાર હૈ તો સમ્યગ્દર્શન ઉત્પન્ન હુઆ, ઐસા કોઈ કાર્ય નહીં, આહાહા ! પરકા કારણ ઔર કાર્ય નહીં. ઐસી અકારણકાર્ય શક્તિમેં સંપ્રદાન (શક્તિકા) રૂપ હૈ. અપનેમેં વીતરાગી પર્યાય પરકા કારણ નહીં ઔર પરકા કાર્ય નહીં. ઐસી (પર્યાયકી) ઉત્પત્તિ, ઉસે દેનેવાલા આત્મા ઔર લેનેવાલા આત્મા (હૈ). એક સમયમેં દો (ભાવ હૈં). આહાહા ! અરે...! એક સમયમેં છ (ભાવ હૈં). સંપ્રદાનકી પર્યાયકા કર્તા આત્મા, કાર્ય ઉસકા, સંપ્રદાન અપના, પર્યાયકા સાધકપના (અપના), ઔર અપાદાન–ધ્રુવ ઉપાદાનસે હોના, વહ ભી વ્યવહાર હૈ. ક્ષણિક ઉપાદાનસે નિર્મલ પર્યાય ઉત્પન્ન હુઈ ઔર અપનેમેં અપની પર્યાયકા પર્યાય આધાર. આહાહા ! ઐસા અનંત ગુણમેં લગાના. યહાં પર્યાયકે ષટ્કારકકી (બાત હૈ). બહુત સૂક્ષ્મ બાત, બાપૂ ! યહાં તો અભી લિયા જાતા હૈ, ઐસે ભેદસે બાત કરતે હૈં. પરંતુ નિર્મલ પર્યાય જો સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાનકી હોતી હૈ, વહ ષટ્કારકસે અપનેસે ઉત્પન્ન હોતી હૈ, આહાહા ! ગુણકે ષટ્કારક તો ધ્રુવ હૈ. યહ તો પરિણતિકે ષટ્કારક હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઐસી બાતેં (હૈં).

તેરા ભગવાન અંદર પ્રગટ હૈ, પ્રભુ ! ભગ નામ અનંત જ્ઞાન આદિ લક્ષ્મી ઉસકા વાન હૈ–ઉસકા સ્વરૂપ હૈ. ભગવાન આત્મા ! તેરા સ્વરૂપ હૈ ન ! આહાહા ! યહ સ્ત્રી, પુરુષ ઔર નપુંસકકા શરીર તેરી ચીજ નહીં. વહ તો પર ચીજ (હૈ), જડકી ચીજ હૈ, આહાહા ! ઇન્દ્રિયકા, સ્ત્રીકા, પુરુષકા ઔર શરીરકા આકાર, પ્રભુ ! વહ તો જડ–મિટ્ટી–ધૂલકા આકાર હૈ. વહ તેરી પર્યાયમેં નહીં, તેરેમેં નહીં ઔર તેરેસે હુઈ નહીં, આહાહા !

યહાં તો શુભભાવ ભી તેરેસે હુઆ નહીં. યહ તો પર્યાયબુદ્ધિસે વિકાર હોતા હૈ, કમજોરીસે ઉત્પન્ન હોતા હૈ. યહ તો ગુણકા કાર્ય જો હૈ (ઉસમેં) વિકાર (હોના) ઉસકે ગુણકે કારણસે હોતા નહીં. જિસકો ગુણ ઔર ગુણીકી અભેદ દૃષ્ટિ હુઈ, ઉસમેં વિકાર કાર્ય હોતા હી નહીં, આહાહા ! ઉસકા કાર્ય શુદ્ધ પરિણતિકા હૈ. અપને દ્વારા વહ પરિણતિ ઉત્પન્ન હુઈ હૈ. આહાહા ! ઇસમેં તકરાર કરતે હૈં. (લોગ કહતે હૈં) એકાંત હૈ...એકાંત હૈ.. પ્રભુ ! સુન તો સહી ! નાથ ! તેરે ઘરકી સ્વતંત્રતાકી બાતેં (હૈં). આહાહા ! કિસકા વિરોધ કરના ? આહાહા !

જિસકી એક-એક શક્તિમેં અનંત સ્વરૂપ ! એક-એક શક્તિમેં અનંત શક્તિ ઔર અનંત ગુણ, આહાહા ! યહ (સબ) શક્તિ પ્રભુત્વ શક્તિસે ભરી પડી હૈ. અપની પ્રભુત્વ શક્તિમેં ભી સંપ્રદાનકા રૂપ હૈ ઔર સંપ્રદાન શક્તિમેં પ્રભુતાકા રૂપ હૈ. સમજમેં આયા ? પ્રભુત્વ નામકી એક શક્તિ હૈ– ઈશ્વર હોનેકી (શક્તિ હૈ). ઇસમેં સંપ્રદાનકા સ્વરૂપ હૈ ઔર સંપ્રદાનમેં પ્રભુત્વ શક્તિકા સ્વરૂપ હૈ. આહાહા ! પ્રભુત્વ શક્તિ ભલે સંપ્રદાન શક્તિમેં ન હો, લેકિન અંદર સંપ્રદાન શક્તિમેં પ્રભુત્વ શક્તિ ભરી હૈ. ઉસકા સ્વરૂપ (ભરા હૈ). આહાહા ! કિતના વિસ્તાર ! ગજબ બાત હૈ, ભાઈ !

અરે..! નિવૃત્તિ બિના, (પરકી) ચિંતા છોડે બિના, યહ (વસ્તુ) પ્રાપ્ત નહીં હોગી, આહાહા ! સમજમેં આયા ? શુભભાવસે મોક્ષમાર્ગ હૈ, અરે પ્રભુ ! ગજબ બાત હૈ ! જૈન દર્શનમેં યહ ચીજ નહીં હૈ. જૈન દર્શન યહ વીતરાગ દર્શન હૈ. ઉસમેં રાગ (સે ધર્મ હોતા હૈ), યહ જૈન દર્શન હી નહીં - યહ જૈન ધર્મ નહીં. આહાહા ! જૈન દર્શન ઔર જૈન ધર્મ જો વીતરાગી પર્યાય વહ અપનેસે પ્રગટ હોતી હૈ, જો અપનેસે દિયા હૈ. આહાહા !

રાગકી બહુત મંદતા–શુક્લ લેશ્યા જૈસી મંદતા, ૯ વીં ગૈવેયક ગયા, વહ શુક્લ લેશ્યાસે ગયા (ઉસસે કલ્યાણ નહીં હુઆ). શુક્લ લેશ્યાકી (બાત હૈ). શુક્લ ધ્યાન નહીં. શુક્લ ધ્યાન દૂસરી ચીજ હૈ, શુક્લ લેશ્યા દૂસરી ચીજ હૈ. શુક્લ લેશ્યા અભવીકો ભી હોતી હૈ ઔર શુક્લ ધ્યાન તો ૮વાં ગુણસ્થાન ચઢે તબ ધ્યાન હોતા હૈ. શુક્લ લેશ્યા તો અભવીકો ભી હોતી હૈ, આહાહા ! ઔર ઐસી શુક્લ લેશ્યા તો અનંત બાર હો ગયી (હૈ). આહાહા ! ક્યોંકિ શાસ્ત્રમેં–ભગવાનકે આગમમેં ઐસા લિખા હૈ કિ, મનુષ્યકા ભવ ભી તુને અનંત કિયા. ઉસસે અસંખ્ય ગુણા અનંત નરકકા ભવ કિયા. એક મનુષ્ય ભવ (ઉસકે સામને) અસંખ્ય નરક (કા ભવ). એક મનુષ્ય (ભવ ઔર સામને) અસંખ્ય નરકકા (ભવ). ઐસા અસંખ્ય ગુના અનંત (ભવ કિયા). ઔર ઐસે એક નરકકા (ભવ ઔર સામને) અસંખ્ય (ભવ) દેવકા (કિયા). અસંખ્ય ગુના અનંતા ભવ સ્વર્ગકા કિયા. સ્વર્ગકા (ભવ) કિયા તો શુભભાવસે (સ્વર્ગ) હોતા હૈ કિ પાપસે હોતા હૈ ? સમજમેં આયા ? મનુષ્યસે જ્યાદા નરકકા અનંત ભવ ઔર સ્વર્ગકા ભવ નરકકે ભવસે અનંતગુના ભવ (કિયા). અસંખ્યગુના અનંત (કિયે). આહાહા ! વહ સબ તિર્યંચમેં સે જાતે હૈં. પંચેન્દ્રિય તિર્યંચકી સંખ્યા બહુત હૈ. ક્યોંકિ મનુષ્ય અલ્પ હૈ ઔર ઉસસે અસંખ્ય ગુના નરક ઔર ઉસસે અસંખ્યગુના દેવ, તો (સબ) કહાંસે ગયે ? સમજમેં આયા ? પશુ–તિર્યંચકી સંખ્યા બહુત હૈ, આહાહા ! ઉસમેં ઐસી કોઈ શુક્લ લેશ્યા આ જાયે તો સાતવેં સ્વર્ગ મેં ચલા જાયે. સમજમેં આયા ? ઐસે નરકકે ભવસે અસંખ્ય ગુના અનંતા ભવ સ્વર્ગકે કિયે. અનંત ભવ કિયે તો શુભભાવ કિતની બાર કિયે ? આહાહા ! અશુભ ભાવસે જ્યાદા અસંખ્યગુના અનંતા શુભભાવ કિયા. અરેરેરે..! સમજમેં આયા ? યહ કોઈ તેરી ચીજ નહીં, આહાહા ! કોઈ શુભભાવ હુઆ હો તો શુભભાવસે જડ પરમાણુ બનતે હૈં. ઉસમેં તેરી પર્યાયમેં ક્યા આયા ? તેરી પર્યાયમેં મલિનતા છૂટકર નિર્મલતા કહાં આયી ? આહાહા ! સમજમેં આયા ?

(યહાં) કહતે હૈં કિ, નિર્મલતાકી–ધર્મકી પર્યાયકા દાતા અપને દ્વારા દાતા દેતા હૈ. અપને ગુણ ઔર ગુણકે દ્વારા વહ નિર્મલ પર્યાયકા દાતા હૈ. નિશ્ચયસે તો પર્યાય દાતા ઔર પર્યાય પાત્ર (હૈ). સમજમેં આયા ? પરંતુ વ્યવહારસે ઉસમેં સંપ્રદાનકા ગુણ હૈ તો ગુણકા પરિણમન દ્વારા (પરિણમન હુઆ, ઐસા કહનેમેં આતા હૈ). પરિણમન તો પર્યાયમેં હુઆ (હૈ). ગુણ પરિણમતા નહીં. સમજમેં આયા ? સંપ્રદાન શક્તિ તો ધ્રુવ હૈ. ઉસકી પરિણતિ–પર્યાય હોતી હૈ ઇસમેં–

પરિણતિમેં પર્યાય આતી હૈ. વાસ્તવમેં તો–નિશ્ચયસે તો અપની નિર્મલ પરિણતિ દાતા ઔર દેય–લેનેવાલી પરિણતિ એક હી સમયકી હૈ. આહાહા ! જિસકો દ્રવ્યદૃષ્ટિ હુઈ ઇસકો (યહ બાત હૈ). જિસકો પર્યાયદૃષ્ટિ હૈ ઉસકે પાસ સંપ્રદાન શક્તિકી પ્રતીતિ નહીં. આહાહા ! અરે..! ઇસમેં વાદવિવાદ કરનેસે કહાં પાર આ સકતા હૈ ?

સમયસાર ૧૧વીં ગાથાકે ભાવાર્થમેં કહા હૈ કિ, ભગવાનને હસ્તાવલંબ તુલ્ય જાનકર નિમિત્તકા-વ્યવહારકા બહુત કથન કિયા હૈ. એક તો અનાદિકા વ્યવહારકા તુજે પક્ષ હૈ. ઔર પરસ્પર તુમ વ્યવહારકી ચર્ચા કરતે હો ઔર વ્યવહારકા કથન ભી જૈન દર્શનમેં બહુત આયા હૈ, લેકિન તીનોંકા ફલ સંસાર હૈ. ઉસમેં લિખા હૈ. દેખો ! ક્યા કહતે હૈં ?

‘‘**ભેદરૂપ વ્યવહારકા પક્ષ તો અનાદિકાલસે હી હૈ..**’’ હિન્દી પુસ્તકમેં ૨૪ નંબરકે પન્ને પર પહલી પંક્તિ. ‘‘**પ્રાણીયોંકો ભેદરૂપ વ્યવહારકા પક્ષ તો અનાદિકાલસે હી હૈ.**’’ એક બાત. ‘‘**ઔર ઇસકા ઉપદેશ ભી બહુધા સર્વ પ્રાણી પરસ્પર કરતે હૈં.**’’ વ્યવહારસે હોતા હૈ, વ્યવહારસે હોતા હૈ (ઐસા ઉપદેશ) પરસ્પર પ્રાણી કરતે હૈં. (ઉસમેં) સુનનેવાલે રાજી હોતે હૈં. સમજમેં આયા ? દો બાત હુઈ. ‘‘**ઔર જિનવાણીમેં વ્યવહારકા ઉપદેશ શુદ્ધનયકા હસ્તાવલંબન (સહાયક) જાનકર બહુત કિયા હૈ.**’’ લોગ આધાર દેતે હૈં પરંતુ વહ તો નિમિત્તકો દેખકર કહા હૈ. સમજમેં આયા ? જિનવાણીમેં ભેદકે-નિમિત્તકે લક્ષસે હસ્તાવલંબન જાનકર જિનવાણીમેં કથન બહુત આયા હૈ. ‘‘**કિન્તુ ઉસકા ફલ સંસાર હી હૈ.**’’ સમજમેં આયા ?

યહાં તો ઉસે નિકાલ દેના હૈ. અપને સ્વરૂપમેં વ્યવહારભાવકા લેના-દેના (હો) ઐસા સ્વરૂપમેં કોઈ ગુણ હી નહીં હૈ. આહાહા ! તેરા યહ ગુણ નહીં. તેરે ગુણમેં તો ઐસા હૈ કિ, નિર્મલ પર્યાય દેના ઔર લેના. તુમ હી દાતા ઔર તુમ હી પાત્ર, યોગ્યતા ભી તેરી ઔર લેનેવાલા ભી તૂ, આહાહા !

યહાં તો સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાનકી પર્યાયવાલેકો પાત્ર કહા. સમ્યગ્દર્શનકો પાનેવાલા પાત્ર કૌન હૈ ? યહ બાત યહાં નહીં લી હૈ. સમજમેં આયા ? ક્યા કહા ? કિ અપનેમેં જો સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રકી પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ, વહ અપને દ્વારા દી જાતી હૈ ઔર અપને દ્વારા યોગ્યતાસે લી જાતી હૈ. ઉસકા નામ યોગ્યતા–ઉસકા નામ પાત્રતા. શ્રીમદ્‌ને કહા હૈ, સમ્યક્‌દૃષ્ટિ હી ધર્મકા પાત્ર હૈ, ઐસા લિખા હૈ. વહ પાત્રતામેં આગે બઢ ગયા હૈ ઔર કેવલજ્ઞાન હોગા. વહ પાત્રમેં હોગા. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

શ્રોતા : પાત્ર વિના વસ્તુ ન રહે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : વહ દૂસરી ચીજ હૈ. યહ ચીજ દૂસરી હૈ. દૂસરે ઠિકાને ઉન્હોંને સમકિતીકો પાત્ર કહા. ઇસમેં આયા ન, ભાઈ ? ભગવાન આત્મા ! પૂર્ણાનંદકા નાથ, અનંત શક્તિકા સાગર ઇસકી જિસને દૃષ્ટિ કી, યહ સમ્યક્‌દૃષ્ટિ યોગ્ય–પાત્ર હૈ. ઔર લેનેકી અવસ્થાકા દાતા ભી વહ હૈ, આહાહા ! અરે..! ઐસી બાત સુનને મિલે નહીં. બાહરમેં હી ભટક-ભટકકર

મરી ગયા. પ્રભુ ! તેરી મહત્તાકી તુજે ખબર નહીં. આહાહા ! કિતના ભરા હૈ ! (ઇસકા તો) કોઈ પાર નહીં ! (ઇતના ભરા હૈ).

એક સંપ્રદાન શક્તિ અનંત ગુણમેં વ્યાપ્ત હૈ. ઔર યહ સંપ્રદાન શક્તિ અનંત ગુણમેં નિમિત્ત હૈ. ઔર યહ સંપ્રદાન શક્તિ ધ્રુવ (ઉપાદાન) ઔર ક્ષણિક ઉપાદાનસે પડી હૈ. સંપ્રદાન શક્તિ ધ્રુવ હૈ. ઔર નિર્મલ પર્યાય અપનેમેં દિયા-લિયા વહ ક્ષણિક ઉપાદાન હૈ. આહાહા ! અરે..! સર્વજ્ઞ ત્રિલોકનાથ જિનેન્દ્રદેવકે શ્રીમુખસે દિવ્યધ્વનિમેં તો યહ આયા હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! આત્મામેં અકર્તાગુણ હૈ. આ ગયા ન ? અકર્તાગુણ હૈ. અકર્તાગુણમેં ભી સંપ્રદાનકા સ્વરૂપ હૈ. ઉસ કારણસે અકર્તા ગુણકી જો પર્યાય હૈ વહ અકર્તાગુણ દાતા ઔર અકર્તાગુણકી જો પર્યાય હૈ, વહ લેનેવાલા પાત્ર. આહાહા ! પાત્ર – લેનેકી પર્યાય ઔર પાત્ર – દેનેકા દાન, એક સમયમેં (હૈ). આહાહા !

ઐસા માર્ગ ! વીતરાગી માર્ગ ! ભાગ્યવાનકો કાનમેં સુનને મિલે, ભાઈ ! લોગોંકો ઐસા લગે કિ, એકાંત હૈ.. એકાંત હૈ. સોનગઢવાલે એકાંત કહતે હૈં. અરે...! પ્રભુ ! ઇસ પ્રકાર આલોચના મત કર ! નાથ ! તુજે યહ શોભા નહીં દેતા. તેરે ગુણમેં ઐસા કોઈ ગુણ નહીં કિ, વ્યવહારસે લાભ હો. ઐસા કોઈ ગુણ નહીં. વહ તો પર્યાયદૃષ્ટિમેં માનનેવાલા હૈ.

દો શબ્દ લિયે. ''**અપને દ્વારા દિયા જાતા..**'' (અર્થાત્) પર્યાય. ''**ઉસકે ઉપેયત્વમય..**'' (અર્થાત્) ઉસે લેનેવાલા–ઉસે પ્રાપ્ત કરનેકે યોગ્ય–લેનેકે યોગ્ય અથવા લેનેકે પાત્રપનામય. યોગ્યતા કહો કિ પાત્રતા કહો (એક હી બાત હૈ). યહાં તો દો (બાત) લેની હૈ કિ, નિર્મલ પર્યાયકી યોગ્યતા લેનેવાલી સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય. આહાહા ! ધર્મકી પર્યાય વહી યોગ્યતાસે લેનેવાલી હૈ ઔર વહી પર્યાય દેનેવાલી પર્યાય હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? દૂસરે ગુણકી પર્યાય– યોગ્યતા ઔર લેનેવાલી (હૈ), વહ (બાત) યહાં નહીં. યહાં તો એક-એક ગુણકી જો અપનેમેં નિર્મલ પર્યાય હોતી હૈ, વહ દાતા ઔર વહી પર્યાયકી યોગ્યતા–પાત્રતા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

શ્રીમદ્‌મેં 'ઇચ્છે છે જોગીજન' (કાવ્યમેં) આતા હૈ ન ? જઘન્ય, મધ્યમ ઔર ઉત્કૃષ્ટ તીન (પાત્રકી બાત આતી હૈ). યહાં તો ઇસ પ્રકારકી પાત્રતા લી હૈ. સમજમેં આયા ? મધ્યપાત્ર મહાભાગ્ય ઔર બાદમેં ઉત્કૃષ્ટ પાત્રકી બાત (કહી હૈ). વહ (બાત યહાં) નહીં હૈ. યહાં તો નિર્મલ સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાયકે યોગ્ય જીવ ઔર વહી સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાયકા દેનેવાલા દાતા (હૈ). સમ્યગ્દર્શન હોનેકે લાયક કૌન ? યે બાત યહાં નહીં. સમજમેં આયા ? જઘન્ય, મધ્યમ, ઉત્કૃષ્ટ (ઐસે) તીન બોલ લિયે હૈં. 'ઇચ્છે છે જે જોગીજન' (કાવ્યમેં) અંતમેં હૈ.

''**જિન પ્રવચન દુર્ગમ્યતા, થાકે અતિ મતિમાન,**
અવલંબન શ્રી સદ્‌ગુરુ, સુગમ ઔર સુખખાણ
પરિણામની વિષમતા, તેને યોગ અયોગ,

મંદ વિષય ને સરળતા, સહ આજ્ઞા સુવિચાર
કરૂણા કોમળતાદિ ગુણ, પ્રથમ ભૂમિકા ધાર,
રોક્યા શબ્દાદિક વિષય, સંયમ સાધન રાગ
જગત ઇષ્ટ નહિ આત્મથી, મધ્યપાત્ર મહાભાગ્ય,
નહિ તૃષ્ણા જીવ્યા તણી, મરણ યોગ નહીં ક્ષોભ,
મહાપાત્ર તે માર્ગના, પરમ યોગ જિતલોભ.''

યહાં તો કહતે હૈં કિ, સમ્યક્દૃષ્ટિ જીવને અપને દ્રવ્યસ્વભાવકા આશ્રય લિયા હૈ, તો વહ સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય હૈ વહી લેને યોગ્ય ઔર વહી દેને યોગ્ય હૈ. પાત્રતા હી વહ હૈ. સમજમેં આયા ? વિશેષ કહેંગે...

❁

આત્મામાં એટલે કે અનંત શક્તિ સંપન્ન દ્રવ્યમાં અનંત શક્તિનું સ્વસંવેદનપણે એટલેકે નિજ (પોતાના) ભાવથી રાગના અભાવરૂપ પોતાના સ્વભાવથી પ્રત્યક્ષ વેદન થવું તે અનંત ગુણ માહેંની એક એવી સ્વસંવેદનશક્તિને બતાવે છે. **(પરમાગમસાર–૧૪)**

પ્રવચન નં. ૪૦

શક્તિ-૪૫ - તા. ૧૯-૦૯-૧૯૭૭

उत्पादव्ययालिङ्गितभावापायनिरपायध्रुवत्वमयी अपादानशक्तिः ।।४५।।

સમયસાર શક્તિકા અધિકાર ચલતા હૈ. શક્તિ નામ ગુણ. ગુણી ઐસા જો આત્મા ઉસમેં ગુણકી સંખ્યા અનંત હૈ. દ્રવ્ય એક (હૈ) લેકિન ઉસકી શક્તિયાં–ગુણ અનંત હૈં. યહાં તો ૪૭કા વર્ણન કિયા હૈ. શક્તિકા ગુણ જો હૈ, ઉસકા કાર્ય ક્યા ? તો કહતે હૈં કિ, જો વ્યવહાર–રાગકી ઉત્પત્તિ હોતી હૈ વહ વ્યવહાર, નિશ્ચય શક્તિકા કાર્ય હી નહીં, આહાહા ! અપની શક્તિમેં સે નિર્મલ સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રકી પર્યાય હોતી હૈ. ઉસસે વ્યવહાર ઉત્પન્ન નહીં હોતા. ઉસમેં તો વ્યવહારકા અભાવ ઉત્પન્ન હોતા હૈ, આહાહા !

યહાં તો પહલે ઐસા કહતે થે કિ, વર્તમાન સાધુ (હૈ), યે સબ ભાવલિંગી (સાધુ) હૈ. ભાવલિંગીકા અભી અર્થ કિયા કિ, વર્તમાન (સાધુ હૈ) યે સબ સરાગ ચારિત્ર હૈ. વહ સરાગ ભાવ હૈ. આહાહા ! અરે બાપૂ ! ભાવલિંગ કિસે કહેં ? ભાઈ !

આજ યહાં ૪૫ વીં શક્તિ ચલતી હૈ. ૪૪ (શક્તિ) હો ગયી. "**ઉત્પાદ્‌વ્યયસે આલિંગિત ભાવ..**" યહ પ્રધાન શક્તિ હૈ. દિપચંદજીને પંચસંગ્રહમેં–જ્ઞાન દર્પણમેં ઇસ શક્તિકી બહુત પ્રશંસા કરી હૈ. યહ અપાદાન શક્તિ મુખ્ય હૈ, પ્રધાન હૈ, ઐસા કહકર (બહુત પ્રશંસા કી હૈ). ક્યોંકિ ધ્રુવ ઉપાદાન ઔર ક્ષણિક ઉપાદાન દોનોં ઉસમેંસે ઉત્પન્ન હોતા હૈ. ઉસસે સિદ્ધિ હોતી હૈ. ક્યા ? જો ત્રિકાલી ગુણ હૈ, યહ ધ્રુવ ઉપાદાન હૈ ઔર વર્તમાન જો યહ કહા, "**ઉત્પાદ્‌વ્યયસે આલિંગિત..**" (અર્થાત્) વર્તમાન પર્યાય યહ ક્ષણિક ઉપાદાન હૈ. આહાહા ! ક્ષણિક ઉપાદાન ઔર ધ્રુવ ઉપાદાન, (ઐસે શબ્દ) કભી તુમ્હારી હિસાબકી કિતાબમેં ભી નહીં મિલેગા.

ચિદ્‌વિલાસમેં અષ્ટસહસ્ત્રીકા આધાર દેકર, ત્યક્ત-અત્યક્ત કહા હૈ. જો વર્તમાન નિર્મલ પરિણામ હૈ, ઉસકો ત્યક્ત (કહતે હૈં). વહ પરિણામ છૂટ જાયેગા ઔર નયા પરિણામ હોગા. યહ ક્ષણિક ઉપાદાન હૈ. વહ અપનેસે આલિંગિત સ્પર્શ કરનેવાલા નિર્મલ પરિણામ–પર્યાય યહ

ક્ષણિક રહતા હૈ ઔર દૂસરા પરિણામ ભિન્ન હોતા હૈ. ઇસ ક્ષણિક ઉપાદાનમેં ત્યક્ત (અર્થાત્) વર્તમાન નિર્મલ પરિણામ (કહના હૈ). યહાં મલિન (પર્યાયકી) બાત હૈ હી નહીં. મલિનતા કોઈ ચારિત્ર નહીં. મલિનતા કોઈ સુખ શક્તિકા કાર્ય નહીં, આહાહા ! મલિનતા હૈ, વહ હેયમેં જાતી હૈ. ક્ષણિક ઉપાદાનમેં ભી નહીં (હૈ). આહાહા ! બહુત સૂક્ષ્મ બાત હૈ, ભાઈ ! દિગંબર સંતોંકી અંતરમેં જાનેકી શૈલી અલૌકિક હૈ ! આહાહા !

જહાં આનંદકા નાથ ભગવાન બિરાજતા હૈ, વહાં સમીપમેં જા ! સમીપમેં જાનેકી પર્યાય વર્તમાન હૈ. સમજમેં આયા ? યહ ત્યક્ત હૈ. યહ પરિણામ છૂટ જાતા હૈ (ઔર) નયા પરિણામ આતા હૈ. ધ્રુવ અત્યક્ત હૈ. ધ્રુવ ઉપાદાન હૈ વહ કભી છૂટતા નહીં–બદલતા નહીં. વહ તો જો હૈ સો હૈ, આહાહા !

ઉપાદાન-નિમિત્તકા બડા ઝઘડા હૈ ન ? (લોગ કહતે હૈં કિ), નિમિત્તસે હોતા હૈ, નિમિત્તસે હોતા હૈ, લેકિન યહાં તો ના કહતે હૈં. સુન તો સહી ! ''**ઉત્પાદ્વ્યયસે આલિંગિત..**'' કૌન ? વર્તમાન પર્યાય. વર્તમાન સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર આદિ અનંત ગુણકી વર્તમાન પરિણિતકા ભાવ, વહ ઉત્પાદ્વ્યયસે સ્પર્શિત (આલિંગિત) ભાવ (હૈ). આહાહા ! યહ તો બડે મંત્ર હૈં ! વર્તમાન સમ્યક્દૃષ્ટિકા જો નિર્મલ પરિણામ ઉત્પાદ્-વ્યય (રૂપ) હોતા હૈ, ઐસા જો ભાવ, ઉસસે આલિંગિત પર્યાય હૈ. ઉત્પાદ્-વ્યયકી પર્યાય આલિંગિત હૈ. પર્યાય આલિંગિત હૈ. ''**ઉત્પાદ્વ્યયસે આલિંગિતભાવ..**'' આહાહા ! બહુત સંક્ષિપ્તમેં (સમા દિયા હૈ).

જો વર્તમાન સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર આદિકી વીતરાગી પર્યાય ઉત્પાદ–વ્યયરૂપ હોતી હૈ, ઉસકો સ્પર્શિત ભાવ (અર્થાત્) વર્તમાન પર્યાય. ઉત્પાદ્-વ્યયકો સ્પર્શિત વર્તમાન પર્યાય, ધ્રુવ નહીં, આહાહા ! ''**ઉત્પાદ્વ્યયસે આલિંગિત (ભાવ)..**'' (અર્થાત્) સ્પર્શિત ભાવ. ભાવ નામ વર્તમાન પર્યાય. ''**..અપાય..**'' (અર્થાત્) ઉસ પર્યાયકા નાશ હોને પર ભી. નિર્મલ સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન આદિ અનંત ગુણકી ક્ષણિક (પર્યાયકા નાશ હોને પર ભી). સમ્યગ્દર્શન અર્થાત્ 'સર્વ ગુણાંશ તે સમકિત' સર્વ ગુણાંશ તે સમકિત (અર્થાત્) જિતની સંખ્યામેં ગુણ હૈ ઉતની અનંત ગુણકી વ્યક્ત નિર્મલ પર્યાય સમ્યગ્દર્શનમેં હોતી હૈ. યહ સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય ભી ઉત્પાદ્-વ્યયવાલી હૈ ઔર અનંત ગુણકી પર્યાય વ્યક્ત હોતી હૈ, વહ ભી ઉત્પાદ્-વ્યયવાલી હૈ. સમજમેં આયા ? થોડા ધ્યાન રખે તો પકડમેં આયે ઐસા હૈ, બાપૂ ! યહ કોઈ કથા-વાર્તા નહીં હૈ. યહ તો વીતરાગકે પેટ ખોલકર સંતોંને બાત કહી હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

(યહાં) કહતે હૈં કિ, ઉત્પાદ્વ્યયસે સ્પર્શિત (અર્થાત્) અનંત ગુણ જો હૈ, ઉસમેં યહ એક શક્તિ ઐસી હૈ કિ, અનંત ગુણમેં યહ એક (અપાદાન) શક્તિકા સ્વરૂપ હૈ. જ્ઞાન, દર્શન, આનંદ, અસ્તિત્વ, વસ્તુત્વ, પ્રમેયત્વ, અનંતધર્મત્વ (સભીમેં અપાદાનકા સ્વરૂપ હૈ). સમજમેં આયા ? યહાં કહતે હૈં કિ, આત્મામેં જિતની સંખ્યામેં અનંત ગુણ-શક્તિ હૈ, ઉન પ્રત્યેક ગુણમેં યહ અપાદાન નામકી શક્તિકા સ્વરૂપ હૈ. આહાહા ! કિ, જિસ કારણસે જો જ્ઞાન ગુણ હૈ, યહ

ધ્રુવ હૈ ઔર ઉસકી પર્યાય હૈ યહ ઉત્પાદ્-વ્યયસે આલિંગિત ક્ષણિક હૈ. (યહાં) ધ્રુવ ઉપાદાન ઔર ક્ષણિક ઉપાદાન, ઐસે અપાદાનકે દો ભેદ હૈ. ત્રિકાલી ધ્રુવ ઉપાદાન ઔર ક્ષણિક પર્યાય (ઇસ પ્રકાર) અપાદાનમેં સે દો ઉપાદાન નિકલતે હૈં.

જ્ઞાન ત્રિકાલ હૈ, યહ ધ્રુવ ઉપાદાન હૈ ઔર ઉસમેં અપાય નામકી શક્તિકે કારણ, યહ ધ્રુવ ઉપાદાન કાયમ રહકર, વર્તમાન સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન આદિકી સમ્યક્ પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ, યહ પર્યાય ઉત્પાદ્-વ્યયસે સ્પર્શિત હૈ. ધ્રુવકો સ્પર્શિત નહીં. આહાહા ! ઐસી બાતેં હૈં ! બહુત ભરા હૈ ! શક્તિમેં તો ઇતના ભંડાર હૈ ! ઇતના ભરા હૈ ! ઓહોહો...! સારા સમયસાર કહકર બાદમેં ઉપર કલશ ચઢાયા હૈ. આહાહા ! મંદિરમેં જૈસે ઉપર કલશ હોતા હૈ ન ? (ઐસે યહ કલશ ચઢાયા હૈ). આહાહા ! ઐસી બાત (હૈ). વાચક શબ્દ હૈ કિ, ઉત્પાદ્વ્યયસે સ્પર્શિત (અર્થાત્) જ્ઞાનકી વર્તમાન નિર્મલ પર્યાય ઉત્પાદ્વ્યયસે સ્પર્શિત (હૈ), ફિર ભી ઉત્પાદ્વ્યયકા નાશ હોને પર ભી ધ્રુવ ઉપાદાન કાયમ રહતા હૈ. અરે..! ઐસી બાતેં હૈં !

અરે..! ઉપાદાન-નિમિત્તકે ઝઘડે, વ્યવહાર-નિશ્ચયકે ઝઘડે ઔર ક્રમબદ્ધકા ઝઘડા. યે પાંચ ઝઘડે સોનગઢકે સામને આતે હૈં. અરે ભગવાન ! બાપૂ ! સુન તો સહી નાથ ! આહાહા !

તેરી પર્યાયમેં જ્ઞાનકી પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ, ઉસમેં અપાદાન નામકી શક્તિકા રૂપ હૈ, ઉસ કારણસે જ્ઞાનકી નિર્મલ પર્યાય ઉત્પન્ન હો, વહ ઉત્પાદ્વ્યયસે આલિંગિત હૈ. ઔર ઉસ પર્યાયકા અભાવ હોને પર ભી ધ્રુવ ઉપાદાન કાયમ રહતા હૈ. સમજમેં આયા ? યહ એક ગુણ પર લગાયા.

''**ઉત્પાદ્વ્યયસે આલિંગિત...**'' (અર્થાત્) જ્ઞાન ગુણકી સ્પર્શિત પર્યાય. પર્યાય ઉત્પાદ્-વ્યયસે સહિત હૈ, ઐસે ભાવકી હાનિ–અપાય હોને પર ભી, પર્યાયકા અભાવ હોને પર ભી, પર્યાયકા નાશ હોને પર ભી, હાનિકો પ્રાપ્ત ન હોનેસે. ''**...અપાય (–હાનિ, નાશ) હોનેસે હાનિકો પ્રાપ્ત ન હોનેવાલે...**'' ક્યોંકિ અંદર ધ્રુવત્વમયી અપાદાન શક્તિ હૈ. પર્યાયકી હાનિ હુઈ તો ધ્રુવમેં હાનિ નહીં (હુઈ) હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

વર્તમાન નિર્મલ પર્યાય જો ઉત્પન્ન હુઈ હૈ, વહ વ્યવહારસે (ઉત્પન્ન) નહીં (હુઈ). નિમિત્તસે (ઉત્પન્ન) નહીં (હુઈ). વહ ધ્રુવ ઉપાદાનસે ઉત્પન્ન હુઈ (હૈ). વહ ઉત્પન્ન હુઈ ઔર ઉસકા નાશ હોને પર ભી ધ્રુવ ઉપાદાન કાયમ હૈ. ઐસી બાતેં (હૈં). સમજમેં આયા ? ઇસ તત્ત્વકી સ્થિતિ ઐસી હૈ. વસ્તુકી શક્તિ ઔર પરિણતિ વસ્તુકી મર્યાદા હૈ. આહાહા ! તત્ત્વજ્ઞાનકી જિસકો ખબર નહીં, ઉસકો ધર્મ કૈસે હો ? આહાહા ! સમજમેં આયા ?

(યહાં) તો કહતે હૈં કિ, જ્ઞાનગુણમેં ભી અપાદાન નામકા રૂપ હોનેસે જ્ઞાનગુણકી વર્તમાન પર્યાય ઉત્પાદ્-વ્યયસે આલિંગિત હૈ ઔર ઉસ પર્યાયકા તો અભાવ–નાશ હોતા હૈ. (પર્યાયકા) નાશ હોને પર ભી, હૈ ? હાનિકો પ્રાપ્ત ન હોનેસે. પર્યાય નાશ હુઈ લેકિન હાનિકો પ્રાપ્ત નહીં હુઈ. અંદર ત્રિકાલ ધ્રુવત્વમયી હૈ, આહાહા !

દૂસરે તરીકેસે કહેં તો, ઉસ પર્યાયકા અભાવ હોતા હૈ ઔર પર્યાયકા ઉત્પાદ્ હોતા હૈ (તો) ધ્રુવમેં કોઈ ફેરફાર નહીં (હોતા) હૈ, ઐસા કહતે હૈં. સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન આદિ પર્યાય (હૈ, ઉસમેં) યહાં પહલે જ્ઞાનકી પર્યાય લી. ઉસકા અભાવ હોને પર ભી, ધ્રુવ તો ધ્રુવ એક સરીખા પડા હૈ. પર્યાય ઉત્પન્ન હુઈ તો ભી ધ્રુવ તો જો હૈ સો હૈ. ઔર ઉત્પન્ન (પર્યાયકા) અભાવ હુઆ તો ભી ધ્રુવ તો ધ્રુવ હી હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઐસી સૂક્ષ્મ બાતેં પકડની કઠિન (પડે). તત્ત્વજ્ઞાનીકો તો યહ વસ્તુ જાનની પડેગી. સમજમેં આયા ? યહ દૃષ્ટિ બિના, જ્ઞાન બિનાકી દૃષ્ટિ નિર્મલ નહીં હોગી, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

દૂસરે પ્રકારસે કહેં તો વર્તમાન જ્ઞાન પર્યાયકી હાનિ હોને પર ભી, દૃષ્ટિ તો ધ્રુવ પર હૈ. ધ્રુવમેં હાનિ નહીં હોતી. આહાહા ! સમજમેં આયા ? દૃષ્ટિ તો શાશ્વત ઉપાદાન જો ધ્રુવ હૈ, ઉસ પર હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? અધિકાર સૂક્ષ્મ હૈ. પર્યુષણકે મૌકે પર શક્તિકા વર્ણન આ ગયા હૈ. આહાહા ! ભગવાન ! તેરી સમ્યક્જ્ઞાનકી પર્યાય ઉત્પન્ન હો, વહ ક્ષણિક ઉપાદાનકે કારણ અપનેસે હૈ. જ્ઞાનાવરણીયકા અભાવ હુઆ કિ, શાસ્ત્રકે શુભ વિકલ્પસે પઢાઈ કરી તો ઇસ વિકલ્પકે કારણ યહાં નિર્મલ પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ, ઐસા નહીં (હૈ), આહાહા ! ૧૧ અંગ–૯ પૂર્વકે શાસ્ત્ર પઢે હો તો યહ પર્યાય તો પરસત્તા અવલંબી હૈ, આહાહા ! યહ (પર્યાય) તો અપની સત્તાકા અવલંબન હોકર ઉત્પાદ્-વ્યયકો આલિંગિત હોતી હૈ. ઉસકા ભાવ શાસ્ત્ર જ્ઞાનકી પર્યાયસે નહીં હોતા, આહાહા ! ઉસકી અપાદાન નામકી શક્તિ હૈ, ઉસસે ઉત્પન્ન હોતા હૈ. અરે..! ઐસી બાત (બૈઠની મુશ્કિલ પડે).

નિમિત્તસે હોતા હૈ... નિમિત્તસે હોતા હૈ..., વ્યવહારસે નિશ્ચય હોતા હૈ. સબ મિથ્યા ભ્રમ હૈ. સમજમેં આયા ? ભગવાન આત્મા અનંત શક્તિ–ગુણકા ભંડાર, ઐસે સ્વભાવકા ધરનેવાલા (ઐસી) સ્વાભાવિક ચીજ પર જિસકી દૃષ્ટિ ગયી ઔર ઉસકા અનુભવમેં સ્વીકાર આયા, પર્યાયમેં આનંદકી વેદનદશા હુઈ, તો યહાં કહતે હૈં કિ, યહ આનંદકી દશા એક સમય રહતી હૈ. ઉત્પાદ્-વ્યયસે આલિંગિત યહ દશા હૈ. ઉસકા અભાવ હોને પર ભી આનંદ નામકા ધ્રુવ ગુણ તો કાયમ રહતા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? પર્યાય નાશ હુઈ તો ધ્રુવમેં કુછ ફેરફાર હુઆ હૈ, (ઐસા નહીં હૈ). આહાહા ! સમજમેં આયા ? નયે આદમીકો (ઐસા લગે) ઐસા કહાં સમજના ? ફુરસદ નહીં મિલતી. ચૌબીસ ઘંટે પાપકા ધંધા. અકેલા પાપ (બાંધતા હૈ). ધર્મ તો નહીં લેકિન પુણ્ય ભી નહીં, આહાહા ! કૌન ધંધા કરે ? કૌન કર સકતા હૈ ? (માત્ર) ભાવ કરે. પાપકે–રાગકે ભાવ કરે. ધંધા કૌન કર સકતા હૈ ? (પરકી) ક્રિયા કૌન કર સકતા હૈ ? યહાં તો અપની પર્યાયમેં વિકૃત અવસ્થા ઉત્પન્ન હોતી હૈ, ઉસકા ભી યહાં નિષેધ કિયા. વિકૃત (અવસ્થા હૈ) ઉસકા જ્ઞાન કરતે હૈં. યહ જ્ઞાનકી પર્યાય જો ઉત્પન્ન હુઈ વહ ઉત્પાદ્-વ્યયસે આલિંગિત પર્યાય હૈ, ઉસકા અભાવ હોને પર (ભી) ધ્રુવમેં અભાવ નહીં (હોતા). ધ્રુવમેં કોઈ હાનિ નહીં હોતી, આહાહા ! ઐસી બાતેં (હૈં).

એસે સમ્યગ્દર્શનમેં (લેના). અંદરમેં ત્રિકાલ શ્રદ્ધા ગુણ જો હૈ, ઉસમેં અપાદાન શક્તિકા સ્વરૂપ–રૂપ હૈ, સ્વરૂપ હૈ. ઉસ કારણસે સમ્યગ્દર્શનકી જો પર્યાય ઉત્પન્ન હુઈ, વહ ઉત્પાદ્-વ્યયવાલી પર્યાય, પર્યાયકો સ્પર્શ કરતી હૈ, ધ્રુવકો (સ્પર્શ) નહીં (કરતી). ઇસ નિર્મલ પર્યાયકા દૂસરા સમયમેં અભાવ હોતા હૈ, હાનિ હોતી હૈ. હાનિ હોને પર ભી વસ્તુમેં હાનિ નહીં હોતી. પરિણામ ત્યક્ત હુઆ (ઔર) ધ્રુવ અત્યક્ત–કાયમ રહતા હૈ. ક્ષણિક ઉપાદાન સમય-સમયમેં પલટતા હૈ. યહાં નિર્મલ (પર્યાયકી) બાત હૈ. ફિર ભી ધ્રુવ ઉપાદાન શાશ્વત કાયમ હૈ. સમજમેં આતા હૈ કુછ ? ભાઈ તેરી ચીજ તો ધ્રુવ ઔર ક્ષણિક (હૈ). (ઉસમેં) ક્ષણિક પર્યાયમેં નિર્મલતા હોતી હૈ, વહ અપને ઉપાદાનસે (હોતી) હૈ. અપાદાન શક્તિકા દૂસરા અર્થ ઉપાદાન હૈ.

પંચસંગ્રહમેં તો (દિપચંદજીને શક્તિઓંકા) બહુત વર્ણન કિયા હૈ, ભાઈ ! યહ પ્રધાન શક્તિ (હૈ). સબમેં મુખ્ય-પ્રધાન શક્તિ હૈ. ક્યોંકિ સર્વ ગુણકી ચીજ ઉસમેં હૈ. સમજમેં આયા ? અધ્યાત્મ પંચસંગ્રહમેં – જ્ઞાનદર્પણમેં હૈ. "**અપનો અખંડપદ સહજ સુથિર મહા**" યહ અપાદાન શક્તિકા વર્ણન હૈ, આહાહા ! વ્યાકરણમેં છ બોલ આતે હૈં. કર્તા, કર્મ, કરણ, સંપ્રદાન, અપાદાન (ઔર અધિકરણ). "**અપનો અખંડપદ સહજ સુથર મહા, કરે આપ આપ હિ તૈં યહે અપાદાન હૈ**" શાશ્વત ઉપાદાન હૈ, ઉસમેં ક્ષણિક ઉપાદાન.. "**કરે આપ આપ હિ તૈં યહે અપાદાન હૈ**" નિર્મલ સમ્યગ્દર્શન આદિકી પર્યાય, નિર્મલ આનંદકી પર્યાય અપને આપસે હોતી હૈ. આહાહા ! "**સાસતો ખિણક ઉપાદાન કરે આપ હિ તૈં.**" શાશ્વત ઔર ક્ષણિક ઉપાદાન '**આપ હિ તૈં' –** (અપનેસે હી હૈ.) પરસે નહીં, વ્યવહારસે નહીં, નિમિત્તસે નહીં, આહાહા ! યહ શક્તિકા–ગુણકા સ્વરૂપ હૈ. "**સાસતો ખિણક ઉપાદાન કરે આપહીતૈં, આપ હવૈં અનંત અવિનાસી સુખથાન હૈ, યાહીં તૈં અનૂપ ચિદ્રૂપ રૂપ પાઈયતુ**" આહાહા ! અપાદાન શક્તિકે કારણ અંદર ચિદ્રુપકી પ્રાપ્તિ પર્યાયમેં હોતી હૈ, એસા કહતે હૈં, આહાહા !

નિર્મલ ધર્મકી પર્યાય અપાદાન શક્તિકે કારણ વર્તમાનમેં પ્રાપ્ત હોતી હૈ, આહાહા ! કોઈ વ્યવહારકે કારણસે, નિમિત્તકે કારણસે યા કર્મકે અભાવકે કારણસે પ્રાપ્ત નહીં હોતી. આહાહા ! પીછે કહતે હૈં, "**યાહી તૈં અનૂપ ચિદ્રૂપ રૂપ પાઈયતુ**" ઉસસે ચિદ્રૂપ–જ્ઞાન સ્વરૂપકી પર્યાયમેં પ્રાપ્તિ હોતી હૈ. "**યાહી તૈં અનૂપ ચિદ્રૂપ રૂપ પાઈયતુ, યાતૈં સબ સકતિમેં પરમ પ્રધાન હૈ**" અપાદાન શક્તિ પરમ પ્રધાન હૈ. ક્યોંકિ ઉપાદાન આયા ન ? ધ્રુવ ઉપાદાન ઔર ક્ષણિક નિર્મલ ઉપાદાન. આહાહા ! ઔર ઇસ શક્તિકા પ્રત્યેક ગુણમેં સ્વરૂપ હૈ, ઇસ કારણસે સભી શક્તિમેં પરમ પ્રધાન હૈ.

ચિદ્વિલાસમેં તો એસા લિખા હૈ કિ, જૈસે-જૈસે નિર્મલ ગુણકા ભેદ (ઔર) પર્યાયકા ભેદ સમજમેં આતે હૈં, વૈસે-વૈસે શિષ્યકો આનંદ આતા હૈ, ભાઈ ! એસા આયા હૈ. આહાહા ! જૈસે-જૈસે એક-એક ગુણ ઔર ઉસકી પર્યાયકા વર્ણન ભેદ કરકે સમજાતે હૈં, તબ શિષ્યકો (યહ)

સુનનેસે આનંદ આતા હૈ, ઐસા કહતે હૈં. સમજમેં આયા ? ચિદ્‌વિલાસમેં દિપચંદજીકા (લિખા) હુઆ હૈ. **"દ્રવ્યકા જો ત્યક્તસ્વભાવ (પર્યાય રૂપ) હૈ, ઉસે પરિણામ કહતે હૈં. ઔર વહ વ્યતિરેક સ્વભાવ હૈ"** ચિદ્‌વિલાસમેં ૩૭ નંબરકે પન્ને પર અષ્ટસહસ્રીકા દૃષ્ટાંત દિયા હૈ. (લોગ તો ઐસા માનતે હૈં કિ), વ્યવહાર-સરાગ ક્રિયાસે નિશ્ચય ચારિત્ર હોતા હૈ. અરેરેરે...! (ઐસા માનના વહ તો) મિથ્યાત્વકા મહા શલ્ય હૈ. સમજમેં આયા ? તેરે ગુણ ઔર તેરી પર્યાયકી શક્તિકી તાકત (મહાન હૈ). (ઉસમેં) પરકે કારણસે (ચારિત્ર ધર્મ) ઉત્પન્ન હો, (ઐસા માનના) બડા શલ્ય હૈ. ઉસ કારણસે યહાં કહા, અત્યક્તભાવ ગુણરૂપ હૈ. ત્યક્તરૂપ ભાવ પર્યાય હૈ. અન્વય સ્વભાવ હૈ. (અર્થાત્) ગુણ અન્વય સ્વભાવ હૈ ઔર પર્યાય વ્યતિરેક–અભાવ સ્વભાવ હૈ. ક્ષણ-ક્ષણમેં અભાવ હોતા હૈ. વહ ગુણ તો પૂર્વમેં થે વહી રહતે હૈં. પરિણામ અપૂર્વ-અપૂર્વ હોતે હૈં. યહ દ્રવ્યકા ઉપાદાન હૈ વહ પરિણામકો તો ત્યાગ કરતા હૈ લેકિન ગુણકો સર્વથા ત્યાગ નહીં કરતા. આહાહા ! દિપચંદજીને (ગજબ) કામ કિયા હૈ ! કોઈ કહતા હૈ, 'આચાર્યકા કહા હુઆ લાઈયે, પંડિતોંકા નહીં ચલેગા' અરે ! પંડિતોંને સ્પષ્ટ કિયા હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! **"ઇસલિયે પરિણામ ક્ષણિક ઉપાદાન હૈ ઔર ગુણ શાશ્વત ઉપાદાન હૈ. વસ્તુ ઉપાદાનસે સિદ્ધ હૈ."** નિર્મલ પર્યાય અપને ઉપાદાનસે પ્રગટ હોતી હૈ. રાગ, દયા, દાન, વ્રત ઔર વ્યવહાર રત્નત્રય કિયા તો (નિર્મલ) ઉપાદાન હોતા હૈ, તીનકાલમેં ઐસી શક્તિ નહીં હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! સૂક્ષ્મ અધિકાર હૈ.

(દૂસરી જગહ ઐસા લિયા હૈ) જૈસે-જૈસે ધર્માત્મા દ્રવ્ય, ગુણ ઔર પર્યાયકા ભેદરૂપ (વર્ણન કરકે કહતે હૈં ઔર) એક-એક શક્તિકા ભિન્ન-ભિન્ન વર્ણન (કરતે હૈં), વૈસે-વૈસે શિષ્યકો આનંદકી પર્યાય પ્રાપ્ત હોતી હૈ, ઐસા કહતે હૈં. સમજમેં આયા ? આહાહા ! દિપચંદજીને તો (જૈસા) શક્તિકા વર્ણન કિયા હૈ, વૈસા કિસીને કિયા નહીં હૈ. આચાર્યને શક્તિકા નામ દિયા, ભાઈ ! (ઔર) કામ કિયા ઇસને. લેકિન ઉસકા વિશેષ સ્પષ્ટીકરણ દિપચંદજીને યહાં પંચસંગ્રહમેં ઔર ચિદ્‌વિલાસમેં જો સ્પષ્ટીકરણ હૈ, ઐસા સ્પષ્ટીકરણ કોઈ આચાર્યને નહીં કિયા. કોઈ ગૃહસ્થને નહીં કિયા. સ્વતંત્ર ખુદને લિયા હૈ. નિવૃત્તિ બહુત (થી), (ઔર) પંડિતને (ઇતના સ્પષ્ટીકરણ કિયા હૈ).

વહાં ખાણીયામેં ચર્ચા હુઈ ન ? વહાં સામનેવાલેને કહા, પંડિતકા (આધાર) નહીં લેના, આચાર્યકા લેના, યહાંકે વિદ્વાનને કહા, પંડિતોં, આચાર્યો સબકા (આધાર) લેના. આહાહા !

યહાં તો મુજે યહ કહના હૈ કિ, **"યાતૈં સબ સકતિમેં પરમ પ્રધાન હૈ."** અપાદાન શક્તિ પરમ પ્રધાન (હૈ), આહાહા ! ભગવાન ધ્રુવમેં દૃષ્ટિ દેનેસે, શક્તિકા સ્વીકાર કરનેસે અપાદાનકે કારણ ક્ષણિક પર્યાયમેં સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રકી, આનંદકી નિર્મલતા ઉત્પન્ન હોતી હૈ. આહાહા ! વ્યવહારસે, નિમિત્તસે ઔર શાસ્ત્ર બહુત પઢે, ઇસલિયે જાનપના હો ગયા, લોગોંકો સમજાતે હૈં, ઇસલિયે ગુણકી પરિણતિ વિશેષ પ્રગટ હોતી હૈ, ઐસા નહીં હૈ.

યહાં તો પંડિત દિપચંદજી ઐસા કહતે હૈં કિ, યહ અપાદાન શક્તિ સર્વ શક્તિમેં પ્રધાન હૈ, ક્યોંકિ પરિણતિમેં ઉત્પાદ્-વ્યયકી પર્યાય હોતી હૈ, વહ ધ્રુવ ઉપાદાનસે ઉત્પન્ન હોતી હૈ, ઐસા કહના ભી વ્યવહાર હૈ. યહ પરિણતિ અપને કારણસે ઉત્પાદ્–વ્યય (રૂપ) ઉત્પન્ન હોતી હૈ. નિર્મલ સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર આદિકી (બાત હૈ). યહ પરિણતિ ઉત્પન્ન હોતી હૈ, વહ અપનેસે સ્વતંત્ર (ઉત્પન્ન હોતી હૈ). વ્યવહારકે કારણ નહીં ઔર દ્રવ્ય, ગુણકે કારણ ભી નહીં, આહાહા ! સમજમેં આયા ? યહ ચિદ્‌વિલાસમેં હૈ. ચિદ્‌વિલાસમેં ૯૫ પન્ને પર હૈ કિ, પર્યાયકા કારણ પર્યાય હૈ, પર્યાયકા વીર્ય પર્યાય હૈ, પર્યાયકા ક્ષેત્ર પર્યાય હૈ. દ્રવ્ય-ગુણ (કે કારણ) બિના પર્યાય અપનેસે હોતી હૈ. સમજમેં આયા ? જૈસે-જૈસે ગુરુ દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાયકી ભેદતા સમજાતે હૈં, વૈસે-વૈસે શ્રોતાકો આનંદ આતા હૈ, ઐસા લિખા હૈ. ઐસા નહીં હૈ કિ, ભેદકો સમજાતે હૈં ઇસલિયે દુઃખ હોતા હૈ, આહાહા !

યહાં કહતે હૈં, ઐસે આત્મામેં ચારિત્ર ગુણ હૈ, સુનો ! આત્મામેં ચારિત્ર ગુણ ધ્રુવરૂપ હૈ. વહ ધ્રુવરૂપ હૈ. વર્તમાન ચારિત્રકી જો વીતરાગી પર્યાય ઉત્પન્ન હુઈ, વહ ઉત્પાદ્-વ્યયસે આલિંગિત હૈ. યહ (પર્યાય) ઉત્પાદ્-વ્યયસે આલિંગિત હૈ, રાગસે આલિંગિત નહીં, નિમિત્તસે આલિંગિત નહીં, આહાહા !

ચિદ્‌વિલાસ પન્ના ૩૫. "**સામાન્યતાસે નિર્વિકલ્પ હૈ. વિશેષતાસે શિષ્યકો પ્રતિબોધ કિયા (સમજાયા) જાતા હૈ, તબ જ્યોં-જ્યોં શિષ્ય ગુરુ દ્વારા પ્રતિબોધ કિયે જાનેસે ગુણકા સ્વરૂપ જાન-જાનકર વિશેષ ભેદી (ભેદવિજ્ઞાની, વિવેકી) હોતા જાતા હૈ, ત્યોં-ત્યોં ઉસ શિષ્યકો આનંદકી તરંગે ઊઠતી હૈ**" (શિષ્યકો) ઐસા નહીં હોતા હૈ કિ, ઇતને સારે ભેદ સમજાયે ઇસલિયે (દુઃખ હોતા) હૈ, (ઐસા નહીં હૈ). (ઇસમેં તો) ખજાના ખુલતા હૈ. સમજમેં આયા ? અંદરમેં બરાબર કાન દેકર ગુણભેદકો સુને તો પર્યાયમેં ધનકે (નિર્મલ પર્યાયકે) ઢગલે હોતે હૈં.

(દૂસરી બાત) ૮૯ પન્ને પર હૈ, દેખો ! ગુણકે બિના હી (અર્થાત્ ગુણકી અપેક્ષા બિના હી) "**પર્યાયકી સત્તા, ગુણકે બિના હી પર્યાયકા કારણ હૈ.**" ક્યા કહતે હૈં ? પર્યાયકી સત્તા–(વહી બાત યહાં કહી ન) ? "**ઉત્પાદ્‌વ્યયસે આલિંગિત (ભાવ)..**" ભાવ યાની પર્યાય. વહ પર્યાય સ્વતંત્ર (ઉત્પન્ન હોતી હૈ). ગુણ બિના પર્યાય, પર્યાયકા કારણ હૈ. ધ્રુવ ગુણ બિના પર્યાયકા કારણ પર્યાય હૈ. આહાહા ! દેખો ! "**પર્યાયકી સત્તા ગુણકે બિના હી, સત્તા પર્યાયકા કારણ હૈ.**" આહાહા ! ગુણ બિના હી પર્યાયકા કારણ પર્યાય હૈ. પર્યાયકી સત્તા-વર્તમાન સમ્યગ્દર્શન આદિ નિર્મલ પર્યાયકી સત્તા, ગુણ બિના હી, અપનેસે સિદ્ધ હોતી હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? વ્યાખ્યાનમેં યહ તો બહુત બાર બતાયા હૈ.

"**પર્યાયકા સૂક્ષ્મત્વ પર્યાયકા કારણ હૈ.**" ગુણ-દ્રવ્ય (સૂક્ષ્મત્વકા કારણ) નહીં. પર્યાયકા સૂક્ષ્મત્વ હી પર્યાયકા કારણ હૈ. આહાહા ! "**પર્યાયકા વીર્ય પર્યાયકા કારણ હૈ.**" પર્યાયમેં જો વીર્ય શક્તિ પડી હૈ, વહ પર્યાયકા કારણ હૈ. દ્રવ્ય-ગુણ (કારણ) નહીં (ઔર) વ્યવહાર

કારણ નહીં. આહાહા ! અરે ! ઐસી બાત (હૈ) ! યહ તો સમકિતી ગૃહસ્થ હૈ. સમકિતી ગૃહસ્થ હૈ ઉન્હોંને ઇતના સ્પષ્ટ કિયા હૈ, આહાહા !

(લોગોંકો) પઢના નહીં હૈ ઔર અપની બાત છોડની નહીં હૈ. (કોઈ) ઐસા કહતા હૈ કિ, સોનગઢકી બાત તો સચ્ચી હૈ, લેકિન હમ અગર કબૂલ કરને જાયેં તો સોનગઢકી પ્રસિદ્ધી હો જાયે ! લોગ વહાં ચલે જાયે ઔર હમકો કોઈ માને નહીં. અરે.. ભગવાન ! ઐસે માનને નહીં માનનેકી બાત યહાં નહીં હૈ. ચીજ જૈસી હૈ ઐસા ભગવાનને ફરમાયા હૈ. સબેરે નહીં આયા થા ? કિ, અનાદિ પરંપરાકા ઉપદેશ હૈ. આહાહા ! નિર્મલ પર્યાય અપનેસે ઉત્પન્ન હોતી હૈ, રાગ ઔર પરસે નહીં. વ્યવહાર રાગસે નિશ્ચય ચારિત્ર ઔર નિશ્ચય સમકિત હોતા હૈ, ઐસા કભી નહિ. ઐસા અનાદિ પરંપરા યહ ઉપદેશ ચલા આયા હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! યહ સોનગઢકા નયા નહીં હૈ. આહાહા ! (દિપચંદજી સાહબને) લિખા હૈ ન ? કિ, અભી તો કિસીકી આગમકે અનુસાર શ્રદ્ધા દિખતી નહીં ઔર વક્તા ભી યથાર્થ શ્રદ્ધાવાલે નહીં દિખતે હૈં. ઉસ સમય ૨૦૦ વર્ષ પહલે લિખા હૈ ઔર મુખસે હમ કહેં તો (કોઈ) સુનતા નહીં. અભી તો સુનનેવાલે નિકલે હૈં. મુખસે કહે તો સુનતે નહીં તો હમ લિખકર જાતે હૈં કિ, માર્ગ ઐસા હૈ, દૂસરે કહતે હૈં ઐસા માર્ગ નહીં હૈ. ભાવદીપિકામેં હૈ. આહાહા !

‘‘**પર્યાયકા પ્રદેશત્વ પર્યાયકા કારણ હૈ.**’’ આહાહા ! સમ્યગ્દર્શન આદિ ધર્મકી નિર્મલ પર્યાય ઉત્પન્ન હુઈ, ઉસકા પ્રદેશ ભિન્ન હૈ. અસંખ્ય પ્રદેશમેં ધ્રુવકા પ્રદેશ ભિન્ન (ઔર) પર્યાયકા પ્રદેશ ભિન્ન (હૈ), આહાહા ! જિતને ક્ષેત્રમેંસે નિર્મલ પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ, ઇતને પ્રદેશ ભિન્ન ગિનનેમેં આયે (હૈં). પર્યાયકા કારણ વહ પ્રદેશ હૈ, ધ્રુવ પ્રદેશ (પર્યાયકા કારણ) નહીં, ઐસા કહતે હૈં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ધ્રુવકા પ્રદેશ સૂક્ષ્મ હૈ. પર્યાયકી ઉત્પત્તિમેં ધ્રુવકા ક્ષેત્ર કારણ નહીં. પર્યાયકા ક્ષેત્ર પર્યાયકા કારણ હૈ, આહાહા ! ગજબ બાત કરતે હૈં ન ! યહ ગૃહસ્થ પંડિતકા લિખા હુઆ હૈ. આહાહા !

‘‘**અથવા ઉત્પાદ્-વ્યય કારણ હૈ. ક્યોંકિ ઉત્પાદ્-વ્યયસે પર્યાય જનાનેમેં આતી હૈ. અતઃ યે પર્યાયકે કારણ હૈ ઔર પર્યાય કાર્ય હૈ.**’’ ધ્રુવ કારણ નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? બહુત ગંભીરતા ! બહુત ગંભીરતા ! આહાહા !

સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર જો મોક્ષકા માર્ગ હૈ, ઇસ પર્યાયકા ઉત્પાદ્-વ્યય હોતા હૈ. યહ ઉત્પાદ-વ્યય ભી અપને ક્ષણિક ઉપાદાનમેં સ્વતંત્ર કારણસે ઉત્પન્ન હોતા હૈ. ધ્રુવ ઉપાદાન હૈ તો ઉસસે ઉત્પન્ન હુઆ હૈ, ઐસા ભી નહીં. આહાહા ! ક્યોંકિ ધ્રુવ ઉપાદાન તો એકરૂપ ત્રિકાલ રહતા હૈ. પર્યાયમેં કેવલજ્ઞાન હો તો ભી જ્ઞાનકી ધ્રુવતામેં કોઈ કમી હો ગઈ (ઐસા નહીં હૈ). સમજમેં આયા ? બહુત પર્યાય બાહર આ ગયી ઇસલિયે કમી હો ગયી, ઐસા ભી નહીં. ઔર નિગોદકે શરીરમેં એક જીવકો અક્ષરકે અનંતવેં ભાગમેં પર્યાયમેં વિકાસ હૈ તો અંદર ગુણમેં પુષ્ટિ હો ગયી હૈ, બાહર થોડા વિકાસ હૈ તો અંદર બહુત ગુણ હૈ, ઐસા નહીં હૈ.

આહાહા !

યે (બાત) યહાં કહતે હૈં. ધ્રુવ ઉપાદાન તો કાયમ જૈસા હૈ ઐસા હૈ. સમજમેં આયા ? ચાહે તો સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય ઉત્પન્ન હો કિ ચાહે તો કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય ઉત્પન્ન હો, ધ્રુવ તો ધ્રુવ હૈ વહ હૈ. (જૈસા હૈ) ઐસા હૈ. આહાહા ! અકબંધ હૈ. બહુત લિખા હૈ.

"**અતઃ યે પર્યાયકે કારણ હૈં ઔર પર્યાય કાર્ય હૈ.**" પર્યાય કારણ ઔર પર્યાય કાર્ય હૈ. નિમિત્તસે તો નહીં લેકિન દ્રવ્ય-ગુણસે (ભી પર્યાય) નહીં, આહાહા ! ૨૦૦ વર્ષ પહલે દિગંબર પંડિતોં ભી બહુત કામ કર ગયે હૈં. ભાગચંદજી, બનારસીદાસજી, ટોડરમલ્લજી (હો ગયે).

યહાં કહતે હૈં આત્મામેં પ્રભુત્વ નામકી શક્તિ હૈ. ઉસમેં યહ અપાદાનકી શક્તિકા સ્વરૂપ હૈ. ઉસ કારણસે પ્રભુતાકી ઉત્પાદ્-વ્યય પર્યાય જો ઉત્પન્ન હોતી હૈ, વહ ઉત્પાદ્-વ્યયકો સ્પર્શિત હોતી હૈ ઔર ઉસકા અભાવ હોને પર ભી ધ્રુવમેં હાનિ નહીં હોતી. ધ્રુવ તો ઐસે કે ઐસે રહતા હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

યહાં તો યહ બતાના હૈ કિ, પર્યાય ક્ષણિક પલટતી હૈ, ફિર ભી ધ્રુવ તો ઐસે કા ઐસા રહતા હૈ. ઉસકો ઐસા કહના હૈ કિ, જિસને દ્રવ્યકી શક્તિ દૃષ્ટિમેં લી ઔર અનંત શક્તિકા ભેદ ભી લક્ષમેં લિયા, ઉસકી પર્યાય બાદમેં હઠતી હૈ ઔર ગિર જાયેગી, પર્યાયસે ગિર જાયેગા ઔર મિથ્યાત્વ હો જાયે, ઐસી બાત નહીં હૈ. આહાહા ! ક્યોંકિ નિર્મલ પર્યાય સ્વતંત્ર ઉત્પન્ન હુઈ હૈ. લેકિન ઉસકા વ્યવહાર કારણ જો ધ્રુવ હૈ, તો જિસકી દૃષ્ટિ ધ્રુવ પર હૈ ઉસકી નિર્મલ પર્યાય ઉત્પન્ન હુઆ હી કરતી હૈ. ઉસકી નિર્મલ પર્યાયસે હટકર મિથ્યાત્વ આ જાયે, ઐસા કોઈ ગુણ નહીં હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? આયે ઉતના આયે. આયે ઉતના સમજના. બાકી ક્યા હો સકતા હૈ ? બહુત ભરા હૈ. એક-એક શક્તિમેં તો ઇતના (ભર દિયા હૈ). યહ તો પરમ પ્રધાન શક્તિ હૈ. દિપચંદજીને ઐસા કહા હૈ. ક્યોંકિ પ્રત્યેક શક્તિમેં ક્ષણિક ઉપાદાન ઔર ધ્રુવ (ઉપાદાન હૈ). યહ ક્ષણિક ઉપાદાન પલટતા હોને પર ભી ધ્રુવ ઉપાદાન તો વૈસા કા વૈસા હૈ-હાનિકો પ્રાપ્ત નહીં હોતા, આહાહા !

એક દૂસરી બાત (હૈ) કિ, સમ્યગ્દર્શન આદિકી નિર્મલ પર્યાય જો હૈ, વહ અલ્પ હો. ઉસકી હાનિ–નાશ હોને પર ભી યહ પર્યાય દ્રવ્યમેં ગઈ હૈ. દ્રવ્યમેં–ધ્રુવમેં ગયી હૈ. વહાં અલ્પજ્ઞતા રહતી હૈ, ઐસા નહીં. વહ તો પારિણામિકભાવ હો ગયા. આહાહા ! યહાં કહતે હૈં ન કિ, ધ્રુવ ઐસા કા ઐસા રહા ? પર્યાયમેં સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર હૈ, ઇસ પર્યાયકા અભાવ હુઆ. અભાવ હુઆ લેકિન (પર્યાય) ગઈ કહાં ? 'જલકે તરંગ જલમેં ડુબત હૈ' જલકા તરંગ જલમેં જાતે હૈં. ઐસે સમ્યગ્દર્શન આદિકી નિર્મલ પર્યાયકા અભાવ હુઆ. (વહ) કહાં ગયી ? ઔર વર્તમાન પર્યાયમેં ક્ષાયિક, ક્ષયોપશમભાવ થા. વહ ધ્રુવમેં ગયા તો પારિણામિકભાવસે હો ગયા. આહાહા ! (પર્યાય) ધ્રુવમેં ગયી વહાં પારિણામિકભાવસે હો ગયી, આહાહા !

અભી તક સબ જિંદગી ફોગટ ગયી. આહાહા ! બાપૂ ! માર્ગ ઐસા હૈ, ભાઈ ! ઔર જિસે અભી રાગસે ભિન્ન મેરી ચીજ–શક્તિ ધ્રુવ ઉપાદાન ઔર ક્ષણિક (ઉપાદાન) સ્વતંત્ર હૈ, ઐસી (રાગસે) એકતાબુદ્ધિ તોડકર ભાન નહીં હુઆ. પ્રભુ ! મરણકે સમય દબ જાયેગા, પ્રભુ ! આહાહા ! રાગસે નિશ્ચયધર્મ હોતા હૈ, ઐસી એકતા બુદ્ધિવાલા મૃત્યુકાલમેં (દબ જાયેગા). એક તો મૃત્યુકા કાલ, એક તો (શારીરિક વેદના). આહાહા ! ઔર શરીર મેરા ઐસી બુદ્ધિ સારી જિંદગી રખી હો. મેરા ભગવાન મેરા હૈ, ઐસા તો ભાન હુઆ નહીં, આહાહા ! મરણકે સમય (જૈસે) ઘાણીમેં પિલ જાતા હૈ વૈસે પિલકર દેહ છૂટેગા. આહાહા ! ઔર વહ દેહ છોડકર ચાર ગતિમેં ચલા જાયેગા ! આહાહા ! સમજમેં આયા ?

યહાં તો પવિત્રતાકી પર્યાય ઔર પવિત્ર ગુણ, ઉસકી બાત હૈ, આહાહા ! યહ અપાદાન નામકી શક્તિ હૈ. ઇસમેં નિર્મલ પર્યાય જો હુઈ, વહ ક્રમસર ક્રમવર્તી હોતી હૈ. પર્યાય ક્રમવર્તી હોતી હૈ ઔર ગુણ અક્રમ સાથમેં હૈ. યહ ક્રમવર્તી પર્યાય ઔર અક્રમવર્તી ગુણકા સમુદાય યહ આત્મા હૈ. રાગ સાથમેં હોતા હૈ તો રાગ સહિત આત્મા હૈ, ઐસા હૈ નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશકમેં તો દો ઠિકાને ઐસા કહા હૈ કિ, શુદ્ધાશુદ્ધ પર્યાયકા પિંડ દ્રવ્ય હૈ, ઐસા કહા હૈ. વહા દૂસરી બાત હૈ. વહાં તો પૂર્વમેં અશુદ્ધતા થી, યહ નહીં માનતા હૈ, ઉસકો યહ બતાયા હૈ. સમજમેં આયા ? લેકિન અશુદ્ધતા થી ઉસે માનતા હૈ, તો વહ પર્યાય ગઈ કહાં ? વહ અંદરમેં ગયી તો અંદરમેં અશુદ્ધતા નહીં ગયી હૈ, આહાહા ! અંદરમેં તો યોગ્યતા રહ ગયી હૈ ઔર વહ પારિણામિકભાવરૂપ હો ગયી. આહાહા ! ભગવાનમેં મિલ ગયી વહ ભગવાનરૂપ હો ગયી. પરમ પારિણામિકભાવ હૈ ન ? આહાહા ! ઐસા માર્ગ (હૈ) ! ઐસા ધર્મકા ઉપદેશ (હૈ) ! હમે ક્યા કરના ? યહ કરના નહીં હૈ ? વસ્તુકા સ્વભાવ હૈ, ઉસ ઓર તેરા ઝુકાવ કર, પ્રભુ ! ધ્રુવકો ધ્યાનમેં લે. ધ્રુવકો ધ્યેય–સેઠ બના. પર્યાયકા સેઠ ધ્રુવકો બના. પ્રલ્હાદ પ્રજા હૈ ન ? ઉસકા પિતા ધ્રુવ હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

(ઐસે) અનંત ગુણમેં લેના ઔર અપાદાન શક્તિકા અનંત ગુણમેં સ્વરૂપ હૈ. ઔર એક શક્તિમેં અનંત ગુણકા સ્વરૂપ ઇસ ઓર (અપાદાન શક્તિમેં) હૈ. આહાહા ! અપાદાન શક્તિમેં ભી જ્ઞાન, આનંદ શક્તિકા રૂપ હૈ. બહુત સૂક્ષ્મ ! બહુત સૂક્ષ્મ ! ઓહોહો ! સમજમેં આયા ? વ્યવહાર ઔર નિમિત્તકો ઊડાકર બાત કરતે હૈં. અપને નિત્ય ધ્રુવ શુદ્ધ ઉપાદાન ઔર પર્યાયકા ક્ષણિક ઉપાદાન (દોનોં) સ્વતંત્ર હૈં. આહાહા ! યહ વ્રત આદિ સરાગ ચારિત્ર પાલતે હૈં તો પીછે નિશ્ચય ચારિત્ર હોતા હૈ, યહ વસ્તુકી શક્તિમેં ઔર ગુણમેં નહીં હૈ. વહ તો અજ્ઞાનીને અદ્ધરસે ઉત્પન્ન કિયા હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ઐસી બાત હૈ ! ભગવાનકા દરબાર ખુલા હૈ. આહાહા !

પ્રભુ ! તેરી શક્તિમેં ઇતની સંપદા હૈ કિ, અનંત શક્તિમેં અપની ધ્રુવતા (હૈ) ઔર

પર્યાય જો ક્ષણિક ઉપાદાન (હૈ, વહ) અપનેસે ઉત્પન્ન હોતા હૈ, આહાહા ! નાશ ભી અપને કારણસે (હોતા હૈ) ઔર ઉત્પાદ્ ભી અપને કારણસે (હોતા હૈ). આહાહા ! દૂસરે તરીકે સે લેં તો યહ ઉત્પાદ્-વ્યયવાલી જો પર્યાય હૈ, યહ ઉત્પાદ્કા ક્ષણ હૈ. ઉસ ક્ષણમેં ઉસ સમયકી સ્થિતિ હૈ, ઇસલિયે ઉત્પન્ન હોતા હૈ, આહાહા ! ઉત્પાદ્-વ્યયકી નિર્મલ પર્યાય હૈ ઔર ધ્રુવ કાયમ હૈ. ઉસમેં એક ભાવ નામકી શક્તિ હૈ. (છ પ્રકારકી) શક્તિ આ ગયી હૈ. ભાવ, અભાવ, ભાવઅભાવ, અભાવભાવ, ભાવભાવ, અભાવઅભાવ. (ઉસમેં) ભાવ શક્તિકા યહ રૂપ હૈ કિ, વર્તમાન વિદ્યમાન નિર્મલ પર્યાય હોવે હી. આહાહા ! ઇસ ગુણકા કારણ હૈ. ઐસી બાત હૈ.

છઃ બોલમેં ભાવ આ ગયા ન ? ભાવ નામકી શક્તિ હૈ કિ, જિસકે કારણ પ્રત્યેક ગુણકી પર્યાય નિર્મલરૂપસે ઉત્પન્ન રહના, યહ ભાવશક્તિકે કારણસે હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? વ્યવહારકા અભાવ હોતા હૈ, ઇસલિયે ભાવશક્તિકા નિર્મલ (કાર્ય) હોતા હૈ, ઐસા ભી નહીં. સમજમેં આયા ? ભાવશક્તિકે કારણ વર્તમાન નિર્મલ અવસ્થાકી હયાતી હોતી હૈ. પ્રત્યેક ગુણકી ભાવ શક્તિકે કારણ ઔર ઉસ ગુણમેં ભાવ શક્તિકા રૂપ હોનેકે કારણ, વર્તમાન નિર્મલ અવસ્થાકી હયાતી હોતી હૈ. વહ ઉત્પાદ્-વ્યયવાલી ક્ષણિક પર્યાય હૈ. આહાહા ! ઇસમેં ક્યા સમજના ? કુછ કરના થા વહ સરલ થા. વ્રત કરો, અપવાસ કરો, યાત્રા કરો, ભક્તિ કરો, દો-પાંચ લાખકા દાન કરો (યહ સબ સરલ થા). દસ લાખ ક્યા કરોડ રૂપયે દે દે ન ! ઉસમેં કહાં ધર્મ થા ?

પહલે સંપ્રદાન (શક્તિ) આ ગયી. અપનેમેં અપની પર્યાય દાતા-દેતી હૈ. લેનેવાલા ભી આત્મા ઔર દેનેવાલા ભી આત્મા. આહાહા ! સંપ્રદાન નામકી શક્તિકા કાર્ય ઐસા હૈ. નિર્મલ પર્યાય દાતા ઔર નિર્મલ પર્યાય પાત્ર. એક સમયમેં પાત્ર ઔર દાતા, વહ પર્યાય હૈ, આહાહા ! પરકો દાન દેના યહ ક્રિયા આત્મામેં નહીં હૈ. ઔર દાનમેં શુભરાગ હોતા હૈ, વહ ભી આત્મામેં નહીં હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ઔર શુભભાવસે તીર્થંકર ગોત્ર બંધે (વહ ભી તેરી ચીજમેં નહીં હૈ). (યહાં) કહતે હૈં કિ, શુભભાવ ઔર બંધન તેરી ચીજમેં હૈ નહીં ન ! આહાહા ! તેરી કોઈ શક્તિ ઐસી નહીં હૈ કિ, તીર્થંકર ગોત્રકા ભાવ–કારણ ઉત્પન્ન કરે, આહાહા ! ગજબ બાત હૈ ! તેરી કોઈ શક્તિ – ગુણ ઔર તેરી નિર્મલ ઉત્પાદ્-વ્યયવાલી પર્યાય (ઉસમેં) કોઈ (શક્તિ) નહીં હૈ કિ શુભભાવકો ઉત્પન્ન કરે. આહાહા ! તીર્થંકર ગોત્ર બાંધે ઉસમેં રાજી હોના (વહ બાત તો દૂર રહ ગઈ). આહાહા ! સમજમેં આયા ?

પાંચ પાંડવ. ભાવલિંગી વીતરાગી સંત થે. પાંચોંને ધ્યાન લગા દિયા ઔર તીન તો અંતરકે ધ્યાનકે કારણ કેવલજ્ઞાન પાકર શેત્રુંજયસે મુક્તિ ગયે. સહદેવ ઔર નકુલ ભાવલિંગી સંત, મુનિ, સહોદર (થે). બડે ભાઈકો લોહેકા મુગટ, લોહેકા કડા (પહનાયા થા). (ઐસે) સંત–સાધર્મીકા વિકલ્પ આયા. વહ વિકલ્પ તો શુભ હૈ. સમજમેં આયા ? (ઐસે) શુભભાવમેં કેવલજ્ઞાન રુક ગયા. સર્વાર્થસિદ્ધિમેં ૩૩ સાગરકી (આયુ સ્થિતિમેં) જાના પડા. ઔર વહાંસે ભી મનુષ્ય

હોકર તુરંત મોક્ષ નહીં જાયેંગે, ૮ વર્ષકે બાદ કેવલજ્ઞાન હોગા. આહાહા ! આઠ વર્ષ પહલે તો હોગા હી નહીં. ઐસે વિકલ્પમેં યહ બંધ પડ ગયા. સમજમેં આયા ? ઐસા શુભ વિકલ્પ (આયા કિ) સંતોંકો કૈસા હોગા ? આહાહા ! પ્રવચન હોલમેં (ચિત્રપટ હૈ ન) ? લોહેકે ધગધગતે કડે (પહનાયે હૈં). (વિકલ્પ આયા કિ) ભાઈકો કૈસા હોગા ? ઐસા વિકલ્પ આયા, યહ કોઈ શક્તિકા કાર્ય નહીં. સમજમેં આયા ? વહ તો અદ્ધરસે–ઊપરસે ઉત્પન્ન હુઆ હૈ. આહાહા ! જ્ઞાની રાગકી અપનેમેં ખતવણી નહીં કરતે. લેકિન ઐસા ફલ આ ગયા (કિ) બંધન હો ગયા. જ્ઞાની બંધન ઔર રાગકો અપનેમેં મિલાતે નહીં. વે તો નિર્મલ પર્યાય ઔર નિર્મલ ગુણકો અપનેમેં મિલાતે હૈં. સમજમેં આયા ? આહાહા !

કભી સુના નહીં. ઐસી બાત (હૈ), પ્રભુ ! ભાગ્યશાલી જીવકો પુણ્ય હો તો કાનમેં સુનને મિલે. ભગવાનકા પ્રવાહ હૈ. ભગવાનકે શ્રીમુખસે નિકલા હુઆ પ્રવાહ હૈ, આહાહા !

"**ઉત્પાદ્વ્યયસે આલિંગિત..**" (અર્થાત્) પર્યાય, પર્યાયસે સ્પર્શિત હૈ. ધ્રુવકો સ્પર્શિત નહીં હૈ. "**ઉત્પાદ્વ્યયસે આલિંગિત ભાવ...**" (ભાવ યાની) વર્તમાન પર્યાય. "**..અપાય (–હાનિ, નાશ) હોનેસે હાનિકો પ્રાપ્ત ન હોનેવાલે...**" વહ (તો) ધ્રુવ હૈ. દૂસરી પર્યાય અંદર તૈયાર હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? પર્યાય ગયી ઇસલિયે હાનિ હો ગયી (ઐસા નહીં હૈ). આહાહા ! ધ્રુવ ઉપાદાન પડા હૈ તો ક્ષણિક ઉપાદાનકી દૂસરી નિર્મલ પર્યાય હોગી, હોગી ઔર હોગી. ભાવશક્તિકે કારણ ઔર અપાદાન ક્ષણિક ઉપાદાનકે કારણ (નિર્મલ પર્યાય હોગી). સમજમેં આયા ? નિર્મલ પર્યાય ગયી–નાશ હુઈ તો દૂસરી નિર્મલ પર્યાયકી વિદ્યમાનતા પ્રગટ હોગી. (પર્યાયકે) અભાવમેં (ધ્રુવકા) અભાવ હો જાયે, ઐસા નહીં હૈ, આહાહા ! ઐસી બાત હૈ ! આહાહા !

(બાહરમેં) બહુત ફેરફાર (હો ગયા), આહાહા ! ફિર (લોગોંને) નિશ્ચય હૈ.. નિશ્ચય હૈ.. ઐસા કહકર નિકાલ દિયા. નિશ્ચય હૈ યાની સત્ય હૈ, યહ સત્ય હૈ. વ્યવહારસે નિશ્ચય કભી નહીં હોતા. નિમિત્તસે ઉપાદાનમેં કાર્ય નહીં હોતા ઔર ક્રમબદ્ધ પર્યાય અપને કાલમેં હોતી હૈ (ઉસમેં કોઈ) ફેરફાર નહીં હોતા. સમજમેં આયા ? આહાહા ! "**..હાનિકો પ્રાપ્ત ન હોનેવાલે ધ્રુવત્વમયી અપાદાન શક્તિ હૈ.**" આહાહા !

દૂસરા ઐસા કહના હૈ કિ, કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય હૈ, (વહ) તો એક સમયકી હૈ. (ઔર વહ) પર્યાયકો આલિંગિત હૈ. એક સમયકી પર્યાયકા તો અભાવ હોગા. અભાવ હોને પર ભી ધ્રુવત્વ હૈ. દૂસરી કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય વિદ્યમાન ઉત્પન્ન હોગી, હોગી ઔર હોગી. (પર્યાયકા) અભાવ હુઆ તો (ધ્રુવત્વકા) વ્યય હો ગયા (ઔર) દૂસરી પર્યાય ઉત્પન્ન નહીં હોગી, ઐસા નહીં હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

ક્ષયોપશમ સમકિતસે ક્ષાયિક સમકિત હોતા હૈ. વહ કોઈ ભગવાનકે સમીપ થા ઇસલિયે હુઆ, ઐસા નહીં હૈ. લેકિન ઉસકી ધ્રુવ શક્તિમેં તાકત પડી હૈ કિ, જો ક્ષયોપશમ સમકિતકી પર્યાય થી, ઉસકા વ્યય હુઆ (ઔર) ક્ષાયિકકા જન્મ હુઆ, ઐસી પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ.

ભગવાનકે સમીપ હૈ, ઇસલિયે ક્ષાયિક સમકિત ઉત્પન્ન હુઆ, ઐસા નહીં હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

ક્ષયોપશમ (સમકિતકા) વ્યય હુઆ તો ધ્રુવ (તો) પડા હૈ. ઉસકે આશ્રયસે, ઉસમેં એક ભાવ નામકા ગુણ હૈ તો વર્તમાન વિદ્યમાન અવસ્થા બિના વહ રહે નહીં, આહાહા ! નયી નિર્મલ વિદ્યમાન અવસ્થા ઉત્પન્ન હોગી, હોગી ઔર હોગી. ઐસા યહ અપાદાન શક્તિકા ગુણ હૈ. વિશેષ કહેંગે...

❋

અશરીરી સિદ્ધની જાતનો જ હું છું તેનો એકનો જ આદર કરવાની મારી દૃઢ ટેક છે તેથી સ્વપ્નેય પુણ્ય-પાપ સંસારની વાતનો આદર કરું નહિ, હું પણ સિદ્ધ ચિદાનંદ પૂર્ણ થયા તેના કુળનો કેડાયત છું, ચાર ગતિમાં જવાનો રાગ કલંક છે. અતીન્દ્રિય સિદ્ધ પરમાત્મપણાનાં મહિમા વડે સર્વ કલંક ટાળી વીતરાગી થવાનો જ છું એમ ધર્મી ગૃહસ્થદશામાં કોલકરાર કરી દૃઢ વ્રતી થાય છે. **(પરમાગમસાર–૭૯૬)**

પ્રવચન નં. ૪૧

શક્તિ-૪૬ તા. ૨૦-૦૯-૧૯૭૭

भाव्यमानभावाधारत्वमयी अधिकरणशक्तिः ।।४६ ।।

સમયસાર, ગુણકા અધિકાર ચલતા હૈ. ગુણ કહો કિ શક્તિ કહો (એકાર્થ હૈ). આતમ પદાર્થ દ્રવ્યકી અપેક્ષાસે એક હૈ. લેકિન ગુણકી અપેક્ષાસે ઇસમેં અનંત ગુણ હૈં. ઇન ગુણોંમેં એક આધાર નામકી શક્તિ હૈ. આજ ૪૬ વીં શક્તિ લેની હૈ. (આત્મામેં) અનંત શક્તિયાં હૈં, ઉસમેં જબ દ્રવ્ય સ્વભાવકા આશ્રય લેતે હૈં તો સમ્યક્જ્ઞાનકી પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ. ઉસકે સાથ અનંત શક્તિકી પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ. 'ઉછલતી હૈ' ઐસા પાઠ હૈ.

જૈસે પાતાલમેં પાની હોતા હૈ ન ? ઉપરકી શીલા અગર તૂટ જાયે તો અંદરસે પાનીકી ધાર નિકલતી હૈ. પાતાલમેં ઇતના પાની ભરા હૈ કિ, ઉપરકા પાતાલ જબ તૂટે, (તો અંદરસે પાનીકી ધાર નિકલતી હૈ). અભી ઐસા બના થા. એક ગાંવમેં કુઆ ખોદા લેકિન પાની નહીં નિકલા. બહુત ગહરા ખોદનેકે બાદ ભી પાની નહીં નિકલા. બહુત ગહરા ખોદનેકે બાદ એક પથ્થરકા પડ રહ ગયા થા. તો કિસીને આકર ઉપરસે અંદરમેં બડા પથ્થર ડાલા તો પથ્થર તૂટ ગયા. એક પથ્થરકી શિલા (બાકી) રહ ગયી થી તો ઉસમેં જબ બડા પથ્થર ડાલા તો એકદમ પાની ઉછલા.

ઐસે ભગવાન આત્મા ! રાગકી એકતાબુદ્ધિ હૈ તબ તક પાની નિકલતા નહીં. પાતાલમેં પાની હૈ. અનંત આનંદ, અનંત જ્ઞાન, અનંત શાંતિ પડી હૈ. આહાહા ! રાગકી એકતા તોડકર, અપના શુદ્ધ સ્વભાવકા અનુભવ કરતા હૈ, તબ અંદર પાતાલમેં દ્રવ્યકી શક્તિ હૈ, વહ પરિણતિરૂપસે પર્યાયમેં બાહર આતી હૈ. શક્તિ તો શક્તિ હૈ.

સંવર અધિકારમેં તો ઐસા લિયા હૈ કિ, આત્મા જો જ્ઞાનસ્વરૂપ હૈ, ઉસમેં જો પર્યાયમેં જાનનક્રિયા હોતી હૈ–સ્વકો જાનનેકી જાનન ક્રિયા (હોતી હૈ) ઉસ જાનનક્રિયાકે આધાર પર આત્મા હૈ. યહ શક્તિકા વર્ણન ભિન્ન હૈ, યહ વસ્તુકા સ્વરૂપ દૂસરે તરીકેસે (કહા હૈ). આત્મામેં અનંત શક્તિકા પિંડ પડા હૈ. ઉસકા જબ જ્ઞાન હોતા હૈ, સ્વસન્મુખ હોકર જ્ઞાનકી પર્યાય પ્રગટ હોતી હૈ તો ઉસ જાનન ક્રિયા કે આધારસે આત્મા જાનનેમેં આતા હૈ. સંવર અધિકારકી

બાત હૈ. સંવર કૈસે હોતા હૈ ? ધર્મકી પર્યાય–સંવર કૈસે હોતી હૈ ? કિ, 'ઉપયોગમેં ઉપયોગ હૈ' આહાહા ! યહ સંવર (અધિકારકી) ગાથા હૈ. ઉપયોગમેં ઉપયોગ હૈ, ઉસકા અર્થ ક્યા હૈ ? કિ, અપના ભગવાન જો ઉપયોગ (અર્થાત્) ત્રિકાલી શુદ્ધ સ્વરૂપ હૈ, ઉસ ઉપયોગમેં ઉપયોગ હૈ. વર્તમાન જાનન ક્રિયાકા સ્વસન્મુખ ઉપયોગ હુઆ, ઇસમેં આત્મા જાનનેમેં આયા હૈ. ઉસ કારણસે ઉપયોગમેં ઉપયોગ હૈ. જાનન ક્રિયાકે ભાવમેં આત્મા જાનનેમેં આતા હૈ, આહાહા ! સંવર અધિકાર બહુત ચલ ગયા હૈ.

વસ્તુ તો હૈ. (વસ્તુમેં) અનંત શક્તિયાં પડી હૈં. ગુણરૂપસે-સ્વભાવરૂપસે–ધ્રુવરૂપસે–નિત્યરૂપસે–સત્‌કે સ્વરૂપસે–કસ સ્વરૂપમેં, સત્યકા જો કસ હૈ–માલ હૈ (ઉસ રૂપ અનંત શક્તિયાં પડી હૈં). લેકિન ઉસકા જ્ઞાન કબ હોતા હૈ ? આહાહા ! સંવર કૈસે હોતા હૈ ? ધર્મકી શુરૂઆત (કૈસે હોતી હૈ) ? (જ્ઞાનકો) રાગસે ભિન્ન કરકે, અપની જાનન ક્રિયારૂપી પરિણતિ–પર્યાય, ઉસ ઉપયોગમેં ઉપયોગ આતા હૈ. જાનન ક્રિયામેં આત્મા જાનનેમેં આતા હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? સૂક્ષ્મ બાત હૈ.

યહાં (ચલતે) અધિકારમેં અધિકરણ શક્તિ લેંગે. ઇસ અધિકરણ (શક્તિકા) આશ્રય આત્મા હૈ. યહ શક્તિકા આશ્રય–આધાર આત્મા હૈ. આહાહા ! ઔર વહાં (સંવર અધિકારમેં) ઐસા લેના હૈ (કિ), રાગસે ભિન્ન ભેદજ્ઞાન જબ કિયા, અપના શક્તિવંત પરમાત્મા ઉસકા અંતરમેં સ્વસન્મુખ હોકર, વર્તમાન ઉપયોગમેં જાનન ક્રિયા હુઈ, ઉસ જાનન ક્રિયાકે આધાર પર ઉપયોગ નામ આત્મા હૈ. ક્યોંકિ જાનન ક્રિયાકે આધારસે (આત્મા) જાનનેમેં આયા, આહાહા ! સૂક્ષ્મ બાત હૈ.

અભી યાદ આયા. વહાં અંદર (સ્વાધ્યાય કરતે સમય) દૂસરા લિયા થા. સમજમેં આયા ? વહાં અભી વાંચન કરતે (વક્ત) ઐસા વિચાર આયા થા કિ, પ્રવચનસારમેં આતા હૈ ન ? કર્તા, કરણ ઔર અધિકરણ, તીન બોલ આતે હૈં, ભાઈ ! બડી સૂક્ષ્મ બાત હૈ. વહાં તો ઐસે લિયા હૈ કિ, અપના આત્મા જો શુદ્ધ ચૈતન્યઘન હૈ, ઉસકા ગુણ ઔર પર્યાયકે આધારસે દ્રવ્ય સિદ્ધ હોતા હૈ. નિર્મલ ગુણ ઔર પર્યાયકી (બાત હૈ). ઉસકે આધારસે દ્રવ્ય સિદ્ધ હોતા હૈ ઔર દ્રવ્યકે આધારસે ગુણ-પર્યાય સિદ્ધ હોતે હૈં. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

દ્રવ્યમેં અધિકરણ નામકી શક્તિ પડી હૈ. તો દ્રવ્યકે આધારસે ગુણ-પર્યાય પ્રગટ હોતે હૈં ઔર ગુણ-પર્યાયકે આધારસે દ્રવ્ય પ્રગટ હોતા હૈ, આહાહા ! ગુણ-પર્યાયકે આધારસે દ્રવ્ય ખ્યાલમેં આતા હૈ. (ઐસા) સિદ્ધ કરના હૈ. આહાહા ! સૂક્ષ્મ બાત હૈ, ભાઈ ! તત્ત્વજ્ઞાન (બહુત) સૂક્ષ્મ (હૈ). વર્તમાનમેં સબ ફેરફાર હો ગયા, આહાહા ! ઐસા પ્રભુ હૈ ન !

(યહાં) કહતે હૈં કિ, યહ દ્રવ્ય-શક્તિવાન (હૈ), શક્તિ–ગુણ (હૈ ઔર) નિર્મલ પર્યાય (હૈ). (દૂસરી જગહ તો) મલિન (પર્યાય) સહિતકી સાધારણ બાત લી હૈ. જો (યહ) ત્રિકાલી ગુણ હૈ, યહ અધિકરણ આદિ શક્તિ કહી ન ? યહ ગુણ ઔર ગુણકા પરિણમન (ઉસમેં) વહાં

પરિણમનમેં નિર્મલ ઔર અનિર્મલ (પર્યાય) દોનોં લિયે હૈં, ભાઈ ! જરા શાંતિસે સમજના. ક્યોંકિ વહાં તો વિકારી પર્યાયકે આધારસે દ્રવ્ય હૈ, ઐસા લેના હૈ. ક્યોંકિ ઉસસે સિદ્ધ હોતા હૈ. યહ વિકાર અવસ્થા હૈ, યહ કિસકી (હૈ) ? કિ દ્રવ્યકી (હૈ). વિકારી પર્યાયકે આધારસે દ્રવ્યકી સિદ્ધિ હોતી હૈ. (દ્રવ્ય) સાબિત હોતા હૈ, આહાહા ! ઔર દ્રવ્યકે આધારસે ગુણ-પર્યાય સાબિત હોતા હૈ. વહાં તો વિકારી પર્યાય દ્રવ્યકે આધારસે સાબિત હોતી હૈ, ઐસા કહા હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? અનંત ગુણ ઔર અનંતી પર્યાય–વર્તમાન એક સમયમેં એક-એક ગુણકી ઐસી અનંતી પર્યાય, ઉસ પર્યાય ઔર ગુણકે આધારસે દ્રવ્યકી સિદ્ધિ–સાબિતી હોતી હૈ ઔર દ્રવ્યકે આધારસે ગુણ ઔર પર્યાય સાબિત હોતા હૈ. વહાં તો મલિન પર્યાયકા ભી લક્ષણ લિયા હૈ.

પંચાસ્તિકાયમેં લિયા હૈ. મલિન પર્યાય હો તો ભી વહ દ્રવ્યકા લક્ષણ હૈ. આહાહા ! વૈસે તો આત્માકા જ્ઞાન લક્ષણ કહા, વહ તો સ્વભાવકા ભાન કરાનેકો (કહા). લેકિન પર્યાયમેં વિકૃત અવસ્થા હૈ, વહ ભી ઉસકી હૈ, ઉસ લક્ષસે 'યહ આત્મા હૈ' ઐસા સિદ્ધ હોતા હૈ, ઉસ કારણસે વિકૃત અવસ્થાકો ભી આત્માકા ઉત્પાદ્ લક્ષણ બનાકર (દ્રવ્યકો સિદ્ધ કિયા હૈ). ઐસી બાતેં (હૈં) ! આહાહા ! વિકારકી પર્યાયકો લક્ષણ બનાકર 'યહ દ્રવ્ય હૈ' ઐસા લક્ષણ સિદ્ધ કરતે હૈં.

સંવર અધિકારમેં તો જાનન ક્રિયામેં નિર્મલ પરિણતિ હૈ, ઉસકે આધારસે આત્મા જાનનેમેં આતા હૈ, તો દ્રવ્યકા આધાર પર્યાય હૈ, (ઐસા કહા). આહાહા ! કહાં સમજનેકી ફુરસદ હૈ ? આહાહા ! અરે ભાઈ ! તૂ ક્યોં રખડતા હૈ ? ઉસકી સિદ્ધિ કરતે હૈં, આહાહા !

વહાં પ્રવચનસારમેં ૧૦ વીં ગાથામેં તો યહ લિયા હૈ ન ? અશુદ્ધ પરિણામકા આશ્રય ભી દ્રવ્ય હૈ. યહાં બહુત સારી બાતેં હો ગયી હૈં. વિકારી પર્યાયકા આશ્રય ભી દ્રવ્ય હૈ. ક્યોંકિ પર્યાય દ્રવ્યકી હૈ તો દ્રવ્યકે આશ્રયસે હુઈ. ઉસકા અર્થ દ્રવ્યમેં હુઈ તો દ્રવ્યકે આશ્રયસે હુઈ, ઐસા કહનેમેં આયા. આહાહા ! યહાં તીસરી રીત હૈ. ગુણ-પર્યાય આધાર ઔર દ્રવ્ય આધેય, દ્રવ્ય આધેય ઔર ગુણ-પર્યાય આધાર, યહ તો જ્ઞાન કરાનેકો બાત કહી.

યહાં જો આધાર હૈ, યહ આત્મામેં એક આધાર નામકી શક્તિ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? હૈ ? "**ભાવ્યમાન (અર્થાત્ ભાવનેમેં આતે હુએ)...**" ભાવ જો નિર્મલ પર્યાય હોતી હૈ, સમ્યગ્દર્શનકી, સમ્યક્જ્ઞાનકી, સમ્યક્ચારિત્રકી, આનંદકી ઐસા જો ભાવ–નિર્મલ પર્યાય ભાવનેમેં આતી હૈ, ઉસ "**.. ભાવકે આધારત્વમયી..**" (અર્થાત્) નિર્મલ સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર જો ભાવમય પર્યાય ઉસકા આધાર આધારમયી (અધિકરણ શક્તિ હૈ). આધારમયી (લિયા હૈ). આધારવાલી ઐસા ભી નહીં (કહા હૈ). આહાહા ! "**.. આધારત્વમયી અધિકરણ શક્તિ**" ક્યા કહતે હૈં ? સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય પ્રગટ હુઈ વહ ભાવ લિયા. ભાવ્યમાન ભાવ (હૈ). (અર્થાત્) ભાવને લાયક ભાવ (હૈ). વહ ભાવ–સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય (રૂપ), "**..ભાવકે**

આધારત્વમયી..'' ઉસ ભાવકા આધાર કૌન ? કિ અંદર અધિકરણ શક્તિ હૈ, ઉસ ભાવકે આધારસે સમ્યગ્દર્શન પર્યાય ઉત્પન્ન હુઈ હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? સૂક્ષ્મ બાત હૈ, બાપૂ ! યહ શક્તિકા વર્ણન (સૂક્ષ્મ હૈ).

સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય–યહ ભાવ્યમાન ભાવ (હૈ). સમ્યક્ચારિત્રકી પર્યાય ભાવ્યમાન ભાવ (હૈ). વર્તમાન અતીન્દ્રિય આનંદકી પર્યાય ભાવ્યમાન ભાવ (હૈ). ઉસકે આધારત્વમયી (અર્થાત્) સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાયકા આધાર આધારત્વમયી અધિકરણ શક્તિ હૈ. ઉસકે આધારસે સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય ઉત્પન્ન હુઈ હૈ. આહાહા !

યહ બડા ઝઘડા અભી (ચલ રહા હૈ ન) ? વ્યવહારસે નિશ્ચય હોતા હૈ. અરે ભાઈ ! પ્રભુ ! સુન તો સહી. તુને તત્ત્વકો સુના નહીં. યહાં વ્યવહારકી બાત હી નહીં હૈ. યહાં તો વ્યવહારકા લક્ષ છોડકર, દ્રવ્યકા લક્ષ બનાયા, તબ જો સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય હુઈ, ઉસકા આધારમયી (અધિકરણ) શક્તિ હૈ. ઉસસે (પર્યાય) હુઈ હૈ, આહાહા ! સૂક્ષ્મ બાત (હૈ), બાપૂ ! (લેકિન) સમજમેં આયે ઐસી હૈ. ભાષા તો સાદી હૈ. ભાવ તો બહુત ઊંચે ભરે (હૈં). શક્તિયાં ગજબ હૈ !

''**ભાવ્યમાન..**'' (અર્થાત્) વર્તમાન મતિ-શ્રુત આદિ સમ્યક્જ્ઞાનકી પર્યાય (યહ) ભાવ્યમાન ભાવ (હૈ). યહ મતિ-શ્રુત જ્ઞાનકી સમ્યક્ પર્યાય ભાવ્યમાન ભાવ (હૈ). ઉસકા આધાર, જ્ઞાન ગુણમેં અધિકરણ શક્તિકા સ્વરૂપ હૈ, ઉસ કારણસે ભાવ્યમાન ભાવકા આધાર, જ્ઞાનમેં અધિકરણ નામકા રૂપ હૈ, યહ ઉસકા આધાર હૈ. શાસ્ત્રકે આધારસે જ્ઞાનકી પર્યાય ઉત્પન્ન હુઈ, ઐસા નહીં (હૈ). સુનનેસે (જ્ઞાનકી પર્યાય) ઉત્પન્ન હુઈ, યહ (ભી) જ્ઞાન નહીં, આહાહા !

સમ્યક્જ્ઞાનકી પર્યાય ભાવ્યમાન ભાવ (હૈ). ઉસકા આધાર જ્ઞાનગુણમેં અધિકરણ નામકા સ્વરૂપ હૈ, જ્ઞાનમેં અધિકરણ નામકા એક ભાવ હૈ, (યહ હૈ). અધિકરણ શક્તિ ભિન્ન (હૈ). સમજમેં આયા ? લેકિન જ્ઞાન ગુણમેં અધિકરણ નામકા એક સ્વરૂપ હૈ. અધિકરણ શક્તિ ભિન્ન હૈ. લેકિન અધિકરણ શક્તિકા જ્ઞાનગુણમેં ભાવ હૈ. ઇસ ભાવકે કારણ, ભાવ્યમાન પર્યાય ઉસકે આધારસે ઉત્પન્ન હોતી હૈ, આહાહા !

યહાં તો યહ કહના હૈ કિ, સમ્યક્જ્ઞાનકી પર્યાય દર્શનકે આધારસે ઉત્પન્ન હુઈ હૈ, (ઐસા નહીં હૈ). અંદર સમ્યક્શ્રદ્ધા હૈ તો શ્રદ્ધામેં ભી અધિકરણ નામકા સ્વરૂપ હૈ. લેકિન શ્રદ્ધામેં અધિકરણકા રૂપ હૈ, ઉસસે સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ. લેકિન સમ્યક્જ્ઞાન ગુણમેં અધિકરણકા રૂપ હૈ, તો ઉસસે સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ, ઐસા નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? આહાહા ! ઇતને શબ્દોંમેં તો બહુત ભંડાર ભરા હૈ !

ભગવાન આત્મામેં શ્રદ્ધા ગુણ–શક્તિ ત્રિકાલ હૈ. યહાં ૪૭ (શક્તિમેં શ્રદ્ધા ગુણ) નહીં આયા. પરંતુ સુખ શક્તિમેં સમ્યગ્દર્શન ઔર ચારિત્ર (શક્તિ) સમા દી હૈ. પહલી સુખ શક્તિ આયી ન ? સુખશક્તિમેં સમ્યગ્દર્શન ઔર સમ્યક્ચારિત્ર સમા દિયા હૈ. કહતે હૈં કિ, સમ્યગ્દર્શનકી

જો પર્યાય ઉત્પન્ન હુઈ, ઉસકા આધાર કૌન ? કિસકે આધારસે ઉત્પન્ન હુઈ ? કિ શ્રદ્ધા ગુણમેં અધિકરણ નામકા સ્વરૂપ હૈ, ઉસકે આધારસે સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય ઉત્પન્ન હુયી, આહાહા ! ગજબ બાત હૈ ! દેવ, ગુરુ, શાસ્ત્રકી શ્રદ્ધાસે ભી સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય ઉત્પન્ન નહીં હોતી હૈ, ઐસા કહતે હૈં. નવ તત્ત્વકી ભેદ (રૂપ) શ્રદ્ધાસે નિશ્ચય સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય ઉત્પન્ન નહીં હોતી, આહાહા ! શ્રદ્ધા ગુણમેં અધિકરણ નામકા સ્વરૂપ હૈ, ઉસ કારણસે સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ. આહાહા !

આચાર્યોંને ગજબ કામ કિયા હૈ ! આહાહા ! દિગંબર મુનિઓંને તો જગતકો કેવલજ્ઞાન બતાયા હૈ ! સમજમેં આયા ? યહ અતિશયોક્તિ નહીં હૈ, વસ્તુકા સ્વરૂપ હૈ. ભગવાન ! તેરેમેં તો અનંત જ્ઞાન, આનંદ આદિકી લક્ષ્મી પડી હૈ ઔર જો સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ, વહ કિસ કારણસે (ઉત્પન્ન હોતી હૈ) ? ઇસકા આધાર કૌન ? વ્યવહાર રત્નત્રય આધાર (હૈ) ? દેવ, ગુરુ, શાસ્ત્ર આધાર (હૈ) ? આહાહા ! પ્રભુ ! ગજબ બાત તેરી !

અબ ચારિત્ર ગુણ લેતે હૈં. આત્મામેં વીતરાગી પર્યાય, આસ્રવ રહિત સંવરકી વીતરાગી પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ, ઉસમેં કારણ કૌન ? વ્યવહાર–પંચ મહાવ્રતકા પરિણામ, સરાગ સંયમ યહ કારણ હૈ ? આહાહા ! વીતરાગી ચારિત્રકી પર્યાય મોક્ષકા કારણ (હૈ). અંદર યહ ચારિત્ર નામકા ગુણ હૈ, ઉસમેં યહ અધિકરણ નામકા સ્વરૂપ હૈ, ઇસ સ્વરૂપકે આધારસે ચારિત્રકી પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ. આહાહા ! ગજબ કામ કિયા હૈ ન ! અબકી બારી શક્તિઓંકા વર્ણન અચ્છા આયા હૈ. એક-એક શબ્દકે વાચ્યમેં ફર્ક હૈ, આહાહા !

વીતરાગી (ચારિત્રકી) દશાકે સાથ આનંદ હૈ ઉસે બાદમેં લો. મોક્ષકા માર્ગ સમ્યક્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર. યહ વીતરાગી ચારિત્રકી પર્યાય હુઈ, ઉસકા આધાર કૌન ? કિ, અંદર ત્રિકાલી ચારિત્ર ગુણ–શક્તિ હૈ. ઉસમેં એક અધિકરણ નામકા સ્વરૂપ હૈ. અધિકરણ શક્તિ ઉસમેં નહીં (હૈ). ઇસ સ્વરૂપકે કારણ ચારિત્રકી પર્યાય ઉસકે આધારસે ઉત્પન્ન હોતી હૈ, આહાહા ! વ્યવહાર ક્રિયાકાંડસે–સરાગસે ઉત્પન્ન હોતી હૈ, (ઐસા નહીં હૈ), આહાહા ! ગજબ કામ કિયા હૈ, પ્રભુ !

અરે..! (નરકાદિકે દુઃખકી) વહ પલ કૈસે ગયી હોગી ? ઉસ પલમેં તો પલ્યોપમ ગયે, પલ્યમેં તો અનંત કાલ ગયા. આહાહા ! પ્રભુ ! ઉસ દુઃખકો મિટાનેકા ઉપાય તો યહ એક હૈ.

જિસે નિર્વિકારી પર્યાય – મોક્ષમાર્ગ પ્રગટ કરના હો, ઉસે અંદર આધાર નામકી શક્તિ હૈ, ઉससે (મોક્ષમાર્ગ) ઉત્પન્ન હોગા, આહાહા ! ઉસકા અર્થ ? કિ, ઉસકો દ્રવ્ય પર દૃષ્ટિ દેની ચાહિયે. ઇસે દ્રવ્યદૃષ્ટિ (કહનેમેં આતી હૈ), આહાહા ! સમજમેં આયા ? પ્રભુ ! વીતરાગ માર્ગ બહુત અલૌકિક હૈ ! જિસકા ફલ ભી અલૌકિક હૈ ! અનંત આનંદ ઔર અનંત કેવલજ્ઞાન પ્રગટ હો ઔર સાદિ અનંત (કાલ) રહે, આહાહા ! સિદ્ધ પર્યાય ઉત્પન્ન હુઈ વહ સાદિ અનંત રહે. અકેલા અતીન્દ્રિય આનંદકા અનુભવ ઔર ભોગવટા, આહાહા ! ઉસકા કારણ જો મોક્ષકા

માર્ગ વહ કૈસા હોતા હૈ ? ભાઈ ! ઉસ કારણકા આધાર ભી અંદર શક્તિ હૈ. ઉસકે આધારસે (મોક્ષમાર્ગ ઉત્પન્ન હોતા) હૈ. આહાહા ! ઇસ શક્તિકા કિતના માહાત્મ્ય ! ઔર યહ શક્તિ જિસકે આશ્રયસે હૈ, ઉસ દ્રવ્યકા માહાત્મ્ય તો અલૌકિક હૈ !! સમજમેં આયા ? આહાહા ! ભગવાન તૂ અનંત લક્ષ્મીકા ભંડાર (હૈ). આહાહા !

ગોદામ નહીં હોતા હૈ ? ૧૭-૧૮-૧૯ સાલકી છોટી ઉમ્રકી બાત હૈ. બંબઈમેં ગોદામ દેખા થા. એકબાર દુકાન પરસે કેસર લેનેકો પાલેજસે બંબઈ ગયે થે. તો સારા ગોદામ કેસરકે ડિબ્બેસે ભરા થા. બડા ગોદામ (થા). કેસરકે ડિબ્બેકી થપ્પીયાં થી. ઐસે યહ ભગવાન તો અનંત ગુણોંકા ગોદામ હૈ. યહ આત્મા–ગોદામ અલગ જાતિકા હૈ.

જિસમેં અધિકરણ નામકી શક્તિ–ગુણ રૂપ પડા હૈ, આહાહા ! તુજે વર્તમાન સમ્યગ્દર્શનકી, સમ્યક્જ્ઞાનકી, સમ્યક્ચારિત્રકી વીતરાગી ધર્મદશા અંતર અધિકરણ નામકી શક્તિકે આધારસે ઉત્પન્ન હોતી હૈ, આહાહા ! યહ અધિકરણ શક્તિ દ્રવ્યકે આશ્રયસે રહતી હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

ઐસા ઉપદેશ લોગોંકો ઐસા (કઠિન) લગતા હૈ. સારા દિન નિવૃત્તિ નહીં (ઔર) જિંદગી ઐસે હી નિકાલ દી. ઉપદેશ દેનેવાલે (ભી) ઐસે મિલે ! 'જહલો જોગી એવી માલિ મકવાણી' – હમારે ગુજરાતીમેં કહાવત હૈ. 'જહલો જોગી' યાની ઉસે કોઈ સ્ત્રી નહીં દેતા થા. ઔર 'માલિ મકવાણી' (નામકી સ્ત્રીકો) કોઈ લેતા નહીં થા. ઐસી કોઈ ખોડવાલી બાઈ થી. દોનોંકા મેલ હો ગયા ! ઐસે અજ્ઞાનીકો રાગકી રુચિ (તો હૈ હી) ઔર રાગસે ધર્મ હોતા હૈ, ઐસા ઉપદેશ દેનેવાલે મિલે, (દોનોંકા) મેલ હો ગયા. આહાહા ! ભગવાન ! માર્ગ તો યહ (હૈ). યહ તો વીતરાગ માર્ગ હૈ, પ્રભુ ! આહાહા !

અશુભ રાગકી તો બાત ક્યા કરના ? વહ તો મહા પાપ (હૈ). ઔર શુભ રાગકો ભી અનુભવી (પુરુષ) તો પાપ કહતે હૈં. આહાહા ! ઇસ પાપસે આત્માકી નિર્મલ મોક્ષમાર્ગકી પર્યાય ઉત્પન્ન હો ! પ્રભુ ! (યહ માન્યતા) મિથ્યાત્વકા બડા શલ્ય હૈ.

યહાં તો પરમાત્મા ઐસા કહતે હૈં, "**ભાવ્યમાન..**" અપને ભાવનેમેં આતે (હુએ), હૈ ? "**..(ભાવનેમેં આતે હુએ) ભાવકે...**" (અર્થાત્) વર્તમાન ભાવનેમેં ભાતે હુએ ભાવ. વીતરાગી સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન ઔર આનંદ. ઉસે ભાવ (કહા). ઉસ "**... ભાવકે–આધારત્વમયી..**" આહાહા ! ઉસકા આધાર આધારત્વમયી (અધિકરણ) શક્તિ હૈ. આધારત્વમયી કહા. દ્રવ્યકે સાથ યહ શક્તિ તન્મય હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

ઐસે અપને આનંદકી પર્યાય પ્રગટ હો, અતીન્દ્રિય આનંદકા સ્વાદ (પ્રગટ હો). સબેરે 'આસ્વાદક' આયા થા ન ? ધર્મી જીવ અતીન્દ્રિય આનંદકે સ્વાદકા કરનેવાલા હૈ. 'આસ્વાદક' (હૈ). આહાહા ! સમ્યક્દૃષ્ટિ ઔર ધર્મી ઉસકો કહતે હૈં કિ, અપના આનંદકા સ્વાદકા કરનેવાલા હો. આહાહા ! પ્રભુ ! તેરી બલિહારી હૈ, નાથ ! ઇસ આનંદકે સ્વાદકો કરનેવાલે જીવકો,

ઇસ આનંદકા સ્વાદકા આધાર કૌન ? ક્યા રાગકી મંદતા (આધાર હૈ) ? દેવ, ગુરુ, શાસ્ત્રકી ભક્તિ (આધાર હૈ) ? ઉસકે આધારસે (આનંદ) ઉત્પન્ન હોતા હૈ ? આહાહા ! ઉસમેં અધિકરણ નામકી શક્તિ હૈ તો અનંત ગુણકા આધાર અધિકરણ શક્તિ હૈ, આહાહા ! ઔર અંદર એક-એક ગુણમેં અધિકરણકા રૂપ હૈ, યહ ગુણકા આધાર હૈ ઔર નિર્મલ પર્યાય હોતી હૈ. વહ ભી (ઇસ) ગુણકે આધારસે ઉત્પન્ન હોતી હૈ, આહાહા !

શ્રોતા : શ્રદ્ધા ગુણમેં ભી ઇસકા રૂપ પડા હૈ ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : સબકા રૂપ પડા હૈ, કહા ન ? શ્રદ્ધા ગુણમેં રૂપ પડા હૈ તો (ઇસ) રૂપસે (શ્રદ્ધાકી પર્યાય) ઉત્પન્ન હોતી હૈ. જૈસે પહલે જ્ઞાન ગુણમેં કહા થા. સબ કહ ગયે હૈં. સબ બાત આ ગયી હૈં.

જ્ઞાનમેં ભી ઐસા અધિકરણ નામકા સ્વરૂપ પડા હૈ, ઉસકે આધારસે સમ્યક્જ્ઞાન ઉત્પન્ન હોતા હૈ. આહાહા ! કેવલજ્ઞાન ભી કૈસે ઉત્પન્ન હોતા હૈ ? કિ પૂર્વમેં ચાર જ્ઞાન થે, ઉસકા વ્યય હોકર (ઉસકે) કારણસે કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન હુઆ ? (તો કહતે હૈં કિ), નહીં, જ્ઞાન ગુણમેં અધિકરણ નામકા સ્વરૂપ હૈ, ઉસકે કારણસે કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન હુઆ. યહ ભાવ્યમાન ભાવ (હૈ). ભાવ્યમાન ભાવ (અર્થાત્) ભાવનેમેં આયા ઐસા ભાવ. આહાહા !

વીતરાગી કથા તો દેખો ! આહાહા ! અરે..! (કોઈ તો) ઇસકી મજાક કરતે હૈં ! અરે પ્રભુ ! તૂ રહને દે નાથ ! તૂ ભગવાનસ્વરૂપ હૈ ન ? પ્રભુ ! આહાહા ! તેરી વિકારકી દશાકે આધારસે તુજે ગુણ ઉત્પન્ન હો, તો તુજે ગુણ ઔર ગુણકે સ્વરૂપકી શક્તિકી પ્રતીતિ નહીં. સમજમેં આયા ? આહાહા ! વ્યવહાર રત્નત્રયકા રાગસે નિશ્ચય રત્નત્રય હોગા, ઐસા માનનેવાલેકો દ્રવ્ય ઔર ગુણકી શ્રદ્ધાકા વિશ્વાસ નહીં હૈ. બરાબર હૈ ? લોજીકસે તો (બાત કરતે હૈં). આહાહા ! ન્યાયસે–લોજીકસે તો (બાત હૈં). આહાહા ! તીનલોકકે નાથકા માર્ગ ન્યાયસે સિદ્ધ હૈ. 'નિ' ધાતુ (હૈ). 'નિ' નામ જ્ઞાનકો અંતરમેં લે જાના. આહાહા ! ઉસકા નામ ન્યાય કહનેમેં આતા હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ધન્ય ભાગ્ય ! ઐસી વીતરાગી વાણી ! આહાહા ! સમજમેં આયા ?

આજ તો બહેનકા પુસ્તક (બહેનશ્રીકે વચનામૃત) પઢકર એક મુમુક્ષુ ઐસે ખુશ હો ગયે, કહને લગે કિ, યહ જૈનકી ગીતા હોગી. બાત તો ઐસી આયી હૈ ! ઇસ (બહેનશ્રીકે વચનામૃતમેં) માલ-માલ આયા હૈ. જૈનકી ગીતા (અર્થાત્) જૈનકે ગાને, વીતરાગતાકે ગાને, ઉસે ગીતા કહતે હૈં. વીતરાગકે ગાને ઉસે ગીતા કહેં. યહ ગીતાકા અર્થ હૈ. આત્માકે ગુણકે ગાને ગાના, ઉસકા નામ ગીતા (હૈ), આહાહા !

ભગવાન આત્મા અનંત ગુણકા સાગર, ગોદામ પડા હૈ. ઉસકે આધારસે પર્યાય ઉત્પન્ન હો, ઉસ ગુણકા ગાના હૈ. પર્યાયકા ભી (ગાના) નહીં ઔર રાગકા ભી (ગાના) નહીં. રાગકા (ગાના) તો નહીં લેકિન પર્યાયકા ભી (ગાના) નહીં. જિસમેં નિર્વિકલ્પ ગુણ પડા હૈ. વીતરાગી

સ્વભાવ પડા હૈ. ઉસકે આધારસે તો પર્યાય પ્રગટ હોતી હૈ, પ્રભુ ! તૂ દૂસરેકા આધાર માનતા હૈ, વહ વસ્તુકી સ્થિતિ (નહીં). તેરે ગુણકા સ્વભાવકા અનાદર કરતા હૈ. સમજમેં આયા ? વ્યવહાર કરતે-કરતે નિશ્ચય હોગા (ઇસમેં તો) પ્રભુ તુમ ગુણી ઔર ગુણકા અનાદર કરતે હો. તેરેમેં ગુણ હૈ. નિર્મલ પર્યાય અપને આધારસે ઉત્પન્ન હો, ઐસે ગુણકા તુમ અનાદર કરતે હો. આહાહા !

યહાં એક અધિકરણ શક્તિમેં તો કિતના ભરા હૈ ! અનંત ગુણમેં અધિકરણકા રૂપ હૈ ઔર અધિકરણકે રૂપમેં અનંત ગુણકા સ્વરૂપ હૈ, રૂપ હૈ, આહાહા ! અધિકરણ નામકી શક્તિ હૈ, ઉસમેં અનંત ગુણકા સ્વરૂપ–રૂપ પડા હૈ ઔર અધિકરણ શક્તિકા સ્વરૂપ–રૂપ અનંત ગુણમેં પડા હૈ. આહાહા ! બડા સમુદ્ર હૈ ! ઐસી બાતેં હૈં ! લોગોંકો વ્યવહારકે રસીકકો યહ બાત એકાંત લગે. (લેકિન) ક્યા કરેં, પ્રભુ ? મહા સમુદ્ર પડા હૈ ન ? પ્રભુ !

જલકે તરંગ જલમેંસે ઉત્પન્ન હોતે હૈં. શાસ્ત્રમેં સમુદ્રકા દૃષ્ટાતં કહા હૈ ન ? સમુદ્રમેં તરંગ ઊઠતા હૈ, વહ હવાકે કારણસે નહીં (ઊઠતા). હવા આયી તો તરંગ ઊઠતા હૈ, ઐસા નહીં. સમુદ્રકે પર્યાયકા સ્વભાવ (ઐસા) હૈ (તો) અપને કારણસે તરંગ ઉઠતા હૈ ઔર વહ તરંગ સમાકર સમુદ્રમેં ઘુસ જાતા હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

કપડેકી ધજા જો હોતી હૈ (વહ) હિલતી હૈ તો હવાકે કારણસે (હિલતી) નહીં, ઐસા કહતે હૈં. ઉસમેં પરિણમન કરનેકી શક્તિ હૈ. ક્રિયાવર્તી શક્તિકે કારણ ઉસકા પરિણમન ઐસા-ઐસા હોતા હૈ, હવાકે કારણસે નહિ. ઐસી બાતેં હૈં ! ૯૦કી સાલમેં એક પંડિત ઐસા કહતે થે, પ્રત્યક્ષ દિખતા હૈ, ઉસે તુમ ના કહ રહે હો ? પાનીમેં ઉષ્ણતા અગ્નિસે આતી હૈ ઔર તુમ કહતે હો કિ, અપનેસે (ઉષ્ણ) હોતા હૈ. પ્રત્યક્ષ દેખનેમેં આતા હૈ. (હમને કહા) ક્યા પ્રત્યક્ષ દેખતે હો ? ઉસમેં ઉષ્ણ નામકી શક્તિ હૈ, ઉસકી ઠંડી પર્યાય હૈ, યહ બદલકર ઉષ્ણ હોતી હૈ. ઉષ્ણ ગુણકે કારણ, સ્પર્શ ગુણકે કારણ યહ ઉષ્ણતા હુઈ હૈ. અગ્નિકે કારણસે પાની ઉષ્ણ હુઆ, યહ તીન કાલમેં નહીં. વે (વિદ્વાન) આયે થે, 'દૃષ્ટિ ઇષ્ટ' ઐસા બોલ રહે થે. 'દિખ રહા હૈ, દેખતે હૈં ઔર આપ ના કહતે હો ?' બાપૂ ! તુજે ક્યા દિખતા હૈ ? ભાઈ ! આહાહા !

કુંદકુંદ આચાર્યને ૩૭૨ ગાથામેં તો ઐસા કહા કિ, હમ તો મિટ્ટીસે ઘડા ઉત્પન્ન હોતા હૈ, (ઐસા) દેખતે હૈ. કુંભારસે ઘડા ઉત્પન્ન હોતા (હુઆ) હમ તો દેખતે નહીં. આહાહા ! ક્યોંકિ ઘડેકી પર્યાયકી કર્તા તો મિટ્ટી હૈ. મિટ્ટીમેં કરણ નામકી શક્તિ હૈ. મિટ્ટીમેં એક અધિકરણ નામકી શક્તિ હૈ, ઉસકે આધારસે ઘડેકી પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ. કુંભારકે હાથસે ઘડા બનતા નહીં. આહાહા ! દ્રવ્યકી પર્યાયકી સ્વતંત્રતા તો દેખો ! આહાહા ! સમજમેં આયા ?

યહાં કહતે હૈં, અનંત ગુણમેં અધિકરણ નામકા રૂપ હૈ. અંદરમેં પ્રભુત્વ નામકા ગુણ હૈ. આહાહા ! પ્રભુત્વ નામકી શક્તિ હૈ. વહ આ ગયી હૈ. અખંડરૂપસે શોભાયમાન સ્વતંત્રતાસે

શોભાયમાન, પ્રભુત્વશક્તિ. ૭ વીં (શક્તિ) હૈ ન ? **'જિસકા પ્રતાપ અખંડિત હૈ અર્થાત્ કિસીસે ખંડિત કી નહીં જા સકતી ઐસે સ્વાતંત્ર્યસે (–સ્વાધીનતાસે) શોભાયમાનપના જિસકા લક્ષણ હૈ ઐસી પ્રભુત્વશક્તિ.''** આહાહા ! પ્રભુત્વ શક્તિમેં ભી અધિકરણ શક્તિકા સ્વરૂપ હૈ, તો પ્રભુત્વ શક્તિકે પરિણમનમેં અખંડરૂપસે–સ્વતંત્રરૂપસે શોભાયમાન પર્યાય હોતી હૈ. ઇસ પર્યાયકા ખંડ કરનેકી જગતમેં કિસીકી તાકત નહીં હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? આહાહા ! કર્મકા ઉદય હુઆ તો પ્રભુતાકી પર્યાયમેં ખંડ હો ગયા, (ઐસા નહીં હૈ). પ્રભુ ! તુજે માલૂમ નહીં. આહાહા ! (તેરેમેં) પ્રભુત્વ શક્તિ હૈ, ઈશ્વર હોનેકી શક્તિ હૈ. યહ પ્રભુતાકી શક્તિ જો પડી હૈ, ઉસકી પર્યાયમેં પ્રભુતા પ્રગટ હોતી હૈ, ઉસકા આધાર પ્રભુત્વ શક્તિમેં અધિકરણકા સ્વરૂપ હૈ, ઉસકે આધારસે પ્રભુતા પ્રગટ હોતી હૈ, આહાહા ! પામરતામેં સે પ્રભુતા આતી નહીં, ઐસા કહતે હૈં. પ્રભુત્વમેં સે પ્રભુતા આતી હૈ. ઉસકા અર્થ ક્યા કિયા ? કિ, પહલે પર્યાય પામર હૈ તો ઉસકા વ્યય હોકર (વિશેષ પર્યાય હુઈ) ઐસા ભી નહીં. આહાહા !

યહ પ્રભુત્વ નામકી શક્તિ તો પ્રત્યેક ગુણમેં હૈ. જ્ઞાનમેં પ્રભુત્વ શક્તિકા રૂપ, દર્શનમેં રૂપ, (ઐસે) અનંત ગુણમેં રૂપ (હૈ). શ્રદ્ધા ગુણમેં ભી પ્રભુત્વ નામકા સ્વરૂપ–રૂપ હૈ. આહાહા ! શ્રદ્ધામેં પ્રભુત્વ નામકી શક્તિકા સ્વરૂપ હૈ. ઉસ કારણસે સમ્યક્ત્વકી પર્યાય પ્રભુત્વ સ્વરૂપકે કારણસે, પ્રભુત્વકી પર્યાયકી પ્રાપ્તિ હોતી હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઐસા સ્વરૂપ (હૈ) !

એક બાર મોરબી ગયે થે. મોરબીસે શનાળા (ગયે થે). વહાં વ્યાખ્યાન હો ગયા બાદમેં શામકો આહાર (લેનેકે બાદ) ઘુમતે થે. વહાં એક શક્તિકા મંદિર થા. દેવી શક્તિકા મંદિર થા. વહાં ગયે થે. (વહાં એક) સાધુ બૈઠા થા. (હમ વહાં ગયે તો કહને લગા), 'પધારો, પધારો. ઇસ શક્તિકે બિના ઇશ્વર નહીં ચલ સકતા. શક્તિકે બિના ઈશ્વર ભી નહીં ચલ સકતા' હમને કહા કિ, 'લેકિન વહ કૌનસી શક્તિ ? ઇસ શક્તિકે બિના ઈશ્વર–આત્મા નહીં રહ સકતા હૈ' વહ કહે, દૈવી શક્તિ. ઇશ્વરકો ભી દૈવી શક્તિકી જરૂરત પડતી હૈ. વહાં શનાળામેં શક્તિકા મંદિર હૈ.

ઇસ પ્રભુકો શક્તિકે બિના એક ક્ષણ ભી નહીં ચલતા. ગુણકે બિના ગુણી કૈસે રહે ? શક્તિ બિના શક્તિવાન કૈસે રહે ? ઔર શક્તિવાનકે બિના ઉસકી પર્યાય ભી કૈસે રહે ? આહાહા ! સભી જગહ શૂન્ય લગા દે (ઔર) યહ સ્વભાવસે ભરા હુઆ ભગવાન ઉસકે શરણમેં જા, ઉસકા આશ્રય લે. તુજે શાંતિ હોગી, સમ્યગ્દર્શન હોગા, આનંદ હોગા, ચારિત્રકી પર્યાય ભી તેરે દ્રવ્યકે આશ્રયસે હોગી. લાખ-કરોડ બાર તેરે વ્યવહાર ચારિત્ર કરે (તો ભી વહ) રાગ હૈ. ઉસકે કારણસે (નિશ્ચય) ચારિત્ર હોતા હૈ, સરાગ ક્રિયાસે વીતરાગ ચારિત્ર હોતા હૈ, (ઐસા) તીન કાલમેં નહીં. સમજમેં આયા ?

(કોઈ) ઐસા કહતે હૈં કિ, છટ્ઠે ગુણસ્થાનક તક સરાગ ચારિત્ર હૈ. ફિર ઉસકે કારણસે સાતવેં (ગુણસ્થાનમેં) વીતરાગ ચારિત્ર હોતા હૈ. પરંતુ અભી છટ્ઠે ગુણસ્થાનમેં સરાગ ચારિત્ર

કિસકો કહના ઇસકી તુજે ખબર નહીં હૈ. પહલે તો સ્વરૂપકા આશ્રય હોકર અનુભવ હુઆ હો, અનુભવમેં વિશેષ લીનતા હુઈ હો, પરંતુ (સાતવેં ગુણસ્થાનમેં) તદ્દન વીતરાગતા–નિર્વિકલ્પતા ન હો, તબ તક રાગકો વ્યવહાર કહતે હૈં. ઉસકા અભાવ હોકર સ્વરૂપકા ઉગ્ર આશ્રય લેને સે અંદરકી શક્તિકે આધારસે વીતરાગતા ઉત્પન્ન હોતી હૈ. રાગકા વ્યય હુઆ તો વીતરાગતા ઉત્પન્ન હુઈ. (ઐસા નહીં હૈ). આહાહા ! લોજીકસે–ન્યાયસે તો બાત હૈ. પ્રભુ ! તુજે તેરે ન્યાયકી ખબર નહીં. આહાહા ! યહ પ્રભુત્વ શક્તિ લિ. ઐસે જીવતર શક્તિમેં (લેના).

પહલી જીવતર શક્તિ (હૈ). સમયસારકી દૂસરી ગાથામેં લિયા હૈ ન ? "**जीवो चरित्तदंसणणाणट्ठिदो**" યહાંસે જીવત્વશક્તિ નિકાલી હૈ. "**जीवो चरित्तदंसणणाणट्ठिदो**" જીવ અપને સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રમેં સ્થિત (હૈ). જીવમેં દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર સ્થિત (હૈ), ઐસે નહીં લિયા. જીવ અપને દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રમેં સ્થિત હૈ, આહાહા ! રાગમેં સ્થિત થા વહ સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાનમેં સ્થિત હુઆ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? સ્થિત હોનેકી શક્તિ અંદરમેં થી, આહાહા ! અંદર અધિકરણ નામકા, આધાર નામકા ગુણ હૈ, સ્વરૂપ હૈ, આહાહા ! ઉસકે આધારસે ભગવાન અપને સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રકી પર્યાયમેં આતા હૈ. ઇસકો જીવ કહે ઔર કર્મ પુદ્‌ગલકે પ્રદેશ સ્થિતમ્ (અર્થાત્) કર્મકે નિમિત્તસે ઉત્પન્ન હુઆ રાગ વહ તો કર્મ હૈ. ઉસ કર્મ પ્રદેશમેં–અંશમેં સ્થિત હૈ, વહ આનાત્મા હૈ. "**पोग्गलकम्मपदेसट्ठिदं च तं जाण परसमयं**" ઉસકો પરસમય જાન, અનાત્મા જાન, વહ આત્મા નહીં, આહાહા !

આત્માકે સમ્યગ્દર્શનકે આશ્રય બિના અથવા સ્વભાવકે આશ્રય બિના, અકેલા વ્યવહાર રત્નત્રયકા રાગ આદિ હૈ, યહ સબ બંધકા કારણ હૈ. અબંધકા કારણ બંધસે ઉત્પન્ન હો, ઐસા નહીં હૈ.

અધિકરણ શક્તિ અબંધસ્વરૂપ હૈ. અધિકરણ શક્તિ પારિણામિકભાવસે હૈ. ક્યા કહા ? અધિકરણ શક્તિ પારિણામિકભાવસે–સહજ સ્વભાવસે હૈ. ઉસકે આશ્રયસે (પ્રગટ હુઆ) ભાવ્યમાન ભાવ. ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિકભાવસે હૈ–ઉદયભાવ નહીં. સમજમેં આયા ? આહાહા !

ભગવાન આત્મા ! અનંત ગુણમેં અધિકરણકા સ્વરૂપ ઔર અધિકરણ શક્તિ (હૈ). આહાહા ! ચૈતન્ય રત્નાકર પર્વત ! ઇસમેં ભાવ્યમાન વર્તમાન દશા, મોક્ષમાર્ગકી દશા યા જીવતર શક્તિકી દશા (અધિકરણ શક્તિકે આધારસે ઉત્પન્ન હોતી હૈ). જીવતર શક્તિ ત્રિકાલી હૈ. લેકિન ઉસકા કાર્ય ક્યા ? કિ, જ્ઞાન, દર્શન, આનંદ ઔર સત્તા. ઐસે ભાવપ્રાણરૂપી કાર્ય ઉસમેં હોતા હૈ. ભાવપ્રાણસે આત્મા જીતા હૈ, યહ જીવન હૈ. શરીરસે જીના વહ (જીવન નહીં).

લોગ કહતે હૈં ન ? યહાંકા વિરોધ કરતે હૈં. 'જીઓ ઔર જીને દો' કૌન જીએ ઔર કિસકો જીને દે ? વહ ભગવાનકા વાક્ય હી નહીં. વહ તો અંગ્રેજીકા વાક્ય હૈ. બાઈબલકા વાક્ય હૈ. (લોગ) ઐસા બોલે, 'મહાવીરકા સંદેશ, જીઓ ઔર જીને દો' અરેરે...! (કુછ) માલૂમ

નહીં, પ્રભુ ! જીઓ ઔર જીને દો (યાની) "**जीवो चरित्तदंसणणाणट्ठिदो**" વહ જીઓ હૈ. યહ જીવન (બના) ઔર દૂસરેકા જીવન ભી ઐસા બના દે. યહ (જીવન) બના દે તો (તૂ) જીવન જીતા હૈ. રાગસે જીના, શરીરસે જીના, ભાવ ઇન્દ્રિય અથવા અશુદ્ધ ભાવપ્રાણસે જીના, વહ જીવકા જીવન નહીં. આહાહા ! યહ જડકે ૧૦ પ્રાણ ઉસસે જીવન વહ તો આત્માકા જીવન હૈ હી નહીં. તો 'જીઓ ઔર જીને દો' યહ ભગવાનકી વાણી હી નહીં. ઇસકી ટીકા ચલી હૈ કિ, (કાનજી સ્વામી) 'જીઓ ઔર જીને દો' કો અજ્ઞાન કહતે હૈં. અરે ! લાખબાર અજ્ઞાન (હૈ), સુન ન ! આહાહા ! પ્રભુ ! અંદર જીવત્વ નામકી શક્તિ હૈ. ઉસમેં અધિકરણ નામકા સ્વરૂપ હૈ તો વર્તમાનમેં જો જીવન–જ્ઞાન, દર્શન ઔર આનંદકી પર્યાય ઉત્પન્ન હુઈ, ઉસ જીવનસે જીના ઉસકા નામ જીવ હૈ. ઇસ જીવનસે જીએ ઉસકા નામ જીવ હૈ. રાગ ઔર પુણ્ય-પાપસે જીએ, વહ જીવ નહીં, આહાહા ! ઐસી બાતેં (હૈં) ! બાત-બાતમેં ફર્ક હૈ.

કહતે હૈં ન કિ, 'આનંદ કહે પરમાનંદા માણસે માણસે ફેર, એક લાખે તો ન મળે અને એક તાંબિયાના તેર' એક લાખ ઇન્સાનમેં ભી નહીં મિલે ઐસે મનુષ્ય હોતે હૈં ન ? ઔર એક તાંબિયાના તેર. ઐસે પ્રભુ કહતે હૈં કિ, તારે ને મારે વાતે-વાતે ફેર. તેરી વિપરીત દૃષ્ટિ કે કારણસે મેલ નહીં ખાતા હૈ, નાથ ! આહાહા !

યહાં કહતે હૈં કિ, જીવતર શક્તિમેં ભી અધિકરણકા રૂપ હૈ ઔર ચિતિ શક્તિ, દશિ શક્તિ, જ્ઞાન શક્તિ ઉસમેં ભી (અધિકરણકા રૂપ હૈ). આહાહા ! આત્મામેં સર્વજ્ઞ શક્તિ હૈ, ઉસમેં ભી યહ અધિકરણ નામકા સ્વરૂપ હૈ. ઉસકે આધારસે કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન હોતા હૈ. મોક્ષમાર્ગકી પર્યાય થી (ઉસકા) વ્યય હુઆ ઔર ઉસસે કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન હુઆ, ઐસે નહીં હૈ. આહાહા ! ગજબ બાત હૈ ! મોક્ષમાર્ગકા વ્યય હુઆ ઔર મોક્ષકી પર્યાય ઉત્પન્ન હુઈ, ઐસા નહીં. અંદરમેં અધિકરણ સ્વરૂપકે કારણસે મોક્ષકી પર્યાય ઉત્પન્ન હુઈ હૈ, આહાહા ! ગજબ બાતેં હૈં ! સમજમેં આયા ?

અંદરમેં યહ ચિતિ શક્તિ, દશી (શક્તિ હૈ ઐસે) સર્વજ્ઞ શક્તિ હૈ. સર્વજ્ઞ શક્તિ હૈ, યહ ગુણ હૈ. ઉસમેં અધિકરણ નામકા સ્વરૂપ હૈ, ઉસકે કારણસે કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય ઉત્પન્ન (હોતી હૈ). યહ ભાવ્યભાન ભાન (હૈ). ભાવનેવાલા ભાવકા–સર્વજ્ઞ શક્તિકા આધાર અધિકરણ (શક્તિકા) સ્વરૂપ હૈ.

ઐસે સર્વદર્શી (શક્તિમેં લેના). સર્વજ્ઞ હુઆ ઉસકે કારણસે સર્વદર્શી નહીં (હુઆ). આહાહા ! અંદરમેં સર્વદર્શીશક્તિ પડી હૈ. ઉસમેં યહ અધિકરણકા સ્વરૂપ હૈ, ઉસ કારણસે પર્યાયમેં સર્વદર્શીપના પ્રગટ હોતા હૈ. યહ ભાવ્યમાન ભાવ હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ગુજરાતીમેં જિતના સ્પષ્ટ આયે (ઇતના) હિન્દીમેં નહીં આતા. ભાષા ઢૂંઢની પડે ન ? આહાહા !

યહાં કહતે હૈં કિ, સર્વજ્ઞ, સર્વદર્શીપના પ્રગટ હુઆ ઉસકા આધાર કૌન ? અબ કોઈ ઐસા કહતે હૈં, વજ્રનારાચસંહનન હો તો કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન હોતા હૈ. અરે ! સુન ન, પ્રભુ !

વજ્રનારાચસંહનન તો કહીં દૂર રહ ગયા લેકિન પહલે મોક્ષકા માર્ગ હૈ, વહ વ્યય હોકર ઉસકે કારણસે (કેવલજ્ઞાન) હુઆ, ઐસા ભી નહીં. અંદરમેં સર્વજ્ઞ ઔર સર્વદર્શી શક્તિ પડી હૈ, ઉસમેં અધિકરણ નામકા સ્વરૂપ હૈ, ઉસકે કારણ સર્વજ્ઞ, સર્વદર્શી (વર્તમાન પર્યાય પ્રગટ હોતી હૈ). શક્તિમેં પડા હૈ વહ વર્તમાનમેં પ્રગટ હોતા હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

એક-એક પર્યાયમેં ષટ્કારક હૈ. યહ અધિકરણ શક્તિ (પ્રગટ) હુઈ, (વહ ઉસકે) ષટ્કારકસે ઉત્પન્ન હોતી હૈ.

પંચસંગ્રહમેં જ્ઞાનદર્પણમેં લિયા હૈ, ભાઈ ! સમજમેં આયા ? ૧૬૬ નંબરકા શ્લોક હૈ. "**કિરિયા કરમ સબ સંપ્રદાન આદિકકો**" ક્રિયા શક્તિ આયી હૈ ન ભાઈ ? પહલે ક્રિયાશક્તિ આયી થી. દેખો ! "**કારકોંકે અનુસાર પરિણમિત હોનેરૂપ ભાવમયી ક્રિયાશક્તિ.**" ૪૦ (વીં શક્તિ હૈ ન) ? "**કારકોંકે અનુસાર..**" દેખો ! છ કારક અનુસાર. "**..પરિણમિત હોનેરૂપ ભાવમયી ક્રિયાશક્તિ.**" ઔર ઉસકે પહલે (૩૯ શક્તિમેં), "**(કર્તાકર્મ આદિ) કારકોંકે અનુસાર જો ક્રિયા..**" (અર્થાત્) મલિન પર્યાય. "**...ઉસસે રહિત ભવનમાત્રમયી ભાવશક્તિ**" આહાહા ! સમજમેં આયા ? વહી (બાત) યહાં કહી હૈ. દેખો !

"**કિરિયા કરમ સબ સંપ્રદાન આદિકકો**" ક્રિયા શક્તિ, કર્મ શક્તિ, સંપ્રદાન શક્તિ, આદિકકો "**પરમ આધાર અધિકરણ કહીજીયે**" પરમ આધાર અધિકરણ કહીજીયે. સભીકા પરમ આધાર અધિકરણ શક્તિ (હૈ). "**દરસન, જ્ઞાન આદિ વીરજ અનંત ગુણ, વાહીકે આધાર યાતૈં વામૈં થિર હૂજિયે**" દર્શન, જ્ઞાનકા આધાર યહ અધિકરણ શક્તિ હૈ, આહાહા !

યહ બાત તો શ્વેતાંબર, સ્થાનકવાસીમેં તો હૈ હી નહીં. અન્ય મતમેં તો હૈ હી નહીં. લેકિન યહાં દિગંબરમેં હૈ ઉસકા અર્થ કરનેમેં ભી પડા ગોટા ઉઠાયા. યહ તો સર્વજ્ઞ પરમેશ્વરકા હૈ. સંતોં વીતરાગી મુનિઓંને અંદરસે રામબાણ મારે હૈં. આહાહા ! યહાં કહતે હૈં, "**કિરિયા કરમ સબ સંપ્રદાન આદિકકો, પરમ આધાર અધિકરણ કહીજિયે, દરસન જ્ઞાન આદિ વીરજ અનંત ગુણ, વાહી કે આધાર યાતૈં વામૈં થિર હૂજિયે, યાહીકી મહતતાઈ ગાઈ સબ ગ્રંથનિમૈં, સદા ઉપાદેય સુદ્ધ આતમ ગહીજિયે**"

યહ અધિકરણ શક્તિકા વર્ણન હૈ. અધિકરણ શક્તિ–ગુણ હૈ તો ગુણીકો ઉપાદેય કર તો તુજે શક્તિકા પરિણમન હોગા, આહાહા ! ગુણકા પરિણમન ભિન્ન નહીં રહેગા. અનંત શક્તિકા સમુદાય ઐસા દ્રવ્ય સ્વભાવકો ઉપાદેય કરકે ઔર રાગકો હેય કરકે જો ઉત્પન્ન હોતા હૈ, (વહ) વીતરાગતા ઉત્પન્ન હોતી હૈ, યહ અધિકરણ શક્તિકે કારણ (ઉત્પન્ન હોતી હૈ). સબકા આધાર અધિકરણ (શક્તિ) હૈ. વિશેષ કહેંગે....

❀

શક્તિ-૪૭
પ્રવચન નં. ૪૨
તા. ૨૧-૦૯-૧૯૭૭

स्वभावमात्रस्वस्वामित्वमयी सम्बन्धशक्ति: ।।४७।।

સમયસાર, શક્તિઓંકા અધિકાર હૈ. શક્તિ (અર્થાત્) ગુણ હૈ. આત્મામેં અનંત ગુણ હૈ ઔર આત્મામેં અનંત ગુણ હોને પર ભી એક-એક ગુણકા સ્વરૂપ દૂસરે ગુણમેં હૈ. આત્માકા સ્વસંવેદન હોતા હૈ, ધર્મદશા (હોતી હૈ). સ્વસંવેદન નામકી એક શક્તિ હૈ ન ? ૧૨ વીં પ્રકાશ નામકી શક્તિ હૈ. પ્રકાશ શક્તિકા કાર્ય ક્યા ? પર્યાયમેં સ્વ–અપના, સં–પ્રત્યક્ષ વેદન હોના, યે ઇસ શક્તિકા કાર્ય હૈ.

સમ્યગ્દર્શનકે કાલમેં અપને સ્વભાવકા આશ્રય હોને પર ભી, અપનેમેં એક પ્રકાશ નામકા ગુણ હૈ. ઉસ કારણસે સ્વસંવેદન (અર્થાત્) અપના આનંદકા સ્વ-સં-પ્રત્યક્ષ વેદન (હોતા હૈ). ઇસમેં યહ અધિકરણ નામકી શક્તિકા રૂપ હૈ, કિ જો સ્વસંવેદન પ્રત્યક્ષ સમ્યગ્દર્શનમેં–સમ્યક્જ્ઞાનમેં હોતા હૈ, ઉસમેં કોઈ પરકા અવલંબન નહીં (હોતા). ઉસમેં વ્યવહાર રત્નત્રયકા વિકલ્પકા આધાર નહીં, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

શુદ્ધ ચૈતન્ય સ્વરૂપ (આત્મા) ઇસમેં અનંતી શક્તિ (હૈ). ઉસમેં એક શક્તિ ઐસી હૈ કિ, સ્વસંવેદન પ્રત્યક્ષ હોના. અપના આનંદ ઔર અપની જ્ઞાન પર્યાયમેં પ્રત્યક્ષ હોના, આહાહા ! ઇસમેં અધિકરણ શક્તિકા સ્વરૂપ હૈ. ઉસ કારણસે યહ શક્તિ પરકે આધાર બિના, અપના સ્વસંવેદનરૂપસે વેદન કરતી હૈ, યહ અપની સ્વયંસિદ્ધ દશા હૈ. વ્યવહાર રત્નત્રયકે કારણસે સ્વસંવેદન હોતા હૈ, ઐસા નહીં હૈ, આહાહા ! ઐસી બાત હૈ લેકિન લોગોંને ગડબડ કર દી. અભી વે લોગ જોર દેતે હૈં કિ, ચારિત્ર ચાહિયે, ચારિત્ર ચાહિયે... ઐસા કહતે હૈં. પરંતુ ચારિત્ર કિસકો કહેં ? ચૌથે ગુણસ્થાનમેં ભી સર્વગુણાંશ તે સમકિત (હોતા હૈ). ક્યા કહતે હૈં ? જીતની શક્તિકી સંખ્યા હૈ, ઉસકા એક અંશ ચૌથે (ગુણસ્થાનમેં) વ્યક્ત હોતા હૈ, તો ચારિત્ર ગુણકા ભી એક અંશ વ્યક્ત હોતા હૈ, સમજમેં આયા ?

સ્વરૂપ આચરણ ચારિત્ર જો હૈ, યહ સમ્યગ્દર્શનમેં સ્વરૂપ આચરણ ચારિત્રકા અંશ પ્રગટ હોતા હૈ. ચારિત્રકા અંશ વહાંસે શુરૂ હોતા હૈ. યહ ચારિત્ર જો પાંચવેં ઔર છટ્ઠે (ગુણસ્થાનમેં) કહતે હૈં, વહ ચારિત્ર નહીં (હોતા). લેકિન સમ્યગ્દર્શનમેં 'સર્વ ગુણાંશ તે સમકિત' યહ શ્રીમદ્‌કા વાક્ય હૈ.

યહાં અપને લે તો, રહસ્યપૂર્ણ ચિઠ્ઠીમેં (ઐસા લિખા હૈ), 'જ્ઞાનાદિ એકદેશ સર્વકી વ્યક્તતા પ્રગટ હોના, યહ ચૌથે ગુણસ્થાનમેં હોતા હૈ' આહાહા ! જિતની સંખ્યામેં ગુણ હૈ, ઇતની સંખ્યામેં વર્તમાન પર્યાયમેં વ્યક્ત રૂપ અંશ પ્રગટ હોતા હૈ. સમજમેં આયા ? જૈસે શ્રદ્ધા નામકા ગુણ હૈ તો ઉસકી સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય વ્યક્ત હોતી હૈ. સમ્યક્‌જ્ઞાનકા ગુણ જો હૈ, ઇસમેં સમ્યક્‌જ્ઞાનકી વર્તમાન મતિ-શ્રુત આદિકી પર્યાય વ્યક્ત હોતી હૈ, ઐસે ચારિત્ર ગુણ જો હૈ તો ઉસમેં સ્વરૂપ આચરણ ચારિત્રકા અંશ ભી સાથમેં પ્રગટ હોતા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઐસી સ્થિતિ હૈ, ઐસા પહલે જ્ઞાન તો કરે. જ્ઞાન કરે બિના પ્રયોગ કૈસે કરેગા ? અંતર્મુખ હોનેકા પ્રયોગ તો પહલે યથાર્થ જ્ઞાન હો (તબ હોતા હૈ). સમજમેં આયા ? આહાહા ! બાદમેં અંતરમેં અનંત શક્તિસે ભરપૂર ભરા હુઆ ભગવાન ! આહાહા ! અનંત ગુણસે ભરપૂર, ગુણી-ગુણસે ભરપૂરરૂપસે ભરા હૈ. ભરપૂર સમજતે હો ? (ભરપૂર માને) પૂરા કા પૂરા. ભગવાન (આત્મા) અનંત ગુણોંસે પૂરાપૂરા ભરા હૈ. ઉસકા જહાં આશ્રય લેતે હૈં તો ઉસમેં સે જિતના ભરપૂર ગુણ હૈ, ઉસકા એક અંશ ચૌથે ગુણસ્થાનમેં વ્યક્ત–પ્રગટ હોતા હૈ. આહાહા ! અનંત ગુણકા એક અંશ વ્યક્ત (હોતા હૈ). અનંત ગુણોંમેં સબકા (એક અંશ વ્યક્ત હોતા હૈ). આહાહા ! કહા ન ?

શ્રદ્ધા ગુણને અખંડ જ્ઞાયક સ્વરૂપ દ્રવ્યકો પકડા, જિસમેં ગુણ ઔર ગુણીકા ભેદ ભી દૃષ્ટિકા વિષય નહીં. યહ શક્તિ હૈ ઔર (યહ) શક્તિવાન હૈ, ઐસા ભેદ ભી સમ્યગ્દર્શનકા વિષય નહીં, આહાહા ! સમ્યગ્દર્શનકા ધ્યેય ઔર વિષય અભેદ અખંડ જ્ઞાયકભાવ હૈ. ઇસ ધ્યેયમેં એક શ્રદ્ધા નામકી શક્તિ પડી હૈ, ઇસ ધ્યેયકે લક્ષસે યહ શ્રદ્ધા નામકી શક્તિકી ભી સમ્યગ્દર્શનરૂપી પર્યાયકી વ્યક્તતા હોતી હૈ, આહાહા ! અરે..! ઐસી બાતેં (હૈં).

(બાહરમેં તો ઐસા કહતે હૈં કિ), સંયમ લો, સંયમ લો.. આજ પેપરમેં બહુત આયા હૈ. યે લોગ સંયમકી તો ના કહતે હૈં. પરંતુ કિસકો સંયમ–ચારિત્ર કહેં ? અભી સમ્યગ્દર્શન ક્યા હૈ ? ઉસકી ખબર બિના ચારિત્ર આયા કહાંસે ? સમજમેં આયા ?

સમ્યગ્દર્શનમે તો સર્વ ગુણાંશ પ્રગટ હોતા હૈ. ઇસમેં આનંદકી ભી પર્યાય વ્યક્ત હોતી હૈ. વીર્ય નામકા ગુણ હૈ ઉસમેં ભી અનંત ગુણકી વ્યક્ત પર્યાયકી રચના કરનેવાલા વીર્યકા ભી અંશ પ્રગટ હોતા હૈ. આહાહા ! માર્ગ બહુત અલગ હૈ, બાપૂ ! આહાહા ! સમજમેં આયા ? જવાહરાતકે (ધંધેમેં) કુછ હાથ આયે ઐસા નહીં હૈ. આહાહા ! અરે..! યહ ચીજ બાહર આને સે લોગોંકો વિરોધ હો ગયા. બાપૂ ! સત્ય તો યહ હૈ, ભાઈ !

તેરી શક્તિ અનંત ઔર યહ શક્તિવાન દ્રવ્ય એક. ઉસ પર દૃષ્ટિ દેનેસે અનંત શક્તિમેં સે અનંત અંશ વ્યક્ત–પ્રગટ હોતા હૈ. ચૌથે ગુણસ્થાનમેં પ્રગટ હોતા હૈ. આહાહા ! અરે..! અજોગપનાકી શક્તિ હૈ ન ? નિષ્ક્રિયત્વ શક્તિ હૈ. ઉસકા નિષ્ક્રિયત્વકા–અકંપપનાકા અંશ ભી ચૌથે ગુણસ્થાનમેં પ્રગટ હોતા હૈ, આહાહા ! સૂક્ષ્મ બાત હૈ, ભાઈ !

એક દ્રવ્ય–વસ્તુ અનંત શક્તિસે પૂરા ભરા પડા હૈ. ઉસકી દૃષ્ટિ કરનેસે વહ છલકતા હૈ. પાનીકા ઘડા ભરા હો ન ? (વૈસે યહ) છલકતા હૈ. (હિન્દીમેં) છલકતેકો ક્યા કહતે હૈં ? ઉછલતા હૈ, આહાહા ! પહલે આ ગયા હૈ. પહલી શક્તિમેં આ ગયા હૈ કિ, જ્ઞાનમય પર્યાયકી શક્તિ પ્રગટ હોનેસે દૂસરી અનંત શક્તિ સાથમેં ઉછલતી હૈ. દેખા ? દેખો ! ''**આત્મદ્રવ્યકે કારણભૂત..**'' આહાહા ! ''**આત્મદ્રવ્યકે કારણભૂત ઐસે ચૈતન્યમાત્ર ભાવકા ધારણ જિસકા લક્ષણ અર્થાત્ સ્વરૂપ હૈ, ઐસી જીવત્વ શક્તિ. (આત્મદ્રવ્યકે કારણભૂત ઐસે ચૈતન્યમાત્રભાવરૂપી ભાવપ્રાણકા ધારણ કરના જિસકા લક્ષણ હૈ, ઐસી જીવત્વ નામક શક્તિ જ્ઞાનમાત્ર ભાવમેં–આત્મામેં ઉછલતી હૈ.**'' સમજમેં આયા ?

જૈસે પાની હોતા હૈ ન ? નલકો ઐસે ખોલો તો પાનીકી ધાર હોતી હૈ. ઐસે ભગવાન આત્મા ! આહાહા ! અનંત ગુણકા ભંડાર પર દૃષ્ટિ દેનેસે નલમેં સે જૈસે પાની ઝરતા હૈ, વૈસે આનંદ, જ્ઞાન ઔર શાંતિકી પર્યાય ઝરતી હૈ. આહાહા ! બાપૂ ! ધર્મ બહુત અલૌકિક ચીજ હૈ !

લોગોંને બાહરસે – ચારિત્ર લો..ચારિત્ર લો.. (મેં ધર્મ મના લિયા હૈ). બાપુ ! ચારિત્ર કિસે કહેં ? પ્રભુ ! તેરે આત્માકે હિતકી બાત હૈ, પ્રભુ ! સમ્યગ્દર્શન બિના વ્રત આદિ અહિતકર હૈ, નુકસાનકારી હૈ, આહાહા ! ઉસકો લાભદાયી માનતે હૈં (લેકિન વહ તો નુકસાનકારી હૈ). સ્વરૂપકી દૃષ્ટિ હો તબ ઉસમેં ચારિત્રકા અંશ ભી (સાથમેં) આતા હૈ. વીર્યકા અંશ આતા હૈ. સ્વરૂપકી અનંત ગુણકી રચના (હોતી હૈ). આત્મામેં એક બલ નામકી શક્તિ હૈ, ઉસકે કારણ અનંત ગુણકી સ્વરૂપકી પર્યાયકી રચના હોના, યહ વીર્યકા કાર્ય હૈ. ઇસ વીર્યકે કાર્યમેં યહ અધિકરણકે નામકા રૂપ હૈ. યહ વીર્ય શક્તિ અપનેસે સ્વરૂપકી રચના કરતી હૈ. ઉસકા કોઈ (દૂસરા) આધાર નહીં હૈ. સમજમેં આયા ? ઐસા માર્ગ (હૈ) ! કહા ન ?

આહાહા ! ઉછલતી કહા ન ? 'ઉછલતી હૈ' પાઠમેં ઐસા હૈ. દેખો ! આહાહા ! જીવત્વશક્તિ. સંસ્કૃતમેં હૈ, દેખો ! ''**अत एवस्य ज्ञानमात्रैकभावांत:पातिन्योऽनंता: शक्तय: उत्प्लवंते**'' સમજમેં આયા ? ભગવાન આત્મા ! આહાહા ! ભગવાન કહકર તો બુલાયા હૈ. ઇસમેં અનંત શક્તિકા–ગુણકા ભંડાર ભરપૂર ભરા હૈ. ઇસકી દૃષ્ટિ કરનેસે સમ્યક્જ્ઞાનકી પર્યાય જો ઉત્પન્ન હોતી હૈ (વહ અંતરમેં સે આતી હૈ). યહ અનેકાંતકી ચર્ચા હૈ. સમ્યક્જ્ઞાનકી પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ, વહ શાસ્ત્રસે (નહીં હોતી). અંતરસે ઉછલકે આતી હૈ. ઉસકે સાથ અનંત ગુણકી શક્તિ એક સમયમેં ઉછલતી હૈ અથવા પ્રગટ હોતી હૈ. ઐસા કભી કહીં સુના નહીં. આહાહા !

ઉસમેં સ્વસંવેદન–પ્રકાશ નામકી એક શક્તિ હૈ. આહાહા ! સ્વસંવેદનમેં સ્વ પ્રકાશકા વેદન, અપના સ્વકા પ્રત્યક્ષ વેદન આના, ઇસકા અંશ પ્રગટ હોતા હૈ. યહ પ્રગટ હોતા હૈ, ઇસમેં પરકા કોઈ આધાર નહીં. વ્યવહાર રત્નત્રય આદિ વિકલ્પકા, નિમિત્તકા આધાર નહીં, આહાહા ! ક્યોંકિ સ્વસંવેદન પ્રકાશશક્તિમેં અધિકરણ નામકા–આધાર નામકા સ્વરૂપ–રૂપ હૈ. ઉસ કારણસે પ્રકાશ શક્તિ અપનેસે અપને કારણસે વેદન કરતી હૈ. વ્યવહારકે કારણસે નહીં, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

ઐસે સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ, દ્રવ્યકી દૃષ્ટિ હોતી હૈ (તબ) અનંત ગુણકી પર્યાય ઉછલતી હૈ, ઉસમેં ચૌથે ગુણસ્થાનમેં ચારિત્રકી પર્યાય ભી આંશિક પ્રગટ હોતી હૈ. ચારિત્રકી વ્યાખ્યા (ક્યા) ? આહાહા ! સ્વરૂપમેં આચરણ કરના, યહ ચારિત્ર હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

યહાં શક્તિઓંકે વર્ણનમેં આખીરમેં ૪૬ વીં શક્તિ અધિકરણકી શક્તિ આ ગયી. યહ થોડા અધિકરણકે (વિષયમેં) લિયા. પ્રત્યેક ગુણમેં અપને આધારસે અપની નિર્મલ વીતરાગી પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ, આહાહા ! ૧૪ વેં ગુણસ્થાનમેં જો અકંપપના પ્રગટ હોતા હૈ, વહ અકંપપના તો અપની શક્તિ હૈ. ઉસમેં સે પૂર્ણ અકંપપના ઉત્પન્ન હુઆ. લેકિન સમ્યગ્દર્શનકે કાલમેં ભી, યહ અકંપ શક્તિકા એક અંશ–કંપન નહીં હોના, ઐસી શક્તિકી વ્યક્તતા હોતી હૈ, આહાહા ! અજોગપનાકા અંશ શુરૂ હોતા હૈ. ઐસી બાત હૈ. સમજમેં આયા ? સૂક્ષ્મ બાત (હૈ). શક્તિકા વર્ણન (સૂક્ષ્મ હૈ). આહાહા ! યહ ૪૬ વીં શક્તિ હુઈ.

આજ આખીરકી ૪૭ વીં (શક્તિ લેતે હૈં). પહલે દિન કહા થા કિ, સમયસારમેં ૪૭ શક્તિકા વર્ણન હૈ (ઔર) પ્રવચનસારમેં ૪૭ નયકા અધિકાર હૈ. યહ દૃષ્ટિ પ્રધાન અધિકારમેં શક્તિ લી હૈ. જ્ઞાન પ્રધાન અધિકારમેં વર્તમાનમેં જો રાગકે કર્તૃત્વકી જો પર્યાય હોતી હૈ, વહ ભી એક નય જાનના. જ્ઞાનીકો પર્યાયમેં રાગકા પરિણમન હૈ તો જ્ઞાની જ્ઞાનમેં જાનતે હૈં કિ, મેરા રાગકા પરિણમન હૈ. યહ જ્ઞાનકી પ્રધાનતાસે કથન હૈ. (ઐસે) ૪૭ નય હૈં ઔર ૪૭ ઉપાદાન-નિમિત્તકા દોહા ઔર ચાર કર્મકી ૪૭ પ્રકૃતિ હૈં. જ્ઞાનાવરણીય, દર્શનાવરણીય, મોહિની ઔર અંતરાય. ચાર ઘાતિ (કર્મકી) ૪૭ પ્રકૃતિ હૈં. આહાહા ! ૪૭ શક્તિસે યહ ૪૭ પ્રકૃતિકા નાશ હોતા હૈ. નાશ હોતા હૈ, યહ કહના ભી ઉપચાર–વ્યવહાર હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? આહાહા ! ગજબ બાત કી હૈ !

અમૃતચંદ્ર આચાર્યને યહ શક્તિકા વર્ણન (જો કિયા હૈ, ઐસા) કહીં નહીં હૈ. શ્વેતાંબરમેં એક સાધુ હો ગયે. ઉન્હોંને યહ શક્તિકા વર્ણન પઢા. પઢકર શ્વેતાંબરકી શૈલીસે શક્તિકા વર્ણન સ્વતંત્ર કરને લગે. આઠ શક્તિ કી, લેકિન ઐસી નહીં. સમજમેં આયા ? યહાં તો જીવકી જીવત્વ શક્તિ હૈ, વહાંસે શુરૂ કિયા હૈ. આહાહા ! યહ શક્તિકે બાદ નહીં કર સકે. અભી પેપરમેં આયા હૈ કિ, (આગે વર્ણન કરના) છોડ દિયા હૈ. યહ ૪૭ (શક્તિકા) વાંચન કિયા ન ? (તો ઐસા લગા કિ) અપનેમેં નહીં હૈ તો અપને ભી થોડા બનાઓ. બનાને ગયે લેકિન

ઐસા નહીં હુઆ, દૂસરે પ્રકારકા કિયા. યહ તો સંતોં, વીતરાગકે કેડાયતોં, કેવલજ્ઞાનકે પંથ પર ચલનેવાલે, આહાહા ! ઔર કેવલજ્ઞાન અલ્પકાલમેં લેનેવાલે, ચલનેવાલે ઔર લેનેવાલે, આહાહા ! ઇન સંતોંકી યહ વાણી, યહ કેવલજ્ઞાનકી દિવ્યધ્વનિકા સાર હૈ. સમજમેં આયા ?

(યહાં) ૪૭ (શક્તિમેં) કહતે હૈં, "**સ્વભાવમાત્ર..**" સ્વભાવમાત્ર (અર્થાત્) અપના આનંદ, જ્ઞાન આદિ સ્વભાવ. યહ "**સ્વભાવમાત્ર સ્વ..**" ઉસકા પરિણમન ભી સ્વભાવમાત્રમેં આ જાતા હૈ. ક્યોંકિ, સ્વભાવ, સ્વ–સ્વભાવ હૈ, ઉસકા પરિણતિમેં ભાન હુએ બિના સ્વ સ્વભાવ હૈ, ઐસા આયા કહાંસે ? સમજમેં આયા ? ક્યા કહના હૈ ? કિ, યહાં તો "**સ્વભાવમાત્ર સ્વ..**" ઐસા લિયા હૈ. ઔર બાદમેં સ્વામિત્વ (લિયા હૈ). (અર્થાત્) સ્વકા સ્વામિત્વ.

ભગવાન આત્મા ! અનંત ગુણરૂપી સ્વભાવ ઉસકા સ્વ (હૈ). ઉસકા સ્વામિત્વ, કબ હોતા હૈ ? કિ પર્યાયમેં જબ પરિણમન હોતા હૈ. તબ ઉસકો યહ સ્વ સ્વભાવ પૂર્ણ હૈ, ઐસા ભાન આયા. ઇસ પર્યાયમેં ભી સ્વ સ્વામી સંબંધકી પર્યાયકા અંશ પ્રગટ હોતા હૈ. પીછે દ્રવ્ય, ગુણ ઔર પર્યાય તીનોંમેં સ્વભાવ શક્તિકા વ્યાપકપના હૈ, આહાહા !

યહાં સ્વભાવ માત્ર સ્વ કહા તો સ્વભાવ માત્રમેં અકેલે ત્રિકાલીકો નહીં લેના. પર્યાયમેં સ્વભાવમાત્રકા ભાન હુઆ, તબ યહ સ્વભાવમાત્ર સ્વ, ઐસા ભાન હુઆ હૈ. નિર્મલ પર્યાય, નિર્મલ ગુણ ઔર નિર્મલ ત્રિકાલી દ્રવ્ય, તીનોંમેં સ્વસ્વામી સંબંધ શક્તિકા વ્યાપકપના હૈ. આહાહા ! ઐસા ધર્મ (હૈ), આહાહા !

યહ સમયસાર મિથ્યાદૃષ્ટિકે લિયે, અપ્રતિબુદ્ધકે લિયે કહા હૈ. પહલે આયા હૈ. હમ અપ્રતિબુદ્ધકે લિયે સમયસાર કહતે હૈં, આહાહા ! અરે પ્રભુ ! ક્યા કરતે હો તુમ ? ભાઈ ! ઐસે વીતરાગમાર્ગમેં બચાવ નહીં હોતા, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

ચૌથે ગુણસ્થાનમેં સિદ્ધપદકી દશાકા અંશ પ્રગટ હો ગયા, આહાહા ! જિતની સિદ્ધકી નિર્મલ પર્યાયકી સંખ્યા હૈ, વહ નિર્મલ પર્યાય પૂર્ણ હૈ ઔર ચૌથે ગુણસ્થાનમેં ઉસકે અંશકી શુરૂઆત હો ગયી. 'સિદ્ધ સમાન પદ મેરો', આહાહા ! 'સિદ્ધ સમાન સદા પદ મેરો' ઇસમેં પર્યાયકી અપેક્ષાસે (બાત) નહીં હૈ, શક્તિકી અપેક્ષાસે (બાત) હૈ. સિદ્ધપદ સ્વભાવ હૈ, ઐસા જહાં ભાન હુઆ તબ સ્વભાવ હૈ, ઐસી પ્રતીતિ આયી. હૈ તો હૈ સહી. હૈ લેકિન ઉસકી પ્રતીતિમેં નહીં આયે તો ઉસકો હૈ, કહાં ? સમજમેં આયા ?

જિસકી જ્ઞાનકી પર્યાયમેં યહ જ્ઞેય ન હો તો યહ જ્ઞાન હુઆ, યહ આયા (કહાંસે) ? ઉસકા જ્ઞાન કહાં હુઆ ? વહ તો પર્યાયકા હુઆ, રાગકા જ્ઞાન હુઆ. વહ ઉસકે (સ્વરૂપકા) જ્ઞાન નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ભગવાન આત્મા ! ચૈતન લક્ષણસે લક્ષિત, ચૈતન્ય સ્વભાવસે ચેતન (લક્ષિત હોતા હૈ). વર્તમાનમેં જ્ઞાનકી પર્યાય જ્ઞેય-સ્વજ્ઞેયકો જાનકર પ્રગટ હુઈ, ઉસમેં આત્મા જ્ઞેય હૈ, ઐસા જાનનેમેં આયા. વર્તમાન પર્યાયમેં સ્વસ્વામિ સંબંધ શક્તિકા ભી અંશ આયા, ઉસકે દ્વારા સ્વસ્વામી (સંબંધ) શક્તિકી પ્રતીતિ આયી, આહાહા ! સમજમેં આયા ?

એક બાર પ્રશ્ન હુઆ થા. એક મુમુક્ષુ થે ઉનકો કાઠિયાવાડમેં પહલા દિગંબરકા અભ્યાસ થા. ઉનકે લડકેને પ્રશ્ન કિયા, 'મહારાજ ! યહ કારણ પરમાત્મા, કારણ પરમાત્મા (કહતે હો) ત્રિકાલી વસ્તુકો તુમ કારણ પરમાત્મા કહતે હો, કારણ પરમાત્મા (હૈ) તો કારણકા કાર્ય તો આના ચાહિયે. કારણ પરમાત્મા ત્રિકાલી અનંત ગુણકા કંદ (હૈ). કારણ જીવ કહો કિ કારણ પરમાત્મા કહો (એક હી બાત હૈ). આહાહા ! કારણ હો તો કાર્ય તો આના હી ચાહિયે'. ઐસા પ્રશ્ન કિયા. કારણ પરમાત્મા (હૈ લેકિન) કાર્ય તો હૈ નહીં. કારણ પરમાત્મા તો અનાદિસે હૈ ઔર કાર્ય તો હૈ નહીં ઔર સમ્યગ્દર્શનકા કાર્ય તો હૈ નહીં. તો ઉસે કારણ પરમાત્મા કૈસે કહના ?' (ઉસે) કહા, 'ભાઈ ! જિસકી પ્રતીતિમેં કારણ પરમાત્મા આયા ઉસકે (લિયે) કારણ પરમાત્મા હૈ', આહાહા ! જિસકી પ્રતીતિમેં આયા નહીં ઉસકો કારણ પરમાત્મા કહાં હૈ ? સમજમેં આયા ? આહાહા !

કારણ પરમાત્મા ત્રિકાલી અનંત ગુણસ્વરૂપ ભગવાન (હૈ). પરંતુ યહ કારણ પરમાત્મા તો અનાદિસે હૈ. લેકિન યહ અનાદિ હૈ (ઉસકા) ઇસકી પર્યાયમેં ભાસ નહીં હુઆ, પર્યાયમેં ભાન નહીં હુઆ, વહા તક ઇસકો કારણ પરમાત્મા કહાં હૈ ? મિથ્યાશ્રદ્ધાવાલેકો કારણ પરમાત્માકી શ્રદ્ધા નહીં હૈ. ઉસકો કારણ પરમાત્મા કહાં હૈ ? આહાહા ! મિથ્યાશ્રદ્ધાવાલેકો તો રાગ ઔર પર્યાયકી શ્રદ્ધા હૈ. ઉસકે કારણ પર્યાયમેં રાગ હૈ. સમ્યક્દૃષ્ટિકો કારણ પરમાત્માકી શ્રદ્ધા હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? (સમ્યક્દૃષ્ટિકો) 'યહ હૈ', (ઐસા) સત્તાકા સ્વીકાર (હૈ).

પહલે કહા થા. સમયસાર ૧૭-૧૮ ગાથામેં ઐસા આયા હૈ. પ્રત્યેક અજ્ઞાનીકી જ્ઞાનકી પર્યાયમેં ભી પર્યાયકા સ્વભાવ સ્વપરપ્રકાશક હોને સે, અજ્ઞાનીકી જ્ઞાનકી પર્યાયમેં ભી સ્વજ્ઞેય જાનનેમેં આતા હૈ. આહાહા ! ક્યા કહા ? જીવરાજા જ્ઞાનકી એક સમયકી પર્યાયમેં (જાનનેમેં આતા હૈ). અજ્ઞાનીકી પર્યાયમેં ભી જીવરાજા હી જ્ઞાનમેં આતા હૈ. જીવરાજા હી જ્ઞાનકી પર્યાયમેં જાનનેમેં આતા હૈ, લેકિન અજ્ઞાનીકી દૃષ્ટિ દ્રવ્ય પર નહીં, ઇસલિયે ઉસે જ્ઞાનમેં આને પર ભી ઉસકી પર્યાયમેં કારણ પરમાત્મા આયા નહીં. જ્ઞાનમેં દ્રવ્ય આયા ફિર ભી, દ્રવ્ય પર દૃષ્ટિ નહીં હૈ તો ઉસ પર્યાયમેં દ્રવ્ય આયા નહીં. સમજમેં આયા ? આહાહા ! વીતરાગ માર્ગ બહુત અલૌકિક, બાપૂ ! આહાહા !

(લોગોંકો) સમ્યગ્દર્શનકી ખબર નહીં. સમ્યગ્દર્શનકા વિષય અભેદ હૈ ઔર અનંતી શક્તિકા એક અંશ સમ્યગ્દર્શનમેં પ્રગટ હોતા હૈ, ઉસકી તો ખબર નહીં ઔર વ્રત, તપ ઔર સંયમ લો (તો ધર્મ હો જાયેગા), આહાહા ! (ઐસા માનતે હૈં). (પરંતુ વહ સબ) 'એકડા વિનાના મિંડા છે'. (હિન્દીમેં) ક્યા કહતે હૈં ? એક બિનાકે શૂન્ય હૈં, આહાહા !

યહાં કહતે હૈં, આહાહા ! ગજબ કામ કિયા હૈ ! 'ગ્રંથાધિરાજ તારામાં ભાવો બ્રહ્માંડના ભર્યા' યહાં એક-એક શક્તિમેં બ્રહ્માંડકે ભાવ ભરે હૈં, આહાહા ! અરે ! લોગોંકો બેચારોંકો બાહરમેં ખીંચ લિયા હૈ. અપનેકો રાગ ઔર પર્યાય જિતના માના, વહ તો બહિર્આત્મા હૈ.

ક્યોંકિ પર્યાય બહિર્તત્ત્વ હૈ. વસ્તુ હૈ યહ અંતઃતત્ત્વ હૈ ઔર એક સમયકી પર્યાય ભી બહિર્તત્ત્વ હૈ. એક સમયકી પર્યાય પર દૃષ્ટિ હૈ ઔર વહાં રહા હૈ, વહ તો બહિર્આત્મા હૈ. આહાહા ! બહિર્તત્ત્વકો અપના પૂર્ણ (સ્વરૂપ) માના હૈ, વહ બહિર્આત્મા હૈ, આહાહા ! સમજમેં આયા ? અંતઃ આત્મા–અંતર આત્મા–અંતઃતત્ત્વ જો જ્ઞાયક મૂર્તિ જો અનંત શક્તિકા પિંડ હૈ, ઉસકા જહાં અંતરમેં સ્વીકાર કિયા, તબ વહ અંતરઆત્મા હોતા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? એક સમયકી પર્યાયમેં અંતર સારી ચીજ અંદરમેં જાનનેમેં આતી હૈ, વહ દૃષ્ટિ તો હૈ નહીં ઔર એક સમયકી પર્યાયમેં રહા ઔર ઉસકે ખેલમેં ખેલ કિયા. વહ પર્યાય બહિર્તત્ત્વ હૈ. અંતઃતત્ત્વસે (વિરૂદ્ધ) બહિર્તત્ત્વ હૈ. નિયમસારમેં શુદ્ધ ભાવ અધિકારમેં પહલી ગાથા (હૈ). '**जीवादिबहित्तच्चं**' પહલી ગાથા હૈ. (ક્રમસે) ૩૮ ગાથા હૈ. '**जीवादिबहित्तच्चं**' યહાં જીવાદિ યાની જીવકી પર્યાયકો જીવ લેના. '**जीवादिबहित्तच्चं हेय**' વહ હેય હૈ. ઉપાદેય, '**अप्पणो अप्पा**' આત્મા જો ત્રિકાલી જ્ઞાયકભાવ વહ આત્મા ઉપાદેય હૈ, સમજમેં આયા ? આહાહા !

નિર્મલ પર્યાય હો, ઉસકો ભી યહાં બહિર્તત્ત્વ કહનેમેં આયા હૈ. સંવર, નિર્જરાકી પર્યાય હૈ, વહ ભી બહિર્તત્વ હૈ. પર્યાય હૈ ન વહ ? (ઇસલિયે બહિર્તત્વ કહા હૈ). આહાહા ! '**जीवादिबहित्तच्चं हेय**' વહ હેય હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા !

યહાં જીવકી પર્યાયકો જીવ કહા ઔર સંવર, નિર્જરાકો ભી પર્યાય કહા ઔર પુણ્ય, પાપ, આસ્રવકો ભી પર્યાય કહા. નૌ તત્ત્વકી પર્યાય હેય હૈ, આહાહા ! '**उपादेय अप्पणो अप्पा**' જીવાદિ સાત તત્ત્વોંકા સમૂહ પર દ્રવ્ય હૈ. ગજબ હૈ ! યહાં સંવર, નિર્જરાકી પર્યાયકો ભી પરદ્રવ્ય કહા હૈ. (વહ) અંતર તત્ત્વ નહીં. વહ તો પર દ્રવ્ય હૈ. અંતર તત્ત્વ સ્વદ્રવ્ય હૈ તો પર્યાયકો પર દ્રવ્ય કહા, આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઇસમેં કહાં સીખને જાયે ? ફુરસદ નહીં મિલતી. મુશ્કિલસે ૫૦-૬૦ વર્ષકી ઉમ્રમેં ફુરસદ મિલતી હૈ, આહાહા ! ભગવાનકા ઐસા સ્વરૂપ ! અરે..! ઉસકો સુનને નહીં મિલે, તો જ્ઞાન (તો) કબ હો ? ઔર કૈસે અંતરમેં ઉતરે ? આહાહા ! ઇસકે બિના સબ ફોગટ હૈ.

રાગ તો હેય હૈ. દયા, દાનકા વિકલ્પ તો હેય હૈ. પરંતુ સ્વભાવકે આશ્રયસે સંવર, નિર્જરાકી (પર્યાય) જો ઉત્પન્ન હુઈ, વહ ભી હેય હૈ. યહ નિયમસાર ભગવાન કુંદકુંદઆચાર્યકે સિદ્ધાંત યહ સબ ઉત્કીર્ણ કિયા હૈ. સમયસાર, પ્રવચનસાર, પંચાસ્તિકાય, અષ્ટપાહુડ ઔર નિયમસાર પાંચ શાસ્ત્ર ઉત્કીર્ણ કિયે હૈં, આહાહા !

યહાં કહતે હૈં, આહાહા ! ગજબ બાત હૈ ! જહાં દયા, દાન, વ્રતકા વિકલ્પ હૈ વહ તો હેય હૈ. પરંતુ જહાં દ્રવ્યદૃષ્ટિ કરની હૈ, વહા સંવર, નિર્જરાકી પર્યાય ભી હેય હૈ. અરે..! ચારિત્રકી પર્યાય ભી હેય હૈ. સંવર કહો કિ ચારિત્ર કહો (એક હી બાત હૈ). આહાહા ! સમ્યક્ચારિત્ર (કી બાત હૈ). જો ભગવાન આનંદકંદમેં રમણતા કરતા હૈ, યહ રમણતા કરનેકી ચારિત્ર દશા (હૈ). પંચ મહાવ્રત, યહ કોઈ ચારિત્ર નહીં હૈ, આહાહા ! યહ (સમ્યક્) ચારિત્ર

દશા ભી હેય હૈ. ક્યોંકિ પર્યાયકે લક્ષસે તો રાગ ઉત્પન્ન હોતા હૈ. ચારિત્રકી દશાકો ભી (યહાં હેય કહા હૈ). સમ્યક્ચારિત્ર દશા–સમ્યગ્દર્શન સહિત સ્વરૂપકી રમણતાકી દશા, ઉસકો યહાં પર દ્રવ્ય કહા હૈ. ત્રિકાલી સ્વ દ્રવ્યકી અપેક્ષાસે પર્યાયકો પર દ્રવ્ય કહા હૈ, આહાહા !

એક બાર શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર કહતે થે. શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર ગૃહસ્થાશ્રમમેં થે ઔર તત્ત્વદૃષ્ટિ હુઈ થી. વે બાત કરતે થે કિ, ઇસ નાદકો કૌન સુનેગા ? કૌન હાં કહેગા ? ત્રિકાલી પરમાત્માકા યહ નાદ હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા !

યહાં તો પર દ્રવ્ય હોનેસે વાસ્તવમેં ઉપાદેય નહિ હૈ. સંસ્કૃત હૈ, દેખો ! '**हेयौपादेयतत्त्वस्वरूपाख्यानमेतत्। जीवादिसप्ततत्त्वजातं परद्रव्यत्वान्न ह्युपादेयम्।**' આહાહા ! અરે..! તત્ત્વકી દૃષ્ટિકી ખબર નહીં. તત્ત્વજ્ઞાન ક્યા ચીજ હૈ ? ઉસકી ખબર નહીં ઔર યહ કિયા, વ્રત લિયા, યહ કિયા ઔર વહ કિયા. સંસારકા નાશ કરનેકા યહ ઉપાય નહીં, આહાહા !

યહાં કહતે હૈં, "**સ્વભાવમાત્ર..**" જૈસે કારણ પરમાત્મા હૈ, લેકિન ઉસકી પ્રતીતિ ઔર જ્ઞાનમેં આયા ઉસકે લિયે (કારણ પરમાત્મા) હૈ. ઐસા સ્વભાવ ત્રિકાલી હૈ, ત્રિકાલી જ્ઞાયકસ્વભાવ ચિદાનંદ હૈ, વહ સ્વ હૈ – લેકિન કિસકો ? આહાહા ! જિસકા આશ્રય કરકે જાને, ઉસે (ત્રિકાલ સ્વભાવ હૈ), આહાહા ! "**સ્વભાવમાત્ર સ્વ-સ્વામિત્વમયી...**" સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાનમેં સ્વકા ભાન હુઆ તબ યહ સ્વભાવ હૈ, સ્વભાવમાત્ર શક્તિ હૈ, ઉસકી પ્રતીત આયી. તો સાથમેં સ્વભાવમાત્ર શક્તિકો ધરનેવાલે દ્રવ્યકી પ્રતીતિ આયી. વહ પ્રતીતકી પર્યાયમેં સ્વપના આયા. જો સ્વભાવમાત્ર સ્વ થા, વહ અંદર સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાનકી પર્યાયમેં ભી સ્વ સ્વભાવ આયા. ક્યોંકિ સ્વભાવમાત્ર સ્વ–(ઐસા લિખા હૈ). સ્વભાવમાત્ર શક્તિ દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાય તીનોંમેં વ્યાપ્ત હુઈ. દ્રવ્ય-ગુણમેં તો થી લેકિન પર્યાયમેં ઉસકા આશ્રય લિયા ઔર જબ પર્યાય પ્રગટ હુઈ તો સ્વ સ્વામિ અંશ પર્યાયમેં ભી આયા. સમજમેં આયા ? જો ત્રિકાલી જ્ઞાયક સ્વભાવ ભગવાન આત્મા ! સ્વ (હૈ). પરંતુ સ્વકા પરિણમનમેં ભાન હુઆ, ઉસમેં સ્વ આયા. તો સ્વ સ્વામિસંબંધ શક્તિકા (પરિણમન સાથમેં આયા). આહાહા ! બહુત સમા દિયા હૈ ! કહતે હૈં કિ, અંદર શુદ્ધ ચૈતન્યદ્રવ્ય, શુદ્ધ ગુણ ઔર ઉસકી શુદ્ધ પરિણતિ હુઈ, વહ અપના સ્વ ઔર ઉસકે સાથ સ્વામિત્વ (અર્થાત્) ઉસ સ્વકા સ્વામિત્વ ધર્મી હૈ. રાગકા, પુણ્યકા, વ્યવહાર રત્નત્રયકા વિકલ્પ, યહ સ્વ ઔર ઇસકા સ્વામિ જ્ઞાની નહીં હૈ. આહાહા !

દૂસરી તરહસે કહેં તો, યહ તો અલૌકિક બાતેં હૈં ! વહાં દુકાનમેં સે કુછ મિલે ઐસા નહીં હૈ. સારા દિન પાપમેં ઔર પાપમેં (જાયે). અરેરે...! જિંદગી ચલી જાતી હૈ. આહાહા ! ખુદકો ક્યા કરના હૈ ? (ઇસકી) ખબર ભી નહીં. અરેરે..! આહાહા !

યહાં કહતે હૈં, ભગવાન ! સુન તો સહી, પ્રભુ ! તેરી સ્વભાવમાત્ર જો ચીજ હૈ, વહ તેરા સ્વ (હૈ). ઉસકે પરિણમનમેં ભી સ્વભાવ આદિ આયા તો, યહ શુદ્ધ દ્રવ્ય, ગુણ ઔર

પર્યાય યહ અપના સ્વ (હૈ). ઔર ઉસકે સ્વામિત્વ (અર્થાત્) સ્વસ્વામિત્વ સંબંધ ઉસકે સાથ હૈ. રાગ સ્વ નહીં, તો સ્વામિપના ભી નહીં, આહાહા ! ભાષા કૈસી હૈ દેખો ! "**સ્વભાવમાત્ર સ્વ-સ્વામિત્વમયી સંબંધશક્તિ**" ઐસે લિયા હૈ. "**સ્વ-સ્વામિત્વમયી સંબંધ શક્તિ**" અપના જ્ઞાયકભાવ જો અનંત શક્તિસે ભરપૂર પડા હૈ, ઐસા જહાં અનુભવ હુઆ, સમ્યગ્દર્શન હુઆ તો સ્વ આત્મ સ્વભાવ, ઉસકે પરિણમનમેં ભી સ્વભાવ આયા. યહ સ્વભાવ શક્તિ તીનોંમેં વ્યાપી. દ્રવ્યમેં, ગુણમેં તો થી. અનાદિસે દ્રવ્યમેં ઔર ગુણમેં તો સ્વભાવ શક્તિ થી. લેકિન ભાન હુઆ તબ પર્યાયમેં ઉસકા અંશ આયા. આહાહા ! ઐસી બાતેં કહાં હૈં ? ભાઈ ! આહાહા !

દિગંબર સંતોંકે સિવા ઐસા વસ્તુકા સ્વરૂપ કહીં નહીં હૈ. આહાહા ! દિગંબર સંતોંને કરુણા કરકે જગતકે પાસ સારા તત્ત્વકો જાહિર કિયા, પ્રભુ ! વારસા રખકર ગયે લેકિન વારસા લેનેવાલે રહે નહીં. બાહરકા વારસા–રાગ, દયા, વ્રતકો પાલના, યહ વારસા ભગવાનકા નહીં. આહાહા !

શ્રોતા : બાહરમેં કોઈ દિખાનેવાલા તો ચાહિયે ન ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : લેકિન કબ દરકાર કી ? સમજમેં આયા ? બાત તો સચ્ચી હૈ, બાપૂ ! લેકિન ક્યા હો સકતા હૈ ? ભાઈ ! આહાહા ! કિસીકો ઐસા લગે કિ, તુમ્હારી દુકાન સચ્ચી ઔર હમારી સબ દુકાન ગલત ? પ્રભુ ! વસ્તુકા સ્વરૂપ ઐસા હૈ. સમજમેં આયા ?

(યહાં) ક્યા કહતે હૈં ? 'સ્વ-સ્વામિત્વસંબંધ' શબ્દ પડા હૈ. અપના દ્રવ્ય શુદ્ધ હૈ, ગુણ શુદ્ધ હૈ, ગુણમેં સ્વસ્વામિ શક્તિ ભી શુદ્ધ હૈ ઔર જબ શક્તિકા ધરનેવાલા દ્રવ્યકા પર્યાયમેં અનુભવ હુઆ તો સ્વસ્વામિ શક્તિકા પરિણમનમેં અંશ આયા. તો દ્રવ્ય, ગુણ ઔર પર્યાય તીનોં સ્વભાવ હૈ. ઉસકા સ્વ (માને) અપના હૈ ઔર ઉસકા સ્વામિ આત્મા હૈ. ઐસા સ્વસ્વામિસંબંધ ઉસકે સાથ હૈ.

'પત્નિકા પતિ હું', ઐસા સ્વામિ સંબંધ આત્મામેં નહીં હૈ. કહતે હૈં ન ? કિ, મૈં પત્નિકા પતિ હું. ધૂલમેં ભી (પતિ) નહીં હૈ. યહ નૃપતિ કહતે હૈં ન ? નૃપતિ યાની રાજા. નર યાની મનુષ્યકા પતિ. ધૂલમેં ભી પતિ નહીં, આહાહા ! તેરેમેં સ્વ-સ્વામિ સંબંધ નામકા ગુણ હૈ ન ! પ્રભુ ! ઇસ ગુણકા કાર્ય ક્યા ? નિર્મલ પરિણતિ જો હુઈ (ઉસકા વહ સ્વામિ હૈ). સ્વસ્વામિ સંબંધમેં અધિકરણ શક્તિકા ભી રૂપ હૈ ઔર ઉસમેં જ્ઞાન, દર્શન, આનંદકા ભી રૂપ હૈ. આહાહા ! ગજબ કામ કિયે હૈં ! શક્તિને તો ગજબ કામ કિયા હૈ !

એકબાર કહા થા. રાવણને લક્ષ્મણકો શક્તિ મારી. કથામેં આતા હૈ ન ? રામચંદ્રજી, લક્ષ્મણ ઔર સીતા વનવાસમેં ગયે. પિતાજીકી આજ્ઞા હુઈ. તેરી માતાને ઐસા કહા કિ, મેરે પુત્રકો રાજ મિલના ચાહિયે. અબ સબેરેમેં તો (રામચંદ્રજીકો) રાજ દેનેકા ઉસકે ગુરુને–વસિષ્ઠ ગુરુને નક્કી કિયા થા. રામચંદ્રકો સબેરે ગાદી દેની. દુનિયાકી દરકાર કિયે બિના રામ, સીતા ઔર લક્ષ્મણ તીનોં ચલ પડે. ઓરમાન માતાને કહા હો લેકિન ઉસ પર દ્વેષ નહીં, આહાહા !

''રઘુકુલ ઐસી રીતિ ચલી આયી, પ્રાણ જાયે પર વચન ન જાયે' આહાહા ! માતાકો (દિયા હુઆ) વચન થા. પિતાજીને દિયા હુઆ વચન હૈ. પિતાજીને બરાબર કિયા હૈ. હમ તો વનવાસમેં ચલે જાયેંગે, આહાહા !

ઐસે કરતે-કરતે લંકામેં રાવણકે પાસ ગયે તો લક્ષ્મણ પર બાહરકી વિદ્યાકી શક્તિ મારી. બડે પંડાલ (બાંધે હુએ થે). પંડાલ સમજે ? તંબુ. તંબુમેં ૧૦-૧૦ હજાર, ૨૦-૨૦ હજાર આદમી ઔર લક્ષ્મણ (બેહોશ) પડે (હૈં). આહાહા ! (લક્ષ્મણજી) ગિરે તો કહા, હમ દુકાન પર (બૈઠતે થે) તબ ગાતે થે. ૬૫-૬૬ સાલકી બાત હૈ. 'આવ્યા હતા ત્યારે ત્રણ જણા અને જાશું એકાએક ! માતાજી ખબરૂં પૂછશે તેને શું-શું જવાબ દઈશ ? લક્ષ્મણ ! બંધવ એકવાર બોલ ન' ! આહાહા ! બંધવ બોલને એકવાર ! એકવાર બોલને ભાઈ ! ત્રણ જણ આવ્યા અને હું એકલો જઈશ. માતા પૂછશે કે શું થયું ? સીતાજીને (રાવણ) લઈ ગયા. લક્ષ્મણ (ઇસ પ્રકાર બેહોશ હો ગયે), આહાહા !

કિસીને કહા કિ, એક વિશલ્યા નામકી કન્યા હૈ. બાલ બ્રહ્મચારી હૈ, અભી શાદિ નહીં કી ઔર ઉસકે પાસ એક શક્તિ–સિદ્ધિ હૈ. પરંતુ વહ આપકે ભરતકે રાજમેં રહા રાજા હૈ. ભરતકો હુકમ કરો કિ, ઉસ રાજાકી કન્યાકો યહાં ભેજે. આહાહા ! વિશલ્યા તંબુમેં આતી હૈ. વહા ઘાયલ (સિપાહી થે) વહ અચ્છે હોને લગે. વૈસે જહાં લક્ષ્મણકે પાસ જાતી હૈ, વહાં લક્ષ્મણકી શક્તિ ખુલ જાતી હૈ. જાગતા હૈ (ઔર પૂછતા હૈ) રાવણ કહાં ગયા ? વહ ભાવ (લેકર) સોયા થા ન ? રાવણ કહાં ગયા ? વહ શક્તિ ઊડ ગઈ, આહાહા ! યહાં કહતે હૈં કિ, વિશલ્યા–આત્માકી પર્યાય શલ્ય બિનાકી જાગતી હૈ. આહાહા !

મિથ્યાદર્શનકે શલ્ય બિનાકી પરિણતિસે જહાં જાગતા હૈ, વહાં આત્મા જાગ ઊઠતા હૈ કિ, 'મૈં તો આત્મા આનંદકા કંદ હું' આહાહા ! સમજમેં આયા ? બહનને લિખા હૈ ન ? બહુત સાદે શબ્દોંમેં (લિખા હૈ), મુજે તો ઉસ શબ્દસે ઘાવ લગ ગયા. 'જાગતો જીવ ઊભો છે ને ? તે ક્યાં જાય ?' આહાહા ! સાદી ભાષા ! એકદમ બાલક જૈસી ! અંદર જાગતો જીવ ઊભો છે ને ? યાની ? જાગૃત જ્ઞાયક ભાવ તત્ત્વ ધ્રુવરૂપમેં અંદર ખડા હૈ ન ? વહ ધ્રુવ કહાં જાયે ? ધ્રુવ કહાં જાયે ? પર્યાયમેં આયે ? રાગમેં આયે ? કહાં જાયે ? તેરી દૃષ્ટિ કર તો જરૂર તુજે પ્રાપ્ત હોગા. સમજમેં આયા કુછ ? બહુત સાદી બાલક જૈસી ભાષા, કોઈ સંસ્કૃત–વ્યાકરણકી (કઠિન ભાષા નહિ હૈ).

જબ આત્મામેં વિશલ્યા નામકી પરિણતિ–શક્તિ જાગી, વહ જાગી (ઉસને) સારે આત્માકો જગા દિયા, આહાહા ! (અભી તક) આત્મા રાગકી એકતામેં મુર્છા ગયા થા. સમજમેં આયા ? આહાહા ! રાગકે વિકલ્પકી, દયા, દાન આદિકે વિકલ્પકી એકતામેં મુર્છા ગયા થા. અબ ઉસકી શક્તિકો જગાની હૈ, આહાહા ! ઉસકા (રાગકા) વ્યય કરકે સ્વસ્વામિ સંબંધ શક્તિકી પર્યાય પ્રગટ હુઈ (તો) નિર્મલ પર્યાય, નિર્મલ ગુણ ઔર નિર્મલ દ્રવ્ય યહ સ્વ (ઉસકા) સ્વામિ (હૈ).

(યહ) સ્વકે સાથ સ્વામિકા સંબંધ હૈ. રાગકે સાથ સ્વ ઔર સ્વામિકા સંબંધ નહીં હૈ. રાગકે સાથ, વ્યવહાર રત્નત્રયકે સાથ જ્ઞેય-જ્ઞાયકકા સંબંધ વ્યવહાર માત્ર હૈ. આહાહા ! ક્યા કહા ? યહ તો સંબંધ શબ્દ આયા ન ?

આત્મામેં અંદર સ્વસ્વામિ સંબંધ નામકા ગુણ હૈ. ઉસ ગુણકી પરિણતિ કબ હોતી હૈ ? કિ, દ્રવ્ય પર દૃષ્ટિ હોનેસે સ્વસ્વામિ સંબંધકી પરિણતિમેં, વિકાર રહિત નિર્મલ દશા ઉત્પન્ન હો, તો ઉસમેં યહ આત્મા સ્વ હૈ, ઐસી પરિણતિ આયી. તો ગુણ ભી સ્વ હૈ ઔર પરિણતિ ભી સ્વ હૈ. ઉસકા સ્વામિ આયા. ઉસકે સાથ સ્વસ્વામિ સંબંધ હૈ. લક્ષ્મીકે સાથ, પૈસેકે સાથ, લડકેકે સાથ, મકાનકે સાથ, યહ સ્વ હૈ ઔર મેરા હૈ, (યહ બાત હૈ હી નહીં). આહાહા ! અરે..! યહાં તો કહતે હૈં કિ, વ્યવહાર રત્નત્રય જો દેવ, ગુરુ, શાસ્ત્રકી શ્રદ્ધા ઔર પંચ મહાવ્રતકા પરિણામ–રાગ, ઉસકે સાથ સ્વસ્વામિ સંબંધ નહીં. ઇસકે સાથ જ્ઞેય-જ્ઞાયક સંબંધ હૈ. આહાહા ! પ્રભુ ! યહ પૈસે તેરે કહાં હૈ ? વહ તો જડકે હૈં.

અરે ! પ્રભુ ! અંદર દયા, દાન, વ્રતકા વિકલ્પ ઊઠે તો (ભી) તેરી ચીજમેં ક્યા હૈ ? વહ તો વિકૃત દશા હૈ, પર હૈ. આહાહા ! યહાં જહાં નિર્મલ પર્યાયકો પર દ્રવ્ય કહા ઔર હેય કહા તો મલિન પર્યાય તો હેય..હેય..હેય લાખબાર હેય હૈ. હેય તીનબાર કહા. દર્શનમેં હેય, જ્ઞાનમેં હેય ઔર ચારિત્રમેં હેય. તીનોંમેં હેય હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? શક્તિકા વર્ણન બહુત ગજબ હૈ ! આહાહા !

અરેરે...! સત્ય બાત સુનને નહીં મિલે ઔર જિંદગી મજદૂરી કરકે ચલી જાયે, આહાહા ! રાગ-દ્વેષકી મજદૂરીકી (બાત હૈ). ક્રિયાકાંડકી નહીં, બાહરકી (મજદૂરી) નહીં, પુણ્ય ઔર પાપકે વિકલ્પ કરકે મજદૂરી કરતા હૈ, આહાહા !

ભગવાન ! એક બાર સુન તો સહી નાથ ! તેરે સ્વરૂપમેં અનંત શક્તિકી સંપદા પડી હૈ. ઉસમેં યહ સ્વસ્વામિ સંબંધ નામકા ગુણ પડા હૈ. યહ ગુણકા ગોદામ ભગવાન હૈ ! આહાહા ! અરેરે..! અંદરમેં ઉસકા આધાર સ્વરૂપ હૈ. વર્તમાન સ્વસંવેદન પરિણતિ ઉત્પન્ન હોતી હૈ, યહ સ્વસ્વામિ સંબંધકી પરિણતી હુઈ, યહ અપને આધારસે હુઈ હૈ. સ્વસ્વામિ સંબંધ અપના આધારમેં હૈ. રાગ-વ્યવહાર રત્નત્રય સ્વ નહીં, વહ તો પર હૈ ઔર ઉસકે સાથ સ્વસ્વામિપનાકા સંબંધ નહીં હૈ. ધર્મીકો રાગકા સ્વામીપના કભી નહીં હોતા. જીસકો ધર્મી કહેં, સમકિતી કહેં, વે દયા, દાન, વ્રતકે (ઔર) વ્યવહાર રત્નત્રયકે સ્વામિ તીન કાલમેં નહીં હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! ઐસી બાત (હૈ) !

''**સ્વભાવમાત્ર સ્વ-સ્વામિત્વમયી..**'' (અર્થાત્) સ્વકા સ્વામીપના. અપના સ્વકા સ્વામિ આત્મા હૈ. અપના શુદ્ધ દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાય સ્વ (હૈ). ઉસકા સ્વામિ હૈ–રાગકા સ્વામિ નહીં. રાગકા સ્વામિ હો વહ મિથ્યાદૃષ્ટિ હૈ. આહાહા !

યહાં તો (લોગ ઐસા કહે) ક્રિયા કરો, વ્યવહાર કરતે-કરતે નિશ્ચય હોગા. અરે ભગવાન !

ક્યા કરતે હો પ્રભુ તુમ ? અરે..! (ઇસ) દુનિયામેં ભગવાનકા વિરહ હો ગયા. કેવલજ્ઞાની રહે નહીં ઔર કેવલજ્ઞાનકી ઉત્પત્તિકા ભી વિરહ પડ ગયા, આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઐસે કાલમેં તૂ ક્યા કર રહા હૈ, પ્રભુ ? રાગકી ક્રિયા વ્યવહાર રત્નત્રયસે નિશ્ચય હોગા, સરાગ સંયમ હૈ ઉસસે વીતરાગ સંયમ હોગા, અરેરેરે...! ઐસી પ્રરૂપણા ! આહાહા ! સ્વરૂપકા ઘાત કરનેકી બાત હૈ. સમજમેં આયા ?

ભગવાનકી વાણી તો ઐસી હૈ, પ્રભુ ! જિનેન્દ્રદેવ ત્રિલોકનાથ વીતરાગ (ઐસા કહતે હૈં કિ) વીતરાગકી પરિણતિસે ધર્મ ઉત્પન્ન હોતા હૈ – રાગસે નહીં. આહાહા ! સ્વદ્રવ્યકા આશ્રય કરતે હૈં તો વીતરાગકી પરિણતિ ઉત્પન્ન હોતી હૈ. વ્યવહાર રત્નત્રયકા આશ્રય કરતે હૈં તો વીતરાગી પરિણતિ ઉત્પન્ન હોતી હૈ, (ઐસા) તીનકાલ, તીનલોકમેં નહીં. સમજમેં આયા ?

સ્વસ્વામિત્વમયી સંબંધ શક્તિ. “**(અપના ભાવ અપના સ્વ..)**” (ઇસમેં) દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાય તીનોં લેના. “**(અપના ભાવ અપના સ્વ હૈ ઔર સ્વયં ઉસકા સ્વામિ હૈ)**” સ્વયં અપના સ્વામિ–ખુદ સ્વયં સ્વામિ–અપના સ્વામિ અપનેકો હૈ. આહાહા ! રાગકે સાથ સ્વ સ્વામિ સંબંધ તીન કાલમેં નહીં હૈ. સમ્યક્દૃષ્ટિકો સ્વસ્વામિ સંબંધ અપને સ્વરૂપમેં હૈ. સમ્યક્દૃષ્ટિ જીવકો–ધર્મકી પહલી સીઢીવાલા, સમ્યગ્દર્શન, મોક્ષમહલકી પહલી સીઢી (વાલેકો) સમ્યગ્દર્શનમેં રાગકા સ્વામિપના ઔર રાગ અપના (હૈ, ઐસી માન્યતા) નહીં હૈ, આહાહા ! વ્યવહાર રત્નત્રયકા વિકલ્પ ઊઠતા હૈ–આતા હૈ, વહ જ્ઞેય-જ્ઞાયક સંબંધમેં જાતા હૈ. વહ પર જ્ઞેયમેં (જાતા હૈ). રાગ પરજ્ઞેય (હૈ). સ્વજ્ઞેય અપના દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાય તો ભિન્ન (હૈ). આહાહા ! રાગ પરજ્ઞેય (ઔર) ભગવાન (આત્મા) સ્વજ્ઞેય. ઉસમેં પરજ્ઞેયકા જ્ઞાતા ઔર જ્ઞેય ઇતના વ્યવહાર સંબંધ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઉસકે સાથ દૂસરા સંબંધ હૈ હી નહીં, ઐસા કહતે હૈં. વ્યવહાર રત્નત્રયકે સાથ ધર્મીકા દૂસરા સંબંધ હૈ હી નહીં. મીઠો મહેરામણ અંદર ઝૂલે છે ને ? આહાહા ! ઉસમે રાગકા – ઝહરકા તો અભાવ હૈ, આહાહા ! ઉસકા સ્વામિપના ઉસકો નહીં હૈ. વિશેષ કહેંગે..

❀